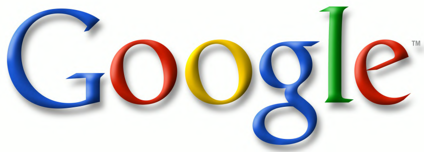
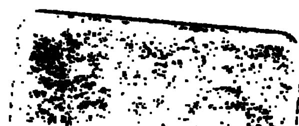

Stanford University Libraries
3 6105 118 921 472

NORSK FORFATTER-LEXIKON

1814—1880

SJETTE BIND

NORSK

FORFATTER-LEXIKON

1814-1880

PAA GRUNDLAG AF J. E. KRAFTS OG CHR. LANGES

„NORSK FORFATTER-LEXIKON 1814—1856"

SAMLET, REDIGERET OG UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF STATSKASSEN

AF

J. B. HALVORSEN

FULDFØRT AF

HALVDAN KOHT

SJETTE BIND

U—Ø

KRISTIANIA

DEN NORSKE FORLAGSFORENING

I HOVEDKOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

1908

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

NORSK FORFATTER-LEXIKON

1814—1880

SJETTE BIND

til Stiftelsen af den norske Lægeforening, som kom istand 1886, og hvis første Sekretær han var fra Juli 1886 til Udgangen af 1889. Paa begge Foreningens første Møder 1886 og 1887 forelagde han det medicinske Undervisningsspørgsmaal, og Resultatet blev Nedsættelsen af en Komité af Universitetslærere og Læger, efter hvis Forslag der blev oprettet de to Docenturer i Barnesygdomme og i Øre- samt Næse-, Svælg- og Strubesygdomme. Som den første Docent i dette sidste Fag blev Uchermann konstitueret 21 Maj 1891 og blev tillige Bestyrer af en Poliklinik for de nævnte Sygdomme; s. A. gjorde han med offentligt Stipendium en Studierejse til Universiteterne i Tyskland og Schweiz. Fra 1 Juli 1893 blev han ansat som Overlæge ved Rigshospitalets nyoprettede Afdeling for Øre-, Næse-, Svælg- og Strubesygdomme. 30 Januar 1895 blev han sammen med de øvrige medicinske Docenter tilforordnet Professor, og 2 Novbr. 1896 blev han udnævnt til ordinær Professor i Medicin, dog kun med en Gage af 1800 Kr. aarlig. Sommeren 1886 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Sverige, Danmark, Tyskland og England for at undersøge Sanitetsvæsenets Ordning i disse Landes Mariner og var Medlem af den departementale Komité af 1887 til Ordning af Marinens Sanitetsvæsen. Videre var han Medlem af den departementale Komité af 31 Oktbr. 1891 til Istandbringelse af Sundhedsforskrifter for Handelsflaaden og af den departementale Komité af 7 Marts 1892 til Ordning af Apothekervæsenet. Han var Formand i den departementale Komité af 29 Juni 1900 til Udarbejdelse af en Plan for de statsunderstøttede Stuertskoler og er Formand i den departementale Komité af 5 Juli 1901 til at anstille Undersøgelser og fremkomme med Forslag angaaende Bekjæmpelse af Beri-Beri paa norske Skibe, i hvilken Anledning han foretog en kortere Rejse til England og Holland. Han blev 19 Juli 1899 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste og for fortjenstfuld Udførelse af offentligt Hverv». Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1898), korresponderende Medlem af «Deutsche laryngologische Gesellschaft» og af *Société française d'otologie et laryngologie* samt Medlem af den internationale Organisationskomité for de otologiske Kongresser. Han var en af Stifterne af den norske Ligbrændingsforening 1888 og er Medlem af dens Bestyrelse. Han deltog i det skandinaviske Naturforskermøde i Kristiania 1886, i den internationale Lægekongres i Berlin 1890, i den hygieniske Kongres i Budapest 1894, i den internationale Lægekongres i Moskva 1897, i den otologiske Kongres i London 1899 og i Tuberkulosekongressen sammesteds 1901.

* 27 Maj 1884 *Louise Gran* (f. 2 Juli 1860), D. af Kjøbmand i Bergen Hans Knagenhjelm G. og Mathilde Bonnevie.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 455—58; Studenter fra 1869, S. 56—57 (hvor to *Portræter*); D. Thrap: Familien Bonnevie, 3. Udg., S. 37 og 104; H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist., Videnskabernes literatur, S. 275—76 (af E. Schønberg);

O. Anderssen: Den norske studentersangforening 1845—1895, fl. St.; [J. D. Behrens:] Af Johaniternes Nat- og Dagbog I og II, fl. St. Se videre Storth.-forh. 1901—1902, St. prp. nr. 1, hovedpost IV, kap. 2, S. 13, jfr. Uchermann i Morgbl. 1901, No. 648, hvortil B. i s. Bl. No. 655 og Svar af U. i No. 657.

Lægebog for Sømænd. Veiledning for Skibsførere og Styrmænd i Sundheds- og Sygepleie ombord i Handelsskibe. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 215 S., 5 upag. S. (Anm. i Medicinsk Revue III. 210; i N. Mag. f. Lægevid., 4 R., I. 461—62; af W. i Tidsskr. f. praktisk Med. VI. 162; i Dagbl. 1886, No. 195; i Morgbl. 1889, No. 424.) — 2den Udgave. Kra. 1891. 8. 4 Bl., 240 S. (Anm. i Dagbl. 1891, No. 75.) — (Lægebog for Sjømænd.) 4de autoriserede Udgave. Kra. 1895. 8. XI S., 247 S., 1 Tabel. — 5te autoriserede Udgave. Kra. 1897. 8. XI S., 253 S., 1 Tabel. — 6te autoriserede Udgave. Kra. 1902. 8. XI S., 265 S.

Adenoide Vegetationer. Separataftryk af N. Mag. f. Lægev. H. 11. 1887. Kra. 1887. 8. 13 S. (Kun Omslagstitel.)

Ligbrænding. Foredrag holdt i det medicinske selskab i Kristiania den 4de og 11te oktober 1888. Kra. 1888. 8. 29 S. (Særtr. af Tidsskr. f. prakt. Med.)

Om undervisningen i øresygdomme. Kra. 1889. 8. 12 S. (Kun Omslagstitel. Ogsaa trykt som Bilag til Forslag til plan for den medicinske undervisning (Kra. 1889), S. 229—40.)

De Døvstumme i Norge. Bidrag til Kjendskabet til Døvstumhedens Udbredelse, Aarsager og Sygdomsbillede, dens Forhold til de blodbeslægtede Ægteskaber samt de Døvstummes sociale Vilkaar tilligemed Bemærkninger om dens Erkjendelse, Forebyggelse og Behandling. Udgivet efter offentlig Foranstaltning. 1ste Del (Tekst) med 118 Tabeller, 2 Karter, 1 Kartbilag og et Resumé paa Fransk. Kra. 1896. 8. XII S., 588 S., 1 Bl., 2 Karter, 5 Tab. — 2den Del (Bilag.) Kra. 1892. 8. 2 Bl., 589 S., 5 Tab. — Karter til De Døvstumme i Norge. Kra. 1893. 8. 1 Bl., 1 Kart-Tabel, 4 Karter, 1 Pl. (Kun Omslagstitel.)

Sordità e Sordomutismo. Ricerche sperimentali. Versione con proemio di Giulio Ferreri. Siena 1899. 8. XIII S., 61 S., 1 Bl.

Les sourds-muets en Norvège. La surdi mutité, sa distribution, ses causes, ses symptômes, son rapport avec les unions consanguines, conditions sociales des sourds-muets avec remarques sur la diagnose, la prophylaxie et le traitement de la surdimutité. Publié par les soins de l'État. 1ère partie (texte). 116 tableaux, 2 cartes, 1 annexe (cartes). Traduit du Norvégien par: Joachim Nicolaysen et Théophile Chauvin. Chra. 1901. 8. XI S., 550 S., 2 Karter, 1 Karttabel, 4 Karter, 1 Pl. — 2ème partie (annexe). Chra. 1901. 8. 2 Bl., 589 S., 4 Tab.

Verket er anmeldt i Morgbl. 1897, No. 102 af Axel Johannessen; i Aftpst. s. A. No. 189 af C. Arbo; i Dagbl. s. A. No. 65, 72 og 73 (af J. Scharffenberg), jfr. 1896, No. 47; i Zeitschr. f. Ohrenheilkunde, B. 32 (1898), S. 205—6 af G. Zimmermann; i Archiv f. Ohrenheilkunde, B. 44 (1898), S. 276—82 og B. 54 (1901), S. 149 af Holger Mygind; i Centralbl. f. Chirurgie, B. 25 (1898), S. 1081—82 af Kümmel; i La Semaine médicale 1897, No. 9 af Linderfelt; i British med. Journal 1897, S. 920; i Archivio ital. di otologia VI. (1897), S. 192—200 og XII. (1901), S. 247—48 af G. Gradenigo.

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge 1878 (Chra. 1880), S. 380—81: Om Fiskernes Diæt m. m. under Lofotfisket. (Norges officielle Statistik. Ny Række. Udg. i Aaret 1881. C. No. 4.)

til Stiftelsen af den norske Lægeforening, som kom istand 1886, og hvis første Sekretær han var fra Juli 1886 til Udgangen af 1889. Paa begge Foreningens første Møder 1886 og 1887 forelagde han det medicinske Undervisningsspørgsmaal, og Resultatet blev Nedsættelsen af en Komité af Universitetslærere og Læger, efter hvis Forslag der blev oprettet de to Docenturer i Barnesygdomme og i Øre- samt Næse-, Svælg- og Strubesygdomme. Som den første Docent i dette sidste Fag blev Uchermann konstitueret 21 Maj 1891 og blev tillige Bestyrer af en Poliklinik for de nævnte Sygdomme; s. A. gjorde han med offentligt Stipendium en Studierejse til Universiteterne i Tyskland og Schweiz. Fra 1 Juli 1893 blev han ansat som Overlæge ved Rigshospitalets nyoprettede Afdeling for Øre-, Næse-, Svælg- og Strubesygdomme. 30 Januar 1895 blev han sammen med de øvrige medicinske Docenter tilforordnet Professor, og 2 Novbr. 1896 blev han udnævnt til ordinær Professor i Medicin, dog kun med en Gage af 1800 Kr. aarlig. Sommeren 1886 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Sverige, Danmark, Tyskland og England for at undersøge Sanitetsvæsenets Ordning i disse Landes Mariner og var Medlem af den departementale Komité af 1887 til Ordning af Marinens Sanitetsvæsen. Videre var han Medlem af den departementale Komité af 31 Oktbr. 1891 til Istandbringelse af Sundhedsforskrifter for Handelsflaaden og af den departementale Komité af 7 Marts 1892 til Ordning af Apothekervæsenet. Han var Formand i den departementale Komité af 29 Juni 1900 til Udarbejdelse af en Plan for de statsunderstøttede Stuertskoler og er Formand i den departementale Komité af 5 Juli 1901 til at anstille Undersøgelser og fremkomme med Forslag angaaende Bekjæmpelse af Beri-Beri paa norske Skibe, i hvilken Anledning han foretog en kortere Rejse til England og Holland. Han blev 19 Juli 1899 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste og for fortjenstfuld Udførelse af offentligt Hverv». Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1898), korresponderende Medlem af «Deutsche laryngologische Gesellschaft» og af *Société française d'otologie et laryngologie* samt Medlem af den internationale Organisationskomité for de otologiske Kongresser. Han var en af Stifterne af den norske Ligbrændingsforening 1888 og er Medlem af dens Bestyrelse. Han deltog i det skandinaviske Naturforskermøde i Kristiania 1886, i den internationale Lægekongres i Berlin 1890, i den hygieniske Kongres i Budapest 1894, i den internationale Lægekongres i Moskva 1897, i den otologiske Kongres i London 1899 og i Tuberkulosekongressen sammesteds 1901.

* 27 Maj 1884 *Louise Gran* (f. 2 Juli 1860), D. af Kjøbmand i Bergen Hans Knagenhjelm G. og Mathilde Bonnevie.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 455—58; Studenter fra 1869, S. 56—57 (hvor to *Portræter*); D. Thrap: Familien Bonnevie, 3. Udg., S. 37 og 104; H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist., Videnskabernes literatur, S. 275—76 (af E. Schønberg);

O. Anderssen: Den norske studentersangforening 1845—1895, fl. St.; [J. D. Behrens:] Af Johaniternes Nat- og Dagbog I og II, fl. St. Se videre Storth.-forh. 1901—1902, St. prp. nr. 1, hovedpost IV, kap. 2, S. 13, jfr. Uchermann i Morgbl. 1901, No. 648, hvortil B. i s. Bl. No. 655 og Svar af U. i No. 657.

Lægebog for Sømænd. Veiledning for Skibsførere og Styrmænd i Sundheds- og Sygepleie ombord i Handelsskibe. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 215 S., 5 upag. S. (Anm. i Medicinsk Revue III. 210; i N. Mag. f. Lægevid., 4 R., I. 461—62; af W. i Tidsskr. f. praktisk Med. VI. 162; i Dagbl. 1886, No. 195; i Morgbl. 1889, No. 424.) — 2den Udgave. Kra. 1891. 8. 4 Bl., 240 S. (Anm. i Dagbl. 1891, No. 75.) — (Lægebog for Sjømænd.) 4de autoriserede Udgave. Kra. 1895. 8. XI S., 247 S., 1 Tabel. — 5te autoriserede Udgave. Kra. 1897. 8. XI S., 253 S., 1 Tabel. — 6te autoriserede Udgave. Kra. 1902. 8. XI S., 265 S.

Adenoide Vegetationer. Separataftryk af N. Mag. f. Lægev. H. 11. 1887. Kra. 1887. 8. 13 S. (Kun Omslagstitel.)

Ligbrænding. Foredrag holdt i det medicinske selskab i Kristiania den 4de og 11te oktober 1888. Kra. 1888. 8. 29 S. (Særtr. af Tidsskr. f. prakt. Med.)

Om undervisningen i øresygdomme. Kra. 1889. 8. 12 S. (Kun Omslagstitel. Ogsaa trykt som Bilag til Forslag til plan for den medicinske undervisning (Kra. 1889), S. 229—40.)

De Døvstumme i Norge. Bidrag til Kjendskabet til Døvstumhedens Udbredelse, Aarsager og Sygdomsbillede, dens Forhold til de blodbeslægtede Ægteskaber samt de Døvstummes sociale Vilkaar tilligemed Bemærkninger om dens Erkjendelse, Forebyggelse og Behandling. Udgivet efter offentlig Foranstaltning. 1ste Del (Tekst) med 118 Tabeller, 2 Karter, 1 Kartbilag og et Resumé paa Fransk. Kra. 1896. 8. XII S., 588 S., 1 Bl., 2 Karter, 5 Tab. — 2den Del (Bilag.) Kra. 1892. 8. 2 Bl., 589 S., 5 Tab. — Karter til De Døvstumme i Norge. Kra. 1893. 8. 1 Bl., 1 Kart-Tabel, 4 Karter, 1 Pl. (Kun Omslagstitel.)

Sordità e Sordomutismo. Ricerche sperimentali. Versione con proemio di Giulio Ferreri. Siena 1899. 8. XIII S, 61 S., 1 Bl.

Les sourds-muets en Norvège. La surdi mutité, sa distribution, ses causes, ses symptômes, son rapport avec les unions consanguines, conditions sociales des sourds-muets avec remarques sur la diagnose, la prophylaxie et le traitement de la surdi-mutité. Publié par les soins de l'État. 1ère partie (texte). 116 tableaux, 2 cartes, 1 annexe (cartes). Traduit du Norvégien par: Joachim Nicolaysen et Théophile Chauvin. Chra. 1901. 8. XI S., 550 S., 2 Karter, 1 Karttabel, 4 Karter, 1 Pl. — 2ème partie (annexe). Chra. 1901. 8. 2 Bl., 589 S., 4 Tab.

Verket er anmeldt i Morgbl. 1897, No. 102 af Axel Johannessen; i Aftpst. s. A. No. 189 af C. Arbo; i Dagbl. s. A. No. 65, 72 og 73 [af J. Scharffenberg], jfr. 1896, No. 47; i Zeitschr. f. Ohrenheilkunde, B. 32 (1898), S. 205—6 af G. Zimmermann; i Archiv f. Ohrenheilkunde, B. 44 (1898), S. 276—82 og B. 54 (1901), S. 149 af Holger Mygind; i Centralbl. f. Chirurgie, B. 25 (1898), S. 1081—82 af Kümmel; i La Semaine médicale 1897, No. 9 af Linderfelt; i British med. Journal 1897, S. 920; i Archivio ital. di otologia VI. (1897), S. 192—200 og XII. (1901), S. 247—48 af G. Gradenigo.

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge 1878 (Chra. 1880), S. 380—81: Om Fiskernes Diæt m. m. under Lofotfisket. (Norges officielle Statistik. Ny Række. Udg. i Aaret 1881. C. No. 4.)

I Tidsskrift for praktisk Medicin, hvoraf han var Redaktør 1888—89 (Aarg. VIII og IX), har han skrevet følgende større Artikler: *II.* (1882), 212—13: Et Tilfælde af Uridrosis. — *III.* 49—54: Nogle Bemærkninger om Alopecia areata. Et Tilfælde af Alopecia completa traumatica. — *IV.* 89—93: Er det længere forsvarligt at benytte Chloras kalicus som indvendigt Middel? — *V.* 211—12: Kort Bemærkning om Brugen af Karbolglycerin og Atropin i Øresygdomme; 225—30, 280—83, 336-41 og *VI.* 25—34, 47—58: Vore Døvstumme. (Ogsaa særskilt trykt som Bilag til Kirkedepartementets Betænkning ang. Ordningen af Abnormskolevæsenet. Jfr. VI. 121—22 af H. Vogt og N. Mag. f. Lægev., 4. R., III. 98.) — *VII.* 145—49: Den norske Lægeforenings Aarsberetning. — *VIII.* 8—11: Konkurrance eller ikke-konkurrance? 11—13: Difterit og skarlagensfeber; 36—37: Sedelighed og prostitution; 62—64: Sundhedstilstanden: Meslinger; 121—24, 144—45, 157—61 og 187—90: Reformer (jfr. S. 217—19 af H. M. Meyer, hvortil Svar af U. S. 220—21); 146—47: Kvaksalveres anmeldelsespligt; 222—25 og 252—61: Behandlingen af difterit; 273—75: Aarsberetning [om den norske Lægeforenings Virksomhed i 1887]; 277-94: Om regulativer og sygekasser (Komitéforslag sammen med P. Aaser og J. Hald); 332—40: Om hygieniske bestemmelser for vore handelsskibe; 377—79; Behandlingen af otorrhoe med borsyrepulver; 395—96: Folkebad; 465—67, 490—509 og 523—28: Ligbrænding (ogs. særsk. trykt, se ovfr.; jfr. Forh. i det med. Selsk. 1888, S. 167, 262—65 og 270); 528—29: Sundhedstilstanden i hovedstaden. — *IX.* 145—52 og 161—72: Badeanstalter i Norge januar 1889; 212—18: Kvaksalverloven, lægeforeningen i stortinget; 314—16 og 425—32: 3 tilfælde af stumhed (afasi) uden døvhed, lammelse eller aandssvaghed; 338—41: Angaaende forskjellige forhold vedkommende lægeforeningens tidsskrift; 361—62: Aarsberetning [om den norske Lægeforenings Virksomhed i 1888]; 439—40: Afskedsartikel.

I Tidsskrift for den norske lægeforening (Tidsskrift f. prakt. med.) — ny række — *1892*, S. 201—3: Apotekersagen (jfr. S. 153—56 og 203—7 af Redaktionen); S. 386—90: Forslag til forandringer i Den n. lægeforenings statuter. — *1894*, S. 13—23 og 39—43: Lægekammere. Foredrag paa det 5te norske lægemøde i september 1893; S. 111—13 og 137—39 [om Rigshospitalets Klinik for Øre-, Næse- og Strubesygdomme] (jfr. S. 104—111 og 163—64 af J. Nicolaysen, hvortil Bemærkning af U. S. 183 med Bemærkning af J. N. S. 183). — *1898*, S. 617: Til Redaktionen. — *1899*, S. 203—5: Om lægernes dispensationsret m. m.

Han har udgivet Forhandlinger og Foredrag paa det 1ste Norske Lægemøde i Kristiania 5te og 6te Juli 1886 (Kra. [1886]. 8. 50 S.), hvori er af ham S. 27—36: Om de nærmest liggende Opgaver for Foreningen. — Det 2det Norske Lægemøde i Kristiania 8de, 9de og 10de Sept. 1887 (Kra. 1888. 8. 2 Bl., 203 S.), hvori er af ham S. 7—16: Den medicinske Undervisning. —. Det 3dje norske lægemøde i Bergen 27de, 28de og 29de august 1889 (Kra. 1890. 8. 2 Bl., 155 S.), hvori er af ham S. 97—101: Om behandlingen af strubetæring.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 3. Række, *XIV.* (1884), 651—54: Tuberculosis veli palatini. — 4. Række, *I.* (1886), 374—76: Udkast til Statuter for den norske Lægeforening; 730—48: Om Svælgdifterit og dens Behandling (jfr. S. 936). — *II.* 807—8: Brev angaaende Døvstummesagen; 826—38: Adenoide Vegetationer. (Ogs. i Særtryk, se ovfr.) — *V.* 906—915: Døvstumhed, især i Norge. (Foredrag paa X. internationale medicinske Kongres i Berlin); 945—50: Om Koch's Behandling af Tuberkulose. — *VI.* 1061—65: Sektionsfund med patologisk-anatomisk

Undersøgelse af Døvstumhed, erhvervet ved Skarlagensfeber. — *XII.* 12—65: Døvstumhed i Norge (jfr. Forh. i det medicinske Selskab 1896, S. 139—42 og 148—54); 1295—98: Laryngitis acuta rheumatica circumscripta (nodosa). (Foredrag paa XII. internationale kongres i Moskva.) — *XIII.* 233—41, 390—94, 490—502, 655—62, 1165—69 og *XIV.* 1335—38: Meddelelser fra Rigshospitalets klinik for øre-, næse- og halssygdomme. — *XV.* (1900), 188—89 og 429: Specialisme og massage (jfr. S. 70—108 og 327—32 af Chr. Bergh).

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1882*, S. 91—92: Nye Instrumenter; S. 249—51: Præparater vedk. Øresygdomme (det første i Norge iagttagne Tilfælde af Otomycosis aspergillina). — *1884*, S. 133—34: Slappelse af Trommehinden. — *1885*, S. 136—41: Almindelig norsk Lægeforening. — *1886*, S. 234 41: Om den medicinske Undervisning. — *1887*, S. 163—64: Nye Instrumenter; S. 185—87: Ægteskabsstatistik (jfr. Tidsskr. f. prakt. Med. VIII. 574—76). — *1889*, S. 51—53: Kunstige Trommehinder; S. 54—58: Næse-Faryngealsvulster; S. 178: Et opereret Tilfælde af Larynxtumor. — *1890*, S. 88—92 og 110—12: Lov om Tilsyn med Arbeide i Fabriker; S. 149—51: Larynxexstirpation; S. 167—68: Operation af Svulst i Næsen. — *1891*, S. 65—66: Fjernelse af Hammeren i Øret; S. 133—35: Et Tilfælde af stabilt Ødem. — *1892*, S. 16—20: Tilfælde af Laryngitis sicca og Cholesteatom; S. 153—54: Stabilt Ødem; S. 166—68: Foranstaltninger mod Kolera; S. 233—35: Den Keeley'ske Guldkur. — *1893*, S. 77—82: Stacke's Operation; S. 180—90, 207—10 og 230—31: Intubation af Larynx; S. 265—71: Sygdommenes Kjønsvalg. — *1894*, S. 56—57: Larynxfistel; S. 57: Præparat af fremmed Legeme i Luftrøret; S. 141—42: Præparater af fremmed Legeme i Spiserøret; S. 196—199: Stacke's Operation. — *1895*, S. 31—32: Undersøgelse og Helbredelse af Difteri; S. 103—5: Forandringer ved Influenza af Slimhinderne i de øvre Luftveie. — *1896*, S. 126—29: Pseudoleukæmia lymphatica; S. 255—60 og *1897*, S. 63—64: Tuberkuloseloven; S. 129—31, 241—42 og *1898*, S. 87: Operation af Cancer laryngis. — *1898*, S. 344—46: Prostitutionsspørgsmaalet. — *1899*, S. 100—101: Ludforgiftninger; S. 151—53: Küsters Operation. — *1901*, S. 75—79: Hjernelidelser af otitisk Udspring.

I Forhandlinger ved Nordisk kirurgisk Forenings 2det Møde i Kristiania 11—13 Juli 1895, S. : Om Mastoiditens Diagnose og Indikationerne for operativt Indgreb. (Jfr. Referat i Nord. med. arkiv B. 27, No. 30, S. 25—31.)

I Den norske turistforenings årbog for *1883*, S. 115—18: Ved foden af Rjukan.

I Storthings-Forhandlinger *1885* V. Dok. No. 60: Skrivelse om vort Apothekervæsen og dets Omorganisation. 2 S. — *1886* I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IX B, Kap. 4, S. 2—3 (Uddrag af Skrivelse om Sundheds- og Sygepleje som Undervisningsfag ved Sømandsskolerne). — *1887* I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IX B, Kap. 1, S. 112—14 (Uddrag af Skrivelse ang. Marinens Sanitetsvæsen). — *1892* V. Dok. No. 108: Udtalelse angaaende Forslaget om stationær Klinik for Øre-, Næse- og Strubesygdomme. 2 S. — *1898* V. Dok. No. 42: Forestilling fra «Norsk Ligbrændingsforening» angaaende forslaget til lov om ligbrænding. 2 S.

I Beretning om Driften ved Marinen 1885—1886 (Kra. 1887. 4.) er som Bilag trykt hans Indberetning ang. Stipendiereise i 1886. 25 S.

I Nordiskt medicinskt arkiv (hvoraf han er Medudgiver siden 1901), *B. 26* (1894), No. 30: Døvstummestatistik og dens metode. Foredrag på den 8de

hygieniske Kongres i Budapest Sept. 1894. 11 S. — *B. 27*, No. 6: Die Geschlechtswahl der Krankheiten. Das Geschlecht der Taubstummen. 31 S.

· I Nordisk tidskrift för döfstumskolan *1901*, S. 97—101: Rec. af E. Schmiegelow: Beiträge zu den Functionsuntersuchungen an Taubstummen in Dänemark.

I Deutsche medicinische Wochenschrift *1890*: Taubstummheit, speciell in Norwegen. Vortrag gehalten auf dem X. internat. medic. Congresse in Berlin. — *1897*, No. 47: Laryngitis rheumatica circumscripta (nodosa). Vortrag gehalten auf dem XII. internat. medic. Congresse in Moscou.

I Verhandl. des X. internationalen medicinischen Congresses, Abth. XI (Berlin 1892), S. 95—101: Statistische Mittheilungen über die Taubstummheit in Norwegen.

I Zeitschrift für Ohrenheilkunde, *B. 21* (Wiesbaden 1891), S. 313—22: Drei Fälle von Stummheit (Aphasie) ohne Taubheit, Lähmung oder Geistesschwäche. — *B. 23*, S. 70—73: Anatomischer Befund in einem Falle von Taubstummheit nach Scharlach.

I Archiv für Laryngologie *VII.* 326—335, *VIII.* 149—58, 287—93, *IX.* 468—70 findes forskjellige Sygdomstilfælde i Struben og Svælget beskrevne.

I Centralblatt für innere Medicin *1898*, S. 993—96: Ueber Laryngitis rheumatica circumscripta (nodosa).

Af Centralblatt für Ohrenheilkunde er han Medudgiver fra 1902.

I Journal of laryngology, rhinology and otology *1899*: Rheumatic diseases of the ear.

I Boletino ital. dei sordi-muti *1897*: Examen de l'audition chez les sourds-muets. (Foredrag ved den medicinske Kongres i Moskva, jfr. Referat i Revue de Laryngologie etc. 1897, S. 1438—41.)

I Dagbladet *1877*, No. 246, 251 A, 263 A og 277: Fra Dampkanonbaaden „Laugen". — *1885*, No. 373: Militærlægemødet. — *1886*, No. 27 og 76: Apothekersagen; No. 120: Universitetet. — *1889*, No. 15 og 21: Lindegaards Inhalationer (jfr. No. 20 og 22 af Annæus Schjødt); No. 52: Lægeposten i Stenkjær (jfr. No. 47 og 76 af Nicolay Martens). — *1890*, No. 151: «Tæring og andre Sygdomme i Aandedrætsorganerne behandlede med Størmers norske Inhalatør». (Svar hertil af F. Størmer i No 156 med Bemærkning af U. i No. 158.) — *1892*, No. 91: Marinen. — *1893*, No. 366: Medicinalstyrelsen. — *1894*, No. 261: Fra Ungarn; No. 267 og 268: Fra den hygieniske Kongres i Budapest; No. 360: Difteritserum (jfr. No. 358 af O. Malm). — *1895*, No. 376: Avis for Døve (jfr. No. 380 af L. A. Havstad). — *1899*, No. 26: Døvstumme-Stipendiet; No. 187: Nye Apotek. — *1900*, No. 52 og 53: Tuberkuloseloven.

I Morgenbladet *1888*, No. 684: Diskussionen om Ligbrænding i det medicinske Selskab. — *1889*, No. 245: Den norske Lægeforening i Storthinget. — *1901*, No. 648 og 657 [om hans Professorgage] (hvortil *B.* i No. 655).

I Nationalbladet *1901*, No. 203 [om Lægespecialister, Referat af Interview].

Som Medlem af de ovenfor nævnte departementale Komiteer har han Del i deres Indstillinger, nemlig: 1) Sømandskomiteens Indstilling *I. A.* Forslag til Forskrifter om Sundhedsforanstaltninger og Kosthold ombord i Skibe, med Motiver. Chra. 1893. 4. 2 Bl., 47 S., 1 Tab. 2) Sømandskomiteens Indstilling *I. B.* Forslag til Lov om Sundheds- og Sikkerhedsforanstaltninger ombord i Skibe, med Motiver. Chra. 1893. 4. 2 Bl., 44 S. 3) Indstilling fra en af Justitsdepartementet nedsat Komite til Behandling af Apothekvæsenet. (Afgiven under 1ste Mai 1898.)

Kra. 1898. 4. (Hans særskilte Votum findes S. 155—73.) 4) Han har i dens Helhed forfattet: Indstilling fra den af departementet for det indre under 29de juni 1900 nedsatte komite til udarbeidelse af en plan for de statsunderstøttede stuertskoler. [Kra. 1900.] 4. 28 S., 1 Bl. (Rettelse), 2 Schema-Bilag.

Udbye, Martin Andreas, Søn af Toldrorskarl *Ole U.* og *Birgitte Øien* († 6 Oktbr. 1866, 85 Aar gl.), blev født i Trondhjem 18 Juni 1820, og uagtet han ikke havde anden Uddannelse end den tarvelige Lærdom, Almueskolen gav, begyndte han allerede i 16-Aars Alderen at give Undervisning, først et Par Aar som Huslærer paa Værdalsøren og i Sparbu, derefter fra 1838 som Almueskolelærer i Domsognet i Trondhjem. Paa Morssiden tilhørte han en udpræget musikalsk Slægt, tidlig lærte han at spille Violin og Violoncel, og allerede som 17-Aars Gut forsøgte han, uden ringeste Kjendskab til Musikens Theori, at komponere egne Melodier. Som Lærer i Trondhjem studerede han paa egen Haand Harmonilære, ved privat Understøttelse blev han i 1851 sat istand til at foretage en Rejse til Leipzig, hvor han et Aar studerede Musiktheori, Orgelspil og Sang, og 1858—59 gjorde han med Stipendium af Staten og det kgl. Videnskabsselskab en ny Udenlandsrejse, paa hvilken han opholdt sig i Berlin, Leipzig, Dresden, Wien, München, Erlangen og London. 1844 var han blevet ansat som Organist ved Hospitalskirken i Trondhjem og gik i August 1869 over i samme Stilling ved Fruekirke sammesteds som Fr. Lindemans Efterfølger. Siden 1852 var han Sanglærer ved Byens lærde Skole. Fra alle sine Stillinger trak han sig tilbage i Septbr. 1885 og døde 10 Januar 1889. 30 Septbr. 1876 blev han udnævnt til Medlem af den kgl. Kommissjon til at afgive Betænkning over det af Organist L. M. Lindeman paa offentlig Foranstaltning udgivne Forslag til en ny Koralbog. Som selvstændig Komponist optraadte han for Almenheden allerede fra 1850. Hans Opera «Fredkulla» med Text af C. A. Müller, hvoraf enkelte Dele blev offentlig spillede i Januar og Februar 1858, blev antaget til Opførelse paa det norske Theater i Kristiania 1859, senere paa Kristiania Theater; men Fremførelsen blev stadig hindret, senest ved Theaterbranden 1877, og kom aldrig til at finde Sted. Derimod er paa Kristiania Theater opført to Syngestykker med Musik af ham, nemlig «Hjemvee» (eneste Gang 8 April 1864) og H. Ø. Blom's «Junkeren og Flubergrosen» (5 Gange 7—24 Januar 1870). Han tog sig med Iver af Musiklivet i Trondhjem, hvor han i Marts 1858 fik dannet en Mandssangforening og i Oktbr. 1859 et Orkester med Kor.

* 1844 *Oline Melbye*, D. af Skibsfører M.

Selvbiografiske Meddelelser fra Novbr. 1876 i Chr. Thaulow's Manuskr. i Thjms. Vid. Selsk., No. 507 c in 4to, S. 102—4. — *Portræt med Biografi* i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 85—86. — *Nekrolog* i Dagsposten 1889, No. 9 og 15 (optr. i Norsk skoletid. s. A., S. 25—27 og i Nord. Musiktid. S. 4—5). Jfr. J. G. Conradi: Musikens Udvikling og nuværende Standpunkt i Norge, S. 88—89; Dgspst. 1885, No. 229 og 230; Thjms.

Adr.-Efterr. 1856, No. 111; 1858, No. 71, 74 Tillæg, 93, 94 og 106; 1866, No. 200; 1869, No. 114 og 115 (efter Berg. Tid.); Morgbl. 1852, No. 232; 1858, No. 179, 207 og 233; 1859, No. 212; A. O. Vinje i Dølen I, No. 40 (nu i Utvalde Skrifter I. S. 129—131) og i Ferdaminni fraa Sumaren 1860 (nu i Utvalde Skrifter II. S. 204—5).

59 Koraler, hvoraf som Tillæg syv i den ældre rytmiske Form tilligemed Svarene ved Messen, udsatte for tre lige Stemmer (Svarene ogsaa for 1 Sopran, 2 Alter og 1 Bas). Thjm. (Chra.) 1862. St. 8. IV S., 62 S.

Trestemmig Sangbog. 166 Sange udsatte for lige Stemmer, til Brug for Skoler og Sangforeninger. H. 1—2. Thjm. 1866—68. 8. Første Hefte. 77 S., 3 upag. S.

Trestemmige Koraler, hvoraf som Tillæg syv i den ældre rytmiske Form tilligemed Svarene ved Messen, harmoniserede. Anden forøgede Udgave [af „59 Koraler"]. Thjm. 1881. 8. 2 Bl., 84 S.

Hans selvstændige Kompositioner, hvoraf over 60 i Tallet er udkomne i Norge, Sverige og Tyskland, anføres ikke her.

Et Brev til ham fra Henrik Ibsen [med Anmodning om at sætte Musik til hans paabegyndte Opera «Fjeldfuglen»] er trykt i Folkebladet 1891, S. 362—63, med paaskrevne Bemærkninger af U.

Udbøen, Gudmund, Søn af Kirkesanger *Knut Thovsen* († i Maj 1875) og *Gunhild Gudmundsdatter* († 1871), blev født paa Gaarden Utbøen i Seljord 15 Septbr. 1840. Han gjennemgik først et toaarigt Kursus paa Lærerskolen i Kvitesejd og derefter 1862—64 Holt Seminarium. Den følgende Vinter var han Almueskolelærer i Gjerpen ved Skien, fra Vaaren 1865 Kirkesanger og Lærer i Flatdal, Annex til Seljord, og fra Høsten 1866 Privatlærer paa Eker, hvor han døde ugift 18 Februar 1868.

Biografi i det nedenanførte Skrift, S. 3—38. Jfr. Den lille Salmeskat, S. 178; Norges Land og Folk VIII. Bratsberg Amt, D. 1, S. 447.

Paa Veien hjem. Nogle aandelige Sange samt en kristelig Betragtning. Udgivne efter Opfordring fra den Afdødes Venner paa Eker og ledsaget med hans Biografi og Portræt [af H. G. Heggtveit]. Horten 1882. 8. Titelbillede, 1 Bl., 78 S.

I Den lille Salmeskat, samlet af C. Gundersen (Hougsund 1868), findes otte Salmer af ham, S. 37—38, 59, 86, 89—92, 97, 115.

I For Fattig og Riig, Ny Række, *XIII.* (1868), Sp. 104—111: Synd og Naade eller „Du er Manden".

Udland, Tobias, Søn af Gaardbruger *Finkel U.* († 1841) og *Anne Maria Tallaksdatter*, blev født i Lyngdals Prestegjæld den 29 Novbr. 1819. Han var blandt de første Elever paa det norske Missjonsselskabs Missjonsskole i Stavanger (oprettet 1842) og drog Høsten 1849 som Missjonær til Natal i Sydafrika. Her havde han først indtil Maj 1851 Station paa Uitkomst, og herfra anlagde han i Maj—August 1850 sammen med H. P. Schreuder og sin Sambygding O. Oftebro Missjonsstationen Umpumulo. Derefter oprettede han i Maj 1851 sammen med Schreuder Stationen Empangeni i Zululandet og bestyrede denne Station,

for det meste alene, til August 1855, da han sammen med L. Larsen overtog Bestyrelsen af Umpumulo, som han fra Novbr. 1860 ledede alene efter i April s. A. at være ordineret til Missjonsprest. Her virkede han siden stadig, kun med et halvt Aars Afbrydelse i 1873, da han besøgte Norge, indtil sin Død 4 Decbr. 1875.

* 1853 *Guri Messing.*

Biografi i Norsk Missions-Tidende 33, S. 7—13 og 26—36. Jfr. M. U. Anker: Kortf. Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed, S. 5. — *Nekrolog* i Norsk Missions-Tidende 31, S. 49—50, jfr. S. 97—99.

I Norsk Missions-Tidende *15* (1860), S. 113—15, 205—7; *16*, S. 128—31; *17*, S. 121—23, 224—26; *18*, S. 55—57, 153—55, 233—34, 286—89; *19*, S. 37—39, 140—50, 250—54; *20*, S. 29—32; *23*, S. 162—64, 225—29; *24*, S. 3—5, 68, 252—55; *25*, S. 12—13, 64—66, 209—11, 466—67; *26*, S. 12, 241—43, 284—86, 329; *27*, S. 47, 321—22; *28*, S. 17—18, 287—89; *30*, S. 241—42: **Breve fra Umpumulo.**

Udvig, Jørgen Martinus Knudsen, Søn af Gaardmand *Knud Knudsen* og *Laurentze Knudsdatter*, f. *Udvig*, blev født i Borgund Sogn paa Søndmøre 14 Juni 1819 og var Almueskolelærer indtil 1847, da han, dimitteret af Provst Deinboll, blev Student med Haud. Han deltog i 1848 som Frivillig i den danske Hær i Krigen mod Tyskland, studerede senere Theologi og Filosofi, men døde ugift i Kristiania allerede 16 Septbr. 1852.

Nekrolog og *Gravsang* af A. O. Vinje i Den norske Tilskuer 1852, No. 40. — *Mindedigt* af «Reidar Bonde» i Morgbl. s. A. No. 284.

I Den norske Tilskuer *1852*, No. 25: **Om Bogsendingen til Slesvig og Rødding Høiskole.**

Baade her og i Den Norske Rigstidende skal desuden findes forskjellige Bidrag af ham.

Et Brev fra ham fra 1848 er meddelt i Morgbl. 1864, No. 79.

Ueland, Ole Gabriel Gabrielsen, næstældste Søn af Gaardbruger *Gabriel Osmundsen* (f. paa Tjellesvig i Lund 1760, † 1844) og *Ingeborg Osmundsdatter Skaaland* (f. 1766, † 1816), blev født paa Gaarden Skaaland paa Lundsstranden i Lund Sogn (Dalerne) 28 Oktbr. 1799. Om sin Opvæxt har han selv givet interessante Oplysninger i de Meddelelser, han stillede til P. Botten-Hansens Raadighed for dennes Biografi af ham i «Illustreret Nyhedsblad» 1862. Nogen Skolegang var der i Virkeligheden ikke Tale om, da han strax viste sig ligesaa klog som den Graver, der var lejet til at holde Omgangsskole. Hans Moder havde lært ham at stave, selv lærte han sig at skrive efter en gammel Forskrift, og efterat han i 12-Aars Alderen uden Nytte havde søgt Undervisning i Regning hos en Mand i Gyland, lærte han sig selv Kunsten efter en Regnebog, han forskrev fra Kristianssand. Bibelhistoriske, histo-

riske og geografiske Kundskaber samlede han sig af sine Bedstefædres Fortællinger, han læste alle de Bøger, han kunde faa fat paa i Sognet, og selv lavede han sig Globuser og Planiglobier uden at have seet noget Forbillede. Efter en overfladisk Examination af Provsten, som komplimenterede ham meget for hans Kundskaber, blev han 1817 Omgangsskoleholder og Vakcinatør i Lund Sogn med en Løn af 5—6 Spd. aarlig for 24—30 Ugers Skoletid, og i denne Stilling virkede han til 1825, da han giftede sig med en Gaardgjente fra Heskestad (som siden 1820 var Annex til Lund), hvorved han kom i en god og selvstændig økonomisk Stilling. Hun bragte ham Gaarden Ueland, hvor han nu bosatte sig, og som han derfor tog Navn efter. Presten Hausmann formaaede ham dog snart til at overtage Stillingen som Kirkesanger i Heskestad, hvortil han blev beskikket 20 Oktbr. 1827, og hermed fulgte Arbejdet som Omgangsskoleholder i Sognet. Efter 3 Aars Virksomhed følte han sig imidlertid saa syg og anstrengt, at han vilde frasige sig Skolearbejdet *); det blev da ordnet saaledes, at han fik et mindre Skoledistrikt i Nærheden af sin Gaard, og nu vedblev han at være Kirkesanger og Skoleholder i Heskestad helt til 1852 med en aarlig Løn af omkr. 20 Spd. I sin nye Hjembygd var han snart Potte og Pande og blev i 1829 sendt som Valgmand til Distriktsforsamlingen for Stavanger Amt, hvor han opnaaede 4 Stemmer til Storthingsrepræsentant, uagtet han manglede 14 Dage paa de fyldte 30 Aar. Paa Distriktsforsamlingen 4 Oktbr. 1832 blev han valgt til Amtets 3dje Repræsentant med 14 Stemmer af 50 (hverken 1ste eller 2den Repræsentant opnaaede mere end 14 Stemmer), og senere blev han lige til sin Død valgt til Amtets 1ste Repræsentant paa hvert eneste Storthing, — ved Valgene i 1847, 1853, 1862, 1865 og 1868 enstemmig, 1844, 1850, 1856 og 1859 med alle Valgmænds Stemmer undtagen én, 1835 mod 12, 1838 mod 7 og 1841 mod 5 Stemmer.

Storthinget i 1833 vakte en større Opmærksomhed end næsten noget Storthing tidligere, og Grunden hertil var ikke dets Forhandlinger, men dets Sammensætning. Det var nemlig et hidtil uhørt Antal Gaardbrugere, som tog Sæde paa dette Storthing. Storthinget i 1830 havde besluttet, at Amterne atter ligesom i 1815 skulde faa sende 4 Repræsentanter til Thinget istedenfor bare 3 i de mellemliggende Aar, og samtidig viste der sig, som Cand. jur. Carl Fougstad siger i sit Skrift om «Det Norske Storthing i 1833», en «Tendents til ved Overvægt af Stemmer at give Almuerne en overvejende Indflydelse paa Storthinget». Følgen var, at medens Tallet af Gaardbrugere fra 1818—1830 havde vexlet mellem 18 og 27, steg det paa Storthinget i 1833 med én Gang til 44 af 95 Repræsentanter, og samtidig sank Embedsmændenes Tal fra 43 paa de to foregaaende Storthing ned til 35. Hvilket Indtryk dette Omskifte maatte

*) Jfr. hans Udtalelser om en Omgangsskolelærers Arbejde i Odelsthinget 15 Februar 1860.

gjøre paa Samtiden, sees tydelig af Fougstads nævnte Skrift fra 1834, hvor det heder: «Seer man hen til hvad de egentlige Gaardbrugere af Kundskaber og Dannelse medbringe til Storthinget, da er det uden Tvivl ikke en Eneste, der fyldestgjør de Fordringer, man i Almindelighed i denne Henseende er berettiget til at gjøre til en Nationalrepræsentant. En saare overfladisk Kundskab til Fædrenelandets offentlige Ret, nogen Læsning af historisk og ofte megen af religiøs Indhold; dette udgjør i Regelen deres egentlige Kundskabsmasse, og deres Realviden indskrænker sig til Kjendskab til den Egn, hvor de boe og de der sædvanlige Næringsveie. Naar hertil kommer mere eller mindre mechanisk Færdighed i Skrivning og Regning, saa har man Alt hvad man fra Dannelsens og Kundskabernes Side har at vente af dem. Noget Overblik over Samfundsforholdene, nogen Erkjendelse af den høiere Uddannelses og Forædlings velgjørende Indflydelse paa Staten i det Hele, sunde Begreber om hvad der i oeconomisk og politisk Henseende baader Landet; dette er det man savner, og sandsynligviis endnu længe vil savne hos vore Repræsentanter af Bondestanden.» Forf. indrømmer dog, at der paa sidste Storthing fandtes «Enkelte, der fra Kundskabernes og Dannelsens Side maaskee stode noget over den opstillede Maalestok for deres Værd i denne Henseende», og særlig vilde han «gjenkalde i Erindringen en Eneste, hvis udmærkede parlamentariske Dygtighed, mere end een Gang med Ære bestod sig imod Thingets første Mænd, der skjøndt første Gang Repræsentant, med en forbausende Lethed bevægede sig under Discussionerne, og hvis elskværdige Personlighed Forfatteren aldrig vil glemme». Denne ene var Ueland, om hvem ogsaa «Statsborgeren» dømte, at han «vakte ved sine særdeles gode Taler i Storthinget, almindelig Beundring».

Storthingets forandrede Sammensætning bragte ganske naturlig Samtiden til at tale om «Faren af et Bonderegiment», og Frygten herfor øgedes ved, at Bonderepræsentanterne strax den 12 Februar besatte Halvdelen af Lagthingets Pladse med sine Mænd. Det viste sig imidlertid snart, at Bønderne ikke dannede nogen kompakt Masse; Fougstad fortæller i sit nævnte Skrift, at «der virkelig var een à to [ɔ: John Neergaard og Ingebrigt Sæther] blandt dem, som agerede etslags Republikanere, og havde i Forening med nogle Avanturiers dannet en Klub, hvor man kandestøbede *en gros*, afsatte og indsatte Statsraader o. s. v.; men at deres Færd blev anseet med den høieste Indignation af de Øvrige, derpaa har Forf. havt de utvetydigste Beviser». Dette var den saakaldte «hemmelige Direktion», som efter Neergaards Meddelelser bestod af 11 Bønder og 1 Embedsmand (M. Grendahl, Fauchald, Lundegaard, Ueland o. fl.), og hvor ogsaa Udenforstaaende som Henrik Wergeland, Sylv. Sivertson o. a. undertiden deltog; naar ikke Neergaard vilde indtage Forsædet i Mødet, blev ofte Ueland valgt dertil. Hvad Samtiden mest havde at bebrejde Bonderepræsentanterne, var deres Sparsomhed, særlig deres Stræben efter at

afkorte Embedsmandspensjonerne (se Morgbl. 1834, No. 57), og i det hele mente man om dem, at de mest saa paa sine egne økonomiske Interesser. I de Afstemninger, som begrundede denne Dom, synes Ueland altid at have staaet sammen med sine Standsfæller; men da der endnu fra 1833 ingen ordentlige Storthingsreferater haves, kan man ikke paa alle Punkter nøjagtig følge hans Optræden. Som ny Repræsentant holdt han sig med naturlig Forsigtighed oftest noget tilbage fra Deltagelse i Forhandlingerne; han kan ikke sees at have optraadt i Debatten før den 18 Marts 1833, da han i Odelsthinget talte mod Ophævelse af norsk medicinsk Embedsexamen (hans skriftlige Votum herom er trykt i Storth.-Forh. 1833, D. 1, Marts, S. 364—66). Af Valgkomiteen vår han 16 Februar 1833 blevet sat ind i Toldkomiteen, hvis Flertal bestod at Bonderepræsentanter, og hans væsentligste Deltagelse i Storthingets Forhandlinger kom derfor til at knytte sig til Toldspørgsmaalene. Han stod her ligesom Bønderne ellers paa et agrar-protektionistisk Standpunkt og var ved flere Lejligheder deres Hovedtalsmand for at forlade det ældre, mere frihandelsvenlige Toldsystem. Han opnaaede dog ikke helt at faa Storthinget med herpaa; den 16 April talte han mod Nedsættelse i Udførselstolden paa Trælast (Morgbl. 1833, No. 111), hvilken Nedsættelse blev vedtaget med 49 mod 45 Stemmer; den 29 og 30 Maj var han den fornemste Taler til Forsvar for Komitéindstillingen om Forhøjelse af Indførselstolden særlig paa forædlede Kornvarer (Morgbl. No. 150 og 151; skriftligt Votum i Storth. Forh. 1833, D. 4, S. 31—38), hvilken Forhøjelse gjennemgaaende blev forkastet, tildels bare med 1 og 2 Stemmers Overvegt. Af andre Data fra hans Optræden paa dette Thing nævnes her: Under 1 Marts fremsatte han et Lovforslag om Delings- og Skyldsætningsforretninger, hvorved Sorenskriverens Deltagelse i disse Forretninger skulde ophæves (Storth. Forh. 1833, D. 1, Marts, S. 254—57), og han deltog i Odelsthingets Debat herom 25 og 26 April (en i væsentlig Overensstemmelse med hans Forslag af Odelsthing og Lagthing vedtagen Lovbeslutning blev ved kgl. Resol. af 15 August 1833 negtet Sanktion); 17 April indleverede han et skriftligt Votum (Storth. Forh. 1833, D. 2, S. 503—6) til Gunst for den af 11 Bonderepræsentanter foreslaaede Lov om fri Valgret paa Forligelseskommissærer uden Forslagsret for Magistrat eller Amtmand og talte 1 Juli mod Sagens Udsættelse (en Lovbeslutning i den nævnte Retning blev 24 August 1833 negtet Sanktion); 27 Juni blev han af Valgkomiteen gjort til Medlem af Slotsbygningskomiteen og afgav 9 August et skriftligt Votum mod Bevilgning til en Kongeboligs Opførelse (Storth. Forh. 1833, D. 6, S. 169—71); 3 August talte han mod øgede Bevilgninger til Marinen; 12 August vedtog Odelsthinget efter hans Forslag med 35 mod 29 Stemmer Henlæggelse af J. F. Thornes Forslag om Liggedagenes Ophævelse (hans skriftlige Votum er trykt i Storth. Forh. 1833, D. 7, S. 233—36); et af ham og hans Medrepræsentant fra Stavanger Amt Sigbjørnsen fremsat

Lovforslag om en retfærdigere Beregning af Skydsfærden ved Salg eller Bortbygsling af beneficeret Gods blev af Kirkekomiteen indstillet oversendt til Regjeringen, hvilket dog af Odelsthinget den 12 Juni forkastedes med 30 mod 30 Stemmer. Den vigtigste af de i 1833 behandlede Sager var uden Tvil Spørgsmaalet om Indførelse af Formandskaber i Kommunerne, hvorom der foruden en kgl. Proposition forelaa tre private Lovforslag, det ene fremsat 25 Marts af 25 Bonderepræsentanter (Neergaard, Sæther, Ueland o. fl.); Ueland sees at have optraadt i den almindelige Debat herom i Odelsthinget den 22 Juli, idet han talte imod at udskille Bestemmelserne om Amtsformandskaber (som ikke fand'es i den kgl. Prop.) i en egen Lov; de vedtagne Lovbeslutninger blev imidlertid 26 August negtet Sanktion, hovedsagelig fordi de indskrænkede Embedsmændenes Indflydelse og udelod alle Bestemmelser om Overøvrighedens og Kongens Approbation.

At Ueland allerede paa dette Storthing vandt en ganske fremragende Position, har man et Vidnesbyrd om deri, at han af Storthinget 27 August med 42 Stemmer sammen med Tønsager og Fauchald valgtes til Medlem af Deputationen i Anledning af Dronningens paatænkte Kroning. Af Carl Fougstad nævnes han ogsaa i Morgbl. 1834, No. 112, som den eneste Bonde blandt Storthingets mere dygtige Talere. Og da han mødte igjen paa Storthinget 1836, blev han strax med 43 Stemmer valgt ind i Fuldmagtskomiteen (hvor han og Haagenstad var de eneste Bønder), med 59 Stemmer (næsthøjeste Stemmetal) ind i Valgkomiteen. Bønderne var paa dette Storthing repræsenterede i omtrent samme Styrkeforhold som paa det foregaaende, idet de udgjorde 43 af de 96 Thingmænd; men der var skeet talrige Ombytninger af Personer inden deres Rækker, af de ældre Førere var det væsentlig bare Neergaard, Sæther, Haagenstad og Fauchald, som var gjenvalgte, og Ueland indtog strax Plads som Bøndernes ledende Mand. Allerede i Storthingets første Møde fremsatte han Forslag (Storth. Forh. 1836, D. 1, Februar, S. 9—10; Morgbl. No. 35) om Udgivelse af en «Storthingstidende», som skulde levere en saavidt muligt fuldstændig Extrakt af Debatterne for «at gjøre den almindelige Mand mere bekjendt med Statsforfatningen, Statens forskjellige Indretninger, og hvorledes Statsanliggenderne forvaltes», og som skulde uddeles gratis først til Valgmændene, derefter til andre i disses Distrikter. Den Komité, som i Anledning heraf blev nedsat, og blandt hvis Medlemmer U. var den eneste Bonde, indstillede først under 12 Februar hans Forslag til Forkastelse; men da derefter Udgiverne af «Skilling-Magazin» tilbød at udgive en saadan Storthings-Tidende som Tillæg til sit Blad, gik Komiteen med herpaa, og i Overensetemmelse hermed vedtog Storthinget den 22 Februar sin Beslutning mod 6 Stemmer. I Debatten udtalte Ueland som sin Mening, at Storthinget ikke havde opfyldt den ved Grundlovens § 84 paalagte Forpligtelse til at kundgjøre sine Forhandlinger ved Trykken,

medmindre det føjede Foranstaltninger til, at disse kunde blive hele Nationen bekjendte. «Offentlighed er Sjælen i et konstitutionelt Samfund», ytrede han, «og Storthinget bør ikke give Nationen Grund til Mistanke om, at det vil indhylde sig i en Taage og ikke handle aabenlyst for dens Øjne.» At fremme Oplysning forekom ham at være en af Nationalrepræsentationens ædleste Formaal, og nu da de forandrede politiske Forhold havde vakt Nationen af dens Slummer, burde man ved alle Midler arbejde for dette skjønne Øjemed. I denne Sammenhæng kan det videre nævnes, at Ueland ogsaa paa de følgende Storthing kjæmpede for Udgivelse af en Storthings-Tidende med den videst mulige Udbredelse, og den 25de Septbr. 1845 bevilgede Storthinget efter hans Forslag med 50 mod 41 Stemmer 1000 Spd. til Stipendier for Personer, som maatte ønske at erholde Undervisning i Hurtigskriverkunsten, mod at de derefter skulde tjenestgjøre som Referenter ved det følgende Storthing. Da Forslag om at ansætte Storthingsstenografer kom fore paa Storthinget 1848, talte Ueland dog herimod og begrundede sin Stemmegivning dels med, at de uddannede Hurtigskrivere endnu ikke havde den tilstrækkelige Øvelse, dels med, at man ikke syntes at være kommet paa det Rene med Hensigten af en saadan Foranstaltning, — dette sidste sigter til Samtidens Opfatning, at mange ønskede Udgivelse af en officiel Storthingstidende blot for at berøve Oppositionsorganet «Morgenbladet» et Privilegium. Forslaget blev denne Gang forkastet med 77 Stemmer. Paa Storthinget i 1851 stemte derimod Ueland for samme Forslag, som dog blev forkastet med 52 mod 52 Stemmer; han talte derefter for at yde Bidrag til udførlige Storthingsefterretninger i Bladene «Almuevennen» og «Arbeider-Foreningernes Blad», hvilket imidlertid ogsaa blev forkastet med 72 Stemmer. Den 30 August 1854 bevilgede Storthinget atter mod 1 Stemme efter Uelands Forslag 1000 Spd. til Stipendier for Undervisning i Hurtigskrift, og 12 Februar 1857 optog han paanyt Forslag om stenografisk Referat af Storthingets Forhandlinger; den nedsatte Komité indstillede enstemmig paa Bifald, og Forslaget vedtoges i Storthinget 19 Februar mod 30 Stemmer, hvorved denne Sag fik sin endelige Ordning.

Paa Storthinget i 1836 skjærpedes Modsætningerne mellem «Bondepartiet» og «Embedspartiet» betydelig, og «Lyset blandt Bønderne og deres anerkjendte Leder var Ueland fra Stavanger Amt», fortæller en fremmed Iagttager, den danske Politiker Orla Lehmann, som det Aar besøgte Norge. Han deltog nu forholdsvis ofte i Debatterne, om han end kanske virkede vel saa meget ved underhaands Samtaler, og man ser tydelig af Fougstads Skrift «Det norske Storthing i 1836», at han ved sin Optræden flere Gange paadrog sig Modstandernes særdeles Vrede. «Sparsomhed i Statshuusholdningen, Udvidelse af Folkets Selvstyrelse, Overholdelse af Storthingets Ret overfor Kongemagten og Nationens Ret i Forhold til Sverige samt Udvidelse af Næringsfriheden», det var, som

ı selv forklarede i 1860, hans Partis Program, og alt dette kunde i ·keligheden, som A. B. Stabell skrev i 1846, samles under det ene ske at «indskrænke Embedsvældet». Paa Thinget i 1836 talte han ivrig den størst mulige Frihed i Haandverkets Udøvelse, han talte (9 Maj) uindskrænket Ophævelse af Forordningen af 1741 om gudelige Fornlinger (hvilken Beslutning dog ikke erholdt Kongens Sanktion), og ·lig betegnende var hans Indlæg den 24 Maj for uforandret Gjentagelse Lovbeslutningen fra 1833 om Jormodervæsenet, af Hensyn til Grundens § 79; Regjeringens mange Sanktionsnegtelser, mente han, maatte ıdes med Bestemthed, og «han ansaa det for Storthingets Pligt, uden nsyn til om en Sag i sig selv var mindre vigtig, at haandthæve en af e vigtigste Rettigheder, hvorpaa vor Frihed især beroer, og heri at vise ıkkelig Fasthed», — hans Mening opnaaede ogsaa Flertal i begge Storngets Afdelinger.

Storthingets oppositionelle Holdning bevirkede dets pludselige Opning allerede den 8 Juli; men bare 3 Uger efter fandt Regjeringen det ıkrævet at indkalde et overordentligt Storthing til Afgjørelse af flere tige Sager, hvoraf den vigtigste var den nye Proposition til Formandskabs-. Oppositionens Sejer viste sig klarest deri, at denne Proposition i e væsentlige Punkter stemte overens med Storthingets Beslutninger i 33, og om denne Sag kom man derfor snart til Enighed. Men i de ger, hvori Bønderne ikke havde nogen synderlig Tilslutning af Mænd Embedsstanden, magtede de ikke at sætte sin Vilje igjennem. Ueland empede saaledes den 29 Oktbr. 1836 forgjæves mod Bevilgning til Nygning af Orlogsfartøjer; han frygtede, at en Flaade kunde trække Fienn hid og indvikle os i Politikens Hvirvler, og mente, at «jo mere ubeærkede vi kunne være, desto lykkeligere»; men Bevilgningen blev vedtaget ed 53 mod 43 Stemmer, og ligeledes mod 43 Stemmer vedtoges en vilgning til Landeværnets Organisation. I de unionelle Spørgsmaal, n nu kom op, talte han for den størst mulige Hævdelse af Selvstændigdens Former, saaledes 3 Decbr. 1836 for at bruge Handelsflagget isteden-Orlogsflagget som Toldflag (Lovbeslutningen herom, som af Odelsnget vedtoges mod 15 Stemmer, af Lagthinget enstemmig, blev negtet l. Sanktion) og 30 Decbr. s. A. for H. Foss's Forslag om ikke at yde vilgningen til diplomatiske Udgifter til den svenske «Ministerkasse», en til norsk Statsmyndighed (Forslaget om denne formelle Forandring ev først vedtaget af Storthinget 1842).

Uelands Optræden paa disse første Storthing havde klart vist, hvilke litiske Grundsætninger han agtede at følge, og han havde i dem sine elgeres fulde Medhold. Saaledes var han Valgmand ved alle Storthingslg fra 1829 til 1868, undtagen 1862 og 1865, da han var fraværende n Medlem af kgl. Kommissjoner. I sin Hjembygd blev han strax ved ırmandskabslovens Ikrafttræden 1837 valgt til Ordfører og stod som

saadan først uafbrudt til 1851, derefter atter fra 1856—69. Forligelseskommissær var han fra 1840 til sin Død. I Stavanger Amtsformandskab blev han 9 Aar valgt til Opmand, i Aarrækker var han Amtsrevisor og Revisor af Overformynderregnskaberne og betroedes en hel Række af Amtsthingets Tillids- og Hædershverv, navnlig som Medlem af vigtige Komiteer.

Ogsaa i Storthinget var hans Anseelse grundfæstet, og han erholdt en Række af dets Tillidshverv. Fra 1836 blev han stadig valgt til Medlem af Valgkomiteen, ofte med højeste Stemmetal, og ligeledes var han stadig, med Undtagelse af Aarene 1842 og 1854, Medlem af Fuldmagtskomiteen. Sit faste Komitéarbejde gjorde han 1833—51 i Toldkomiteen, med Undtagelse af 1839, da han var Medlem af Protokolkomiteen; derefter sad han 1854—66 i Justitskomiteen No. 2 (den meste Tid sammen med Johan Sverdrup, begge af Hensyn til Jurysagen) og endelig 1868—69 i Kirkekomiteen No. 2. Videre var han Medlem af Kriminallovkomiteen 1836 og 1836—37, af Flagkomiteen 1836—37, af Komiteen for Udgivelse af Storthingets Forhandlinger 1836—42 og 1858—60, af Vejlovskomiteen 1839, af Reglementskomiteen 1839 og 1848, af Lovkomiteen og Brændevinskomiteen 1842, af Komiteen om Trontalen 1845, af Komiteerne ang. Krigen i Danmark, Statslaanet og Værnepligtsloven og af Justitskomiteen No. 3 1848, af Jernbanekomiteerne 1851 og 1862—63, af den forstærkede Bankkomité, Adressekomiteen og Komiteen om Sukkerfabriken paa Fredrikshald 1851, af Komiteen ang. Bevilgning til Opretholdelse af Neutraliteten 1854, af den forstærkede Justitskomité No. 1 1857, af Bankkomiteen 1858, af Komiteen ang. Adresse i Statholdersagen 1860, af Matrikullovkomiteen 1862—63, af Komiteen ang. Krigen i Danmark 1864, af Traktatkomiteen 1865—66, af Stemmeretskomiteen 1869. Han var Medlem af de i 1833, 1845, 1848, 1851 og 1854 udvalgte Kroningsdeputationer og Medlem af Deputationerne til Kroningsfesten i Stockholm 1860 og til Festlighederne i Gøteborg 1862 i Anledning af Jernbanens Aabning. En Del af hans Venner ønskede i 1851 at gjøre ham til Storthingspræsident; men han frabad sig dette Valg.

Som Medlem af alle de ovennævnte Komiteer fik Ueland direkte Indflydelse paa en Mængde af Statens vigtigste Anliggender; men det er dog utvilsomt, at det ikke var i Kraft af sit Komitéarbejde at han blev, hvad Orla Lehmann kalder ham, «en af de mægtigste Mænd i Norge», og hvor liden Vegt han selv lagde paa den Side af Sagen, sees bedst deraf, at han (fraregnet Mindretalsvota) ikke har forfattet en eneste af de mange Komitéindstillinger, som hans Navn er knyttet til. Det var som Norges første Partifører han vandt sin Magt, og sin Lederstilling skyldte han den Kjendsgjerning, at han var den første, som satte i Gang en systematisk og principiel Opposition mod Regjeringen.

Sin Anskuelse af Statsmagternes indbyrdes Forhold fremsatte han første Gang i almene Ordlag i Storthinget den 31 Juli 1839, da han paa-

talte Regjeringens selvstændige Optræden i Bevilgningsspørgsmaal. Han henviste da til Opinionens Magt i andre konstitutionelle Stater, hvor Ministrene maatte aftræde, ikke alene om Grundloven var traadt for nær, men ogsaa hvis der i Administrationen fulgtes Principer, som Nationen ikke bifaldt; han tænkte, at Regjeringen kun vilde, hvad Nationen vilde, at Regjeringen var til for Folkets Skyld, og at Sætningen «Folkets Røst er Guds Røst» for saa vidt var gyldig; hermed var det ikke hans Mening, at Regjeringen skulde være som et Rør, der snart vejredes hid, snart did, men at den Regjering, som vilde trodse Folkeviljen, var uskikket til sit Kald. I stort som i smaat hævdede han derfor i hele sin Thingvirksomhed Storthingets Plads ved Siden af, ja over Regjeringen. Karakteristisk er saaledes hans Protest 14 Februar 1839 mod at sætte en Frist for Odelsthingsmedlemmers Indbringelse af Lovforslag, naar ikke samtidig Regjeringens Forslagsret skulde begrænses (Storthinget vedtog med 56 Stemmer at sætte en Frist ogsaa for Regjeringen). Som Medlem af Toldkomiteen afgav han i 1842 et Mindretalsvotum mod den kgl. Proposition om at lade Toldloven erstatte ved kgl. Anordning; han erklærede, at Storthinget ikke havde Ret til at give Lovgivningsmagten fra sig, og han vilde ikke være med paa at afstaa nogen af Storthingets konstitutionelle Rettigheder; efter hans Forslag vedtog ogsaa Odelsthinget 25 August mod 11 Stemmer at henlægge Propositionen. Ligeledes efter hans Forslag vedtog Odelsthinget 30 August en Lov om, at for Fremtiden ikke Regjeringen, men Storthinget skulde bestemme over Anvendelsen af Oplysningsvæsenets Fonds Indtægter. 7 April 1842 tiltraadte han L. K. Daa's Votum mod foreløbig Bevilgning til Marinen for at udtrykke sin Misbilligelse af Marineministerens egenmægtige Foranstaltninger, og 11 Septbr. 1845 stemte han for Rigsret mod Cheferne for Marinedepartementet Petersen og Sibbern. Storthingets Eneret i Bevilgningssager var en af hans vigtigste Grundsætninger; 2 Juni 1848 benegtede han udtrykkelig, at Kongen her havde nogen Sanktionsret, og han var altid paa sin Post mod Overskridelser af de givne Bevilgninger (se saaledes hans Optræden 15 Septbr. 1851 og 14 Novbr. 1859). Som Medlem af Traktatkomiteen 1865 indstillede han (sammen med J. Sverdrup) paa Dadelsvotum til Regjeringen, fordi den i Handelstraktaten med Frankrige havde gaaet ind paa at binde Toldsatserne for en længere Aarrække, og i Debatten i den Anledning 14 November talte han energisk for Storthingets Eneherredømme over Toldtarifen (Dadelsvotumet blev forkastet med 62 mod 49 Stemmer). Som han udtalte i Storthinget 19 Januar 1866, var det en vigtig Grund for ham til at stemme for aarlige Storthing, at Regjeringen da ikke saa let kunde sætte sig ud over Storthingets Bevilgningsret. Ogsaa Lovgivningsmagten hævdede han for Storthinget alene, og her er navnlig at lægge Mærke til det stadige Brug, han gjorde af Grundlovens § 79. Efter hans Forslag gjentog Storthinget i 1842 enslydende sine

Trykt 29 April 1902.

Beslutninger af 1836 og 1839, som begge Gange var blevet negtet kgl. Sanktion, om Ophævelse af Forordningen af 1741 om gudelige Forsamlinger; i 1848 var han med at drive igjennem uforandret Vedtagelse af Beslutningen til Vejlov fra 1845, som da ogsaa denne Gang erholdt Sanktion; som Medlem af Justitskomiteen No. 2 indstillede han i 1854 paa Gjentagelse af Beslutningen til Værnepligtslov, som Kongen i 1851 havde negtet Sanktion mod Armédepartementets Indstilling, og da Loven ved Odelsthingets Behandling havde modtaget nogle mindre Forandringer, fremsatte han 26 Juni under udtrykkelig Henvisning til Grundlovens § 79 Forslag om ordlydende Gjentagelse af den ældre Beslutning, hvilket dog blev forkastet med 39 mod 34 Stemmer, hvorefter Loven erholdt kgl. Sanktion; ligeledes talte han 1 August 1854 for den uforandrede Gjentagelse af Beslutningen fra 1851 om Konsulatafgifternes Nedsættelse efter J. Sverdrups Forslag, hvilken Beslutning heller ikke nu blev sanktioneret, men dog førte til Fremsættelse af en kgl. Proposition i samme Retning 1857; endelig paa Storthinget i 1866 talte han for uforandret Gjentagelse af Beslutningen fra 1862 til militær Straffelov, som derefter fik kgl. Sanktion. Storthingets Indflydelse paa Regjeringens almene Holdning kom første Gang under Drøftelse paa Thinget i 1836, da H. Foss foreslog at besvare Trontalen med en Adresse til Kongen om Folkets Ønsker og Forhaabninger; det var imidlertid i fuld Overensstemmelse med Stillingens Uklarhed, at Ueland foreslog «efter Omstændighederne intet at foranstalte», og Storthinget forkastede 19 Februar mod 11 Stemmer ethvert Forslag, som gik i Retning af Adresse. Paa Storthinget 1845 vaktes atter, denne Gang fra Bondehold, Motion om en lignende Adresse; den i den Anledning nedsatte Komité, hvoraf ogsaa Ueland var Medlem, indstillede dog mod én Stemme (A. B. Stabell) paa ingen Adresse at vedtage, fra Bondefraktionens Side med den Begrundelse, at der kunde næres gode Forhaabninger om, at det tilsigtede Øjemed (Indvirkning paa Regjeringen til Gunst for en liberal Politik) alligevel ialfald delvis vilde opnaaes; den samme Fraktion fandt desuagtet Anledning til sammen med Minoriteten at angive de Punkter, som en eventuel Adresse fortrinsvis burde indeholde, og man kan betragte disse Punkter som Bondepartiets første udformede Program (Storth. Forh. 1845, D. 7, S. 80—87). Storthinget vedtog 25 Marts enstemmig Komiteens Indstilling; men det havde dog, som Rolf Olsen bemærker i sit Skrift fra 1850 om «Tolvte ordentlige Storthing» (S. 5 fg.), «en stærk oppositionel Charakter». «Man følte, at den demokratiske Opposition i det forløbne Treaar ikke alene havde udviklet sig til en forhen ukjendt Styrke, men at den og tildels havde antaget en mere positiv Charakter. Hidtil var den mest fremtraadt som et Modstandselement, eller en mere kritiserende, end positiv reformerende Fraktion. Istedetfor at den forhen mest havde sagt Nei, sagde den nu hvad den selv vilde.» Og paa Storthinget i 1848 regnede man med en

stor Pluralitet for de oppositionelle Grundsætninger, — en Pluralitet, som nu søgte at gaa angrebsvis tilverks mod Regjeringen. Under 25 April sluttede Ueland, Fauchald, Chr. Johnsen og O. A. Krogness sig til et af A. B. Stabell forfattet Forslag om en Adresse til Kongen (trykt i Morgbl. No. 119), som skulde give Udtryk for Nationens Mistillid til den siddende Regjering og udtale Ønsket om ikke blot Personal-, men ogsaa System-forandring; Storthinget fandt hos Statsraadet, hed det i den foreslaaede Adresse, «ikke den Omhu for de konstitutionelle Principers Gjennemførelse, ikke den Agtelse for Storthingets konstitutionelle Rettigheder og den fornuftige Folkevillies Fordringer, hvorved Storthinget sættes istand til med fuld Fortrøstning og Tillid at bevilge de Midler og indrømme de Rettigheder, som maa ansees ønskelige.» Forslaget vakte den mest levende Bevægelse, Proponenterne maatte i en offentlig Erklæring (i Morgbl. No. 120) udtrykkelig fralægge sig al Tanke paa at ville true med Bevilgnings-negtelser, og særlig mellem Morgenbladet og Rigstidenden (denne talte endog om «Oprør og Anarki») kom det til en stærk Polemik. Storthinget besluttede 3 Maj med 70 mod 30 Stemmer at sende Adresseforslaget til Komitébehandling; under Debatten erklærede Ueland (den eneste af Forslags-stillerne, som gik ind paa Sagens Realitet) det for at være uden Exempel i de konstitutionelle Stater, at Kongens Raadgivere ikke lyttede til National-forsamlingens bestemt udtalte Ønske og Vilje, navnlig i Principspørgsmaal, og han fandt, at et saadant Forhold, med stadige Sanktionsnegtelser, i Længden ikke kunde være ønskeligt. Uagtet Oppositionen oprindelig havde udtalt sig mod Komitébehandling, betragtedes dog Afgjørelsen herom som en Sejer for Adressens Tilhængere; men den nedsatte Komité, hvori ingen af Forslagsstillerne fik Sæde, afgav sin Indstilling (der gik ud paa Forkastelse) saa sent, at den ikke kom til Behandling i Storthinget før den 25 August, Dagen før dets Opløsning, og enstemmig blev det da vedtaget ikke at tage Sagen under Realitetsbehandling. Paa Storthinget 1851 blev Adressespørgsmaalet bragt frem strax den 1 Februar i en privat Sammenkomst af «en Del af de ivrigste Frihedsmænd» (ɔ: Jaabæk, Ueland, J. Sverdrup, Lerche o. fl.) og Dagen efter behandlet i en noget større Forsamling, som efter en livlig Diskussjon besluttede at indbyde alle Thing-mænd til Drøftelse af Spørgsmaalet. Til dette nye Møde indfandt sig næsten alle Storthingets Medlemmer, baade Bønder, Embedsmænd og By-borgere; da først ingen her vilde fremtræde som den egentlige Indbyder til Mødet og forklare dets Hensigt, maatte Ueland tage Ansvaret og Le-delsen paa sig, hvorefter der opstod en lang og skarp Diskussjon mellem Ueland, Sverdrup og Lerche paa den ene Side, Schweigaard og U. A. Motzfeldt paa den anden, indtil Mødet tilslut hævedes uden Resultat. Adressesagen kom fore i Storthinget 3 April, og da J. Sverdrup her antydede Forslag om en Adresse til Kongen om Regjeringens Sammensætning, talte Ueland for Forslaget, idet han fremholdt, at der i Uenigheden mellem Stats-

magterne laa Spiren til mange Ulykker, som man maatte stræbe at bortfjerne; Forslaget blev dog forkastet med 59 mod 45 Stemmer. Men om Ueland mente, at Regjeringen burde følge «den bestemte og fornuftige Folkemening», værgede han sig imidlertid stadig mod at tillægges Ønsket om en «Majoritetsregjering». Dette fremhævede han skarpt 9 August 1848, da han talte mod at give Statsraaderne Adgang til at deltage i Storthingets Forhandlinger; en Majoritetsregjering, sagde han, vilde ødelægge Monarkiet, som hele Nationen elskede og ansaa for et nødvendigt Element i vort offentlige Liv. Han var derfor stadig imod Statsraadssagen, fra hvilken Side den end blev bragt frem; han antog, som han udtalte i Storthinget 19 Marts 1863, at Statsraadernes Deltagelse i dets Forhandlinger vilde forrykke Statsmagternes Forhold til hinanden og undergrave Kongemagtens Indflydelse; han mente, at Storthinget burde i sine Forhandlinger være aldeles uafhængigt og uberørt af Regjeringen, og han var ræd for, at dennes direkte Indgriben skulde medføre et højst skadeligt Partivæsen (se hans Udtalelser i Storthinget 5 Septbr. 1842 og 5 Maj 1851). Denne Opfatning hævdede han ogsaa i den Tale, som han kaldte sit «politiske Testament til mine Landsmænd», da han i Storthingets Aftenmøde den 12 Marts 1869 talte for Indførelsen af aarlige Storthing. «Kongemagten maa have sit Prærogativ», sagde han. «At Storthinget skulde øve en saadan Magt, at de kongelige Raadgivere skulde gaa af ved første Vink, anser jeg ikke for noget Gode.» «Hvad det gjælder om, er at komme til i det Hele at realisere Grundlovens Tanke, saa at Storthinget faar den Bevilgningsret og den Raadighed over Statens Midler, som det bør have.» «Nationen elsker sin Grundlov», udtalte han ved samme Lejlighed, og det er et gjennemgaaende Træk ved hans Storthingsvirksomhed, at han i det længste holdt paa Grundlovens oprindelige Form. Om der var nogen Sandhed i, hvad L. K. Daa som Odelsthingets Præsident i 1845 beskyldte ham for, «idelig at fremkomme med de mest extravagante Forslag», saa gjaldt dette ialfald ikke hans Forhold til Grundloven. Naar han saaledes altid (undtagen i 1854 og 1859) stemte mod Statholderpostens Ophævelse, havde dette i det mindste delvis, som han bemærkede 19 Marts 1851, sin Grund deri, at han stedse havde liden Tilbøjelighed til at indgaa paa Grundlovsforandringer, naar ikke en streng Nødvendighed paabød dem; derfor stemte han ogsaa stadig mod Odelsrettens Ophævelse. Gjentagne Gange (1 Decbr. 1862, 17 Novbr. 1865, 19 Januar 1866, 12 Marts 1869) brugte han de Ord, at «man bør ikke experimentere med en Grundlov som med en anden Ting; den bør være stabil». «Det norske Folk», sagde han 17 Novbr. 1865, «har to Øjestene, det er Religionen og Grundloven. Det har været vor Lykke, at vi i Henseende til Grundloven har været meget konservativ.» Naar imidlertid Respekten for Grundloven blev fremført mod Forandringer, som han fandt fuldt overensstemmende med dens Aand og Tanke, var han ikke ræd for at

erklære (saaledes som 19 Januar 1866 i Spørgsmaalet om aarlige Storthing), at Nationen vilde ikke holde paa ethvert Bogstav i Grundloven; der maatte være Maade med Alt. Den samme Konservatisme bragte ham ogsaa ofte til at stemme mod Forslag, som regnedes for liberale og forsvaredes af hans sedvanlige Meningsfæller; dette gjælder særlig religiøse Spørgsmaal. Han hævdede her aabent en vis «Intolerance»; han modsatte sig i det længste at give Jøderne Adgang til Riget, han vilde aldrig være med paa at aabne Statens Embeder for Dissentere, og han kjæmpede mod Dissenterloven af 1845, som opstillede fri Religionsøvelse som Grundsætning (jfr. herom hans Udtalelser i Storthinget 1 Decbr. 1862).

Som ovenfor nævnt, havde Ueland allerede tidlig sat sig et bestemt Program for sin Politik, og til Gjennemførelsen af dette Program søgte han at skabe sig et nogenlunde fast Parti, uden at han dog fra først af tænkte sig dette Parti som en exklusiv Organisation. I Aftenbladet 1860 omtaler han, at der paa flere foregaaende Storthing var gjort Forsøg paa at danne private Sammenkomster af Thingmænd, som paa Forhaand drøftede vigtigere Spørgsmaal. Som ovenfor nævnt var han med allerede i Neergaards og Sæthers Klub i 1833, og et bestemt politisk Præg fik de Sammenkomster, som i 1848 gik forud for Adresseforslagets Indbringelse (se Storth.-Efterretn. 1836—54, III. 479 fg.); man søgte dengang virkelig at danne et Parti, som skulde være beredt til at overtage Regjeringen, og i Morgenbladet 25 April 1848 (No. 116) blev Ueland af en Indsender nævnt blandt de «demokratiske» Statsraadsemner. Paa Storthinget 1851 mente Oppositionen sig at være i overvældende Flertal; «efter al Rimelighed vil den ministerielle Falanx kun bestaa af omtrent 20 Medlemmer», skrev Ueland i et Brev 10 Februar 1851. Bøndernes Tal var paa dette Storthing 42, altsaa omtrent det samme som paa de foregaaende Thing siden 1833; men Embedsmændenes Tal, som siden 1839 ogsaa havde holdt sig over 40, sank nu med én Gang helt til 28, idet Byerne havde valgt flere Forretningsfolk (ialt 26) end nogensinde tidligere. Strax ved Storthingets Sammentræden holdt de Liberale Partimøder, diskuterede Adressespørgsmaalet og enedes om saa vidt muligt «at vælge alle Præsidenter af de sikreste Frihedsmænd.» Der blev ogsaa istandbragt en privat Klub af «lutter Frihedsmænd», og uagtet Ueland var imod denne Exklusivitet, føjede han sig heri dog efter Flertallets Ønske. Men paa dette Thing begyndte den ældre Opposition at splitte sig; det hjalp ikke, at Ueland, som han fortæller i et Brev af 5 April, optraadte «baade som Moralist og Mægler»; Østlandsbønderne under Ole Valstad skræmtes tilbage af den begyndende Arbejderbevægelse og nærmede sig Regjeringspartiet, og medens Ueland sluttede sig sammen med Brødrene Sverdrup, blev han forladt af sin Forbundsfælle fra 1845 og 1848 A. B. Stabell. Med denne gik ogsaa «Morgenbladet» over til Bondeoppositionens Modstandere, hvorved den blev uden noget større Organ i Pressen. Savnet

heraf gjorde sig meget følelig gjældende, og efter Samraad med Ueland og Jaabæk indbød Chr. Johnsen i Slutten af Juni 1851 til Subskription paa «Norsk Folkeblad», som skulde kjæmpe for Oppositionens Politik, og hvis Program U. forfattede. Imidlertid blev de to andre misfornøjede med Johnsens Maade at gribe Sagen an paa; de opgav derfor «Norsk Folkeblad», og efter Indbydelse af Ueland sammen med Neergaard, Fauchald og to andre traadte den 29 Septbr. 1851 (Dagen før Storthingets Opløsning) noget over 60 Thingmænd sammen til Raadslagning om et nyt Presseorgan. Her fremlagde J. Sverdrup Programmet for det paatænkte Blad, og 47 af de tilstedeværende blev enige om, «at man hver i sin Kreds vilde understøtte et Blad, der hyldede de liberale Grundsætninger fra 1833 som Program, eftersom disse ganske var forladte af Morgenbladet». Bladets Udgivelse ordnedes derefter af Ueland, Sverdrup og Jaabæk, og med Rolf Olsen som Redaktør begyndte «Nationalbladet» at udkomme fra Nyaar 1852, men gik ind allerede efter et halvt Aars forløb. Noget større Oppositionsorgan kom siden ikke istand før ved «Aftenbladet»s Grundlæggelse 1855, særlig efter O. Richters Indtrædelse i dette Blads Redaktion 1856, og «Aftenbladet» blev i 1859 paa en Maade officielt anerkjendt som Storthingsoppositionens Blad. Det var paa Storthinget 1859—60, at det første Forsøg blev gjort paa at danne et organiseret Parti om visse Principer. Initiativet hertil blev visselig taget af Johan Sverdrup; Ueland erklærede ialfald i Partiets Møde 7 Novbr. 1859, at han ikke var Ophavsmanden, men bare havde sluttet sig til en gammel Idé, som nu realiseredes. Men Sverdrup havde korresponderet om Sagen med Ueland allerede før Storthingets Sammentræden, og det Møde af 48 Thingmænd, hvor Stiftelsen af «Reformforeningen» blev drøftet Lørdag den 22 Oktbr. 1859, blev aabnet og ledet af Ueland. I sin Aabningstale udviklede denne Nødvendigheden af, at de Repræsentanter, «som i det Store var enige i Ønsket om Landets Udvikling i liberal Retning, sluttede sig nærmere til hverandre, for med desto større Kraft at kunne virke for det store og ophøjede Formaal»; han fandt det derfor hensigtsmæssigt at oprette en «demokratisk-politisk Klub» og havde sammen med Sverdrup og Steen gjort Udkast til Program for en saadan. Dette Udkast (som er meddelt ovfr. under Johan Sverdrup, B. V, S. 572, hvor ogsaa Hovedtrækkene af Reformforeningens Historie er fortalte og de nødvendige Henvisninger givne) blev i det væsentlige vedtaget; men Sverdrups Fordring paa Enighed og Voteringstvang i Principspørgsmaal skræmte mange Thingmænd fra Foreningen, uagtet Ueland tog Afstand fra denne Fordring («man fik det nu ikke altid, som man vilde have det»); Ueland hævdede ogsaa senere i «Aftenbladet», at der ingen Voteringstvang var vedtaget, og i samme Retning gik en Erklæring fra 21 Thingmænd i Morgenbl. 1860, No. 36. I Foreningens andet Møde 3 Novbr. 1859 udkastede Ueland, som, efter Aftenbladets Ord, «aldrig har manglet Ideer og Fantasi»,

Tanken om et Reformselskab med Underafdelinger over det hele Land, og i det Reglement, som blev vedtaget 7 Novbr., indtoges en saalydende §: «Foreningen udvælger en Kommittee af 12 Medlemmer, der har at afgive Betænkning og Indstilling om, hvorvidt Foreningens Virksomhed bør udvides ved Optagelsen af Medborgere fra Landets forskjellige Egne»; i denne Komité indvalgtes 10 Novbr. først og fremst Sverdrup, Steen, Jaabæk og Ueland, og om der end denne Gang intet kom ud af Tanken, gav den dog Jaabæk Impulsen til den senere Grundlæggelse af Bondevenforeningen. Reformforeningens Formand var først Sverdrup, derefter fra Januar 1860 Steen, idet Ueland frabad sig alle Valg; men disse tre sammen, som «Morgenbladet» kaldte «Triumvirerne», var dog hele Tiden Foreningens ledende Mænd. Dens Stiftelse vakte i Pressen, særlig mellem «Morgenbladet» og «Aftenbladet», en voldsom Fejde, som stod paa med daglige polemiske Artikler til Slutten af Novbr., og Foreningen, som af «Morgenbladet» blev benævnt «Storthingets Jakobinerklub», formaaede ikke at vinde synderlig Magt; den blev drevet til at stemme for sin Modstander Schweigaards Forslag om Fordelingen af Repræsentanter mellem Land og By (11 Novbr.), og i Spørgsmaalet om den nye Skydslov, som den ønskede underkastet ny Behandling, led den et afgjort Nederlag (28 Novbr). Paa det næste Storthing forsøgtes ingen alvorlig Opposition mod Regjeringen, og senere var Sverdrup Oppositionens anerkjendte Leder. I en Skildring af «Storthinget 1862—1863» (Chra. 1865) heder det, at «Ueland har dalet baade i Anseelse og aandelig Vigør», og Partifører var han ikke længer.

Uelands Program er klart udtrykt i de Reformkrav, som han var med at opstille paa Storthinget 1845, og hvis Hovedpunkt var dette: at afskaffe alt Embedsregjereri til Fordel for Folkets egen Forvaltning. Han har selv i «Aftenbladet» 1860 resumeret de vigtigste Beslutninger i denne Retning; hans Kamp for at hævde Storthinget mod Regjeringen hørte ind i samme Program, og han søgte stadig at gjennemføre det paa alle Punkter. Hans Forhold til Formandskabsloven af 1837 er ovenfor omtalt. Ligesom i 1833 talte han 1839 for Folkevalg af Forligelseskommissærer, hvorom en Lov endelig kom istand 1842 efter Regjeringens egen Proposition. 1842 drev han igjennem, trods Regjeringens Modstand, Ophævelse af det gamle Forbud mod frie gudelige Forsamlinger. Paa samme Storthing gjentog han sit Forslag fra 1833 om Sorenskrivernes Udelukkelse fra Delings- og Skyldsætningsforretninger, som dengang var blevet negtet Sanktion, og som ikke var kommet til Behandling i 1836 og 1839; en Beslutning i denne Retning blev ogsaa i 1842 negtet Sanktion, men erholdt Sanktion 1845. 15 August 1842 vedtog Storthinget efter hans Forslag med 46 mod 45 Stemmer en Anmodning til Regjeringen om at undersøge, «hvorvidt Justitssagerne i det Hele eller i enkelte Distrikter udføres med tilbørlig Økonomi», og i Tilfælde bevirke

Udgifterne nedsat. 6 Septbr. s. A. talte han mod Oprettelse af et særskilt Indredepartement, «saalænge Regjeringen ikke syntes tilbøjelig til at indskrænke den unødvendige Vidtløftighed i Administrationen eller det bureaukratiske System, der saa lidet stemte med vor Forfatnings Aand». 1845 og 1848 talte han for at give Kommunerne Indflydelse paa Lensmænds Ansættelse; men Lovbeslutningerne herom blev begge Gange negtet Sanktion. 19 Juni 1845 foreslog han, at enhver uberygtet skulde kunne optræde som en andens Sagfører, hvilket dog kun fik 17 Stemmer for sig i Odelsthinget. 1848 fremsatte han et Forslag om faste Skjønsmænd, som blev vedtaget først af den specielle Komité i Sagen, derefter af Odelsthing og Lagthing, men negtet kgl. Sanktion; en kgl. Proposition i samme Retning blev dog Lov 1854. 12 August 1851 talte han for en Reform af Kirkeforfatningen ved at give Menigheden Indflydelse paa kirkelige Afgjørelser, hvorom Stavanger Amtsformandskab havde vakt Motion i 1850, og 1857 fremsatte han Lovforslag om Oprettelse af Menighedsraad med udstrakt Myndighed; en Lov herom blev ogsaa vedtaget af Odelsthinget baade 1857 og 1860, men begge Gange forkastet af Lagthinget og det samlede Storthing, i 1863 ogsaa forkastet af Odelsthinget; en Lovbeslutning af begge Thingets Afdelinger kom først istand 1869, men blev negtet Sanktion. 1863 var han med at foreslaa Ophævelse af Forordningen af 1794 om Kvaksalvere, og mod Komiteens Indstilling vedtoges dette af Odelsthing og Lagthing, men blev negtet Sanktion. 11 Maj 1863 talte han for Fogedembedernes Ophævelse, hvilket dog blev forkastet; han fremhævede herunder, at en Revisjon af hele Embedsverket var nødvendig, og 24 April 1866 foreslog han nedsat for dette Øjemed en kgl. Kommissjon bestaaende af Mænd af forskjellige Samfundsklasser, hvad dog ogsaa blev forkastet. Det sidste Udslag af hans Kamp mod Embedsvældet var hans Lovforslag af 1869 om frit Auktionsvæsen, og under Debatten herom i Odelsthinget 31 Maj erklærede han, at de, som stemte imod, arbejdede af al Magt paa at vedligeholde og udvide den Kløft, som fandtes mellem de forskjellige Borgerklasser; Lovforslaget var færdigt fra Storthinget 5 Juni og blev sanktioneret 17 Juni, nogle faa Dage før Storthingets Opløsning. I Programmet af 1845 var der videre pegt paa Gjennemførelse af Besparelser særlig ved Indskrænkning i Antallet af de højest lønnede Embedsmænd, og Ueland var altid mod Forhøjelse af de større Embedsgager.

Et af de vigtigste Led i hans Arbejde for Folkemagtens Udvidelse var hans Forslag om Jury. 2 Septbr. 1845 foreslog han i Storthinget at opstille Præmier for Afhandlinger om Juryinstitutionen; dette blev forkastet med 55 Stemmer, hvorimod der bevilgedes Stipendier til at undersøge dens Virkemaade i Udlandet. 9 Septbr. 1851 talte han for, at Storthinget selv skulde nedsætte en Lovkomité, særlig af Hensyn til Jurysagen; dette forkastedes med 75 Stemmer, og der vedtoges en Henven-

delse til Regjeringen om at komme med Proposition om Jury. Regjeringen nedsatte derefter 11 Januar 1853 den kgl. Proceslovkommissjon, som dog ikke blev færdig med sit Arbejde til Storthinget 1854; allerede 16 Februar d. A. fremsatte Ueland derfor paa egen Haand et fuldt udarbejdet Forslag om Juryens Indførelse, indstillede som Medlem af Justitskomiteen No. 2 paa dets Vedtagelse og talte gjentagne Gange derfor i Odelsthinget 10 og 12 Juni. Imidlertid blev Realitetsbehandling forkastet, og efter J. Sverdrups Forslag, som Ueland da talte for, besluttede Storthinget 7 Juli at nedsætte en parlamentarisk Jurykommissjon, hvori derefter 13 Juli Ueland indvalgtes med 53 Stemmer. Trods Regjeringens Modstand traadte Kommissjonen sammen i Januar 1855, og efter dens Forslag, hvori dog Ueland efter hans egen Erklæring i Odelsthinget 20 August 1857 ikke havde stor Andel, blev en Jurylov vedtaget 1857, men negtedes Sanktion. Ogsaa paa Storthinget 1863 talte Ueland for Jury, uden at dog nogen Lovbeslutning kom istand, og det Forslag om Jury, han fremsatte for Storthinget 1869, blev efter hans eget Initiativ ikke taget under Behandling.

Hans Deltagelse i Jurysagen havde imidlertid havt Indflydelse paa hans private Livskaar. Han havde 1850 giftet sig til Gaarden Ollestad i Heskestad, hvor han senere boede, indtil han nogle Aar før sin Død flyttede til Hetland i samme Sogn, og 1852 havde han sluttet at være Lærer og Kirkesanger og var efter Almuens Ønske 26 Februar s. A. blevet beskikket som den første Lensmand i Heskestad. Men da han i Januar 1855 rejste til Kristiania som Medlem af Jurykommissjonen, tvang Finantsdepartementets Chef (Statsraad J. H. Vogt) Amtmanden i Stavanger Amt (A. Th. Harris) til i Marts s. A. at tilbagekalde den allerede bevilgede Permissjon, og Ueland frasagde sig derfor strax efter sit Lensmandsombud (hvori derefter 10 Januar 1856 hans næstældste Søn beskikkedes).

Af Betydning for Bedømmelsen af Uelands politiske Stilling er hans Optræden paa Storthinget 1851 i Anledning af Arbejdersagen, der blev den første Kile i Bondeoppositionen. Han har ikke personlig kjendt Marcus Thrane; men Abildgaard, som søgte at føre Arbejderbevægelsen over fra dens revolutionære til en mere besindig Politik i Forbund med Storthingets Opposition, opsøgte ham nogle Gange i hans Logi for at forhandle med ham, og Abildgaard gjorde ogsaa Indtryk paa ham af at være «en fornuftig og dannet Mand» (Brev af 6 August 1851). Da Arbejdernes Centralmøde den 13 Juni 1851 bad om Adgang til at fremsætte sine Ønsker for Storthinget, fandt Ueland det derfor rigtigt at lade en Deputation faa Foretræde for den nedsatte specielle Arbejdersagskomité, og hans Forslag herom blev vedtaget mod 18 Stemmer. Da derefter Arbejdermødets Adresse kom fore i Storthinget 23 Juni, talte han mod Schweigaards Forslag om uden videre at henlægge den; han indrømmede, at Arbejderne i Agitationens Begyndelse havde begaaet mange Daarligheder, men dette havde nu rettet sig; Henlæggelsen blev imidlertid ved-

taget med 59 mod 36 Stemmer. Selv havde han ikke noget med Agitationen at gjøre; men den almene Antagelse om hans Forbindelse med Thraniterne førte til, at han 17 Juli 1851 blev indkaldt til Kristiania Politikammer som Vidne i Arbejdersagen. I «Arbeider-Foreningernes Blad» 1852, No. 6 fortælles, at Arbejdermødet 1851 tydelig havde udtalt, «at det ansaa Ole Gabriel Ueland for at være den Mand, man med Tryghed og Tillid kunde forlade sig paa under vore politisk bevægede Forhold», og Redaktionen erklærede, at «Tingenes egen Natur har dog forlængst udpeget den Mand, der som Personifikationen af de folkelige Bevægelser her i Landet, med Nødvendighed fremtræder som selvskreven til at indtage Forsædet i et tidsmæssigt eller reformerende Statsraad. — Han hedder O. G. Ueland.» Paa den Liste over Statsraadskandidater, som blev fundet hos Th. Abildgaard efter dennes Fængsling, stod ogsaa Ueland som Indenrigsminister øverst. Sin Sympathi for de fængslede Arbejderførere viste han ved 11 August 1854 at stemme for deres Andragende om øget Kostholdsbidrag i Varetægtsarresten. Han erklærede i 1860, at det eneste berettigede, han havde fundet i Arbejderbevægelsen, var Kravet paa en ny Husmandsordning paa Østlandet, og paa Storthinget 1851 talte han for Vedtagelse af den nye Husmandslov, hvori han endog foreslog optaget en saa radikal Bestemmelse som at forbyde Kontrahering om Arbejdspligt for Husmanden efter Gaardejerens Tilsigelse mod forud fastsat Dagløn; dette Forslag blev dog forkastet af Odelsthinget med 52 Stemmer. I fuld Overensstemmelse med hans Partitagen i Arbejderspørgsmaalet var hans Optræden paa Storthinget i 1868, da han talte for Udvidelse af den kommunale Stemmeret som en Fuldstændiggjørelse af Grundlovens Tanke, og 1869 støttede han Forslaget om Nedsættelse af en særlig Stemmeretskomité, som han derefter (10 Marts) blev valgt ind i med 83 Stemmer.

Uelands Stilling i Opinionen fremgaar klart af de Hædersbevisninger og offentlige Hverv, som til forskjellige Tider blev ham til Del. I de første Dage af Marts 1855 blev der fra «taknemmelige Medborgere paa Østlandet» overrakt ham et prægtigt Sølvkrus med Inskriptioner og hans Portræt skaaret af B. Bergslien. 21 Juli 1855 vedtog Stavanger Amtsformandskab efter eget Initiativ at bevilge ham 300 Spd. som Forskud paa det ham tilkommende Honorar for Deltagelse i Jurykommissjonen; Amtmanden negtede dog denne Beslutning sin Approbation. Paa hans 60-Aars Fødselsdag 28 Oktbr. 1859 gav omtr. 30 af Storthingets ældre Medlemmer en Festmiddag for ham, hvor Storthingspræsidenten Harbitz holdt Talen for ham. 29 Februar 1860 blev han «som den dygtigste af Bønderne» (Ole Valstads Udtryk) med 78 Stemmer valgt til Medlem af Kroningsdeputationen til Stockholm, hvor han ogsaa «gjorde Lykke ved sin Tale, hvilket var til Hæder for hele den norske Bondestand» (jfr. Referatet af hans Festtale den 7 Maj i Aftonbl. 1860, No. 107, oversat i Morgbl. No. 133), og 22 Oktbr. 1862 blev han med 99 Stemmer valgt

til Medlem af Deputationen til Gøteborg for at fejre Aabningen af Jernvejen mellem Gøteborg og Stockholm. Af Regjeringen blev han udnævnt til Medlem af den kgl. Skattekommissjon af 16 Februar 1861, som afgav sin Indstilling 9 Marts 1865, og af Unionskomiteen af 6 Februar 1865. 21 August 1866 blev han R. St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste».

Vedrørende Uelands Optræden i de forskjellige unionelle Spørgsmaal kan henvises til hans Udtalelse af 1860 om Bondepartiets Program, hvor han ogsaa anfører «Overholdelse af Nationens Ret i Forhold til Sverige». Paa Storthinget 1836—37 sees han ogsaa at have talt for de forskjellige Forslag, som var oppe, for at hævde Norges selvstændige Stilling. Ved flere Lejligheder viste han adskillig Ængstelse for Tilnærmelser til de andre skandinaviske Riger; han ønskede ingen Krig for Danmarks Skyld hverken 1848 eller 1864; i 1857 talte han mod den nye Mellemrigslov, som ogsaa blev henlagt af Odelsthinget med 43 mod 39 Stemmer, og stemte ligeledes mod Forslaget om Gjensidighed i Retsplejen; han modsatte sig 1866 at give Læger udexaminerede i Danmark og Sverige Adgang til at praktisere i Norge, og s. A. var han med om at henlægge den kgl. Proposition om danske og svenske Dommes Fuldbyrdelse i Norge. Han fremhævede forøvrigt allerede 19 Marts 1851 sit Ønske om et vedvarende godt Forhold til Sverige, hvorfor han stemte mod at ophæve Bestemmelsen om, at ogsaa svensk Mand kunde udnævnes til norsk Statholder. Derimod stemte han 1854 for Statholderembedets Ophævelse, og det samme gjorde han 1859, da Kongen paa Forhaand havde sagt sig enig i Beslutningen. Men i 1857 stemte han mod Ophævelsen; det samme gjorde han i 1863, 1866 og 1869, idet han ved den sidste Lejlighed udtalte, at Spørgsmaalet var mere af theoretisk end af praktisk Natur. 15 Juni 1863 var han med paa Storthingets Beslutning om at overlade til Kongen at vælge det belejlige Tidspunkt til en Revisjon af de unionelle Bestemmelser; men da han i Decbr. 1864 modtog Statsraad Stang's Anmodning om at træde ind i en Unionskomité, fandt han ikke Omstændighederne gunstige og vægrede sig gjentagne Gange. Det var først Kong Carls egen indtrængende Skrivelse af 19 Januar 1865, som bevægede ham til at træde ind i Komiteen. Denne Komité bestod af syv Medlemmer fra hvert Land, nemlig fra Norge fhv. Statsraad O. V. Lange, Storthingspræsident G. P. Harbitz, Stiftamtmand N. Vogt, Højesteretsassessor E. Saxlund, Generalmajor N. Chr. Irgens, Professor T. H. Aschehoug og Gaardbruger Ueland, fra Sverige fhv. Justitiestatsminister Grev G. A. Sparre, Friherre D. G. Bildt, Justitieraad K. J. Berg, Grev G. Lagerbjelke, Professor V. E. Svedelius, Raadmand A. V. Björk og Gaardbruger Erik Ersson. Svensk Ordfører var den hele Tid Grev Sparre; til norsk Ordfører var udseet Statsraad Lange, som dog blev entlediget allerede 18 April s. A. endnu før Komiteens Sammentræden; i hans Sted indtraadte i Komiteen Sorenskriver F. C. Stoud Platou, me-

dens Harbitz overtog Præsidiet, og efterat ogsaa Harbitz var blevet entlediget 30 August 1866, blev Stiftamtmand Vogt Ordfører i hans Sted, medens Amtmand H. T. Meinich traadte ind i Komiteen. Ifølge den norske Regjerings Indstilling af 28 Januar 1865 omfattede Komiteens Mandat væsentlig følgende Punkter: 1) Fjernelse af Uligheden i Rigernes Forskrifter ang. de til fælles Forsvar bestemte Stridskræfter, 2) Regler for diplomatiske Sagers Behandling paa en for Norge mere betryggende Maade, 3) det sammensatte Statsraads Sammensætning og Virksomhedsomraade, 4) Klargjørelse af, hvorvidt nogen Bestemmelse i den norske Grundlov, der ikke findes optaget i Rigsakten, kan tillægges unionel Karakter. Komiteen holdt sit første Møde i Stockholm 29 April—29 Juni 1865, hvorefter nogle af dens Medlemmer var samlede til 22 Juli for at bearbejde forskjellige Detaljspørgsmaal. Næste Møde holdtes i Stockholm 9 Oktbr. —14 Decbr. 1866; her blev et præliminært Udkast til ny Foreningsakt opsat, og det blev derefter overdraget til Professor Aschehoug, Sorenskriver Platou og Justitieraad Berg at udarbejde Motiverne. Det afsluttende Møde blev holdt i Varberg 18 Juli—29 August 1867, hvor den endelige Indstilling blev afgivet. Om Uelands Tanker ved Unionskomiteens Sammentræden mente Samtiden at faa Besked gjennem en Redaktionsudtalelse i «Almuevennen» 1866, No. 40, og selv har han fortalt om sin Deltagelse i Komiteens Arbejde i et utrykt Brev til sin Søn Christian, dateret Hetland den 25 Januar 1867, hvoraf hidsættes det væsentligste*):

«Under mit Ophold i Christiania [i Septbr. 1866] led jeg ikke alene af Gigten, men følte og alle de Symptomer, som er Koleras Forløber, — hvilket var meget almindeligt i Byen. Hertil kom, at mine [norske] Kolleger, disse sprænglærde Folk, med Bitræde af [Statsraaderne] Stang og Meldahl, satte min Taalmodighed paa en Prøve, som jeg ikke kunde udholde. I omtrent en Maaned arbejdede de paa en § 15 og 16 i Unionsakten, — om det unionelle Statsraads Sammensætning og Virksomhed, — og nedbrod næste Dag hvad man havde opbygget den foregaaende, saa at Resultatet blev at vi skiltes saa gode som vi kom sammen. For mig, som «ein zwei drei» altid bliver færdig, var denne Scepticisme ganske utaalelig, især da jeg forudsaa, at Mødet i Stokholm vilde udstrækkes til Midvinters. Af og til gav jeg derfor Stikpiller, og da Stang derover følte sig fornærmet, bad jeg ham slippe mig ud, saa maatte de stelle det som de vilde; men dertil svarede han: «Nei du er den Sidste, som bliver entlediget.» Imidlertid kunde jeg ikke bare mig for at lee i Skjægget; thi jeg forstod godt, at Dunkers Bog [«Om Revision af Foreningsakten», D. 1, 1866] havde gjort de Herrer ør i Hovedet; thi de havde ikke ventet Opposition fra den Kant, og jeg mærkede strax, at Tyngden overfor Svenskerne nu ikke, som jeg havde gjort Regning paa, derefter vilde hvile paa mig alene, og min Formodning bekræftedes siden.»

«Sammenkomsten med Svenskerne [9 Oktbr. 1866] var ikke lovende. Talemændene Grev Lagerbjelke og Baron Bildt begyndte Forhandlingerne med den Bemærkning — som de Andre tiltraadte — at dersom vi ikke

*) Uddrag af dette Brev er allerede offentliggjort [ved Yngvar Nielsen] i Morgbl. 1893, No 502.

vilde gaae ind paa et Unionsparlament, saa var der intet at gjøre. Derved kom mine norske Colleger i et slemt Dilemma; adskillige af dem, især Aschehoug, havde i det første Møde [1865] jattet efter Svenskerne i det Capitel, men nu havde Konjunkturerne bragt dem over i en anden Gade. De troede at hjelpe sig af Forlegenheden ved at paastaae, at vort Commissorium ikke tillod os at behandle den Materie; men derved kastede de sig kun en Snare om Halsen; thi Svenskerne paastod, at naar ikke andet var ivejen, saa kunde den Hindring hæves ved at søge om et udvidet Commissorium, og derved sad de fast. Af denne Forlegenhed reddede jeg dem ved at erklære, at jeg hos Kongen og Regjeringen havde for min Indtræden stillet den Betingelse, at Revisionen ikke skulde drives videre end til visse nævnte 5 eller 6 Punkter; saasnart man derfor søgte om udvidet Commissorium, ansaa jeg mig for løst fra min Forpligtelse og rejste øjeblikkelig hjem. Dette gjorde Effekt, og nu maatte mine Kamerader og rykke ud med, at det desuden vilde være et forgjæves Arbejde, da Storthinget ikke vilde gaae ind derpaa.

Stemningen var i Grunden ikke meget venskabelig, uagtet vi paa begge Sider vare saa høflige som muligt; især var det de nævnte tvende Herrer, som ved enhver Lejlighed gjorde Vanskeligheder og kom idelig med Paradoxer, som de godt vidste ingen vilde gaae ind paa. I Forsvaret for de kongelige Prærogativer drev Bildt det til Yderligheder, men her dannede jeg og Svenskerne Erikson, Björk og Svedelius samt nogle Normænd en Falanx, som ikke var god at sprænge. Disse Herrer holdt og med os, med Hensyn at man skulde fastslaae Krigsmagten til en vis Procent af Folkemængden i begge Lande, og saaledes faldt denne Post, hvis Mangel var en af de Poster som Rigsdagen i 1860 urgerede mest over, bort, og Sagen staaer med det Gamle. Hvad Bevæggrunden var, skal jeg lade usagt, men vist er det, at jeg mere end forrige Gang [1865] maatte være fornøjet med mine norske Kamerader, især var Aschehoug meget flittig og tapper; Saxlund slog sig vel gal et par Gange, men da Svenskerne ligesaa lidet som vi tog nogen Notis af hans Tale, maatte han følge Strømmen. Da Lagerbjelke og Bildt i Utrængsmaal havde drevet deres Projektmageri og Udhalingssystem, — — — kunde jeg omsider ikke længer taale dette Uvæsen, men sagde til mine Kolleger: «Jeg kan ikke holde det ud længer, men maa læse dem Texten.» Uagtet de vare enige med mig, bad de mig dog tie endnu en Dag; men det var umuligt. I næste Møde spurgte jeg, hvad Hensigten med vore Forhandlinger var, om man vilde frem eller tilbage, om man vilde have noget eller intet gjort, eller vi skulde sidde her og ligesom spille en Komedie; thi anderledes kunde jeg ikke betragte det, saa længe man kun snakkede uden at beslutte, kom med Forslag, som man paa Forhaand vidste ikke kunde antages, eller og kun beskjæftigede os med Ordkløveri. Jeg fandt for min egen og for de Nationers Skyld, vi repræsenterede, Sagen saa alvorlig, at jeg ikke kunde billige hin Fremgangsmaade; ansaa vi os ikke istand til at faa en ny Foreningsakt istand, burde vi anmode H. M. om at opløse Committeen og, om han fandt det nødvendigt, udnævne Andre, som kunde have bedre Lykke! I Mødet forrige Aar havde vi blevet enig om et Udkast, det havde vi nu gjennemgaaet denne Gang 2 Gange og dels antaget og dels forkastet og sat Andet isteden, og endda taler man om, at Alt skal være foreløbigt; «dette forstaaer jeg mig ikke paa, Alt maa have en Ende. Vil Committeen endnu have flere Gjennemgaaelser, vil jeg bede H. M. fritage mig for at deltage i Forhandlinger, som ere

hensigtsløse, og hvor jeg ikke har noget at gjøre, da jeg ikke vil forandre en Tøddel af de Beslutninger, som jeg har givet min Stemme til,» o. s. v. — Men nu maa du troe der blev Alarm i Lejren! Ingen vilde rammes af Sigtelsen, Alle mente det oprigtig, Alle vilde gaae rask fremad. Aschehoug understøttede mig kraftig, da Bildt gav mig nogle smaa Hib. Hele Mødet optoges af Erklæringer og Deklamationer, og det Besynderligste var at til Slutning erklærede Bildt sig aldeles enig med Ueland! Efter dette Tordenvejr blev Himmelen ganske klar; om nogle Dage takkede mine Colleger mig, Kuren var haard, sagde de, men den var radikal, de ere nu, som det ikke var samme Mennesker. Svenskerne har den Dyd, at de gjerne vil passere for Gentlemen, og naar man i den Henseende pirker paa dem, rører man ved deres Øjesten. De havde ingen god Tro til mig; thi uagtet jeg i Almindelighed overlod Ordet og Striden til Aschehoug, skosede de mig ofte ved at sige: «Normændene see altid paa en vis Mand, før de taler, for at opdage hvad han tænker.»

Det vil jeg oprigtig tilstaae, at vi ikke gjør Regning paa, at Broderfolket skal rose os for, at vi have været særdeles medgjørlige; thi i alle Punkter af nogen Betydenhed har vi ikke tabt, men vundet. Betræffende Kardinalpunktet, det unionelle Statsraads Sammensætning og Virkekreds, maatte Svenskerne imod vor Forventning bide i det sure Æble og gaae ind paa et lige Tal, det mest betegnende Kriterium paa vor Ligestilling. Som du maaske ved, behandles nu fælles Sager i et sammensat Statsraad, som bestaaer af 10 Svenske og 3 Norske, og angaaende Virksomheden da legaliserede vi blot den gjeldende Praxis. Betræffende Kongens Dispositionsret over Armeen — vor Grundlovs § 25 — da maatte vi vel finde os i, at den blev noget udvidet, men kun under den Betingelse at den svenske Grundlov blev forandret i indskrænket Retning. I constitutionel Henseende har vi ikke heller derved tabt; thi saalænge Kongen i det større Land kan bruge Krigsmagten, som han vil, er det mindre Land tvungen til at være med; men Indskrænkninger af Kongemagten i det større Land er til Gavn for begge! Efter mit Forslag skal Kongen kun kunne benytte det Kreditiv, som Rigsdagen efter Grundloven skal bevilge, til Rigernes Forsvar og ikke til Angrebskrig uden Storthings og Rigsdags Samtykke, og paa den Maade bliver vor Grdl. § 25 overflødig. Det morsomste var følgende: I forrige Møde [1865] havde jeg efter Svenskernes indstændige Begjæring maattet gaa ind paa, at med Storthingets Samtykke kunde man ogsaa i Nødsfald bruge vort Landværn uden om Norges Grændser. Dermed var Svenskerne fornøiet. Nu paastod Lagerbjelke og Bildt, at Kongen burde have den Ret uden Storthingets Samtykke, og da vi ikke vilde gaa ind derpaa, sagde de, at det saa ud som om Sverig skulde tigge Norge om Hjelp, og paa den Maade vilde de ingen Forandring have, og vi tænkte: «tak som bød», og derved slap vi for at gjøre den Forandring i § 25, som paa Storthinget vilde vakt megen Modstand. Konge- og Regentskabsvalg skal foretages af lige mange fra hvert Rige, og den midlertidige Regjering skal bestaa af et lige Tal, hvorved vor Sideordnethed og Ligeberettigelse, uagtet vi er et mindre Folk, er fuldkommen konstateret. Af de diplomatiske [Sager], som efter den gjeldende Rigsakt udelukkende behandles af den svenske Udenrigsminister med Bitræde af et svensk Statsraad, skal de vigtigste behandles i et unionelt Statsraad, der, som sagt, skal bestaae af lige mange fra hvert Rige, og i de mindre vigtige skal den norske Statsminister som ansvarligt Medlem deltage, saaledes er det Hul i Rigsakten ogsaa til vor Fordeel udfyldt.

Naar du overveier det sagte, kan du godt begribe Aarsagen til, at vi og Svenskerne byttede Roller. Formedelst Svenskernes store Forhaabninger var vi i Begyndelsen imod enhver Forandring; men da vi havde bragt Sagen derhen, at vi vare overbeviste om, at om den blev antaget, vilde Norge ikke alene faa Fred i Menneskealdre, men og ingensinde opnaae saa gode Vilkaar, derfor vare vi ligesaa ivrige i at slaae Sagen fast, som Svenskerne i at faa den udsat i Haab om bedre Tider. — Da vi endelig havde bragt det dertil, at Beslutningerne skulde være endelige, og at den yderligere Gjennemgaaelse kun skulde være en Filen paa Stilen, ansaae jeg min Mission for tilendebragt. . . . . . . Af den Aarsag . . . begjerede jeg Hjemlov, men da skabte mine Colleger og Statsministeren [Sibbern] sig rent gal. «Dersom du reiser, saa er det reent Landsforræderi; thi Svenskerne vil benytte din Fraværelse til Paaskud for nye Ideer eller til at faa Sagen udsat.» Jeg indvendte, at mit udførlige Votum, som jeg fremlagde, var Garanti mod alle Intriger hentede fra min Person, thi man vidste godt, at jeg ikke skiftede Mening; men intet hjalp. . . . . . Paa den Maade fik mine Colleger den Fornøielse at faae mig med i Slutningsakten og Afgjørelsen af nogle vigtige Punkter. Blandt disse havde Aschehoug og Berg i over 14 Dage arbeidet paa at redigere den velsignede § 15 og trode nu at have gjort et Mesterværk. I Mødet gjorde jeg dem opmærksom paa, at de mod deres Villie havde trukket ind under det unionelle Statsraad Sager, som ikke havde noget med Foreningen at bestille, nemlig de Sager, hvor Kongen som Indehaver af den exekutive Myndighed beslutter noget, hvilket naturligvis maa fattes særskildt for hvert Land, da hvert Land har særskildt Lovgivning og Forfatning. Aschehoug optog med Taknemmelighed min Protest, og de maatte nok en Gang omarbeide §en.»

Ueland fik ikke opleve Afgjørelsen af det nye Unionsforslag, hvorved Striden mod dets Vedtagelse anførtes af hans gamle politiske Kampfælle Johan Sverdrup; men han oplevede den voldsomme Opposition mod Forslaget, som begyndtes af Bernhard Dunker allerede før dets Fremkomst og især fra 1867 tog Fart. Ueland skiltes i dette Spørgsmaal fra sit gamle Parti, og «man vilde vide, at Sorgen og Græmmelsen over, at han havde været med i Unionskomiteens Arbejde og sat sit Navn under dens Udkast til en ny Forbundsakt, lagde ham i Graven for Tiden» (O. A. Øverland's Lærebog i Norges nyeste historie, S. 122 fg.). Denne Opfatning kom ofte frem i den politiske Presse og fik ogsaa Udtryk i Storthinget 17 Marts 1893 i en Tale af Glestad, som dog paa Stedet fremkaldte en indigneret Protest fra Uelands Søn, Lensmand J. M. Ueland.

12 Marts 1869 udtalte Ueland i Storthinget, idet han overgav sine Landsmænd sit politiske Testamente, at det paa Grund af hans Alder var liden Sandsynlighed for, at han kom til at deltage i flere af Storthingets Forhandlinger. Hans Helbred havde i de sidste Aar været meget vaklende, og ved Middagstider Søndag den 9 Januar 1870 døde han paa sin Gaard Hetland. Budskabet herom spredtes den følgende Dag ved Telegrafen over det hele Land og fremkaldte almindelig Bevægelse; der herskede, som «Bergensposten» skrev, «Enstemmighed om, at Norge i

ham har tabt en af vor Tids mærkeligste Mænd, den genialeste Bonde og mægtigste Storthingsmand, vor Slægt kjender». Stavanger Amtsformandskab bevilgede 16 Juni s. A. 50 Spd. til et Monument paa hans Grav, som højtidelig afsløredes paa Heskeskad Kirkegaard 11 April 1871, og Sogneselskaberne i Hedemarkens Fogderi udstedte allerede i Marts 1870 Subskriptionsindbydelse for at rejse en Marmorbuste af ham i Storthingets Forsamlingsværelse. Denne Buste, udført af Billedhugger B. Bergslien, blev den 12 Marts 1873 overleveret Storthinget ved en Deputation, paa hvis Vegne Gaardbruger O. Hjelmstad bl. a. udtalte: «Maatte dette Minde altid staa mindende og i Mindet manende for de Mænd, som igjennem Tidernes Løb udkaares til at tale Folkets Sag i dette Hus! Maatte det minde om de Uelands Egenskaber, som vandt ham Folkets Taknemmelighed og Højagtelse, — om hans levende Frihedsfølelse, om hans Taalmodighed under Arbejdet, om hans besindige Forsigtighed, om hans forsonende Venlighed, om det Overbevisningens Mod og den Karakterens Fasthed, der aldrig svigtede ham, hvor Sandhed og Ret krævede sin Talsmand!» Storthingspræsident D. Kildal svarede bl. a.: «Naar Mænd fra Oplandene have stillet sig i Spidsen for Tilvejebringelsen af en Afbildning af O. G. Ueland, som ved Fødsel og Bosted hørte Vestlandet til, bære de Vidnesbyrd om, at der hos den Afdøde har været en Fortjeneste og Fremragenhed, der har tilhørt og været til Velsignelse for det hele Land. . . . . Vor bedste Tak derfor, fordi I have villet have varigen og uforgjængeligen ihukommet En, der længe stod i Storthingets Midte, og som ved sin Anseelse og Indflydelse indtog en af de betydeligste Pladse, som nogen norsk Thingmand har indehavt. Hans naturlige Evners store Begavelse, den Troskab og Udholdenhed, hvormed han hengav sig til Storthingsgjerningen, det store Omfang, hvori han besad, hvad der er et af Hovedtrækkene i den norske Nationalkarakter, sindig Betænksomhed, en rolig, vel overvejet Beslutsomhed, — gav ham en saa fremragende Plads i vort Thingliv, at i de tidligere Aar af hans Fremtræden han næsten blev opfattet som en Overskridelse af den Begrænsning, man vilde skulde være den naturlige. . . . . Det Billede, I nu have opstillet, vil for os, der have været O. G. Uelands Kamerater, tilbagekalde i Erindringen en Personlighed, som oftere var Forhandlingernes haarde Nød at knække, eller den mægtige medforbundne i Debatten. For dem, som komme her efter os, vil det blive som en Indvielse til og Paamindelse om Troskab i hans Virken, en Opfordring til at virke med den Kjærlighed til Folk og Land, som ikke søger sin Løn uden netop i disses Velsignelse og Trivsel.» — Da Subskriptionsindbydelsen havde havt en saadan Fremgang, at der af de indkomne Bidrag i 1878 var 3500 Kroner tilovers, besluttede Indbyderne at oprette «O. G. Uelands Legat», hvoraf Renterne aarlig skulde uddeles af Hedemarkens Amtsformandskab til Folkeskolelærere til

deres videre Uddannelse. — 1 Juni 1875 bevilgede Storthinget efter J. Sverdrups Forslag en aarlig Pensjon til Uelands Enke.

Om sin personlige Deltagelse i det offentlige Liv skrev Ueland i Novbr. 1847 til «Stavanger Amtstidende» bl. a.:

«De maa tro, at jeg har ikke gjennemgaaet saa Lidet paa min offentlige Bane. Jeg har havt den Skjæbne, hvor jeg har vandret, at man har mødt mig med Agtelse og Tillid, troet, at jeg har duet til Noget; men jeg har selv aldrig kunnet begribe, hvad man har seet hos mig; jeg selv har ikke fundet Andet end Ufuldkommenhed, Mangler og Brøst. Hiint Phænomen har jeg ikke kunnet forklare anderledes, end at jeg — som en af vore store Landsmænd har sagt — «maa være En af dem, der af Skaberen har faaet dette ubegribelige «Noget», som gjør, at man vinder Folks Yndest, medens Andre, med ligesaa gode Evner og Villie, kun vinder Miskjendelse». Jeg har troet, at saadanne Tilskikkelser ere ligesom Vink fra Forsynet, at man skal virke; og ene og alene denne Tro har givet mig Mod dertil. Men jeg vidste ogsaa, at jeg, der ikke kunde rose mig af 2 end sige 15 Ahner, som man dog behøver for at kunne ansees for skikkelige Folk; at jeg der havde mit Testimonium beskrevet paa en graa Vadmels Kofte, om jeg, ifølge mine Grundsætninger, aldrig prunkede med fremmed Gods, men dog blev nødsaget at bringe til Skue det ubetydelige Huusgeraad, som er mit eget, nemlig: «ikke lad, hvor Flittighed udkræves», alligevel vilde møde mange Klipper paa Veien, som jeg ved mine svage Kræfter ikke kunde vælte tilside, men maatte klavre over paa Hænder og Fødder, saa godt jeg kunde. — Det har saaledes slet ikke forundret mig, naar jeg paa Storthinget eller andensteds har troet at opdage, at mange hæderlige Mænd, hvilke jeg ærer som Fædre, og hvis Ven jeg — vore forskjellige Anskuelser uagtet — smigrer mig med at være, have dadlet hos mig, hvad de have taalt hos deres Ligemænd. Jeg har tvertimod mange Gange spurgt mig selv, hvem veed, naar du havde havt deres Ahner, Lærdom og Stilling, om du ikke havde været ligesaa skrøbelig?»

* 1) 23 Maj 1825 *Martha Gurie Ueland* (døbt 23 Maj 1805, † 16 Decbr. 1847), D. af Gaardbruger Omund Børildsen U. og Marthe Svensdatter (fra Ollestad).

* 2) 21 April 1850 *Anne Ollestad* (f. 26 Novbr. 1818, † 23 Oktbr. 1890), D. af Gaardbruger Sven Svensen O. og Anne Michelsdatter og siden 14 Maj 1846 Enke efter Ole Iversen Hetland.

Portræt med Biografi [af P. Botten-Hansen] i Illustreret Nyhedsblad 1862, No. 1 og 2; [af P. Bjørnson] i Norsk Folkeblad 1866, No. 24, 27 og 32; i Lørdags-Aftenblad 1866, S. 105; [af J. C. Aug. Holth] i Skilling-Magazin 1867, No. 1; af Jonas Lie i Illustr. Tidende XI. (Kbh. 1869—70), S. 205—6 og 230—34; af Carl Ploug i Den nye Almanak for 1871, udg. af Mads Hansen og Anton Nielsen (Kbh. 1870), S. 30—37; i Verdens Gang 1882, No. 3 og 6; i Fra Johan Sverdrups Stortingsliv I. (Norsk Folkebibliothek XVII), S. 49—54; af O. A. Øverland i Kringsjaa XIV. (1899), S. 613—35; [af Torkell Mauland] i Symra 1902, No. 2, 13 og . — En særskilt trykt Biografi med Portræt averteres tilsalgs for 4 Skilling i Stavangeraviser Febr. 1870. — *Nekrologer* i de fleste af Landets Aviser Januar 1870; her mærkes særlig: Morgbl. No. 15, jfr.

Trykt 30 April 1902.

No. 71 B; Aftbl. No. 9 og 12; Dagbl. No. 8 og 9, jfr. No. 19 og 50; Dagl. Nyheder No. 9; Svein Urædd No. 3; Verd. Gang, S. 17—19; Berg. Adr. No. 9; Bergenspst. No. 10; Thjms. Stiftsavis 17 Jan.; Thjms. Adr. No. 19; af S. Jaabæk i Folketidende No. 9; Indherredspst. No. 5; Nedenæs Amtstid. No. 3. — *Mindeartikler* paa 100-Aarsdagen efter hans Fødsel i en Række Aviser Oktbr. 1899, saaledes [af F. Vullum] i Verdens Gang No. 307 (med Portræt); i Nationalbl. No. 136; i Dagbl. No. 320; Morgbl. No. 754; Aftpst. No. 778. — *Mindedigte* af B. Bjørnson i Dagbl. 1870, No. 25 og Norsk Folkebl. No. 7 (nu i Saml. Værker VI. 122—23); af A. O. Vinje i Dølen VIII. No. 3 (nu i Skrifter i Utval III. 235—38); af John Klæbo i Svein Urædd 1870, No. 9 (nu i Digte og Fortællinger, S. 18—19); i Morgbl. 1870, No. 20; af Carl Henr. Mørch i Tunsbergeren 1870, No. 6.

Bidrag til hans Biografi og politiske Karakteristik findes desuden paa en Mængde Steder i Samtidens og Eftertidens periodiske Presse og politiske og historiske Literatur. Her stilles først nogle mere omfattende Karakteristiker i Tidsfølge: [af A. B. Stabell] i Morgbl. 1846, No. 68, 75 og 82; af A. O. Vinje i Dølen II. No. 4; [af A. B. Stabell] i Morgbl. 1860, No. 18, 22 og 27, jfr. Chra.-Pst. s. A. No. 32 og [af Rolf Olsen] Aftbl. s. A. No. 43, 49 og 57; i Stvgr. Budstikke, optr. i Opl. Avis 1876, No. 9 og 12; i Dagbl. 1886, No. 10; [af Torkell Mauland] i Vestlands-Postens Tillæg 1887, No. 61 (om hans Virksomhed inden Stavanger Amt, jfr. No. 17, 45, 48 og 62); i Agderpst. 1889, No. 32, 40 og 48; af Torkell Mauland i Foredrag ref. i Den 17de Mai 1900, No. 12 og 13; af J. Løvland i Samtiden 1902, S. 4—15, 65—76 og 101—117 (med «Et motlæg» af Bjørnstjerne Bjørnson S. 118, hvortil L. H.[olst] i Dagbl s. A. No. 76; jfr. [Yngvar Nielsen] i Aftpst. s. A. No. 60, 91 og 204 med Bemærkninger af J. Løvland i No. 82); [af Halvdan Koht] i Verdens Gang 1902, No. 88. — Videre kan henvises til B. Moe: Eidsvolds-Repræsentanter og Storthingsmænd, S. 142—44; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 140-41; Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 829—30; Nord. familjebok XVI. 1256 af Y. N.[ielsen]; O. A. Øverland: Lærebog i Norges nyeste historie, S. 69—70, 122—23; J. E. Sars: Norges politiske Historie 1815 —1885, S. 213—15 (med Portræt, S. 240) og 379—80; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, III. S. 601 fg. og fl. St.; [S. Schjøtt]: Fraa 1830 til 1852, S. 88; Imm. Ross: I Norge 1845, S. 103—6; E. Hertzberg: Professor Schweigaard i hans offentlige Virksomhed, S. 33; J. Brovold: John Neergaards Liv og Virken, S. 67—72, 78—82; Ole Valstads efterladte Optegnelser, i Aftpst. 1883, No. 158 A og 161 A; J. H. Vogts Optegnelser [II.] S. 178—79; Louis de Geer: Minnen I. 240; Stavanger Avis 1891, No. 154 og 189 (med Portr. i No. 175); E. M.[ørkassel] i Verdens Gang 1888, No. 14; Ola Hanssen: Norges Storthing i Aaret 1833, S. 120; C. Fougstad: Det norske Storthing i 1833, S. 21 (jfr. Morgbl. 1834, No. 94 og 95, hvortil Fougstad i No. 112); [af P. Soelvold:] Statsborgeren, H. 16 (1835), S. 144; Fougstad: Det norske Storthing 1836, S. 119, 129 o. fl. St.; Bidrag til Ideer om 4de overordentlige Storthings Medlemmer, S. 134—36; [O. Munch Ræder:] «Om Storthingsvalg» (Chra. 1841), S. 58; H. Wergeland: Jødesagen i det norske Storthing (Kra. 1842), S. 75—77; [P. Hjelm Hansen:] Norges Storthing 1845, S. 102; [N. N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing (Chra. 1845), S. 87—89; Stillinger og Forholde, Et Brev fra en Malkontant (Chra. 1848), S. 4—5; Rolf Olsen: Tolvte ordentlige Storthing (Chra. 1850), S. 116 o. fl. St.; R. Olsen: Om Storthinget i 1851, i Nationalbl. 1852, No. 1, 2, 10, 14 og 15; [G. A. Berg:] Storthinget i 1851 og Partiernes Stilling, S. 18; Skildringer af 13de ordentlige Storthing (Chra. 1851), S. 50; Motiveret Forslag til Valg af Repræsentanter [1853], S. 31—32; Smaalenenes Amtstid. 1858, cit. i Aftbl. No. 284; Storthinget 1862—1863,

S. 43; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, Reiseerindringer fra 1836 og 1865 (Kbh. 1865), S. 58; Clemens Petersen i Illustr. Tid. VIII. (Kbhvn. 1866—67), S. 70; Arbeider-Foreningernes Blad 1852, No. 6 og 8; Den norske Tilskuer 1852, No. 7, 34 og 35; Chra.-Pst. 1854, No. 2135 (Indbydelse fra G. N. Aasgaard til Subskription for en Hædersgave, jfr. M. Berger i Morgbl. No. 216, Aasgaard i No. 222 og satirisk Indlæg i No. 228, videre Morgbl. 1855, No. 51 og 65, Illustr. Nyhedsbl. 1855, S. 35—36 med Tegning af Gaven); [N. A. Nicolaysen:] Ueland paa Fiske (ɔ: «Reformforeningsvisen» fra 1859, trykt i Krydseren 1886, No. 27); Ret og Billighed eller Uelands Votum i Jurysagen, et mathematisk Kunststykke, Storthinget viet (Kra. [1862], særskilt trykt Vise); Morgbl. 1863, No. 139 (U.s Pryglehistorier under Jurydebatten); Aftonbl. 1866, No. 257 (Optræden i Nordisk Nationalforening i Stockholm); Ferdamannen 1867, S. 5; Mindetale af Amtmand Morgenstierne i Stvgr. Amtsformandskab 1870, Stvgr. Amtstid. No. 68; «En Bonde» i Hamars Stiftstid. 1870, No. 21 (om Mindesmærke over U.); Dagbl. 1870, No. 60; Morgbl. 1873, No. 73 A (Afsløringen af hans Buste i Storthinget); Norsk Skoletidende 1889, S. 146 (Uelands legat); R. L.[øland] i Norskt Barneblad 1901, S. 231—36.

Forøvrigt kan henvises til den ovenfor under Artikelen Johan Sverdrup (V. 604—613) givne Bibliografi over politiske Lejlighedsskrifter 1850—1892, og i Tilslutning hertil følger her en lignende Bibliografi for Tidsrummet 1830—1849, ordnet efter Tidsfølgen (Trykkestedet er Kristiania og Formatet Oktav, naar intet andet er anført):

1830. *Hans Barlien.* Bemærkninger til Norges Grundlov. Overgaard. — Et ydmygt Forsvar for Hs. Majestæt Kongen af Sverige og Norge, i Anledning af det falske Rygte om et Oprør i Christiania. — *[Jon Neergaard.]* En Odelsmands Tanker om Norges nærværende Forfatning. — Uddrag af de, ang. Begivenhederne i Chra. den 17de Maii 1829 stedfundne Undersøgelser og Forhandlinger. — **1831.** *[L. K. Daa.]* Syttende Mai og Politiet. — **1832.** *C. Falsen.* Bemærkninger ved de paa 6te ordentlige Storthing fremsatte Constitutions-Forslag. Drammen. — *H. Foss.* Værnepligten og den væbnede Magt i Norge. — *[P. P. Soelvold.]* Nogle Ord om Storthingsvalg. — **1833.** *H. Foss.* Bemærkninger ang. de til Afgjørelse paa 7de ordentlige Storthing fremsatte Konstitutionsforslag. — *S. Løvenskiold.* Bemærkninger i Anl. af den Indstiliing, som den af 7de ordentlige Storthing til at gjennemgaae Statsraadets Protocoller nedsatte Committee har forelagt Odelsthinget [etc.]. — *Carl B. Roosen.* En Normands Alvorstale i Anl. af Svenskeren G. Djurbergs falske Geographie. Fr.hald. — *J. C. Ræder.* Tanker om Norges Bank- og Pengevæsen. Thjm. — *H. C. Strøm.* Politiske og oekonomiske Betragtninger og Forslag. 1ste Række. — *[P. M. Vosgraff.]* Om Værnepligt i Norge. — *H. Wergeland.* Tale ved Afsløringen af Chr. Krohgs Minde. — **1834.** *[O. W. Erichsen.]* Tanker om Norges Søeværn. — *[O. W. Erichsen.]* Nogle Ord i Anl. af det under Titel af «Orlogsmanden» udkomne Skrivt. — *Carl Fougstad.* Det norske Storthing i 1833. — *Carl B. Roosen.* En Normands Alvorsord i Anl. Begivenhederne ved Krohgsstøttens Afsløring. Fr.hald. — *[J. G. Sigholt.]* Orlogsmanden. Et Blik paa Norges Søeforsvar. — *[J. G. Sigholt.]* Orlogsmanden. No. 2. — *H. Wergeland.* Tale ved en Borgerfest i Eidsvoll «til Forfædrenes Minde». — **1835.** *Ola Hanssen.* Norges Storthing i Aaret 1833. Thjm. — *[Sylv. Sivertson.]* For Statsborgere mod «Statsborgeren». — *H. C. Strøm.* Politiske og oekonomiske Betragtninger og Forslag. 2den Række. — *H. Wergeland.* Tale i det norske Studentersamfund den 17de Mai 1835. —

1836. To Breve til Kapitain Ludv. Mariboe. — *[O. W. Erichsen.]* Tanker om Norges Søeværn. Nr. 2. — *I. Hesselberg.* Prædiken i Agers Kirke den 10de Juli 1836. — *P. C. Holbye.* De formeentlige Aarsager til den norske Landmands uheldige Skjæbne siden Aaret 1814. — *P. C. Holbye.* Nogle Ord om 17de Mai og 4de November. — *Ludvig Mariboe.* Breve af politisk og statsoeconomisk Indhold. 1ste og 2den Række. — *[H. Mathiesen.]* Forsøg med nogle velmeente patriotiske Yttringer for Fædrenelandets Vel. — *[H. Wergeland.]* Ikke for Menigmand. Et Extra Flyveblad. — **1837**. *J. Chr. Delphin.* Et Sendebrev til Hr. Sognepræst Hesselberg. — *C. Fougstad.* Det norske Storthing 1836. — *I. Hesselberg.* Christelig Liberalisme. — *[J. Johansson.]* Om et nyt Foreningsfordrag imellem Sverige og Norge. Overs. af Sylv. Sivertson. — **1838**. *J. C. Lous.* Om Dagens indre Strid. H. 1. — *Ludvig Mariboe.* Appeal to the Imperial Parliament containing a narrative of events in the town of Bodøe in Norway [etc.]. London. — **1839**. Bidrag til Ideer om 4de overordentlige Storthings Medlemmer. Lillehammer. — *C. Falsen.* Sendebrev til mine Medrepræsentanter ved det forestaaende niende ordentlige Storthing ang. Reglementet for Storthingets indvortes Politie. — *H. Mathiesen.* Nogle velmeente Vink for Fædrelandets Vel. — **1840**. *[P. Soelvold.]* Om Storthingsvalg. — **1841**. *[O. Munch Ræder.]* «Om Storthingsvalg». Modbemærkninger. — *H. Wergeland.* Indlæg i Jødesagen. — *H. Wergeland.* Den Tale, Jeg vilde holde paa et Prøvevalg for Akershuus Amt. — **1842**. *H. Wergeland.* Jødesagen i det norske Storthing. — **1843**. Hvorledes forholder det sig med vor Frihed? Syttende-Mai-Gave for alle tænkende Normænd. — **1844**. Contra Jødernes Bosættelse i Norge. Bergen. — *M. L. Nathanson.* Kan Norges Handel og Søefart forbedres, naar dens Grundlovs anden § sidste Passus ophæves? Altona. — **1845**. *[N. Dahl* og *O. N. Løberg.]* Ellevte ordentlige Storthing, en Samling af Karakterskildringer. — *B. Dunker.* Om den norske Constitution. — *P. K. Gaarder.* Fortolkning over Grundloven. — *[J. Homann.]* Et Blik paa vore politiske Forholde. — *F. G. Lerche.* Om Nødvendigheden af Reform i vor Retspleie. — **1846**. *L. K. Daa.* Varsko formedelst den offentlige Stemning og Redegjørelse i Anl. af ellevte ordentlige Storthing. — *L. K. Daa.* Brev til Morgenbladet i Anl. af Skriftet Varsko. — *P. K. Gaarder.* Om den norske Konstitution. — *[W. Konow.]* Om Partierne i Storthinget og i Landet. Bergen. — *H. P. S. Krag.* Begrundet Formeening om at Dronninger bør krones i Norge. — *H. Riddervold.* Bør Dronninger salves og krones i Norge? Thjm. — Rigsretssagen mod Statsraad Vogt i 1845. [Udg. af C. Motzfeldt.] — *G. W. Selmer.* Fornøden Belysning af Et og Andet i Overretsprocurator Lerches udg. Brochure [etc.]. Thjm. — **1847**. *L. K. Daa.* Om de Grundlovsforslage, der ere fremsatte til Afgjørelse paa tolvte ordentlige Storthing. — *L. K. Daa.* Om Reformer i Storthingsvalgene. — *L. K. Daa.* Tale den 17de Mai 1847. — *F. G. Lerche.* Yderligere Bidrage til Juristeriets Karakteristik. Thjm. — *[Chr. Olafsen.]* Hougsunds Mysterier. Drammen. — *[Jørgen Schive.]* En Kjøbstadsborgers Tanker om Norges nærværende Forfatning. — **1848**. Politiske Flyveblade No. 1. Mod Statsraadernes Deeltagelse i Storthingets Forhandlinger. — *J. C. Ræder.* Motiveret Klage over den kgl. norske Regjering i Almindelighed og Armeedepartementets Chef i Særdeleshed. — Stillinger og Forholde. Et Brev fra en Malkontant. — *N. V. Stockfleth.* Sendebrev til de Herrer Repræsentanter ved 12te ordentlige Storthing. — **1849**. Aabent Brev til Norges Embedsmænd, Kjøbmænd, Haandværkere og Bønder. — *L. K. Daa.* Om Professor Munchs antiskandinaviske Historik. — *P. A. Munch.* Om Skandinavismen. — *P. A. Munch.* Skandinavismen, nærmere undersøgt.

I Sammenhæng hermed skal ogsaa nævnes nogle politiske Oversigter i Samtidens vigtigste Blade: Statsborgeren, H. 16 (1835), S. 65—69, 82—85, 97—101, 113—16, 129—34, 137—45 og 153—59: Bedømmelse over Kongeriget Norges syvende ordentlige Storthings Personale, af Halsteen i Aasen [ɔ: P. Soelvold]; Morgenbladet 1846, No. 313, 314, 320, 328, 348, 355 og 356: Politiske Tilstande [af Rolf Olsen]; 1847, No. 129 og 141: Om Storthingsvalgene; No. 269, 281, 298 og 319: Politiske Partier [af Rolf Olsen]; 1848, No. 195 og 272: Partiernes Stilling [af R. Olsen]; 1850, No. 175: Om Storthingsvalg, tildeels med Hensyn til nu existerende Stillinger og Forholde; 1852, No. 292, 293, 299 og 305: Et Blik paa politiske og sociale Forhold [af T. H. Aschehoug?]; Christiania-Posten 1848, No. 128: Om Partiernes Programmer; No. 133: Om den norske Oppositions Program; 1849, No. 199 og 200: Den norske Oppositions udenrigske Politik; 1851, No. 1177, 1180 og 1852, No. 1201—3, 1218, 1224, 1300, 1304, 1310—11, 1315 og 1321: Storthinget i 1851; 1854, No. 1939: Storthinget i 1854; 1858, No. 3622: Om vore indre Forhold; 1859, No. 3715: Nogle Ord om Stillingen og Udsigterne for Øjeblikket; No. 3869: Om det kommende Storthings Sammensætning; 1863 (Dagbladet), No. 132 (om Partierne i Storthinget); Nationalbladet 1852, No. 1, 2, 10, 14 og 15: Om Storthinget i 1851 [af Rolf Olsen]; Den norske Tilskuer, udg. af L. Kr. Daa, S. 185—88 og 193—95 (1852, No. 11 og 12): Morgenbladets og Nationalbladets Strid om Storthinget.

17de Mai 1857 paa Eidsvold. Chra. 8. 2 Bl. [Særskilt trykt Sang. Et Expl. i Albrechtsens Vise-Samling paa Univ.-Bibl. Bd. 4.]

I Folkevennen *VI.* (1857), S. 236—37: Resahodje. (Meddelt i Lundemaalet.)

I Morgenbladet *1836*, No. 35 [Forslag om Storthingstidende]. — *1845*, No. 68 Till.: Lovforslag om Forbud mod Brændevinsbrænden og Brændevinshandel (Forslaget blev forkastet af Odelsthinget 1845 med 49 mod 25 Stemmer, 1848 med 38 mod 30 Stemmer, 1851 mod 20 Stemmer); No. 223 [om Storthingsstenografer]. — *1851*, No. 88: Forslag til Lov om Udlæg for Gjæld; No. 290: Sirdølerne (optr. efter Lister og Mandals Amtstidende, jfr. Stavanger Amtstid. No. 63). — *1852*, No. 40 og 82 [Erklæringer om hans Forhold til „Norsk Folkeblad", se nedfr.]. — *1854*, No. 66 Till.: Forslag til Lov om Retsmænd (Juryer); No. 199: Hr. Sognepræst Krohg (jfr. denne i No. 189 Till. om U.s Ytringer om Geistligheden). — *1863*, No. 35: Om Udgifterne ved Indførelse af Jury; No. 73: Tilsvar til Regjeringsadvokat Dunker [i No. 49]. — *1865*, No. 75 Till.: I Anledning af Hr. Holst's Opsats [i No. 60 Till.] om Udskiftningsvæsenet (jfr. M. Holst i No. 110 og Bemærkninger af „H." i No. 126).

I Den Constitutionelle *1836*, No. 141: Gjenmæle i Anledning af en Opsats i No. 127 [ang. Brugen af Grl. § 79]. — *1837*, No. 26: Erklæring [ɔ: Gjengivelse af hans Replik i Storthinget ang. Bevilgning til Forsyning af Arsenalerne]. — *1845*, No. 184: Til Amtmand Thesen (jfr. T. i No. 154, 176 og 209).

I Kommunalblad *1840*, No. 34 (S. 271—72): Afskedstale for Stavanger Amtsformandskab.

I Norsk Folkeblad *1851*, No. 1 [eneste]: Program for Bladet. (Om hans Befatning med dette Blad se hans Erklæringer i Morgbl. 1852, No. 40 og 82, og i Nationalbl. No. 12; jfr. Chr. Johnsen i Morgbl. 1852, No. 8, 43 og 85 samt 1860, No. 75; S. Jaabæk i Nationalbl. 1852, No. 7; Chra.-Pst. No. 1324.)

I Nationalbladet *1852*, No. 12 [Erklæring om hans Forhold til „Norsk Folkeblad"]. (Om dette Blads Grundlæggelse se dets No. 1 og 8 (Erklæring af J. Sverdrup) og Aftbl. 1860, No. 57 [af Rolf Olsen].)

I Aftenbladet *1860*, No. 6: Gammelt og Nyt (med Rettelse i No. 7; jfr. den ovenanførte Artikel [af A. B. Stabell] i Morgbl. 1860, No. 18, 22 og 27 og A. O. Vinje i Dølen II. No. 13, 19 og 20).

I Stavanger Amtstidende *1847*, No. 92 og 93: Til Indsenderen [Tolv Ikke-Valgmænd ɔ: Orm Øverland] i No. 82 (ang. U.s Politik, jfr. Svar fra Indf. 1848, No. 6).

I Stavangeren *(1859)*, No. 716—720: Betragtninger ianledning af Regjeringens Instrux til den nedsatte kgl. Kommissjon, der skal forfatte Udkast til en ny Kriminalproces (optr. i Aftbl. 1859, No. 45, 47, 51, 53 og 59). — *(1864:)* Om Christianiensernes Krigsadresse (optr. i Christiania Dagblad 1864, No. 10). — *(1868)*, No. 1646, 1660 og 1674 (om Bejvedligeholdet i Stavanger Amt, jfr. [Ole Torsen] i No. 1622, 1652 og 1666).

I Storthings-Forhandlinger *1835, D. 1*, Marts, S. 254—57: Forslag til en Lov om Delings- og Skyldsætnings-Forretninger; S. 364—66: Votum om Ophævelse af den medicinske Embedsexamen i Modersmaalet; *D. 2*, S. 503—6: Votum om Valg af Forligelsescommissairer; *D. 3*, S. 91—94: Votum om Behandling af mundtlig fremsatte Forslag; *D. 4*, S. 31—38: Votum om Forhøjelse af Indførselstolden; *D. 6*, S. 169—71: Votum mod Bevilgning til en Kongeboligs Opførelse; *D. 7*, S. 233—36: Votum om Liggedagenes Ophævelse. — *1836, D. 1*, Febr., S. 9—10: Forslag angaaende Udgivelsen af en Storthings-Tidende; *D. 2*, S. 371—83: Votum om Liggedagenes Ophævelse. — *1839, D. 7*, S. 637—64: Forslag om Ophævelse af Grundlovens § 59. — *1842, D. 4*, S. 109—110: Votum om Gagebevilgning; S. 185—87: Votum om Norges Sjøforsvar; *D. 5*, S. 176—80: Forslag til Lov om Oplysningsvæsenets Fonds Indtægter; S. 398—401: Forslag til Lov om Jordejendommes Deling; *D. 8*, S. 499—502: Votum om Toldlovens Erstatning ved provisorisk Anordning. — *1845, D. 7*, S. 181—83: Votum om Lønninger i Toldvæsenet; *D. 8*, S. 136—37: Votum om Sagførerloven; *D. 9*, S. 372: Forslag om Stipendier til Oplæring i Hurtigskriverkunsten. — *1851, D. 7*, S. 28—29: Votum om Jernbaneanlæg; S. 105—6: Forslag ang. Sukkerraffinaderiet paa Fredrikshald. — *1854, D. 6*, S. 17—23: Forslag til Lov om Retsmænd (Juryer). — *1857, D. 7*, S. 48—52: Forslag til Lov om Menighedsraad. — *1858*, Dok. No. 5: Forslag ang. Udnævnelsen af en Kommissjon til Revision af Banklovgivningen. — *1859—60, D. 6*, Dok. No. 13 b: Forslag om offentlig Votering i Højesteret; Dok. No. 16: Forslag til Forandring i Udskiftningsloven; Dok. No. 37: Forslag til Lov om Menighedsraad; *D. 8*, S. 177—78: Forslag til Lov om smaa Gjældsfordringers Inddrivelse. — *1862—63, D. 8*, Dok. No. 13: Forslag til Lov om Umyndiggjørelse; Dok. No. 18 (forskj. Forslag vedk. Forligelseskommissjonerne); Dok. No. 27, S. 1: Forslag til Lov om Menighedsraad; Dok. No. 76, S. 22—23: Forslag om Statholderembedets Ophævelse. — *1865—66, D. 7*, Dok. No. 5, S. 5—9: Forslag til Forandring i Udskiftningsloven; Dok. No. 89, S. 10—11: Forslag om Statholderposten. — *1868—69, D. 7*, Dok. No. 29: Forslag til Lov ang. Procesmaaden i visse Straffsager [ɔ: Jury]; Dok. No. 105, S. 19: Forslag om Stemmerettens Udvidelse (jfr. S. 21 og 23).

Som Medlem af de ovenfor nævnte Kommissjoner har han Del i deres Indstillinger: Udkast til Lov om Rettergang i Strafsager (Chra. 1857. 4. 37 S.), Skatte-

kommissjonens Indstilling (trykt i Morgbl. 1865, No. 112 og 114 Till.) og Betænkning ang. Revision af Foreningsacten (Chra. 1867. 4.), uden at han dog vides at have ført noget Afsnit heraf i Pennen.

Breve fra ham til Sogneprest O. Vullum, daterede 10 Febr., 5 April og 6 August 1851, er trykt i Verdens Gang 1885, No. 151 og 1886, No. 1 og 4; et Brev til Statsraad Fr. Stang, dat. 3 Januar 1865, er trykt i Samtiden 1902, S. 108—110; et Brev til Redaktør H. E. Berner, dat. 24 Septbr. 1869, er trykt i Dagbl. 1870, No. 72. — Et Brev til ham fra Kong Carl, dat. 19 Jan. 1865, er trykt i Verdens Gang 1893, No. 63 og i Samtiden 1902, S. 111. — Et Vers af ham til Lensmand N. I. Kulstad fra 1842 (1839?) er cit. i Opl. Avis 1876, No. 19.

Ugland, Ole Pedersen, Søn af Skibsfører *Peder U.* (f. 26 Juli 1794, † 22 Septbr. 1883) og *Johanne Mathea Lassen* (f. 1805, † 4 Juni 1893), blev født i Arendal 24 Februar 1828, blev Student med Haud fra Skiens lærde Skole 1847 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1854. Efter en Tid at have været Lærer ved Arendals Skole blev han 18 Juli 1863 udnævnt til Stiftskapellan i Kristianssands Stift, 18 Decbr. 1869 til Sogneprest til Nissedal i Telemarken, 29 Decbr. 1876 til Sogneprest til Botne i Jarlsberg og 11 Novbr. 1882 til Sogneprest i Sandefjord, hvilket Embede han dog paa Grund af Sygdom aldrig kom til at tiltræde, og hvorfra han tog Afsked allerede 30 Juni 1883. Han døde 13 Decbr. s. A.

* 1862 *Mathilde Lilloe* (f. 27 Febr. 1838).

Nekrolog i Den vestlandske Tidende 1883, No. 292 A.

Skriftemaalet især det private Skriftemaal, belyst og afhandlet af Dr. Ackermann. Oversat. Arendal 1857. 8. 2 Bl., 116 S. (Anm. af B.[ernhoft?] i Aftbl. 1857, No. 128.)

Vidnesbyrd om Christo. Ti Prædikener. Arendal 1868. 8. 2 Bl., 106 S. (Anm. af Th. C. B.[ernhoft] i Luth. Kirketid., N. R., IV. 221.)

I Norsk Kirketidende *1862*, No. 45: Stephanus's Tale og Brevet til Hebræerne af Dr. H. J. Thiersch. Overs.

I Luthersk Kirketidende, Ny Række, *XI.* 17—23: De Dødes Opstandelse.

I Luthersk Ugeskrift *1878*, I. 427—30: Et Spørgsmaal betræffende Dissenterloven. (Jfr. Svar af Expeditionschef H. S. B. Broch, S. 430—35.)

Ullitz, J. F.

Et Blad eller Meninger fremsatte i Anledning af Hr. Sebbelows Forslag for Nationalbank. Chra. 1818. 8. 15 S. (Anonymt.) (Jfr. ovfr. V. 237—38.)

Ullmann, Cathrine Johanne Fredrikke Vilhelmine, Datter af ovennævnte (II. 190) Fru *Conradine Birgitte Dunker* i hendes andet Ægteskab, er født i Kristiania 16 Marts 1816. Hun modtog Undervisning af sin Moder, og 1836—38 var hun Huslærerinde hos Sorenskriver, Kammerjunker Hauch (den danske Digters Broder) i Ejdsberg. 17 August

1839 ægtede hun *Jørgen Nicolai Axel Ullmann* (f. i Kjøbenhavn 21 Decbr. 1812, Søn af Johan Christian U. og Margrete Jürgensen), der som Student var kommen op til Norge paa Besøg hos sin Morbroder Konsul Jürgensen i Bergen og siden bosatte sig i Kristiania, hvor han tog juridisk Embedsexamen og døde som Fuldmægtig i Revisjonsdepartementet 28 Decbr. 1862. Fru U. bestyrede en Pigeskole i Kristiania 1853—58 og var Bestyrerinde ved Vaterlands Asyl 1862—94.

Portræt med Biografi i Juleblus 1896, S. 11—12 af Mathilde Schjøtt. Jfr. Dagbl. 1896, No. 74 og 1899, No. 79 (med Portræt); Nylænde X. S. 71—72 og 90—93 (med Digt af E. N.[icolaysen]); XIII. S. 81—82 (med Portræt); G. Gran: Norges dæmring, S. 303—4.

I Nordisk illustreret Børneblad, udgivet af O. v. Feilitzen, Fr. Gjertsen og Chr. Bredsdorff, *II.* (Kbhvn. 1874—75), S. 10—11: Marit Spillerbakken og Bjørnen; S. 35: Leg. Kjærringen i Svarte-Hullet; S. 110—11 og 119—22: Lorense; S. 127: En Nysgjerrig-Per (Vers); S. 255—58: Alle tre; S. 271—72: Lad ikke Verden faa dem! (Digt.)

I Hjemmet *1876*, S. 52: Duen; S. 76: Frihed; S. 108: Guds Ord. (Digte.)

I Nylænde *I.* (1887), S. 125—28: Lidt i anledning af professor Petersens skrift «Ægteskab eller fri kjærlighed»; S. 185—90: Anm. af Sne af Alexander Kielland; S. 190—91: Anm. af Lyrik og Satire af Th. Caspari; S. 299—303: Om aarsagerne til den moderne norske literaturs forfald. — *II.* S. 1—7: Huslighed før og nu; S. 45—46: Til frøken Anna Rogstad; S. 92—94: Anm. af Johanne Vogt: Fortællinger; S. 161—64: Sædelighed? S. 289—94: Mer huslighed. — *III.* S. 17—19: «Kritisk sans»; S. 41—43: »Underdanighed (jfr. S. 92 af K. K.); S. 49—51: «Lad ikke Vorherres fugl dø!» S. 71—72: «Et daarligt varsel»; S. 91—92: Om ægteskabsideen i «Fruen fra havet» (En kvinderøst); S. 273—76: Kvindeligt forfatterskab her hjemme; S. 308—10: Krigsrustninger og kvinders offervillighed; S. 358—60: Anm. af N. C. Vogt: Familiens sorg. — *IV.* S. 6—7: Norske kvinders forening til hjælp i ulykkestilfælde; S. 39: Kort svar til hr. Sc. [om Forsvarssagen i III. 375—78]; S. 49—50: Reaktionær ungdom; S. 138: Anm. af A. Schack: Er kvindesagen i det rette spor? S. 145—48: Det store oprør; S. 189—91: Anm. af Helene Dickmar [ɔ: Fru Butenschøn]: Ud i livet; S. 312—13: Anm. af A. C. Leffler: Den kjærlighed! den kjærlighed! S. 337—41: Et talerør; S. 373—74: Anm. af G. Finne: Doktor Wangs børn; S. 374—76: Anm. af Alvilde Prydz: Lykke. — *V.* S. 8—9: Anm. af E. Holst og E. Nielsen: Norsk billedbog for børn, ny samling; S. 9—10: Anm. af J. B. Bull: Uden ansvar; S. 34—35 (Tale for Camilla Collett, jfr. C. Collett, S. 40); S. 51—52: Til Fru Camilla Collett; S. 107—9: Har Henrik Ibsen i Hedda Gabler skildret virkelige kvinder? En kvinderøst; S. 130—31: En dom; S. 156—58: Anm. af Alvilde Prydz: Paa Fuglvik. — *VI.* S. 22—23: Lidt om Garborgs: «Trætte Mænd»; S. 165—66: Anm. af Alvilde Prydz: Arnak. — *VIII.* S. 89: Et foreløbigt kort svar til A. [om G. Heiberg's «Balkonen», S. 78—79]. — *X.* S. 38—40: Endnu engang om Gunnar Heibergs «Balkonen»; S. 91 (Takkevers); S. 313—14: Anm. af S. Obstfelder: Korset. — *XI.* S. 15—17: Kritik.

I Morgenbladet *1874*, No. 39 B: Ogsaa lidt om Damernes Læseforening (jfr. No. 35 B og 42 A). — *1902*, Extrano. 14 og 17: Til Augusta Unger fra Mina Dunker [om Theater- og Musikliv i Kristiania i 20-Aarene].

I Verdens Gang *1890*, No. 229, 232, 234 og 242: Naar der var Kvinder i Kommunestyrelsen; No. 247: Da der er Mænd; No. 256: Uagtet der kun er Mænd. — *1891*, No. 11: Der er ikke Kvinder; No. 24: Tjenestepigespørsmaalet.

I Dagbladet *1890*, No. 59: Det røde Kors og Kvindesagsforeningen (jfr. M. N. A. i No. 50); No. 150: Kjøkkenslaveriet (jfr. Morgbl. No. 252); No. 182: Mandig Sentimentalitet eller Historien om Hans og Lina.

I Kristiania Intelligentssedler *1890*, No. 264 og 265: Kvindesagen.

Hun har, med Bistand af H. J. Huitfeldt-Kaas, udgivet sin Moders efterladte Erindringer «Gamle Dage» (Kra. 1871).

Ullmann, Viggo *), foregaaendes yngste Søn, er født i Kristiania 21 Decbr. 1848. Han blev Student med Laud 1866 fra Kristiania Kathedralskole, hvor han bl. a. havde havt K. Knudsen til Lærer, var som ung Student en Tid Huslærer hos Nicolai Aall paa Nes Jernværk og tog filologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1872. Han blev sterkt paavirket af Brydningerne i Studenterverdenen omkr. 1870, da Bjørnson var Formand i Studentersamfundet, og navnlig blev han grebet af de Folkehøjskoletanker, som Christopher Bruun forkyndte. Efter sin Embedsexamen opholdt han sig et Aars Tid ved danske Folkehøjskoler for at studere deres Undervisningsmaade, og da han fra Ivar Fløistad i Østre Moland gjennem O. Arvesen fik Opfordring til at begynde en Folkehøjskole i Nedenes, fulgte han strax Kaldet. Denne første Folkehøjskole i Kristianssands Stift traadte i Virksomhed i Østre Moland i Oktbr. 1873 og flyttede Høsten 1875 til Landvik ved Grimstad, hvor den Aaret efter fik sit eget Hus paa «Vigmarken» (opkaldt efter Ole Vig). Her blev i nogle Aar holdt Gutteskole om Vinteren og Gjenteskole om Sommeren; men da Søgningen ikke var tilstrækkelig, flyttede U. efter Opfordring sin Skole til Telemarken. Han begyndte i Januar 1880 paa Bjørge i Seljord, hvor han nu indførte Fællesundervisning for Gutter og Gjenter, og i nogle Aar holdt han Skole omkring paa forskjellige Steder, — i Drangedal, Vinje og Gjerpen. I Maj 1884 kjøbte han med Understøttelse af Bønder i Amtet Gaarden Utgarden i Seljord, og siden har han stadig havt sin Folkehøjskole her. Fra 1882 havde han Amtsbidrag til Skolen, men mistede dette i 1887 og fik det først igjen 1892. Til Skolen har der været knyttet Privatseminarium 1888—98 og atter siden 1900, desuden Forskole til Seminariet og siden 1900 en videregaaende Folkehøjskole med Statsbidrag. I Regelen har han ogsaa hver Sommer siden 1880 holdt Lærerkursus ved sin Skole, fra 1885 oftest med Statsbidrag. 28 Februar 1902 blev han udnævnt til Amtmand i Bratsberg Amt.

Han var Medlem af Landviks Herredsstyrelse 1878—79 og har siden 1889 siddet i Herredsstyrelsen i Seljord, hvor han fra Nyaaret 1902 er Ordfører, og hvor han desuden har havt en Række for-

*) Det beror paa en Sammenblanding med en ældre, som lidet Barn afdød Broder, naar han i Universitetets Matrikel ogsaa kaldes med Fornavnene Johan Christian og siges født 31 Decbr.

skjellige kommunale Hverv. Han begyndte tidlig at deltage i det politiske Meningsskifte i Landet, og i Kampaarene omkr. 1880 kastede han sig ind i en politisk Folketalervirksomhed, som vistnok har været mere omfattende end nogen anden Mands her i Landet. Allerede i Marts 1882 fortæller en Biograf, at han havde foretaget Foredragsrejser «langs Kysten fra Farsund til Sandefjord og i Landsbygderne fra Mandalsdalen over Sætersdalen, Telemarken, Jarlsberg, Buskerud, Oplandene og Stjørdalen». Navnlig har han i Storthingsvalgaarene optraadt et uendeligt Antal Gange som Taler fra Venstres Side, og som saadan har han berejst det hele Land fra Nord til Syd. Som Foredragsholder over sociale, religiøse, literære og historiske Emner har han ogsaa i høj Grad været benyttet, og sin Virksomhed paa dette Omraade har han flere Gange udstrakt ogsaa til Danmark, i 1893 endog til Nordamerika (jfr Interview af Otto Sinding i Verd. Gang 1893, No. 234). Megen Opsigt og Strid vakte han ved de Foredrag, som han holdt i Upsala og Stockholm i April 1884 om den norske Forfatningskamp, og den Fest, som derefter over 100 svenske Rigsdagsmænd holdt for ham, betragtedes som en Tilkjendegivelse fra disses Side om Tilslutning til det norske Venstre. Fra Seljord blev han valgt til Valgmand 1891, 1897 og 1900; han blev 3dje Suppleant for Bratsberg Amt for Storthingsperioden 1883—85, blev 4de Repræsentant 1886—88 og 1889—91, 2den Repræsentant 1892—94, 4de Repræsentant 1895—97 og 2den Repræsentant 1898—1900. 3 Juli 1900 frasagde han sig Gjenvalg til Storthinget «af Hensyn til sin Skolegjerning» (Varden 1900, No. 180). Paa Storthingene 1886—91 var han Medlem af Kirkekomiteen, 1892—1900 af Budgetkomiteen, hvor han den hele Tid var Formand; af Valgkomiteen var han Medlem 1892—1900, fra 1898 som dens Formand. Han var Storthingspræsident 1892—94 (alternerende med S. Nielsen) og 1898—1900 (alternerende med C. Berner). Han var Formand i Storthingets Venstreforening fra 1892—1894, derefter atter fra 1898—1900 (alternerende med C. Berner), idet det fra 1895 var blevet bestemt, at Storthingets Vicepræsident skulde være selvskreven Formand. Ligeledes var han Formand i Storthingets Fredsforening fra dens Oprettelse 1890, og han var dens Repræsentant paa de interparlamentariske Fredskonferencer i Rom 1891, i Bern 1892 og i Haag 1894, ligesom han var valgt til Delegeret til Konferencerne i 1890 og 1895—97 uden dog at kunne møde; han deltog i Fredskonferencen i Kristiania 1899, men frabad sig 1900 Valg til Delegeret. Da Norges Venstreforening blev stiftet 28 Januar 1884, blev han strax Medlem af dens Bestyrelse og blev staaende som saadant helt til Februar 1900, da han frabad sig Valg; han var nogen Tid Foreningens lønnede Sekretær fra Septbr. 1884, dens Formand fra Januar 1893—April 1894 og atter fra Maj 1898—Februar 1900. Han er For-[illegible]d i Seljords Venstreforening, var Formand i Telefylkets Venstresamlag [illegible]s Stiftelse 28 Decbr. 1883 til 1889 og Medlem af Styret for Tele-

fylkets Folkevæbningssamlag fra dets Oprettelse 1881 til 1888, deraf som Formand 1885. I en Aarrække har han været Medlem af Bratsberg Amts Jernbanekomité, hvor han 1890 blev valgt til Formand, 1899 i en ny Jernbanekomité til Næstformand, 1902 til Formand. Fra 7 Oktbr. 1886 til 21 Januar 1887, da han frabad sig Gjenvalg, var han Formand i den frisindede Studenterforening og 1ste Semester 1890 Formand i Studentersamfundet. Han var Formand i Det norske Samlag 1891—94. Han var Medlem af den kgl. Skolelovkommissjon af 1884.

* 12 August 1875 *Vilhelmine Marie Eriksen* (f. 16 Januar 1853), D. af Sogneprest til Løjten Andreas Melchior E. (f. 1822, † 1878) og Vilhelmine Hansteen (f. 1825).

Portræt med biografisk Text i Verdens Gang 1882, No. 27 og 1892, No. 45; i Stavanger Avis 1898, No. 216 [af Oddmund Vik]; i Dagbl. 1898, No. 261. Jfr. Varden 1900, No. 212; 1902, No. 39, 43 og 65; Verdens Gang 1900, No. 203 (om hans Sølvbryllup); Aftpst. 1902, No. 149 og 155 (hvortil Bemærkning af Ullmann i No. 168); Smaalen. Amtstid. Febr. s. A. — *Digte* til ham i Opland. Avis 1880, No. 50; af John Lie i s. Bl. No. 76; af O. Sandland i Varden 1881, No. 75; af J. Chr. B. i s. Bl. 1886, No. 61; af L. J.[aastad] i Firda 1893, No. 47; [af Oddmund Vik] i Stvgr. Avis 1898, No. 216; af Anders Hovden i Den 17de Mai 1900, No. 182; af Torgrim Bilstad i Varden 1902, No. 30. — *Om hans Skolevirksomhed* jfr. Norskt høgskuleblad I. (1899—1900), S. 203—6 (om Folkehøjskolen i Nedenæs); Aftbl. 1878, No. 155 og 158; Bud til Menigmand 1881, S. 189—90; Varden 1880, No. 78—80 af Jørund Telnes; 1881, No. 51 (Referat fra Amtsformandskabet); 1886, No. 51—53, No. 71 og 72 af Jørund Telnes, No. 80 af Eilev Bjørge; 1887, No. 39 A, 44, 48 o. fg., særlig No. 51 (Referat fra Amtsthinget), No. 54 og 59 af K. Knudsen, No. 57 af V. Poulsen, No. 61, 64, 66, 75 A, 76, 77 B og 80 af O. Ingolfsrud, No. 64 og 69 af Nils Brødsjø, No. 66, 67, 68, 78, 79 B og 80 af Jørund Telnes, No. 68 af Ullmann, No. 78 og 80 af G. L., No. 78, 103 og 104 af N. B.[otnen], No. 104 og 1888, No. 15 af K. N.[ordbø?]; 1889, No. 66 af Gunnar Knudsen; s. A. No. 80 og 81; 1890, No. 109—111 av *O. S.*[veinsson]; 1900, No. 165 af Thorleif Homme; s. A. No. 302, og 1901, No. 49; Fædrelandet 1880, No. 14 af O. Gundersen; Opl. Avis 1881, No. 102; Vestlands-Pst. 1883, No. 1 og 2 af *O. S.*, hvortil Svar af O. Gundersen i Nordmanden s. A. No. 39; Søndre Bergh. Folkebl. 1883, No. 2 af *N. S.*; Fremskridt 1886, No. 84, 85 (Ref. fra Amtsformandskabet), 121 og 122 af *O. S.*[andland]; 1887, No. 66, 72 og 74; Bratsbergs Amtstid. 1887, No. 43 og 46; Vor Tid 1888, S. 334—38 af *K.* (om Friseminariet); Dagbl. 1889, No. 334 af O. A. Eftestøl; 1898, No. 264 af *R.*[agna] *N.*[ielsen], No. 266 og No. 288; 1902, No. 46 af B.; A. Ch. Edgren: Sonja Kovalevski, S. 105. — *Om hans Virksomhed som Taler og Politiker* findes der en Utallighed af Artikler og Notitser i Samtidens Presse, som det vil være en Umulighed at regne op, og her kan bare henvises til nogle enkelte af de mest bemerkningsværdige Udtalelser: Verdens Gang 1885, No. 103; 1886, No. 71; 1890, No. 312; 1900, No. 172; Smaalenenes Amtstid. 1895, No. 30; Kr.sands Stiftsavis 1888, No. 90 [af J. Løvland]; Morgenbl. 1885, No. 191; 1888, No. 555; 1891, No. 257; 1900, No. 287; Dagbl. 1885, No. 464; 1887, No. 290; 1900, No. 190; Folkets Avis 1887, No. 103; Varden 1882, No. 82 af J. Telnes (jfr. No. 40, 43, 55, 65 og 69); 1885, No. 49—82, særlig No. 70;

1900, No. 209; Stavanger Amtstid. 1886, No. 202; Vestmar 1888, No. 118; Nationalbl. 1899, No. 159 af Bjørnstjerne Bjørnson, No. 160 og 164; Den 17de Mai 1900, No. 154 (med Portræt); Norske Intelligenssedler 1900, No. 158; *L. M.*[eyer] i Social-Dem. 1900, No. 154; Unglyden 1900, No. 17. — *Om hans Besøg i Sverige 1884* se Budkaflen 1884, No. 17; Aftonbl. No. 97; Dagbl. No. 137; Aftpst. No. 95 A; Verdens Gang No. 48 og 50; se ogsaa hans egne Udtalelser i Storthinget 6 Maj 1893, Storth.-tid. 1893, S. 843. Jfr. [N. Wille:] Beriktiganden till kand. V. Ullmanns föredrag om den norska författningsstriden, af en norrman. Sthlm. [Maj] 1884. — *Om hans Foredrag i Danmark* jfr. dansk Dagbl. 1887, No. 219, cit. i Morgbl. No. 483 og 487.

Offentlig Justitssag har et Par Gange været anlagt mod ham. 6 Septbr. 1886 blev han af Amtmanden i Bratsberg Amt sat under Tiltale for i to Aar at have uddelt Alterens Sakramente i sit Hjem til sin Husstand; Bevisførelsen for Underretten afsluttedes 31 Marts 1887 (Varden No. 27 og Morgbl. No. 185), og ved Sorenskriverens Dom af 23 Juli 1887 (Fremskridt No. 100) blev han idømt Mulkt til Statskassen. Denne Dom blev 30 Novbr. s. A. stadfæstet af Kristianssands Stiftsoverret; men ved Højesterets enstemmige Dom af 16 Oktbr. 1888 (Morgbl. No. 592) blev han frifunden for Justitsens Tiltale. — Foranlediget ved hans Udtalelser paa et Folkemøde paa Lillehammer 14 Septbr. 1890 opstod der en heftig Avispolemik, hvorunder han af en Række Blade beskyldtes for at have anbefalet Havneafstaaelser til Rusland. Da denne Beskyldning gjentagne Gange blev fremsat paa Folkemøder i Telemarken i Septbr. 1891 af Toldkasserer R. Breien, erklærede U. denne for en Løgner og blev derefter sat under Tiltale for Meddomsret, hvor han blev idømt Mulkt for Injurier; han appellerede imidlertid Sagen til Lagmandsret, hvor han efter to Dages Forhandling blev frikjendt 9 Novbr. 1892 (udførligt Referat [ved M. Bie og H. Koht] i Varden No. 133—35).

Sagaen om Vølsungerne oversat efter det Islandske. Kbhvn. 1873. 8. 2 Bl., 107 S. (Anm. af Ludvig Schrøder i Nord. Månedsskr. 1874, I. 383—87; af P. Riemann i Nord. højskolebl. 1874, S. 28—29.)

Latinskolen og Den klassiske Dannelse. Hamar 1873. 8. 80 S. (Særtryk af «Oplandenes Avis». Anm. i Dagbl. 1874, No 160.)

Levnedsskildringer af Plutark. I oversættelse fra græsk. D. 1—2. Arendal 1876—77. 8. Første Del. 3 Bl., 300 S. (Anm. i Morgbl. 1876, No. 93; i Tids-Tavler IV. 367—68.) — Anden Del. 2 Bl., 192 S.

Femogtyve år af Roms historie i det fjerde århr. e. Kr. af Ammianus Marcellinus. Oversat fra latin. Første Del. Arendal 1877. 8. 1 Bl., 351 S. — Anden Del. Kbhvn. 1880. 8. 1 Bl., 285 S. — Tredie Del med en afhandling om forfatteren og hans værk samt navneliste. Kbhvn. 1881. 8. 1 Bl., 241 S.

Salmer og Sange til Brug ved Møder og i Hjemmet. Ved V. Ullmann. Arendal 1877. 16. 1 Bl., IV S., 112 S.

Historiske sange til brug ved folkehøjskoler og amtsskoler. Ved G. Lorentzen og V. Ullmann. Risør 1879. 8. XII S., 461 S., 1 Bl.

Vore evangeliers ægthed. Et tilsvar til B. Bjørnsons: "Hvorfra stammer miraklerne i det nye testamente?" Hamar 1883. 8. 70 S. (Anm. i Opl. Avis 1883, No. 50; af Fr. Wexelsen i Magne 1883, S. 119.)

Søndagstaler paa Folkehøiskolen. (Aftryk efter „Magne".) Skien 1884. 8. 48 S.

Sangbog for den norske ungdomsskole. Ved V. Ullmann. Kra. 1884. 8. XII S., 499 S. (Anm. af H. Vexelsen i Magne 1884, S. 99—100, og af Fr. Wexelsen sst. S. 104; af J. K. i Verdens Gang No. 73; i Norsk Skoletid. S. 189; i Dagspst. No. 284.) — Andet ændrede oplag. Høvik ved Kra. [1895]. 8. VIII S., 398 S.

Foredrag over Israels historie. Kbhvn. 1884. 8. 2 Bl., 323 S. (Anm. af L. Schrøder i Hist. månedsskr. f. folkl. og kirkl. oplysn. IV. (Odense 1885), S. 317—18; af N. Lindberg i Morgbl. 1885, No. 139; af Oddm. Vik i Fedraheimen No. 6; af A. M. St. Arctander i Berg. Tid. No. 17; af Olaf Røst i Opl. Avis No. 70; af Fr. Wexelsen i Dagspst. 1884, No. 286.)

Fremskridt og fattigdom. En undersøgelse af årsagerne til de industrielle kriser og fattigdommens vækst midt under den voksende rigdom. Af Henry George. Oversat fra engelsk. Kra. [1885—]1886. 8. 5 Bl., 578 S. (Anm. i Dagbl. 1885, No. 273 fg.; af H. R. i Berg. Tid. No. 96.)

Om Skolesagen. Foredrag i Studentersamfundet Lørdag den 6te Februar 1886 af J. A. Bonnevie og V. Ullmann. Trykt som Manuskript for Studentersamfundets Medlemmer paa Foranstaltning af dets Bestyrelse. Kra. 1886. 8. 28 S. (U.s Foredrag findes S. 18—28.)

Salmebog for Kirke, Hjem og Skole udgivet af V. Ullmann og V. A. Wexelsen. Kra. 1887. 8. VIII S, 213 S., 1 Bl. (Anm. i Vor Tid 1887, S. 134—36.)

Unionssagen i Spørgsmaal og Svar. Udgivet af Norges Venstreforening. Kra. 1894. 8. 32 S. (Anonymt.)

Haandbog i verdenshistorien til brug for seminarier og ungdomsskoler samt til selvstudium. Første del. Historien indtil Kristus. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 244 S., 1 Bl. — Anden del. Historien fra apostelmenigheden til Martin Luther. Kra. [1898—]1901. 8. 2 Bl., 280 S. (Anm. af T. i Norsk skoletid. 1897, S. 572—73; af W.[exelsen?] i Dagbl. 1897, No. 131; af G. M. A.[lsgaard] i Skolebl. 1898, S. 267; af P. i Morgbl. 1901, No. 362; af J. R.[aabe] i Verdens Gang 1901, No. 244.) — Tredie del. Historien fra Martin Luther til det nittende aarhundredes udgang. (Under Pressen.)

Europæisk digtning i oversættelse med indledninger og anmerkninger ved Yngvar Brun og V. Ullmann. Kra. 1900. 8. 3 Bl., 338 S. (Anm. af Th. C.[aspari] i Morgbl. 1901, No. 187; i Aftpst. 1901, No. 197; af n. i Dagbl. 1900, No. 353; jfr. Halvdan Koht i Den 17de Mai 1901, No. 12, og L. E.[skeland] i Unglyden 1901, No. 6 og 7.)

I Magne, Tidsskrift for kirkelig og folkelig Oplysning (Thjm. 1882—1886), hvoraf han var Medstyrer sammen med Fr. Wexelsen, Olaf Røst og H. Vexelsen, har han skrevet følgende selvstændige Artikler: *1882*, S. 9—12: Hjælpen i det milde Ord; S. 20, 44—45, 88: Smaa bibelske Oplysninger; S. 25—28: Opdragelsen til Kristus; S. 41—42: De kristnes Arbeide for Frihed; S. 60—64: Han skal bringe Folkene Ret; S. 89—92: Den store Uge; S. 169—71: En regel uden undtagelse; S. 178—81 og *1883*, S. 20—22, 49—54, 89—93: Bjergprædikenen; S. 65—66: Ikke af denne verden; S. 69—71: Evangelium og epistel på fjærde søndag efter påske; S. 71—72: Smaa bibelske oplysninger V; S. 78—80: Mellemtilstanden (jfr. S. 101—2 af En Præst); S. 93—94: Sæden er Guds Ord; S. 102—4: Om at gøre bod; S. 109—111: Mere om mellemtilstanden; S. 116—17: Svar til „Magnes" bestaltede kritiker, „en præst" (jfr. 127—28 af Fr. Wexelsen); S. 129—31: Det sjælelige menneske; S. 143—44: Har Jesus kaldt Judas en djævel? S. 161—63: Peter og den gode hyrde; S. 180—82: Indenfra udad; S. 190—91: Bjørnsons „Over ævne". — *1884*,

S. 2—4, 9—13: Smerten i hedningelivet; S. 15: Anm. af A. M. St. Arctander: Folkefrihed og Højkirkelighed; S. 33—34: Marie Lauvstad; S. 49—50: To opskrifter til søndagstaler; S. 57—59: Troens retfærdighed; S. 61—62: Morgentale på højskolen første søndag i advent; S. 73—77: Viljesvalget; S. 81—83: Kaldelsen; S. 121—24: De svenske folkehøjskoler; S. 129—32: Frihed, lighed og broderskab; S. 169—71: Om en udvidet højskole (jfr. S. 141—42 af W. Wexelsen). — *1885*, S. 4—7, 9—18: „Al Ting er Forfængelighed"; S. 41—43, 57—59, 73—74: Kirkelig Frihed og Samvittighedstvang; S. 81—82: Ved Frederik Boisen Ankers Baare; S. 190—92: Den frie folkekirke. — *1886*, S. 4—10, 17—22, 49—54: Vor skoles ordning; S. 11—16, 99—107, 115—20, 152—57: Shakespeares historiske skuespil; S. 33—39: Overlærer K. Knudsen.

I Vor Tid, tidsskrift for kristendom og samfundsspørgsmaal (Kra. 1887—1891), hvoraf han var Medudgiver sammen med Herman Anker, W. Konow og (1890—91) Jakob E. Lange, har han skrevet følgende selvstændige Artikler: *1887*, S. 7—12, 53—58: Om sognebaandets løsning og valgmenigheder; S. 25—32: Prof. Petersen om skabelsen; S. 33—41: Kristentro og tankefrihed; S. 62—64: Luthersk ugeskrift og sædelighedssagen; S. 74—78: Treenighedslæren, et svar til Chr. Bruun; S. 79—80: Retfærdighed i samfundet; S. 95—104: Kristendom og moral; S. 109—112: Ren lære; S. 113—22, 167—68: Forsoningslæren; S. 152—54: Præstefrihed; S. 169—78: Troens kjendsgjerninger og teologiens hypoteser; S. 195—200: Kvindesag og ortodoksi; S. 217—23: Det nye korstog [ɔ: om Henry George]; S. 233—43: Frisindet kristendom; S. 243—49: H. George og jordskatten; S. 249—54: Lidt om bibelkritiken; S. 257—68: Trældom før og nu; S. 268—81: Teologien og bibelen; S. 313—30: Kristus og fattigdommen; S. 349—52: Det personlige og det verdenshistoriske; S. 353—56: Had til fritænkeriet; S. 364—69: Knut Wicksell: Om prostitutionen; S. 406—8: Til Chr. Bruun [om Treenighedslæren]; S. 369—76, 393—406 og *1888*, S. 8—15: Nyrationalismen; S. 1—8, 16—24: H. Georges skattereform; S. 33—41: Kristusopfatningen; S. 59—68, 97—105, 218—24, 273—80: Daabspagtens oprindelse; S. 69—71: Grundtvigs «had til fritænkeriet»; S. 73—84, 89—96: Kvindesagen og det sociale spørgsmaal; S. 105—7: Striden om inspirationen; S. 153—61: Lidt om frihandel og beskyttelsestold; S. 205—211, 257—62, 318—24, 361—69 og 384—90: «Den nye teologi»; S. 255: En erklæring; S. 262—73, 329—34: Teologi og menneskelighed; S. 292—95: Arbejde for religonsfrihed; S. 297—300: Den kristne tro; S. 313—18: Dømmer ikke; S. 326: Chr. Bruun; S. 369—74: Jesu kristendom og statskirkens kristendom. — *1889*, S. 1—6: Vore præster; S. 7—9: Svar paa spørgsmaal [om Jordværdiskatten]; S. 10—15: Lidt af hvert til Chr. Bruun; S. 33—40: Ligbrænding og teologi; S. 62—63: Skilsmisse mellem ægtefolk; S. 121—30: Luthersk ugeskrift; S. 153—63: Arbejdslønnen og livsfornødenhederne; S. 164—65: Nogle bibelsteder; S. 200—207, 234—41: Moralopfatninger; S. 329—36: Jordværdiskatten kontra «Horsens Folkeblad»; S. 345—56: Velgjørenhed og retfærdighed; S. 369—70: Fredstanken; S. 370—74: To prækener. — *1890*, S. 23—27: Strækker enkelt-skatten til? S. 27—30, 61—63, 82—86, 106—8, 180—82, 251—54, 297—99: Spørgsmaal og svar; S. 42—45: Faldne; S. 58—60, 90—94: Det nordiske forbund for samfunds-reform; S. 118—22: Lidt om nadveren; S. 282—87: Henry George og socialismen; S. 287, 344—45: Bognyt; S. 308—320 og *1891*, S. 1—7: Malthusianisme og samfundsretfærdighed; S. 10—11 [om Sparsomhed]; S. 11—12, 205—8: Spørgsmaal og svar; S. 52—57: Socialisme og georgisme: S. 57—61: Geseller og tiggere; S. 70—71: Samfundet; S. 97—104: Hr. Oskar Jæger om Henry George; S. 137—41: «Fedraheimen» om H. George: S. 170—76: Deri ligger det;

S. 184—90: Svar til hr. R. Steinsvik [om Jordrenteskatten]; S. 116—21: Humanitet og retfærdighed; S. 241—43: Statsøkonomisk ortodoksi; S. 244—47: Hvorledes de fattige lever; S. 254—55: Anm. af B. v. Suttner: Ned med vaabnene; S. 256—57: Staternes gjæld; S. 273—76: Overbefolkning og arbejde; S. 305—310: Til min ven teologen; S. 326—32: De tyske bønder og vore.

I Vor Tid, Ny Række (Kra. 1893-94), hvoraf han var Medredaktør sammen med O. A. Eftestøl og Lars Eskeland, har han skrevet i 1ste aarg., S. 4—8: Det sociale spørgsmaal; S. 163—68: Reformerne paa arbejderlovgivningens omraade.

I Norskt høgskuleblad (Kra. Oktbr. 1899—Septbr. 1901), hvoraf han var Medredaktør sammen med Jakob Naadland og Rasmus Stauri, har han skrevet: *I.* S. 10—12: Historiske folk; S. 17—18: O. Arvesen; S. 60—62, 67—69: Et foredrag; S. 101—2: Religiøsitet; S. 180—83, 195—98: Den gamle og den nye skandinavisme. — *II.* S. 26—28: Gamle og nye tider; S. 64—65: Helvede—dødsriget; S. 78—82: Den norske høiskoles historiske forudsætninger; S. 132: Anm. af L. Schrøder: Grundtvigs Levned; S. 152—54, 164—66: Tolstoi om den moderne videnskab; S. 268: Literatur; S. 377—79: Under Frelserens øine; S. 392—93: To merkelige foredrag.

Sammen med O. Arvesen og Chr. Bruun indbød han i Opl. Avis 1876, No. 93 til Subskription paa Ugebladet Andvake, som skulde udgives paa Hamar med 16-sidige No. i Oktav fra Nyaaret 1877, og Bladet skal ogsaa en Tid være udkommet, uden at det dog kjendes af nærværende Udgiver.

I Bud til Menigmand, udg. af H. Bexelsen, *1881*, S. 360—61: Ventetider.

I Luthersk Ugeskrift *1886*, II. 445—50: Fra „Nygrundtvigianismens Leir".

I Nylænde *I.* (1887), S. 49—55: Stemmeret for kvinder.

Han var Medudgiver med Axel Plenge af Israel og vore Dage, bibelhistorisk og religiøst Tidsskrift, B. 1—2 (Viborg 1891—92. 8).

I Nordisk månedskrift f. folk. og krist. oplysning *1873*, II. 181—210: Jødeland på Kristi tid. Et brudstykke af Josefs jødiske historie. — *1874*, I. 161—200, 241—266 og 340—376: Jornandes's Gote-krønike. — *1875*, I. 157—199, 368—386 og 433—464: Sagnet om Gudrun. Fortalt efter et oldtysk digt. [Med en Efterskrift af L. Schrøder S. 465—71 om Grundtvig og Gudruns-sagnet]. — *1876*, I. 372—399: De nordiske navne. 1. [Efter P. A. Munch i Saml. Afhdl. IV.] — II. 71—80 og 131—147: De nordiske navne. 2—3. — *1878*, II. 15—48 og 81—121: Norges udvikling i middelalderen.

I Dansk Kirketidende *1878*, Sp. 263—67: Svar til Pastor T. Rørdam [Sp. 149—57: «Et Spørgsmaal til Norge«] (om Forholdet til Bjørnsons Angreb paa Helvedeslæren, jfr. Sp. 209—15 af Fr. Wexelsen, Sp. 216—20 af O. Arvesen, Tilsvar af Rørdam Sp. 289—97 og 311—14, hvortil Wexelsen Sp. 354—58 med Bemærkning af C. Wille Sp. 409—10, videre af O. Arvesen Sp. 479 med Svar af Rørdam Sp. 537—44, jfr. afsluttende Bemærkninger Sp. 742—43).

I Tilskueren *II.* (Kbhvn. 1885), S. 144—65 og 200—22: Johan Sverdrup og den norske Forfatningskamp.

I Julebog for fredsvenner, udg. af dansk fredsforening (1894): De to standpunkter.

I La République Française, 13 Maj 1892: La Norvège et la Suède. (Jfr. s. Bl. 21 Maj af Auguste Michel samt Aftpst. 1892, No. 313.)

I Dagbladet — foruden enkelte anonyme Artikler — *1884*, No. 115: Et Bidrag til Oplysning om Retstilstanden i Norge (jfr. O. M. Wettergreen i No. 125,

hvortil Svar af U. i No. 162); No. 399: Statskirken og den Augsburgske Bekjendelse; No. 423: Erklæring. — *1886*, No. 42: De kirkelige Reformer; No. 76: Epilog til den [Hans] Jægerske Affære; No. 85: Til DHrr. Chr. Krohg [i No. 82] og *Sp. A.* [ɔ: D. Habel i No. 81] (om Bohèmestriden); No. 304: Sparsomlighedspolitiken; No. 315: Demokrati og Lighed; No. 405: Svar til Hr. Arne Garborg [i No. 403 om «Ungdom»]. — *1887*, No. 383: Svar til Hr. Chr. Krohg [i No. 382 ang. Sædelighedssagen]. — *1890*, No. 275: En Misforstaaelse [ang. alm. Stemmeret som Valgprogram]. — *1891*, No. 101: Helligdagsspørsmaalet. — *1892*, No. 130: 17de Mai og almindelig kommunal Stemmeret; No. 140: Kommunal Stemmeret; No. 310: Et Opraab til Folkene [om Fredsadresse]; No. 344: Til Kirkedepartementet [om Læreres Ansættelse] (jfr. A. N. i Norsk skoletid. 1893, S. 67). — *1893*, No. 362: Et Morgenbladsreferat. — *1894*, No. 330 [om hans Udtalelser i Chicago]. — *1899*, No. 172: Nordisk Forening; No. 183: Medlidenhed med Norge; No. 196: Indflytningen til Byerne; No. 203: Reaktionen mod Arbeiderorganisationen; No. 240 og 241: [Freds-]Konferencens Udbytte. — *1900*, No. 2, 4 og 8: Venstre og Socialdemokratiet; No. 121: Latinen (jfr. Axel Andersen i No. 125); No. 126: Første Mai; No. 245: Normal-Arbeidsdagen.

I Verdens Gang *1885*, No. 9: Anm. af Klas Omnstov av Z. Topelius, umskr. av Stefan Frich. — *1886*, No. 103: Der er Forskjel paa Folk; No. 109: Svar til B. Bjørnson [i No. 106 om Sparsommelighedspolitik]; No. 112: I Anledning Kr. Jansons: „Har Ortodoksien Ret?" No. 138: Professor Monrad og det sædelige Samfund; i s. No.: Anm. af Bibelens Oprindelse af A. M. St. Arctander. — *1892*, No. 86: Hvorfor jeg er Venstremand; No. 232: Havnene. — *1893*, No. 230 [Brev om Chicago-Udstillingen].

I Nationalbladet *1899*, No. 150: Bankvalgene.

I Oplandenes Avis *1873*, No. 52, 54, 57 og 58: Fri Skole og frit Universitet; No. 64: Friskolen; No. 64, 65, 67—69, 71, 73 og 74: Latinskolerne og den folkelige Dannelse (ogs. i Særtryk); No. 71: Til Hamar Stiftstidende (om hans Udtalelser paa Lillehammermødet i Juni]; No. 73: Svar til Hr. [H. J.] Næss [om grundtvigianske Udvæxter] (jfr. A. M. St. Arctander i No. 80); No. 75 og 76: Vore Forfædres Gudesagn; No. 87: De „subvenerede" og de „isolerede" Folkehøiskoler (jfr. No. 92 og Jakob Sverdrup i No. 94). — *1874*, No. 6: Den norske Høiskole (Et Svar til Hr. Jakob Sverdrup) (jfr. J. Sverdrup i No. 14, A. M. St. Arctander i No. 19); No. 20: Den norske Høiskole og Jakob Sverdrup; No. 53: Aanden og Arbeidsskolerne (jfr. Chr. Munthe i No. 39 og 48). — *1877*, No. 77 fg. (om Helvedeslæren, jfr. No. 65 af O. Arvesen og No. af B. Bjørnson). — *1880*, No. 112: Forholdet mellem den mundtlige og boglige Undervisning. — *1881*, No. 135: De kristnes Omgang med Fritænkere (jfr. No. 144, 145 og 1882, No. 14 af Matias Skard, hvortil U. i 1882, No. 20 med nyt Svar af Skard i No. 25, jfr. O. J. Høyem i No. 40, hvortil Skard i No. 43 og atter Høyem i No. 46). — *1886*, Febr.—Juni (No. 16—72): Breve fra Kristiania.

I Varden *1881*, No. 55 (om Fællesundervisningen paa Folkehøjskolen). — *1882*, No. 73 (om Højres Fædrelandskjærlighed, Grundlovsveto og Republik, jfr. N. J. Laache i s. No. og i No. 75). — *1885*, No. 17: Til Administratorerne ved Norges Bankafdeling i Skien [om norsk Skrivemaade af Person- og Stedsnavne]; No. 18: Brutale Flertalsbeslutninger [ang. Afholdssagen, jfr. No. 17 og 33 af Kj., No. 21 og 28 af Sx. og Svar af Ullmann i No. 24 og 26 B]. — *1886*, No. 22 og 25 (om hans Standpunkt til Bohèmeliteraturen, jfr. Red. i No. 20, 21 og 23). —

1887, No. 68: Svar til Jorund Telnes [i No. 66—68 om Folkehøjskolen]. — *1889*, No. 68: Storthingsbeslutningen om bevilgning til ungdomsskolerne. — *1890*, No. 121, 125, 131, 134, 139 og 142 (om hans Udtalelser om „Havneafstaaelse", jfr. Red. i de s. No. og i No. 112, 113, 135, 136 og 138). — Han stod som Bladets Medredaktør fra 1 Oktbr. 1891 (No. 115) til 23 Novbr. 1897 (No. 283) og skrev i denne Tid særlig Breve fra Storthinget og andre politiske Artikler, altid under Merket V. U.; jfr. hans Erklæring i Bladet 1897, No. 304: „Jeg har intetsomhelst ansvar for de artikler, som optages i „Varden" og som ikke bærer mit mærke."

Desuden findes Bidrag fra ham i Agderposten (saaledes 1875: Pietismen og den rene Lære, optr. i Finmarkens Amtstid. s. A. No. 5, 6 og 7; 1877: Om Dannelse, optr. i Opl. Avis s. A. No. 6, 7 og 16), i det danske Høiskolebladet (saaledes 1882: Apostlen Paulus's Barndom og Ungdom. Efter Farrar: *The life and works of st. Paul*, optr. i Opl. Avis s. A. No. 50, 52, 58, 61, 63, 64, 69, 78, 82 og 85; 1884: Kristentro og Romeraand, optr. i Opl. Avis 1885, No. 2 og 4; 1885, Sp. 2321—27: Anm. af K. Knudsen's Latinskole uten latin) o. fl. St.

Rundt omkring i Dagspressen er refereret en stor Mængde Foredrag, Taler og Indlæg af ham; særlig henvises til Storthingstidende 1886—1900, og i Storthings-Forhandlinger for de samme Aar findes en hel Række Forslag og Indstillinger fra hans Haand.

I Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning skrev han Korrespondancer 1874—1876.

I Stockholms Dagblad *1884*, No. 117: Kritik öfver kritik (rettet mod «Norsk kritik af hr. Ullmans föredrag» [af N. Wille] i No. 103; «Svar på hr. V. U.s kritik» [af N. Wille] i No. 123, hvortil nyt Svar af U. i No. 135 med «Sista ordet» [af Wille] i No. 136.)

Hans Hustru Vilhelmine Ullmann har skrevet Boganmeldelser i Vor Tid under Merket *V—e*, forekjellige Ting anonymt i Norskt høgskuleblad, i Dagbladet *1887*, No. 11: Ogsaa en Indsigelse [mod Beslaglæggelsen af Chr. Krohg's «Albertine»], samt i Nylænde *I.* (1887), S. 337—41: I anledning frk. Kiellands «Et par ord i diskussionen» [i Nyt tidsskrift s. A. S. 714—20 om Ægteskabet].

Ulnæss, Nils Olsen, Søn af Gaardmand *Ole Thoressøn U.*, blev født paa Ulnæs i Nordre Aurdal 1811 og levede i mange Aar i Kristiania som Boghandler, Bogbinder og Forlægger af religiøse Skrifter. Han døde 2 Maj 1887.

* 1854 *Anne Bredesdatter* fra Haakenstad paa Hadeland.

Den aandelige Aarvaagenhed i sin sande Beskaffenhed og høie Fornødenhed, forestillet af Hans Henrich Neuchs. [Kbhvn. 1760.] Nu paany besørget udgivet. Chra. 1850. 16. 192 S. — [2det Opl.] Chra. 1856. 16. 192 S.

Bibelen, eller den Hellige Skriftes Bøger. Med Flid og efter Grundtexten efterseete og rettede; saa og med mange Paralleler og udførlige Summarier forsynede. (Efter Fleres Ønske foranstaltet trykt af Niels Ulnæs og Olaus Nielsen.) Gjennemseet og korrigeret efter en Bibel-Udgave af 1744 af O. Nielsen. Fr.hald 1853. 8. 2 Bl., 1216 S., 341 S., 6 upag. S. — Ny Udg. Fr.hald 1858. 8. 1216 S., 350 S. (Jfr. ovfr. IV. 270 og Aftpst. 1901, No. 260.)

Trykt 30 April 1902

Vor Herres og Frelsers Jesu Christi nye Testamente med Davids Psalmer. (Efter en Udgave af 1744.) Til Trykken befordret af R. Ulnæs. Correcturen udført af Cand. B. Kofod. Chra. 1854. 12. 385 S., 87 S. — (Nyt Oplag.) Chra. 1855. 12. 385 S., VIII S., 87 S.

Aandelige Sange af forskjellige Forfattere. For sit opbyggelige Indhold og efter Fleres Onske udgivet i Trykken. Chra. 1854. 12. 96 S.

30 Sange, samlet. (Chra.) u. A. 16. 32 S.

En Prædiken paa Forste Pindsedag af Mag. Jacob Otto Hoof. (Overs. fra Svensk.) Chra. 1855. 12. 48 S.

En mærkelig Prædiken paa 22de Sondag efter Trinitatis af J. O. Hoof. Oversat. Chra. 1856. 8. 24 S.

(Begge Skrifter anførte efter Kraft og Lange; i Norsk Bogfortegnelse 1848—1865, S. 111, nævnes ogsaa flere andre Prædikener af J. O. Hoof udg. paa U.s Forlag 1854—58 uden Angivelse af Oversætterens Navn.)

Sex Bøger om den sande Christendom (osv.). Af Johan Arndt. Til Trykken befordret af Chr. Schibsted og R. Ulnæss. Korrekturen udført af Kand. B. Kofod. Chra. 1856. 8. VI S., 813 S., 2 Bl samt Forf.s Portræt.

Det aandelige Skatkammer, indeholdende Betragtninger for hver Dag i Aaret, over adskillige Sprog af Davids Psalmer, tilligemed Morgen- og Aftenbønner for hver Dag i Ugen, af Johan Arndt. Oversat efter 2det svenske Oplag. Chra. 1859. 16. 384 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1859, Sp. 263 fg.)

Forsvarsskrift for Elling Eielsen fra Amerika, heri indtaget hans eget Forsvar. Udg. Chra. 1862. 16. 40 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1863, Sp. 105—111.)

Her fremtræder en Skare Vidner af troende Sjæle fra Amerika og Norge for at aflægge sit Vidnesbyrd i denne Sag om Elling Eielsens Levnet og Lære (osv.). Chra. 1863. 16. 32 S. — Tillæg til Eielsens Forsvarsskrift af R. Ulnæss. (Chra. 1863). 16. 8 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1863, Sp. 134—36 og 184—89.)

Den kurrende Due i Klippeviften. Sange af gamle og nye Forfattere. Femte forøgede og forbedrede Udgave ved R. Ulnæss. Risør 1876. 16. 256 S. (1. Udg. samlet ved O. H. Enger, udkom paa Hamar 1861, 4. Udg. i Chra. 1870, begge paa U.s Forlag.)

I Morgenbladet 1853, No. 241: Nogle Ord til Gjensvar paa en Opsats i Morgbl. for 22de August d. A. dateret 15de s. M. med Underskrift M. T. (om religiøse Skrifters Udbredelse), hvortil Svar af M. T. i No. 245.

Ulsaker, John Svendsen, Søn af *Svend Olsen O.* og *Margit Nilsdatter*, er født i Gols Prestegjæld 25 Marts 1841. Efter Konfirmationen vikarierede han en Tid som Lærer ved Omgangsskolen i sin Hjembygd, gjennemgik senere et Kursus ved Asker Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1862, og var derefter konst. Lærer og Kirkesanger i Vestre Aker. 1867 blev han Student med Haud fra Aars og Voss's Skole, tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1873 og blev 5 Septbr. 1874 udnævnt til personel Kapellan hos Provst Fr. Ingier i Skedsmo, i hvilken Stilling han forblev til Sommeren 1883. Efter midlertidig at have tjenstgjort i forskjellige gejstlige Stillinger blev han 3 Novbr. 1883 udnævnt til Sognepræst til Vikedal og fik 28 August 1886 tillige Bestalling som Provst i Ryfylke.

* *Martha Marie Amble* (f. 1851, † 15 Novbr. 1895), D. af Gaardbruger og Emissær C. Amble i Biri.

I Luthersk Kirketidende — oftest under Merket u. — 4. Række, *B. 5* (1879), S. 257—62: Aandens Enhed. — 5. Række, *B. 14* (1893), S. 44—48: Ogsaa lidt „om forpligtet borgerlig Ægteskabsstiftelse for alle". — *B. 15*, S. 263—68: Vielsesritualet og den hellige Skrift. — *B. 19*, S. 169—74, 186—90 og 200—205: Samvittigheden og Henvendelsen til samme i Prædikenen. — *B. 22*, S. 24—30 og 36—40: Er Kristendommen et Livsbehov for det almindelige Menneske? S. 258—64: Lidt om Pauli Lære om Forsoningen. — *B. 24*, S. 129—34: Et lidet Anhang til „Tanker om Forsoningen og Retfærdiggjørelsen" (jfr. J. M. Jensen i B. 23, S. 233—42, 250—55 og B. 24, S. 227—31); S. 403—9: Atter lidt om Forsoningen. — *B. 25*, S. 365—70: „Om Forsoningen" (jfr. J. M. Jensen S. 235—38). — *B. 26*, S. 121—25 og 139—43: Striden om Videnskab og Tro (jfr. Johs Ording i B. 25, S. 313—20, 329—38 og 351—56); S. 199—205: Tilsvar til Hr. J. M. Jensens sidste Artikel [S. 105—8] „om Forsoningen". — *B. 27*, S. 23—27 og 40—45: Lidt om den Begrundelse, som anføres til Støtte for Paastanden om Sagn i den hellige Skrift. — *B. 28*, S. 17—23 og 33 fg.: Atter lidt om Sagn i Bibelen; S. 81—87 og 97—99: En Overveielse i Anledning af Hr. Olaf Holms Artikel om Forsoningen i „For Kirke og Kultur" [1900, S. 52—60]. — *B. 29*, S. 53—56, 72—75 og 89—92: Svar paa Hr. J. M. Færdens sidste Artikel [i B. 28, S. 179—85 og 200—3] om „Bibelen og Bibelkritiken". — 6. Række, *B. 1* (1901), S. 39—43 og 48—52: Om moderne Kristologi.

I For kirke og kultur *III.* (1895), S. 537—46: Om et kardinalpunkt i lærestriden om «lov og naade».

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Prædikener udg. af D. Chr. Frich og H. Halvorsen, 2. Række (Bergen 1888), S. 334—40: Fare for Frafald.

I Veien til Himmelen, en Samling Prædikener udg. af A. F. W. J. Prytz og Birger Hall (Kra. 1893), S. 394—400: Kristus Jesus, Verdens Lys.

I Liv i Gud, Prædikener, 1ste Række, samlet af Johs. Brandtzæg (4. Opl., Bergen 1901), S. 438—46: Enogtyvende Søndag efter Hellig Trefoldigheds Fest.

I Dagbladet *1876*, No. 197: Sognepræst Schønheyders og Jensens Udkast til Katekismeforklaring.

Undset, Ingvald Martin, Søn af Kommandersergeant, senere Forstander *Halvor Halvorsen Undseth* (f. i Rendalen 1823, † 24 Septbr. 1891) og *Øllegaard Kristine Dahl*, blev født i Trondhjem 9 Novbr. 1853, blev Student med Laud. præ ceteris fra Byens lærde Skole 1871 og tog 1872 Andenexamen ligeledes med Præ ceteris, hvorefter han begyndte at studere klassisk og nordisk Filologi. Helt fra Skoledagene af havde han med Forkjærlighed syslet med Studier af Nordens Oldsager, gamle Historie og Sprog; Domkirken i Trondhjem og Moderens Fortællinger fra gamle Sagaer og Historier havde meget tidlig ledet og fæstet hans Interesser i den Retning. Allerede som 14-Aars Gut havde han meldt sig ind i «Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring», og paa Opdrag af denne Forening og af Videnskabsselskabet i Trondhjem anvendte han i Aarene 1872—75 et Par Maaneder hver Sommer til arkæo-

logiske Undersøgelser i de trondhjemske Kystdistrikter. Som Student hørte han særlig Forelæsninger hos Oluf Rygh og Sophus Bugge, og 1874 deltog han i den internationale arkæologiske Kongres i Stockholm. Som ubemidlet maatte han fra 1872 sørge for sig selv; han gav Timer paa Skoler og privat og opnaaede desuden gode Universitetsstipendier. 1 Novbr. 1874 blev han konstitueret som Assistent i Rigsarkivet, i hvilken Stilling han blev fast ansat Sommeren 1876 og forblev staaende til 30 Juni 1881. Fra 1875 til sin Død var han tillige Assistent ved Universitetets Oldsagssamling. Han viede sig fra nu af ganske til Arkæologien, for hvis Skyld han gjorde en lang Række store Udenlandsrejser. Hele Aaret 1876 tilbragte han, delvis med offentligt Stipendium, udenlands, væsentlig i Danmark, hvor han bl. a. hørte Madvigs Forelæsninger og studerede Mosefundene under Vejledning af Japetus Steenstrup, men forøvrigt mest forskede paa egen Haand i Museerne, og derefter i Østerrige-Ungarn, hvor han deltog i den internationale arkæologiske Kongres i Budapest. 1878 deltog han i de tyske Arkæologers Kongres i Kiel, Vaaren 1879 gjorde han en 3—4 Maaneders Rejse til Tyskland, Sommeren s. A. opholdt han sig med Stipendium en Maaneds Tid i Stockholm, og i Septbr. besøgte han Holland og Belgien, hvor han repræsenterede Norge paa Amerikanistkongressen i Brüssel. Sommeren 1880 deltog han i den tyske arkæologiske Kongres i Berlin og gjorde derfra en Rejse til Østpreussen og Rusland for at gjøre Studier til sit store Verk «Jernalderens Begyndelse i Nord-Europa», som var det første Forsøg paa at bringe Orden i hele det store nordtyske Materiale for en vigtig Periode, og paa hvis første Afsnit han vandt den filosofiske Doktorgrad 8 Juni 1881. I Juli d. A. drog han med Universitets- og Statsunderstøttelse til Italien, hvor han de tofølgende Vintre, trods hyppige Sygdomsanfald, drev sine Studier i Bibliotheker og Samlinger, og hvorfra han ogsaa besøgte Grækenland. Høsten 1883 tilbragte han i Tyskland og afsluttede Vaaren 1884 sine Studierejser med et Ophold i Frankrige, Belgien, Holland og England. Han vilde ikke nøje sig med at studere den arkæologiske Literatur eller Afbildninger af Oldsagerne, han vilde se alt med egne Øjne, og han indskrænkede sig ikke til de store Hovedmuseer, men gjennemstøvede alle de Smaasamlinger, han kunde komme over, om han saa maatte tilbringe Nat efter Nat paa Jernbanerne. Under dette slidsomme Arbejdsliv udviklede den tærende Sygdom sig, som skulde lægge ham i Graven allerede i 40-Aars Alderen. Efter sin Hjemkomst til Norge Sommeren 1884 tog han fat paa at bearbejde sit indsamlede Kundskabsstof og leverede en Række Afhandlinger til baade inden- og udenlandske Tidsskrifter. Storthinget havde 5 Juni 1884 efter Universitetets og Regjeringens Forslag givet ham 3000 Kr. i aarlig Bevilgning, som 1886 forhøjedes til 3500 Kr., og det akademiske Kollegium foreslog i 1888 at oprette et extraordinært Professorat for ham, hvilket dog Statsmyndighederne ikke gik med paa. Han holdt

Forelæsninger ved Universitetet over komparativ forhistorisk Arkæologi og over Arkæologiens Methode 1887—88 og populære arkæologiske Foredrag i Trondhjem, Bergen og Kristiania i de samme Aar. Men Sygdommen tog efterhvert Magten fra ham, han maatte for dens Skyld afslaa flere ærefulde og fordelagtige Kaldelser fra udenlandske videnskabelige Institutioner, og efter et langt Sygeleje døde han 3 Decbr. 1893. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (fra 1885), af Direktionen for Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring (fra 1885), af det kgl. nordiske Oldskriftselskab i Kjøbenhavn (fra 1876), af Kgl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien i Stockholm (3 Februar 1885), af «Anthropologische Gesellschaft» i Wien (fra 1880), af «Deutsche Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte» i Berlin (fra 1881), af det tyske arkæologiske Institut i Rom (fra 1883), af «Reale Deputazione di storia patria per le provincie della Romagna» i Bologna (fra 1883), af «Kurländische Gesellschaft für Geschichte, Literatur und Kunst» i Mitau (fra 1883), og af «Hrvatsko Arkeologiçko Drûztvo u Zagrebu» i Agram. Han gav i 1885 Stødet til Oprettelsen af Studenternes frivillige Redningskorps, af hvis Bestyrelse han var Medlem de 5 første Aar. Han var Formand i den filologiske Forening 2det Semester 1877 og Medlem af dens Bestyrelse 1873—76. Storthinget bevilgede 1894 hans Enke en aarlig Pensjon af Statskassen.

* 29 Juli 1881 *Anna Marie Nicoline Charlotte Gyth* (f. 1855), D. af Kancelliraad Peter Andreas G. i Kallundborg og Clara Petrea Severine Worsøe.

Portræt med Biografi af Oscar Montelius i Folkebladet 1892, S. 1—2; [af Charlotte Undset] i Studenterne fra 1871, S. 266—74. — *Nekrologer* i Morgbl. 1893, No. 642 af A. T.[aranger] og No. 655 af O. R[ygh], jfr. No. 659; i Aftpst. No. 680; i Verdens Gang No. 288; i Revue Archéologique, 3. sér., 22, S. 389 af Salomon Reinach; i Zeitschr. f. Ethnologie 25, S. 539—40 af R. Virchow (overs. i Naturen 1894, S. 123—24); i Mittheilungen d. anthrop. Ges. in Wien, B. 23, S. 113 af J. Szombathy; i Archæologiai Ertesitö, uj folyam, XIV. kötet (Budapest 1894), S. 92 af József Hampel; i Bulletino di paletnologia 1894 (cit. i Morgbl. 1894, No. 229). Jfr. H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist., Videnskabernes literatur, S. 35 (af A. Taranger); Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 844; Nord. familjebok XVI. 1346—47 af Y. N.[ielsen]; Dagbl. 1884, No. 124 af Amund Helland («Undsets arkæologiske Arbejder»); Storth. Forh. 1884 II. Sth. Prp. No. 4 b, S. 28—29; V. Dok. No. 77; VI. S. 295—96, Indst. S. No. 81; 1886 VI. S. 224—25, Indst. S. No. 77; 1888 II. Sth. Prp. No. 4 b, S. 15; 1894 II. Sth. Prp. No. 40, og VI. S. 338—39, Indst. S. No. 126; Folkebladet 1894, S. 147—49 af Henr. Mathiesen («Et Par Minder fra Undsets Barndomshjem»); L. F. A. Wimmer: De danske Runemindesmærker II. (Kbhvn. 1899—1901), S. 332, Note 1; W. Helbig: Das Homerische Epos, 2. Aufl. (Lpz. 1887), S. 44 fg., 82 fg. o. fl. St.

Fra den arkæologiske Kongres i Stockholm. Chra. 1874. 8. 70 S. (Væsentlig Optryk efter Breve i Aftenbladet 1874. Anm. i Norsk Skoletid. 1878, S. 102—3.)

Schliemanns Udgravninger i Troas og Mykenæ. (Særtryk [i 100 Expl.] af «Aftenbladet» Februar 1878.) Kra. 1878. 8. 128 S.

Universitetets samling af nordiske oldsager. Kort veiledning for besøgende. Kra. 1878. 8. 96 S. (Anm. i Aftbl. 1878, No. 279; i Finsk Tidskr. 1879, I. 78.)

Norske oldsager i fremmede museer. En oplysende fortegnelse. Med 1 planche og 54 billeder i texten. Udgivet af Kristiania Videnskabsselskab. Kra. 1878. 4. VIII S., 88 S., 1 Pl.

Études sur l'âge de bronze de la Hongrie. I. Avantpropos — les fibules — les épées. Chra. 1880. 8. 3 Bl., 158 S., 1 Bl., 18 Pl. («Kun 1ste Del er kommet, da Forf. senere ændrede sit Syn paa disse Forhold i adskilligt», Stud. fra 1871. Anm. i Finsk Tidskr. 1881, I. 69—71 af A. O. Freudenthal; i Wiener Abendpost 1880, 25 Septbr. af Dr. Much.)

Prof. Ryghs Atlas over norske Oldsager. (Særtryk af „Aftenbladet" for 24de April [med en Efterskrift til Storthinget]). [Kra. 1880.] 2 sp. 4. 8 upag. S. (Uden Titelblad.)

Professor Dr. Sophus Bugge. En biografisk Skizze af I. U. Chra. 1880. 4. 10 S. (Aftr. i 50 Expl. af Skilling-Mag. 1880, No. 45 og 46.)

Jernalderens begyndelse i Nord-Europa. En studie i sammenlignende forhistorisk arkæologi. Med 209 billeder i texten og 32 plancher. Kra. 1881. 8. 10 Bl., 464 S., 32 Pl. (Af Bogens første Afsnit, S. 1—304 med Pl. 1—28, der blev indleveret til Universitetet som Doktordisputats, kom nogle faa Exemplarer særskilt i Handelen, uden Titelblad, men med egen Omslagstitel. Anm. i Berg. Aftbl. 1881, 17 Oktbr. af R.[oss?]; i Berg. Tid. 1882, No. 26; i d. Dagbl. 1881, No. 259 B; i Ny illustr. Tidning 1881, S. 411 af O. Montelius; i Finsk Tidskr. 1882, I. 224—27 af A. O. Freudenthal; i Archiv f. Anthropologie XIV. 400—402 af J. Mestorf.)

Das erste Auftreten des Eisens in Nord-Europa. Eine Studie in der vergleichenden vorhistorischen Archäologie. Deutsche Ausgabe von J. Mestorf. Mit 209 in den Text gedruckten Holzschnitten und 500 Figuren auf 32 Tafeln. Hamburg 1882. 8. XVI S., 524 S., 32 Pl. (Jfr. Corr.-Blatt d. d. Ges. f. Anthropologie, Novbr. 1881 af Johannes Rencke.)

Om et norsk national-museum. Kra. 1885. 8. 37 S., 1 upag. S., 1 Pl. (Anm. i Berg. Tid. 1885, No. 197; i Dagbl. No. 198.)

Ueber die Station la Tène. (Chra. Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1885. No. 19.) Chra. 1885. 8. 6 S. (Kun Omslagstitel.)

Ein kyprisches Eisenschwert. Mit 1 Planche. (Chra.Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1886. No. 14.) Chra. 1886. 8. 5 S., 1 Pl.

A Guide to the Vikingship from Gokstad in the Christiania-Museum. From «The Viking-Ship discovered at Gokstad in Norway, described by N. Nicolaysen». Kra. 1886. 8. 2 Bl., 53 S. (Anonym forkortet Bearbejdelse af N.s Skrift, se ovfr. IV. 257.)

Kort beskrivelse af Vikingeskibet fra Gokstad. Veiledning for besøgende. Kra. 1887. 8. 15 S. — 2. opl. Chra. 1891. 8. 15 S.

A short guide for the use of visitors to the Viking-ship from Gokstad. Chra. 1887. 8. 16 S. — 2. ed. Chra. and Kbh. 1891. 8. 16 S.

Das Wikingschiff von Gokstad. Kurze Beschreibung für Besucher. Kra. 1888. 8. 16 S.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Med 2 plancher. (Chra. Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1888. No. 2.) Chra. 1888. 8. 43 S., 3 upag. S., 2 Pl.

Indskrifter fra middelalderen i Throndhjems domkirke. Med 1 lithograferet og 15 autograferede plancher [ved Henr. Mathiesen]. (Chra. Vid.-Selsk. Forh. 1888. No. 4.) Chra. 1888. 8. 99 S., 16 Pl. (Anm. [af H. M. Schirmer] i Morgbl. 1889, No. 34: af K.[nud] L.[ossius] i Thj. Adr. 1889, No. 55.)

Das Museum nordischer Alterthümer der Universität zu Christiania. Kurzer Leitfaden für Besucher. Chra. 1889. 8. 24 S. Med 32 Træsnit i Texten.

The University-Museum of Northern antiquities in Christiania. A short guide for visitors. Chra. 1889. 8. 23 S. Med 32 Træsnit i Texten.

Christianiadalens første Bebyggelse. Af I. U. (Særtryk af „Morgenbladet", Januar 1890.) Chra. 1890. 8. 15 S.

Til kundskab om vor yngre jernalder. Med 3 lithogr. plancher. (Chra. Vid.-Selsk. Forh. 1890. No. 3.) Chra. 1890. 8. 14 S., 3 Pl.

Mere til kundskab om vor yngre jernalder. Med 1 lithogr. planche. (Chra. Vid.-Selsk. Forh. 1890, No. 6.) Chra. 1890. 8. 9 S., 1 Pl.

Mere om de norske oldsager i Københavns oldnordiske museum. (Chra. Vid.-Selsk. Forh. 1891, No. 1.) Chra. 1891. 8. 13 S.

De nordiske kløverblad-formede spænder fra yngre jernalder, deres tilblivelse og udvikling. Med 3 litograferede plancher. (Chra. Vid.-Selsk. Forh. for 1891. No. 3.) Chra. 1891. 8. 15 S., 3 Pl. (Anm. i Arch. f. Anthropol. XX. 407—8 af J. Mestorf.)

Fra Akershus til Akropolis. Erindringer fra arkæologiske studiereiser. Med titelbillede af Hans Nikolai Hansen. Kra. og Kbh. [1888—]1892. 8. XVI S., 864 S. (Anm. af E. P.[aulsen] i Dagbl. 1889, No. 70; i d. Dagbl. 1889, No. 152 og 1892, No. 216; i Norsk skoletid. 1889, S. 13; i Politiken 1889, No. 112; i Arch. f. Anthropol. XXI. 470 og XXII. 475—76 af J. Mestorf.)

I Aarsberetning fra Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring for *1872*, S. 11—31: Indberetning om antikvariske undersøgelser i 1872. — *1873*, S. 7—23: Indberetning om antikvariske undersøgelser i 1873. — *1874*, S. 13—28: Indberetning om reiser og undersøgelser i 1873 [ɔ: 1874]. — *1875*, S. 7—19: Indberetning om antikvariske undersøgelser i 1875; S. 94—110: Runeskrifter ved Framvarden. (Alle disse Afhandlinger foreligger ogsaa i Særtryk.)

I Det Kgl. Norske Vidensk. Selskabs Skrifter i det 19de Aarh., *B. 8* (H. 2, 1875), S. 17—36: Indberetning til direktionen for det kgl. norske vid.-selsk. om en med dets stipendium foretagen antikvarisk undersøgelsesreise i sommeren 1874; (H. 3, 1876), S. 89—100: Indberetning til samme om med selskabets understøttelse foretagne arkæologiske reiser i 1875. (Begge Indberetninger foreligger ogsaa i Særtryk.)

I Ny illustreret Tidende *1875*, S. 36—37: Runebjerget ved Valsfjorden. — *1876*, S. 268—69: Runeklokken fra Aamotsdal. — *1878*, S. 330—31: Norske Oldsager fra Jernalderen; S. 374: Et gammelt Antependiums-Maleri fra Throndhjem. — *1882*, S. 370—72: Fra Rhindalen; S. 474—78: Oversvømmelserne i Norditalien.

I Norsk Tidsskrift for Literatur, red. af K. A. Winter-Hjelm, *I.* (1876—77), S. 154—57: Anm. af A. Lorange: Samlingen af norske Oldsager i Bergens Museum.

I **Nordisk Tidsskrift**, udg. af Nordahl Rolfsen (Kbhvn.), *1876*, *I.* 125—28 og 218—47: Pælebygningerne.

I **Nordisk tidsskrift for filologi, ny række**, *III.* (1877—78), S. 69—74: Fragmenter af et Sallust-håndskrift i det norske rigsarkiv. (Ogs. i Særtryk.)

I **Nordisk Tidskrift**, utg. af Letterstedtska Föreningen, *1878*, S. 385—92: Recensjon af *Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar*, 1ste Bd., af O. Montelius. — *1879*, S. 160—72: Recensjon af F. Sehested's «Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm». — *1885*, S. 453—58: Anm. af N. F. B. Sehested's «Arkæologiske Undersøgelser 1878—81». — *1888*, S. 387—92: Om en «nordisk skole» i Rom (jfr. J. Mestorf i Arch. f. Anthropol. XX. 382—83). — *1889*, S. 83—86: Anm. af Henry Petersen's «Vognfundene i Dejbjerg Mose»; S. 577—84: Anm. af S. Bugge's »Studier».

I **Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie** *1880*, S. 89—184: Fra Norges ældre Jernalder. (Ogs. i Særtryk.) — *1889*, S. 186—98: Om den nordiske stenalders tvedeling; S. 291—316: Mindre bidrag om den yngre jernalder i Norge (uddragsvis overs. paa **Fransk** i Mémoires de la Soc. roy. des Antiqu. du Nord, 1890, S. 33—44).

I **Skilling-Magazin** *1880*, S. 702—6 og 720—22: Professor Sophus Bugge. (Ogs. i Særtryk, se ovfr.) — *1889*, S. 18—20: Konservator A. Lorange.

I **Norsk Familieblad** *II.* (1880), S. 223: Skibsfundet paa Gokstad i Sandeherred.

I **Kgl. Antiqvitets-Akademiens månadsblad** *1884*, S. 19—23: Runlejonet i Venedig.

I **Nyt Tidsskrift** *1885*, S. 224—39: Gammeletruskisk arkæologi. (Ogs. i Særtryk; jfr. J. Mestorf i Arch. f. Anthropol. XVI. 638—41.) — *1887*, S. 363—83: Nordisk og mellemeuropæisk arkæologi. (Ogs. i Særtryk; jfr. J. Mestorf i Arch. f. Anthropol. XVII. 394 og XX. 380—82.)

I **Naturen** *1886*, S. 147—54: Kjøkkenmøddingerne. (Ogs. i Særtryk.) — *1888*, S. 65—68: Trepanation i forhistorisk tid. — *1889*, S. 15—17: Mere om kjøkkenmøddingerne; S. 222: Mammuth-tænder i Skandinavien; S. 316—17: Vort lands stigning; S. 317—18: Trælaase.

I **Folkebladet** *1887*, S. 156—58: Et Fund af Guldsager fra Eidsvold. — *1888*, S. 59—61: En etruskisk Gravby. — *1891*, S. 155—58 og 163—66: Schliemanns Udgravninger. — *1892*, S. 30—32: Mærkelige Gravskikke i Syd- og Mellemeuropa for 3 à 4000 Aar siden.

I **Vidar** *1888*, S. 643—69: Nyere forhistorisk Arkæologi. (Ogs. i Særtryk; jfr. J. Mestorf i Arch. f. Anthropol. XX. 383—84.) — *1889*, S. 275—83: En literær Begivenhed [ɔ: S. Bugge's «Studier»]; S. 284—90: Anm. af A. Lorange's «Den yngre Jernalders Sværd» (overs. i Archiv f. Anthropologie XIX. 260—64).

I **Norsk Historisk Tidsskrift**, 3. Række, *I.* (1889), S. 178—85: Om antikvaren L. D. Klüwer og hans manuskripter. (Ogs. i Særtryk.)

I **Akademiske Afhandlinger til Prof. Dr. S. Bugge** (1889), S. 99—114: Ældre arbeider med de gamle norske indskrifter. (Ogs. i 50 Særtryk.)

I **Correspondenz-Blatt d. d. Ges. f. Anthropologie** *1879*, S. 29—31 og *1885*, S. 30 fg.: Anm. af Sehested's arkæologiske Arbejder. — *1886*, S. 37 fg.: Zur Frage der Hallstatt-Cultur. — *1890*, No. 6: Anm. af Antonio Zannoni: La fonderia di Bologna.

I **Deutsche Litteratur-Zeitung** en Række af videnskabelige Anmeldelser,

saaledes i Aarg. *1881*, Sp. 671: Gruner: Opfersteine Deutschlands. — *1882*, Sp. 472—75: S. Müller: Die Tier-Ornamentik im Norden, übers. von J. Mestorf. — *1884*, Sp. 1619—21: Passarge: Sommerfahrten in Norwegen. — *1885*, Sp. 1751—53: S. Tromholt: Under the Rays of the Aurora borealis. — *1886*, Sp. 264—66: B. Jelínek: Ueber Schutz- u. Wehrbauten aus der vorgeschichtlichen Zeit; Sp. 596—97: O. Montelius: Die Cultur Schwedens in vorchristlicher Zeit; Sp. 1412—13: J. Mestorf: Vorgeschichtliche Altertümer aus Schleswig-Holstein. — *1887*, Sp. 823—24: J. Mestorf: Urnenfriedhöfe in Schleswig-Holstein. — *1888*, Sp. 1368-69: Mitteil d. anthropol. Vereins in Schleswig-Holstein, H. I. Ausgrabungen bei Immenstedt. — *1889*, Sp. 939—40: Girod et Massénat: Les stations de l'âge du renne dans les vallées de la Vézère et de la Corrèze; Sp. 993: Mitteil. d. anthropol. Vereins in Schleswig-Holstein, H. II.; Sp. 1119: J. de Baye: L'archéologie préhistorique; Sp. 1504—6: Posener archäologische Mittheilungen, Jahrg. 1887—88, Lfg. 1—4. — *1891*, Sp. 395: Mitteil. d. anthrop. Vereins in Schleswig-Holstein, H. IV.; Sp. 1159—60: Chr. Hostmann: Studien zur vorgeschichtlichen Archäologie. — *1892*, Sp. 151—52: Ludwig Büchner: Das goldene Zeitalter oder das Leben vor der Geschichte.

I Zeitschrift für Ethnologie *XIII.* (1881), Verhandl., S. 402—4: Gedrehte Töpfe aus der jüngsten heidnischen Zeit in Norwegen. — *XV.* (1883), S. 209—219: Zwei Grabstelen von Pesaro; Verhandl., S. 197—201: Altitalische Bronzewagen; S. 520—22 og 546—51: Eine Runenspeerspitze aus Italien. — *XVI.* Verh., S. 78—80: Fibula mit Bügelüberzug aus Glasfluss (cf. XV. Verh., S. 555). — *XVIII.* 1—11: Nordische Bronzen in Italien; Verh., S. 18—22: Zur Geschichte der Lehre von den drei Perioden. — *XXI.* 205—234, *XXII.* 1—29, 49—75 og 109—145, *XXIII.* 14—38 og 237—45: Archäologische Aufsätze über südeuropäische Fundstücke I—VII. — *XXII.* Verh., S. 83—85: Schlussbemerkung über die Runen-Speerspitze von Torcello.

I Westdeutsche Zeitschrift f. Gesch. u. Kunst *V.* (Trier 1886), S. 1—19 og *VI.* 103—114: Zur Kenntniss der vorrömischen Metallzeit in den Rheinlanden. — *V.* 233—38: Zum Dürkheimer Dreifussfunde.

I Posener archäologische Mittheilungen, *H. 4* (1888), S. 42: Der Fund Grunowko.

I Prähistorische Blätter, hrsgeg. von J. Naue (München), *1889*, S. 29 fg. [om arkæologiske Forelæsninger ved Kristiania Universitet]; S. 63 fg. [om i Tyskland fundne Broncealders-Fibulaer] (jfr. S. 79 fg.).

I Mittheilungen d. anthropol. Gesellsch. in Wien *XIX.* (1889), S. 125—33: Terramaren in Ungarn.

I Archiv für Anthropologie *XX.* (1891—92), S. 1—16: Aus der jüngeren Eisenzeit in Norwegen (800—1000 n. Chr.).

I L'Homme (Paris) *1884* [om Vognfund i Danmark]. — *1885*, S. 309 fg.: Anm. af Sehested's «Arkæologiske Undersøgelser».

I Revue d'Anthropologie, 3. série, *T. II.* (1887), S. 313—32 og *T. IV.*, S. 700—709: Le préhistorique Scandinave. (Overs. i Report of the Smithsonian Inst., Washington 1889, S. 571—89, jfr. Morgbl. 1889, No. 656.) — *T. III.*, S. 240 fg.: Rec. af Naue's «Hügelgräber».

I Bullettino di paletnologia Italiana *VIII.* (Parma 1882): Di alcune relazioni paletnologiche fra l'Italia e l'Europa centrale e settentrionale. — *IX.* (1883), S. 131 fg.: Se la fibula esista nelle terremare; Antichità laziali in musei fuori d'Italia.

I Bull. dell' Instituto di corr. arch. (Roma), *1883*: Sui monumenti

celtici in Italia; Iscrizioni latine ritrovate nella Scandinavia (ref. i Arch. f. Anthropol. XV., Suppl., S. 150—51). — I Aarg. 1882 og 1883 findes ogsaa kortere Gjengivelser af Foredrag af ham ved Institutet.

I Annali dell Inst. di corrisp. archeol. *1885*, S. 1—104: L'antichissima necropoli Tarquiniese. (Jfr. Dagbl. 1885, No. 396.)

I Archæologiai Ertesitö, uj folyam [ɔ: ny Række] *IV.* (Budapest 1884), S. 200—208: Az oroszi lelet és a magyarországi bronzleletek. — *VI.* (1886), S. 295—303: Közep-Európában lelt ó-Etruszk háromlábak. — *X.* (1890), S. 164—67: I. U. egy turóczmegyei leletröl.

I Aftenbladet *1874*, No. 184, 191, 193, 198, 199, 202, 203, 205, 207 og 209: Fra den arkæologiske Kongres i Stockholm (derefter trykt som Bog). — *1877*, No. 284-86, 288, 289, 291, 297, 298 og 304: Nyere nordisk Arkæologi. — *1878*, No. 38—41, 46—48, 50, 52—54, 57 og 58: Schliemanns Udgravninger [i Troas og Mykenæ] (ogs. i Særtryk, se ovfr.). — *1879*, No. 21: [Om Boeck's Norsk Bogfortegnelse 1866—72 og om en egen norsk Afdeling ved Universitetsbibliotheket]; No. 59: Anm. af L. Daae: Norges Helgener; No. 256: Ref. af Prof. Bugges Foredrag om nordiske Gude- og Heltesagns Oprindelse; No. 261: Ref. af Dr. Bangs Foredrag om Voluspaa og Sibyllinerne; No. 269: Filologisk Forenings Fest ved Prof. Madvigs 50-Aars Jubilæum. — *1880*, No. 94: Prof. Ryghs Atlas over norske Oldsager (i Særtryk tilstillet Storthingets Medlemmer); No. 199—202, 204 og 205: Fra Anthropologmødet i Berlin; No. 208: Fundene i Pergamon.

I Morgenbladet *1876*, No. 201 A, 205 A, 206 A, 210 A, 211 A, 218 A og 220 A: Fra det nordiske Filologmøde i Kjøbenhavn; No. 278 A: Fra en Reise (i Posen). — *1888*, No. 133, 142, 148, 158 og 169: Populære arkæologiske Foredrag (refererede af ham selv). — *1889*, No. 78: Mere fra Amerikas Oldtid; No. 387: Anm. af A. Lorange: Den yngre Jernalders Sværd; No. 442: Den anthropologisk-arkæologiske Kongres i Paris; No. 465 og 472: Arkæologisk Nyt fra Kreta. Orientalismus; No. 504: Mexikanske Oldsager; No. 515: Et mærkeligt Oldsagfund. — *1890*, No. 6 og 9: Christianiadalens første Bebyggelse; No. 454: En betænkelig Industri. — *1891*, No. 149: Schliemann.

I Aftenposten *1881*, No. 300: Fra Italien. — *1882*, No. 12 A, 13 A og 18 A: Julen i Rom; No. 206 A: Fra den anthropologisk-arkæologiske Kongres i Frankfurt am Main i August 1882; No. 210 A: Jernbaneulykken ved Freiburg i Baden; No. 244 A og 245 A: Fra Schweiz; No. 275, 276 og 283: Fra Norditalien; No. 297 og 300: Fra Podalen. — *1883*, No. 19 A og 20 A: Fra Vatikanet; No. 24 A, 31 A og 32 A: Fra Kunstudstillingen i Rom; No. 53 A: Nyere Udgravninger i Rom.

I Dagbladet *1884*, No. 338: [Om en ny Museumsbygning for Oldsagssamlingen.] — *1885*, No. 83: Museumsbygning; No. 98: Schliemanns Udgravninger i Tiryns; No. 124: Nye Udgravninger i Lilleasien; i s. No.: Anm. af Aarsberetn. f. 1883 fra Foren. til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring; No. 164: Experimentel Arkæologi; No. 189: Anm. af O. Rygh's Norske Oldsager; No. 306: Anm. af Verhandl. d. Berl. Ges. f. Anthropologie 1885, Febr.; No. 369: Om Trondhjems Domkirke (Anm. af H. M. Schirmers Bog, jfr. Schirmer i No. 381, hvortil Svar af *I. U.* i No. 417, med Bemærkninger af Schirmer i No. 426; jfr. ogs. den samtidige Polemik i Teknisk Ugeblad mellem Schirmer og N. Nicolaysen.) — *1886*, No. 19: Nekrolog over G. Chierici (overs. til Italiensk i Italia Centrale s. A. No. 55); No. 92: Anm. af Norges gamle Love, B. 4; No. 364: Anm. af V. Poulsen: Fortællinger af Norges Historie I.; No. 470

og 472: Videnskabeligt om Julen for 200 Aar siden. — *1888*, No. 15: Vort Lands Bidrag til Aandslivet; No. 17: Et uddøende Folk (Anm. af Qvigstad og Sandberg's «Lappiske eventyr og folkesagn»); No. 173: Et bevæget Thingmøde for 1825 Aar siden [ɔ: Senatsmødet 5 Decbr. 63 f. Kr. i Anl. af den catilinariske Sammensværgelse]; No. 183: Anm. af Elliott's «Alaska og Sæløerne».

I Fædrelandet (Kbhvn.) *1877*, No. 51: Anm. af Daae og Drolsum: Illustreret Verdenshistorie.

Baade i dette Blad og i Berlingske Tidende findes desuden en Del Anmeldelser og Opsatser af ham under Mærkerne *—dt.* eller *I. U.*

Han har givet Bidrag og Meddelelser til flere andre Forfatteres Arbejder, saaledes til Dr. L. Daae's «Norges Helgener» [Beskrivelsen og Oplysningerne til Plancherne]; til S. Bugge's «Beiträge zur Erforschung der etruskischen Sprache» I. (Stuttgart 1883, jfr. Vorrede, S. XII); til G. Stephens's «Old Northern Runic Monuments», Vol. III. (S. 25, 33, 73 fg., 93 fg., 102, 115 fg., 454 fg., 485 fg.); til G. Naue's «Die Hügelgräber zwischen Ammer- u. Staffelsee» (München 1887); til Grempler's «Der Fund von Sackrau», I.; til L. Daae's Artikel om Prof. O. Rygh i Skilling-Magazin 1880, No. 11 [R.s arkæologiske Virksomhed]; til J. B. Halvorsen's Biografier af S. Bugge og N. Nicolaysen i Ny ill. Tid. 1880. No. 44 og 46.

Desuden har han udarbejdet Registrene til Biskop Eysteins Jordebog, udg. af Huitfeldt-Kaas.

Et Brev fra ham til den ungarske Arkæolog Frants Pulszky er meddelt af Adolf Kohut i Berl. Tageblatt, Juni 1897, overs. i Aftpst. s. A. No. 423.

94 Hefter haandskrevne arkæologiske Optegnelser af ham findes i Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling (No. 857 og 858 in 4to).

Undset, Nils Semingsen, Søn af Gaardmand, en Tid ogsaa Skolelærer *Seming Nilsen U.* og *Berid Ingebretsdatter*, er født i Øvre Rendalen 23 Oktbr. 1843, gjennemgik først Underofficersskolen paa Fredrikshald og derefter Hamars Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1872 med Hovedkarakteren «Meget godt». S. A. blev han ansat som Almueskolelærer i Heirefos Sogn (Nedenes) og virkede derefter i samme Stilling fra 1875 i Vestre Gausdal, fra 1882 i Tretten (Gudbrandsdalen) og endelig fra 1887 i Stokke (Jarlsberg).

Drukkenskabslastens skadelige Følger for Sjæl og Legeme baade for Tid og Evighed. Arendal 1875. 8. 31 S.

En Lærers Afskedsord til sine Børn. Arendal 1875. 8. 9 S.

Afskedstale, holdt i Heirefos Sogn, Omlid Kreds, 1875. Lillehammer 1876. 8. 24 S.

Unger, Carl Richard, yngste Søn af Magasinforvalter paa Akershus *Johan U.* (÷ 1840) og dennes anden Hustru *Anne Marie Wetlesen* (÷ 1864), blev født i Kristiania 2 Juli 1817. Som Gut opholdt han sig to Aar (1830—32) i Huset hos Digteren S. O. Wolff, Sogneprest til Mo i Telemarken, hvor han lærte sig at tale Telemaalet, og hvor hans første Interesser for det oldnorske Sprog blev vakt. 1835 blev han Student

med Haud fra Overlærer Møllers Institut i Kristiania, og to Aar efter tog han Examen philosophicum, ligeledes med Haud. Fra nu af viede han sig udelukkende til Studiet af Sprog, særlig Oldnorsk, hvori Rudolf Keyser blev hans Lærer, og da Storthinget i 1839 for første Gang havde givet Bevilgning til Adjunktstipendier ved Universitetet, erholdt Unger ved første Uddeling (1841) et af disse «for at fortsætte sine Studier i det oldnorske, angelsachsiske og oldtyske Sprog». Han opnaaede strax det akademiske Kollegiums Tilladelse til at foretage en Studierejse til Kjøbenhavn, hvor han ifølge Universitetets Aarsberetning for 1841 «fortrinlig beskjæftigede sig med at supplere Materialierne til et oldnordisk Lexicon, hvis Udgivelse han har paatænkt. Han sammenlignede i denne Hensigt de i Kjøbenhavn værende Manuscripter med de trykte Udgaver af Sagaerne, ligesom han gjennemgik de endnu utrykte Manuscripter, under hvilket Arbejde han fandt, at de fleste trykte Udgaver af Sagaerne er saa unøjagtige, at det vilde være af høj Vigtighed for hans Studium at underkaste Manuscripterne en nøjagtig Kritik. Over denne Gjenstand udtalte han sig i en Afhandling «over det oldnordiske Vocalsystem», der blev indsendt til Collegiet, ligesom han har afskrevet flere af de kjøbenhavnske Manuscripter, for ved sin Hjemkomst at skjænke dem til Universitetet». Efter i to Vintre at have opholdt sig i Kjøbenhavn drog han Høsten 1843 til Paris, hvor han hørte Forelæsninger paa Sorbonne og Collège de France og flittig benyttede Bibliothekernes Codices. I April 1844 rejste han derfra til London, hvor han et Par Maaneder var optaget med at afskrive angelsaxiske Haandskrifter. I 1ste Semester 1845 begyndte han sine Forelæsninger ved Universitetet og holdt sig fra nu af for det meste i Ro hjemme; bare om Somrene gjorde han ofte Rejser til Kjøbenhavn for at tage Afskrifter i den arnamagnæanske Samling, og Sommeren 1848 var han ogsaa i Stockholm for at skrive af oldnorske Haandskrifter. Ved Universitetet gav han bl. a. de Studerende Vejledning i Haandskriftlæsning, og 1847 begyndte han sin Virksomhed som Udgiver af oldnorske Texter, — en Virksomhed, hvis Omfang nedenstaaende Fortegnelse giver tilstrækkeligt Vidnesbyrd om. 3 Novbr. 1851 blev han efter afholdte Prøveforelæsninger udnævnt til Lektor i den germanske og romanske Filologi og rykkede 1 Marts 1862 op til Professor i samme Fag. I denne Stilling blev han staaende helt til 3 August 1897, da han efter Ansøgning fik Afsked, og faa Maaneder efter, 30 Novbr. s. A., døde han ugift i sit Hus i Kristiania. Han var Medlem af det kgl. Videnskabernes Selskab i Trondhjem (fra 1853) og af Videnskabsselskabet i Kristiania (fra 1857). Sammen med S. Bugge, R. Keyser, P. A. Munch, N. Nicolaysen, S. Petersen og O. Rygh indbød han 4 Juni 1861 til Dannelse af «Det norske Oldskriftsselskab», som konstitueredes 27 Novbr. s. A., og af hvis Bestyrelse han stadig senere var Medlem; Selskabet var i Virksomhed til 1873 og udgav i disse 12 Aar i Alt 18 Hefter oldnorsk Literatur, hvoraf de 13 Hefter

besørgedes af Unger; det blev besluttet opløst paa Generalforsamling 4 Oktbr. 1900 (jfr. Morgbl. 1900, No. 640). Han var ogsaa med at stifte «Det norske Samlag» 1868, af hvis «Domsnemnd» han til sin Død var Medlem. Videre var han Medlem af det kgl. nordiske Oldskriftsselskab i Kjøbenhavn (fra 1845) og af det islandske Bókmentafélag (fra 1856), hvis Æresmedlem han blev 1872. I Oktbr. 1865 blev han Medlem af Upsala Vetenskapssocietetens historisk-arkæologiske Sektion, og ved Lunds Universitets Jubelfest i 1868 blev han kreeret til Æresdoktor i det filosofiske Fakultet. I 1871 blev han i Selskabets første Møde efter Krigen valgt til Æresmedlem af «La Société nationale des Antiquaires de France», en Anerkjendelse, som tidligere kun var bleven to Skandinaver tildel, af hvilke den ene var Dansken Worsaae. 1879 blev han korresponderende Medlem af «La Société académique» i Cherbourg. Han udnævntes 22 August 1864 til R. St. O. O., 21 Januar 1891 til K.[2] St. O. O. og 18 Septbr. 1897 til K.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste», 1877 til R. N. O. Den 1 Januar 1897 overrakte Prof. S. Bugge som Ordfører for Kolleger, Medarbejdere og tidligere Elever ham et Festskrift, «Sproglig-historiske Studier», indeholdende videnskabelige Bidrag af S. Bugge, Hj. Falk. G. A. Gjessing, E. Hertzberg, H. J. Huitfeldt-Kaas, A. B. Larsen, M. Nygaard, O. Rygh, G. Storm, A. Taranger og A. Torp.

Portræt med Biografi i Illustr. Nyhedsblad 1863, S. 73—74; i Skilling-Mag. 1867, S. 493—95; af H. J. Huitfeldt-Kaas i Folkebladet 1897, S. 17—19; af J. Belsheim i Folkevennen, N. R., B. 22 (1898), S. 345—49. — *Biografier* af Sophus Bugge i Morgbl. 1897, No. 1; af E.[ilert] P.[aulsen] i Dagbl. 1897, No. 184, jfr. No. 185. — *Nekrologer* af Sophus Bugge i Arkiv f. nord. filologi XV. 94—99; i Morgbl. 1897, No. 729; i Aftpst. No. 860, jfr. No. 877; i Dagbl. No. 344; af Wollert D. Meyer i Berg. Aftbl. 3 Decbr. 1897. — *Udtalelser om hans Udgivervirksomhed* findes af G. Vigfússon i Ný Félagsrit XV. 77 fg. (jfr. Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 40); af samme i Ný Félagsrit XXIII. (1863), S. 132—51, og i sammes Udgave af Sturlunga-Saga (Oxford 1878), B. I., Prolegemena, S. 182; af K. Maurer i hans Afhandling «Altnordisch», S. 212, Anm. 44, og S. 220, Anm. 59; af Dr. O. Nielsen i Tidsskr. f. Philologi VI. 259. Jfr. videre «Sproglig-historiske Studier tilegnede Prof. Dr. C. R. Unger»; Morgbl. 1897, No. 3; Aftpst. 1897, No. 3 af A. T.[aranger]; H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist., fl. St. (se Reg.); Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 854—55; Nord. familjebok XVI. 1352—53 af Y. N.[ielsen].

Fransk-Engelsk-Tydsk-Norsk Parleur, indeholdende en Samling af lette og i det daglige Liv forekommende Samtaler, ved A. J. Bergstrøm, P. T. Hanson og C. R. Unger. Chra. 1839. 8. — 2det Oplag. Gjennemseet, rettet og forøget med et Anhang for Reisende ved A. Autenrieth. Chra. 1843. 8. 203 S. — 3. Opl. Chra. 1864. 8. IV S., 158 S.

Det oldnorske Sprogs eller Norrønasprogets Grammatik. Fremstillet af P. A. Munch og C. R. Unger. Chra. 1847. 8. VII S., 120 S.

Oldnorsk Læsebog med tilhørende Glossarium. Udgiven af P. A. Munch og C. R. Unger. Chra. 1847. 8. VIII S., 219 S., 2 Bl. — Ny Udg. ved C. R. Unger. Chra. 1863. 8. 3 Bl., 207 S.

Den ældre Edda. Samling af norrøne Oldkvad, indeholdende Nordens ældste Gude- og Helte-Sagn. Udg. af P. A. Munch. Chra. 1847. 8. (Fortalen, S. XVIII, meddeler: «Endelig maa jeg tilføie, at nærværende Udgave ei vilde kunne have været bragt istand, hvis ikke vor lærde Sprogforsker, Hr. C. R. Unger, velvilligen havde overladt til Benyttelse sine egenhændige, yderst nøiagtige Afskrifter og Collationeringer af de to fornemste Codices, hvilke han under sit Ophold i Kjøbenhavn for faa Aar siden paa det Omhyggeligste gjennemgik. Han har ogsaa, fornemmelig under min Fraværelse paa en Udenlandsreise, besørget Textens Redaktion og Correctur, samt tilføiet Noterne, saaat Udgaven i sin nærværende Skikkelse væsentligen eller for den største Deel kan siges at tilhøre ham.»)

Fagrskinna. Kortfattet norsk Konge-Saga fra Slutningen af det tolfte eller Begyndelsen af det trettende Aarhundrede. Udgivet [som Univ.-Program for 2. Halvaar 1847] efter Foranstaltning af det akademiske Collegium af P. A. Munch og C. R. Unger. Chra. 1847. 8. XVI S., 216 S., 1 Bl., 2 Pl.

Diplomatarium Norvegicum. Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre Forhold, Sprog, Slægter, Sæder, Lovgivning og Rettergang i Middelalderen. I—V. Samlede og udgivne af Chr. C. A. Lange og Carl R. Unger. Chra. 1847—1861. 8. — VI—XV. Samlede og udgivne af C. R. Unger og H. J. Huitfeldt-Kaas. Chra. 1863—1900. 8. (U. har væsentlig udført den filologiske Del af Udgivelses-Arbejdet.)

Alexanders saga. Norsk Bearbeidelse fra trettende Aarhundrede af Philip Gautiers latinske Digt Alexandreis. Med en Ordsamling udgiven. Chra. 1848. 8. XVI S., 224 S.

Speculum regale. Konungs-skuggsjá. Konge-Speilet. Et philosophisk-didaktisk Skrift, forfattet i Norge mod Slutningen af det tolfte Aarhundrede. Tilligemed et samtidigt Skrift om den norske Kirkes Stilling til Staten. Udg. [som Univ.-Program for 2. Halvaar 1848] efter Foranstaltning af det akademiske Collegium [af R. Keyser, P. A. Munch og C. R. Unger]. Med to lith. Bl. Facsimile-Aftryk. Chra. 1848. 8. XIX S., 1 Bl., 204 S., 1 Bl., 2 Pl.

Olafs saga hins helga. En kort Saga om Kong Olaf den hellige fra anden Halvdel af det tolfte Aarhundrede. Efter et gammelt Pergaments-Haandskrift i Universitets-Bibliotheket i Upsala, tilligemed et Anhang, indeholdende Brudstykker af et endnu ældre Haandskrift af samme Konges Saga i det norske Rigsarkiv, samt Anmærkninger, Ord- og Navne-Register. Udgivet af R. Keyser og C. R. Unger. Chra. 1849. 8. XI S., 150 S.

Strengleikar eða Ljóðabók. En Samling af romantiske Fortællinger efter bretoniske Folkesange (Lais), oversat fra Fransk paa Norsk ved Midten af trettende Aarhundrede efter Foranstaltning af Kong Haakon Haakonssøn. Udgivet af R. Keyser og C. R. Unger. Med lithographeret Skriftprøve. Chra. 1850. 8. XXIII S., 139 S., 1 upag. S., 1 Pl. (Anm. af G. Stephens i Stockholms-Bladet «Bore» 25 Aug. 1850.)

Barlaams ok Josaphats saga. En religiøs romantisk Fortælling om Barlaam og Josaphat, oprindelig forfattet paa Græsk i det 8de Aarhundrede, senere oversat paa Latin, og herfra igjen i fri Bearbeidelse ved Aar 1200 overført paa Norsk af Kong Haakon Sverressøn. Udgivet af R. Keyser og C. R. Unger. Med lithogr. Skriftprøve. Chra. 1851. 8. XXIV S., 262 S., 1 Bl., 1 Pl.

Saga Þiðriks konungs af Bern. Fortælling om Kong Thidrik af Bern og hans Kæmper, i norsk Bearbeidelse fra det trettende Aarhundrede efter tydske

Kilder. Udgivet. Med to lithographerede Blade Facsimile-Aftryk. Chra. 1853. 8. XL S., 381 S., 1 Bl., 2 Pl.

Saga Olafs konungs ens helga. Udførligere Saga om Kong Olaf den Hellige [af Snorre Sturlassøn] efter det ældste fuldstændige Pergaments Haandskrift i det store kgl. Bibliothek i Stockholm. Udgivet [som Univ.-Program for 2. Halvaar 1853] efter Foranstaltning af det akademiske Collegium [af P. A. Munch og C. R. Unger]. Chra. 1853. 8. XLVIII S, 320 S., 1 Bl., 1 Facsimile.

Stjórn. Gammelnorsk Bibelhistorie fra Verdens Skabelse til det babyloniske Fangenskab. Udgivet. Chra. [1853—]1862. 8. XV S., 654 S., 1 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, S. 231.)

Karlamagnus saga ok kappa hans. Fortællinger om Keiser Karl Magnus og hans Jævninger. I norsk Bearbeidelse fra det trettende Aarhundrede. Udgivet. Program til I. Semester MDCCCLIX. Chra. 1860. 8. CV S., 566 S., 1 Bl., 1 Pl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 40.)

Flateyjarbók. En Samling af norske Konge-Sagaer med indskudte mindre Fortællinger om Begivenheder i og udenfor Norge samt Annaler. Udgiven efter offentlig Foranstaltning [ved C. R. Unger efter G. Vigfússons Afskrift af Originalen]. B. I—III. Chra. 8. *I.* 1860. 4 Bl., 583 S., 1 upag. S. — *II.* 1862. 3 Bl., 701 S. — *III.* 1868. XXIV S., 697 S., 1 upag. S.

Gammel norsk Homiliebog (Codex Arn. Magn. 619 qv.) udgiven. (Det norske Oldskriftselskabs Saml. No. 1 og 5.) Chra. [1862—]1864. 8. VIII S., 222 S., 1 Bl.

Morkinskinna. Pergamentsbog fra første Halvdel af det trettende Aarhundrede. Indeholdende en af de ældste Optegnelser af norske Kongesagaer. Udgiven af C. R. Unger. Udgiven som Universitetsprogram for andet Semester 1866. Chra. 1867. 8. 2 Bl., IV S., 247 S. (Anm. i Morgbl. 1867, No. 224.)

Heimskringla eller Norges Kongesagaer af Snorre Sturlassøn, udgivne. (Det norske Oldskriftselskabs Samlinger No. 4, 7, 9, 10.) Chra. [1863—] 1868. 8. XXII S., 1 Bl., 858 S., 1 Bl. (Anm. af G. Vigfússon i Academy 1872, No. 54. Jfr. G. Storm, Snorre Sturlassøns Historieskrivning, S. 206, Anm. 5; G. Morgenstern, Oddr, Fagrskinna, Snorre (Lpz. 1890), S. 46—49, og samme i Arkiv f. nord. fil. VIII. 380—81; Finnur Jónsson i Ark. f. n. fil. IX. 363—67 og i sammes Udg. af Heimskr. I, S. XIV—XV.) — Med Undtagelse af nogle af U. udeladte Afsnit om Vinland og Rögnvald er U.s Text aftrykt i den af N. Linder og K. A. Haggson besørgede Udgave af Heimskringla 1—3, Upsala 1870—72.

Thomas saga erkibyskups. Fortælling om Thomas Becket, Erkebiskop af Canterbury. To Bearbeidelser samt Fragmenter af en tredie. Efter gamle Haandskrifter udgiven af C. R. Unger. Udgiven som Universitetsprogram for andet Semester 1868. Chra. 1869. 8. 2 Bl., XII S., 2 Bl., 560 S., 1 Bl., 2 Pl. samt Udg.s Portræt.

Maríu saga. Legender om Jomfru Maria og hendes Jertegn. Efter gamle Haandskrifter udgivne. (Det norske Oldskriftselskabs Saml. No. 11, 12, 14, 16.) Chra. [1868—]1871. 8. LV S., 1222 S.

Codex Frisianus. En Samling af norske Konge-Sagaer. Udgiven efter offentlig Foranstaltning [ved C. R. Unger]. Chra. [1869—]1871. 8. VI S., 1 Bl., 632 S.

Konunga sögur. Sagaer om Sverre og hans Efterfølgere. Udgivne. Det

norske Oldskriftselskabs Samlinger No. 13, 15, 18.) Chra. [1870—]1873. 8. 1 Bl., XI S., 535 S.

Postola sögur. Legendariske Fortællinger om Apostlernes Liv, deres Kamp for Kristendommens Udbredelse samt deres Martyrdød. Efter gamle Haandskrifter udgivne af C. R. Unger. Udgiven som Univ.-progr. for andet Semester 1873. Chra. 1874. 8. 2 Bl., XXX S., 1 Bl., 936 S.

Heilagra manna sögur. Fortællinger og Legender om hellige Mænd og Kvinder. Efter gamle Haandskrifter udgivne. I—II. Universitetsprogram for første Semester 1877. Chra. 1877. 8. *I.* 2 Bl., XXIV S., 2 Bl., 716 S. *II.* 4 Bl., 686 S., 1 Bl. (Anm. af K. Maurer i Lit. Centralbl. 1877, No. 34, og 1878, No. 21.)

I Nor *II.* (1841—43), S. 533—69: Beviser for at Adskillelsen af de lange og korte Vokaler har fundet Sted i det gamle Norske [ɔ: den ovenfor omtalte Afhandling om det oldnordiske Vokalsystem]. — *III.* H. 3, S. 123—30: Norske Dialekt-Ord uddragne af en Reisendes [ɔ: Hans Konow's] Optegnelser.

I Annaler for nord. Oldkyndighed og Historie *1846*, S. 67—81: Fragment af en allitereret angelsaxisk Homili, hvori nævnes nogle af Nordens hedenske Guddomme, meddeelt efter en Codex i Britisk Museum med en ordret dansk Oversættelse.

I Norsk Tidsskr. f. Videnskl. og Litteratur *I.* (1847), S. 188—42: Anm. af Halldór Friðriksson: Islandsk Læsebog. — *VI.* (1853), S. 290—95: Anm. af J. Aasen: Prøver af Landsmaalet i Norge.

I Arkiv. f. nordisk filologi *VIII.* (1892), S. 181—82: Bemærkninger om nogle islandske og norske Haandskrifter fra Middelalderen. — *X.* 188—91: Fortsatte Bemærkninger om islandske Haandskrifter.

I Morgenbladet *1854*, No. 313: Anm. af Engelsk Læsebog for Viderekomne af Edv. Wittrup.

Han bistod Asbjørnsen med Glossariet til og Korrekturen af 1ste Udg. af «Huldreeventyr og Folkesagn». Mange Bidrag ydede han til J. Fritzner's «Ordbog over det gamle norske Sprog», baade 1ste og 2den Udg., og da Fritzner døde i Decbr. 1893, overtog U. at forestaa Udgivelsen af det endnu resterende Afsnit af Ordbogen, som blev fuldført 1896. Til C. P. Caspari's Afhandling i Theologisk Tidsskr. VIII.: «En oldnorsk Udlæggelse af det apostoliske Symbol» etc. har han ydet Bistand, ligesom Dokumentet er trykt efter hans Afskrift.

Haandskrevne Notitser af ham findes i Rigsarkivet, Manuskr. No. 74 in 4to.

Unger, Johan Einar, foregaaendes Halvbrodersøn og Søn af Sogneprest til Kvindherred *Elias Børge U.* (f. 10 Marts 1795, † 6 Novbr. 1854) og *Karen Sophie Gaarder* (f. 15 Novbr. 1799, † 19 Februar 1884), er født i Kristiania 4 Septbr. 1831, blev, privat dimitteret (sammen med Jonas Lie) af M. U. Schmidt, Student med Laud 1851 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1858. Efter i nogle Aar at have været Privatlærer i Bergen blev han 17 Decbr. 1864 udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest H. H. Jæger i Vikør, 13 Juli 1871 til residerende Kapellan til Hammer og 5 Januar 1878 til Sogneprest til Kvindherred, 20 Februar 1897 tillige til Provst i nordre Søndhordlands Provsti.

Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 41; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I., S. 218; Berg. Tid. 1871, No. 248.

Naade og Sandhed eller kristelig Skatkiste. Korte Betragtninger til hver Dag i Aaret af Henrik Müller. Overs. fra Tydsk. Bergen 1865. 8. XIV S., 392 S. (Anm. af Th. C. B.[ernhoft] i Luth. Kirketid. IV. 61 fg.) — Andet Oplag. Bergen 1871. 8. XIV S., 1 Bl., 352 S., med Portr. — Tredje oplag. Med forfatterens portræt. Bergen 1880. 8. XVI S., 344 S.

Evangelium etter Markus. [Med Forord af J. E. U.] Bjørgvin 1870. 8. 4 upag. Ark.

I Illustreret Nyhedsblad *1861*, S. 63, 65—66, 71—72, 77—78, 82 og 86—87: En Reise [i Schweitz].

I Ferdamannen *I.* (1865—66), S. 1—2: [Til Læserne]; S. 6—8: Ein fin Haustdag; S. 18—20: Brevsending fraa Kvam i Hardanger; S. 57—59: Ein Sving um Landet; S. 77: Paaskaaftan (Digt); S. 132—36: Um Aalmugaskulen paa Landet; S. 144: Skulameistarsong; S. 163—66: Biskupsvigsla i Bergen; S. 193—99, 201—7, 209—15 og *II.* (1867), S. 13—19: Kvinnherad (Føljeton); S. 29: Salm; S. 31—32: Raad til Landsmaalsvinerne; S. 42—44: Gamalt Folk; S. 53: Fager Syn (Digt); S. 115—16, 139—41 og 195—96: Brevsending fraa Kvam i Hardanger; S. 201: Jolekvæde.

I Svein Urædd *I.* (1869), No. 18 og 19: Brevsending fra Kvam i Hardanger; No. 20: Det vert grønt (Digt); No. 21: Sjomannen syng; No. 48 og 49: Brevsending fraa Folkeskulen i Kvam i Hardanger. — *II.* (1870), No. 49 og 50: Brev fraa Hardanger.

I Luthersk Kirketidende, *N. R.*, *III.* (1870), S. 405—6: Landstads Psalmebog.

I Beretning om den femte store Sangerfest i Bergen 1863, S. 141: Afskedssang.

I Den 17de Mai *1895*, No. 20: Nei, sjaa snøen! (Digt). — *1899*, No. 76: Paaskevers.

I Norsk huspostil, samla av Halfdan Møller (Oslo 1899), S. 132—36 (2. uppl., Oslo 1902, S. 85—91): 2. paaskedag. (Aftr. efter Den 17de Mai 1899, No. 76.)

I Huspostil til dei gamle tekstperne samla av Halfdan Møller (Kra. 1902), S. 174—80: 1. kvitsundag. (Aftr. efter Den 17de Mai 1901, No. 60.)

Urdahl, Stevelin, Søn af Premierløjtnant, Materialskriver og konst. Garnisons-Auditør, fra 26 Oktbr. 1831 Toldoppebørselsbetjent i Ekersund *Peter Severin Lassen* (✝ 8 Oktbr. 1832) og *Corsine Jensen*, blev født i Fredriksstad 1 August 1830 og blev efter Faderens Død antaget som Søn af sin Fasters Mand, Kaptejnvagtmester paa Fredrikssten *Stevelin Urdahl* (f. 1796, ✝ 29 Januar 1884), efter hvem han var opkaldt, og efter hvis Ønske han ifølge kgl. Resolution bortkastede Efternavnet Lassen. Sin væsentligste Skoleundervisning fik han i Christiansfeld i Slesvig og var bestemt for den militære Stand, men blev efter eget Ønske sat i Handelslære paa Fredrikshald. I 1855 oprettede han egen Forretning i Fredriksstad, men flyttede 1863 til Kristiania, hvor han helt til 1888 drev Handels- og Agenturvirksomhed, kun afbrudt ved et kortere Ophold paa Moss omkr. 1870. I 1888 anlagde han en stor Frugthave og Planteskole paa Ejendommen Korsvejen i Asker, hvor han boede til sin Død 10 Marts

Trykt 30 April 1902.

1901. I sine yngre Dage rejste han meget rundt omkring i Europa; han sluttede sig 1880 til Afholdsbevægelsen, og efterat han i England var blevet bekjendt med «The blue Ribbon's» Virksomhed, stiftede han i Norge 1882 Afholdsforeningen «Det blaa Baand», hvis Leder han var i flere Aar. Paa Grund af Uenighed med de andre Afholdsledere trak han sig i Slutningen af 80-Aarene tilbage fra det aktive Afholdsarbejde, men optraadte atter fra 1895, da Kampen om Brændevinssamlagene begyndte, med Avisartikler og offentlige Foredrag rundt om i det hele Land.

* 17 Maj 1859 *Helene Sophie Koren* (f. 13 August 1837), D. af ovennævnte Provst Laurentius Stub Koren († 7 August 1892).

Portræt med Karakteristik i Den 17de Mai 1901, No. 32. — *Nekrolog* i Aftpst. 1901, No. 176, jfr. No. 194. Jfr. Storth. Forh. 1885 V. Dok. No. 48.

Et Foredrag om Good-Templarismen, holdt i Fredrikshald den 5te Juni 1881. Fr.hald 1881. 8. 30 S.

Lidt mere om Totalafholdssagen og Goodtemplarismen, foranlediget ved Præsten Borgens Angreb paa og Advarsel mod Totalafhold. Chra. 1882. 8. 31 S. (Se ovfr. I. 412.)

Hvad er «Det blaa Baand» og hvorledes sættes det igang? Chra. 1882. 8. 16 S. (Kun Omslagstitel.)

En kort, populær Fremstilling af Good-Templar-Ordenens Grundsætninger, Formaal og Virksomhed. Udarbeidet efter de bedste amerikanske og engelske Skrifter. Chra. 1883. 8. 32 S.

Om Distriktslogers Oprettelse inden Good-Templar-Ordenen i Norge. Kra. 1883. 4. 4 upag. S.

Den personlige Frihed i Spørgsmaalet om de berusende Drikke. [Kra. 1883.] 8. 4 S. [Kun Omslagstitel.]

Om Statens Eneret til Handel med berusende Drikke. Monopol. Foredrag i Blaa Baands Landsmøde paa Kongsvinger Juli 1888. [Kra. 1888.] 8. 24 S. (Kun Omslagstitel.)

De berusende Drikke og Usædelighed. Kra. 1889. 8. 8 S. (Anonymt.)

[Totalafhold og Drik belyst i 5 Satser.]

[Drikkespørgsmaalet belyst i 2 Sætninger.]

Beværtningslovgivningen og Drikkeondet. To Prisafhandlinger af Adolph Jensen og S. Urdahl udgivne ved Foreningen til Fremme af Søndagens rette Brug. Kbhvn. 1895. 8. 2 Bl., 167 S. (Heri findes U.s Bidrag S. 67—167: Hvad kan der i Danmark ad Lovgivningens Vej gjøres for at indskrænke Værtshuslivet og særlig Drikketrafiken paa Søn- og Helligdage?) (Anm. i Morgbl. 1895, No. 74 og 91.)

Drøbaks Samlag for Brændevinshandel. Bilag til «Akershus Amtstidende» No. 97. [Drøbak 1896.] Fol. 1 upag. S.

Lillesands Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed, Overskuddets Anvendelse — med nogle Slutningsbemærkninger. [Arendal 1896.] 8. 6 S. (Uden Titelblad.)

Christiansunds Brændevinssamlags Historie, Virksomhed og Overskudenes Anvendelse samt nogle Slutningsbemærkninger. [Chr.sund 1896.] 4. 4 2-sp. S. (Uden Titelblad.)

Hamar Brændevins-Samlags Historie, dets Virksomhed og Overskudets Anvendelse, med nogle Slutningsbemærkninger. [Hamar 1896.] 8. 8 S., 4 Tab.

Oversigt over Stavanger Samlag for Handel med Brændevin, Øl m. m. udarbeidet. [Stavanger 1896.] 8. 8 S. (Uden Titelblad.)

Levanger Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed, Overskuddets Anvendelse — med nogle Slutningsbemærkninger. [Levanger 1896.] 8. 8 S. (Uden Titelblad.)

Kongsvinger Brændevins-Samlags Historie, dets Virksomhed, Overskuddets Anvendelse m. m. Slutningsbemærkninger til Samlagets Modstandere. Kongsvinger 1896. 8. 15 S.

Sarpsborg Brændevins-Samlags Historie, dets Virksomhed, Overskuddenes Anvendelse m. m. samt Slutningsbemærkninger til Samlagets Modstandere. [Sarpsborg 1897.] 8. 8 S. (Uden Titelblad.)

Drammens Brændevins-Samlag — dets Historie, Virksomhed og Overskuds Anvendelse — samt Slutningsbemærkninger paa Foranstaltning af de næringsdrivende Fagforeninger i Drammen. [Drammen 1897.] 8. 14 S.

Tromsø Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse — med Slutningsbemærkninger. Tromsø 1897. 8. 7 S.

Christianssands Samlag for Brændevinshandel. Dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse med nogle Slutningsbemærkninger. Chr sand 1897. 8. 32 S., 5 Tab.

Fredrikshalds Samlag for Brændevinshandel, — dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse — (fremstillet). [Fr.hald 1897.] 8. 12 S. (Uden Titelblad.)

Svelvigs Brændevinssamlag, dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse med nogle Slutningsbemærkninger. Drammen 1897. 8. 8 S.

Egersunds Samlag for Brændevinshandel, dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse samt nogle Slutningsbemærkninger. Egersund [1897]. 8. 12 S., 1 Tab.

Kragerø Brændevins-Samlags Historie — dets Virksomhed, Overskuddets Anvendelse etc. — med nogle Slutningsbemærkninger. Chra. 1898. 8. 18 S.

Lillehammer Samlag for Brændevinshandel, dets Historie, Virksomhed og Overskuddenes Anvendelse samt Slutningsbemærkninger. Lillehammer 1898. 8. 8 S.

Hammerfest Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse — samt Slutningsbemærkninger. Hammerfest 1898. 8. 10 S., 2 Tab.

Sandefjords Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed og Overskudenes Anvendelse — samt Slutningsbemærkninger. [Sandefjord 1898.] 8. 15 S., 1 Tab.

Langesunds Samlag for Brændevinshandel, dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse med nogle Slutningsbemærkninger. Chra. [1898]. 8. 30 S.

Tvedestrands Samlag for Brændevinshandel — dets Historie, Virksomhed og Overskuddenes Anvendelse — med nogle Slutningsbemærkninger. Tvedestrand 1899. 8. 18 S., 1 Tab. (Kun Omslagstitel.)

Mandals Brændevinssamlags Historie. Dets Virksomhed, Overskuddets Anvendelse, etc. med nogle Slutningsbemærkninger. Mandal 1899. 8. 15 S., 2 Tab.

Steinkjærs Samlag for Brændevinshandel dets Historie, Virksomhed, Overskuddets Anvendelse samt nogle Slutningsbemærkninger. Steinkjær 1899. 8. 22 S., 2 Tab.

Bodø Samlag for Brændevinshandel, dets Historie, Virksomhed og Overskuddets Anvendelse med nogle Slutningsbemærkninger. Bodø 1900. 8. 11 S., 1 Tab.

I Aarbog eller kristelig folkekalender for 1891, udg. af H. B. Klæboe, S. 100—107: Drikkeordet og afholdsbevægelsen her i landet.

I Morgenbladet *1872*, No. 290: Sop bedømt paa Udstillingen i Kjøbenhavn. — *1884*, No. 208 A (ang. Salg af Gruber og Skjærp paa Bømmeløen; jfr. No. 193 B, 204 A og 215 A af Erik); No. 255: Totalafhold—Maadehold (jfr. No. 238 A); No. 304: Til den norske Lægestand (jfr. F. Lochmann i Almanaken for 1885). — *1885*, No. 97: Ølsalg paa Stationerne; No. 244, 399 og *1886*, No. 9: Om Øllets Næringsværdi. — *1901*, No. 107: Statistisk Oversigt over Samlagsafstemningerne i 1895 og 1900.

I Kristianiaposten *1885*, No. 26: Pjaalterdrikken: Cognac og Selters; No. 95: Selskabet for Studeren og Behandling af Drikkesygen; No. 102: Standhaftighed i Totalafhold.

I Verdens Gang *1885*, No. 102 og 103: Et Ord om Afholdssagen (jfr. No. 78). — *1895*, No. 294 og 296: Lidt af hvert om de 11 nedstemte Samlag. Deres Indtægter. Hvad de er brugt til. — *1896*, No. 290: Samlagenes Nedvotering.

I Vort Land *1895*, No.   : Direktør Berner. Samlagene, Afholdsfolket; No.   ,   og   : Samlagenes Nedvotering; No.   : De nedvoterede 11 Samlag. — *1896*, No.   og   : Bør Brændevinssamlagene nedstemmes iaar?

I Øreblade t*1897*, No. 171: Resultaterne af Samlagsafstemningerne i 1895, 1896 og 1897.

I Reform (Fr.hald) *1884*, No. 46: Totalafhold belyst fra det rent praktiske — det økonomiske Standpunkt.

I Glommendalen (Kongsvinger) *1885*, 5 Novbr.: Den mest ødelæggende af alle Gifte.

I Christianssands Tidende *1895*, No. 48 og 49: Christianssands Samlag for Handel med Brændevin, Øl m. m.

I Bergens Aftenblad *1895*, 16 Marts: Bergens Samlag for Brændevinshandel m. m.

I Tønsbergs Blad *1895*, No. 176 B: Tønsbergs Brændevinssamlags Historie.

I Stavanger Avis *1896*, No. 97: Oversigt over Stavanger Samlag for Handel med Brændevin, Øl m. m.

I Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning *1895*, 30 Decbr.: Brännvinskriget i Norge.

Urdal, Mikael, Søn af *Ole Mikkelsen*, blev født i Nordre Aurdal i Valders 1818. Efter i en Del Aar at have rejst om i Landet som Kolportør af Viser og Smaabøger slog han sig i 1853 ned som Boghandler paa Tromsø, hvor han døde 3 Marts 1896. Sin efterladte Formue, ca. 25,000 Kr., testamenterede han til Tromsø By til Legat for Trængende.

* 17 Decbr. 1858 *Anne Rebekka Jørgensen* (f. 1827, † 18 Januar 1890), D. af Jørgen Olsen paa Mjelde i det nuværende Tromsøsundets Prestegjeld.

Sangbog. 14 udvalgte Sange. Thjm. 1849. (Anonymt.)

Anvisninger og Resepter for Malere, Snedkere, Vognmagere, Smede og Flere. 3die forb. Opl. Tromsø 1864. 8. 34 S. (Anonymt. Med Omslagstitel: Maler-Bog. En praktisk Veiledning til Maling, Lakering, Forgyldning, Beitsning og Polering m. m.) — Fjerde forbedrede Oplag. Tromsø 1865. 8. 31 S, 1 upag. S. — 6te Oplag. Tromsø 1887.

Ny Farvebog. Samlet af M & U. 4de forbedrede Oplag. Tromsø 1870. 8. 20 S. — 5te Oplag. Tromsø 1878.

Urdsongis, Pseudonym, se **Sylvester Sivertson**.

Urheim, Ommund, Søn af Gaardbruger *Jakob Haavarssøn U.* og *Brita Jakobsdatter Haustveit*, blev født paa Gaarden Urheim i Kinservik Sogn i Hardanger 10 Maj 1816. Han fik en meget tarvelig Skoleundervisning, slig som den kunde blive efter Datidens Forhold, og hele sit Liv levede han som Husmand under Fædregaarden. Men han havde adskillige kunstneriske Anlæg, han var en meget benyttet og yndet Felespillemand, han drev med Rosemaling, og han digtede Viser paa Bygdemaalet, som han ikke skrev op, men gjemte i sin Hukommelse, men som alligevel blev kjendt langt udenfor Hjembygden. I sine sidste Aar var han blind, og han digtede nu Salmer paa Dansk, som dog aldrig naaede ud i videre Kredse. Han døde 8 Oktbr. 1895.

* 1 Juli 1855 *Kristi Jørgensdatter Freim* fra Odda.

Portræt med Karakteristik [af Elisabeth Brochmann?] i Berg. Aftbl. 1895, 6 Marts, hvor ogsaa ligesom i s. Bl. 15 Febr. Prøver af hans Digtning. — *Biografisk Karakteristik* af O. Olafsen i Syn og Segn VIII. (1902), S. 145—50. — *Nekrolog* af *I. B—n* [ɔ: Johs. Brochmann] i Berg. Aftbl. 1895, 11 Oktbr. Jfr. Den 17de Mai 1895, No. 12; Th. S. Haukenæs: Natur, folkeliv og folketro i Hardanger, VII, S. 291, i hvilket Verk ogsaa S. 492—508 fire Viser af ham er aftrykte.

Nokre Viser forfattet af Odmund Urheim. Ullensvang 1874. 16. 1 Bl., 43 S. (Anm. af Lars Jaastad i Vosseebladet 1891, No. 79.)

Nokre Visor. Av Oddmund Urheim. Andre Utgaava. Voss 1898. 8. 59 S.

I Maaltrosten, eit Maanedsskrift aat Ungdomin, red. af Lars Kinsarvik, *No. 1* (Ullensvang, Oktbr. 1874): Han Per, han Jo aa han Birgje (Digt); Tobaks-Visa.

I Norske Viser og Stev, 3. Udg. ved H. Ross (1868), S. 49—53 er trykt hans Vise „Dan so heve Vale, teke ofta Skale“ (uden Angivelse af Forf.).

Ussing, Tage Algreen, Søn af Provst *Henrich U.* og dennes 2den Hustru *Anna Algreen,* blev født i Lille-Lyndby paa Sjælland 11 Oktbr. 1797, blev Student 1816 og juridisk Kandidat 1822. Han opnaaede efterhanden forskjellige høje juridiske Embeder i Danmark, blev tilsidst (1848) Generalprokurør og var Medlem af en Række kgl. Kommissjoner; som valgt Deputeret fra Kjøbenhavn deltog han i Provinsialstændernes Forhandlinger og i den grundlovgivende Rigsforsamling 1848

—49 og mødte senere som kongevalgt Medlem i Rigsraadet og Landstinget; han tog ogsaa en fremtrædende Del i Kjøbenhavns Forretningsliv og Kommunalpolitik og var en Tid Byens Borgermester. Han blev 1859 udnævnt til Konferentsraad og 1865 til K.[1] D. O. Han døde 25 Juni 1872.

* 1) *Jensine Johanne Bull* (f. 1798, † 1830).

* 2) *Ottine Frederikke Suenson* (f. 1807, † 1884).

Om hans Liv og Forfattervirksomhed, som med efternævnte Undtagelse udelukkende tilhører Danmark, se Erslew's Forfatter-Lexikon III. S. 442—48 og Suppl. III. S. 518—21. — *Nekrolog med Portræt* i Illustr. Tid. XIII. (Kbhvn. 1871—72), S. 375—77. Jfr. N. R. Bull: Stamtavle over den trønderske Slægt Bull, S. 26; Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg, VI. 868.

Napoleon den Eneste. Af Sandhedѕ Elskeren. Scandinavien [ɔ: Chra.] 1817 8. 111 S. (Jfr. Kjøbenhavnsposten 1834, No. 95.)

Utbø, Hans, yngste Broder af ovennævnte G. Udbøen, blev født paa Gaarden Utbøen i Seljord 14 Oktbr. 1849, gjennemgik efter Konfirmationen den højere Almueskole i Kvitesejd og derefter Stiftsseminariet i Holt, hvorfra han dimitteredes med udmærkede Vidnesbyrd 1869. I to Aar bistod han nu sin Fader som Kirkesanger og Skolelærer i Seljord og blev 1871 ansat som hans Eftermand i disse Poster, i hvilken Stilling han døde 19 Oktbr. 1875. I Seljord, Flatdal, Brunkeberg og Kvitesejd optraadte han ogsaa hyppig som Opbyggelsestaler, og i sine Fristunder syslede han med at komponere Melodier og at male.

* 7 Novbr. 1872 *Egelev Aslaksdatter Gadeholt* fra Kvitesejd († Høsten 1882), Sønnedatter af ovennævnte Kirkesanger Ole Bjørnsen.

Portræt med Biografi af H. G. [Heggtveit] i nedennævnte Skrift, S. 3—33. Jfr. Norges Land og Folk VIII. Bratsberg Amt, D. 1, S. 447; Salmebog for Lutherske Kristne i Amerika (Kra. 1900), Tillæg af J. N. Skaar, S. 26.

Gaa til Jesus idag! [Chra. 1874.] 8 1 Bl. (Digt.)

Tænk hvilken Lykke. [Chra. 1874.] 8. 1 Bl. (Digt.) — [Nyt Optryk.] [Chra. 1892.] 8. 1 Bl.

Pilegrimssang. [Chra. 1874.] 8. 1 Bl.

Storm og Stille. Kristelige Digte og Sange. Udgivet efter hans Død og ledsaget med hans Portræt og et Omrids af hans Liv og Virksomhed af H. G. [Heggtveit]. Kra. 1880. 8. 192 S., Portræt. (Anm. af J. C. H.[euch] i Luth. Ugeskr. 1880 II. 312; af P. R.[ingdal] i Ny Luth. Kirketid. IV. 265—67; af A.[rne] H.[auge] i Norsk Skoletid. 1880, S. 397—98; [af M. J. Færden] i Hjemmet 1880, No. 11—12; af T. [F. W.] B.[arth] i Aftbl. 1880, No. 244; af M.[artin] J.[ohansson] i Teologisk tidskrift 1881, S. 158—59; i Ny kristelig Samler (Odense) 1881, S. 1—52.)

I Børnenes Blad X. (1870), S. 85: Sagnet om Kivlemøerne.

I For Fattig og Riig, Ny Række, XV. (1870), No. 22: Kanaans Land og Salems By (Digt.) — XVI. No. 8: Se opad! (Digt.) — XVII. Sp. 255—56: Morgensang. — XVIII. Sp. 359—60: Et Guds Barns Dødsleje (Digt.) — XIX. (1874), Sp. 401—2: Julesang.

I Lærer-standens avis *1872*, S. 89: Ein Kveldssong. — *1873*, No. 7: Kirkesanger Aasmund Sveinsson Norgaard (Nekrolog med Mindekvad).

I Duen *II.* (Bergen 1876), S. 14—16: En Krands paa mit Barns Baare (Digt).

«Han efterlod sig ogsaa endel Naturskildringer i Prosaform». Han havde videre planlagt og forberedt Udgivelsen af et religiøst Blad; men Foretagendet hindredes ved hans Død.

Utheim, John, Søn af Gaardbruger *John Pedersen U.* (indvandret fra Østerdalen) og dennes 2den Hustru *Kari Bersvendsdatter Hogstad*, er født i Kvernes Prestegjæld paa Nordmøre 13 Januar 1847. Strax efter Konfirmationen Høsten 1862 blev han ansat som Almueskolelærer først i Kvernes Hovedsogn og fra Januar 1863 i Annexet Kornstad, men opgav denne Stilling Høsten 1864 og begyndte at læse til Artium. Efter tre Aars Skolegang paa P. Qvams Skole i Kristiania blev han, privat dimitteret, Student med Laud 1868 og tog fat paa at studere Filologi, men byttede i 1873 dette Fag med Theologien og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1874. Som Student ernærede han sig ved at give Undervisning, var i 1½ Aar 1872—73 Huslærer i Trøgstad og 1870—71 samt 1873—75 Lærer ved Qvams Skole. 28 Juli 1875 blev han ansat som Klasselærer ved Kristiania Kathedralskole og 26 August 1878 som Lærer ved Sjøkrigsskolen paa Horten, erholdt 25 Juli 1890 Titel af Docent og 18 Februar 1893 kgl. Konstitution i denne Stilling. Somrene 1879 og 1881 fulgte han som Skibsforvalter med paa Korvetten «Nornen»s Togter til England og Spanien, han har flere Gange besøgt Danmark, i 1882 Tyskland og gjorde Sommeren 1899 med offentligt Stipendium en Studierejse til Tyskland, Frankrige, Belgien og Holland. Fra Juli 1882 har han været Medlem af Hortens Middelskoles Forstanderskab, siden Januar 1884 som dets Formand; fra Juli 1885 har han været Medlem af Hortens Kommunestyrelse, 1899—1901 som dens Ordfører, og han har desuden havt forskjellige andre kommunale Hverv. I alle Valgkampe fra 1891 af har han flittig taget Del som Folketaler paa Venstres Side. 1885, 1888 og 1900 blev han valgt til Valgmand for Horten og var 2den Repræsentant for Jarlsberg og Larviks Amt paa Storthinget 1892—94, hvor han den hele Tid var Sekretær i Militærkomiteen og 1894 ogsaa Sekretær i den specielle Konsulatkomité. Efter hans Motion i Storthinget blev der 6 Decbr. 1892 nedsat en departemental Komité til Udarbejdelse af Pensjonsordning for Officerer, af hvilken Komité han blev Medlem, og hvis Arbejde resulterede i Pensjonsloven af 27 Juli 1895. Han var ogsaa Medlem af den under 30 Juli 1896 nedsatte departementale Komité til Udarbejdelse af Pensjonsordning for Rigets samtlige Embedsmænd, hvilket Arbejde endnu ikke er forelagt Storthinget. Han er Medlem af den kgl. Kommissjon af 11 Juli 1898 for Omordning af det civile

Lægevæsen og Formand i den parlamentariske Kommissjon af 5 Juni 190[illegible] til Udarbejdelse af Plan for Rigets Inddeling i Enmandsvalgkredse.

* 26 August 1885 *Othilde Hermanda Augusta Rove* (f. 3 Decb[illegible] 1858), D. af Urmager paa Fredrikshald Anton Martin Severin R. og Gu[illegible] hild Jeanette Azora Olsen.

Selvbiografi i nedennævnte Skrift John og Kari Utheim, S. 119—20; jfr. Ny il[illegible] Tid. 1882, S. 239 og 242. — *Portræt med Biografi* i Vestfold 1891, No. 144; i Lur[illegible] 1892, No. 1. Jfr. E. A. Thomle: Studenterne fra Aaret 1868, S. 295—302; P. C. T[illegible] Holtermann: Erindringer fra Kvernes Prestegjeld, S. 20—21.

Englands og Scotlands Kongestammer gjennem tre Hundrede Aar. Chra. 1869[illegible] 8. 8 S.

Fra fremmede Lande. Reisebilleder og geografiske Skildringer, dels oversatte, dels bearbeidede. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Først[illegible] Tillægshefte til „Folkevennen" for 1878. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 159 S.

Smaabøger for Skolen og Hjemmet udg. af Siegw. Petersen. *No. 6.* Fortællinger af Kirkehistorien. Kra. 1878. 8. 64 S.

Sagn og Fortællinger af Oldtidens Historie for Skolen og Hjemmet. [I.] De østerlandske Folk og Hellenerne. Kra. [1879—]1880. 8. 2 Bl., 434 S., 1 Bl. (Anm. i Norsk Skoletid. 1879, S. 254—55.) [II.] Romerne. Kra. 1882. 8. 3 Bl., 341 S., 1 upag. S.

Marcus Charinus, den unge kristne i Pompeji. En Fortælling fra den romerske Oldtid af Eduard Alberti. Med Forfatterens Tilladelse frit oversat. Kra. 1880. 8. 2 Bl., 104 S.

Statistik over Storthings- og Valgmandsvalgene 1882. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 68 S., 1 Tabel.

En liden verdenshistorie for begyndere. Kra. 1883. 8. 1 Bl., 88 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1883, S. 247; i Dagbl. 1883, No. 214; i Berg. Tid. 1883, No. 196 A, hvortil Svar af U. i No. 283.)

En liden verdenshistorie nærmest for almueskolen paa landet. Horten 1884. 8. 58 S., 1 Bl. (Nye Udgaver se nedfr.) (Anm. i Dagbl. 1884, No. 223.)

Folkets Husbondsret eller Stemmer Parlamentarismen med vor Grundlov? Kra. 1884. 8. 20 S. (Anonymt.)

Kirkesanger Esten Strøm. Kra. 1884. 8. 16 S. (Særtryk af Folkevennen.)

Kvindens Stilling, særlig om Hustruens Myndigheds- og Formuesforhold. Kra. 1885. 8. 36 S.

Statistik over Storthings- og Valgmandsvalgene 1885. Udgivet med Bidrag af det Offentlige. Kra 1886. 8. 4 Bl., 76 S., 1 Tabel. (Jfr. Storth. Forh. 1885 V. Dok. No. 84.)

Udvalg af Jens Zetlitz' Digte med indledende Forord. Kbhvn. 1886. 8. 4 Bl., XXI S., 90 S.

Kaptein Jacobsens Reiser til Nordamerikas Nordvestkyst 1881—83. Efter hans egne Optegnelser udarbeidet af A. Woldt. Oversat fra Tysk. Med et Anhang: Ordprøver fra Alaska-Eskimoernes Sprog af H. Rink. Kra. 1887. 8. XXXVIII S., 1 Bl., 329 S., 2 Karter, 2 Pl.

Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1888 Horten 1889. 4. 1 Bl., 88 S.

[Storthings-]Dokument No. 92 (1889). Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1888. Udarbeidet. [Kra. 1889.] 4. 1 Bl., 88 S. (En noget omarbejdet Udg. af frg. Skrift.)

Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1888. (Udarbeidet.) (Tillæg No. 2 til «Meddelelser fra det statistiske Centralbureau», 7de Bind.) [Kra. 1889.] 8. 1 Bl., 39 S., 1 Bl.

Kort Fremstilling af Juryinstitutionen for Lægmænd. Kra. 1890. 8. 48 S.

Otte Forfattere. Kbhvn. 1890. 8. 2 Bl., 184 S. (Anm. i Verd. Gang 1890, No. 251; i Morgbl. s. A. No. 699. Jfr. H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist. II., S. 22. 24, 27, 84 og 407.)

Vort Udenrigsstyre 1814—1891. Udgivet af Norges Venstreforening. Horten 1891. 8. 36 S. (Anm. i Verdens Gang 1891, No. 193.)

En liden verdenshistorie for folkeskolen. Syvende—niende tusende. Kra. 1892. 8. 96 S. (Jfr. 1ste Opl. ovfr.) — Tiende—fjortende tusende. 1893. — Femtende—tyvende tusende. 1899. (Anm. i Norsk skoletid. 1892, S. 666—67 af A. Tollefsen; i Dagbl. s. A. No. 366.)

Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1891. Udarbeidet. Kra. 1892. 4. 95 S.

[Storthings-]Dokument No. 100. (1892.) Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1891. Udarbeidet. Kra. 1892. 4. 95 S. (En noget omarb. Udg. af frg. Skrift.)

Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1891. (Udarbeidet.) (Separataftryk af «Meddelelser fra det statistiske Centralbureau», 10de Bind.) [Kra. 1893]. 8. 2 Bl., 39 S.

Grundloven om Norges Udenrigsstyre. [Kra.] 1894. 8. 135 S., 1 upag. S. (Anm. i Dagbl. 1894, No. 106, jfr. No. 113 af *J. S.*; af Sigurd Ibsen i Verd. Gang No. 87; i Den 17de Mai No. 41; i Morgbl. No. 206; i Berg. Tid. No. 123; af B. Morgenstierne i Aftpst. No. 218, 222, 226, 230, 235, 240 og 246, hvortil Bemærkninger i Dagbl. No. 125, 127, 131, 134 og 143.)

[Storthings-]Dokument Nr. 50. (1895). Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1894. Udarbeidet. Kra. 1895. 4. 107 S.

Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1815—1885. *(Statistique électorale 1815 à 1885.)* Udarbeidet. Udgiven af det statistiske Centralbureau. Kra. 1895. 8. 2 Bl., 185 S. (Norges officielle Statistik. Tredie Række No. 219.)

Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1894. *(Statistique électorale 1894.)* Udarbeidet. Udgiven af det statistiske Centralbureau. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 41 S. (Norges officielle Statistik. Tredie Række No. 245.)

[Storthings-]Dokument Nr. 96. (1898.) Oversigt over Valgmands- og Storthingsvalgene 1897. Udarbeidet. Kra. 1898. 4. 121 S.

Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1897. *(Statistique électorale 1897.)* Udarbeidet. Udgiven af det statistiske Centralbureau. Kra. 1898. 8. 2 Bl., 43 S. (Norges officielle Statistik. Tredie Række No. 306.)

Kirkesanger Peder Johnsen. Horten 1898. 8. 32 S. Trykt til privat Uddeling.)

John og Kari Utheim, deres liv og deres slegts historie. Horten 1899. VII S., 1 Bl., 155 S.

Stamtavler over familien Utheim og med den beslegtede familier udarbei Kra. 1899. 8. 46 S.

[Storthings-]Dokument nr. 77. (1900—1901.) Oversigt over valgtingene valgmandstingene 1900. Udarbeidet. Kra. 1901. 4. 131 S.

Statistik vedkommende Valgthingene og Valgmandsthingene 19 (*Statistique électorale 1900.*) Udarbeidet. Udgiven af Det statistiske Centralbur Kra. 1901. 8. 2 Bl., 41 S., 2 Pl. (Norges officielle Statistik. Fjerde Række Nr.

I Indbydelsesskrift fra Christiania Kathedralskole 1878, S. —99: Fortællinger af Oldtidens Historie i biografisk Form. Historisk Læsebog Skolen og Hjemmet.

I For Fattig og Riig, *N. R., XXIII.* (1878) **et eller to kirkehistoriske Styk**

I Folkevennen, *N R., III.* (1879), S. 29—50 og *IV.* 376—410: **E bringer fra den gamle Verden.** — *VIII.* 1—16: **Kirkesanger Esten Strøm (ogi. i S tryk, se ovfr).** — *XII.* 307—18: **Thomas Kingo.**

I Ny illustreret Tidende *1882*, S. 239 og 242: Et Minde. — *1884*, S. —26, 433—34 og 441—43: Ludvig Holberg. — *1885*, S. 170-71: I Sorø Ki S. 233—34: Kommandør Rosenqvist. — *1886*, S. 302: Folkeeventyr fra Dovre.

I Illustreret Familielæsning IV. (1885), S. 4—14 og 53—64: Lidt Perserkrigene.

I Meddelelser fra det statistiske Centralbureau *IV.* (1886), S. —45, 56—69, 78—85, 95-102: Valgstatistik for 1882 og 1885. — *VII.* Tillæg No Statistik vedkommende Valgmandsvalgene og Storthingsvalgene 1888 (39 S.; og Særtryk, se ovfr.). — *X.* Tillæg No. 2: Statistik vedkommende Valgmandsvalgene Storthingsvalgene 1891 (39 S.; ogs. i Særtr., se ovfr.).

I Nyt tidsskrift 1887, S. 754—72: Lidt om storthingets sammensætr indtil 1859.

I Illustreret Familieblad (Horten) *1887*, S. 122—23 og 130: **K Bergers** Liv; S. 139, 142, 147, 150, 155 og 158: Aurelius Augustinus. — *18* S. 354—55, 362—63 og 370: Dr. Martin Luther. — *1889*, S. 371—74 og 382— Johan Nordal Brun.

I Morgenbladet *1879*, No. 234 B—240: Korrespondanse fra Spanien. *1880*, No. 208 A og 270 A: Korrespondancer fra Gjendesheim og Meraker. — *18* No. 335 og 349: Det akademiske Kollegium, Kirkedepartementet og Søkrigsskolen *1882*, No. 44: Kirkedepartementet og Søkrigsskolen (jfr. No. 23 og 24 af N. H berg); No. 92 A: Jørgen Moe. — *1883*, No. 49 og 172: Pontoppidans Forkla (jfr. No. 77 af H.); No. 61 A: Jansons „Vore Bedsteforældre" (jfr. No. 41 [a Daae]); No. 61 B, 133 A, 318 A og 330 A: Korrespondanse fra Horten; No. 204 205 A: Valgstatistik. — *1884*, No. *177 A:* Korrespondanse fra Berlin; No. 18 Andreas Munch. — *1885*, No. 408, 422, 468, 483, 492, 506, 524 526, 537, 542, 561, 562, 568, 590, 596: Valgstatistik (jfr. No 528 med Svar af U. i No 549) *1886*, No. 157: Valgstatistik for Landets samtlige Amter; No. 159: Valgstatistik Landets samtlige Byer; No. 440 og 444: Oversigt over 1885 Aars Valgs vigt statistiske Resultater. (Lignende Forarbejder til og Bearbejdelser af Valgresultat har han stadig senere offentliggjort hvert Valgaar i de forskjellige Aviser.) — *18* No. 335: Kaptein Chr. M. Falsen. — *1897*, No. 482: Valgstatistik 1894.

I **Aftenbladet** *1880*, No. 9—15: Fra Korvetten „Nornens" Orlogstogt sidste Sommer; No. 16—19: En Tyrefægtning i Spanien; No. 174 og 211: Rejsebrev; No. 247—50: Fra Nordmøre. — *1881*, No. 53—55: James A. Garfield og den nordamerikanske Statsforfatning; No. 165: Fra Gibraltar; No. 178: Fra Tanger; No. 196: Fra Atlanterhavet; No 222, 227 og 229: Korrespondancer fra Horten og Korvetten „Nornen".

I **Budstikken** *1882*, No. 153 og 154: Op og ned. — *1883*, No. 69, 74, 77, 81, 83, 84, 86, 90, 95, 96, 98, 102 og 105. *1884*, No. 56, 64, 66, 85, 87, 93, 98, 113 og 117, *1885*, No. 48 og 49: Vore Digtere.

I **Dagbladet** *1883*, No. 106: En Tale, som kunde været holdt under Rigsretsdebatten; No. 146—49: Vor Strid bedømt af vore Fædre; No. 265: Fra Trondhjem; No. 312—14 og 316: Adressen af 1824 i historisk Belysning; No. 317: Det protestantiske Troesprincip; No. 318, 320 og 321: Dr. Martin Luther; No. 355: Adressen af 1824. — *1884*, No. 15: Dissentersagen; No. 74: Den militære Lydighedspligt; No. 89: Højres Loyalitet; No. 100: Urokkelig; No. 150: Nogle Ord til Højre; No. 162: Det gaar bagover; No. 174: Et politisk Brev; No. 255, 258, 301, 323 og 371: Dissentersagen; No. 264: Den levende døde (overs.); No. 275: Det norske Højre og Sverige; No. 290: Fra Danmark; No. 300: Voldgifts- og Fredsforeninger; No. 302: Fredskongressen i Bern; No. 315: Stemmeretsudvidelsen i Jarlsberg og Laurviks Amt; No. 323: Opraab til Kvinderne (overs.). — *1885*, No. 47: Kvindernes Stilling i vort Land; No. 48: Kvindens Stilling før og nu; No. 88: Den nordamerikanske Forfatning; No. 122, 147, 181, 186, 228, 229 og 237: Den norske Folkeskoles Historie; No. 145: Folkemødet paa Horten; No. 198: Den gifte Kvindes Stilling efter vore gamle Love; No. 200: Kan Digtergage for Kielland nægtes? No. 221: Lidt mere om Dissentersagen; No. 278: Valgmandsvalgene i Bragernæs og Kongsberg Landdistrikter. — *1886*, No. 256 og 259: Vor Grundlov som den er — og som Sverige vilde have den; No. 300: Kommandør H. J. Müller; No. 311: Adjunkters «Forfremmelse» til Overlærere; No. 328: Reformer i Portotaxterne; No. 433: Reform i det højere Skolevæsen. — *1887*, No. 326: Vor nuværende Pensjonering; No. 331: Pensjonsvæsenet; No. 358: «Beskyttelsestold og Fiskaltold» (jfr. No. 350). — *1889*, No. 27: Urimelige Portotaxter. — *1890*, No. 104: Arveafgift; No. 250: Valget af Skoletilsynsudvalget; Biskopens Befatning med Læreransættelser; No. 252: Oversigt fra Skolemødet [i Kjøbenhavn]. — *1891*, No. 190: Er Gesandterne norske Embedsmænd? No. 191: Resolutionen af 1835; No. 229: Udenrigsministeren i Interimsregjeringen. — *1892*, No. 179, 181, 184, 187, 192 og 193: Sammensat Statsraad; No. 193: Konsulatsagen i norsk Statsraad; No. 212: 1860 og 1892. — *1893*, No. 271: Kristian Fredriks Grundlovsudkast; No. 272: § 33 i Majgrundloven. — *1894*, No. 4, 5, 6 og 7: Grundloven om Udenrigsstyret; No. 22: Svensk Overhøjhed? No. 111: Marinens Avancementsforhold; No. 113: Marinens Stabsofficerer; No 126: Mindretalsstyret — regjerende Storthing; No. 225—27: Professor Morgenstjerne om Norges Udenrigsstyre. — *1895*, No. 69: Et mærkeligt Aktstykke fra Marinekommandoen; No. 123: Flertalsstyre; No. 339: Hul i Grundloven; No. 341, 342, 346, 347 og 355: Tidligere Unionskomiteer. — *1896*, No. 22: Nødvendige Garantier; No. 26: Flagloven; No. 46: Herman Anker; No. 56: Militære Kommandosager; No. 65: Norsk Statsret; No. 76: Marinens Reserveofficerer; No. 121: Søkrigsskolen; No. 131: Kommunale Middelskolers Lærere; No. 140: Avancement i Marinen; No. 159: Højere Skolers Lønningsforhold; No. 180, 191 og 195: Grundlov og Rigsakt: No. 261: St. Olafskorsets Ros; No. 265: National Æresfølelse; No. 309: Kommunevalgene i 1898; No. 311:

Norge, et uafhændeligt Rige; No. 353: «Tordenskjold» og «Syttende Maj». — *1897*, No. 59: Den fireaarige Middelskole Høsten 1897; No. 149, 152, 160 og 162: Stemmeretsforholdene og Bønderne; No. 204: Hvorlænge? No. 214: Stemmeretsfrygten; No. 231: National og unational Statsretslære; No. 232: Fredspolitik; No. 239: Fællesminister, konstitutionel og praktisk umulig; No. 241: Til Valg; No. 245: Højre og Hærordningen; No. 247: «Broderhaanden»; No. 252: Fællesflaade alligevel; No. 271: Højres Valgmanøvrer 1894. — *1898*, No. 23 og 24: Romsdalsvalget. — *1899*, No. 27 og 28: Kvartermester-Stillingerne. — *1900*, No. 51: Antallet af Sjøofficerselever; No 181: Stene for Brød; No. 190: Valgprogrammerne; No. 191, 196, 201, 203 og 205: Høires unionelle Program; No. 208: Venstres Selvstændighedsprogram; No. 219: Høire og Konsulatafgiftsloven; No. 224: Kontrasignation og Ansvarlighed; No. 228: Unionel Politik; No. 230: Venstres Valgprogrammer; No. 235, 239 og 242: Venstre og Høire (jfr. Morgbl. No. 525). — *1902* No. 9: Kommunalt Selvstyre.

I Verdens Gang *1884*, No. 28 (om Valgstatistiken for 1882): No. 90: Om Dissentersagen; No. 108: Højres Samhold; No. 112: Selvmodsigelser; No. 151: Folkets Husbondsret. — *1885*, No. 24: Den norske Regjering i 1860 og 1884; No. 26 og 36: Trælemærker i vort Folk; No. 27: Fra de Dummes Lejr; No. 31: Provinsmærker i vor Grundlov; No. 32: Vicekongedømmet; No. 42: Digtergage for Alexander Kielland; No. 47: Vort Flags Historie; No. 49: Eget Flag eller Unionsflag; No. 49 og 50: Ullmanns Foredragsrejser i Jarlsberg; No. 76: Hvor findes Partityranniet? No. 78, 79 og 81: Oplysningens Mænd; No. 85: Højres Nederlag paa Horten; En Ødelæggelsesanstalt; No. 90 og 91: Dømte Statsraaders Valgbarhed; No. 92: Kommandør Rosenqvist; No. 117: Storthingsvalget for Romsdals Amt; No. 137: Valget i Jarlsberg; No. 151: Kommunevalget paa Horten. — *1886*, No. 15 og 17: Dømte Statsraaders Valgbarhed; No. 18: Grundlovens § 58; No. 22: Jarlsbergvalget; No. 62: De gaar i Haug; No. 68: Et Minde om Storthinget som Grundlovens Vogter; No. 106: Lighed; No 108 og 118: Toldbeskatningen; No. 111 og 133: Skat af Arv; No. 112: Qvams Middelskole; No. 124: Malstrømme; No. 135, 138 og 141: Toldbeskyttelse for Landmandsprodukter; No. 144: Dømmer ikke; No. 147 og 148: Menighedsraadsforslaget; No. 153: Kirkereformer. — *1887*, No. 1: Kirkelig og borgerlig Vielse; No. 4: Hvor er Grænsen mellem Kristendom og Fritænkeri? No. 16: Skindfældspolitiken; No. 19, 20, 23 og 26: Vort Skolevæsen; No. 31: Ægteskabslovgivningen; No. 55: Et „kristent" Venstre; No. 59, 60, 62, 63, 65 og 66: Toldbeskyttelse for Jordbruget; No. 72: Toldbeskyttelse og Mellemrigsloven; No. 74: Forandring i Toldsatserne; No. 76: Presters Ansættelse; No. 79: Stillingen; No. 99: Vort Program; No. 111: Den sidste Udvidelse; No. 112: Skat og Stemmeret; No. 126: Hvorfor ikke; No 132: Indsigt og Kundskaber; No. 163: Told; No. 178: Gaar det ikke an; No. 187: Hvad Slags Told; No. 189: Indirekte Skatter; No. 191: Kaptejn Adrian Jacobsen. — *1888*, No. 1: Vor Flaadestation; No. 11: Direkte Skat; No. 13: Pontoppidans Forklaring; No. 15: Forhøjet Arveafgift; No. 18: Direkte Skats Ligelighed; No. 42: Bundne Sejre; No. 51: Tobakstolden; No. 59: Fortidens Almueskole; No. 73: Høje Gager; No. 74: Statsrevisorlønningerne; No. 75: Bankembedslønningerne; No. 201: Anklagerne; No. 206: Stærk Regjering; No. 209: Flertalsstyret; No. 253: Valget paa Horten; No. 254: Hortens Højre. — *1889*, No. 54: Præsident Harrison; No. 90: Vrangvilje; No. 106 og 109: Revolutionens Jubelfest; No. 124: Folket som Dommer; No. 178: Juryembederne; No. 193: Tilfjelds; No. 200: Børnene; No. 215: Slaa op; No. 230: Du gamle Mor; No. 275: Juryen. — *1890*, No. 58: Lagrettens Forhand-

linger; No. 115: Første Syttendemajsfest i Kristiania 1824; No. 139: Kaptejn C. M. Falsen; No. 149: Turistlivet; No. 178: Meddomsretterne; No. 190 og 191: Skolemødet i Kjøbenhavn. — *1891*, No. 77: Unionen; No. 163: Told; No. 165: Skatterne; No. 167: Direkte Skat; No. 174: Unionsfællesskab; No. 176: 5 paa 100; No. 185: Knusning; No. 190: Store Goder; No. 200: Konstitutionseden; No. 202: Samfundets Smaa; No. 209: Den uoplyste Masse; No. 213: Magten; No. 217: 1814; No. 220: Fare paafærde; No. 222: Modstand; No. 223: Frimandag; No. 224: Lykkens Gaver; No. 225: Broderfølelse; No. 234: Hvem skal betale; No. 237: Flotte; No. 276: Direkte Skat; No. 277: Hortens Vælgere. — *1892*, No. 44: Vink; No. 47: 1860—1885; No. 50: Idag; No. 55: Sammensat; No. 154: Fædrelandssind; No. 160: Høire. — *1893*, No. 95: Flertalsstyret; No. 97: Rigsaktens § 4; No. 98: Kontrasignation; No. 100: Ministeransvarlighed; No. 104: Unionen; No. 118, 125, 130, 137, 153, 165, 185, 190 og 203: Vort Udenrigsforhold; No. 186: 1884; No. 204: Marinen; No. 211: Mod Lov og Ret; No. 216: Udskrivningsvæsenet; No. 252: Ældre Statsretslære; No. 280: Appel til Valgene. — *1894*, No. 4: Udtalelser af Storthing og Regjering; No 91: Marinen; No. 94: Han maatte give sig; No. 100: Et Forvarsel; No. 101: Statholderstriden; No. 109: Høire og 1827; No. 143: Flaget; No. 195: Kun 65000 Statsskatydere; No. 196: Høire og Statsskatten; No. 201: Til Valg; No. 212: I Venstremasse; No. 287: Høire og Urvælgerne. — *1895*, No. 61: Et Eksempel fra Danmark (jfr. No. 56 og 66 af Margrethe Bullum); No. 252: G. S. Watnebryn; No. 259: Dommesyge; No. 304: Selvopgivelse. — *1896*, No. 28: Dristig Slutning; No. 30: Navn eller Nummer; No. 50: Marinens Reserveofficerer; No. 107: Marinens Stabsofficerer; No. 111: Unionens Fordele; No. 112: Militære Reglementer; No. 120: Marinekommandoen; No. 137: Sjømænds Stemmeret; No. 138: Stemmeretten; No. 194: I Sørgehuset; No. 229: Af vor Historie; No. 232: Kroningsinsignierne; No. 238: Ordensvæsenet; No. 275: Unionelt Statsraad. — *1897*, No. 61: Fællesministeren; No. 73: Grundloven om Fællesminister; No. 112: 13 Maj 1814; No. 124: Fra Karl Johans Tid; No. 202: Høire og Stemmeretten; No. 208: Et Træk til; No. 263: Grundlovsflertal. — *1900*, No. 275: Kongenavnets Ordenstal. — *1901*, No. 8: Amtsskattekommissionen; No. 139: Enkeltmandsvalgkredse.

I Kristianiaposten *1885*, No. 37: Om Kvindens Stilling nu mod før; No. 40 og 41: Mere om Kvindens Stilling; No. 47 og 48: Den gifte Kvindes Stilling hos os; No. 49 og 50: Folkemøder i Holmestrand og paa Horten; No. 54: Præsident Grover Cleveland; No. 57: Brev fra Horten. — *1886*, No. 15: Kan afsatte Statsraader vælges udenfor sit Bosted? No. 57: Kiellandssagen; No. 58: Svenskerne og 17de Mai; No. 59 og 61: Jens Zetlitz; No. 63, 64, 66, 67, 106 og 111: Vanskeligheder ved Unionsforholdet; No. 92: Reisebrev; No. 109: Middelskoleexamen for Almueskolebørn; No. 110: Fritænkerne og Fremskridtet; No. 118: Den nyere Digtning og de høiere Samfundsklasser; No. 129 og 130: Vort Skolevæsen; No. 141: Pontoppidans Forklaring; No. 146: Lighed; No. 149: Et Splittelsens Tegn; No. 151: Told. — *1887*, No. 6: „Albertine"-Striden; No. 7: Spioneringssystem; No. 12 og 13: De diplomatiske Sagers seneste Historie; No. 16 og 20: Beskyttelsestold; No. 25: Præstevalgsloven; No. 31: Ægteskabslovgivningen; No. 32: Den allerbedste Garanti; No. 34: Middag hos Provsten.

I Aftenposten *1886*, No. 306: Lidt Statistik om Stemmeretsudvidelsen 1884; No. 508: Valget paa Eidsvoldsmændene. — *1887*, No. 67: Oversigtstabel over Storthingets Varighed; No. 360: Et Digt fra 1812; No. 491 og 492: Kaptein J.

Adrian Jacobsen. — *1888*, No. 501: Valget i Kongsberg Landdistrikt. — *1889*, No. 135: De forenede Staters Forfatning; No. 297 og 302: Henrik Anker Bjerregaard; No. 630, 634, 641, 646, 654, 670, 677, 685, 693 og 709: Den nye kriminelle Retsordning. — *1890*, No. 69: Lagmandsthing i Drammen. — *1891*, No. 26, 28 og 30: Lidt om Børneopdragelse. — *1894*, No. 610 og 617: Valgstatistik for Kristiania 1815—1894. — *1895*, No. 523: Valgstatistik for Akershus Amt 1815—1894. — *1897*, No. 886, 889, 901 og 905: Lønningsforhold ved de høiere Skoler.

I Varden, hvoraf han stod som Medredaktør fra 1 Oktbr. 1891 (No. 115) til 1892, No. 2, findes Bidrag af ham, væsentlig om unionspolitiske Spørgsmaal, i Tiden 1887—1900.

Videre findes Bidrag af ham i Dagsposten 1884—92, i Stavangeren 1885—90, i Bergens Tidende 1885—99 og i Kristianssands Stiftsavis 1885; han har fra 1878 skrevet Korrespondancer til Chicagobladet Norden og ligeledes nogle Gange til Kjøbenhavnsbladene Politiken og Morgenbladet.

Som Medlem af de ovenfor nævnte Komiteer og Kommissjoner har han havt Del i deres Arbejder, nemlig: 1) Forslag dateret 17 Febr. 1893 fra den i Henhold til kgl Res af 19 Novbr. 1892 nedsatte Pensionskomite til Lov om Ansættelse, Forfremmelse og Afgang af faste Officerer i Arme og Marine samt om Bestemmelser for deres Pensionering (trykt som Bilag 2 til Sth. Prp. No. 99 for 1895, S. 26—69); 2) Den departementale Pensionslovkomites Hovedindstilling af Novbr. 1897 samt Tillægsindstilling af Decbr. 1897 (Kra. 1897. 4. 133 S., 12 S. + Bilag), hvoraf han særskilt har forfattet Bilag 1: Kort Fremstilling af Pensionsvæsenets Historie efter 1814 (43 S.), og Bilag 5: Statistisk Fremstilling af de i de større civile Embedsetater ansatte Tjenestemænds Alder, Eksamensalder, Ansættelsesalder, Afgangsalder, Tjenestetid, Pensionering m. v. (45 S.); 3) I Bilag 2 til den kgl. Lægekommissions Indstilling: Oversigt over det norske civile Lægevæsens historiske Udvikling og nuværende Ordning (Kra. 1891. 4.) har han forfattet S. 1—11: Det civile Lægevæsens Udvikling før 1814, og som Bilag til samme Kommissjons Indstilling er forfattet af ham og trykt, men endnu ikke udkommet: Statistik over Herredernes og Lægedistrikternes Folkemængde, Størrelse og økonomiske Forhold (Kra. 1897. 4. 78 S.) samt: Tidligere Reformforslag angaaende Medicinalvæsenet; 4) Som Bilag til Valgkredskommissjonens Indstilling er under Trykning en af ham forfattet Historisk Oversigt over Repræsentationens Fordeling siden 1814 og de angaaende samme foreslaaede Forandringer.

I Storthings Forhandlinger 1892—1894 findes forskjellige Indstillinger og Foredrag af ham, bl. a. har han skrevet alle Indstillinger vedk. Marinen og Marinebudgettet.

Hans Hustru Othilde Utheim har udgivet:

Fru Utheims Assurancebog. Kra. 1888. 4. 47 S. — 2. Opl. Kra. 1896. 4. 47 S.

Utne, Amund Johanson, Søn af Landhandler, senere Skibsreder *Johan Brandt Wines* og dennes 2den Hustru *Hildegunn Amundsdatter Kjepso*, er født paa Gaarden Utne i Kinservik Sogn i Hardanger 23 Februar 1829. Efter et Par Aar at have forsøgt sig som Sjømand fik han Høsten 1847 Lov til at gaa ind paa Stord Seminar, hvorfra han dimitteredes i Decbr. 1849 med Hovedkarakter «Udmerket godt», og efterat

han derpaa i et Aar havde havt en Kontorpost hos Sorenskriveren i Hardanger og Voss, rejste han ved Nyaaret 1851 til Kristiania, hvor han gik ind paa Heltbergs «Studenterfabrik». Han blev, privat dimitteret af cand. mag. G. V. Lyng, Student med Laud 1853 og tog Reallærer-Examen med Laud i Marts 1859. I sin Studentertid gav han stadig Privatundervisning, var 1855—58 Lærer ved Nissens Latin- og Realskole og 1858—59 ved Sylows polytekniske Skole. Strax efter sin Embedsexamen overtog han en Lærerpost ved den Tankske Skole i Bergen, blev Aaret efter ansat som Inspektør og Førstelærer ved Hortens Real- og højere Almueskole og blev 13 Decbr. 1862 udnævnt til Overlærer ved Drammens lærde og Realskole, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 5 Marts 1900; han var konstitueret Rektor i Skoleaarene 1891—93 under Rektor Schreiners Fravær. Han deltog med Iver i Arbejdet for Udviklingen af Skolevæsenet i Drammen; i mange Aar var han Medlem af Bestyrelserne for Byens Sjømandsskole, Søndagsskole, Almueskole og Tegneskole (den senere tekniske Aftenskole), og i de 10 Aar, hvori han sad i Byens Repræsentantskab, var han med i en hel Række Komiteer vedrørende Skolevæsenet; i 1872 havde han Stipendium af Drammens Sparebank for at studere Haandverksskolerne i Danmark og Sverige og derefter nyttiggjøre sine Erfaringer for Drammen. Han var en af Stifterne af Byens konservative Arbejderforening og deltog som dens Udsending i det første skandinaviske Arbejdermøde i Stockholm Sommeren 1870. Saavel i Arbejderforeningen som i Haandverkerforeningen og «De Unges Samfund» holdt han oftere Foredrag over naturvidenskabelige Emner, og deraf udviklede sig senere Byens Arbejderakademi.

* 17 Juli 1860 *Adelaide Margrethe Louise Amundine Rasch* (f. 3 Juli 1837, † 7 Juni 1893), D. af Sogneprest til Lurø, fra 1843 til Rødenes Christian Eilert R. og Dorothea Marie Mariager.

Selvbiografi i Indbydelsesskrift fra Drammens lærde og Realskole 1867, S. 39—40. Jfr. Chr. Ihlen: Familierne «Ellefsen» og «Dedekam», S. 79; Stortingstidende 1900—1901, Forh. i stortinget, S. 94—97.

Lærebog i Chemi for Borger- og Realskoler. Chra. 1860. 8. 2 Bl., 64 S. (Anm. i Polyteknisk Tidsskr. 1860, No. 21; af *S—n—* i Almueskoletidende I. (1861), S. 11—13.)

Sproglærens Begyndelsesgrunde, især beregnet paa Almuskolen og den første Undervisning i Modersmaalet Drammen 1865. 8. 16 S. — 2det Oplag. ib. 1866. 8. 16 S.

[Skrivelse til Morgenbladets Ejer, dat. 23 Oktbr. 1867, trykt som Manuskript.] (Foranledningen til denne Skrivelse var en Artikelrække i Morgbl. 1867, No. 280, 288 og 293: Skandalpressen og Beskyldningerne mod Deputationen ved Examen Artium. Overlærer Utnes Virksomhed i Skandalpressens Tjeneste. Jfr. Morgbl. No. 298 og Avisfejden i dette Blad samt Drammens Blad og Vikingen. Morgbl.s Angreb paa U. var fremkaldt ved en Korrespondance af David Habel til Drammens Blad paa en Tid, da U. ikke var dets Redaktør, kun Medarbejder; Striden

endte med, at Habel fik Morgbl.s Ejer dømt for Injurier ved Dom afsagt 11 April 1870 ved Akers Sorenskriveri, trykt i Morgbl. 1870, No. 138—152.)

Øinenes Pleie i frisk og sygelig Tilstand under Menneskets forskjellige Aldre. I Uddrag efter Dr. Ferd. Arlt. (Oversat efter tredje Oplag.) Drammen 1869. 8. 91 S. (Anonymt; oprindelig trykt som Føljeton i Drammens Blad.)

Troldmanden. En Forklaring over Professor Seemanns, Le Torts og Fleres magiske Kunster. Drammen [ca. 1870]. — 2det forøgede Oplag. Drammen u. A. 8. 24 S. (Anonymt.)

Drammen og Omegn med deres Seværdigheder og et kort Omrids af Byens, Jarlsberg Værks og Kongsberg Sølvværks Historie m. m. En Veileder for Reisende, udgiven i Anledning af den almindelige norske Industriudstilling i Drammen 1873. Med Illustrationer, 2 Profiler og et Kart over Drammen. [Drammen 1873.] 8. 2 Bl., 127 S., 2 Bl., 1 Kart. (Anonymt; Afsnittet om Kongsberg er skrevet af Overlærer K. Spenning, se ovfr. V. 376.)

Den lille Tekniker, praktisk Haandbog for Fabrikanten, Haandverkeren, Landmanden og Husmoderen m. fl. Samlet og udgivet. 1ste [eneste] Hefte. Drammen 1873. 8. 64 S. (Kun Omslagstitel.)

Vort legeme og vor helbred, sundhedslærens grundtræk. 1ste del af naturkundskab for folkeskolen i henhold til skolelovene af 26de juni 1889. Drammen 1890. 8. 72 S. (Omslagstitel: Sundhedslærens grundtræk.) (Anm. i Sundhedsbladet 1891, S. 46; af Sven Aarrestad i Menneskevennen; i Norsk skoletid. 1891, S. 73—74; af Kj.[ennerud] i Dagbl. 1890, No. 423; af P. Zahl i Aftpst. s. A. No. 768; i Morgbl. 1891, No. 41; i Adressebl.; i Dagspst.). — De senere Udgaver af denne Bog bærer følgende Titler:

Sundhedslærens grundtræk. 2. udg. Drammen 1893. 8. (Anm. i Norsk skoletid. 1893, S. 648.) — 3. opl. 24. tusen. 36 tegninger. Drammen 18[illegible] 8. IV S., 68 S. (Anm. af M. D. i Morgbl. 1895, No. 360.)

Sundhedslære for seminarier, ungdomsskoler, middelskoler, byernes folkeskoler og de »tusen hjem«. 4de udgave, 44de tusen. [Drammen 1898.] 8. 2 Bl., 76 S. (Anm. i Vaaren 1899; jfr. A. Utne i Dagbl. 1900, No. 337, hvortil Sven Aarrestad i No. 339.)

Naturlæren. IIden del af naturkundskab for folkeskolen. Drammen 18[illegible] 8. 2 Bl., 79 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1892, S. 73; af T. i Naturen 1892, S. 351—5[illegible]

Naturlære for folkeskolen. Anden forøgede udgave [af frg. Bog]. Drammen 1896 [o: 1895]. 8. 2 Bl., 114 S. (Anm. af O. i Norsk skoletid. 18[illegible], S. 473 74; i Dagbl. 1895, No. 294; af J. Neuberth i Skolebl. 1898, S. 36.) — Tredje udgave. Drammen 1900. 8. 2 Bl., 108 S.

Naturhistorie for byfolkeskolen. Ca. 100 tegninger. Drammen 1892. 8. IV S., 92 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1892, S. 554-55; af J. B.[runchorst] i Naturen s. A. S. 348—50.) — Naturhistorie for byskolen. 2det forøgede oplag med over 100 tegninger. Drammen 1893. 8. IV S., 96 S. — 3die forøgede oplag med over 120 tegninger. Drammen 1900. 8. 2 Bl., 100 S.

Naturhistorie for landsskolen med et kort uddrag af sundhedslæren. Drammen 1892. 8. IV S., 80 S. (Anm. af W. M. Schøyen i Aftpst. 1892, No. 136; af O. i Norsk skoletid. s. A. S. 276, hvortil Svar af Utne S. 361—62; af S. sst. S. 297—98.) — 2. udg. Drammen 1893. 8. (Anm. af S. i Norsk skoletid. 1893, S. 218—19.) — 3die oplag, 20de tusen, med over 100 tegninger. Drammen 1897. 8.

2 Bl., 100 S. (Anm. af S. i Drammens Tid. 1898; jfr. P. Dybdahl i Skolebl. 1899, S. 56, 65—66, 80—81, 109—110, 121—22, 144—45, 156—57, 169, 194—95, 206—7, 228—29, 242—43, 254—55 og 270—71, hvortil Svar af Utne S. 289 med Tilsvar af Dybdahl S. 337—38).

Sundhedslære no. 2 i kort uddrag for landsskolen. Drammen 1896. 8. 24 S.

I Indbydelsesskrift fra Drammens lærde og Realskole 1869, S. 1—82: Begyndelsen til en kortfattet Lærebog i Arithmetik. (Rec. af Th. I. Broch i Indbydelsesskr. fra Skiens Skole 1870, S. 3—37).

I Norske Universitets- og Skole-Annaler, 3. Række, *VII.* (1866), S. 488—503: Votum om den kgl. Kommissions Udkast til en Skolereform.

I Norsk Skoletidende *1886*, S. 105—6: Staalmaling for vægtavler. — *1887*, S. 261—63: Skoletavlens betydning for undervisningen og elevernes syn. — *1893*, S. 275—77: Om naturfagundervisningen i folkeskolen. (Referat af foredrag i Kra. lærerforening). — *1897*, S. 51—53: Undervisningen i skolen om de berusende drikkes virkninger og farer.

I Skolebladet *1898*, S. 15—16, 26—27 og 31—33: Naturkundskab som fag i folkeskolen (jfr. Otto Grenness S. 81, hvortil «Et svar» af Utne S. 107—8; jfr. O. Jensson S. 129—30); S. 200—201: Skoletavlens betydning for undervisningen og elevernes syn.

Han var Redaktør af Drammens Blad fra Vaaren 1866 til 31 Marts 1886 og skrev i denne Tid de fleste af Bladets ledende Artikler. (Jfr. No. 28 for 1868 og hans Afskedsord i No. 77 for 1886).

I Dagbladet *1893*, No. 92 og 212: Naturfagene i Folkeskolen. — *1894*, No. 81: Lidt Kontrol. — *1896*, No. 197: Skoleloven — korporlig Straf; No. 225 og 226: De berusende Drikke fra Fysiologiens Standpunkt.

Foruden i dette Blad findes ogsaa Bidrag af ham i Aftenposten (1889, No. 400: Realfagene i Gymnasiet), Morgenbladet, Bergensposten, Drammens Tidende o. fl.

Utne, Ole, Søn af Handelsborger *Ole Utne* (f. 1781, ✝ 1825) og *Hendrikke Marie Celius Rosendahl* (✝ 13 Januar 1848), blev født paa Voss 4 Marts 1812; efter i nogen Tid i 50 Aarene at have været Extraskriver hos Sorenskriver J. M. Skagen blev han Kontorfuldmægtig hos første Raadmand i Bergen G. Houge (✝ 1879), hvorhos han samtidig var Kontorist hos Kæmner Dahl. Han vedblev senere dels i disse Stillinger, dels i lignende Stillinger hos juridiske Embedsmænd i Bergen, indtil han i sin Alderdom fik Plads som Lem af Zander Kaaes Stiftelse der i Byen, hvor han døde 5 Februar 1890.

⚭ 16 Marts 1845 *Johanne Andrea Dorthea Meyer* (f. 1819, ✝), D. af Bødkermester Albert Henrik M. i Bergen.

Et Frieri i Hardanger. (Paa Hardangermaal.) Bergen 1856. 8. 15 S. (Anonymt. Anm. i Ill. Nyhedsbl. s. A. No. 22; i Bergensposten s. A. No. 231 [af Georg Krohn]).

Ei Friing i Harangur. [2det Oplag af foregaaende.] Bergen 1858. 8. 15 S. (Anonymt. Opført paa en i 1858 paa Bergens Theater afholdt Maskerade, der i sin Tid vakte stor Avisfejde derborte).

Ejt Brudlaup i Harangur. Bergen 1858. 8. 16 S. (Anonymt).

Politisk Katechismus. Bergen 1862. 8. — [2. Opl.] Bergen 1877. 8. 16 S.

Jolaveitla i Hardangor. Forfattet. [Bergen] 1868. 8. 11 S.

Vagel, Jacob Wilhelm, Søn af Major, senere Toldinspektør *Lauritz V.* (f. i Kristiania 1 Juni 1776, † i Larvik 23 April 1847) og *Augusta Theresia Aars* (f. 8 April 1776, † 18 Decbr. 1833), blev født i Valders 20 Februar 1814, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1832 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1840. 1841 blev han ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet og 26 Novbr. 1856 udnævnt til Fuldmægtig i samme Departement, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 28 Septbr. 1878. Han døde i Kristiania 30 Septbr. 1883.

* 23 Septbr. 1862 *Helene Hansen* (f. 28 August 1821), D. af Snedker Jacob H. i Kristiania.

Jfr. B. Moe's Personalhist. Tidsskr., 1. R., S. 213 og N. R., S. 152; Danmarks Adels Aarbog 1902, S. 456—57 (Ulricsdal).

Norske Oppositions-Mænd. Deres Væsen og Virken m. M. Chra. 1848. 8. 66 S. (Anonymt. Anm. af G. i Morgbl. 1848, No. 248; i D. N. Rigstid. s. A. No. 254).

Bidrag til den nyeste Theologies Historie af Carl Schwarz. Oversat efter anden Udgave. Chra. 1859. 8. 5 Bl., 320 S. (Anonymt. Anm. i Norsk Kirketid. 1860, Sp. 29—31 af Th. C. Bernhoft; i Ill. Nyhedsbl. 1859, S. 215; i Aftbl. 1859, No. 292 af O. A.[rvesen?], hvortil Svar fra Oversætteren i No. 303, Tilsvar fra O. A. i 1860, No. 1 og Overs.s „Endnu nogle Ord" i No. 10).

Den protestantiske Præst og hans Menighed. Tiltrædelses-Prædiken, holden i Slotskirken i Gotha den 9de November 1856 af Dr. Carl Schwarz. Oversat efter sjette Oplag. Chra. 1860. 8. 14 S. (Anonymt. Anm. i Norsk Kirketid. 1860, Sp. 621).

Til Damerne og Præsterne! Chra. 1863. 8. 48 S. (Anonymt. Anm. af O. Arvesen i Kirkl. Folkebl. 1863, S. 120).

Aabent Brev til den Dame, der har ladet en Artikel indrykke i Dagbladet for 7de April d. A. [No. 5]. Chra. [Maj] 1863. 8. 2 Bl. (Undertegnet: Forfatteren af Skriftet „Til Damerne og Præsterne". Jfr. Dagbl. 1863, No. 58 og 60).

Om Dødsstraffens Afskaffelse. Chra. 1864. 12. 12 S. (Anonymt).

Om Gjenforeningen af Protestanter og Katoliker af J. Froschhammer. Med særdeles Hensyn til Skriftet: Pax vobiscum! Den kirkelige Gjenforening af Katoliker og Protestanter, historisk-pragmatisk belyst af en Protestant. Bamberg 1863. Efter den tydske Original. Chra. 1864. 8. 58 S. (Anonymt).

Om Religionsfrihed og Statskirke. I Anledning af Storthingets Forkastelse af Forslaget om Forandring af Grundlovens § 92. Chra. 1866. 8. 16 S. (Uden særskilt Titelblad. Anonymt. Af 1ste Oplag kom kun meget faa Expl. i Bog-

n, da det hele Oplag af Forf. blev indbraget, hvorefter 2den Udgave strax noget forandret). — 3die Udgave. Chra. 1866. 8. 16 S.
Om Præsteſtanden og Præſtedragten eller om den Ærefrygt og som siges at udstrømme af Præsternes Indre og Ydre. Chra. 1866. 8. 27 S.
mt. Jfr. Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 164: „Nymodens Bugtaleri").
Et Indlæg i Striden om kirkelig Stemmeret og Menighedsraad. 171. 8. 16 S. (Anonymt).
«I Aftenbladet, Christiania-Posten og Morgenbladet har han skrevet Artikler, hvoraf nogle rettede mod den reaktionære og orthodoxe Theologi, elser af enkelte Skrifter som Combes Physiologi m. fl. og nogle Opsatser vedk. lige kommunale Foranstaltninger.» (Kraft-Lange's Forf.-Lex.).

Valdeland, Ole Larsen, Søn af Gaardbruger *Lars Eriksen* og *n Olsdatter*, er født paa Valleland i Varhaug Sogn paa Jæderen rts 1829, blev som ungt Menneske Omgangsskolelærer i sin Hjemmen gik i 1850 ind paa Holt Seminarium, hvorfra han blev di- t i Juli 1852 med Karakteren «Meget godt», og var derefter Kirke- og Fastskolelærer i Nærbø (Hovedsogn til Varhaug) indtil 1856, da ev Lærer først ved en Privatskole, men kort efter ved Døvstumme- et i Kristianssand. Fra Høsten 1861 rejste han om som Missjons- r og drog 1866 over til Amerika, hvorfra han havde modtaget se som Prest for flere norske Menigheder i Wisconsin. Fra 1869 n i mange Aar Prest til Clermont, Marion og Norway i Iowa, men v for en Tid siden sit Embede til sin Søn og virker nu som Emissær lemissjonen, med Bopæl i Minneapolis, Minnesota.

1) 2 Septbr. 1853 *Martha Enoksdatter Grude* (f. 1 Juni 1828, pril 1874), D. af Gaardbruger Enok Gulliksen G. i Klep og Judita datter (f. 1799, † 9 Septbr. 1895).
2) 14 Juli 1875 *Caja Erika Kirstine Colban Holmboe* (f. 4 Febr. D. af Kjøbmand paa Tromsø, 1839 Storthingsmand Even Hammer Maren Johanne Rønning.

fr. O. Holmboe: Foged Jens Holmboes Efterkommere, S. 40.

Den jevne Vei. En Udvikling af Psalm. 26, 12. „Min Fod staar paa det i Forsamlinger vil jeg love Herren." Foredraget ved Aarsfesten i Bedehuset iansſand den 24de Juni 1858. Chr.sand 1859. 16. 32 S.
Norsk Kirketidende 1860, Sp. 296—301: I Anledning af Mistanken norske Bibelselskab. Brudstykke af et Foredrag i et Missionsmøde i Christianssand.
Missionsvennen, udg. af Krognæss, 1865, S. 49—60: Israels Op-

Amerika har han udgivet Missions-Salmer (100 S.) og Israelsnen (340 S.).

Valen, Arne, Søn af Gaardmand *Fartein V.* og *Magnhild V.*, paa Valen i Valestrands Sogn i Søndhordland den 11 Septbr. 1844. gammel gik han ind paa Fjelberg Lærerskole og var derefter

Almueskolelærer til 1868, den længste Tid i Os Prestegjeld, blev saa optaget som Elev paa Missjonsskolen i Stavanger, hvorfra han udexamineredes i Decbr. 1873. Efter at være ordineret til Missjonsprest 4 Marts 1874 blev han strax udsendt som Missjonær til Madagaskar, hvor han var med at grundlægge Missjonen blandt Sakalaverne paa Øens Vestkyst Høsten 1876 blev han forflyttet til Syd-Betsileo i Øens Indre, og efter flere Rejser omkring paa Madagaskar og et Aars medicinsk Uddannelse ved Missjonshospitalet i Antananarivo anlagde han i 1878 Det norske Missjonsselskabs Station og Lærerskole i Byen Fianarantsoa, som han bestyrede til Midten af 1885. 1886—87 opholdt han sig i Norge, hvor han et Aar studerede Theologi ved Kristiania Universitet, og fra Høsten 1887 virkede han et Aar for Missjonssagen i de norske Menigheder i Amerika. Efter at have gjenvundet sin af Klimatsygdomme nedbrudte Helse drog han atter i 1889 til Madagaskar, hvor han overtog Bestyrelsen af Missjonsselskabets Skole til Uddannelse af indfødte Prester, men maatte for sit Helbreds Skyld vende hjem igjen 1894. Siden 1895 har han været Bestyrer af Hjemmet for Missjonærernes Børn og Lærer ved Missjonsskolen i Stavanger. Fra 1896 har han været Medlem af Stavanger Kredsbestyrelse for Hedningemissjonen, hvor han gjentagne Gange har været valgt til Formand, og siden Nyaaret 1899 har han været Medlem af Stavanger Bys Formandskab.

* 4 Oktbr. 1876 *Dorthea Ulvevadet* (f. 27 Decbr. 1844), D. af Gaardbruger i nordre Osen i Østerdalen Martinus U. og Sigrid U.

Jfr. M. U. Anker: Kortfattet Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed (Bergen 1875), S. 14—15.

Den barmhjertige Samaritan. Bergen [1875]. 8. 24 S. (Uden særskilt Titelblad).

Madagaskars Sydostkyst. Stavanger 1887. 8. 2 Portr., 2 Bl., 114 S.

Vidnesbyrd fra Missionsmarken. Prædikener af indfødte Prester og Lærere i den norske Missions Tjeneste paa Madagaskar. Oversatte. Gjennemseede af Chr. Brun. Bergen 1889. 8. 3 Bl., 112 S.

I Synd og Naade, fuldstændig Prædikensamling, 1. Række (Bergen 1890) S. 54—60: Hellig tre Kongers Dag.

Af Missionsselskabets Børneblad var han Redaktør fra dets Grundlæggelse 1896, først alene, derefter 1898—99 sammen med O. E. Mohr, til hvem han fra 1900 helt overgav Redaktionen; ogsaa i de senere Aar findes her enkelte Bidrag af ham.

I Norsk Missionstidende *1876*, S. 152—54: Brev fra Ranompasy. — *1877*, S. 173—83: Brev fra Ambohimahamasina. — *1878*, S. 336—39: Brev fra Antananarivo. — *1879*, S. 302—8, *1880*, S. 25—35, 404—10, *1881*, S. 228—32 og *1882*, S. 439—44: Brev fra Fianarantsoa. — *1887*, S. 334—40, 352—56, 364—68, 412—24, 440—44 og 456—62: Om Missionens Frugter som Vidnesbyrd om Kristendommen ligeoverfor Angrebene paa den. (Senere udg. som særsk. Brochure i Amerika). — *1889*, S. 156—58: Smuler fra Hedningernes Aandsliv. Et Sagn om de mad

gassiske Afguders Oprindelse. — *1890*, S. 134—37 og *1891*, S. 266—71: Brev fra Masikanandraina.

Til Naadens Tid af Jonas Ramus (Stavanger 1888) har han skrevet et Forord.

I Vestlands-Posten skrev han en Del Opsæt i 80-Aarene.

I The Antananarivo Annual *1881—84*: The Sakalava I—IV. (Det sidste Afsnit blev gjengivet ogsaa i andre engelske Tidsskrifter).

Særskilt udgivet har han videre: 1) Om egen Missionsmark paa Madagaskar for den norsk-lutherske Kirke i Amerika (Foredrag ved Missjonærkonferencen 1891, udg. i Amerika); 2) Hvorfor bør Samlaget nedstemmes? (Foredrag udg. som Flyveblad i Stavanger Septbr. 1896).

Paa Madagassisk har han forfattet 1) Musiktheori og Nodebog til Salmebogen (1880), 2) Haandbog til Luthers lille Katekisme for Lærerne (1886. 8. 262 S.), 3) Fortolkning til 25 udvalgte Salmer (1892. 8. 252 S.), 4) 2 Salmer trykte i den madagassiske Salmebog.

Valentinsen, Ferdinand Anton de Fine, Søn af Overtoldbetjent *Peter Schrøder V.* (f. 1763, † 2 Januar 1834) og dennes Kusine *Anna Vilhelmine Boalth* (f. i Bergen (døbt 19 Decbr.) 1764, † 18 Novbr. 1810), blev født i Bergen den 13 Marts 1806, drev i lang Tid Landhandel i Sandviken udenfor Byen og bestyrede desuden fra 1850 Boalths Mølle i Nygaardstrømmen i Bergen. Paa Grund af udstrakte Endossementsforpligtelser blev hans Forretning ødelagt under den store Handelskrise 1857—58, og han drev derefter til 1870 Tvetevaagens Mølle og Sagbrug i Strudshavn Sogn. Efter et Besøg i Kristiania døde han paa Hjemrejsen i Arendal den 8 Oktbr. 1871 som Følge af et Ulykkestilfælde. Han var en Tid Ordfører i Bergens Landdistrikt.

* 1) 12 Oktbr. 1830 *Hansine Frederikke Lange* (f. i Kjøbenhavn 6 Juli 1809, † 16 Januar 1836), D. af Prokurator ved Landsoverretten i Kjøbenhavn, senere Assessor William L. (f. paa Molde 20 Februar 1778, † i Decbr. 1840) og Elisa Cathrine Degen (f. i Viborg 5 Decbr. 1785, † 1842).

* 2) 1855 *Elisabeth Helene Nitter* (f. 30 Juli 1809, † 28 Februar 1872), D. af Guldsmed i Bergen Jens N. (f. 1773, † 27 Novbr. 1812) og Elisabeth Marie Tørrisdatter Andersen (f. 1776, † 21 August 1814).

I Bergens Adressecontoirs Efterretninger *1851*, No. 81 Tillæg: I Anledning af Formandskabets Indstilling betræffende Bestemmelsen af næste Aars Brændeviinsskat. (Jfr. No. 94).

I Bergenske Blade *1851*, No. 395 (Opfordring til S. O. Brenne ang. Erklæring i Brændevinssagen, jfr. Brenne i No. 397, hvortil V. i No. 399); No. 407 (om Brændevinshandelen og Loven af 6 Septbr. 1845, jfr. Red. i No. 405 og i s. No.).

I Bergensposten *1859*, No. 57: Til DHerrer Bestyrere af de forskjellige Laane-Indretninger i Byen (jfr. No. 59 af disse, No. 60 af V., No. 61, 62 og 64 af forskj. Indsendere, No. 63 [af C. F. J. Steen], No. 68 af V., No. 69 og 70 af Steen,

alt ang. hans Indsættelse i Gjældsarrest). — *1863*, No. 6: Brosagen (jfr. 1842, No. 104).

Han var en meget flittig Lejlighedsdigter.

Valerius, Johan David, blev født i Göteborg den 13 Januar 1776, blev 1809 udnævnt til kgl. svensk Expeditionssekretær, var i 1814 Sekretær hos de svenske Kommissærer ved Underhandlingerne med Norge og var derefter Sekretær hos Norges første Statholder Grev Essen. Han døde i Stockholm 4 August 1852.

Portræt med Biografi i hans Samlade Vitterhets-Arbeten I. (Sth. 1855), S. I—LX af Bernh. v. Beskow. Jfr. Nord. familjebok XVII. 143—47; Y. Nielsen: Lensgreve Herman Wedel Jarlsberg III. 172.

Förenings-Sång. Fredrikshall, 1814. Tryckt i Kongl. Fält-Tryckeriet. 4. 2 Bl. (Indeholder paa S. 2 Sangen «Förenom oss Scandier, — blifvom ett helt!», hvoraf paa S. 3 findes en Overs. til Fransk [ved Lemoine]).

Han var en meget flittig Digter af Lejlighedssange, hvoraf kan nævnes «Svea till Nore» (Vaaren 1814), «Den 4 November 1814», «Den 20 Oktober 1815» og «Skål för de Skandinaviska rikenas bestånd genom beståndet af deras förening», de tre sidste forfattede under hans Ophold i Norge (trykte i hans Samlade Vitterhets-Arbeten I. 95—97, 105—8 og 116—17).

Valeur, Cort Holterman, Søn af Kaptejnløjtnant i Marinen *Abraham V.* (f. 17 April 1777, † 10 April 1838) og *Bertha Pontoppidan* (f. 28 Decbr. 1774, † 29 August 1870), blev født i Fredriksværn 8 Januar 1804, blev Sekondløjtnant i Marinen 21 Januar 1822 og udnævntes til Premierløjtnant 5 Septbr. 1826. Han var fra April 1829 til Juni 1832 ansat i fransk Krigstjeneste, under hvilken han deltog i Erobringen af Algeriet og derfor blev R. Fr. Æ. L. 30 April 1833. Han udnævntes til Kaptejnløjtnant 23 Juni 1836 og var tillige Lærer ved Sjøkadetkorpset i Sjømandskab og praktisk Regning fra 19 Februar 1833 til 14 Decbr. 1840, hvorefter han var Inspektionsofficer ved Takkelvæsenet (Takkelmester), først i Fredriksværn, fra Vaaren 1849 ved Karljohansværn) indtil 1 Septbr. 1858. Han udnævntes til Kaptejn 23 Marts 1852, til Kommandørkaptejn 23 Januar 1858, efterat han 1 Oktbr. 1857 var indtraadt som 1ste Officer i Marinens Stab, og til Kommandor 11 Juli 1860, hvorhos han tillige var Værftschef og Kommandant i Karljohansværn fra 7 April s. A. til 1 Novbr. 1870. Han blev udnævnt til Indrulleringschef i Kristiania Distrikt 2 Oktbr. 1874 og døde i denne Stilling 11 Septbr. 1875. Han blev R. St. O. O. 8 Novbr. 1851 «for militær Fortjeneste», R. S. O. 28 August 1855, R. D. O. 30 Septbr. 1856, K.[1] S. O. 1864, K.[1] D. O. 1865 og K.[1] St. O. O. 15 Oktbr. 1868. Han blev i April 1858 Medlem af Kgl. Sv. Krigsvetenskaps-Akademiens 2dra Klass, 20 Januar 1856 Æresmedlem af Kongl. Orlogsmanna Sällskapet.

* 22 Septbr. 1836 *Alvilde Wraatz* (f. 21 Novbr. 1814, † 30 April ›2), D. af Postmester i Kristiania Kancelliraad Wilhelm Martin W. († 28 vbr. 1831) og Dorothea Hedvig Leganger.

Nekrolog i Morgbl. 1875, No. 253 A; i Aftbl. No. 211; i Aftpst. No. 211. Jfr. Γ. Anker: Nordmænd i udenlandske Krige, S. 120—31; Personalhist. Tidsskr. 4 R. 53; Aftpst. 1902, No. 329.

Lærebog i Sømandskab. Udarbeidet til Brug] for de sømilitære Skoler af Ḧ. Valeur og F. F. v. Krogh. D. 1—3. Chra. 1847 [ɔ: 1848]. 12. *I.* 2 Bl., S. *II.* 2 Bl., 188 S. m. 1 stentr. Tavle. *III.* 2 Bl., 147 S. m. 2 stentr. Tavler. 1 er udarbejdet af V. alene, D. 2—3 af begge Udgivere i Fællesskab). — Andet Lag. D. 1—2. Chra. 1861. 8. *I.* 2 Bl., 156 S. *II.* 2 Bl., 174 S., 1 Tavle. 3. Omarbeidet ved F. F. v. Krogh og H. J. Müller. Chra. 1862. 8. 2 Bl., S., 2 Tavler.

Veiledning til at lære kjende et Skibs forskjellige Bestanddele. Udarbeidet ifølge Ordre fra Marine-Kommandoen — til Brug ved Forelæsninger paa de sø-:tære Skoler af C. H. Valeur og F. F. Krogh. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 74 S.

Haandbog for Rebslagere. Udarbeidet for Marinens Haandværkere. a. 1858. 4. 62 S., 3 Tavler.

Haandbog for Seilmagere. Udarbeidet for Marinens Haandværkere. Chra. 8. 4. 58 S., 8 Tavler.

J Repertorium for Oplysninger og Undersøgelser, vedk. Gjende for 8. Storthings Virksomhed, udg. af F. Stang og C. Fougstad, *B. 3* (Chra. 6), S. 90—130: Om en Plan for den norske Marine.

J Archiv for Søvæsenet *VII.* (Kbh. 1835), S. 67—72: Beskrivelse over Reebslagerie i Nærheden af Toulon.

J Magazin for Naturvidenskaberne, *B. 11* (1832), S. 204—215 er delt Uddrag af en Beretning om den vulkanske Ø Isola Ferdinandea, og i Nyt g. f. Naturvid., *B. 3* (1842), S. 89—114 har Chr. Hansteen meddelt magnetiske ttagelser] af V. og Kaptejn Konow paa et Togt i Middelhavet 1840.

Han har væsentlig Del i Udarbejdelsen af Reglement for Tjenstgjøringen ›ord i den kgl. norske Marines Krigsfartøier (Chra. 1856. 8.) og Reglement for ıdtjenesten ved den kgl. norske Marine (Chra. 1857. 8.) med vedheftede Inıctioner for Hovedverftets Embedsmænd og Betjente.

Valeur, Peter, foregaaendes Broder, blev født i Fredriksværn ⁄aj 1812, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1832 og tog ›logisk Embedsexamen i Juni 1838. Efter fleraarig Lærervirksomhed ergen udnævntes han til Sogneprest til Kistrand i Finmarken 20 Novbr. 1, til Sogneprest til Lødingen 6 April 1859 og til Sogneprest til Sørum anuar 1871, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 5 Maj 1883. ı døde ved Grefsen Bad 6 Juli 1889.

* 1841 *Gjerthrud Helene Schumann* (f. 15 Februar 1812, † 21 1887), D. af Kjøbmand i Bergen Alrich Wiers S. og Helene Dorothea rhusen.

Jfr. [Wilhelmine Brandt:] Stamtavle over Familjerne Ellerhusen og Gørbitz, S. 5; Erlandsen's Biogr. Efterr. om Geistligh. i Tromsø Stift, S. 21.

I Luthersk Kirketidende, Ny Række *II.* (1870), 152—55: Til Hr. D. T.[hrap] (om Udlæggelse af Apokalypsen).

I Aftenposten *1875*, No. 27: Om Skatteligningen i Sørum (jfr. No. 3, 23, 39, 40, 45 og 61).

I Verdens Gang *1879*, No. 128 (Svar paa Angreb i Anl. af Valgmandsvalget i Sørum, jfr. No. 125, 131 og 136, hvor ogsaa en Artikel om Sagen af G. R. Aasgaard).

Valstad, Ole Christensen, se **O. Walstad.**

Vang, Anders Evenssøn, Søn af Husmand og Skolelærer *Even Torstenssøn* († 1817) og *Velgjerd Andersdatter*, blev født paa Gaarden Baggetun i Vang i Valders den 27 Maj 1795. Hos sin Fader lærte han at læse, skrive og regne, og efterat han i 8 Aar havde været i Tjeneste paa Prestegaarden, blev han om Høsten 1816 ansat som konstitueret Skolelærer i Vangs Hovedsogn, derefter 14 Novbr. 1817 som virkelig Skolelærer for Øje Annex med Vennes, hvorfra han senere blev forflyttet til Hovedsognet; fra 1820 var han tillige i et Par Aar autoriseret Hjælpevakcinatør for Vangs Prestegjeld. Ved Udgangen af 1847 tog han Afsked som Skolelærer og erholdt en liden Pensjon af Oplysningsvæsenets Fond. I 1830 havde han bygslet Pladsen Lund under Prestegaarden, som han ved ihærdigt Stræv forvandlede fra en Stenur til Ager og Eng, og hvor han endte sine Dage den 3 Oktbr. 1877. Han var lige fra sine yngre Aar en meget søgt Kjøgemester ved Begravelser, Bryllupe og Barsler i Hjembygden; han var en dygtig Sanger, og han sad inde med et stort Forraad af Eventyr og Sagn, som han ved andres Hjælp udgav.
⚭ 16 Septbr. 1832 *Jørand Evensdatter* fra Aaberg i Nordre Aurdal.

Selvbiografi i det nedenfor nævnte Skrift «Udsigt over en Skolelærers Levnetsløb», S. 3—17. *Biografiske Oplysninger* i Hallv. Bergh's «Nye Folke-Eventyr og Sagn fra Valdres», 3. Saml., S. 68—70. *Nekrologer* i Ny ill. Tid. 1878, S. 9; i The Academy 1878, I. 257. — En *Mindestøtte* blev efter Indbydelse fra Lærere i Valders af 27 Juni 1883 rejst ved Subskription og afsløret paa hans Grav 25 Juni 1884, se Aftpst. 1884, No. 102 A af Hallvard Bergh; Fædrelandet 1885, No. 28 og 31 (i Udklipningsføljetonen «For By og Bygd», med Tale af Hallv. Bergh), optr. i Gjøviks Bl. s. A. No. 73; Gjøviks Bl. 1887, No. 70 af H. Bergh.

Gamla Reglo aa Rispo, ifraa Valdris, en Samling af Fortællinger, Sagn og Eventyr, optegnede i Valders. Chra. 1850. 8. 1 Bl., 78 S. (Skriftet er korrigeret af Pastor Steensrud og Organist L. M. Lindeman. To af Stykkerne deri er omskrevne i Landsmaalsretskrivning [ved Hans Ross] i „Ein Soge-Bundel utgjeven av Norske Samlaget", Chra. 1869).

Kort Udsigt over en Skolelærers Levnetsløb, med et Tillæg af Bryllups- og Kjøgemesterverš fra Valdres. Chra. 1870. 8. 44 S.

Gamla Segner fraa Valdres etter Uppskrift av Anders Eivindson ng utgjevna av J. E. Nielsen. I. [eneste]. Chra. 1871. 8. 1 Bl., 76 S. (Jfr. Skolelærers Levnetsløb", S. 13—14 og nærværende Verk B. IV. 268 og V. —18).

J Skilling-Magazin 1848, S. 62—64, 70—72 og 82—85: Bryllupsskikke alders. (Optr. i „en Skolelærers Levnetsløb", S. 18—44).

J Univ.- og Skole-Annaler, 2. Række, V. (1850), S. 488—91 har M. Lindeman meddelt 6 af V. fortalte Sagn paa Valdrismaal.

Vangen, Peder, Søn af Gaardbruger *Ole Kristensen V.* og *iertrud V.* (fra Romsdalen, ✝ 1 Decbr. 1865, 78 Aar gl.), blev født a Gaarden Vangen i nordre Fron i Gudbrandsdalen den 1 Marts 26. Alt fra Guttedagene maatte han arbeide haardt, først i sit fattige em, derefter i fire Aar (1839—43) hos en Slægtning i Ramnes i Jarlsrg; men Læselysten var tidlig vaagnet hos ham, og drevet af Brødrene al og Engebret Hougens Exempel drog han i 1845 til Klæbu Semirium, hvorfra han i Juli 1847 dimitteredes med Hovedkarakter «Meget elig». Efter i to Aar at have været Huslærer hos Presten M. T. ›ltermann i Holtaalen forsøgte han sig et Aar som Kirkesanger og ngangsskolelærer i sin Hjembygd Kvam i nordre Fron, men kunde :e finde sig tilrette i de trange og fattige Forhold og overtog derfor er for to Aar Huslærerstillingen hos Presten Holtermann, medens n desuden om Søndagene holdt gratis Skole for Bygdens Bondetter. Derefter var han et Aar Lærer ved Trondhjems Døvstumme-:titut, saa fra 1853—1860 ved Løjtnant Dessens Privatskole og blev 1855 ansat som Lærer ved Frue Sogns Almueskole i Trondhjem, hvor n i 1860 steg til Førstelærer, og hvor han i 1858 gjennemdrev en ›r Reform i Undervisningsplanen. Paa Grundlag af denne Plan op-.tedes i 1866 en kommunal Betalingsskole for Gutter, hvis Bestyrer han refter var indtil Omordningen af Byens Skolevæsen i 1887; ved Udngen af Februar 1889 opgav han paa Grund af svækket Helse sin rksomhed ogsaa ved Almueskolen. Ved Siden af sit faste Skolearbejde vde han stadig givet megen privat Undervisning, havde Timer ved :alskolen og var i sine senere Aar Medbestyrer af Lærerindekurser; suden var han Bestyrer af Trondhjems Almuebogsamling, Kantor ved ue Kirke og en kort Tid ogsaa Boghandler. Han var en flittig Foredragslder i Byens forskjellige Haandverker- og Arbejderforeninger; 1871—73 r han Formand i Trondhjems Arbejderforening og i en Aarrække Forınd i Byens Lærerforening. Blandt Skolegutterne stiftede han i 1873 ›reningen «Smaafuglenes Venner». I 1866 gjorde han med Understøtse af Trondhjems Kommune en Rejse til Stockholm, særlig for at ıdere Skolesløjden, og 1872 foretog han med offentligt Stipendium en :jse i samme Øjemed til Kjøbenhavn. Han døde 28 Februar 1891.

* 1857 *Nikoline Bernhardine Nordlund* (÷ 6 Maj 1882, 47 Aar gl.), D. af Urmager N.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1887, No. 64; i Norsk skoletidende 1889, S. 285—86; i Dagsposten 1901, No. 213 [paa Grundlag af selvbiografiske Notitser fra 1887]. *Nekrologer* i Norsk skoletid. 1891, S. 97; i Thj. Adr. 1891, No. 60; i Aftpst. 1891, No. 140. Jfr. Dagspst. 1885, No. 201 (om hans 25-Aarsjubilæum som Førstelærer, med Digt); Kr. Koren: Fortegnelse over Filologer etc., S. 136—37.

Uddrag af Fortegnelserne over det Kongelige norske Videnskabers Selskabs Bogsamling samt nogle Ord om at kunne læse og om Læsning. Throndhjem 1860. 8. 32 S. (Anm. af A. Feragen i Den norske Folkeskole, N. R., IV. 77—78).

Foredrag i Strindens Landboforenings Møde paa Aasvang Skole 2den Januar 1884. Thjem. 1884. 8. 16 S.

Menneskets Forhold til Dyrene. Foredrag i Foreningen til Dyrenes Beskyttelse 2den Juli 1884. [Thjem. 1884]. 8. 8 S. (Uden særskilt Titelblad. Over Titelen: Fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Trondhjem).

I **Den norske Folkeskole, Ny Række,** *VI.* (1863), S. 142—43: Anm. af 59 Koraler af M. A. Udbye. — 3. **Række,** *III.* (1867), S. 41—45: Reiseberetning til Throndhjems Skolekommission.

I **Aftenbladet** skrev han stadige **Breve** fra Trondhjem fra Septbr. 1858 (No. 226) indtil 1866; særlig kan mærkes i *1858*, No. 236 og 241 (om religiøse Forhold), No. 243 (om Bygdeskeder), No. 261 (om Kvindens Uddannelse), No. 277 og *1859*, No. 41 (om Haandværkerforhold); *1860*, No. 136 (om religiøse Forhold i Trondhjem og ved Klæbu Seminar, jfr. No. 155 af Seminariets Elever, hvortil V. i No. 163; Artikelen fremkaldte en offentlig Undersøgelse med paafølgende Reform af Seminarforholdene); No. 184, 188, 190, 191 og 194 (om Kongekroningen).

I **Throndhjems Adressecontors-Efterretninger** *1858*, No. 15 og 16: Lidt om vor Byes Almueskolevæsen; No. 17: En fornøden Oplysning; No. 18: „Skolen". — *1866*, No. 147, 149, 152, 155, 156, 157, 165 og 166 (Korrespondance fra Sverige); No. 159: Et Brev til Smaagutterne [fra Stockholm]. — *1872*, No. 188, 191, 193, 194, 196—199: Korrespondance fra Kjøbenhavn [om Udstillingen]. — *1873*, No. 263 (om Fredning af Smaafuglene).

I **Throndhjemsposten** og senere i **Throndhjems Stiftsavis** skrev han en Række Artikler om Skoleforhold og flere historiske Foredrag, saaledes i Stiftsavisen *1881*, No. 114 og 115: Foredrag om Henrik Wergeland.

I **Dagsposten** *1887*, No. 97: Udsigt over Arbeidsskolens Udvikling i Thjem i de sidste 30 Aar; No. 102: Trondhjems Almuebogsamling.

Vangensten, Herman Sofus Stranger, Søn af Sorenskriver *Ove Bodvar Hussein V.* (f. 31 Januar 1806, ÷ 16 Marts 1859) og *Nicoline Cecilie Dahl*, er født i Overhaldens Prestegjeld den 3 Oktbr. 1849, blev Student med Laud fra Kristianssands lærde Skole 1867 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1873. Han var Sjømandsprest i Havre fra 1876 til 1 April 1881, blev 29 Juni 1881 udnævnt til residerende Kapellan i Gran paa Hadeland og er siden 1 Januar 1897 Sogneprest til Brandbu, som fra s. D. blev udskilt fra Gran som eget Prestegjeld.

* 14 Juni 1877 *Nelly Rebekka Langaard* (f. 23 Septbr. 1858), D. af Tobaksfabrikant Conrad L. og Henriette Bull.

Kristendommens Kamp med Hedenskabet. Billeder fra Fortiden som Spejlbilleder for Nutiden af **Gerhard Uhlhorn**. Med Forfatterens Tilladelse oversat fra Tysk efter Originalens andet Oplag. Kra. 1876. 8. 2 Bl., 365 S., 1 Bl.

Christophorus Træben. Af Pastor M. C. D. **Hafermann**. Med Forfatterens Tilladelse oversat fra Tysk. I Bind. (Aargangene 1875 og 1876). Kra. 1882. 8. 1 Bl., 156 S.

Ved Sygeleiet. Gudsord og Bønner efter Wilhelm **Løhe**. Oversat. Kra. 1893. 8. 2 Bl., 106 S.

I **Vidnesbyrd fra den norske Kirke** i Prædikener over Epistler og Lektier, udg. af C. F. Eckhoff (Kra. 1881), S. 138—48: Søndag Sexagesima.

I **Sømandspostille** udg. ved S. Skavlan og R. Aars Nicolaysen (Bergen 1889), S. 155—61: Fastelavens Søndag. De aabnede Himle; S. 408—18: Ottende Søndag efter Trefoldighed. Falske Profeter.

Vangensten, Jens Johan, Søn af Foged paa nedre Romerike *Ove Henrik V.* og *Margrete Bue*, blev født i Fet den 6 Septbr. 1766, blev juridisk Kandidat 1785 og var senere Ejer af Gaarden Vilberg i Sørum. Han var 4de Repræsentant for Akershus Amt paa Storthinget 1815—16 (Medlem af Lagthinget). Han døde som «Literat» i Kristiania den 8 Februar 1837.

* *Catharina Stranger Skjelderup* (f. 1779, † 1851), D. af Sogneprest i Oslo Peter S. og Christiane Wisløff.

Jfr. T. Lindstøl: Stortingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 142; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. Udg., S. 239—40; H. Wergelands Samlede Skrifter VIII. 303.

Den 17de Mai 1827. 8. 1 Bl. (Vers. Jfr. Dagbl. 1902, No. 82).

Balders Død. Efterligning i gammel nordisk Versart, med Allusion og Alliteration. 4. 2 Bl. (Uden Titelbl.; paa sidste Side: Skrevet i Christiania, den 17de Mai 1829).

I **Norske Intelligenzsedler** *1796*, No. 7 (i Anl. af Rec. [af C. E. Mangor] af Skrifterne om et norsk Universitet i Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1795, S. 721—821). — *1797*, No. 26: Kristian Jensen Lofthus.

I **Morgenbladet** *1822*, No. 292: Drikkevise, af det Svenske. — *1834*, No. 1: Raad og Raab fra en Olding (Digt); No. 123 (om hans Forfatterskab til Smædevers i Statsborgeren mod Statsraad Collett, jfr. No 21 af v. Hadeln og No. 120).

I **Statsborgeren** *H. 11* (1834), S. 89—92 (to Smædedigte om Statsraad Collett; Forf. blev efter kgl. Resolution af 5 Marts 1834 sat under offentlig Tiltale og ved Dom af Kristiania Byting 9 April 1835 dømt til 6 Maaneders Tugthus for Overtrædelse af Trykkefrihedslovgivningen, jfr. Statsborg., H. 12, S. 100—102 og 116—120, Morgbl. 1835, No. 112 og 114). — *H. 14* (1835), S. 79—80: Norsk Trykkefriheds Qvæstion. — *H. 16*, S. 14—16 (om Bidrag til Livsophold for ham og til Udgivelse af hans Proces). — *H. 17*, S. 32: Frit Land, fri Presse! — *H. 20* (1836), S. 40: Frihed (Digt).

Et **Brev** fra ham til Chr. M. Falsen, dat. Vilberg 29 April 1823, er meddelt af J. A. Schneider i Dagbl. 1903, No. 16.

Vauvert, Niels Johnsen, Søn af Kjøbmand *Niels Carl Barfod V.* og *Birgithe Jørgine Johnsen*, blev født i Porsgrund den 9 April 1837. Efter at have tilbragt et Aar ved et Handelsakademi i Lübeck tog han Post ved en Forretning i London, senere i Frankrige, hvor han tilslut nedsatte sig som Trælastagent i Nantes. Han døde ugift 15 Februar 1886 paa Gaustad Sindssygeasyl.

Tabeller for Coursarbitrage. Chra. 1862. 8. 2 Bl., 102 S. (Anm. i Chra.-Pst. 1862, No. 225).

Vedeler, Berendt Christian, Søn af Kjøbmand *Gerdt Henrik V.* og *Anna Sofie Wiese*, er født i Bergen 23 Maj 1836, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1855 og tog i Decbr. 1862 medicinsk Embedsexamen med Laud. Efter Examen var han i 1½ Aar konst. Underlæge ved Bergens kommunale Sygehus, og i April 1863 blev han konstitueret, i Decbr. s. A. fast ansat som Bylæge i Bergen, i hvilken Stilling han forblev, indtil han 30 Novbr. 1867 udnævntes til Kompanikirurg ved Bergenske Brigade. 4 Oktbr. 1869 blev han forsat som Kompanikirurg til Armeens Hovedstation i Kristiania, 6 August 1873 befordret til national Korpslæge i Bergenske Brigade og 18 Decbr. 1876 forsat i samme Stilling til Kristianssandske Brigade; han udtraadte 1 April 1877 som surnumerær i Armeens Lægekorps og erholdt 17 Maj 1879 efter Ansøgning Afsked. Fra 15 Oktbr. 1872 var han i 3 Aar ansat som Reservelæge ved Fødselsstiftelsen i Kristiania, og siden har han drevet privat Lægepraxis i samme By. I April 1865 tiltraadte han en 1½ Aars Udenlandsrejse for at studere Kvindesygdomme og Fødselshjælp ved britiske og tyske Universiteter, i 1867 opholdt han sig i samme Øjemed en længere Tid i Paris, og Vaaren 1887 gjorde han en Studierejse til Berlin og Birmingham. 3 Marts 1877 blev han kreeret til *Dr. med.* ved Kristiania Universitet for en Afhandling om «Retroversion og Retroflexion af den usvangre Livmoder». Siden 1895 er han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania.

⚭ 14 Septbr. 1863 *Johanna Catharina Schmidt* (f. 27 Januar 1841), D. af Kjøbmand i Kristiania Johan Gottfried S. og Christiane Frederikke Sophie Døderlein.

Jfr. Kiær: Norges Læger (2. Udg.) II. 461—63; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 76; Departements-Tidende 1876, S. 19—29.

Lærebog om Kvindens Sygdomme. Kra. 1875. 8. VIII S., 526 S., 1 Bl.

Retroversion og Retroflexion af den usvangre Livmoder. Kra. 1876. 8. 2 Bl., 96 S.

Gynæcologisk Diagnostik for Læger og Studerende. Chra. 1892. 8. 5 Bl., 79 S. (Anm. i Tidsskr. f. d. norske lægeforening 1893, S. 46—48; af O. Christie i Medic. Revue X. 27—28).

I Norges officielle Statistik udg. 1864, C. No. 5, Tabeller over de Spedalske i Norge i Aaret 1863, S. 20: Beretning om Sundhedsforholdene m. m. i Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1.

I Norsk Mag. f. Lægevid., 2. Række, *XXIV.* (1870), S. 263—66: Endometritis decidualis tuberosa; S. 599—605: Svangerskab i den tilbagebøiede Livmoder (jfr. Bemærkninger af Prof. Faye i 3. Række, I. 83 fg.). — 3. Række, *V.* (1875), S. 653—54: Diagnosen af Cancer Uteri. — *VII.* S. 509—535: Tang eller Vending ved det forsnevrede Bækken? Prøveforelæsning for Doktorgraden i Medicin. — *VIII.* S. 97—119: Livmoderens Leie. — *IX.* S. 115—43: Anm. af Dr. E. Noeggerath's «Den latente Gonorrhoe hos det kvindelige Kjøn»; S. 586—632: Gynækologiske Studier; S. 989—1020: Retroflexio uteri hos Nulliparæ. — *X.* S. 777—802: Retroflexio uteri gravidi. — *XI.* S. 177—205: Endometritis corporis uteri acutus (Retroflexio uteri hos Jni- & Multiparæ); S. 669—85: Retroflexio uteri hos Diegivende. — 4. Række, II. 1887), S. 856—79: Operativ Gynækologi. Reiseindtryk (jfr. Bemærkninger af J. Sandberg III. S. 98—99 med Svar fra V. S. 99). — *IV.* S. 89—101: Nerver i Torskeovariet ogs. i Særtryk). — *V.* S. 1—5: Uretrit og Endometrit; S. 523—30: Nerver i Menneskeovariet. — *VI.* S. 539—49: Et Kræftdyr (Foredrag i det medicinske Selskab 25de Marts 1891). — *VII.* S. 540—49: Et andet Kræftdyr (Foredrag i Medicinske Selskabs Møde den 13de Januar 1892). — *IX.* S. 29—33: Dysmenorrhoë; S. 183—96: Impotentia feminarum. — *X.* S. 380—403: Primær Sterilitet. 310 Tilfælde. — *XI.* S. 442—49 og 852—53 (ang. Gynækologien, jfr. Svar fra A. S. S. 854 fg. og Gjensvar fra V. S. 1063 fg.); S. 486—97: Vakcineprotozoen; S. 833—35: Et Tilfælde af spondylolisthetisk Bækken (Meddelelse i Medicinsk Selskab 6te Mai 1896); S. 1271—75: Anm. af F. Winscheid: Nevropathologie und Gynäkologie. — *XII.* S. 1098—1129: Dysmenorrhea hysterica (Foredrag i Medicinsk Selskab 12te Mai 1897). — *XIII.* S. 503—23: Amenorrhoea hysterica. — *XIV.* S. 317—24: Hyperæmia vulvae et vaginae hysterica. — *XV.* S. 160—77: Kræftparasit; S. 822—34: Meno- et metrorrhagia hysterica. — *XVII.* (1902), S. 63—89: Cystit hos kvinden.

I Forhandl. i det medicinske Selskab *1870*, S. 33—36 (Akkuchementstilfælde, medfødt transversel Forsnevring af Vagina). — *1871*, S. 232—34 (Vaginismus). — *1872*, S. 30—32 (Tilfælde af Anteversio og Retroversio uteri); S. 54—57 (Perforatorier); S. 83—89 (Barnes's Kraniotomiforceps og Extraktionsinstrumenternes Historie, jfr. S. 106—9 og 1875, S. 70—71); S. 104—6 (Tangforretning); S. 165—73 (Hydrocefalisk Foster, jfr. S. 173 fg. og 226 fg.). — *1873*, S. 12—14 (Adenoma uteri); S. 102—3 (Selvudvikling); S. 118—23 (Indre Blødning under Fødselen); S. 136—37 (Barselfeber). — *1874*, S. 43—57 (En ny Fødselstang); S. 159—62 (Accouchementstilfælde); S. 189—200 (Spondylolistetisk Bækken, jfr. S. 202 fg. og 1876, S. 33—42). — *1875*, S. 173—77 (Om de vorteformige Legemer som Svangerskabstegn). — *1876*, S. 64—66 (Centralruptur af Perineum); S. 87—92 (Blæremola); S. 189—94 (Frenulum hos Kvinden, jfr. 1877, S. 56—60). — *1877*, S. 15—17 (Ruptur af Aneurisma aortæ); S. 82—84 (Om Ar hos Svangre). — *1878*, S. 51—54 (Gynækologisk Kasuistik); S. 170—71 (Atresia vaginæ). — *1879*, S. 34—37 (Kunstigt Bækken, nye Fødselstænger, jfr. S. 91—100); S. 69—78 (Puerperiets Diætetik); S. 256—95 (Ovarit); S. 306—315 og *1880*, S. 33—44 (Pyæmi og Puerperalfeber); S. 86—91 (Laparatomi ved extrauterint fuldgaaet Svangerskab); S. 194—98 (Akut Perimetrit, latent Gonorrhoe); S. 225—31 (Endometritis corporis uteri). — *1881*, S. 61—68, 79—81 (Perforationer i Norge); S. 114—18 (Kardialgi); S. 273—74 (Livmoderens Leieforandringer). — *1882*, S. 12—13, *1884*, S. 79—86, *1885*, S. 226—31, 259—62, 274—76 (Ovarit og Gonorrhoe; latent Gonorrhoe, Gonokokker, jfr. 1883, S. 288—89). — *1882*, S. 265—68 og *1883*, S. 24—28 (Typhoidfeber i Kristiania); S. 87—97 (Sygdom i Uterus og Sindssygdom); S. 181—225 (Dysmenorrhoe, Referat af hans Afhandl.

i Arch. f. Gynäk. XXI). — *1886*, S. 222—31 (Den medicinske Undervisning, jfr. 1887, S. 50—56). — *1888*, S. 190, 192—93, 204—8, 236—40 (Om Diarrhoe-Epidemien i Kristiania). — *1889*, S. 18—22 (Hæmatometra); S. 76—78 (Perineorafi); S. 170—72 (Om Tuberkulose); S. 193—98 (Abrasio uteri). — *1890*, S. 27—29 (om Influenza); S. 74—79 (Apostolis Metode); S. 97—100 (Om Fabriktilsynsloven). — *1892*, S. 20—22 (Kræftdyr); S. 74—80, 91—95 og 120—27 (Om Reaktion i Kirurgien); S. 275—81 og *1893*, S. 12—15 (Om Prostitutionen). — *1894*, S. 186—89 (Sporozoer i Fibrom). — — *1895*, S. 226—28 (Sporozoer ved Lipom). — *1896*, S. 241—44 og *1897*, S. 22—24 (Om Tuberkuloseloven); S. 125—27 (Om Typhoidfeberen i Kristiania); S. 264—68 (Retroflexio uteri). — *1898*, S. 74—76 (Hysterisk Stigma); S. 280—84 (Om Prostitutionen i Kristiania). — *1900*, S. 2—5 (Om Tuberkulosens Helbredelsesbetingelser); S. 163—67 (Appendictis); S. 217—21 (Senetransplantation, Cancerparasiten); S. 285—87 (Om Skolelæger og Skolehygiene). — *1901*, S. 44—47 (Hepatisme); S. 126—28 (Om Forurensning af Kristiania Havn og om Vandklosetter); S. 235—42 (Pulserende Aorta). — *1902*, S. 162—64 (Den medicinske Undervisning).

I Lommebog for Læger for 1879, udg. af Jac. Heiberg, S. 44—47: Den metodiske undersøgelse af kvindens sygdomme.

I Tidsskr. f. praktisk Medicin *VI.* (1886), S. 245—53, 261—68: Om Retroflexio uteri. — *VIII.* 453—56: Puerperal selvinfektion (jfr. IX. 59 fg. af J. Buchholz, med Svar af V. S. 84, Tilsvar af J. B. S. 182). — *IX.* 412—14: Kontant betaling.

I Tidsskr. f. den norske lægeforening *1890*, S. 111—13 og 258—60: Kontant betaling; S. 478—80: Renlighed under reglerne. — *1892*, S. 118: Curette eller ikke curette; S. 124: Kontant betaling. — *1894*, S. 135—36: Trøske. — *1896*, S. 607—14: I anledning af dr. Rodes opsats om sterilitas hymenalis (jfr. R. S. 465—82). — *1899*, S. 160—65: Bestemmelse af svangerskabets tid; S. 889—94: Reaktionen. — *1901*, S. 254—56: Tuberkulose og dagsaviserne.

I Forhandl. og Foredrag paa det 2det norske Lægemøde i Kristiania 1887, S. 167—73: Om Salpingitis.

I Archiv for Math. og Naturvid. *XII.* (1888), S. 376—83: Nerver i Fåre-Ovariet. (Ogsaa i Særtryk). — *XIV.* 94—100: Nerver i Hummerens Ovarie. (Ogsaa i Særtryk).

I Archiv fur Gynäkologie *XIX.* (Berlin 1882), S. 294—300: Kleine Statistik uber die Lageveränderung der Gebärmutter (anm. i The Lancet 1882, S. 1043—44). — *XXI.* (1883), S. 211—78: Ueber Dysmenorrhoe. — *XXVIII.* (1886), S. 228—42: Retroflexio uteri. — *LXII.* (1902), S. 176—97: Metritis hysterica.

I Morgenbladet *1881*, No. 324 A, 325 A, 327 A og 329 A: Lidt om Epidemier i Christiania (jfr. L. Bidenkap i No. 320 A og 322 A): No. 339 A, 343 A, 345 A og 354 A: „Dødelighedsforholdene og de epidemiske Sygdomme i Christiania" (jfr. L. Bidenkap i No. 335). — *1895*, No. 173: En sund og naturlig Dragt for Kvinder (jfr. Kristine Dahl i Sundhedsbl. f. A., S. 36—38, 56—58 og i Morgbl. f. A. No. 231). — *1899*, No. 9: Tuberkuloseloven.

I Aftenposten *1899*, No. 115: Tuberkuloseloven. — *1900*, No. 723: Hvorledes Tuberkulosen smitter; No. 846: Loven om Tuberkulose.

I Nationalbladet *1901*, No. 203 (om Lægespecialister, Referat af Interview).

Vedeler, Georg Ferdinand, Søn af Kjøbmand *Berent Christian V.* (f. 5 Juni 1767, † 28 Oktbr. 1830) og *Divert Henrika Krohn*

20 Januar 1780, † 1 Februar 1847), er født i Bergen 20 Januar 1825. ter at være indtraadt paa Krigsskolen som Kadet 1842 blev han udævnt til surnumeræer Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade 15 Marts 47 (med Anciennetet fra 21 Decbr. 1846), gjennemgik den militære øjskole 1849—52 og overflyttedes 2 Decbr. 1848 til 1ste Akershusiske igade, ved hvilken han udnævntes til virkelig Sekondløjtnant 4 Februar 50 og til Premierløjtnant 22 Decbr. 1853, men udtraadte som surımeræer fra 21 Decbr. 1855 til 23 April 1859 og atter fra 24 Marts 60. Fra 1853 var han beskjæftiget ved de civile offentlige Arbejder, rst ved Vejvæsenet, fra 1854 som Arbejdsbestyrer ved Kanalvæsenet; August 1857 erholdt han Stipendium for i Udlandet at gjøre sig beendt med Arbejder vedkommende Kanal- og Elvedragsvæsenet. 10 Juli 862 udnævntes han til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden med Station rst i Tvedestrand, siden i Arendal, blev 5 Maj 1870 udnævnt til Premierjtnant og 7 Februar 1874 til Stabskaptejn i samme Brigade. Som Kapjn var han en kort Tid Arbejdsbestyrer ved Vejvæsenet, men fratraadte elt de civile offentlige Arbejder, da han i Juli 1875 overtog Bestyrelsen f Marinens Land- og Vandbygningsvæsen ved Karljohansværns og Fredriksærns Værfter. 13 Marts 1880 forfremmedes han til Kaptejn i Ingeniørrigaden, fra Ingeniørvaabnets Omorganisation 22 Oktbr. 1888 som Distriktsgeniør for Karljohansværn samt 2den og i flere Aar ogsaa 3dje Brigades istrikter. Som Følge af Aldersgrænseloven gik han af fra Militærenesten 31 Decbr. 1896. Han blev R.[1] S. O. 1878 og R.[1] St. O. O. Januar 1891 «for militær Fortjeneste». Paa Horten var han i flere ar Medlem af Kommunestyrelsen.

* 22 April 1855 *Eleonore Vogt* (f. 28 Januar 1834), D. af nedenævnte Byfoged paa Moss David V. og Maria Magdalena Juhl.

Jfr. Aftpst. 1896, No. 891; Gjengangeren s. A. No. 152 og 154.

I Polyteknisk Tidsskrift *III.* (1856), S. 129—40, 145—49 og 217—19: de Kanalarbeider, der ere eller i den nærmeste Fremtid ville komme under Arbeide.

Vedeler, Kristian Fredrik, Søn af Handelsforvalter *Joachim V.* 24 Juli 1841) og *Ellertine Ryland* (f. 1799, † 30 Marts 1897), er dt i Bergen 2 April 1826, blev Student med Laud fra Bergens lærde ole 1846 og tog filologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1854. Fra 54—56 og 1858—60 var han Privatlærer i Bergen, 1856—58 Andenlærer ed Farsunds Borgerskole, blev 15 August 1860 konstitueret som Adjunkt ed Trondhjems Kathedralskole, i hvilket Embede han blev fast udnævnt 1 August 1861, og blev 1 Juli 1876 udnævnt til Overlærer ved samme Skole, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 14 Juni 1890.

* *Karen Christiane Børs Angell* (f. 10 April 1825, † 27 Septbr. 1896), D. af Kjøbmand, senere Kunstdrejer i Bergen Peter A. († 18 Januar 1854) og Ane Christine Lie.

Jfr. Kr. Koren: Fortegnelse over Filologer etc., S. 8.

Aandens Embede. Prædiken af Dr. Friedr. Wilh. Krummacher. [Overs. af V.] Bergen 1855. 8. 16 S.

Paaskemorgenen. Af Dr. Fr. W. Krummacher. [Overs. af V.] Bergen 1855. 8. 28 S.

Adventsbogen af F. W. Krummacher. Oversat. Bergen 1856. 8. 3 Bl., 421 S.

Den kananæiske Kvinde. Prædiken af F. W. Krummacher, oversat. Bergen 1856. 8. 20 S.

Om Christi Velgjerning. Det høiberømte Romerske Vidnesbyrd fra Reformationens Tidsalder for Retfærdiggjørelsen af Troen af Aonio Paleario. Efter den femte tydske Udgave oversat. Bergen 1856. 8. — Andet Oplag. Bergen 1857. 8. XXIV S., 90 S., 1 Bl.

Den lidende Christus. En Passionsbog af F. W. Krummacher. Oversat. Bergen 1857. 8. 4 Bl., 171 S.

Johan Arndts samtlige Bøger om den sande Kristendom, tilligemed hans Paradis-Urtegaard. Oversat fra Tydsk. Bergen 1859. 8. 6 Bl., 778 S., 3 Bl., V S., 153 S. — Andet Oplag. Bergen 1861. 8. 4 Bl., 778 S., V S., 153 S. — Tredje Oplag. Bergen 1868. 8. XXX S., 1 Bl., 808 S.

Under sit Ophold i Bergen oversatte han antagelig ogsaa flere af Krummachers Prædikener, se Norsk Bogfortegnelse 1848—1865, S. 130—31.

Vedøe, Camilla, efterfølgendes Datter, blev født i Biri 1842 og døde i Kristiania 19 Marts 1900.

Tornerosen. En Samling lyriske Digte og Andet af en Dame. Chra. 1877. 8. 40 S.

Tornerose. Lyrik af Kamilla Wergeland. [Paa nyt Titelblad:] Forsøg i Digtekunsten, Strøtanker og Andet af Kamilla Wergeland. Udkommet i 1877. Forbedret Udgave. Kra. [188*]. 8. 3 Bl., 79 S. (S. 1—45 er nyt, Resten efter frg. Udg.)

Hun har desuden, oftest under Navnet Camilla Wergeland, forfattet flere særskilt trykte Lejlighedssange, saaledes «Nora taler», «Mindedigt over Paul Botten-Hansen» (Kra. 1875), «Mindedigt over Ejlert Sundt» (Kra. 1875) o. fl.

Vedøe, Edvard Vilhelm, Søn af Kardemager *Anders V.* og *Randine Berg*, blev født i Kristiania den 11 Septbr. 1805, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1823 og tog theologisk Embedsexamen med Laud 1828. 18 Juni 1831 blev han udnævnt til Sogneprest til Suldal i Ryfylke, 10 Juni 1837 til Sogneprest til Jelse og 16 Juni 1848 til Sogneprest til Biri, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 2 Decbr. 1861. Han døde paa sin Ejendomsgaard Oppegaard paa østre Toten 27 Maj 1895. I Jelse var han Ordfører 1840.

* 9 Novbr. 1829 *Augusta Antoinette Wergeland* (f. 10 Januar 1810, † 1874), Søster af nedennævnte Henrik Arnold W.*).

*) Han skrev til hende Digtet «Svalen» (1841).

Jfr. B. Svendsens Mskr. paa Univ.-Bibl. II. 2. 1258—59; Vestl.-Pst.s Tillæg 1887, No. 49 [af Torkell Mauland]; Morgbl. 1857, No. 168; Den 17de Mai 1894, No. 24 af R. Løland.

I Alm. Norsk Maanedsskrivt *I.* (1831), S. 295—306 og *II.* S. 65—72: Om det johanneiske Logos (Fragment af en Recension over N. Treschows Skrift Evangeliet efter Johannes).

I Morgenbladet *1830,* No. 112: Appel til Publikum [i Anl. af hans Deltagelse i Optøjerne 17 Maj 1829, jfr. No. 116 og hans Inserat i Patrouillen 1829, No. 98].

Vefring, Lyder Andersen, Søn af Gaardmand *Anders Larsen V.*, blev født i Vefring i Søndfjord 1852 og døde paa sin Faders Gaard sammesteds den 17 April 1882.

Nekrolog i Bergpst. 1882, No. 106.

I Jaabæks Folketidende *1872,* No. 36: Lidt om Brugen af Tobak.

I Bergensposten skrev han i flere Aar indtil sin Død Korrespondancer fra Søndfjord.

I Fjordenes Blad skrev han bl. A. *1876,* No. 44 B og 45 B: Foranledning af Amtets Avisers Udtalelser ang. det nylig afholdte Storthingsvalg for Nordre Bergenhus Amt (jfr. N. Bergh. Amtstid. 1876, No. 45 [af Livius Smitt], hvortil Storthingsmand Karl Vefring i s. Bl. No. 50 A og L. A. B. i Fj. Bl. 1877, No. 1 og 5 B). — *1877,* No. 22 B: Om Afholdsforeninger mod Brug af Tobak. — *1880,* No. 3 A og *1882,* No. 2: Lidt Stemmerets- og Valgstatistik for Nordre Bergenhus Amt. — *1882,* No. 1: Den norske lutherstiftelse.

I Nordre Bergenhus Amtstidende skrev han bl. A. *1880,* No. 23, 24 og *1881,* No. 12 A: Om Førde sognekalds deling; No. 16: Fred for vore skove.

Velde, Peder Pedersen, Gaardmandssøn fra Vass Sogn i Ryfylke, er født den 5 Marts 1856, tog Lærerexamen med Karakteren «Meget godt» ved Stord Seminar 1877 og blev om Høsten s. A. ansat som Almueskolelærer i Sande i Jarlsberg. Fra Sommeren 1881 var han Vikar ved Drammens Almueskole, derefter fra Decbr. 1882 Lærer ved Sagatun Folkehøjskole ved Hamar, indtil han Høsten 1883 traadte ind som Lærer og Medbestyrer ved N. J. Sørensens «Alvhejm Højskole» i Smaalenene, som han fra Januar 1884 bestyrede selvstændig, først i Ejdsberg, derefter i Rakkestad. Sommeren 1886 blev han ansat som Andenlærer ved en af Smaalenenes Amtsskoler, hvor han virkede til Vaaren 1895, da han bosatte sig som Bladudgiver og Redaktør ved Fredriksstad. Helt fra han kom til Smaalenene, har han berejst omtrent samtlige Amtets Bygder som Foredragsholder om Politik, Arbejderspørgsmaal og forskjellige Oplysningsemner. Fra 1885—1896 var han Formand i Smaalenenes Amtsvenstreforening og et Aar Formand i Amtets Arbejdersamlag. I 1891 valgtes han til Valgmand for Trøgstad og blev ved Storthingsvalget 2den Suppleant.

Trykt 22 Januar 1903.

* 20 December 1902 *Karen Mathilde Trønnes* (f. 2 Maj 1871), D. af fhv. Trælasthandler Karenus T. og Laura Nikoline Krabbe.

Hans første Avisartikel er trykt i Verdens Gang *1879*, No. 112 (Om Stortingsvalget for Jarlsbergs og Laurviks Amt). Under Opholdet i Drammen 1881—82 skrev han et og andet i Buskeruds Amtstidende og paa Hamar adskilligt i Oplandenes Avis (saaledes *1883*, No. 18 og 62: Hvordan en Skolelærer er stillet i vore Dage, jfr. No. 116); til dette sidste Blad har han ogsaa senere ved Lejlighed sendt Korrespondancer.

Dels anonymt, dels under Navn eller under Merket *P. V.* har han skrevet en hel Del i Kristianiaposten, i Dagbladet (saaledes *1894*, No. 41: Adolph Theodor Holst) og i Verdens Gang.

I Halden skrev han meget i Aarene 1884—1890, saaledes en Række Artikler om Sverdrups Kirkelovsforslag, om det nye Skolelovsforslag og andre politiske Emner, Rejseskildringer fra Jotunhejmen, fra Danmark og den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888, o. s. v.

I Fredriksstads Dagblad begyndte han at skrive 1890 (Aaret efter dets Grundlæggelse), saaledes i Aarg. *1890*, No. 149 en Fortælling „God Kristen, god Borger", desuden Rejseskildringer og en Mængde Artikler om Politik og Arbejderspørgsmaal, oftest under Merket P. V. Vaaren 1895 overtog han Bladet som Udgiver og Redaktør, i hvilken Egenskab han er navngivet paa Bladets Fod fra No. 77 s. A.

Velle, Anders Hanssen, blev født den 26 Septbr. 1802 paa Gaarden Velle i Ørsten, den Gang Annex til Volden, paa Søndmøre. Han maatte næsten rent paa egen Haand arbejde sig frem til boglige Kundskaber, og 1817 blev han Omgangsskolelærer i sin Hjembygd, derefter Kirkesanger 1827, i hvilken Stilling han blev staaende til 1864; en Tid holdt han ogsaa Skole for vordende Lærere. Han drev en flittig Opbyggelsesvirksomhed i Menigheden og var med at grundlægge Søndmøres Missjonsforening. Han indehavde en Mængde kommunale Tillidshverv, var Ordfører, Forligelseskommissær, Magasinforvalter, Udskiftningsmand o. s. v. Efter en kort Sygdom døde han 21 Novbr. 1883.

* *Kanutte Johannesdatter* (f. 1798, † 1870).

Biografi (med Gravsang af Sønnen H. Velle) i Aalesunds Blad 1884, No. 11.

Kort Anviisning for Landboere til at udskifte Ager og Eng af Fælledsskab. Eegseth [Søndmøre] 1834. 8. 7 upag. S., 20 S.

I Berte Kanutte Sivertsdatter Aarflots Selvbiografi (Eegsæt 1860), S. 40—43 er trykt af ham en Mindesang „Paa Berte Kanutte Aarflots Grav".

Han skrev ogsaa flere religiøse Lejlighedssange, og i Manuskript efterlod han sig en historisk Fremstilling af den religiøse Vækkelse i hans Hjembygd omkr. 1820 (benyttet i A. Chr. Bang's H. N. Hauge og hans Samtid, S. 502—3).

Velle, Hans, foregaaendes Søn, er født paa Ørstenvik i Ørsten 1832. I 1850 konstitueredes han som Omgangsskolelærer i sin Hjembygd og fik 1853 fast Ansættelse som saadan. 1859 gik han ind paa Stord

Seminar, hvorfra han dimitteredes Aaret efter med Hovedkarakteren «Meget duelig». Efter sin Hjemkomst overtog han et Vikariat som Lærer ved Voldens højere Almue- og Lærerskole, blev derefter igjen ansat som Lærer i Ørsten og beskikkedes 1864 som Kirkesanger i sin Faders Sted, i hvilken Stilling han i 1894 efterfulgtes af sin Søn. Vinteren 1901—1902 holdt han Foredrag om Morallærens Udvikling ved A. Austlids Folkehøjskole i Ørsten. Han var i sin Tid med at oprette en Provstilærerforening for søndre Søndmøre, hvis Formand han omtrent stadig var i 30 Aar. Han har i omkring 40 Aar været den ledende i Ørstens Missjonsforening, som han stadig har repræsenteret paa Fællesmøderne for Søndmøre. I omkr. 20 Aar var han Medlem af sin Kommunes Formandskab og var dets Ordfører i Ørstens første Aar som eget Herred (1884). Over 20 Aar sad han i Direktionen for Voldens og Ørstens Sparebank og fungerede som dens Formand under M. Aarflots Fravær paa Storthinget. I 1884 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Kristiania og Stockholm for at studere Skolevæsenet.

* *Martha Severine Karlsdatter* (f. i Sunnelven 1834).

Portræt med Biografi af s. i Norsk skoletidende 1901, S. 161—63 og i Skolebladet 1901, S. 109—11.

Han har skrevet en hel Del Avisartikler, dels i 70-Aarene i Møringen (saaledes 1872, No. 12—16, 20 og 21: Jaabækianismen), dels og vel mest i Landsbladet (i 90-Aarene) og af og til i Molde- og Aalesundsaviser (saaledes i Romsdals Budstikke 1882, No. 72: Erklæring om hans politiske Standpunkt); de fleste Artikler har været af religiøst og kirkeligt Indhold, enkelte af politisk, nogle faa har været Indlæg i Sprogstriden.

Han har ogsaa forfattet en Del religiøse Lejlighedssange (saaledes i Berte Kanutte Aarflots Selvbiografi, S. 45—46 og i Aalesunds Blad 1884, No. 11).

Vellesen, Jonas, Søn af Gaardbruger *Velle Nielsen Veen* og *Ingeborg Gunnarsdatter*, er født paa Gaarden Veen i Bjerkrejm i Dalerne den 2 Februar 1842. Som 16-Aars Gut vikarierede han nogle Maaneder som Skolelærer i Hjembygden, blev derefter om Høsten 1859 Omgangsskolelærer i Gjesdal, Vaaren 1861 i Time, og efter som Lærerlærling at have gjennemgaaet Time faste Skole hos sin efternævnte Broder var han fra Høsten 1862 Lærer i Birkenes Sogn, indtil han Aaret efter gik ind paa Holt Seminar, hvorfra han dimitteredes i Juni 1865 med Hovedkarakteren «Meget duelig». Efter et Aar at have været Huslærer paa Sand i Ryfylke blev han 2 Juni 1866 ansat som Kirkesanger og Fastskolelærer i Time, hvor han forblev til 11 Februar 1881, da han blev ansat som Kirkesanger og Lærer i Enebak, hvor han fra 1890 tillige har været Herredskasserer. Baade i Time og i Enebak har han stadig været Medlem af Skolestyret; en Tid var han Formand i Akershus Amtslærerforening, hvis Næstformand han endnu er. Efter hans Initiativ stif-

tedes i 1902 Akershus Maallag. Med offentligt Stipendium rejste han i 1881 omkring indenlands, 1882 i Danmark og Sverige for at studere Folkeskolevæsenet, og i 1895 havde han atter Stipendium for at studere Undervisningen i Historie, Modersmaal og Religion her i Landet og i Sverige.

* 3 Juni 1869 *Olina Olavsdatter Gudmestad* (f. 15 Juli 1845), D. af Gaardbruger og en Tid Skolelærer i Haa Olav P. G. og Guri Marta Aanestad.

Portræt med Biografi i Norskt barneblad 1897, No. 13; [af Velle Vellesen] i Skolebladet 1898, S. 181—82.

Sproglære med mundtlige og skriftlige øvelser for folkeskolen. Kra. og Bergen 1889. 8. 32 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1889, S. 404). — 2det oplag, 16de tusen. Kra. og Bergen 1892. 8. 32 S. (Jfr. J. Vellesen i Norsk skoletid. 1892, S. 150 og 580). — Tredje oplag, 30te tusen. Bergen 1898 [ɔ: 1897]. 8. 32 S.

Den fyrste bok aat barnet. Bergen og Kra. 1890. 8. 80 S. (Anm. af A. Gulbrandsen i Norsk skoletid. 1890, S. 180—81; i Sysvorti s. A. S. 78—79). — 4de utgaava. Bergen 1900 [ɔ: 1899]. 8. 80 S. — 5te utgaava. [30. Tusend]. Bergen 1902. 8. 80 S.

Norsk grammatik med skrivrøvingar aat folkeskulen og til sjølvhjelp. Kra. og Bergen 1891. 8. 32 S. (Jfr. Th. Homme i Den 17de Mai 1895, No. 67 og 68).

Folkeskolens ABC-bog. Med billeder. Kra. og Bergen 1891. 8. 80 S. (Anm. af Kr. Krog i Norsk skoletid. 1891, S. 155). — Andet oplag. Kra. og Bergen 1892. 8. 80 S. — Tredje oplag, 35te tusen. Bergen 1895. 8. 80 S. — Femte oplag, 82de tusen. Bergen 1901. 8. 80 S.

Emner til retskrivning og stil med retledninger og regler. Større udgave. Kra. og Bergen 1893. 8. 2 Bl., IV S., 184 S. (Anm. i Aftpst. 1893. No. 584). — Andet oplag. Bergen 1903. 8. 2 Bl., 184 S. — Mindre udgave. Kra. og Bergen 1893. 8. 1 Bl., 80 S. (Begge Udg. anm. i Norsk skoletid. 1893, S. 552—53; i Norsk skoleblad 1893, No. 12).

Norges historie for folkeskolen. Gjennemset af J. E. Sars. Bergen 1895. 8. 80 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1895, S. 361; af T. O. Gran i s. Bl. S. 373—74; i Dagbl. s. A. No. 166; i Gudbrandsdølen s. A. No. 71). — 2det øgede oplag [med Titel: Norges historie for skole og hjem]. Bergen 1903. 8. 96 S., 1 Kart.

Noregs soga aat folkeskulen. Med bilæte og kart. Bergen 1896. 89 S., 4 upag. S., 1 Kart, 1 upag. S. (Anm. af P. B. i Norsk skoletid. 1897, S. 109; af T. O. Gran i Skolebl. 1898, S. 12; af R. Flo i Syn og Segn III. 58—59; i Den 17de Mai 1896, No. 97; af Th. Homme i Agderpst.; i Eidsvold s. A. No. 220; i Stavanger Avis s. A. No. 226). — 2dre utgaava. Bergen 1900. 8. 93 S., 1 Kart., 1 upag. S. — 3dje utgaava. Bergen 1903. 8.

Læsetabeller. Bergen [1898]. 36 Pl. i Folio. (Jfr. J. Vellesen i Den 17de Mai 1900, No. 287).

Den første undervisning i læsning og skrivning efter læsetabeller og abc-bog. Bergen 1898. 8. 48 S. (Anm. af H. E. i Norsk skoletid. 1899, S. 12).

Norsk abc elder lesebok aat smaaborn. 3dje, auka utgaava av »Den fyrste bok aat barnet». Bergen 1899. 8. 128 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1899, S. 402).

Norsk maallæra med skriveøvingar aat folke- og framhaldsskular. 2dre, ıtgaava av Norsk grammatik. Bergen 1899. 8. 32 S.

Norsk rettskrivingsbok med maallæra aat folke- og framhaldsskular. ıuka utgaava av Norsk grammatik. Bergen 1900 [ɔ: 1899]. 8. 64 S.

Verdenshistorie med kirkehistorie for folkeskolen. Bergen 1900. 8. 96 S.

Heimssoga med kyrkjesoga aat folkeskulen. Bergen 1901. 8. 96 S. (Jfr. lesen i Den 17de Mai 1900, No. 248).

Norske lesetabellar. Bergen [1901]. 36 Pl. i Folio.

Den kristelige barnelærdom med bibelhistorie forbundet med forklaring .uthers lille katekismus. Bergen 1901. 8. 128 S., 2 Karter.

I Fraa By og Bygd *VIII.* (1877), S. 4—12, 17—24, 33—40, 166—73)—82: Smaastykke fraa Dalarne. I—III. (Stykke II, Glop-Urdi, blev optr. i uſkar IV. (Kra. 1881), S. 65—83).

I Norsk skoletidende *1890*, S. 89—91 og 107—8: Om den sproglige ·isning i folkeskolen. — *1894*, S. 6—9: Landsmaalet i folkeskulen; S. 244—46: om «De grammatikalske benævnelser» (jfr. S. 11 af B. Christophersen); S. 465 Om undervisning i fædrelandshistorie. — *1895*, S. 624—25 og 670—71: Hvilke ıger maa vi gjøre til abc-en og læsebogen i folkeskolen? — *1897*, S. 546—48 ;—65: Den første undervisning i læsning og skrivning efter læsetabeller og abc- S. 838—39: Til «ein nybaka Lærar» i Telemarki (jfr. S. 777). — *1899*, S. 409 Um lærarjord og husvære. — *1901*, S. 468—69: Landsmaalets stilling i den nye .rlov. — *1902*, S. 733—36 og 751—53: En eneste lærebog i religion.

I Skolebladet *1897*, S. 23: Anm. af «Normalskrivebogen». — *1898*, S. 283: af Thorleif Homme: Ymse bibelske utgreiingar. — *1899*, S. 11: Anm. af Illu- forøvelseshefte til Normalskrivebogen. — *1901*, S. 617—18: Kyrkjesongar Anthon ı. — *1902*, S. 245—47: Den kristne barnelæra.

I Sysvorti eller (fra 1891) Norskt barneblad (hvis Redaktør han tidig var Sommeren 1899) *1890*, S. 43—44, 54—56, 102—7 og 124—26: Støls- — *1898*, S. 15—18: Daa det vart formyrking. — *1899*, S. 56—57: Daa bjønnen S. 103—6: Den fyrste by-ferdi mi; S. 146—48, 162—63, 172—76, 197—200 og 7: Fraa Væse til Vingaaker; S. 166—71: Gunnar paa Lidarende. — *1900*, S. 59 76—80 og 93-95: Fraa Væse til Vingaaker.

I Fedraheimen *1882*, No. 1 og 2: Tron Lauperak. — *1883*, No. 3—14: m Dalsland og Vestergötland; No. 25: Skulelærar J. Fosse; No. 43 og 44: eg tru og livnad. — *1884*, No. 28 og 29: Maalſaki vaar.

I Den 17de Mai *1895*, No. 97, 98 og 99: Litt um skulebøker paa norsk øren Nordeide i No. 93, Th. Homme i No. 67, 68 og 134, A. M. i No. 104). — No. 118, 119, 135—137 og 139: Fedralandssoga i norske og svenske folke- — *1898*, No. 81: Faa barnebøker ut! — *1900*, No. 103: Litt um framlegget ivereglar (jfr. [Arne Garborg i No. 106 og 116); No. 287: Skulebøker paa norsk.

I Nationalbladet *1899*, No. 55: Soldat-Tenesta og Folkeskulen; No. 58: ·peik; No. 89: Bygdestyre; No. 90: For Skolen.

I Stavanger Amtstidende skrev han Korrespondancer fra Jæderen 1877 l; af hans Artikler i denne Tid kan særskilt anføres *1877*, No. 100 B: Salmer en. — *1878*, No. 183: Mange Grunde; No. 237: Stavanger Amt med Sul[illegible] ·ſen; No. 251: Hr. Kand. Ross om Maalſtrævet; No. 297: Menighedens [illegible] paa Valget af Prester; No. 300: Ang. Jernbanen og Ordningen ved ſamme.

— *1879*, No. 5: Udsigt til mulig Bjergverksdrift paa Jæderen; No. 28, 53 og 54: Bygdemaal i Almuskolen; No. 57: Folkeoplysning; No. 91: Om en ny Fabrikvirksomhed paa Jæderen; No. 93: At spare de nyttige Fugle og deres Æg; No. 142—168: Stavanger Amtsformandskabs Forhandlinger; No. 161: Skolebørn paa Jæderen i Besøg i Stavanger. — *1880*, No. 38—41: Lærermøde paa Jæderen; No. 58—63: Lægmandsvirksomheden. — *1881*, No. 34: Om Auktionsmanien; No. 67: Landsskolerne.

Desuden findes Bidrag af ham i Stavangeren (Bondebreve, f. Ex. *1871*, No. 2064), Agder, Morgenbladet (*1884*, No. 231: Venstremænd til alle Ombud) og Fædrelandet.

Vellesen, Velle, foregaaendes Broder, er født paa Gaarden Veen i Bjerkrejm i Dalerne den 29 April 1839. Allerede Høsten 1854 blev han konstitueret og Høsten 1856 efter aflagt «Provste-examen» fast ansat som Omgangsskolelærer i Hjembygden, men opgav sin Lærerpost ved Udgangen af 1857 og tog Tjeneste som Butiksgut i Arendal, gik imidlertid snart efter ind paa Holt Seminarium, hvorfra han dimitteredes i Juli 1860 med Hovedkarakteren «Meget godt». Efter i nogle Maaneder at have været Huslærer i Hornnes blev han 28 Novbr. 1860 beskikket som Kirkesanger og Fastskolelærer i Time paa Jæderen, hvor han blev med at omordne Almueskolen efter den nye Skolelov, og hvor han fra 1861 tillige fik Bemyndigelse til at holde Kurser for Lærerlærlinge; hans Barneskole blev søgt af flere Gutter udenfor hans Kreds, saaledes af Arne Garborg, som ogsaa gjennemgik et af hans Lærerkurser. 10 Januar 1866 blev V. ansat som Tredjelærer ved Hamars Borgerskole og 26 Septbr. 1873 som Kirkesanger i Vestre Moland og Lillesand og Førstelærer ved Prestholt faste Skole, hvilken Stilling han fremdeles indehar. Paa alle de Steder, hvor han som Lærer har været, har han havt forskjellige kommunale Hverv.

* 1) 6 Oktbr. 1862 *Bernhardine Wilhelmine Gunnerus* (f. 1 Januar 1842, † 20 Marts 1897), D. af Sogneprest til Lye D. B. G. Gunnerus og Oline Wilhelmine Arøe.

* 2) 26 Maj 1898 *Grethe Bertine Jacobsen* (f. 8 Novbr. 1853), Lærerinde i Lillesand, D. af Politibetjent Andreas J. og Gunhilde Hansen.

I Norsk Skoletidende *I.* (1869), S. 180—82, 193—96 og 201—3: Naturfagene i Folkeskolen. — *1874*, S. 363—66: Landslærernes Kostholdsgodtgjørelse.

I Skolebladet *1898*, S. 181—82: Jonas Vellesen.

I 60-Aarene skrev han nogle Artikler i Stavangeren, saaledes et Foredrag om «Lærerens kristelige Husstand», og under sit Ophold paa Hamar var han jevnlig Referent for Hamar Stiftstidende ved kirkelige og politiske Møder og andre Anledninger, skrev saaledes en Række Breve fra Skolemødet i Ørebro 1868.

Efter hans Flytning til Vestre Moland findes flere Opsatser og Lejlighedsdigte fra hans Haand trykte i Lillesands-Posten og senere i Lillesands Tilskuer (saaledes *1893*, No. 36, 44 og 47: Om Skoleforholde i ældre Tid; i 20 No. fra *1893 No. 44*—*1895*, No. 24: Stykker af Lillesands og Omegns Historie).

Vemmestad, Stian Sigvart, Søn af Kirkesanger og Bankkasserer *in V.* (f. 4 Januar 1801, † 23 August 1875) og *Ingeborg Hetland* 2 Decbr. 1810, † 23 Marts 1890), er født i Egersund den 2 Juni ;4, blev Student med Haud fra Gjertsens Skole 1863 og tog theologisk bedsexamen med Laud i Decbr. 1869. Efter i 1871 at have været ıstitueret som Lærer ved Arendals højere Skole var han fra Januar '2 Bestyrer af Svelviks højere Almueskole, indtil han Sommeren 1877 v ansat som Bestyrer af Porsgrunds Borgerskole, der fra 1879 er omınet til Middelskole; ved denne blev han fra 1 Juli 1898 af Kirkeıartementet ansat som Overlærer, og siden 1899 er han tillige Inspektør . Byens Folkeskole. Han har fra 1893 været Medlem af Porsgrunds mmunestyrelse og er Formand i Byens Arbejderakademi-Forening.

* 5 Maj 1872 *Agnes Elisa Magdalena Bruun,* D. af Skibsreder redriksstad Torger Andreas B. og Juliane Elisabeth Søevold.

Jfr. Porsgrunds Tidende 1902, No. 103; Grenmar 1902, No. 105 (med Taler i edning af hans 25-Aars Jubilæum som Skolebestyrer og Afsløringen af hans Portræt).

Vidnesbyrd af Kirkefædrene. III. **Aurelius Augustinus' Bc-nbelser.** Efter den latinske Grundtekst. Chra. 1881. 8. XXXII S., 332 S.

Protestantismens indre Gang. Af Dr. Karl Friedrich August Kahnis. rsat efter Originalens tredje Oplag. Med Prof. Kahnis's Portræt og 16 andre eder. Kra. 1894. 8. 7 Bl., 649 S., 17 Bill.

Indbydelsesskrift til den offentlige eksamen 1881 ved Porsgrunds komm. delskole. 8. 73 S. (S. 3—38: En oversigt over Porsgrunds borgerskoles historie). Samme 1884. 8. 61 S. (S. 3—17: Skolens nye lokale).

Beretning om Porsgrunds kommunale middelskole for tidsrummet 1884—1889. 19 S. — Samme for tidsrummet 1889—1894. 8. 63 S. — Samme for femaaret 4—1899. 8. 60 S.

I Theologisk Tidsskrift, udg. af C. P. Caspari og Gisle Johnson, Ny kke *VI.* (1879), S. 268—304: Verdenssamfærdsel og Kirke i de tre første Aardreder, af Th. Zahn (overs.); S. 382—409: Konstantin den store og Kirken, af Zahn (overs.).

Venjum, Erik Einarsen, blev født den 14 Maj 1817 paa Gaarı Venjum i Hafslo Prestegjeld i Sogn, hvor han boede som Gaard-ger til sin Død den 17 Marts 1887. Han fik en haugiansk Opdragelse ; sin Moster og holdt som Voxen regelmæssige Opbyggelsesmøder i Kreds. Han var meget benyttet i kommunale Gjøremaal og var i Række Aar Valgmand fra sin Bygd.

* 1846 *Brita Sørensdatter* fra Lyster (f. 14 April 1823, † 4 Jaır 1897).

Portræt med Biografi i Sendebudet 1887, S. 89—91. Jfr. Den lille Salmeskat, S. 179.

I **Den lille Salmeskat,** samlet af C. Gundersen (Hougsund 1868), S. 50 8 og 123—24 er trykt fem Salmer af ham.

Verax, Pseudonym for **Carl Arnold Edvin Jessen,** dansk Sprogforsker, født i Randers den 1 Januar 1833.

Se om ham og hans danske Forfatterskab Salmonsens store ill. Konvers.-leks. IX. 889—90 af O. Jespersen. I Norge har han udgivet:

En Tur i Sverige. (Småland, Vermland, Båhuslen.) Af Verax. Chra. 1869. 8. 83 S.

Svensk Sproglære. Af E. Jessen. Chra. 1869. 8. 48 S.

Notitser om Dialecter i Herjedal og Jemtland. Af E. Jessen. Chra. 1872. 8. 1 Bl., 57 S. (Særsk. Aftr. af [norsk] Hist. Tidsskr. III. 1—57).

Veseth, Johannes Olsen, Søn af Gaardbruger *Ole Einarsen*, er født paa Gaarden Veset i Haus Prestegjeld i Nordhordland den 12 Februar 1812. Han var Skolelærer i sin Hjembygd 1829—1836 og forrettende Kirkesanger 1831—1844. I 1834 overtog han Fædregaarden Veset, som han drev til 1861, da han flyttede til Gaarden Mjelde i samme Sogn, som han drev til 1878, og hvor han ogsaa siden har boet efter at have givet Gaardsstellet fra sig. Han blev 1849 konstitueret som Lensmand i Mjelde Skibrede og 1852 ansat som Lensmand i Haus Thinglag, hvilken Stilling han fratraadte 1896. I sin Hjembygd var han Medlem af Kommunestyrelsen i omkr. 40 Aar fra 1838 og Forligelseskommissær 1842—1854 og 1873—1889. Han var Medlem af Hardanger og Voss Matrikuleringskommissjon og af den kgl. Skattekommissjon af 16 Februar 1861. Han var 1ste Repræsentant for Søndre Bergenhus Amt paa Storthingene 1845, 1848, 1851, 1854, 1859—60, 1862—63 og 1864, derefter 2den Repræsentant 1865—66 og 3dje Repræsentant 1877—79. Til de mellemliggende og efterfølgende Storthing frabad han sig Gjenvalg, men valgtes dog til 2den Suppleant for Perioden 1871—73 og 1ste Suppleant 1874—76 og mødte paa Storthinget 1875 istedenfor Hj. Løberg; paa Thinget 1879 mødte han ikke, da han efter Salget af sin Gaard ikke længer var valgbar. Fra 1859 var han stadig Medlem af Lagthinget, var Medlem af Valgkomiteen 1854 og 1859—66, af Protokolkomiteen 1845—54, af Konstitutionskomiteen 1859—66 og 1877—78, af Næringskomiteen No. 1 1875, af Adressekomiteen 1848, Jernbanekomiteerne 18[illegible]5 og 1862—63, Trykningskomiteen 1851, Matrikullovskomiteen 1862—63, Komiteen om den dansk-tyske Krig 1864 og Traktatkomiteen 1865—66. I 1851 og 1854 var han Medlem af den udvalgte Kroningsdeputation og deltog i Kroningsdeputationen til Stockholm 1860. Den 11 Oktbr. 18[illegible] fik han Medaljen for Borgerdaad i Sølv «som Anerkjendelse for lang og tro Tjeneste som Lensmand og Forligelseskommissær samt for anden fortjenstfuld offentlig Virksomhed».

* 11 Juni 1834 *Brita Olsdatter Vimmalvik* (f. i Septbr. 1807, † April 1876), D. af Gaardmand Ole Johannesen V. og Martha Johannesdatter Veseth.

Portræt med Biografi i Norsk Folkebl. I. (1866), No. 36; i Verdens Gang 1879, 2. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 144; [N. Dahl og ·. Løberg:] Ellevte ordentl. Storthing, S. 22; Den Constit. 1837, No. 259; Jaabæk's cetid. II. (1866—67), No. 6 og III. (1867—68), No. 20; Romsdals Budstikke 1879, an. (hvor to Digte af ham er aftrykte); Aftpst. 1902, No. 109, jfr. No. 162; Berg. l. 1902, 11 Febr. af I. M.

Nogle Leiligheds-Sange af J. O. Vesæth. Bergen 1847 [ɔ: 1848]. 16. 36 S.

J Folkevennen *III.* (1854), S. 77—80: Folkesang i Anledning af Udvangen til Amerika.

J Nytaarsgave, udg. af P. Botten Hansen, 1860, S. 77—79: Den talande pa. Gammel Folkevise optegnet i Nordhordlands Maal.

J Den Constitutionelle *1845*, No. 139: Sang for Syttende Mai 1845 et af Storthinget afholdt Festmaaltid i Christiania.

J Christiania-Posten *1859*, No. 298: Paa Storthingsmand Ole G. ınds Fødselsdag den 28de Oktbr. 1859 (Digt).

J Nordlyset *II.* (Throndhjem 1844), No. 22: Sang i Anledning af Ud ›ringen til Amerika. (Af en Strilebonde).

Desuden findes Digte af ham trykt i Den Bergenske Merkur 1837 fg., aigmands Ven og Morgenbladet 1848, 1854 og 1860.

I Universitets-Bibliothekets Haandskriftsamling (No. 817 in-4to) findes en haandven Samling «Sange og Viser m. M.» af ham, indeholdende 243 beskrevne :r med over 80 Sange, forfattede fra hans 16de til hans 84de Aar.

Vestrem, Lars, se **L. Westrem.**

Vestrum, Johan Arne, Søn af Inderst, senere Gaardejer *ls Jakobsen V.* (f. 27 Juni 1830, † 11 Januar 1897) og *Marie Gude Lorntsdatter* (f. 24 Novbr. 1831, † 30 August 1885), er født paa Plads (nu egen Gaard «Jakobs Minde») under Gaarden Vestrum i ogns Prestegjeld i Indherred den 8 Juli 1858. I 1876 gik han ind ı Klæbu Seminar, hvorfra han dimitteredes 1878, og Høsten s. A. samt aren 1880 holdt han Folkehøjskole sammen med Daniel Sæter, først Opdal, derefter paa Strinden. Høsten 1881 blev han ansat som rer ved Forberedelsesklasserne ved Storms private Middelskole i Staver og 14 Septbr 1882, efter bestaaet Middelskoleexamen, som Klasseer ved Stavanger offentlige Skole. 1886—1888 var han midlertidig sselærer ved Arendals offentlige Skole. Sidstnævnte Aar blev han, privat itteret, Student med Laud, og samtidig blev han ansat som Tredjelærer Levanger kommunale Middelskole, ved hvilken han 16 Juni 1900 af kedepartementet blev konstitueret som Adjunkt. Vinteren 1889—90 han Lærer i Kemi ved Kuløys Folkehøjskole ved Levanger, og senere han flere Somre været Lærer, dels i Naturfag, dels i Landsmaal og orie, ved forskjellige Lærerkurser. Under sit Ophold i Stavanger var i Juni 1882 med at stifte Stavanger Arbejdersamfund, af hvis Bestyrelse han var *Medlem de første* Aar. I Marts 1899 var han med at

stifte «Trønderlaget», hvis Formand han derefter var til 1902. 1892—95 var han Medlem af Levanger Formandskab.

* 7 Septbr. 1886 *Gjertine Maria Finsvik* (f. 18 August 1860), D. af Gaardbruger i Skogn Johannes Jensen F. og Beret Maria Nilsdatter.

Sabbathsbudet og søndagen. En kirkehistorisk skizze. Thjm. 1884. 8. 113 S., 1 upag. S. (En videre Udarbejdelse af et par Stykker i „Magne". Anm. af Olaf Røst i Magne IV. S. 4).

Englands saga til um lag 1080. Skrivi aat nordmenn. Kra. 1895. 8. 71 S. (Anm. af Halvdan Koht i Den 17de Mai 1896, No. 56; af I. S.[akshaug] i Nordensj. Tid. 1896).

Ei liti lærebok i kjemi skrivi aat lærarskular, landbruksskular og andre ungdomsskular. Kra. 1898. 8. 51 S. (Anm. af H. K.[oht] i Den 17de Mai 1898, No. 182; af Embr. Strand i s. Bl. No. 195, hvortil O. J. Høyem i No. 199; af R. Flo i Syn og segn IV. 380).

Vor sprogkamp. Foredrag holdt i Trondhjem 4de og paa Levanger 17de januar 1900 Levanger 1900. 8. 20 S.

I Bud til Menigmand, udg. af H. Bexelsen, *1879*, S. 109—11: Brev [fra Vonheim Folkehøjskole] — *1880*, S. 14—15: Barnet (Digt); S. 143: Våren (Digt); S. 209—11: Samljod og misljod. — *1881*, S. 204—5: Afskedsfang ved en folkehøiskole; S. 242—43: Lidt Småpluk; S. 337—48: Om historieundervisning i folkeskolen (med et lidet tillæg S. 376—77).

I Magne *1882*, S. 23: Farvel og Velkommen (Digt). — *1884*, S. 25—29 og 34—38: Luther og de andre reformatorer om søndagens helligholdelse; S. 77—79 og 91—93: Lidt om søndagen samt om oldkirkens betragtning af den; S. 105—8: Rabban Gamaliel og rabbi Hillel (med en tilføielse S. 144).

I Heimdal, hvoraf han var Medudgiver sammen med Jens Tvedt o. fl. Decbr. 1882—Juni 1883, skrev han i *I*. 1—2: Heimdal; 9—12, 17—19, 25—27 og 33—36: En gammelnorsk skald; 46—47: Byspillemændene i Rom; 57—60, 65—68, 97—90, 105—7, 113—15, 137—40, 145—48, 161—63, 169—72, 179—80 og 186—88: Skildringer fra Ægypten og Jødeland. — *II*. (1884), 7: To hårdkogte æg; 60—63: Lidt om de nordamerikanske fristaters første oprindelse; 84—86 og 92—95: Træk af indianernes religionsforestillinger; 132—33: Lidt om kvinderne i Japan.

I Nora *1886*, S. 43—45: Anm. af J Tvedt's «Inn i fjordarne».

I Vor Tid *1894*, S. 155—60 og 164—68: Gamle og ny idealer.

I Fedraheimen *1878*, No. 72 (om Bygdemaal ved Klæbu Seminar). — *1879*, No. 52 og 53: Litet um Songen.

I Dagbladet *1888*, No. 351: Anm. af J. Tvedt's «Nybrot». — *1894*, No. 382: Unorsk og Norsk [i M. Skard's «Skulesoga»].

I Den 17de Mai *1899*, No. 80: Norske menn og kvinnor i Trøndelagen! No. 266 og 267: «Riksmaalet».

I Oplandenes Avis *1881*, No. 99: Et mærkeligt Vidnesbyrd af en Skrifttheolog [ɔ: C. P. Caspari] om Skrifttheologien. — *1882*, No. 17: Professor Sofus Bugge om Nordens Mythologi (jfr. No. 33 og 35). — *1885*, No. 129: Anm. af J. Tvedt's „Inn i fjordarne". — *1887*, No. 84 og 85: Lidt om Kirkesagen.

I Trøndelagens Blad *1881*: Folkelighed og Kristendom.

I Dagsposten nogle Korrespondancer fra Stavanger 1882—86, senere enkelte Boganmeldelser og Referater.

I Stavangeren *1883:* Ang. Dissenterloven. — *1884,* No. 6028: Bibelens Betragtning af berusende Drik og dens Brug (hvorom gjennem flere No. en Fejde med T. S.[andstøl]). — *1885,* No. 6126, 6134 og 6152: Lidt om Totalafholdssagen som politisk Program.

I Vestlands-Posten *1885,* No. 132—134: Træk af Irlands lidelseshistorie; No. 144 og 145: Lidt om husmandsforholdene i vort land; No. 148: Støv. — *1886,* No. 7: Mer om Støv; No. 11, 14 og 21: Russisk politi; No. 33 og 34: Krydsavl; No. 37 og 38: Lidt om toldbeskyttelse. — *1887,* No. 5, 6, 8, 9, 11—15, 17—19, 21, 23, 24, 26, 30 B, 34 B, 108, 111, 113, 114, 117, 120, 125, 128, 133 B, 135 B, 137, 143 og 146: Skildringer fra Nordamerikas bebyggelse; No. 138: Alfred Krupp, „kanonkongen". — Tillæg *1886,* No. 19 og 20: Inkonsekvenser.

I Agderposten forskjellige Stykker 1886—88 og enkelte Korrespondancer senere.

I Nordenfjeldsk Tidende *1890,* No. 12: Anm. af J. Tvedt's „Hannatjonet". — *1892,* No. 137: Lidt om en Mandtalsførers Pligter. — *1893,* No. 64: Slikkerier; No. 119 og 120: Om Lærerkurser. — *1894,* No. 4 og 5: Dybdahls Lærebog [i Anatomi og Fysiologi] (hvortil Svar fra D. i No. 11, 14, 17, 20 og 26, Tilsvar fra V. i No. 22, 23 og 28, nyt Svar fra D. i No. 41—47 og Gjensvar fra V. i No. 48—50). — *1898,* No. 106: Afgjort? [om Nedlæggelsen af Amtsskolen i Nordre Thjm.s Amt]; No. 107: Ungdommens Kaar; No. 108: Ungdomsskolens Kaar; No. 110: Frivillig og offentlig Offervillighed; No. 115: Reisningen af en fast Folkehøiskole i Trøndelagen. — *1899:* Riksmaalet; Vaat Bondefolk i Trøndelagen; Kulturindhold. — *1900,* No. 94: Fra Olavsfesten; No. 95: Politik; No. 96: Egeninteressen i Politiken.

I Stavanger Avis *1902,* No. 293: Bjørnstjerne Bjørnson.

I Storthings-Forhandlinger *1892,* *V.* Dok. No. 28, S. 1—3: Forslag til Forandring i Formandskabslovene. (Jfr. Forh. i Odelsth. 1892, S. 19—22; Forh. i Lagth. S. 3).

Han har sammen med J. Mollan og A. Schelde besørget den nye Udgave af O. J. Høyem's Den helige saga (Levanger 1901), hvori han har forfattet alle nye tilsatte Stykker og Anmærkninger undtagen det sidste Stykke «Judingarne paa Jesu tid», der er skrevet af A. Schelde. (Jfr. A. V. i Den 17de M i 1899, No. 259).

I 1900 indbødes til Subskription paa en af ham forfattet «Dansk-norsk handordbok», hvoraf dog kun udkom et Prøvehefte paa 8 Sider, indeholdende Begyndelsen af en «Rettleiding fyreaat» og 2 S. Text. Jfr. Morgbl. 1900, No. 304: Ein saar saknad».

Vetlesen, Hans Jørgen, Søn af Distriktslæge *Johan Anton V.* og *Marianne Henriette Vilhelmine Flood,* er født i Porsgrund den 8 Marts 1852, blev Student med Laud. præ ceteris fra Stavanger offentlige Skole 1870 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1878. Fra Februar til Septbr. 1879 vikarierede han som Brugslæge i Sarpsborg og var fra 1 Oktbr. s. A. i et Aar ansat som Amanuensis ved Universitetets fysiologiske Institut. Han praktiserede derefter i 8 Aar som Privatlæge paa Hamar, hvor han 1884—1887 var Ordfører i Sundhedskommissjonen; indtil Oktbr. 1888 var han tillige Fattiglæge i Vang og desuden

Medlem af Inspektionen for Hedemarkens Amtssygehus. Fra Januar 1886 var han Medlem af Byens Repræsentantskab og 1888 af Hamar Pigeskoles Forstanderskab. 28 Marts 1888 kreeredes han til *Dr. med.* ved Kristiania Universitet for en Afhandling indeholdende «Ætiologiske Studier over Struma», og fra Januar til Maj 1889 opholdt han sig med offentligt Stipendium i Tyskland og Østerrige for Studiet af indre Medicin. Fra Sommeren 1889 til Udgangen af 1894 var han ansat som Læge ved St. Olafs Bad paa Modum, og siden Septbr. 1889 er han bosat som privatpraktiserende Læge i Kristiania. Fra 1 Januar 1895 er han ansat som Overlæge ved Kristiania Sygehuse. Han var en af Højres Valgmænd for Kristiania 1900.

* 1) 9 Juli 1881 *Ida Wilhelmine Nicoline Hirsch* (f. 24 Juni 1860, † 24 Novbr. 1885), D. af Overretsassessor, senere Justitiarius i Trondhjem Christian Worm Sommerschild H. og Massine Nicoline Darre.

* 2) 4 Decbr. 1890 *Inga Falch* (f. 9 August 1868), D. af Grosserer Jacob Wilhelm F. i Larvik og Hanna Krohn

Portræter med Biografi i Studenterne fra 1870 (Kra. 1895), S. 196—98. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II 465—66; J. W. Flood: Skiensfamilien Flood, S. 26—27; [J. D. Behrens:] Af Johaniternes Nat- og Dagbog 1875—1885, S. 6, 12 og 53.

De almindeligste Sygdomsaarsager. Fire populær-medicinske Foredrag. Chra. 1883. 8. 2 Bl., 114 S., 1 Bl. (Anm. i Naturen VII. 80; i Norsk Skoletid. 1883, S. 180; i Dagbl. 1883, No. 124).

Ætiologiske Studier over Struma. Kra. 1887. 8. 88 S., 1 Tavle. (Anm. i Medic. Revue V. 30—31 af G. A.[rmauer] H.[ansen]; i N. Mag. f. Lægevid. 4. R. III. 169—70; i Tidsskr. f. prakt. Med. VII. 399).

Om søvn og søvnløshed. Et foredrag. Kra. 1890. 8. 31 S. (Anm. i Tidsskrift f. d. n. lægeforening 1890, S. 190; i Norsk skoletid. 1890, S. 302).

Sömn och sömnlöshet. Föredrag. Öfvers. af C. I. Tisell. Stockholm 1890. 12. 37 S. (Medicinska Vägvisare. 4).

Fra Modums bad. Om «Moorbad» (myrgytjebad) og deres anvendelse. Kra. 1895. 8. 14 S.

Sundhed. Spredte betragtninger. Kra. [Novbr.] 1902. 8. 2 Bl., 172 S., 1 upag. S. (Anm. af E. H.[artmann] i Morgbl. 1902, No. 687; i Dagbl. 1902, No. 351).

I Forhandlinger i det medicinske Selskab *1879*, S. 182—84 (om akut Kloralforgiftning). — *1892*, S. 47—51 (om Desinfektion); S. 226—29 (om Smittefrygt og Smittefare). — *1893*, S. 85 fg. (om Myxødem). — *1895*, S. 203 fg. (om Cholelithiasis). — *1896*, S. 268—72 og *1897*, S. 55—59 (om Tuberkuloseloven); S. 109—12 (to therapeutiske Meddelelser); S. 307—10 (Hjernetuberkler). — *1899*, S. 84—86 (Infarkter i Milten). — *1900*, S. 109—14 og 167—69 (om Appendicitis). — *1901*, S. 23—26 (om Nekrose og Blødning i Pankreas); S. 215—18 (om lokal Asfyxi og symmetrisk Gangræn).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 3. Række. *XII.* (1882), S. 654—61: Et Tilfælde af diffus persisterende Pneumothorax. — *XIV.* S. 310—18: Mere om et Tilfælde af diffus persisterende Pneumothorax (jfr. Rettelse S. 448). — 4. Række, *I.* (1886), S. 31—39: «Trichterbrust» med hereditær Optræden (ogs. i

Særtryk); S. 425—33: 240 Lystgasnarkoser; S. 644—57: Cannabis og Belladonna i store Doser ved Kighoste. (Ogs. i Særtryk). — *II.* S. 380—90: Malarialignende lokaliseret Optræden af Icterus catarrhalis. (Ogs. i Særtryk). — *III.* S. 545—64: Er den kroupøse Pneumoni udelukkende at betragte som en Infektionssygdom eller kan den ogsaa skyldes andre og specielt refrigeratoriske Aarsagsforholde? (1ste Prøveforelæsning for Doktorgraden i Medicin); S. 829—42: Om Behandlingen af Hjertesygdomme (2den Prøveforelæsning); S. 976—89: Arvelighedens Betydning i Patologien (3die Prøveforelæsning). — *V.* S. 297—303: Kurberetning for Modums Bad Sommeren 1889. — *VI.* S. 1054—60: Udstrakt Forbrænding behandlet med kontinuerligt varmt Bad. — *VIII.* S. 820—23: Exalginforgiftning. — *IX.* S. 906—8: H. A. Thaulow (Nekrolog). — *X.* S. 181—83: Hjerne-Extrakt subkutant ved neurastheniske Tilstande. — *XI.* S. 711—26: Sympathicusneurose (Foredrag i det medicinske Selskab i Kristiania den 8de April 1896). — *XII.* S. 1081—97: Jodkalium som reagens paa begyndende lungetuberkulose (Foredrag i Medicinsk selskab 28de april 1897); S. 1266—67: Vibrationsmassage ved palpitationer med tachycardi. — *XIII.* S. 944—47: Et tilfælde af traumatisk tetanus behandlet med antitoksin. — *XIV.* S. 755—87: Morbus Basedowi, særlig med hensyn til patogenese og behandling; S. 1291—97: Endel tilfælde af enuresis diurna med bemerkninger om aarsagsforholde og behandling. — *XV.* (1900), S. 1197—1209: Om extrabuccal og specielt rektal ernæring; S. 873—74: Pseudorallelyd af vaskulær oprindelse.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 1—5: Kalomel som Øienmiddel.

I Medicinsk Revue *IV.* (1887), S. 1—8: Endnu et 2det og 3die tilfælde af tragtformigt hulbryst.

I Folkebladet *1887*, S. 62—64: En uløst physiologisk Opgave.

I Aarbog for norsk forening for sundhedspleie *1891* (Kra. 1893), S. 58—80: Sjælelige indtryks indflydelse under sygdom.

I Norge, udg. af Nordahl Rolfsen, *[I.]* (1894), S. 196—97: H. A. Thaulow. — *II.* 228—30: Professor dr. E. Winge.

Af Norsk Sundhedstidende, Blad for populær Fremstilling af privat og offentlig Sundhedspleje, første [eneste] Aargang (Hamar 1897. 4.), var han Redaktør sammen med M. Greve og C. Henie, og heri skrev han følgende selvstændige Artikler: S. 1—4: Hastverk og Helse; S. 22—26: Søndagshvilens Betydning; S. 33—35 og 49—52: Tuberkulosens og særlig Lungetæringens Helbredelighed; S. 69—74: Hvorledes virker det varme og kolde Bad? S. 85—89: Lidt Hygiene paa Hjernearbeidets Omraade; S. 105—9 og 117—20: Skræk som Sygdomsaarsag; S. 135—37: Kunsten at drikke Melk; S. 153—56: Om kunstige Næringspræparater; S. 175—78: Paa Post mod vore usynlige Fiender; S. 184—87: Er det saa slemt at dø?

I Forældre og børn, udg. af Aksel Arstal (Kra. 1902), S. 243—50: Nerve- og følelseslivet.

I Nordiskt medicinskt arkiv *XIV.* (1882), No. 11: Om en egen reducerende substants i urinen under indvendig brug af terpentin. Meddelelse fra det fysiologiske institut i Kristiania. 8 S. — *XXXIII.* (1901), Anhang, Verhandl. d. 3ten nord. Kongr. f. inn. Medic. zu Kopenhagen 1900, S. 176—86: Pseudorasselgeräusche vaskulären Ursprungs.

I Centralblatt für klinische Medicin *1882*, No. 24: Ein Fall von diffusem, persistirenden Pneumothorax. — *1886*, S. 57—60: Trichterbrust, hereditär auftretend; S. 745—48: Zwei weitere Fälle von Trichterbrust.

I Zeitschrift für klinische Medicin. *B. 37*. H. 5 u. 6: Der Morbus Basedowii mit besonderer Rücksicht auf Pathogenese und Behandlung.

I Hamar Stiftstidende *1886*. No. 134 A, 136 og 137: Hygieniske Betragtninger.

I Morgenbladet *1887*, No. 78: Ogsaa om de underbare Helbredelser. — *1888*, No. 24: Praktiske Bindner. — *1892*, No. 225, 233 og 239: Sjælelige Indtryks Indflydelse under Sygdom. — *1897*, No. 42: Anm. af J. Bugge's „Undersøgelser over Tuberkulosens Hyppighed og Helbredelighed" (jfr. G. A. Hansen i Medicinsk Revue 1897, S. 28—29, hvortil B. jfr. S. 54—55); No. 262 og 280: Tuberkulosens og særlig Lungetæringens Helbredelighed; No. 762: Er det saa slemt at dø? — *1898*, No. 120, 139, 233 og 335: Lidt Hygiene paa Stemningslivets Omraade. — *1899*, No. 221: Anm. af H. Th. A. Dedichen's „Paa begge Sider af Sindssygdommenes Grænse"; No. 795; Tuberkulose-Sanatorier. Mesnaliens Kuranstalt. — *1900*, No. 105: Professor Axel Holst og Tuberkuloseloven (jfr. A. Holst i No. 101 og 107); No. 362: Anm. af Miss Call's „Kunsten at hvile"; No. 554: Anm. af H. Hopstock's „Lærebog i Menneskets Anatomi, Fysiologi og Sundhedslære". — *1901*, No. 569: Anm. af Kr. Brandt's „Kompendium i Gynækologi". — *1902*, No. 249 og 255: Lørdagens Foredrag [af J. Scharffenberg] i Studentersamfundet (hertil No. 251 og 261 af Gustav Heiberg; No. 262 af J. Scharffenberg); No. 506: Vor Tids Medicintrang. — Desuden flere Anmeldelser af medicinsk Literatur siden 1890.

Vetlesen, Jacob Henning, Søn af Generalmajor i Ingeniørbrigaden *Hans Jørgen Wetlesen* (f. 29 August 1775, † 9 Novbr. 1844) og *Beate Hedvig Hesselberg* (f. 10 Marts 1778, † 16 Januar 1836), blev født i Bergen 7 August 1810, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1830 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1834. Han blev 1835 ansat i Armedepartementet, hvor han 30 Maj 1838 blev udnævnt til Fuldmægtig og 10 Januar 1846 (ikke 1845) til Bureauchef. 17 Maj 1850 blev han udnævnt til Foged i Romsdals Fogderi og var konstitueret Amtmand i Romsdals Amt 1853—54. Den 2 Februar 1857 blev han udnævnt til Byfoged i Arendal, og fra Maj 1861 til Juni 1862 samt atter fra August 1862 til Høsten 1863 var han konstitueret Amtmand i Nedenes. Han var 1ste Storthingssuppleant for Romsdals Amt 1857 og mødte som saadan istedenfor den pludselig omkomne Lensmand Hagerup paa Storthingene 1857 og 1858, hvor han valgtes til Formand i Militærkomiteen. Han valgtes til 2den Storthingssuppleant for Arendal og Grimstad 1859. Han bidrog væsentlig til Oprettelsen af Arendals Kunstforening, af hvis Bestyrelse han derefter var Medlem. Han døde i Arendal den 7 August 1874.

⚭ 6 Decbr. 1838 med sin Kusine *Julie Annette Unger* (f. 6 Decbr. 1810, † 22 Oktbr. 1895), Søster af forannævnte Professor C. R. U.

Jfr. [Thv. Christensen:] Arendals Kommunes Portrætsamling, S. 60; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 145; A. T. Gløersen: Stamtavle over Slægten Gløersen, S. 45; Den vestlandske Tidende 1874, No. 124; Smaalenenes Amtstid. 1859, cit. i Aftbl. s. A. No. 15.

Morley Ernstein af G. James. Oversat fra Originalsproget. Chra. 1843. 8. 246 S.

Den sidste Lehnsherre af E. L. Bulwer. Oversat fra Originalsproget. Chra. 1843. 8. 334 S., 1 Portr.

Arabella Stuart af G. James. Oversat fra Engelsk. D. 1—3. Chra. 1844. 16. I. 158 S. II. 156 S. III. 152 S.

Bergens Sommer, romantisk Skildring fra Slutningen af det tolvte Aarhundrede, af Aslak Elg. Chra. 1849. 8. VIII S., 404 S. (Anm. af A. Munch i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit. III. 214—18, og i Morgbl. 1849, No. 105).

Mellem Fjeldene. Tidsbilleder og Skizzer fra Romsdalen. Af Forfatteren til „Bergens Sommer". Chra. 1861. 8. 4 Bl., 336 S. (Anm. af q—n. i Aftbl. 1861, No. 109; i Chra.-Pst. 1861, No. 97).

Margret. Skizz från Romsdalen af förf. till «Bergens sommer». Från norskan af Jones [ɔ: J. Bäckman]. Varberg 1861. 16. 132 S.

Ragna eller Steenborgen. Fortælling af A. Elg. Chra. 1863. 8. 2 Bl., 116 S. (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 144).

Hei-Stina. Af A. Elg. Feuilleton til „Den vestlandske Tidende". Arendal 1872. 8. 157 S.

I For Hjemmet, udg. af A. Munch, *IV.* (1863), S. 51—69: Spiren; S. 265—317, 409—51 og 488—512: Klosterfruen. (Historisk-romantisk Skildring).

I Norden *I.* (1866), S. 253—77, 376—427 og *II.* S. 22—42: Hertuginden, Fortælling; S. 333—59: Borghild (Digt).

I Norges officielle Statistik udg. i 1862, C. No. 2. I. Beretning om Nedenæs og Robygdelagets Amts øconomiske Tilstand i Femaaret 1856—1860.

I Illustreret Nyhedsblad *1859,* S. 114 er trykt en Tale af ham ved Sangerfesten i Arendal.

I Den Constitutionelle findes flere anonyme Bidrag af ham.

Vetlesen, Johan Carl Unger, foregaaendes Søn, er født paa Molde den 17 April 1851, blev, dimitteret fra Nissens Skole, Student med Laud 1868 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Juni 1876, efterat han Vinteren 1870—71 havde studeret Anatomi og Kemi i Kjøbenhavn. I 1874 og atter i 1876 var han nogle Maaneder Assistentlæge ved Gaustad Sindssygeasyl, fra 1 Septbr. 1876 til 1 Maj 1877 Kandidat ved Rigshospitalet og fra Maj 1877 til Februar 1878 konstitueret Reservelæge ved Kristiania Bys Sygehus. Derefter studerede han indtil Novbr. s. A. Fysiologi i Göttingen, hvor han et halvt Aar var 1ste Assistent ved Universitetets fysiologiske Institut, og den følgende Vinter studerede han indre Medicin i Wien. Fra Marts 1879 til 1 April 1881 var han Assistent hos Rigshospitalets Prosektor, fra 1 Marts 1882 til 30 April 1884 Kopist i Justitsdepartementets Medicinalkontor og fra Oktbr. 1882 til 1 Juni 1885 tillige Reservelæge ved Rigshospitalet. I Februar og Marts 1884 studerede han Mavesygdomme i Erlangen, og fra Marts s. A. til 1889 var han Læge ved Grefsen Vandkuranstalt. 30 April 1887 kreeredes han til *Dr. med.* ved Kristiania Universitet for en Afhandling «Om Dilatatio ventriculi». I Januar

1888 blev han antagen som Overlæge ved Diakonisseanstalten i Kristiania. Han er valgt til Formand i det medicinske Selskab i Kristiania for 1903.

* 21 Oktbr. 1884 *Elisabeth Palæmona Sverdrup* (f. 23 Juni 1862), D. af Kommandørkaptejn Fredrik Wilhelm Georg S. og Sigrid Falch.

Jfr. E A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra Aaret 1868, S. 306—8; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 467—68.

Om Dilatatio ventriculi, dens historiske Udvikling og kliniske Betydning. Tillægshefte til Norsk Mag. f. Lægev. No. 2. Febr. 1887. Kra. 1887. 8. IV S., 241 S., 1 upag. S.

Grefsen i Treaaret 1886—88. [Kra. 1889.] 8. 14 S.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab *1879*, S. 235—38 (om ulcerativ Endometrit). — *1883*, S. 125—34 (den mekaniske Behandling af Fordøielseskanalens Sygdomme).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 3. Række, *XIV*. (1884), S. 88—95 og *XV*. S. 196—202: Fra Rigshospitalets medicinske Afdeling B. 1. Ulcus tuberculosum penis. 2. Et Tilfælde af extrauterint Svangerskab; S. 418—24: Lidt om Paavisning af Æggehvide i Urinen. — 4. Række, *I*. (1886), S. 190—97: Grefsen i 1884 og 1885 (ogs. i Særtr.); S. 499—515: «Nervøs Dyspepsi» (ogs. i Særtr.); S. 888—94: Naturforskermødet i Berlin. — *II*. S. 369—79: Lidt om Terrænkursteder og Oertels Behandling af Forstyrrelser i Kredsløbet. (Jfr. Forh. i med. Selskab 1887, S. 86—87).

I Klinisk Aarbog *I*. (1884), S. 74—79: Om Behandlingen af Mavesaar. — *II*. 72—108: Om Mavekræft.

Han er siden 1888 medvirkende ved Udgivelsen af Nordisk Lommebog for Læger.

Vetlesen, Thomas, Broder af forannævnte Hans Jørgen V., er født i Porsgrund den 13 Juli 1856, blev Student med Haud fra Gjertsens Skole 1874 og var derefter en Tid Huslærer i Numedal. Han begyndte at studere Jus, men gik 1879 over i Journalistiken og har siden levet som Bladmand i Kristiania. I en Aarrække var han Sekretær i Journalistforeningen, var Sekretær i den konservative Presseforening 1892—98 og Viceformand i Kristiania Journalistklub 1899—1900. Han deltog som delegeret i den internationale Journalistkongres i Stockholm 1897, og Vinteren 1899—1900 opholdt han sig fire Maaneder med et af Statens Journaliststipendier i London.

* 11 Septbr. 1890 *Ingeborg Elisabeth Johansen* (f. 25 Marts 1868), D. af Kjøbmand Carl Ludvig J. og Jeannette Marie Schjøttelvig.

Portræter med Selvbiografi i Studenterne fra 1874 (Kra. 1899), S. 150—51. Jfr. J. W. Flood: Skiensfamilien Flood, S. 27.

I Bladet Dagen var han Medarbejder fra Høsten 1879, til det gik ind 1888, først som Reporter og Referent, senere som Redaktionssekretær og lejlighedsvis som konstitueret Redaktør under Hovedredaktørens, J. B. Bull's, Fravær.

I Morgenbladet har han været fast ansat siden Vaaren 1889, fra 1 Januar 1899 som Redaktionssekretær, hvilket fra 1 Septbr. 1902 er angivet paa Bladets Forside.

Af Peer Gynt (Kra. 4. 11 No.) var han Udgiver og Redaktør fra dets Grundlæggelse 18 Oktbr. 1888 til dets Slutning 9 Maj 1889.

Af Krydseren var han Redaktør i to Aar (1886 og 1893) og skrev i denne Tid navnlig alle Viserne paa første Side i hvert No.

I Chra. Intelligentssedler skrev han en Ugekronik under Mærket Figaro i de fleste Søndagsnumere fra Novbr. 1884 til Udgangen af 1885.

I Skilling-Magazin *1891*, S. 82—83: Professor Dr. Yngvar Nielsen. — Ved samme Tid ogsaa andre Biografier af Kristianiafolk.

I Juleaften *1896*: En Historie fra Asker (1 S.).

Han var med i Redaktionskomiteen for Skriftet Studenterne fra 1874 (Kra. 1899).

Vexelsen, Hans, se **Hans Wexelsen.**

Vibe, Andreas, Søn af Generalkrigskommissær *Niels Andreas V.* (d. 20 Juli 1759, † 9 Septbr. 1814) og *Margery Kierulff* (f. 3 Juni 1775, ÷ 3 Januar 1825), blev født i Kristianssand den 3 Maj 1801. 24 Septbr. 1815 blev han Sekondløjtnant ved Oplandske Infanteriregiment og 1819 ansat ved Ingeniørbrigaden, 5 April 1834 Premierløjtnant, 28 Juni 1842 Stabskaptejn samt fra 17 Januar 1846 Kaptejn i Ingeniørbrigaden, hvorved han stod surnumeræer, da han fra 1836 var fast Detaljør og Assistent ved den geografiske Opmaaling; 28 Oktbr. 1853 blev han udnævnt til surnumeræer Ingeniørmajor, i hvilken Stilling han døde den 24 Novbr. 1860. I 1826 var han Medlem af Kommissjonen for Grænsereguleringen mellem Finmarken og Rusland, hvorefter han 1827 blev R. R. St. A. O. 3 Kl., og 1828—1831 var han Trigonometrist ved den nordlandske Kystopmaaling. Han blev R. St. O. O. den 6 August 1860 «for militær og videnskabelig Fortjeneste»; han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania fra 3 Maj 1858 og af Svenska Krigsvetenskaps-Akademiens 2. Kl. fra 1858. I flere Aar var han en af Direktørerne for Kristiania Theater.

Portræt med Biografi [af P. Botten-Hansen] i Illustr. Nyhedsbl. 1860, S. 214—15. — *Nekrologer* i Morgbl. 1860, No. 331; [af J. G. Meydell] i Milit. Tidsskr. 3. R. V. 659—62, derfra i Uddrag [ved C. Stål] i Sv. Krigs-Vetensk.-Akademiens Handlingar 1862, S. 29—31. Jfr. Slægtstavle over en Gren af Familien Kierulff (Tønsberg 1900), S. 12; Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 988; Thjms. Adr. 1828, No. 50; Storth. Forh. 1859—60 I. S. No. 3, S. 255—59 (Oversigt over den geografiske Opmaalings Virksomhed fra dens Begyndelse til Aar 1859), optr. i Ill. Nyhedsbl. 1859, S. 204.

Czar og Tømmermand. Opera i tre Acter med Musik af Albert Lortzing; oversat. Chra. 1842. 8. 33 S. (Opført paa Kristiania Theater 13 Gange 26 Maj 1842—23 Febr. 1845. Oversættelsen blev i 1841 tilbudt det kgl. Theater i Kjøbenhavn, men ikke antaget, „eftersom det ikke var det kgl. Theater sømmeligt at hente Oversættelser fra det norske Theater"; derimod antog Theatret i 1844 en anonymt indsendt Oversættelse af samme Stykke, som imidlertid efterpaa viste sig at være ordret afskrevet efter Vibe, se Overskou's Den danske Skueplads V. 760—61).

Elskovsbrønden. Opera i tre Acter af Scribe og de Leuven. Musiken af M. Balfe. Oversat. Chra 1845. 8. 35 S. (Opført paa Kristiania Theater 6 Gange 29 Januar—27 April 1845).

Hertugen af Olonne. Opera i tre Acter af Scribe og Saintine. Musiken af Auber. Oversat. Chra. 1847. 8. 43 S. (Opført paa Kristiania Theater 5 Gange 7—18 April 1847).

General Ferdinand Carl Wedel-Jarlsberg. Nekrolog, meddeelt af A. Vibe og F. L. Vibe. Aftrykt efter Christiania-Posten [1857, No. 128]. Chra. 1857. 8. 24 S. (Heraf har A. Vibe forfattet det første Afsnit til S. 11, Resten er af Broderen F. L. Vibe).

Billeder og Minder fra mit Kystmaalerliv i det nordlige Norge. Chra. 1860. 16. 3 Bl., 146 S. (Anm. i Morgbl. 1860, No. 219; i Aftbl. No. 187; i Berl. Tid. f. A.)

Høidemaalinger i Norge fra Aar 1774 til 1860 samlede. Chra. 1860. 8. 2 Bl., 234 S., 1 Bl. (Paa dette Arbejde lagde han sidste Haand samme Morgen, han døde. Anm. af [Th.] K.[jerulf] i Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 80; i Tromsø Stiftstid. 1861, No. 29).

I Keilhau's Gaea Norvegica (II.), S. 149—217 og (III.) S. 463—502: Höhenmessungen in Norwegen, gesammelt.

I Kgl. Krigs-Vetenskaps Akademiens Handlingar *1837*, S. 322—24: Kort Fremstilling af den norske geographiske Opmaalings Virksomhed i de sidste Aar.

I Bulletin de la Société de Géographie, 2 sér. *XVII.* (Paris 1842), S. 308—31: Notice sur les cartes hydrographiques des côtes de Norvège. — 3 sér. *XIV.* (1850), S. 2[?]9 fg. og 4 sér. *I.* (1851), S. 627 fg.: Coup d'oeil sur la part prise par la Norvège dans la mesure d'un arc méridien commencé par la Russie.

I Petermann's Mittheilungen *1859*, Ergänzungsheft: Küsten und Meer Norwegens. 24 S., 1 Kart, 1 Tavle. (Anm. i Das Ausland 1860, S. 143 fg. Det meste af Afhandlingen er gjengivet i en af Forf. gjennemseet Overs. i Ill. Nyhedsbl. 1860, S. 41—42, 45—46 og 51—53: Norges Kystbygning over og under Havets Overflade; S. 57—58 og 61: Banken «Havbroen» og andre Grunde ved den norske Kyst; S. 65—66, 69, 73 og 81: Strømninger ved den norske Kyst. Et Afsnit, «Lysefjorden», er overs. i Steenstrup's Dansk Maaneds-kr. 1860 I. 194 fg., optr. i Norsk Jernbane- og Dampskibslæsning, 1ste Levering, Chra. 1873, og paa Fransk i Magasin pittoresque 1864, S. 196 fg.) — *1859*, S. 220—24 og *1860*, S. 414: Norwegische Vermessungsarbeiten.

I Den Constitutionelle *1841*, No. 150: Nogle Oplysninger om de farlige Grunde udenfor Fuglø i Senjen og Tromsø Fogderi. — Desuden flere anonyme humoristiske Bidrag, hvoriblandt *1836*, No 20: En Martyr for Finmarken [ɔ: Generalmajor J. H. Spørck] (senere optr. i flere Blade og særskilt i

Den finmarkske Basun. Chra. 1837. 12. 24 S.

I Christiania-Posten ligeledes flere anonyme Bidrag, saaledes *1852*, No. 1512: Prøve af en ny norsk Oversættelse af Iliaden (Parodi paa F. M. Bugge's netop udkomne Overs., jfr. „Ei Prøva taa eit Bygdamaal" i Morgbl. 1852, No. 343).

I Morgenbladet *1842* No. 322 (om et Angreb i No. 300 og 301 [af J. G. Meydell] paa en Forf. i Den Constit. [ɔ: J. G. Ræder] ang. Marinens Hovedetablissement paa Horten, jfr. Svar [fra Meydell] i No. 348, hvortil V. i 1843, No. 10 og Gjensvar [fra Meydell] i No. 18).

Han har forfattet mange utrykte satiriske Lejlighedsviser, f. Ex. Visen om de første Olafsriddere (1847).

Fra 1832 til 1848 konstruerede han i Opdrag af det Offentlige 10 Specialkarter med Beskrivelser og Landtoninger over den samtlige nordlige Kyst og 2 Generalkarter over samme Strækning, og fra 1851 til 1856 (da han paa Grund af svækket Syn maatte frasige sig Arbejdet) fuldførte han 5 Specialkarter og 1 Generalkart over Kysten fra den svenske Grænse til Kristianssand med Beskrivelser og Fortoninger. Samtlige disse Karter er lithograferede og trykte i Kristiania. (Se Norsk Bogfortegnelse 1814–47, S. 175, jfr. S. 112 og 174).

Vibe, Ditlev, foregaaendes Farbroder og Søn af Major ved 1ste Akershusiske Infanteriregiment *Johan Christian V.* († 1764) og *Anne Cathrine Pihl* († 1773), blev født den 8 Januar 1751. Som Kadet ved Nordenfjeldske Infanteriregiment gjorde han med dette Garnisonstjeneste i Kjøbenhavn i Aarene 1767—1768, blev 1769 Elev af den mathematiske Skole i Kristiania og i 1772 atter kommanderet til Kjøbenhavn, hvor han i Decbr. s. A. blev ansat som Løjtnant i Artillerikorpset. Fra 1773—1777 havde han Station i Rendsborg, hvor han foretog Opmaalinger i Anledning af det Slesvig-Holsten'ske Kanalanlæg. 1778 blev han Premierløjtnant og forestod fra 1779 i Forening med Løjtnant Rick Opmaalingen af Norges Kyster, indtil han 1788 blev udnævnt til Landkrigskommissær i Trondhjem og 13 Maj 1803 tillige beskikket til Sjøkrigskommissær, 1811 karakteriseret Generalkrigskommissær, fra hvilke Embeder han erholdt Afsked 31 Maj 1827. Hans Pension foreslog Gage- og Pensjonskomiteen nedsat fra 1062 til 708 Spd., uagtet han roses for «udmærket Duelighed, Nidkjærhed og Retskaffenhed»; men den blev af Storthinget 25 August 1830 mod 4 Stemmer bevilget saaledes, som af Regjeringen opført. Han døde 15 Maj (ikke 9 Septbr.) 1834. Han var R. D. O. (1813) og R. S. O.

* 1789 *Canuta Pauline Nordahl* († 1839), D. af Præsident Peter Tønder N. i Trondhjem og Birte Johanne Systenberg.

Jfr. Geneal. og biogr. Archiv I. (1840), S. 99—101 af Fr. Thaarup; Thaulow's Manskr. i Vid. Selsk. i Thjm. No. 507 c in 4to, S. 57; Storth. Forh. 1830 V. 294 og 354; Jac. Aall's Erindringer, 2. Udg., S. 372.

I Bibliothek for Physik etc. *XVI.* (Kbh. 1799), S. 38—43 (Oplysninger ved Lieutenant Ramms Jagttagelser over Kulden i Norge).

Vibe, Frederik Ludvig, Broder af ovennævnte Major Andreas V., blev født i Bergen den 26 Septbr. 1803, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1820 og tog filologisk Embedsexamen med Udmærkelse i Maj 1827. Efter at have været Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket i 5 Aar og samtidig i 3 Aar Alumnus ved det filologiske Seminarium var han konstitueret Overlærer ved Kristiania Kathedralskole fra Begyndelsen af Aaret 1829, indtil han 4 Juni 1831 blev udnævnt til Lektor i den græske Filologi ved Universitetet og 22 Januar 1838 til Professor i samme Fag. Den 16 Juni 1848 blev han udnævnt til Rektor

ved Kristiania Kathedralskole, i hvilken Egenskab han kom til at lægge Planen for den nye Bygning i Akersgaden, som Skolen i 1869 flyttede ind i og derefter beholdt til 1902. Fra 31 Decbr. 1845 til 25 Septbr. 1850 bistod han Kirke- og Undervisningsdepartementet ved Behandlingen af Sager vedkommende Undervisningsvæsenet og fungerede paa Grund heraf som Formand i den af Departementet under 18 Marts 1847 nedsatte Komité af 3 sagkyndige Mænd, der skulde drøfte forskjellige Undervisningsanliggender, og som i 1848 udarbejdede den Normalplan, der af Departementet blev lagt til Grund ved Omdannelsen af Landets offentlige Skoler til forenede lærde og Real-Skoler. 16 Oktbr. 1857 blev han Medlem af den kgl. Kommissjon, der skulde tage under Overvejelse og afgive Forslag til de hensigtsmæssige Forandringer i de for Undervisningen i de lærde Skoler og for Examen artium gjældende reglementariske Bestemmelser, og som afgav en foreløbig Betænkning 21 Decbr. s. A. og sin endelige Indstilling 17 Juni 1858. I 2det Semester 1851 og 1ste Semester 1852 holdt han midlertidlig efter Lektor Thues Død Forelæsninger ved Universitetet i græsk Filologi, og det samme gjorde han i hele Aaret 1859 efter Lektor J. Friis's Udnævnelse til Rektor. 21 August 1855 blev han R. St. O. O. og 26 April 1869 K. St. O. O. «for videnskabelig og Embedsfortjeneste». Fra 1857 var han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania, og 1866 blev han valgt til Medlem af det danske Videnskabsselskab. I flere Aar var han, tildels sammen med Broderen A. Vibe, Medlem af Direktionen for Kristiania Theater, hvilket Hverv han fratraadte i 1848. Han gav i 1869 Stødet til Oprettelsen af et Skulpturmuseum for Kristiania By, som efter mange Forhandlinger kunde aabnes i sin nuværende, for Øjemedet rejste Bygning den 6 Decbr. 1881. Under 21 Januar 1871 blev der paa Grund af hans Helbredstilstand tilstaaet ham et Aars Tjenestefrihed som Rektor, den forlængedes 29 Januar 1872, og 26 August s. A. erholdt han ifølge Ansøgning Afsked fra sit Embede. «I Betragtning af hans lange og hæderlige Embedsbane og literære Fortjenester» opførte Regjeringen og derefter Kirkekomiteen hans Pensjon med 1000 Spd., hvilket dog af Storthinget 4 Juni 1873 blev nedsat til 900 Spd. Han døde i Kristiania den 21 Juni 1881.

* 27 Decbr. 1833 *Ferdinanda Augusta Vilhelmine Steensgaard* (f. 15 Januar 1812, † Nat til 3 Juni 1898), D. af Kjøbmand i Kristiania Lars S. og Ingeborg Cathrine Birkenbusch.

Portræt med Biografi [af L. Daae] i Skilling-Magazin 1881, S. 413—18. — *Nekrolog* i Morgbl. 1881, No. 170 A, jfr. No. 178 A: Rektor Vibes Standpunkt i Skolespørgsmaal [af H. W. Ottesen]; i Aftpst. 1881, No. 140 A. Jfr. Slægtstavle over en Gren af Fam. Kierulff, S. 12; Vibe's nedennævnte Statistiske Efterretninger om Chra. Kathedralskole, S. 1—2; Nord. Convers.-Lex., 3. Udg., VI. 988; Storth. Forh. 1873 VI. Indst. S. V. 11; Morgbl. 1837, No. 138; 1881, No. 294 A af V. A. Mariboe. — *Hans Buste*, udført i 1881 af Olaf Glosimodt, er opstillet i Kristiania Skulpturmuseum (jfr. Morgbl. 1881, No. 334 A).

Prolusio qua examen publicum in schola literaria Christianiensi habendum indicit rector scholæ. Insunt nonnulla: de modis temporibusqve enuntiationum conditionalium Græcæ Latinæqve lingvæ; auctore Fr. Lud. Vibe, collega scholæ. Chra. 1830. 4. 30 S.

De classicæ antiqvitatis disciplina injuste hodie in patria obtrectatata. Oratio qvam pronuntiavit F. L. Vibe [ad solennia Academica in memoriam Lutheri concelebranda]. Chræ. 1836. 8. VI S., 29 S. (Det væsentligste heraf blev optr. Bibliotheca scriptorum ac poetarum latinorum recent. ætatis selecta. Curavit F. T. Friedemann. A. Scriptor. Vol. I. 1 fg. Lipsiae 1840. 8. — Anm. i Neue Jahrb. f. Philologie u. Pädagogik, B. 18, S. 340, jfr. B. 28, S. 216; af A. Schweigaard i Den Constitutionelle 1836, No. 26).

Commentatio de Sanchuniathone ejusqve interprete Philone Byblio. Chræ. 1842. 4. 41 S. (Universitets-Program ved Reformationsfesten. Anm. af Prof. Chr. Petersen i Hamb. Correspondent 1843, No. 296; af J.[ahn] i Neue Jahrb. f. Philol. u. Pädag. 1844, S. 222).

Morgenbladet og Universitetet. Et Bidrag til en retmæssig Bedømmelse saavel af Universitetets som af Morgenbladets Virksomhed. Udgivet af det Norske Studentersamfund. Chra. 1848. 8. VI S., 64 S. (Forf.s Navn S. VI. Særsk. Aftryk af D. N. Rigstid. 1848, No. 105, 108, 111, 112, 115 og 116. Jfr. Morgbl. 1848, No. 71 og 73: Om Universitetslærernes Gager [af Rolf Olsen]; 1852, No. 296 af R. Olsen, No. 301 af A. B. Stabell, No. 303 og 309 af P. A. Munch; Chra.-Posten No. 1482, 1488 og 1493 af Vibe).

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Kathedralskole i 1850. I. Brudstykke af Forelæsninger over den Helleniske Litteraturhistorie, holdne ved Universitetet (om Hellenernes ældste episke Poesi). II. Beretning om Skolens Aarsfester i 1848 og 1849, meddeelt. Chra. [1850]. 8. VII S., 1 Bl., 114 S., 1 Bl.

Fuglene, Komedie af Aristophanes. Oversat og oplyst. Chra. 1856. 8. XII S., 1 Bl., 278 S., 1 Bl. (Anm. af J. L.[økke] i Ill. Nyhedsbl. 1856, S. 132; af C. [Berg] i Fædrelandet 1856, Septbr.)

General Ferdinand Carl Wedel-Jarlsberg. Nekrolog, meddeelt af A. Vibe og F. L. Vibe. Chra. 1857. 8. (Se ovenfor).

Statistiske Efterretninger om Christiania Kathedralskole for Skoleaarene 1848/49 til 1852/53. Meddeelte. Indbydelsesskrift til Hovedexamen i Juni og Juli 1858. Chra 1858. 8. X S., 279 S., 3 Tab.

Nogle Ord til Skoleungdommen. Til forskjellige Tider udtalte til Christiania Kathedralskoles Elever af deres Rektor. Indbydelsesskrift til Skolens Hovedexamen i 1861. Chra. 1861. 8. 3 Bl., 56 S.

Plan for Undervisningen i Christiania Kathedralskole. Chra. 1863. 8. 23 S. (Anonym).

Prometheus i Lænker, Tragedie af Aischylos. Oversat og oplyst. Kbhvn. 1869. 8. XIV S., 1 Bl., 140 S. (Anm. i H. Scharling's Dansk Tidsskr. 1870 I. 46—48 af Udgiveren; [af L. Daae, ikke af H. Blom, som feilagtig anført ovfr. I. 364] i Morgbl. 1869, No. 359).

I Nor *I.* (1840), S. 333—456 og 495—622: Hvad var Spartas Ekklesi? Var den en Folkeforsamling eller kun en Forsamling af Spartiatiske Embedsmænd, og hvilken var dens forfatningsmæssige Virksomhed og Indflydelse? (Jfr. E. F. Bojesens Haandbog i de græske Antikviteter, Kbh. 1841, Fortalen). — *III.* (1843—46), S. 1—

139: Den Wagenfeldske Sanchuniathon, en litterær Kriminalhistorie. (Bygget paa Akt- stykker og ledsaget med en Oversigt over den dertil henhørende Litteratur). (Anm. Morgbl. 1844, No. 193).

I Norske Universitets- og Skole-Annaler 2. R. *VII.* 115—32: Betænkning (med L. C. M. Aubert og Hartvig Nissen) af 23de December 1847 [ang. en forandret Organisation af de lærde Skoler]; 132—41: Betænkning (med de Samme) af 19de October 1848 [om combinerede lærde og Realskoler]; 484—94: Betænkning fra Christiania lærde Skole om Revision af Bestemmelserne for Examen artium. — *3. R. II.* (1861), 81—83: Erklæring ang. Oldnorskens Optagelse som Undervisningsfag i de lærde Skoler. — *III.* 65—68: Erklæring fra Christiania lærde Skole ang. Retskrivningen. — *VII.* 274—84 (Erklæring ang. Omordning af det høiere Skolevæsen).

I Morgenbladet *1832*, No. 208 (Bemærkninger ved de af en Indf. i No. 201 fremførte Anker over den af Coll. acad. brugte Fortolkning af Resol. af 11 Jan. 1826 jfr. No. 215). — *1836*, No. 96 og Tillæg: Besvarelse af Hr. Capitain Foss's Angreb fra Forfatteren af den paa sidste Reformationsfest holdne Tale (foranlediget ved Bemærkninger i H. Foss's „Gjenmæle i Anl. af Rector F. M. Bugges Indbydelsesskrift", S. 65 ang. ovennævnte Oratio de class. ant. disciplina); No. 354 Tillæg: Protest imod den Schweigaardske Recension over Hr. Rektor Bugges Skrift: Blik i vor Tid etc. (jfr. A. Schweigaard i Den Constit. 1836, No. 302 og Svar i s. Bl. 1837, No. 16, „Fortsat Protest" af V. i Morgbl. 1837, No. 39 og 42 Till., jfr. No. 4 og 72, og „Yderligere Svar" af Schweigaard i D. Const. No. 53 og 54). — *1858*, No. 48 (om Udfaldet af Examen Artium for Chra. Kathedralskoles Dimittender). — *186*5, No. 111 Till. (om Pensumet i Græsk ved Chra. Kathedralskole, jfr. No. 102). — *186*9, No. 82: Om et Skulptur-Museum for Christiania By. — *1871*, No. 85 A (Andragende om Bevilgning af Sparebanken til et Skulpturmuseum).

Af Christiania-Posten, som begyndte at udkomme 17 Maj 1848, var han Medredaktør med C. Arntzen indtil 8 April 1853 (jfr. hans Erklæring i 1850 No. 607, hvortil A. B. Stabell i Morgbl. s. A. No. 107 og 111, samt Erklæring 1853, No. 1643). Af hans Artikler her kan nævnes *1849*, No. 462, 463 og 464: Om Dimissionen til Universitetet (jfr. No. 433, 459 og 477). — *1852*, No. 1502, 150 og 1505: Anm. af F. M. Bugges Overs. af Iliaden, 1—3 Bog (hvortil N. N. Ol gaard i No. 1534, 1537 og 1538 med Svar af V. i No. 1550 og 1551). — *185*, No. 133, 135 og 138: Et Skole-Anliggende.

I Aftenbladet *1866*, No. 123, 125 og 127: I Anledning af Hr. Skolebestyrer Qvams Angreb paa de offentlige lærde Skoler og navnlig paa Kristiania Kathedralskole. (Jfr. P. Qvam i No. 103 og 133).

Vibe, Johan Christian, foregaaendes Broder, blev født i Kristiansand den 9 Juni 1799, blev 1816 Student med Laud fra Kristiansand Kathedralskole og tog i Decbr. 1820 theologisk Embedsexamen med Laud. I 3 Aar var han Lærer ved Kristiania Kathedralskole, blev 21 Januar 1828 udnævnt til Sogneprest til Aafjorden, 11 August 1829 til Sogneprest til Gausdal og modtog 5 Decbr. 1831 Bestalling som Provst i Gudbrandsdalen; 12 Juni 1843 blev han udnævnt til Sogneprest til Eker og fik 5 April 1848 Bestalling som Provst i Kongsbergs Provsti, i hvilke Embeder han døde 9 Oktbr. 1854.

* 6 April 1822 *Else Cathrine Lange* (f. 26 April 1799, † 23 ·. 1864), D. af Magasinforvalter paa Akershus Christopher Andreas Christiane Holst.

Jfr. Erlandsens Efterretn. om Geistl. i Thjm.s Stift, S. 212—13; Slægtstavle over :n af Fam. Kierulff, S. 12. — *Mindedigt* af M. L.[andstad] i Chra.-Pst. 1854, 11.

J Statsborgeren, *H. 14* (1834—35), S. 117—19 (Svar paa en Anke fra ırth" S. 33 og 41—42); S. 219—21 (Svar paa nyt Angreb fra „Hagbarth" —41, hvortil atter denne S. 234—37).

J Morgenbladet *1839*, No. 93, 100 Tillæg, 139 og 141 (om Roden i ındsdalen, jfr. No. 162 og No. 163, det sidste af J. C. Meyer, hvortil Svar fra :o. 177; jfr. P. Chr. Holsts Efterladte Optegnelser, S. 288).

Vibe, Johan Ludvig Niels Henrik, Søn af ovennævnte Major *ɛas V.* og *Anne Marie Schmidt*, blev født i Kristiania den 23 ·. 1840, blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1860 ʒ juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1865. Da hans literære ikke kunde skaffe ham det nødvendige Udkomme, tog han Høsten Post som Fuldmægtig hos en Sagfører i Egersund, hvor han senere selvstændig Sagførervirksomhed, og efter saa at have tilbragt et Aar 'uldmægtig og Huslærer hos Sorenskriver O. M. Wettergreen i Kvites:ndte han 1871 tilbage til Kristiania, hvor han det følgende Aar fik Anse som Kopist i Revisjonsdepartementet. I 1877 opnaaede han et større stipendium og foretog om Vaaren og Sommeren en Udenlandsrejse til ınd, Østerrige, Ungarn og Italien. Efter Hjemkomsten og indtil 1879 an knyttet til Kristiania Theater som artistisk Direktør. Han levede som Publicist i Kristiania, hvor han døde ugift den 26 Marts 1897. ten af 80-Aarene var han Formand i den norske Journalistforening, en Aarrække (1886—1896) var han Medlem af Direktionen for den e Turistforening, fra 1890 som dens Viceformand. I Rigsretstiden ıdte han som Folketaler paa Højres Side, og i de senere Aar holdt ıftere populær-videnskabelige Forelæsninger i og udenfor Hovedstaden.

Nekrologer i Aftenpst. 1897, No. 222; i Morgbl. No. 180, jfr. No. 181 og 192; ıl. No. 84. Jfr. Nord. Conversationslexikon, 3. Udg., VI. 988; Bispinde Henriette ns Breve, S. 31—32; Den norske turistforenings årbog 1897, S. 1—6 af Yngvar ı.

Dyrskue. Original Vaudeville i 1 Act. Chra. 1862. 8. 47 S. (Anonymt; ınder Titel: Christiania Theater-Repertoire. I. — Stykket opførtes paa Kristiania r 8 Gange fra 8 Decbr. 1861 til 1 April 1862 og blev efter Opførelsen anm. ıbl. 1861, No. 287 og 298).

Literairt Tidsskrift. Udgivet. I. [ɔ: eneste]. Chra. 1866. 8. 2 Bl., . (Indhold: Edmund Kean, S. 1—21; Tapperhed, iagttaget blandt Hægdenere, Academici og Militaire, S. 22—48; Phantasivilkaarlighed (malende og ske Phantasier), S. 49—66; Brudstykke af en Reise i Norge, S. 67—77; Cha-

racterskildringer (den Besfedne, den Gudfrygtige, Patrioten), S. 78—91; En Tour paa Nøklevandet (Bidrag til Skildring af Nationalcharacteren), S. 92—107; En Dag hos Braatén, Lystspil i 1 Act, S. 108—169; Literaturanmeldelser af norske og danske Bøger. S. 170—240. Heftet blev recenseret i Illustr. Nyhedsbl. 1866, S. 111—12, hvortil V. i Morgbl. s. A. No. 194 og 201 (jfr. Svar i Ill. Nyhedsbl. S. 136 og 140) og Schulze i Skjemt og Alvor, No. 16; i Berl. Tid. 1866, No. 205; i Aftonbladet 1866, No. 179. Det deri indtagne Lystspil „En Dag hos Braatén" var første Gang blevet opført paa Studentersamfundets Theater 19 Decbr. 1865, anm. i Morgbl. 1865, No. 352).

Alexander Møllers Erindringer. Kra. 1875. 8. 2 Bl., 391 S. (Oprindelig trykt som Føljeton i Morgbl. 1872, No. 140 A—184. Anm. i Menigmands Blad 1876, No. 2; i Aftpst. 1875, No. 299; i Aftbl. 1876, No. 39, hvortil Gjenmæle af V. i No. 57). — Ny (Titel-)Udgave. Kra. 1879. 8.

Bjørnstjerne Bjørnson og den nyere norske Poesi. Kra. 1876. 8. 1 Bl., 70 S. (Anm. i Nyt n. Tidsskr. I. 264—5).

En Professor. Fortælling. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 140 S. (Anm. i Dagbl. 1882, No. 303; i Aftpst. No. 292 A; af A. G. E. i Finsk tidskrift 1885 I. 225).

Nogle Bemærkninger i Anledning af Naturalismen. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 83 S. (Først trykt i Aftpst., se nedenfor. Anm. i Norsk Skoletid. 1884, S. 141—42; af Georg Nordensvan i Nord. tidskr. VII. 295—301).

Kort Udsigt over Ludvig Holbergs Liv og Virksomhed. Kra. 1884. 8. 80 S. (Først trykt i Aftpst.)

Et testamente. Fortælling. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 211 S. (Anm. i Morgbl. 1884, No. 337 A; i Bergpst. 1885, No. 71; i Aftonbl. 1884, No. 298 B; af A. G. E. i Finsk tidskr. 1885 I. 225).

Ein Testament. Erzählung. Vom Verfasser autorisierte Uebersetzung von A. R. Mit Illustrationen von W. Roegge. Berlin, Eisenach, Lpz. [1900]. 8. 127 S. (Kürschners Bücherschatz No. 170).

Fantastiske fortællinger. Kra. og Kbh. 1891. 8. 3 Bl., 304 S. (Anm. i Aftpst. 1891, No. 852; i Morgbl. No. 772).

For livet eller paa opsigelse. Moderne tendentsroman. Kra. og Kbh. 1892. 8. 1 Bl., 100 S. (Anm. i Morgbl. 1892, No. 676; i Aftpst. No. 738 af —V— [ɔ: Bredo Morgenstierne]).

Sandefjord Bad med Byen og nærliggende Herreder. Kra. 1893. 8. 2 Bl., 163 S., 1 upag. S. (Anm. i Morgbl. 1893, No. 356).

Om tusend Aar. Fortælling. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 219 S. (Anm. i Dagbl. 1894, No. 355; i Morgbl. No. 708 af E. H.[artmann]; i Aftpst. No. 733).

Norges land og folk. *V.* Buskeruds amt. Kra. [1894—]1895. 8. 3 Bl., 336 S., 3 Karter. (Anm. [af L. Daae] i Morgbl. 1894, No. 264; i Aftpst. 1894, No. 292, jfr. No. 300). — *XII.* Søndre Bergenhus amt. Udgivet med bidrag af det offentlige. Kra. [1895—]1896. 8. 3 Bl., 464 S., 1 Kart. (Anm. i Aftpst. 1896, No. 156). — *II.* Akershus amt. Udgivet med bidrag af det offentlige. Kra. 1897. 8. 3 Bl., 334 S., 1 Kart. (Anm. af A. T.[aranger] i Aftpst. 1897, No. 405). (Jfr. Storth. Forh. 1894 V. Dok. No. 35, og VI. A, Indst. S., S. 406—7; 1895 V. Dok. No. 78, og VI. A, Indst. S., S. 363—64; 1896 VI. A, Indst. S., S. 19; 1897 VI. A, Indst. S. XXVI., S. 7—9).

Af Samfunds-Blade, hvoraf udkom 10 No. i Kvart (40 S.) fra 16 Marts—

18 Maj 1861, var han Medredaktør og skrev heri forskjelligt under Merket IV, nemlig flere Digte.

I Studenterblade *1861—62* forskjellige Bidrag merket IV, saaledes i No. 4: Philosophi; Norske Betragtninger i Møllergaden den 10 Oktbr. 1861 (Digt); Samfundssang ved Punschebordet; No. 8: Kamp og Seier (Digt).

Med O. Skavlan og J. H. Schønheyder grundlagde han Vikingen, hvoraf No. 1 udkom 4 Oktbr. 1862, og heri skrev han de fleste Artikler indtil Udgangen af 1864. (Jfr. Aftpst. 1902, No. 720 af O. R. F[rich]).

I Forening med H. Schulze var han Redaktør af Dagbladet Norge, som begyndte at udkomme i Kristiania 3 April 1866, men allerede standsede den 18 April s. A. Heri er af ham, foruden Redaktionsartikler, Dagsnyt o. s. v., i No. 1: Rec. af H. Ibsen's „Brand" (jfr. Vikingen 1866, S. 58); No. 2: Om Oprettelsen af en Lektorpost i nordisk Litteratur og Studenternes Adresse til Storthinget i denne Anledning; No 3: Theatret: Molières „Den Gjerrige" — den svenske Kunstner Stjernström; No. 11: Fremdeles om Lektorposten i nordisk Literatur (jfr. Morgbl. No. 96 A); Tilsvar til Ill. Nyhedsblads [S. 68] „Om Bladet „Norge" og en nynorsk Æsthetik"; No. 12: Digtergage for Henr. Ibsen; No. 14: Svenske Aftonbladet om Lektorposten i nordisk Literatur, med Bemerkninger; No. 16: Det gaar ikke! [Afsked med Abonnenterne.] (Jfr. ovfr. V. 188 og Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 79).

I Ny illustreret Tidende skrev han forskjellige mindre Opsatser i dens første Aargange.

I Folkevennen *1883*, S. 175—231: Norge i Aaret 1882. (Jfr. Protest i Dagbl. 1883, No. 301).

I (norsk) Historisk Tidsskrift, *2. R. V.* (1885), S. 51—80: Om normanniske stedsnavne. (Jfr. VI. 236—51 af Gustav Storm).

I Vidar *1887*, S. 241—74: Om Forholdstalsvalg; S. 481—502: Henrik Ibsen som Forfatter af Nutidsdramaer.

Sammen med Yngvar Nielsen besørgede han Udgivelsen af Den norske turistforenings årbog for 1887.

I Det norske geografiske selskabs årbog *III.* (1891—92), S. 87—90: En eiendommelig huledannelse i Gråtådalen i Beiern.

I Nyt tidsskrift, ny række, *II.* (1893—94), S. 424—33: Om drømme.

I Ny illustrerad tidning *1880*, S. 236—37, 247, 254—55, 262—63 og 270—71: Hallucinationer. Norskt original [paa Svensk].

I Letterstedtske Nordisk tidskrift *VII.* (1884), S. 535—54: Normanniske og andre skandinaviske stedsnavne. (Ogs. i Særtryk, Sth. 1884. 8. 20 S. Jfr. s. B. S. 183—214 og 652—65 af Esaias Tegnér, se ovfr.)

I Nordisk familjebok *XI.* (Sth. 1887), Sp. 1380—88: Norska literaturen.

I Finsk tidskrift *1877 I.* S. 312—26: Från Norge.

I Aftenbladet *1876*, No. 34: Om Stil og Sprog hos vore nuværende Forfattere. (I Anledning af Jonas Lie's Faustina Strozzi og Bjørnson's En Skitse fra Italien [i Fra Fjeld og Dal]).

I Aftenposten begyndte han at arbeide 1879 og blev efterhaanden en fremtrædende Medarbeider indtil Høsten 1889; i 1881 var han Korrespondent ved Kronprinsens og Kronprinsessens Formæling i Karlsruhe, og af hans øvrige Bidrag kan nævnes: *1883*, No. 210 A, 213 A, 222 A, 231 A og 238 A: En Ferietur tilfjelds; No. 302 og *1884*, No. 2, 3 A, 5 A, 6 A, 9 A, 10 B og 13 A: Nogle Bemærkninger i

Anledning af Zolas Theorier og den moderne naturalistiske Skole i Literaturen (ogj. særsk. udg.); No. 278 A—283 A: Ludvig Holberg (ogj. særsk. udg.). — *1886*, No. 21 og 24: Anm. af Marcellus's Bidrag til den skandinaviske Unions Historie; No. 46 og 48: Unionen og det norske Høire; No. 176: Den literære Eiendomsret; No. 380, 397, 422 og 432: Reise i Nordland og Finmarken; No. 662: Anm. af Alexander Kielland's Sne. — *1887*, No. 52: Forsvarsforeningens første Skrift (Det norske Folk og dets Forsvarsvæsen af A. C. Drolsum); No. 132: Berner-Konventionen (jfr. No. 125 af H. Lassen og No. 126 af Karl Warburg); No 204: Den literære Konvention; No. 231: Advokat Stangs Foredrag i Odelsthinget [ang. Berner-Konventionen]. — *1888*, No. 300: Anm. af Norges Land og Folk, Stavanger Amt, ved Boye Strøm (hvortil Svar af Strøm i No. 307, med Gjensvar af V. i No. 319). — *1889*, No. 97 og 98: Anm. af Opførelsen af Ibsen's Fruen fra Havet; No. 182 og 184: Anm. af Kielland's Professoren. — *1894*, No. 47, 51 og 67: Turisthytten i Steinbergdalen (jfr. No. 48 af Y. Nielsen, No. 42 og 62 af ss.)

I Morgenbladet *1876*, No. 232 A: Korrespondanse [fra Kvisberg] (hvortil Emanuel Mohn i No. 234 A). — *1894*, No. 32: Erasmus Montanus paa Christiania Theater.

Af Nationaltidende („Dagen"s Fortsættelse) var han Redaktør fra dens Begyndelse 22 Marts 1888, indtil den gik ind ved Udgangen af 1890.

Han var den anonyme Forfatter af nogle som egne Smaabøger trykte Aarsoversigter, udgivne af Novemberforeningen 1883 og følgende Aar.

Utrykt er forskjellige af hans dramatiske Arbejder, saaledes En Hustyran, versificeret Lystspil i 2 Akter, opført paa Kristiania Theater 5 og 7 Novbr. 1880 (anm. i Aftbl. 1880, No. 260; Morgbl. No. 308 A; Dagbl. No. 273); De skenhelige, Lystspil i 4 Akter, opført paa Kgl. Dramatiska Teatern i Stockholm 6 Gange 22—30 April 1871 (anm. i Aftonbl. 1871, No. 93); En human Mand eller Hædersgaven, Lystspil i 3 Akter, indleveret til det kgl. Theater i Stockholm i Oktbr. 1881.

Vidsteen, Christian Bang, Søn af Foged *Ole V.* (f. 20 Marts 1787, † 20 Decbr. 1873) og dennes 2den Hustru *Karen Steen* (f. 15 Februar 1793, † 16 Oktbr. 1879), er født i Tysnes 11 Januar 1832, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1848 og tog medicinsk Embedsexamen med Haud i Juni 1856. Høsten s. A. tiltraadte han en videnskabelig Udenlandsrejse, paa hvilken han opholdt sig et halvt Aar i Wien og et halvt Aar i Paris, og efter saa at have praktiseret nogle Maaneder som Læge i Bergen blev han fra Begyndelsen af Maj 1858 konstitueret som Distriktslæge i Ytre Hardanger, 1 Septbr. s. A. udnævnt til Distriktslæge i Indre Søndfjord og 24 Oktbr. 1863 til Distriktslæge i Ytre Søndhordland, fra hvilket Embede han 20 Juni 1882 efter Ansøgning erholdt Afsked uden Pensjon. Fra 17 Novbr. 1888 til 25 Maj 1889 var han konstitueret som Distriktslæge i samme Embede. Ellers har han siden sin Afsked væsentlig syslet med Sprogstudier, i hvilket Øjemed han i 1882 gjorde en Rejse til Færøerne og derefter i et Aar opholdt sig paa Island. Storthinget har ogsaa 6 Juni 1885, 5 April 1886 og 7 Marts 1900 tilstaaet ham mindre Bevilgninger til hans sproglige Arbejder.

* 25 Juni 1859 *Barbra Henriette Christiane Wilhelmine Landmark* (f. 1 Januar 1837), D. af residerende Kapellan til Lindaas, fra 1842 Sogneprest, først til Strandebarm og fra 1858 til Fet Nils L. (døbt 31 Oktbr. 1803, † 20 Februar 1893) og Susanne Cathrine Hetting (f. 24 Januar 1809, † 28 Marts 1881).

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 468—69; Storth. Forh. 1885 V. Dok. No. 63, S. 2—3, og VI a, S. 486—87; 1886 I a, Sth. Prp. Nr. 1, Hovedpost IV, S. 22—24, og VI a, S. 223—24; 1899—1900 I a, St. prp. nr. 1, hovedpost IV, S. 36—37, og VI a, Indst. S. XXVI. S. 9—10.

Oplysninger om Bygdemaalene i Søndhordland samlede. Bergen 1882. 8. 123 S. (Anm. af A. Noreen i Nord. Revy I. Prøveno, Sp. 12).

Oplysninger om Vossemaalet samlede. Bergen 1884. 8. 54 S., 1 Bl.

Oplysninger om Bygdemaalene i Hardanger samlede. Med et Anhang om Færøisk. Bergen 1885. 8 91 S.

Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland. Med en kortfattet Lydlære og Bøiningslære samt Sprogprøver. Bergen 1900 [ɔ: 1901]. 8. XXXV S., 236 S., 1 Bl. (Anm. af A. Taranger i Aftpst. 1901, No. 471; af Kr. B.[ugge] i Morgbl. No. 464).

I Morgenbladet *1869*, No. 146 A: Skydsloven. — *1897*, No. 460: Økland paa Stordøen. Sanatorium for Brystsyge?

I Aftenbladet *1859* en Artikel om Omregulering af Lægedistrikter i Søndre Bergenhus Amt.

I Aftenposten *1901*, No. 467: En gammel Sangerfane? Jfr. No. 475 af Otto Norby); No. 569: Fodture for 50 Aar siden; No. 915: En norsk middelalderlig Adelsæt.

I Bergens Tidende *1885*, No. 178: Blyantstegninger fra en Reise i Hardanger; No. 216: Fra Lervik, Stordøen; No. 243: Paa Tur. — *1898*, No. 296: Reisebrev [fra Kristiania].

I Bergens Aftenblad *1897*, 6 Septbr.: Causeri fra Strandebarm. — *1898*, 6 Aug og 8 Aug.: Reisebrev [fra Stockholm og Helsingfors]. — *1901*, 10 Juni: Sangerfest-Jubilæum.

Vig, Lars, Søn af Gaardbruger, senere Husmand *Lars T. V.* og *Anna V.*, er født i Skaanevik den 20 Juli 1845. Femten Aar gammel begyndte han som Omgangsskolelærer i sin Hjembygd, gjennemgik senere Fjelberg Lærerskole og virkede derefter som Lærer først i Skaanevik, siden i Kvindherred. I 1868 optoges han som Elev af Missjonsskolen i Stavanger, og efter at have gjennemgaaet denne blev han den 4 Marts 1874 ordineret til Missjonsprest. Nogle Dage efter blev han af det norske Missjonsselskab udsendt til Madagaskar, hvor han siden 1875 har bestyret Stationen Masinandraina i Nord-Betsileo og desuden 1883—1885 og 1896—1898 har været ansat paa Stationen Antsirabe. Han vendte hjem til Norge paa et Besøg 1890 og atter 1902. Ved Oprettelsen af *Académie malagache de Tananarivo* i Begyndelsen af 1902 blev han indvalgt som aktivt Medlem.

* 3 Oktbr. 1876 *Laura Walle* (f. i Bergen 17 Marts 1845), D. af Lars W. og Margrethe W.

Jfr. M. U. Anker: Kort Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed (Bergen 1875), S. 14.

I Norsk Missionstidende *1876*, S. 50–52, *1877*, S. 414–15, *1881*, S. 163–64, *1883*, S. 66–72 og 468–73, *1887*, S. 168–72, *1888*, S. 253–62 og 273–77, *1889*, S. 391–93, *1894*, S. 351–57, *1896*, S. 292–97, *1900*, S. 247–56, *1901*, S. 110–15: Brev fra Masinandraina. — *1884*, S. 171–79, *1885*, S. 70–73 og 308–19, *1886*, S. 162–76, *1898*, S. 285–95: Brev fra Sirabe. — *1893*, S. 251–58, 268–71, 299–302, 338–43, 434–38 og *1894*, S. 31–36: Om Madagassernes religiøse Forestillinger. 1. — *1901*, S. 303–11 og 317–22: Religiøse Bevægelser i Indlandet og navnlig Udskeielser ved dem; S. 468–71: Bønne- og Vidnemøder paa Madagaskar.

I Nordisk Missions-Tidsskrift *1893*, S. 1–37, 103–140, 209–248 og 320–79: Om Madagassernes religiøse Forestillinger. — *1902*, S. 204–221 og 259–71: Symboliken i den madagassiske Gudsdyrkelse og i det folkelige Samfundsliv (fortsættes i Aarg. 1903).

I For kirke og kultur *IV* (1897), S. 425—32 og 479–90: Stedfortrædertanken i madagassernes religion. — *VIII*. S 215—34: Menneskeofringer paa Madagaskar.

I Luthersk Kirketidende, *6. R. III.* (1902), S. 140–44 og 154–58 = Om den protestantiske Mission paa Madagaskar.

I Missionsselskabets Barneblad *1901*, S. 67–71 og 75–79: Om hedningebørnene paa Madagaskar. — Desuden et Stykke „Lysets Barn".

I Bibelbudet *1900*, S. 337–39: Korsets Forargelse.

I Kristus vort Liv, Aftensangs Huspostil, udg. af O. Handegaard (Bergen 1892), S. 447–54: Fireogtyvende Søndag efter Trefoldigheds Fest. Den jordiske Hytte og den himmelske Bolig.

I Sambaandet (Bergen) enkelte Stykker af kristeligt Indhold, saaledes *1900*, No. 37: Fra Madagaskar.

I Vestlands-Posten har han skrevet en Række Korrespondancer fra Madagaskar 1893–1902.

Paa Madagassisk har han forfattet en Verdenshistorie (8. 219 S.), der er udkommet i 2 Oplag.

Vig, Ole, blev født den 6 Februar 1824 paa Pladsen Vigmarken under Gaarden Vikan i Værnes Sogn i Stjørdalen. Hans Forældre var fattige Husmandsfolk, Moderen, *Marit*, rigtignok Gaardmandsdatter fra Store Valstad i Skatval, og om end ogsaa Faderen, *Ole*, var en vel begavet Mand, blev det dog hun, som særlig kom til at tage sig af Sønnens Opdragelse. Hos hende lærte han at læse allerede i fire, fem Aars Alderen, og haugiansk paavirket som hun var, udgjorde Bibelhistorien Hovedemnet i hendes Undervisning. Paa Almueskolen blev han snart den flinkeste af alle; han fik ogsaa Lov at gaa paa en Søndagsskole, som ellers bare var for konfirmerede, og da der ved denne Tid blev oprettet en Bygdebogsamling, fik han sin Fader til at yde ogsaa sit Bidrag, saa han kunde faa sin Læselyst tilfredsstillet. Da han 15 Aar gammel blev kon-

firmeret, lagde Provst Widerøe Merke til hans Kundskaber og Forstand og opfordrede Faderen til at sende ham paa Seminariet. Efter en Del forberedende Læsning kunde Gutten om Sommeren 1841 ved Hjælp af et offentligt Laan drage til Klæbu Seminarium, hvorfra han i 1843 dimitteredes med bedste Karakter og med Bemerkning om «ualmindelige Evner». Han rejste lige derfra som Huslærer til Provst H. G. Magelssen i Aafjorden, hvor han forblev i to Aar, og her var det, han blandt megen anden Literatur kom over de Bøger, som skulde blive bestemmende for hans senere Livsvirke, N. F. S. Grundtvigs Skrifter. «Nu er Vaaren kommen», skrev han i et Brev fra denne Tid, «og den Varme, som jeg tør sige alt længe har glødet i Dybet af min Barm, trods den ydre Sne og Is, søger da at udbryde i højere Flammer». Han følte sig oplivet af «Tro og Haab om den norske Folkeaands Opstandelse af Søvnen», og han længtede efter at være med at vække og oplyse sit Folk. I 1845 blev han ansat som Lærer i Kristianssund, først ved Kirklandets Almueskole og 2½ Aar efter ved Byens Borgerskole. I de 6 Aar, han tilbragte her, kom han efterhvert ind i en travel Virksomhed, særlig knyttet til en Række nydannede Organisationer. Han deltog aktivt i en Mængde Missjonsmøder og Lærermøder, han stiftede i 1850 en Skolelærerforening i Kristianssund, hvor han selv blev Formand, og gjennem en udstrakt Brevvexling arbejdede han for Oprettelsen af Lærerforeninger rundt om i det Norden- og Vestenfjeldske; han holdt fædrelandshistoriske Foredrag i Byens Haandverkerforening, og han optraadte som en flittig Forfatter i Blade og Bøger. Med Iver fortsatte han navnlig de Studier i norsk Historie og Gudelære, som Læsningen af Grundtvig havde ført ham ind i, og saa fik han Sommeren 1851 Anledning til at foretage den Rejse gjennem Norge til Danmark, paa hvilken han fik tale med Wexels i Kristiania, med Ingemann i Sorø og først og fremst med gamle Grundtvig selv. Faa Uger efter Hjemkomsten fra denne Rejse fik han Anmodning fra det i 1850 stiftede Selskab for Folkeoplysningens Fremme om at lede et paatænkt Tidsskrift af almennyttigt og letfatteligt Indhold, og i de sidste Dage af Aaret 1851 drog han til Kristiania for at overtage dette Hverv. Han blev her ansat som Lærer i Historie i de lavere Klasser ved H. Nissens Skole, senere ogsaa ved E. Berges Borgerskole; men hans meste Tid blev optaget med Redaktionen af «Folkevennen» og andet literært Arbejde. Han var desuden stadig med i Kristiania Lærerforening, rejste om til større Lærermøder næsten hvert eneste Aar og gjorde ogsaa ellers hyppige Fodture omkring i Landet. Sammen med en stor Vennekreds i Kristiania (A. O. Vinje, K. Knudsen, H. Brun, Brødrene Trøan o. Fl.) deltog han ivrig i alt Arbejde for national og kristelig Udvikling, og han blev saaledes ogsaa valgt til Medbestyrer ved den i 1852 oprettede norske dramatiske Skole. Hans Helse havde imidlertid i flere Aar været skrøbelig, og han døde ugift allerede den 19 Decbr. 1857.

Portræt med Biografi i Skilling-Magazin 1858, S. 41—45, 52—56, 61—64, 67—72, 74—76, 85—88 og 90—91 af O. Arvesen (optr. i «Enkelte af Ole Vigs Arbeider», S. 1—53); i Illustr. Nyhedsblad 1858, S. 13—14 af L. Daae, hvortil «Mere» af A. O. Vinje S. 20 og Protest [af O. Arvesen?] i Aftbl. 1858, No. 29 Till.; i Norsk Folkeblad 1868, S. 25—26 af O. [Arvesen?]; i Vor folkeskole I. (1882—83), S. 1 og 36—37; i Norsk Folkebibliothek (Tillæg til «Verdens Gang») XI., Norske Digtere efter 1814, III. (Kra. 1884), S. 68—73; i Hjemmet 1885, S. 107 og 111—13 af M. Trøan; i Arbeiderens Ven 1885, No. 50 og 51; i Vaarsol 1898, S. 73—75 og 85—86 af K. M. Sørensen; i Norskt høgskuleblad I. (1899—1900), S. 81—82 af R.[asmus] S.[tauri]. — *Biografi* i Den norske Folkeskole, Ny Række I. (1858), S. 145—60; i Nordenfjeldske Tidende 1876, No. 29, 30, 32, 35, 36 og 38 af Ivar Aas; i Läsning för folket, ny följd I. (Årg. 35, Sth. 1869), H. 1, No. 3 af Olof Eneroth (uddragsvis citeret i Den norske Folkeskole, 3. R. VI. 94—96 og 101—2). — *Nekrologer* i Ill. Nyhedsbl. 1857, S. 256; i Den norske Folkeskole, N. R. I. 33—3 ; i Kirkl. Folkebl. 1858, S. 15—16 af Fr. Wexelsen; i Morgbl. 1857, No. 354, jfr. No. 360; i Aftbl. 1857, No. 296; i Chra.-Pst. 1857, No. 351. W. A. Wexels's *Gravtale* er trykt i Kirkl. Folkebl. 1858, S. 18—23, i Skill.-Mag. s. A. S. 91—93 og i Wexels's «Treogtyve Taler», S. 50—55. *Mindeord* af Eilert Sundt i Selskabet til Folkeoplysningens Fremme er refereret i Morgbl. 1858, No. 36 og i sin Helhed trykt i Folkevennen 1858, S. 56—64. Jfr. videre Chra.-Pst. 1853, No. 1714; Goldschmidt's Hjemme og Ude 1861, 3 Kv. No. 10 af L. Wagner; Den norske Folkeskole, 3. R. IV. (1867), S. 194—95 af O. Jensen; Verdens Gang I. (1868), S. 161—63; Dølen VI. No. 35 af «Vesle-Eyvind»; Nordisk høj kolebl. 1874, S. 279—81 og 385—87 af Olaf Røst, S. 419—21 og 429—33 af Fr. Wexelsen; Bud til Menigmand 1881, S. 129—33 af Olaf Røst; Højskolebladet 1885 af Ludvig Schrøder (optr. i Opland. Avis s. A. No. 117); Vidar 1888, S. 332 af L. Daae; Norskt høgskulebl. I. 72—74 af Haakon Aasvejen; Varden 1901, No. 165. — *Digte* til og om ham findes i Chra.-Pst. 1856, No. 2655; særskilt trykt ved hans Jordefærd [af H. Brun] og af H. Ibsen (ogs. i Chra.-Pst. 1857, No. 356, Ibsens Digt optr. i hans Samlede Værker X. 553); i Ill. Nyhedsbl. 1858, S. 20 af A. O. Vinje; i Morgbl. 1858, No. 46 af E. U. Sundt; i Kirkl. Folkebl. 1859, S. 16; i Dølen I. No. 49 af A. O. Vinje; i Aftbl. 1860, No. 151 Till. af J. Olafsen; i Morgbl. 1860, No. 214 af W. A. Wexels (ogs. særsk. trykt); i Kirkl. Folkebl. 1863, S. 249—50 af H. Bentsen (ogs. særsk. og i Dagbl. s. A. No. 154, Morgbl. No. 216); i Morgbl. 1863, No. 216 og Dagbl. s. A. No. 154; i Folkevennen 1866, S. 245—48 af A. Reitan; i Opland. Avis 1874, No 86 af N. J. Sørensen; i Dagspst. 1885, No. 196 af O. J. Høyem og No. 201 af John Øverkil. — En *Mindestøtte* paa hans Grav blev efter en i Marts 1860 fra Kristiania Skolelærerforening udstedt Indbydelse afsløret med Tale af O. Arvesen under Lærermødet i Kristiania 5 August 1863 (se Den norske Folkeskole, N. R. III. 77—78, IV. 350, VI. 169—70 og 363—64; Kirkl. Folkbl. 1863, S. 249—52 ved O. Arvesen; Morgbl. 1860, No. 63 og 1863, No. 216; Chra.-Pst. 1860, No. 62; Dagbl. 1863, No. 154). — En *Bautasten* paa Berghammeren tæt ved hans Fødested blev efter en i Septbr. 1875 af en Kreds af Lærere, Gaardbrugere og Andre udstedt Indbydelse afsløret med Taler af Fr. Wexelsen, L. Schrøder, Th. Holmberg o. Fl. den 23 August 1885 (se Bud til Menigmand 1875, S. 223—24; Dagbl. 1875, No. 226; Magne IV. 173—75 ved Fr. Wexelsen; Dagspst. 1885, No. 196; Stjørdalens Tid. s. A. No. 64; Opland. Avis s. A. No. 101; Verdens Gang s. A. No. 101).

Den norske Stortingsmand Ole Pedersen Høilands fuldstændige Liv og Levnet, beskrevet af Rasmus Berg. Chr.sund 1850. 8. 56 S.

En svensk Oversættelse af dette Skrift er rimeligvis følgende af Linnström (II. 163) anførte Skrift.

Ole Heilan. En norsk stråtröfvare. ([Folkskrifter, rom. hist.] No. 6.) Sthlm. 1854. 16. 30 S., 2 S.

Liv i Norge. Vinteraftenslæsning for den norske Ungdom. Kr.sund [trykt i Chra.] 1851. 8. 2 Bl., 172 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1851, S. 3). — Andet Oplag ved O. Jullum. Kr.sund 1867. 8. 4 Bl., 187 S., 1 upag. S. (Anm. i N. Folkebl. 1867, No. 46).

Norske Bondeblomster. Poetiske Forsøg. Kr.sund 1851. 8. 4 Bl., 303 S. (Anm. [af A. O. Vinje] i Andhrimner 1851 I. Sp. 60—63, 72—76, 92—95, 139—44 og 204—8; af Hartvig Lassen i Idun 1851, No. 2).

Religiøs Læsning for Folket. Chra. 1852. 8. 2 Bl., 99 S., 1 upag. S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1852, S. 79; af H. Brun i Den norske Tilskuer (1852), S. 172—73).

Lars Linderots Prædikener paa alle Søn- og Helligdage. Udgivne paa Norsk af C. A. Guldberg. Tredie Oplag, paa ny gjennemseet og forbedret. Med Forfatterens Levnetsbeskrivelse. Korrekturen besørget af O. Vig. D. 1—2. Chra. 1853. 8. Første Deel. 1 Bl., VIII S., 426 S. Anden Deel. IV S., 388 S.

Kirketaler af Lars Linderot. Oversat. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 75 S.

Udvalg af Lars Linderots aandelige Sange. Oversat. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 76 S.

Salmer og Sange til Brug ved Skolelærer-Møder, samlet og udgivet. Chr.sund 1854. 8. 32 S.

Sange og Rim for det norske Folk. Samlet og med Anmærkninger ledsaget. (Med Melodier [samlede] af L. M. Lindeman.) Chra 1854. 8. XVI S., 464 S., 88 S. (Tillægshefte til Folkevennen. Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1855, S. 8; i Aftbl. f. A. No. 10; i Morgbl. f. A. No. 55; i Chra.-Pst. No. 2289. I en Fjeldbygd i Kristiansands Stift blev Bogen brændt af Almuen, se Folkevennen 1859, S. 457—59).

Norges Historie indtil Harald Haarfager, tilligemed en udførlig Fremstilling af Normændenes gamle Kulturforhold. Kra. 1857. 8. 6 Bl., 281 S., 1 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1857, S. 24, hvortil J. i Morgbl. f. A. No. 53 Tillæg; i Chra.-Pst. 1858, No. 4).

Enkelte af Ole Vigs Arbeider til Folkelæsning, paa en Komittees Foranstaltning. Samlede og udgivne ved O. Arvesen. Chra. 1859. 8. VIII S., 366 S. (Anm. i Dølen I. No. 49, optr. i Vinjes Skrifter i Utval I. 147—52; i Ill. Nyhedsbl. 1859, S. 172; i Aftbl. f. A. No. 225).

Af Folkevennen, et Tidsskrift udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, var han Redaktør fra dets Grundlæggelse 1852 og til sin Død (1ste Hefte er anm. [af Hans Brun] i Den norske Tilskuer (1852), S. 211—12). Heri er af ham: *1852*, S. 1—14: Til Tidsskriftets Læsere; S. 32—35: Et Par Smaatræk af Folkelivet; S. 35—48: Lidt om Bøger og Læsning; S. 74—81: Nogle Sprogbemærkninger; S. 86—96: Den 17de Mai; S. 139—44: Tiden (særsk. aftr. sammen med H. Lehmann: Om Aarsagen til Arbeidslønnens Forskjellighed, Chra. 1852. 8. 30 S.); S. 160—80: Om Landalmuens Næringsdrift og Levemaade; S. 180—92: Henrik Wergeland — Fædrelandskjærlighed; S. 221—40: Menneskets Storhed; S. 280—300: Et Blik paa Menneskeslægtens Tilstand før Kristus. — *1853*, S. 1—22, 65—95, 113—46 og 184—240: Et Blik paa Menneskeslægten efter Kristus; S. 97—108: Oplysning, Næringsflid

og Kommunikationsvæsen; S. 249—61: Nogle Ord om Bogsamlinger og Bog S. 263-69: Sprogprøver fra Fortiden; S. 269—80: Om Landsstyrelsen i Nor S. 286—89: Lyst til Læsning; S. 291—300: Om de norske Statsmyndigheder; S. : —32: Om den kirkelige Salmesang. — *1854*, S. 1—32: Historiens Værd; S. 59— Om Selskabets Virksomhed; S. 107—9: Sladder og Bagtalelse; S. 142—59: No sammenlignet med andre Lande (efter det svenske Tidsskrift „Läsning för folket S. 232—66: Ansgarius; S. 375—83: Et Par Selskaber (det norske Bibelselskab Selskabet til kristelige Andagtsbøgers Udgivelse). — *1855*, S. 47—50: Møder til fæ Oplysning; S. 221—57: Om Frihed; S. 306—16: Nogle Ord om Folketællinger m. S. 316—38: Hvem er lykkeligst? (For en stor Del efter det svenske Tidsskrift „L ning för folket"); S. 339—80: Mere om Salmesagen. — *1856*, S. 26—62: Bogskrivningen hos de gamle Folk og Bogtrykningen hos de ny (tildels efter Svenske); S. 93—148: Om den sorte Død; S. 297—313: Bibelsprog om Natur S. 314—18: En skotsk Kjæmpevise; S. 323—28: „Om Myrdyrkning" af P. Chr. Asbjø sen; S. 329—97: Et Blik paa Kristendommens Indførelse i Norge; S. 398—4 Om de Partinavne, man ofte tillægger Statsraader, Stortingsmænd og Andre, s sysler med Landets Styrelse. — *1857*, S. 97—149: Nogle Drag af Livet i No gjennem den kristne Middelalder (fra omtrent Aar 1040 til 1540); S. 241—84 301—54: Biskop Dr. Erik Pontoppidan den Yngre; S. 284-85; Smaa Næringskild S. 376—407: Det hellige Land og Jødernes gamle Folkeliv.

Af Den norske Folkeskole, et Maanedsskrift for Lærere og andre dragere, var han Udgiver af Aarg. 1—4 (Chra. 1852—1856. 8.), det første sammen med P. Andresen og K. Knudsen, andet og tredje Aar sammen med K. Knuds fjerde Aar alene. (Jfr. Aftbl. 1869, No. 180). Af hans Bidrag heri kan særskilt anfør *I*. S. 36—46: Om Folkeskolernes Væsen, Øiemed og Undervisningsfag (jfr. J. Flot S. 164—74, hvortil V. om Læsning S. 174—84 med Gjensvar af Flotten S. 299—3 337—46 og 362—67); S. 111—24: Anm. af H. Hansen's „Anskuelsesundervisning" (n Svar af Hansen S. 225—30, hvortil V. S. 231—39); S. 124-27, 129—49 og 270— Om Undervisning i Kristendomskunskab. — *II*. S. 20-29, 42-54, 274—80, 310—18 386—95: Hvilke Forbedringer i vort Almuskolevæsen er især nødvendige? S. 97—104 140 52: Børnetugt og Skoletvang. — *III*. S. 44—61 og 76—91: Vigtigheden og tydningen af at staa paa den rette Kirkegrund, især med Hensyn til Almuskolelæreren i v Dage (jfr. 5 Skoleholdere i IV. S. 25—33 og 49—56); S. 225—31, 284—87, 289—3 334—49, 365—88 og *IV*. S. 353—68: Lidt om Oplysningsvæsenet i Norges Fort III. S. 324—34: Hvad Hensyn bør der i Almuskolen tages til den skjønne Littera og især til Poesien? — *IV*. S. 110—17, 146—49, 172-77, 214—18, 249—53, 2 88, 316—19, 334—38 og 368-74: Opskrift over norske Ord, som kan indføres i Skri sproget (jfr. Ill. Nyhedsbl. 1856, S. 160); S. 117—26, 183—92 og 306—15: Hv ledes bør et Læseværk for Almuskolen være indrettet? S. 391—98: Endnu nogle O om „den kirkelige Anskuelse".

I Illustreret Nyhedsblad *1852*, S. 233—34 og 238—40: Morten Luth

I Norsk Illustreret Kalender *1853*, S. 67—72: Romsdalen og Sjællar

I Norsk Folkekalender for *1853*, S. 34—48: Kjærnen i det norske Bondel

I Morgenbladet *1850*, No. 76: „Nordens Digterkonge" Adam Oehl schläger (Digt). — *1852*, No. 324 (om Lydmethoden og Anskuelsesundervisningen, j *No.* 319 og 342 af F., hvortil atter V. i No. 362, jfr. 1853, No. 49 og 53). — *185* *No. 17: Mere om* Ordene „Folk" og „folkelig" (jfr. O. T. Krogh i 1852, No. 35

No. 19 og 21: Er det forsvarligt at bruge Tvang mod Mormonerne? (hvortil Svar i No 48 af Theologus); No. 57: Mere om Religionstvangen; No. 74: Gjensvar til Hr. Sognepræst O. T. Krogh [i No. 44 og 69 om Folkelighed, klassisk Dannelse, Sprogbestræbelser m. M.]. — *1854*, No. 287: Janledning af det sidste Angreb [i No. 282] paa Folkevennen. — *1856*, No. 46: Gjensvar til Nyhedsbladets Redaktør (jfr. P. Botten Hansen i No. 9: „Norskheden", Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 12 og 32; se nedenfor).

I Christiania-Posten *1853*, No. 1802: Om „Folkevennen" (optaget fra Fredrikshalds Budstikke, jfr. dette Bl. No. 66 og 67). — *1855*, No. 2615 og 2616: En liden Forpost-Fægtning for Norskhed i Skrift (jfr. Ill. Nyhedsbl. S. 170 og 183 og den fortsatte Polemik i Morgbl. samt Bemerkninger i Chra.-Pst. No. 2638). — *1856*, No. 2827 2831, 2834, 2841 2844 og 2848: Korstog mod unødvendige fremmede Ord i Bøger og Blade (hvortil Bemerkninger i Aftbl. 1856, Juli, jfr. Bergpst. No. 254); No. 2862, 2866 og 2872: Anm. af Hartvig Nissens Udkast til Love om Almueskolevæsenet (jfr. Hartvig Nissen i Aftbl. 1872, No. 92, hvortil H. Bentsen i No. 95). — *1857*, No. 44: „Gamle Nyheder" [ɔ: om Ill. Nyhedsbl.s Omtale af K. Knudsens Dansk-norsk Sproglære] (hvortil Svar af P. Botten Hansen i No. 50); No. 54: Nyhedsbladets Boganmeldelser og Strid mod norsk Sprog (hvortil atter P. B. Hansen i No. 61 med Gjensvar af V. i No. 71); No. 48, 50, 56 og 60: Anm. af Luthers aandelige Sange overs. af M. B. Landstad og Julesalmer samlede af Landstad; No. 305: Min „Tale paa Hamar" (jfr. No. 289).

I [J. Jervell's] Norsk Almueskole-Tidende (Molde 1850—51) skal han have leveret Boganmeldelser og forskjellige andre Opsatser, og ligeledes under sit Ophold i Kristianssund deltog han hyppig i Romsdals Amtstidende i Ordskiftet om Dagens Spørgsmaal.

Vik, Oddmund, Søn af Gaardbruger *Jakob Larsen V.* (f. 9 Novbr. 1826) og *Magnhild Nilsdatter Laupsa* (f. i August 1826), er født paa Gaarden Vik i Øjstesø Sogn i Hardanger den 19 April 1858. Han gjennemgik 1875—1877 Stord Seminar, hvor han det sidste Aar sammen med Jens Tvedt, L. Trædal o. fl. stiftede det endnu bestaaende Maallag, og hvorfra han dimitteredes med bedste Karakter. Efter om Høsten at have holdt Ungdomsskole i Hjembygden og i 1878 været Huslærer i Sund Prestegjeld gik han Høsten s. A. ind i Folkehøjskolens Tjeneste, var først Lærer ved O. Arvesens Højskole i Seljord, derefter fra Vaaren 1879 til 1884 ved Ullmanns Højskolekurser i Nedenes og Bratsberg Amter, dog med et Aars Afbrydelse, idet han, efter at have bestaaet Middelskoleexamen i 1881, det følgende Aar drog til Kristiania for at læse til Artium, men opgav dette og tilbragte Vinteren 1882—83 i Danmark, væsentlig ved Askov Folkehøjskole. Høsten 1884 oprettede han en Folkehøjskole i Jarlsberg, først i Tjølling, siden i Kodal; men da han ikke opnaaede Amtsbidrag, og en langvarig Krigsretssag (hvorom nærmere Oplysninger nedenfor) havde bragt ham i Gjeld, opgav han sin Folkehøjskole i 1888. Senere har han været bosat som Bladmand i Stavanger. Her var han Medlem af Byens Formandskab 1899—1901, den hele Tid som Vice-

Trykt 24 Januar 1903.

ordfører, og siden 1900 har han repræsenteret Stavanger og Haugesund paa Storthinget (Medlem af Konstitutionskomiteen). 1899—1900 var han Formand i Venstres Presseforening.

* 29 Decbr. 1885 *Dorothea Emilie Fredrikke Høie*, D. af Skolebestyrer R. Høie i Stavanger.

Portræt med Biografi i Den 17de Mai 1900, No. 254; i Eidsvold 1900, No. 223; i Stortinget 1900—1903, udg. af Vilh. Haffner (Kra. 1900), S. 44. Jfr. Fedraheimen 1886, No. 43 og 53; 1887, No. 36; Dag 1887, S. 11 af L.[orents] B.[erg]; Dagbl. 1897, No. 226; Den 17de Mai 1902, No. 128 af R. L.[øland]. — En Artikel af ham i Dagbladet 1885, No. 8 og 11: «Fra Exercerpladsen Tvildemoen, Voss. En Redegjørelse», gav Anledning til Krigsretsforhør, som varede fra April til Oktbr. 1885; han blev efter Bergenske Infanteribrigades Ordre af 7 August s. A. sat under Tiltale for respektstridigt og udisciplinært Forhold og blev ved Krigsretsdom af 1 Oktbr. s. A. dømt til 40 Dages ensomt Fængsel som Forfatter af nævnte Artikel. Efter erholdt Bevilling indbragte han denne Dom for Højesteret, som imidlertid 29 Juli 1886 stadfæstede Krigsretsdommen og paalagde ham at udrede 400 Kr. i Sagsomkostninger; ved kgl. Resolution af 18 Decbr. s. A. blev Straffen nedsat til 10 Dages ensomt Fængsel, og efter kgl. Proposition af 31 Januar 1887 samt Indstilling af Justitskomiteen 18 April s. A. blev Sagsomkostningerne for Højesteret ved Storthingsbeslutning 30 April s. A. eftergivet. Se om denne Sag Storth. Forh. 1887 II a, Sth. Prp. No. 26; VI a, S. 291—92, Indst. S. No. 94; Storthingstidende s. A., Forh. i Storth., S. 686—91; jfr. videre hans egen Fremstilling i Vor Tid I. (1887), S. 104—9; Fedraheimen 1886, No. 50 samt Artikler i Bergens Tidende, Søndre Bergenhus Folkeblad og flere Aviser.

Bjørn Berge. Forteljing. Kra. 1883. 8. 115 S. (Anm. i Dagbl. 1883, No. 192; i Fedraheimen 1883, No. 30 [af Olav Mandt] og No. 32 af «ei Telemarksgjente», hvortil «Motlegg» af L. T. i No. 34).

Om Jordebogsrettigheder og Tiende til Besidderen af Laurviks Gods og Greven af Jarlsberg m. m. Et Forsøg paa historisk Fremstilling af de nuværende Retsforhold. Sandefjord 1887. 8. 50 S., 1 Bl. (Særtr. af „Vestfold").

Ole Bull. Med 9 bilæte. Bergen 1890. 8. 2 Bl., 538 S., 1 Bl., 9 Billeder. (Anm. i Dagbl. 1890, No. 377. Jfr. Den 17de Mai 1901, No. 42 [af S. Schjøtt]).

I Magne *1883*, S. 22—23: Nyårmøtet ved Afsiov høgskule; S. 73—77 og 87—88: Fridomsarbeidet i den danske menigheit. — *1885*, S. 67—68: „Fællesundervisning" ved folkehøgskulen.

I Menneskevennen *1886*, S. 49—51: Aasmund Olavson Vinje.

I Fedraheimen *1879*, No. 8: Folkemøtet i Seljord; No. 32: Folkehøgskulen i Seljord; No. 53, 54, 57 og 58: Høgskuleferdi til Danmark; No. 55: Tingvalet i Austagder. — *1880*, No. 11: Anm. af „Moderhjemmet"; No. 26: Brev fraa Seljord. — *1882*, No. 43, 44, 46, 51 og 52: Fraa Kyrkjesoga; No. 47: Referentar. — *1883*, No. 23 og 24: Ferdabrev; No. 23: Fedraheimssalme. — *1884*, No. 5: Det nye Maalven-Samlaget; No. 13: Fyredrags-Samlag; No. 29: Statsraad Baard Haugland (Digt). — *1886*, No. 41: Fraa Danmark; No. 46: Den billigaste Skipnaden av Ungdomsskularne; No. 49: Til aa sova paa. — *1887*, No. 1: Klerikalismen som Slagord.

I Dagbladet *1885*, No. 8 og 11: Fra Exercerpladsen Tvildemoen, Voss. En Redegjørelse. (Jfr. ovenfor). — *1887*, No. 252: Landsmaalslitteratur i Bergen. —

. 298: Et Tilbageskridt. Hvorfor skal Kvinder stænges ude fra at kunne
n Lagrettemænd og Domsmænd?
Den 17de Mai *1902*, No. 52: Statsminister Steen; No. 105: Aa tala

a overtog Redaktionen af Rogalands Folkeblad fra 15 Decbr. 1888;
fra Nyaaret 1889 fik Navnet Stavanger Avis med Alexander Kielland
ktør, blev han dets Redaktionssekretær, men traadte fra 1 Januar 1890 atter
ets Redaktør, hvad han fremdeles er. Han har i disse Aar skrevet en Mængde
m de mest forskjellige Emner, de vigtigste politiske Opsæt, Fortællinger og
r findes ogsaa Foredrag og Taler af ham aftrykte. I sin Storthingstid har
ikke skrevet andet end de Breve og Artikler, som bærer hans Navn eller
V.

Hardangeren (Ullensvang) *1876*, No. 32: Om Dømmen; No. 51: Ung-
in Jul. — *1877*, No. 14: Bedehus i Kvam; No. 31: Fra Kvam; No. 40
olemødet i Østesø.

Søndre Bergenhus Folkeblad bl. A. i *1882*, No. 31: Forslag til
yr Bikøyr; No. 31 og 33: Fra Missionsmødet i Bergen (optr. i Magne
185—36 og 143—44).

Moderhjemmet, udg. af Johannes J. Netteland (Ullensvang 1880),
og 54—55: Dikt. I—VI.

Stavangeren *1888*, 22 Septbr.: Rektor Steen (Digt paa Landsmaal).

Østlands-Posten (Larvik) skrev han de politiske Redaktionsartikler fra
37 til Høsten 1888.

ere findes Bidrag af ham i Kristianiaposten (1888), i Vestfold (1885
3ergens Tidende, i Oplandenes Avis (1883, No. 151: Venstre og
: Maalreisning) og i det danske Højskolebladet (saaledes i 1883 en Ar-
bsens «En Folkefiende», Vaaren 1888 Breve fra Kristiania).

ı var behjælpelig med Udgivelsen af Ullmann's «Sangbog for den norske
ole» (Kra. 1884) og oversatte i denne flere Sange til Landsmaal, saaledes
ls elvar me sat i sorg» og flere.

ı gjorde istand til Trykning J. Telnes's «Guro Heddelid» (Kra. 1880).

.. S. Steenberg's «Folkebogsamlinger» (Aarhus og Kbh. 1900) er
m de norske Herredsbogsamlinger bygget paa en Fremstilling af ham.

ıs Hustru har bl. A. skrevet Boganmeldelser, Theateranmeldelser og Reise-
avanger Avis under Merket *D.*

<, Sæmund Halvorsen, Søn af Gaardbruger *Halvor Knud-
vig* i Aure og *Sønneve Amundsdatter*, blev født i Kristians-
34, gik ind paa Klæbu Seminarium, hvorfra han dimitteredes
ev derefter, privat dimitteret, Student med Laud 1857 og tog
: Embedsexamen med Laud i Decbr. 1861. Han blev ansat
yrer af Røros højere Almueskole 1863, oprettede en Folkehøjskole
dmøre Høsten 1869, udnævntes til Stiftskapellan i Trondhjem
r. 1872, til residerende Kapellan i Inderøen 25 Februar 1876
gneprest til Aure paa Nordmøre 23 April 1881, fra hvilket Em-
ı efter Ansøgning erholdt Afsked 14 August 1884. Han var 1ste

Valgmand for Aure 1882 og var valgt til 5te Repræsentant for Romsdals Amt paa Storthinget 1883—85, mødte som saadan 1883, men permitteredes allerede 3 Marts s. A., mødte atter 1884 (Jernbanekomiteen), men havde Sygdomsforfald 1885. Efter sin Afsked som Prest levede han dels i Orkedalen, hvor han havde et Gaardsbrug, dels i Trondhjem. Han døde ugift i Kristiania den 28 Decbr. 1896.

Nekrolog i Romsdalspst. 1897, No. 4. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 146; Norsk Folkeblad 1870, S. 35; Romsdalspst. 1882, No. 63, 91, 93 og 96; Romsd. Amtstid. 1882, No. 14; Romsd. Budst. 1882, No. 74; Budstikken (Kra.) 1882, No. 109; Verdens Gang 1882, No. 99. Angaaende Omsætndighederne ved hans Hjemforløvelse fra Storthinget 1883 se Dagen s. A. No. 33, 49 og 54; Nordmanden No. 49, 50 og 52; Dagbladet No. 50; Verdens Gang No. 25 og 27; Budstikken No. 28; Aftpst. No. 52 A; Varden No. 18; Opl. Avis No. 26 [af L. M. Bentsen?].

I Norsk Folkeblad *1870*, S. 187 og 195: Marielyst Folkehøjskole.

I Romsdals Amtstidende *1882*, No. 115: Til Redaktionen av „Romsdals Amtstidende" [ang. Beskyldninger for Embedsmisligheder i Budstikken s. A. No. 112]. (Bemerkninger hertil i Budstikken No. 119, i Romsd. Amtstid. No 119 af Anders Nilsen Eide og i s. Bl. No. 120, hvortil Erklæringer i No. 121 af H. Chr. Parelius og No. 122 af J. Mogstad, jfr. nedenfor).

I Romsdalsposten *1882*, No. 121: Paa Foranledning af „Romsdals Amtstidende" o. L. (jfr. E.[inar] E.[ide] i Kristiansundspst. og Polemiken mellem „En Gaardbruger" i R Amtstid. No. 131, 141, 148 og 149 og Vik i R.pst. No. 139 og 144; se videre ang. denne Sag R. Amtst. No. 135, Romsd. Budst. No 90 og 93).

Vingaard, Hans, ældste Søn af Provst i Romsdalen *Hans V.* (f. 1686 paa Lolland, † 22 Marts 1758, Forfatter af den i Strøms Beskrivelse over Søndmør I. 46—47 indførte Beretning om Justedalsbræen) og dennes første Hustru *Ingeborg Margrethe Rødberg*, blev født i Justedalen, hvor Faderen da var Sogneprest, den 28 Septbr. 1728, blev Student fra Bergens Skole 1745 og tog theologisk Attestats med Laud i August 1748. Den 21 Novbr. 1749 blev han udnævnt til personel Kapellan hos sin Fader i Bolsø i Romsdalen, rejste derfra 1755 til Kjøbenhavn for at sollicitere og blev 20 Maj 1763 udnævnt til Sogneprest til Indre Holmedal, 22 Novbr. 1817 Provst i Søndfjords Provsti. Fra Provsteembedet blev han efter Ansøgning entlediget 25 Maj 1818 og fra Sognekaldet 30 Septbr. 1820. Han døde paa Stejen Prestegaard i Indre Holmedal 20 Juni 1821.

* 1) Juli 1764 *Hilleborg Friis* (f. 16 Marts 1736, † 10 August 1810), D. af Kjøbmand Jakob F. paa Molde og Maren Margrethe Johnston.

* 2) 1811 *Severine Munch Friis* (f. 1765, † 17 Januar 1834), D. af Vejer og Maaler Bastian F. paa Molde (hans første Hustrus Broder) og Else Cathrine Munch.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 497; Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster II. 126; D. Thrap: Bidrag til den norske

Kirkes Historie i 19de Aarh. I. 118—24; Pavels's Dagbøger for Aarene 1817—1822 I. 534—36 og 577.

Anmærkninger over S: T: Hr: Biskop Boiesens [ɔ: P. Boisen's] Plan [Kbh. 1806] til forbedret Gudsdyrkelse. Bergen 1806. 8. 24 S.

Vingnir, Pseudonym for **Werner Werenskjold,** se denne.

Vinje, Aasmund Olafsen, blev født den 6 April 1818 *) paa Gaarden Vinje («Uppistog») i Vinje Sogn i øvre Telemarken. Hans Farfader Aasmund Torjussen var rimeligvis kommen fra Gaarden Vaa i det daværende Annex-Sogn Rauland, men solgte Gaarden og var siden Bruger af forskjellige Gaarde i Vinje og Mo uden selv at eie nogen Gaard. I 1779 sees han at have boet paa Hustveit i Vinje, og her ægtede han i 1782 Ingeborg Asbjørnsdatter; han var da Enkemand og vistnok allerede højt op i 60-Aarene. Han skal være død i Mo Prestegjeld 1795, medens Enken levede i Fattigdom helt til 1832, da hun tog sig selv af Dage i Nesland Sogn. Disse to havde to Sønner, af hvilke den yngste, *Olav Aasmundsen,* blev født paa Ljostad i Mo den 21 Maj 1786. Han blev i en ung Alder udskreven som Soldat og var med paa Østlandet i Krigene 1808 og 1814; naar han var hjemme, arbejdede han som Gaardsdreng omkring i Vinje og havde bygslet Parten Uppistog af Vinje Gaard, da han den 11 Novbr. 1813 ægtede *Thorbjørg Gjermundsdatter* (døbt 23 Decbr. 1787) fra Gøjtil i Ejdsborg. Deres næstældste Barn blev Sønnen Aasmund, som kom til Verden den 6 April 1818. Nogle Aar efter hans Fødsel (omkring 1824) flyttede Forældrene til «Plassen» (oprindelig kaldet «Evja» eller «Plasse-evja»), en Husmandsplads under Gaarden Vinje, som Olav selv havde ryddet, og her blev Olav Aasmundsen boende som Pladsmand helt til sin Død den 25 April 1864. Om sine første Barneaar har Aasmund Vinje fortalt i en dikteret Selvbiografi fra Førstningen af 60-Aarene: «Jeg voxte op, som slige Bondegutter gjøre, der have snille Forældre; jeg fik raade mig i Alt, som var nogenlunde rimeligt. Jeg lærte ikke at læse, før jeg var omtrent 9 Aar gammel, da jeg havde et Tungebaand, som ikke før voxte af mig, og jeg brændte op mange ABCbøger, fordi Hanen paa sidste Blad ikke, som lovet var, vilde

*) Han har selv ved forskjellige Lejligheder draget dette Kirkebogens Aarstal i Tvil; saaledes har han i to selvbiografiske Optegnelser fra Førstningen af 60-Aarene (Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 125 og Dagbl. 1872, No. 35) henført sin Fødsel til 1819 efter sin Faders og sin Gudmoders Opgivende, og dette har han søgt at støtte ved en kalendarisk Beregning i et Digt om sin Fødselsdag i Dølen I. No. 27 (24 April 1859) og i Nytaarsgave for Ill. Nyhedsblads Abonnenter 1860, S. 74—76. Dette Digt, hvori han fortæller, at han blev født Søndag fjorten Dage efter Paaske, har han i sin «Diktsamling» (1864) henført til 1857, og han skulde da være født netop to Maanecykluser eller 38 Aar i Forvejen; men netop hans egen Angivelse af Paaskedagen viser, at Digtet er skrevet i 1856, og at hans Fødselsaar aldeles utvilsomt er 1818. (Jfr. Syn og Segn VIII. 389—91 af Halvdan Koht). Det har ogsaa været fortalt (se saaledes Den 17de Mai 1900, No. 87 af »Ein Vinbyggi»), at han i 1847 for at kunne blive valgt til Storthingsmand for Lister og Mandals Amt paastod sig være født i 1817; men dette synes at være et grundløst Sagn (jfr. Vislie: Vinje, S. 43).

gale, da Bogen var udlæst. Min Fader lo af mig for dette, men min Moder græd og sagde, at jeg kom til at blive en Hedning. Jeg havde havt en Værk over det højre Øje, som gjorde, at det endnu er større end det venstre, og denne Sygdom i Forbindelse med, at jeg blev den yngste af tvende Søskende af første Kuld, gjorde, at jeg fik Bryst, til jeg var omtrent 6 Aar, og derved saaledes svækkede min Moder, at hun troligvis af dette i Forbindelse med en stærk Forkjølelse fik Tæring og døde i mit 10de Aar. Jeg erindrer, at jeg stampede i Gulvet og truede efter Bryst, indtil hun grædende gav mig det.» Torbjørg døde den 20 April 1828, og den 18 Juli 1831 giftede Olav Plassen sig for anden Gang med Ragnhild Kaasi, Datter af Klokker Herjus Tarjesen, som da var bare 27 Aar gammel, men allerede Enke; hun døde 7 Januar 1861.

Af Forældrene er det aabenbart Faderen, som har havt den største Indflydelse paa Aasmund Vinjes Udvikling. Olav Plassen havde just ikke det bedste Ord paa sig i Hjembygden; han har, synes det, været frygtet som en Spottefugl og Slagskjæmpe, og han var nok i Virkeligheden ofte hensynsløs i Munden og stridbar i sin Færd, saa han skabte sig mange Fiender. Men han maa ogsaa have været begavet med en skarp Forstand og en slagfærdig Ironi, og det var derfor mange, som fandt Moro i at svinge indom Plassen fra Landevejen; han var, har Sønnen fortalt (Dølen VI. No. 51, 21 Marts 1869), «ein langt større Philosoph en baade vaare philosophiske Professorer; for hadde han leset nokot mindre, so hadde han til Vederlag somyket betre Hovud». Han gjorde sig sine egne Tanker om Alt og forstod at give dem et rammende Udtryk, ofte i et drastisk Billede, og Sønnen anførte ofte senere Ordtag og Lærdomme, han havde hørt af sin Fader. Det var et fattigt Hjem, Aasmund voxede op i *), og han maatte tidlig lære at gjøre Nytte for sig. Om Somrene, har han fortalt (Ferdaminni, S. 67; Skr. i Utv. II. 105), «laag eg i Fjøllet og gjætte Drift og svav under Steinhellarar og Einerbuskar og inne i murade Smaahyttur tekte med Torv, som Gjeiterne skrapade af, so me saago beint upp i Himilen fraa Mosasængi vaar». Flere Steder har han skildret dette lykkelige Naturliv i Leg og inderligt Samliv med Gjed og Ko, og ofte kom han tilbage til den Tanke, at den aandrige Gjed var den bedste Læremester for Børn. «Eg veit med meg sjølv: det var af Bøker eg lærde minst, alt til eg var halvvaksen. Ja, det var det, som meir var: Bokerne gjorde meg berre halvgalen paa mange Maatar, for dei laago umeltade og saftlause som hakkat Kork i Magen min, rett som desse Kjøtkakurne (Carbonade) hjaa Matvertar i Christiania. Men dette var no baade for Maalets Skuld og for det at Trudomsbøkerna, som slike Folk [i Fjeldbygderne] hava mest af, vaaro skrivne utan Mannavit: for sjølve reine Bibelen hadde eg godt af.» (Nytaarsgave for Ill. Nyheds-

*) *Fattigdommens* Indflydelse paa en Husmandssøns Tankeliv i Opvæxten har Vinje selv skildret i *Andhrimner* I. Sp. 104—111.

blads Abonnenter 1862, S. 29—30; Skr. i Utv. IV. 383). Da han først havde lært at læse, vaagnede Lærelysten i ham for Alvor. «At læra var meg aljamt det største Gaman», har han fortalt (Dølen III. No. 10, 29 Juni 1862); «og eg gjekk endaa som halvvaksen Gut heller til Skulen enn til Dans.» Skolen i Bygden var det ellers ikke saa rart bevendt med. «Det var fire fem Vikur um Aaret eg gjekk i Skule, alt til eg «gjekk og las» (til Confirmationen). Og endaa var det alt langt framme daa [med Bygdens Skolevæsen]; for Skulemeistararne hadde havt ein liten Skulemeistarskule alt sidan 1819 i Kvitseid, so dei vaaro ikki so reint laake endaa som enno paa dei fleste andre Stadar, der ikki Læregutar fraa desse fire større Skulemeistarskularne ero komne. Men Læraren kann gjerne vera so god eller daarleg, han vera vil; so er ein Maanads Skuletid um Aaret berre eit annat Ord for, at det er heime av Foreldri eller andre, at Ungdomen maa læra Lesnaden sin. Og det gjekk godt paa min Kant med denne Heimelæring: baade eg og mange med meg lærde nokso godt at lesa; der var jamvel ein Jamgamlingen min, som aldri kom i Skulen all sin Dag, og han gjekk for at vera betre til at lesa enn eg; for Fader hans hadde Raad til at kaupa fleire «vande Bøker» enn Fader min. Og det var ikke berre me tvo Gutar, som kunde lesa: eg hever ingen Stad funnit boklærdare Ungdom enn desse, som hadde sama Skulen som eg. Ja, me kunde jamvel skriva og reikna alt til Reguladetri i brotne Tal; og enno hever eg ikki set nokon Aalmugaskule — og eg hever set og kjent mange — som lærde Skulungarne sine meir, enn me lærde paa ein Maanad um Aaret.» (Dølen III. No. 9, 8 Juni 1862). Lærte han saaledes ikke særdeles meget paa Skolen, saa havde den dog vist ham Vejen til Kundskab, og i sit Hjem læste han alle Bøger, han kunde komme over. «Jeg læste saaledes», fortæller han i den omtalte dikterede Selvbiografi, «at Folk sagde: «denna Guten maa bli baade helselaus og gælen», og jeg fik ofte høre: «du er vel klok, men saa klok som Far din vært du aldrig, for du læse Vitet af deg.» Der var ikke andre Bøger end Bibelen, det meste af Holberg og Peder Dass, de almindelige religiøse Bøger og Keiser Carls og Holger Danskes Krøniker, men disse Bøger læste jeg ogsaa flere Gange og lærte, især af Bibelen, lange Stykker udenad . . . . . Skolelærerne sagde mig, at jeg var «makalaus», og en sagde, jeg endte ikke, før jeg kom paa en filosofisk Skole i Kristiania; men alle ansaa mig for Læsningens Skyld for halvgal, og den gode Fredrik Ingier, som da [1831—1839] var Præst i Vinje og i min Konfirmations- og Skolemestertid velvillig laante mig Bøger, har ogsaa sagt: «Der skulde Ingen have seet slig en Halvjaaling, som han Aasmund var den Tid, han voxte op.» Uden Lærer i min vilde Læsning, var det heller ikke underligt, at jeg maatte gjøre dette Indtryk.» Den 5 Oktbr. 1834 blev han konfirmeret og fik af Presten Karakteren «Udmærket godt» for Kristendomskundskab. Kort efter drog han til Hjælpeseminariet i Kvitesejd for at

blive Skolelærer, — det var paa den Tid den naturlige Vej for en flink Bondegut af fattige Kaar, og Faderen tilskyndede ham ogsaa dertil. «Fader min sagde tidt til meg, daa han meinte, at eg var næm til at læra: «Du maa verda Skulemeistare, Son min, forat du kan sleppa den fæle Kongens Tenesta.» *Eg:* Men er den so fæl daa? du stod den i ti Aar og var med i Striden ataat, og du er endaa like sterk. *Han:* Fæl! den er so fæl, at Ingen, som ikki hever røynt hena, kan tala om det . . . . Nei, eg skal faa deg til Skulemeistare, om eg so lyt selja den eine Kui mi for det sama.» (Dølen I No. 26, 17 April 1859). Efter et halvt Aars Ophold i Kvitesejd blev han udexamineret af Provsten Søren Schive i Tinn, og derefter blev han Omgangsskolelærer i Smørklep og Grungedal, de øverste Grænder i Vinje. Han fik 13 Spd. om Aaret for sit Skolearbeide; men dette optog ham bare i Vintermaanederne, og han levede naturligvis frit paa de Gaarde, hvor han holdt Skole. Om Somrene laa han tildels til Sæters med Buskap, som han gjætede, og han melkede og ystede med egne Hænder; andre Somre arbeidede han som Vinnekarl paa Gaardene i Bygden, og efter at have gaaet lidt i Skomagerlære tog han til at lage Træsko til Folk. Desuden tjente han Penge med at sætte Potetes og brænde Brændevin deraf, som han solgte uden Hensyn til Loven om Brændevinssalg af 19 Januar 1837. Paa denne Maade lykkedes det ham at spare sammen adskillige Kontanter, og med sin Modersarv paa 12 Spd. havde han efter vel 5 Aars Skolemestertid samlet en hel liden Formue paa omkr. 100 Spd. Han havde i disse Aar utvilsomt udvidet sin Læsning betydelig, hans Tanker rettede sig mod en Virksomhed i større Forhold, og han havde sparet og gravet Penge sammen med den bevidste Plan at slippe ud til et Samfund med rigere Muligheder. «Eftersom eg lærde til, fekk eg Lyst til at fara ut or Bygdi, til Amerika, eller kor det bar, berre ikki vera heime, der eg ingenting fann at gjera for meg. Ut, ut, om det so bar til Afgrunns!» (Dølen IV. No. 16, 14 Januar 1866). Saa var det en Kveld i Vaaraannen 1841, at Aasmund gik til Presten A. E. Smitt for at faa laane en Bog, og han talte da med Presten om sine Amerikatanker. Men Smitt mente, at en saa flink Skolemester heller skulde komme paa Seminariet i Asker, og efterpaa kunde han blive Fastskolelærer og Klokker i Hjembygden; han skulde faa 50 Spd. i Laan af Skolekassen. Den unge Lærer greb med Begjærlighed dette Tilbud, og efter megen Familieraadslagning blev han om Sommeren sendt tilfods til Asker Seminarium, som dengang bestyredes af K. Gislesen. Om sit Ophold her har Vinje selv ikke fortalt stort andet, end at «eg gjekk der og svalt, so det gaulade i meg» (Dølen IV. No. 30, 22 April 1866). Eleverne klagede til Bestyreren over den daarlige Kost, men fik bare til Svar, at «Hovudet og Magen ikki godt kunna arbeida paa sama Tid». «Vi har Grund til at antage, at Gislesen, der selv var Bondegut fra Hjartdal i Thelemarken, havde Øie for det geniale hos

ı «Landsmand» og at han ikke sparede noget for at bringe denne Be- ıvelse vækkende Impulser i religiøs Retning. Ingen vil vel sige, at dette ev frugtløst; men paa den anden Side er det visselig sandt, at noget entlig frugtbringende for Personligheden tog Vinje efter det to-aarige ursus neppe med sig fra Asker . . . . . Der forefaldt under deres .mvær ofte smaa Scener, som maatte vække Bekymringer hos den sagt- ɔdige Theolog. Aasmund Vinje synes allerede meget tidlig at være ımmen til den Sats, at den eneste Suverænitet her paa Jorden var For- ıftens. Vinjes Kammerater fra hine Dage mindes, hvorledes han ikke a sjelden, naar Troessandhederne, som dog vel ogsaa vil være suveræne, ev forklarede, mødte Bestyreren med de mest indtrængende Kvæstioner, .turligvis i Kraft af Fornuftens Suverænitet, og et saadant Intermezzo ım først til Ende, naar den interpellerede kort og godt afbrød: saa og a er det; nu maa Du ikke spørge mere, Aasmund! Den «pumpende» aatte da holde inde, men først efter at have konkluderet: Eg høyre Du ·gje det, men eg kan inki tru det, og eg kann inkje skyna det». (John .læbo, Digte og Fortællinger, S. 115—16). Ogsaa hans Sprog voldte am mangen Strid og Vanskelighed Vel var det ikke nu længer saa ilde, ɔm da han «som Skolegut og Konfirmant hverken forstod Sprog eller :anke i Præstens Undervisning»; men han maatte mangen Gang græde, ıaar han fik Fejl for norske Ord og Vendinger og maatte finde sig i, t Molbechs Danske Ordbog blev brugt som Lovbog i Ord og Ordbetyd- inger (Ill. Nyhedsbl. 1858, S. 20). Ved Siden af sine Skolelektier rak ın paa Seminariet at læse adskilligt andet, og fra Asker gjorde han (i len 1842) sit første Besøg i Kristiania. I Juli 1843 tog han sin Examen ed «Udmærket godt» (hans daarligste Karakter var i Retskrivning og il); men han fik ikke den Klokkerpost i Vinje, som han en Stund vika- rede i, og som han havde haabet paa at faa fast, og efter dette «haar- ste Stød i hans Liv» tænkte han atter paa at rejse til Amerika. Han ɔrde en Snartur til Kristiania for som Klokker at komme med Emigrant- esten J. W C. Dietrichson, men fandt ved sin Fremkomst Posten alle- de besat. Paa Vejen havde han forhørt sig om en Skolelærerpost i ·ien, og i Kristiania søgte han om at blive Lærer ved Asylet; men begge eder fik han til Svar, at hans Attester var for gode til slige Poster. eg rejste da mismodig hjem igjen i Slud og Sne og tænkte atter paa ınerika i Samlag med nogle Handelskarle, der skulde lægge ud Pengene, : jeg lære Sproget, for jeg havde allerede paa Seminariet begyndt paa ysk og seet en engelsk Grammatik, som jeg mente var let at lære. Min ıder, Stedmoder, Søster og min Halvbroder vare imidlertid imod denne jævels Amerikahugen, og de tvang mig paa en Maade til at søge en ımelærerpost ved Mandals Borgerskole, som vi af Morgenbladet [Novbr. 343, No. 320] saa var ledig.» (Selvbiografien i Dagbladet 1872). Til ı Forundring fik han denne Post i Februar 1844, og samme Maaned

drog han da til Mandal, hvor han skulde tiltræde sin Stilling den 1 Marts, for aldrig mere at tage Bo i sin Fødebygd.

Undervisningsarbejdet, som var bestemt til at omfatte Indenadslæsning, Skrivning, Regning og Læsning forenet med Begrebsundervisning og Forstandsøvelser, tiltalte ham ikke synderlig, særlig paa Grund af den reglementerede Methode, hvorefter «Skulemeistaren drog i Traaden, og den vesle Hallingmannen dansade» (Dølen IV. No. 33, 13 Maj 1866). «Alle desse Handgrip og Fotslag kunde eg litit bruka, og eg maatte ganga etter mit eiget Hovud og stella meg etter Tid og Stad og det Kunnskapsstig som Borni stodo paa» (Dølen II. No. 20, 4 Marts 1860). Ved Siden af sine 24 ugentlige Skoletimer, som skaffede ham en Løn af omtr. 120 Spd. aarlig, gav han adskillig privat Undervisning; samtidig gik han som Skolegut med i de højere Klasser, og hans Medlærere, særlig Bestyreren C. C. Ross, gav ham fri Undervisning i Tysk, Fransk og Latin, ja han begyndte endog at læse Græsk; desuden læste han meget paa egen Haand, saaledes filosofiske Verker af Kant, Fichte, Hegel og flere. Af hans (utrykte) Breve til Jaabæk fra 1845 ser man tydelig, hvorledes han «læser sent og tidlig»; men somme Tider fandt han rigtignok, at det var «faafængt at ville tømme Havet eller at øse i et bundløst Dyb», og Livet kunde under de anstrengte Studier synes ham «en Trældom i Ordets egentlige Betydning» (Brev af 23 August 1845). I Mandal, har han fortalt i den dikterede Selvbiografi fra 60-Aarene, «samlede jeg den Skat, jeg siden for en stor Del har tæret paa, og der foregik den fuldstændige Omvæltning i min Verdensanskuelse, som noget mer blev udviklet under min senere Læsning af Homer og min Anden-Examens Studering af Kemien og de øvrige Naturfag . . . . . Jeg syntes dog, at jeg var for gammel til at studere, og Fortællinger af havarerede Sømænd i Mandal gav mig Interesse for Sømandslivet. En Lærer ved en Navigationsskole der paa Stedet var min bedste Ven, og vi læste Vegas Mathematik sammen, og jeg blev hans Underlærer paa Skolen i Begyndelsesgrundene til Sømandsvidenskaben. Jeg lærte at bruge Günter-Skalaen og tage Solhøjden, og jeg kunde have taget officiel Styrmandsexamen, men da jeg befandtes at være svimmel til at klyve i Masten, maatte jeg opgive Tanken om Søen.» Han forsøgte virkelig at gaa til Sjøs Vaaren 1846, men blev hurtig sat i Land som ubrugelig. «Jeg begyndte da at interessere mig for Handelen og skrev Handelsbreve og læste dobbelt Bogholderi med min franske Lærer, en Krøbling, men et Geni, der havde skrevet falsk og efter Benaadningstiden hjulpet Cappelens Boghandel paa Fode. Som et Vrag var han kommen tilbage til sin Fødeby Mandal, og han gav mig Undervisning for 8 Skill. Timen, som jeg aldrig fik Lov til at betale. Det er ham, jeg har at takke for mit første Kjendskab til den moderne Verden. Af mine mange Lærere var han og Heltberg de bedste.» Han tog derpaa Handelsborgerskab i Kristianssand den

25 Januar 1847*) og tænkte paa at drive Tømmer fra Aaseral sammen med nogle andre Kjøbmænd. Dette blev der dog intet af, og hans egentlige Tanke med at tage Borgerbrev var nok i Virkeligheden ikke at slaa sig paa Handelen,**) men at erhverve Stemmeret for derved at kunne deltage i Politiken. Han havde strax ved sin Ankomst til Mandal gjort Bekjendtskab med Søren Jaabæk, som havde vakt hos ham levende politiske Interesser, og med hvem han i alle væsentlige Spørgsmaal samstemmede. Disse to blev hurtig intime Venner, Vinje gav Jaabæk Undervisning i Tysk og andre Dannelsesfag, og Jaabæk anbefalede før Thingvalgene 1847 Vinje som den første af de Mænd, der «maatte blive at foretrække enhver anden, naar der er Spørgsmaal om at fremme Amtets Gavn og Ære». Han blev 5 August 1847 valgt til 4de Valgmand for Mandal sammen med Jaabæk og to andre Gaardbrugere, og «som uinteresseret Mand bidrog jeg ikke lidet til, at Storthingsvalget blev bedre, end det ellers vilde have blevet» for Lister og Mandals Amt; han mente ogsaa, at han selv vilde blevet valgt paa Storthinget, om han havde havt Valgbarheds-Alderen.***) I Mandal begyndte han sin literære Løbebane med forskjellige mindre Opsæt i bunden og ubunden Stil i Byens Avis, og i Juli 1847 skrev han i «Morgenbladet», efter sine egne Ord «med ungdommelig Kaadhed», en længere Kritik over Sogneprest K. O. Knutzens «Christelige Fortællinger». Efter dette fik han høre, at Biskopen havde sagt, at han, som før var tilbudt det bedste Klokkeri i Stiftet, aldrig kunde blive forfremmet, og da kort efter Skolen i Mandal blev omreguleret saaledes, at hans Timelærerpost blev overflødig, sejlede han, uagtet man gav ham Udsigt til at blive ansat som Andenlærer, i Maj 1848 med 10 Spd. i Lommen til Kristiania for at prøve sin Lykke.

Det var hans Tanke at begynde at læse til Artium, og hans politiske Venner i Mandal, Jaabæk og G. Michelsen, havde lovet at hjælpe ham med et Laan. Men da de paa Grund af de trange Tider ikke kunde skaffe ham Pengene strax, besluttede han at gaa i den slesvigske Krig og søge Døden; efter som han selv fortæller, lykkedes det ham dog ikke at træffe Advokat Dunker, hos hvem de Frivillige skulde indskrive sig, og i Ventetiden besøgte han Storthingsgalleriet, hvor han i de sidste Dage af Juli paahørte Odelsthingsforhandlingerne om Landsskoleloven. Herom skrev han et Opsæt i «Morgenbladet», og Redaktøren A. B. Stabell opfordrede ham til at fortsætte med at skrive der mod god Betaling, saa at han for Alvor kunde tage fat paa Artiumslæsningen. Ved Hjælp

---

*) Ved denne Leilighed sees han at have kaldt sig med Efternavnet Vinje, medens han tidligere havde brugt Navnet Olsen.

**) Den 13 Febr. 1851 blev han udslettet af Borgerrullen paa Grund af «forgjæves Udpantning for Skat».

***) Paa Distriktsforsamlingen den 16 August opnaaede han 1 Stemme til Thingmand (det var Simon Pedersen Lie, Jaabæks Lærer, senere Storthingsmand), og til Suppleant fik han ialt 12 Stemmer (deriblandt Jaabæk, S. Lie og Storthingsmand G. Michelsen).

af det, han saaledes tjente i «Morgenbladet» og yderligere fik af Stabells private Pung, og det Laan, han fik fra Mandal, kunde han melde sig ind paa Heltbergs «Studenterfabrik», og efter et forgjæves Forsøg i 1849 fik han i 1850, dimitteret af stud. philol. T. J. Lie, sin Artium med Haud (33: 12). Han havde det sidste Aar «mere læst for at uddanne sig end egentlig pugget til en saa aandstom Examen som artium er» (Brev til Jaabæk 24 Septbr. 1850), og det var især Karaktererne i Latin og Græsk, som satte ham ned i Haud. Paa Skolen havde han til Kamerater havt den allerede som Digter kjendte Henrik Ibsen og Literaten Frithjof Foss og gjort Bekjendtskab med Bjørnstjerne Bjørnson, og selv havde han i denne Tid flittig dyrket baade sine literære og sine politiske Interesser. Helt til Vaaren 1850 skrev han adskilligt i «Morgenbladet», men kom tilsidst i Strid med Redaktøren baade paa Grund af personlige Sammenstød og paa Grund af tiltagende politisk Meningsulighed og forlod derfor Bladet. Den Reaktion, som fulgte ovenpaa Revolutionerne af 1848, havde indgivet ham «en hjertelig Modbydelighed for Politik» (Brevet til Jaabæk); allerede Høsten 1849 havde Jaabæk opgivet ham som en frafalden fra Bondepartiet, uagtet han mente sig at være «den samme og om muligt mere demokratisk, end da han var i Mandal». Det var Arbejderbevægelsen, som nu tiltrak ham, og i Maj 1850 hjalp han Harro Harring med at skrive i hans Blad «Folkets Røst», hvis Efterfølger «Tiden» han endog blev Medredaktør af midt i selve Examensdagene. Han var med at underskrive Protesten mod Harrings Udvisning af Riget 29 Maj 1850; men da han saa, hvorledes «Regjeringens skjændige Fremgangsmaade» blev optaget med Ligegyldighed endog af den gamle Opposition, vendte han sig aldeles fra alle Partier og vilde kun «staa som Tilskuer af Kampen» (Brevet af 24 Septbr. 1850). Samtidig bragte hans Læsning ham ind paa hermed overensstemmende theoretiske Synsmaader, og navnlig gjorde Studiet af Naturfagene til Andenexamen (som han bestod med Haud i Juni 1851) et stærkt Indtryk paa ham. «De sidste Rester af min seminaristiske Dogmatisme bleve grundigt tilintetgjorte. Først nu saa jeg Livet i Sammenhæng og fandt Logik i det. Læsningen af Treschow gjorde meget. Historien og Klassikerne mer, men Naturvidenskaberne mest.» (Den dikterede Selvbiografi i Dagbladet). Desuden læste han med Begejstring Tidsskriftet «Nord og Syd» og andre Skrifter af den danske Forfatter M. Goldschmidt, hvis Skepsis tiltalte ham i den Grad, at han kom til at elske ham som en, hvem han skyldte en Del af sit aandelige Liv (Andhrimner II. Sp. 55). Helt afbrød han dog ikke sin gamle Forbindelse med Arbejderpartiet; endnu Høsten 1851, efter Hjemkomsten fra et Sommerophold i Vinje, sees han at have virket som Lærer ved Kristiania Arbejderforenings Søndagsskole.

Han havde i det sidste Halvaar 1850 havt ret vanskeligt for at tjene til sit daglige Behov; men fra Nyaaret 1851 blev han fast Korre-

spondent til «Drammens Tidende», og i over otte Aar var dette hans eneste faste Indtægt. Endnu i 1851 blev det ikke saa stort af hans Korrespondancer; men senere blev de mere regelmæssige, og han fik tilslut sine 300 Spd. om Aaret, rigtignok noget uregelmæssig udbetalt og ikke altid i rede Penge, men ofte i Naturprodukter. Ved Siden heraf skrev han hyppig i andre Blade, forfattede Lejlighedssange for Betaling og optraadte fra 1852 af som Taler baade i og udenfor Hovedstaden. Hans «halv officielle Gjæsterejser begyndte efterhaanden at gaae hyppigt paa, og tilsidst kunde der ikke vel tænkes et ærligt «Nautemøte», Hesteskue, Landbrugsudstilling eller nogen anden offentlig Forsamling, ja ikke engang et større Familielag, uden at Vinje blev en Fornødenhed. Han bestiltes, han afhentedes med Hest og Kjærre til Aastedet og kunde med Rette kaldes national Fest-Voyageur. Han kom, somoftest med en Sang i Lommen og altid beredt til at holde en Tale, hvori Gjækken sloges løs, og mangen sund og fængende Tanke sendtes udover den leende Forsamlings Hoveder». (Ill. Nyhedsbl 1863). Denne Levevis forandredes ikke ved, at han efter strengt Arbejde den 15 Decbr. 1856 fik juridisk Embedsexamen med Laud, og at han 28 April 1857 blev autoriseret som Overretssagfører; han var efter sin Examen i henved to Aar paa Kontoret hos Advokat J. C. Lous og førte paa egen Haand højst en to, tre Retssager; men hertil indskrænkede ogsaa hele hans juridiske Virksomhed sig, — «jeg kunde ikke være Sagfører», har han selv sagt.

Hans Liv og Lyst var i det literære Arbeide og i den daglige Omgang med Samtidens aandrigeste Mænd. Han havde en Evne til at blive kjendt med alle mulige Mennesker, som var af den største Betydning for hans Journalistik og for hans aandelige Udvikling. Hans første Venner i Kristiania var H. Ibsen og P. Botten-Hansen, sammen med hvem han i 1851 udgav det satiriske Ugeskrift «Manden» eller «Andhrimner», en Efterligning af Goldschmidts «Corsaren», og særlig sluttede han sig nær til Botten-Hansen, i hvis Hus han stadig siden kom, og om hvem der samlede sig en Kreds af begavede Literater, de saakaldte «Westphalere». Her var Botten-Hansen, efter hvad Vinje selv har fortalt, i lang Tid Midtpunktet. «Der saato me daa med alle dei Bøker ikring os og fingo ein god Dram og Spikesild og lybsk Pølse. Der var Skjemt. Du skulde hava voret med! Ein slik Kveld var der, lat meg taka deim etter Alderen: Asbjørnsen, Ivar Aasen, eg, Ibsen, Bjørnson, E. Sars og ellers imillom og som til Utfylling ein og annan Saul blandt alle desse Propheter. Paa alle Olymper var der altid ei Skotskive. «Me maa vera interessante Gutar», sagde eg, daa Sellskapet so i Fyrstninga saag nokot stivt ut, «skal ikke her vera Aand og Vit og sprakande Samtale, so maatte Skam vita». Og so bar det laust. Og daa det so leid fram i, veit eg, at eg sagde: «Synd, at ikke Welhaven skal vera med. De ero no i Grunnen berre Smaagutar imot honom, de Allesaman. So som han

samtalar, det kan Ingen her. Det gneistar som af ei Elektrisermaskine». Ja, det var Dagar.» (Dølen VII. No. 15, 11 Juli 1869). Fra Midten af 50-Aarene kom han ogsaa til Stadighed hos Proprietær John Brandt paa Haugerud i Vestre Aker, hvor han i mange Aar havde næsten som et andet Hjem. 1852—57 omgikkes han meget Ole Vig, hvis Bestræbelser for Skriftsprogets Fornorskning vakte hans levende Sympathi. Han begyndte snart og i stadig stigende Grad at tilsætte sine Vers og sin Prosa med en Mængde særnorske Ord og Vendinger, ja endog at give Ordene mange af Dølesprogets Bøjningsformer, og i 1853 forsøgte han sig med en Salme helt ud paa sin Hjembygds Maalføre med Skrivemaade efter Landstads nyudkomne Folkeviser. «Ligesom Hjorten skriger efter Vand, saaledes længedes hans Sjæl efter et nyt nationalt Sprog», siger hans første Biograf (P. Botten-Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1863). «Men Oldnorsk havde han ikke lært, og kunde da, trods sit Kjendskab til en af vore bedste Dialekter, umulig give sig til at skrive det af Ivar Aasen opstillede Landsmaal. Under denne sin sproglige Vaande kastede Vinje sig, med den for hans Alder uforlignelige Energi i Studeringer, over vort Oldsprog». Efter sin Embedsexamen begyndte han at høre Forelæsninger over Oldnorsk hos R. Keyser, samtidig med at han paanyt gav sig i Færd med filosofiske og naturvidenskabelige Studier; han drøftede Sprogspørgsmaalet indgaaende med I. Aasen, og i Oktober 1858 fremtraadte han for Almenheden som Landsmaalsskribent med sit Ugeblad «Dølen». «Eg vilde», skrev han nu, «at mine Visur og mi Skriving i vaart Bokmaal skulde verda gløymde so snart som mogelegt, for at ingen, um han vilde minnast paa meg, skal kunna segja, at ogso eg var med til at farga vaart blodlause Bokmaal med mine Bilæti, og soleides var med til at halda Liv i det, som etter mi Meining maa døy». (Dølen II. No. 34, 9 Decbr. 1860). «Fullnorsk» turde han dog ikke strax med én Gang være i sit Sprog, han vovede sig ikke til «at draga ut alle Stemmer paa dette Orgel og spila med fullt Verk», han vilde for det første «prova paa med eit Maal, som ligg midt imillom det norske og danske.» Sprogformerne kom siden til at skifte ikke saa lidet, men altid vedblev «Dølen» at være det fuldgyldige Udtryk for Vinjes aandelige Liv, og fra nu af til sin Død var han selv «Dølen» personificeret, han levede for den, — om han end ikke kunde leve af den. Han blev hjulpet med Skrivningen i «Dølen» af Ivar Aasen og især af unge Studenter, men maatte dog selv gjøre det meste Arbeide, og det var ikke frit for, at han ofte blev træt af «all denne endelause Skrivning». Efter to Aars Forløb opgav han derfor foreløbig «Dølen»; han havde da, efter hvad han fortæller, «tapat fleire hundrad Daler», — et Tab, som Overlærer K. Knudsen og Ingeniørkaptejn J. B. Klingenberg hjalp ham med at bære. Han mente ogsaa, at dette hans Bladarbejde havde hindret ham i at faa de juridiske Poster, han havde søgt, — det lykkedes ham

ikke at faa Indpas som Kopist i noget af Departementerne, og han havde forgjæves 10 Oktbr. 1860 søgt om en Referentpost ved Kristiania Stiftsoverret, som han tænkte «kunde vera ei Latmannssysla eller Sinekure attaat hans Bokskriving.» «For min literære Virksomhed og mine Studier af vort gamle Sprog og Bygdemaalene», skrev han i Ansøgningen, «vilde denne Post være en af de bedste, jeg kunde faa, da jeg kunde tjene mit tarvelige Ophold ved en Forretning, som ikke slugte op min meste Tid. Det er nemlig en Post, er det sagt, som kan drives udmærket med et halvt Dagsarbeid, og saa er det juridisk interessante Sager, som ikke virke saa sløvende som mange andre Embedsforretninger. Jeg maa nemlig bo i Christiania, hvor jeg daglig kan gaa i Skole». Men baade han og hans Medansøger Johan Sverdrup maatte ved Udnævnelsen staa tilbage for O. A. Bachke. Han førte nu i nogle Aar en endnu mere omflakkende Tilværelse end sedvanlig og led ofte ligefrem Nød, som kun blev afhjulpet ved Venners Understøttelse. Sommeren 1860 gjorde han næsten uden Pengemidler den store Fodrejse gjennem Østerdalen over Dovre til Trondhjem og tilbage gjennem Romsdalen og Gudbrandsdalen, som han har beskrevet i sine «Ferdaminni». Den 24 Novbr. 1860 blev der af de offentlige Rejsestipendier tilstaaet ham 250 Spd. «for under en Rejse i England og Skotland at gjøre sig bekjendt med de derværende kommunale Indretninger og Retstilstande med stadigt Hensyn til Traditioner og Folkeliv». Han havde ikke turdet søge om Digterstipendium, saaledes som Bjørnson samtidig fik det, da han mente, at Vejen for en Digter maatte gaa gjennem «det stille og tunge vitenskapelege Stræv». Sin Ansøgning havde han motiveret med, at de britiske Folk historisk var saa beslegtede med vort, at der maatte være meget tælles, som fortjente en videre Sammenligning end hos os allerede anstillet; han nævnte da Sproget og satte dette i Forbindelse med sin Virksomhed for Landsmaalet, ligeledes nævnte han Bygdestellet og især Juryen, ligesom han pegte paa det sandsynlige Fællesskab i Folkesagn, alt i saa ubestemte Udtryk, at der ved denne Stofmængde fornuftigvis ikke kunde være Tanke om nogen udtømmende Behandling af noget enkelt, men mere et ubestemt almindeligt Grundsyn af det Hele. Den Sum, der blev ham bevilget, var dog bare «ein Munnfull istadenfor ei heil Maaltid Mat», og da han intet havde at skyde til af egne Midler, kunde han foreløbig ikke bruge Stipendiet. «Under disse Omstændigheder blev hans Stilling mere og mere fortrykt, og han fattede den Beslutning, at lære et Haandverk, for at forlade Landet og blive et hverdagsligt Nyttemenneske» (Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 48), i hvilken Hensigt han i Marts 1861 drog til sin yngre Halvbroder, som var Ølbrygger ved Charlottenberg i Sverige, for at lære Ølbrygning. Meddelelsen herom bragte den Tanke frem at hjælpe Vinje til paanyt at sætte «Dølen» i Gang; men dette blev der endnu intet af. Efter nogle Maaneders Op-

hold ved Svenskegrænsen vendte han tilbage med sidste Halvdel af «Ferdaminni» fuldført, og den følgende Vinter boede han for en stor Del som Gjest hos en Engelskmand, Mr. J. E. Blackwell, i Vaage i Gudbrandsdalen, hvor han med Iver lagde sig efter engelsk Sprog og Literatur. I denne Tid var det, at han «sveiv og dreiv og sov paa Sængi blaut, og aat og drakk og feitnad som eit Naut»; men alt i Februar 1862 sang han sin Afsked til dette Herreliv (i Digtet «Skræppa mi»), da han var blevet Uvenner med Engelskmanden, og hilste Armoden velkommen. Den 8 Marts kundgjorde han saa, at han vilde gjenoptage Udgivelsen af «Dølen»; «det er ei Trong for meg sjølv, og ettersom eg maa tru til for mange Andre og, at hava eit slikt Blad gangande», skrev han. Udgivelsen kom dog til at blive meget uregelmæssig; da han 6 Juni 1862 fik et Tillægsstipendium paa 100 Spd. af det kgl. Videnskabernes Selskab i Trondhjem og 20 April 1863 yderligere 80 Spd. af samme Selskab, kunde han i Juni 1862 deltage i Studentertoget til Kjøbenhavn, og strax derefter rejste han til England og Skotland, hvorfra han først vendte tilbage i Juli 1863 efter tilslut at have aflagt en Maaneds Besøg i Paris. I et Brev fra Edinburgh 26 Novbr. 1862 skrev han til H. Ross, som sammen med I. Aasen i denne Tid hjalp til med Udgivelsen af «Dølen»: «Det er vist, at eg etter denne Dag ikki vil slita med Dølen som ein Sælebotsmann eller tena Politikken og slike Kandestøbere som f. Ex. Sverdrup og Richter. . . . Kann eg ikki som Candidat faa nokot at liva av, so kann eg no vera Lærare i Engelsk f. Ex.» Foreløbig maatte han vedblive med sit frie Literatliv Om Høsten 1863 rejste han til Stockholm, hvor han en Tid var Statsminister Sibberns Gjest, og hvor han opholdt sig hele Vinteren; herfra besøgte han i Slutningen af Februar 1864 Upsala, hvor han ved en akademisk Souper blev feteret som en «ligesaa ædel som ophøjet Personlighed». Han opgav nu for en længere Tid sin Virksomhed som «Døl»; han havde prøvet ved sin «Diktsamling» at vinde i Almenhedens Omdømme en noget mere anerkjendt Plads som Digter end før, men uden synderligt Resultat, han formaaede ikke at drage noget talrigt Publikum til sine Foredrag over Sverige i Novbr. 1864, og han havde ikke Raad til at fortsætte med et Arbejde, som bare bragte ham Pengetab. Den 23 Marts 1864 indgav han efter O. A. Bachkes Fratræden atter Ansøgning om en Referentpost ved Kristiania Stiftsoverret. «Efter mine Udenlandsreiser og literære Sysler maa jeg nu», skrev han i sin Ansøgning, «for at kunne leve, ihvorvel tarveligt, igjen optage det Fag, hvor jeg har Embedsexamen», og det var da «deels for at kunne følge sin forholdsvis større Tilbøielighed til det crimenelle Retsstudium, og deels for saavidt som muligt at kunne drive literære Sysler ved Siden», at han søgte denne Post. Men heller ikke denne Gang slap han ind i Statens Tjeneste. Stor Betydning fik det for hans Udvikling i denne Tid og navnlig for hans Opfatning af de nationale Spørgsmaal, at han fra nu af

sluttede sig nær til Mænd som J. E. Sars, W. Werenskjold, H. Ross og deres Kreds; gjennem dem gjorde han Bekjendtskab med Comte's Sociologi og den Spencer'ske Udviklingsfilosofi, og særlig kom han i nært Venskab til Sars, med hvem han fra 1863 hver Sommer foretog en Fodtur op i Jotunhejmen, og sammen med hvem han i 1868 lagde sig til en Hytte, Ejdsbugarden, ved Bygdin. «Vi, — han og hans omgangsvenner, mest yngre, tildels ganske unge mennesker, — samledes», har Sars fortalt (i Nyt tidsskrift), «i en række af aar regelmæssig én gang om ugen enten hjemme hos en af os eller i studentersamfundets kafé, og jeg tviler ikke paa, at alle de, som deltog i disse «kvirvingsdrykkjur» eller «turistentage», vil mindes dem som hørende til deres livs bedste stunder, endda punschen ofte var vederstyggelig, og vil erkjende, at det var Vinje, hvem dette først og fremst skyldtes. Han talte gjerne selv, og han talte godt. Men han hørte ogsaa gjerne paa andre, og hans hunger efter kundskab, hans glæde over at faa høre et eller andet slagord fra nyere tanke- og forskningsretninger, — et eller andet indfald eller billede, som kunde sætte hans fantasi i bevægelse eller gi hans tanke noget at tumle med, — var saa stor og iøinefaldende, at den formelig virkede til at inspirere os. Vi fik tungen og tanken paa glid ligesom bare ved at se paa ham. Men, naar saa vi andre havde havt ordet en stund, blev han tilsidst som en ladet elektrisermaskine, og det kunde da hænde, at han skreg op med en stemme, som om han vilde kvæles: «Herregud, gutar, lat nu meg faa tale!» Og saa bar det løs, saa det forslog. Og, naar vi saa havde sluttet og ruslede hjemover, hæse af den megen snak og noget medtagne af de daarlige drikkevarer, plejede Vinje, som var en nytsom mand og altid betænkt paa at forøge sin aandige staburs-beholdning, at holde et slags opgjør over, hvad vi havde samtalt om, for ligesom bedre at fæste det i mindet.»

I 1865 foregik der en betydelig Forandring i Vinjes ydre Kaar, idet han fra 1 Marts d. A. fik Ansættelse som Extraskriver i Justitsdepartementet, først i Overformynderrevisjonskontoret, derefter fra 1 Juli s. A. i Kriminalkontoret. Han kunde aldrig forme sig om efter Departementets Forretningsorden; men han tjente nu sine 250 Spd. om Aaret, og han kunde nu atter ofre sig for «Dølen» og sin Digtning. Han følte sig som «ein heppen Mann» og saa sin Fremtid «ljos og lett». Men saavel «Dølen» som hans andre Skrifter blev mødt med Taushed af den ledende Presse, og ogsaa paa anden Maade blev han søgt tiet ned eller ligefrem vist Foragt (se Dølen VI. No. 1, 2 Februar 1868; J. E. Sars i Nyt tidsskrift, N. R., I. 779). Da han saa i «Dølen» i Februar 1868 aabnede et Angreb paa Regjeringens Unionsforslag, blev han den 24 Februar meddelt øjeblikkelig Afsked fra sin Departementspost, med Gage til 24 Marts. Nogen almen Harme over denne Straffemaade kom ikke til Orde, og Vinje fik ikke den Oprejsning, som en Del af hans Venner tiltænkte ham; da Storthingsmændene P. Chr. Bjørnsgaard, P. Jensen, J. Olafsen, Hj. Løberg,

Trykt 27 Januar 1903.

O. Færden og K. Taraldsen (af hvilke de fleste var nye paa Thinget) den 2 Juni 1869 fremsatte Forslag om en aarlig Forfatterløn for ham paa 400 Spd. (saaledes som der i 1863 var blevet bevilget til Bjørnson og i 1866 til Ibsen), besluttede Storthinget den 17 Juni efter Forslag af Hammerstad uden Ordskifte med 50 mod 41 Stemmer at sætte Sagen i 2den Klasse, altsaa ikke at tage den under Behandling. Klarere kunde det ikke udtrykkes, hvor langt tilbage Vinje stod i Offentlighedens Anerkjendelse. Dog følte han ikke sit Mod knækket; han drev utrættelig paa med «Dølen», han havde store literære Planer (han tænkte saaledes paa at oversætte Homer paa Landsmaal), han var med at stifte «Det norske Samlag» 24 Marts 1868, og han vilde endog kaste sig aktivt ind i Politiken; til den Ende skaffede han sig Stemmeret i Aker ved den 31 Marts 1868 at bygsle en liden Jordlap «Dølerud», som s. D. var udparcelleret af Gaarden Store Ullevaal og sat i en Skyld af 3 Øre, og selv om han ingen Stemmer opnaaede hverken ved Valgmandsvalget for Vestre Aker 28 April eller ved Storthingsvalget for Akershus 6 Maj s. A., saa slap han i det mindste ved Kommunevalget 10 Juli 1869 ind i Akers Repræsentantskab, hvor han dog ikke kom til at møde synderlig flittig op (jfr. en Skrivelse til Akers Formandskabs Ordfører, dat. 22 Maj 1870, i Dølen VIII. No. 16). Den 20 Juni 1869 giftede han sig med *Rosa Constance Sophie Kjeldseth* (f. 28 Oktbr. 1836), Søster af forannævnte (III. 269) Redaktør G. O. Kjeldseth; hun havde været gift med Lensmand i Rendalen A. T. Enevoldsen, fra hvem hun havde ladet sig skille, og det var derfor vanskeligt at finde nogen Prest, som vilde vie dem, indtil Sognepresten til Vestre Aker A. W. Fangen gik ind derpaa. Om Sommeren d. A. gjorde Vinje sin sidste Tur til Jotunhejmen sammen med J. E. Sars; i Novbr. og Decbr. holdt han syv Foredrag i Bergen over æsthetiske og historisk-filosofiske Emner, og i de første Maaneder af 1870 holdt han Foredrag i Tønsberg og Larvik, medens hans Hustru varetog Udgivelsen af «Dølens» sidste Aargang. Sidste Gang han optraadte i en større Forsamling, var den 19 Marts s. A. i Studentersamfundet, hvor han talte for Bjørnsons Gjenvalg som Formand; men i Løbet af Mødet blev han kastet ud af Modstanderne paa Grund af en indslængt Bemerkning i Debatten (jfr. Dølen VIII. No. 13, 27 Marts 1870). Hans Ægteskab kom kun til at vare lidt over tre Fjerdingaar, idet Hustruen døde allerede 12 April 1870 efter at have skjænket en Søn Livet. Dette Tab gjorde Vinje aldeles syg, og for et Par Maaneder maatte han tage sin Tilflugt til sin Halvbroder oppe ved Kongsvinger. Kort efterat han var vendt tilbage herfra, maatte han lade sig lægge ind paa Rigshospitalet som formentlig lidende af en Nyresygdom; men den 26 Juli, to Dage efterat han havde udgivet sidste Nummer af «Dølen», rejste han fra Kristiania og op til sin Ven Pastor A. Chr. Bang, som boede paa Gaarden Sjo i Gran paa Hadeland, hvor han dog strax maatte gaa tilsengs og om Morgenen den 30 Juli blev funden død i sin Seng, — det viste sig at *have været* en Kræftsvulst i Underlivet, som endte hans Dage.

A. O. Vinje ved *Vetle Vislie*. Bergen 1890. 8. 4 Bl., 388 S. (Jfr. hertil «Vinjiana» af V. Vislie i Dagbl. 1891, No. 357 og 365, mest efter Oplysninger fra Digterens Broder, Olaf O. Vinje i Amerika). — *Fuldstændige Biografier* i Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 125—26 og 133—34 [af P. Botten-Hansen] (med Portræt); i Nord. Tidsskr. f. Lit. og Kunst I. (Kbh. 1863), S. 289—307 af H. O. Hansen; i Almuevennen 1869, Sp. 353—56, 363—64, 369—71 og 387—89 (med Portræt); i Verdens Gang 1870, S. 249—51 og 266 (med Portræt); i For bygd og by (1871) af N. J. Sørensen; i John Klæbo's Digte og Fortællinger, S. 99—160 (med Portræter af V. og hans Fader samt Billede af hans Fødested; Afsnittet S. 99—106 er først trykt i Almueskole-Tidende 1868 , Afsnittet S. 107—160, «Nogle Ord til Minde om A. O. V.», i Berg. Tid. 1873, No. 160, 166, 172, 180, 185, 221, 230, 236 og 237, 1874, No. 18, 27, 91, 105, 111 B, 130, 135, 143, 160, 165 og 191); i Nord. Månedsskr. f. folk. og krist. Oplysning 1876 II. S. 81—116, 178—211 og 321—67 af Olaf Røst; i Dagsposten 1879, No. 113, 115, 119 og 120 af Paul Amdal; i Hjemmet 1885, S. 115—17 og 119—21 af V. V.[islie] (med Portr.); i Menneskevennen 1886, S. 49—51 af Oddmund Vik (med Portr.); i Dag 1887, S. 41—42, 46—47 og 50—51 [af M. Hægstad]; i Nordahl Rolfsen's Læsebog f. folkeskolen V. S. 169—78 (med Portr.); i H. Jæger's Illustr. norsk literaturhist. II. S. 521—563 (med Portr. og Billede af Fødestedet); i Illustr. Maanedsbl. 1900, S. 49—51, 71—72 og 82—86 [af H. G. Heggtveit?] (med Portr. samt Billeder af Mindestøtterne i Gran og i Vinje); i V. Vislie's Boksoga, S. 115—23; i Die Gegenwart XL. (1891), S. 117—20 af Ernst Brausewetter (væsentlig Referat efter Vislies ovenanførte Bog); jfr. M. Hammerich's Danska och norska läsestycken (Kbh. 1865), S. 482; P. Botten Hansen's La Norvège littéraire, S. 267; Norges land og folk VIII. Bratsberg amt, D. 1, S. 440—43; A. E. Erichsen's Literaturhist., 4. Udg., S. 181—82; Broch og Seip's Litteraturhist., 5. Udg., S. 226—32; Nord. Conversationslexikon, 3. Udg., VI. 1036—37; Nord. familjebok, B. 17, Sp. 1119—20 af E. H.[artmann]. — *Selvbiografier* har han leveret dels i et Brev til P. Botten-Hansen, trykt i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 125—26, dels i en dikteret «Kort Oversigt over mit Liv» i Førstningen af 60-Aarene, trykt i Dagbl. 1872, No. 35 (hvoraf Uddrag i Bearbejdelse er meddelt af Cabiro [ɔ: P. Hansen] i danske Dagbl. 1872, No. 48). Desuden findes en stor Mængde selvbiografiske Notitser rundt om i hans Skrifter, hvoraf det vigtigste er citeret i foranstaaende Fremstilling; særlig kan henvises til Dølen II. No. 34, 9 Decbr. 1860. — *Nekrologer* i Morgbl. 1870, No. 215 A og 236 B [af L. Daae]; i Dagbl. s. A No. 179, jfr. No. 186; i Aftbl. s. A. No. 177; i Norsk ill. Fam.-bl. I. 509—512; i Norsk Skoletid. 1870, S. 257—58 af N. Hertzberg; i Bergpst. s. A. No. 182; i Tromsø Stiftstid. s. A. No. 62, 64 og 69; i Jaabæk's Folketid. s. A. No. 37; i Nedenæs Amtstid. No. 34, 42, 43 fg. og i Hamars Stiftstid. No. 71, 72, 88 fg. A. Chr. Bang's *Ligtale* er trykt i V. Vislie's Bog om Vinje, S. 372—81, oversat paa Landsmaal i Svein Urædd 1870, No. 35, hvorfra den blev tilbageoversat til Bogmaalet i Drammens Blad 1870, No. 226 og 227, jfr. Svein Urædd No. 37 af Bang. — *Bidrag til hans Biografi og Karakteristiker af hans literære og personlige Stilling* findes spredt rundt om i Samtidens og Eftertidens periodiske Skrifter og literaturhistoriske Fremstillinger. Her anføres først en Del mere omfattende almene Karakteristiker af hans Virksomhed: H. Lassen's Afhandl. til Literaturhist., S. 256—58 og 263—67 (aftr. i Morgbl. 1877, No. 339 A); Dagbl. 1888, No. 353, 362, 370, 379, 404 og 415 (A. O. V.s Digtning) af Vetle Vislie; Nyt tidsskr., ny række I. 774—97 og II. 201—216 (Et og andet om Aasm. V.) af J. E. Sars; Folkevennen 1899, S. 193—229 (Bidrag til en karakteristik af A. O. V.,

med Portr.) af J. E. Sars, hvortil Dagbl. 1899, No. 208 af L. H.[olst]; Den 17de Mai 1900, No. 82 af Red. og af S. M.[oren] (med Portr.) samt No. 83 (efter en Tale af A. Hovden); Frifanten 1900, No. 1 af Ola [ɔ: A. Hauge] (med Portr.) og No. 3 (Eit og anna um V. og skrifterne hans) af R. Løland; Syn og segn VII. 180—83 (Tankar kringum V.) af Halvdan Koht og VIII. 311—14 af Gunnar Mandt; Norge i det nittende Aarhundrede (Kra. 1900—02) I. S. 321—24 af J. E. Sars (med Portr.); Symra 1902, No. 51 af H. E. Berner; jfr. videre Illustr. Nyhedsbl. 1864, S. 76 [af P. Botten-Hansen], hvortil S. 81—82 [af B. Bjørnson], jfr. 1865, S. 199—200; Aftbl. 1863, No. 282; Dølen VI. No. 35 af «Vesle-Eyvind»; Jaabæk's Folketid. IV. (1868), No. 20; Berg. Tid. 1873, No. 301; L. Dietrichson's Omrids af den norske Poesis Historie II. S. 209—10; Samhold 1887, No. 12 af Halvor Olsen; Halvdan Koht's Det norske målstrævs historie, S. 9—11; Johan Storm's Det nynorske Landsmaal, S. 12—20; Dagbl. 1899, No. 342 af L. H.[olst]; Illustr. Verdens-Litt.-hist. III. (Kbh. 1901), S. 763—64 af Chr. Brinchmann (med Portr.); Kringsjaa VII. 571—72 af B. Bjørnson (med Portr.); Samtiden 1902, S. 448 og 451—53 af J. E. Sars; Chr. Collin's Bjørnstjerne Bjørnson (Kra. 1902 fg.), S. 146—52 og fl. St.; Arne Garborg's Ivar Aasen (Oslo 1902), S. 13—14; Dagbl. 1903, No. 17 (Bjørnson og V.) af Halvdan Koht, hvortil Bjørnstjerne Bjørnson i No. 20 og Chr. Collin i No. 21, med Bemerkninger af Koht, L. H.[olst] og C. M.[artinsen] i No. 22; Varden 1902, No. 266 af Torgrim Bilstad. Udførligere Bidrag af mere biografisk Art findes i: Syn og segn VIII. (1902), S. 385—92 (Ætti aat Aasmund Vinje) af Halvdan Koht, jfr. om Faderen foruden de ovenanførte «Vinjiana» i Dagbl. 1891 ogsaa «En Rettelse» af Olaf O. Vinje i Amerika (Madison, Wis.) 1902, No. 26 med Bemerkninger af Red. [R. B. Anderson] i s. No. samt Torkel Ofteli i Skandinaven (Chicago, Ill.) s. A. No. 38 A, hvortil Vetle Vislie i Den 17de Mai s. A. No. 137; Den 17de Mai 1899, No. 19 (Barneheimen aat A. O. V.) af Bendik Taraldlien; Østlandspst. 1887, optr. i Fremskridt s. A. No. 137 (Fra V.s Barndom); Verdens Gang 1902, No. 224 og 241 (Søren Jaabæk og A. O. V.) af R. Torland; Ringeren 1898, No. 26 og 27 (Spredte småtræk af A. V.s saga) af O. Arvesen samt No. 40 (Træk af A. V.s liv, med Portr.) af P. Chr. Bjørnsgaard; Opland.-Avis 1876, No. 85—88, 90 og 92 (A. O. V. og P. Botten Hansen) af Olaf Røst; Vidar 1888, S. 346—49 af L. Daae; Illustr. Nyhedsbl. 1860, S. 154—55 (Fra Throndhjem) af P. Botten-Hansen, optr. i Vislie's Bog, S. 361—67; Morgbl. 1902, No. 432 («Dølen» og Svend Grundtvig) af A. S.[inding]-L.[arsen]; Dagbl. 1871, No. 288 og 301, 1872, No. 7 (Brudstykker af A. O. V.s Saga) af H. E. Berner, overs. paa Landsmaal i Symra 1902, No. 47 og 48 (A. V. og dei tvo ferdanautarne paa Bygdin 1868); Dagbl. 1899, No. 275 (Et Sagn om A. O. V.) af L. H.[olst]; s. Bl. 1900, No. 216 (A. O. V.s Dødsmaade) af Jerome Buchholz; Skandinaven (Chicago, Ill.) 21 Jan. 1885, optr. i Varden 1895, No. 85 (Songa og guten hennars) af O. E. Øversæker. Jfr. endvidere kortere Notitser i Illustr. Nyhedsbl. 1859, S. 212; 1860, S. 196; 1861, S. 48, 64, 136, 140 og 156; 1862, S. 216; 1863, S. 84, 116, 120 og 148; 1864, S. 52 og 239; 1866, S. 208; Aftbl. 1860, No. 240; 1863, No. 152; Elise Aubert: Fra de gamle Prestegaarde, S. 129—30; A. Abrahams: Minder fra min Studentertid (Kbh. 1896), S. 150 fg.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 185; Morgbl. 1863, No. 172; 1864, No. 303; 1885, No. 213; Kvinden og Samfundet 1899, S. 98 af Fru Amalie Munch. Om hans Afskedigelse som Kopist jfr. Dølen VI. No. 5, Morgbl. 1868, No. 61, Aftbl. s. A. No. 50 og Hamar Stiftstid., optr. i Drammens Bl. s. A. No. 68. Om hans Forelæsninger i Bergen jfr. Bergens Adr.-cont.s Eft. 1869, No. 263 og 266, Bergpst. s. A. 259, 262, 266 (af T. B.[lehr]), 267 (hvor en Erklæring fra V. selv), 268,

270, 271 [af G. Fasting], 273, 277, 283, 289, 291 og 296 samt Berg. Tid. for Novbr. og Decbr. 1869 (saaledes 9 Novbr. en Erklæring fra V.), endvidere Morgbl. s. A. No. 315 A, 320 og 345. — I vor Skjønliteratur er Vinje skildret af Arne Garborg i «Bondestudentar», 2. Utg., S. 128—36, og af Kristofer Kristofersen i «Paa Forpost», S. 73—80 og 135—39. — Af *Digte* til og om Vinje anføres her efter Tidsfølgen: Svein Urædd 1869, No. 25 af I. K.[læbo], optr. i dennes Digte og Fortællinger, S. 18; Bergpst. 1869, No. 262 af H. Krohn; Berg. Adr.-cont.s Efterretn. 1869, No. 276 af «Sveinbjørn Grimgraasteinbrjotarson, Maalstrevare hjaa Bjørgvin», hvortil Svardigt af «Aa!» i Bergpst. s. A. No. 279; Bergpst. 1869, No. 296 og Berg. Tid. s. A. No. 290; Tromsø Stiftstid. 1889, No. 12 (Vise fra 12 Decbr. 1869); Adressebladet 1870, No. 9; Dagbl. 1870, No. 88 af Bjørnstjerne Bjørnson, optr. i dennes Samlede Værker VI. S. 126—27; Norsk Folkebl. 1870, S. 209 af Jonas Lie, optr. i dennes Digte (Kbh. 1889), S. 26—27; Adressebl. 1870, No. 33 af Kristofer Janson; Dagbl. 1870, No. 177; Verdens Gang 1870, S. 249—50; Fraa By og Bygd, H. II. 3—5 af H. Krohn; Svein Urædd 1870, No. 31 af J. R., No. 32 af H. R.[oss] (optr. i Lauvduskar IV. 25—27) og No. 33 af Hans Mo (efter Berg. Tid.); Den norske Folkeskole, 3. R. VI. 273 af Kn. Pedersen; Tromsø Stiftstid. 1870, No. 64; Tiraljøren (1871), S. 42—43 af N. J. Sørensen; Dagbl. 1873, No. 161 [af Ivar Aasen] optr. i Lauvduskar III. 16—17 og i Aasen's Udvalgte Skrifter, S. 190—91 (ogs. særsk. trykt); Opland. Avis 1873, No. 57 af Kristofer Janson, ogsaa i Separataftryk (8. 8 S.); s. Bl. 1873, No. 83 af Alf Buestreng [ɔ: Arne Garborg]; Den 17de Mai 1894, No. 53 a af Vetle Vislie; Varden 1897, No. 248 af Torgrim Bilstad, optr. i Den 17de Mai 1902, No. 115; Nils Collett Vogt's Det dyre brød, S. 30—32; Frifanten 1900, No. 1 af Sven Moren, optr. i Heimhug 1901, No. 15; Den 17de Mai 1900, No. 251 af Anders Hovden. — Til *Mindesmerke paa hans Grav* paa Grans Kirkegaard blev der indbudt til offentlig Subskription i Marts 1871 af Ivar Aasen, H. E. Berner, Bjørnstjerne Bjørnson, Jørgen Gjerdrum, A. Johnson, Hjalmar Løberg, Prof. Lochmann, J. Middelthun, J. Sverdrup og Ole S. Welde (Indbydelsen er bl. a. Steder trykt i Andvake 1871, No. 22, hvor O. J. Fjørtoft foreslaar V.s Lig flyttet til Kristiania); Mindesmerket med V.s Buste udført af Br. Bergslien blev afsløret med Tale af H. E. Berner den 13 Juli 1873, se Dagbl. s. A. No. 161 (optr. i Vislie's Bog, S. 382—88). — Til *Mindestøtte paa hans Fødested* blev der indbudt til offentlig Subskription i Novbr. 1885 af fire Mænd i Vinje, med Tilslutning i Juni 1886 af O. Sveinsson, V. Ullmann, H. Bentsen, Arne Garborg, P. Rinde, Moltke Moe, I. Mortenson, H. A. Halvorsen og A. Hølaas (Fedraheimen 1886, No. 44), og en Bautasten med V.s Portræt i Relief udført af M. Skeibrok blev derefter reist i 1892 (jfr. Den 17de Mai 1895, No. 58). — Hans *Portræt*, efter Radering af Joh. Nordhagen, udkom i Kristiania 1896.

A. O. Vinjes Skrifter i Utval. Utgjevne af det norske Samlaget [ved H. A. Halvorsen og Vetle Vislie]. B. I—VI. Kra. 1883—1890. 8. **1ste Bandet.** [Ymist or "Dølen"]. Med Portræt af Vinje. [1882—]1883. 1 Portr., 3 Bl., XV S., 761 S. — **2dre Bandet.** [Fraa Noregs Natur og Folkeliv]. 1884. 4 Bl, 560 S. — **3dje Bandet.** [Ogsaa med særskilt Titelblad:] **Norske Dikt.** 1886. 2 Bl., 442 S., V S., 1 upag. S. [**Nyt Oplag**]. 1897. 2 Bl., 446 S., V S., 1 upag. S. — **4de Bandet.** [Um Bokavl og Kunst, Bladsjaa, Talar, Fjøllstaven min, Avhandlingar um Skule-, Trudoms- og økonomiske Spursmaal m. m.]. 1887. 2 Bl., IV S., 584 S. (S. 1—208 er optrykt paanyt i 1897). — **5te Bandet.** [Innanlandsk Po-

litik]. 1889. 3 Bl., 598 S, 1 Bl. — 6te Bandet. [Fraa Bretland, Bretland og Britarne, Fyrebrag, Tillegg]. 1890. 4 Bl., 392 S., 3 Bl. (B. I—IV er besørget af H. A. Halvorsen, B. V og VI af B. Bislie efter Halvorsens Plan. Af Anmeldelser i Pressen kan nævnes Nyt tidsskr. 1. 208 [af J. E. Sars]; Berg. Tid. 1882, No. 120 A [af J. A. Schneider]; Dagbl. 1882, No. 226; Opland. Avis 1883, No. 110 af Marthin Nordbye; Dagbl. 1886, No. 242; Dagen 1887, No. 92 og 96 af Henrik Jæger; Dagbl. 1888, No. 163 af Rosenkrantz Johnsen; s. Bl. 1889, No. 332 og 1890, No. 339).

En Ballade om Kongen og Kongehuset, kvædet i Anledning af de sidste Tiders Begivenheder, af «En Stemme blandt Folket». Kra. [Febr.] 1853. 8. 12 S. (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1853, S. 40; i Aftonbl. 1853, 1 Juni).

Ferdaminni fraa Sumaren 1860. Chra. [Jan. og Juli] 1861. 8. [I.] 128 S. II. 127 S., 1 upag. S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 24 og 131—32; i Chra.-Pst. 1861, No. 53). — Andre Upplaget utgjevet af det norske Samlaget [ved H. Ross]. Chra. 1871. 8. 317 S. (Anm. i Den norske Folkeskole, 3. R. VII. 373).

A Norseman's views of Britain and the British. Edinburgh [Juni] 1863. 8. 3 Bl., 162 S., 6 S. [Appendix, om den norske Sprogbevægelse]. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 116; i Morgbl. s. A. No. 172; i Saturday Review 20 Juni 1863, overs. i Dagbl. 1863, No 122 og Morgbl. s. A. No. 215, hvortil V. i No. 216; i Times s. A).

Bretland og Britarne. Kra. 1873. 8. VIII S., 191 S. (Overs. af frg. Skrift, til S. 120 udført af V. selv, Resten af H. H.[alvorsen]. Paa Titelbl. Forf.s Portræt og Navnetræk).

Diktsamling. Chra. 1864 [ɔ: Decbr. 1863]. 8. XVI S., 218 S., 3 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 248; i Chra. Dagbl. 1863, No. 27; i Aftpst. 1864, No. 215 af —g.; i Dansk Maanedsskr. 1864, S. 132—36 af C. Rosenberg, optr. i Morgbl. s. A. No. 209; i Fædrelandet 1864, No. 73 af Cl. Petersen, optr. i Aftbl. s. A. No. 77, jfr. Ill. Nyhedsbl. S. 76, 81—82 og 1865, S. 199-200; i Illustr. Tidende V. 207).

Storegut. Chra. [Decbr.] 1866. 8. 1 Bl., IV S., 134 S. (Af denne episke Digtcyklus var tre Fjerdedele (til S. 90) først trykt i Dølen IV. No. 11—50, men fremtraadte nu i noget omarbejdet Skikkelse. Anm. i Skill.-Mag. 1867, S. 13—14 [af P. Botten-Hansen]; i Den norske Folkeskole, 3. R. II. 255; i Aftbl. 1867, No. 13 [af H. Vordevik]; i Hamilton's Nord. tidskr. 1867, S. 232 af C. Rosenberg og Tilläggsbl. s. A. S. 12; jfr. Dagbl. 1869, No. 123 og Nyt tidsskr., ny række I. 779). — Andre Upplaget. Chra. [Oktbr.] 1868. 8. 94 S. („I dette andre Upplaget er eit og annat Smaatt umskipat og tilsett og fraateket", meddeler Forf. S. 5. Anm. i Møringen 1869, No. 41 af Thorolf). — Tridje Upplaget [ved H. Ross]. Kra. 1873. 8. 96 S. — Fjorde Upplaget [ved H. Ross]. Kra. 1880. 8. 120 S. — Femte Upplaget. Kra. 1886. 8. 95 S. — Sjette Upplaget. Kra. 1898. 8. 95 S.

Blandkorn. Chra. [Decbr.] 1867. 8. 2 Bl., 259 S. (Det meste af Indholdet var først trykt i Dølen, men var nu omarbejdet. (Anm. i Aftbl. 1867, No. 300 [af F. Bætzmann]; i Aftpst. s. A. No. 302; i Norsk Folkebl. 1868, S. 5—6; i Skill.-Mag. s. A. S. 14—15; i Den norske Folkeskole, 3. R. IV. 77—78).

Om vaart nationale Stræv. Fyrebrag haldet i Bergen til Inntekt for Taarnet paa Bergenhus. Bergen [Decbr.] 1869. 8. 32 S. (Anm. i Svein Urædd 1870, No. 1).

Vaar Politik. Chra. [Oktbr.] 1870. 8. 1 Bl., 186 S. (Aftr. efter Dølen VI. No. 1—VII. No. 30).

Om Schweigaard. Ihopsanka fraa „Dølen“ [VIII. No. 7—22] efter Utgjevarens Afferd. Kra. [Oktbr.] 1870. 8. 100 S.

Dølen. Eit Vikublad. Utgjevet av A. O. Vinje. I—VIII. Chra 1858—1870. Fol. Bladets No. 1 udkom den 10 Oktbr. 1858, No. 2 den 31 Oktbr. s. A., hvorefter der regelmæssig udkom et No. paa 4 Sider hver Søndag, indtil 1ste Aarg. afsluttedes med No. 52 den 16 Oktbr. 1859. — II. Aarg. No. 1 udkom 23 Oktbr. 1859 og fortsattes regelmæssig indtil No. 33 den 3 Juni 1860, i hvilket No. det meddeltes, at „Dølen vil taka seg nokre Vikurs Kvild i Sumar og berre koma ut ender og daa, som det feller laglegt til“; No. 34 lod imidlertid vente paa sig helt til 9 Decbr. 1860 og blev det sidste No. i 2den Aarg., hvorom det meddelte: „Eg sagde i mine Lysingar i Morgonbladet i Haust, at eg vilde lata Dølen verda eit Maanadsskrift istadenfor at vera som fyrr eit Vikublad. Dette maa eg no umgjera til det, at han vil koma ut til uviss Tid, um han nokotsinn kjem ut meir. — — Denne Aargang af „Dølen“ skal verda fyld ut med mine „Ferdaminni fraa Sumaren 1860“, som eg ventar at faa færduge til Jol elder Nyaar.“ — III. Aarg. begyndte med sit No. 1 den 30 Marts 1862, kom med No. 2 den 17 og med No. 3 den 27 April og holdt derefter den regelmæssige Numerfølge til No. 9 den 8 Juni, da det meddeltes: „Solengi eg no er i Utlandet, kjem Dølen ut berre ender og daa, ettersom eg skriver heimatter.“ Et Aars Tid besørgedes nu Udgivelsen væsentlig af H. Ross, men foregik meget uregelmæssig: No. 10 den 29 Juni, No. 11 den 6 Juli, No. 12 den 27 Juli, No. 13—16 den 10, 17, 24 og 31 Aug., No. 17 den 21 Sept., No. 18 den 19 Oktbr., No. 19 den 9 Novbr., No. 20 den 7 Decbr. 1862, No. 21 den 4 Jan. 1863, No. 22 den 15 Febr., No. 23 den 12 April, derefter No. 24 den 25 Oktbr. 1863 og endelig No. 25 den 13 Marts 1864. — IV. Aarg. begyndte med No. 1 den 1 Oktbr. 1865 og holdt sig derefter regelmæssig til No. 48 den 19 Aug. 1866; efter en Maaneds Ophør afsluttedes atter Aargangen regelmæssig med No. 49—52 fra 16 Septbr.—7 Oktbr. 1866. — Femte Aargang udgjorde Kjælderføljetonen i Ugebladet „Vort Land“, som blev udgivet af C. Berner, H. E. Berner, J. C. Krogh, H. Ross, J. E. Sars og W. Werenskjold, og hvoraf No. 1—26 udkom fra 10 Marts til 29 Septbr. 1867, kun med en Maaneds Afbrydelse i August. — VI Aarg var atter helt selvstændig, den begyndte med No. 1 den 2 Febr. 1868, og første Halvaar afsluttedes med No. 26 den 26 Juli s. A., da Bladet meddelte: „Dølen maa no atter paa vanleg Vis taka seg ei Fjellferd, og daa han ikke kan faa Nokon i Staden sin til at stella med Bladet, so lyt dette taka seg ei Kvild. — — Det skal ellers ikke vara lenge. — — Døleaaret verdt og heilt, um det just ikke altid gjeng etter Primstaven.“ No. 27—52 kom derefter i rigtig Orden fra 4 Oktbr. 1868 til 28 Marts 1869. — VII Aarg. begyndte øjeblikkelig den 4 April 1869, men afsluttedes allerede med No. 30 den 24 Oktbr. s. A., da det hed: „Dølen lyt atter ut ein Maanadstid.“ — 8. Aarg. No 1 kom den 2 Jan. 1870 og oplyste: „Dei gamle Tingarar paa Dølen faa vita, at eg no med Nyaar begynder paa ein ny Aargang, daa det har visat seg at vera slik Umak med at hava ein annan Utgang for sit Aar en det vanlege Aarsskifte. Til Utfylling af den fyrre Aargang verdt derfor snart kringsendt ei Bok, som no er under Prenting.“ Fra No. 15 den 10 Apr. afbrødes Udgivelsen i to Maaneder og fortsatte saa den 12 Juni s. A. med No. 16, som meddelte: „Dølens Lesarar hava det paa det uvisse. Og dette kjem af det, at Dølen er eit Menneske og ikke nokot daudt Blad, som der alltid finnst Folk til at fylla, so det kan koma ut paa Dagen og Timen. Men Dølen, stakkar, verdt sjuk soso no desse aatte Vikor; og so lyt han stundom ut paa Ferder, eller kvila seg, og so stend Bruket

stilt." Bladet udkom derefter regelmæssig nogle Uger, indtil det stansede med No. 22 den 24 Juli 1870. (Jfr. Vinjes Skrifter i Utval I. S. IV—VI).

«Dølen» blev ved sin Fremkomst og ofte senere omtalt i den samtidige Presse, og dens Indlæg i Dagens Spørgsmaal var hyppig Gjenstand for polemisk Drøftelse. Af Anmeldelser kan nævnes: Illustr. Nyhedsbl. 1858, S. 172, 179—80 og 188; 1862, S. 63; Adressebl. 1869, No. 39; Aftonbl. 1866, No. 258; jfr. Morgbl. 1859, No. 82 (Dølens Grundlovsfortolkning) og No. 100 (hvor «Skandalbladet Dølen» omtales, se hertil Dølen I. No. 26). Særlig er at merke den Maalstrid, som «Dølen»s Udgivelse vakte, og hvorom kan henvises til Aftbl. 1858, No. 236; Chra.-Pst. 1858, No. 310; s. Bl. No. 313 og 320 af M. N.[ygaard], samt No. 334 og 335; Morgbl. 1858, No. 287, 291, 326 og 336 [af M. J. Monrad]; s. Bl. 1859, No. 294 af —s.—; Ill. Nyhedsbl. 1858, S. 189—90 og 193—94 af I. Aasen; Dølen I. No. 18, 19, 21—23 (Minningar fraa Maalstriden) [af I. Aasen]; s. Bl. I. No. 20 af N.[ygaard].

I Dølen er trykt følgende Digte af Vinje, hvoraf de, som er merkede *, ikke eller kun delvis er optaget i nogen af V. selv udgiven Digtsamling.

I. No. 1: *Skjoteselskapet «Prins Christian Augusts Venner»; No. 2: Han er som feite Furutre; No. 5: Det var den Mannen; No. 6: Til Jenta mi! No. 7: Til Guten min! No. 8: Det norske Maal; No. 9: *Til Bergen! No. 10: Jolevise; No. 11: Nyaars-Vise; *Syndi lyt si Refsing faa; No. 12: *Ut i Joli; No. 13: Til mangt og mykit titt eg eggjas; No. 14: Mit Hjarta har voret i Livets Strid; No. 15: Guds Riki er eit Fredens Riki; No. 16: *Dei tri Systrarne; No. 18: Møykjerling-Vise (jfr. [I. Aasen's] Sveinkalla-Visa i No. 17); No. 19: Til det, som du hev' din Hjartehug; No. 20: Ormefallet; No. 21: Høgetveidt-Hjorten; No. 22: Hjonlaus; *Ingebret Soot; No. 23: Kver sit; No. 24: Møyhus; No. 25: Haren; No. 26: Tyteberet; No. 27: *Fraa Maanen fær eg Bod idag; No. 29: *Fram deg sjølv du aldri driver; No. 30: Hersveinens Song den 17de Mai; No. 31: Song paa Eidsvold den 17de Mai 1859; No. 32: Det norske Theater [ɔ: Vi dyrka Gud med Munnen trutt]; No. 34: Vikinga-Kvæde; No. 35: For Tankarne dine maa du liva; No. 36: Kjenner du den gamle Læra; No. 37: Tek eg burt fraa meg mi Ro; No. 38: Song til ein Folkefest paa Modum; No. 40: So maa du vera; No. 41: Kvi er' store Menn so faae? No. 45: Seg sjølv i alt at lita paa; No. 46: Slike ero vi; No. 47: Eit Syn; No. 48: Det fyrste du hever at gjera Mann; No. 49: *Ole Vig; No. 50: Her er eg heime; No. 52: Til Lesaren [ɔ: Eit Aar for Dølen ute er]. — *II.* No. 1: Til Lesaren! [ɔ: Vegen vita]; No. 2: Løn, som forskyldt; *Kippevise; No. 3: Det var paa sin Vis, det; No. 4: Napoleon og Ueland [ɔ: Dei, som mest i Landet duga]; No. 5: Klingerim; No. 6: Folk vi no hava, som aldri i Ro og Fred kunna vera; No. 7: Det nye norske Sellskap; No. 8: Sundt maa bøtast; No. 9: *Innlegg millom H. Ø. Blom og H. Ibsen (jfr. ovenfor III. 84); Fyriord framsagde i «det dramatiske Selskap» i Dramn sin Sundagskveld [ɔ: I Livsens tunge Stræv maa slita]; No. 10: 1859; No. 11: Gud gjeva, vi allesaman maa; No. 12: Nordmannskap; No. 13: *Sæla; No. 14: Størst Aalvor i Hugen du altid fær; No. 15: Veddemaalet; No. 17: *Til Ole Bull! No. 18: Den eldre Jomfru; No. 20: Set deg ned! No. 25: Gjeiti [ɔ: Som Kjæmpur laast me ganga fram]; «Blaamann», «Blaamann», Bukken min! No. 26: Dølen til Svensken; No. 31: *17de Mai 1860; No. 32: *Der stod ein Blom inn i Hagen min; No. 33: Vaaren; No. 34: Mi Saal er myrk (tildels efter Byron); Mi gamle Mor! du sliter arm. — *III.* No. 1: Dølen til Lesaren [ɔ: No kjem eg atter med min Ferdastav]; No. 2: *Epigrammer; No. 3 og 4: Gamle Tankar; No. 5: Den beste Niste paa Livsens Ferd; No. 6: 17de Mai; No. 7: *Dagsens Dikt;

No. 8: *«Denne makalause Vaaren»; No. 9: *Kvitsunn- eller Pintsesalme; No. 21: Eit Liv (aftr. efter Ill. Nyhedsbl.). — *IV.* No. 1: *Dølen til Lesaren [ɔ: Tvo Gonger før eg ute var]; No. 2: Elsk er for Mannen som ein serskild Ting (efter Byron); No. 6: D'er leidt; No. 7: D'er gildt; No. 8: Klungen; No. 9: *Fjellguten til Songarlaget af Studenter i Byen; No. 10: Den gamle Kona; No. 30: Utvandraren. — *V.* No. 1: Attersyn; No. 6: *Af Livet eg fekk ein Haust utan Vaar; No. 10: *Vaarkjenning; No. 11: 17de Mai 1867; No. 14: *Ho brest for Foten Livsens Bru; No. 15: *Gutevisa; No. 19: *Kvi minkar so mit Mannamod; No. 20: *Med faafengd Elsk me ofte kava; No. 24: Ola fraa Valders. — (Af de følgende Digte er intet trykt i andre af V.s Skrifter end i «Dølen« og i «Skrifter i Utval»). *VI.* No. 1: Fedraminne; No. 3: Folkets Formenn; No. 5: Til Pulten min; No. 9: Kongen kjem! No. 10: Damen og Herren; No. 11: Til mi fyrste uttrekte Tonn; No. 15: 17de Mai-Moral; No. 18: Atende til Antiken! No. 26: Helsning til Örebro; No. 39—48, 51 og 52: Staale; No. 40: 1868; No. 50: Ved eit Sylvbrudlaup. — *VII.* No. 1, 3—11, 13, 14, 16, 25—29: Staale [ufuldendt]; No. 12: «Aa koma under Gauketre»; No. 15: Paul Botten-Hansen; No. 27: Samlaget til Kristofer Janson. — *VIII.* No. 3: Gamle Ueland; No. 7 (Mindedigt over Schweigaard); No. 9: Dit Framgangsvilkor i ein Sum; No. 16: Ein Lem du misser.

I Dølen *V.* No. 3—20 stod V.s Fortælling «Elsk og Giftermaal», hvorom for en enkelt Episodes Vedk. maa jevnføres Vort Land No. 17; se ogsaa Aftpst. 1903, No. 433 af Edv. Mørch.

Islandsk Oversættelse af nogle af hans Digte findes i Mathias Jochumsson's *Ljóðmæli I* (Seyðisfjörður 1902), nemlig «Haren», «Eit Uppset» («Veddemaalet»), «D'er leidt», «D'er gildt« og «Daa Olav lærde lesa» (af «Storegut»).

Paa dette Sted indskydes, ligesom det tidligere i dette Verk er gjort for Bjørnsons og Ibsens Vedkommende, en saavidt muligt fuldstændig Fortegnelse over de af Vinjes Sange, hvortil norske Komponister har sat Melodier; Sangene er ordnede alfabetisk efter Textens Begyndelsesord, og de Kompositioner, ved hvilke ingen Henvisninger er givne, foreligger kun trykt i særskilte Hefter. Om Griegs Melodier kan særskilt henvises til Gerhard Schjelderup: Edvard Grieg og hans værker (Kbh 1903), S. 97—100.

«*Aa*, kjære væne, ikki drøym» — af Frants Beyer (6 Sange til danske og norske Digte).

«Af Livet eg fekk ein Haust utan Vaar» — af Eyvind Alnæs (Fire Sange, Op. 12).

«At Fa'r min kunde gjera» — norsk Folkemelodi (Koppangs Enst. norsk skolesangbog, No. 115); af L. M. Lindeman (Melodier til Seips Visebog, No. 100); af R. Bay (P. Lindemans Melodier til Seips Visebog, No. 159); af Hans Mo (Syngeplan for folkeskolen, No. 96 og 114; Melodier til H. M. Dahls Sangbog, No. 135; Landsmaalssongarne vaare II. No. 2; Mo og Thu's Udv. af first. Sange, No. 4); af Karl Svendsen (8 Sange); af Chr. Haslerud (Bondens Sangbok, No. 3).

«*Blaamann*, Blaamann, Bukken min» — norsk Folkemelodi (L. M. Lindemans Melodier til Hagenes Sange f. Skolen og Hjemmet, No. 109, og Mel. til Seips Visebog, No. 80; P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 135); af Fru Anne Haavie (Koppangs Enst. norsk skolesangbog, No. 81); af Gerh. Schjelderup (Sange, Op. 1).

«*Den* Bekken, som siklar» (af «Eit Liv») — af Anna Egeberg (Fem Sange).

«Den Dag kjem aldri, at eg deg gløymer» (af «Storegut») — norsk Folkemelodi (L. M. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 60; Mo's Mel. til Dahls Sangbog,

Trykt 5 Februar 1904

No. 196); af Eyv. Alnæs (Fire Sange, Op. 12); af Mon Schjelderup (Nylænde 1904, S. 6—11).

«Der stod ein Blom inn i Hagen min» — af M. A. Udbye (Tolv Sange, No. 5); af Eyv. Alnæs (Fire Sange, Op. 12).

«Det fyrste du hever aa gjera Mann» — af Edv. Grieg (12 Melodier til Digte af A. O. V., Kbh. 1882, No. 8, derefter optr. i Romancer og Sange, No. 61).

«Det spretter i Lauv og det skyt i Knupp» — af Anna Egeberg (3 Sange).

«Det var en Tid Normanna-Folket skiltes» — efter A. Tanger (Behrens's Melodibog til norske Sangbøger, No. 41).

«Du ferer vidt og du verd trøytt» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 54; Mo's Landsmaalssongarne vaare II. No. 3); af Olav Sande (utrykt).

«Du gamle Mo'r! du sliter arm» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 60; Koppangs Enst. norsk Skolesangbog, No. 127; Mo's Mel. til Dahls Sangbog, No. 26, Syngeplan for folkeskolen, No. 106 og Landsmaalssongarne vaare I. No. 5); af J. D. Behrens (Melodibog, No. 21); af L. M. Lindeman (Mel. til Seips Visebog, No. 82; P. Lindemans Mel. til samme, No. 137); af Chr. Haslerud (Bondens Sangbok, No. 4); af L. Søraas (Lette ungdomskor, H. 4); af Eirik Th. Nordbø (utrykt); af Olav Sande (utrykt).

«Du Skog! som bøygjer deg imot» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 58); af F. A. Reissiger (Behrens's Melodibog, No. 74; Mo's Landsmaalssongarne vaare II. No. 9); af L. M. Lindeman (P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 209); af Eyvind Alnæs (Fire Sange, Op. 1); af Olaf Paulus; af Chr. Sinding (Sylvelin og andre Viser); af Olav Sande (utrykt).

«*Eg* hugsjuk er» (eller «Mi Saal er myrk») — af M. A. Udbye (Tolv Sange, No. 3); af Susanna Heiberg.

«Eg tenkjer paa somangein sloknad Dag» — af P. Lindeman (Mel. til Seips Visebog, No. 43); af Chr. Sinding (Sylvelin og andre Viser); af Olav Sande (utrykt).

«Ei Gjente eg saag» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 59); af Reissiger; af Emilie Wang-Norderud; af Olav Sande (utrykt).

«Enno ein Gong fekk eg Vetren at sjaa for Vaaren at røma» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 55; Søraas's Lette ungdomskor, No. 9); af L. M. Lindeman (P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 157).

«*Guds* Rike er eit Fredens Rike» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 64; Mo's Syngeplan for folkeskolen, No. 109 og Landsmaalssongarne vaare I. No. 6); af Olav Sande (utrykt).

«*Her* er so vænt, det kann meg grøta» — af Frants Beyer (6 Sange).

«Her ser eg fagre Fjord og Bygdir» — af L. M. Lindeman (Mel. til Seips Visebog. No. 99; P. Lindemans Mel. til samme, No. 156); af ukjendt Komponist (Mo's Mel. til Dahls Sangbog, No. 48).

«*Kunnskap* skal styra Rike og Land» — norsk Folkemelodi (P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 28); af Behrens (Melodibog, No. 55; Mo's Mel. til Dahls Sangbog, No. 55); af Ivar Prestkvern (utrykt).

«*Me* arme Menn um fagre Gjentor drøyma» (af «Storegut») — af Olav Sande (utrykt).

«Me standa her som paa eit storknat Hav» (af «Storegut») — af Hans Mo (Mel. til Dahls Sangbog, No. 172); af Olav Sande (Segner fraa Sogn II. S. 143); af L. Søraas (Lette ungdomskor, No. 11).

«Mi Saal er myrk» — se «Eg hugsjuk er».

«Mit Hjarta hev vorit i Livets Strid» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 56; P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 211); af Chr. Sinding (Sylvelin og andre Viser); af Gerh. Schjelderup (Sange, Op. 1).

«*Norden* er et Søskenlag» — efter den tyske Musiker J. H. Stunz (Behrens's Melodibog, No. 22 og Saml. af flerst. Mandssange II. No 133; Koppangs Tost. mel. til Udv. af sange f. skolen, No. 30; Mo's Mel. til Dahls Sangbog, No. 27; Mo og Thu's Udv. af first. sange, No. 31).

«No ser eg atter slike Fjøll og Dalar» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 62; Mo's Mel. til Dahls Sangbog, No. 63, Mel. til Sange i Rolfsens Læsebog III. No. 11 og Landsmaalssongarne vaare II. No. 4; P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 145; Hasleruds Bondens Sangbok, No. 24); af Udbye (Trest. Sangbog, No. 116; Behrens's Melodibog, No. 69; Lindemans Mel. til Hagenes Sange f. Sk. o. Hj. No. 130); af L. M. Lindeman (Mel. til Seips Visebog, No. 91 a); af E. H.[olst] (sst. No. 91 b); af Eirik Th. Nordbø (Den 17de Mai 1903, No. 80); af Olav Sande (utrykt).

«*Sjaa* no skal du høyra um Lenda fraa Land» — af L. M. Lindeman (Mel. til Seips Visebog, No. 81; P. Lindemans Mel. til samme, No. 173).

«*Tro* ej Venner» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 63).

«Tyteberet uppaa Tuva» — af Grieg (Romancer og Sange, No. 57; Mo's Syngeplan for folkeskolen, No. 130; P. Lindemans Mel. til Seips Visebog, No. 208); af Olav Sande (utrykt).

«*Vegen* vita, paa Villstig venda» — af Grieg (Romancer og Sange, No 65; Mo's Landsmaalssongarne vaare II. No. 10).

I Lister og Mandals Amtstidende skrev han en Mængde forskjellige Ting, paa Vers og paa Prosa, under sit Ophold i Mandal; han gjorde i 1845 Uddrag af Storthingsforhandlingerne og behandlede de politiske Spørgsmaal; han laa f. A. i skarp Avisfejde med Sorenskriverfuldmægtig M. B. Nannestad; i 1846, No. 13 rettede han „Nogle Ord til Haandværksstanden her paa Stedet" om en Klub paa Stedet, og i 1847, No. 30 skrev han i Brevform om Skoleforhold.

I Morgenbladet *1847*, No. 184 og 198 Tillæg: Anm. af K. O. Knutzen's Christelige Fortællinger (jfr. No. 206 og Svar af Knutzen i No. 221). — *1848*, No. 213: Storthingsbeslutningen af 1848 om Almueskolevæsenet i Byerne. — *1849*, No. 10: Anm. af Opførelsen af Erik Bøgh's Tryllefarce Nytaarsaften 1848—49 (hvortil Svar af Politifuldmægtig W. N. Steen i No. 12). — *1851*, No. 270: Til Ole Bull! (Digt *), hvortil versificeret Svar af S. Jaabæk i No. 274, jfr. Dølen II. No. 10 og Morgbl. 1901, No. 616). — *1858*, No. 124: Student Saamund Thormodson (Digt *). — *1863*, No. 216 (ang. Bedømmelsen af A Norseman's views of Britain i Saturday Review, overf. i Morgbl. No. 215); i s. No.: Tale ved Skolelærermødet og Skulemeistar-Song. — *1865*, No. 137 (Tale ved Krohgstøtten 17de Maj); No. 138 (ang. Morgbl.s 17de-Maj-Referat fra Studentersamfundet og hans Ordskifte med Bjørnson, hvortil Referentens [ɔ: F. M. Wallem?] Bemærkninger i No. 139 og B.s Replik i No. 141); No. 280 og 282 (om L. K. Daa og Abd-el-Kader, jfr. Daa i No. 278 og 281). — *1866*, No. 289 (om A. Munchs Udnævnelse til Professor og om de yngre Universitetslærere, jfr. Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 192 og 196 af B.). — *1869*, No. 202 (om „den kommunale Revolte i Aker", jfr. No. 201).

---

*) Ikke optaget i «Diktsamling».

I Krydseren *1850:* Marcus Thrane og Præsten Halling. — *1854,* No. 341: Nok en Forfatterprotest (jfr. No. 340 om hans Sprog); No. 342 (atter om hans Sprog).

I Folkets Røst, som udkom i Chra. med 26 No. fra 1 Maj—28 Juli 1850 under Ledelse af P. Hjelm Hansen, den første Maaned sammen med Harro Harring, skrev Vinje i No. 5: Til 17de Mai (Digt*); No. 7: Kast Bogen I (Digt); No. 10: Harro Harring (Digt*); No. 16 og 17: Anm. af Chr. Monsen's Dronning Gyda; No. 21: Anm. af [Oluf Brock's] Antisekosis (hvortil Svar af Brock i No. 23 og 24 Till.).

Af Tiden, en Fortsættelse af Folkets Røst, hvoraf der fra 4 Aug.—8 Septbr. 1850 udkom i Chra. 5 No. i Fol, var han Medredaktør sammen med P. Hjelm Hansen. Ifølge det af Hjelm Hansen forfattede Program i No. 1 skulde Bladet være „et demokratisk Blad i Ordets oprindelige Betydning", „et sandhedskjærligt og humant Organ for en patriotisk og maadeholden Politik", men „ikke noget Partiblad". Vinje skrev her bl. A. den politiske og literære „Dagbog" i No. 3—5, Digtet „Kast Bogen" II i No. 4 og sandsynligvis Sørgedigtet*) over General Schleppegrell i No. 1 (underskrevet „Søn af en Soldat fra 1814").

Til Drammens Tidende, hvis Redaktør fra Nyaaret 1851 P. Hjelm Hansen var, knyttedes han som fast Kristiania-Korrespondent fra Januar s. A. og vedblev som saadan helt til Slutten af 1858. Han skrev i denne Tid alle Bladets anonyme Korrespondancer fra Hovedstaden, ofte flere Gange i Ugen, og behandlede deri alle mulige aktuelle Emner. Denne hans Korrespondent-Virksomhed har tidligere næsten bare kunnet bedømmes efter enkelte i Kristianiabladene optrykte Artikler (se nedenfor under Chra.-Pst. og Aftbl.) og efter mere eller mindre polemiske Behandlinger i den samtidige Presse, se saaledes Illustr. Nyhedsbl. 1855, S. 183 (Norstheden, med efterflg. Polemik), Chra.-Pst. 1851, No. 1163 og 1856, No. 2952, Krydseren (1851), No. 99, 104, 106, 139, (1852) No. 147, 149, 150, 151, 152, 166, 179, 185, 188 (om V.s Sprog), 189, (1853) No. 192, 194, 215, 220, 228 og 230. Heller ikke nu er, saavidt det har været nærværende Udgiver muligt at udfinde, den hele Drammens Tidende fra disse Aar tilgjængelig i nogen offentlig eller privat Samling; men en Del Halvaargange, nemlig 1851 I, 1852 II, 1853 I—II, 1854 II, 1855 I, er dog i Slutten af 1903 indkommet som Gave til Universitetsbiblioteket, og her kan derfor gives en Fortegnelse over Vinjes Korrespondancer i de nævnte Aar: *1851,* No. 12 (om „Den politiske Kandestøber"); No. 16 (om Boghandler Tønsberg); No. 23 (om Statsunderstøttelse til Digtere, Theater og Kunst); No. 28, 39, 44, 55, 61, 66, 77, 83, 86, 89, 90, 98, 104, 108, 113, 127 og 142 (ang. Storthinget, dets Partier og Sager, særlig om Jernbanesagen i No. 55, 61 og 66, om Adressesagen i No. 44 og 83, om Søfartsloven i No. 89 og 98, om Oppositionen i No. 28 og 108, desuden om Sprogsagen i No. 61); No. 38 (om Industriudstillingen); No. 46 og 58 (om Mollargutten); No. 48 og 52 (om Arbejderdemonstrationen 24 Febr.); No. 71, 92, 128 og 129 (om Theatret); No. 81 (om Morgbl. og Krydseren); No. 93 (om Bygning af Trefoldighedskirken); No. 102 (om Træskjærerkunsten); No. 104 (om Tønsberg's Nationaldragter); No. 117 (Fejringen af 17 Maj); No. 121, 127, 132 og 138 (om Studentermødet); No. 136 (om Sangerstævnet i Tønsberg). — *1852,* No. 153 (om Skandinavismen); No. 163 (om Morgbl. og Chra.-Pst., Statens Rejsestipendier); No. 165 (Literatur, Fornøjelser); No. 187 (Norge i Udlandet); No 189 (Kjæmpemaleriet Missisippi); No. 193 (om Kirken); No. 195 (P. A. Jensen's „Dramatiske Digtninger"); No. 201 (Landstad's Folkeviser); No. 205 (om Aviserne); No. 207 (den skandinaviske Kunst-

*) Ikke optaget i Diktsamling.

udstilling); No. 211 (Kronprinsens Besøg); No. 213 (om Sagene); No. 223, 225, 235, 241, 247, 267, 283 og 297 (om Theateranliggender og Skuespil, særlig om Sprogsagen i No. 247); No. 229 og 231 (Prins Gustavs Død); No. 249 og 253 (J. Friis's Prøveforelæsninger); No. 271, 273 og 306 (Norskheden); No. 277 (om Militæret); No. 279 og 300 (om Sprogstriden); No. 279 og 289 (A. Munch's „Sorg og Trøst"); No. 285 (om Aviserne, jfr. Morgbl. s. A. [af C. Voss]); No 291 (Koncerter); No. 301 (Læserne i Kautokejno); No. 306 (Juleliteraturen); No. 169, 171, 180, 183, 237, 243, 255, 259 og 261 (blandede Korrespondancer). — *1853*, No. 1 (Nyaarshilsen); No. 5 og 25 (om Sprogsagen); No. 7, 19, 25, 55, 71, 76, 125, 139, 163, 261 og 287 (om Theateranliggender); No. 11 (Illustr. Nyhedsblad); No. 13 (Festen til Fædrenes Minde); No. 17 (militære Ansættelsesmaader); No. 23 og 93 (dansk Politik); No 29 og 181 (Skolespørgsmaal); No. 31 (Markedet); No. 35 (om Hovedstaden); No 37, 43 og 275 (om Mormonerne); No. 41 (Fattigbal); No. 47, 59, 74, 86, 103, 131, 167, 169, 191, 193 og 301 (Literatur og Presse); No. 49 (om Renten); No. 55 (om gejstlige Beforbringer); No 80, 92 og 99 (om Forlystelser); No. 82 (Arbejdersagen); No. 104 (om Bygdemagasiner); No. 108 (Bordbansen); No. 113 (Fejringen af 17 Maj); No. 115 (Storthingsstildringer); No. 121 (om Katholicismen); No 127 (ang. [G. A. Berg:] „Storthinget i 1851"); No. 133, 143, 161, 185, 199, 261, 263 og 269 (om Storthingsvalgene); No. 145 og 147 (ang. Aasen's „Prøver af Landsmaalet"); No. 149, 155 og 203 (om Jernbanen); No. 173 (om Sømandsskolerne); No. 175 (national Musik); No. 179, 193, 197, 203 og 265 (om Koleraen); No 187 (om Udvandringen); No. 281 (de nye Universitetsbygninger); No. 283 (om Filosofiens Stilling i Norge); No. 287 og 289 (om Kunst); No. 295 (om Jury); No. 2, 61, 67, 119, 137, 157, 293 og 299 (blandede Korrespondancer). — *1854*, No. 151, 155, 157, 161, 163, 167, 179, 185, 187, 193, 197, 203, 209, 211, 215 og 217 (fra Storthinget); No. 173 (om Industriudstillingen); No 175, 199, 235, 245, 251, 259, 271, 275, 278 og 305 (Krimkrigen og Norges Forhold til de krigførende Magter); No. 181 (om Skolelærermødet); No. 191 (ang. Erkjendtlighedsgaven til Ueland); No. 205 (Jernbanens Aabning); No. 221 og 223 (om Kirken); No. 229, 233, 247 og 265 (om Næringsspørgsmaal); No. 239, 253 og 293 (ang. Theateranliggender); No. 241 og 303 (om Statsraadsskifter); No. 257 (dansk Politik); No. 269 (om Udstillinger); No. 277 (Embedskandidater); No. 281 (Bondekunstnere); No. 283 (om Amerikas Landsliv); No. 289 (Sømandsstanden); No. 293 (om Koksovne); No. 301 (Trefoldighedskirken); No. 169, 227, 263, 287, 295 og 299 (blandede Korrespondancer). — *1855*, No. 3 (det forløbne Aar); No. 11, 57, 59 og 77 (Krimkrigen og Norge); No. 15 (Norsk og Svensk); No. 27 (om de Søværnepligtiges Hyrer); No. 29 (Aagerkarle); No. 33 (Theologmøde); No. 35 (Marknaden); No. 37 og 143 (det norske Theater); No. 39, 71 og 92 (ang. Jurykommissjonen); No. 45 og 47 (Mormonerne); No. 51 (om Embedskombinationer); No. 63, 65, 90, 121 og 131 (om Næringsspørgsmaal og Arbejde); No. 75 (om Hovedstaden); No. 96 (Folkeoplysningen); No. 99 (ang. A. Munch's „En Aften paa Giske"); No. 100 (ang. Aasen's „Ervingen"); No. 102 (om Kirken); No. 103 (Unionsspørgsmaal); No. 107 (Arbejdersagen); No. 109 (ang. Chr Monsen's „Gudbrandsdølerne"); No. 112 og 114 (Fejringen af 17 Maj); No. 120 (Moss Jernverks Bygning); No. 147 (om Forholdet til Sverige og Danmark); No. 9, 17, 21, 23, 41, 53, 70, 81, 84, 86, 123, 125, 129, 135 og 137 (blandede Korrespondancer). — I *1859*, No. 44, skrev han sin „Afsked til Læseren" i en Korrespondance dat. 19 Febr., hvori det bl. A. heder: „Jeg beder herved den ærede Læser om Tilgivelse, fordi ogsaa jeg engang var saa svag og arm og uvidende, at jeg vanærede min norske Haand med

at skrive Dansk, at jeg saaledes syndede mod Fædrelandets Aand og gjorde Mit til at slukke den sidste Rest af dens Liv; jeg skal ikke gjøre det mere. Intet, som jeg lægger Aand og Liv i, skal være paa Dansk. Den Aand, jeg har, skal være paa Norsk; vil Ingen have den, saa beholder jeg den for mig selv, — saa gjør jeg da ibetmindste ingen Skade". — Foruden Korrespondancer findes fra Vinjes Haand i „Drammens Tidende" i de samme Aar ogsaa andre Artikler, hvoraf kan nævnes: *1851*, No. 132: Velkomstsang til de danske og svenske Studenter. — *1852*, No. 161, 166, 172, 182, 186, 190, 196, 202, 208, 214 og 230: Literaturskizzer [ang. svenske Forfattere og Aviser]. — *1853*, No. 110: Fra Hr. Olaf i Norge til Hr. Sørensen i Danmark (Digt); No. 215, 221, 222, 227, 229, 232, 239, 245, 251, 252, 260, 272, 278, 296 og 304: Fra Thelemarken. — *1854*, No. 258: Foreningsdagen med Sverige den 4de November (Digt).

Af Andhrimner («Manden»), første—tredie Kvartal 1851 (Chra. 4.), var han Medredaktør sammen med P. Botten-Hansen og H. Ibsen. Heri er af ham, foruden flere mindre Artikler og Andel i Artikelrækkerne «Handlinger og Træk af Storthinget» og «Storthings-Saga», følgende Stykker: *I.* Sp. 14—16 og 23—28: Mester Nikkels Betragtninger i den anden Verden; Sp. 30—32 og 47—48: Om Formænd- og Repræsentantvalget; Sp. 43—45: Storbladenes vante Polemik (med Digt *): «Hør bedste Post og Morgenblad»); Sp. 60—63, 92-95, 139—44 og 204—8: Anm. af O. Vig's Norske Bondeblomster; Sp. 87—88, 104—111, 119—24, 131—33, 153—58, 173—76 og 187—90, *II.* Sp. 12—13, 42—46, 107—111 og 177—82: Politiske Stemninger, Ministerskifte; Sp. 55—62 og 72—76: Om Goldschmidt og hans Skribentvirksomhed. — *III.* Sp. 65—68, 95—96, 124—26, 139—42 og 156—59: Opbyggelige indsendte Tanker fra Landet (med Digt *) Sp. 140—41: „Den Unge dandser livsglad hen"); Sp. 175—76: Ved Zetlitz's Grav paa Hvidesei̇ds Kirkegaard (Digt); Sp. 183—92 og 200—205: Anm. af N. Dahl's Guld-Thor.

I Den norske Tilskuer (1851), S. 69—70: Akers Kirke (Digt); (1852), S. 229: Ballade om Akers Kirke; S. 290-91: Christian Monsen (Digt); S. 305—6: Den gamle Soldat ved de svenske Studenters Ankomst (Digt); S. 332—34: Anm. af H. Hansen's Anskuelsesundervisning (jfr. Chra.-Pst. No. 1417); S. 370—72: Om Folkesange og Folkepoesi; S. 414 (Digt ved Student J. Udvigs Begravelse); (1853), S. 550—51: Efter en Ungdom (Digt); S. 596—98: Aar 1848 (Digt, tildels efter Wilhelm von Braun); S. 638: Jus (Digt); S. 641—42: Påskesalme *) [i øvre-thelemarkisk Maal]; S. 685: 17de Maj (Digt).

I Illustreret Nyhedsblad *I.* (1851—52), S. 216 (Afskedsdigt *) til Maleren Eckersberg). — *1853*, S. 205—6: Ludvig Wiese. — *1854*, S. 33—34: Broen over Sarpsfossen (med Digt „Fra Broen"); S. 89 (Sang ved Sangerfesten paa Oplandet). — *1855*, S. 190: Mere om Norskheden (jfr. S. 183 og 190—91 samt nærværende Værk VI. 129). — *1858*, S. 20: Mere om Ole Vig (med Digtet *) „Velfara til Ole Vig"); S. 48 (Velkomstdigt *) til Ole Bull, aftr. efter Aftbl.). — *1860*, S. 8: Kvinne-Lov (Vers); S. 180: Farvel til mit gamle Lesarkot (Digt); S. 188: Til den nye Salen min (Digt). — *1861*, S. 140: Livet lovar ikki meir enn det helder (Tale ved Russelaget); S. 143-44: Min Tale for Danmark i Laget til C. Ploug. — *1862*, S. 36: Skræppa mi (Digt); S. 44: „Dølen" (Subskriptionsindbydelse); S. 70—71: En liden Udtydning [til Digtet „Skræppa mi"]; S. 221—22: Eit Liv (Digt, jfr. S. 230). — *1863*, S. 116: Professor P. A. Munch (Digt *).

*) Ikke optaget i «Diktsamling».

I Nytaarsgave for Nyhedsbladets Abonnenter *1860*, S. 74—76: Min Fødselsdag (Digt, anm. i Chra.-Pst. 1860, No. 64, hvortil V. svarede med Artikelen „Mi Livstru" i Dølen II. No. 21). — *1861*, S. 83—87: Faderen til den heimanfarande Sonen (Digt). — *1862*, S. 26—36: Fjellstaven min.

I Christiania-Posten *1851*, No. 1108: I Anledning af Studentersamfundets Aftenunderholdning for det nationale Theater i Bergen (Digtet*) „Et Folk, der vil til Aandens Frihed frem"). — *1852*, No. 1251: Det nye Universitet (Digtet*) „Hvor lyst og heiligt er ei Alting her"). — *1853*, No. 1728: Vise til Jonnvegen*); No. 1733 (Digt ved Maleren Gørbitz's Begravelse). — *1854*, No. 1934: Hundra-Aarsmoti ette'n Holberg (Digt*); No. 2212: Den 4de November (Digt). — *1856*, No. 2821: Charader til Naturforskerne (Digt); No. 2863 (Brev og Digt*) om Prokurator Lerche, optr. fra Drammens Tid.); No. 2876 (Sang*) ved Prins Napoleons Afreise, jfr. om en fransk Oversættelse af dette Digt hans Skrifter i Utval I. 252). — *1857*, No. 211 Till.: Til Odelsthinget! (Forslag om Oldnorsk i de lærde Skoler); No. 313 (Erklæring om ikke at have beltaget i Pibekoncerterne for Inkassator Peder Olsen).

I Dagbladet *1863*, No. 155: Skulemeistar-Song [ved Skolelærermødet i Kra. 5 August 1863].

I Tønsberg's Norske Nationaldragter (Chra. 1852) skrev han alle de oplysende Texter paa fire nær.

I Aftenbladet *1856*, No. 295: Peder Fauchald (Digt*), optr. fra Drm. Tid.). — *1857*, No. 7 (Digt*) ved Sømandsforeningens 10de Aarsfest). — *1858*, No. 57: Velkoma til Ole Bull (Digt*). — *1859*, No. 157 (Til ein Folkefest paa Modum 4 Juli, Digt). — *1866*, No. 252 (Erklæring om ikke at staa i Forbindelse med en herværende Sydamerikaner).

I Norske Universitets- og Skole-Annaler, *3. R. II.* (1861), S. 30—34 (Forslag om Oldnorsk til Artium, dateret 26 Febr. 1857, jfr. S. 35—107 samt Storth. Forh. 1859—60, D. 8, S. 102—3; Storth.-tid. 1859—60, Forh. i Odelsth. S. 244—48 og Forh. i Lagth. S. 147—57; Dept.-Tid. 1860, S. 338—46).

Til Nissespel for Violin af Anders Heyerdahl (Kra. 1859), skrev han «Fyriord» (Digt) paa Titelbladet (optr. i Dølen II. No. 7).

I Lørdags-Aftenblad for Arbeidsklassen *1860*, No. 1 (Indledningsdigt „Det ganga maa, som kver kann vita").

I Skilling-Magazin *1866*, S. 137—38: Høljerasten; S. 245—46: Hugakollen; S. 450—51: Sæterstellet; S. 691—94: Riddarspranget.

I Den norske Folkeskole, *3. R. IV.* (1868), S. 257: Helsning til Staben Orebro (Digt).

I Den norske Turistforenings Aarbog *1868*, S. 5—6: Til Fjells [til Fjells upover Dal og Lid, Digt]. — *1869*, S. 101—3: Til Fjells [eg atter lyt og ut meg lufta, Digt]; S. 104—5: Pantebrev (paa Rim).

I Dagbladet *1869*, No. 224: Bjørn vesle (Digt, aftr. efter Th. Hornbæk's Sange for Skole og Hjem I. og atter optr. i Kra.-Pst. 1886, No. 147, jfr. No. 149 af Th. Hornbæk); No. 303 (ang. Morgbl. og hans Foredrag i Bergen, jfr. Bergpst. 1870, No. 2, hvortil V. i Dagbl. No. 6).

I Bergensposten *1869*, No. 262: Til Vestmannalaget (Digt); No. 267 (om hans Sprog).

*) Ikke optaget i «Diktsamling».

I Fraa By og Bygd *I.* (1870), S. 7—8: Til Vestmannalaget (Digt). — *VIII.* (1877), S. 145—51 og 161—66: Um Arbeidets Adelskap (Tale, halden i Bergen i Novbr. 1869). — *IX.* S. 17—26, 33—38, 49—56, 65—76 og 81—89: Um Kunstarbeid (Fyrebrag, haldet i Bergen). — *X.* S. 141—44, 149—57 og 165—72: Um Klimatisme (Fyrebrag, haldet i Bergen).

En Mængde Lejlighedsdigte af ham er særskilt trykt, hvoraf kan nævnes: 1) «Germanias» Sang*) ved dets Kossuthfest den 8de Novbr. 1851 (om tysk og ungarsk Oversættelse af dette Digt se Skrifter i Utval I. 252), 2) Liers Sangere til Askers Sangere*). Ved Mødet paa Skougum den 6te Jan. 1854. Drammen, 3) Haandværkernes Sangforening*) paa Pintsetouren til Hamar 1854, 4) Sang i Christiania Haandværkerforening den 17de Mai 1854, 5) Asker Sangforening ved Indvielsen af sin nye Fane*) i Mødet med Liers, og Røkens Sangforeninger paa Asker den 17de Mai 1854, 6) Da Kirken paa Hammersborg havde faaet Taarnet og Krandsen. Den 22de Decbr. 1854, 7) Sang for Christiania borgerlige Infantericorps. Chra. 1854, 8) Sang ved Haandværks-Foreningens Stiftelsesdag*) den 8de Novbr. 1855, 9) Sang ved Skolelærermødet paa Hamar i Juli 1857, 10) Sangermødet paa Hamar*) den 23de August 1857 (Mødet kom ikke istand), 11) Paa Madame Nibbes Fødselsdag*) den 16de Octbr. 1858 fra E. A. Skøien, 12) Vikinga-Kvæde ved den fjorde Songar-Festen Kvitsunn-Helgi 1859 i Arendal, 13) Til ein Folkefest paa Modum den fjorde Juli 1859, 14) Det nye norske Selskap [29 Novbr. 1859], 15) Kvinne-Lov [ved 50-Aars Festen i Selskabet for Norges Vel 29 Decbr. 1859], 16) 17 Mai*). (Paa Blakjer Skandse). [1860], 17) Maler Holtfodts og Jomfru Torgersens Bryllupsdag*) 3die Decbr. 1860, 18) Sang ved en landlig Fest*) paa Øraker den 15de Juni 1861, 19) Arbeidernes Sang*) paa Hakedals Jernværk til Forvalter Sandberg og Hustru den 22de Juni 1861, 20) Paa Ole Andersen Hasles Fødselsdag*) den 28de Juli 1861, 21) Daa Eimbaaten »Solungen» gjorde si fyrste Ferd*) den 5te Septbr. 1861, 22) 17de Mai 1862, 23) 17de Mai 1867, 24) Til Bildhoggaren Ole Flataker [1867], 25) Song ved Festen til Federnes Minne i Studentersamfundet 13de Januar 1868, 26) Ved Laget paa Ulevoll Nyaarsdag 1870 (optrykt i Symra 1903, No. 31).

Af Breve fra Vinje findes trykt: til Søren Jaabæk dat. 12 Apr., 5 Juni, 5 Juli og 23 Aug. 1845 i Verdens Gang 1903, No. 31, 42, 69 og 72; til samme dat. 24 Septbr. 1850 i Syn og segn VIII. 49—56; til Hans Ross dat. 26 Novbr. 1862 i Juleblus 1891; til Frøknerne Brandt dat. 19 Juli 1865 i Juleblus 1893; til samme dat. 25 Jan. 1868 i Dagbl. 1896, No. 322; til Henrik Krohn dat. 7 Marts 1868 i Syn og segn VIII. 296—97; til Frøken Brandt dat. 23 Jan. 1869 i Vislie's A. O. Vinje, S. 334—37; til Karl Kjeldseth dat. 15 Apr. 1870 i Juleblus 1894; til samme dat. 20 Apr. 1870 i Vislie's Vinje, S. 443—45; til Redaktør G. O. Kjeldseth dat. 24 Juni 1870 i Tromsø Stiftstid. 1870, No. 62. I det kgl. Vidensk.-Selskabs Arkiv i Trondhjem (Thv. Boecks Samlinger) opbevares et Hefte med Breve fra Vinje til A. B. Stabell (dat. 22 Aug. 1850) og P. Botten-Hansen (dat. 11 Juli 1851, 6 Septbr. 1860, 4 Apr., 13 og 17 Decbr. 1861, 26 Novbr. 1862, 11 Juni og 21 Aug. 1863).

Utrykt er «Olaf Digre», historisk Drama i 5 Akter, hvoraf V. Vislie har meddelt et Uddrag i sin Bog om Vinje, S. 202—219.

---

*) Ikke optaget i «Diktsamling».

Efterat næstforegaaende Halvark var trykt, er udkommet:

A. O. Vinje. Dikt og prosaskrifter i utval ved Halvdan Koht. Kra. 1903. 8. VII S., 399 S., 1 upag. S. (Jfr. Anm. af Gerhard Gran i Aftpst. 1903, No. 702; af Halvdan Koht i Norden IV. (Kbh. 1903), S. 93—95).

Af Digte til eller om ham kan endnu nævnes: Jørund og Sigurd Telnes's Kvæe (Kra. 1878), S. 39—43 af J. Telnes; Gunnar T. Rysstad's Sukk og song (Kr.-sand 1888), S. 8—10; Varden 1903, No. 169 af John Lie; Den 17de Mai 1904, No. 1 af Olaf Sveinsson. Ved Udgivelsen af «Dølen» skrev Chr. Lasson en Vise, som vistnok første Gang er trykt i Aftpst. 1903, No. 303.

Hans Barndomshjem Plassen, hvoraf et Maleri af Chr. Skredsvig findes i Kunstmuseet i Kristiania, blev i 1903 indkjøbt af Bondeungdomslaget i Kristiania med Hjælp af Pengebidrag fra Telemarken og andre Steder og 11 Januar 1904 overtaget af Herredsstyret i Vinje til Vedligehold.

Vinje, Knut Olaus, Søn af Kirkesanger *Samuel Viken* og *Barbro Nærheim,* er født paa Gaarden Vinje i Suldal den 1 Febr. 1852, blev Student med Laud fra Stavanger lærde Skole 1868 og begyndte derefter at studere Filologi. Han var Huslærer hos Flødningsinspektør G. Soot i Fet fra 1871—1873 og hos Distriktslæge N. W. Thoresen i Eidsvold 1876—1877; derefter vikarierede han det sidste Halvaar af 1877 som Lærer ved den højere Almenskole i Stavanger, og fra 1 Febr. til 14 Oktbr. 1879 var han ansat som Klasselærer ved Trondhjems Kathedralskole. Fra Høsten 1880 til Nyaaret 1884 og atter siden Sommeren 1888 har han levet som Journalist i Kristiania; 1884—1885 var han Huslærer hos Sogneprest Holst paa Sand i Ryfylke og opholdt sig de tre følgende Aar i sin Hjembygd.

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra Aaret 1868, S. 308—9,

I Aftenposten har han været fast Medarbejder, væsentlig som Oversætter og Korrekturlæser, fra Høsten 1880 til Nyaar 1884 og atter siden Maj 1891.

I Nationaltidende var han ansat i samme Egenskab fra Juni 1888 til August 1889, og derefter i Morgenposten til Maj 1891.

Vinsnes, Frederik Vilhelm, ældste Søn af Sogneprest *Gabriel Hofgaard W.* (f. 31 Marts 1806, † 8 Juli 1880) og *Martha Vilhelmine Willumsen* (f. 20 Decbr. 1814, † 7 Juni 1887), er født i Harhams Prestegjeld paa Søndmøre den 19 Januar 1837, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1856 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1863. Strax i Slutten af s. A. meldte han sig som Frivillig ved den danske Hær, under Krigen i 1864 tjenstgjorde han som Officersaspirant og blev 30 Maj udnævnt til Sekondløjtnant, men traadte efter Krigen (18 August s. A.) ud af dansk Tjeneste. Efter et Aar at have været Lærer ved Sandefjords højere Almueskole blev han 27 Septbr. 1866 udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest R. Lyng i Faaberg, 11 Oktbr. 1873 til residerende Kapellan i Værdalen, 25 Maj 1878 til residerende Kapellan i Melhus i Guldalen, 28 Oktbr. 1882 til Sogneprest i nordre Odalen, 8 April 1890 til

Trykt 6 Februar 1904.

Sognepræst i søndre Fron og 8 Maj 1897 til Sognepræst i vestre Toten. 1876 erholdt han den danske Erindringsmedalje.

* 17 Juli 1874 *Agnete Helveg* (f. i Haderslev 29 Novbr. 1850), D. af Stiftsprovst for Lolland-Falster Frederik Helveg og dennes første Hustru Agnes Karoline Sofie Anthes.

Selvbiografi i C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige fra 1848—50 og i 64 (Kra. 1887), S. 215—19

I Bud til Menigmand *1878*, S. 314—19: Nybyggerfolket i Væra. — *1880*, S. 17—21: En liden Julebetragtning.

I Nagne *1882*, S. 174—76: Anm. af Auberlen's Skjøgen, Dyret og Løgnprofeten i Johannes Aabenbaring.

I Oplandenes Avis *1878*, No. 19: Anm. af J. Nørregaard's Kristi Ære og Menighedens Tarv.

Vinsnes, Hanna Olava, yngste Datter af Borgermester *Jens Henrik Strøm* (f. 4 Novbr. 1729, † 4 Febr. 1800) og *Karen Thyrholm Plathe* (f. 1756, † i Febr. 1805), blev født i Drammen den 23 August 1789. 12 Aar gammel fulgte hun med sin Moder til Kjøbenhavn, men vendte efter dennes Død tilbage til Drammen, hvor hun i tolv Aar arbejdede i sin Søsters Hus, indtil hun 9 Novbr. 1817 blev gift med nedennævnte *Paul Vinsnes,* hvem hun siden fulgte fra Menighed til Menighed. Hun døde paa Vangs Prestegaard den 19 Oktbr. 1872, efterat hun et Par Aar tidligere var bleven rørt af et Slagtilfælde, som i betydelig Grad svækkede hendes Aands- og Legemskræfter.

Hanna Vinsnes. En Livsskizze ved M. J. Færden. Hamar 1873. 8. 36 S. (Separataftryk af Hamars Stiftstidende 1872, No. . . . og 105, 1873, No. 2, 4 og 6). — *Portræt med Biografi* af St. S. i Illustr. Nyhedsbl. 1865, S. 149—50; i Skill.-Mag. 1866, S. 701—2; [af Augusta Hagerup] i Tidskr. för hemmet X. (1868), S. 346—54; i Norsk Folkeblad 1873, S. 69—70; i Illustr. Familieblad IV. 120—24; i Verdens Gang 1873, No. 31; i Husmoderen VIII. 73—74; af J. P. Fritsvold i Norsk Damealmanak 1902, S. 3—4. Jfr. Chr. Johnsen's Norsk Haandlexikon III. 409; Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1040; Nord. familjebok XVII. 1135 af E. H.[artmann]; Mindetale af L. Daae i Festen til Fædrenes Minde 15 Febr. 1873; Aftbl. 1872, No. 252; Aftpst. 1872, No. 252; 1902, No. 69 efter Foredrag af Ragna Nielsen. — *Digt* til hende af Camilla Collett i Morgbl. 1869, No. 221; særskilt trykt Gravsang [af N. Hertzberg], Hamar 1872; af Niels Thronsen i Hamars Stiftstid. 1872, No. 87; i Opland. Avis 1872, No. 36; af Johan Bøgh i Ill. Fam.-bl. IV. 124.

Catechismi fem Parter, udsatte i Vers. Chra. 1831. 8. 15 S. (Anonymt).
Grevens Datter. En Novelle af Hugo Schwarz. Chra. 1841. 8. 333 S.
Det første Skridt. En Novelle af Hugo Schwarz. Chra. 1844. 8. 166 S.
Gaader med hosføiet Opløsning. Forfattede. Chra. 1845. 8. 44 S. (Anm. af B.[ernhard] K.[olk] i Morgbl. 1846, No. 19).

Lærebog i de forskjellige Grene af Huusholdningen. Chra. 1845. 8. 1 Bl., 422 S. (Anm. i Morgbl. 1845, No. 339. Jfr. Samtiden I. (1890), S. 215—23 af Arne Garborg; Morgbl. 1900, No. 598 og 1903, No. 658; Verdens Gang 1903, No. 289).

af D.[orothea Christensen]). — 2det Oplag. Chra. 1846. 8. VIII S., 398 S. — 3die Oplag. Chra. 1848. 8. VIII S., 392 S. — 4de Oplag. Chra. 1851. — 5te Oplag. Chra. 1854. 8. VIII S., 408 S. — 6te Oplag. Chra. 1856. — Syvende forøgede Udgave. Chra. 1860. 8. VIII S., 384 S. — Ottende forøgede Udgave. Chra. 1866. 8. VI S., 392 S. — Niende Udgave. Chra. 1872. — 10de Udgave, gjennemseet og forøget af Maren Vinsnes. Chra. 1876. 8. VIII S., 391 S. — 11te Udgave. Chra. 1880. — 12te Udgave. Chra. 1888. 8. 3 Bl., 389 S., 1 upag. S., 1 Portræt. (Tilsammen over 50 000 Exemplarer).

Bibelhistorien udsat i Vers. Chra. 1846. 8. 2 Bl., 203 S., 1 upag. S. (Anm. af C. U. Sundt i Theol. Tidsskr. f. d. norske Kirke II. (1849), S. 436—78. Jfr. [B. Roggen:] Forsøg i Critik og Æsthetik, S. 39).

Smaa-Digte. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 147 S.

Væver-Bog, eller Underviisning i Dreiels- og Mønstervævning med simple Væverstole. Chra. 1850. 8. VIII S., 100 S., 3 lith. Pl.

For Tjenestepiger. Chra. 1851. 8. 2 Bl., 124 S. (Anm. i Arbeider-Foreningernes Blad 1851, No. 6). — Anden rettede og forøgede Udgave. Chra. 1868. 8. IV S., 122 S.

Aftenerne paa Egelund. Chra. 1852. 8. 2 Bl., 124 S. (Anm. [af B. Roggen] i Den norske Tilskuer (1852), S. 354—55, jfr. S. 374; i Illustr. Nyhedsbl. I, S. 172; i Chra.-Pst. No. 1403). — Andet Oplag. Med Initialer af G. Munthe. Chra. 1875. 8. 3 Bl., 164 S. — Tredje gjennemseede og rettede Udgave. Med Titelbillede og Initialer af G. Munthe og 4 Illustrationer efter Originaltegning af Eivind Nielsen. Chra. 1893. 8. 4 Bl., 187 S. — Fjerde gjennemseede og rettede Udgave. Kra. 1903. 8. 3 Bl., 187 S.

Abende in Egelund. Erzählungen für die weibliche Jugend nach dem Norwegischen. Breslau 1867. 8. VII S., 170 S.

Norwegian stories: or, Evenings at Oakwood. Translated from the work of Hanna Winsnes by Ellen White. With preface by S. Baring-Gould. London [1869]. 8. XXXI S., 239 S.

For fattige Husmødre. (Aftryk af „Folkevennens" 6te Aargang). Kra. 1857. 8. 29 [ɔ: 27] S. (Jfr. Folkevennen VII. 194—96 af E. Sundt). — 2det forøgede Oplag. Kra. 1859. 8. 32 S. — 3die forøgede Oplag. Kra. 1864. — Fjerde Oplag. Kra. 1868. 8. 31 S. (Tilsammen 17 500 Exemplarer).

Husholdningsbog for tarvelige Familier i By og Bygd. Chra. 1862. 8. IV S., 136 S. — Anden Udgave. Chra. 1870. 8. IV S., 144 S. — Tredie Udgave. Chra. 1875. — Femte gjennemseede Udgave [ved Maren Vinsnes]. Kra. 1884. 8. IV S., 140 S., 1 Portræt. — Sjette gjennemseede Udgave. Kra. 1892.

Til Juul. To Smaastykker [aftr. efter Folkevennen IX og XI]. Kra. 1869. 8. 15 S.

Om Husjomfruer. Efter et Manuskript. Udgivet af hendes Datter Maren Vinsnes. Chra. 1877. 8. 25 S.

I Nat og Dag, et Maanedsskrift for Morskabslæsning, har hun under Mærket Hugo Schwartz skrevet i *B. 4* (1842), S. 1—7: Nat og Dag. En Fuglestrid (Digt); S. 61—89: Præstegaarden paa Landet; S. 204—44 og 249—80: Tyrolersangeren. — *B. 5*, S. 1—14: Skipperkonen. — *B. 6* (1843), S. 185—218: Indianerinden. — *B. 7*, S. 181—206 og 241—73: Præsten i Särna. (Oversat paa Tysk af O. A. Løwold i Die Taube 1877). — *B. 8* (1844), S. 245—60: Actrisen.

I Skilling-Magazin *1843*, S. 402—3: Stjernegutten. En Julefortælling af Hugo Schwartz.

I Folkevennen *VI.* (1857), S. 163—88: For fattige Husmødre. (Ogs. særskilt aftr., se ovfr.). — *IX.* S. 449—52: En Julehilsen i Huusmandsstuerne. — *XI.* S. 44—54: Julegaven. (Overs. i Svenska Arbetaren 1865, No. 1).

I Børnevennen, udg. af N. A. Biørn, har hun leveret enkelte Gaaber.

I Børnesange og Børnelege for Asyler og Familier [efter Fliedner's „Liederbuch f. Kleinkinderschulen"] (Stavanger 1867. 8. 6 Bl., 95 S.) har hun oversat de allerfleste af Sangene.

I Gamle Visestubber fra Barnekammeret af Hanna Winsnes m. fl., samlede af Sina Ring, illustrerede af Nils Hansteen (Kra. 1897. 4. 10 Bl. Billeder og Text), er 3 Viser af hende optagne.

Vinsnes, Maren Pauline, foregaaendes og efterfølgendes Datter, er født i Hurdalen den 9 Januar 1826. Den meste Tid af sin Barndom og sin første Ungdom tilbragte hun paa Tanum Prestegaard i Brunlanæs, hvor hun blev undervist af sin Fader i Historie og af sin Moder i de øvrige Lærefag, deriblandt Tysk og Fransk, og da Faderen besad en ganske betydelig Bogsamling, særlig af theologisk og historisk Literatur, havde hun rig Anledning til at tilfredsstille sin Læselyst og udvide sine Kundskaber paa egen Haand. Medens Faderen var Prest i Vang, maatte hun trods smaa Legemskræfter forestaa den store Husholdning, som Moderen paa Grund af Sygelighed ikke personlig kunde tage sig af; men hun fik roligere Dage, efterat hun havde flyttet med sin Fader til Nøstet ved Drammen, og her var det hun begyndte at skrive Smaafortællinger og Bøger, først til sin egen Underholdning, senere for Offentligheden. Efter sin Faders Død beholdt hun Nøstet endnu i fem Aar; da magtede hun ikke længer at holde Hus og Have vedlige og flyttede derefter til Kristiania.

I Drammen for sytti Aar siden. Chra 1880. 8. 211 S. (Anm. i Aftpst. 1880, No. 88 A).

I Drammen för sjuttio år sedan. Öfversättning af Birger Hallén. Sth. 1882. 8. 158 S. (Paa Omslaget: Svenska officerare såsom krigsfångar. Romantiserad berättelse).

Prestens Ansøgning. Fortælling. Chra. 1881. 8. 227 S. (Anm. i Aftbl. 1881, No. 298; i Aftpst. f. A. No. 298 B; af E. [ɔ: A. C. Eriksen?] i Tromsøpst. 1882, No. 2; i Drammens Tidende 1881, No. 296; i Drammens Blad f. A. No. 295 B).

Herodes den Store. Dramatisk Digtning. Chra. 1883. 8. 96 S. (Anm. af M. F.[ærden] i Luthersk Ugeskrift XIV. 403—6; af E. F. B. H.[orn] i Aftpst. 1883, No. 298 B; af K. i Berg. Tid. s. A. No. 294 A; af Heinr. Lenk i Mag. f. d. Lit. d. In- u. Ausl. 1884, No. 15).

Den fremmede Svend. Fortælling omarbeidet efter Hanna Vinsnes af Maren Vinsnes. Drammens Blads Føljeton. Drammen 1901. 8. 48 S.

I Vidar *1889*, S. 181—206: En Søndag hos gamle Professor Strøm paa Eker.

I Parmann's Norsk Folke-Kalender (Større Udg.) *1892*, S. 192—98: Træet. Et Eventyr. — *1894:* Professorens nye Pige (26 S.).

I Husmoderen *XI.* (1897), S. 355—56, 366, 375—76, 388, 400, 411—12, 423—24, 435—36 og 448: Spådommen. — *XII.* (1898), S. 369: Da høsten kom. (Digt).

Hun har udgivet sin Moder Hanna Vinsnes's Lærebog i de forskjellige Grene af Husholdningen, 10.—12. Udg. (Chra. 1876—1888), Husholdningsbog for tarvelige Familier, 5. og 6. Udg. (Chra. 1884—1892), og Om Husjomfrüer (Chra. 1877).

Vinsnes, Paul, Søn af Kjøbmand i Drammen, senere Toldbetjent i Kristiania *Johan Frederik V.* († 1837) og *Barbara Holm* († 8 Januar 1828, 54 Aar gml.), blev født i Drammen den 18 Oktbr. 1794. Efterat han fra sit tiende til sit femtende Aar var blevet undervist hos nedennævnte Prest J. A. Wille i Vaale i Jarlsberg, blev han sendt til Kjøbenhavn, hvor han paa Frue Skole fik den senere Professor i Kristiania S. B. Hersleb til Religionslærer, og hvor Grundtvigs Optræden gjorde et mægtigt Indtryk paa ham. Privat dimitteret blev han Student ved Kjøbenhavns Universitet 1812, og allerede i Oktbr. 1814 tog han theologisk Embedsexamen sammesteds med Laud. For at kunne forblive i Kjøbenhavn tog han Ansættelse som Lærer i Latin ved Westens Institut; men efter sin Faders Ønske rejste han allerede i Decbr. 1814 (sammen med W. A. Wexels) hjem til Drammen, hvor han i de følgende Aar hyppig prædikede og desuden gav Privatundervisning. Ved Oprettelsen af Drammens lærde Skole fra 1 Oktbr. 1816 fungerede han som konstitueret Adjunkt, indtil han 12 Decbr. 1816 blev udnævnt til Kateket ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania, og fra 1818 var han desuden ansat som Inspektør ved Kristiania Borger- og Realskole. Han blev 18 Januar 1819 udnævnt til residerende Kapellan i Vang paa Hedemarken, 20 Febr. 1820 til Sogneprest i Trysil, forflyttedes 23 Marts 1822 til Hurdalen paa Romerike, 11 Maj 1827 til Nordre Aurdal i Valdres, 30 Oktbr. 1830 til Brunlanæs og erholdt 15 Juni 1835 tillige Bestalling som Provst i Larviks Provsti. Endelig blev han 10 Juli 1844 udnævnt til Sogneprest i Vang paa Hedemarken, hvor han 2 Juni 1846 fik Bestalling som Provst i Hedemarkens Provsti og ved Oprettelsen af Hamar Bispedømme 27 Febr. 1864 gik over til at være Stiftsprovst for Hamar Stift. Han tog Afsked fra sine Embeder 28 August 1875 og flyttede til sit Fødested Nøstet ved Drammen, hvor han døde Nat til 2 August 1889. I Brunlanæs var han Herredets første Ordfører 1838; han var 3dje Storthingssuppleant for Jarlsberg og Larviks Amt 1836 og 4de Suppleant for Hedemarkens Amt 1848; paa Storthingene 1839, 1842 og 1845 var han Repræsentant for Jarlsberg og Larviks Amt, den hele Tid Medlem af Gage- og Pensjonskomiteen, hvis Formand han var 1842 og 1845, og som Medlem af Lagthinget paa de to sidste Storthing deltog han i Rigsretten over Vogt 1845. Han blev R. St. O. O. 22 August 1864 «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

* 9 Novbr. 1817 ovennævnte *Hanna Olava Strøm.*

Nekrolog af M. J. Færden i Luth. Ugeskr. N. R. IV. 65—71 og 94—101. Jfr. B. Moe: Biograph. Efterretn. om Eidsvolds-Repr. og Storthingsmænd, S. 149; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 147; B. Svendsen: Oplysninger ang.

Kirkerne i Chra. Stiftsprovsti, S. 17, og sammes Manuskript paa Universitets-Bibliotheket (No. 578 in 4to) II. 990—92; Aftbl. 1876, No. 264; Drammens Blad 1884, No. 246; Illustr. Nyhedsbl. 1865, S. 150; [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing, S. 59—60; Chr. Ramseth: Hamar bys historie, S. 249—56 (med Portræt).

De smaae Propheter. Oversatte efter Grund-Texten og ledsagede med Anmærkninger af P. W. Første [eneste] Hefte, indeholdende Hoseas, Joel, Amos og Obadias. Chra. 1845. 8. 1 Bl., 67 S.

I Nor *II.* (1843), S. 140—51: Urindvaanere i Landet Uz; S. 213—46: Clemens Romanus. Et Bidrag til Patristikken.

I Norsk Kirketidende *1858,* Sp. 692—702: Foredrag holdt i Hedemarkens Provsties geistlige Forening den 23de September dette Aar (hvortil Morgbl. f. A. No. 353: „I Anledning af Provst Winsnæs's Forsvar for Lektor Johnsons Lære om Daabens sakramentale Virkning og Menneskets Gjenfødelse ved Ordet"; med Svar fra W. i s. Bl. 1859, No. 9, hvortil atter Indf. i No. 152 og 154). — *1859,* Sp. 209—214: Anm. af G. Johnson's Afhandling „Om Præsteeden" (i Theol. Tidsskr. II.); Sp. 285—88: Anm. af C. P. Caspari's „Den antiochenske Daabsbekjendelses to første Artikler" (sst.); Sp. 289—98: Anm. af Jørgen Hansen's „Om Skriftemaalet II" (sst.) og P. Coucheron's „Om Mag. Nils Svendsen Krønike" (sst.); Sp. 465—73: Anm. af A. Faye's „Mag. Jørgen Erichson"; Sp. 497—503: Anm. af M. J. Monrad's „Ogsaa en Betragtning over Barnedaaben" og Caspari's „Om den af Cyrillus traderede Bekjendelse" (begge i Theol. Tidsskr. II); Sp. 678—83: Anm. af Jørgen Hansen's „Om Daaben" (sst.); Sp. 689—94: Anm. af H. Blom's „Den tromsøiske Vækkelses Historie" og Coucheron's „Bidrag til Mag. Stubs Historie" (sst.). — *1860,* Sp. 321—32: Anm. af Caspari's „Om den af Cyrillus traderede Bekjendelse II"; Sp. 369—77: Anm. af Jørgen Hansen's „Om Daaben II"; Sp. 595—601: Anm. af C. Essenbrop's „Om Kirketugt"; Sp. 625—33: Anm. af Caspari's Afhandl. i Theol. Tidsskr. III om Epiphanias's 2 Daabsbekjendelser. — *1861,* Sp. 35—49: Anm. af Jørgen Hansen's „Om Daaben III" og Essenbrop's „Om Kirketugten II"; Sp. 641—49 og *1862,* Sp. 264—68 og 273—83: Anm. af Caspari's Afhandl. om Augustins Daabsbekjendelse; Sp. 721—23: Aabent Brev til Hr. Professor Dr. theol. Caspari. — *1863,* Sp. 129—34: Anm. af Caspari's Afhdlg. „En ny oldkirkelig Daabsbekjendelse".

Vinsnes, Svend Borchmann Hersleb, foregaaendes Søn, blev født i Hurdalen 3 Novbr. 1827, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1845 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1849. Han udnævntes 5 Oktbr. 1853 til personel Kapellan hos sin Fader i Vang, 28 Oktbr. 1861 til Sogneprest i Bygland i Sætersdalen, 5 Maj 1870 til Sogneprest i Surendalen paa Nordmøre og 13 Septbr. 1876 til Sogneprest i Faaberg, i hvilket Embede han virkede til sin pludselige Død 24 Decbr. 1898. Under sit Ophold i Vang var han Forligelseskommissær og Medlem af Herredsstyrelsen; i Bygland valgtes han til Valgmand.

⚭ 18 Oktbr. 1855 *Thrine Heltberg* (f. 27 August 1831), Halvsøster af ovennævnte (II. 623) Skolebestyrer H. A. Heltberg.

Nekrologer i Morgbl. 1898, No. 859; i Gudbrandsdølen No. 133; i Lilleh. Tilsk. No. 126, jfr. No. 127 (Mindedigt) og 1899, No. 2.

I Folkevennen *X.* (1861), S. 472—89: Forbryderen Even Jonsen Gloppestuen.

Vinsvaal, Tarje, Søn af Gaardmand *Vetle Torgrimsen Vehus* († i Juni 1814, 71 Aar gl.) og *Jorun Torgersdatter*, blev født paa Gaarden Vihus i Aamotsdal (Annex til Seljord) 1770 (døbt 17 Febr.). I sin Ungdom var han Skolelærer i Hjembygden og senere Prestens Medhjælper; han kjøbte sig den ene af Gaardene Vinsvaal i Langelim, en Sidedal til Aamotsdal, og her døde han 4 Novbr. 1832.

* 1) 9 April 1791 *Aasild Vetlesdatter Rønjom* (i Aamotsdal).

* 2) Enke *Anne Dalen* fra Kvitesejd.

Jfr. Syn og segn VIII. (1902), S. 242—47 af J. A. Schneider og IX. 198—201 og 266—72 af Rich. G. Berge; Telemarkspst. 1889, No. 21 af Olav Stranna; Norges land og folk VIII., Bratsberg Amt, D. 1, S. 446.

Han digtede en Mængde Viser, helst Lejlighedsdigte og for det meste i Bogmaalet, hvoraf i sin Helhed kun er trykt en «Takkesang til kjøbmand Aall» (i Telemarkspst. 1889, No. 26 ved O. Stranna). Mange af hans Digte holdt sig paa Folkemund rundt om i Telemarken langt ned i Aarhundredet, og navnlig var et Par Digte paa Bygdemaal meget yndede; af disse har det ene, «Tellebøndernes Følelse angaaende Svenskens Fodring paa Norge», fra 1813, været særskilt trykt i 40-Aarene og er senere optrykt i Telemarkspst. 1889, No. 20 ved O. Stranna, i Den 17de Mai 1901, No. 20 og 21 efter Optegnelse af Richard Berge (om hvem kan henvises til Syn og segn IX. 49—59 af Lavrants Rui) og i Syn og segn VIII. 243—45 ved J. A. Schneider; det andet, «Om Storthinget», efter Foreningen med Sverige, er trykt i Telemarkspst. 1889, No. 21 ved O. Stranna og i Syn og segn VIII. 245—47 ved J. A. Schneider.

Vislie, Vetle, Søn af Gaardbruger *Gjermund Vetlesen V.* og *Anne Mandt*, er født den 21 Septbr. 1858 paa Gaarden Vislien i Skafsaa i Telemarken *). Alt i 14-Aars Alderen begyndte han, stærkt religiøst greben, at forfatte Vers og underlige Eventyr, og 17 Aar gammel drog han til Lærerskolen i Kvitesejd, hvorfra han efter afsluttet Examen kom som Almueskolelærer til Holt. Efter et Aars Ophold ved Hamar Seminarium tog han i 1879 Lærerexamen med bedste Karakter, virkede derefter atter et Par Aar som Lærer i Holt og var saa i nogle Aar ansat ved Almueskolen i Kristiania. Her begyndte han, overensstemmende med sin Barndoms Forsæt, at læse til Artium for at kunne blive Digter eller Præst eller helst begge Dele; han frasagde sig sin Lærerpost, og efter forceret Læsning blev han, privat dimitteret, Student med Haud 1885. Samtidig med at han ernærede sig ved Privatundervisning, studerede han ivrig videre; han tog Andenexamen med Laud 1887 og drev derefter paa med Theologien. Men baade Læsning og egen Tænkning drev ham efterhvert under stærk indre Kamp bort fra en Del af de gamle Synsmaader; han forlod Theologien og lagde sig efter Literaturhistorie, men opgav at tage

*) Gaarden Vislien har i tidligere Tider hørt til Aamli i samme Bygd; da Anne Mandts Fader Lars Mandt skiftede, fik hans ældste Søn Halvor Vislien, og da denne omkr. 1850 udvandrede til Amerika, solgte han Gaarden til Gjermund Vetlesen, der stammede fra Storaasli og tilhørte samme Æt som Ejdsvolds-Manden Tollef Huvestad.

nogen Embedsexamen og begyndte som Forfatter. Han levede i de følgende Aar for det meste som Journalist og delvis Privatlærer i Kristiania, indtil han fra Sommeren 1897 blev ansat som Lærer ved Elverum Privatseminarium; 12 August 1902 blev han konstitueret som Adjunkt ved Levanger Lærerskole. 1896—97 rejste han med Understøttelse af Schäffers Legat i Sætersdalen og Gudbrandsdalen, og 1898 foretog han med et af Statens Forfatterstipendier en flere Maaneders Udenlandsrejse, hvorunder han efter en kortere Stans i Holland opholdt sig i Paris, Dresden, Berlin og tilslut nogen Tid ved Askov Folkehøjskole i Danmark. Han var med at stifte «Austmannalaget» 1899 og var i den første Tid Medlem af dets Styre.

* 1) 17 Marts 1894 *Gerda Marie Annerløv* (f. 31 Oktbr. 1869, † 31 Decbr. 1898 — Portr. med Nekrolog [af H. G. Heggtveit] i Vaarsol 1899, S. 113—15), D. af Skrædder Johan A. fra Tanum i Baahuslen og Gustava Engelbrektson.

* 2) 10 August 1900 *Gunhild Bergve* (f. i Fyresdal 1876), D. af Kommandersergeant Knut Tormodson B. (Søn af forannævnte Tormod Knudsen) og Signe Moghus.

Portræt med Biografi og literær Karakteristik af Rasmus Løland i Den 17de Mai 1895, No. 117; af Christen L. Dahler i Vaarsol 1899, S. 153—54; af Sven Moren i Norskt høgskuleblad II. (1900—1901), S. 41—42; af Carl Nærup i Kringsjaa IV. 45—49 og Urd 1900, S. 235—37. Jfr. Norges land og folk VIII. Bratsberg amt, D. 1, S. 443 fg.; Der Bund (Bern) 1900.

Norske Sagn. Efter forskjellige Forfattere samlede. Kra. 1888. 8. 4 Bl., 71 S. — 2det Oplag. Med 5 Illustrationer. Kra. 1889. 8. 6 Bl., 69 S. (Ogs. med Titel: Parmann's Illustreret Familielæsning. I.).

Utan Hovding. Drama i fire Akter. Bergen 1889. 8. 121 S. (Anm. af A. M. St. Arctander i Varden 1889, No. 112; [af M. Hægstad] i Dag s. A. S. 260—61; af Jens Tvedt i Vestl.-Pst. s. A. No. 219; i Berg. Tid. s. A. No. 269; i Stavgr. Avis s. A. No. 121; i Verdens Gang s. A. No. 244; i Kra.-pst. s. A. No. 121; af Irgens Hansen i Samtiden I. 146, hvortil Lasse Trædal i Firda 1890, No. 22; af E.[dvard] B.[randes] i dansk Politiken 1890, No. 205. — Om Stykkets Afvisning fra Kristiania Theater se Dagbl. 1889, No. 333).

A. O. Vinje. Bergen 1890. 8. 4 Bl., 388 S. (Anm. i Firda 1890, No. 20; af J. E. Maakestad i Vor Tid s. A. S. 248—49; i Aftpst. s. A. No. 271; af F. A. i Bergpst. s. A. No. 95; i Krsands Stiftsavis s. A. No. 135; af Rasmus Løland i Stavgr. Avis 1892, No. 271; af Arne Dybfest i Dagspst. 1890, No. 131; i Berg. Tid. s. A. No. 140; i Verd. Gang s. A. No. 107; i Nordmannen s. A. No. 22; af E. B.[randes] i d. Politiken s. A. No. 205; af Ernst Brausewetter i Die Gegenwart; jfr. J. E. Sars i Nyt tidsskr., ny række, I. 774).

Fru Gerda. Skuespil i fire Akter. Bergen 1890. 8. 171 S., 1 Bl. [Etterskrift um Maalet]. (Anm. i Dagbl. 1890, No. 429; i Verdens Gang s. A. No. 316, jfr. No. 318: Knut Hamsun om «Fru Gerda»; i Fedraheimen 1891, jfr. Den 17de Mai 1896, No. 17; i Nordmannen 1891, No. 4; i Berg. Tid. 1890, No. 410. — Stykket blev i Oversættelse paa Bogmaalet med Fru Didi Heiberg i Hovedrollen opført paa Kristiania

Theater 6 Gange fra 11—21 Januar 1892 og paa Bergens Theater 3 Gange fra 4—9 Septbr. s. A.).

Heldøla. Forteljing. Kra. 1895. 8. 156 S. (Anm. i Den 17de Mai 1895, No. 137; af R. Flo i Syn og segn I. 447—48; af Carl Nærup i Kringsjaa VI. 874—75, hvortil X. [ɔ: S. Schjøtt] i Den 17de Mai 1896, No. 11 og 18 med Svar fra C. Nærup i No. 16 og 20; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. 1895, No. 405; i Stavgr. Avis s. A. No. 278; af A. M. St. Arctander i Varden s. A. No. 177; af C. B.[rinchmann] i Dagbl. s. A. No. 362).

Ivar Aasen. Udvalgte Skrifter ved Vetle Vislie. Med 2 Portræter og 5 andre Billeder. Kra. 1896. 8. XXIII S., 456 S. (Anm. af J. Belsheim i Den 17de Mai 1896, No. 149; af A. M. St. Arctander i Berg. Tid. 1897, No. 116).

Solvending. Kra. 1897. 8. 195 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1897, S. 757; af R. H. i Berg. Aftbl. 24 April s. A.; af R. F.[lo] i Syn og segn III. 369; [af Elisabeth Brochmann] i For kirke og kultur IV. 382—83; i Kringsjaa X. 234—37; af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1897, No. 34 og af A. H.[ovden] i s. Bl. No. 99; af Rz. J.[ohnsen] i Dagbl. s. A. No. 79; af Carl Nærup i Verd. Gang. s. A. No. 136; af J. K.[leveland] i Morgpst. s. A. No. 110; af H. Å.[nrud] i N. Intellig. s. A. No. 168; af A. M. St. Arctander i Berg. Tid. s. A. No. 118; af O. V.[ik] i Stavgr. Avis s. A. No. 74; af John Lie i Varden s. A. No. 95).

Solvending. Roman norvégien en français par Sten Byelke et Sébastien Voirol. Paris [1900]. 8. 239 S. (Les chefs-d'œuvre de l'étranger. Vol. III).

Sonnenwende. Roman. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Friedrich von Känel. (Trykt som Feuilleton i Bladet „Der Bund" (Bern) 1900 og i „Deutsche Zeitung" (Wien) s. A.).

Forteljingar. Med bilæte av Aug. Berg. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 207 S., 4 Bl. Billeder. (Anm. af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1897, No. 145; af A. Hovden i s. Bl. 1898, No. 7; af Hans Seland i Stavgr. Avis 1897, No. 287; af J. Bg. [ɔ: Just Bing] i Morgbl. s. A. No. 781; af R. F.[lo] i Syn og segn III. 381; af A. M. St. Arctander i Varden 1897, No. 39. — Enkelte af Fortællingerne er oversat paa Tysk af Friedrich von Känel i «Sonntagsblatt des Bund'es» i Bern).

Heins kvæde. Kra. 1898. 8. 1 Bl., 112 S. (Anm. [af O. Sitje] i Den 17de Mai 1898, No. 288, jfr. No. 296 af A. Garborg; af A. F. i Aftpst. s. A. No. 957; i Verd. Gang. s. A. No. 347; [af R. Flo] i Syn og segn IV. 376—77; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. 1898, No. 404; af A. M. St. Arctander i Varden 1899, No. 119).

Norsk maalreising. Elverum 1899. 8. 22 S.

Boksoga til bruk for seminar og ungdomsskular. [Kra.] 1901. 8. VI S., 139 S. (Anm. af H. K.[oht] i Den 17de Mai 1901, No. 103 og i Dagbl. No. 249; af R. F.[lo] i Syn og segn VII. 333—34; i Verdens Gang 1901, No. 244, jfr. No. 254; af Th. B.[rataas] i Skolebl. s. A. S. 408; af Knut Vadder i Norsk Skoletid. s. A. S. 683; af samme i Varden s. A. No. 208 og af A. M. St. Arctander i s. Bl. No. 246).

Trollringar. Kra. 1903. 8. 212 S. (Anm. af Gunnar Rysstad i Den 17de Mai 1903, No. 135; af R. S.[teinsvik] i s. Bl. No. 139; af Andreas Jynge i Dagbl. No. 333, jfr. «En Misforstaaelse» af V. Vislie i No. 346, hvortil A. Jynge i No. 348; af H. K.[oht] i Soc.-Dem. No. 284; af «Tele» i Varden s. A. No. 290; af Knut Vadder i s. Bl. 1904, No. 14; af S. M.[uldal] i Verd. Gang 1903, No. 367; af J. K.[leveland] i Chra. Nyheds- og Avert.-Bl. No. 361; af S. M.[oren] i Østlændingen No. 140; af Rasmus Løland i Symra No. 49 og 50; af A. G. i Nidaros No. 312; af A. H. S. i

Nordenfj. Tid. No. 142; af R. F.[lo] i Syn og segn IX. 427—28; af Clara Thue Johnsen i For kirke og kultur XI. 61—62; af S. R. i Unglyden 1904, No. 4).

Af Tyrihans, hvoraf udkom 1 No. i Kvart ugentlig fra 20 Maj 1892, var han Medredaktør med Holger Sinding til 17 Novbr. 1893 og skrev her bl. A. † *1892*, S. 18: Henrik Ibsen (Digt); S. 52—53: Den evige kjærlighed. En historie og en ballade; S. 466: Bjørnstjerne Bjørnson (Digt). — *1893*, S. 51: Camilla Collett (Digt); S. 140—41: Folkelivsstudier; S. 320: 17de mai 1893 (Digt); S. 332—33: Trykfeilsdjævelen.

I Tyrihans' julenummer *1892*, S. 17—20: Ivar Aasen (med Digt); S. 44: Paa ny vikingefærd (Digt); S. 57—59: En høvelig frier; S. 64: Hestmanden (Digt).

Af Urædd, hvoraf udkom i Kra. 28 No. i Kvart fra 2 Febr.—9 Aug. 1894, var han Redaktør, for No. 1—13 sammen med H. Sinding, siden alene, og skrev her bl. A. under Mærkerne «Frifanten», «Kløverknægt» o. fl.

I Norsk Skoletidende *1879*, S. 281—82: Hjemme. I skoven (2 Digte); S. 282—84: Noget om omgangsskolen; S. 321—24: Om noveller og andre folkeskrifter; S. 329—30: Gammel sorg. Sorg og glæde (2 Digte); S. 369—70: Ved en tankes død (Digt); S. 370—72: Lærerkald; S. 377—79: Fædrelandskjærlighed. — *1880*, S. 33—37: Anm. af L. Dietrichson's Kivleslaatten; S. 37: Ved opvaagnen (Digt); S. 41—42: Paa havet. Minder (2 Digte); S. 78—79: Skolesang. En vinterdag (2 Digte); S. 84—86: Religionsundervisningen i folkeskolen (jfr. S. 9—12); S. 93: Tiden (Digt); S. 177: Elias (Digt); S. 180: Vandringsmanden (Digt); S. 180—83 og 186—89: Om folkelig undervisning; S. 185—86: Skjæbnen (Digt); S. 189—90: Jeremiader (Digt); S. 221—22: Mer om religionsundervisningen i skolen (jfr. S. 177—80); S. 243—45: En glad kveld. Kveldtanker (2 Digte); S. 297—98: Naturen. Den brustne streng (2 Digte); S. 329—30: Om bibellæsning i skolen (jfr. S 284—85); S. 353: Allehelgenssøndag (Digt); S. 417: Julesalme. — *1881*, S. 1—2: Vantro og intolerance; S. 11: Ene i verden (Digt); S. 161—62: Skaldens sang (Digt); S. 169—70: Bustelyng. Forvandling (2 Digte); S. 193—94: 17de mai-aften paa landet (Digt, jfr. hertil A. B. R.[ustad] S. 229—30 med Svar fra V. S. 246—47); S. 201: Om aftenen (Digt). — *1882*, S. 39: Liljen (Digt).

I Skolebladet *1899*, S. 4—5 og 13—14: Landsmaalet ved den høiere lærerprøve.

I Storthings-Forhandlinger *1891*, V. Dok. No. 26: Ang. Bevilgning af Statsbidrag til Udgivelse af Austlids Læsebog (2 S., sammen med Per Sivle og K. E. Maakestad).

I Søndagsbladet *1882*, No. 19: Mindedigt over Jørgen Moe.

I Hjemmet *1885*, S. 106: Dagen og Natten (Digt); S. 110: Student Thorvald Bjøntegaard (Digt); S. 115—17 og 119—21: A. O. Vinje; S. 130: Ved Michael Munkacsys Maleri „Kristus for Pilatus" (Digt). — *1886*, S. 12—13: Ved Aarsskiftet (Digt); S. 141: Vaarliv (Digt); S. 198—200, 206—8 og 213—15: J. S. Welhaven; S. 300: Hvem? (Digt). — Desuden nogle Boganmeldelser 1885, S. 122 og 130, 1886, S. 16 og 204.

I Folkevennen, Ny Række IX. (1885), S. 468—80: I Strømmen (Fortælling fra en Fjeldbygd).

I Folkebladet *1887*, Juleno. S. 37—41: A. O. Vinjes Barndomshjem. — *1891*, S. 18—20: Paa Omgang (Skisse).

I Nora *1889*, S. 1—3: Elsk (Digt).

I Smaastubbar, femte samling (Bergen 1889), S. 15—23: Meire sol. — Sjuande samling (1891), S. 19—31: Sellar.

I Kringsjaa *IV.* (1894), S. 885—86: Mine gjester (3 Digte). — *V.* S. 329—34: Bare et buestrøg; S. 678—82: Kjælne hyrder, o, sig mig hvor? — *VI.* S. 937—46: Paa glatis. — *VII.* S. 754—56: Tru (Digt). — *VIII.* (1896), S. 567—76: Ivar Aasen.

I Nyt tidsskrift — ny række — *II.* 776—82: Landsmaalsliteraturen i 1893.

I Tidssignaler (Kra. 1895), S. 211—13: De uskrevne love; S. 273—74: Grundlaget for vort aandsarbeide; S. 309—310: Glimmer for guld; S. 500—502: Soleglad; S. 533—35: Et par bemærkninger om maalsagen; S. 614—15: Fremtidsmennesket; S. 651—52: Grundlaget for den optimistiske forkyndelse (jfr. S. 627—28 og 726—30 af H. Tambs Lyche).

I Syn og segn *I.* (1895), S. 65—74: Gasten; S. 257—71: Ivar Aasen; S. 321—37: Torgrim og eg. — *II.* S. 100—111: Paa villstraa. — *III.* S. 29—38: Troll-ver; S. 65—76 og 146—55: Telemarki og Sætisdalen. — *VI.* S. 65—75: Or skumeheimen! (Digt). — *VII.* S. 49—52: Ved hundradaars-skifte (2 Digte, det andet om Henrik Wergeland). — *VIII.* S. 218—25: Havbròt (Digt). — *IX.* (1903), S. 354—57: Morgon paa Trondheimsfjorden (Digt).

I Vaarsol *1897*, S. 149—51: A. O. Vinje. — *1898*, Juleno. S. 24: Vetternott (Digt).

I Urd *1900*, S. 7: Yver skogen (Digt).

I Parmann's Norsk Folke-Kalender (største Udg.) *1897*, S. 169—180: Ivar Aasens Selvbiografi med Efterskrift.

I Ung Norig (Voss 1898), S. 41—46: Troll til kjering. (Med Forf.s Portræt).

I Norge i det nittende Aarhundrede (Kra. 1900—1902) *II.* 166—85: Telemarki.

I Unglyden *1901*, No. 37: Paa Sagatun. — *1902*, No. 7 a: Bjørnson og ungdomen.

I Symra *1902*, No. 16, 17 og 18: Arne Garborg: I Helheim. — *1903*, No. 16, 17, 19, 21—23: Straumdrag og bakevjor; No. 31: I skogen (Digt); No. 41, 42 og 44: Fraa Trøndelagen.

I Fædrelandet *1880*, No. 60: De religiøse vækkelser og vantroen; No. 67: Til Bjørnstjerne Bjørnson (Digt); No. 89: Kristendommen og den „liberale" Politik (med Bemærkninger af Red.). — *1881*, No. 5: Kristendom og venstrepolitik m. m. (med Bemærkn. af Red.); No. 85 og 94: Lidt om prygleстraffen i Kristiania arbeidersamfund (jfr. X. i Samfundet No. 183); No. 101: „For eder" (Digt). — *1882*, No. 3: Anm. af A. L. Kielland's Else; No. 15: To billeder; No. 18: Til kronprinsesse Victoria (Digt); No. 26: Realisme og tendens; No. 34: Før og nu (Digte); No. 35: Om „aandelig karantæne" (jfr. O. Skavlan i Nyt Tidsskr. I. 89—99); No. 38: Syttende mai (Digt); No. 61 Till.: Anm. af Jonas Lie's Gaa paa. — *1883*, No. 9: Nogle bemerkninger angaaende forklaringsspørgsmaalet; No. 14: Skovensomhed (Digt); No. 17 og 20: Bjørn (Digte); No. 23: Længsel efter Gud (Digt).

I For By og Bygd, „Fædrelandets" Føljeton, *1880*, S. 161: Tiden; S. 169—70: Aase; S. 184: Slægtens kald; S. 185: Den fangne. — *1881*, S. 190—91: Om natten. (Digte).

I Fedraheimen *1886*, No. 11: Vigleik Dale (Digt).

I Kristianiaposten *1887*, No. 35: Fra en Fjeldbygd.

I Dagbladet *1888*, No. 353, 362, 370, 379 og 404: A. O. Vinjes Skrifter. — *1889*, No. 269 og 270: Fjeldbygdens Folkeliv; No. 346: Olav Støylen, daa Vorherre gjøymde Kona hans. — *1890*, No. 101 og 102: En Visedigter [ɔ: Tormod Knudsen] og en Model; No. 179, 181 og 187: Fællesskab eller Selvstændighed; No. 180: Grundlovsdagen i Kjøbenhavn; No. 294: Klokker Jørgensen og Pastor Storjohan. — *1891*, No. 272, 287 og 289: Maalsagens Stilling og Fremtidsudsgter; No. 337: Johan Sverdrup (Digt); No. 357 og 365: Vinjiana; No. 388: Edvard Grieg (Digt). — *1892*, No. 37 (Sang ved Festen for J. E. Sars); No. 89: En Opbyggelse. — *1894*, No. 259: Vil Normænd? (Digt); No. 292: Valgets Dag. — *1896*, No. 83: Regjeringens Skolelovsforslag og Landsmaalet; No. 281: Aasens Søndmørsviser. — *1897*, No. 15: Chr. Collin som kritisk Vov-vov (jfr. Chr. Collin i No. 14); No. 173: [Ibsens] «John Gabriel Borkman» og Moralen. — *1900*, No. 128: Seminarloven og det norske Sprog. — Desuden har han i dette Blad siden 1889 skrevet en Række literære Anmeldelser under Mærkerne *V.* og *V.V.* (saaledes 1889, No. 225; 1890, No. 368, 394, 411, 428; 1896, No. 322; 1898, No. 377; 1901, No. 352).

I Mindre Fortællinger (Dagbladets Føljeton 1887, No. 410, 418, 425 og 431), S. 13—32: Pejsa. Folkelivsbillede fra Telemarken.

I Verdens Gang *1890*, Juleno.: I Dyreham. — *1895*, No. 24: Efter Vintersolhverv (Digt). — Desuden en Del Skitser og literære Anmeldelser under Navn eller Mærke (saaledes 1895, No. 4, 119, 122).

I Norske Intelligenssedler *1891*, No. 120—122: Forsent. (Skisse). — *1895*, No. 124: En brusten Drøm (Digt).

I Den 17de Mai *1894*, No. 1: Fedralandet eller unionen? No. 2: Kvite sky (Digt); No. 3: Godt grannlag; No. 12: General Nyquist paa — «krigsteatret»; No. 23: Eit tiaarsjubilæum i «Morgenbladet»; No. 24: Rett (Digt); No. 34: Lovløyse; No. 44: Kronprins Gustav; No. 45: Ein heimgjord doktar; No. 53 a: A. O. Vinje (Digt); No. 53 b: Eit naut; No. 106: Kva meiner høgre? Folkestyre eller personleg kongemagt? No. 112: Kristiania; No. 119: Daa me tok Oslo (Digt); No. 141: Anm. af Halvdan Koht's «Unionen og freden»; No. 146: Det vert verre og verre med det stangske styret. — *1895*, No. 1: Nyaar (Digt); No. 5: Anm. af Olive Schreiner's «Farmen i Sydafrika»; No. 7: Buven; No. 16: Kva dryger dei etter? Folkets kjærleik — lønni deira! No. 17: Svensk komedie i hovudstaden; No. 25: Friskt mod! No. 26: Finis Norvegiæ. «Patrioter»? No. 29: [Blix's] «Nokre Salmar» og bisparne (hvortil Edvard Langset i No. 35, Svar af V. i No. 37, jfr. E. Langset og H. O. H. i No. 46); No. 41: Er det normenn —? (Digt); Vox populi [om Forholdet til Danmark]; No. 49: Godsauder; No. 54: Anm. af Garborg's «Haugtussa»; No. 69: Kain (Digt); No. 73: Von mot von (Digt); No. 113: Politisk luftfart; No. 138: Varsel? — *1896*, No. 9: Grunnlag for tru; No. 16: Morgonen (Digt); No. 22: Stil og maal; No. 35: Knut Mæland; No. 38: Garborg pessimist? (jfr. R. S.[teinsvik] i No 36); No. 56: Nifsøy; No. 64: Myrke minne (Digt); No. 64—67: Eit veddemaal; No. 65: Landsmaalet i lovutkastet for dei høgare skular; No. 68: Det skumar (Digt); No. 72: Paa trevet [ɔ: om Landsmaalet i den højere Skole]. — *1897*, No. 1—8: Unglyden; No. 4: Collin-kritiken (jfr. Chr. Collin i Dagbl. No. 9); No. 16: Nye tonar (Digt); No. 56: Etter messa; For tre og stein (Digt). — *1898*, No. 69, 73, 83, 90, 91 og 107: Ferdabrev; No. 114 og 115: Teater-brev; No. 176: Brev fraa Elvrom; No. 275—277: Landsmaale paa lærarskularne vaare. — *1899*, No. 64: Grundset-marknaden; No. 216: Domen (Digt); No. 246: «Bondemaalet» (Digt); No. 260 og 261: Er maalreisingi kulturfiendsk? (Upril etter foredrag). — *1900*, No. 44—46:

Norsk vilje; No. 61: Marknads-brev; No. 112: 17de mai 1900 (Digt); No. 121: Ein norsk lærarskule (jfr. Johs. Lavik i No. 111 og A. Garborg i No. 115); No. 124: Bjørnstjerne Bjørnson (jfr. dennes Foredrag om Maalsagen 27 Maj s. A. i Skien, Varden No. 143); No. 145: Norske lærarskular (jfr. [Garbor]g. i No. 139 og 150); No. 200: Peder Rinde; No. 214 og 215: Fyresdals-brev; No. 216: Sumarmorgo (Digt). — *1901*, No. 10: Norsken og lærarskularne; No. 125, 128 og 132: Seminarlovi; No. 145: Thorleif Homme og det „naudlause" maalpratet hans. — *1902*, No. 6, 9 og 13: Dansk bokflaum i Norig; No. 136: Lovi [om Landsmaal i Folkeskolen]; Anm. af R. Leland's Aasmund Aarak; No. 137: Far til Vinje (jfr. No. 133); No. 146: Ungskogen; No. 149: Bjørnehelg og helgefred. — *1903*, No. 42 (Digt til Festen for Hans Ross); No. 44: Flyttfuglar (Digt).

I Menneskevennen *1895*, No. 5—11: En mammons træl (Skisse); No. 23—25: Vaar i fjeldbygden (Skisse); No. 46 og 47: Armod (Skisse). — *1897*, No. 9—12: Med mors øine (dramatisk Situation).

I Morgenbladet *1896*, No. 540: „Landsmaal i Skolen".

I Nationalbladet *1896*, No. 20: 17de Mai 1895—1896 (Digt).

I Firda *1890*, No. 3: Revolution (Digt); No. 8, 12 b og 16 (om Gunnar Heiberg's „Kong Midas", jfr. B. Bjørnson i No. 10 og 14 a); No. 14 a: Gudar? (Digt); No. 25: Anm. af Knut Hamsun's „Sult"; No. 41—44: Fraa Danmark. — *1891*, No. 6: Kors-Moral (jfr. J. Lavik i No. 2); No. 29: Sorg (Digt); No. 35: Framtids-Heimen (Digt); No. 38: Trolldom (Digt); No. 69, 70 og 78: Fraa Telemarki; No. 102: I Orvilla. — *1892*, No. 42 og 43: 17de Mai-Tale. — Desuden har han her skrevet Breve fra Kristiania i 1890, No. 3, 13, 48, 52, 55 og 62, 1891, No. 2, 8, 17, 18, 27, 29, 31, 35, 38, 40, 42 og 89, 1892, No. 3 og 21.

I Nordenfjeldsk Tidende *1903*, No. 55: 1814—1903 (Digt); No. 121 og 126: Bøker; No. 129: Nederlandske Sange fra Religionskrigen 1626 (oversat [paa Landsmaal]).

I Stavanger Avis og Nordlands Folkeblad skrev han Breve fra Kristiania 1895—96, og videre findes Artikler af ham i Tvedestrandsposten, Varden, Østlændingen, Sæbyggen og andre Blade.

Særskilt trykt er forskjellige Lejlighedssange, saaledes: Ved Festen for Professor J. E. Sars 7de Februar 1892, Sang ved Venstres Stemmeretstog 17. Mai 1892, Sang ved Kristiania venstres selvstændigheds- og stemmeretstog 17de Mai 1897.

Utrykt er «Det ruskar i ro, leik i 3 vendingar», som er blevet opført paa Elverum Seminar Vinteren 1902, af Maallaget ved Levanger Lærerskole 28 Febr. 1903 og af Bondeungdomslaget i Kristiania 26 Febr. og 2 Marts 1903 (jfr. Norske Intelligentssedler 1903, No. 32, hvortil Vislie i No. 38; R. L[øland] i Symra No. 9; R. i Den 17de Mai No. 23; [J. Vidnes] i Soc.-Dem No. 49; Ej. Gj.[emsø] i Verd. Gang No. 65).

Han besørgede Udgivelsen af A. O. Vinjes Skrifter i Utval, 5te og 6te Bandet.

Vogt*, **Arne**, Søn af nedennævnte Stiftamtmand og Statsraad *Nils V.*, er født i Kristiania den 3 Novbr. 1848, blev, dimitteret fra Kristianssands Kathedralskole, Student med Laud 1865 og tog juridisk Embedsexamen

*) For Oversigtens Skyld og til Klargjøreise af det indbyrdes Slægtskab mellem de her omhandlede Personer af Navnet Vogt meddeles paa dette Sted en kort Stamtavle, omfattende alle de i nærværende Værk omtalte Efterkommere af Nils Nilsen Vogt og desuden enkelte andre Medlemmer

med Laud i Juni 1870. Han blev autoriseret som Overretssagfører 1871 og virkede som saadan først i Farsund, senere i Kristianssand, hvor han

af Slægten i dens tre første Generationer, som vides at have optraadt i Literaturen, men ikke har kunnet faa Plads indenfor dette Værks Rammer.

Nils Nilsen Vogt (f. 1755, † 1809).
* Abigael Monrad (f. 1757, † 1812). 14 Børn.
A. 2. **Johan Nilsen Vogt** (f. 1783, † 1859).
* 1) Maria Lovise Norager (f. 1779, † 1811). 1 Barn.
* 2) Henriette Elisabeth Lorenzine Juhl (f. 1770, † 1846). 7 Børn.
B 2. **Nils Lorenz Vogt** (f. 1813, † 1870).
* Kaja Johanne Holmboe (f. 1826, † 1865). 6 Børn.
C. 2. Svend Borchmann Hersleb Vogt (f. 1852).
* Abigael Olivia Vogt (f. 1856).
C. 5. Hans Holmboe Vogt (f. 1860).
B. 4. **Henrik Ludvig Volrath Vogt** (f. 1817, † 1889).
B. 6. Ingeborg Hedvig Vogt (f. 1822, † 1901).
* Johan Marenus Conradi (f. 1812, † 1871, se ovenfor II. S. 65).
A. 3. **Jørgen Herman Vogt** (f. 1784, † 1862).
* 1) Ingeborg Maria Lorentzen (f. 1788, † 1821). 6 Børn.
* 2) Hedvig Lovisa Frølich (f. 1787, † 1830). 3 Børn.
B. 5. **Jacob Vogt** (f. 1819).
B. 6. **David Monrad Vogt** (f. 1821, † 1863).
A. 5. **Peter Vogt** (f. 1787, † 1819).
* Charlotte Juhl (f. 1795, † 1820). 3 Børn.
B. 1. **Nils Vogt** (f. 1817, † 1894).
* Karen Arntzen (f. 1819, † 1870). 12 Børn.
C. 2 David Vogt (f. 1846).
* Emma Kirstine Maria Munthe-Kaas (f. 1847).
C. 4. Arne Vogt (f. 1848).
* Alethe Heyerdahl (f. 1843).
C. 9. Abigael Olivia Vogt (f. 1856), se ovenfor.
C. 11. Nils Vogt (f. 1859).
* Helene Andrea Ottesen (f. 1861).
C. 12. Paul Benjamin Vogt (f. 1863).
* Andrea Severine Heyerdahl (f. 1864).
A. 10. **David Vogt** (f. 1793, † 1861).
* Maria Magdalena Juhl (f. 1797, † 1889). 9 Børn.
B 3. **Lorenz Juhl Vogt** (f. 1825, † 1901).
* Olava Caroline Juell (f. 1834, † 1865). 3 Børn.
B. 4. **Carl Jacob Vogt** (f. 1827, † 1891).
* Marie Aabel (f. 1835, † 1903). 5 Børn.
C. 1. David Vogt (f. 1857).
* Cathrine Heyerdahl (f. 1861).
B. 5. **Olaus Fredrik Sand Vogt** (f. 1829, † 1893).
* Mathilde Elise Lie (f. 1835, † 1893). 11 Børn.
C. 1 Eleonora Vogt (f. 1857, † 1901).
* Michael Holmboe (f. 1852, se ovenfor III. S. 724).
C. 2. Johan Herman Lie Vogt (f. 1858).
* Abigael Kinck (f. 1861).
C. 8. Ragnar Vogt (f. 1870).
* Karen Mathea Olsen (f. 1873).
B. 7. Eleonora Vogt (f. 1834).
* Georg Ferdinand Vedeler (f. 182 , † 1903, se ovenfor S. 94—95).
A 13. **Nils Nilsen Vogt** (f. 1798, † 1869).
* Petronelle Andrea Petersen (f. 1805, † 1843). 9 Børn.
B. 3. **Peter Herman Vogt** (f. 1829, † 1900).
* Nicola Kørdam (f. 1839). 6 Børn.
B. 4. **Jens Theodor Paludan Vogt** (f. 1830, † 1892).
* Johanne Christiane Collett (f. 1833). 5 Børn.
C. 1. Nils Collett Vogt (f. 1864).
* Siri Thyselius.
C. 4. Johanne Eleonora Vogt (f. 1870).
* Mons Lie (f. 1864).

fra 1 Januar 1890 blev antagen som offentlig Forsvarer ved Lagmandsretten, og hvor han flere Gange var konstitueret som Overretsassessor og som Lagmand. 2 Marts 1901 blev han udnævnt til Sorenskriver i Larvik. I Kristianssand var han Medlem af Kommunestyrelsen 1883—1894 og 1897—1901, derunder som Ordfører 1892—1894, og havde desuden flere kommunale Hverv. Han var en af Indbyderne til og Stifterne af Kristianssands Grundlovsforening, som hvis Formand han derefter stod fra 1883—1900. Han blev R.[1] St. O. O. den 18 Septbr. 1897 «for fortjenstfuld Virksomhed i sin Stilling» og R. D. O. 10 Juli 1889.

* 24 Juni 1875 *Alethe Heyerdahl* (f. 30 Januar 1849), D. af forannævnte (II. 664) Brigadelæge Stener Severin H.

Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 162; A. Heyerdahl: Geneal. Optegn. om Slægtlinierne «Heyerdahl», S. 148; Morgbl. 1901, No. 333.

I Naumann's Tidskrift för lagstiftning *XIV.* (1877), S. 443—505: Oversigt over Norges Lovgivning i Tidsrummet fra 1860 til 1875. — *XXI.* S. 145—60 og 289—306: Oversigt over Norges Lovgivning i Tidsrummet fra 1876 til 1882. — *XXV.* (1888), S. 1—26: Oversigt over Norges Lovgivning i Tidsrummet fra 1883 til 1886.

I Christianssands Tidende, delvis ogsaa i Morgenbladet, har han siden 80-Aarene anonymt skrevet adskillige Artikler, særlig af politisk og juridisk Indhold.

Han deltog i Redaktionen af A. M. Schweigaards Forelæsninger over Romerretten, se ovenfor V. 211.

Vogt, Carl Jacob, efterfølgendes Søn, blev født i Kristiania den 18 Oktbr. 1827. Han blev 15 Marts 1847 udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i 1ste Akershusiske Infanteribrigade med Anciennetet fra 23 Decbr. 1846, deltog som Frivillig i Ryes Brigade i den dansk-tyske Krig Sommeren 1849, hvorunder han blev saaret i Slaget ved Fredericia, blev saa virkelig Sekondløjtnant i den norske Hær 17 Maj 1850 og blev, privat dimitteret, s. A. Student med Laud; 16 Septbr. 1854 blev han forfremmet til Premierløjtnant. Han stod i Vejvæsenets Tjeneste fra Juli 1852 til April 1856, da han blev ansat som Inspektionsofficer ved Krigsskolen, ved hvilken han fra Maj 1857 til August 1865 var Lærer i Krigskunst, Krigshistorie og militær Administration; under 23 April 1859 erholdt han offentligt Stipendium for ved et 4—5 Maaneders Ophold i Frankrige, Østerrige, Preussen, Danmark og Sverige at gjøre sig bekjendt med Undervisningen i disse Fag ved de nævnte Landes Militærskoler; fra Oktbr. 1861 til Decbr. 1869 var han Lærer ved den militære Højskole i Krigshistorie, militær Topografi og Generalstabsfag. Den 10 Juli 1862 forsattes han som surnumerær Premierløjtnant til Trondhjemske Infanteribrigade, ved hvilken han 12 August s. A. blev udnævnt til Kaptejn, 29 Novbr. s. A. til Chef for Stør- og Værdalens Jægerdivisjon og 2 Septbr. 1864 til Chef for 2den Divisjon af Romsdals Landværnsbataljon. Den

28 April 1865 blev han udnævnt til Major i Generalstaben, 27 Sep 1866 til Oberstløjtnant ved samme, 27 Januar 1872 til Depotchef i stianssandske Brigade, 8 Oktbr. 1888 til Oberst i samme Brigade og (for Nedenes Landværnsbataljon, i hvilken Stilling han døde 30 Juni 18 Flere Gange var han dels Medlem af, dels Sekretær i Kommissjoner gaaende militære Organisationsspørgsmaal, og i alle de Aar han stod Depotchef, var han tillige Chef for Underofficersskolen i Kristianssa Med offentligt Stipendium studerede han i 1871 det preussiske Mili væsen og deltog 1881 i den tyske Armés Høstmanøvrer. Han l R. St. O. O. 23 Novbr. 1871 og K.[2] St. O. O. 21 Januar 1891 «for n tær Fortjeneste», R. D. O. 5 Septbr. 1849, R. S. O. 8 Juni 1864, R. Kr. O. 2. Kl. 1881 og erholdt 1876 den danske Erindringsmedalje. I udnævntes til Kammerjunker 15 Maj 1858 og til Kammerherre 5 Au 1860, fra hvilken Stilling han entledigedes 1870. Med kongelig Appro tion valgtes han til Chef for Kristiania frivillige Skytterkorps 1867; var Medlem af det skandinaviske Selskabs Bestyrelse fra 1864 og I mand i Kristiania Skøjteklub fra dens Oprettelse 1862 til sin Fraflytn fra Byen 1872. I Kristianssand var han i mange Aar Medlem af Kommu styrelsen, en Tid ogsaa dens Viceordfører.

* 27 Decbr. 1855 *Marie Caroline Sophie Wilhelmine Aa* (f. 27 Febr. 1835, ÷ 31 Januar 1903), D. af forannævnte (I. 2) Pro Peter Pavels A.

Nekrologer i Morgbl. 1891, No. 409; i Aftpst. No. 453; i Fædrelandsver No. 76 og 78; i Kr.sands Stiftsavis No. 77; i Chr.sands Tidende No. 103. Jfr. (Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 184—88; L. J. Vogt: Slæ Vogt i gamle Dage, S. 165; W. Lassen: Stamtavler I. 8. Rygtet om hans forestaa Udnævnelse til Major i Generalstaben fremkaldte en livlig Bladstrid, som endog Anledning til et Cirkulære fra Armékommandoen, se Aftbl. 1865, No. 39, 40, 42, 56, 63, 70, 73 og 75, Morgbl. s. A. No. 46, 71, 85 og 88.

Krigskunst. Uddrag af C. J. Vogt's Forelæsninger ved den kongelige n Krigsskole. Chra. 1861. 8. X S., 142 S. (Anm. i Aftbl. 1861, No. 12).

Indledning til de militære Studier samt Krigshistorie. Uddrag af C Vogt's Forelæsninger ved den kongelige norske Krigsskole. Chra. 1861. 8. VIII 143 S., 1 Tab., 5 Pl. (Anm. i Aftbl. 1861, No. 94).

Militær Administration. Uddrag af C. J. Vogt's Forelæsninger ved kongelige norske Krigsskole. Chra. 1862. 8. XII S., 191 S., 1 upag. S., 6 Tab.

Nogle betragtninger over vore gamle og nye hærordninger. Kr. 1881. 8. 48 S. (Forf.s Navn paa S. 48. Anm. i Milit. Tidsskr. B. 44, S. 329– af [C. M.] W.[eisser] i Aftbl. 1881, No. 91 og 92).

Vore Underbefalsskoler. Udgivet af Norges Forsvarsforening (Kristi Kreds). Kra. 1887. 8. 15 S. (I Omslag med N. J. Gregersen: Borgerret og Va pligt. Anm. i Dagbl. 1887, No. 72.

Telemarkens gamle Militærafdelinger. Et Foredrag holdt i S Udgivet af Norges Forsvarsforening (Bratsberg Amts Kreds). Skien 1889. 8. 21

I Norsk Militært Tidsskrift — hvis Medredaktør han var for B. 32—33 (1869—1870) — *B. 21.* (1858), S. 600—607: Et Resumé af Krigskunstens Udvikling (Uddrag af et Foredrag i Krigskunst ved den kgl. Krigsskole). — *B. 23*, S. 335—61: Nogle fremmede Landes Militairskoler (Uddrag af Rapport). — *B. 24*, S. 426—36: Dansk Militær-Litteratur. — *B. 44* (1881), S. 453—76: Vesterlens regiment; S. 534—47: Hvorvidt skulde vor gamle historiske regimentsinddeling kunne passes ind i de nuværende forhold? — *B. 45*, S. 97—104: Bør regimentsinddelingen optages i den norske arme? — *B. 46*, S. 79—84: Nogle ord om de unge officerers tjeneste ved depotafdelingerne; S. 91—92: Taktiske beskjæftigelser ved de russiske afdelinger. — *B. 48*, S. 577 fg.: Anm. af O. Nyquist's Uddrag af bevogtningstjenesten (med Svar af O. Nyquist i s. B. og Gjensvar af V. i B. 49, S. 37). — *B. 49*, S. 193—97: Militære skiløb. — *B. 51*, S. 225—33: Odderøen og Kristianssand. — *B. 53* (1890), S. 232—42: En episode fra krigen i 1716. Vincents Budde og 2. Trondhjemske regiment.

I Forhandlinger i det Skandinav. Selskab i Christiania 1864 (Chra. 1867), S. 38—51 (om de skandinaviske Landes militære Forsvar).

I Hamilton's Nordisk tidskrift *I.* (1866), S. 99—104: Anm. af J. Mankell's «Kan den Skandinaviske halfön erhålla någon tillökning i försvarskraft genom en anslutning till Danmark?»

I Aftenbladet *1867*, No 276 (Svar sammen med A. F. Munthe i Anledning af en Kritik [af E. H. Hoff] af „Den blaa Bog eller Reglement for Armeens Fodfolk" i Morgbl. s. A. No. 305 og 312, jfr. No. 331). — *1872*, No. 251: Nordmændene som Leietropper (jfr. C. Vaupell i No. 231).

I Morgenbladet *1866*, No. 25 B: Anm. af en Artikel i Milit. Tidsskr. om den sidste i Anl. af Fodfolkets Organisation nedsatte Militær-Kommission; No. 100 A: Foredrag i det skandinaviske Selskab om Nordens Fællesforsvar. — *1883*, No. 9 A, 10 A og 11: Om Værnepligtslovens Konsekvenser og Krav. — *1885*, No. 142 og 151: Oberstløitnant Th. Bangs Militærtopografi; No. 212 og 249: Christianssand (jfr. B. J. R. Koren i No. 230). — *1887*, No. 200: Vore militære Afdelingers Benævnelse. — *1888*, No. 269: Christianssand.

I Christianssands Tidende *1887*, No. 129—132: Krigstider vesterpaa. (Foredrag i Norges Forsvarsforening, Chr.sands Kreds). (Ogs. trykt som Fraklipningsføljeton i Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 128 fg.). — *1888*, No. 161 og 162: Christianssands Forsvar. (Foredrag i Forsvarsforeningen, Chr.sands Kreds).

I Moss Tilskuer *1890*, No. 83 og 84: Kampene om Moss i 1716. (Foredrag).

I Kontratryk har han udgivet Uddrag af sine Forelæsninger over Krigshistorie (1860), militær Administration og Generalstabslære (1868).

Vogt, David, Søn af daværende Trælasthandler i Drammen, senere Sorenskriver i Nordfjord *Nils Nilsen V.* (døbt 15 Marts 1755, ÷ 8 Maj 1809, — den første i Familien, som (1779) antog Navnet Vogt) og *Abigael Monrad* (f. 1 Novbr. 1757, ÷ 29 Oktbr. 1812), blev født i Drammen den 2 Maj 1793 og blev opdraget her hos Kjøbmand Jacob Lorentzen, der var gift med hans Moders Søskendebarn. Han blev først Assistent ved General-Post-Direktionens Revisjonskontor, senere Lotto-Assistent i Kjøbenhavn, hvor han 1815 tog dansk juridisk Examen. Han entlediges

Trykt 8 Februar 1904.

fra dansk Tjeneste 12 Septbr. 1815 og drog s. A. til Norge, hvor han fik Ansættelse som Kopist i Finansdepartementet, blev 1817 konstitueret Revisor i Justisdepartementet og 12 Juni 1818 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Riget. 30 Marts 1831 udnævntes han til Byfoged paa Moss, i hvilket Embede han døde den 6 Juni 1861. Han var Repræsentant for Moss paa Storthingene 1836, 1836—37, 1839 og 1842, for Moss og Drøbak 1845 og 1848, det sidste Aar som Medlem af Lagthinget; han var Medlem af Næringskomiteen 1836 og 1836—37 (i denne overordentlige Sessjon som Komiteens Sekretær), af Næringskomiteen No. 2 1839 og 1842 (begge Aar Formand), af Næringskomiteen No. 1 1845 (Formand) og 1848, af Aktionskomiteen i Rigsretssagen mod Statsminister Løvenskiold 1836, af Komiteerne om Stempelpapirloven 1839 (Formand) og om Skydsloven 1842. Han var Medlem af flere kgl. Kommissjoner, saaledes af Kommissjonen ang. Brændevinsbrænden af 23 Maj 1844.

* 19 Septbr. 1819 *Maria Magdalena Juhl* (f. 2 Febr. 1797, † 6 April 1889), Søster af nedennævnte Henr. Ludv. Volrath V.s Moder og af P. Vogts Hustru, D. af Consistorialassessor og Sogneprest til Førslev i Sjælland Lorenz J. og Charlotte Würzen.

Nekrolog i Illustr. Nyhedsbl. 1861, S. 107—8. Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 163; B. Moe: Efterretn. om Eidsvolds-Repr. og Storthingsmænd, S. 150; T. Lindstøl: Storthingsrepr. og Suppleanter, S. 147; L. K. Daa: Om Reformer i Storthingsvalgene, S. XIII—XIV; [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing, S. 68—69; Arbeider-Foreningernes Blad 1850, No. 37; J. H. Vogts Optegnelser [I.], S. 21, 25, 28, 30; F. A. Z. Sandberg: Topogr. og statist. Meddelelser om Kjøbstaden Moss (Moss 1897), S. 38 o. fl. St.; Norske Stiftelser III. 1063 og II. 549—50, hvor hans Gavebrev paa Bygningstomt til Moss borgerlige Realskole fra 1837 er aftrykt (senere optrykt i Moss komm. Middelskoles Indbyd.-skr. 1886, S. 34—35 og i Sandberg's Meddel. om Moss, S. 385—86).

Beskrivelse over Kjøbstaden Moss. Forfattet. Med et lithograferet Kart. Moss 1834. 4. 1 Pl., 72 S. (Jfr. F. A. Z. Sandberg: Meddelelser om Kjøbstaden Moss. S. III; Richard Olsen: Fra det gamle Moss, passim).

Tillæg til Byfoged Vogts Beskrivelse over Kjøbstaden Moss [udgivet efter hans Optegnelser]. Moss 1853. 4. 13 S.

Beretning om Canalen i Moss over Verlesanden. Med et Grundrids. Moss 1856. 4. 40 S, 1 Bl., 1 Pl. (Optrykt i F. A. Z. Sandberg's Meddel. om Moss, S. 40—89). —

I Illustreret Nyhedsblad *1856*, S. 125: Mosse-Kanal.

I Morgenbladet *1845*, No. 147 Till.: Foredrag i Sagen ang. Brændeviins-brænder-Lovgivningen.

Vogt, David, ældste Broder af ovennævnte Arne V., er født i Oslo den 3 April 1846, blev Student med Laud fra Kristianssands Kathedralskole 1865 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1871. Han blev udnævnt til Kateket i Farsund 21 Januar 1873, forflyttet i samme Stilling til Mandal 18 August 1877 og udnævnt til Sogneprest i Flesberg

15 April 1882, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 14 Marts 1890. Han var dereftet konstitueret Prest ved Kapellet ved Krohgstøtten i Kristiania og konst. Prest ved Byens Arbejdsanstalt, indtil han 24 Marts 1900 blev udnævnt til Sogneprest ved Gamle Akers Menighed i Kristiania. Han var Medlem af Farsunds Kommunestyre 1874—77 og Valgmand for Vanse 1876.

* 22 April 1873 *Emma Kirstine Maria Munthe-Kaas* (f. 22 April 1847), Søster af ovennævnte (IV. 209) Adjunkt H. M.-K.

Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 161. — *Digt* til ham i Lister og Mandals Amtstid. 1882, No. 39.

Hvorved skal den Unge holde sin Sti ren? Af en Konfirmationstale i Flesberg Kirke d. 30te September 1883. Kra. 1884. 8. 4 S. (Anon.).

Lader de smaa Børn komme til mig. Konfirmationstale i Flesberg Kirke d. 20de April 1884. Kra. 1884. 8. 4 S. (Anon.).

Herre, bevar mig i Pagten! Konfirmationsord. Kra. 1885. 8. 40 S. (Anm. i Luth. Ugeskrift XVIII. 195—96). — 2det Oplag. Kra. 1901. 8. 40 S.

Paa Konfirmationsdagen. Kra. 1888. 8. (Anm. af D. T.[hrap] i Kirkl. Literaturtid. f. de skand. Lande I. 159; i Morgbl. 1889, No. 211). — 3die Oplag. Kra. 1898. 8. 44 S. — 4de Oplag. Kra. 1903. 8. 44 S.

Af For Fattig og Riig var han Redaktør 1892—1895 (3. R. IX.—4. R. III.), det første Aar sammen med C. Hansteen; i Anledning af hans Udtræden af Redaktionen jfr. Morgbl. 1895, No. 585 [af D. Thrap]. Heri er af ham bl. A. i *3. R. I.* (1884), S. 129—31: Hvorved skal den Unge holde sin Sti ren? S. 305—7: Lader de smaa Børn komme til mig. — *III.* S. 153—56: Udvælger Eder idag, hvem I vil tjene! S. 329—31: Jesus er Veien. — *IV.* S. 321—23: Den gode Bekjendelse. — *V.* S. 113—15: Guds Hus; S. 219—23: Den ømme Opmærksomhed mellem Ægtefæller; S. 337—40: De helliges Samfund. — *VI.* S. 142—44: Bliv du i det, som du har lært; S. 297—301: Herren vil kaste Ild paa Jorden. — *VII.* S. 113—16: Disciplenes Herlighed; S. 321—24: Et fast Hjerte. — *4. R. I.* S. 105—110: Den Kristnes Visdom. — *III.* S. 311—12: Ved Graven (Digt); S. 401: Julaften (Digt).

I Luthersk Ugeskrift *XI.* (1882), S. 295—99 og 311—17: Prester i Mandal (jfr. Vidar 1888, S. 76). — *XV.* (1884), S. 193—98: Lidt Kirkehistorie fra Flesberg (jfr. S. 282—85). — *XVI.* S. 249—55: Vor Høimesse-Liturgi. — *XIX.* (1886), S. 262—66 og 291—96: Hvorledes drives Konfirmantundervisningen bedst? — *XXIV.* (1888), S. 382—84: Vor Tids Sekterisme. — *1891,* S. 314—17: Allehelgensaften 1891. — *1892,* S. 125—27: Om Bispevalg (jfr. S. 104 fg. og 122 fg.).

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Prædikener, udg. ved T. Chr. Frich og H. Halvorsen, 2den Række (Bergen 1888), S. 124—30: Fastelavns-Søndag.

I Morgenbladet har han siden Midten af 80-Aarene skrevet Anmeldelser, væsentlig af religiøs Literatur, under Merket d. Fra 24 Novbr. 1895 til 24 Novbr. 1901 skrev han de stadige Søndagsbetragtninger i Bladet, og i Aarenes Løb har han her ogsaa skrevet flere Digte (saaledes *1901,* No. 751 og 824, *1902,* No. 583, *1903,* No. 712). — *1903,* No. 133: Gamle Akers Kirke.

I Lister og Mandals Amtstidende *1877,* No. 101 og *1878,* No. 101: Boganmeldelser. — *1879,* No. 5, 7, 8 og 9: Opfindelse — Tidsaand [ɔ: om Søndagens

rette Brug]; No. 49 og 50: Haugianismen før og nu; No. 65: Bazar for Sømandsmissionen. — *1880*, No. 7 og 8: Tanker til Eftertanke; No. 103: Børnenes Juledøn (Digt). — *1881*, No. 45 og 46: Lærerens Personlighed. — *1882*, No. 90—92: Præster i Mandal. — Desuden skrev han her jevnlig om Kirke- og Skolespørgsmaal, for det meste polemisk mod S. Jaabæk.

Videre findes af ham i 70-Aarene nogle Korrespondancer fra Farsund til Christianssands Stiftsavis og i Slutten af 80-Aarene nogle Opsatser i Christianssands Tidende.

Vogt, David Monrad, Søn af nedennævnte Statsraad *Jørgen Herman V.*, blev født i Kristiania den 11 Septbr. 1821, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1841 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Januar 1848. Han blev 1850 Kopist og 2 Maj 1855 udnævnt til Fuldmægtig i Statssekretariatet, i hvilken Stilling han døde ugift den 12 Oktbr. 1860. Sommeren 1848 deltog han som Frivillig i den dansk-tyske Krig.

Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 160; C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 189; J. H. Vogt's Optegnelser II., S. 72.

Sammen med C. Ruge udgav han Norges Hof- og Statskalender for *1859* og samme for *1860*.

Vogt, Hans Holmboe, Søn af Overretsassessor *Nils Lorenz V.* (f. 1 April 1813, † 1 Novbr. 1870) og *Kaja Johanne Holmboe* (ovennævnte Rektor H. Holmboe's Datter, f. 25 August 1826, † 29 Novbr. 1865), er født i Kragerø 14 Juni 1860, blev fra 1874 opdraget hos sin efternævnte Farbroder Volrath Vogt og blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1876. Han tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1880 og blev i August s. A. autoriseret som Fuldmægtig hos Advokat C. H. Schweigaard; efterat denne i Decbr. 1880 var blevet udnævnt til Statsraad, tiltraadte Vogt i Marts 1881 en Udenlandsrejse, hvorfra han først i Marts det følgende Aar vendte tilbage, og efter en kort journalistisk Virksomhed blev han i Forsommeren 1882 edsvoren Fuldmægtig hos Sorenskriveren i Trøgstad. Høsten 1883 blev han ansat i Indredepartementet, 18 Juni 1895 konstitueret som Politimester i Sarpsborg og 3 Septbr. 1898 udnævnt til Assessor i Kristiania Byret. Under sin Ansættelse i Indredepartementet havde han i 1884 og 1888 Universitetsstipendium til Studieophold i Udlandet, og ved Vaarfiskerierne i Finmarken i Aarene 1892—1895 var han beskikket som extraordinær Dommer, ligesom han i de samme Aar gjentagne Gange var konstitueret som Byretsassessor; under sit Ophold i Sarpsborg var han et halvt Aar konstitueret som Statsadvokat.

Portræt med Biografi i Studenterne fra 1876 (Kra. 1901), S. 264—65. Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 158.

Den nordiske Obligationsret. Ved G. W. Gram og Hans H. Vogt. (Nordisk Retsencyklopædi II.) Kbh. 1888. 8. (Deri er af Vogt: Obligationsrettens specielle Del, S. 105—454).

I De nordiske Retskilder ved Ebbe Hertzberg (Nordisk Retsencyklopædi I., Kbh. 1890), S. 216—34: Lovenes stedlige Grændser.

I Morgenbladet, hvis Redaktionssekretær han var et Par Maaneder om Vaaren 1882, begyndte han at skrive allerede i sine Studenterdage, og her har han i Aarenes Løb leveret adskillige Artikler af politisk og andet Indhold, oftest anonymt, delvis under Mærkerne H. og H. H. V.

Desuden findes Artikler af ham i Sarpen og i Finmarks-Aviserne i 90-Aarene. Han har besørget Fr. Brandt's Tingsret, 3. Udg., Kra. 1892.

Vogt, Henrik Ludvig Volrath, Brodersøn af ovennævnte Byfoged David V. og Søn af Sogneprest til Rerslev, fra 1820 til Tune i Smaalenene, *Johan Nilsen V.* (f. paa Bragernes 31 Marts 1783, † 15 April 1859) og dennes 2den Hustru *Henriette Elisabeth Lorenzine Juhl* (f. i Jylland 23 Decbr. 1790, † 29 Juli 1846), blev født i Rerslev paa Sjælland den 14 Febr. 1817, men kom allerede som 3-Aars Gut til Norge, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1834 og tog i Decbr. 1838 theologisk Embedsexamen med Udmærkelse («Indstilling»). Han var Timelærer ved Kristiania Borgerskole 1839—40; den 8 Febr. 1839 blev han ansat som Timelærer ved Kristiania Kathedralskole, hvor han 6 Maj 1840 blev konstitueret Adjunkt, 23 Marts 1852 virkelig Adjunkt og 28 Maj s. A. udnævnt til Overlærer, i hvilket Embede han døde ugift 19 Juli 1889. Han foretog 1845—46 en Rejse til Tyskland, Italien, Frankrige og England, 1851 en Rejse til England, Frankrige, Spanien og Italien og Marts—Juni 1863 en Rejse til Ægypten, Syrien og Palæstina. Han blev R. N. O. 1887. I Anledning af hans 50-Aars Jubilæum som Lærer 8 Febr. 1889 blev der blandt hans Elever sat i Gang en Subskription til et Legat med hans Navn, som Aarsdagen efter overleveredes til Kristiania Kathedralskole til Støtte for en fra denne udgaaet theologisk Student.

Nekrologer i Morgbl. 1889, No. 384 [af L. Daae], jfr. No. 395; i Aftpst. No. 415; i Norsk skoletid. s. A. S. 257—58. Jfr. Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1056; Nord. familjebok XVII. 1297—98 af E. H.[artmann]; L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 158; Morgbl. 1889, No. 73 og 76 (ang. hans 50-Aars Jubilæum som Lærer); 1902, No. 475 (af Jens Raabe); 1903, No. 570 af H. H. V.[ogt]; Elise Aubert: Fra de gamle Prestegaarde, S. 88—89.

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Christiania Cathedralskole 1841. Nogle indledende Ord til det Nye Testamentes historiske Skrifter, til Brug for Disciplene. Chra. [1841]. 4. 23 S. (Anm. af J. H. i Norske Univ.- og Skole-Ann. 2 R. I., S. 380[ɔ: 480]—84).

Udtog af Kirkehistorien nærmest til Brug ved de lærde Skoler. Chra. 1843. 8. 1 Bl., 61 S. (Anm. i Morgbl. 1843, No. 283).

Forklaring af Matthæi Evangelium til Skolebrug. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Christiania Kathedralskole 1849. Chra. [1849]. 8. 76 S.

Forklaring af Mattæus's Evangelium for Latin- og Realgymnasier. Anden Udgave. Kra. 1881. 8. 1 Bl., 131 S. (Anm. [af O. L. Krohg] i Morgbl. 1881, No. 79; af T. i s. Bl. 1882, No. 58).

Forklaring af Johannes's Evangelium til Skolebrug. Chra. 1856. 8. 1 Bl., 100 S.

[1.] **Bibelhistorie** med Lidt af Kirkens Historie. Med et Kaart. Kra. 1858. 8. 2 Bl., 92 S., 1 Kart. (Ved kgl. Resol. af 6 Marts 1858 autoriseret til Brug i Almueskolerne. Anm. af John Stenersen i Norsk Kirketid. 1858, Sp. 325—33; af A. Feragen i Den norske Folkeskole, N. R. I. 181—84; af W. i Morgbl. 1858, No. 98; i Chra.-Pst. s. A. No. 295; i Folke 1860, S. 379—84. Jfr. Morgbl. 1859, No. 25, 42, 44 (af John Stenersen) og 76). — Andet autoriserede Oplag. Kra. 1859 [ɔ: Decbr. 1858]. (Anm. af A. Feragen i Den norske Folkeskole, N. R. II. 225—35; af John Stenersen i Norsk Kirketid. 1859, Sp. 25—26). — Tredie aut. Opl. Kra. 1860. 8. 2 Bl., 98 S., 1 Kart. — Fjerde aut. Opl. Kra. 1861. 8. 2 Bl., 100 S., 1 Kart. — Femte aut. Opl. Kra. 1863 [ɔ: 1862]. — Sjette aut. Opl. Kra. 1864. — Syvende aut Opl. Kra. 1866. — Ottende aut. Opl. Kra. 1867. — Niende aut. Opl. Kra. 1869. — Tiende aut. Opl. Kra. 1870. — Ellevte aut. Opl. Kra. 1871. — Tolvte aut. Opl. Kra. 1873. — Trettende aut. Opl. Kra. 1874. — Fjortende aut. Opl. Kra. 1875. — Femtende aut. Opl. Kra. 1876. — Sextende aut. Opl. Kra. 1877. — Syttende aut. Opl. Kra. 1879. — Attende aut. Opl. Kra. 1880. — Nittende aut. Opl. Kra. 1881. — Tyvende aut. Opl. Kra. 1882. — Enogtyvende aut Opl. Kra. 1883. — Toogtyvende aut. Opl. Kra. 1884. — Treogtyvende aut. Opl. Kra. 1885.

Bibelhistorie med lidt af kirkens historie. Med et kart. Fireogtyvende autoriserede oplag. Kra. 1887. 8. 2 Bl., 100 S., 1 Kart. — Femogtyvende aut. opl. Kra. 1888. („Med 25de oplag er, her i landet, trykt en million"). — Sexogtyvende aut. opl. Kra. 1889. — Syvogtyvende aut. opl. Gjennemseet af A. Chr. Bang. Kra. 1890. 3 Bl., 102 S., 1 Kart. — Otteogtyvende aut. opl. Kra. 1891. — Niogtyvende aut. opl. Kra. 1892. — Tretiende aut. opl. Med to karter. Kra. 1893. — 31te aut. opl. Kra. 1894. — 32te aut. opl. Kra. 1895. — 33te aut. opl. Kra. 1897. — 34te aut. opl. Kra. 1898. — 35te aut. opl. Kra. 1899. („Med 35te oplag er, her i landet, trykt 1½ million"). — 36te aut. opl. Kra. 1900. — 37te aut. opl. Kra. 1901. — 38te aut. opl. Kra. 1902. — 39te aut. opl. Kra. 1903. (Jfr. Artikelrækken [af N. Hertzberg?] „Behøves der ny Bibelhistorie for Folkeskolen?" i Morgbl. 1896, No. 710, 752 og 1897, No. 22).

Bibelhistorie med lidt af kirkens historie. Gjennemseet og ordnet efter tidsfølgen af A. Chr. Bang. Med to karter. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 108 S., 2 Karter.

Bibelhistorie med Lidt af Kirkens Historie. Med et Kaart. 9de Tusinde. Chicago 1897. 8. — 11te Tusinde. Chicago 1898. 8. 2 Bl., 106 S., 1 Kart.

Bibelhistorie med nogle Rettelser samt en liden Kirkehistorie, omarbeidet af B. J. Muus. Decorah, Iowa 1871. 8. 2 Bl., 95 S., 1 Kart. (Jfr. P. Vogt i Morgbl. 1871, No. 309 og 1872, No. 98 A, hvortil B. J. Muus i Luth. Kirketid. N. R. IX. 66—70).

Vogts Bibelhistorie med Billeder. Teksten efter den norske Synodes [ɔ: frg.] Udgave. Decorah, Iowa 1888. 8. 120 S., 1 Kart.

Bibelsoga med noko av kyrkjesoga. Med 2 kart. Paa landsmaal

ved Per Riste. (Etter 32te upplag). Fyrste godkjende utgaava. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 105 S., 2 Karter. — Andre godkjende utgaava. Kra. 1900.

Biblian-historia toimittanut V. V. Vtides painos. Kristianiassa 1864 [ɔ: 1865]. 8. 221 S., 1 Kart. (Med jevnstillet kvænsk og norsk Text, ogs. med norsk Titelblad). — [Nyt Oplag]. Kahdeskymmenes painos. Kra. 1884. 8. 221 S., 1 Bl., 1 Kart. — [Forkortet Udgave]. Kra. 1884. 8. 188 S., 1 Bl., 1 Kart.

Bibbalhistoria ja vehaš girko historiast. čali V. V. Samas jorggaluvvum ovta Sabmelažast. Ucca ædnam-kartačin. Kristianiast 1866. 8. 301 S., 1 Kart. (Med jevnstillet lappisk og norsk Text, ogs. med norsk Titelblad). — [Nyt Oplag]. Kra. 1882. 8. 293 S., 1 Kart. — [Nyt Oplag]. Kra. 1889. 8. 291 S., 1 Kart. — [Nyt Oplag]. Kra. 1898. 8. 287 S., 1 Kart.

Biblisk historia jemte kristna kyrkans historia i kort sammandrag. Med en bibelkarta. Med författarens tillstånd öfwersatt från fjortonde autoriserade upplagan. Lund 1876. 8. 3 Bl., 107 S., 1 upag. S., 1 Kart. (Jfr. Norsk skoletidende 1889, S. 62—63 og 281—82 af Henrik Røstdahl, S. 124 af H. B., S. 214—15 af V. Vogt).

Biblisk historia. Öfversatt och bearbetad af Lennart Ribbing. Med en bibelkarta. Lund 1891. 8. VIII S., 144 S., 1 Kart. — 2. uppl. Lund 1894. 8. VIII S., 147 S., 1 Kart.

Barnabibel jemte en kort berättelse om kristendomens utbredande. Tawastehus. — Fjerde upplagan. Taw.-hus 1869. 8. IV S., 107 S., 1 Kart. — Åttonde uppl. Tammerfors 1878. 8. 112 S. — 9. uppl. T.fors 1886. 8. 107 S. — 10. uppl. T.fors 1888. 8. 107 S. — 11. uppl. T.fors 1890. 12. 108 S. (Om denne af Lektor G. E. Eurén uden Forf.s Vidende foretagne og udgivne Oversættelse, der fremtraadte som finsk-svensk Original uden Angivelse af den norske Forf.s Navn, se Morgbl 1870, No. 305 og 1872, No. 59 A. En Paralleludgave med den samme Mangel af Ophavs-Angivelse er følgende kvænske Oversættelse).

Lasten Raamattu ja lyhy kertomus kristikunnan lewiämisestä Neljäs painos [ɔ: 4. Udg.]. Hämeenlinnassa [ɔ: Tawastehus] 1868. 8. 110 S., 1 Kart. — Kymmenes painos [ɔ: 10. Udg.]. Tammerfors 1878. 8. 112 S., 1 Kart. — Yhdestoista painos [ɔ: 11. Udg.]. T.fors 1881. — [13. Udg.] T.fors 1884. — [14. Udg.] T.fors 1885.

Bible History for christian schools, revised; together with a short church history, re-written by B. J. Muus. Translated from the Norwegian. Decorah, Iowa 1878. 8. 122 S, 1 Bl.

Ny tantara ny soratra masina. Nadikany M. Borgen. Antananarivo 1874. 8. 153 S.

[2.] **Bibelhistorie** for Almueskolerne i Byerne. Med et Kart. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 123 S., 1 Kart. (Udvidet Udgave af den første Bibelhistorie. Anm. [af D. Thrap] i Morgbl. 1882, No. 282 A). — Andet oplag. Kra. 1889. 8. 2 Bl., 124 S., 1 Kart. — Tredje oplag, besørget ved J. A. Saxlund. Med to karter. Kra. 1894. — [Samme] for folkeskolerne i byerne. Fjerde oplag. Kra. 1896. — Femte opl. Kra. 1899. — Sjette opl. Kra. 1901.

[3.] En større **Bibelhistorie**. [I.] Det gamle Testamente. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Christiania Kathedralskole 1859. Chra. [1859]. 8. 4 Bl., 170 S., 2 Karter. (Anm. i Chra.-Pst. 1859, No. 186 og 247; [af S. Krognæss] i Norsk Kirketid. f. A. Sp. 561—65; af G. B[ergh] i Den norske Folkeskole N. R. II. 297—99; af John Stenersen i Morgbl. 1859, No. 231). — [II.] Det nye Testamente. Indbyd.

ftr. t. d. off. Ex. ved Chra. Kathedralskole 1860. Chra. [1860]. 8. 4 Bl., 175 S. (Anm. af S. M. Krognæss i Norsk Kirketid. 1860, Sp. 609—613; af G. B[ergh] i Den norske Folkeskole N. R. III. 301; af J. P. B. i s. Bl. IV. 65—75; i Folke 1860).

En større Bibelhistorie med Beskrivelse af det Hellige Land. Chra. 1861. 8. 6 Bl., 349 S. (Endret Udg. af frg.; anm. i Almueskoletid. 1861, S. 110). — Andet Oplag. Med et Kaart over Jerusalem. Chra. 1865. 8. VIII S., 318 S., 1 Kart. — Tredie Oplag. Chra. 1870. 8. VIII S., 326 S., 1 Kart.

(En større) Bibelhistorie med Beskrivelse af det Hellige Land for Middelskolen. Med et Kaart over Jerusalem. Fjerde Oplag. Kra. 1875. 8. VIII S., 335 S., 1 Kart. — Femte Oplag. Med to Karter. Kra. 1880. 8. VIII S., 340 S., 2 Karter. — Sjette, forkortede Oplag. Kra. 1885. 8. VII S., 304 S., 2 Karter.

[4.] **Bibelhistorie** med Beskrivelse af det Hellige Land for Borger- og høiere Almueskoler. Kra. 1862. 8. 1 Bl., 203 S., 2 Bl. (Anm. af A. Feragen i Den norske Folkeskole N. R. V. 285—87; af John Stenersen i Almueskoletid. 1862, S. 91—92). — Andet Oplag. Kra. 1865. 8. 1 Bl., 204 S., 2 Bl., 1 Kart. — Tredie Oplag. Med et Kaart. Kra. 1867. 8. 1 Bl., 212 S, 1 Kart. — Fjerde Oplag. Kra. 1870. 8. 3 Bl., 214 S., 1 Kart. — Femte Oplag. Kra. 1873. 8. 3 Bl., 217 S., 1 Kart. — Sjette Opl. Kra. 1875. — Syvende Opl. Kra. 1877. — Ottende Opl. Kra. 1880. — Niende Opl. Med to Karter. Kra. 1882. — Tiende Opl. Kra. 1885. 8. 3 Bl., 218 S., 2 Karter.

Bibelhistorie med beskrivelse af det hellige land for middelskolen. (Mellemste bibelhistorie). Med to karter. Ellevte oplag. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 226 S., 2 Karter. (Jfr. Hans Smith i Kirkl. Literaturtid. II. 106—112). — Tolvte oplag. Gjennemseet af A. Chr. Bang. Kra. 1890. — Trettende opl. Kra. 1892. — Fjortende opl. Kra. 1895. 8. 4 Bl., 219 S., 2 Karter. — Femtende opl. Kra. 1898. 8. 4 Bl., 220 S., 2 Karter.

Bibelhistorie for middelskolen. Forkortet af A. Chr. Bang. Med to karter. Første forkortede oplag. Kra. 1898. 8. VII S., 124 S., 2 Karter. (Anm. af Th. Caspari i Aftenpst. 1898, No. 612). — Andet forkortede oplag. Godkjendt af departementet. Kra. 1901.

Skolbibel. Öfversättning [ved G. E. Eurén uden Angivelse af Originalens Forfatter eller Sprog]. Tawastehus 1865. 8. (Samme Oversætter udgav ogsaa en kvænsk Oversættelse paa samme Maade, jfr. ovenfor under den lille Bibelhistorie).

Forklaring af Luthers lille Katekismus, efter Pontoppidan. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Kristiania Kathedralskole 1865. Kra. [1865]. 8. 2 Bl., 85 S. (Anm. [af F. S. Schiørn] i Luth. Kirketid. VI. 155—60, hvortil V. Vogt S. 251—55; i Morgbl. 1865, No. 244; af O. S. H.[ansen] i Den norske Folkeskole 3. R. I. 249—55). — Rettet Udgave. Kra. 1866. 8. 2 Bl., 79 S. (Anm. [af F. S. Schiørn] i Luth. Kirketid VII. 390—99, jfr. „Et Par Ord i Striden om „vi" og „os" i Overlærer Vogts Forklaring" af J. N. Skaar i s. Bl. VIII. 17—20, hvortil Svar [af Schiørn] S. 97—103 og Slutningsord af Skaar S. 166—70; anm. i Den norske Folkeskole 3. R. II. 231—32, jfr. IV. 89—92; af Lektor P. Waldenström i Pædagogisk tidskrift 1866, S. 373—79). — Tredie Udgave. Kra. 1867. 8. 2 Bl., 84 S. — Fjerde Udgave. Kra. 1870. 8. 1 Bl., 81 S. (Anm. [af F. S. Schiørn] i Luth. Kirketid. N. R. IV. 55—57; jfr. Morgbl. 1871, No. 133 og 181; Chr. Hansen i Norsk Skoletid. 1874, S. 235—36). — Femte Udgave. Kra. 1880. 8. 1 Bl., 78 S. — Sjette Udgave. Kra. 1884. 8. 1 Bl., 62 S.

Kirkehistorie til Skolebrug. Kra. 1865. 8. 2 Bl., 84 S. (Noget øget Optryk efter Læsebog for Folkesk. og Folkehj. Anm. af Th. C. B.[ernhoft] i Luth. Kirketid. VI. 77). — Andet Oplag. Kra. 1874. — Tredie Oplag. Kra. 1877. 8. 2 Bl., 96 S. — Fjerde oplag. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 98 S. (Anm. [af D. Thrap] i Morgbl. 1883, No. 242). Tillæg til samme. Kra. 1885. 8. VIII S. (Uden særskilt Titel). — 5te oplag. Kra. 1886. 8. 2 Bl, 108 S. — Sjette oplag. Kra. 1889. — Ottende, uforandrede oplag. Kra. 1892. — Niende, uforandrede oplag. Kra. 1897. — Tiende, uforandrede oplag. Kra. 1901. (Om en paa Grundlag af dette Værk udarbejdet «Kirkehistorie for folkeskolen» af A. Tollefsen, som hurtig inddroges og omarbejdedes, se Dagbl. 1891, No. 134, hvortil A. Tollefsen i Morgbl. s. A. No. 291, jfr. ovenfor V. 784).

Reise i Ægypten, det Hellige Land og Syrien i 1863. Første Hefte. Ægypten. Særskilt Aftryk af „Folkevennen", 13de Aarg., 1864. Chra. 1864. 8. 64 S. (Jfr. Illustr. Nyhedsbl. 1864, S. 184).

Reise i det Hellige Land og Syrien. Med 22 Træsnit og 1 lith. Kaart. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Første Tillægshefte til „Folkevennen", 14de Aarg. 1865. Kra. 1865. 8. IV S., 276 S., 1 Kart. (Ogsaa med Titel: Reise i Ægypten, det Hellige Land og Syrien i 1863. Andet Hefte. Det Hellige Land og Syrien).

Det Hellige Lands Folkemængde. (Af et Skrift, som er under Arbeide.) Særskilt Aftryk af „Folkevennen" 15de Aarg. 2det Hefte. Kra. 1866. 8. 16 S.

Det Hellige Land. (Af et Skrift, som er under Arbeide). Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Kristiania Kathedralskole 1868. Kra. 1868. 8. 2 Bl., 127 S., 1 Kart. (Anm. i Norden V. 464—65).

Det Hellige Land. Med 96 [ɔ: 99] Billeder og 6 Karter. Kra. [1878—] 1879. 4. XI S, 789 S., 2 upag. S. («Paa denne Bog har jeg arbeidet i femten Aar». Anm. i Norsk Skoletid. 1878, S. 110—11 og 1880, S. 141; i Luth. Kirketid. 4. R. VIII. 111—12; i Dagbl. 1878, No. 177; af J. Belsheim i Aftpst. s. A. No. 193; af Th. i Aftbl. 1879, No. 252; i Fædrelandet s. A. No. 55; i Kalkar's Theol. Tidsskr. 1880, S. 377 fg. af Udg.). — Andet Oplag. Med 99 Billeder og 7 Karter. Kra. 1889. 4. XI S., 893 S., 2 upag. S., 1 Portr. (Anm. af M. F.[ærden] i Kirkl. Literaturtid. f. d. skand. Lande II. 75—76; i Norsk skoletid. 1889, S. 225—26).

Mattæus's Evangelium i ændret Oversættelse med Anmærkninger. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 91 S. (I Chra. Kathedralskoles Indbydelsesskrift 1884. Anm. af M. F.[ærden] i Luth. Ugeskr. XVII. 63—64 og 107—110; af J. H. H. Brochmann i Morgbl. 1884, No. 274 A).

Stykker af 12 Kapitler af første Mosebog, i ændret Oversættelse med Anmærkninger. Kra. 1886. 8. 14 S. (I Chra. Kathedralskoles Indbyd.-skr. 1886. Anm. af J. H. H. B.[rochmann] i Morgbl. 1886, No. 341).

I Norsk Kirketidende *1858*, Sp. 736—39: Skal ἄνωθεν Joh 3, 3 oversættes ved „paany" eller ved „fra oven"? — *1860*, Sp. 689—93: Hvorledes skulle Joh. 21, 15—17 og 2, 4 oversættes? — *1861*, Sp. 616—21: Johannes den Døbers Spørgsmaal til Jesus. (Matth. 11, 2—6; sml. Lucas 7, 18—23).

I Folkevennen *XIII*. (1864), S. 177—201 og 369—406: Reise i Ægypten, det Hellige Land og Syrien i 1863. — *XV*. S. 104—118: Det Hellige Lands Folkemængde. (Begge Artikler ogs. i Særtryk). — *XX*. (1871), S. 251—69: Hebron. Mamre Egelund med Abrahams Træ. Patriarkernes Grave.

I Theologisk Tidsskrift *IX.* (1866), S. 161—84: Højsletten østenfor Jordan; S. 529—54 og *X.* S. 1—44, 390—424: Det Hellige Lands Vande. — Ny Række *II.* 250—63: Beskrivelse af Jerusalem.

I Norsk Folkeblad *I.* (1866), S. 140—42: Den Hellige Gravs Kirke i Jerusalem.

I Luthersk Ugeskrift *XII.* (1882), S. 366—69 og *XIII.* (1883), S. 11—14: Gammelt og Nyt om Palæstina. — *XVII.* (1885), S. 377—83: Den nye Bibeloversættelse. — *XXII.* (1887), S. 273—74: Hvorledes skal Mattæus 26, 45 oversættes?

I Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet III. (2. Opl.), S. 212—51: Kirkehistorie.

I Christiania-Posten *1853*, No. 1588: Anm. af Den bibelske Historie efter J. H. Kurtz ved N. Hertzberg; No. 1656: Udflugt fra Madrid til Escorial; No. 1692, 1699, 1706 og 1707: Lidt fra en Reise i Spanien.

I Morgenbladet *1861*, No. 227: Lidt af og om Biskop Kierkegaards Foredrag i Universitetets Festsal 9de August (jfr. No. 229). — *1862*, No. 105: Om nogle Bøger, som have oplevet mange Oplag; No. 163 og 164: Mere om Nissens Samtaler over den bibelske Historie (jfr. Aftbl. s. A. No. 106, 107 og 144). — *1871*, No. 309 og *1872*, No. 98 (om den norske Synodes omarbejdede Udgave af hans lille Bibelhistorie). — *1875*, No. 360 B: Anm. af Fra Østerland af P. Blom (hvortil P. Blom i s. Bl. 1876, No. 56 B). — *1876*, No. 191 A: Anm. af E. Blix's De vigtigste Udtryk for Herre og Fyrste i de semitiske Sprog. — *1882*, No. 12 A og 13 A: Pastor Koren og Kana. — Professor Dietrichson og en Juleaften i Betlehem (jfr. L. Dietrichson i Luth. Ugeskr. X. 407—416 og Svar fra samme i Morgbl. 1882, No. 26 A, hvortil V. Vogt i No. 33 A; W. F. Koren i Luth. Ugeskr. X. 280, Svar fra —t. i Morgbl. 1882, No. 20 A, hvortil V. Vogt i No. 27 A, En Palæstinafarer i No. 58); No. 151 A: Anm. af Bibelsoga ved Paulson og Mo; No. 193 A: Anm. af Udsigt over Kirkehistorien af H. M. Dahl; No. 289 A: Lidt nyt om Palestina; No. 355 A: En Julenat i Betlehem. — *1884*, No. 279 A: Hvorledes bør Mattæus 28, 19 rettelig oversættes? — *1885*, No. 262 og 264: Anm. af Den helige saga og kjerkjesaga av O. J. Høyem (hvortil Høyem i No. 288 og 289 med Svar af Vogt i No. 302); No. 466: Indlæg i Striden om Kand. Brekkes engelske Læsebog (jfr. ovenfor V. 836). — *1886*, No. 200: Rektor Horns Geografier. Skoleatlasser. Norgeskarter. — *1888*, No. 261: Det norske Bibelselskabs sidste Oversættelse af det Gamle Testamente, ved Professor Caspari.

I Aftenbladet *1865*, No. 93, 108 og 134: Breve fra en Reisende. — *1868*, No. 258: Anm. af Bibelsk Real-Ordbog af C. A. Holmboe.

Vogt, Jacob, Broder af ovennævnte Fuldmægtig David Monrad V., er født i Kristiania 26 April 1819, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1838 og tog i Oktbr. 1848 medicinsk Embedsexamen med Laud. De første Maaneder af Aaret 1849 tjenstgjorde han som Koleralæge i Bergen og paa Lysekloster og var fra Maj s. A. til Slutningen af Oktbr. 1850 ansat som Underlæge i den danske Hær. Efter Hjemkomsten begyndte han Privatpraxis i Kristiania, idet han desuden til 1852 var ansat som Kandidat ved Rigshospitalet og til Begyndelsen af 1854 var Amanuensis hos Professor W. Boeck; fra Maj til Oktbr. 1853 var han ansat som Skibslæge paa Korvetten «Nordstjernen» under dens Togt til Øster-

sjøen og Edinburgh; fra Maj 1854 tjenstgjorde han i tre Aar som Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling og fra Maj 1859 til Udgangen af 1862 som Fattiglæge i Kristiania. 21 August 1862 udnævntes han til national Korpslæge i Bergenske Brigade, forsattes 3 Decbr. 1863 i samme Egenskab til 1ste Akershusiske Infanteribrigade, blev 9 Septbr. 1875 befordret til garnisonerende Korpslæge ved Armeens Hovedstation, udnævntes 20 Januar 1877 til Brigadelæge i 1ste Akershusiske Brigade (med Bopæl i Fredrikshald), fra 22 Juni 1889 med Titel og Rang af Sanitetsmajor, fra hvilket Embede han ifølge Aldersgrænseloven af 1895 erholdt Afsked 10 Oktbr. 1896. I Forening med Korpslæge C. Smith udarbejdede han i 1866 Planen for Anlægget af Sygelejren paa Gardermoen, og 1874—1877 var han Medlem af Kommissjonen for Opførelse af nyt Rigshospital. Fra 1860 til sin Fraflyttelse fra Kristiania 1877 var han Kasserer og Regnskabsfører for Understøttelsesforeningen for norske Læger og deres Enker; han var i flere Aar Medlem af Repræsentantskabet for Kristiania Theater, i hvis Direktion han var Formand fra Septbr. 1864 til Januar 1865. Han tog i 1868 Initiativet til Oprettelsen af «Legatet til Understøttelse for ældre Lejeboere i Arbejderboligerne», som med Støtte af flere Medlemmer af «Selskabet til Anskaffelse af Arbejderboliger i Kristiania» (af 1851), saaledes af Prof. Schweigaard, blev istandbragt i Tilslutning til dette. I Fredrikshald var han Medlem af Byens Repræsentantskab 1885—1896 og ligesaa af dens Sundhedskommissjon. Han blev 25 Juli 1851 R. D. O., 14 Novbr. 1864 R. N. O., 21 Januar 1890 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og erholdt 1876 den danske Erindringsmedalje samt 3 Septbr. 1898 Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Jfr. F. C. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 469—71; Aftpst. 1899, No. 309; C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 190—92; L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 159.

[Documenter vedk. bebyggelsen paa vore exercerpladse]. Fr.hald 1887. 4. 11 S., 6 Profiler og Planer. (5 Skrivelser fra 1873—1878 aftrykte uden Titelblad eller fælles Titel).

I Norsk Magazin f. Lægevidenskaben, 2. Række *XVII*. (1863). S. 391—403: Anm. af W. Boeck's «Recherches sur la syphilis» (sammen med A. Holst).

I Norsk militært Tidsskrift, *B. 46* (1883), S. 348: Om revaccinationens nytte. — *B. 50*, S. 529—31: Et par bemærkninger [om Soldaternes Udrustning].

I Tidsskrift for praktisk medicin *1889*, S. 416—17 (om Sessionslægers Forhold til Sygeattester, jfr. S. 393, 433 og 436).

I Tidsskrift f. d. norske lægeforening *1890*, S. 422—28: Om hvorledes medlemmer af den norske lægeforening skal stille sig ligeoverfor kolleger, som ikke har sluttet sig til foreningen (med Svar fra H. M. Meyer S. 513—15, Tilsvar fra Vogt 1891, S. 34—36, nyt Svar fra Meyer S. 71—74 og afsluttende Bemærkninger af Red. S. 74—77).

I Dagbladet *1863*, No. 18 (Svar til Fattigforstander Ording i Anl. af en Artikel om Medicin for Fattigvæsenets Regning, jfr. No. 14 og 22).

I Morgenbladet *1890*, No. 310: Legat for ældre Leieboere i Arbeiderboligerne.

I C. J. Anker's Norske frivillige i de danske forsvarskrige (Kra. 1887), S. 190—92 har han givet en Fremstilling af sin Tjeneste i den dansk-tyske Krig 1849—50.

Vogt, Jens Theodor Paludan, Søn af nedennævnte Sogneprest *Nils Nilsen V.*, blev født paa Fiskum Prestegaard 23 Septbr. 1830. Sin første tekniske Uddannelse fik han ved Chalmerska Slöjdskolan i Göteborg og studerede derefter ved de tekniske Højskoler i Hannover og Karlsruhe. Han blev 1853 ansat som Assistent i Statens Vejvæsen, hvorfra han imidlertid allerede Aaret efter overgik til Kanalvæsenet, ved hvilket han i 1860 blev ansat som Arbejdsbestyrer. 1858 og 1868 studerede han med Stipendium Vandbygningsarbejder i Sverige, og 1861 foretog han en Studierejse gjennem Europa og Nordamerika. Efter i et Aars Tid at have fungeret som Kanaldirektør forlod han 1874 Kanalvæsenet, idet han d. A. erholdt Koncessjon paa Anlæg af en Hestesporvej i Kristiania, hvortil han sammen med Arkitekt Paul Due havde udarbejdet Planen. Denne første Sporvej i Norge blev derefter aabnet den 6 Oktbr. 1875, og Vogt stod som dens Driftsbestyrer indtil sin Død den 25 Oktbr. 1892. Han var en af Stifterne af Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forening 15 Januar 1875 og var dens Formand 1880—81.

* 12 Decbr. 1863 nedennævnte *Johanne Christiane Collett.*

Nekrologer i Teknisk Ugeblad 1892, S. 185—86 af C. W. T.[alén] (med Portræt); i Hjemmets og Arbeiderens Ven XVII. 577—78 (med Portr.); i 13de Beretning for Foreningen til Fremme af Søndagens rette Brug, S. 16; i Fædrelandet 1892, No. 127; i Morgbl. No. 576; i Aftpst. No. 624. Jfr. Alf Collett: Familien Collett, S. 115, og En gammel Christiania-Slægt, S. 349; L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 169; Aktstykker vedk. Chra. Kommune i Aaret 1874 I. Sag No. 99; Morgbl. 1900, No. 632.

Om Vandforholdene i Nordmarken med Forslag til de Arbeider og Foranstaltninger, som ansees fornødne for at tilveiebringe en større Normalvandføring i Akerselven. [Dateret] Chra., 11 Septbr. 1874. (Trykt som Bilag S. 7—20 til Kontrakt mellem Akerselvens Brugseierforening og Harald Wedel Jarlsberg, Kra. 1879. 4. Jfr. Aktstykker vedk. Chra. Kommune 1875 I. Sag No. 61).

Behandling af Vandforholdene i Nordmarkens og Akerselvens Vasdrag ifølge Opfordring fra Brugseierforeningens Bestyrelse ved J. Vogt, Th. Heiberg, J. Jensen. (Trykt som Manuskript til Brug for Medlemmer af Akerselvens Brugseierforening). Kra. 1879. 4. 61 S., 1 Bl. (Jfr. de som Bilag i Skrivelse fra J. Meinich „Til Bestyrelsen for Akerselvens Brugseierforening" (Kra. 1879. 4. 23 S.) trykte Skrivelser fra Vogt, Heiberg og J. Jensen).

Arbeidernes Lønningsdag. (Særtryk af Parmanns Folkekalender 1891). Kra 1891. 8. 8 upag. S.

I Polyteknisk Tidsskrift *IX.* (1862), S. 62—63: Amerikansk Jordgravnings-maskine og Muddermaskine. — *X.* 65—72: Om de foreslaaede Forandringer af Skiens-Fossenes Udløb. — *XI.* 56—62: Om Tømmerflødninger i Canada. — *XII.* 44—46: Om Jernbanesneplouge. — *XVI.* 65—69: Vandføring. — *XIX.* 144—45: Kanada

Stillehavs-jernbanen. — *XXIII.* 101—4: Smalsporede Jernbaner i Amerika. — *XXIV.* 129—35: Indberetning til departementet for det indre i anledning af en ved offentligt stipendium foretagen rejse til verdensudstillingen i Philadelphia 1876. — *XXV.* (1878), S. 31—32: Omlæsningsapparat for jernbaner.

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forenings Organ *1880*, S. 79—81: Rowan's Dampsporvogne. — Desuden enkelte Referater.

I Teknisk ugeblad *I.* (1883), Till. S. 3—4: Reguleringsluge; S. 6: Omlæsningsapparat for jernbanevogne. — *1886*, S. 231—34, 236—38, 243—46 og 250—52: Meddelelser om de ved udstillingen i Antwerpen i 1885 foretagne forsøg med mekaniske sporveismotorer.

I Norsk teknisk tidsskrift *III.* (1885), S. 61—63: Raubernelvens flødbargjørelse. — *VI.* 82—87: Om elektricitetens anvendelse som dynamisk kraft. — *VIII.* (1890, S. 137—42: Elektriske sporveie.

I Folkebladet *1890*, S. 277—78: Et Besøg hos John Ericsson.

I Aktstykker vedk. Chra. Kommune 1881, II. Dok. No. 15, S. 29—33 (om Vandforholdene i Nordmarken, jfr. Henry Heyerdahl i Aftbl. 1880 og 1881 samt hans særskilte Brochurer om Vandsagen, se ovenfor B. II. 663—64).

I Aftenbladet *1871*, No. 14: Akerselvens Vandføring (med Svar af N. F. Stalsberg i No. 27, af J. G. i No. 32, Gjensvar af Vogt i No. 43). — *1876*, No. 5 (om Christiania Sporvejsselskab). — *1877*, No. 30 (om Kristianias Vandforsyning, jfr. No. 26).

I Fædrelandet leverede han, især i dets ældre Tid, mange tekniske Notitser.

Vogt, Johan Herman Lie, Søn af nedennævnte *Olaus Fredrik Sand V.*, er født i Tvedestrand den 14 Oktbr. 1858. Han blev Student med Laud fra Kristianssands Kathedralskole 1876, studerede saa først et Aar ved Dresdens Polytechnikum og tog i Decbr. 1880 Bergexamen med Laud ved Kristiania Universitet. Fra 1880 har han omtrent hver eneste Sommer, ofte med offentligt Stipendium, været paa Studierejser rundt om i Norge, i de senere Aar navnlig i Nordland, hovedsagelig for Norges geologiske Undersøgelse. I November 1882 drog han til Stockholm, hvor han studerede ved Bergskolan og Stockholms Högskola, ved hvilken sidste han om Vinteren tjenstgjorde som Amanuensis; i første Halvaar 1884 studerede han ved Bergakademierne i Freiberg i Sachsen og i Clausthal i Hannover samt ved Leipzig Universitet, derefter Vinteren 1884—85 atter ved Stockholms Högskola og gjorde saa en kortere Rejse til Tyskland og til Paris. Fra 1 Oktbr. 1881 var han blevet ansat som Amanuensis ved Kristiania Universitets metallurgiske Laboratorium, og da han efter tre Aars Rejseliv Høsten 1885 vendte tilbage til denne Post, blev det ved kgl. Resolution af 3 Oktbr. s. A. overdraget ham under Professor E. B. Münsters Sygdomsforfald at holde Forelæsninger over Metallurgi. Efterat derpaa Prof. Münster i Slutten af s. A. havde taget sin Afsked, blev Vogt den 29 Juli 1886 udnævnt til Professor i Metallurgi. Senere har han, foruden stadige indenlandske Rejser, foretaget en Række Studierejser til Udlandet, saaledes til Tyskland Somrene 1887, 1891 og 1893,

Vaaren 1898 og Sommeren 1903, til Frankrige 1889 og 1900, til Schweiz og Norditalien Høsten 1894, til Spanien, Østerrige og Ungarn Vaaren 1896, til England Høsten 1886 og 1890, desuden mange Udflugter til Sverige. Paa flere af disse Rejser har han deltaget i internationale videnskabelige Kongresser, saaledes i Paris 1889 og 1900, i Freiberg 1891, i Goslar 1893, i Zürich 1894, i Stockholm 1897; han var Norges officielle Udsending ved den femte internationale Kongres for anvendt Kemi i Berlin 1903, hvor han valgtes til Præsident i Sektionen for Grube- og Hyttedrift; desuden var han Jurymand ved den internationale Udstilling i Liverpool 1886 og ved den skandinaviske Udstilling i Stockholm 1897. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (fra 1886) og korresponderende Medlem af *The Geological Society of London* (fra 1894). Han blev 18 Septbr. 1897 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste.» I 1892—93 deltog han i Organisationen af det østlandske Centrum og var indtil 1897 Medlem af dettes Styre samt Medlem af, jevnlig ogsaa fungerende Formand i Bestyrelsen for Partiets Blad «Eidsvold».

* 4 Juni 1887 *Martha Johanne Abigael Kinck* (f. 4 Juni 1861), D. af Bankchef Bernt Magnus K. paa Hamar og Margrete Hanssen.

Portræt med Selvbiografi i Studenterne fra 1876 (Kra. 1901), S. 266—75. Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 166; Norge i det nittende Aarhundrede I. 252 [ved W. C. Brøgger]; The Mineral Industry IV. S. XXXVI; Nord. familjebok XVII. 1299 af E. H.[artmann].

Skiktede Moræner. Med 4 Figurer. (Særtryk af Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1881. No. 8). Chra. [1881]. 8. 4 S.

Nogle bemærkninger om granit. Med 2 plancher og 12 i teksten trykte figurer. (Særtryk af Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1881. No. 9). Chra. 1881. 8. 30 S.

Katalog over Arendals skoles offentlige musæums mineralsamling. Arendal 1882. 8. 24 S. (Anonymt).

Norges nyttige mineraler og bergarter, deres kjendetegn, forekomstmaade, brug og drivværdighed. Kra. 1882. 8. VIII S., 120 S. (Anm. af A. Feragen i Norsk Skoletid. 1882, S. 214—15; i Naturen VI. 79; [af J. E. Mortensen] i Kongsberg Adr. 1882, No. 57).

Norske ertsforekomster. I. Jernertser m. m. ved yngre granit og syenit. II. Ertsforekomster ved grønstengange. III. Den Thelemarks-Sætersdalske ertsformation. IV. De sølverts-førende gange ved Svenningdalen, Vefsen. Kra. 1884. 8. 130 S. — (Anden række). V. Titanjern-forekomsterne i noritfeltet ved Ekersund-Soggendal. VI. Varaldsøens kisfelt. Tillæg til III. Den Thelemark-Sætersdal'ske ertsformation. Kra. 1887. 8. 1 Bl., 101 S., 8 Pl. — (Tredie række). VII. Foldalens kisfelt. Kra. 1889. 8. 70 S., 1 Pl. (Særtryk af Archiv f. mathem. og naturvid. IX, X, XII og XIII).

Studier over slagger. I. Meddeladt den 10 oktober 1883. Stockholm 1884. 8. 302 S. (Bihang till k. svenska vet.-akad. handlingar. Band 9. N:o 1. Meddelanden från Stockholms Högskola. N:o 8.) (Om Referater og Recensjoner i udenlandske Skrifter se «Studenterne fra 1876», S. 272).

Om slaggers af sammansättningen beroende kristallisations-förhållanden. (Aftryck ur Jernkontorets Annaler 1885). Stockh. 1885. 8. 1 Bl., 129 S. (Sammendrag af frg. Skrift, overs. efter Forf.s Manuskript af Carl Morton).

Om malmförekomster i Jemtland och Herjedalen. Öfversättning från norskan. Sthlm. 1887. 4. 2 Bl., 19 S. (Sveriges geologiska undersökning, Ser. C., Afhandl. och upps., No. 89).

Om kunstig dannelse af glimmer. Hermed 1 planche. (Chra. videnskabsselskabs forh. 1887. No. 6). Chra. 1887. 8. 42 S., 1 Pl.

Salten og Ranen, med særligt hensyn til de vigtigste jernmalm- og svovlkis-kobberkis-forekomster samt marmorlag. Chra. 1890. 8. 231 S., 1 upag. S., 6 Pl. (Norges geologiske undersøgelse. No. 3). (Anm. af H. Reusch i Morgbl. 1891, No. 336; af F. Zirkel i Literar. Centralblatt 1891, Sp. 1554. Det tyske Resumé aftr. i Zeitschr. f. prakt. Geologie 1894, S. 30—34 og herfra overs. i The American Geologist s. A., S. 420—25. Jfr. H. Sjögren i Geol. fören.s förh. XIII. 373—435).

Beiträge zur Kenntniss der Gesetze der Mineralbildung in Schmelzmassen und in den neovulkanischen Ergussgesteinen. Erstes Heft. Kra. [1888—] 1892. 8. 2 Bl., 271 S., 2 Pl. (Separataftr. af Arch. f. math. og naturvid. XIII og XIV).

Om dannelsen af de vigtigste i Norge og Sverige representerede grupper af jernmalmforekomster. I. Forekomster af titanrig jernmalm eller titan-jernsten, dannede ved magmatisk koncentration i middels og stærkt basiske eruptiver. II. Jernmalmforekomster dannede ved pneumatolytiske processer. (Mit einem deutschen Resumé). (Norges geologiske undersøgelse. No. 6). Kra. [trykt i Stockholm] 1892. 8. 3 Bl., 151 S. (Anm. af H. Reusch i Morgbl. 1892, No. 586; af F. Zirkel i Lit. Centralbl. 1893, Sp. 214; af J. J. H. T.[eall] i Geol. Mag., new ser., dec. III. vol. IX. (1892), S. 82—86).

Nikkelforekomster og nikkelproduktion. I. De canadiske forekomster af nikkelholdig magnetkis. II. Jernnikkelkis fra Beiern i Nordland. III. Om verdens nikkelproduktion og om konkurrance-betingelserne mellem de norske og de udenlandske nikkelforekomster. (Mit einem Resumé in deutscher Sprache). (Norges geologiske undersøgelse. No. 7). Kra. [trykt i Stockh.] 1892. 8. 2 Bl., 80 S. (Anm. af H. Reusch i Morgbl. 1892, No. 586; i Berg- u. Hüttenmann. Zeit. 1893, S. 13—15).

Dunderlandsdalens jernmalmfelt (i Ranen, Nordlands amt, lidt søndenfor polarkredsen). Med «Resumé in deutscher Sprache» og to plancher. (Norges geol. unders. No. 15). Chra. 1894. 8. 2 Bl, 103 S., 3 upag. S., 2 Pl. (Anm. af B. Kosmann i Berg- u. Hüttenm. Zeit. 1894, S. 453—54).

Norske forekomster af malme, nyttige mineraler og bergarter. Af W. C. Brøgger og J. H. L. Vogt. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 80 S. (Anm. af L. S. i Morgbl. 1894, No. 642).

Kobberets historie i fortid og nutid og om udsigterne for fremtiden, med særligt hensyn til den norske bergverksdrift paa kobber. (Med en planche.) Kra. 1895. 8. 227 S., 1 Bl., 1 Pl. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturv. XXXIV og XXXVI). (Anm. i Berg- u. Hüttenmänn. Zeitung 1896, S. 239—40).

Nissedalens jernmalmforekomst (i Thelemarken). Med «Resumé in deutscher Sprache» og en planche. (Norges geol. unders. No. 17). Chra. 1895. 8. 1 Bl., 62 S.. 1 Bl., 1 Kart.

Norsk marmor. Med «Resumé in deutscher Sprache» og med 6 plancher og 54 i texten trykte figurer. (Norges geol. unders. No. 22). Kra. 1897. 8. VII S., 364 S., 1 Bl., 6 Pl.

Malmrøstning og skjærstenssmeltning med særligt hensyn til driften af de norske kobber- og nikkelværk *I.* [ɔ: eneste]. (Særaftryk af Norsk Tekn. Tidsskrift for 1893, 1894 og 1895). Kra. 1897. 4. 59 S. (Kun Omslagstitelblad).

Kart over Norges malmforekomster med grafisk fremstilling af Norges bergverksdrift, 1850—97. Særtryk af «den geol. unders.»s brochure «udstillingen i Bergen 1898». Chra. 1898. 8. 16 S. (Kun Omslagstitelblad. Afhandlingen findes i Norges geologiske undersøgelse, No. 26, S. 20—35).

Kisforekomster langs den projekterede Sell—Støren-jernbane. Af E. Gulliksen og J. H. L. Vogt. Særtryk af «Teknisk ugeblad» 1899. Kra. 1899. 4. 1 Bl., 14 S.

Sulitelma kis- og kobbermalmfelt. Trykt som manuskript. Kra. 1899. 8. 1 Bl., 69 S.

Søndre Helgeland. Søndre Helgelands morfologi af J. H. L. Vogt. Søndre Helgelands kvartærgeologi af J. Rekstad og J. H. L. Vogt. Svenningdalens sølvertsgange af J. H. L. Vogt. Med en planche. Chra. 1900. 8. 2 Bl., 178 S., 1 Bl., 1 Pl. (Norges geol. unders. No. 29). (Anm. af Charles Rabot i La Géographie, Bulletin de la Société de Géographie de Paris 1901, S. 515—20; af Sieger i Petermann's Geogr. Mittheil 1903, S. 116—17).

Om nikkel. Navnlig om muligheden at gjenoptage den norske bergverksdrift på nikkel. (Foredrag holdt i den norske bergingeniørforening den 11te januar 1901 og i den polytekniske forenings kemikergruppe den 11te februar 1901). Særtryk af «Teknisk ugeblad» 1901 og 1902. Kra. 1902. 4. 38 S., 1 Bl. (Kun Omslagstitelblad).

Det nordlige Norges malmforekomster og bergverksdrift. Særtryk af Forhandlingerne ved 2det norske landsmøde for teknik, i Kristiania den 21—24 August 1901. Kra. 1902. 4. 38 S. (Anm. af H. Reusch i Morgbl. 1903, No. 335; jfr. W. C. Brøgger i Aftpst. 1903, No. 393).

Die Silikatschmelzlösungen mit besonderer Rücksicht auf die Mineralbildung und die Schmelzpunkt-Erniedrigung. I. Über die Mineralbildung in Silikatschmelzlösungen. Mit 2 Tafeln und 24 Figuren im Text. (Videnskabs-Selskabets Skrifter. I. Math.-naturv. Klasse. 1903. No. 8). Kra. 1903. 8. VI S., 161 S., 1 upag. S., 2 Pl. (Jfr. Forf.s foreløbige Meddelelser i Tekn. Ugebl. 1902, S. 90—91 og 434. Anm. af Hans Reusch i Naturen 1904, S. 29—30).

I Naturen *III.* (1879), S. 159—60: Øen Maaln.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne *XXVI.* (1881), S. 67—68: Vismuthglansforekomst paa Hvaløerne. — *XXVII.* (1883), S. 125—53: Olivinstenen i indre og søndre Søndmøre. — *XXVIII.* (1884), S. 215—48: Undersøgelser ved den sydlige del af Mjøsen 1881 og 1882. Indberetning til den geologiske undersøgelse. (Offentliggjort uden Forf.s Vidende og Samtykke). — *XXXIII.* (1893), S. 1—17: Den canadiske nikkelindustri; bessemering af nikkelsten; udsigterne for den norske nikkelindustri. (Anm. af O. Vogel i Stahl u. Eisen 1894 I. 23—26; i Berg- u. Hüttenmänn. Zeit. 1894, S. 94—95; i Wagners Jahresbericht s. A. S. 249—50). — *XXXIV.* (1895), S. 259—385 og *XXXVI.* (1898), S. 66—163: Kobberets historie i fortid og nutid og om udsigterne for fremtiden. (Ogs. i Særtr., se ovfr.)

I Norsk teknisk tidsskrift *I.* (1883), S. 65—72: Om brydningseffekten af krudt, dynamit og fyrsætning i forskjellige slags bergarter; S. 72—84: Om virkningen af cokes og trækul ved de Kongsberg'ske skaktovns-smeltninger. Om jernsuer. — *II.* S. 46—55 og 158—59: Om smeltningseffekten af trækul og kokes; S. 155—58:

Om koncentration af kobbersten og nikkelsten ved bessemerblæsning. — *IV.* S. 31—32: Anlæg af et poler- og slibeværk. — *V.* S. 161—72: Om verdens kobberproduktion og konjunkturerne for kobber. — *XI.* S. 21—25, 50—53, 65—72, 112—20, 183—84, *XII.* S. 5—8, 52—55, 75—81, 145—52, 177—80, *XIII.* S. 1—7 og 33—37: Malmrøstning og skjærstenssmeltning, med særligt hensyn til driften af de norske kobber- og nikkelværk. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *XIV.* S. 129—35: Bilbao jernmalmfelt, navnlig om prisen på jernmalmen; S. 174—79: Kan norske nikkelverk konkurrere med de canadiske? — *XV.* S. 13—29, 47—49 og 131—43: Huelva kisfelt i Syd-Spanien med tilgrænsende dele af Portugal; S. 144—51 og 183—90: De store nord-svenske jernmalmfelter og Ofotbanen.

I Teknisk ugeblad *1898*, S. 513—20 og 525—28: De store nordsvenske jernmalmfelter og Ofotbanen (Fortsætt. fra frg. Tidsskr.); S. 282: Nissedalens jernmalmforekomst. — *1899*, S. 427—30, 444—47, 465—69, 475—77 og 487—88: Kisforekomster langs den projekterede Sell—Støren-jernbane. (Sammen med E. Gulliksen). (Ogs. i Særtr., se ovfr.). — *1900*, S. 657—58: Om mulighed for jernindustri i det nordlige Norge. — *1901*, S. 446—47, 455—59, 461—62, 486—88, 501—2, 513—15, 530—31, 566—67, 577—79, 598—99, 609—10, 657—58, 669—71, *1902*, S. 68—71, 83—87, 152—55, 185—86, 212—13, 222—23, 360—61 og 369—71: Om nikkel, navnlig om muligheden at gjenoptage den norske bergverksdrift paa nikkel (ogs. i Særtr., se ovfr.); (1902), S. 259—61: Platinindhold i norsk nikkelmalm. — *1903*, S. 55—57: Guldet i finsk Lapmarken; S. 126—27: Et bidrag til forståelse af Kongsberg-sølvets dannelse; S. 282—83: Den 5te internationale kongres for anvendt kemi i Berlin, 2den—8de juni 1903; S. 308—11: Elektrometallurgisk fremstilling af jern og stål; S. 361: Om anvendelse af «thermit» for at fremstille porefrit støbe-rujern og stål. — Desuden mange kortere Notitser i Aarenes Løb.

I Det norske geografiske Selskabs Årbog *III.* (1891—92), S. 34—55: Om istiden under det ved de lange norsk-finske endemoræner markerede stadium. (Med Tillæg S. 56).

I Statsøkonomisk tidsskrift *1896*, S. 219—48: Om produktions- og konsumtionsforøgelsen i de senere aartier af kobber og øvrige teknisk vigtige forbrugsgjenstande. — *1898*, S. 168—95: Europas jernmalmforbrug og betydningen af Ofotbanen. — *1899*, S. 39—58 og *1900*, S. 1—43: Norges bergverksdrift, et historisk tilbageblik og et udblik i fremtiden.

I Storthings-Forhandlinger *1895 V.* Dok. No. 24, S. 1—3: Forslag til forandret Lydelse af § 8 i Lov ang. Bergværksdriften (sammen med W. C. Brøgger); Tillæg til Dok. No. 24, S. 8—14: Erklæring ang. Mutbarheden af Mineralet Thorit (sammen med Brøgger). (Jfr. Polemiken i Dagbl. s. A., se nedenfor). — *1898 II.* Sth. Prp. No. 42, S. 38—76: Kirunavara Jernmalmfelt og Ofotbanen; Bilag No. 7, S. 1—12: Tillægs-Beretning ang. 1) det fremtidige Marked i Udlandet, navnlig i Tyskland, for Kirunavara-Malmen og 2) fremtidig Jernindustri i Nordland. (Jfr. Zeitschr. f prakt. Geol. 1898, S. 254—56 af Wolff; Stahl und Eisen 1899, No. 2—5, 8, 12, 13 og 18). — *V.* Dok. No. 63, S. 1—7: Kiirunavaara—Ofotbanen og de nordlandske jernmalmforekomster.

I Norge i det nittende Aarhundrede (Kra. 1900—1902) *I.* 249—54 Mineralogi, geologi og kemi. — *II.* 250—56: Bergverksdrift og stenindustri.

I Forældre og børn, udg. ved A. Arstal (Kra. 1902), S. 136—39: Stenene.

I Norges land og folk *V.* (Buskeruds amt), S. 29—40, *XII.* (Søndre Bergen-

Trykt 8 Februar 1904.

hus amt), S. 26–43 og *II.* (Akershus amt), S. 17—34, har han sammen med W. C. Brøgger forfattet Afsnittene om Geologi.

I Almanak for *1892*, S. 55—63: Norges vigtigste Malme (Ertser). — *1893*, S. 52—56: Nyttige norske Mineraler. — *1894*, S. 52—57 og *1895*, S. 55—62: Norges vigtigste nyttige Bergarter. (Alle disse Artikler er affattede i Forening med W. C. Brøgger).

I Geologiska föreningens förhandlingar *IV.* (1878—79), S. 439—46: Granitens og syenitens bænkning i forhold til den nuværende overflade. — *VI.* (1882—83), S. 783—98: Et par bemerkninger om de norske apatitforekomster. — *VIII.* (1886), S. 64—70: Hisø sølvgrube pr. Arendal, Norge. (Om anrigning af sølvførende kalkspathgang, hvor falbaand overskjæres). — *XIII.* (1891), S. 476—536, 683—735 og *XIV.* 211—48: Om dannelsen af de vigtigste i Norge og Sverige representerede grupper af jernmalmforekomster. (I Særtryk som Norges geologiske undersøg. No. 6). — *XIV.* 315—24: De canadiske forekomster af nikkelholdig magnetkis; 325—38: Jernnikkelkis fra Beiern i Nordland; 433—75: Om verdens nikkelproduktion og om konkurrance-betingelserne mellem de norske og de udenlandske nikkelforekomster (i Særtryk som Norges geologiske unders. No. 7). — *XVI.* (1894), S. 275—97: De lagformigt optrædende jernmalmforekomster af typus Dunderland, Norberg, Grängesberg, Persberg, Arendal, Dannemora (jfr. H. Sjögren i XVII. 363—88); S. 463—91: De norske kisforekomster af typus Røros, Vigsnæs og Sulitelma. — *XXIV.* (1902), S. 159—67: Om silikatsmelteløsninger og deres smeltepunktsnedsættelse.

I Jernkontorets Annaler (Stockholm) *1885*, S. 232—360: Om slaggers af sammansättningen beroende kristallisations-förhållanden. (Ogs. i Særtryk, se ovfr.). — *1887*, S. 360—438: På gasanalyser grundade undersökningar af sulu- och råkopparsmältningar m. m. uti skaktugnar.

I Letterstedt'ske Nordisk tidskrift *1888*, S. 436—60: Om verdens guld-, sølv- og kobber-produktion.

I Wermländska Bergsmannaföreningens Annaler (Filipstad) *1896*, S. 2—28: Om de lagrade jernmalmsfyndigheternas bildningssätt.

I Förhandlingar vid nordiska teknikermötet i Stockholm *1897*, S. 372—78: Oversigt over kis- og kobberbergverksdriftens udvikling i de senere tider, med særligt hensyn til norske og svenske forhold.

I Berg- und Hüttenmännische Zeitung (Leipzig) *1885*, S. 341—42, *1887*, S. 311—12, *1888*, S. 1—11: Einige Bemerkungen über die Zusammensetzung der krystallisirten Schlachen.

I Neues Jahrbuch f. Mineralogie (Stuttgart) *1892* II. S. 73—75: Ueber die Zusammensetzung der Melilithmineralien.

I Centralblatt f. Mineralogie (Stuttgart) *1904:* Ueber die Beziehung zwischen den Schmelzpunkten der Mineralien und deren Krystallisationsfolge in Silikatschmelzlösungen und Eruptivmagmen.

I Zeitschrift für praktische Geologie (Berlin) *1893*, S. 4—11, 125—43 og 257—84: Bildung von Erzlagerstätten durch Differentiationsprocesse in basischen Eruptivmagmata. (Det theoretiske Afsnit heraf er oversat i Bolletino del R. comitato geol. 1893, S. 1—16 af B. Lotti; i Mining Association of Quebec 1894, S. 1—20 af Frank D. Adams; i Canadian Record of Science 1893, S. 132—37; jfr. ogsaa Colorado scientific Society (Denver) 1893 af Ph. Argall; Annales des Mines 9. Sér. XII. (1897), S. 138 fg. af L. de Launay. Afhandlingen er benyttet som Grundlag for den videnskabelige Klassifikation af Ertsforekomster i en Række nyere Lærebøger, saaledes af

R. Beck, Berlin 1901, J. F. Kemp, New York 1900, J. A. Phillips and H. Louis, London 1896, B. Lotti, Torino 1903). — *1894*, S. 41—50, 117—34 og 173—81: Ueber die Kieslagerstätten vom Typus Röros, Vigsnäs, Sulitelma in Norwegen und Rammelsberg in Deutschland (jfr. Sitzungsberichte der Akad. d. Wissensch. zu Berlin 1894, S. 1173 —81 af F. Klockmann); S. 458—65: Ueber die durch pneumatolytische Processe an Granit gebundenen Mineral-Neubildungen; S. 381—99 og *1895*, S. 145—56, 367—70, 444—59 og 465—84: Beiträge zur genetischen Classification der durch magmatische Differentiationsprocesse und der durch Pneumatolyse entstandenen Erzvorkommen. — *1896*, S. 89—94: Die Statistik des Kupfers. — *1898*, S. 4—16 og 43—52: Der Marmor in Bezug auf seine Geologie, Structur und seine mechanischen Eigenschaften; S. 225—38, 314—27, 379—92, 413—20 og *1899*, S. 10—16: Ueber die relative Verbreitung der Elemente, besonders der Schwermetalle, und über die Concentration des ursprünglich fein vertheilten Metallgehaltes zu Erzlagerstätten (jfr. Edw. Suess i Nature, vol. LXIV. 629); (1898), S. 274—77: Ueber die relative Verbreitung des Vanadins in Gesteinen. — *1899*, S. 113—23 og 177—81: Ueber die Bildung des gediegenen Silbers, besonders des Kongsberger Silbers, durch Secundärprocesse aus Silberglanz und anderen Silbererzen, und ein Versuch zur Erklärung der Edelheit der Kongsberger Gänge an den Fahlbandkreuzen; S. 241—54: Das Huelva-Kiesfeld in Süd-Spanien und dem angrenzenden Theile von Portugal (anm. af C. F. Krafft i Naturen 1899, S. 350—51; af Calderon i Actas de la socieded española de historia naturale 1899, S. 226—30; af V. Novarese i Rassegna mineraria (Torino) 1900, S. 3—4). — *1900*, S. 233—42 og 370—82, *1901*, S. 9—19, 180—86, 289—96 og 327—40: Weitere Untersuchungen über die Ausscheidungen von Titan-Eisenerz in basischen Eruptivgesteinen. (Bearbejdet paa Fransk af L. de Launay i Annales des Mines 10. Sér. III. (1903), S. 91—104). — *1902*, S. 1 —8: Das Bleiglanz-Silbererz-Gangfeld von Svenningdal im nördlichen Norwegen; S. 258 —60: Platingehalt im norwegischen Nickelerz. — *1903*, S. 24—28 og 59—65: Die regional-metamorphosierten Eisenerzlager im nördlichen Norwegen (Dunderlandsthal u. s. w.).

I Zeitschrift f. Krystallographie u. Mineralogie, *B. 31* (Leipzig 1899), S. 279—80: Künstliche Bildung von Kassiterit durch einen einfachen Oxydationsprocess ohne Gegenwart von sogenannten «agents minéralisateurs».

I Zeitschrift f. Elektrochemie (Halle) *1903*, No. 43: Die Theorie der Silikatschmelzlösungen. — Ueber den Export von Schwefelkies und Eizenerz aus norwegischen Häfen. (Her i Uddrag; begge Afhandlinger trykkes i sin Helhed i Verhandlungen des Vten internat. Kongresses f. angewandte Chemie og i Zeitschr. f. prakt. Geol. 1904).

I Compte-rendu du Congrès géologique international (Zürich) *1894*, S. 382—92: Ueber die Bildung von Erzlagerstätten durch Differentiationsprozesse in Eruptivmagmata. (Oversat paa Russisk i Věstnik Zolotopromyšlennosti 1900, S. 1 —10 af V. Pavlow).

I The Mineral Industry, ed. by R. P. Rothwell (New-York) *IV.* (1895), S. 743—54: The formation of eruptive ore deposits.

I Transactions of the American Institute of mining engineers *1901*: Problems in the Geology of Ore-Deposits (45 S.). (Ogsaa trykt i Samlerværket Genesis of Ore Deposits, by Pošepny, Le Conte, Vogt, Kemp, etc. (New York 1902), S. 636—80; se desuden Ore deposits, a discussion re-published from The Eng. and Min. Journal, New York, May 1903. Overs. paa Italiensk i Rassegna mineraria 1902).

Af Eidsvold redigerede han delvis de to Prøveno. i Decbr. 1893, og i dette Blad skrev han til 1897 en Række Artikler, mest vedrørende hans Fag, men ogsaa mange politiske Artikler, Reiseskildringer o. a., dels under fuldt Navn, dels mærkede med hans Forbogstaver.

I Aftenposten *1884*, No. 232 A, 234 A, 242 A, 243 A og 244 A: Fra Bømmeløen. — *1885*, No. 5 A: Haugesunds-Gangen—Bømmeløen (jfr. No. 7 A af A. Helland). — *1888*, No. 764: Formandskabsvalget; No. 786: Nekrolog over C. H. Langberg. — *1890*, No. 127, 128 og 136: Spørgsmaalet „Stoll eller Skakt" ved Underbergets Grubefelt, Kongsberg (med Svar af A. Helland i No. 138 og 140 og Gjensvar af Vogt i No. 165, 171, 176, 241, 243 og 250; jfr. Storth. Forh. 1890 V. Dok. No. 82; N. Tekn. Tidsskr. VIII. 16—23 af T. Lassen); No. 376: Underbergstollen — *1892*, No. 55: Sulitelma Kobberverk. — *1901*, No. 882: Forekomsten ved Vaaland (jfr. No. 876 af C. Paaske).

I Morgenbladet *1884*, No. 163 A: I Anl. af Prospektus over Ofoten—Luleå-Jernbanen. — *1887*, No. 21, 23, 25 og 32: Om Ordningen af Bergstudiet (jfr. No. 29 af Nik. F. Stalsberg, hvortil Svar af Vogt i No. 37 med Bemærkninger af Stalsberg i No. 42, jfr. Hjalmar Roscher i No. 447); No. 179: Vedrørende Amanuensisposterne ved Universitetet. — *1895*, No. 173: Thoritstriden (sammen med W. C. Brøgger, jfr. No. 157); No. 344: Den Ankerske Marmorforretning (sammen med W. C. Brøgger, jfr. No. 342 af Jacob Ihlen). — *1896*, No. 479, 485 og 499: Ofotenbanen. — *1897*, No. 499: Landets Stigning; No. 640: Kiruna—Luossavara Jernmalmfelt og Ofotbanen; No. 727: Eidsvolds Guldverk. — *1898*, No. 109, 125 og 143: De store nordsvenske Jernmalmfelter og Ofotbanen; No. 856: Anm. af P. Waage's Det daglige Livs Kemi. — *1899*, No. 68: Jernmalmen fra Solnør (jfr. S. i No. 63); No. 727 og 757: Sydafrikas Diamanter og Guld. — *1900*, No. 387: Ofotbanen og de nye Malmfund i Norrbotten; No. 414: Mulighed for Jernindustri i det nordlige Norge; No. 656: Otto Torell (Nekrolog). — *1901*, No. 171 og 179: Dunderlandsdalens Jernmalmfelt; No 194: Dunderlandsdalen og Ofotbanen (jfr. No. 249 af Olaf Amundsen); No. 692: Ikkeplatinholdigt Jern fra Vaaland i Holt (jfr. No. 738 af Carl Paaske); No. 727: Kongsberg Sølvverk og Bergstudiet. — *1902*, No. 116: Overingeniør Silfversparre; No. 566: Sydvarangers Jernmalm; No. 581: Malmfelterne i Sydvaranger. — *1903*, No. 337: Den 5te internationale Kongres for anvendt Kemi i Berlin 2den—8de Juni d. A.

I Dagbladet *1895*, No. 69, 74, 75 og 81: Berglovens § 8 (sammen med W. C. Brøgger, jfr. No. 65, 70, 74, 75, 77—83, 85, 90, 92, 103, 113 og 115 af A. Helland).

I Gjøviks Blad *1889*, 18 Juni: Om Nyfæter Zinkmalmforekomst.

I Nordlandsposten *1896*, No. 60 og 61: De nordlandske Jernmalmforekomster.

I Fremskridt *1899*, No. 13: Nissedals Jernmalmforekomst og sammes Betydning for den projekterede Nissedalsbane.

En hel Del tekniske Beskrivelser til Forretningsbrug af Malm- og Stenforekomster, delvis affattede i Fællesskab med W. C. Brøgger, er særskilt trykt.

Som Medlem af offentlige Komiteer har han Andel i forskjellige Indberetninger og Indstillinger, saaledes ang. Foldalens Kisfelt (i Storth. Forh. 1889 II. Sth. Prp. No. 43, Bilag No. 1, 31 S.), ang. de teknisk-geologiske Forholde ved Bergensbanens vestenfjeldske Alternativer (i Storth. Forh. 1893 II. Sth. Prp. No. 53, Bilag No. 1, S. 1—21), ang. Samarbejde mellem de nordiske Universiteter (i Nordisk Universitetstidskrift II. (1901—2), S. 102—7) og ang. Røros Kobberverk (Beretning ang. Røros verks tilstand m. m., Thjm. 1902, S. 1—63).

I Universitets-Bibliothekets Haandskriftsamling (Ms. No. 839 in 4to) opbevares Afskrift af hans Dagbøger 1879—1885 fra Smaalenene, Lesje, Dovre, Foldalen, Trakterne om det sydlige Parti af Mjøsen samt Nitedal—Nannestad.

Vogt, Johanne Christiane, Søster af førnævnte Distriktslæge Thomas Collett, er født i Kristiania den 4 Maj 1833. Efterat hun allerede som 2-Aars Barn havde mistet sin Fader Justitssekretær *T. J. Collett*, kom hun til at tilbringe en stor Del af sin Barndom og Ungdom i sin Morfaders, Statsraad Jonas Colletts Hus, hvor særlig Mormoderen bidrog meget til at udvikle hendes literære Interesser. Den 12 Decbr. 1863 ægtede hun ovennævnte Civilingeniør *Jens Theodor Paludan Vogt*, og fra 70-Aarene begyndte hun at optræde som Forfatter, i Førstningen anonymt, senere under fuldt Navn. Ogsaa efterat hun i 1892 blev Enke, har hun stadig været bosat i Kristiania.

Portræt med Biografi af Anna Bøe i Urd 1903, S. 205—7; af Elise Aubert i Fra Bøgernes Verden 1903, S. 21—22; med Text af Sofie Voss i Husmoderen 1903, S. 117; i Verd. Gang s. A. No. 135. Jfr. Forf.s nedenfor nævnte Erindringer «Statsraad Colletts Hus og hans Samtid»; A. Collett: Familien Collett, S. 115, og En gammel Christiania-Slægt, S. 349; Aftpst. 1903, No. 262.

En Børnebog til Julen af *J. V.* [Med 2 Billeder, tegnede paa Træ af O. Sinding]. Chra. 1876. 8. 3 Bl., 89 S., 1 upag. S.

Tilsjøs og iland. Fortællinger for Børn af *I. V.* Kra. 1880. 8. 2 Bl., 135 S. (Anm. af H. i Aftbl. 1880, No. 284). — Andet forøgede oplag [med Forf.s Navn]. Kra. 1888. 8. 2 Bl., 189 S. (Anm. af J.[ohanne] E. F.[uttrup] i Morgbl. 1888, No. 692).

Från land och haf. Tolf berättelser för barn och ungdom. Autoriserad öfversättning från norskan af K. E. Palmgren. Sthlm. 1883. 8. 2 Bl., 135 S., 1 upag. S. (Jfr. Morgbl. 1886, No. 576).

Fortællinger. Kra 1887. 8. 2 Bl., 221 S. (Anm. [af Bredo Morgenstierne] i Aftpst. 1887, No. 699; af H. H. i Fædrelandsvennen s. A. No. 149 B; af M. D. [ɔ: Vilhelmine Ullmann] i Nylænde 1888, S. 92—94; i Norsk skoletid. s. A., S. 131).

En Æresret. Julefortælling. Med Titelbillede efter Originaltegning af Eivind Nielsen. Kra. 1893. 8. 3 Bl., 207 S. (Anm. i Morgbl. 1893, No. 662; af T. [ɔ: O. Tybring] i Aftpst. 1894, No. 66).

Dagligdags. Novelle. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 163 S. (Anm. [af Bredo Morgenstierne] i Aftpst. 1896, No. 888; i Morgbl. s. A. No. 754). — Andet Oplag. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 163 S.

Spredt og samlet. Smaa Fortællinger. Kra. 1897. 8. 3 Bl., 178 S. (Anm. i Morgbl. 1897, No. 792).

Da Professoren reiste. Nutidsnovelle. Kra. 1900. 8. 2 Bl., 261 S. (Anm. af K. L.[assen] i Aftpst. 1900, No. 932; af r. i Morgbl. s. A. No. 760).

Mindre Fortællinger og Skisser. Kra. 1902. 8. 3 Bl., 256 S. (Anm. i Morgbl. 1902, No. 697; af A.[lf Collett] i Aftpst. s. A. No. 883; i Urd s. A. S. 574).

Statsraad Colletts Hus og hans Samtid. Erindringer 1814—89. Kra. 1903. 8. 4 Bl., 1 Portr., 215 S. (Anm. af O. A. Ø.[verland] i Aftpst. 1903, No. 678;

af r. i Morgbl. s. A. No. 638; jfr. N. N. i Aftpst. No. 693). — 2det Oplag. Kra. 1903. 8. 4 Bl., 1 Portr., 215 S.

I Skilling-Magazin *1866*, S. 775—78: En Tur til Rjukan. — *1871*, S. 293—94: Strikketøjsbetragtninger (jfr. Den Constitutionelle 1842, No. 82 og 83 [af Camilla Collett]). — Desuden nogle Digte.

I Nordisk illustreret Børneblad, udg. af O. v. Feilitzen, Fr. Gjertsen og Chr. Bredsdorff, *I.* (1873—74), S. 2—3: Bjørnen; S. 18: Brev til min Fætter i Danmark (Digt); S. 27—30: Haakons Mælkekrus (Digt); S. 47—48: Juletræet (Digt); S. 87—88: Æslet; S. 146—47: Sjur (Digt); S. 178 fg.: Et norsk Bidrag til „Kan Dyrene sørge?" — *II.* S. 23: Elefanten; S. 26—27: Hjalmar (Digt); S. 98—99: Lidt om Hunden og især om „Hektor"; S. 158—59: Kongens Datter (Digt); S. 202: Lilis første Sorg (Digt); S. 276 fg.: Bedstefaders Fortælling. — *III.* S. 205—7: Den forsvundne Gut (Digt); S. 251—54: Fra Sjøkanten. — *IV.* (1876—77), S. 78—83: Italien og Nikolaj Paganini (Digt); S. 244—50: Sæterpigen.

I Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, *I.* (1884), S. 137—60: Under Hængebirken (jfr. Forf.s «Statsraad Colletts Hus og hans Samtid», S. 197—99); S. 297—351: Min Gudmors Historie.

I Aarbog eller kristelig folkekalender for *1891*, S. 188—98: Tre skisser fra Asker (Madsens jagt, Ringøie, Fiskerne).

I Parmann's Norsk Folke-Kalender, største Udgave, *1895*: Streiken i Doktorgaarden; Rugageren (Digt). — *1896*, S. 42—51: Min Onkels Raad; S. 127—53: En Dagbog af Mary Powell. Digteren John Miltons første Hustru som Pige og Hustru. — *1897*, S. 132—40: Barnesind.

I Urd *1897*, S. 347—48: Frøken Johanne Elvira Futtrup. — *1898*, S. 47—48: To Digte af Longfellow, oversat; S. 209—12: En Skisse fra Kolerasommeren 1853; S. 451—52: „Godnat", Lord Byrons Afskedssang, af „Childe Harold", oversat. — *1899*, S. 283—84: Idyl (Digt). — *1900*, S. 175: Fra Lovisenberg Sygehjem (Digt). — *1901*, Juleno.: Elv og Flom (Digt). — *1902*, S. 115—16: Jenny Lind, som Kunstner og Menneske; S. 462: Ved Lygteskin (Digt); Juleno.: Den længste Dag. — *1903*, S. 169: Ecce homo (Digt); Juleno. S. 16—20: Generalinde Betsy Anker, født Sneedorff.

I Vaarsol *1897*, S. 11—14, 23—24 og 31—32: Klosteret. — *1898*, Juleno., S. 16—17: Kirkegaarden.

I Morgenbladet *1870*, No. 35: Ved Professor Schweigaards og Hustrues Død (Digt). — *1896*, Extrano. 51: Statsraad Colletts gamle Gaard. — *1898*, No. 158: Gud Være med os. (Et Asbjørnsen-Minde). — *1903*, No. 595: Erika Lie Nissen. Et Ungdomsminde; No. 641: En Tur til Hovedøen. Et Jonas Lie-Minde fra 76. — Desuden har hun i dette Blad skrevet forskjellige indsendte Stykker og enkelte Digte samt meddelt i *1895*, Extrano. 31 en Beretning af hendes Moder om en Bestigning af Snehætten i 1829, i *1896*, Extrano. 17 og 18 Uddrag af Statsraad Jonas Colletts Breve fra Stockholm 1816—17.

I Aftenbladet oversatte hun i 3 Aar omkr. 1880 (sammen med Fru Karen Meltzer, f. Lasson) Føljetonen fra Engelsk og Fransk og skrev desuden adskillige Opsæt, saaledes *1881*, No. 281: Lidt om Alexander Kiellands Kvindetyper.

I Aftenposten skrev hun i 80-Aarene mange Literatur-Anmeldelser og andre Artikler, hvoraf kan nævnes i *1889*, No. 36: Indkjøb af Bøger; No. 138: Nekrolog over Fru Gustava Kielland. — *1891*, No. 142: Protest mod [Ibsen's] „Hedda Gabler".

En stor Mængde Lejlighedsdigte af hende er særskilt trykt.

Vogt, Jørgen Herman, Broder af ovennævnte Byfoged David V., blev født i Drammen den 21 Juli 1784, blev, dimitteret fra Kongsberg Latinskole, Student med Udmerkelse i 1800 og tog juridisk Examen med Laud i Januar 1806. Efter i en Maaneds Tid at have været ansat som Skriver i Finants-Collegiets Sekretariat blev han 30 Decbr. 1801 udnævnt til Kopist ved samme og 20 Febr. 1807 forfremmet til Fuldmægtig ved samme, i hvilken Egenskab han fra Novbr. 1807 til Maj 1808 tjenstgjorde ved den Afdeling af de kgl. Kollegier, som var med Kongen i Rendsborg. 25 Septbr. 1809 blev han udnævnt til Sorenskriver i Nordfjord som sin Faders Eftermand, men drog derfra allerede i Septbr. 1812, da han efter Tilbud af Finantsministeren Grev Schimmelmann havde modtaget Ansættelse 28 April s. A. som Assessor i Finants-Casse-Directionen, i hvilken Stilling han ogsaa efter Kongens Bestemmelse deltog i Finants-Collegiets Forhandlinger. Efter Fredstraktaten i Kiel 1814 var han med at danne «Nordmandsforeningen» i Kjøbenhavn, af hvis Bestyrelse han blev Medlem; men da den understøttede de norske Selvstændighedsbestræbelser, blev den opløst efter Regjeringens Anmodning paa Grund af Besværinger fra den svenske Regjering. Af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold blev han valgt til Medlem af den under 19 Maj 1814 nedsatte Finantskomité, og i Septbr. s. A. kom han til Norge; efter Interims-Regjeringens Anmodning paatog han sig ved Storthingets Sammentræden i Oktbr. at bestyre Finantsdepartementet, hvormed han vedblev, indtil Grev Herman Wedel den 18 Novbr. 1814 blev udnævnt til Statsraad og derefter han selv 28 Novbr. til Expeditionssekretær ved samme Departement, idet han samtidig søgte om Afsked fra dansk Tjeneste, som blev ham bevilget 28 Decbr. s. A. Fra Maj til Oktbr. 1815 opholdt han sig i Kjøbenhavn som den ene af Norges Kommissærer ved Forhandlingerne om Opgjøret af den dansk-norske Statsgjæld. Den 9 Juli 1822 blev han udnævnt til Statssekretær, hvortil Kongen havde afslaaet at udnævne ham i 1817, og den 16 Septbr. 1825 til Statsraad efter N. Treschow; han bestyrede først Armédepartementet til Septbr. 1826, derefter Justitsdepartementet til Septbr. 1827, da han blev beordret til at indtræde i Statsraadsafdelingen i Stockholm, hvoraf han var Medlem til Novbr. 1828. Han var derefter i flere Aar fritaget for Befatning med Statsraadsembedet, og med Undtagelse af en Beskikkelse som Amtmand i Kristiania for at behandle de Sager, som stod i Forbindelse med Urolighederne 17 Maj 1829, havde han i denne Tid intet Embedshverv, men arbejdede omtrent udelukkende som Medlem af den under 22 Novbr. 1828 nedsatte Kriminallovs-Kommissjon. I denne Egenskab deltog han i Januar—Juni 1830 og Sommeren 1831 i Konferencer i Stockholm med den svenske Lovkomité, hvorefter Kommissjonen offentliggjorde sit første Udkast 1831 og sit endelige Forslag til Lov om Forbrydelser 1832, i enkelte Punkter forandret i Udgaven af 1835; 14 Febr. 1837 entledigedes han som Medlem af

Lovkommissjonen, idet Kongen med Tilfredshed erkjendte den Flid, hvormed Vogt og Justitiarius Berg havde fremmet det dem overdragne Hverv. Den 10 November 1836 befaledes han til atter at indtræde som Medlem af Regjeringen og til at overtage Bestyrelsen af Finantsdepartementet, hvis Chef han derefter uafbrudt var i over 9 Aar; ved Odelsthingets Beslutning af 15 Septbr. 1845 blev han sat under Rigsret for at have bevirket kgl. Resolutioner, som antoges at gjøre Indgreb i Storthingets Bevilgningsmyndighed, men blev ved Rigsrettens Dom af 8 Novbr. s. A. frifundet. 28 Marts 1846 beordredes han til at indtræde i Statsraadsafdelingen i Stockholm fra Maj s. A., og efter Udtrædelsen deraf i Juni 1847 overtog han atter Bestyrelsen af Finantsdepartementet, hvorfra dog siden Januar 1846 Afdelingen for det Indre var udskilt som et eget Departement. Den 29 August 1849 beordredes han til Chef for Kirkedepartementet, 31 August 1850 til Chef for Revisjonsdepartementet, 14 August 1851 til Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm fra Septbr. s. A., hvorunder han var Medlem af Interimsregjeringen 10 Juli—20 Septbr. 1852, 29 Septbr. 1852 til Chef for Finantsdepartementet indtil 9 Septbr. 1853, fra 16 August 1853 til Chef for Justitsdepartementet, fra 2 Juli 1854 til Chef for Finantsdepartementet, 7 Septbr. 1854 tillige til Chef for Kirkedepartementet indtil Statsraad Langes Udnævnelse 7 Oktbr. s. A., 31 August 1855 til Chef for Justitsdepartementet, 30 Juli 1856 til Chef for Revisjonsdepartementet fra 26 Septbr. s. A., 11 Septbr. 1857 til Medlem af Interimsregjeringen i Stockholm, som dog ophørte allerede ved kgl. Kundgjørelse af 25 Septbr. s. A., og derefter indgav han den 24 Novbr. 1858 efter Kronprinsregentens Opfordring sin Afskedsansøgning som Statsraad, hvilken blev ham forundt i Naade 8 Decbr. s. A. «med Bevidnelse af Hans Majestæts naadigste Tilfredshed med hans under en lang Aarrække og i forskjellige Embedsstillinger stedse udviste Nidkjærhed og Dygtighed». En Processjon af Borgere i Kristiania bragte ham den 19 Decbr. næstefter en Tak for hans lange Virken i Statens og Kommunens Tjeneste. Blandt hans mange offentlige Hverv kan nævnes, at han i 1818 beskikkedes til Medlem af den af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold nedsatte Lovkomité, hvortil Storthinget i 1816 havde valgt ham til Suppleant, og hvor han bl. A. forfattede det første Udkast til en Lov om kommunale Formandskaber; 1820 blev han Medlem af en Kommissjon angaaende Retssportler, 1826 Medlem af en Kommissjon angaaende ny Straffelov og Kriminalprocesformerne. Baade som Expeditionssekretær og som Statsraad deltog han i en Mængde vigtige økonomiske Foretagender, dels som Statens Repræsentant ved offentlige Finantsaffærer, dels som Privatmand; han var en af Kommissærerne ved Skiftebehandlingen af det Bernt Ankerske Fideikommis (1819—1832); han var i 1816 Medlem af Kommissjonen for Oprettelse af den midlertidige Laane- og Diskonto-Indretning i Kristiania, hvis ene Direktør han derefter var, indtil alle Forretninger var op- og afgjort; ligeledes var

han i 1826 med at grundlægge Kristiania Sparebank, den første Indretning af dette Slags i Norge, hvor han var Medlem af Direktionen, og hvis nye Plan af 1834, som blev Mønstret for mange andre Sparebanker, han udarbejdede; han var en af Stifterne af Kristiania Kreditkasse (1848), hvis Repræsentantskabs Ordfører han blev, og hvis nye Love af 1861 han var med at udarbejde; han bidrog væsentlig til Stiftelsen af den norske Livrenteforening i 1844. Videre var han Præses i det kgl. Selskab for Norges Vel fra 1833 til sin Død; han var en af Stifterne af den norske Forening mod Brændevinsdrik i 1845 og var Ordfører i Foreningens Direktion det første Aar, senere dens Viceordfører. Af Kristiania Borgere blev han valgt til Valgmand i 1817 og 1820; han var Medlem af den første Ligningskommissjon for Byen efter Skattelovene af 20 August 1821; han valgtes til Medlem af Kristiania Borgerskoles Bestyrelse 1836. Han var Medlem af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem fra 1828. Han blev i Septbr. 1818 R. N. O., 4 Juli 1827 Stk. N. O., 6 Febr. 1843 Ceremonimester ved de kgl. Ordener (til 1847), s. A. R. R. St. A. O. 1 Kl., ved Oprettelsen af St. Olafs Orden 21 August 1847 dens Sekretær og Ceremonimester, 25 Oktbr. 1851 dens Skatmester (indtil 16 Oktbr. 1857), 1853 R. Sph. O., 16 Oktbr. 1857 Stk. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed»; 28 Novbr. 1857 erholdt han Medaljen for Borgerdaad i Guld. Han døde 12 Januar 1862.

* 1) 21 Januar 1810 *Ingeborg Marie Lorentzen* (f. i Drammen 13 Novbr. 1788, † 24 Septbr. 1821), hans Tremænning, D. af Kjøbmand Jacob L. og Karen Rosenberg Stranger († 1821).

* 2) 26 Novbr. 1822 *Hedevig Lovise Frølich* (f. 26 Juni 1787, † 7 Januar 1880), D. af svensk Ritmester Grev Adolf Frederik F. og Hedevig Eleonora Hummelhjelm; Ægteskabet opløstes ved Skilsmisse 1837.

Statsraad Jørgen Herman Vogt. Nekrolog ved P. Botten Hansen. Chra. 1862. 8. 12 S. (Særsk. aftr. efter Budstikken 1861). — *Portræt med Biografi* i Illustr. Nyhedsbl. 1853, S. 113; i dansk Illustr. Tid. III. (1861—62), S. 153—54; af Thv. Boeck i Tidsskr. f. d. norske Landbrug II. (1895), S. 1—7. — *Selvbiografi* med Portrætter i de nedenfor anførte «Optegnelser» I—II. — *Nekrologer* i Illustr. Nyhedsbl. 1862, S. 16; i Aftbl. s. A. No. 11; i Morgbl. s. A. No. 16, jfr. No. 21; i Chra.-Pst. s. A. No. 16. Jfr. Nord. Convers.-lex, 3. Udg., VI. 1056; Chr. Johnsen's Norsk Haandlexikon III. 417; Nord. familjebok XVII. 1296—97 af E. H.[artmann]; Afholdstaler, udg. ved H. G. Heggtveit, S. 281—83 [af E. Reksten]; F. Bætzmann: Det norske Statsraad, S. 39, 89—90 og 221—22; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 268; Norge i det nitt. Aarh. I. 149, 151 og 154 (ved G. Storm, med Portræt); P. Chr. Holsts efterladte Optegnelser, S. 64—65, 73—78, 85-86 o. fl. St.; Peter Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 449 o. fl. St.; Claus Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 305, 336, 389 o. fl. St. (se Registret, hvor han dog delvis er sammenblandet med Broderen P. Vogt, idet det var denne, som var Medlem af Bibelselskabets Centralkomité); Y. Nielsen: Lensgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg III. 8—9, 342 o. fl. St.; [C. Motzfeldt:] Rigsretsagen mod Statsraad Vogt i 1845 (Chra. 1846. 8. 205 S.), anm. i Den Constit. 1846,

No. 72; [B. Dunker:] Rigsretssagen mod Statsraad Vogt (i Den Constitutionelle 1845, No. 314, 317, 319, 322, 327, 329, 334 og 344); Morgbl. 1845, No. 317 (Digt [af Christian Olsen]) og No. 325 (om Borgerselskabet for Statsraad Vogt); s. Bl. 1858, No. 345, 346, 348 og 351; Aftbl. s. A. No. 290, 293, 295, 296 og 300, 1859, No. 22 og 31 (i Anledn. af hans Afgang som Statsraad); M. Rubin: 1807—14 (Kbh. 1892), S. 291 og 457, jfr. Morgbl. 1892, No. 248. — Indbydelse til Tegning af Bidrag til *Mindesmærke* over ham udgik i 1862 (se Morgbl. s. A. No. 184, Aftbl. No. 152, Chra.-Pst. No. 152), og Mindesmærket, med hans Buste udført af Ole Fladager, afsløredes paa hans Grav i 1864, jfr. Ill. Nyhedsbl. 1864, S. 121—22, Morgbl. No. 147, Den Norske Rigstid. No. 86 med Fr. Stangs Tale ved Afsløringen, Skill.-Mag. S. 366, 369—71. J. S. Welhavens Digt ved Afsløringen er trykt i hans Samlede Skrifter, B. 5, S. 214—15. Af de efter Subskriptionen tiloversblevne Penge oprettedes *Legatet til Statsraad Vogts Minde*, hvorom se Beretn. om Det kgl. Selskab for Norges Vel 1864, S. 22, Morgbl. 1867, No. 166 og Norske Stiftelser IV. 408—9. — Hans *Portræt* i Fol. er udgivet lith. af Bærentzen & Co.

Udsigt over det danske Monarchies Skattevæsen, med Forklaring over det, som Paabudene have indbragt. Første Bind, for Aaret 1806. Første Hæfte, angaaende Kongeriget Danmark. Forfattet. Kbhvn. 1815. 4. VIII S., 124 S., 3 Bl. Tab. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1815, S. 433—36; jfr. A. S. Ørsted's Betragtninger over Danmarks nuværende Pengevæsen, Kbh. 1815, passim).

Bemærkninger i Anledning af det Norske Pengevæsen. Chra. [Novbr.] 1815. 8. 16 S.

Underretning om Matrikelskylden, som Maalestok for Skat af Jordeiendomme i Norge. Forfattet. Chra. 1816. 4. 2 Bl., 40 S., 18 Bl. Tab.

Nogle Ord i Anledning af Hr. Overkrigscommissair Sebbelows i Trykken udgivne Forslag til strax at afhjelpe det Norske Folks Nød, Frygt og Pengetrang, ved uopholdelig at give det tilbage Alt, hvad det har været aftvunget til den tvungne Banks Fond, og siden at gjøre det stort og lykkeligt ved et stadigt Pengevæsen og en forbedret Agerdyrkning, m. m. Chra. [Juni] 1818. 4. 26 S. (Jfr. ovenfor V. 237—38).

Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. m., der vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning og offentlige Bestyrelse, for Aaret 1819, i tidsfølgende Orden og udtogsviis samlede og udgivne. Chra. 1820. 8. 163 S.

Jørgen Herman Vogts Optegnelser om sit Liv og sin Embedsvirksomhed *[I.]* 1784—1846, udgivne af den norske historiske Forening [ved M. Birkeland og O. Rygh]. Chra. [1870—]1871. 8. 1 Portr., 2 Bl., 386 S. (Anm. i Aftbl. 1870, No 300; i Morgbl. s. A. No. 353 A). — *[II.]* 1847—1858 [ved Yngvar Nielsen]. Chra. 1894—]1895. 8. 1 Portr., VII S., 250 S. (Anm. i Morgbl. 1894, No. 375, jfr. 1896, No. 28, 50 og 52). (Af Honoraret for dette Skrift grundlagdes et Legat tilhørende den norske historiske Forening).

Af Juridisk Repertorium, H. 1—4 (Chra. 1818—23), var han Medudgiver med B. H. v. M. af Morgenstjerne, L. Lange og J. A. Hjelm, og heri er af ham i Hefte 1, S. 27—44: Om Nødvendigheden af, ved Lov at ophæve §§ 3—8 i Forordningen af 5te April 1811 indeholdende nærmere Bestemmelser om Odelsindløsningen i Norge; S. 44—80: Sagen anlagt af P. W. Berg af Gothenborg angaaende en i Valløe Saltværk prioriteret Fordring; S. 81—86: Skifte-Decision, affagt i Stervboet efter General-Major A. Chr. Krogh; S. 110—38: Undersøgelse, hvorvidt en domfældt Forbryder bør have Ret til at vælge mellem den af Kongen under Form af Be-

naabning bestemte Straf og den idømte, og hvorvidt det af Storthinget fremsatte Forslag om, ved en Forandring i den norske Grundlovs 20de §, at betage Forbryderen denne Ret til at vælge, fortjener Bifald. (Alle disse Artikler er recens. af A. S. Ørsted i Nyt jurid. Arkiv XXVI. 195—226 og 230—34, og den sidste Afhandling er oversat paa Svensk af P. J. Ödman i Svea, Tidskr. f. vetenskap och konst, Upsala 1820, H. 3, S. 149—72). — Hefte 2, S. 164—73: Nogle Ord med Hensyn til Forpligtelsen for Interessenterne i de midlertidige Laane- og Disconto-Indretninger, at modtage Indretningernes Repræsentativer i Betaling. — Hefte 3, S. 1—26: Hvorvidt de Tractater endnu ere gjældende for Norge, som dets forrige Konger, under Foreningen med Danmark, have indgaaet med fremmede Magter.

I Budstikken *I.* (1817—18), Sp. 97—134 (Fordelingen af den ved Lov af 14 Juni 1816 paabudne Skat paa Formue og Næring); Sp. 385—414: Fortegnelse, som viser Fordelingen ved Ligning af Indskudbene til den ved Fundation af 14de Juni 1816 oprettede tvungne Bank; Sp. 649—61: Extract af den Beretning, som Directionen for den midlertidige Laane- og Disconto-Indretning i Christiania fremlagde den 28de Januar 1818 i Generalforsamlingen.

I Det norske Nationalblad, *H. 11* (1818), S. 205—14 (om Bankindskudbenes Betaling og Ombytning af Bankens Sedler mod Sølv).

I Maanedsskrift for Afholdsreformen 1851, S. 85—88: Mindetale over K. N. G. Andresen, holden i Christiania ved 6te Aarsmøde i „den norske Forening mod Brændeviinsdrik" den 13de Juni 1851. (Optr. i Følgeblad til Bladet „For Fattig og Riig" 1851, Sp. 129—33, i Chra.-Pst. No. 1127 og i Afholdstaler, udg. af H. G. Heggtveit, Kra. 1890, S. 284—90).

I Illustreret Nyhedsblad *1862*, S. 80 (en Forestilling fra 1793 mod Opførelsen af Drammens Bro).

I Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn *V.* (1807—8), Sp. 97—102: Til Forfatteren af Stykket [Sp. 33—38]: Engellands Fremgangsmaade (hvortil Svar Sp. 102—6).

Af Den Norske Rigstidende var han Medudgiver med C. Døderlein, P. C. Holst og N. Wulfsberg fra dens Begyndelse 5 Januar 1815 til 4 Novbr. s. A. (No. 88) og atter med de samme samt en Tid M. C. Hansen for Aarene 1819, No. 2—19 Septbr. 1825 (No. 75) og havde i denne Tid sammen med Døderlein det meste Arbeide med Bladets Bestyrelse. Af hans egne Bidrag kan nævnes: *1815*, No. 23 (ang. en Beskyldning i Thims Adr. No. 20 mod den danske Regjering for Simoni, jfr. Vers af J. Zetlitz i No. 33); No. 73 (ang. Gejstlighedens Indkomster); No. 87 Tillæg (Notits om Orlogsflagget). — *1817*, No. 34 og 35 (om Udligningen af det tvungne Bankindskud, Skatten til Rigsbankseddlernes Indløsning og Kjøbstadskatten); No. 70 og 71 (om Projekter til Lovenes Forbedring, jfr. P. A. Heiberg's „Betragtninger over National-Repræsentationen"); No. 72 (om Stands-Repræsentation paa Storthinget). — *1818*, No. 30 (Indsigelser mod B. Sebbelow's Plan for Rigets Bank- og Pengevæsen, hvortil S. i No. 32, Svar af V. i No. 34, hvortil atter Sebbelow i Chra. Intellig.-sedl. No. 39 Till.); No. 56 Tillæg (om Betalingen af Bankindskudbene). — *1821*, No. 7: Om Valgforsamlinger.

I Morgenbladet *1832*, No. 3: Erindringer ved Bemærkninger i Folkebladet 1831, No. 50 og 51 ang. Udkastet til en Lov om Forbrydelser; No. 360 og 361: Ang. en Critik i Statsborgeren [VI. 1—12, 17—25, 33—41, 57—61, 165—82 og 196—208] over Udkastet til den nye Criminallov. — *1900*, Extrano. 14: Forskrive sig til Fanden i 1843.

I Den Constitutionelle *1839*, No. 147: Tale for A. S. Ørsted ved Festmiddagen i Hotel du Nord 22 Juni 1839.

Han har forfattet den Adresse til Kong Christian Fredrik af Maj 1814, som er aftrykt i H. Wergeland's Norges Konstitutions Historie, H. 3, S. 187 og derefter i sammes Samlede Skrifter IX. 401—2.

Som Medlem af Lovkommissjonen har han en væsentlig Del i følgende officielle Skrifter:

Udkast til en Lov for Kongeriget Norge angaaende Forbrydelser, forfattet af den ved Kgl. Resolution af 22de Novbr. 1828 befalede Commission. Chra. 1831. 8. 2 Bl., 27 S., 1 upag. S.

Forslag til en Lov for Kongeriget Norge angaaende Forbrydelser, forfattet af den ved Kgl. Resolution af 22de Novbr. 1828 befalede Commission. Chra. 1832. 8. 131 S., 1 Bl. — [Rettet Udgave]. Chra. 1835. 8. 4 Bl., 132 S. (Overs. paa Tydsk af J. F. Thaulow).

Samling af de, den, ved kgl. Resolution af 22de Novbr. 1828, naadigst nedsatte Lovcommission, i Manuscript tilstillede Bemærkninger i Anledning af Commissionens ved Trykken i Aaret 1831 bekjendtgjorte Udkast til en Lov for Kongeriget Norge, angaaende Forbrydelser, saa og af de i forskjellige offentlige Blade indtrykkede Stykker betreffende ovennævnte Lovarbeide. Chra. 1832. 8. 408 S., 6 Bl. (Heri er S. 133—39 og 383—89 optrykt hans Artikler i Morgbl. 1832).

Motiver til det i Aaret 1832 udgivne Forslag til en Lov for Kongeriget Norge angaaende Forbrydelser. Chra. 1835. 4. 353 S., LXXV S. (Overs. paa Tydsk af J. F. Thaulow).

Et Brev fra ham til P. Chr. Holst (dat. 29 April 1820) er trykt i dennes efterladte Optegnelser, S. 404—6.

Hans Tale ved Grev Herman Wedels Bisættelse 2 Novbr. 1840 er trykt i Yngvar Nielsen's Værk om Wedel III. 533.

I Haandskrift efterlod han sig en Statistik over norske Personnavne.

Vogt, Lorenz Juhl, Broder af ovennævnte Oberst Carl Jacob V., blev født i Kristiania 28 April 1825, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1844 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1849. Efter at have foretaget en længere Udenlandsrejse og i et Par Aar tjenstgjort som edsvoren Fuldmægtig hos sin Fader blev han 1853 ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 8 Decbr. 1858 konstitueredes som Bureauchef i Toldkontoret, i hvilket Embede han erholdt kgl. Udnævnelse 18 August 1860. Den 23 Septbr. 1865 blev han udnævnt til Toldinspektør i Fredrikshalds Tolddistrikt, fra hvilket Embede han meddeltes Permissjon i Oktbr. 1900 og efter Ansøgning erholdt Afsked 16 Febr. 1901 fra 1 Juni s. A. at regne. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 8 Juni 1858 til at tage de gjældende Toldtariffer under fuldstændig Revisjon, hvorom den under 1 Oktbr. 1859 afgav sin Indstilling, der blev lagt til Grund for de af Storthinget 1859—60 besluttede Tariffer; videre var han Formand i den kgl. Toldlovkommissjon af 10 Juli 1867, hvis Indstilling afgaves 8 April 1868, Medlem af den kgl. Toldtarifkommissjon

af 29 Juli 1874 og af den kgl. Udskibningskommissjon af 5 Januar 1878; 24 Septbr. 1889 beskikkedes han til som et af de norske Ombud at føre Forhandlinger med tre svenske Ombud om Forandringer i Mellemrigsloven. Han valgtes til Storthingssuppleant for Fredrikshald 1868 og 1870 og var Byens Storthingsrepræsentant 1873—1879 (Medlem af Toldkomiteen, 1877—1879 af Lagthinget). Han var Medlem af Fredrikshalds Kommunestyrelse 1868—1884, derunder i 8 Aar dens Ordfører, og havde en Række andre kommunale Hverv. Han blev 21 Januar 1879 R. St. O. O. og 21 Januar 1895 K.[2] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed». Fra 1896 var han Medlem af Kristiania Videnskabsselskab. Han døde ved Sandefjord Bad 3 Juli 1901.

* 19 Septbr. 1855 *Olava Caroline Juell* (f. 5 Juli 1834, † 27 Febr. 1865), D. af Prokurator paa Moss Hans Lemmich J. og Anne Dorothea Bekkevold.

Nekrologer i Morgbl. 1901, No. 410; i Aftpst. No. 471; i Smaalen. Amtstid. No. 77. Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 164; F O. Juell: Stamtavle over Familien Juell, S. 5; Aftpst. 1901, No. 42, 46 og 394; Fr.halds Tilskuer 1880, No. 32; Moss komm. Middelskoles Indbyd.-skr. 1886, S. 32—33.

Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. M., der vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning og offentlige Bestyrelse, i tidsfølgende Orden og udtogsviis samlede og udgivne. 14de Bind, indeholdende Aarene 1853, 1854 og 1855, med hosføiede Registre. Chra. [1856—]1858. 8. 2 Bl., 1186 S. — 15de Bind (ved Edw. Mørch og L. J. Vogt), indeholdende Aarene 1856, 1857 og 1858, med hosføiede Registre. Chra. [1858—]1861. 8. 2 Bl., 229 S., 1 Bl., 591 S., 1 Bl., 363 S. — 16de Bind, indeholdende Aarene 1859, 1860 og 1861, med hosføiede Registre. Chra. [1861—]1863. 8. 2 Bl., 377 S., 1 Bl., 508 S., 1 Bl., 228 S. — 17de Bind, indeholdende Aarene 1862, 1863 og 1864, med hosføiede Registre. (De to sidste Aargange med Bidrag af det Offentlige.) Chra. [1864—]1865. 8. 2 Bl., 1011 S.

Frihandelens Fremgang og Seier i Storbritannien og Irland, fremstillet. Chra. 1864. 8. 1 Bl., V S., 276 S. (Anm. i Aftbl. 1864, No. 226; i Morgbl. s. A. No. 219, hvortil Bemærkninger i No. 231 og Tilsvar fra Anm. i No. 241; i Bergpst. 1865, No. 9; i Berl. Tid. 1864, No. 260; i danske Dagbl. s. A.; i d. Fædrelandet 1865, No. 6 af C. F.; i Aftonbl. 1864, No. 257; i Illustrerad Tidning s. A. No. 39).

Frihandelsrörelsens uppkomst, fortgång och seger i England. Utgifven på svenska af James Dickson. Göteborg 1866. 8. XIII S., 248 S. (Anm. i Göt. Handels- och Sjöfarts-Tidn. 1866, April; i Aftonbl. s. A. No. 103).

„Christendom eller Hedenskab?" Det er nu Spørgsmaalet. Et Foredrag af Henrik Engel. Oversat. Chra. 1874. 8. 39 S. (Anm. i Aftpst. 1874, No. 108).

Den norske Arbeiders Beskatning og Forbrug. Chra. 1877. 8. VI S., 78 S., 1 Bl. (Anm. i Norsk Retstid. 1877, S. 351—52; i Aftbl. s. A. No. 154; i Morgbl. s. A. No. 145 A og 147 A; af J. V. K. i Fædrelandet s. A. No. 56; i Aftpst. s. A. No. 157. I en lidt anden Form havde Arbejdet fulgt som Bilag med Indstillingen fra den kgl. Tarifkommissjon af 1874 og blev som saadant trykt i Storth. Forh. 1876, se nedenfor).

Udskibningsrettens Udvikling i Norge, i Oversigt historisk fremstillet. (Særaftryk efter Bilag 1 ved Udskibnings-Kommissionens Indstilling af 14de November 1879.) Kra. 1880. 8. 86 S.

Slægten Vogt i gamle Dage. Chra. 1881. 8. 2 Bl., 188 S. (Trykt som Manuskript i 150 Expl.)

Dublin som norsk By. Fra vort ældste Kjøbstadsliv. Historisk Fremstilling. Chra. 1896. 8. 1 Bl., 409 S., 3 Karter, 2 Billeder. (Anm. af J. E. S.[ars] i Verd. Gang 1896, No. 265; af A. T.[aranger] i Aftpst. s. A. No. 825; i Morgbl. s. A. No. 626).

I norsk Historisk Tidsskrift, *2. R. V.* (1886), S. 81—120 og 273—384: Om Norges Udførsel af Trælast i ældre Tider (hvortil Efterskrift med 1 Pl. i B. VI. S. 260—62). — *4. R. I.* (1901), Smaastykker, S. 36—38: Cardinal Alberoni og Carl XII.

I Vidar *1887*, S. 369—88: Mellemrigsloven. — *1888*, S. 452—78: Tre kongelige Kommissioner. En Parallel.

I Morgenbladet *1863*, No. 253, 257, 272, 280 og 281: Frihandelens Fremgang og Seier i Storbritannien og Irland. — *1867*, No. 170: Idefjorden (Bemærkninger ved Prof. Aschehougs Foredrag i det Land. Selskab om den svenske Industri, med Svar fra Aschehoug i No. 174, Tilsvar fra Vogt i No. 181, nyt Svar fra A. i No. 189 A, hvortil atter V. i No. 197). — *1901*, No. 244: Anm. af „Fra det gamle Moss" af Rich. Olsen.

I Aftenbladet *1864*, No. 54: Den ellevte Time; No. 56: Ubi sumus? (Begge Artikler Indlæg for Norges Deltagelse i den dansk-tyske Krig). — *1873*, No. 12: Bonded Warehouses.

I Handels- og Søfarts-Tidende *1871*, No. 24: Den store Stambane mellem Stockholm og Christiania.

I Moss Tilskuer *1881*, No. 48: Jalund; No. 111, 114, 116, 118 og 145: Gamle Moss. — *1890*, No. 70: Moss Canal og Christian IV.

I Smaalenenes Amtstidende skrev han i 70-Aarene jevnlig længere politiske Artikler.

I Aftonbladet *1864*, No. 35: Bref från Norge (om Deltagelse i den dansk-tyske Krig). — *1865*, No. 16: Franska [handels-]traktaten, bedömd ur norsk synpunkt.

I Nya dagligt Allehanda *1874*, 9 April og *1883*, 28 Septbr. findes to Artikler af ham, den sidste overskrevet På branten.

Som Medlem af de ovennævnte forskjellige Kommissjoner har han Del i: 1) Forslag og Indstilling fra den ved Kgl. Res. af 8 Juni 1858 anordnede Commission, trykt i Storth. Forh. 1859—60 II. S. No. 34, 309 S.; 2) Betænkning og Udkast til Lov om Forandringer i Toldlovgivningen, trykt i Storth. Forh. 1868—69 V. O. No. 2, S. 9—63; 3) Forslag og Indstilling fra Kommissionen til Revision af Toldtariferne, trykt i Storth. Forh. 1876 II a, No. 5, 233 S., hvortil som Bilag, særskilt udarbejdet af ham, Om Tolden i dens Forhold til Arbeidsklassernes Ekonomi, XXXXI S. (jfr. ovenfor); 4) Indstilling fra Kommissionen angaaende Udskibningsretten, trykt i Storth. Forh. 1882 III. No. 3, S. 1—79, hvortil som Bilag 1, særskilt udarbejdet af ham, Oversigt over Udskibningsrettens Udvikling i Norge, S. 81—104 (jfr. ovenfor).

I Universitets-Bibliothekets Haandskriftsamling opbevares foruden en Del Afskrifter og Koncepter fra hans Haand ogsaa en Pakke Materialier ang. Norges udenrigske Omsætning i ældre Tider (Ms. No. 949 in 4to).

Vogt, Nils, Søn af nedennævnte Expeditionssekretær *Peter V.*, blev født i Kristiania 15 April 1817. Da han i en tidlig Alder mistede sine Forældre, blev han opdraget hos sin Farbroder Byfoged David Vogt paa Moss; han blev Student med Laud fra Fredrikshalds lærde Skole 1835 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Januar 1839. Kort efter ansattes han i Justitsdepartementet, var konstitueret Byfoged i Stavanger 1841—42, beskikkedes 24 Januar 1845 til Overretsprokurator i Kristiania Stift og udnævntes 15 Marts s. A. til Bureauchef i Justitsdepartementet, i hvilket Departement han 13 Januar 1847 befordredes til Expeditionssekretær. Den 22 Oktbr. 1850 udnævntes han til Amtmand i søndre Bergenhus Amt og 4 Januar 1860 til Stiftamtmand i Kristianssand og Amtmand i Lister og Mandals Amt. Han var Formand i den kgl. Udskiftningskommissjon af 18 Novbr. 1854 og i den kgl. Kommissjon om Markfredning og Gjærdehold af 6 Febr. 1858 samt Medlem af Unionskomiteen af 6 Febr. 1865, hvis norske Ordfører han blev efter G. P. Harbitz's Entledigelse 30 August 1866. Han var Valgmand for Kristiania 1850, valgtes 1853 til 1ste Storthingssuppleant for Bergen og mødte som Byens 4de Repræsentant paa Storthingene 1857 og 1858, derefter som Repræsentant for Kristianssand paa Storthingene 1862—1871; han var den hele Tid Medlem af Lagthinget, hvis Præsident han var 1862—63 og 1868—1871; i Storthinget var han Præsident 1865—66; han var Medlem af Valgkomiteen fra 1863, af Fuldmagtskomiteen 1865—66 og 1871, af Justitskomiteen No. 1 1857—1866 (fra 1862 som dens Formand), af Gage- og Pensjonskomiteen 1868—1871 (det sidste Aar dens Formand), af Trykningskomiteen 1862—63, af Komiteen om Arméens Aflønning 1864 og af Jernbanekomiteen 1871; videre var han Medlem af Deputationerne til Ejdsvold og Stockholm 1864. Strax efter Storthingets Opløsning 1871 blev han 13 Maj s. A. udnævnt til Statsraad og overtog Bestyrelsen af Indredepartementet efter afdøde Statsraad Bretteville; i hele sin Statsraadstid vedblev han at bestyre samme Departement, kun afbrudt ved hans Ophold som Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm Juli 1875—August 1876, Septbr. 1878—August 1879 og Septbr. 1882—Septbr. 1883. Efterat Rigsretten 20 Marts 1884 havde fradømt ham hans Embede for at have tilraadet en for udstrakt Anvendelse af det kgl. Veto, fratraadte han som Statsraad ifølge kgl. Resolution af 26 Marts s. A. og blev 26 Maj s. A. udnævnt til Amtmand i Buskerud, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 18 Januar 1890 med Bevidnelse af Kongens «naadige Anerkjendelse af hans lange og fortjenstlige Embedsvirksomhed og Deltagelse i det offentlige Liv». Han blev R. St. O. O. 6 August 1860 «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og K.[1] St. O. O. 21 August 1866 «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste», 1864 Stk. N. O., 1873 R. Ø. Jernkr. O. 1 Kl., 1882 Storoff. Fr. Æ. L.; han var Skatmester ved St. Olafs Orden 21 Januar 1880—30 Juni 1884. Han døde i Kristiania 8 Novbr. 1894.

* 11 Juli 1843 *Karen Magdalene Arntzen* (f. 24 April 1819, † 28 Oktbr. 1870), D. af Sorenskriver i Solør og Odalen, fhv. Magistratspræsident i Kristiania Arne Arntzen og Karen Magdalena Ancher.

Portræt med Biografi i Illustr. Nyhedsbl. 1866, S. 101—2, jfr. Rettelse S. 112; af C. W. Rieck i dansk Illustr. Tid. XVIII. (1876—77), S. 169—70. — *Nekrologer* i Morgbl. 1894, No. 608 [af L. Daae]; i Aftpst. No. 667. Jfr. F. Bætzmann: Det norske Statsraad, S. 222; W. Lassen: Stamtavler I. 269—70; L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 161; Nord. Convers-lex, 3. Udg., VI. 1056; M. Arnesen: Biogr. Efterretn. om Elever paa Fr.halds Latin- og Realskole, S. 102; Bergenseren 1859, No. 56; Morgbl. 1871, No. 135; Dagbl. s. A. No. 111, 120 og 122; Fædrelandet s. A. No. 20; Kr.-sands Stiftsavis s. A. No. 56, 82 og 84; Nedenæs Amtstid. s. A. No. 20; Drammens Blad s. A. No. 122; Skilling-Mag. s. A. S. 475—76; Morgbl. 1884, No. 80 A; Buskeruds Blad 1887, No. 43 og 1890, No. 38; Drammens Blad 1890, No. 91; A. O. Vinje: Skrifter i Utval V. 465 - 66.

Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. M., der vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning og offentlige Bestyrelse, i tidsfølgende Orden og udtogsviis samlede og udgivne. 9de Bind, indeholdende Aarene 1838, 1839 og 1840, med hosføiede Registre. Chra. [1840—]1842. 8. 2 Bl., 712 S. — Samme for Aaret 1818. Anden Udgave, besørget af Nils P. Vogt. Chra. 1840. 8. 1 Bl., S. 329—590. (Første Udgave, se nedenfor under P. Vogt).

Om Udskiftning af Jordfællesskab. Fremstilling med Forslag, udarbeidet af en af Hs. Maj. Kongen anordnet Commission. Bergen 1856. 8. 3 Bl., 106 S., 1 Bl. (Indstillingen er udgivet og i det Væsentlige udarbejdet af Vogt som Kommissionens Formand; Forslaget ligger til Grund for Udskiftningsloven af 12 Oktbr. 1857).

Angaaende naadigst Proposition til Norges Riges Storthing, betræffende Udfærdigelse af en Lov om Jords Fredning. [Dateret] Bergen, 25 August 1859. 4. 2 Bl., 84 S. (Trykt som Tillæg til Sth. Prp. O. No. 1, uden Titelblad og Anførsel af Trykkested, men ikke indtaget i Storth. Forh. 1859—60. Ogsaa denne Kommissionsindstilling er væsentlig udarbejdet af Vogt; den ligger til Grund for Jordfredningsloven af 16 Maj 1860).

I Beretning om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand i Aarene 1846—1850 (Chra. 1853) og i Aarene 1851—1855 (Chra. 1858): Søndre Bergenhuus Amt, 8 S. og 19 S. (Af den sidste Beretning er den indledende Oversigt anm. og aftr. i Illustr. Nyhedsbl. 1856, S. 173—74 og 181--82). — Aarene 1856 - 1860 (Norges off. Statistik udg. 1862, C. No. 2) og Aarene 1861—1865, H. 1 (Norges off. Statist. udg. 1868, C. No. 2): Lister og Mandals Amt, 11 S. og 17 S. — Femaaret 1881—1885, B. 1 (Norges off. Statist. 3 R. No. 102, Kra. 1890): Buskeruds Amt, S. 1—26.

I Den Constitutionelle *1839* leverede han Referat af Storthingsefterretningerne fra 1 April til Storthingets Slutning 16 August.

I Morgenbladet *1854*, No. 364 (om Jordudskiftningskommissjonen). — *1864*, No. 148 (ang. Titanbergværksdriften i Sogndal, jfr. J. Homann i No. 140). — *1868*, No. 225 (Brev til Armékommandoen ang. en Visit af Oberstløjtnant O. Morgenstierne). — *1883*, No. 195 A—198: Den svenske Fribedstid. — Desuden i anden Halvdel af 80-Aarene enkelte Literaturanmeldelser.

I Bergensposten *1858*, No. 104: Angaaende Veiomlægningen mellem Bergen og Mittun Bro (jfr. H. Krag i No. 101, 102 og 1859, No. 5). — *1859*, No. 11: Pleiestiftelsens og Lungegaardshospitalets Byggeforetagender (jfr. No. 9, Bem. af Red. i No. 12 med Svar fra V. i No. 13 og fra F. Schiertz i No. 14, Gjensvar af Red. i No. 14).

I Kristianssands Stiftsavis *1862*, No. 18: Om Hjælp for Sirebalen (optr. i Morgbl. s. A. No. 72).

Vogt, Nils, foregaaendes Søn, Broder af ovennævnte Sorenskriver Arne V. og Sogneprest David V., er født i Bergen 27 Oktbr. 1859. Han blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1876 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1881. Fra 1 Januar til 1 Oktbr. 1882 var han ansat i det statistiske Centralbureau og har senere levet som Journalist i Kristiania, først som Redaktionssekretær, siden som Chefredaktør ved «Morgenbladet». Han var en af Stifterne i Septbr. 1882 af den konservative Studenterforening «Forbundet», hvis Formand han var hele Aaret 1883 samt første Halvaar 1885. Han var en af Indbyderne til det konservative Pressemøde i Kristiania 29 August 1892, hvor efter hans indledende Foredrag «Den konservative Presses Forening» blev stiftet, hvis Formand han derefter uafbrudt var indtil 1898. Fra 1897 er han Formand i den norske Afdeling af Styrelsen for nordiske Pressemøder og fungerede som norsk Præsident ved de første Møder af denne Art (Kristiania 1899, Kjøbenhavn 1902). Han mødte som Delegeret for den norske Presse ved de internationale Pressekongresser i Stockholm 1897 og i Rom 1899, og desuden har han foretaget en hel Række Udenlandsrejser, dels til Nabolandene, dels til Tyskland, Østerrige og Italien. Han var Valgmand for Kristiania 1900 og 1903. Han er R. D. O. (fra 28 Novbr. 1899).

* 6 Novbr. 1884 *Helene Andrea Ottesen* (f. 30 Novbr. 1861), D. af Højesteretsassessor Peter Vogt O. (f. 26 Febr. 1820) og dennes 1ste Hustru Regine Amalie Gulbranson (f. 24 Maj 1830, † 16 April 1876).

Selvbiografi (med to Portræter) i Studenterne fra 1876 (Kra. 1901), S. 276—78. — *Portræt med Biografi* af J. B. B.[ull] i Folkebladet 1902, S. 81—82. Jfr. Ola Holen: Norske Bladfolk (Kra. 1895), S. 21—24; Vort Land (Kbhvn.) 1903, No. 254; [G. Mellby og O. Christofersen:] Den konservative Presses Forening 1892—1902, passim. — I Anledning af Artikelen «Korruption» i Morgenbladet 1900, No. 429 indledede der 16 Juli s. A. retslig Efterforskning mod ham som Sigtet; men efter de derunder fremkomne Oplysninger blev ved Rigsadvokatens Beslutning 31 August s. A. al offentlig Tiltale frafaldt (jfr. Morgbl. 1900, No. 453 og 484).

Det demokratiske Høire. Foredrag i den konservative Studenterforening „Forbundet" 2den November 1885. Trykt som Manuskript for „Forbundets" Medlemmer. Chra. 1885. 8. 26 S. (Anonymt).

I Vidar *1889*, S. 75—96, 343—427 og 710—25: Dagbog for Norge, Sverige og Danmark 1889.

Trykt 10 Februar 1904.

I Forældre og børn, udg. ved A. Arstal (Kra. 1902), S. 447—50: Hjemmets krav [til skolen].

I Nordmænd i det 19de aarhundrede, udg. ved G. Gran, *I.* (Kra. 1902—1903), S. 423—53: Fredrik Stang.

I Morgenbladet stod hans første Artikel i *1877*, No. 297 A: Den kommunale Kunstsans [ɔ: om Vandspringsfigurerne foran Storthinget, paa St. Olafs Plads og ved Stillebæk, af hvilke den sidste fjernedes efter Beslutning af Kristiania Formandskab i Novbr. 1902]. Sommeren 1882 var han Bladets Referent ved Folkemøder under Valgkampen, blev 1 Oktbr. s. A. ansat som dets Redaktionssekretær, 1 Januar 1894 efter Frieles Afgang som dets Redaktør, i hvilken Egenskab han fra 1 Septbr. 1902 staar navngiven paa Bladets Forside; hans Broder Paul Benjamin V. var hans Medredaktør 1898—99. Han har i Morgenbladet behandlet i ledende Artikler alle mulige aktuelle Spørgsmaal, politiske, økonomiske, sproglige o. s. v. Desuden har han under Mærket —8— skrevet Literatur- og Theater-Anmeldelser og leveret Korrespondancer fra sine Udenlandsrejser.

Vogt, Nils Nilsen, yngste Broder af ovennævnte Statsraad Jørgen Herman V., blev født paa Kongsberg 10 Febr. 1798, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1817 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i 1823. Fra 1818 var han dels Lærer i forskjellige Fag, dels (fra 1819) Inspektør ved Kristiania Borgerskole, indtil han 9 Maj 1825 blev udnævnt til residerende Kapellan paa Eker; 4 Oktbr. 1830 udnævntes han til Sogneprest til Finnaas i Søndhordland Provsti, som hvis Provst han erholdt Bestalling 23 Novbr. 1839, udnævntes 14 Juli 1842 til Sogneprest i Mandal, hvorhos han meddeltes Bestalling som Provst i Mandals Provsti 26 Oktbr. 1843, og udnævntes 7 Januar 1856 til Sogneprest til Ejdsvold, i hvilket Embede han døde 6 Marts 1869. Han valgtes til 4de Storthingssuppleant for Søndre Bergenhus Amt 1835 og 1841 og var Amtets 3dje Repræsentant paa Storthinget 1839 (Sekretær i Traktatkomiteen, Medlem af Lovkomiteen). Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Decbr. 1839 angaaende Handelsrettigheder for Kopervik og beskikkedes 28 Febr. 1846 til fast Medlem af Reguleringskommissjonerne angaaende Fisketiendens Ophævelse.

⚹ 13 Oktbr. 1825 *Petronelle Andrea Petersen* (f. 15 Novbr. 1805, ÷ 20 August 1843), D. af Kjøbmand i Kristiania Morten P. og N. N. Vogts Søskendebarn Eleonora Selmer.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 147; L. J. Vogt: Slægten Vogt i gamle Dage, S. 168; J. H. Vogts Optegnelser I. 25 og 28; A. O. Vinje: Skrifter i Utval IV. 400; J. Jespersen: Meddelelser om Kra. borger- og realskole 1812—1889, i Aarsberetn. for 1888—89, S. 4—6; Vidar 1888, S. 49 og 54.

Betænkning og Indstilling fra den ved høieste Resolution af 13de December 1839 naadigst nedsatte Commission angaaende Oprettelse af et Handelssted i Kobbervig eller Omegn. Chra. 1841. 4. V S., 100 S., 1 Tab., 2 Karter. (Forfattet af Vogt; jfr. Storth. Forh. 1842 IX. 539—51 og 575—80).

Af Samfundsavisen, Studentersamfundets haandskrevne Blad, var han den første Redaktør ved Oprettelsen i 1818.

Vogt, Olaus Fredrik Sand, Broder af ovennævnte Oberst Carl Jacob V. og Toldinspektør Lorenz Juhl V., blev født i Kristiania 2 Decbr. 1829. Han blev, privat dimitteret, Student med Laud 1847 og tog i Decbr. 1855 medicinsk Embedsexamen med Laud. Eftersommeren 1853 forrettede han som Koleralæge i Kristiania, og Sommeren 1854 fulgte han som Underlæge med Fregatten «Freia» paa dens Østersjøtogt. I Juni 1855 blev han ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling, hvorfra han i Februar 1856 blev sendt til Hvaler i Anledning af den der herskende Koldfeberepidemi. I Juli 1856 nedsatte han sig som Privatlæge i Tvedestrand, hvor han fra Februar 1861 forrettede som Ordfører i Byens Sundhedskommissjon, og hvor han døde 26 Marts 1893.

* 15 Oktbr. 1856 *Mathilde Elise Lie* (f. paa Molde 28 April 1835, † 30 Novbr. 1893), Søster af ovennævnte Professor Sophus Lie.

Nekrologer i Morgbl. 1893, No. 162; i Aftpst. No. 169. Jfr. F. C. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 471—72; L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 165; Tvedestrandspst. 1881, No. 42.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *2. R. X.* (1856), S. 505—19: Indberetning til Amtmanden i Smaalehnene om den i Hvaløernes Præstegjæld herskende Koldfebersygdom for Tidsrummet fra 12te Februar til 13de April (incl.) 1856. — *4. R. II.* (1887), S. 95—99: Skarlagensfeberepidemien i Tvedestrand 1885—1886 (overs. paa Tysk af A. Johannessen og indtaget i Archiv f. Kinderheilkunde VIII. H. 4); S. 694—713 og 746—67: Undersøgelser over Lungetæring, specielt med Hensyn paa Arveligheds-, resp. Smittespørgsmaalet, paa Grundlag af samtlige Tæringsdødsfald inden Tvedestrand i sidste 25 Aar (1862—1886 inkl.) (ogs. i Særtr., 43 S.).

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge 1867 (Norges off. Statistik, udg. 1870, C. No. 4), S. 194—96: Om Børnekopperne i 1867—1868 i Tvedestrand og Omegn.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *VII.* (1887), S. 353—54: Desinfektion ved Damp fra et Dampskib. — *VIII.* 450—53: Desinfektionskasse til strømmende cirkulerende damp.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab i 1878, S. 11—14 (om Smitteforhold ved Mæslinger).

Vogt, Peter, Broder af ovennævnte Byfoged David V., Statsraad Jørgen Herman V. og Sogneprest Nils Nilsen V., blev født i Drammen 23 Juni 1787, blev Student 1802 og tog juridisk Embedsexamen i Januar 1808. Han blev 18 April 1804 udnævnt til Kopist ved Finantskasse-Direktionen, 13 Juni 1806 til Fuldmægtig ved Generalpostamtet, 12 Decbr. 1810 til Kancellisekretær og Kontorchef under Generalpostdirektionen, og efter 14 April 1815 at have erholdt Afsked fra dansk Tjeneste blev han 9 Juni s. A. udnævnt til Expeditionssekretær i det norske Kirkedepartement. Han døde paa en Rejse i Sjælland 23 August 1819.

* 26 Juni 1814 *Charlotte Juhl* (f. i Lørslev Prestegaard paa Mors 26 Juni 1795, † 12 Marts 1820), Søster af Byfoged David V.s Hustru.

Jfr. L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 160; J. H. Vogts Optegnelser [I.], S. 8 og 16; P. Chr. Holsts efterladte Optegnelser, S. 77; Claus Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 305, 465, 487, 490 og 637; sammes Dagbøger for Aarene 1817—1822 I. S. 108 og 551.

Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. m., der vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning og offentlige Bestyrelse, i tidsfølgende Orden og udtogsviis samlede og udgivne. 1ste Bind, indeholdende Aarene 1814, 1815 og 1816, med hosføiet Register. Chra. [1816–]1817. 8. 3 Bl., 621 S. — 2det Bind, indeholdende Aarene 1817, 1818 og 1819, med hosføiede Registre. [Aaret 1819 ved J. H. Vogt]. Chra. [1818—]1820. 8. 1 Bl., 530 S., 163 S. (Om Fortsættelsen af denne af ham grundlagte, saakaldte Vogt-Arntzen'ske Lovsamling se ovenfor under J. H. Vogt, N. Vogt og L. J. Vogt samt Norsk Bogfortegnelse 1814—1847, S. 90—91, 1848—1865, S. 144, 1866—1872, S. 109, 1873—1882, S. 221).

I Budstikken *VII.* (1826—1829), Sp. 89—176: Folketallet i Norge den 1 Februarii 1801.

I Den Norske Rigstidende *1815*, No. 87 (Protest i Anl. af en Bemærkning i No. 86 om, at med det nye Dynasti „endelig en lykkelig Tidspunct begynder i gamle Norges Aarbøger"). — *1817*, No. 41 (ang. J. Chr. Berg's Artikel i Saga, B. 1, S. 365—444 om Rigsretsdommen i Sagen mod Statsraad Haxthausen); No. 61 (om Embedslønningernes Betaling i Sølv eller Sedler, jfr. No. 55). (Claus Pavels meddeler i sine Dagbøger for Aarene 1817—1822 I. 106, under 21 Maj 1817, at Vogt har sagt ham, „at næsten Alt, hvad der staaer i Rigstidenden som Indsendt, er af ham").

Vogt, Peter Herman, Broder af ovennævnte Civilingeniør Jens Th. P. V., blev født paa Fiskum Prestegaard paa Eker 30 Marts 1829, blev, dimitteret fra Kristianssands Kathedralskole, Student med Laud 1847 og tog i Marts 1855 medicinsk Embedsexamen med et udmærket Laud. Under Koleraepidemierne i Kristiania 1851, 1853 og 1866 tjenstgjorde han som Koleralæge, sidste Gang som Overlæge ved Ankerløkkens Lazareth. Somrene 1854 og 1855 var han Assistentlæge ved Ejdsvolds Bad, og fra Høsten 1855 begyndte han at praktisere i Kristiania. I omkring 6 Aar var han Amanuensis hos Professor Chr. Heiberg og Professor A. Conradi, 1858—1859 Kandidat ved Rigshospitalet og ved Fødselsstiftelsen, 1860—1863 Reservelæge ved Fødselsstiftelsen samt tillige fra 1860—1870 Andenlærer og Examinator ved Jormoderskolen i Kristiania. Fra Høsten 1866 forrettede han i 4 Aar som Sekretær ved det medicinske Fakultet. 5 Maj 1870 erholdt han kgl. Konstitution fra 1 Oktbr. s. A. som Overlæge ved Fødselsstiftelsen og Bestyrer af Jormoderskolen i Bergen, i hvilken Stilling han blev staaende til sin Død den 9 Januar 1900. I Bergen var han fra 1870—1889 Medlem af Kontrolkommissjonen for Møllendals Sindssygeasyl, derefter af samme for Rosenbergs Sindssygeasyl. I 8 Aar var han Medlem af Bergens Sundhedskommissjon, en Tid ogsaa

Medlem af Tilsynskommissjonen for Abnormskolen i Bergen og af Bergens Sygehusdirektion. Flere Gange, saaledes 1871, 1872 og 1889, var han Formand i Bergens Lægeforening og valgtes 1889 til Repræsentant for Bergen i den norske Lægeforenings Bestyrelse. Ved Kjøbenhavns Universitets Jubelfest i 1879 blev han kreeret til Æresdoktor i det medicinske Fakultet. I 1863—1864 foretog han en videnskabelig Udenlandsrejse, hvorunder han særlig studerede Pathologi i Berlin. I 1881 deltog han i den internationale Lægekongres i London, og ved lægevidenskabelige Kongresser i Brüssel 1892, i Bordeaux 1895 og i Marseille 1898 var han nomineret som Ærespræsident. Han blev 21 Januar 1891 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

* 22 April 1866 *Anne Elise Nicola Lovise Rørdam* (f. paa Horten 22 April 1839), Søster af ovennævnte (V. 76) A. C. Scheels Hustru.

Selvbiografi i Levnedsbeskrivelser af de ved Kbhvn.s Univ.s 400-aarsfest promoverede Doktorer (Kbh. 1879), S. 87—88. — *Portræt med Biografi* af H. Kjelsberg i Tidsskr. f. Jordmødre V. (1899), S. 1—4. — *Nekrologer* af J. D. I.[rgens] i Medicinsk revue XVII. 33—39; af N. Quisling i Tidsskr. f. Jordmødre VI. 13—16; i Morgbl. 1900, No. 17; i Aftpst. No. 22; i Berg. Aftbl. 10 Januar. Jfr. F. C. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 472—74; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 143; Nord. familjebok XVII. 1298—99 af E. H.[artmann]; L. J. Vogt: Slægten Vogt, S. 168—69.

Lærebog for Jordemødre efter Professor Dr. F. C. Fayes Lærebog i Fødselsvidenskaben, 3die Udgave udarbeidet af H. Vogt. Kra. 1886. 8. XII S., 284 S. (Anm. af C. [ↄ: G. Conradi?] i Morgbl. 1886, No. 418).

Lærebog for Jordemødre. Chra. 1894. 8. 6 Bl., 296 S. (Anm. af D. i Tidsskr. f. d. norske lægeforening 1894, S. 126—27; af V.[edeler?] i Norsk Mag. f. Lægevid. 4. R. IX. 140; af O. Christie i Medicinsk revue XI. 119—25, hvortil Vogt S. 136—43 med Svar af Christie S. 143—44).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, foruden flere Anmeldelser og Uddrag, *XX.* (1866), S. 1—39, 193—219, 289—312 og 393—415: Statistiske Resultater støttede til 3000 paa Fødselsstiftelsen i Christiania undersøgte Svangre og Fødende samt Børn (sammen med Prof. Faye). — *XXI.* S. 23—37: Normale Menstruationsforholde i Norge (ogsaa trykt paa Fransk i Congrès médical international de Paris Août 1867 (Paris 1868), S. 196—204: Sur la menstruation normale en Norvège). — *XXII.* S. 70—78: Om Fremfald af Navlesnoren. — 3. Række, *I.* (1871), S. 171—76: Ovariotomi med heldigt Udfald; S. 336—62: Tiaarsberetning om Fødselsstiftelsen og Jordemoderskolen i Bergen. — *II.* S. 390: Afasi; S. 414—22: Dødelighed paa Barselseng i Norge i Tiaaret 1859—68; S. 665—77: Uterinfibroid fjernet ved Laparotomi. — *V.* S. 570—72: Uterussutur ved Keisersnit. — *VI.* S. 148—51: Aareladning i Puerperaleklampsi; S. 346—49: Sidstkommende Hoveds Forløsning efter Diameter trachelo-bregmatica. — *IX.* S. 1050—58: Forslag om Oplærelse af Jordemoderelever i Brug af Tang (jfr. S. 1058 fg., Tidsskr. f. prakt. Med. I. S. 193 fg., Medic. revue II. Extrano., S. 27 fg. og 39 fg.). — *XI.* S. 257—67: Instrumentalhjælp i Jordemoderpraxis (med en Skrivelse fra Prof. Pippingsköld som Bilag S. 267—71). — *XIII.* S. 359—67: Hæmorrhagia uteri interna. Ankylose af Fosterets Laar- og Knæled. — 4. Række, *I.* (1886), S. 638—43: Et Par Tilfælde fra Bergens Fødselsstiftelse. —

II. S. 719—21: Angaaende Døvstummeskolernes Organisation (Tilsvar til O. B. Bull, jfr. S. 807—8 af V. Uchermann og III. S. 98). — *III.* S. 297—304, 361—84, 463—86, 521—44, 641—56 og 751—62: Beretning om Fødselsstiftelsen og Jordemoderskolen i Bergen fra 1871—1886 (jfr. S. 1016). — *IV.* S. 42—48: Trillingfødsel og Eklampsi. — *IX.* S. 647—48: Spontan Reinversion ved en akut opstaaet Vrængning af Livmoderen. — *X.* S. 115—21: Omphalo-pagus, Paracephalus cardiacus; S. 349—79: Kunstig fortidlig Fødsel ved trangt Bækken; S. 639—46: Cyclops dirrhinus hypoagnathus; S. 946—48: Dicephalus dibrachius. — *XI.* S. 657—85: Den puerperale Dødelighed og dens Forhold til Antiseptik og operativ Fødselshjælp i Norge 1882—1891. — *XII.* S. 1130—40: Emboli af arteria pulmonalis. Helbredelse; S. 1216—33: Instrumental fødselshjælp i jordmoderpraktiken; S. 1268—70: Fødsel ved uterus didelphys. — *XIII.* S. 95—98: Kloroformens 50-aarsjubilæum. — *XIV.* (1899), S 803—7: Jordemoder-tang.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab i *1859*, N. Mag. f. Lægevid. 2. R. XIII. S. 1225—27 (Exvisceration). — *1860*, sst. XIV. S. 465—66 (om abnormt Leje af Nyren, Kræft i Venerne). — *1861*, sst. XV. S. 181—83 (Trismus neonatorum); S. 664—65 (Ruptura perinæi). — *1862*, sst. XVI. S. 158—59 (Ruptura uteri et vaginæ, jfr. S. 343 fg. og S. 413 fg.). — *1863*, sst. XVII. S. 553—56 (Tilfælde af Barselfeber). — *1865*, sst. XIX. S. 140—43 (Tilfælde af Hjertefejl); S. 325—28 (Æg med ligamenta amnios). — *1866*, sst. XX. S. 269—77 (Hicks's Vendingsmethode). — *1868*, S. 215—17 (Overrivning af Habenæ tendineæ). — *1869*, S. 194—97 (Arm i Nakken som Fødselshindring); S. 203—6 (Partus præmaturus). — *1870*, S. 111—14 (Meningit i Puerperiet). — *1876*, S. 25—30 (Udskjæring af Hovedet efter Diameter occipito-bregmatica, Bemærkninger om Fødsel og Forløsning af sidstkommende Hoved efter Diameter trachelobregmatica).

I Forhandlinger og foredrag paa det 3dje norske lægemøde 1889, S. 82—92: Om dødeligheden paa barselseng før og nu.

I Tidsskrift for praktisk medicin *IX.* (1889), S. 257—60: Fremdeles om «Etiske bestemmelser» (jfr. S. 201, 243 og 282).

I Tidsskrift for den norske lægeforening (ny Række af frg. Tidsskr.) *1892*, S. 72—80: Lidt om sædefødselens behandling; S. 151—52: Det saakaldte Smellie-Veitske haandgreb; S. 171—76: Anm. af Ingerslev's Om Dødeligheden ved Barselfeber i Danmark og Aseptikens Betydning for samme. — *1893*, S. 66—68: Om undersøgelse af fødende.

I Medicinsk revue *VII.* (1890), S. 139—47: Lidt om behandling af den regelmæssige fødsel og barselseng. (Foredrag i Bergens lægeforening).

I Nordiskt medicinskt arkiv, af hvis 1ste Bind (Sth. 1869) han var norsk Medudgiver, flere Anmeldelser og Uddrag.

For Archives de Tocologie, udgivne af M. Auvard i Paris, var han fra 1888 i nogle Aar udenlandsk Korrespondent.

I Aftenbladet *1866*, No. 156 (i Anl. af [F. Lochmann's] „Cholera-Meddelelser" i Morgbl. No. 179, hvortil Svar i Morgbl. No. 186, Tilsvar [af Vogt] i Aftbl. No. 158 med Gjensvar [af Lochmann] i Morgbl. No. 189). — *1867*, No. 13 (i Anl. af „Et Cholera-Tilbageblik" af m. & n. i Morgbl. f. A. No. 12, hvortil X. og T. i Aftbl. No. 17, m. & n. i Morgbl. No. 19, F. Lochmann i f. Bl. No. 20, Tilsvar af Vogt i Aftbl. No. 18, hvortil atter m. & n. i Morgbl. No. 24 og Lochmann i No. 25, jfr. f. Bl. No. 26 A, Stadsfysikus H. Steffens og E. Gamborg i No. 27, nyt Svar af Vogt i

Morgbl. No. 29, hvortil Lochmann og m. & n. i s. Bl. No. 30, jfr. L. B. Dahl og H. Steffens i No. 32 A, Lochmann og m. & n. i No. 33, afsluttende Spottevers i s. Bl. No. 37 B); No. 68: Antallet af medicinske Studerende.

Vold, Anders, Skoleholder i Grue.

Christelig Betragtning over den sørgelige Tildragelse, paa første Pintsedag, den 26de Mai 1822, da Grue Hoved-Kirke ved en ulykkelig Ildebrand blev lagt i Aske, og 118 Mennesker indebrændte. Forfattet i Sang, som kan synges med den Melodie: Vee mig, at jeg saa mangelund &c. Chra. [1822]. 8. 8 S.

Vold, Helge Nilsen, Søn af Gaardbruger *Nils Olsen V.* og *Valborg Nilsdatter*, er født i Vang paa Hedemarken den 20 Juni 1839, dimitteredes fra Asker Seminarium 1858 med Karakteren «Meget duelig» og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1863. Efter som Student (1864—1868) at have været Lærer ved Aars og Voss's Skole i Kristiania tog han i Juni 1869 theologisk Embedsexamen med Laud og blev s. A. ansat som Bestyrer af Ringerikes Realskole paa Hønefos, i 1874 omdannet til kommunal Middelskole. Denne Stilling forlod han Vaaren 1878, efterat han 5 Novbr. 1877 var blevet udnævnt til Kaldskapellan i Faaberg; 5 Novbr. 1895 udnævntes han til Sogneprest i Hedrum.

* 16 Juli 1870 *Sofie Berg.*

Jfr. Indbydelsesskrift til d. off. Examen 1873 ved Aars og Voss's Latin- og Realskole, S. 27.

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Juni og Juli 1878 ved Ringerikes kommunale Middelskole. Kra. 1878. 8. 26 S. (Indeholder af ham: I. Lidt om Skolens Historie fra 1848 til 1878, S. 3—12. II. Almindelige Skoleefterretninger, S. 13—23).

Om Fattigforsørgelsens historiske Udvikling. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 85 S., 1 Bl. (Anm. i Luth. Kirketid. 4. R. XII. 167).

Prædiken paa 21de Søndag efter Trefoldighed. 1ste Række. (Holdt i Faabergs Kirke og trykt efter Opfordring af Tilhørere.) Lillehammer 1888. 8. 8 S.

I For Fattig og Riig *4. R. VI.* (1898), S. 81—84: Vil du have noget med Jesus at gjøre?

Desuden har han i 70-Aarene og senere skrevet enkelte Artikler i forskjellige Aviser.

Vold, John Mourly, Søn af Skibsfører *Bernt Abraham V.* († 1868) og *Emilie Caroline Albertine Mourly* († 25 Oktbr. 1882, D. af den i B. IV. 128 nævnte Adjunkt John M.), er født i Trondhjem den 24 August 1850, blev Student med Laud fra Byens Kathedralskole 1868 og tog i Juni 1873 theologisk Embedsexamen med Laud. I Aaret 1870—1871 opholdt han sig i Trondhjem som Lærer, vikarierede fra August til Oktbr. 1873 som Lærer ved Hamar Seminarium og levede derefter som Privatlærer og Manuduktør i Filosofi i Kristiania til

Udgangen af 1875. Fra Januar 1876 var han Bestyrer af en af Amtsskolerne i Smaalenene, som holdtes afvexlende i Ejdsberg, Rakkestad, Skjeberg og Aremark, men fratraadte Bestyrerstillingen ved Udgangen af 1881 for udelt at kunne ofre sig for sine filosofiske Studier. Han havde med offentligt Stipendium opholdt sig Sommersemestret 1878 i Tyskland, hvor han væsentlig studerede Filosofi i Göttingen under Professorerne Lotze og Peipers, og 14 Septbr. 1881 erholdt han Kronprinsens Guldmedalje for Besvarelse af en af Universitetet udsat Prisopgave «Om Teleologiens Begreb». Fra 1882 boede han for det meste i Kristiania, hvor han manuducerede i Filosofi og delvis underviste ved Skoler; Vinteren 1882—83 vikarierede han som Lærer ved Lillesands Middelskole og Vinteren 1883—84 ved Levanger Middelskole; Sommeren 1883 foretog han en Rejse til Schweiz og Tyskland, hvorunder han fornemmelig studerede Filosofi i Strassburg under Professorerne Laas og Windelband, i hvis Seminarier han skrev Afhandlinger om Kant's Rumtheori og om Platons Forhold til Anaxagoras, og med Stipendium af det Hjelmstierne-Rosencroneske Legat opholdt han sig Septbr.—Decbr. 1885 i Kjøbenhavn og Vintersemestret 1887—88 i Greifswald, hvor han fortsatte sine filosofiske Studier under Vejledning af Prof. Schuppe. Den 30 Novbr. 1888 kreeredes han til *Dr. philos.* ved Kristiania Universitet efter afholdte Prøveforelæsninger og efter at have forsvaret sin fremlagte Afhandling «Spinozas erkjendelsestheori». Ved kgl. Resolution af 18 Januar 1889 blev han ansat som Docent i Filosofi ved Universitetet og 3 Septbr. 1890 udnævnt til Professor i samme Fag; som saadan har han helt fra først af, foruden Forelæsninger, stadig holdt filosofiske Seminar-Øvelser. Sommeren 1892 opholdt han sig i England, hvor han deltog i Oxford-Universitetets theologiske Sommerskole og i den internationale Kongres for experimentel Psykologi i London, og Sommeren 1894 i Tyskland, især i Berlin, samt i Caen i Normandie; Sommeren 1895 mødte han som Delegeret fra det norske Universitet ved den festlige Indvielse af de nye Universitetetsbygninger i Lille, studerede Hypnotismen ved Klinikerne i Paris og Nancy, deltog i Paris i Aarsmødet af *Société de l'Hypnotisme et de la Psychologie,* hvor han holdt Foredrag om sine Drømme-Experimenter, og deltog paanyt i Oxford-Universitetets Sommerkurser; Sommeren 1896 gjorde han en Rejse til Tyskland, hvor han deltog i og holdt Foredrag ved den 3dje internationale Kongres for Psykologi i München, og Sommeren 1900 besøgte han atter Tyskland; ved kgl. Res. af 1 Juli 1903 erholdt han et Aars Tjenestefrihed for at foretage en Studierejse til Udlandet, paa hvilken han først opholdt sig 3 Maaneder i Berlin og derefter i Førstningen af 1904 drog til Italien. 21 Januar 1904 blev han R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste».

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra Aaret 1868, S. 309—311; H. Jæger: Ill. norsk literaturhist. II. Vidensk. literatur, S. 66 (af E. F. B. Horn); Ueberweg-Heinze: Grundriss der Gesch. der Philos. IV. (9. Aufl., 1902), S. 521; Depart.

Tid. 1890, S. 593—98 og 609—17; Kompetensbetänkande i en norsk akademisk befordringsfråga enligt uppdrag afgifvet af K. Reinhold Geijer (Upsala 1890. 8. 22 S.); Dagbl. 1881, No. 240; 1888, No. 401 [af Andr. M. Hansen]; 1890, No. 88, 97, 98, 188, 189 (Erklæringer fra K. Kroman og H. Høffding), 190 og 202; Morgbl. 1890, No. 319; Aftpst. s. A. No. 451, 503 og 539 [den sidste Art. af E. F. B. Horn?]; Storth.-Forh. 1890 VII. Storth.-tid. S. 1031—38 og 1044—57.

Professor Rudolph Hermann Lotzes Ontologi, et Forsøg paa en kritisk Fremstilling af denne Tænkers metafysiske Grundstandpunkt, skreven som Indberetning til det akademiske Kollegium fra en offentlig filosofisk Udenlandsreise, foretagen i Sommeren 1878. [Aftryk af Norske Universitets- og Skole-Annaler, Tredie Række XVI]. [Chra. 1880]. 8. S. 85—161. (Uden særsk. Titelbl.).

Kant's Teleologie. Ein Versuch zur Darstellung und Würdigung derselben. Ein Capitel der an der Universität zu Christiania gekrönten Preisschrift «Teleologiens Begreb». Separat-Abdruck aus den «Philosophischen Monatsheften» Schaarschmidt's. Bonn 1882. 8. 26 S. (Kun Omslagstitelblad).

Albrecht Krause's Darstellung der Kantischen Raumtheorie und der Kantischen Lehre von den Gegenständen beurtheilt. (Christiania Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1885. No. 1). Chra. 1885. 8. 29 S. (Kun Omslagstitelblad). (Anm. af Sch. v. S. i Literarisches Centralbl. 1886, Sp. 420).

Spinozas erkjendelsestheori i dens indre sammenhæng og i dens forhold til Spinozas metafysik. En række undersøgelser som bidrag til at fastsætte spinozismens grundtanker. Kra. 1888. 8. 1 Bl., XIV S., 384 S. (Anm. af Chr. A. B.[ugge] i Kirkl. Literaturtid. f. d. skand. Lande IV. (1891) S. 91—93; af J. J. Borelius i Zeitschr. f. Phil. u. phil. Kritik, B. 98, S. 83 fg.; af Alex. Wither i Mind (London) 1893, S. 263—65; jfr. H. Høffding: Filosofiens Historie, i hans Udvalgte Skrifter I. 521).

Verdensbetragtning, Sokrates og fantasi. Tre forelæsninger for den filosofiske doktorgrad. Kra. 1889. 8. 102 S., 1 Bl. (Anm. i Luth. Kirketid. 5. R. V. 215—16; af E. F. B. Horn i Aftpst. 1889, No. 13).

Filosofiens Forhold til de andre Videnskaber. En Tiltrædelsesforelæsning holdt Onsdag den 17de September 1890. Særaftryk af „Aftenposten". Kra. 1890. 8. 32 S. (Jfr. Dagbl. 1890, No. 294).

Træk af Dannelsesarbeidet i England. To populære Foredrag. Særtryk af «Vor Ungdom». Kra. [trykt i Kbhvn.] 1893. 8. 37 S. (Anm. af K. B.-R. A.[ars] i Kirkl. Lit.-tid. f. d. skand. Lande VI. 160, 182—84; i Bodø Tid. 1894, No. 3; jfr. E. Rasmussen: Rationel Plan til en alm. dansk Folkeoplysn., Kbh. 1895, S. 24 og 31; Cl. Wilkens: Universitet og Folkedannelse, Kbh. 1896, S. 8 fg., 36).

Til belysning af spiritismen. (Særtryk af «For kirke og kultur»). Kra. 1894. 8. 1 Bl., 27 S.

Expérience sur les rêves et en particulier sur ceux d'origine musculaire et optique. Réimpression de la Revue de l'Hypnotisme et de la Psychologie, Janvier 1896. Edition privée. Chra. 1896. 8. 16 S. (Anm. af M. Giessler i Zeitschr. f. Psychol. u. Physiol. der Sinnesorgane, B. 12, S. 304—6; af A. Binet i L'Année psychologique III. 637; af Lourié i Revue de l'Hypnotisme, Vol. 21, S. 542—44; i O. Vogt's Zeitschr. f. Hypnotismus IV. H. 4; jfr. Neurologisches Centralbl. 1901, No. 7 af P. Näcke; S. Freud: Die Traumdeutung (1900), S. 26 fg.; Parish: Hallucinations and Illusions (London 1897), S. 50, 55, 247; S. de Sanctis: I sogni (Torino 1899), S. 35, 350—51, 361, og i den tyske Overs. ved Moebius, S. 20, 224 fg., 254).

M. J. Monrad som filosof. En mindetale holdt i Kristiania videnskabsselskabs almindelige møde den 11 februar 1898. Kra. 1898. 8. 20 S. (Ogs. trykt i Oversigt over Videnskabs-Selskabets Møder i 1898, Chra. 1899, S. 3—20).

I Biologiske meddelelser, udg. af J. Heiberg, *I.* (Kra. 1884—87), S. 178—80: Anm. af E. F. B. Horn: Indbildningskraft og fantasi.

I Luthersk Ugeskrift *1892*, S. 561—66, 577—82, 593—98, 609—15 og 630—36: „Den theologiske Sommerskole", holdt i Oxford den 18de til 28de Juli iaar. (Oversat paa Engelsk i Oxford Times 1893).

I Vor ungdom *1893*, S. 231—65: Træk af Dannelsesarbeidet i England (ogs. i Særtryk). — *1894*, S. 254—70: Sommerkurserne ved Upsala Universitet 1893; S. 762: Et engelsk Feriekursus for Lærere i Januar 1895.

I For kirke og kultur *I.* (1894), S. 11—26 og 65—74: Om nogle saakaldte spiritistiske fænomener. (Ogs. i Særtryk). — *II.* S. 16—27: Om videnskabelige høstkurser for prester.

I Zeitschrift f. Psychologie u. Physiologie der Sinnesorgane, *B. 13* (Hamburg 1897), S. 66—74: Einige Experimente über Gesichtsbilder im Traum (anm. af L. Marillier i Revue philos. XLII. 411; af Henry i L'Année psychol. IV. 668, hvortil Forf.s Bemærkninger i V., Appendice; af F. Kiesow i Zeitschr. f. Hypnotismus V. 373—74; i Schmidt's Jahrbücher d. ges. Medicin 1897, S. 224); S. 225—28: Anm. af M. Giessler's Die physiolog. Beziehungen der Traumvorgänge (Halle 1896); S. 377—79: Anm. af E. Goblot's Le souvenir des rêves, i Revue philos. Vol. 42.

I Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie, *B. 57* (Berlin 1900), S. 834—65: Ueber «Hallucinationen», vorzüglich «Gesichts-Hallucinationen», auf der Grundlage von cutan-motorischen Zuständen und auf derjenigen von vergangenen Gesichts-Eindrücken (anm. i Virchow's Jahresbericht üb. die Fortschr. d. ges. Medicin, Jahrg. XXXV. B. 2, Abth. I. 74—75; af M. Giessler i Zeitschr. f. Psychol. u. Phys. d. Sinnesorg., B. 26, S. 133—34; af Redlich i Vogt's Zeitschr. f. Hypnot. X. 289—91; af Ph. Chaslin i Revue philos. LIII. 211—12; jfr. Neurolog. Centralbl. 1901, No. 7 af P. Näcke).

I Aftenposten *1890*, No. 572 og 575: Filosofiens Forhold til de andre Videnskaber (ogs. i Særtryk). — *1901*, No. 425: Feriekurserne i Jena. — Desuden enkelte polemiske Artikler.

Han har skrevet Forord til: Aand og Natur af George Berkeley, overs. af Carl Nærup, Kra. 1893; Betragtninger over filosofiens grundlag af René Descartes, på norsk ved H. C. Hansen, Kra. 1894; Vor vished om udenverdenen af Johannes Rehmke, overs. af H. C. Hansen, Kra. 1895.

Han har leveret Bidrag til Ueberweg-Heinze: Grundriss der Geschichte der Philosophie IV., 9. Aufl. (1902), S. 513—14 og 519—21 (Philosophie in Norwegen).

Han er Medudgiver af Internationale Bibliothek für Pädagogik und deren Hilfswissenschaften, hvoraf under Hovedredaktion af Rektor Chr. Ufer udkommer et Bind aarlig siden 1899 (Altenburg. 8.).

Vollan, Ole, Søn af Skipper og Gaardbruger *Kristian Kolbensen* og *Maria Tollisen*, er født den 27 Juli 1837 paa Gaarden Vollan i Austad Sogn, Lyngdals Prestegjeld. Fra 12-Aars Alderen nød han Undervisning hos forannævnte Sogneprest Gabriel Kielland og dennes Hustru, kom senere ind paa Stavanger lærde Skole, og dimitteret herfra blev han Stu-

dent med Præ ceteris 1856; i Decbr. 1861 tog han theologisk Embedsexamen med Laud. Som Student var han først i 3 Aar Huslærer hos Godsejer Ingier paa Ljan, derefter i 2½ Aar Lærer ved Kristiania Borgerskole og bistod fra 1859 Th. C. Bernhoft ved Redaktionen af «Norsk Kirketidende». Fra Marts 1862 til Juli 1864 var han Bestyrer og Førstelærer ved Hammerfest Borgerskole, indehavde derefter til Udgangen af 1866 samme Stilling ved Ringerikes Realskole og har fra 1 Januar 1867 været ansat som Klokker i Bergen, først ved Nykirken og fra 1 Januar 1870 ved Domkirken. Fra Høsten 1867 var han Lærer i Regning ved flere Lærerindekurser og senere i mange Aar i kortere og længere Tid Lærer i dette og andre Fag ved flere Skoler i Bergen. I Aarene 1868—1871 var han konstitueret Skoleinspektør i Bergen i 1¼ Aar og konstitueret Skoledirektør i Bergens Stift henved et halvt Aar, i sidstnævnte Stilling atter midlertidig konstitueret fra 1 Februar 1904. Han var Medlem af den kgl. Skolelovkommissjon af 14 Novbr. 1885, og i 1882 blev han valgt til 1ste, i 1903 til fjerde Storthingssuppleant for Bergen. Siden «det moderate Parti» skilte sig ud fra Venstre i 1885, har han været en af dets ledende Mænd og har siden 1895 været Formand i Partiets da dannede Hovedstyre. I Bergen har han været Medlem af Kommunestyrelsen 1883—1890 og 1897—1901 og har havt forskjellige kommunale og kirkelige Hverv.

* 10 Oktbr. 1864 *Johanne Katrine Tonning* (f. 26 Decbr. 1838), D. af Konsul Ole Martinus T. i Aalesund og Cornelia Floor Dass.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148; E. B.[ernhoft]: Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 212; Gustava Kielland: Erindringer fra mit Liv, 2. Opl., S. 238—39; Morgbl. 1887, No. 334; Luth. Kirketid. 3. R. II. 9—16 og 24—32, III. 266—69 (om «de bergenske Reformvenner»); Vestl.-Pst. 1882, No. 108 (Brev fra ham til L. Ostedal ang. Storthingsvalget i Bergen); Vossebladet 1891, No. 96.

Besvarelse af Pastor Klaveness' aabne Brev til „Vestlandsposten"s Udgiver. (Særaftryk af „Vestlandsposten".) [Stavgr. 1882]. 4. 16 2-sp. S. (Uden særsk. Titelblad; S. 13—16 er forfattet af Lars Oftedal, det foregaaende Afsnit derimod paa hans Vegne anonymt af O. Vollan som Svar paa Thv. Klaveness's „Aabent Brev til Pastor L. Oftedal", først trykt i Fædrelandet 1882, No. 61—66 og derefter i Særtryk i 3 Oplag; efter Vollan's „Besvarelse", der først stod trykt i Vestl.-Pst. f. A No. 96 fg., udkom Klaveness's „Tilsvar til Hr. Pastor Oftedal" som Tillæg til Fædrelandet 1882; jfr. ovenfor III. 286).

Norges Grundlov. Text og Forklaring. (Aftryk af „Vestlandsposten".) Stavgr. [Decbr.] 1883. 8. 110 S. — 2det Oplag. Stavgr. [Juli] 1884. 8. 112 S. (Anonymt; trykt i henved 50 000 Expl.).

De frisindede Kristnes Forhold til den politiske Bevægelse i vort Land. (Aftryk af „Vestlandsposten".) Stavgr. [1885]. 8. 16 S. (Uden særsk. Titelblad).

Lov om Folkeskolen i Kjøbstæderne af 26de Juni 1889 tilligemed en kort Veiledning til dens Forstaaelse og Benyttelse. Stavgr. [August 1889]. 8. 51 S. — 2det Oplag. Stavgr. [Decbr. 1889]. 8. 53 S. (Anm. af K. M. S.[ørensen] i

Norsk Skoletid. 1889, S. 345—47; i Morgbl. 1890, No. 296; i Kr.-sands Stiftsavis 1889, Juli, hvortil Bemærkninger af Vollan i Berg. Tid. s. A. No. 218).

Lov om Folkeskolen paa Landet af 26de Juni 1889 tilligemed en kort Veiledning til dens Forstaaelse og Benyttelse. Stavgr. [August 1889]. 8. 64 S. — 2det Oplag. Stavgr. [Oktbr. 1889]. 8. 64 S. — 3die Oplag. Stavgr. [Decbr. 1889]. 8. 67 S. — 4de [øgede] Oplag. Stavgr. [Jan. 1890]. 8. 70 S. (Anm. af A. H.[ansen] i Luth. Kirketid. 5. R. VII. 191—92).

Regnebog for folkeskolen. Første [eneste] hefte: for smaaskolen eller de 3—4 første skoleaar. Bergen 1890. 8. 32 S. + 1 Bl., IV S. (Faciter). (Anm. af Aa. S.[alveson] i Stavgr. Avis 1890, No. 247; af H. i s. Bl. No. 260).

Ny Luthersk Kirketidende. Udgivet af Jak. Sverdrup og O. Vollan. Bergen. 8. Første Aargang. 1877. 2 Bl., 492 S. Anden Aargang. 1878. 2 Bl., 416 S. Tredie Aargang. 1879. 2 Bl., 416 S. Fjerde (sidste) Aargang. 1880—1881. 2 Bl., 412 S. (Af dette Tidsskrift udkom fra Nyaaret 1877 et No. hver 14de Dag indtil No. 10 for 1880, fra hvilken Tid Udgivernes personlige Forhold, navnlig Sverdrups Fravær paa Storthinget, bevirkede en uregelmæssigere Udgivelse, saa at 4de Aarg. først kunde afsluttes med No. 26 i Decbr. 1881. I Tidsskriftet, som havde til Opgave at hævde de kirkelige Reformkrav i skarp Modsætning til det af F. W. Bugge og J. C. Heuch fra 1877 udgivne „Luthersk Ugeskrift", er de større og udførligere Artikler for det meste forfattede af Sverdrup og af forskjellige Indsendere. Megen Opsigt vakte den af Vollan forfattede Artikel: Hans Nilsen Hauge og Lars Oftedal, „et Stykke Kirkehistorie", som fyldte hele No. 21 (S. 321—36) for 28 April 1881, hvoraf et meget stort Oplag blev trykt og ogsaa et Særtryk i 16 S. udgivet som Brochure; et Gjenmæle af s. i Stavgr. Amtstid. 1881, No. 303 blev besvaret af Vollan i s. Bl. 1882, No. 6, jfr. Stavangeren 27 April 1885).

I Luthersk Kirketidende, ny Række *VII.* (1872), S. 257—65: Menigheds-raad i Sachsen.

I Norsk skoletidende *1890*, S. 388: Om folkeskolelærernes afsætlighed (jfr. William Young S. 368). — *1891*, S. 10 (om Forsømmelse af Skolegang, jfr. W. Young 1890, S. 537—38); S. 80—81: Om den i byskolelovens §§ 6 og 7 anordnede særskilte undervisning. — *1892*, S. 130—31: Landsskolelovens § 6 og «Vestlandsposten» (jfr. K. M. S.[ørensen] S. 6).

I Morgenbladet *1861*, No. 168: Nepotisme (hvortil Direktør Ole Sandberg i No. 171 med nyt Svar [fra Vollan] i No. 178).

I Bergensposten og andre bergenske Aviser skrev han fra 1867 en hel Del Artikler om Skole- og Kirkeforhold, om Kommunesager og Politik m. m., saaledes i Berg.-pst. *1868*, No. 36, 41 og 45: Uberettiget og berettiget Maalstræv (hvortil Hans Mo i No. 39 og 45); i dette Blad var han derefter fast Medarbejder fra Høsten 1875 og leverede her en Mængde kortere og længere Artikler om forskjellige Emner, fornemmelig dog om de kirkelige Reformspørgsmaal, lige til Bruddet mellem de to Fraktioner af Venstre begyndte at blive aabenbart Vaaren 1885, jfr. hans Polemik med Bladets Redaktion i *1885*, No. 134 A ang. „Demonstrationer mod Storthinget" i Anl. af Nægtelsen af Digtergage til Alex. Kielland, og hans Artikel s. A. No. 206: Det kirkelige Partis Valgmandsliste.

I Vestlands-Posten begyndte han at skrive i 1880 og indtraadte fra 1881 som fast Medarbejder i Bladet, hvor han derefter skrev de fleste ledende Artikler om Skole, Kirkespørgsmaal og Politik. Fra 5 Novbr. 1891 (No. 259) har han været Bladets navngivne Redaktør, ligesom han har ledet dets Kristiania-Udgave „Folkets Avis"

1886—1889 og dets siden 1893 udgivne „Ugeudgave". Af hans mangfoldige Artikler i dette Blad er nogle udgivne i Særtryk (se ovenfor og nedenfor), saaledes en Række Artikler, der fra 1895 er udsendt som særskilte Brochurer under Storthingsvalgene.

I Gratis-Tillæg til „Vestlandsposten" (Stavgr. 1885. 8.) er af ham de to sidste Afsnit: Dissenterlovsagen, og: „Vanvidets Dage" eller de Høikirkeliges Opraab til Kamp mod Kirkestyrelsen. 59 S. (Aftr. af Artikler i Vestl.-Pst. 1883 og 1884, jfr. ovenfor IV. 339).

I Aftenbladet *1880*, No. 70 (Svar sammen med Jak. Sverdrup paa et Angreb af A. Chr. Bang i den amerikanske „Evangelisk Luthersk Kirketidende" f. A. No. 5 paa „Ny Luthersk Kirketidende", jfr. Tilsvar af Bang i Aftbl. No. 76 med Gjensvar af Sverdrup og Vollan i No. 84).

I Aftenposten *1881*, No. 87 A: Om legemlig Revselse i Skolerne (jfr. Morgbl. f. A. No. 236 A).

I Dagbladet *1890*, No. 60: Landsskolelovens §§ 7 og 10 og min Fortolkning deraf (jfr. L. Bentsen i No 48).

Voltz, E. Ferdinand, født i Kjøbenhavn, var i Aarene 1830—1833 Skuespiller ved Christiania Theater og opholdt sig senere flere Aar i Trondhjem. † ca. 1840.

* Skuespillerinden *Eline Christiane Dam* (f. i Kjøbenhavn 8 Maj 1805, † i Kristiania 11 Februar 1874), D. af Rasmus Larsen D. og Anne Kirstine Nilsdatter; hun ægtede 11 August 1849 cand. theol., senere Sogneprest til Loppen Ove Christian Brock (f. 11 Juni 1807, † 14 April 1865).

Den store Bandit Abellino, Skuespil i 5 Acter [af J. H. D. Zschokke], efter det Tydske oversat. Chra. 1832. 8. 162 S.

Vonen, Nicoline Marie, Datter af Korpssmed *Berthel V.* og *Berthe Helene Skjerdal,* er født i Dale i Søndfjord den 14 Novbr. 1836. Efter at have gjennemgaaet et Pige-Institut tog hun i 1852 ud som Lærerinde, gjennemgik senere Klassen for voxne Piger ved Nissens Skole i Kristiania og vendte i 1869 hjem til Søndfjord, hvor hun tog Elever i Huset og efterhaanden skabte et helt Pige-Institut, som hun fremdeles bestyrer. I 1895 blev hun tildelt H. M. Kong Oscar II.s Medalje til Belønning for fortjenstlig Virksomhed i Guld.

Jfr. Husmoderen 1902, S. 20—21.

I Folkevennen *XIV.* (1865), S. 369—89: En Husmandsfamilie. — *XV.* S. 57—63: Fra Søndfjord [om Omtalsmænd].

I Eilert Sundt's Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge, 3. Beretning (Kra. 1866), S. 69—71: At frie ved Omtalsmand; S. 72—73: At Piger fri; S. 74—75: Et lykkeligt Par; S. 75—76: En huslig Scene; S. 77—78: En nidkjær Kone.

I Dølen *VI.* (1868—69), No. 43, 45, 49, 50 og *VII.* (1869), No. 1, 4, 5, 6 og 7: Segner fraa Sunnfjord, fortalde av gamle Synnve [redigerede ved Hans Ross].

I Svein Urædd *1870*, No. 34: Anna (eit Billæte fraa Sunnfjord); No. 37: Borgny (eit Billæte fraa Sunnfjord, optr. i Lauvdustar III. 36—29); No. 38: Kari (eit Billæte fraa Sunnfjord).

Vosgraff, Peter Michael, Søn af Oberstløjtnant og Underkommandant paa Fredrikssten *Johan Petersen V.* (f. i April 1748, † 6 Maj 1827) og *Anne Helene Traakmann Knap* († 1824), blev født den 26 August 1787 paa Fredrikssten, hvor Faderen da var Vagtmesterløjtnant. Han blev i 1801 antaget som Kadet ved det danske Landkadetkorps, udnævntes til Fændrik i Kronens Regiment 7 Decbr. 1804 og til Sekondløjtnant 1806, overgik i Januar 1808 til Ingeniørkorpset, tog Ingeniørofficers-Examen med Udmærkelse 1810 og blev 9 Oktbr. s. A. Premierløjtnant. S. A. blev han kommanderet til Norge, hvor han kom til at bestyre Befæstningsarbejderne i Elverum 1810—12. Han kaldtes til Kjøbenhavn i April 1813 som Adjoint i Generalkvartermesterstaben, men tog 22 April 1814 Afsked af dansk Tjeneste og vendte hjem til Norge, hvor han 16 Maj s. A. blev ansat i Ingeniørkorpset; han blev udnævnt til Stabskaptejn den 21 Septbr. s. A., til Divisjonsadjutant i Generalstaben 29 Oktbr. s. A., til Major 27 Decbr. 1819 og til Oberstløjtnant 4 Juli 1823. Ved Generalstabens forandrede Organisation i Oktbr. 1828 ansattes han som surnumeræer Oberstløjtnant i samme; 21 Septbr. 1836 udnævntes han til Oberst i Arméen. Han var Lærer i Fortifikation, Miner- og Bygningskunst ved den militære Højskole 1817—1845 (ikke 1841), og han var Medlem af forskjellige kongelige Kommissjoner, saaledes af Kommissjonen af 1823 angaaende en Understøttelses- og Livrenteforening under Statens Garanti, af Kommissjonen af 1825 for den højere militære Undervisning, af Kommissjonen af 1827 angaaende Hægs-Broen i Lier, dens Modtagelse og Sikring og af Centralkommissjonen af 10 Novbr. 1836 for Norges Befæstningsvæsen, i hvilken han var Formand de sidste Aar (23 Septbr. 1843—21 Februar 1846). Han blev i Oktbr. 1817 R. S. O., 1821 Medlem og 1823 arbejdende Medlem af kongl. Krigs-Vetenskaps-Akademien i Stockholm, 1832 Medlem af Samfundet for Norges Historie og Sprog og 1835 Medlem af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem. I 1825 deltog han i Stiftelsen af det militære Samfund i Kristiania, af hvis Direktion han i mange Aar var Medlem, og hvis Æresmedlem han tilslut blev, idet Samfundet samtidig besluttede at anskaffe hans Portræt, malet af Gørbitz, til Ophængning i dets Lokaler. Han døde i Kristiania 7 Oktbr. 1862.

⁜ 1) 1816 *Bolette Jacobine Minor* (f. 1800, † 6 Oktbr. 1847), D. af Kaptejn i ostindiske Kompani Lars M. († 1804).

⁜ 2) 17 Juli 1851 *Marie Helgesen* (f. 1 August 1832), D. af Gaardbruger Helge Petersen Braaten paa Ringerike og Kari Pedersdatter Lerberg.

Nekrolog af J. G. Meydell i Norsk Militært Tidsskrift, B. 26, S. 503—7. Jfr. P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 268; Vilhelmine Ullmann: Fra Tyveaarene, S. 58.

Nogle Ord om Defilement med flere Fæstninger, disses Forsvar og Angreb vedkommende Gjenstande. Eller Bemærkninger til det i Berlin Aar 1822 udkomne Værk: Versuch zu einem Lehrgebäude der theoretisch-practischen Artilleriewißenschaft von C. F. Borkenstein. Med Hensyn paa disse Gjenstande. Med 6 Tabeller og et Steentryk. Chra. 1825. 4. 1 Bl., 77 S., 6 Tab., 1 Stentryk. (Jfr. ovfr. II. 415).

Om Værnepligt i Norge. Et Forsøg paa at udfinde hvilke Principer, der bør lægges til Grund for en Værnepligts-Lov i Norge, og hvad den bør indeholde. Af en indfødt Normand. Chra. 1833. 8. 86 S., 1 Bl., 1 Tabel. (Anonymt).

Norriges Krigshistorie i Middelalderen. Et Forsøg. Første [eneste] Deel. Krigskunst, Krigsmaterial og Krigsflueplads. Chra. 1834. 8. [1ste (ɔ: eneste) Hefte]. XXII S., 314 S. (Anm. af [P. A. Munc]h. i Maanedsskrift for Litteratur XIV. 287—322, hvortil Forf. svarede i efternævnte Skrift, der medfulgte samme Tidsskrift som Tillægshefte. Adskilligt mere af Værket, baade Text og Karter, forelaa udarbejdet fra Forf.s Haand; men Mangel paa Tid og Penge hindrede ham i at udgive Fortsættelsen).

Bemærkninger af Forfatteren til „Norriges Krigshistorie i Middelalderen", i Anledning af den i Maanedsskrift for Litteratur, 14de Bind, eller 7de Aargangs 11te Hefte, indførte Anmeldelse af Værkets 1ste Hefte. Kbhvn. 1837. 8. 2 Bl., 64 S. (Jfr. Den Constitutionelle 1837, No. 138).

Historiske Efterretninger om Befæstningskunsten. Indledning til Forelæsninger over samme. (Trykt som Manuskript). Chra. 1844. 8. 56 S. (Anm. af P. A. Munch i Den Const. 1844, No. 320 og 323, jfr. No. 333; jfr. Morgbl. No. 266 og 268, hvortil V. i No. 286 med Svar i No. 337).

Krigskunsten og dens Theorie, samt Kunsten at befale. Betragtede som Følger af Menneskets og Tingenes Egenskaber, belyste ved Krigshistoriens Vidnesbyrd, i Særdeleshed ved Napoleons og Carl Johans Felttoge. Chra. 1850. 8. 2 Bl., 173 S. (Særaftryk af Milit. Tidsskr., B 23; Uddrag deraf i Kongl. Krigs-Vetenskaps-Akademiens Handlingar år 1849, S. 131—230).

I Norskt Militairt Tidsskrift — af hvis Redaktionskomité han var Medlem 1831—1853 — *B. 1* (1831), H. 1, S. 151—61: Om Fæstningernes Forhold til Staternes Sikkerhed (oversat); S. 161—64: Engelsk og Tyrkisk Artillerie, sammenlignet (overs.); S. 165—66: Dampkanoner og Granater; S. 167—94: Oversigt af den nyere Militair-Litteratur. Bøger udkomne i Norge fra Aaret 1814 (jfr. J. G. Meydell i H. 2, S. 254—56). — *B. 2*, H. 4, S. 184—200: Oversigt af den nyere Militair-Litteratur. Bøger udkomne i Sverige fra Aaret 1814. — *B. 9*, H. 17, S. 1—25: Om Krigskunst og deri i senere Tider gjorte Fremskridt; S. 26—48: Affairen i Høland 1716 eller Beretning om Carl den 12tes Indfald i Norge i Marts Maaned h. A. og det i den Anledning Passerede, uddraget af authentiske Kilder, opbevarede i Rigsarchivet. — *B. 11* (2. R., B. 2), S. 19—29: Generaladjutant Haxthausens Rapport efter hans Sendelse til Gøteborg i October 1788. — *B. 12*, S. 190—248: Om Principerne i en vordende Værnepligts-Lov. — *B. 13*, S. 76—183 og 318—422: Bidrag til Norges Krigshistorie fra Krigsaarene 1807, 8 og 9 (ufuldendt) — *B. 14*, S. 1—173: Om Krigskunsten og dens Theorie, samt Kunsten at befale (ogs. i Særtryk, se ovenfor). — *B. 16* (1853), S. 1—12: Magten og Ideen (oversat); S. 13—31: Nytte af at skrive Armeens Regimenters Historie (overs.). — *B. 22* (3. R., B. 4, 1859), S. 252—66: Nordlands og Finmarkens Forsvar.

I Den Constitutionelle *1836*, No. 45 og 47: Christiania og Agershuus (jfr Morgbl. s. A No. 28 og 37, C. F. Borkenstein i D. Const. No. 12, 13 og 59 Til-

læg, hvortil Modbemærkninger [af V.] i No. 103, 104, 106, 108 og 110). — *1837*, No. 37, 38, 42, 43, 45 og 46: Bemærkninger om Militair-Committeens Indstillinger om Bevillinger til Armeen og Marinen for Aarene 1836—39.

I Morgenbladet *1837*, No. 60: Hvad er Flag, og hvad ønskes det at være? (jfr. No. 61). — *1842*, No. 84, 86 og 87: Om Horten og dets Værd; No. 140 Till. og 145 Till.: Horten og Christiansand (Svar til Chr.sandspst. paa dens flere Opsatser om disse Havnes Værd og hensigtsmæssigste Benyttelse med Videre); No. 258 Till., 259 Till. og 263 Till.: Nok et Svar til Christiansandsposten ang. Christiansands Værd m. m. — Desuden nogle, ligeledes anonyme Indlæg om Marinens Deficit.

Befæstningskommissjonens Betænkning af 1838 (trykt 1840) om Hoved-Depot for det søndenfjeldske Norge er i det Væsentlige forfattet af ham. (Jfr. Depart.-Tid. 1840, S. 647—52; 1843, S. 337—51 og 353—58).

Ang. en af ham til Marinedepartementet indgiven Plan til Indretning og Bestyrelse af Rigets Kanal-, Havne-, Fyr- og Vejvæsen se Dept-Tid. 1832, S. 651—66.

Voss, Carl Christopher Nicolai, Søn af Bygmester *Johan Joachim V.* (f. 1785, † 18 Juni 1870) og *Johanne Laurentze Møller*, blev født i Kristiania den 2 Decbr. 1825, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1844 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1849. I Aarene 1848 og 1851 var han Storthingsreferent for «Morgenbladet», under den konstituerende Rigsdag i Danmark 1848—49 Hurtigskriver ved Rigsdagstidenden og fra Midten af April 1857 (sammen med H. K. Paludan) samt for Aaret 1859—60 Formand for Storthingets Hurtigskriverkorps i de nævnte Aar. Han blev 1850 ansat som Kopist ved Generalpostdirektionen under Indredepartementet, 20 Februar 1858 udnævnt til Fuldmægtig ved samme og 27 Oktbr. 1860 til Bureauchef i Marine- og Postdepartementet (Chef for 1ste Postadministrationskontor); under Ledigheden bestyrede han Kristiania Postmesterembede fra Begyndelsen af 1870 til Udgangen af 1871. Den 15 Januar 1876 blev han udnævnt til Sorenskriver og Byfoged paa Hamar, i hvilket Embede han døde 16 Februar 1890. Han var R. N. O. (1880) og valgtes til Storthingssuppleant for Hamar 1882.

* 1) 10 Juni 1859 (ikke 1850) *Wilhelmine Annette Wedel-Jarlsberg* (f. 21 Septbr. 1826, † 11 Marts 1866), D. af Major m. m. Wilhelm Frederik Baron af W.-J. til Ellingaard (f. 1786, † 1855) og Anna Dorothea Elieson (f. 1794, † 1878).

* 2) 5 Maj 1868 *Fredrikke Dorothea Malchin* (f. 19 Januar 1846, † 19 Januar 1874), D. af Tugthusprest i Kristiania Christian Fr. M. og Lovise Marie Ulrikke Aagaard.

* 3) 20 Septbr. 1878 *Dorothea Margrethe Falck* (f. 13 Juni 1852, † 18 Novbr. 1896), D. af Overretssagforer Rudolf F. paa Vidarshov i Vang, Hedemarken, og Thora Lagertha Halvorsen.

Nekrologer i Hamar Stiftstid. 1890, No. 40, jfr. No. 41 (Mindedigt af Ludv. Monsen) og No. 45. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148;

A. Collett: Familien Elieson, S. 28; Chr. Ramseth: Hamar bys historie, S. 136—41 o. fl. St. — *Offentlig Justitssag* blev indledet mod ham i Henhold til kgl. Resol. af 28 Novbr. 1885 og 4 Febr. 1886 for som Magistrat i Møde af Hamars Formænd og Repræsentanter den 28 Januar 1885 at have fremført ærekrænkende Beskyldninger og forhaanende Ytringer mod Kommunestyrelsen samt for under Valgforsamlingen for Hamar 14 Oktbr. 1885 at have brugt ærekrænkende Ytringer mod Christian Thomassen Jevanord og for derefter at have ladet optage Forhør over samme, hvorved han havde anstillet eller ladet tilføre Protokollen Undersøgelser, der ikke vedkom Forhørets Gjenstand. Ved Underrettens Dom af 16 August 1886 blev han for Forbrydelse mod Kriminalloven 24, 28, jfr. 6, 12 idømt en Bod til Statskassen af 800 Kroner, hvilken Dom stadfæstedes af Kristiania Stiftsoverret 20 Decbr. 1886; ved Højesteretsdom af 20 Juni 1887 forhøjedes Boden til 1200 Kroner. Se om denne Retssag Norsk Retstidende 1888, S. 10—27, Aftpst. 1886, No. 484 og 486, Morgbl. 1886, No. 431 og 1887, No. 1; Referat fra Kommunestyrelsens Møde 28 Jan. 1885 findes i Hamar Stiftstid. s. A. No. 14 og Opland. Avis No. 13, jfr. en Række Indlæg og Notitser i begge Blade i alle de flg. Nummer samt Morgbl. s. A. No. 58, 63 (af C. Voss) og 134 (af K. Petersen); Referat fra Valgforsamlingen 14 Oktbr. 1885 i Hamar Stiftstid. s. A. No. 123.

Er en Forsoning mulig, og hvorledes? Politisk Flyveskrift. Aftryk af „Hamars Stiftstidende" No. 8—13, 19de Januar til 1ste Februar 1882. Med et Anhang. Hamar 1882. 8. 56 S. (Anonymt).

I **Morgenbladet** leverede han Storthingsreferaterne 1848 og 1851 og var desuden fast redaktionel Medarbejder fra 1850 til Udgangen af 1857; dels som Redaktionsartikler, dels i selvstændige Opsatser, mærkede V. eller C. V., skrev han i denne Tid en Række Afhandlinger af politisk, polemisk og økonomisk Indhold samt Anmeldelser ang. Theater og Kunst (jfr. hans Erklæring i s. Bl. 1859, No. 326); deraf kan særskilt nævnes: *1850*, No. 67: Om Stenografien i dens Anvendelse ved det norske Storthing. — *1852*, No. 292, 293, 299, 305, 323, 324, 335 og 336: Et Blik paa politiske og sociale Forhold (denne Artikelrække er saaledes ikke, som ovenfor S. 37 formodet, forfattet af T. H. Aschehoug; jfr. [G. A. Berg:] Storthinget i 1851 og Partiernes Stilling i vort Land, S. 21—27; Drammens Tid. 1852, No. 285 [af A. O. Vinje]). — *1854*, No. 309: Hvorledes kan Danmarks Stilling forklares? No. 346: De sidste Dages Skandinavisme (jfr. Morgbl. No. 316 og Chra.-Pst. No. 2244). — *1855*, No. 64: Om Negtelsen af Sanktion paa Storthingets Beslutning om en Jurykommissions Nedsættelse; No. 153 Tillæg: „Om en nordisk Union" (jfr. Chra.-Pst. No. 2391). — *1856*, No. 17 og 18: Folkeskrifter — Tidsbegivenheder — Smudsskrifter (jfr. Chra.-Pst. No. 2653, hvortil V. i Morgbl. No. 27, Redegjørelse af K. Motzfeldt i No. 41, hvortil Svar af V. i No. 43 og af L. M. Lassen i No. 48); No. 19 Till.: Til Forfatteren af „Om tvungen Skipper-Examen og frivillig Skipper-Examen" (i No. 3); No. 23: Traktaten af 21de November — Cirkulærnoten; No. 118: Aftenbladets X. (ang. Unionsforholdet) (jfr. Aftbl. s. A. No. 86, 87, 93, 94 og 103, hvortil atter V. i Morgbl. No. 129); No. 167 og 190: Om Valgreformer; No. 221, 227, 247 og 248: Grundlovsforslagene; No. 300: Om Ølhandelen og Opkjøbervæsenet i Christiania (jfr. Chra.-Pst. No. 2911 og 2912). — *1857*, No. 2: Til Forfatteren af „Om vort Søforsvar" (i Aftbl. 1856, No. 298); No. 32: Om Hurtigskriverkunstens Anvendelse paa forestaaende Storthing; No. 69: Om Opkjøbervæsenet (jfr. Chra.-Pst. s. A. No. 57); No. 74 (om hans Forhold til Storthings-Tidenden); No. 324:

Trykt 21 Juni 1904.

Om Prygleſtraffens Afſkaffelſe; No. 327: Fornødent Tilſvar (i Anl. af et Angreb i Chra.-Pſt. No. 316 og 321 [af J. H. Thoreſen] paa Storthings-Tid., jfr. ovenfor V. 725). — *1882*, No. 155 A: Om Storthingets Afgjørelſe i Stemmeretsſagen (jfr. No. 157 B).

I Aftenbladet *1871*, No. 263 (ang. Tyverierne ved Kriſtiania Poſtkontor).

I Hamar Stiftstidende *1878*, No. 91 (Tale den 17 Maj). — *1884*, No. 152: Fra Magiſtraten angaaende Brandvæſenets Ordning.

I Oplandenes Avis *1878*, No. 49 A: Hamar Fængſelsſelſkab. — *1879*, No. 145: Angaaende Formandsvalget den 20de ds. [ɔ: Decbr.]. — *1884*, No. 152, *1885*, No 13, 14 og 28 (ang. Referater og Notitſer i Hamar Stiftstid.).

Voss, Joachim Andreas, Søn af Sorenskriver i Vestre Nedenes og Byfoged i Grimstad *Peter Bortmann V.* (f. 17 Januar 1787, † 1 Maj 1841) og *Grete Lovise Usler* (døbt 17 Marts 1785, † 9 April 1860), blev født i Evindvik i Ytre Sogn, hvor Faderen da var Sorenskriver, den 10 Septbr. 1815. Han var i nogle Aar Sjømand og underkastede sig Styrmandsexamen; men i 18-Aars Alderen opgav han Sjøen efter Forældrenes bestemte Forlangende og begyndte at læse til Artium, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1836 og tog i Novbr. 1842 medicinsk Embedsexamen med Laud. Derefter var han et Par Aar Amanuensis hos Dr. Chr. A. Egeberg i Kristiania, var i 1843 ca. 8 Maaneder ansat som Kandidat ved Rigshospitalet og fulgte s. A. som Skibslæge med Korvetten «Ørnen» paa dens 3 Maaneders Togt til Østersjøen og til Irland. Fra Novbr. 1843 tjenstgjorde han i 3 Aar som Assistent ved Universitetets zootomiske Samling og virkede tillige i flere Aar som Manuduktør. Sommeren 1844 praktiserede han som Badelæge paa Ejdsvold, var fra 1 Novbr. s. A. et halvt Aar ansat som Kandidat ved Fødselsstiftelsen, var i 1845 3 Maaneder og i 1848 2 Maaneder konstitueret som Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling og var 1846—1848 ansat som Reservelæge ved sammes kirurgiske Afdeling. Den 29 Juni 1848 blev han udnævnt til Korpslæge ved Østerdalske Jægerkorps, og fra April 1849 studerede han med offentligt Stipendium et Aar Anatomi og Medicin i Kjøbenhavn, Berlin, Paris og London. Den 12 Juli 1850 udnævntes han efter afholdte offentlige Prøveforelæsninger til Lektor i Medicin ved Universitetet, hvor han foredrog Anatomi og Retsmedicin, og rykkede 16 Novbr. 1861 op til Professor, fra hvilket Embede han ifølge Ansøgning erholdt Afsked 19 Juni 1875. Som Lektor og Professor foretog han en Række videnskabelige Studierejser til Udlandet, 1854 til Skotland, England og Holland, 1857 til Amerikas forenede Stater, 1859 til Sverige, Finland, St. Petersburg, Berlin og Kjøbenhavn, 1862 til flere Badesteder i Tyskland, 1863 til Ægypten og Palæstina, 1864 og 1865 til London, Paris, Berlin og Kjøbenhavn, 1869 til London og Edinburgh. I 1857 blev han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania, i 1865 af «Verein praktischer Aerzte» i Prag og i 1866 af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem. Den 21 August 1866 blev han R. St. O. O. «for videnskabe-

lig Fortjeneste» og 21 Januar 1896 K.[2] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste og almennyttig Virksomhed». I Juni 1868 blev han ved Lunds Universitets 200-Aars Jubilæum kreeret til Æresdoctor i det medicinske Fakultet ved dette Universitet. Efterat han som 60-Aars Mand havde taget Afsked fra sit Universitetsembede, fordi han trods kraftig Helse ikke mente at kunne røgte dette paa bedste og tidsmæssigste Maade ud over den Alder, fortsatte han sin private Lægepraxis i Kristiania endnu i over 20 Aar, og hans Ry som Læge skaffede ham en talrig Tilstrømning af Patienter fra det hele Land, ja endog fra Sverige. I 1886 valgtes han til Præsident i den norske Lægeforening. Han døde i Kristiania den 14 Novbr. 1897. Han har stiftet tre forskjellige Legater, hvert paa 2000 Spd., det ene i 1866 til Fripladse ved Kristiania Blindeinstitut, det andet i 1867 til Understøttelse for norske Læger og deres Enker, det tredje i 1875 for Universitetet til Prisbelønning af medicinske Afhandlinger.

* 11 Februar 1847 *Ida Catharine Bie* (f. 2 Januar 1823), D. af Skibskaptejn Peter Juell B. i Grimstad og Anne Johanne Kallevig.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1886, No. 19; Norsk Fam.-Journal I. No. 9. — *Nekrologer* af M. Skjelderup i Tidsskr. f. d. norske lægeforening 1897, S. 495—500; af G. A. Guldberg i Norsk Mag. f. Lægev. s. A. S. 1279—80; i Aftpst. s. A. No. 822; i Dagbl. No. 327; i Morgbl. No. 694, jfr. No. 703 og 705; i Soc.-Dem. No. 267. Jfr. F. C. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 476—79; H. Jæger: Illustr. norsk literaturhist. II. Vidensk. lit., S. 214—15 (af E. Schønberg); P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 268; Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1072; Sveriges Läkare-Historia II. (1876), S. 814—15; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI 154—55; Aftpst. 1895, No. 558 af L. F.[aye]; Aftbl. 1875, No. 158; Morgbl. 1857, No. 248, 1895, No. 493 og 1897, No. 722 (Professor V. som Læge) af M. S.[kjelderup], jfr. No. 739. — En særskilt trykt Sang ved hans Sølvbryllup 11 Febr. 1872 findes i Albrechtsons Visesamling paa Univ.-Bibl., B. 19.

Inversio vesicæ urinariæ og Luxationes femorum congenitæ hos samme Individ, iagttagne. Hermed 2de farvetrykte Plancher. Universitets-Program for 2det Halvaar 1856. Afhandlingens Hovedindhold blev meddelt og Præparatet forevist i Naturforskermødet i Christiania Juli 1856. Chra. 1857. 4. 25 S., 2 kol. Pl.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 381—83: Brud af Rygraden. — *IV.* S. 93—108: Sjøsvoldbrønden i 1844.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, af hvis 1ste til 20de Bind han var Medudgiver: *I.* (1847), S. 232—38, 313—23, 426—34, 567—81 og 590—600, *II.* S. 29—46, 381—91, 404—411, 449—59, 516—27 og 93—612, *III.* S. 18—25, 89—111, 195—208, 262—71 og 371—91: Rigshospitalets chirurgiske Afdeling (fra Midten af 1846 til Udgangen af 1848). — *III.* S. 745—48 (en Sygehistorie med Obduktionsresultat, Erysipelas eller Pustula maligna). — *IV.* S. 585-600: Om Bedømmelsen af Læsioners Lethalitet fra et medico-legalt Standpunkt og med særligt Hensyn til den gjældende norske Criminallov (Prøveforelæsning for Lectoratet i Medicin); S. 665—81: Partus serotinus i medico-forensisk Henseende (Prøveforelæsning). — *V.* S. 418—20 (Strictura recti med Helbredelse); S. 566—85: Indberetning til Kirke-

og Underviisnings-Departementet om en med Stipendium foretagen videnskabelig Reise i Udlandet. — *VI.* S. 812—16 (Metrophlebit med Trombose i Art. pulmonalis); S. 816 —17 (Forgiftning efter Laudanum hos et lidet Barn). — *VII.* S. 326—33: Anm. af Vensystemets anatomi af Fr. Wahlgren. — *X.* S. 431—34: Anm. af H. Wistrand's rättsmedicinska Casuistik; S. 670—76: Cyanosis congenita; S. 729—33: Analyse af 13 Fosterlevere med Hensyn til Forekomsten af Metaller; S. 734—39: Processus supracondyloideus. — *XI.* S. 284, 334 og 744—47 (Bemærkninger i Diskussjonen om Syphilisation). — *XII.* S. 834—54, *XIII.* S. 169—86, 441—67 og 562—600: Optegnelser fra en Reise i de forenede Stater i Nordamerika i Sommeren 1857 (ogs. i Særtr.). — *XIV.* S. 109—110 (Operation for Tumor fibrosus max. sup.). — *XV.* S. 1063—64 (bevægelige Sædtraade i Urethra hos et Lig, jfr. S. 1071). — *XVII.* S. 442—44 (forskjellige pathologiske Præparater); S. 561—763: Committee-Beretning angaaende Syphilisationen (afgiven i Forening med H. Steffens og A. Egeberg, ogs. i Særtr.). — *XVIII.* S. 181—200 (Komite-Indstilling i Forening med A. Conradi og Chr. Smith om Behandling af skindøde Druknede); S. 430—32 (Forevisning af et misdannet Barn). — *XX.* S. 451—53 (en Hjerte-Misdannelse). — 3. Række, *I.* (1871), S. 633—704 og 713—85: Praktisk Medicina forensis. — *IV.* S. 575: Mangel af Vagina og Uterus. — *VI.* S. 129—44, 197—213 og 261—91: Praktisk Medicina forensis, 2den Række; S. 257—60: Anm. af L. J. Lie: Om Fascierne. — *VII.* S. 77—104 og 829—90, *VIII.* S. 501—34, *X.* S. 175—221 og 237—302, *XIII.* S. 279—303, *XIV.* (1884), S. 1—24, 373—425, 454—507, 529—45 og 785—804: Meddelelser fra min Praxis (fortsat i Tidsskr. f. prakt. Med.).

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 469—76: Lithopædion, Laparatomi. — Helbredelse. — *VIII.* S. 2—8, 25—34, 41—49, 73—82, 97—111, 321—32, 351—59, 361—71, 380—95, 418—30, 456—63, 468—77, 513—23, 542—50 og 559—73, *IX.* S. 19—26, 41—49, 73—82, 92—102, 109—116, 127—35, 152—58 og 172—81 samt i Tidsskr. f. d. norske lægeforening *1890*, Bilag, S. 1—44: Meddelelser fra min praksis. — *1897*, S. 411—17: Myomata uteri.

I Forhandlinger ved de skandinaviske Naturforskeres syvende Møde i Christiania *1856*, S. 437—41: Om den operative Behandling af dobbelt Hareskaar.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab i *1867*, S. 121—27 (Beretning om Travemünde Sø- og Sandbad); S. 141—43 (Forevisning af Sarcom fra Dura mater); S. 143—46 (opereret Ovarialsvulst). — *1868*, S. 208—9 (fire Ovariotomier); S. 213—15 (Sarcom exstirperet fra højre Parotideregion, Heliopathi); S. 244—48 (en ved Operation borttagen Urinsten). — *1869*, S. 83—88 (Forevisning af Skeletter og Kranier af Australnegre); S. 175—79: Anm. af Bonsdorff's Anatomisk beskrifning af det gangliösa nerfsystemet hos menniskan. — *1870*, S. 192—94 og *1873*, S. 98—99 (Operation af rumperet Perineum). — *1872*, S. 9—12 (Komitébetænkning i Forening med E. F. Lochmann og O. Sandberg ang. Skindød). — *1873*, S. 200—201 (Forevisning af Kranier af Inka-Racen). — *1876*, S. 12—13 (om Uteri Støttemidler). — *1877*, S. 150—56 (Kranier fra Ægypten); S. 185—87 (om Død efter Kloroformering). — *1878*, S. 183—91 (om Ruptura uteri). — *1881*, S. 289—302 (om Ruptura art. coronaria cordis posterior). — *1885*, S. 73—78 (om Cyster).

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge i *1860* (Norges off. Statistik udg. 1862, C. No. 4), S. 130—35 og *1863* (Norges off. Statistik udg. 1865, C. No. 4), S. 139—40: Afskrifter af 7 rets-medicinske Forretninger.

I Nordiskt medicinskt arkiv *I.* (1869), No. 4, S. 15—30: Fire Ovariotomier. — *VIII.* No. 9: Hvorledes understøttes uterus hos den multipare kvinde (29 S, 3 Pl.).

I Morgenbladet *1851*, No. 119: Angaaende Eidsvoldbadet. — *1867*, No. 277 og 284 A: Kort Fremstilling af det medicinske Studium ved det norske Universitet siden dets Stiftelse. (Af en Komitéindstilling ang. Kontrol med den kliniske Undervisning i Rigshospitalet, ogsaa trykt i Norske Univ.- og Skole-Ann. *3. R. IX.* Anhang, 34 S.).

Voss, Per, foregaaendes Søn, er født i Kristiania 9 Decbr. 1848, blev, privat dimitteret af Faderen, Student med Haud 1867 og tog i Decbr. 1874 medicinsk Embedsexamen med Laud. I 1875 var han først to Maaneder ansat som Kandidat ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling, derefter fra Marts s. A. i to Aar Assistent hos Rigshospitalets Prosektor og i 1877 atter fire Maaneder Kandidat ved Rigshospitalet. Efterat han fra Septbr. 1877 til Oktbr. 1878 havde været ude paa en Studierejse til Paris, London, Edinburgh, New-York, Philadelphia, Wien og Berlin, var han i tre Aar Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling A og har senere praktiseret som Privatlæge i Kristiania.

* 5 Juni 1886 *Hildur Thora Logn* (f. 27 August 1864), D. af Apotheker August Andreas L. (f. 1828) paa Moss og Jenny Jacobine Julie Jentoft (f. 1835).

Jfr. F. C. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 479—80.

I Norsk Mag. f. Lægevid. 3. Række *X.* (1880), S. 618—21: Lipom i Rektum med Invagination af Tarmen. — *XII.* S. 735—39: Aneurysma art. femoralis traumaticum. — 4. Række *XVI.* (1901), S. 471—72: Et tilfælde af purpura fulminans.

I Tidsskrift f. praktisk Medicin *I.* (1881), S. 12—13: Om Nélatons Catheter; S. 65—67: Om Sayre's Behandling af Rygradsaffektioner.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab i *1876*, S. 105—110 (Experimenter med Miltbrandgift); S. 144—45 (Aneurysmer og Syfilis).

Voss, Peter Christiansen, Søn af Provst *Johan Fredrik V.* (f. 20 Maj 1806, † 24 Oktbr. 1878) og *Lucie Juliane Antonette Mohn* (f. 22 Maj 1805, † 21 Marts 1890), er født i Bergen den 12 Juni 1837. Fra Tysnes, hvor hans Fader i 1844 var blevet Sogneprest, kom han som 13-Aars Gut ind paa Bergens Kathedralskole, hvor særlig Rektoren Hans Holmboe og daværende Adjunkt Johannes Steen fik Indflydelse paa hans Udvikling, og hvorfra han dimitteredes som Student med Laud 1854. Allerede som Skolegut begyndte han at give Undervisning og var i de to sidste Aar af sin Skolegang tillige Lærer ved Byens Søndagsskole. Ogsaa i Studentertiden virkede han uafbrudt som Lærer, først to Aar ved Holths Skole, derefter to Aar som Huslærer hos Sogneprest Magelssen i Østre Moland, et Aar som Lærer ved Nissens Skole og fra 1859 ved Schreiners (senere Gjertsens) Skole. Ved denne Skole blev han staaende i sin Lærerstilling, ogsaa efterat han i Maj 1861 havde taget den filolo-

giske Embedsexamen med Laud, og fra 1862 var han desuden Lærer ved den af J. J. Aars oprettede Eftermiddagsskole for ældre Disciple. Sammen med Aars grundlagde han saa i 1863 en Latin- og Realskole i Kristiania, som 1873 erholdt Ret til at afholde Middelskoleexamen og 1884 Ret til at afholde Examen artium, og hvis Medbestyrer han fremdeles er. Sommeren 1867 rejste han 3—4 Maaneder i Schweiz og Tyskland i pædagogisk Øjemed, og senere har han oftere foretaget Rejser til de samme Lande, lejlighedsvis ogsaa til Danmark og Sverige, hovedsagelig for at studere disse Landes Skolevæsen. Aaret 1877 opholdt han sig i Frankrige, det franske Schweiz og Italien for at sætte sig ind i romansk Aandsliv; 1887 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Preussen og Sachsen for at undersøge, hvad der her var gjort til Fremme af den højere Lærerstands pædagogiske Uddannelse. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 3 Septbr. 1890 for at tage under Revisjon de gjældende Bestemmelser om det højere Undervisningsvæsen, og som Medlem af den opholdt han sig Høsten 1891 nogle Uger i Zürich og Bern, navnlig for at undersøge den højere Skoles Tilknytning til Folkeskolen. I Septbr. 1901 mødte han som Repræsentant for Norge ved den internationale Undervisningskongres i Brüssel. Han blev 21 Januar 1892 R.[1] St. O. O. «for Fortjeneste af Skolevæsenet». Han har været Diplommedlem af Comenius-Gesellschaft siden dets Stiftelse 1891 og indbudt Medlem af det pædagogiske Samfund i Kristiania fra Vaaren 1900. 1881—1884 var han Medlem af Bestyrelsen for Kristiania vestre Arbejdersamfund, og her fremsatte han Forslaget om Oprettelse af Samfundets Sparekasse (senere omdannet til Hegdehougens Sparebank), af hvis Direktion han derefter var Medlem 1881—1887. Ved Stiftelsen af det østlandske Centrum 1893 blev han indvalgt i Bestyrelsen som dens Næstformand.

* 16 Juli 1867 *Elisabeth Marie Magelssen* (f. 23 Juli 1837, ÷ 9 April 1903), D. af Sogneprest Hans Gynther M. (f. 10 Juni 1806, ÷ 20 Juli 1886) og Drude Cathrine Haar Daae (f. 8 Decbr. 1815, ÷ 13 Juni 1888).

Portræt med Biografi af Elling Holst i Skolebladet 1898, S. 1—5 (jfr. af samme om Aars og Voss's Skole i s. Bl. S. 21—24); af E. P.[aulsen] i Vaarsol 1899, S. 405—7. Jfr. Indbyd.-skr. til den off. Ex. 1873 ved Aars og Voss's Latin- og Realskole, S. 15—16; W.[ilhelmine Brandt]: Stamtavle over Familjerne Ellerhusen og Gørbitz, S. 19; Joh. Nordahl-Olsen: Stamtavle over den norske Præsteslægt Friis, S. 13. Om Skolen se dens aarlige Indbydelsesskrifter og Aarsberetninger, særlig Oversigterne i Indbyd.-skrifterne for 1873 og 1883, samt en særskilt udgiven 25-Aars Beretning 1888.

Anmerkninger til 21de og 22de Bog af Livius, afpassede efter Madvigs og Ussings Textudgave, udgivne. Chra. 1864. 8. 2 Bl., 94 S., 1 Bl.

Cornelii Taciti Agricola. Med Anmerkninger udgiven til Skolebrug. Chra. 1864. 8. 2 Bl, 75 S., 1 upag. S.

Kronologisk Hjælpemiddel til Demosthenes's filippiske Taler. Chra. 1864. 8. 16 S.

Om Discipeltallet i en Skoles forskjellige Klasser. (En Fællesudtalelse fra Bestyrelserne for «Nissens» og «Aars's og Voss's Latin- og Realskoler».) Kra. 1865. 8. 22 S. (Underskrevet: J. Aars. V. Kleist Gedde. H. Nissen. P. Voss. Forfattet af Voss og oprindelig trykt i Morgbl. 1865, No. 71 Tillæg).

Lærebog i Latin for Begyndere. Efter Dr. Carl Ploetz med Forandringer og Tillæg udarbeidet. Kra. 1868. 8. VII S., 173 S., 1 Bl. (Anm. i Aftbl. 1869, No. 246. Da Bogen efter nogle Aars Forløb var udsolgt, vilde Forf. ikke udgive den paanyt, men gav dog Tilladelse til et Optryk til Brug for den lutherske Synodes Skole i Decorah, Iowa).

Græsk Ordsamling, methodisk ordnet til Skolebrug. Kra. 1868. 4. VIII S., 71 S., 1 upag. S. (Anm. i Aftbl. 1868, No. 113; i Aftpst. s. A. No. 105).

I Skolesagen. Kra. 1869. 8. 88 S. (For Størstedelen Optryk af Artikler i Dagbladet Jan. s. A.).

Udvalg af latinske Klassikere med oplysende Anmerkninger til Brug for Middelskolen udgivet. Kra. 1872. 8. VI S., 1 Bl., 254 S., 1 Bl. (Jfr. hans Oplysninger i Aftbl. 1872, No. 167 og Aftpst. s. A. No. 166). — Anden udgave. Med 2 billeder og 4 karter. Kra. 1883. 8. 6 Bl., 252 S.

De tyske deklinationer til brug for begyndere. Kra. 1881. 8. 38 S.

Forslag til oprettelse af en lærerhøiskole. Med forfatterens tilladelse udgivet paany efter «Vor Ungdom» 1880 af Kristiania lærerforening. Kra. 1884. 8. 47 S. (Anm. af A. M. St. Arctander i Berg. Tid. 1885, No. 18).

Udvalg af tyske forfattere til læsning for ungdommen i og udenfor skolen. Udgivet med anmerkninger. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 199 S., 1 Kart.

Den pædagogiske utdannelse for lærere ved de høiere skoler i Prøissen og Sachsen. En reiseberetning. Kra. 1888. 8. 2 Bl., 168 S. (Særtryk af Norske univ.- og skole-annaler, ny række III. 225—55, 257—317, 321—36, 346—67 og 369—406. Anm. [af Jakob Norby] i Dagbl. 1888, No. 404; i Norsk skoletidende 1889, S. 159—60; af C. M. i dansk Politiken 1888, No. 365; af F. Gustafsson i Finsk tidskrift 1891 II. S. 231—34; af Friedrich Paulsen i Berliner Philologischer Wochenbericht 1889, S. 189 fg. En Bearbejdelse af Rejseberetningen blev under Titelen *La préparation pédagogique à l'enseignement secondaire dans l'Allemagne du Nord* optaget i *Revue internationale de l'enseignement supérieur* 1889, S. 257—74, 425—49 og 562—86. Efter Henvendelse fra Direktor O. Frick i Halle udgav V. ogsaa følgende tyske Oversættelse).

Die pädagogische Vorbildung zum höheren Lehramt in Preußen und Sachsen. Ein Reisebericht. Halle a. S. 1889. 8. IV S., 171 S. (Anm. af H. Schiller i Frick u. Meier's Lehrproben und Lehrgänge, H. 20 (Juli 1890), S 96—97; af G. J. Schneider i Berl. Philolog. Wochenber. 1891, Sp. 121 fg.; af Th. Ziegler i Augsburger Allgem. Zeitung 1889, No. 155—159 Beil.).

Ueber die gemeinsame Erziehung beider Geschlechter an den höheren Schulen. Mit Rücksicht auf thatsächliche Verhältnisse hauptsächlich in den Vereinigten Staaten, Skandinavien und Finnland. Von P. Voss. Hamburg 1888. 8. 48 S. (Holtzendorff's Deutsche Zeit- und Streitfragen, neue Folge, Heft 45). (Ifølge Fortalen i Virkeligheden en Oversættelse efter V.s Artikel i Vor Ungdom 1884, med nogle Tillæg af V.).

Den pædagogiske lærerdannelse i nogle tyske lande. Tillæg til en i 1888 offentliggjort reiseberetning. Kra. 1890. 8. 1 Bl., 43 S. (Tillægshefte til Norske univ.- og skole-annaler 1891. Jfr. hans Polemik med Axel Andersen i Morgbl. 1892).

Deutsches Lesebuch für die Mittelschule. Mit Anmerkungen und Worterklärungen herausgegeben. (Als Manuskript gedrucktes Probeheft.) Kra. 1895. 8. 1 Bl., 110 S.

Deutsches Lesebuch für die Mittelschule. Mit Anmerkungen und Worterklärungen herausgegeben. Kra. 1896. 8. X S., 374 S., 1 Kart. (Anm. af Raphael Meyer i Vor Ungdom 1898, S. 380—82, hvortil P. Voss S. 451—53; af E. H. i Verdandi 1896, S. 261—63). — Zweite mit einem grammatischen Anhang versehene Auflage. Kra. 1899. 8. XIV S., 392 S., 1 Kart. (Anm. af D. Grønvold i Den høiere skole I. 184—86).

Anhang zum Deutschen Lesebuche für die Mittelschule. Kra. 1899. 8. 40 S. (Kun Omslagstitelblad; Særtryk af frg. Bog, 2. Aufl., S. 353—92).

Ordfortegnelse tilligemed tillæg til Deutsches Lesebuch für die Mittelschule. Kra. 1898. 8. 47 S.

Deutsches Lesebuch. Für schwedische Schulen bearbeitet und herausgegeben von C. Svedelius. *I.* Stockholm 1900. 8. VII S., 201 S. Zweite Auflage. Sth. 1903. 8. VII S., 201 S. — *II.* Einiges über Deutschland und aus der deutschen Poesie nebst einem Schweden gewidmeten Anhang. Sth. 1900. 8. 3 Bl., 100 S. (Anm. af R. T. i Verdandi 1901, S. 131—33; af Nft. i Pedagog. tidskr. s. A. S. 34; af Hugo Palander i Neuphilolog. Mittheil., Helsingfors, s. A. S. 21; af I. Uschakoff i Tidskr. utg. af Ped. fören. i Finland 1903, S. 168—71).

Brev til en tysklærer om stilskrivningen i tysk i middelskolen. Særtryk af Aars og Voss's latin- og realskoles aarsberetning 1897—98. Kra. 1898. 8. 13 S.

Kampen om skolen i det nittende aarhundrede paa norsk grund. Kbhvn. 1899. 8. 94 S. (Dette Skrift, der blev udgivet som Tillægshefte til Vor Ungdom, er en af Holger Sinding besørget Oversættelse af en Artikelrække «Der Schulkampf des neunzehnten Jahrhunderts auf norwegischem Boden» i J. Wychgram's Deutsche Zeitschr. f. ausländisches Unterrichtswesen II. (1897), S. 201—211 og 290—98, III. S. 11—24, 97—115 og 273—301).

Vor høiere lærerdannelse med særlig hensyn til middelskolen som folkeskolens fortsættelse og som fællesskole. Et indlæg i diskussionen. Særtryk af «Vor Ungdom». Kbhvn. 1901. 8. 1 Bl., 50 S.

Deutsche Lesestücke für das Gymnasium herausgegeben. Kra. 1902. 8. VI S., 1 Bl., 144 S.

Af Vor Ungdom, Tidsskrift for Opdragelse og Undervisning, hvoraf der siden 1879 udkommer i Kjøbenhavn aarlig 6 Hefter paa ca. 5 Ark i Oktav, har han sammen med H. Trier (til 1883 desuden med Jean Pio) været Udgiver fra Oprettelsen og indtil Udgangen af 1903. Heri er af ham i *1879*, S. 35—42: Nogle afskedsord til realgymnasiets dimittender ved Aars og Voss's skoles aarsfest den 6te juli 1878; S. 171—82: Er vort folkesprog vor høiere almenskole absolut uvedkommende? (Jfr. Bjørnstjerne Bjørnson i Dagbl. s. A. No. 162). — *1880*, S. 62—102: Forslag til oprettelse af en offentlig høiskole for folkeskolelæreres videre uddannelse (senere særskilt udgivet, se ovenfor); S. 410—18: I anledning af H. Triers artikel [S. 270—79] om religionsundervisningen i de lærde skolers øverste klasser. — *1881*, S. 289—320: Den høiere lærerstands pædagogiske uddannelse. (Foredrag ved det andet nordiske filolog-møde.

Kristiania august 1881, ogsaa trykt i Filologmødets Forhandlinger, S. 79—105 samt i Dagbl. 1881, No. 201 og 202 og i Aftbl. s. A. No. 185 og 186). — *1882*, S. 56—68: Skolen og fremmedordene [i Anl. af K. Knudsen's Skrift med samme Titel]; S. 343—79: I anledning af en paatænkt revision af den høiere almenskoles ordning i Norge. — *1883*, S. 14—30: Offentlige foranstaltninger vedrørende de høiere pigeskoler i Norge; S. 454—62: Til lutherfesten den 10de november 1883. En skoletale. — *1884*, S. 40—69: Om fællesundervisning (for Størstedelen ført i Pennen af V.s Svigerinde Frk. Sofie Magelssen (senere Fru Groth) paa Grundlag af et af ham indsamlet Materiale og efter en af ham lagt Plan; Artikelen spillede en Rolle under en Storthingsdebat om Fællesundervisningen 17 og 18 April s. A., se Storth.-tid. 1884, Forh. i Storth. S. 155—67 og 169—95; senere blev Artikelen oversat paa Tysk af B. Brons, med nogle Tillæg fornemmelig af V., og udgivet blandt v. Holtzendorff's Zeit- und Streitfragen, se ovenfor). — *1885*, S. 63—91: Det norske maalstræv; S. 176—80: Anm. af Adolf Hedin: Om Latin-Herraväldet; S. 385—405: Om en organisk forbindelse mellem den høiere og den lavere almenskole. (Indledningsforedrag ved femte nordiske skolemøte i Kristiania august 1885, ogsaa trykt i Beretningen om Skolemødet, S. 1—20 samt i Dagbl. 1885, No. 280 og i Opl. Av. s. A. No. 96—98); S. 520: Anm. af K. Koren's Fortegnelse over Filologer etc. — *1886*, S. 535—44: Pædagogisk Litteratur (Anm. bl. A. af C. Vogt og Fr. Specht's Pattedyrene, J. Aars's Retskrivningsregler m. m.). — *1887*, S. 43—51: Mere fra det nordiske skolemøte i Kristiania 1885 (om H. Arnesens Foredrag om Skolen og Sædelighedsspørgsmaalet, jfr. Joh. Ottosen i Vor Ungdom 1886, S. 478); S. 70—74: Efterskrift til hr. Fridtjuv Bergs artikel [S. 51—70 om Pedagogiska biblioteket i Stockholm]; S. 74—77: En bemerkning i anledning af tanken paa en litterær konvention; S. 299—311: Høiere lærerexamener i Prøissen; S. 320—24: Anm. af G. Dumesnil: La pédagogie dans l'Allemagne du Nord; S. 481—87: En time fransk i den latinske hovedskole ved de franckeske stiftelser i Halle. — *1888*, S. 354—65: Berlins fortsættelsesskoler. (Jfr. «Det sproglige Anarki og den radikale Retskrivning» i Morgbl. s. A. No. 661). — *1889*, S. 255—56: Anm. af Sløidtegninger for skole og hjem, udg. af H. K. Kjennerud og B. Lange. — *1890*, S. 70—80: Fællesundervisning; S. 112—25: Anm. af Iakttagelser under en pedagogisk studieresa i Nord-Amerika af K. T. Broberg, Helsingfors 1888; S. 405—31: Fællesundervisning for gutter og piker. (Foredrag holdt ved det 6te nordiske skolemøte i Kjøbenhavn august 1890, ogsaa trykt i Forhandlinger ved Skolemødet, S. 222—47, og i Uddrag gjengivet paa Engelsk i Report of the commissioner of education for the year 1888—89, Washington 1891, S. 464—69). — *1891*, S. 445—49: En røst fra Tyskland om den tidlige undervisning i fremmede sprog. — *1892*, S. 1—8: Vintersport og vinterferier; S. 81—82: Anm. af A. Lowum's Den franske latinskole. — *1893*, S. 206—7: Anm. af Otto Anderssen: Comenius; S. 577—89: De schweiziske gymnasier. — *1894*, S. 284: Anm. af Pestalozzi's Lienhard och Gertrud. — *1898*, S. 127—28: Anm. af A. Lowum: Den franske oplysningstids pædagogiske ideer; S. 451—53 (ang. hans Deutsches Lesebuch, se ovfr.). — *1899*, S. 760—76: Skolereformen i Sverige. — *1901*, S. 153—202: Vor høiere lærerdannelse med særlig hensyn til middelskolen som folkeskolens fortsættelse og som fællesskole (ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 467—71: Frankrigs undervisningsvæsen bedømt av en amerikaner.

Indbydelsesskrifter og Aarsberetninger fra Aars og Voss's Skole, udgivne af Aars og Voss i Forening, er alle redigerede af Aars med Undtagelse af Indbydelsesskriftet for *1874*, som Voss besørgede. Særskilt af Voss er i Indbyd.-skr.

for *1872*, S. 41—52: Særskilte Bemerkninger om Undervisningen i de nyere Sprog, navnlig om Tale-Øvelser. — *1875*, S. 80—98: Forestilling til Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet angaaende nogle Punkter i vor høiere Almenskoles Organisation.

I Tidsskrift for Philologi og Pædagogik *VII.* (1866—67), S. 101—113: Kritiske Bemerkninger til Tacitus; S. 263—94: Til Dialogus de oratoribus. — *VIII.* S. 91—92: En Efterslæt til Dialogus de oratoribus; S. 92—93: Til Demosthenes de cor. § 60.

I Storthings-Forhandlinger *1868—1869*, *D. 7*, Dok. No. 33, S. 1—46: Forslag til Love om det høiere Skolevæsen og examen artium (indleveret i Forening med J. Aars og vedtaget af J. Sverdrup; jfr. Morgbl. 1868, No. 324 B og K. Knudsen i s. Bl. 1869, No. 26; i Anl. af Kirkekomiteens Indstilling, i Storth. Forh. D. 9, S. 144—212, forsvarede Forslagsstillerne sit Forslag i Aftbl. 1868, No. 291 samt 1869, No. 60 og 65, og det fik navnlig Betydning for Lovbestemmelserne om Skolernes Forstanderskabers Sammensætning og Magtomraade).

I Norsk skoletidende *1890*, S. 161—64 og 201—4: Til belysning av middelskolens betydning som led av vor skoleorganisme.

I Luthersk Ugeskrift *1892*, S. 588—90: For Folkeskolens Lærerstand. Tale ved Comenius-Festen i Kristiania den 15 Novbr. 1892.

I Skolekommissjonens Udkast til en forandret ordning af det høiere skolevæsen (Kra. 1891) har han leveret nogle Særvota, fornemmelig S. 22—24 (om de klassiske Sprog) og S. 38—43 (om Adgang til Afvigelser fra den normale Ordning). I samme Kommissjons Forslag til en forandret ordning af den høiere almenskole (Kra. 1894) har han givet det første Udkast til selve Lovforslaget og derunder redigeret S. 263—72: Bemerkninger til lovudkastet; særskilt er af ham S. 134—72: Betænkning om undervisningen i latin og græsk, og S. 367—84: Om nogle schweiziske, især zürichske skoleforhold.

I Skolebladet *1898*, S. 113: Den af dr. W. Götze i Leipzig ledede anstalt for uddannelse af lærere i haandarbeide for gutter; S. 407: Herr kand. Arstals virksomhed som geografisk forfatter (jfr. S. O. Nøstdahl S. 399—400 og 1899, S. 17—18, med Svar af Voss 1899, S. 31).

I Den høiere skole *1899*, S. 3—7: Om det sproglig-historiske gymnasiums særundervisning i historie. — *1900*, S. 34—39: Vedrørende planen for gymnasiets tyskundervisning. — *1901*, S. 158—60: En misforstaaelse av skolelovens § 10; S. 160: «Sandhed i vore karakterbetegnelser» (jfr. S. 137—40 af R. W. Meyer).

I Pedagogisk tidskrift *1890*, S. 311—15 (Brev ang. den latinske Stil til Artium).

I Norden *1902* (Stockholm), red. af O. Thyregod, Halvdan Koht og Odal Ottelin, S. 165—75: Den høiere skole i Norge.

Af Revue internationale de l'enseignement supérieur (Paris) har han helt siden Grundlæggelsen i 1881 været korresponderende Medlem af Redaktionen.

I Deutsche Zeitschrift für ausländisches Unterrichtswesen, herausgeg. v. J. Wychgram (1895—1901), har han leveret en Del kortere Meddelelser og desuden skrevet i *II.* (1896—97) 201—211 og 290—98, *III.* 11—24, 97—115 og 273—301: Der Schulkampf des neunzehnten Jahrhunderts auf norwegischem Boden (ogs. særskilt i Oversættelse, se ovfr.).

I Christiania-Posten *1856*, No. 2733: Gjenmæle til Forfatteren [ɔ: L. Daae]

af Opsatsen [i No. 2725]: „Til vore yngre filologiske Studerende" (med Svar [af L. Daae] i No. 2737).

I Morgenbladet *1862*, No. 81, 86, 93 og 94: Ianledning af Kirkedepartementets Cirkulære til de lærde Skoler [ang. Græskens Stilling og Oldnorsk]. — *1865*, No. 45: Atter en Insinuation af Hr. Overlærer Knudsen (jfr. Aftbl. No. 39, K. Knudsen i Morgbl. No. 40, 52 og 92 Tillæg om Latinen i Skolen, hvortil atter P. Voss i No. 95; jfr. ogsaa „Filologernes Marseillaise" og „Filologiaden" i Vikingen s. A. No. 7 og 14); No. 93: Om de treaarige Latinskoler. — *1868*, No. 17 og 18: Om et Par af de smaa Skolespørgsmaal (ɔ: om de latinske Bogstaver og om Retskrivningen, i Forening med J. Aars). — *1886*, No. 499: Et Stipendium; No. 560 og 562: Om en treaarig Middelskole i Forbindelse med Christiania Almueskole. — *1892*, No. 272 og 273: I Anledning af Adjunkt Andersens Angreb paa Skolestyrelsen (i No. 242, jfr. Svar af Axel Andersen i No. 285, 323 og 343, Tilsvar af V. i No. 346, Gjensvar af Andersen i No. 354, jfr. K. Brekke i No. 366, 371, 378 og 380, hvortil Andersen i No. 390). — *1894*, No. 122: Statsskole — Privatskole (hvortil V. Holst i No. 124 og J. Raabe i No. 126, med Gjensvar af V. i No. 131, jfr. D. F. Knudsens Foredrag i pædagogisk Samfund ref. i No. 143). — *1896*, No. 169: Initiativet og Ansvaret (i Anl. af den nye Skolelov, jfr. No. 166, 185 og 187). — *1902*, No. 778: Vor nye Skole (jfr. No. 779).

I Aftenbladet *1866*, No. 114: Tilsvar til Hr. Skolebestyrer Qvam (medundertegnet af J. Aars og Fr. Gjertsen, men forfattet af V. alene; et lidet Tillæg af Gjertsen i No. 115. Jfr. P. Qvam i No. 103 om Latinskolerne, hans Svar i No. 118 og 132, nyt Indlæg af V. i No. 126; se ovfr. IV. 497 og VI. 118. Polemiken endte med Injuriesøgsmaal, hvorved Qvam af Overretten blev dømt til en liden Mulkt). — *1868*, No. 82, 84, 85 og 88 (ang. Valg af Rektor Steen til Storthingsmand for Stavanger, jfr. Morgbl. s. A. No. 99, 100, 101 og 104); No. 291: Til Storthingets Kirkekomite No. 2! (ang. Aars og Voss's Forslag til Skolelov). — *1869*, No. 10: Det kongelige Forslag til en forandret Ordning af Examen artium (jfr. Morgbl. s. A. No. 12); No. 35: Ogsaa om Overlæsselse (jfr. K. Knudsen i Morgbl. s. A. No. 36 B og i Aftbl. No. 57 og 59); No. 45: Fremdeles om Valgfriheden i Skolen (jfr. No. 37, Svar af H. Nissen i No. 47 med Tilsvar af V. i No. 50); No. 60 og 65: I Anledning af Kommitte-Indstillingen i Skolesagen (ogs. i Særtryk, 8. 21 S.). — *1875*, No. 257: Konkurrenceprøven til den latinske Professorpost (med Svar af L. C. M. Aubert i No. 276, hvortil V. i No. 281).

I Aftenposten *1869*: Reisebreve fra Tydskland og Schweiz. — *1893*, No. 96: Til Hr. Professor Lieblein paa Centrums og egne Vegne (jfr. J. Lieblein i No. 93). — *1899*, No. 14: Samfundslæren i Gymnasiet.

I Dagbladet *1869*, No. 2, 6, 9, 11 og 13: I Skolesagen (optr. i hans Skrift „I Skolesagen", se ovfr.). — *1880*, No. 26 (ang. «Vor Ungdom», jfr. No. 23); No. 68: Foredrag i Kristiania Arbejdersamfund angaaende Oprettelsen af en kommunal Middelskole med treaarigt Kursus i Tilslutning til Almueskolen (jfr. Morgbl. s. A. No. 126 A). — *1885*, No. 3: Anm. af Matias Skard: Hovedpunkter i skolens udvikling; No. 306: Tysk Grammatik til Skolebrug af S. W. Hofgaard (jfr. B. G.[undersen] i No. 297). — *1890*, No. 33: Pontoppidan og Skolestyrerne. — *1894*, No. 312 og 319 (ang. «Centrum»).

I Verdens Gang *1887*, No. 34: Anm. af O. A. Overland's Lærebog i Norges nyeste historie. — *1893*, No. 40 og 43 (ang. „Centrum", jfr. G. Th. Mejdell i No. 38, 41 og 46). — *1896*, No. 52 (ang. Skolekommissjonens Forslag). — *1899*, No. 341: Norskundervisningen i vor højere Skole. — *1901*, No. 142—144: Blir ikke vore Skole-

ferier nu for lange? Opdrager vor højere Skole en arbejdsom, konkurrencedygtig Slægt? (Jfr. Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidn. 18 Juni); No. 169: Alfsens og Knaps Lærerindeskole; No. 226: Skolen og Fædrejorden. Indvandringen til Byerne. Kan Skolen modvirke den? No. 249, 251 og 253: Fra den internationale Undervisnings-Kongres i Brüssel. Den gammelklassiske Skole for en europæisk Domstol. En almeneuropæisk Løsning i Sigte (oversat i Deutsche Universitätszeitung for 1 Febr. 1902); No. 309: Vor Seminardannelse. — *1902*, No. 2: Seminarloven i Stortinget. En Efterskrift; No. 11: En Sprogbemerkning; No. 369: Skolereformen i Sverige. — *1903*, No. 34: For meget skjæmmer alting ud; No. 102: Fællesundervisning. — *1904*, No. 54: Hvorledes faar vi en Lærerhøiskole? No. 65: Skal vi ganske udeblive fra St. Louisudstillingen? (jfr. No. 73).

I Eidsvold *1895*, No. 41: En Skolesag [ɔ: Indlæg for kommunalt Tilskud til Qvams Middelskole]. — *1896*, No. 50, 51 og 52: Foredrag i Kristiania Centrumsklub angaaende den kgl. Proposition om Omordning af det høiere Skolevæsen; No. 145: Skoleloven.

I La préparation professionnelle à l'enseignement secondaire par Ch. V. Langlois (Paris 1902), S. 183—86: Norvège.

Til Die Vorbildung der Lehrer für das Lehramt von Wilhelm Fries (München 1895, i Baumeister's Handbuch der Erziehungslehre für höhere Schulen) har han givet Bidrag.

I Weser-Zeitung er i Uddrag blevet trykt en Del Nyaarsbreve fra ham til B. Brons (Emden) omhandlende Skole- og andre Samfundsspørgsmaal.

Voss, Valentin, foregaaendes Broder, blev født i Bergen den 21 April 1834, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1851 og tog filologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1857. Han var Lærer ved Overlærer Holth's Skole 1855—1856, og efter Embedsexamen var han Lærer ved Nissens Skole, indtil han 30 Septbr. 1858 blev ansat som Timelærer ved Drammens lærde og Realskole, ved hvilken han udnævntes til Adjunkt 27 Juni 1860. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked 4 August 1863, da han var blevet ansat som Overlærer (Bestyrer) ved Fredriksstad Realskole, og i denne Stilling forblev han, indtil han 27 Novbr. 1875 udnævntes til Rektor ved Aalesunds offentlige Almenskole, i hvilket Embede han døde 30 Marts 1900. I Fredriksstad var han 1872—1875 Formand i Arbejderforeningen, nogle Aar ogsaa Medlem af Kommunestyrelsen; ogsaa i Aalesund var han længere Tid Medlem af Kommunestyrelsen, fra 1876 til sin Død Formand i Arbejderforeningen, i 16 Aar Medlem af Skolestyret, deraf den længste Tid som Formand, og i 8 Aar Medlem af Bestyrelsen for Ynglingeforeningen. 1881 var han Medlem af en Komité til Forslag til en forandret Ordning af Examen Artium, hvis Indstilling er trykt i Aftenbladet 1881, No. 213 og 214. Han var Æresmedlem af Bergens Muséforening.

⁂ 1 Novbr. 1859 *Olevine Fredriksen* (f. 6 Septbr. 1836, † Nat til 4 April 1904), D. af Skibskaptejn Hans Jacob F. i Mandal og Anna Marie Weyergang.

Nekrologer i Bergens Museums Aarsberetning for 1900, S. 24—25 (med Portræt); i Beretn. om Aalesunds off. skole 1899—1900, S. 6—8, med Sørgedigt af K. F. P.; i Aftpst. 1900, No. 242 og af en gammel Elev i No. 262; i Morgbl. No. 210; i Søndmøre Folketid. No. 38; i Aalesunds Handels- og Søfartstid. No. 26, jfr. No. 28. Jfr. W.[ilhelmine Brandt]: Stamtavle over Familjerne Ellerhusen og Gørbitz, S. 19; M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 41—42. — Gamle Elever ved Aalesunds højere Skole rejste paa hans Grav et Mindesmærke, som afsløredes 7 Juni 1901.

Græsk Skolegrammatik af Dr. Georg Curtius. Oversat med enkelte Forandringer og Tillæg efter Originalens tredie Oplag. Chra. [ɔ: Leipzig] 1859. 8. XX S., 320 S. (Anm. [af L. Daae] i Chra.-Pst. 1859, No. 255).

Græsk Grammatik til Skolebrug af Dr. Georg Curtius. Anden omarbeidede norske Udgave, oversat efter Originalens sjette Oplag. Chra. [ɔ: Leipzig] 1866. 8. XII S., 314 S. (Denne Bearbejdelse skyldes for en væsentlig Del den senere Professor Johan Storm i Forening med J. Aars og P. Voss, jfr. Fortalen S. III og nærværende Værk, B. V. 493). — Tredie norske Udgave, bearbeidet efter Originalens tiende Oplag. Kra. 1875. 8. VII S., 361 S. (Af denne Udg. trykkes først bare Formlæren, S. 1—227, derefter det flg. Aar ogsaa Syntaxen, som da ogsaa udkom særskilt, se nedfr. Jfr. Digt „Aat rektor Voss sin græske grammatik" af Ola Nyfylking [ɔ: Johs. Arneson] i Den 17de Mai 1895, No. 64).

Som Særtryk af 2. og 3. Udgave af foranstaaende Bog er udkommet:

Græsk Syntax til Skolebrug af Dr. Georg Curtius. Anden omarbeidede Udgave. Oversat efter Originalens sjette Oplag. Chra. 1866. 8. — Tredie norske Udgave, bearbeidet efter Originalens 9de Oplag. Kra. 1876. 8. 1 Bl., S. 229—361.

Græsk Elementarbog til Curtius' Grammatik af Karl Schenkl, oversat efter Originalens tredie Oplag. Chra. 1859. 8. 2 Bl., 265 S., 1 upag. S. (Anm. [af L. Daae] i Chra.-Pst. 1859, No. 255). — Anden norske Udgave, bearbeidet efter Originalens sjette Oplag. Chra. 1870. 8. IV S., 252 S.

Tillæg. Alphabetisk Verbalfortegnelse og Register til Curtius græske Grammatik. Chra. [ɔ: Leipzig] 1868. 8. 36 S., 2 Bl.

Udvalgte Stykker af Ovid, udgivne til Skolebrug af V. Voss og J. Richter. Chra. 1872. 8. XII S., 119 S. — Anden udgave. Chra. 1883. 8. XII S., 119 S., 1 upag. S.

M. Tullii Ciceronis de imperio Gn. Pompeii qvae vulgo inscribitur pro lege Manilia oratio. Til Skolebrug udgivet. Chra. 1874. 8. XV S., 54 S., 1 Bl. (Anm. i Aftpst. 1874, No. 229; i Dagbl. s. A. No. 200, hvortil Svar af Voss i No. 208). — Anden udgave. Chra. 1891. 8. XVII S., 57 S.

Marci Tullii Ciceronis pro Aulo Lucinio Archia poeta oratio ad judices. Til Skolebrug udgivet. Chra. 1876. 8. X S., 29 S. (Anm. i Aftbl. 1876, No. 113).

Regnebog for Almuskolerne og de lavere Middelskoleklasser efter det metriske Mynt-, Maal- og Vægtsystem udarbeidet af V. Voss og H. Slang. 1ste Hefte. De ubenævnte Tal. Chra. 1876. 8. (Anm. i Norsk Skoletid. 1876, S. 341). 2det Oplag. Chra. 1877. 8. 48 S. 3die oplag. Chra. 1883. 8. 48 S. — 2det Hefte. De benævnte Tal. Chra. 1877. 8. 46 S. (Anm. i Norsk Skoletid. 1877, S. 119). — 3die Hefte. Reguladetri og Brøk. Chra. 1877. 8. 47 S. (Anm. i

Norsk Skoletid. 1877, S. 229). — (4de Hefte). **Regnebog for Middelskolens øverste Klasser. De høiere Regningsarter.** Chra. 1877. 8. 46 S. (Anm. i Norsk Skoletid. 1878, S. 86—87).

Facitbog til Regnebog [o. s. v.] af V. Voss og H. Slang. 1ste Hefte. Chra. 1876. 8. 19 S. 2det oplag. Chra. 1883. 8. 19 S. — 2det Hefte. Chra. 1877. 8. 20 S. — 3die Hefte. Chra. 1877. 8. 15 S. — 4de Hefte. Chra. 1878. 8. 11 S.

Marcus Tullius Ciceros anden og fjerde tale mod Catilina. Til skolebrug udgivet. Chra. 1879. 8. 55 S.

G. Sallusti Crispi Catilina et Jugurtha. Bearbejdede til skolebrug af Carl Müller. 1ste del. Catilina. Anden udgave besørget af V. Voss. Chra. 1881. 8. V S., 1 Bl., 76 S. Tredie forbedrede udgave. Kra. 1890. 8. 102 S. — 2den del. Jugurtha. Anden udgave besørget af V. Voss. Chra. 1881. 8. 2 Bl., 118 S.

De vigtigste gloser til 1ste, 2den, 3die, 5te, 6te, 7de bog af Homers Odyssé, udarbeidede. Chra. 1886. 8. 2 Bl., 44 S.

Han har udgivet alle Indbydelsesskrifter til de offentlige Examener ved Aalesunds højere Almenskole 1876—1885 og derefter Aarsberetninger fra samme Skole 1886—1899. Heri har han foruden de aarlige Skoleefterretninger særskilt forfattet: *1878*, S. 3—15: Mathematiken i Middelskolen og Gymnasierne; S. 16—17: Naturhistorien og Naturlæren. — *1879*, S. 3—9: Den latinske Stil i Middelskolen og Gymnasiet. — *1880*, S. 3—10: Overlærerposterne ved de offentlige Almenskoler samt et nyt Gagereglement for de ved disse ansatte Lærere; S. 10—12: Om ældre Elevers Optagelse i Skolen. — *1881*, S. 3—9: Lidt om den nuværende Skoleordning. — *1883*, S. 3—9: Lidt om Skrivningen i Skolerne.

I Indbydelsesskrift til Hovedexamen i Drammens lærde og Realskole *1859*, S. 1—30: Nogle Bemærkninger ved Curtius' græske Skolegrammatik.

I Vor Ungdom *1889*, S. 257—64: «Hvad jeg vil være». Yderligere Bidrag til Barnepsykologien.

I Historisk Arkiv, *N. R.*, *XX.* (1888), S. 1—17: Om Aarsagen til Jomsvikingernes Nederlag ved Hjørungavaag.

I Aftenbladet *1858*, No. 32: Anm. af Cæsaris de bello Gallico comm. udg. af J. Bødtker. — *1865*, No. 208 (ang. Fredrikstad Skoles Statstilskud). — *1870*, No. 146: Hr. Skuespiller Isachsen som Lærer i Deklamation (jfr. Berigtigelse i No. 154). — *1871*, No. 132 (ang. de offentlige Skolers Nedlæggelse).

I Morgenbladet *1865*, No. 192: Om Oprettelsen af et høiere Seminarium til Uddannelse af Lærere ved Borgerskolerne og høiere Almueskoler paa Landet. — *1869*, No. 132: Nogle Bemærkninger i Anledning af Odelsthingets Behandling af Skolesagen (jfr. Stilrettelse af H. Bentsen i No. 134 med kort Tilsvar af V. i No. 139, Gjensvar af Bentsen i No 142 og sidste Tilsvar af V. i No. 151). — *1870*, No. 9: Vore Lærebøger i Mathematik. — *1871*, No. 185: Anm. af J. P. Weisse's Latinsk Grammatik til Skolebrug og C. Schreiner's Latinsk Sproglære til Skolebrug. — *1873*, No. 116: Den tekniske Skole i Christiania. — *1874*, No. 68: Nogle Bemærkninger om Realgymnasiet. — *1875*, No. 76 A: Et par Ord om Udarbeidelsen af nye Regnebøger. — *1876*, No. 312 A: Et Par Tillægsbestemmelser til Loven om det metriske System.

I Aftenposten *1875*, No. 268 A og 269: Frekventsen til Krigsskolen og Examen Artium. — *1876*, No. 28: Nogle Ord om de tekniske Skoler i vort Land (jfr.

„Haber af Humbug" i No. 20 og 66, „En Faber" i No. 24, E. A. H. Sinding i No. 25 og 81). — *1878,* No. 8: Et Par Ord om en høiere teknisk Skole i vort Land; No. 203: Søormen ved Aalesund. — *1880,* No. 51: D.Hrr. Dr. Bang og Pastor Storjohann [ɔ: om en ny Middelskole med Latingymnasium]. — *1881,* No. 212 A og No. 213 A: Examen Artiums Henlæggelse fra Universitetet til Skolerne (jfr. Bemærkninger af „En Skolemand" i No. 230 A). — *1886,* No. 432: Om Golfstrømmens Indflydelse paa vort Klima. — *1890,* No. 15: Anm. af J. Aars's Græsk literaturhistorie til skolebrug; No. 261: Et Supplement [til Thv. Klavenes's Anm. af „Israels og Judas historie ved J. Wellhausen" i No. 209—232]. — *1892,* No. 139: Seminariernes Optagelses- og Lærerprøver (jfr. No. 162 af Einar Aas); No. 201: Endnu nogle Ord om Forkursuset til Seminarierne; No. 303: Hvorfor kaldte Kolumbus Amerika for Vestindien? — *1893,* No. 214: Examenskommissionens Indberetning af 17de Oktober 1892 om Seminariernes Optagelses- og Lærerprøver i 1892. — *1896,* No. 183: Anm. af S. Michelet: Profeten Amos; No. 245: De klassiske og specielt det græske Sprogs Stilling i Skolen. — *1899,* No. 168: Søormen.

I Ugeblad for Fredrikstad og Omegn *1864:* Forskjellige Opsatser ang. Skolens Flytning og Udvidelse.

I Bergensposten *1876,* No. 158: Den tekniske Skole i Bergen (hvortil C. Berner i No. 163 med Tilsvar af V. i No. 172).

I Aalesunds Blad *1883,* No. 77: Om [Selmer-]Adressens Behandling af Venstrebladet (jfr. Søndmørspst. 24 Septbr., Aftpst. No. 268 A af V. Voss og 269 A af W. S. Dahl).

I Søndmørsposten *1889,* No. 87 (om Forsvarssag og Politik, jfr. Red.-Artikel i s. No.).

En Del af hans Korrespondance med klassiske Filologer i Tyskland og Danmark er opbevaret i Aalesunds højere Skoles Arkiv.

Vullum, Erik, efternævnte *Olaus V.*s Søn i andet Ægteskab, er født i Lund Prestegjeld i Dalene 29 Decbr. 1850, blev efter sin Faders Død opdraget hos sin Slægt i Trondhjem og kom som 17 Aars Gut til Kristiania, hvor han blev Student med Haud fra Aars og Voss's Skole 1869. Allerede i Skoledagene gav hans politiske Interesser sig levende Udslag — han var saaledes den «ældre Skolediscipel», som efter Vedtagelsen af aarlige Storthing 12 Marts 1869 udbragte «Leve» for Johan Sverdrup udenfor den «historiske Trappe» —, og strax i sine første Studentermaaneder knyttedes han som Medarbejder til «Dagbladet». Efter henved to Aars flittig Journalistvirksomhed fulgte han i Slutten af Maj 1871 med Lærere og Elever fra Sagatun Folkehøjskole til Danmark, hvor han saa blev værende i næsten to Aar sysselsat med at studere Politik, Økonomi, Historie, Literatur, Theater og Kunst, og hvor han kom i nær Berøring med Mænd som N. F. S. Grundtvig, Oberst Tscherning, H. C. Andersen og navnlig Biskop Monrad Vaaren 1873 gjorde han en Rejse til Berlin, Dresden og Wien, og efter et Sommerbesøg hjemme for at aftjene sin Værnepligt drog han om Høsten s. A. over Göttingen, Nürnberg og München til Italien, hvorfra han efter at have besøgt Schweiz og

flere tyske Byer kom hjem til Norge i August 1874. Her kastede han sig atter med Iver ind i Journalistiken, og i Januar 1875 begyndte han ogsaa at optræde offentlig som Taler. Vinteren 1876—77 tilbragte han i Paris under de bevægede Forfatningskampe, drog saa om Vaaren 1877 til Sydfrankrige, videre til Firenze og Rom, hvorfra han over München og Leipzig vendte tilbage til Paris. Fra Novbr. 1877 opholdt han sig, med Undtagelse af en Rejse til Østerrige og Ungarn Høsten 1878, flere Aar i Træk stadig i Norge. Han fortsatte her sin gamle Bladvirksomhed, først i «Dagbladet», senere i «Verdens Gang», og i 1879 indledede han i Kristiania en politisk Folketalervirksomhed, som i Kampaarene 1881 og 1882 strakte sig ud over det hele Land søndenfor Nordlands Amt; helt til Storthingsvalgene i 1900 har han stadig deltaget i Valgkampene som Taler paa Venstres Side, og søndenfor Nordlands Amt har han holdt en lang Række Folkemøder i alle Amter og i alle Byer med Undtagelse af Risør, Kragerø, Holmestrand og Sarpsborg. I alle disse Aar havde han for det meste sin Bopæl i Kristiania, dog fra Juli 1890—Juni 1892 i Søndre Aurdal i Valdres og derefter indtil Novbr. 1894 i Bergen og Søndre Bergenhus Amt. Flere Gange gjorde han kortere Udenlandsrejser; fra Februar—Juni 1885 opholdt han sig paa Sicilien, og i Novbr. 1888 drog han til Syditalien, besøgte derefter Schweiz og Paris og kom tilbage til Norge i August 1889. I Juli 1898 forlod han for længere Tid Fædrelandet, som han senere kun har besøgt nogle Uger Sommeren 1900; de to første Vintre under dette udenlandske Ophold tilbragte han i Firenze, de tre følgende i Rom, medens han om Somrene for det meste har boet oppe mellem Fjeldene, dels i Apenninerne, dels i de tyrolske Alper, og fra Oktbr. 1903 har han opholdt sig i Kjøbenhavn; overalt har han drevet flittige Bibliotheksstudier, men har siden Sommeren 1900 intet offentliggjort i Trykken.

⚭ 3 Septbr. 1879 nedennævnte *Rota Margrete Rode,* f. Lehmann. (Vielsen fandt Sted paa Bjørnsons Gaard Aulestad).

Portræt med Biografi i Studenterne fra 1869, S. 131; i Verdens Gang 1885, No. 83. Jfr. Aftpst. 1882, No. 121 A (Hr. Vullums Virksomhed paa Folkemøderne), hvortil V. i No. 122 A og Svar fra Red. i No. 123 A; Trondhjems Aftbl. 1885, No. 182 af S.; Social-Demokraten 1888, No. 79; Dagbl. 1891, No. 290 af B. B.[jørnson]; s. Bl. 1895, No. 218 af Rosenkrantz Johnsen; Dagspst. 1895, No. 308 og 326 af den samme; Berg. Tid. 1894, No. 369; Smaal. Amtstid. 1895, No. 25; Verd. Gang 1901, No. 85.

Flyveblad. Hartvig Lassen og Theateret og Theateret og Hartvig Lassen — dette sørgelige Forbund til indbyrdes Skade og Fordærv! Kra. 1873. 8. 19 S. (Anonymt).

Kristian Magnus Falsen, Grundlovens Fader. Foredrag, holdt i Kristiania Arbeidersamfund Søndag 13de Mars 1881. Med Falsens Portræt. Kra. 1881. 8. 110 S. (Anm. i Dagbl. 1881, No. 104; i Opland. Avis 1881, No. 46; af S. Jaabæk i s. Bl. No. 53). — [2det og 3dje Oplag]. Kra. 1881. 8. 110 S. (Første Opl. udkom

9 April 1881, samme Dag som det juridiske Fakultets Vetobetænkning, mod hvilken det var et Modskrift, forelaa i Trykken).

Henrik Wergeland i Digt og Liv. En historisk Skitse. Udgivet i Anledning Wergelandsstatuens Afsløring. Kra. 1881. 8. 103 S. (Anm. [af J. E. Sars] i Dagbl. 1881, No. 194). — Andet [Titel-]Oplag. Kra. 1884. 8. 103 S.

Leon Gambetta og den franske Republik. Foredrag holdt i Kristiania Arbeidersamfund Søndag d. 27de Novbr. 1881. Kra. [22 Decbr.] 1881 [paa Omslaget: 1882]. 8. 72 S.

Byernes Politik. Kra. 1882. 8. 8 S.

Løsningen, dens Krav, Midler og Grændser. Kra. [3 Marts] 1883. 8. 44 S. (Anm. i Dagbl. 1883, No. 55; i Aftpst. s. A. No. 54 A, hvortil Bemærkninger af V. i No. 56 A; i Morgbl. s. A. No. 63).

Følgerne af 9de Juni. Kra. 1883. 8. 119 S. (Anm. i Dagbl. 1883, No. 244; i Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 120).

Menighedsraad? To Taler. Kra. 1887. 8. 31 S.

Himlene aabne? Et Stykke. Kra. 1891. 8. 176 S. (Anm. af R. J.[ohnsen] i Dagbl. 1891, No. 353; i Verd. Gang s. A. No. 220; i Morgbl. 1892, No. 218; i Firda 1891, No 81; af S.[ven] N.[ilssen] i Stavgr. Avis s. A. No. 251).

Unionen og dens Fremtid. Bergen 1894. 8. 2 Bl., 182 S. (Anm. af [Arne Garbor]g. i Den 17de Mai 1894, No. 105; i Berg. Tid. s. A. No. 267).

I Nyt norsk Tidsskrift *II.* (1877), S. 209—243 og *III.* (1878), S. 314—349: Historien som videnskab.

I Nyt tidsskrift *II.* (1883), S. 607—616: Anm. af Bjørnson's «Over Ævne». — *III.* S. 101—6: Anm. af Garborg's Bondestudentar; S. 106—9: Anm. af G. Heiberg's Tante Ulrikke.

I Kringsjaa *I.* (1893), S. 209—214: Statsminister Steen.

Til Dagbladet knyttedes han første Gang i de sidste Maaneder af *1869* og var dets Medarbejder indtil Juni *1871*, skrev Referater og Oversættelser, navnlig ang. den fransk-tydske Krig, deltog i Febr. *1870* sammen med senere Statsraad W. Konow i Avisfejden om Kristiania Theater og skrev f. A. i No. 290 en Anm. af det norske Theaters Opførelse af „Faust“. — Høsten *1874* skrev han nogle literær-historiske Artikler under Mærket H., og i *1875* besørgede han sammen med Fr. Bætzmann det udførlige Storthingsreferat; af andre Artikler i denne Tid kan nævnes: *1875*, No. 14: For den norske Scene (Tale ved Festen for Fru Laura Gundersen, ogs. trykt i Aftpst. s. A. No. 14); No. 70 A: Anm. af Bjørnson's „Redaktøren“; No. 97: En extraordinær Professor i Kunsthistorie; No. 111, 113 og 117: Kristiania Bygningslov; No. 126, 128, 129, 131, 132 og 135: Fra Studentermødet [i Upsala]; No. 154 og 157: Just Gude Smith; No. 276 og 278: Anm. af G. Brandes's „Hovedstrømninger, Naturalismen i England“. — *1876*, No. 2 og 32 (ang. det ledige Professorat i Historie); No. 59: Den sidste Professorudnævnelse; No. 96: Videnskabens Tarv og Autoriteternes Interesser; No. 114: For Henrik Wergelands Minde (Tale den 17 Maj); No. 226: Storthingsvalget for Stavanger og Haugesund [ɔ: ang. Rektor Steen]; No. 284, 287, 290 og 295, *1877*, No. 4, 12, 21, 44, 55, 56, 58, 91 og 118: Fra Paris; No. 37: Et Bal hos Mac Mahon; No. 126, 136, 138 og 143 B: Fra Pilgrimsfærden (Breve fra Rom); No. 230 B, 232 A og 233 B: Krisen i Danmark. — Fra Novbr. 1877—Febr. 1883 var han fast Medarbejder i Bladet og redigerede særlig Artikelen Udlandet, men skrev desuden om de mest forskjelligartede Emner og leverede navnlig en Række Literatur-Anmeldelser; særskilt kan nævnes: *1877*,

Trykt 21 Juni 1904.

No. 281 A: Anm. af Bjørnson's „Magnhild" (med Forf.s Bemærkninger i No. 293 B). — *1878*, No. 22: Anm. af Grundtvig's „Mands Minde" (hvortil B. Bjørnson i No. 40, Replik af V. i No. 47, Svar af Bjørnson i No. 61, jfr. No. 54 og Opl. Avis No. 10); No. 26 (til Storthingets Sammentræden); No. 140: Nekrolog over O. J. Fjørtoft; No. 155: Anm. af Jonas Lie's „Thomas Ross"; No. 168: Anm. af Taine's Les Origines de la France contemporaine, la Révolution I.; No. 204: Anm. af Alex. Kielland's „Paa hjemvejen". — *1879*, Vaaren: Polemiske Artikler i Flagstriden; Høsten: Valgartikler; No. 40: Anm. af Henr. Jæger's «Literaturhistoriske Pennetegninger«; No. 240: Hr. Højesteretsadvokat G. Th. Mejdell! [ang. Storthingsvalget i Kristiania]; No. 245: Den nye Kristianiabænk; No. 246: En Agitator i norsk Form [ɔ: A. Hølaas]; No. 252: Redaktør Ditmar Meidell; No. 268: Anm. af Bjørnson's «Det ny system»; No. 281: Adam Øhlenschlægers Hundredeaarsfest; No. 303 og 310: Anm. af Ibsen's «Et dukkehjem». — I *1880* var han Bladets navngivne Redaktør indtil 10 Septbr. (No. 1—219) og skrev i denne Tid dets ledende politiske Artikler, saaledes i No. 26 ang. Brugen af det absolute Veto i Statsraadssagen og i No. 141: Rigsretten som Grundlovsfortolker; desuden fremdeles literære Anmeldelser, saaledes i No. 159 og 162 Anm. af Bjørnson's «Digte og Sange», 2. Udg., og i No. 164: Anm. af Ibsen's «Kejser og galilæer», 3. Opl. Efter at være fratraadt som Hovedredaktør fortsatte han fremdeles som fast Medarbejder og skrev bl. a. i No. 233: Statuen over Kristian IV; No. 266: Stang—Sibbern—Selmer; No. 288: Anm. af Papariggopoulo: Histoire de la Civilisation Hellénique; No. 295: Anm. af Kr. Randers's «Vaarbrudd»; No. 317: Christopher Bruun; No. 329: De udenrigske Begivenheder i 1880. — *1881*, No. 13: Prof. E. F. Lochmann; No. 43: Lovforslag om Ministeransvarlighed; No. 170: Mindretallets Politik (Foredrag ved Folkemødet paa Lillestrømmen 25 Juni); No. 303: Anm. af Alex. Kielland's «Else». — *1882*, No. 136: Ærligt eller uærligt? No. 198: Bjørnstjerne Bjørnson og «Synnøve Solbakken»; No. 297 og 298: Anm. af Ibsen's «En folkefiende». — I de sidste to Aar var hans journalistiske Virksomhed ikke saa lidet afbrudt af Folkemøderne rundt om i Landet; men han skrev dog stadig politiske Artikler om Vetoet, Storthingets Magtmidler m. m. I Febr. 1883 gik han foreløbig ud af Dagbladet paa Grund af Uenighed med Venstreflertallet om Rigsrettens Anvendelse, og i henved tre Aar skrev han her kun enkelte spredte Artikler, saaledes *1883*, No. 27 (om Bondepartiet og Ueland); No. 246: Grundtvigs Hundredeaarsfest; No. 254: Anm. af Bjørnson's «En hanske»; No. 284: Lagthinget i 1880 og Lagthinget i 1883; No. 335, 337 og 339: F. G. Lerche. — *1884*, No. 13: Hvad vi vil opnaa (Tale ved Folkemødet i Rendalen); No. 188: Statsminister Fredrik Stang (Nekrolog); No. 239: Kompromisset (hvortil Svar af B. Bjørnson i No. 252); No. 265: Festen paa Skodsborg [for Statsminister Johan Sverdrup]; No. 270: Skal Vetostriden paany rejses? — Fra Slutningen af 1885 knyttedes han atter fastere til Dagbladet og skrev i den følgende Tid Artikler om Jernbanespørgsmaalene og om Jakob Sverdrups Kirkepolitik, derefter fra Maj 1886 flere Artikler om de unionelle Spørgsmaal med Polemik med «Morgenbladet» og «Aftenposten», endelig Sommeren 1887 en Række Artikler i Anledning af det Sverdrup'ske Ministeriums Opløsning, hvorefter hans faste Medarbejderskab i Bladet ophørte. Af mere enkeltstaaende Artikler i denne og den følgende Tid kan nævnes: *1886*, No. 41: Bjørnsons sidste Digt [ɔ: Nytaarsrimet til Rektor Steen] (hvortil Modbemærkninger i Aftpst. No. 74); No. 75: Professor Weisse (Nekrolog); No. 104: Arkitekt Schirmers Pensjon; No. 210: Europæisk; No. 232: En Udrensning? No. 236: Samfundsbestræbelser; No. 241: Fritænkersk Moral; No. 244: Revolution og Reaktion; No. 250: Kirkelig Reak-

tion; No. 257: Fritænkersk Reaktion; No. 266 og 275: Følgerne (jfr. til denne Artikelrække i No. 210—275 Luthersk Ugeskrift 1886, S. 243—54, hvortil Svar [af V.] i Dagbl. No. 392: Grundloven og Kristendommen, med Gjensvar i Luth. Ugeskr. S. 346—57 og 368—78); No. 284 og 287: I Rækken af Henrik Wergelands Følge? (Polemik med Chr. Bruun i For frisindet Kristendom); No. 348: Tho. Joh. Heftye (Nekrolog); No. 423: De diplomatiske Sagers Behandling (Foredrag i den liberale Forenings 4de Sektion i Kristiania). — *1887*, No. 121: Anm. af Opførelsen af Ibsen's «Rosmersholm» paa Kristiania Theater; No. 320: Henrik Ibsens Tale [i Stockholm]. — *1888*, No. 195: Kejser Fredrik død; No. 220: Et Skoleminde (Stiftsarkivar Bøgh i Trondhjem). — *1889*, No. 249: Freds- eller Krigs-Forbund? No. 250: Faren og Magten; No. 251: Det gamle Europa; No. 252: Brudte Theorier; No. 254: En løjet Gjenganger; No. 256: En Kejser og en Minister; No. 258: Høire; No. 262: Opportunisme; No. 264: Forenede Stater; No. 265: Politisk Morgen? — *1895*, No. 306: Hundrede Aar [siden Nationalkonventets Opløsning]; No. 357: En Mindefest [ɔ: Hundredeaarsdagen for Oberst Tschernings Fødsel]; No. 378: Et videnskabeligt Indhug [ɔ: P. O. Schjøtt's «De ethnographiske forhold i det forhistoriske Grækenland»]. — *1896*, No. 269: Ivar Aasen (Nekrolog). Desuden flere Artikler om vor nationale Politik. — *1898*, No. 195: En af Aarhundredets Store [ɔ: den franske Historiker Michelet]; No. 205: Krigen og Kloden.

I Norsk Folkebibliothek, Tillæg til „Verdens Gang", *B. X.* (1883), S. 7—18: Luther og Reformationen.

I Verdens Gang begyndte han at skrive Høsten 1883 og leverede nu indtil April 1884 Artikler i næsten hvert eneste Nummer, oftest af politisk Indhold. Af enkelte Artikler kan nævnes: *1881*, No. 80 (Tale ved Folkemødet paa Lillestrømmen). — *1883*, No. 98: Den sidste Bourbon; No. 111: A. M. Schweigaard. — *1884*, No. 114: Stortingets Præsidenter [ɔ: S. Nielsen og Steen]. — *1885*, No. 3: P. Chr. Asbjørnsen (Nekrolog); No. 21: Paa tredje Klasse; No. 27: Frihed — bedre Sæder; No. 28: Gordon og Garibaldi; No. 30: Italienerne i det røde Hav; No. 37 og 39: Norge som Rejseland; No. 50, 52, 53, 60 og 63: Ruiner og døde Sprog; No. 51: Uansvarlighed og Krig; No. 152: Johan Herman Wessel. — Vaaren 1885 ogsaa ledende politiske Artikler. — Fra Høsten 1887 knyttedes han atter til „V. G." og skrev bl. a. i *1887*, No. 151: Den gamle Bibliotekar (Nekrolog over R. W. Keyser); No. 153: Anm. af J. E. Sars's Udsigt over den norske Historie III; No. 171: Den nye [franske] Præsident. — *1888*, No. 139: Richter død; Kejser Fredrik død. — *1889*, No. 9: Hjemmevævet Vanære; No. 215: Fra, hvor Solen fødes (i Anledning af Orientalistkongressen); No. 233: Biskop Folkestad (Nekrolog); No. 236, 238, 239, 241, 243, 246, 250, 251, 252, 253, 255 og 258: Artikler om Unionssagen, delvis polemiske mod „Dagbladet" (jfr. B. Bjørnson i No. 249, hvortil [V.] i s. No., derefter Bjørnson i Dagbl. No. 312, hvortil V. under Navn i Verd. G. No. 252; jfr. ogsaa Aftpst. No. 617 og 618 [af E. Stang?]); No. 238: Aksel Steen (Nekrolog); No. 263: Egne Konsuler; No. 274: Ketil Motzfeldt (Nekrolog); No. 281: Gamle Harbitz (Nekrolog); No. 298: Grosserer Ludwigsen; No. 299: Under Dække; No. 301: Dulgt eller offentlig? No. 308: Kun en Brygger. — *1890*, No. 153: Willkommen! [til Kejser Wilhelm II]. — *1891*, No. 83: Fremtidens Diplomati. — *1894*, No. 81: Landsvenstremødet. — *1895*, No. 1: Rigsadvokat Getz og Fællesministeren; No. 4: Højre. En historisk Udredning; No. 7: Ansvar og Forsvar; No. 8: Et Folkemøde for 25 Aar siden; No. 21: Churchill: No. 47: Svensk Imødekommenhed. Et Stykke Unionshistorie; No. 51: Fra Skandinavismen til „Unionen" [Fortsættelse fra No. 4]; No. 58: Den europæiske Reaktion; No. 73: Bismarck og den tyske Rigsdag; No. 78:

Bismarck; No. 85: Ansvaret; No. 86: The Daily News and The Political Crisis in Norway and Sweden; No. 115: Den enstemmige Adresse; No. 148: Ministerskiftet i England; No. 160: Wergeland. 1845—1895; No. 214: Fem og tolv. — *1896,* No. 66: Peter Petersen (Nekrolog); No. 77: Fredrik Wexelsen (Nekrolog); No. 81: Hans Nielsen Hauge; No. 83: Biskop Bugge (Nekrolog); No. 169—175: Artikler om Sanktion paa den kommunale Stemmeretsudvidelse; No. 177: Vore Fire; Jakob Sverdrup; Højres Fire; No. 198: „Ikke en Flis var knækket" [i Anl. af „Fram"s Hjemkomst fra Polhavet]; No. 213: Velkommen! [til „Fram"]; No. 261: Georg Brandes; No. 271: Hoff-Rosenkrone (Nekrolog). — *1897,* No. 37: Chr. Tønsberg (Nekrolog); No. 59: En Konge [ɔ: den græske] og et Folk; No. 68: Efialtes; No. 70: Hundrede Aar [siden Keiser Wilhelm I's Fødsel]; No. 72: En ny Situation og Nationaliteterne. Demokratiet; No. 75: Johan Vibe [Nekrolog]; No. 76: W. A. Wexels; No. 77: Kirkeligt Vejstille; No. 80: Det døende Diplomati; No. 97: De smaa Stater; No. 99: Stormagter og Smaastater; No. 112 (om Bibliotheksassistent Tellefsen); No. 165: 900 Aar [siden Trondhjems Grundlæggelse]; No. 289: De to Augurer [ɔ: E. Stang og Amtmand Michelet]; No. 307 (om Forsvarsdepartementets Stilling udenfor de politiske Omvexlinger). — *1898,* No. 46, 47 og 49: Februar-Revolutionen; No. 190: Referendum; No. 266: Østerlandsrejsen [ɔ: den tyske Kejsers]; No. 308: Digtning og Virkelighed [ɔ: Bjørnson's „Paul Lange" og Statsminister Richter]; No. 340: Statsminister-Stillingen i Stockholm. — *1899,* No. 4: Laura Gundersen; No. 45: Neutralitet og Freds-Konferensen; No. 47: Voldgift og Freds-Konference; No. 61: Frankriges Fremtid; No. 74: Den store Reform [ɔ: Indførelsen af aarlige Storthing]; No. 268: Det teologiske Fakultet; No. 307, 309, 311 og 314: Den norske Presse. — *1900,* No. 35, 37, 40, 45, 49 og 51: Staar Storbritannien for Fald? No. 179: Ditmar Meidell (Nekrolog); No. 186: H. L. Helliesen (Nekrolog); No. 192: Mødet [ɔ: Steen, Blehr og Løvland paa Ejdsvold]; Et Kongemord; No. 200 og 201: Repræsentative Repræsentanter [ɔ: S. Arctander og E. Berner].

I Aftenbladet *1868,* No. 110 (indsendt Protest mod Sløjfningen af Fanetoget 17 Maj).

I Nationalbladet *1895,* No. 2 (2det Prøveno.): Olaj Pedersen Wiig. — *1896,* No. 3: Ole Sivert Welde; No. 5: Nils N. Enge; No. 7: Arne Baggerud; No. 9: Jørgen Olassen; No. 11: Søren Jaabæk; No. 13: O. G. Ueland; No. 15: Johannes Aga; No. 17: Otto Blehr; No. 19: Arne Tonning; No. 21: Sivert Nielsen; No. 22: En svunden Tids Mand; No. 23: N. Kolbenstvedt; No. 25: Ole T. Lindstøl. — *1897,* No. 95, 96 og 97: Hvorfor Venstre seirede.

I Hamars Stiftstidende *1871* skrev han 11 à 12 „Breve fra Storthinget" (jfr. Morgbl. s. A. No. 144).

I Trondhjems Stiftsavis *1882,* No. 157: Kongedømmets Magtmidler. Tale paa Stiklestad.

I Bergens Tidende skrev han stadig Artikler fra Sommeren 1892 til Udgangen af 1894; særskilt kan nævnes i *1892,* No. 193: Mod Slægtens Aften? No. 203: 9de Juni 1873—1880—1892; No. 249: Partier; No. 260: Skraaplanet; No. 268: Under Loven? No. 273: Tyve Aar; No. 278: Stemmeretten og vor nationale Selvstændighed; No. 286 og 287: De moderate og Johan Sverdrup; No. 325: En ny Bismarck-Æra; No. 352: Tale for Bjørnson. — *1893,* No. 23: Vor absolute Neutralitet; No. 28: Hvor staar vi? No. 31: Unionel Forhandling; No. 43: Den franske Republik; No. 67: De sande Dimensjoner; No. 72: Den store Bøjgen; No. 74: Højres Dagsorden; No. 90: Unionens Rensning; No. 93: Steen — Stang og Unionens Opløsning; No. 95: Jules

Ferry — Challemel Lacour; No. 99: Haabløse Slægter; No. 101: Ifjor — iaar; No. 102: En gammeldags Grundlovsbestemmelse; No. 106: Et upartisk Dokument; No. 117: Først Flertalsstyre! No. 120: Unionen, som den bør være; No. 131: Hvad vi kan vente fra Udlandet; No. 141: Den norske Rus; No. 150: Hvor blir det af Kongemagten? No. 156, 157 og 160: Emil Stangs svenske Statholderstyre; No. 207 og 208: Tyskland og Frankrige; No. 263 og 264: Diplomatiet; No. 266 og 267: Fædre og Sønner; No. 270: Kongedømmet og Højre; No. 274: Den fransk-russiske Alliance; No. 283 og 284: Mangler ved Forfatningen; No. 327: Europas Ministre; No. 330, 332 og 334: En ny svensk Bog [om Unionen af C. A. Reuterskjöld]. — *1894*, No. 8: Søren Pedersen Jaabæk (Nekrolog); No. 11 og 13: Det norske Storthing og udenrigsk Politik; No 17: En ny Bekræftelse; No. 23: Fin de siècle; No. 241: Olav Lofthus (Nekrolog); No. 290: En træt Mand; No. 293: Det klare Svar.

I Akershus-Budstikken *1896*, No. 4: Præsidenten over de nordamerikanske Fristater; No. 46: Jens Selboe; No. 73: Stemmeretssagen; No 93: Frihandel og Beskyttelse; No. 148: Mellemrigsloven.

I Dagsposten *1896*, No. 366: Ad mange Veie.

I Gudbrandsdølen *1898*, No. 60: En Lillehammer-Redaktør [ɔ: Sylv. Sivertson]; No. 63: Unionel Splid.

Vullum, Olaus, Søn af Gaardejer og Handelsmand *Erik Wullum* (f. paa Nordmøre 26 Decbr. 1777, † 2 August 1872, — se om ham Chr. Thaulow's Manuskript i det kgl. Vidensk.-Selsk. No. 507 c in 4to, S. 84—85, og Nekrolog i Aftbl. 1872, No. 186) og *Kirsten Wold*, blev født i Trondhjem den 1 April 1812. I 15-Aars Alderen kom han i Huset hos førnævnte Sogneprest Gabriel Kielland paa Finnø og blev i 1833 Student fra Stavanger lærde Skole med Haud. Efterat han i Juni 1838 havde taget theologisk Embedsexamen med Laud, oprettede han i 1839 sammen med førnævnte Andreas Hauge en Privatskole i Trondhjem, blev saa i 1846 Inspektør ved Realskolen sammesteds efter dens Omorganisation og blev den 28 Juli 1849 udnævnt til Sogneprest til Lund i Dalene, hvor han døde den 17 Septbr. 1852. Han var fra 1840 Medlem af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem og valgtes til dets Vicepræses, i hvilken Egenskab han sammen med Rektor F. M. Bugge fik skaffet Ivar Aasen Selskabets Understøttelse.

⚭ 1) 16 Juli 1839 *Elisabeth Kirstine Marie Grøndahl.*

⚭ 2) 1846 *Ingeborg Krogness* (f. 26 Decbr. 1825), D. af Handelsmand Erik K. i Trondhjem og Anne K.

Mindedigt i Morgbl. 1852, No. 298. Jfr. Gustava Kielland: Erindringer fra mit Liv, 2. Opl., S. 192—96 og 332—35; F. Bætzmann: Det norske Statsraad, S. 87; Chra.-Pst. 1860, No. 32; Thjm.s Adr.-Efterr. 1846, No. 15, 20 og 22.

I Missionsfesten i Trondhjem Helligtrekongers-Dag 1844 (Thj. 8.), S. 16—28: Prædiken over Esa. 60, 1—6.

I Nordlyset, redigeret af Sylv. Sivertsson, *1844*, No. 37: Ladehammeren (Digt); s. A. et Digt i Anl. af Flagresolutionen.

I Den Frimodige, udg. af Anthon Bang, *1849*, No. 60: Tale [om den norske Nationalitetsbevægelse], holden i det kongl. norske Videnskabs-Selskab i Trondhjem den 4de Juli 1849. 8 Sp. (Optrykt i Morgbl. s. A. No. 226).

Tre Breve til ham fra O. G. Ueland er trykt i Verdens Gang 1885, No. 151 og 1886, No. 1 og 4.

Vullum, Rota Margrete, Datter af den bekjendte danske Politiker *Orla Lehmann* og *Arnette Marie Bolette Puggaard*, er født i Kjøbenhavn den 14 Februar 1846. Her ægtede hun den 9 Maj 1866 Forfatteren og Skolemanden Dr. phil. *Gotfred Benjamin Rode* (f. 9 Marts 1830), og sammen med ham oprettede hun i 1874 en videregaaende Folkehøjskole paa Skovgaard ved Ordrup i Nordsjælland. Efter et Ophold i Paris Vinteren 1877—78, og efterat hendes Mand var død den 12 Septbr. 1878, kom hun i 1879 til Norge, hvor hun ægtede forannævnte Journalist *Erik Vullum*. Efterat Redaktør O. Thommessen Høsten 1880 havde begyndt at udgive politiske Smaaskrifter, der betegnedes som udgivne af «Selskabet til Udbredelse af Folkeskrifter» (senere kaldt «Folkeskriftselskabet»), overtog hun fra Vaaren 1881 dette Foretagende og holdt det gaaende paa egen Bekostning til 1884.

Jfr. Orla Lehmanns efterladte Skrifter I. 184, II. 377, 401 og 421.

Lykke. Indhold: I. Menneskeværd. — II. Det bestående. — III. Menneskelig moral. — IV. Realisme. — V. Udvikling. — VI. Lykke. — VII. Lighedsfølelse. Kra. 1887. 8. 40 S. (Anonymt).

I Ur dagens krönika *III.* (Sth. 1883), H. 3—4, S. 169—93: Unionskrisen. En röst från Norge. — *IV.* (1884), H. 1, S. 91—105: Från Norge.

I Nyt tidsskrift *III.* (1884), S. 553—60: I anledning af kunstnernes høstudstilling; S. 628—32: Anm. af A. Garborg's «Forteljingar og Sogur». — *V.* S. 797—805: Anm. af A. Ch. Edgren's «En sommarsaga».

I Samtiden *V.* (1894), S. 56—63: Et demokratisk samfund.

I Nylænde *VIII.* (1894), S. 221—22: Et lidet forslag til «Nylændes» redaktør. — *IX.* S. 18: Om kvindeforeningerne. — *XIII.* (1899), S. 275—79: Ellen Key og hendes reaktion i kvindesagen.

I Ringeren *II.* (1899), S. 379—80 og 389: En by er borgernes fælles ejendom.

I Dagbladet *1877*, No. 223, , 233 A, 235, 240, 244, 245 A og 246: Valgfelttoget i Frankrige; No. 261: Fra Paris; No. 264: Pavestolen og Italien; No. 267: De franske Kamres Sammentræden; No. 276, 285, 287 B, 288, 293 A, 295, 296 A og 300 A: Fra Frankrige. — *1878*, No. 9: Fra Frankrige; No. 13 og 55: Fra Paris; No. 47: Forberedelserne til Verdensudstillingen; No. 70: En Maleriudstilling i Paris; No. 76: Vaar og Karneval i Paris; No. 89: Fra Frankrige; No. 94: Molière og Musset paa Theatre Français; No. 103: I Comtes Hjem; No. 117: Fra Paris. — *1879*, No. 313: Anm. af S. Schandorph's «Unge Dage»; No. 319: Anm. af Jonas Lie's «Adam Schrader» og Schandorph's «Fem Fortællinger». — *1880*, No. 17: Anm. af Opførelsen af Ibsen's «Et dukkehjem»; No. 39: Bjørnstjerne Bjørnson; No. 44 og 50: Et Par Besøg i Kunstforeningen; No. 81, 85 og 91: Kunstvennernes Samfunds

Udstilling; No. 99 og 153: Kunstforeningen; No. 245: Anm. af A. Kielland's «For Scenen»; No. 266: Vore Kunstforhold; No. 273, 286 og 320: Kunst; No. 294: Kunstkritik (jfr. H. M. Schirmer i No. 291 og «En Kunstner» [ɔ: Gunnar Heiberg?] i No. 308); No. 322: Anm. af J. P. Jacobsen's «Niels Lyhne». — *1881*, No. 26, 78, 321, 324, 325, 328 og 329: Kunst; No. 290: Anm. af Schandorph's «Thomas Friis's Historie». — *1882*, No. 54: Fritz Thaulows sidste Billede; No. 60: Tre af vore Dyremalere; No. 66: Tre af vore Genremalere; No. 78: Et Blik paa nogle af vore Landskabsmalere; No. 102: Fra Cammermeyers Kunstudstilling; No. 128: Fra Kunstforeningen; No. 147: «Svolvær» af Otto Sinding; No. 186: Skredsvigs nye Billede i Nationalgalleriet; No. 253 og 255: Maleri; No. 286: Kunstnere i Exil; No. 287, 290 og 303: Fra Kunstnernes Udstilling. — *1883*, No. 352: [Bjørnson's] Over Ævne. — *1886*, No. 314: Munkaczys Billeder; No. 362: Skredsvigs Udstilling. — *1889*, No. 94, 97, 102, 107 og 109: En Skole for alle. — *1890*, No. 53: Officielle Dementier (jfr. B. Bjørnson i No. 46 i Anl. af «Kong Midas»); No. 57: Henvendelse (i Anl. af Fyrstikarbejderskernes Strejk, hvortil Svar af C. Jeppesen i No. 65 med Gjensvar af Fru V. i No. 71); No. 267: Arbejderkongressen. — *1895*, No. 18: Udover Loven [Indlæg i Diskussjonen om Ullevoldsmordet].

I Verdens Gang *1884*, No. 135: Anm. af Ibsen's „Vildanden"; No. 142: Anm. af Kielland's „Fortuna"; No. 150: Anm. af Jonas Lie's „En Malstrøm". — *1885*, No. 127: Anm. af Jonas Lie's „Otte Fortællinger". — *1886*, No. 117: Fritænkernes „Had til Kristendommen"; No. 119: Aandsfrihed [i Kiellandsagen, jfr. Ingvar Bøhn i No. 114]; No. 151: Christian Krohgs Bog [„Albertine"] (jfr. Olaf Huseby i Dagbl. No. 468). — *1887*, No. 184: Jonas Lies Bog [Et Samliv]; No. 187: [Kr. Kristofersen's] Rydningsmænd. — *1889*, No. 2: Før og nu; No. 8: Civilisation; No. 16: Den katolske Kirke; No. 33: Gladstone i Italien; No. 70 og 83: Parlamentarismen; No. 115: 17. Mai. Jentungerne med! No. 141: Helvede og Paradis i Middelalderen; No. 307: Amalie Skram. — *1890*, No. 30: [Gunnar Heiberg's] Kong Midas (jfr. Dagbl. s. A.). — *1892*, No. 116 (om Kvindestemmeretsforslaget). — *1895*, No. 56: Et Eksempel fra Danmark. (Dette Indlæg i Unionsstriden fremkaldte i s. Bl. No. 61 Bemærkninger af J. Utheim, hvortil Fru V. svarede i No. 66; videre Modbemærkninger i Norske Intelligenssedler No. 56, hvortil Fru V. svarede i s. Bl. No. 64: Et Kuld Politikere; endelig polemiske Artikler af [Arne Garbor]g. i Den 17de Mai No. 31 og 37, hvortil Fru V. svarede i s. Bl. No. 37: Udsættelse, og i No. 39: Svar; jfr. Aasta Hansteen i Norske Intell. No. 107). — *1896*, No. 45: Hvad Kvinder kan gjøre. — *1902*, No. 75: Pavejubilæet.

I Aftenposten *1886*, No. 681: Misforstaaelser og Modsigelser [i Anl. af Dagbl.'s Kritik af Bjørnson's „En hanske"].

I Bergens Tidende *1892*, No. 370: Er den norske Kunstskole allerede udtømt? No. 375: Erindringer fra Maleriudstillingen.

«Folkeskriftselskabet» (hvis tre første Smaaskrifter besørgedes af O. Thommessen, alle de senere ved Fru Vullum) udgav i Aarene 1880—1884: Bjørnson's Foredrag om Republiken (1880) og Den norske Forfatningskamp (1881), Garborg's Vor nasjonale Skam, E. Vullum's K. M. Falsen og Gambetta, Bjørnson's Vort Forhold til Sverige og Frygten for Flertallet, O. Ring's Imødegaaelse af Vetobetænkningen, G. Th. Mejdell's Grundlovens § 112, Grundloven i Lommeudgave (alle i 1881), J. E. Sars's Historisk Indledning til Grundloven, Bjørnson's Om Folkesuveræniteten og Leve Kongen, Unionen og Fædrelandet, Luther's Om den verdslige Øvrighed ved Jaabæk, Trontalen og Johan Sverdrups Tale, Steens Foredrag paa Nærstrand, E. Vullum's Byer-

nes Politik (alle i 1882), Sars's Vort Embedsparti, Om Opraabet af Januar 1883, P. A. Conradi's Christendom og Politik, E. Vullum's Følgerne af 9de Juni (alle i 1883), Et lidet Udvalg af Wergelands Skrifter, F. Bætzmann's Det udflyttede Norge (1884).

Væthe, Anders Botolfsen, blev født paa Voss den 4 April 1835. Han begyndte at virke som Skolelærer allerede 1853, tog i 1859 Examen ved Stord Seminarium med Hovedkarakteren «Meget duelig», blev fra 1 April 1862 ansat ved Trondhjems Almueskole, var konstitueret Førstelærer ved Ilens Gutteskole sammesteds fra 1 Novbr. 1870 til 1 Novbr. 1882 og døde i Trondhjem 9 Septbr. 1894.

ABC med Læseøvelser, methodisk ordnet. Thjm. 1873. 8. 40 S. (Fortalen er dateret Decbr. 1866). — 3die forbedrede Oplag. Thjm. 1877. 8. 40 S. — 4de forbedrede Oplag. Thjm. 1878. 8. 40 S.

Waage, Niels Christian, Søn af Gjestgiver, senere Fyrvogter *Niels Asbjørnsen W.* og *Kirstine Andreasdatter,* blev født i Avaldsnes paa Karmøen den 1 Januar 1831. Medens han som Unggut var ved Handelen i Bergen, begyndte han paa egen Haand at forberede sig til Artium, som han, privat dimitteret, bestod med Haud 1851. Aaret efter blev han ansat som Lærer ved Balchens Døvstummeinstitut i Kristiania, læste samtidig til theologisk Embedsexamen, som han tog med Haud i Decbr. 1857, og fortsatte sin Lærervirksomhed i Kristiania, indtil han fra 1 April 1860 blev ansat som Bestyrer af Bergens Døvstummeinstitut; i denne Stilling blev han staaende til sin Død den 4 Marts 1892. I Bergen var han Medlem af Skolekommissjonen og af Bestyrelsen for Sjømandsmissjonen.

⚭ 13 Juli 1860 *Cecilie Benneche* (f. 7 Maj 1833), D. af Kjøbmand Christian B. i Kristiania og Cecilie Birgitte Sigholt.

Portræt med Biografi i Journal for Døve II. 13. Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 42; Berg. Aftbl. 1885, 31 Marts.

Læsebog for Døvstumme til Hills Billeder efter Hills „Lese- und Sprachbuch. 1. B." ved Chr. Waage og A. Ridderwold. Bergen 1866. 8. 84 S. — [2. B. Bergen 1866? 8.] — Anden Udgave. Ved Chr. Waage. 1. B. Bergen 1880. 8. 80 S. — 2. B. Bergen 1881. 8. 124 S., 2 Bl.

Waage, Ole Elias, Søn af Gaardmand *Svend Svendsen W.* og *Elisabeth Rasmusdatter,* blev født i Flekkefjord 17 Oktbr. 1831, blev Student med Laud fra Stavanger Latinskole 1852, studerede først Theologi et Par Aar, blev derefter Telegrafist, men begyndte saa paa Jussen og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1864. Han var en Tid Underretssagfører i Gran paa Hadeland, autoriseredes 1868 som Overrets-

sagfører og nedsatte sig for det første i Flekkefjord. 1878—1887 var han Kontorfuldmægtig ved Kristiania Fattigvæsen og praktiserede derefter som Sagfører i Kristiania til 1892. Han døde i Flekkefjord 8 April 1900.

Veien til Livet. 1. Hvad er Gjenfødelsen? 2. Hvorledes skal vi studere Bibelen? Af D. L. Moody. Oversat. Kra. 1877. 8. 60 S.

Waage, Peter, Søn af Skibsfører *Peder Pedersen W.* og *Regine Lovise Wattne,* blev født i Flekkefjord, hvor Moderen var paa et Besøg hos sine Forældre, den 29 Juni 1833. Til sit 11te Aar voxede han op paa sine Forældres Gaard Vaage paa Hitterøen, gik derefter nogle Aar paa Borgerskolen i Flekkefjord, hvis Bestyrer, ovennævnte (I 172) H. G. D. Barth, fik ham bestemt til Studierne, og blev i 1849 sat ind paa Bergens Latinskole, hvorfra han blev Student med Laud 1854. Efter det følgende Aar at have taget Andenexamen med Udmærkelse begyndte han at studere Medicin og bestod i 1857 første Afdeling af den medicinske Embedsexamen med Laud, men vendte sig derefter afgjort til Studiet af Kemien og vandt i 1858 Kronprinsens Guldmedalje for sin Besvarelse af Universitetets Prisopgave om «at udvikle de surstofholdige Syreradikalers Kemi baade for uorganiske og organiske Legemer». Fra 1 Januar 1859 blev han ansat som Adjunktstipendiat ved Universitetet i Kemi og tiltraadte Vaaren 1860 en længere Studierejse til Udlandet. Efterat Universitetets daværende Lektor i Kemi, Dr. A. Strecker, i 1860 var blevet forflyttet til Tübingen, blev Waage efter sin Hjemkomst den 28 Septbr. 1861 konstitueret i hans Sted, derefter 11 Januar 1862 udnævnt til Lektor i Kemi og 25 Juni 1866 forfremmet til Professor. Sammen med sin Svoger og Medlærer ved Universitetet C. M. Guldberg begyndte han allerede i Førstningen af 60-Aarene de Studier over den kemiske Affinitet, som førte til Opstillingen af «Guldberg-Waages Lov» for den kemiske Massevirkning, hvorpaa hele den moderne fysikalske Kemi er grundlagt. «Hans Navn», heder det i Dødsanmeldelsen i Ostwald og van't Hoff's Zeitschrift für physikalische Chemie (B. 32, S. 192), «er for alle Tider knyttet til Aabningen af en ny Epoke i Læren om den kemiske Ligevægt.» Som Professor foretog han adskillige kortere Udenlandsrejser, dels i Studieøjemed, dels af Helbredshensyn; saaledes tilbragte han Vinteren 1885—86 paa en Rejse til Orienten. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 17 Oktbr. 1884 til Revisjon af Bestemmelserne om Tilvirkning og Beskatning af Malt og Brændevin, af Patentkommissjonen fra dennes Oprettelse 1885, ligeledes Medlem af Kommissjonen til at føre Opsyn med Rigsprototyperne for Maal og Vægt og Medlem af den departementale Komité af 8 Septbr. 1898 angaaende Forskrifter for Benyttelsen af Acetylengas; videre var han Medlem af den tekniske Skoles Bestyrelse i Kristiania, og det var ham overdraget at udføre alle legalkemiske Undersøgelser for Staten. Han blev R. St. O. O. 6 Juni 1882 og K.[2] St. O. O. 20 Januar 1894 «for videnskabelig For-

tjeneste». Han var Medlem af Videnskabs-Selskabet i Kristiania (fra 3 Maj 1863), af det mineralogiske og kemiske Selskab i London og af det literær-filosofiske Selskab i Manchester. I 70-Aarene arbejdede han sammen med Sven Foyn paa en rationel Udnyttelse af Hvalprodukter; i Slutningen af 70-Aarene syslede han med Melkekondensering og udfandt en Methode til Fremstilling af usukret kondenseret Melk; i Førstningen af Aarene opnaaede han at sterilisere Melk til hermetisk Opbevaring (den efter hans Medarbejder benævnte «Dahl's pure Milk»), hvortil der oprettedes en Fabrik i Drammen (senere flyttet til Holmestrand); fra 1884 var han teknisk Konsulent for Nitedals Krudtværk, hvor han arbejdede med Forbedring af Krudtfabrikationen; i Slutningen af 80-Aarene begyndte han at experimentere med Tørring af Fisk, og det lykkedes ham tilslut at fremstille et koncentreret Næringsmiddel, det saakaldte «Professor Waages Fiskemel», hvorfor der oprettedes en Fabrik paa Vardø. Paa sine Udenlandsrejser som Universitetsstipendiat havde han gjort Bekjendtskab med de tyske Ynglingeforeninger, og det var paa hans Opfordring, at Peter Hærem i 1867 stiftede «Kristiania Ynglingeforening»; i Slutten af 1877 traadte Waage selv ind i dens Bestyrelse og blev efter Hærems Død Vaaren 1878 valgt til dens Formand, hvilket Hverv han beholdt helt til sin Død. Da «Norges kristelige Ungdomsforbund» blev stiftet i 1880, valgtes han ogsaa til dettes Formand og blev ogsaa som saadan staaende til sin Død. Videre har han været Medlem af Bestyrelserne for forskjellige kristelige Barmhjertighedsvirksomheder (Diakonisseanstalt, indre og ydre Missjon), og han var med at oprette Fiskerhjem i Finmarken, Suppekjøkkener i Kristiania, Rodeløkkens Asyl og lignende Anstalter, hvis Bestyrelse han derefter var Medlem af. Han døde i Kristiania den 13 Januar 1900, og i Maj s. A. udgik der fra en Kreds af det kristelige Ungdomsarbejdes Mænd Indbydelse til at rejse et Monument over «denne Ungdomssagens utrættelige, virksomme og varmhjertede Ven»; som Følge deraf blev en Bautasten, med hans Portrætmedaljon af Billedhuggeren Svor, afsløret paa hans Grav under Ynglingeforeningernes Verdenskongres i Kristiania 24 August 1902.

* 1) 31 Januar 1862 *Johanne Christiane Tandberg Riddervold* (f. 6 Novbr. 1838, † 28 Maj 1869), D. af ovennævnte Statsraad Hans R.

* 2) 2 Oktbr. 1870 *Mathilde Sofie Guldberg* (f. 4 Februar 1845), D. af ovennævnte Sogneprest C. A. G. i dennes første Ægteskab.

Mindeblade over professor Peter Waage, † 13de januar 1900. Udgivet af Norges kristelige ungdomsforbund. Kra. 1900. 8. 39 S. — *Portræt med Biografi* af Arnold Backe i H. Jæger's Ill. norsk lit.-hist., B. II. Vidensk. lit., S. 133—34; af H. [G. Heggtveit] i Vaarsol 1899, S. 193—97; af samme i Allers Familie-Journal 1900, S. 33—34, og i Hjemmet s. A., S. 73—76; af C. K.[orneliussen] i Illustr. Familieblad 1899, S. 289 og 295; i Skolebladet 1900, S. 37—38. — *Nekrologer* i Morgbl. 1900, No. 24 [af Th. Hiortdahl]; i Aftpst. No. 32, jfr. No. 45, 47 (Mindedigt af Chr. L. Dahler og Gravtale af Joh. Jensen) og 54; i Dagbl. No. 12; i Verdens Gang No. 13; i Luth.

Kirketid. 5 R., B. 27, S. 50—51; i Fra Diakonissehuset XVII. 34—36; i Den unges ven 1900, No. 3 (med Portræter). Jfr. R. Abegg i nedennævnte Udgave af Ostwald's «Klassiker der exakten Wissenschaften» No. 104, S. 174—77; Nord. familjebok XVII. 6 af Y. N.[ielsen]; J. Thurmann: Familien Thurmann, S. 3; Kra. Ynglingeforenings Maanedsbl. 1898, S. 12 (med Portræt); Vaarsol 1900, S. 10, 18, 63 og 87; Norsk ungdom 1902, S. 165 (Fotografi af Bautastenen og Digt af Chr. L. Dahler); Aftpst. 1902, No. 602. — Hans *Portræt* er gjengivet i Det lille Ugeblad 1882, No. 51 og som Titelbillede til Zeitschr. f. physik. Chemie VIII. (Lpz. 1891) sammen med C. M. Guldbergs Portræt.

Omrids af Krystallografien med et Tillæg, indeholdende de vigtigste Stoffers Krystalformer. Med 113 Tegninger. Ved P. Waage og H. Mohn. Chra. 1859. 8. 56 S., 3 Pl. (Anm. af *A*. i Aftbl. 1858, No. 290).

Studier over Affiniteten. Af C. M. Guldberg og P. Waage. I.—III. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selsk. Forhandl. for 1864). Chra. [1865]. 8. 23 S., 3 Pl.

Et Kursus i den kvalitative kemiske Analyse. Chra. 1866. 8. 1 Bl., 70 S., 3 Tab. (Anm. i Polytekn. Tidsskr. XIII. 71).

Études sur les affinités chimiques par C. M. Guldberg et P. Waage. Programme de l'Université pour le 1er semestre 1867. Chra. 1867. 4. 1 Bl., 74 S., 18 Pl.

Om den chemiske Affinitet. Af C. M. Guldberg og P. Waage. (Særskilt aftrykt af Forhandl. i Vid.-Selsk. i Chra. 1879. No. 4). Chra. 1879. 8. 40 S. (Ogsaa meddelt af Forfatterne i tysk Redaktion i Kolbes Journal f. prakt. Chemie, B. 19, 1879, S. 69—114; anm. af G. K. i Naturen III. 95—96).

Untersuchungen über die chemischen Affinitäten. Abhandlungen aus den Jahren 1864, 1867, 1879 von C. M. Guldberg und P. Waage. Uebersetzt und herausgegeben von R. Abegg. Mit 18 Tafeln. Leipzig 1899. 8. 1 Portræt, 182 S., 18 Tab. (Udgjør No. 104 af Ostwald's «Klassiker der exakten Wissenschaften». Anm. af Hercules Tornøe i Verdens Gang 1899, No. 180).

Mineralvandanalyser fra A. Parelius i Kristiania. [Kra. 1875]. 8. 4 Bl.

Beskrivende katalog over en mineral- og bergart-samling nærmest til brug for skoler. Kra. 1876. 8. 15 S.

Kemiens første grunde efter H. E. Roscoe. Med 36 træsnit i teksten. Kra. 1878. 8. IV S., 1 Bl., 104 S. (Anm. i Naturen II. 192; i Aftpst. 1878, No. 261). — Andet oplag. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 104 S. (Anm. i Dagbl. 1886, No. 74).

Ebullioskopet og dets anvendelse ved beskatning af øl efter dets alkoholgehalt. Kra. 1884. 8. 1 Bl., 38 S., XXXXIX S.

Nogle bemærkninger om krudt i anledning af en del skydeforsøg udført ved Nitedals krudtværk. (Særskilt aftryk af Norsk Jæger- og Fisker-Forenings Tidsskrift.) Kra. 1887. 8. 16 S.

Om ebullioskopet samt bidrag til bedømmelsen af dets brugbarhed ved alkoholbestemmelsen i øl. Chra. 1891. 8. 1 Bl, 13 S.

Det daglige livs kemi. Belyst ved forsøg. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 112 S. (Anm. af R. I. R. i Norsk skoletid. 1897, S. 618; af R. i Morgbl. s. A. No. 538; af E. Simonsen i s. Bl. 1898, No. 788, hvortil Th. Hiortdahl i No. 814 og J. H. L. Vogt i No. 856, med Svar fra Simonsen i No. 840 og 1899. No. 13). — Andet oplag. Kra. 1899. 8. VIII S., 127 S. (Anm. af E. Simonsen i Morgbl. 1899, No. 690; i Dagbl. s. A. No. 270).

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne *X.* (1859), S. 279—376: Udvikling af de surstofholdige Syreradikalers Theori. (Akademisk Prisafhandling).

I Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania *1861*, S. 171—76: Om Leucinsyre og nogle af dens Salte (ogs. paa Tysk i Liebig's Annalen der Chemie u. Pharm. CXVIII. 295—301, hvorfra Uddrag paa Fransk ved A. Wurtz i dennes Répertoire de Chimie III. 492 fg. og i Ann. de Chimie et de Phys. 3 Sér., Tome 63, S. 375—77); S. 176—78: Nogle oxalursure Salte (ogs. paa Tysk i Liebig's Annalen CXVIII. 301—3). — *1864*, S. 1—5: Om Gadolinitens Krystalform (ogs. i berigtiget Form paa Tysk i Neues Jahrbuch f. Mineralogie 1867, S. 696—99); S. 35—45: Studier over Affiniteten; S. 92—94: Yderligere Forsøg til Bestemmelse af Lovene for Affiniteten; S. 111—120: Om Lovene for Affiniteten, specielt Tidens Indflydelse paa de kemiske Processer. (De sidste 3 Afhdlg. i Forening med C. M. Guldberg og udg. i samlet Særtryk, se ovfr.). — *1865*, S. 220: Thorjord i Mineralier fra Hiterø. — *1871*, S. 504—7: Nogle Iagttagelser om Saltmængden i Kristianiafjordens Vand.

Af Polyteknisk Tidsskrift var han Medredaktør fra 31 Oktbr. 1859 til 31 Juli 1860 og atter for Aargangene 1872—1880, og heri er af ham i *1863*, S. 140—48: Om Spektralanalysen. — *1867*, S. 89—91: Meddelelser fra Universitetets kemiske Laboratorium, Analyser af Gjødningsmidler. — *1871*, S. 148—49: Vandanalyser. — *1872*, S. 51—53: Meddelelser fra universitetets kemiske laboratorium. Fosformængden i nogle af vore fyrstikker, undersøgt. — *1875*, S. 77—79: Nogle bemærkninger angaaende nikkelanalyser paa vaad vej. — *1879*, S. 68—72: Lidt om ølindustrien og ølbeskatningsspørgsmaalet.

Af Den Unges Ven var han Grundlægger og Medredaktør sammen med Th. Frette og H. G. Heggtveit fra Bladets Begyndelse ved Nyaar 1880, indtil det i 1881 fik egen Redaktør.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *3. R*, *I.* (1871), S. 423—32: Fosforforgiftning. En legal kemisk Undersøgelse. — *V.* 505—520: Legalkemiske Undersøgelser. — *VII.* 314—16: Om naturlige og kunstige Mineralvande.

I Magazin for Naturkundskab *IV.* (1874), S. 49—64: Om Kulstof.

I Storthings-Forhandlinger *1877 V.* Dok. No. 76: Om Øl og Ølbeskatning (6 S.). — *1893 V.* Dok. No. 57, S. 1—36: Forslag til Lov om Tilvirkning og Beskatning af Øl (sammen med H. E. Berner, jfr. 1895 II b. Sth. Prp. No. 89 og VII. S. 1452—63). — *1895 V.* Dok. No. 127: Forslag til Lov om Tilvirkning og Beskatning af Øl (9 S.).

I Almanak for *1878*, S. 54—58: Om Øl. (Jfr. Hilmar Schreiner i Morgbl. 1878, No. 2 A og 25 A med Svar af W. i No. 15 A og 39 A).

I Den norske Justerbestyrelses anden Aarsberetning (1878), Tillæg IV: Kritiske Studier over Ebullioskopet. 16 S.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Foreningen til Diskussion af Landbruget *1879*, S. 102—4 (om Kondensering af Melk).

I Teknisk ugeblad *1884*, S. 54—55: Om opbevaring af agn for fiskere. (Overs. paa Engelsk i Bulletin of the United States Fish Commission, Vol. V. (Washington 1885), S. 200—201: Preservation of bait).

I Naturen *1893*, S. 321—23: Et og andet om kuloksyd. — *1895*, S. 73—75: Argon, et nyt grundstof i luften. — *1898*, S. 364—66: Nyere undersøgelser om luftens sammensætning

I Fresenius's Zeitschrift für analytische Chemie *X.* (Wiesbaden

1871), S. 206—9: Ueber die Anwendung des Bromes in der chemischen Analyse. — *XVIII.* (1879), S. 417—28: Studien über das Ebullioskop.

I Aftenbladet *1869*, No. 46 (Erklæring ang. en Lampeexplosjon). — *1878*, No. 47: Forfalskning af Melk; No. 86: Om Ebullioskopets Brugbarhed til Ølundersøgelser (jfr. J. Hagen i No. 85, 100 og 101); No. 116: Endnu nogle Ord om Hr. Kandidat Hagens Ølundersøgelser og om Ebullioskopet (jfr. J. Worm-Müller i No. 119 og 134, sidste Tilsvar af Waage i No. 125 og C. F. i No. 126).

I Morgenbladet *1875*, No. 116 A: Meddelelser angaaende Afteregnen. — *1876*, No. 83 A: Om Ølbeskatning. — *1877*, No. 183 A: Nogle Bemærkninger om vor Ølindustri med særligt Hensyn paa Nora Bryggeries Øl. — *1879*, No. 98 A: Lidt om Ølindustrien og Ølbeskatningsspørgsmaalet. — *1887*, No. 677: Om Anvendelse af Kiselguhr. — *1891*, No. 410: Waages Fiskemel (jfr. No. 341 [af F. M. Wallem], No. 407 og 414); No. 445: Om Kvas (jfr. Bemærkninger af E. Hertzberg og af O. H.[olmboe] i No. 447). — *1895*, No. 351: Ølbeskatningsspørgsmaalet. — *1897*, No. 757: Fællesgudstjeneste for vore Ungdomsforeninger. — *1898*, No. 758: Kommer heller ikke iaar Forslag om Beskatning af Øl efter Alkoholgehalten?

Han har skrevet Forord til N. Næsheim's Naturlære til skolebrug (Kra. 1880), og han har bistaaet andre Forfattere med kemiske Analyser, f. Ex. Apatit-Analyser i Zeitschr. d. deutschen geol. Ges., B. XXVII. 674 (ved W. C. Brøgger og H. Reusch). Desuden har han Andel i Forslag til nyt Gageregulativ for Universitetets Lærere (Kra. 1877), og som Medlem af ovennævnte kgl. Kommissjon har han Del i:

Indstilling fra den ved kongelig Resolution af 17 Oktober 1884 nedsatte Kommission til Revision af de gjældende Bestemmelser om Tilvirkning og Beskatning af Malt og Brændevin. A. Om Brændevins-Spørgsmaalet. [Kra. 1887]. 4. 65 S., 1 upag. S. (Bilag til Oth. Prp. 1887, No. 28). — B. Om Ølbeskatnings-Spørgsmaalet. [Kra. 1891]. 4. 117 S., 2 upag. S. (Bilag til Oth. Prp. 1892, No. 11).

Wagner, Ludvig Carl Moritz, Søn af Oberstløjtnant *Carl Frederik August W.* og *Margrethe Sophie Charlotte Manthey*, er født i Rendsborg i Holsten 25 Juni 1838, blev Student med Udmærkelse fra Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn 1855 og tog theologisk Embedsexamen med Laud 1861. Han sluttede Venskab med Herman Anker, da denne i Septbr. 1859 var paa Gjennemrejse i Kjøbenhavn, besøgte derefter Anker i hans Hjem paa Rød den følgende Sommer og gjorde sammen med ham en Rejse til Trondhjem, hvor han kom i Forbindelse med Fr. Wexelsen; Sommeren 1861 var han atter i Norge som Deltager i det 3dje nordiske Kirkemøde i Kristiania. Han var i 1864 Feltprest for de danske Krigsfanger i Preussen, og senere har han virket som Prest, fra 1869 som Sognepræst paa forskjellige Steder i Danmark, siden 1894 i Saxkjøbing paa Lolland. Han er R. D. O.

* 1870 *Nancy Cæcilie Margrethe Grønvold.*

Jfr. Elvius: Danmarks Præstehistorie 1869—1884, S. 436—37. Hvad der af hans Forfatterskab vedkommer Norge, er kun følgende:

I Nordisk Universitets-Tidskrift *VIII.* H. 3 (Chra. 1862), S. 71—117: Throndhjems Domkirke.

I Kirkeligt Folkeblad *V.* (1861), S. 143—52: Lidt om Sønderjyllands folkelige, borgerlige og kirkelige Forhold. — *VI.* S. 17—29: Om Jesu Ættetavler; S. 138—41: Om Kristian Thuras Jonas-Kvad. — *N. R. I.* (1863), S. 62—64 og 182—84: Kirkelige Efterretninger fra Danmark. — *IV.* S 194—97 og 201—5: Fra Ribe Stift.

I Illustreret Tidende *II.* (Kbhvn. 1860—1861), S. 355—56: Hans Nielsen Hauge; S. 363—64: Vilhelm Andreas Wexels; S. 371—72: Kirkemødet i Christiania.

I Den danske Højskole *III.* (1903), S. 321—424: Fra Ungdomsårene. Herman Anker. Breve og Rejseminder 1859—60.

I dansk Fædrelandet *1860*, No. 179, 181, 185, 187, 197 og 205: Breve fra en dansk Reisende i Norge. — *1861*, No. 177, 178, 180, 181 og 182: Fra Kirkemødet i Christiania.

Wahl, Olaus, Søn af *Carsten Schjødt W.* (f. 1763, † Novbr. 1811) og *Elisabet Juul*, blev født i Trondhjem den 3 April 1792, blev 1811 Student med Laud ved Kjøbenhavns Universitet, dimitteret fra Kathedralskolen i sin Fødeby, og tog 1815 juridisk Embedsexamen med Laud ved Kristiania Universitet. Han blev i 1817 ansat som Overretsprokurator i Trondhjem, hvor han beskikkedes til By- og Raadstuskriver 11 August 1847, og hvor han døde 22 Maj 1853.

* 1818 *Anna Magdalena Mandall* († Februar 1875).

Jfr. Chr. Thaulow's Manuskr. i Vidensk. Selskab i Trondhjem, No. 507 c in 4to, S. 73—75 (hvor det bl. A. heder: «Denne Mands stridige Karakter er endnu i frisk Minde, men som en dygtig og vistnok retskaffen Sagfører var han meget søgt og gjorde som saadan gode Forretninger. Han igjenfindes hyppig i Bladene, hvor hans ejendommelige Skrivemaade danner flere interessante Opsatser.») Jfr. ogsaa F. G. Lerche: Om Nødvendigheden af Reform i vor Retspleie, S. 55.

I Trondhjems Adressecontoirs-Efterretninger *1821*, No. 11 (Indlæg i en Strid med Garver Jacob Røe, jfr. No. 10 og 12 af Røe, Dom i Sagen mod Røe 1823, No. 78, se videre 1826, No. 69 og 70, 1827, No. 94; Røe, der for Trusler mod W. var blevet dømt til at forlade Landet eller finde sig i livsvarig Arrest, drog først udenlands, men vendte hurtig tilbage og holdtes derefter i Forvaring i Trondhjems Raadstue til sin Død i Juli 1834). — *1826*, No. 65 og 69 (ang. hans Injuriesøgsmaal mod Ingeniørmajor J. C. Ræder, med Svar fra denne i No. 67 og 71; jfr. 1831, No. 44, 47 og 49 om deres Slagsmaal i Bythinget). — *1831*, No. 65 (Brev om hans Strid med Bagerenke Dahl). — *1837*, No. 9 (polemisk Indlæg mod Justitssekretær J. L. Saxild, jfr. denne i No. 8 og 10).

Wahlström, Pehr, Søn af Pastor *Sven W.* og *Sara Lisa Hedlund*, blev født i Sverige 1776. Han var svensk Regjeringsraad i Pommern under Grev Essen, medfulgte som Chef for Grev Essen's Kancelli, da denne som «Generalguvernør» over Norge residerede paa Fredrikshald i Septbr. og Oktbr. 1814, og var derefter indtil Slutningen af 1815 Chef for Grev Essens Civilexpedition, efterat denne i Novbr. 1814 var blevet

norsk Statholder. Han døde i Sverige 1854 som Regjeringsraad og forhenværende Kancelliraad. Han var R. N. O. (1834).

* 1) 1815 *Maria Christina Norström* (f. 1796, † 1820).

* 2) 1827 *Helena Fredrica Dorothea van der Feer* (f. 1800, † 189*).

Jfr. Svenska ättartal VII. (1891), S. 445; P. Wieselgren: Essen, S. 235 og 238; Claus Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, passim (se Reg.). Han udgav anonymt i Stockholm 1800 «Bref till en vän under en resa i landsorterna», og i Norge har han udgivet:

Et Blik paa Norges nærværende Stilling og Interesse, samt den hele Scandinaviske Halvøes derpaa grundede Forventning og Haab. [Fr.hald] Septbr. 1814. 8. 2 Bl., 32 S. (Anonymt).

En Blick på Norriges närvarande Belägenhet och Interesse, samt hela den Skandinaviska Half-Öns derpå grundade Väntan och Hopp. Öfversättning. Tryckt i Fredrikshall, i September 1814. 8. 2 Bl, 35 S.

Et Brev til ham fra Biskop J. N. Brun er trykt i Breve fra Essen til Carl Johan, udg. af Y. Nielsen, S. 155—56.

Walle, Hans Olsen, blev født paa Gaarden Valle paa Østre Toten 4 Septbr. 1807. Han var Lensmand i Vaage 1832—1879, hvor han ejede flere Gaarde og boede paa Gaarden Fillingsø, som han havde giftet sig til. Her døde han den 10 April 1880.

* *Kari Olsdatter Fillingsø.*

I Beretning om Det kgl. Selskab for Norges Vel i Aaret *1866*, S. 67—69: Om Schweizeren Joseph Webers Virksomhed i 1866.

I Verdens Gang *1879*, No. 56: Fra Vaage.

Wallem, Fredrik Meltzer, Søn af Kjøbmand, senere Stadsmægler *Johan Nordahl W.* (f. 1804, † 4 Maj 1865) og *Emma Meltzer* (f. 1803, † 18 Oktbr. 1878, en Datter af den forannævnte Ejdsvoldsmand Konsul F. M.), er født i Bergen 19 April 1837. Han for tilsjøs fra 1853—1860, det sidste Aar som Styrmand, og var desuden et Par Vintre Andenlærer ved Bergens offentlige Styrmandsskole, men begyndte saa paa egen Haand at læse til Artium, kom ind paa Heltbergs Skole i Kristiania og blev, privat dimitteret, Student 1861, hvorefter han tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1866. Fra 1868—1875 levede han som Redaktør i Bergen, idet han dog fra Oktbr. 1871 til Marts 1872 var borte paa en Rejse til Amerikas forenede Stater for at undersøge Emigrationsforholdene. I 1876 besøgte han med offentligt Fiskeri-Stipendium Verdensudstillingen i Philadelphia, hvor han repræsenterede Norges geografiske Opmaaling, det statistiske Centralbureau og det meteorologiske Institut; derefter opholdt han sig i Amerika til Høsten 1877, idet han særlig studerede Fiskeriforholdene. I 1878 var han Norges Kommissær ved Fiskeriafdelingen paa Verdensudstillingen i Paris, og da saa «Selskabet til de norske Fiskeriers

Fremme» stiftedes i Bergen 1879, blev han ansat som dets lønnede Konsulent; i denne Egenskab ordnede han Norges Deltagelse i den internationale Fiskeriudstilling i Berlin 1880, og ligeledes var han Norges Kommissær ved den internationale Fiskeriudstilling i London 1883. I 1884 holdt han efter Anmodning fra Fiskeriselskabet Fiskeriforedrag i Nordlands og Tromsø Amt, og i 1886 flyttede han fra Bergen til Kristiania, hvor han i flere Aar virkede som Journalist. Siden 1891 har han været bosat i Trondhjem som Statens Inspektør for Saltvandsfiskerierne i Romsdals samt Søndre og Nordre Trondhjems Amt; her har han ogsaa været Medlem af Bestyrelsen for Trondhjems biologiske Station siden dens Istandbringelse 1900 og er Formand i den derværende Afdeling af det norske Redningsselskab. Han besøgte Portugal og Sydspanien i Slutningen af 1893 for at studere Exportvilkaarene for Fisk og gjorde de sidste Maaneder af 1900 en Stipendierejse til Danmark, Tyskland, Belgien, Frankrige og England for at studere Fiskeriforhold og særlig Navigationsundervisningen for Fiskere. I Bergen var han Medlem af Arbejderforeningens Bestyrelse 1871—1876 og 1879—1881, for det meste som dens Formand; han blev i 1869 indbudt Medlem af Bergens Haandværksforening, og i de følgende Aar medvirkede han ved Oprettelsen af Handelsforeningen, Theaterforeningen, Forelæsningsforeningen og Fiskeriselskabet. Han var Valgmand for Bergen ved Storthingsvalgene 1882 og 1885. I Trondhjem har han været Medlem af Kommunestyrelsen. Ved de internationale Udstillinger 1878—1883 og ved de norske Udstillinger i Bodø 1889 og paa Tromsø 1894 samt ved mange Baadopvisninger og Kapsejlinger har han været Jurymand. 1899—1900 var han Medlem af den departementale Komite for Anvendelse af de indkomne Bidrag til de ved Titran og Røvær omkomne Fiskeres Efterladte. Han blev valgt Medlem af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem 189*; han er *Officier de l'Académie Française* (1878), indbudt Medlem af «Der deutsche Fischerei-Verein» (1881), korresponderende Æresmedlem af *The National Fish Culture Association of Great Britain and Ireland* (1884), korresponderende Medlem af *Scotch Fisheries Improvement Association*, af Finlands Fiskeriforening og af Dansk Fiseriforening.

⚭ i Philadelphia 29 Marts 1877 *Louise Adelaide Barbe* (f. i Philadelphia 30 Juni 1844), D. af den franskfodte Partikulier Francis B. og hans tyskfodte Hustru Elisabeth Hofmann.

Portræt med Biografi i Hallo (Thjm) 1902, No. 6. Jfr. Verd. Gang 1903, No. 301 af Christian Krohg; Berg. Adr. 1870, No. 237 og 242 samt Morgbl. s. A. No. 285 A, hvortil Wallem i Bergpst. No. 239 og 245. Hans *Portræt* ogsaa i Kysten 1901, Søndagsno. 50.

En bergensk Cicerone. Af en Anonym. (Tilegnet enhver ærlig Kjøber). Kra. 1863. 8. 72 S. (Udgivet i Anl. af Sangerstævnet i Bergen 1863; anm. af *l.* i Aftbl. 1863, No. 124). — Anden Udgave. Bergen 1865. 8. 1 Kart., 1 Bl., 136 S., 3 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 148; i Morgbl. s. A. No. 212).

De Norske i Amerika. En Række Reisebreve fra „Bergenspostens" Korrespondent (F. M. W.) *I.* Særskilt Aftryk efter „Bergensposten". Bergen 1875 [ɔ: 1873?] 8. 2 Bl., 142 S. (Brevene findes trykt i Bergpst. 1871, No. 252: Udvandringsstrømmen til Amerika; No. 253—257: Bergen—Newyork; No. 259 og 260: Branden i Chicago; No. 273: Amerikansk Velgjørenhed; No. 274, 275, 278 og 279: The Tammany Ring; No. 282—284 og 286: Fra Newyork til Niagara; 1872, No. 17: Ole Bull; No. 26—30, 73, 74, 144, 300 Till., 303 og 305, 1873, No. 119 og 128: Fra Niagara til Missisippi; 1872, No. 35—37: Chicago efter Branden).

1. Vor Tids Ungdom, efter Taine. 2. Bergen og Bergenserne i 1813—14. [Bergen 1875]. 8. 2 Bl., 361 S., 3 upag. S. (Anonymt; 1ste Affnit er oversat af N. Th. Wallem; kun 2det Affnit, S. 30—361, er skrevet af F. M. W. og udkom som Særtryk af Feljetonrækken „Bergen og Bergenserne" i Bergpst. 1873, No. 92, 98, 110, 122, 133, 151, 157, 175, 181, 199, 205, 211, 223, 229, 241, 247, 253, 265, 271, 277, 283, 289, 301 og 1874, No. 15, 21, 33, 63, 85, 97, 103, 112, 115, 121, 126, 138 og 144, hvis væsentligste utrykte Kilde er de af Forf.s Bedstefader F. Meltzer skrevne, senere forsvundne Dagbogsoptegnelser).

Den amerikanske Posenot. Bergen [1877]. 4. 8 S. — [Ny Udgave]. Thjm. 1903.

Om de amerikanske Fiskerier. (Indberetning til Departementet for det Indre om en af ham med offentligt Stipendium foretagen Reise til Philadelphiaudstillingen i 1877.) Udgivet efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Chra. 1878. 8. 52 S. (Oversat paa Engelsk i Report of the United States Commission of fish and fisheries for 1878 (Washington 1880), S. 75—115).

Rapport fra Filadelfia-Udstillingen. Amerikas Fiskeriforholde. Bergen 1878. 8. 104 S. (Særtryk af Bergpst. 1878, No. 47—50, 54, 64, 70, 72 og 74).

Rapport fra verdensudstillingen 1878 i Paris. Om de franske fiskerier og nogle fiskeri-industrielle forholde samt skibsfartsafdelingen på udstillingen. Trykt på offentlig foranstaltning. Chra. 1880. 8. VI S., 198 S., 8 Pl. (Anm. i Morgbl. 1880, No. 235 A).

Internationale Fischerei-Ausstellung zu Berlin 1880. Catalog der Norwegischen Abtheilung. Bergen [1880]. 8. 70 S.

Rapport fra fiskeriudstillingen 1880 i Berlin. Den internationale fiskeriudstilling i Berlin 1880 med særligt hensyn til ferskvandskulturen, saltvandsfiskeriet og produkternes tilvirkning og forædling. Med 121 tegninger paa 24 plancher. Besørget trykt ved «Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme». Bergen 1881. 8. 4 Bl., 325 S., 24 Pl. (Anm. i Dagbl. 1881, No. 218; i Deutsche Fischerei-Zeitung 1881, Novbr.; i det amerikanske *Rod and Gun*, cit. i Bergpst. 1882, No. 55).

Den internationale fiskeriudstilling i London 1883. Med textbilleder, plancher og tabeller. Beretning til «Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme» i Bergen. Bergen 1885. 8. XV S., 352 S., 4 Tab., 9 Pl. (Anm. i Berg. Aftbl. 1885, 11 Marts; i Morgbl. s. A. No. 387. Jfr. W.s Oplysning i Aftpst. 1887, No. 303 og hans Erklæring i s. Bl. No. 307 samt Kaptejn Juel i s. No., Kaptejn Bretteville og Kaptejn Juel i No. 314, hvortil W. i No. 331, Bevidnelse af John Grieg i No. 338 og Meddelelse om Injuriesøgsmaal af W. i No. 341).

Handelen med fersk Fisk paa endel større udenlandske Markeder efter specielle Konsulatindberetninger og andre Meddelelser samlede efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Kra. 1888. 8. 168 S.

Trykt 21 Juni 1904.

Handelen med tørfisk og klipfisk efter specielle konsulatberetninger, flere landes officielle handelsstatistik, børsnoteringer og andre meddelelser samlede efter foranstaltning af departementet for det indre samt I. Kart over Norges markeder i Europa og de vigtigste handelsveie. II. Grafisk fremstilling af exportmængder og prisbevægelserne 1818—1892. Kra. 1893. 8. 208 S., 2 Pl. (Kun Omslagstitelblad. Anm. i Verd. Gang 1893, No. 241. Jfr. Storth. Forh. 1895 VI A, Indst. S. XVII. 23).

Han var Redaktør sammen med David Habel af Studenterblade, ny Række, hvoraf udkom 20 No. i Kvart fra 19 Novbr. 1863—28 April 1864.

Han var Redaktør af Ny illustreret Tidende 1886—1890, og her skrev han de fleste anonyme Biografier og mange af Billedtexterne, ligesaa en hel Del af Literaturanmeldelserne og omtrent alle Theateranmeldelser; mange af Bladets smaa anonyme Fortællinger er oversatte og tildels lokaliserede af ham, og de faste Artikler om «Hus og Hjem» og «Kjøkken og Kjælder» fremgik af Samarbejde med hans Hustru, dels originale, dels bearbejdede efter amerikanske og engelske Blade

I Illustreret Nyhedsblad *1863*, S. 219—20: Børslivet og den nye Børsbygning i Bergen. — *1865*, S. 158—59, 175—76, 178—79 og 182—84: Fiskeriudstillingen i Bergen; S. 164—66: Maleriudstillingen i Bergen. — *1866*, S. 5—7, 14—15, 30, 58, 62, 66, 82, 86—87, 90, 158, 199—200, 206 og 243: Bergens Museum (med Tegninger af M. Grønvold); S. 21—22: Brunchorst & Dekkes Skibs-Værft i Bergen. — Desuden i flere No. Texter til Billeder, Referater fra Fester o. s. v.

I Norsk Folkeblad *I.* (1866), S. 127—28: Udvandringen til Amerika; S. 139: Kaffe; S. 162: Jern; S. 174: Norges Statshusholdning 1866—1869; S. 181—82: De Spedalske i Norge; S. 223: Norges Folkemængde den 31te Decbr. 1865; S. 231—32: Stenkullene; S. 246—47: Brændevinsdrik i de norske Byer; S. 279—80: Folkemængden i Norge; S. 307—310: Dekkes Skibsværft, „Georgernes Værft" i Bergen; S. 330—31: En Messinafarer, bygget af Dekke; S. 349: Klipperen „Hebe". — *II.* S. 9—10: Professor Dr. Ole Jacob Broch; S. 71: Dødelighed efter Aarstiderne; S. 89—90: Vaarsildefiskere ved Røvær; S. 211—12: Isen og Midnatssolen; S. 226: Østersopaling; S. 235—37, 247—48 og 255—56: Mexiko og Mexikanerne; S. 292—93: „Nonpareil" — en amerikansk Redningsbaad; S. 310—11: Hammerfest; S. 318—19: Hestemængden i Norge; S. 347—48: Chinafareren Ariel; S. 375—76: Avislæsningen i de norske Byer. — *III* S. 17: Berte Kanute Aarflot; S. 75—76: Svin i Norge; S. 139: Norges Handelsomsætning med Udlandet. — *IV.* (1869), S. 163—64: Frankrigs Handel.

I Norsk Fiskeritidende *I.* (1882), S. 19—33: Portugal som Klipfiskemarked. — *II.* S. 54—75: Om Udklækningen i Ferskvand.

I Aarsberetning vedk. Norges Fiskerier *1894*, S. 173—84, *1895*, S. 221—31, *1896*, S. 184—94, *1897*, S. 154—72, *1898*, S. 235—46, *1899*, S. 233—42, *1900*, S. 381—419, *1901*, S. 161—209, *1902*, S. 621—56: Beretning om hans Virksomhed som Fiskeriinspektør 1893—1902.

I Storthings-Forhandlinger *1886 VI.* S. 466—70: Indstilling fra Næringskomiteen No. 1 ang. Bevilgning af Gage for en Fiskeridirektør m. m. — *1893 V.* Dok. No. 93: Andragende om Bevilgning til et af ham konstrueret Fryseapparat. (Jfr. Storth. Forh. 1894 VI. A, Indst. S. XVII. 18 og 1895 VI. A, Indst. S. XVII. 23).

I Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen, *D. 4*, S. 45—63: Vore fiskerier.

I Nordahl Rolfsen's Sjømænd (Kra. 1896). S. 165—88: Fra Krimkrigens dage.

I Beretning om den internationale Fiskerikongres i Bergen 1898, S. 91—127: Sildens Vandringer og de europæiske Sildefiskeriers Periodicitet. (Ogs. i Særtryk).

I Norge i det nittende Aarhundrede *II.* (Kra. 1900—1902), S. 262—74: Vore havfiskerier.

I Almanak for *1901*, S. 71—75: Behandling af Fisk. — *1902*, S. 59—66: Tilvirkning af Fisk. — *1904*, S. 59—65: Sildens Tilvirkning.

I «For Alle» *1903*, S. 30—31 og *1904*, S. 49—50: Fiskerier.

I Nordisk Tidsskrift for Fiskeri *1882:* Om det hollandske Sildefiskeri paa Havet. (Ogsaa udgivet i Særtryk).

I The Fisheries Exhibition Literature (London 1884), *Vol. V.* S. 271—301: Notes on the fish supply of Norway. (Jfr. Berg. Tid. 1883, No. 275).

I Bulletin of the United States Fish Commission, *Vol III.* (1883), S. 240 og *Vol. IV.* (1884), S. 382: Export of fish oil from Norway 1878—82.

Han var Redaktør af Bergensposten fra Juni 1868, navngiven fra 1 Januar 1869 til 30 Juni 1875 (se hans Afskedsord i 1875, No. 151), derunder sammen med Th. Blehr fra 1871, No. 114. Han skrev her navnlig de fleste ledende Artikler om vigtigere kommunale Anliggender og i 1870 Artiklerne om Krigen mellem Tyskland og Frankrige. Desuden har han skrevet adskillige Føljetonrækker, hvoraf en Del udkom i Særtryk (se ovfr.), og ellers kan af hans Bidrag særskilt nævnes i *1868*, No. 163 og 164: En Dag hos Ole Bull; No. 187—190, 193 og 194: Regatta-Korrespondance fra Stavanger; No. 197—200 (Poteteskrigen i Bergen); No. 214, 220, 226, 238 og 280: Snus. — *1874*, No. 198: Hos Ole Bull paa Lysøen. — *1875*, No. 190: Bræerne ved Jølstervatn. — *1876*, No. 119, 128, 131—133, 140, 155, 156, 166, 167, 171, 172, 189, 206, 210, 218—220, 223, 246, 247, 250, 255, 261, 262, 265, 269, 272, 274, 281, 285, 292, 295, 299 og *1877*, No. 8: Udstillingen i Filadelfia. — *1881*, No. 240, 243 og 246: Om „Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme". — *1882*, No. 57: Om Fiskeriernes Fremme. — *1884*, No. 85, 90, 98, 104 og 113: Rundt omkring i Lofoten; No. 93 og 100: Aktieselskabet „Aaensires Laxefiskeri". — Desuden har han i Aarene 1875—1885 leveret mange Artikler om Udlandets Fiskerier og Fiskemarkeder.

Han var Redaktør af Christiania Intelligentssedler fra 1 Juli 1886 til 30 Juni 1887 og samtidig Bladets Forretningsfører. Her skrev han de fleste handelspolitiske Artikler og meget af de udenlandske Oversigter vedk. Handel og Politik. Ogsaa i anden Halvdel af 1887 leverede han forskjellige Bidrag.

I Morgenbladet var han ansat som fast Medarbejder 1864—1867, væsentlig som Reporter og Referent. Af større Artikler kan nævnes i *1863*, No. 258: Østers; No. 278 (Jagten „Skjoldmøens" Fart til Chicago); No. 295 (Nordlandsstævnerne i i Bergen); No. 337: Baade. — *1864*, No 95 (Sildeexporten); No. 108 (Beretning om Morderne Priess og Simonsen's Henrettelse paa Etterstad); No. 135 (Referat fra Toget til Eidsvold 17 Maj); No. 162 (Havnedirektør Rolls Forslag om at holde Raak om Vinteren i Bjørviken); No. 164 (Frugtfarten og bergenske Klippere); No. 177, 204 og 217: Om Oprettelsen af et „norsk Veritas" (jfr. No. 185 og 214 af H. E. Møller, No. 189 af M. Smith Petersen, No. 192, 210, 212 og 213); No. 197 (Torskefiskeriernes Udvikling); No. 199 (Export af Torskefiskeriprodukter); No. 205 (Fangst og Export af Sommermakrel); No. 257 (Pengekrisen og de europæiske Bankers Diskonto); No. 268: „Aftenbladets" Sølvstrøm; No. 304 (sagkyndig Bestyrelse af Fiskerierne); No. 310 (de udenlandske Pengemarkeder); No. 329 (Sommersildfiskerierne og Fiskeriopsyn); No. 352

(tyſk eller norſk Gudstjeneſte i Bergens Tyſkekirke, hvortil O. Irgens i 1865, No. 10). — *1865*, No. 21 (Oprettelſen af et Fiſkeridirektørembede); No. 96 (Øſtlændingerne og Vaarſildfiſket); No. 97 (Vaarſilden ſom et billigt Fødemiddel); No. 164 (Udlandets Markeder for norſke Fiſkeriprodukter); No 214, 215, 222, 225, 229, 232, 236, 239, 241, 242, 243, 246, 248, 253, 254, 255, 257, 261, 262, 265 og 268: Korreſpondancer fra Fiſkeriudſtillingen i Bergen; No. 359 (Oprettelſe af en Lektorpoſt i Meteorologi). — *1866*, No. 76 (Elling Bækken og Tromsøſtudenternes Skirend); No. 77 A (Aarets Vaarſildfangſt og Exporten); No. 180—182: Korreſpondancer fra det national-økonomiſke Møde i Stockholm; No. 186, 192 og 200 A: Breve fra Stockholm om Udſtillingen; No. 193 B (Branden i Drammen); No. 195 (Arbejdernes Lyſttur til Fredrikshald); No. 204, 207, 213, 221 og 228: Dagbogsnotiſer fra et Ophold i Stockholm. — *1867*, No. 83 A (Vaarſildfiſkets Perioder og Videnſkaben); No. 171 B, 198 og 212: De britiſke og de norſke Fiſkerier. — *1868*, No. 6: Fiſkerbaaden. — Siden 1890 har han i dette Blad ſtrevet en Flerhed af de ugentlige Fiſkeriartikler ſamt mange Artikler om udenlandſke Fiſkeriforhold, desuden i ſamme Tidsrum Afſnittet om Fiſkerierne i Bladets Aarsoverſigter. Af ſpecielle Artikler kan nævnes i *1890*, No. 482: Nyt Fiſkeribureau for Skotland; No. 664: Fiſkerimøder og Udſtillinger; No. 677: Stormulykken nordpaa; No. 683: Orkanen i Harjangen; No. 685: Orkan-Dagene i Harjangen; No. 693: De britiſke Sildefiſkerier. — *1891*, No. 28: Videnſkabelige Fiſkeriunderſøgelſer; No. 45: Fiſkerierne og Statsſtyrelſen; No. 50: De britiſke Fiſkeriers Udbytte 1890; No. 69: Biologi og Fiſkeri; No. 163: Fiſk i Faſten; No. 264, 279, 296, 311, 328, 348, 368, 386, 399, 432, 445, 457, 471, 542, 596, 609 og 659: Fra Udlandets Fiſkerier; No. 341: En Fiſkemels-Gouter (jfr. ovfr. under P. Waage); No. 380: Norſk Makrel til Amerika; No. 420: De britiſke Journaliſters Norgestur; No. 428, 430, 435, 437, 439, 450, 454, 456 og 462: De britiſke Journaliſters Breve; No. 482, 486, 490, 492, 494, 502, 506 og 513: Fiſkerikonferanſen i Gøteborg; No. 576: Englands Fiſkeforbrug. — *1895*, No. 414: Fiſkemarkedet (jfr. G. i No. 403). — *1897*, No. 368, 371 og 375: Fiſkerimødet ved Stockholmsudſtillingen. — *1898*, No. 304 og 312: Englændernes Fiſkeri udenfor Veſteraalen; No. 469—476: Landsfiſkerimødet i Bergen (Telegrammer). — *1899*, No. 743 fg. (Telegrammer om Stormulykken ved Titran og om Hjælpen til Fiſkerne); No. 767 og 760: Aarſagerne til Sjøulykken paa Titran-Havet; No. 860—872: Fiſkerimødet i Chriſtiansſund (Telegrammer). — *1902*, No. 424: Nyt Sildefiſkeri. — *1903*, No. 174: Fiſkeriinſpektørerne.

I Aftenbladet *1858*, No. 103 Till.: Navigationsexamen og Navigationsſkolerne; No. 298: Til de ærede Forfattere af Lærebøger i den mundtlige Del af Navigationen ialmindelighed og Hr. O. Sundby iſærdeleshed. — *1879*, No. 77 og 78: Afdelingerne for Fiſkeri og Skibsfart paa Pariſerudſtillingen 1878. (Foreløbig Indberetning til Indredept.).

I Dagbladet og dettes Fortſættelſe Chriſtiania Dagblad leverede han enkelte Bidrag 1863—1864.

I Dagbladet *1886*, No. 68: Fiskeriinspektør og Opsynschef; No. 104 og 117: En Fiskeridirektørs «Kvalifikationer» og «Bopæl»; No. 127: En Fiskeriinspektørs Kvalifikationer; No. 161 og 170: Fiskeri- eller Handelsdirektør? — *1889*, No. 122: Over 100 Millioner Kroners Fiskefangst; No. 152: Skotterne om Sild og Sildehandelen; No. 167: Matjes- og Matties-Fiskerierne; No. 248: Svar til en anonym [i No. 234 ang. hans Udtalelser om Selskabet for Fiskeriernes Fremme].

I Aftenpoſten *1889*, No. 181, 184, 190 og 192: Fiſkeværkommisſionens Ind-

stilling; No. 224, 243 og 248: Saltvandsfiskerierne og Udklækningen; No. 596: Sildetolden i Rusland. — *1890,* No. 77: Sveriges Fiskerier; No. 232: Forsøgsstation og Læreanstalt for Tilvirkning af Fiskeriprodukter; No. 318: Kornhøsten og Fragterne; No. 355: Tranmarkedet; No. 526: Giftige Muslinger; No. 552: Hvalstænget i Vaterfjorden; No. 554: Grindhvalfangsten paa Færøerne; No. 557: De 1000 Hval i Vaterfjorden; No. 650: Opaling af Flodkrebs; No. 733: Død af Tæring. — *1891,* No. 17: Epidemiske Sygdomme i Kristiania 1890; No. 48: Videnskabelige Fiskeriundersøgelser i Trondhjemsfjorden; No. 76: Zoologisk-botanisk Kyststation; No. 89: Fastelavnsmandag i Bergen; No. 121: Opløsning paa Gaaden; No. 221: Sundhedstilstanden i Kristiania; No. 539, 543, 570, 571, 576 og 580: Industriudstillingen i Gøteborg; No. 555, 558 og 564: Fiskerikonferencen i Gøteborg. — I Løbet af 1889 leverede han desuden en Del Fiskerioversigter, derefter i 1890 og en Tid i 1891 ugentlige Oversigter over Fiskerierne. Nogle Bemærkninger om Lodden og Havtemperaturen, som han knyttede til Oversigterne over Fisket i Finmarken i 1891, No. 288, 307, 324, 344 og 360, førte til en skarp Polemik med Kaptein N. Juel, hvis Indlæg findes i No. 366, 379, 394 og 420, hvortil W.s Svar i No. 366, 380 og 397. Videre har han her i Aarene 1892—1896 skrevet Nyaarsoversigterne over det forløbne Aars Fiskerier, og i Oktbr. og Novbr. 1899 skrev og telegraferede han om Titran-Ulykken.

I Verdens Gang har han fra 1889 til April 1902 jævnlig skrevet ugentlige Artikler om Fiskerierne, adskillige Artikler om Handelens Gang paa Verdensmarkederne og enkelte handelspolitiske Artikler. Forøvrigt kan nævnes i *1889,* No. 87 (Stipendier til Pariserudstillingen); No. 88: Englandsruten; No. 109 og 110: Maskinistloven; No. 128, 129 og 139: Englandsruten; No. 141: Laanefond til Fiskerierne; No. 173: Fiskerimødet i Bodø; No. 183: Fiskegarn paa Bodø-Udstillingen; No. 190: Fisk; No. 230: Kjøkkenet og Kulturen; No. 283: Vrag paa Kysten! — *1890,* No. 12: En Reform; No. 136: Kaffe- og Sukker-Tolden; No. 138: Sukkertolden er en Hindring; No. 144: Vil Sukkerforbruget vokse? No. 175: Trælastmarkedet; No. 182: De brandsikre Jernskabe; No. 193: Sommer og Sygdomme; No. 201: Handelsmødet: No. 207: Blir der nok Brødkorn iaar? No. 245: Kaffe og Sukker; No. 260: Kul og Ved (jfr. No. 265 og 268); No. 279: Pengekrisen; No. 295: Krig paa Kniven? No. 296: Damskibskrigen. — *1891,* No. 13: Verdens Kornforsyning; No. 20: Den franske Traktat; No. 25: Toldsagen i Sverige; No. 31: Jernkrigen i Skotland; No. 54: Matroskrigen; No. 61 og 62: Fiskernes Selvstyre; No. 76: Skogenes Bevaring; No. 82: Trælast; No. 96: Handelens Barometer; No. 104: Norge og Brasilien; No. 121: Udførsel af Faar til England; No. 135: Sukkeret; No. 139: Høstudsigterne; No. 146: Storskiftet i Afrika; No. 152: Udsigterne for Kornhøsten; No. 156 og 161: De britiske Gjæster; No. 166: Redningsselskabet; No. 168: Det sorte Bælte; No. 174; Moderne Butiklokale; No. 177: En udmærket Høst; No 184: Bottlenosfangsten; No. 196: Ophidset; No. 200: Kornkrisen; No. 207: Blir der Rug nok? — *1897,* No. 139 og 140: Fiskerikonferencen i Stockholm. — *1900,* No. 88: Sædet for Fiskeristyret. — *1902,* No. 5, 7, 9, 16 og 22: Navigationsskole tilhavs.

I Nationaltidende *1889* og *1890* Fiskerioversigter fra Maj til Septbr.

I Farmand *1891* og *1892* ugentlige Fiskerioversigter.

I Bergenseren *1860,* 24 Maj: Om Oprettelsen af en Sømands- eller Søfartsforening i Bergen.

I Bergens Tidende de fleste politiske Ledere om Storthingsvalget i Bergen for Perioden 1886—1888.

I Bergens Aftenblad 1891, 6 Febr.: Exporten af Fiskevarer; 9 Febr.: Fiskeriudstillingen i Kristiansund; 27 Febr. om Oprettelsen af et Fiskeridirektoriat.

I Fjordenes Blad 1880, No. 17: Fra Fiskeriudstillingen i Berlin.

I Stavanger Amtstidende 1891, No. 30: Fisk til Kristiania — Stavangers Export deraf; No. 105: Fiskeridirektør-Embedet.

I Karmsundsposten 1891, No. 15 og 16. Fiskeridirektør eller Fiskeriraad? No. 33: En Fiskeridirektør: No. 48: Fiskerisagerne i Storthinget.

I Aalesunds Handels- og Søfartstidende 1891, No. 19: Fisket og Havtemperaturen.

I Trondhjems Adresseavis 1891, No. 56: Meteorologisk Station i Trondhjem; No. 60: Biologisk Station ved Trondhjemsfjorden; No. 114: Udklækning af Saltvandsfisk; No. 126: Fiskeridirektør; No. 187: Skolen og Livet. — Senere har han her leveret en Del Artikler om Fiskerierne og i nogle Aar tillige ugentlige Oversigter over Fiskeriernes Gang.

I Dagsposten 1895, No. 252: Garnfildens Behandling (ogs. trykt i en Række andre Blade og i Særtryk optaget paa adskillige Fiskerladie). — Fra Novbr. 1896 til Juni 1902 skrev han her de ugentlige Artikler om Fiskerierne, og senere har han fortsat hermed i Nidaros. I dette sidste Blad findes desuden fra hans Haand i 1903, No. 300: Skisporten i Stenbergbakken.

I Bodø Tidende 1889, No. 60 og 62—64: Bodø Fiskeri- og Landbrugsudstilling.

I Tromsø Stiftstidende 1894, No. 60: Wallems Frysemaskiner (jfr. O. H. Trøye i No. 57 og 62).

I Fædrelandet (Kbhvn.) 1869, No. 250: Brev fra en pirrelig Nordmand (med Svar fra Red.).

I Berliner Tageblatt 1880, April, har han skrevet en Føljeton om, hvad Tyskernes Intelligens skylder norsk Fisk, og i Cape Ann Advertiser (Gloucester, Mass.) har han fra 1877—1883 givet Meddelelser om Fiskerierne i Europa, navnlig i Norge.

Wallem, Niels Thomas Bredal, Søn af Kjøbmand *Daniel W.* og *Sophie H. Bredal*, er født i Bergen den 15 Juni 1836, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1854 og tog filologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1861. I hele sin Studentertid gav han Privatundervisning, navnlig som Manuduktør i Hebraisk, og efter sin Embedsexamen var han Privatlærer i Kristiania, indtil han 6 August 1864 blev udnævnt til Adjunkt ved Aalesunds lærde og Realskole. Med Permissjon fra sit Embede opholdt han sig 1869—70 et Aars Tid i Paris, hvor han hørte Forelæsninger over fransk Sprog og Literatur. Den 11 Juli 1876 blev han udnævnt til Adjunkt ved Kristiania Kathedralskole og 13 Februar 1882 til Overlærer ved samme Skole. Fra 1881—1901 var han tillige Lærer i Fransk ved Krigsskolen. Han blev R.[1] St. O. O. 15 Decbr. 1900 »for fortjenstfuld Lærervirksomhed« og blev 1892 *Officier de l'Académie Française*.

Fransk Læsebog. Af D. F. Knudsen og N. Th. Wallem. *I.* For Middelskoler. Kra. 1878. 8. VIII S., 162 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1878,

No. 176 A). — Anden Udgave. Kra. 1880. 8. VI S., 170 S. — Tredje udgave. Kra. 1886. 8. VI S., 170 S. — Fjerde udgave. Kra. 1895. 8. VI S., 171 S. — *II.* For Gymnasier. Kra. 1879. 8. 3 Bl., 400 S., 1 Bl. — Anden udgave. Kra. 1887. 8. 4 Bl., 335 S., 2 Karter. — *III.* For gymnasier [2]. Kra. 1888. 8. 2 Bl., 97 S. (Anm. af *H.* i Morgbl. 1888, No. 241).

Fransk elementarbok. Bearbetning för svenska skolor efter Knudsen och Wallem af E. Edström. Sthlm. 1892. 8. 52 S. — 2:a omarb. uppl. Sthlm. 1899. 8. 75 S.

Glossar til D. F. Knudsen og N. Th. Wallem's Fransk Læsebog for Middelskoler. Kra. 1880. 8. 45 S.

Fransk Ordsamling, planmæssigt ordnet til Skolebrug. Kra. 1880. 8. VI S., 65 S. (Anm. af H. i Aftbl. 1880, No. 103). — Anden udgave. Kra. 1895 [ↄ: 1894]. 8. VIII S., 76 S.

Nyere franske Forfattere i Udvalg. Med oplysende Anmærkninger af D. F. Knudsen og N. Th. Wallem. *I.* Chra. 1882. 8. 2 Bl., 106 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1882, No. 192 B.; af J. Vising i Nord. revy I, Profnr., Sp. 10). — *II.* Chra. 1884. 8. 2 Bl, 87 S.

Øvelser til den franske syntaks. *I.* Kra 1883. 8. 2 Bl., 92 S. (Anm. af H. i Aftpst. 1883, No. 201 B; i Morgbl. s. A. No. 235; i Dagbl. s. A. No. 272; i Berg. Tid. s. A. No. 215). — *II.* Kra. 1884. 8. 54 S. (Anm. i Dagbl. 1884, No. 121; i Berg. Tid. s. A. No. 124 A). — *III.* Kra. 1886. 8. 16 S.

Veiledning i fransk stil. *I.* Anden udgave af „Øvelser til den franske syntaks. I". Kra. 1898. 8. 2 Bl., 114 S.

Frankrigs historie for gymnasierne af N. Th. Wallem og Hans Schjøth. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 265 S., III S., 3 Bl. (Anm. i Morgbl. 1887, No. 204; i Dagbl. s. A. No. 127). — Anden udgave. Kra. 1896. 8. 3 Bl., 254 S., 3 Bl.

Alphonse Daudet. Skisser og fortællinger. Oversatte. *I.* Kra. 1889. 8. VII S., 48 S. — *II.* Kra. 1890. 8. 58 S. (Øre-Bibliothek No. 46 og 67—68).

François Coppée. Skisser og fortællinger. Oversatte. Kra. 1890. 8. 57 S. (Øre-Bibliothek No. 112—114).

Omrids af den franske litteraturs historie for høiere skoler. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 116 S. (Anm. [af A. Sinding-Larsen] i Morgbl. 1897, No. 639; af *H.* i Aftpst. 1898, No. 25; i Dagbl. 1897, No. 297; i Verd. Gang s. A. No. 276; af *J. B—n* i Berg. Aftbl. s. A., 8 Decbr.; af V. O.[lsvig] i Berg. Tid. s. A. No. 426; af K. i dansk Politiken s. A. No. 312).

Lærebog i fransk for gymnasierne af Lyder Hermanstorff og N. Th. Wallem. *I.* Fransk elementærbog. Kra. 1901. 8. VIII S., 216 S. — *II.* Udvalg af den nyere franske litteratur med anmerkninger. Kra. 1902. 8. VI S., 1 Bl., 207 S, (Anm. af Carl Knap i Den høiere skole 1902, S. 24—28; [af A. Sinding-Larsen] i Morgbl s. A. No. 35; af *H.* i Aftpst. s. A. No. 295; af *—s.* i Berg. Tid. s. A. No. 38).

I Tids-Tavler *III.* (1874), S. 42—60 og 161—89: Forspillet til den franske Revolution af Edouard Laboulaye (oversat).

I Indbydelsesskrift til den off. Ex. i Aalesunds off. Skole *1876*, S. 3—79: Statsforfatningen i De forenede nordamerikanske Fristater efter Laboulaye: Histoire des États-Unis fremstillet.

I Folkevennen, *N. R. V.* (1881), S. 228—49, 322—52 og 395—423: Ludvig den Helliges Korstog. (Efter franske Kilder).

I Den høiere skole *1899*, S. 21—25: Nogle bemerkninger til reglementsudkastet for undervisningen i modersmaalet i gymnasierne. — *1902*, S. 117—20: Fransken i gymnasierne. — *1904*, S. 10—14: Anm. af Prøvehefte af H. Schjøth og Chr. L. Lange's Lærebog i verdenshistorien for gymnasierne.

I Norske universitets- og skole-annaler, *N. R. XI.* 238—40, *XII.* 221—22, *XV.* 345—46, *XVII.* 311—12 og *XVIII.* 307—311 har han meddelt særskilte Bemærkninger om Artiumsopgaverne i norsk Stil 1895—1902, foruden at han som Medlem af Censurkomiteen for skriftligt Modersmaal flere Aar har deltaget i Fællesudtalelser om samme Emne.

I Aftenbladet *1879*, No. 190: Anm. af Johan Storm's Engelsk Filologi I. — *1881*, No 23: Anm. af Dickens' Skitser i Udvalg ved J. Løkke; No. 45: Disciplenes Overlæsselse med Arbejde i de højere Skoler; No. 96 A: Anm. af Sundby og Baruël's Dansk-Norsk-Fransk Ordbog, H. 1—2; No. 284: De tyske Feriekolonier. — Desuden adskillige andre Skolebog-Anmeldelser og forskjellige Meddelelser, navnlig om udenlandske Skoleforhold.

I Aftenposten *1884*, No. 163 B og 174 A: Ny lexikalsk Literatur; No. 184 B: Anm. af Fr. Coppée's Smedenes Skrue, overs. af Molbech. — *1885*: Anm. af Dansk-norske digterværker til skolebrug udg. af Henrik Jæger. — *1886*, No. 72, 101, 102, 120 og 128: Fra den nyere franske Literatur. — *1887*, No. 130: Anm. af fransk grammatisk Literatur; No. 349: Anm. af Beretning om de lærde Skoler i Danmark af P. Linde; No. 680: Jules Claretie's sidste Roman. — *1888*, No. 22: Anm. af Sheridan's The School for Scandal, udg. af G. Wiesener. — *1890*, No. 237, 302, 428, 616 og 668, *1891*, No. 824, *1892*, No. 154, *1893*, No. 16, *1894*, No. 8: Ny fransk Literatur. — *1890*, No 465: Fra Fagernæs i Valders. — *1891*, No. 158: Anm. af V. Vedel: Studier over Guldalderen i dansk Digtning. — *1892*, No. 12: Skoleungdommens Forkjælelse; No. 448: Fra Høifjeldssanatoriet Sanderstølen. — *1894*, No. 436: Fra Søndre Aurdal, Valders; No. 484: Anm. af Sachs's Französisch-Deutsches Supplement-Lexikon; No. 500 og 509: Den unge Pige i de nyeste franske Romaner (efter „Allg. Zeitung"). — *1895*, No. 318: Anm. af A. Nørholt: Repetitionskursus i norsk stil. — Desuden har han i Aarene 1891—1895 leveret Uddrag af de højere Skolers Beretninger og kortere Notitser om Literatur m. m., oftest under Mærket ***.

I Morgenbladet *1890*, No. 390: Anm. af Bergen og Bergenserne af Henrik Jæger; No. 470: Anm. af A. Ræder's Lærebog i oldtidens historie for gymnasier. — *1896*, No. 511: Den nye Skolelov. — *1897*, Extrano. 36, 37 og 39, *1899*, Extrano. 3 og 19, *1900*, Extrano. 12: Fra den nyeste franske Literatur. — *1902*, Extrano. 8: Victor Hugo. — *1904*, No. 266: Anm. af O. A. Øverland: Norges historie 1814—1902.

I Bergensposten *1871*, No. 9, 10, 25, 31, 42, 49, 73, 114, 115, 304, 306 og 307: Fra et Ophold ved Pariser-Universitetet 1869—70 (derfra optaget i Særtrykket „Feuilletons-Artikler for Bergensposten" 1871); No. 208-211: Charles Dickens (overs. fra det Franske); No. 274—277: Shakespeare som Komiker (overs. fra Fransk). — *1872*, No. 201 og 207: Pariserinden (efter det Franske); No. 246, 248 og 249, *1874*, No. 5, 7 og 8: Anm. af The Life of Charles Dickens by John Forster; (1872), No. 297: Et Bryllup i Paris (efter H. Taine). — *1873*, No. 15, 21, 38, 252 og 256: Historiske Lærebøger i vore Skoler [af L. K. Daa, K. Tonder Nissen og L. Daae, S. Petersen, A. C. Erichsen]; No. 40, 43, 53 og 57: Vor Tids Ungdom (efter H. Taine) (ogs. særsk.

trykt sammen med „Bergen og Bergenserne“ af F. M. Wallem, se ovfr.). — *1874*, No. 227, 228, 231, 236 og 242: Guizot (Nekrolog). — *1875*, No. 62, 68, 73, 78, 80, 84, 90, 94, 96 og 143, *1876*, No. 13, 17, 19, 21, 159—161, 164, 167, 172, 173, 178, 185 og 192, *1877*, No. 39, *1878*, No. 31 - 36, 39, 42, 43, 96—100, 215, 220, 281, 282 og 286, *1879*, No. 2, 6, 22, 24, 28, 36, 40, 44 og 46, *1880*, No. 21, 25, 39, 45, 57, 71, 72, 106, 212, 214, 254, 260, 266, 268, 272, 278 og 284: Nutidens Yndlingsforfattere (Oversættelser efter udenlandske Kritiker). — *1876*, No. 227 og 229: Manglerne ved den amerikanske Konstitution (efter Walter Bagehot). — *1879*, No. 64, 73, 75, 76, 84, 85 A, 98 og 101: Franske Folkelivsbilleder (oversatte); No. 255, 267 og 273, *1880*, No. 33, 171 og 189: Franske Skitser (oversatte).

Wallengren, Hans Daniel Johan, blev født i Lund i Sverige den 8 Juni 1823, blev Student ved sin Fødebys Universitet 1842 og presteviet 1847. Efter at have tjenstgjort som Prest i Vestra Ljungby udnævntes han 1864 til Sogneprest i Farhult i Malmöhus Len, hvor han døde 25 Oktbr. 1894. Han blev 1884 Medlem af «Kongl. Fysiografiska Sällskapet i Lund».

* 1860 *Maria Magdalena Sjöström.*

Jfr. Nord. familjebok XVII. 171—72 af O. T. S.[andahl], hvor der er redegjort for hans Forfatterskab paa det entomologiske Omraade, dels i særskilt udgivne Skrifter, dels i svenske og udenlandske Tidsskrifter. I Norge har han udgivet:

Ett försök att bestämma en del af de utaf H. Strøm beskrifna Norska Insekter. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-selsk.s Forhandl. 1880. No. 2). Chra. 1880. 8. 31 S. (S. 24—31 indeholder Efterskrift af W. M. Schøyen).

Walløe, Herman A., Skibsfører af Tønsberg.

I Polyteknisk Tidsskrift *XII.* (1865), S. 122—24: Beskrivelse over et «Isvækningsapparat».

I Skilling-Magazin *1864*, S. 85—86: Isvækningsmaskine.

I Morgenbladet *1862*, No. 48: En Drage som Redningsmiddel i Strandingstilfælde. — *1865*, No. 109: Isbrydningsmaskine.

Walløe, Jens Lindahl, Søn af Kjøbmand *Hans W.* og *Inger Helene Hauff*, blev født i Slagens Annex til Sem 20 Decbr. 1836, blev Student med Laud fra Drammens lærde Skole 1855 og tog medicinsk Embedsexamen med Haud i Maj 1862. I Juni s. A. nedsatte han sig som Privatlæge i Grue, hvorfra han i Juli 1866 udvandrede til Nordamerika. Efter et Aars Ophold i Chicago slog han sig fra Høsten 1867 ned i Coon Prairie, Vernon County, Wisconsin, hvor han virkede som Læge til sin Død 4 Marts 1881.

* 1) *Mathilde Marie Walløe* (f. 13 August 1840, † 8 Septbr. 1865), hans Broderdatter, D. af Kjøbmand W. i Tønsberg.

* 2) Juli 1866 *Fredrikke Franck* (f. 14 Marts 1843), D. af Gaardbruger Fredrik *August F. i Grue* og Olea Kornstad.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 482—83.

I Morgenbladet *1868*, No. 164: Norske Lægers Udsigter i Amerika.

Walnum, Svend Borchmann Hersleb, Søn af Proprietær *Jonas Greger W.* († 9 Marts 1838) og *Else Marie Meier Hersleb* (÷ 1838), blev født paa Gaarden Nordherø i Herø Sogn i Helgeland den 18 Februar 1816. Efter først at være blevet undervist af sin ældre Broder, der var residerende Kapellan til Alstadhaug, kom han til sin Morbroder Professor S. B. Hersleb, som tog sig faderlig af ham og førte ham frem til Artium, som han bestod med Haud 1836. Han tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1841, og efterat han i nogen Tid havde været Lærer ved Borgerskolen i Tønsberg, blev han 4 Oktbr. 1844 beskikket til personel Kapellan i Vanse, hvilket Kald han efter Sognepresten Chr. Wulff's Død den 3 April 1847 selvstændig bestyrede, indtil han 5 April 1848 blev personel Kapellan i Homedal i Nedenes. Han blev den 14 Februar 1851 udnævnt til Prest ved Bergens Strafanstalter, 8 Juni 1855 efter Ansøgning fra en stor Del af Menigheden residerende Kapellan til Nykirken i Bergen og 8 Juni 1864 Sogneprest ved samme. Den 29 Oktbr. 1888 erholdt han efter Ansøgning Afsked fra sit Embede fra 1 Maj 1889 og døde allerede 5 Juli s. A. Han blev R. St. O. O. den 21 Januar 1880 «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

* 17 Juni 1846 *Anne Elisabeth Lovise Suur* (f. 1 Juni 1817, ÷ 1 Februar 1898), D. af ovennævnte Sogneprest Jacob Rosted S.

Jfr. D. Thrap: Bidrag til den norske Kirkes Historie i det 19. Aarh. II. 371—78; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. 125—26; Norges land og folk X. Lister og Mandals amt II. 439; Berg. Aftbl. 1 Maj, 6 Juli og 9 Juli 1889 samt 3 Septbr. 1890 (hvor en Mindesang er trykt); Bergpst. 1880, No. 183 og 185.

En liden Samling af Psalmer til Brug ved huuslig Andagt. Chra. 1847. 8. 1 Bl., 125 S.

To Afskedsprædikener. Chra. 1848. 8. 31 S. — Andet Oplag. Arendal 1849. 8. 31 S.

Fem Juleprædikener. Arendal 1849. 8. 63 S.

Trende Afskedsprædikener. Udgivne efter Opfordring. Chr.sand 1851. 8. 38 S.

En Missionsprædiken. Bergen 1852.

Om Mormonerne. (Efter Opfordring aftrykt efter „Søndagsblad for Lutherske Christne", No. 29, 30, 31 og 32). Bergen 1852. 16. 39 S.

Bemærkninger i Anledning af Dr. M. F. Schmaltz's Prædiken, holden i St. Mariæ Kirke i Bergen paa 7de Søndag efter Trefoldighed 1854. Bergen 1854. 8. 38 S. (Anm. af W. i Bergpst. 1854, No. 69; i Berg. Blade f. A. No. 85; i Chra.-Pst. No. 2249).

„Vogter Eder for de falske Propheter!" Et Advarsels-Ord imod Mormonerne. Bergen 1855. 8. 30 S.

Om Daaben. Betragtninger over den 9de Artikel af den augsburgske Konfession. Aftryk af „Sondagsblad for lutherske Christne“. Tromsø 1856. 8. 40 S.

Foredrag i Anledning af vore Dages Strid om Daaben og Kirken. Bergen 1858. 8. 2 Bl., 58 S. (Et Indlæg i den af G. A. Lammers vakte Strid; anm. i Norsk Kirketid. 1859, Sp. 155; i Kirkl. Folkebl. 1858, S. 320; i Chra.-Pst. f. A. No. 297).

Prædiken paa 19de Søndag efter Trefoldighed. Udgivet af det religiøse Tractatselskab i Bergen. (No. 147). [Bergen] 1860. 8. 16 S. (Uden særskilt Titelblad).

„Det er godt at Hjertet styrkes ved Naaden“. Tale paa Traktatselskabets 31te Stiftelsesdag den 17de September 1863. Udgivet af det religiøse Traktatselskab i Bergen. (No. 161). [Bergen] 1863. 8. 16 S. (Uden særskilt Titelblad).

Foredrag mod Baptismen. Bergen 1872. 8. 56 S. (Jfr. K. Krogh-Tonning i Luth. Kirketid. N. R. VII. 87 fg.; H. m. f. i Berg. Tid. 1872, No. 46).

Et Formaningsord til Nykirkens Menighed. Bergen 1875. 8. 16 S.

Betragtning over Nadveren. [Bergen 1876]. 8. 23 S. (Uden særskilt Titelblad). (Herimod udgav J. D. P. Stub „Foredrag over Nadverlæren“, Bergen 1877).

Hvad bør mig at gjøre, at jeg kan vorde salig? Foredrag. Bergen 1876. 8. 105 S. (Anm. i Bergpst. 1876, No. 85).

Et kjærligt Formaningsord til Nykirkens Menighedslemmer. Bergen 1877. 8. 20 S. (Jfr. C. [Holfeldt-Houen] i Berg. Adr. 1877, No. 298 B).

Evangelisk Bønnebog for Hjemmet, udgiven af Bergquist. Oversat fra Svensk. Bergen 1877. 8. 1 Bl. (Titelbillede), 224 S.

Prædikener over Kirkeaarets Evangelier. Bergen 1880. 8. 1 Portræt, 5 Bl., 509 S. (Anm. i Luth. Ugeskr. 1882 II. 445—46).

Han var Redaktør af Søndagsblad for Lutherske Christne, Aarg. I—IV, Bergen 1852—1856. 4., — Aarg. I. (1852—1853) sammen med J. B. Lund og Chr. Nygaard, Aarg. II—III. (1854—1855) sammen med Chr. Nygaard.

I Prædikener af norske Geistlige (Chra. 1856) *I.* 260—71: Anden Søndag efter Paaske; *II.* 138—47: Fjortende Søndag efter Trefoldighed.

I Foredrag og Forhandlinger ved det kirkelige Stiftsmøde i Bergen 1870, S. 53—58: Indledningsforedrag om Konfirmationsordningen.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Prædikener, udg. ved D. Chr. Frich og H. Halvorsen, 1. Række (1887), S. 118—25: Fastelavns-Søndag. — 2. Række (1888), S. 48—55: Nytaarsdag.

I Norsk Missions-Tidende *X.* (1854), S. 1—9: Missionstale.

I Norsk Kirketidende *1856*, Sp. 34—36: Mormoner i Bergen.

I Morgenbladet *1874*, No. 275: Nogle Ord i Anledning af Ludv. Lindemans Salmemelodier og hans Udtalelser i „Morgenbladet“ [No. 215 A] om Kirkesangen (jfr. ovenfor B. I. 190).

I Bergensposten *1860*, No. 25 (om ukristelige Bøger, r. J. i No. 23). — *1876*, No. 5: Advarsel mod Baptisterne. — *1877*, No. 286 og 287: Svar til Hr. Baptistmissionær Hübert paa hans frimodige Ytringer i Bergensposten No. 262, 268 og 274.

I Bergens Adressecontoirs Efterretninger *1880*, No. 198: Tale ved Ole Bulls Grav.

Walsen, Johan, «Student».

Høitidernes gudelige Morgen- og Aften-Andagt i Sange og Bønner, tilligemed Sange og Bønner til den Dag der gaaes til Guds Bord m. m. Bergen [Maj] 1838. 8. 7½ Ark.

Walstad, Ole Christensen, Søn af Gaardbruger *Christen Olsen W.* og *Anne Jakobsdatter*, blev født paa nedre Valstad i Fenstad Sogn paa øvre Romerike den 11 — ikke 10 — August 1799 og levede som Gaardbruger paa Fædregaarden hele sit Liv. Han blev stærkt greben af den politiske Bondebevægelse omkr. 1830, og som allerede voxen Mand modtog han Vejledning i skriftligt Brug af Bogmaalet og i Grundlovsfortolkning af den omvankende Journalist cand. jur. G. F. Krogh (jfr. nærværende Værk, B. III. 371). Han hørte til de ivrigste Talere ved «Odelsbøndernes» Syttendemajfester, ialfald fra 1832, og fra hans Gaard spredtes Wergeland'ske og andre folkelige Skrifter ud over Bygden. Han valgtes til Valgmand 1832 og til 2den Suppleant for Akershus Amt til Storthinget 1833, efterat han ved første Afstemning havde faaet ligesaa mange Stemmer til Thingmand som Kaptejn Mariboe, og blev derefter Amtets 3dje Repræsentant paa Storthingene 1836 og 1836—37; til Storthinget 1839 rak han ikke længere frem end til 1ste Suppleant, men gjenvalgtes siden uafbrudt til Thingmand fra 1842 til 1869. Paa de to sidste Storthing, hvor han mødte, sad han i Lagthinget; han var Medlem af Valgkomiteen fra 1848 og af Fuldmagtskomiteen ligeledes fra 1848, kun ikke i 1854, videre af Budgetkomiteen 1836, Gage- og Pensjonskomiteen 1836—37, 1842—45 og 1857—69, Protokolkomiteen 1848—54, Adresse- og Reglementskomiteerne 1848, Adresse- og Arbejdersagskomiteerne 1851, Komiteerne om Neutralitetsbevilgningen 1854, om Fængselsloven 1857, om Brændevinsafgiften 1858, om Statholdersagen 1860 og om Krigen i Danmark 1864; han valgtes til Medlem af Kroningsdeputationerne 1848, 1851 og 1854 og var Medlem af Kroningsdeputationen til Trondhjem 1860 og af Deputationen til Femtiaarsfesten paa Ejdsvold 1864. I 1870 frabad han sig Gjenvalg til Storthinget. Han var Medlem af de kgl. Kommissjoner af 3 August 1850 om Husmandsloven, af 3 Oktbr. 1859 om Juryens Forenelighed med Grundloven, af 16 Februar 1861 om Skattevæsenet og af 14 Decbr. 1867 om Embedsmænds Løn. Han var Medlem af Tilsynskommissjonen for den højere Landbrugsskole paa Aas fra 1864 til 1872. I sin Hjembygd valgtes han strax i 1837 ind i Herredsstyrelsen, hvis første Ordfører han blev, og hvor han siden stadig var Medlem, i 16 Aar som Ordfører; tillige var han mangeaarig Forligelseskommissær og Bestyrer for Bygdemagazinet. Han blev R. W. O. 1864 og R. St. O. O. 21 August 1866 «for statsborgerlig Fortjeneste». Han døde paa sin Hjemgaard den 22 Juli 1877.

* 1) 23 Oktbr. 1823 Enken *Inger Birgitte Evensdatter øvre Valstad* († 17 Septbr. 1854).

* 2) 22 Novbr. 1855 Enken *Berthe Marie Pauline Kristofersdatter Frogner* († 30 Septbr. 1870, 65 Aar gl.).

* 3) Enken *Elen Marie Johannesdatter Ihle* († 22 Maj 1892).

Portræt med Biografi i Norsk Folkeblad I. (1866), No. 39 [af M. Ø. Berg]; i Illustr. Nyhedsbl. XV. (1866), S. 165—66; i Skilling-Magazin 1868, S. 525—27; i Ny illustr. Tid. IV. (1877), S. 241—42; i Verdens Gang 1877, No. 91. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 142. — *Nekrologer* i Morgbl. 1877, No. 206 A, jfr. No. 211 A; i Dagbl. No. 171; i Aftbl. No. 171; i Aftpst. No. 171; i Norsk Afholds-Tidende, S. 49; jfr. Ugebl. f. Frederiksstad s. A. No. 64. — *Bidrag til hans politiske Karakteristik* findes paa mange Steder i Samtidens Presse, se saaledes Den Constitutionelle 1836, No. 125 [af C. Fougstad]; Statsborgeren XIX. 233 fg.; Skildringer af 13de ordentlige Storthing (Chra. 1851), S. 17; Nationalbl. 1852, No. 1 af Rolf Olsen; Krydseren 1852, No. 145; Aftbl. 1859, No. 39, 48, 57, 58, 98, 99, 103, 104 og 105; 1863, No. 99; Morgbl. 1859, No. 59 [af A. B. Stabell]; 1863, No. 125; 1868, No. 122 og 124; Folketidende I. (1865—66), No. 26 og 1870, No. 9 af S. Jaabæk; Dagbl. 1870, No. 75 [af P. R. Krag]. Om Hædersgaver til ham se Morgbl. 1841, No. 157 og 1865, No. 264. Om et Injuriesøgsmaal mod G. Thesen i 1836 se Statsborgeren XX. 100—101, XXI. 224 og XXIII. 198—99 (jfr. ovenfor B. V. 692).

Samtale i et Bondeselskab. Et Bidrag til at opklare Begreberne om Afholdssagen blandt den norske Landalmue. Af Gaardbruger Ole Walstad. Chra. 1850. 16. 58 S. (Anm. [af P. A. Munch] i Morgbl. 1851, No. 225). — Andet Oplag. Chra. 1852. 16. 58 S. — Tredie Oplag. Chra. 1862. 16. 58 S.

En Budstikke. Politisk Betragtning [i Anl. af Johan Sverdrups Tale paa Hamar, Dagbl. 1872, No. 173] af tre Oplandsbønder [ɔ: Chr. Huseby, Thrond Ryen og Carl Steensgaard med Bistand af O. W.]. Chra 1872. 8. 8 S. (Jfr. Randgloser i Dagbl. 1873, No. 8, hvortil Svar fra de tre Oplandsbønder i En Budstikke. No. 2. Chra. [25 Jan.] 1873. 8. 8 S., uden særskilt Titelblad).

Tanker angaaende den foreslaaede Forandring i vor Regjeringsform, tilegnet den norske Gaardbrugerstand. Chra. 1876. 8. 1 Bl., 102 S. (Anonymt).

I Folkeblabet, red. af P. P. Flor, 1832, No. 22: Tale den 17 Maj. (Da dette Referat af Talen var indført her uden W.s Vidende og i forvansket Form, lod han en ny, korrekt Gjengivelse trykke i s. Bl. No. 27, jfr. No. 37).

I Morgenbladet *1834*, No. 223 (om et Angreb paa P. Fauchald af X. i No. 170, Svar fra en Indſ. i No 233, hvortil W. i No. 277 med Svar af X. i No. 313, jfr. Z. i Statsborgeren XIV. 130 fg.). — *1835*, No. 362 [ang. Beskyldningerne mod Valgmændene for Akershus Amt]. — *1843*, No. 12 [om Hestekjødsagen]. — *1849*, No. 317 og *1850*, No. 11 (ang. Centralagerdyrkningsseminarium, jfr. Morgbl. 1849, No. 309 og 329 af S. A. og T. N. Rigstid. 1849, No. 292 og 294); No. 98 (Svar til en Indsender i Rigstidenden 1850, No. 8); No 147, 162, 235 og 313: Jens Hovind & Kand. Qvigstad mod Sparebanken i Fenstad. — *1851*, No. 12: Forslag til 13de ordentlige Storthings Odelsthing [til Lov om Rentefoden] (jfr. Drammens Tid. f. A. No. 22 og 29). — *1852*, No. 211: Et Blik paa Fattigvæsenet [ɔ: Forslag om Forbud mod Fattigfolks Giftermaal uden Garanti] (jfr. No. 238 af K. [ɔ: Tormod Knudsen?], No. 240 af O. T. Krohg og No. 254; Den norske Tilskuer I. 380—84; Drm. Tid. 1852, No. 233; Svar

fra W. i Morgbl. *1853*, No. 50, jfr. Krydseren s. A. No. 199, 200 og 203). — *1856*, No. 238 (Opfordring til G. Aasgaard om at fremstille de Grunde, hvorfor han ikke stemte paa W. til Storthingsmand, jfr. No. 216 og 265 af Aasgaard, Gjensvar af W. i No. 280). — *1861*, No. 355 [Tale ved Kongens Tilbagereise til Stockholm]. — *1864*, No. 29 [Tale for Sorenskriver i Nes R. Borchsenius ved dennes Bortrejse]. — *1868*, No. 89 A: Om Storthingsvalget i Akershus Amt, fremstillet til Overveielse (jfr. Modbemærkninger i No. 114 A). — *1870*, No. 127 [Frasigelse af Gjenvalg til Storthinget]; No. 169 [om Rentesagen]. — *1873*, No. 129 A: Fremstilling af en Sag paa øvre Romerige i Akershus Amt, mellem O. Bodding, O. G. Rotnæs, H. Klodsbodding og R. Rønaas contra Albert Bøhn (jfr. No. 134 A af Johan Collett, No. 145 A af A. Arntzen, hvortil Svar af W. i No. 153 A); No. 163 A: Striden om Storthingsvalget i Akershus Amt; No. 354 A: Tids-Tavler udgivne af Ludvig Kr. Daa [om Sverdrup og Akershusvalget i B. II. 276—86 og atter i B. III. 64—73, hvortil Svar af W. i Morgbl. 1874, No. 62 med Gjensvar af Daa i Tids-Tavler III. 160]. — *1876*, No. 53 A: Lidt om Sagen angaaende Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger (jfr. Dagbl. s. A. No. 50, hvortil W. i Aftpst. No. 74).

I Den Norske Rigstidende *1848*, No. 234 (om Statsraadernes Adgang til Storthinget, jfr. No. 224).

I Arbeider-Foreningernes Blad *1853*, No. 32 (om Kand. E. Qvigstads Frikjendelse for hans ærekrænkende Beskyldninger mod W., jfr. Et Par Spørgsmaal i No. 30).

I Fædrelandets Ven *1855*, No. 11—13: Foredrag i et Afholdsmøde i Næs.

I Aftenposten *1883*, No. 156 A, 158 A, 161 A og 167 A: Smaatterier fra Ole Valstads Pen. (Efter egenhændige Optegnelser [om hans Storthingsliv, meddelt ved E. F. B. Horn]).

Walsøe, Jacob Nicolai, efterfølgendes Broder, blev født i Lødingen 1821, kom som 7-Aars Gut i Huset hos Sorenskriver Blom i Salten, hvor han i 11-Aars Alderen begyndte at arbejde paa Kontoret, og var fra sit 15de til sit 18de Aar hos Sorenskriveren i Tanen. 1839—1840 var han i Kristiania for at uddanne sig som Kunstmaler, men maatte saa atter til med Kontorarbejde, denne Gang hos en Embedsmand paa Helgeland. Han begyndte nu at experimentere med Opfindelser til Skydning og Fangst af Hval og foretog Rejser til Kristiania og Tromsø for at faa nogen med sig til Udnytning af sine Opfindelser, men forgjæves. Rejsen til Tromsø førte derimod til, at han i 1853 blev beskikket til Lensmand paa Karlsø, hvilken Stilling han beholdt til 1861. Om Vintrene var han imidlertid for det meste i Trondhjem, hvor han fik en Stilling som Maltkontrollør, og hvor han arbejdede med at konstruere en Notbindingsmaskine; for dennes Skyld var han i England 1860—1863 og opholdt sig derefter i Kristiania; men Pengemangel hindrede ham i at realisere sine Projekter. Han omkom ved Drukning i Akerselven 18 Oktbr. 1869.

⚭ 1853 *Hanna Lovise Figenschou* (f. 2 Januar 1826); hun er nu gift Schjølberg.

I Polyteknisk Tidsskrift *XI.* (1864), S. 146—50: Beskrivelse over en Maskine, hvormed alleslags Fiskenet kunne væves. (Jfr. s. Tidsskr. V. 369—73 og Opfordring fra W. i Aftbl. 1860, No. 148).

I Morgenbladet *1869*, No. 164: Mere om Voteringsmaskiner. (Jfr. No. 168 B).

Walsøe, Peter Brechan, Søn af Gaardbruger *Hans W.* og *Elisabeth Margrethe Brechan,* blev født i Lødingens Prestegjeld 1817, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1836 og tog Examen philosophicum med Laud 1837. Han blev ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet 1839 og udnævnt til Fuldmægtig i samme Departement 5 April 1873, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning erholdt Afsked 21 April 1883. Han døde ugift i Kristiania 2 August 1890.

Kongeriget Norges Stats-Calender for Aaret *1853*. [Udgivet af P. B. W.] Chra. 1853. 16. 2 Bl., 309 S.

I Asbjørnsen's Norske Folke-Eventyr, ny Samling (Chra. 1871), har han meddelt Eventyret „Røderæv og Askelabben", S. 65—73.

Walter, Ole Nicolai Schjerdahl, Søn af Sø- og Landkrigskommissær *Christian Frederik Nicolai W.* (døbt 6 Novbr. 1764, † 23 August 1855, — jfr. Chra.-Pst. 1852, No. 1266) og *Gunhilde Marie Grevle* (døbt 16 Oktbr. 1765, † 13 Novbr. 1816), blev født i Kristiania 3 Februar 1806, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1826 og tog i Septbr. 1834 medicinsk Embedsexamen. Han blev 23 Decbr. 1834 udnævnt til Kompanikirurg og fungerede tillige som konstitueret Korpslæge i Kristiania, blev 13 Maj 1835 udnævnt til Distriktslæge i Vestfinmarken med Bopæl i Hammerfest, 12 Januar 1841 til Distriktslæge i Jæderen og Dalene med Bopæl i Ekersund og 28 Maj 1845 til Distriktslæge paa Voss, hvor han døde efter lang Sygdom 17 Februar (ikke Maj) 1850.

* 1841 *Marie Lovise Harris* (f. i Larvik 7 April 1822, † 11 Juli 1899), D. af Skibskaptejn Nils Boesen H. og Anne Henrika Schwingel.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 483.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben *I.* (1840), S. 48—50: Et Par Ord om den i Finmarken herskende Skjørbug. — *V.* (1842), S. 313—14: Tvende med Held behandlede Tilfælde af Epilepsie. — *VII.* (1844), S. 14—16: Om Blysukkeret imod Kighoste.

Walther, Carl Ludvig Arup, Søn af Kjøbmand og Fyrvogter *Wilhelm W.* og *Marthe Stange,* er født i Flekkefjord 15 Juni 1842, disciplinerede ved Apotheket sammesteds og tjente som Medhjælper ved Apotheker i Stavanger og paa Kongsvinger, indtil han tog farmaceutisk Examen med «Godt» i Decbr. 1867. Fra Sommeren 1868 var han ansat ved Elefantapotheket i Kristiania og oprettede samtidig et farmaceutisk Engagementskontor, fik 22 Decbr. 1885 Bevilling som Apotheker paa

Sandnes og 11 Juli 1898 Bevilling til at drive Apotheket «Ørnen» paa Fredrikshald.

* 25 Oktbr. 1876 *Anna Rebekka Knudsen* (f. 26 August 1854), D. af Skomager Hellik K. i Kristiania og Margrethe Svendsen.

Jfr. J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 155—56.

Apotheker- og Farmaceut-Kalender for Norge. Udgivet af Farmaceuterne W. Ring og C. Walther. Chra. 1873. 8. 23 S. — [2. Udg.] Udg. af C. Walther. Chra. 1878. 8. 39 S. — Tredie Udgave. Chra. 1880. 8. 37 S. — Fjerde Udgave. Chra. 1883. 8. 35 S., 3 upag. S. — 2det Tillæg til 4de Udgave. Chra. 1885. 8. 12 S.

Walther, Lorentz Wilhelm, Søn af Taxadør ved Kjøbenhavns Toldbod *Lauritz W.* (f. 1724, † 11 August 1788) og *Karen Ibsen Ring* (f. 1726, † 21 Juni 1797), blev født i Kjøbenhavn 2 Februar 1767, blev Student med Laud 1784 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Septbr. 1794. Han var ansat som Kandidat ved Frederiks Hospital 1791—1796 og blev 7 Juli 1796 kreeret til *Dr. med.* ved Kjøbenhavns Universitet. Sammen med ovennævnte Dr. Hans Munk berejste han 1796—1797 ifølge kgl. Befaling Kristianssands Stift i Anledning af Radesygen og blev 4 Januar 1799 udnævnt til Landfysikus i Flekkefjord samt til Læge ved Radesygehospitalet sammesteds. Paa Grund af svækket Helse fik han efter Ansøgning Afsked fra sit Embede 2 Juni 1823, men bestyrede det dog under Ledigheden 1824. Han døde i Flekkefjord 6 Novbr. 1830.

* 29 Septbr. 1797 *Anne Maria Beer* (døbt 5 Marts 1772, † 24 Oktbr. 1861), D. af Kjøbmand Jens Henrik B. i Flekkefjord og Ellen Bolette Færrøe.

Nekrolog i Eyr. VI. 80. Jfr. Hundrup: Doctores medicinæ, S. 199—200; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 483—84; Personalhist. Tidsskr. VI. 126; Physic., oecon. og med. Bibliothek II. (1794), S. 458.

Dissert. inaug. de asphyxia præsertim neonatorum. Hafn. 1796. (Jfr. Hartenkeil's Med.-chirurg. Zeitung, 1ster Ergänz.-b. 1798, No. 29).

Wang, Christian Colbjørnsen, Broder af nedennævnte Johan Storm W., blev født 1805 i Vaage, hvor Faderen da var Sogneprest. Han var en Tid Kjøbmand i Kristiania, udvandrede omkring 1840 til Amerika, men vendte tilbage efter faa Aars Forløb. I Aarene omkring 1850 havde han «Hotel for Rejsende» i Kongens Gade i Kristiania, fra 1856 var han Brændevinskontrollør, først i Kristiania og fra Slutten af 70-Aarene paa Hamar, indtil han tog Afsked i 1889. Han døde paa Hamar 15 Februar 1892.

* 1) *Engel Throndsen* (f. 1805, † 15 Februar 1885), D. af Overtoldbetjent T. i Filtvedt.

* 2) 10 Juli 1888 *Cordelia Christine Lovise Tønsberg*, D. af ovennævnte Generalkonsul N. Chr. T.

Jfr. Arbeider-Foren.s Blad 1852, No. 15 (Spottedigt); s. Bl. 1854, No. 29 (i Anl. af, at han havde ansøgt Storthinget om Stipendium til en Sjørejse i tropiske Farvande i videnskabeligt Øjemed, hvilket Andragende refereredes i Storthinget 5 August 1854, men ikke kom til Behandling); Østerdalens Avis 1868, No. 42, hvortil *A.* i Jaabæks Folketid. IV. (1868), S. 89—90.

Couard's Postille over Epistlerne. Oversat. 1ste H. Chra. 1849. 8. 80 S.

Hvad er Kirken? Et Spørgsmaal for vor Tid af Præsten J. C. Ryle, oversat, samt Luthers Ankomst til Worms 1521. Chra. u. A. 8. 48 S.

Kapitain Hedley Vicars's Liv og Død. Af Forfatteren til «The victory won» [ɔ: Catherine Marsh]. Oversat fra Engelsk [af C. C. W.]. Chra. 1859. 8. 1 Portr., 1 Bl., II S., 268 S. — Andet Oplag. Chra. 1860. 8. 1 Portr., 1 Bl., II S., 268 S. — 3die Oplag. Chra. 1863. 8.

Den hellige Augustin's Betragtninger til alle Kirkeaarets Søn- og Festdage samt Morgen- og Aftenbøn. Oversat fra Tydsk [af C. C. W.]. Drammen 1861. 16. 220 S.

Skriftmæssige Levnets-Regler af August Herman Francke. Oversat fra det Tydske. Chra. 1861. 8. 35 S.

Fire Bøger om Christi Efterfølgelse af Thomas à Kempis 1441. Oversat fra den latinske Original og Joh. Arndts tydske Oversættelse. Chra. 1861. 16. XVI S., 240 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1861, Sp. 638; i Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 168).

Om de ældste Christne, deres Liv, Gudstjenester, Sakramentforvaltning m. m., udarbeidet fornemmelig efter „Caves ældste Christendom", samt Eusebius's og Westermeiers Kirkehistorier. Chra. 1862. 16. 96 S.

Mormonernes Lære fordømmes af den Hellige Skrifts og Historiens Vidnesbyrd som en farlig og falsk Lære; tilligemed Joseph Smiths Levnetsbeskrivelse, oversat. Samt Luthers Bøn i Worms m. m. Chra. 1862. 8. 48 S.

De Troendes Kors og Trængsel her paa Jorden, men evige Glæde og Salighed i Himmelen, og De Ugudeliges Lykke i dette Liv, men evige Fortabelse og Pine i Helvede. En Betragtning over Luc. 16, 17—31 af Gabriel Florén. Oversat fra det Svenske. Chra. 1862. 16. 128 S.

Apostlernes Gjerninger forklaret i Bibellæsninger af W. F. Besser. Oversat fra det Tydske. D. 1—2. Chra. 1863—1865 [ɔ: 1864]. 8. *I.* VI S., 520 S. — *II.* IV S., 564 S.

Amadeus Kreutzbergs [ɔ: Philipp B. S. v. Schütz] gudelige Betragtninger for hver Dag i Aaret. Oversat fra Tydsk. D. 1—2. Chra. 1864. 8. Første Del. VI S., 401 S. — Anden Del. 456 S. — Andet Oplag. D. 1—2. Chra. 1881. 8. Første Del. 407 S. — Anden Del. 456 S.

De Troendes aandelige Skatkammer af Mag. Stephan Prätorius. Udgivet af Mag. Martinius Statius. Oversat fra Tydsk [af C. C. W.]. Chra. 1866. 8. 5 Bl., 231 S., 1 Bl.

Præsten Hewitsons Liv, Embedsvirksomhed og salige Død. Frit oversat [af C. C. W.] efter 6te engelske Udgave. Med Forord af Pastor Schiørn. Chra. 1866. 8. VI S., 1 Bl., 304 S.

Af Fædrelandets Ven var han Medudgiver i Bladets 1ste Halvaar (1852, No. 1—25).

Trykt 21 Juni 1904

Wang, Hans Gotfred, blev født i Kristiania 1796. Han var Kontorist hos Sorenskriveren paa Ringerike i 5 Aar og i Jarlsberg i 2 Aar, blev 1830 ansat som Underfoged i Tønsberg, fra hvilken Stilling han tog Afsked 1854. Her var han tillige Formandskabssekretær fra 1838 og Forligelseskommissær fra 1853—1882. I 1840 overtog han Thranes Bogtrykkeri og var Avisudgiver i omtrent 15 Aar. Under Thraniterbevægelsen stiftede han den første Haandværkerforening i Tønsberg og repræsenterede Byen paa Storthinget 1851 (Medlem af Decisjonskomiteen). Han døde i Tønsberg 12 Februar 1883.

* *Karen Henrikke Lunde* (f. 1816, ÷ 26 Marts 1891).

Nekrolog i Tønsbergs Blad 1883, No. 19. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 142.

Han ejede og redigerede Tønsbergs Tidende, som udkom fra 1840 2 Gange ugentlig i omtrent 15 Aar. «Han havde en ikke almindelig literær Begavelse og skrev endogsaa i sine sidste Aar ret vakre Digte. Ogsaa for Malerkunsten havde han Anlæg, og denne var det hans kjæreste og stadigste Beskjæftigelse at sysle med; flere Billeder af ham har været udstillede i Kristiania Kunstforening, og adskillige er blevne solgte. Han befattede sig ogsaa med Træskjæreri og forsynede i sin Tid selv sin Avis med Træsnit.»

Wang, Herman, Pseudonym for **O. S. Hverven.** Denne var Sergeant ved Kristiania Bataljon, men tog Afsked Høsten 1879, idet han som Motiv opgav, at han var Fritænker og Republikaner. Han rejste i Februar 1880 til Amerika, hvor han afændrede sit Navn til *O. S. Herwin*, men vendte tilbage det følgende Aar og averterede sig som Vejleder for Emigranter. Senere tog han fast Bopæl i Amerika.

Jfr. Berg. Afthl. 7 April 1881 af *A.*

I Verdens Gang *1879*, No 83 og 100: Basaren paa Youngstorvet; No. 89: Helgesensgade; No. 92: Gift og Galde; No. 94: En Spaadom; No. 107: Hedemarksvalget [ɔ: om L. Twre]; No. 109: Rene Ord; Myrmændene; No. 118: „Snedkerens Ko"; Højres Limpinder; No. 128 og 143: Vejvæsenets Arbejdere; No. 140: Noget at tænke paa; No. 151: Brandvæsenets Sjef; No. 152: Bjørnsons Foredrag; No. 151 og *1880*, No. 20: Kristianialiv; (1880) No. 8: Lidt om Gauker; No. 26: Til Amerika; No. 41: Fra Amerika; No. 90: Norske Udvandrere i Chicago; No. 93: I Vestens Prærier; No. 100: Amerikanske Strejftog; No. 106: Fra mine Stensliderdage; No. 111: Fra Amerika; No. 142: Præsidentvalget i Amerika.

I Oplandenes Avis *1881*, No. 56: Nordmændene i Amerika.

I Amerika skrev han i 1880 i Minneapolis-Bladet Budstikken, og senere findes bl. A. Bidrag af ham i Chicago-Bladet Norden (saaledes et Flagdigt 17 Maj 1894, optrykt i Berg. Tid. s. A. No. 169).

Wang, Johan Storm, Søn af Sogneprest i Vaage *Marcus Frederik Bang W.* (f. 1760, ÷ 5 Januar 1814, — jfr. om ham Ivar Kleiven: Segner fraa Vaagaa, S. 264—66) og *Johanne Munch* (en Søster af foran-

nævnte Biskop J. St. M.), blev født i Trysil, hvor Faderen da var Prest, i Maj 1800 (døbt 1 Juni). Han var en Tid Handelsbetjent i Drammen, levede siden af literære Arbejder i Kristiania og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1829. Efter at have taget Andenexamen begyndte han at studere Theologi, men opgav dette paa Grund af tiltagende Sygelighed, flyttede derefter til Bergen og døde ugift i Molde den 12 Decbr. 1849.

Daleblomster. [Kra. 1823]. 8. S. 97—292. (Kun med Omslagstitelblad, uden Angivelse af Forfatter, Trykkested eller Aar; er i Virkeligheden kun et Hefte af Iduna IV., se nedenfor. Anm. i Tilskueren 1824, No. 38, hvortil Hermoder VI. 255—56).

Asbrandurs Fest. [Skuespil, med to Indledningsdigte til Kronprins Oscar og Kronprinsesse Josephine.] Chra. 1824. 8. 52 S. (Forf. overrakte dette Digt til Kronprinsen, da denne som Vicekonge kom til Kristiania, og modtog som Belønning af ham 100 Spd. i 2 Aar for at fortsætte sine Studier).

Taterqvinden. Original Fortælling. D. 1—2. Chra. 1836. 8. Første Deel. 116 S. Anden Deel. 142 S., 1 Bl. (Særskilt aftrykt af Bien, B. 16). — [Nyt Optryk]. Stubbekjøbing. 1865. 8. 312 S. — [Nyt Optryk med Titelen Taterkvinden Grisilla]. Minneapolis 1877. 8. 162 S. — [Nyt Optryk]. «Vort Land»s føljeton. Kra. 1902[—1903]. 8. 244 S. (Trykt som Udklipningsføljeton i Vort Land 1902, No. 83 - 1903, No. 69).

Skottertoget eller Slaget ved Kringen, historisk-romantisk Skildring. D. 1—2. Chra. 8. Første Deel. 1836. 1 Stentryk [ɔ: Sinclars-Støtten], 1 Bl, IV S., 1 Bl, 268 S. Anden Deel. 1837. II S., 422 S. (Anm. af M.[unch] R.[æder] i Intelligentsblad f. Kunst, Lit. etc., Tillægsblad til Bien, 1837, No. 2, S. 4—11; af J. C. H.[auch?] i Søndagen, Følgeblad til „Dagen", Kbh. 1838, No. 43 fg.). — Andet Oplag. D. 1—2. Thjm. 1869. 8. Første Del. 1 Bl, 212 S. Anden Del. 333 S. — [Nyt Optryk]. D. 1—2. „Buskeruds Blads" Føljeton. [Drammen 1889]. 8. *D. 1.* 203 S. *D. 2.* 313 S. (Trykt med erhvervet Ret som Udklipningsføljeton i Busk. Bl. 1889, No. 5—137). — [Nyt Optryk]. D. 1—2. Chicago 1894. 8. *D. 1.* 215 S., med 2 Billeder. *D. 2.* 331 S., med 4 Billeder.

Maja. Vaargave for 1838. Udgiven. Chra. [1838]. 8. 1 Bl., VII [ɔ: VI] S., 328 S. (Heri er af ham S. 1—322: Maja, original Fortælling. Jfr. Breve fra Henrik Wergeland, S. 144. Fortællingen er optrykt i Buskeruds Amtstidende 1887, No. 17—68).

Kong Sverre eller Hakon Sverresøns første Kjærlighed. Drama i fem Akter. Chra. 1838. 8. 2 Bl., 108 S.

Sommeren i Christiania, Høsten i Kjøbenhavn og Nytaarsaften i Bergen. En original Fortælling i 3 Afsnit. Bergen [1841]. 12. 1 Bl., 547 S., 3 Stentryk [Prospekter af Kristiania, Kjøbenhavn og Bergen].

Den Navnløse. En Novelle grundet paa et Sagn fra det forrige Aarhundrede. Molde [Juni] 1846. 8. 1 Bl., 135 S.

Liljen, Nytaarsgave for 1847. Molde 1846. 8. 3 Bl., 55 S.

Skjæbnen og Mennesket. Familieforviklinger. D. 1—5. Thjm 1860. 8. *D. 1.* 232 S. *D. 2.* 180 S. *D. 3.* 288 S. *D. 4.* 503 S. *D. 5.* 496 S. (Særskilt Aftryk af Throndhjems-Postens Føljeton 1859 fg. Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 144, jfr. 1859, S. 164). — [Nyt Optryk?]. Kbhvn. 1860. 8. D. 1—5.

Ti norske Eventyr, fortalte. Thjm. 1868. [ɔ: Decbr. 1867]. 18. 1 Bl., 174 S., 1 Bl. (Sidste Blad indeholder følgende Anmærkning: „Nærværende Eventyr ere

al erede forfattede for mere end 25 Aar siden, men ved tilfældige Omstændigheder forblevne henliggende utrykte hos den Forlægger, som i 1842 afkjøbte Forfatteren Manuscriptet")

Medbeilerinderne. Fortælling. Røros 1888. 8. 156 S. (Optrykt efter Bien, B. 14 som Udklipningsføljeton til Fjeld-Ljom 1888, No. 2—45).

Lodsboligen. Fortælling. Trykt i Ugeblabet „Hermoder" 1823. „Kongsberg Blads" Føljeton. Kongsberg 1889. 8. 66 S. (Udklipningsføljeton til Kongsb. Bl. 1889, No. 131—150).

Klokkeren paa Ringsaker. En Fortælling grundet paa et Sagn fra det sekstende Aarhundrede. Chicago 1892. 8. 72 S. (Optrykt efter Bien, B. 10).

I Hermoder *IV.* (1823), S. 193—99: Døle-Bryluppet, eller en Beskrivelse over de endnu herskende Skikke i Nordre Gudbrandsdalen; S. 241—51: Ridderspranget. En Fortælling fra den tidligste norske Ridderalder. — *V.* S. 265—76, 281—88 og 289—90: Lodsboligen. (En original Fortælling). (Særskilt optrykt i Kongsberg Bl., se ovfr.). — *VIII.* S. 294—96: Til Vaaren (Digte).

I Iduna *III.* (1823), S. 201—216 og *IV.* S. 20—39: Grev Arsino eller Gjenfærdet. (En original Fortælling). — *IV.* S. 97—128: Marie (en Fortælling af det Tydske); S. 128—32: Den stumme Yngling; S. 133—225: Anne Kleppe eller Uskylds Beviis (et Sagn fra Oldtiden); S. 226—68: Dale-Gulbrands Daab, eller Christendommens Indførelse udi Guldbrandsdalen; S. 268—81: Brudgommen (et Sagn); S. 281—92: Fjeldgutten (en Fortælling). (De seks sidste Bidrag særskilt udgivne under Titelen Daleblomster, se ovenfor).

I Bien, *B. 5, H. 3* (1833), S. 3—98: Prøven (original Fortælling). — *B. 7, H. 2,* S. 29—44: Præsten paa Ringsager. Et Sagn. — *B. 8, H. 2,* S. 3—80: Masken. Original Fortælling. — *B. 10, H. 1,* S. 5—82: Klokkeren paa Ringsager. En Fortælling, grundet paa et Sagn, fra det 16de Aarhundrede. (Særsk. optrykt i Amerika, se ovfr.). — *B. 13, H. 1,* S. 7—50: Drømmen. (En original Fortælling). — *B. 14, H. 1,* S. 5—78 og *H. 2,* S. 3—67: Medbeilerinderne. (Original Fortælling). (Særskilt optrykt i Fjeld-Ljom, se ovfr.). — *B. 16, H. 1,* S. 5—116 og *H. 2,* S. 3—142: Laterqvinden (ogs. særsk. udg., se ovfr.). — *E. 20, H. 2,* S. 91—122 og *H. 3,* S. 1—110: Markedet paa Grundset. (Original Fortælling). — *B. 24, H. 2* (1838), S. 1—36: Nytaarsnatten. (En Skizze).

I Skilling-Magazin *III.* (1837—38), S. 142—44 og 157—59: Scener fra Vandflommen 1789; S. 413—15: Et kvindeligt Karakteertræk, der fortjener at opbevares. — *IV.* (1838), S. 107—8: En mærkværdig Sværmer i vort Norden.

I Nat og Dag *II.* (1841), S. 313—36: Ruppen i Justedalen. Et Sagn fra den sorte Død.

I Portefeuillen for *1839*, red. af G. Carstensen, *III.* (Kbh.), Sp. 265—79: Jutulshulen eller Resten fra Bjerget. Original Skizze.

I Orion, hist.-geograph. Maanedsskrift, red. af T. Becker, *II.* (Kbh. 1839), S. 194—208: Sagn fra Vaage Præstegjeld i Guldbrandsdalen. Meddeelte. (Optrykt i Kra. Intelligentssedler 1890, No. 12 og 13).

Utrykt er Zigeunerne, Skuespil med Sang i 3 Akter, som opførtes i Bergen 5 Febr. 1841.

Wang, Johanne Christiane, Datter af ovennævnte *C. C. Wang,* er født i Kristiania 23 Januar 1836, og her virkede hun som Lærerinde allerede fra sit 17de Aar. Hun rejste 1870 til Madagaskar, hvor hun

4 Septbr. s. A. i Tamatave ægtede ovennævnte (I. 408—9) Missjonslæge *Christian Døderlein Borchgrevink*, og hun har senere sammen med ham levet i Antananarivo paa Madagaskar. Her oprettede hun i Febr. 1872 et Pigeasyl, som hun siden har bestyret undtagen under sine Fravær paa Besøg i Norge 1881—1885 og 1899—1901.

„Fader vor, Du som er i Himlene". En Fortælling over Herrens Bøn. Oversat fra Engelsk [af Johanne Wang]. Chra. 1859. 8. 70 S. — 2det Oplag. Chra. 1861. 8. 70 S.

Fra Pigeasylet i Antananarivo ved Johanna Borchgrevink. Kra. 1885. 8. 1 Bl., 62 S. (Bogen var allerede i Forvejen udkommen i Amerika).

I Norsk Missions-Tidende XXIX. (1874), S. 325—36 (Beretning om hendes Pigeasyl).

I Missionslæsning for Kvindeforeninger *II.* (1885), S. 25—26 og 81—85, *III.* S. 2—4 og 42-44, *IV.* S. 21—22 og 96—99, *V.* S. 17—18, 73—80 og 89—96, *VI.* S. 65—66, *VII.* S. 77—79, *VIII.* S. 60—62, 68-69 og 73—78, *IX.* S. 59—71 og 77-78, *XI.* S. 65—67, *XII.* S. 1—2 og 89—92, *XIII.* S. 10-11, 17—18, 33—35, 49—51 og 57—61, *XIV.* S. 1—5, 9—12, 17—19, 25—27, 41—42 og 89—90, *XIX.* S. 11, 19, 39—40 og 89—93, *XX.* (1903), S. 14 15 og 49—51: Breve og Beretninger fra Madagaskar.

Wang, Marcus Frederik Bang, Broder af ovennævnte C. C. W. og J. S. W., blev født i Vaage 1811 (døbt 10 Januar 1812). Han blev den 22 Juli 1833 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste Akershusiske Infanteribrigade, fra 30 Oktbr. s. A. ansat ved faabergske Kompani af hedemarkske nationale Musketerkorps, senere ved vaageske Kompani af gudbrandsdalske Musketerkorps, ved hvilket han 10 Septbr. 1837 udnævntes til Premierløjtnant, senere i samme Stilling overgaaet til fredrikstadske Musketerkorps. Den 6 Oktbr. 1846 blev han udnævnt til Stabskaptejn, senere Kaptejn og Kompanichef, fra 1 Febr. 1855 Chef for 1ste gevorbne Kompani af fredrikstadske Musketerkorps, og erholdt 27 Juni 1857 efter Ansøgning Afsked fra Militærtjenesten. Han døde paa Gaarden Berg i Gjerdrum 31 Juli 1875.

* *Frederikke Ditlevine Dorothea Bolette Nissen* (f. 16 August 1814, ÷ 5 Januar 1890), D. af Generaladjutant Peter Georg N. i Fredriksstad.

Gjensynet paa Egeberg, en Novelle. Fr.hald 1841.

Tryntyrken, en Novelle. Fr.hald 1841.

Han var Redaktør af Fredrikstads Ugeblad 1843—1846 og leverede her Bidrag 2 Gange ugentlig i Prosa og Poesi.

Desuden findes Bidrag af ham i Morgenbladet, Christiania-Posten, Christianssands-Posten og Throndhjems-Posten.

Wankel, Georg Reinholdt, Søn af daværende Forvalter *Ignaz W.* (f. i Fulda i Kurhessen 17 Septbr. 1806, ÷ 4 Maj 1881, — Nekrolog i Moss Tilskuer 1881, No. 53) og *Karen Bolette Sandberg* (f. 1 August

1815, † 28 Oktbr. 1898), er født paa Moss Jernværk 12 Januar 1843. Efter om Vinteren 1860—61 at have været hospiterende Elev ved den danske Landbohøjskole gik han ind paa Aas højere Landbrugsskole, hvorfra han udexamineredes Høsten 1863. Med Stipendium af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem var han et Aars Tid privat Assistent hos Lærer i Kemi ved Skolen paa Aas, Anton Rosing; 1867—68 rejste han i Frankrige og Skotland for at uddanne sig som Jordbruger, og 1869 overtog han sin Faders Ejendom Kambo i Moss Herred. Denne Gaard har han udvidet betydelig ved Kjøb af tilstødende Ejendomme og driver der foruden Jordbrug og Skogbrug ogsaa en Kalkfabrik. I sin Hjembygd har han havt forskjellige kommunale Hverv, har været Medlem af Herredsstyrelsen siden 1877, var dens Ordfører i nogle Aar fra 1888 og er for Tiden Viceordfører. Han var 2den Repræsentant for Smaalenenes Amt paa Storthinget 1889—1891 og var her Medlem af Landbrugskomiteen. Han var med nogle faa Aars Afbrydelse Medlem af Bestyrelsen for Smaalenenes Amts Landhusholdningsselskab 1872—1898, deraf i nogle Aar som Formand; han var Medlem af Tilsynskommissjonen for Aas højere Landbrugsskole 1881—1884; han deltog 1890—91 i Udarbejdelsen af nye Love for det kgl. Selskab for Norges Vel og har fra 1892 været Medlem af dets Direktion. Han var Medlem af den departementale Komité af Septbr. 1890 angaaende en Omordning af Forstadministrationen og var som Repræsentant for Jordbruget tilforordnet Mellemrigslovkommissjonen af 1895. Han blev 1870 valgt til Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem, fik 1889 Kong Oscar II's Guldmedalje til Belønning for det norske Landbrug og blev 18 Septbr. 1897 R.[1] St. O. O. »for almennyttig Virksomhed og fortjenstfuld Udførelse af offentligt Hverv.»

* 1) 7 Juni 1869 *Charlotte Sofie Rosenkilde* († 23 Marts 1870), D. af Konsul Børge R. i Stavanger og Alette Kirkegaard.

* 2) 12 Maj 1882 *Sigrid Ring*, D. af Jens R., tidligere Ejer af Stabæk i Bærum, og Barbara Winsnes.

Jfr. T. Lindstøl: Storth.-repr. og Suppl., S. 142.

Beretning om nogle landbrugskemiske Undersøgelser ved Aas høiere Landbrugsskole af A. Rosing, meddelt. (Det Kgl. Norske Videnskabers-Selskabs Skrifter i det 19de Aarhundrede. B. VI.) Thjm. 1870. 8. 38 S. (De 4 første Sider er skrevne af Rosing, Resten af W.)

Hvilken Forandring i Sædskiftet ansees ønskelig paa Grund af de faldende Kornpriser og den udvidede Meieridrift? Foredrag ved Smaalenenes Amts Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 24de Marts 1886. Med Referat af den efterfølgende Diskussion. Udgivet af Smaalenenes Amts Landhusholdningsselskab. Fr.hald 1886. 8. 27 S.

Af Ugeskriftet Norsk Landmandsblad var han Medredaktør med K. K. Heje fra Juli 1884 til Udgangen af 1889, og her forestod han Redaktionen for alt, som ikke henhørte under Mejerivæsen, Melkestel o. l.; han har i denne Tid skrevet de

fleste ikke signerede Artikler inden sit Redaktionsomraade og alle Artikler, som er merkede *W.* eller *—l.*

Norsk Landmandsblad havde i nogen Tid indeholdt en særskilt Rubrik «For Husmoderen», og fra Juli 1887 udkom som Tillægsblad «Husmoderen. Et månedsskrift for hus og hjem», som til Udgangen af 1888 væsentlig redigeredes af W. Han skrev heri bl. a. i *I.* 2—3 og 11—12: Breve fra Amerika; 17—18 og 33—34: Den nationale kost; 21—22 og 28—29: Fra gamle dage. — *II.* 5—6, 17—19, 37, 51—53, 58—59 og 91—92: Den nationale kost; 17, 25—26 og 33—35: Husholdningsskoler for kvinder; 20—21: Husholdnings-regnskab. (Bladet er senere blevet selvstændig udgivet, blev fra 1889—93 redigeret af K. K. Heje, 1894—1895 af Lina Lund og fra 1896 af Marie Jørstad).

I Norsk Landmandsbog for *1867*, S. 32—43: Selvopphedning og Dampkogning af Kvægfoder (jfr. Bemerkn. i Tidsskr. f. d. pr. Landbrug V. 26 fg.).

I Landmarks Tidsskrift for det praktiske Landbrug *V.* (1867), S. 8—22: Om Foreningsmeierier; S. 57—64: Opbevarelse af Poteter og andre Rodfrugter i Houge paa Marken. — *VI.* S 149—55: Om Løv som Foder. — *VIII.* S. 108—113: Af en gammel Bog.

I danst Tidsskrift for Landøkonomi, *4. R. I.* (1867), S. 445—55: Norsk Fiskeguano. — Desuden i 4. R. VII.—5. R. III. (Aargangene 1873—1884) de aarlige Oversigtsartikler om Landbruget i Norge.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Foren. til Diskussion af Landbruget *1878*, S. 88—92 (om Sædskifte, jfr. S. 96). — *1879*, S. 144—49 (om Udhusbygninger, jfr S. 155). — *1882*, S. 78—81: Om Amtslandhusholdningsselskabernes Organisation (jfr. S. 83—84 og 90). — *1886*, S. 65—77 (om kunstig Gjødning). — *1888*, S 204—211 (om Lejlændingsloven).

I Tidsskrift for det norske Landbrug — ved hvis Udgivelse han bistod 1894—1902 — *I.* (1894), S. 409—419: Om Foreninger og Sammenslutninger mellem Landmænd (jfr. S. 424—25, 428—29 og 435—37).

I Morgenbladet *1868*, No. 5, 12, 16 og 29: Jordbruget paa Pariserudstillingen i 1867. — *1877*, No. 276 A og 280 A: Maskiner og Redskaber ved Landbrugsmødet.

I Aftenbladet redigerede han Bladets ugentlige Landbrugstidende fra Marts 1880, indtil Bladet ophørte at udkomme med Udgangen af 1881. Her skrev han bl. a. samtlige Artikler om Vejret og Landbrugstilstanden, og særskilt kan nævnes, dels i, dels ogsaa udenfor Landbrugstidenden: *1880*, No. 71: Aas højere Landbrugsskole; No. 127 (om Direktørstillingen ved Skolen paa Aas); No. 173: Mellem Høaan og Skuraan; No. 182, 183 og 186: Fra Udstillingen i Borås; No. 221 og 227: Vort Meierivæsen; No. 251: Lidt om det norske Korn og Handelen dermed; No. 254: Fra Udstillingen i Fredrikstad; No. 303: Landbruget i Norge i Aaret 1880. — *1881*, No. 27: Afgrøftning i Skov; No. 39: Det næste almindelige Landbrugsmøde; No. 81: Stammebøger for Avlsdyr; No. 90: Fodernød og Sultfodring; No. 207 og 213: Vore Landbrugsforeninger; No. 255: Vinterfodringen; No. 267: Hvilken Aarstid vil være den heldigste for Afholdelse af et almindeligt Landbrugsmøde i Forbindelse med Udstilling i Stavanger?

I Smaalenenes Amtstidende og navnlig i dennes Maanedsudgave, der udkom 1875—1884 som Organ for Amtets Landhusholdningsselskab, skrev han adskilligt om Landbrugs- og andre Næringsspørgsmaal, dels anonymt, dels under Navn eller under Mærket W.

I Betænkning om Mellemrigslovens Indflydelse paa og Betydning for Norges

Næringsliv afgiven af den ved kgl. Res. af 12 Oktbr. 1895 nedsatte Kommission (Kra. 1896. 4. IV S., 433 S.), S. 38—54: Landbrugsprodukter.

Han har Del i Indstilling [dat. 30 Oktbr. 1891] fra den af Indredepartementet i Septbr. 1890 nedsatte Komite til at tage Spørgsmaalet om en Omorganisation af Forstadministrationen under Overveielse (Kra. 1892. 4. 1 Bl., 71 S.)

Warmuth, Carl, blev født i Kristiania den 27 Maj 1844. Hans Fader, *Carl Gottfried W.* (f. i Landsbyen Thalebra i Thüringen 4 Februar 1811, † 22 Februar 1892), kom i Maj 1840 til Kristiania som Medlem af Musikkapellet «Harz-Verein», ægtede her den 15 August 1843 *Julie Frederikke Henriette Köhler* (f. 1814, † 24 August 1882) og aabnede den 24 Oktbr. s. A. en Instrumenthandel i Kristiania. Sønnen blev i 15-Aars Alderen sendt til Tyskland og havde i et Par Aar Ansættelse i en Musikhandel i Braunschweig. Efter sin Hjemkomst indtraadte han 1861 i sin Faders Forretning, som imidlertid var udvidet til ogsaa at omfatte Musikværker, og overtog den helt i 1874; han begyndte fra 1862 at drive Musikforlagsvirksomhed i stor Stil, grundlagde et musikalsk Lejebibliothek og oprettede Koncertbureau. Han var ligesom sin Fader selv udøvende Musiker og optraadte ogsaa som Komponist. Han fik i 1880 af Kongen Guldmedaljen *Litteris et artibus,* blev 19 Oktbr. 1881 kgl. Hofmusikhandler og var tillige kejserlig tysk og kgl. preussisk Hofmusikhandler. I 1886 blev han indvalgt som Æresmedlem af Orkesterforeningen i Kristiania. Han døde under et Ophold i Fredriksværn 19 Juli 1895.

⚭ 4 Novbr. 1873 *Maria Zedritz,* D. af Professor ved Upsala Universitet Karl Edvard Z.

Portræt med Biografi af r. i Ill. Familieblad (Horten) 1888, S. 389—90; af J. B. B.[ull] i Folkebladet 1893, S. 305—6. — *Nekrologer* i Aftpst. 1895, No. 450, jfr. No. 459; i Morgbl. No. 397; i Dagbl. No. 210. Jfr. Morgbl. 1879, No. 68; 1886, No. 538 og 540; Aftpst. 1886, No. 626; Dagbl. 1903, No. 289.

Katalog over norsk Musikforlag og norske Komponisters Værker udkomne i Udlandet Udarbeidet. (Afsluttet August 1887). Chra. [1887]. 8. 2 Bl., 64 S. — (Ny Udgave). Chra. 1891. 8. 1 Bl., 97 S., 1 upag. S.

Musikalien-Verlags-Catalog vollständig bis Ende 1890. Chra. 1891. 8. 36 S. (Kun Omslagstitelblad).

Han var Udgiver af Nordisk Musik-Tidende, Maanedsskrift for Musikere og Musikvenner, som udkom med 12 No. aarlig i Kvart fra Jan. 1880—Jan. 1892.

Warncke, Adolphine, Datter af Kjøbmand *Adolf Gotfried W.* og *Marthe Johanne Bugge,* blev født i Kristiania 29 April 1813 og døde 10 Decbr. 1859 i Svelvik, hvor hun i nogle Aar havde havt en privat Skole.

Filee-Bog eller Veiledning i Fileekunsten, indrettet saavel til Selvundervíisning som og til Hjælp ved Information, indeholdende Anviisning til forskjellige Slags Mønsterfilee, hvortil følge Tegninger. Chra. 1855. 8. 14 S., 1 Bl.

Selskabeligt Tidsfordriv for Børn og Voxne. En Lommebog for Venner af uskyldigt Spøg. Indeholdende en udvalgt Samling af de bedste Selskabs- og Pantelege, tilligemed Anviisning til Panternes Indløsning, blandede selskabelige Underholdninger, saasom Gaader og Charader, Anecdoter, Kortkunster, Anviisning til at spille Skak, Orakler eller Spaatabeller, Blomsternes Betydning m. v. Udgivet af en Dame. H. 1—2. Chra. 16. Første Hefte. 1856. VIII S., 168 S. Andet Hefte. 1859. VI S., 128 S. (Af H. 2 udkom i Særtryk: Flora eller nyeste Blomstersprog, tilligemed Farvernes Betydning. Chra. 1859. 16. 32 S.).

Wartdal, Olavius Martinus, Søn af Gaardbruger *Hans Olsen Sør-Vartdal* og *Marie Olsdatter,* blev født i Ulstein Prestegjeld paa Søndmøre 15 April 1825. Han blev, privat dimitteret, Student 1867 og studerede efter Andenexamen Theologi. Han døde som Stud. theol. og Privatlærer i Kristiania 30 Novbr. 1883.

Jfr. Gianmartino Bolstad: Acquarelle (Roma 1885), S. 229 fg. («il signor candidato»).

Davids Liv, Israels Konge af Fru Hooker. Oversat fra Engelsk. Chra. 1857. 16. 3 Bl., 202 S.

Grammatik for Begyndere til Selvundervisning. Andet Oplag. Kra. 1877. 8. 16 S.

Regnebog for Begyndere til Selvundervisning. Kra. 1877. 8. 55 S.

Han indbød i Septbr. 1857 til Subskription paa «Religiøse Traktater», som skulde udkomme i Kra. 2 Gange maanedlig med 24 S. i Oktav; deraf udkom mindst 4 No.

Ifølge Posten 1893, No. 71 har han ogsaa udgivet «En Moders advarende Ord til sin Datter, filosofisk Roman».

Wasend, Aasmund, blev født 1836 paa Gaarden Berge i Rauland i Telemarken. Han blev udexamineret fra Holt Seminarium 1859, var Skolelærer i Dybvaag ved Arendal til 1861 og paa Helle Strandsted i Sannikedal ved Kragerø til 1874, hvorefter han var Bestyrer af Helle Handelsforening til sin Død 1882.

* — — — — (Enken har senere ægtet Snedker Olsen i Kragerø).

I Kirkeligt Folkeblad, *N. R. II.* (1864), S. 265: Syndsforladelsen (Digt); S. 273: Hjertenyn i Guds Hus (Digt). — *III.* S. 1—2: Guds Trofasthed (Digt); S. 161—62: En Psalme. — *IV.* S. 341—42: Guds Engle (Digt); S. 397—98: Julesang.

I Den norske Folkeskole, *3. R. I.* (1865—66), S. 201—2: Julesang.

Wasserfall, Karl Falk, Søn af Sekretær ved Kongsberg Sølvværk *Hans Jacob W.* (f. 11 Juni 1795, † 4 Februar 1848) og *Kirstine Falch* (f. 31 Juli 1795, † 10 Decbr. 1860), er født i Kristiania 24 Maj 1833, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1852 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1856. Han blev ansat som Extraskriver i Justitsdepartementet fra 1 Marts 1857, blev 23 Juni 1871 udnævnt til Fuldmægtig og 11 Decbr. 1875 til Bureauchef i samme

Trykt 2 Maj 1905.

Departement, 25 Juli 1881 til Sorenskriver i Holt og 3 Maj 1890 til Sorenskriver i nedre Romerike. Han blev R.[1] St. O. O. 20 Januar 1900 «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed». Han var Sekretær i Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania 1862—1881. I Studentersamfundet indtog han fra Midten af 50-Aarene i omkring 25 Aar en fremskudt Plads.

* 1) 7 Septbr. 1865 *Magdalene Cathrine Dorthea Valeska Ross* (f. 17 Februar 1842, † 22 Oktbr. 1878), D. af Toldinspektør i Bergen Lauritz Lassen R. og Helene Meyer.

* 2) 3 Septbr. 1881 *Ragnhild Beate Marie Vanelius* (f. 21 Februar 1850), D. af Kaptejn Christian Fredrik V. og Mally Smith.

Jfr. Aftpst. 1903, No. 303.

Fødselsdagsoptog paa „Bakken" den 25 Januar 1872. Chra. 1872. 8. 8 S.

Dit og Dat af Professor Bills. Julegave fra studentersamfundets fireskillingskomite. Chra. 1873. 8. 20 S.

For privattheatret. Nyt og gammelt af Professor Bills. Kra. 1888. 8. 2 Bl., 117 S., 1 Bl. (Anm. [af Bredo Morgenstierne] i Aftpst. 1888, No. 766).

Han var Medredaktør med Johan Vibe og Johan Schønheyder af Vikingen i 1ste Halvaar 1863.

I Folkevennen *XIX.* (1870), S. 280—301: Frankrige i 1869—1870; S. 462—507 og 606—627, *XX.* S. 172—204 og 310—334: Krigen mellem Frankrige og Tydskland; S. 414—432 og 598—633: Borgerkrigen i Frankrige. — *N. R. I.* (1877), S. 522—49, *II.* S. 46—108, 167—90, 305—331, 421—50 og *III.* S. 104—140: Rusland og Tyrkiet. — *III.* S. 465—89: Zulukrigen.

I Blade fra Samfundet (Kra. 1857), S. 202—4: For Politiet (Digt).

I Viser og sange, udg. på studentersamfundets 4-skillingskomités forlag, *VI.* (1872), S. 11—13: Lars Husmand paa den franske Basar; S. 14—16: Lars Husmand paa Bondevennemøde. (Disse to Monologer med Sange af Professor Bills er optrykte i «For privattheatret», S. 89—99).

I Fra Café chantant (tre nye Sange, Chra. 1872), S. 3—8: Hvorledes det gik Lars Husmand med Politiken. Monolog med Sang af Professor Bills. (Optrykt i «For privattheatret», S. 100—107).

Han har forfattet en stor Mængde Lejlighedssange, som foreligger særskilt trykte ofte:t under Mærket Professor Bills (Navnet er taget fra en Varietékunstner, der optraadte som Atlet, Jonglør og Taskenspiller paa Klingenberg i 1850). I Albrechtson's Visesamling paa Universitets-Bibliotheket findes deraf følgende: Til Edvard Kaurin paa hans Bryllupsdag den 26 August 1869 fra Behrens' Kvartet, Til Johan Diderik Behrens (i Sange ved den norske Studentersangforenings 25 Aars-Fest den 20 Novbr. 1870), Til Bazardamerne (1871), Hvorledes det gik Lars Husmand paa Christians Marken (Monolog med Sang), Hvorledes det gik Per Vognmandsgut og Stadsfysikussen paa Rasmussalen (Monolog med Sang, Chra. 1873, optr. i «For privattheatret», S. 113—16), Om, til og fra Dr. juris & polit. Johan Randulf Fouché Garben den 26 Oktbr. 1874, Til Myrens mekaniske Værksteds første Turbin ved dens 25-aarige Jubilæum den 16 Novbr. 1874, Til Studentens lille Veninde 9 Novbr. 1876.

Wedel-Jarlsberg, Ferdinand Carl Maria, Baron af, Broder af nedennævnte Grev Johan Caspar Herman W.-J., blev født den 1 Decbr. 1781 i Neapel, hvor Faderen da var dansk Minister, og hvor Kongen og Dronningen af begge Sicilier stod Faddere ved hans Daab. Han blev udnævnt til Kornet ved Garden tilhest allerede 19 Juli 1790 og til Sekondløjtnant 26 Januar 1792, men traadte ikke ind i aktiv Tjeneste, før han i 1799 sammen med sin nævnte Broder havde flygtet fra sin Fader i London og rejst til Danmark, hvor han tidligere kun havde opholdt sig et Aar. Han blev derefter 28 Januar 1801 udnævnt til Premierløjtnant og 28 Januar 1804 til Ritmester. Under Kjøbenhavns Belejring 1807 deltog han i flere Rekognosceringer og Udfald fra Fæstningen og benyttedes som Parlamentær og Tolk ved Forhandlingerne med den engelske General. Den 6 Decbr. 1809 blev han kgl. dansk Kammerjunker. Strax efter Freden i Kiel søgte han om Afsked fra den danske Militærtjeneste, men opnaaede den ikke før 6 Maj 1814, hvorefter han uopholdelig afrejste til Norge. Her blev han 26 Novbr. s. A. udnævnt til Major i Kavalleriet og Adjutant hos Kronprinsen samt til tjenstgjørende Hofmarskalk, 19 Septbr. 1817 til Oberstløjtnant og Chef for akershusiske ridende Jægerkorps og 7 Septbr. 1818 til Oberst. Den 4 Juli 1823 blev han Generaladjutant, 16 Septbr. 1825 Chef for den norske Kavalleribrigade og Generalmajor samt første Adjutant hos Kong Carl Johan, 24 Juni 1828 første Hofmarskalk. Den 18 Maj 1819 var han blevet beordret til midlertidig Kommandant paa Akershus Fæstning; i denne Egenskab var det, at han beordrede det militære Angreb paa Folkemængden paa Kristiania Torv 17 Maj 1829 (det saakaldte «Torvslag»), og dels derved, dels af andre Grunde blev han saa upopulær, at «Morgenbladet» regnede det for en «Fornøjelse», da det i sit No. 64 for for 1833 kunde meddele, at han den 28 Februar 1833 efter Ansøgning var blevet entlediget fra Kommandantskabet, rigtignok «med Tilkjendegivende af Hs. Majestæts naadigste Erkjendelse af den Iver og Virksomhed, hvormed han har udført de militære Funktioner, som var ham overdragne, ligesom af den militære Orden og Disciplin, han har vedligeholdt i den ham underlagte Garnisons forskjellige Troppeafdelinger.» Den 4 Juli s. A. blev han udnævnt til Generalløjtnant, og 2 Juni 1836 blev Overkommandoen over den norske Hær overdraget ham, hvorefter han 26 Januar 1839 udnævntes til virkelig General samt til Chef for Kongens norske tjenstgjørende Adjutants- og Ordonnance-Officers Stab. Den 23 Maj 1839 blev han øverste Kammerherre og Chef for Kong Carl Johans norske Hofstat, den 17 Marts 1844 sendt som overordentlig Gesandt til St. Petersburg for at overbringe Underretning om Tronskiftet i Norge og Sverige og beskikkedes 24 Maj s. A. til øverste Kammerherre og Chef for Kong Oscars norske Hofstat. Som Kommandant paa Akershus var han Medlem af den Kommissjon, som organiserede det nye Rigshospital,

og ligeledes af den Kommissjon, som grundlagde en fuldstændig Reform af Kristiania Tugthus og derefter af Rigets øvrige Tugthuse; videre var han Medlem af en Kommissjon af 25 Marts 1825 «for at lægge Plan for og indrette Vexelundervisningen ved Almueskolevæsenet i Kristiania saaledes, at den kan anvendes saavel ved Skrivning, Regning og Læsning som ved Oplærelse i nyttige Haandarbejder», og Formand i den kgl. Kommissjon af 10 Septbr. 1837 til Reform af Strafanstalterne. Han var medvirkende ved Oprettelsen af Kristiania Sparebank 1826, af hvis Direktion han senere blev Medlem, og fra 1840—1851 var han Medlem af Direktionen for Kristiania Theater, hvor han særlig havde Indflydelse paa Disciplinen og Økonomien. Den 3 Septbr. 1850 erholdt han Afsked fra sine militære Stillinger, idet Kongen befalede ham «tilkjendegivet sin naadigste Tilfredshed med den Nidkjærhed, Samvittighedsfuldhed og Dygtighed, som han i sin lange Tjenestetid altid havde udvist», hvorhos Kongen samtidig tildelte ham Medaljen for Borgerdaad i Guld «i Erkjendelsen af hans Fortjenester ved Udførelse af Hverv udenfor hans militære Stilling». Han blev 13 Juli 1816 R. S. O., 28 Januar 1833 K. S. O., 7 Septbr. 1835 Stk. S. O., 6 Februar 1843 R. Sph. O. og erholdt ved Indstiftelsen af St. Olafsordenen 21 August 1847 Ordenens Storkors. Han var Medlem af Kongl. Svenska Krigs-Vetenskaps-Akademien fra 1822 og af det kgl. nordiske Oldskriftselskab i Kjøbenhavn fra 1839. Han døde i Kristiania 16 April 1857.

* 16 Novbr. 1805 ***Juliane Wilhelmine v. Benzon*** (f. i Stavanger 15 Novbr. 1783, † 24 Oktbr. 1853), hans Søskendebarn, D. af Kammerherre Peter Ulrich Friederich v. B. til Christiansdal paa Fyn og til Tyrsbæk i Jylland (f. 11 Juni 1759, † 28 Januar 1839) og Juliane Wilhelmine Wedel-Jarlsberg (f. 14 Maj 1754, † 2 Juli 1802).

General Ferdinand Carl Wedel-Jarlsberg. Nekrolog, meddeelt af *A. Vibe* og *F. L. Vibe* [delvis efter W.s egne Optegnelser]. Aftrykt efter Christiania-Posten [1857, No. 128]. Chra. 1857. 8. 24 S. — *General Baron Ferdinand Carl Wedel-Jarlsbergs* Liv og Personlighed 1781—1857 ved *C. J. Anker.* Kra. 1884. 8. 84 S., 1 Stamtavle. (Særtryk af Ny illustr. Tid. 1883). — *Nekrolog* [af P. Botten-Hansen] i Ill. Nyhedsbl. 1857, S. 85—86, med hans Stamtræ ved H. & E. Huitfeldt S. 81 og hans Portr. i s. Bl. I. S. 177. Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om generalspersoner, S. 272—74 og 336; C. J. Anker og H. J. Huitfeldt Kaas: Katalog over malede Portræter i Norge, S. 143—44; Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 938; Nord. familjebok, B. 17, Sp. 450 af Y. N.[ielsen]; A. W. Scheel: Stamtavle over Fam. Scheel, S. 73; Henrik Wergelands Samlede Skrifter VIII. 550—52; P. Chr. Holsts Efterladte Optegnelser, S. 223—24 og 311; C. Pavels's Dagbøger for Aarene 1817—1822, passim (se Reg.); Aftpst. 1904, No. 375; Morgbl. 1831, No. 307 og 327; 1832, No. 179, 180, 182, 184 og 187; 1833, No. 64 og 74; 1836, No. 175 og 181; 1846, No. 19, 22, 27, 33, 54 og 62; 1851, No. 92 [af P. A. Munch]; Nordlyset 1846, No. 15; Den Frimodige 1849, No. 70; Chra.-Pst. 1850, No. 725, 726 (hans Afskedsskrivelse til Armeen) og 728 (med Sang til ham); Krydseren 1850, No. 73; Storth. Forhandl. 1851 VII. 64—65; Storth.-Efterretn. 1851, Sp. 236—39; Drammens Tidende 1851, No. 77 [af A. O. Vinje]; Baron Wedelin, et

Eventyr af E. G. L.[arsen] (Chra. 1819), hvortil [M. D. Gjessing:] Baron Ledelin (Chra. 1820); Det norske Nationalblad, H. 18 (1820), S. 417—22, 425, 433, 449, 465—71, i Anledning af hvilke Artikler han anlagde Søgsmaal mod Bladets Udgivere, som ved Byretsdom 26 Juli 1821 blev dømte til en Bod, se Dommen i Statsborgeren, H. 2 (1831), S. 79—90, jfr. Statsborgeren, H. 2, S. 25—26, 73—79, 108—9 (af H. Wergeland), 113—14, 161—207, H. 3, S. 28—31, 33—37, H. 4, S. 214—16 og 233—35; Flor's Folkebladet I. (1831), S. 59, 169—79, 183 [af H. Wergeland], 185—87, II. S. 11 og 25—26. — *Om hans Hustru* se Biografi med Portræt [af P. Botten-Hansen] i Ill. Nyhedsbl. 1853, S. 181; Nekrologer i Chra.-Pst. 1853, No. 1846 af W. A. Wexels, og i Arb.-Foren.s Bl. 1853, No. 45; Mindedigte af Augusta Juul i Chra.-Pst. 1853, No. 1846, af en Anonym i s. Bl. No. 1867 samt særskilt trykt «Asylbørnenes Sang i Vaterlands Asyl 15 Novbr. 1853» af A. Munch. — *Torvslaget i Kristiania 17 Maj 1829* fremkaldte, foruden talrige Indlæg i den samtidige Dagspresse, ogsaa følgende særskilt udgivne Skrifter: 1) Uddrag af de, angaaende Begivenhederne i Christiania den 17de Maii 1829, stedfundne Undersøgelser og Forhandlinger; tilligemed den i samme Anledning under 17de Februar 1830 afgivne Kongelige naadigste Resolution. Udgivet efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1830. 8. 1 Bl., 123 S. 2) Et ydmygt Forsvar for Hans Kongelige Majestæt Kongen af Sverrige og Norge, i Anledning af det falske Rygte om et Oprør i Christiania. Af det engelske Blad Cornwall gazette, Falmouth packet and Plymouth journal. No. 1375, 7de November 1829. Chra. [1829]. 8. 23 S. 3) Konsten at drive Ræve ud af Huuse. Et Priisskrivt. Efter den svenske Original, 2. Opl., ved N. Sørensen [ɔ: N. H. S. Bloch], Kbh. 1818. Omarbeidet ved Skipper Bøge [ɔ: Jørgen Schiwe]. Chra. 1829. 8. 16 S. 4) Christiania Torv den 17de Mai 1829, eller Udtog af Mercurius's Rapport. Thjm. 1829. 8. 8 S. 5) Balders Død. Efterligning i gammel nordisk Versart, med Allusion og Alliteration. [Kra 1829]. 4. 2 Bl. (Underskrevet: J. Vangensten). 6) Phantasmer, efter Ravnekrog-Poetens Manuscript. Af Siful pro Patria Sifadda [ɔ: Henrik Wergeland]. Chra. 1829. 8. 2 Bl., 46 S., 1 Stentryk. 7) Syner siden 1814. Chra. u. A. 8. 8 S. (Digt, underskrevet Bergthor). Foruden den Karikaturtegning, som medfulgte Wergelands nævnte Farce (gjengivet i H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. S. 92), og som vistnok skriver sig fra Wergelands egen Haand, udkom der desuden to særskilte Lithografier med billedlig Fremstilling af Torvslaget: 1) et Lithografi efter en koloreret Pennetegning af Literaten H. E. Reimers, hvis Original nu opbevares i Universitets-Bibliotheket, og som findes gjengivet i Folkebladet 1892, S. 169, og 2) Abderiternes Aarsfest eller Politiets aarlige Fest i Abdera. Historiske Fremstillinger af Torvslaget findes i: Morgbl. 1871, No. 152 [af L. Daae]; Grev v. Platens statholderskab af Yngvar Nielsen, S. 178—205; Kristiania politis historie af Paul Holmsen, S. 171—81; Norges Historie efter 1814 af Yngvar Nielsen, II. S. 365—81; Folkebladet 1892, S. 167—70 af Henr. Mathiesen; Dagbl. 1894, No. 130 og 131 [af J. A. Schneider]; Dagbl. 1899, No. 144, 147, 149, 152, 158, 163, 165, 168, 171 og 173 af O. A. Øverland; Norges politiske Historie 1815—1885 af J. E. Sars, S. 115—24; Verdens Gang 1904, No. 138, 143, 146, 158 og 159 af G. G.[oderstad].

I Jacob Aall's Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800—1815, *D. I.* S. 107—420 (2. Udg., S. 613—19): Grev [Herman] Wedels Barndoms og Ungdoms Historie.

Som Formand i Strafanstalt Kommissjonen har han Del i:

Beretning om Beskaffenheden af Norges Strafanstalter og Fangepleie samt

Betænkning og Indstilling om en Reform i begge, efter fremmede Staters Mønster; afgivne af den under 10 Septbr. 1837 nedsatte Commission til at meddele Betænkning angaaende Strafanstalternes bedre Indretning m. V. Chra. Juli 1841. 8. 4 Bl., 707 S.

Wedel-Jarlsberg, Ferdinand Julius, efterfølgendes Søn, er født paa Brunla Gaard ved Fredriksværn 23 Oktbr. 1823 og blev Sekondløjtnant i Marinen 8 August 1842. Et Par Somre var han ansat som Styrmand paa Statens Postdampskibe langs Norges Kyst og deltog derefter som Skibsofficer paa Korvetten «Nordstjernen» (Marts 1844—Maj 1845) i et Togt til Marokko paa Grund af Underhandlingerne om Sjørovertributens Ophævelse, hvorved han blev Vidne til Fæstningen Tangers Ødelæggelse ved en fransk Eskadre. Efter et Vinterophold i Tyskland hos sin Søster Baronesse Hildur von Marschalck (f. 1814, † 1901) tjenstgjorde han fra April 1846 til Februar 1848 som Ekvipagemester ved Marineværftet i Trondhjem. Han havde allerede erholdt tre Aars Permissjon for at gaa i fransk Orlogstjeneste, men erfarede ved sin Ankomst til Kristiania, at der var udbrudt Oprør i Holsten og Slesvig, og fik derfor sin Permissjon forandret saaledes, at han kunde træde i hvilketsomhelst Lands Tjeneste. Fra Maj 1848 til Oktbr. 1849 var han nu Skibsofficer i den danske Flaade og deltog bl. a. i Slaget ved Eckernførde 5 April 1849 samt i flere mindre Træfninger med Tyskerne; sammen med de andre norske Frivillige modtog han i Septbr. 1849 en Takadresse fra 42 687 danske Borgere. Han gik derefter strax over i østerrigsk Tjeneste, hvor han i April 1850 blev Chef for Korvetten «Titania», som blev brugt til Skoleskib for Sjøkadetterne, og han gav her Stødet til Indførelse af tysk istedenfor italiensk Kommandosprog i den østerrigske Marine. Efter i Juni 1851 at have taget Afsked som østerrigsk Skibsløjtnant vendte han i August s. A. tilbage til Norge og traadte atter som aktiv Officer ind i den norske Marine, hvor han 6 Decbr. 1854 blev udnævnt til Premierløjtnant, 2 Juni 1863 til Kaptejn-løjtnant, 1 Oktbr. 1875 til Kommandørkaptejn af 2den Klasse og 13 Marts 1882 til Kommandørkaptejn af 1ste Klasse, fra hvilken Stilling han ifølge Aldersgrænseloven afgik 31 Decbr 1896. Vintrene 1851—1855 tjenstgjorde han som Opsynsofficer ved Sildefiskerierne i det søndre Norge, Somrene 1853, 1854, 1855 og 1859 som Chef for flere af Statens Postdampskibe, Vinteren 1855—56 som Navigationsexaminator i Kristianssand og Arendal og havde Vintrene 1856—1862 selv en Navigationsskole i Fredriksværn, hvor han fra Septbr. 1859 var ansat som Ekvipagemester; om Somrene deltog han i flere Orlogstogter og gjorde desuden gjentagne længere Besøg hos sin Slægt i Tyskland. 6 Juni 1861 blev han udnævnt til Kammerherre ved det norske Hof og 17 Decbr. s. A. til Hofintendant, i hvilken Stilling han med flere Afbrydelser paa Grund af Sjøtogter og Besøg i Tyskland blev staaende til Maj 1871, hvorefter han opholdt sig med Permissjon til April 1873 i Tyskland og Schweiz. Vinteren 1862

—63 havde han en Navigationsskole i Kristiania, bestyrede Sommeren 1863 Fyrdirektørembedet under C. F. Diriks's Fravær og var om Vaaren 1864 samt fra Maj 1865 til Udgangen af 1866 Rullefører og Formand for Kristiania Distriktskommissjon. 1861 var han Chef for Dampkanonbaaden «Rjukan», 1869 for Lærlingbriggen «Statsraad Erichsen», 1871 for Exercerskibet «Desideria» og 1873 for Korvetten «Nornen» paa dens Togt til Tromsø og Throndhjem i Anledning af Kong Oscars Kroning og Nordlandsrejse. 1873—74 tjenstgjorde han ved den geografiske Opmaaling, arbejdede fra Septbr. 1874 til Maj 1876 som Medlem af den norsk-svenske Signalbogkommissjon i Stockholm, hvor han derhos fra 1 Septbr. 1875 til 1 Septbr. 1876 tjenstgjorde som Marinens Referent hos Kongen. 1877—1884 var han Navigationsexaminator i Kristiania Distrikt, 1885—1892 Formand i en Kommissjon til Omarbejdelse af Marinens Reglement for Sjøtjenesten og 1893—1895 midlertidig Chef for Marineværftet i Throndhjem indtil dettes Nedlæggelse. Han var tilforordnet som sjømilitært Medlem af Højesteret 1882—1896. I Fredriksværn var han Ordfører i Kommunestyrelsen samt Branddirektør 1860—1862. Siden 1893 er han Medlem af det kgl. Videnskabers Selskab i Trondhjem. Han blev i Decbr. 1848 R. D. O, fik 1851 Pave Pius IXs Erindringsmedalje i Sølv, blev 1853 R. Fr. Æ. L. for i 1851 paa Triests Havn at have reddet et fransk Koffardiskib fra at strande, fik 15 Oktbr. 1862 den danske Fortjenstmedalje i Guld, blev 1863 R. It. M. & L. O., 1864 R.[1] S. O., 1868 R. N. O., 1869 K. Tun. N. I., fik 1877 den danske Krigs-Erindringsmedalje, blev 1894 K.[1] Sp. O. Mér. nav., 1896 K.[2] D. O., fik 1898 Danebrogmændenes Sølvkors og Keiser Frantz Josephs 50-Aars-Regjerings Medalje.

⚭ 6 Septbr. 1855 Comtesse *Clementine Wilhelmine Clotilde Frederikke Rosalie von Wedel Evenburg-Gödens* (f. 15 Juni 1832), D. af Generalløjtnant og Krigsminister Grev Wilhelm Friederich Carl Ferdinand von Wedel i Oldenburg (f. 1798, † 1872) og Friherrinde Bertha Sophie Amalie Pauline von Glaubitz (f. 1804, † 1887).

Jfr. C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 194—202; Katalog over portrætsamlingen [malet af O. P. H. Balling] paa Karljohansværn 1900, S. 20—21; Marine-Kalender, udg. af N. A. Larsen (Chra. 1890), S. 14—15; Jarlsberg og Laurviks Amtstid. 1892, No. 153; Aftpst. 1903, No. 623; Morgbl. 1862, No. 312: 1868, No. 265; 1903, No. 575; Dagbl. 1875, No. 252; 1877, No. 164 (i Anl. af hvilken Artikel han ved Res. af 7 Aug. 1877 blev paalagt at fralægge sig de deri forekommende ærekrænkende Udtalelser; Dagbl.s Redaktør blev derefter ved Dom af Kristiania Byret 6 Decbr. 1879 dømt til at betale Bøder og Sagsomkostninger, se Dommen i Morgbl. 1879, No. 337 A, hvortil Bemærkninger i Dagbl. 1879, No. 310).

Anleitung zur Seewissenschaft enthaltend die Theorie, die Manovres und verschiedene Maszregeln und Arbeiten an Bord nach dem Norwegischen bearbeitet. Mit zwei Kupfertafeln. Triest 1850. 8. (Efter Lærebog i Sømandskab af C. H. Valeur og F. F. v. Krogh, D. 3). — (Nyt Oplag). Hamburg 1855. 8. XI S., 159 S., 2 Pl.

Schifftheil-Benennungen. Triest 1860.

Calender over den kongl. norske Marine-Officierer og Embedsmænd med Flere, endvidere Rangforordningen, Uniformsreglementer og endeel Love og Bestemmelser vedrørende nævnte Personale. Laurvig 1857. 4. 100 S. (Anonymt).

Tillæg til Marine-Calenderen af 1857. Laurvig 1862. 4. 20 S.

Ligehøide-Systemet og dets Anvendelse til Stedbestemmelse, med oplysende Kaarter. Udarbeidet til Brug for Skibsførere efter Capitain T. H. Sumner af en Søofficier. Chra. 1858. 8. 2 Bl., 29 S., 1 Bl., 4 Pl.

Kompassets Deviation og Deviationsrosen. [Kra.] 1860. 8. 11 S., 2 Pl. (Særtryk af Polytekn. Tidsskr.; anm. i Morgbl. 1860, No. 285, jfr. No. 294 og Anmelderens Svar i No. 304; i Jar'sb. og Laurv. Amtstid., optr. i Aftbl. 1860, No. 238).

[Norske Søofficierer 1814—1866 i 5 Portrætplader, samlede og udgivne i Kra. 1866].

Stammtafel der in Neumark-Brandenburg auf Reetz, Nörenberg und Spiegel, schloszgesessenen Linien der Freiherren von Wedel vom Jahr 1400 bis etwa 1700, und der Abstammung dieser Linie in Dänemark, Norwegen und Ostfriesland bis 1870, nebst den Wappen der von Wedel und denjenigen in dieser Familie angeheiratheten Damen und Herren. Chra. 1870. 3 til 1 Tavle sammenklæbede Blade.

Portrætgalleri over den gamle adelige Familie von Wedel-Jarlsberg, fremstillet paa 10 Plader. Chra. 1883. Fol. 2 Bl. 10 Pl.

Portraitgalleri der Familie von Wedel-Evenburg-Gödens in 7 Tafeln. Chra. 1885. Fol. 2 Bl, 7 Pl.

Portrætgalleri over den gamle adelige Familie von Wedell-Wedellsborg, fremstillet paa 8 Plader. Chra. 1886. Fol. 2 Bl., 8 Pl. (Alle disse 3 Portrætsamlinger udkom paanyt i Chra. 1887 i mindre Format).

Foredrag om Navigationsloven og Forandringer i samme, holdt i Februar 1884. Kra. 1884. 4. 43 S., 1 Tabel. (Jfr. den derved foranledigede Artikelrække «Vort Navigationsvæsen» af O. Sartz i Dagbl. 1884, No. 310, 311 og 313).

Om strømsætningerne i Kattegat og ved den norske kyst samt om disses indflydelse paa laxens gang og opholdssted. Særaftryk af «Norsk Idrætsblad». Chra. 1884. 8. 11 S., 1 Kart.

Om tobaksdyrkning i Norden. Sammenstillet af F. W. J. Separataftryk af «Norsk Landmandsblad». Kra. 1886. 4. 5 S. (Uden særsk. Titelblad).

I Polyteknisk Tidsskrift *VI.* (1859), S. 241—42: Ny Slags Strømmaaler. — *VII.* 209-217: Kompassets Deviation og Deviationsrosen (ogs. i Særtryk, se ovfr.; jfr. S. 334—35).

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 10de Møde i Chra. 1868, S. XXVI—XXIX (Beskrivelse af et af ham konstrueret Kontrol-Kompas).

I Storthings-Forhandlinger *1871 V.* Dok. No. 66: Skrivelse til Budgetkomitteen ang. Restaurationsarbejder ved det kgl. Slot. (Jfr. Dok. No. 56 og 67 af G. Bull og v. Hanno. I Anledning af denne sin Optræden overfor Storthinget blev W.-J. ifølge Kongens Befaling af 13 April 1871 afskediget som Hofintendant, se hans Skrivelse til Storthinget om Vartpenge, trykt som Dok. No. 74).

I Norsk Tidsskrift for Søvæsen *XIV.* (1895—96), S. 160—77: Beretning om krigens udbrud i 1807 og om forholdsregler i den anledning med gjengivelse af flere dokumenter søforsvaret af Trondhjem og kysten udenfor vedkommende samt om oprettelsen af telegrafer m. m.

Han har erhvervet Patenter paa forskjellige Opfindelser, saaledes paa et Kontrolkompas 1859 (jfr. Morgbl. 1858, No. 351, Polytekn. Tidsskr. VI. 2—7 og Illustr. Nyhedsbl. 1859, S. 150), et Flydekompas, et Skjærmanker og en Tryk-Logmaskine 1867, en Loggemaskine 1870, et Korrektionskompas 1874, et Redskab til Stansning af løbske Heste 1876 og en Antisnorker 1883.

Wedel-Jarlsberg, Frederik Wilhelm, Baron af, Søn af Kammerherre, Major Baron *Frederik Christian af Wedel-Jarlsberg* (f. 7 Februar 1757, † 30 August 1831) og dennes første Hustru Comtesse *Ulrika Eleonora v. Brockdorff* (f. 15 August 1764, † 11 Septbr. 1790), blev født den 22 Maj 1787 paa Sortebrødre-Kloster ved Nestved paa Sjælland. Han blev Officer 20 April 1803 og Student 1804; han deltog i Kampene med de Engelske 1807 og blev heruuder saaret, tog Afsked fra Militærtjenesten i Decbr. s. A. og tog derefter juridisk Examen med næstbedste Karakter 1808. Han blev strax efter ansat som Volontør og 1809 som Auskultant i Rentekammeret, blev efter Fredsslutningen med Sverige 1809 sendt med Depescher til Statholderen i Norge, hvor han opholdt sig den følgende Vinter, og blev 22 Oktbr. 1811 udnævnt til Amtmand i Finmarkens Amt. I Decbr. 1813 forflyttedes han i samme Stilling til Bratsberg Amt, 28 Januar 1815 paalagdes det ham tillige at bestyre Amtsforretningerne i Larvik Grevskab, som han havde i Kommissjon for den danske Konge at sælge, og senere s. A. fik han ogsaa Befaling til at overtage de civile Overøvrighedsforretninger vedkommende Kjøbstæderne i de ham anfortroede Amter. Fra Udgangen af 1819 entledigedes han fra Amtmandsembedet for Larvik Grevskab, og i 1838 søgte han om Toldinspektor-Embedet i Porsgrund, hvortil han udnævntes 29 Marts s. A.; 2 Marts 1844 udnævntes han til Toldinspektør i Larvik, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 8 Juni 1859. Han udkaaredes 20 Maj 1814 til som Befuldmægtiget for Alten-Talvig Sogn i Finmarken at frembære Adresse til Regenten og i Tilfælde afgive Møde ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold, og 1817 valgtes han til Storthingsrepræsentant for Larvik Grevskab, men gjorde selv Indsigelse mod Valget, da han ikke havde opholdt sig i Landet det lovbestemte Antal Aar, hvilken Indsigelse Storthinget tog til Følge med 64 mod 6 Stemmer. Han blev R. N. O. 1821 og K. N. O. m. Stk. 1836. Han døde 26 Juli 1863.

* 5 Maj 1812 *Ingeborg Margrethe v. Haffner* (f. 18 Novbr. 1793, † 22 Juli 1845), D. af Oberst, Kammerherre Johan Frederik Wilhelm v. H. og Sara Hagerup.

Nekrolog i Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 171. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 142; P. Chr. Holsts Efterladte Optegnelser, S. 279—80; Morgbl. 1835, No. 342 og 354; 1838, No. 199; 1840, No. 52.

Beskrivelse over Finmarkens Amt. Af Amtmand Baron F. W. Wedel-Jarlsbergs efterladte Papirer. Ved Kammerherre og Kommandør-Kaptein Ferd.

Trykt 2 Maj 1905.

Wedel-Jarlsberg. Kra. 1887. 8. 32 S. (Separataftryk af Parmann's Illustreret Familielæsning VI. 133—62).

I Beretninger om den oeconomiske Tilstand m. m. i Norge ved Udgangen af Aaret 1835, S. 129—39: Bradsberg Amt.

I Morgenbladet *1830*, No. 266 (ang. Justitssagen mod Lensmand N. N. Bakke, jfr. denne i No. 259 og 287). — *1840*, No. 36: Janledning af Opsatser i Morgenbladet [No. 19] vedkommende Sagen mod Torkild Olsen m. Fl.; No. 76: Endnu nogle Ord til Oplysning om de faktiske Omstændigheder vedkommende Sagen mod Torkild Olsen m. Fl. (jfr. No. 50 Tillæg samt s. Bl. 1842, No. 235 og 236 Till., hvortil W.-J. i No. 254 Till.).

I Christiania-Posten *1851*, No. 1089 og 1109 (i Anl. af Statsrevisjonens Antegnelse ang. hans Reiseudgifter, jfr. Storthingsreferatet i s. Bl. No. 1068 og 1091).

Wedel-Jarlsberg, Johan Caspar Herman, Greve af, var tredje Søn af Grev *Frederik Anton af W.-J.* (f. 26 Juni 1748, † 7 April 1811) og dennes første (norskfødte) Hustru *Cathrine von Storm* (f. 5 Novbr. 1756, † 12 April 1802) og blev født den 21 Septbr. 1779 i Montpellier i Frankrige, hvor Forældrene opholdt sig paa Gjennemrejse til Neapel, hvor Faderen netop skulde tiltræde Stillingen som dansk-norsk Minister. Fra Neapel fulgte Sønnen i 1783 med sine Forældre til Norden og tilbragte den følgende Vinter paa Jarlsberg Hovedgaard; i Førstningen af 1785 kom han til Haag, hvor Faderen nu var blevet Gesandt, og efter to Aars Ophold i Norden, det ene Aar paa Jarlsberg, det andet Aar i Slesvig, kom han Midsommers 1790 til London, hvor Faderen det foregaaende Aar var blevet akkrediteret som dansk-norsk Gesandt. Herfra flygtede han paa Grund af Faderens «voldsomme og umenneskelige Behandling» sammen med sin ovennævnte Broder Ferdinand Carl Sommeren 1799 over Leith og Langesund til Danmark, hvor Moderen allerede fra 1797 efter at være blevet separeret fra sin Mand havde taget Ophold. Han lod sig strax i Oktbr. 1799 immatrikulere ved Kjøbenhavns Universitet og tog den 21 Oktbr. 1801 juridisk Embedsexamen med Laud. Da England angreb Danmark 1801, meldte han sig til Militærtjeneste og blev 2 April s. A. udnævnt til Kaptejn ved Søndre Sjællandske Landeværnsregiment; han kom dog ikke til at deltage i Kampene, blev derefter 23 Novbr. 1803 stillet *à la suite* og fik Afsked 19 Januar 1807. I Maj 1801 blev han Privatsekretær hos Finantsministeren Grev E. H. Schimmelmann, blev derefter 29 Juli 1803 udnævnt til Assessor i Finantskassedirektionen og blev tillige Sekretær i Finantskommissjonen af 1787, hvorhos han i de følgende Aar kom til at medvirke i forskjellige, baade offentlige og private, økonomiske Foretagender. Som han udtalte i et Stambogsdigt fra Aaret 1800 (Y. Nielsen: J. C. H. Wedel Jarlsberg, I. 56—57), stod imidlertid al hans Hu til at ofre for Norge sin Daad og Id, og ved kgl. Resolution af 28 Marts 1806 blev det paalagt ham at begive sig til Kongsberg for at medvirke ved den efter Sølvværkets Nedlæggelse

i 1805 nødvendiggjorte Nyorganisation af Byens Fattigvæsen; efterat Planen for dette var vedtaget, blev han 28 Oktbr. 1806 udnævnt til Medlem af Direktionen for Kongsbergs Fattigvæsen, og samtidig blev han endelig knyttet til Norge ved sin Udnævnelse til Amtmand i Buskeruds Amt 31 Oktbr. 1806. I denne Egenskab vedblev han at bo paa Kongsberg, indtil han 15 Maj 1807 fik Tilladelse til at tage Bopæl paa sin Svigerfaders Ejendom Bærums Værk. Da en midlertidig Regjeringskommissjon for Norge den 24 August 1807 efter Udbruddet af Krigen med England var blevet nedsat, tilbød Wedel øjeblikkelig sin Tjeneste; paa Kommissjonens Vegne gjorde han i Septbr. s. A. en Snarrejse til Jylland og Holsten for at skaffe Penge til Statskassens Udgifter i Norge, i Oktbr. en lignende Rejse over Gøteborg til Jylland for i Kommissjonens Opdrag at sørge for Tilførsel af Levnetsmidler til det søndenfjeldske Norge, og den 8 Novbr. s. A. anmodede Kommissjonen ham i Henhold til hans eget Tilbud om at indtræde som Formand i en Provideringskommissjon for Norge, til hvilken det 13 Novbr. blev overdraget at føre Tilsyn med den Indførsel af Levnetsmidler, som foregik for offentlig Regning. Hans Arbejde hermed blev afbrudt et Par Maaneder, da han som Kaptejn for det af ham oprettede Bærums frivillige Jægerkorps April—Juni 1808 deltog i Felttoget i Smaalenene uden dog at komme i Kamp med de svenske Tropper. Fra 20 August 1808 til 11 Februar 1809 varetog en konstitueret Amtmand hans Embedsforretninger i Buskerud, og i Septbr. og Oktbr. 1808 foretog han en Rejse til Jylland og Kjøbenhavn for Provideringens Skyld. Endvidere var han Medlem af den under 9 Oktbr. 1807 oprettede midlertidige Overkriminalret for Norge, i hvis Arbejde han deltog indtil Maj 1810. Den 21 Decbr. 1808 blev han udnævnt til Medlem af den norske Regjeringskommissjon og blev staaende som saadant indtil Kommissjonens Opløsning ved Udgangen af Novbr. 1810. Den 5 Marts 1811 fik han efter Ansøgning Afsked som Medlem af Provideringskommissjonen. I Aaret 1809 havde han hemmelig virket for Norges Løsrivelse fra Danmark, og som et Led i de nationale Selvstændighedsbestræbelser stiftedes den 29 Decbr. 1809 efter hans Initiativ «Selskabet for Norges Vel», hvori han blev Medlem af Direktionen for dets 7de Klasse (Afdelingen for Handel). Dette Selskab fortsatte det af det topografiske Selskab optagne Arbejde for et norsk Universitet, og den 7 Februar 1811 uddelte det den af ham sammen med P. Anker og Johannes Thrane udsatte Prisbelønning for de bedste Afhandlinger om Universitetssagen. Allerede 8 Februar s. A. kaldte en kgl. Resolution ham til Kjøbenhavn, hvor det den 1 Marts, Dagen efter hans Ankomst, blev paalagt Undervisningsdirektionen at forhandle med ham om Oprettelsen af en akademisk Læreanstalt for Norge. Efter tre Ugers Ophold i Kjøbenhavn vendte han hjem til Norge, og her udsendte Selskabet for Norges Vel den 1 Juni s. A. en af ham forfattet Indbydelse til at yde Bidrag til Universitetets Oprettelse. Efterat dernæst

det kgl. Reskript af 2 Septbr. 1811 havde fastslaaet Tankens Virkeliggjørelse, blev Wedel 29 Novbr. s. A. udnævnt til Medlem af en Kommissjon til at planlægge det nye Universitet; denne Kommissjon, der virkede i Kjøbenhavn fra Nyaaret 1812, afgav sin Indstilling 15 Marts 1812, og Wedel blev 18 Juni s. A. udnævnt til Medlem af Bygningskommissjonen for Universitetet. Da begge hans ældre Brødre var døde i ung Alder, tilfaldt Lensgrevskabet Jarlsberg ham efter Faderens Død i 1811, og 21 Maj 1811 blev han tillige konstitueret som Amtmand i Larvik Grevskab, idet han fremdeles vedblev at være Amtmand i Buskerud. Men allerede 30 Marts 1813 erholdt han efter Ansøgning, da han ikke længer ønskede at staa i nogen «Forbindelse med Regjeringen» (Y. Nielsen: J. C. H. Wedel Jarlsberg, II. 23), Afsked fra begge sine Amtmandsembeder, dermed ogsaa fra sin Stilling som Direktør for Kongsbergs Fattigvæsen, og han forblev derefter Privatmand, saalænge Norges Forening med Danmark bestod. I Slutten af Novbr. 1813 drog han til Jylland for at sørge for Kornforsendelser til sig og sin Svigerfader, og det lykkedes ham ikke at komme tilbage til Norge før ved Udgangen af Februar 1814. Den 14 Marts 1814 valgtes han til 1ste Repræsentant for Jarlsberg Grevskab ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold, hvor han blev Medlem af Konstitutionskomiteen af 12 April og af Finanskomiteen af 16 Maj, og den 29 Septbr. s. A. valgtes han ligeledes til 1ste Repræsentant for Grevskabet ved det første overordentlige Storthing; han var her Medlem af Lagthinget og den længste Del af Sessjonen dettes Præsident, videre Medlem af Fuldmagtskomiteen, Reglementskomiteen (som dens Formand), Komiteen til Modtagelse af Statsraadets Protokoller og Undersøgelse af Landets Tilstand, den forstærkede Underhandlingskomite og Komiteen for uafgjorte Sager, endelig Formand for Deputationen af 4 Novbr. til Fredrikshald til at kundgjøre Kongevalget for Kronprinsen. Den 18 Novbr. 1814 udnævntes han til Statsraad og Chef for Finansdepartementet, hvilket Embede han overtog den 27 Novbr. efter Storthingets Opløsning. Dels paa Grund af Uenighed med Kongen, dels af Hensyn til sine private Anliggender indgav han 22 Juni 1821 Ansøgning om Afsked fra sit Statsraadsembede og gjentog denne Ansøgning 18 August og 16 Novbr. s. A., men blev dog foreløbig staaende i Embedet, idet han 15 August s. A. af Odelsthinget var blevet sat under Tiltale for Rigsretten for formentlige Misbrug af sin Embedsmyndighed; den 18 Juni 1822 afsagde Rigsretten fuldstændig Frifindelsesdom, og efterat han fra 1 Januar s. A. havde været fritaget for alle Embedsforretninger, erholdt han efter fornyet Ansøgning af 19 Juni endelig Afsked 5 Oktbr. 1822 med Tilkjendegivelse af Kongens «fuldkomne Tilfredshed med hans i bemeldte Embede udviste Iver og Nidkjærhed for den offentlige Tjeneste». Det varede dog ikke længe, før han atter indtraadte i det offentlige Liv, idet han i 1823 valgtes til første Storthingsrepræsentant for Jarlsberg og Larviks Amt, og som saadan gjenvalgtes

han i 1826 og 1829. Han valgtes til Storthingspræsident paa alle Storthing 1824—1830; han var Medlem af Lagthinget 1827 (fra 3 Juli)—1830, Medlem af Valgkomiteen 1827—1830 (det sidste Aar som dens Formand), af Fuldmagtskomiteen 1828 og 1830, af Konstitutionskomiteen 1824—1830 (det sidste Aar dens Formand), Formand i Toldkomiteen 1824 og 1827, Medlem af Komiteen for Berg- og Skovvæsen, af Komiteen for Indløsning af Rigsbanksedlerne og Formand i Ligningskomiteen for Akershus Stift 1824, Medlem af Reglementskomiteen, af Deputationskomiteen, af Traktatkomiteen og af Komiteen om Larvik Grevskab, Formand i Komiteerne for Bygningsvæsenet i Kristiania og om Kjøbstad paa Oplandet 1827, Medlem af Deputationskomiteen og af Komiteen ang. den kgl. Meddelelse om 17 Maj samt Formand i Komiteen om Forøgelse af Seddelmassen 1828, Formand i Komiteerne om Matrikulloven, om Bygningslov for Kristiania, om Bygningslov for Bergen og om Kroningsudgifterne 1830; han valgtes til Ordfører for Deputationen til Stockholm i Anledning af Prins Gustavs Fødsel 1827 og for den paatænkte Deputation til Dronningens Kroning i Trondhjem 1830. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1816 til Regulering af Byggegrunde paa Akershus Fæstning, af den kgl. Komite ang. Norges og Sveriges gjensidige Handelsforhold 1825 og af den kgl. Kommissjon af 17 Juni 1825 ang. Grundlæggelsen af en Kjøbstad paa Oplandene, Formand i den kgl. Kommissjon af 22 Novbr. 1831 til Revisjon af Vexellovgivningen, i den kgl. Kommissjon af 16 Oktbr. 1833 til Planlæggelse af Rigets Søforsvar og i den kgl. Kommissjon af s. D. ang. Kongsberg Sølvværks fremtidige Drift. Den 24 Marts 1828 udnævntes han til Prokansler ved det kgl. Frederiks Universitet, og som saadan deltog han i Forhandlingerne i den kgl. Undervisningskommissjon af 17 Oktbr. 1839. Høsten 1828 opholdt han sig nogle Maaneder i London for ifølge kgl. Opdrag at virke sammen med Rigernes Minister dersteds for en Nedsættelse af den britiske Trælasttold, og ifølge kgl. Resolution af 5 Maj 1836 opholdt han sig atter Sommeren 1836 i London i samme Øjemed; efter et Badeophold i Teplitz blev han paa Hjemvejen 19 Septbr. 1836 udnævnt til Kongens Statholder i Norge og i dette Embede virkede han Resten af sin Levetid. I Juni 1840 drog han for sin Helbreds Skyld til Wiesbaden, og her døde han 27 August s. A. Hans Lig blev i Oktbr. ført hjem til Norge paa et af Statens Dampskibe og bisat i Familjens Gravkapel ved Sem Kirke. Han blev udnævnt til kgl. dansk Kammerherre 9 Oktbr. 1809, blev R. D. O. 28 Januar 1809, K. D. O. 28 Januar 1812, K. N. O. m. Stk. 7 Januar 1815, Skatmester ved Hs. Majestæts Ordener 1818, R. Sph O. 28 Januar 1825 og erholdt 14 Oktbr. 1825 Medaljen for Borgerdaad.

* 19 Maj 1807 *Karen Christiane Andrea Anker* (f. 22 Novbr. 1789, † 19 Maj 1849). Overhofmesterinde hos Dronningen, eneste D. af

Kammerherre, senere Statsminister Peder A. til Bogstad og Bærum og Anna Elisabeth Cold.

Grev Herman Wedel Jarlsberg og hans samtid 1779—1840 af Yngvar Nielsen. H. 1—5. Kra. 1888—1892. 8. — *Lensgreve Johan Caspar Herman Wedel Jarlsberg* 1779—1840 af Yngvar Nielsen. *I—III.* Chra. 8. *I.* 1901. XII S., 2 Bl., 466 S., 10 Billeder. *II.* 1901. 4 Bl., 352 S., 2 Bill. *III.* 1902. 4 Bl., 578 S., 8 Bill. (I dette Værk er Forf.s førstnævnte, ufuldendte Skrift om Grev Wedel i det Væsentligste uforandret optaget. Det foranledigedes oprindelig ved, at Kong Oscar II den 21 Septbr. 1879 udsatte en Præmie for en Levnetsbeskrivelse af Grev Wedel, og den norske historiske Forenings Bestyrelse, til hvem det blev overdraget at bedømme de indkomne Besvarelser, tilkjendte i Oktbr. 1902 Y. Nielsen's Arbejde Prisen. Jfr. Anmeldelser af Værket i Aftpst. 1902, No. 425, 446, 517 og 519 af F. B.[ætzmann] og 1904, No. 25 af J. Løvland; Morgbl. 1902, No. 412 af E. H[ertzber]g. — *Mindeblaa* overleveret den 8 Mai 1881. (Særskilt Aftryk af den 3die Beretning [af Chr. Holst] om Bygdø Kongsgaard). 4. S. 17—24. (Indeholder Beretning om Afsløringen af W.s Mindesmærke paa Bygdø 1845 efter Morgbl. s. A. og om Hundredeaarsfesten paa Bygdø 21 Septbr. 1879 med Tale af M. Birkeland og Digt af A. Munch, m. m.). — *Efterretninger om den for Rigsretten mod Statsraad Grev Wedel-Jarlsberg anlagte Sag.* Paabegyndt d. 2 Octbr. 1821. Paadømt d. 18 Juni 1822. Chra.. [1822]. Fol. 147 S. — *Portræt med Biografi* i Portræter af mærkelige Nordmænd II. 65—76; i Ny illustr. Tidende 1879, S. 297—98; [af M. J. Færden] i Hjemmet 1879, No. 9—10 og 11—12; af r. t. [ɔ: H. G. Heggtveit] i For By og Bygd III. (1881), S. 169—71 og 174—75; i Sysvorti VI. 129—30; af Yngvar Nielsen i Nordmænd i det 19. Aarh. I. 33—68. Mere eller mindre fuldstændige Biografier findes desuden i Conversationslexikon der neuesten Zeit u. Lit. (Lpz. 1832—34), S. 898—99 ved P. Treschow Hansen, jfr. Morgbl. 1837, No. 187, hvortil Treschow Hansen i s. Bl. No. 190; Nord. Convers.-lexikon, 3. Udg., VI. 938; Nord. familjebok, B. 17, Sp. 447—50 af Y. N.[ielsen]; W. Lassen: Norske Stamtavler, I. 95; B. Moe: Efterretn. om Eidsvolds-Repræsentanter, S. 144—46; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 143, jfr. S. 232; F. Bætzmann: Det norske Statsraad, S. 220—21, jfr. S. 19—25, 28, 30, 35, 37, 39, 42, 47—51; Aftbl. 1879, No. 219. Blandt A. Faye's haandskrevne Samlinger i Rigsarkivet findes forskjellige Udkast og Optegnelser til W.s Biografi, som er benyttede i Y. Nielsen's store biografiske Værk. — *Nekrologer* i Den Norske Rigstidende 1840, No. 144, jfr. No. 153 (med Kondolanceskrivelse fra Carl Johan) og 177; Den Constitutionelle 1840, No. 251, jfr. No. 308; jfr. Morgbl. 1840, No. 251, 252, 255, 265 og 309; Granskeren I. 27—28. — *Digte* til eller om ham er trykt: i Chra. Intelligentssedler 1814, No. 96, jfr. No. 98 og 104, 1815, No. 1, 5, 7, 8 fg. (den saakaldte «Grevens Fejde»); af J. D. Valerius i Den Norske Rigstidende 1815, No. 86; af A. Oehlenschläger i dennes Norgesreisen (Kbh. 1834), S. 57—58; af Henrik Wergeland i Morgbl. 1840, No. 254 (optrykt i dennes Saml. Skrifter II. 149—53); af A. Munch i Den Constitutionelle 1840, No. 256 (optrykt i dennes Saml. Skrifter I. 166—67); af J. S. Welhaven i s. Bl. 1840, No. 307 (optrykt i dennes Saml. Skrifter IV. 140—42); Sang ved Afsløringen af Sal. Hs. Excellence Greve Herman Wedel Jarlsbergs Monument Onsdag den 18de Juni 1845 [af J. S. Welhawen]; af A. Munch i Morgbl. 1879, No. 260 A. — *Bidrag til hans Biografi og Karakteristik* findes paa en Mængde Steder i Samtidens Presse, i Memoirer og andre Kildeskrifter til Tidens Historie, og han vil findes omtalt i saa godt som alle nyere Behandlinger

af Norges Historie i Tidsrummet 1806—1840. Nogen fuldstændig Opregning af alle disse Skrifter kan der ikke her være Tale om; men en Række Henvisninger skal dog gives: Jacob Aall: Erindringer, 2. Udg., S. 112—17, 159, 167—68, 192—94, 201—5, 232, 355, 361—63, 396—97, 403, 418, 429, 437, 442, 535, 547—49, 573—75, 613—19; J. E. Sars: Norges politiske Historie 1815—1885, S. 16 (med Portræt S. 17), 270—76; O. A. Øverland: Illustreret Norges Historie V. passim (se Reg.); Norge i det 19. Aarh., I. 124—26, 130, 134—35, 138, 141 (Portræt), 143—49 af G. Storm; M. Birkeland: Selskabet for Norges Vel, S. 9—12, 15, 17, 24, 31, 37—39, 41—42, 59, 62, 71; G. B. Blom: Norges Statsforandring i Aaret 1814, S. 67—68, 72, 75, 81, 136—37, 159—60, 195, 233; H. Wergeland: Norges Konstitutions Historie (Saml. Skrifter IX.), passim; A. Faye: Norge i 1814, passim (se Reg.); Y. Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 306, 308, 311, 313, 314, 317—320, 359, 364—66, 370—76, 379, 381, 384—88, 414, 429—33, 437—40, 443, 483, 491, 495—96, II. 394—95, 459; Y. Nielsen: Norge i 1814, S. 5—6 o. fl. St. (med Portræt); Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 17—21 o. fl. St.; Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 169, 256, 272, 310, 328—31, 336—40, 342—43, 346—47, 351, 355—56, 358, 364; Christian Frederik og Carsten Ankers Brevveksling 1814, S. 15 (med Portr.)—17, 24, 35—37, 39, 87, 93, 133, 135, 149, 153, 173—77, 596, 604, 610, 624; [N. Wergeland:] Fortrolige Breve fra Eidsvold, S. 4, 9, 20, 34, 44, 48, 79, 115—16, 127, 143; Kong Christian VIII's Dagbog fra Regenttiden i Norge, udg. af A. Ahnfelt, S. 53, 55, 56, 58, 65, 76, 81, 84, 90, 91, 105, 108, 111, 123, 137, 142; P. Chr. Holst's Optegnelser, passim (se Reg.); P. Motzfeldt: Breve og Optegnelser, passim (se Reg.); C. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, passim (se Reg.); sammes Dagbøger for 1812—1813 samt for 1817—1822, I—II. passim (se Reg.); Provst Fr. Schmidts Dagbøger, S. 152—53, 159—61, 168, 170, 175—78, 183—84, 202, 207, 209—211, 213—14, 217—18, 221, 224—25, 230, 235—37, 239, 241, 246, 249—51, 256—63, 268—69, 280, 282, 284—86, 289—92, 296, 299; J. H. Vogts Optegnelser [I], passim (se Reg.); Historiske Samlinger I. passim (se Reg.) og II. 17, 42, 44, 45, 47, 52, 65, 70—72, 74, 77, 79, 83—85, 90—92, 190—91, 195, 198, 209; Norske Samlinger II. passim (se Reg.); Danske Samlinger III. 126, 130, 156; Meddelelser fra det kgl. Gehejmearkiv for 1886—88, S. 222; Meddelelser fra Krigsarkiverne III—VII. passim (se Reg.); H. H. Gunnerus: Underdanig Andragende til Norges Riges Storthing 1824, S. 8 o. fl. St.; A. Chr. Bang: Hans Nielsen Hauge, S. 462; A. Faye: S. Løvenskiold, S. 12—13; L. M. B. Aubert: A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, S. LXXV—LXXVI; A. Aubert: Professor Dahl, S. 323; Personalhist. Tidsskr. 3 R. III. 82, 89—90, 97—98; Skilling-Magazin 1861, S. 760—61 (med Portræt S. 733); s. Bl. 1868, S. 623 [af L. Daae]; Den Constitutionelle 1840, No. 333; (Norsk) Historisk Tidsskrift I. 217, 222, 224, 231—32, 237—40, 245, 264, 269—70, II. 32, 41—42, IV. 406—8, 3. R. I. 79, 83—91, 94, 101, 106, V. 194, 197—203, 207; Nyt tidsskrift, ny række, I. 429—436 (af J. E. Sars); En dansk Statsmands Hjem omkring Aar 1800, Breve fra Grevinde S. F. L. C. Reventlow, I—II. passim (se Reg.); Jacob Aall's Nutid og Fortid III. S. II—VIII; Illustr. Nyhedsblad 1858, S. 89 (af J. S. Welhaven, optrykt i dennes Saml. Skrifter VI. 219—22); A. Oehlenschläger: Hugo von Rheinberg (Kbh. 1813), Dedikationen; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 119—24; Christine Daugaard: Biskop Daugaard I. 212—15, 220, 224—25; C. F. Wegener: Actmæssige Bidrag til Danmarks Historie i det 19. Aarh. I. 100, 103, 107—8, 119, 122, 137, 344—45, 361—62, 406, 409, hvortil Morgbl. 1851, No. 184 [af P. A. Munch]; Letterstedtske Nordisk tidskrift VI. (1883), S. 512—39 (af Yngvar Nielsen); Breve fra Essen til Carl Johan, udg. af Y. Nielsen, passim (se Reg.);

P. Wieselgren: Essen, S. 202—3, 206; Schinkel's Minnen ur Sveriges nyare historia, V 34—37, 41, 42, 47, 78, 79, 86, 88, 89, 105, 107, VIII. 47, 161, 164, 232, 295—96, 300, 346—47, Bihang II. 123, 393; Handlingar rörande Sveriges historia, V. (Sth. 1831) 41, VI. 20, 26, VII. 18, 20; De la Gardiska Archivet XX 27—28; C. A. Adlersparre: 1809 och 1810, I. 200—202, 209—211, 230—31, hvortil Morgbl. 1853, No. 102 (af C. H. Anckarsvärd) og No. 117; Hans Järtas och G. F. Wirséns brefväxling år 1814, S. 7, 13, 14, 35, 40, 130, 156—58, 176—79; Scævola [ɔ: K. A. Strömbäck]: Utländska diplomaters minnen från svenska hofvet, S. 72, 288, 425; O. I. Fåhræus: Skildringar ur det offentliga lifvet, S. 1—4; H. Steffens: Was ich erlebte, V. 8—9, 189—90, 260, X. 413—15; Memoir of Benjamin Lord Bloomfield, I. 212—15, 220, 224—25; Morgbl. 1835, No. 198; 1879, No. 262 A; 1900, Extrano. 9 (af E. M. F.[ærden]); 1901, No. 749 (af A. C. Drolsum); Statsborgeren, H. 4 (1832), S. 224—26. — Et *Mindesmærke*, rejst efter Ønske af Carl Johan, med en *Buste* udført af Hans Michelsen afsløredes paa Bygdø 18 Juni 1845, se Den Constitutionelle s. A. No. 171 og Morgbl. No. 171 og 172 samt ovenanførte Sang af J. S. Welhaven. En anden *Buste* er senere udført af Olaf Glosimodt, se Ill. Nyhedsbl. 1858, S. 89, og Morgbl. 1859, No. 157. — Om *Portræter* af ham se Y. Nielsen: J. C. H. Wedel Jarlsberg, III., Bl. 4; A. Strunk: Samlinger til en beskr. Catalog over Portraiter, S. 694—95; et hos E. Bærentzen lithograferet Portræt findes i P. Botten-Hansen's Eidsvold-Gallerie og i Portefeuillen 1840, I.

Som Tillæg til disse Kildehenvisninger vedrørende Grev Wedel personlig meddeles her en saavidt muligt fuldstændig Bibliografi over politiske Lejligheds-skrifter 1814—1829, som sammen med de tidligere (V. 604—613 og VI. 35—36) meddelte Fortegnelser vil give nogenlunde fuldstændig Oplysning om norsk politisk Brochureliteratur 1814—1892. Skrifterne nævnes her efter Tidsfølgen; Trykkestedet er Kristiania og Formatet Oktav, naar intet andet er anført.

1814. *J. G. Adler* og *C. M. Falsen.* Udkast til en Constitution for Kongeriget Norge. [April] — Aktenstücke und Aufsätze die neueste Geschichte Norwegens betreffend. [U. S.; Juni.] — Bemærkninger i Anl. af det Norske Storthing, som er sammenkaldt til den 7 Octbr. 1814, hidsendte fra Udlandet. — Brefvexling mellan landshöfdingen Hans Järta samt stiftamtmannen i Trondhjems stift m. m. grefve Fredrik Trampe. Fahlun [Marts]. — *J. N. Brun.* Den 18de September 1814, festligholdt i Bergens Korskirke. [Bergen.] — *P. O. Bugge.* Trøstegrunde for Norges sande Venner. Fremsatte i en Tale paa Kongens Fødselsdag den 18 Septbr. 1814. Thjm. — *C. F. Boyesen.* Taler paa den anordnede høitidelige Bededag, holdne i Leirdals Hovedkirke den 18 Marts 1814. — *C. M. Falsen.* Hvad har Norge at haabe, hvad har det at frygte af en Forbindelse med Sverrig, og under hvilken Betingelse kan denne Forening ene være ønskelig? [Juni.] — [*A. Feldborg.*] En Stemme fra England om Nordens nuværende Anliggender, især om Norges Afstaaelse. Overs. af Povel Fasting. [August.] — Forslag til Forandring i Norges Bankvæsen. 4. — *Philip Francis.* Letter to Earl Grey. London. — Fuldmagter og Adresser overantvordede Norges Regent, H. K. H. Prinds Christian Frederik fra det Norske Folks Deputerede ved Rigsforsamlingen i Eidsvold, den 10 April 1814. H. 1—3. Fol. — *J. S. Garmann.* Den Lykke, som vort Land har at haabe af Fremtiden, under vor hyldede Fyrste. Prædiken paa 1. Søndag i Faste 1814. — *J. S. Garmann.* Hvad have vi som Christne at gjøre i disse Farens Dage? Prædiken i Chra. den 3. Søndag efter Trinitatis 1814. — Skandinaviska Half-Ön under en spira, till sina fördelar i politiskt och ekonomiskt afseende. Sth. — *S. B. Hersleb.* Til mine Landsmænd. Et Par Ord i Anl. af Hr. Stroms Skrift:

Om Forbindelsen mellem Norge og Sverrig. [Oktbr.] — [*J. C. Mørch.*] Et Ord til almeen Eftertanke for Nutidens Nordmænd. Bergen. — *Hans Nansen.* Tal, hållet vid Norriges Stor-Ting, Fredagen den 14 Octbr. 1814. Sth. 4. — *C. Pavels.* Taler og Sange i Aggershuus Slotskirke paa den anordnede Bededag den 25 Febr. 1814. — Réflexions sur l'état actuel de la Norvège. London. — *Fr. Schmidt.* Taler, holdne i Egers Hovedkirke paa den anordnede festlige Bededag den 4 Marts 1814. — *W. Sebbelow.* Svar paa det fremsatte Spørgsmaal om Norges tilkommende Regjeringsform. [Marts.] — *W. Sebbelow.* Norges Hæder og Held. Chr.sand. [Decbr.] — *M. Sigwardt.* Taler holdne paa den almindelige og høitidelige Bededag den 25 Febr. 1814 i Opsloe Kirke. — *M. Sigwardt.* Prædiken paa den anordnede Takke- og Bedefest den 22 Mai 1814 — *P. Strøm.* Om Forbindelsen mellem Norge og Sverrig. — *S. Tybring.* Taler i Drammens Hovedkirke paa den anordnede festlige Bededag den 25 Febr. 1814. — [*P. Wahlström.*] Et Blik paa Norges nærværende Stilling og Interesse. [Fr.hald Septbr.] (Ogsaa i svensk Oversættelse, Fr.hald Septbr.) — Wahrheit, Klugheit und Recht; den hohen Beförderern dieser erhabenen Führer in der Sache Norwegens ans Herz gelegt von Olaus Tryggesön. [London? Oktbr.] — *J. C. H. Wedel Jarlsberg.* Tal hållet på Norges Stor-Ting i Chra. 20 Octbr. 1814. Sth. 4. — *J. E. Welhaven.* Tale paa den anordnede Takke- og Bønfest den 5 Juni 1814. Bergen. — *N. Wergeland.* En politisk Tale til det norske Folk. Chr.sand. — *N. Wergeland.* Et Ord til Publikum foranlediget af de Pornærmelser hvormed W. Sebbelow i Anl. af Norges Hæder og Held(!) har angrebet Forf. til den politiske Tale til det norske Folk. Chr.sand. — **1815.** *Jacob Aall.* Lovforslag ang. Saugbrugsprivilegier i Fremtiden. — *F. Arentz.* Forslag vedk. det beneficerede Gods i Norge. — [*Hans Barlien.*] Anmærkninger betr. Pengevæsenet. — *F. J. Bech.* Tanker til nærmere Eftertanke om Realisationen og Anvendelsen af Norges beneficerede Gods. — Nogle Bemærkninger ved Amtmand Falsens Norges Odelsret osv. — [*J. Chr. Berg?*] Nogle Ord i Anl. af Landsdommer Nansens Motion om Oberst Holsts Ansættelse. — [*G. P. Blom.*] Bemærkninger over Bladet [af D. Thrane] et Par Ord om Sølvværdie, og over den Eidsvoldske Garantie. — Norges Dagskjær. Nogle Vink om hvad den gjenvundne Selvstændighed og Frihed opfordrer Normanden til at virke. Chr.sand. — [*C. M. Falsen.*] Bemærkninger ang. hvilken Procesmaade, enten den skriftlige eller mundtlige, er bedst skikket til at sikkre Borgersamfundet for vilkaarlig Behandling. — *C. M. Falsen.* Nogle Bemærkninger ved Hr. Capitaine Mariboes Plan til det norske Pengevæsens Forbedring. — *C. M. Falsen.* Beviis, at man ikke altid er, som Ordsproget siger, sine egne Ords bedste Fortolker, eller Svar paa Tiltale til Hr. Capitaine og Brugs-Ejer Mariboe. Bergen. — *C. M. Falsen.* Forslag til en Anordning ang. den gavnligste fremtidige Anvendelse af det beneficerede Gods. — *C. M. Falsen* og *C. B. Bergh.* Forslag til en Anordning om Eiendommes Brug og Benyttelse i Norge. — [*C. M. Falsen.*] Forslag til en Lov ang. Odels- og Aasædes-Retten i Norge. — *C. M. Falsen.* Norges Odelsret m. H. p. Rigets Constitution. Bergen. — *C. M. Falsen.* Som man raaber i Skoven, faaer man Svar, eller aftvunget Forsvar i Anl. af en anonym Forf.s Critik over min Afhandling om Norges Odelsret. Bergen. — Tvende Forslag til Inddragelsen af de cirkulerende Rigsbanksedler inden 5 Aar, og Oprettelsen af en Bank. — Finants-Committeens Forslag til en Octroi for en norsk Species-Bank. — Forslag til Reglement for Rigsretten. Af Lovcommitteen. — Værnepligt-Committeens Forslag til en nøiere Udvikling af de Bestemmelser, som Grundlovens 109de § indeholder. 4. — [*P. Treschow Hanson.*] Gemälde von Norwegen. Ham-

burg. — *P. A. Heuch.* Nogle Ideer om Norges Pengevæsen. — *[Gisle Johnson.]* Et Par Ord til Moderlandet Norge. — *[L. Mariboe.]* Brev til Ole Olsen, ang. hans Forespørgsel om Rigsbanksedlerne. — *[L. Mariboe.]* Extract af Ideer om Pengevæsenet. — *L. Mariboe.* Forslag til det norske Pengevæsens Forbedringer. — *L. Mariboe.* Oplysninger og Tillæg til mit Forslag ang. det norske Pengevæsens Forbedring. — *[L. Mariboe.]* Nogle Ord om Rigsforsamlingens Beslutninger, ang. Statens Pengevæsen. — *L. Mariboe.* Nogle Ord om almindelig Værnepligt. — *[J. G. Meydell.]* Feldttoget i Norge 1814. — *[B. H. Morgenstierne.]* Til Storthinget ang. den Eidsvoldske Garantie og Norges Pengevæsen. — *B. H. Morgenstierne.* Hvilken Procesmaade i Høiesteret, den skriftlige eller mundtlige, opfylder bedst Fornuftens Fordringer paa en god Retspleie? — *Hans Nansen.* Bemærkninger over det, den svenske Rigsdags Constitutions-Committees Betænkning, i Anl. af hans Kgl. Maj.s Proposition til en Rigsact, som Bilag tilføiede Dictamen af Hr. Axel Gabr. Silfverstolpe. — *Hans Nansen.* Tvende Motioner, fremsatte paa Norges ordentlige Storthing. — *N. Chr. Nilsen.* Bemærkninger over den Eidsvoldske Garantie. — Om Statsraaderne. — Nogle Ord om det beneficerede Gods. — *C. Pavels.* Prædiken paa Fredsfesten den 1 Jan. 1815. — *C. Pavels.* Tale paa Foreningsfesten den 4 Novbr. 1815. — *M. G. Rosenkrantz.* Faa Ord om Saugbrug og Saugbrugs-Privilegier. — *J. C. Ræder.* Bemærkninger over Storthingets 3die Committees Indstilling og Odelsthingets derpaa grundede Lovforslag til en Pengeforordning — *E. H. Schiøtz.* Forslag til nogle nødvendige Bestemmelser i Grundlovens 57, 58, og 59 §§. — *W. Sebbelow.* Kong Christian Frederik mishandlet. Chr.-sand. — *W. Sebbelow.* Nogle Ord i Anl. af Hr. Capt. Ludv. Mariboes Forslag til det Norske Pengevæsens Forbedring. — *F. W. Stabell.* Bemærkninger over Skriftet [af J. G. Meydell]: Felttoget i Norge 1814. — *H. Steenbuch.* Bemærkninger over Norges Grundlov af 4 Novbr. 1814. Thjm. — *Chr. Sørenssen.* Tale ved Freds-Festen i Chr.-sands Domkirke Nytaarsdag 1815. — *C. Tank.* Lovforslag [ang. Formuesskattens Erlæggelse]. — *C. Tank.* Om Rigsbanksedlernes Inddragelse og en privat Banks Oprettelse. 4. — *C. Tank.* Udtog af Forslag til Rigsbanksedlernes Inddragelse og en privat Banks Oprettelse. — *C. Tank.* Individuelle Tanker, fremsatte paa Norges ordentlige Storthing. — Tanker til nærmere Eftertanke om vort synkende Pengevæsen m. m. Bergen. — *[D. Thrane.]* Et Par Ord om Sølv-Værdie. — *[D. Thrane.]* Udkast til en nærmere udarbeidende Plan for Indløsningen af den nærværende Seddelmasse og Oprettelsen af en ny Bank. — *J. H. Vogt.* Bemærkninger i Anl. af det norske Pengevæsen. — *L. Weidemann.* Forslag til en Lov ang. Norges Bank- og Pengevæsen. — *N. Wergeland.* Hvorledes takkes Gud rettelig for hans store Miskundhed imod os, for Fredens Velsignelse? Tale, i Anl. af Freden og Foreningen med Sverrig, holden i Aftensangen paa Nytaarsdag 1815 i Chr.sands Domkirke. Chr.sand. — **1816.** Bidrag til Kundskab om Næringsfriheden i Norge i 1815. — *C. M. Falsen.* Norges Grundlov. Bergen [1816?]. — *[C. M. Falsen.]* Den mundtlige og skriftlige Procedure. — *[B. H. Morgenstierne.]* Spøg og Alvor eller Et Par Ord til Forf. [ɔ: C. M. Falsen] af Skriftet: Bemærkninger ang. hvilken Procesmaade etc. — Et Par Ord til Overveielse for Norges Repræsentantere forinden Storthinget hæves. [1816?]. — *C. Tank.* Forslag ang. Pengevæsenet. 4. — *[N. Tidemand.]* Nogle Grund-Ideer i Henseende til Norges fremtidige Landmagt. — *[N. Tidemand.]* Et Par Ord i Anl. af den nye forventede Conscriptions-Lov. — *[N. Wergeland.]* En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge. — *[A. S. Ørsted.]* Kritisk Anmeldelse af Skriftet [af B. H. Morgenstierne]: «Hvilken Procesmaade i Høiesteret» osv. — **1817.**

A. Bonnevie. Nogle nødvendige Ord i Anl. af Tidsskriftet Saga. Drammen. — Dagen den 4de Julii i Aaret 1817, helligholdt i vor Frelsers Kirke i Chra. — *C. M. Falsen.* Bemærkninger over Skriftet [af N. Wergeland]: «En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser» osv. — *C. M. Falsen.* Til Forf. af Skriftet: Danm.s polit. Forbrydelser osv. Bergen. — *P. A. Heiberg.* Nogle Betragtninger over National-Repræsentationen under en konstitutionel monarkisk Regjering. Fornemmelig m. H. t. Norge. Chr.sand. — *P. A. Heiberg.* Tillæg til Betragtninger osv. Chr.sand. — *S. B. Hersleb.* Affordret Beviis for at Skriftet [af N. Wergeland]: «sandf. Beretn. om Danm.s polit. Forbr. mod Norge» — fortjener enhver retsindig Normands Uvillie og Foragt. — Underdanigst Indstilling fra den, ang. de sig i Norge opholdende Qvækere, naadigst 1817 nedsatte Commission. 4. — *[W. Sebbelow.]* Indsigelser og Protest mod Execution for det i Chr.sand uretfærdeligen paalignede Bidrag i Sølv til den tvungne Bank i Norge. Chr.sand. 4. — *H. Steenbuch.* Anmærkninger ved Constitutionsforslagene af 1815 og 1816. — Udkast til en Lov, ang. Forligelsesvæsenet i Norge, affattet i Committeen for Norges Lovgivning. — *[N. Wergeland.]* Tilintetgjørelse af alle fiendtlige Anfald paa det af Sandheden selv befæstede Skrift: «Beretning om Danmarks politiske Forhold imod Norge» osv. — **1818**. *[H. Allum.]* Manifest eller Helvedbrev, en Cirkulaire fra Fanden. Drammen. — Bemærkninger over Norges Odelsret og Træforædling. — *P. P. Flor.* Motion i Norges Storthing den 17 Marts 1818. — Forestilling til Kongeriget Norges ordentlige Storthing, fra Interessenterne i den midlertidige Laane- og Disconto-Indretning i Chra. — Saug-Brugs-Eiernes Forestillinger i Anl. af det tiltænkte Lovforslag om Frihed for Enhver at oprette Sauge etc. — Forslag ang. Bank- og Pengevæsenet. — *B. H. Morgenstierne.* Er Udsættelse med Bankens Forpligtelse til at omvexle dens Sedler med Sølvvaluta overensstemmende med Retfærdighed og Statsklogskab? — *B. H. Morgenstierne.* Foreløbige Bemærkninger ved det i Nationalbl. indrykkede anonyme Stykke [af C. M. Falsen]: «Om Procesmaaden i Norges Høiesteret». — *B. H. Morgenstierne.* Endeligt Svar paa Anonymens foreløbige Svar, eller: Endnu et Bidrag til Afgjørelse af Striden om den bedste Procesmaade i Høiesteret. — Et Par Ord om Norges Bank. — Nogle Ord om Norges Vexelhandel, og om Nødvendigheden af at oprette en Børs i Chra. osv. — *C. N. Scavenius.* Oplysning om hvorledes det Norske Pengevæsen kan komme paa en fast og varig Fod. — *W. Sebbelow.* Ideer, Meninger og Forslag, foranledigede ved at tænke over det Norske Folks nærværende store Trang, Frygt, Kummer og Elendighed, og over Midlerne derimod. 4. — *W. Sebbelow.* Forslag til strax at afhjælpe det Norske Folks Nød, Frygt og Pengetrang osv. 4. — *W. Sebbelow.* Votum betr. Bank- og Pengevæsenet i Norge. — *H. Steenbuch.* Et Par Ord i Anl. af Regjeringsadvokat Morgenstjernes Undersøgelse om Udsættelse med Bankens Forpligtelse osv. — Tale af Haagen Haagensen i Anl. af Repræsentanten Sebbelows vigtige Forslag til at afhjælpe det norske Folks Nød osv. — Udkast til en Lov ang. Bergværkerne, affattet i Committeen for Norges Lovgivning. — *[J. F. Ullitz.]* Et Blad eller Meninger fremsatte i Anl. af Hr. Overkrigscommissair Sebbelows Forslag for Nationalbank. — *J. H. Vogt.* Nogle Ord i Anl. af Hr. Overkrigscommissair Sebbelows Forslag til strax at afhjælpe det norske Folks Nød osv. 4. — **1819**. *E. G. L[arsen].* Baron Wedelin. Et Eventyr. — *[L. Mariboe.]* Statsraadets Laane-Project. — *[L. Mariboe.]* Til Recensenten af Skrivtet om Statsraadets Laane-Project. — *[H. Møller.]* Om Dueller. — Et Par Ord til Nationalbladet. — **1820**. *G. P. Blom.* Undersøgelse, hvorvidt Skatternes Fordeling i Norge ved Ligning er ønskelig, samt Forslag til en anden Fordeling af samme. — *[P. P. Flor.]*

Trykkefriheds-Action eller beneficeret Sag, anlagt af Amtmand Collett imod Krigsraad Flor. Drammen. — *[M. D. Gjessing.]* Baron Ledelin. Et Eventyr. — *P. A. Heiberg.* Om Dødsstraffene. — *[H. Helseth.]* Den lille Tarif. Et Forsøg paa at bevise Skadeligheden ved Indførselen af adskillige fremmede Varer i Norge. — *H. Møller.* Forsøg til en Straffelov for Kongeriget Norge. — Noras Røst til sine Sønner i Anl. af Borgerfesten i Drammen. — **1821**. *L. Angell.* Om Kjøbstadskatten, Inddragelsesskatten, Rangskatten og dobbelte Skatter af Underbruge osv. — *P. P. Flor.* Forslag om en Deel unødvendige Embeders Afskaffelse. — Forsøg paa at bestemme Grændseskjellet imellem Trykkefrihed og Trykkefrækhed. — *P. A. Heiberg.* Om Adel i Norge. — *[J. Hjortaas.]* Forslag til nogle Midlers Anvendelse, hvorved Agerdyrkeren, Fabrikanten, Haandværkeren og Kjøbmanden forhaabentlig ville ophjælpes. — *M. B. Krogh.* Bemærkninger foranledigede ved den 100de § i Norges Riges Grundlov. — *L. Mariboe.* Om Norges statsoeconomiske Forfatning. — *L. Mariboe.* Formue- og Næringsskattens Ophævelse. — *J. G. Meydell.* Forsøg over den hensigtsmæssigste Maade at danne en Armee paa i Fredstider. — *H. Nansen.* Ideer, m. H. t. det beneficerede og offentlige Godses rigtigste og gavnligste Anvendelse. Fol. — En mærkelig Samtale mellem 2de Bønder paa Veien til Valgforsamlingen. — *C. Tank.* Lov-Forslag ang. Forandringer i Fundationen for Norges Bank. Fol. — Udkast til en Lov ang. Odels- og Aasædesretten, affattet i Committeen for Norges Lovgivning. — **1822**. Efterretninger om den for Rigsretten mod Statsraad Grev Wedel-Jarlsberg anlagte Sag. Fol. — *[P. P. Flor?]* Findes der Trykkefrihed i Norge? Drammen. — *[P. A. Heiberg.]* Lettres d'un Norvégien de la vieille roche. Paris. — *[C. F. Rode.]* Procedure og Domme udi 3 Processer eller Trykkefriheds-Actioner. Drammen. — *C. Tank.* Votum [ang. Opgjøret med Danmark]. Fol. — Tanker ang. Afgjørelsen af Norges Statsgjeld til Danmark. — **1823**. *H. Allum.* Et lidet Offer paa Skrivefrihedens Alter. Drammen. — *Julie von Bielke.* Til mine Venner og Bekjendtere i Trondhjem, samt de agtværdige Normænd, som føle for Undertrykte og Ret. Thjm. 4. — *[J. J. Broch.]* Politiske Aphorismer eller Bemærkninger over Statsforfatninger i Almindelighed, over den Norske Statsforfatning i Særdelnshed, og over de til Afgjørelse paa førstk. ordentlige Storthing fremsatte Constitutions-Forslage. — Dom, afsagt ved Chra. Bythingsret den 18 Jan. 1823 i Justitssagen mod J. A. Hielm. — *P. P. Flor.* Bemærkninger over de paa det 3die ordentlige Storthing 1821 fremsatte Constitutions-Forslag. Drammen. — *[M. C. Peterson.]* Bemærkninger over adskillige, paa det ordentlige Storthing i 1821 fremsatte, Constitutions-Forslag. Drammen. — *[M. C. Peterson.]* Justitsaction mod M. C. Peterson i Trondhjem. Drammen. — *[H. Steenbuch.]* Angaaende Ophævelsen af Grundlovens 79de §. — *[H. Steenbuch.]* Critiske Bemærkninger over Præmisserne til den ved Chra. Bythingsret under 18 Jan. d. A. afsagte Dom i Justitssagen mod Regjerings- og Høiesterets-Advocat Hjelm. — **1824**. Advarsel til Publikum. (I Anl. af Const.-Forsl. om Kongens Veto.) — Statsoeconomisk Anskuelse af Norge. — Bemærkninger i Anl. af den kgl. Proposition om et Kjøbstædanlæg paa Oplandet ved Mjøsen. — Betænkning over det paa Storthinget i 1821 antagne, men ikke sanctionerede Reglement for Valg- og Districts-Forsamlinger. — Constitutions-Committeens Betænkninger og Indstillinger ang. de paa 3die ordentlige Storthing fremsatte Constitutions-Forslag osv. — *[C. F. Borkenstein.]* Om Marine-Etablissementet paa Horten og om den Norske Flaade. — *[C. F. Borkenstein.]* Videre Udvikling af de i Skriftet om Marine-Etablissementet paa Horten fremsatte Ideer over den Norske Flaade. — Critik over det i Patrioten, 1. Hefte, No. 13 indrykkede Stykke, med

Overskrift: «Om Forandringer i Grundloven, hvem det tilkommer at foretage dem, samt om og hvorvidt Kongen heri har nogen Deel.» — *[P. V. Deinboll.]* Forslag til en Lov, ang. Almue-Skolevæsenet paa Landet. — Halvandet Dusin splinternye politisk-philosophisk-patriotiske Maximer, uddragne af Patriotens No. 8, 9 og 10, med oplysende Noter. — *[C. M. Falsen.]* Bemærkninger i Anl. af Constitutions-Forslag om Kongens Veto. — *[C. M. Falsen.]* Nogle Ord i Anl. af det i det Wulfsbergske Bogtrykkerie udkomne Svar [af H. Steenbuch] paa de fra Bogtrykker Lehmanns Officin udkomne Bemærkninger om Kongens Veto. — *C. M. Falsen.* Aftvunget Forsvar i Anl. af Constitutions-Comiteens Bedømmelse af hans paa Storthinget 1821 indleverede Forslag om Forandring i Grundlovens 76de §. — *[C. M. Falsen.]* Constitutionens Katechismus. *[P. P. Flor?]* Forslag til nye Handelsprivilegier for Drammen. Drammen. — *H. H. Gunnerus.* Underdanig Andragende til Norges Riges ordentlige Storthing i Aaret 1824. Drammen. — *John Hjortaas.* Oplysninger om den norske Jorddyrkers Stilling. — *[G. F. Lundh.]* Forslag til Anlæggelse af en Landstad ved Mjøsens Bredder paa Hedemarken i østre Oplandenes Amt. — *G. F. Lundh.* Forslag til ved Forhøielse af Brændevinafgiften i Norges Kjøb- og Ladestæder at bidrage til Indskrænkning i Brændevinets Misbrug osv. 4. — Nogle Ord om det sidste Repræsentantvalg i Drammen osv. — *P. Petersen.* Bedømmelse af Constitutions-Forslag, fremsatte til Afgjørelse paa Storthinget, Aar 1824. [Kbhvn.] — *P. Petersen.* Betænkning over (1ste) «Udkast til en Lov ang. Bergværkerne». — *P. Petersen.* Betænkning over (2det) «Udkast til en Lov ang. Bergværkerne». — *[H. Steenbuch.]* Svar paa de hos Bogtrykker Lehmann udkomne Bemærkninger [af C. M. Falsen] om Kongens Veto. — *[H. Steenbuch.]* Svar paa det fra Lehmanns Bogtrykkerie udkomne Skrift [af C. M. Falsen]: «Nogle Ord etc. om Kongens Veto». — Udkast til en Lov ang. Bergværkerne, affattet i Committeen for Norges Lovgivning. — Udkast til en Lov, ang. Forligelsesvæsenet i Norge, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — Udkast til en Lov ang. Haandværksdriften, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — *J. Wulfsberg.* En gammel Normands frimodige og velmeente Skrivelse til de Norges Mænd, der ere udvalgte til Repræsentanter ved det 4de ordentlige Storthing. 4. — **1825.** Betænkning ang. en Kjøbstads Anlæg i Oplandene osv., affattet af den i Storthinget 1824 til denne Sags Behandling udnævnte Commitee. — *[C. F. Borkenstein.]* Svar paa Bemærkningerne [af J. G. M. Weidemann] over det udkomne Skrift: Om Marine-Etablissementet paa Horten osv. — *P. A. Heiberg.* Exposé des principes fondamentaux de la Constitution du royaume de Norvège. Paris. — *Heinrich Steffens.* Der norwegische Storthing im Jahre 1824. Berlin. — Udkast til en Lov ang. Formænd, eller eligerede Mænd i Thinglaugene paa Landet, aff. i Com. for Norges Lovgivning. 4. — *[J. G. M. Weidemann.]* Svar fra en norsk Søe-Officier til Forf. [ɔ: C. F. Borkenstein] af de udkomne Skrifter: om Horten-Etablissementet og den norske Flaade. — **1826.** *C. M. Falsen.* Constitutions-Forslag i Anl. af Statsraadernes Deeltagelse i Storthings-Debatterne. Bergen. — *P. P. Flor.* Critisk Bedømmelse over «Udkast til en Lov ang. Formænd» osv. Drammen. — *P. A. Heiberg.* Politiske Aphorismer. — *L. Mariboe.* Tillæg til Patrouillen. — *M. C. Peterson.* Nogle Ord i Anl. af det absolute Veto. Thjm. — Udkast til en Lov ang. Bergværkerne, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — Udkast til Love 1. ang. Formændene eller de eligerede Mænd i Kjøbstæderne og 2. ang. Formænd udenfor Kjøbstæderne, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — **1827.** Actions- og Defensions-Indlæg samt Dom i Rigsrets-Sagen mod Statsraad Collett. — *L. Angell.* Om dobbelte Skatter af Underbruge. 2. Udg. — *[J. Chr. Berg.]* Nogle Ord i Anl. af Grundlovens 17de § om provisoriske An-

ordninger. — *[Th. Broch.]* Bemærkninger ved Major Ræders militære Betragtninger osv. — *[Th. Bryn.]* Forslag til en Lov ang. Brændeviinsbrænden. — *[E. Børresen.]* Forslag til Forøgelse af Norges Bankfond ved frivilligt Indskud. — *N. Cappelen.* Nogle Bemærkninger samt tre Lovforslage, Bank- og Pengevæsenet vedk. -- *J. A. Hielm.* Til Storthinget ang. min retlige Stilling som Regjeringsadvokat. — *Poul Holst.* Bodøe-Sagen. — Den Norske Regjerings Indstilling til H. M. Kongen, dat. 18 Mai 1825, ang. en provisorisk Anordning om Norges og Sveriges gjensidige Handel og Søefart. — *L. Maribve.* Bemærkninger ved den provisoriske Anordning af 24 Mai 1825, ang. Norges og Sveriges gjensidige Handel og Søefart. — *J. St. Munch.* Nogle betimelige Ord om Nødvendigheden af at indskrænke Brændevinets Misbrug. Chr.sand. — Om Formænd eller eligerede Mænd i Land-Districterne. — *[J. F. Oxholm.]* Forslag betr. Oprettelsen af en Reservefond ved Norges Bank. — *[P. Petersen.]* Udkast til Statuter for den Norske Riddérværdighed. 4. — *C. B. Roosen.* Frederikssteen—Kongsvinger Fæstning. — *J. C. Ræder.* Militære Betragtninger over Marine-Etablissementet paa Horten. Thjm. — *J. C. Ræder.* Gjensvar paa de Bemærkninger [af Th. Broch], som ere udkomne mod de udgivne Betragtninger over Marine-Etablissementet paa Horten. Thjm. — *[H. Steenbuch.]* Gjendrivelse af Skriftet [af J. Chr. Berg]: «Nogle Ord i Anl. af Grundlovens 17de § om provisoriske Anordninger». — Udkast til en Lov ang. Haandværksdriften, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — **1828.** Betragtninger over Fædrelandet Norge som selvstændig Stat uden nogen forholdsmæssig Vaabenmagt. — Undersøgelses-Commissionens Forhandlinger i Anl. det Forefaldne i Chra. offentlige Skuespilhus den 4 Novbr. 1827. — *[P. Treschow Hanson.]* En Svensk Mands Sysselsættelse den 17 Mai osv. Tilligemed et Par Norske Efterretninger samme Dag ang. — *H. Møller.* Kritisk Bedømmelse af Brændeviinsloven. — *H. Møller.* Om Fordærveligheden af umaadelig Nydelse af Brændeviin. — *L. Oftedahl.* Om Foranstaltninger til Betleriets Ophævelse. Chr.sand. — Udkast til Love ang. Formænd, aff. i Com. for Norges Lovgivning. — **1829.** Et ydmygt Forsvar for H. K. M. Kongen af Sverrige og Norge, i Anl. af det falske Rygte om et Oprør i Chra. — *H. Møller.* Hvilken af 17de Mai eller 4de November er Dagen, hvorpaa Norges nugjældende Grundlov blev given osv.? — *[C. B. Roosen.]* Betragtninger i Anl. af Normændenes Folkefest: Den 17de May. — *[Jørgen Schiøtt.]* Konsten at drive Ræve ud af Huuse. — *[N. Tidemand.]* Om de sammensatte Staters Foreningsmaade tilligemed et politisk Blik paa Regjeringsformerne. — Christiania Torv den 17de Mai 1829, eller Udtog af Mercurius's Rapport. Thjm. — Udkast til Love ang. Formænd, aff. i Com. for Norges Lovgivning.

Tal hållet på Norges Stor-Ting i Christiania Thorsdagen den 20 October 1814. Stockholm 1814. 4. 12 Bl. (Anm. i Swensk Literatur-Tidning 1815, Sp. 11—16 Talen er først trykt paa Originalsproget i Bladet Tiden III. (1814, No. 27), 209—220 senere i Storthings-Forhandlinger 1814, S. 270—88).

I Efterretninger om den for Rigsretten mod Statsraad Greve Wedel-Jarlsberg anlagte Sag, S. 145—46 er trykt hans Forsvarstale for Retten.

Som Medlem af den parlamentariske Finanskomite af 16 Maj 1814 har han udarbejdet dens «Forslag betræffende Oprettelsen af en ny Bank og Inddragelsen af de nu circulerende Papiirpenge», trykt i Den Norske Rigstidende 1815, No. 41 Tillæg og i Det Norske Nationalblad, H. 17 (1819—20), S. 192—99, samt har taget Del i Udarbejdelsen af «Finants Committeens Forslag til en Octroi for en norsk Species-Bank, naar Oprettelsen bestemmes i Overeensstemmelse med dens Forslag om Rigsbankens Op-

hævelse» (Chra. 1815. 8. 45 S.) og «Forslag betræffende Skattevæsenet» (trykt i Betænkning og Indstilling fra Skattekommissjonen af 7 Marts 1835, S. 61—73).

Videre har han Del i følgende trykte Kommissjonsindstillinger:

Beretning og Indstilling fra den under 16de October 1833 naadigst anordnede Commission angaaende den Kgl. Norske Marines nærværende Styrke og Tilstand, samt dens fremtidige Styrke og Organisation m. m. Chra. 1836. 8. 88 S.

Indstilling fra den ved Kongeligt naadigst Commissorium af 16de October 1833 nedsatte Commission til Undersøgelse af Kongsberg Sølvverk m. v. Chra. 1836. 8. 198 S., 1 Bl, 2 Pl.

Breve fra ham er trykt i Y. Nielsen's Værk om ham, I. 34—35, 40—41, 44—46, 69—72, 126—32, 142, 147—51, 153—55, 157, 160—62, 245—46, 258—60, 273—76, 281, 323—26, 464—66, II. 21—23, 26—35, 73—74, 253—56, 346—47, III. 109—111, 286—87, 353, 367—68, 446—47, 468—70, 475—76, 480—81, 494—96 (ialt 55 Breve); i Samlinger til jydsk Historie og Topografi, 2. R. IV., S. 90—103; i norsk Historisk Tidsskrift II. 41 (Noten), 346, 358—60; i G. P. Blom's Norges Statsforandring i Aaret 1814, S. 233 (Noten); i C. A. Adlersparre's 1809 års revolution och dess män, II. 140 (Note 4), i sammes 1809 och 1810, I. 201—2; i C. F. Wegener's Actmæssige Bidrag til Danmarks Historie, I. 344—45, 361—62.

Et Digt af ham er trykt i Y. Nielsen's Værk, I. 56—57.

Ween, Ivar, Søn af Gaardbruger *Nils Simensen W.* og *Elen Ivarsdatter Bratbost,* er født paa Gaarden Ven i Kvikne i Østerdalen 19 Februar 1838. Som Lærere i Almueskolen havde han de to begavede Kirkesangere Mikkel Lie og Anders Reitan, og nitten Aar gammel rejste han til Hedemarkens Landbrugsskole paa Jønsberg i Romedal, hvor han efter to Aars Ophold udexamineredes med Karaktererne «Meget godt» i Teori og «Godt» i Praxis. I et Par Aar var han derefter Gaardsbestyrer, først paa Nafset i Aamot, siden paa Kjonerud i Stange Herred. Fra Begyndelsen af 1862 til Vaaren 1863 studerede han ved Universitetet i Kristiania, hvor han som den første Agronom fik Adgang til at arbejde ved det kemiske Laboratorium. Vaaren 1863 overtog han Gaarden Hoberg i Stange, som han havde kjøbt den foregaaende Høst, og denne Gaard havde han til Vaaren 1875. Efter atter en Tids Studium ved Universitetet laa han Vinteren 1875—76 ved Askov Folkehøjskole i Danmark og den paafølgende Sommer ved Tune Landboskole paa Sjælland, hvorpaa han ogsaa besøgte Landbohøjskolen i Kjøbenhavn. Vinteren 1876—77 og atter Høsten 1877 var han Lærer i Naturfag ved Chr. Bruun's Folkehøjskole paa Vonhejm, hvor han foruden med Skolens Lærere omgikkes meget med Bjørnstjerne Bjørnson. Vaaren 1878 kjøbte han Gaarden Reppe i Stjørdalen, som han havde i sex Aar, og her begyndte han i 1880 at experimentere med Dyrkning af Lupiner. Vinteren 1886 kjøbte han Gaarden Breien i Norderhov, og derfra flyttede han Høsten 1904 til Stormoen i Nordre Odalen. Baade i Stange, i Stjørdalen og i Norderhov har han været Medlem af Herredsstyrelsen (i Norderhov ogsaa af Formandskabet) og havt forskjellige andre kommunale Hverv. I Stange var han

i mange Aar Formand i Sogneselskabet og bidrog som saadan meget til Oprettelsen af Stange Industriskole 1871. Han har faaet mange Medaljer og Præmier ved Udstillinger af Kreaturer og Jordbrugsprodukter.

* 1878 *Julia Gyrud* (f. 1846), D. af Gaardbruger Kr. G. i Stange

Tvende Beretninger om Stange Industriskole. Hamar [1873]. 8. 16 S. (Uden særstilt Titelblad).

Om Selvhjælpskasse for mindre Bemidlede. (Beslutninger tagne i Stange Sogneselskab.) Meddelt. Hamar 1874. 8. 18 S. (Beregningerne S. 5—13 er udført af O. J. Broch).

Dyrkning af lupiner. Hønefos. 4. 1 Bl. (Særtryk af Oplandsposten 1903).

I Tidsskrift for Landmænd *IV.* (1877), S. 279—90: Om Avl af Poteter til Salg. (Jfr. Morgbl. 1877, No. 270).

I Norsk Landmandsblad *1883 I.* S. 278—82: Om brik og grøngjødsling.

I Dagbladet *1877*, No. 265: Om Nødvendigheden af en Veterinærskole i Kristiania (jfr. No. 280 og 286, med Svar af W. i No. 302, hvortil atter 1878, No. 3).

I Aftenposten *1903*, No. 184: Dyrkning af Lupiner.

I Hamars Budstikke (senere Hamars Stiftstidende) *1864*, No. 95, 96 og 97: Om Afholdssagen. — *1868*, No. 45 og 51: Om det fremadstridende Jordbrug og de lavere Landbrugsskoler, med vor egen særlig for Øie. — *1869*, No 10, 11 og 13: Om Jønsbergskolen og Kommissionens Indstilling (jfr. No. 7). — Desuden i 60-Aarene Artikler om politiske og religiøse Emner.

I Oplandenes Avis *1873*, No. 49 og 53: Beretning om Stange Industriskole. — *1874*, No. 2: Om Hesteudstillingen paa Hamar (jfr. O. Sandberg i Hamar Stiftstid. 1873, No. 85—87); No. 10 og 11: Mere om Hesteudstillingen paa Hamar (hvortil O. Sandberg i Hamar Stiftstid. No. 13, med Svar af W. i Opl. Avis No. 16; No. 13: Stange Sogneselskabs Beslutninger om en Selvhjælpskasse for mindre Bemidlede; No. 80: Jernbanen over Hedemarken (jfr. No. 83, hvortil Svar i No. 85).

I Størdalens Tidende *1881*, No. 64: Om Brugen af Brændevin. — I s. Bl. i Aarene 1878—83 adskillige Artikler om Jordbrug og Politik.

I Tagsposten *1879*, No. 293, *1880*, No. 25—29, 31, 32, 48, 49, 51, 57 og 60: Lidt Jordbrugslære. (Tidligere ogsaa trykt i P. Chr. Bjørnsgaard's Blad „Norge").

Videre findes Bidrag af ham i Aftenbladet (om Østerdalsbanen), i Norderhov og dets Fortsættelse Oplandsposten (1901, No. 5 et Digt til Lærer Hemb) samt i Ringerikes Blad, mest om Jordbrug og om Politik.

Et Brev til ham fra Johan Sverdrup er offentliggjort i Eidsvold 1900, No. 121.

Weenaas, August, Søn af Skræddermester *Hans Jørgen Venaas* (f. 1806, ✝ 1854) og *Inger Kirstine Halvorsdatter* (f. 1803, ✝ 1879), er født i Kristiania 2 Septbr. 1835, blev, privat dimitteret af daværende Skolebestyrer G. V. Lyng, Student med Laud 1853 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1860. Fra August 1861 blev han ansat som Andenlærer ved Aalesunds Borgerskole, blev 20 August 1864 udnævnt til Stiftskapellan i Tromsø Stift og 31 Marts 1866 til Sogneprest i Loppen i Vestfinmarken, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked allerede 19 Oktbr. 1867, idet han s. A. havde modtaget

Kaldelse til en theologisk Professorpost ved den skandinaviske Augustanasynodes svensk-norske Presteseminarium i Paxton, Illinois, i Nordamerika. Efter fra Februar—Maj 1868 at have opholdt sig i Tyskland, hvor han fornemmelig studerede under Thomasius i Erlangen, drog han i Juli s. A. over til Amerika og virkede et Aar i Paxton. Efter en af ham udarbejdet Indstilling oprettede den norske Afdeling af Augustanasynoden fra Septbr. 1869 i Marshall i Wisconsin en særskilt norsk Presteskole, Augsburg Seminarium, hvis Bestyrer han blev; Seminariet blev opretholdt i Marshall, ogsaa et Par Aar efterat Nordmændene i 1870 havde skilt sig ud fra Augustanasynoden og deltaget i Grundlæggelsen af den norsk-danske Konferentse, men flyttedes i 1872 til Minneapolis. Sommeren 1876 tog han Afsked fra sin Stilling og vendte tilbage til Norge. Den 30 Septbr. 1876 udnævntes han til Sogneprest til Bø i Vesteraalen og erholdt 28 Juni 1879 Bestalling som Provst i Vesteraalen, udnævntes 18 Oktbr. 1879 til Sogneprest til Tinn i Telemarken, fra hvilket Embede han den 28 Januar 1882 efter Ansøgning meddeltes Afsked fra 1 Juli s. A. Fra 1882—1885 var han Lærer ved Hauges Synodes Presteskole i Redwing i Minnesota. 6 Juni 1884 blev han udnævnt til Sogneprest til Grong i Namdalen, erholdt 29 Oktbr. 1888 Bestalling som Provst i Indre Namdalen, blev 8 Maj 1889 udnævnt til Sogneprest til Volden, erholdt 1 Decbr. 1894 Bestalling som Provst i Søndre Søndmøre og blev 23 Februar 1895 forflyttet som Sogneprest til Nes paa Romerike.

* 1) 25 Juli 1862 *Valborg Wilhelmine Iversen* (f. 9 August 1836, † 6 Septbr. 1873), D. af Skibskaptejn Nils I. og Maren Hansen.

* 2) 25 Juli 1875 *Marie Ottomine Iversen* (f. 9 Oktbr. 1845), hans første Hustrus Søster.

Selvbiografiske Meddelelser i efternævnte «Mindeblade». Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, II. 237—38; Syn og segn V. 223—24 af Thorleif Homme.

Martinus af Tours. Et Livsbillede fra den gamle Kirke af W. F. Besser. Oversat fra Tydsk. Chra. 1860. 16. 31 S.

Vorder hellige! Af Georg Nitsch. Efter W. F. Bessers Udgave med Forfatterens Levnetshistorie oversat. Med et Forord af Jul. Bruun. Chra. 1868. 8. 1 Bl., 224 S. (Anm. i Morgbl. 1868, No. 297).

Ogsaa et Ord om Moderkirken. (Aftryk efter „Skandinaven og Amerika".) Chicago 1873. 8. 17 2-sp. S., 1 Bl. (Kun Omslagstitelblad).

En Kristenkvindes enfoldige Liv og salige Død. Minneapolis, Minn. 1874. 8. 52 S. (Optrykt i T. Thygesen's Livsbilleder af kristelige Kvinder, S. 205—237: Valborg Wilhelmine Weenaas). — 2det Oplag. Minneapolis, Minn. 1874. 8. 52 S.

En hellig Guds Tjenerindes Levnetsløb. Af Wilhelm Løhe. Oprindelig trykt [1868] som Manuskript. Oversat efter tredie uforandrede Oplag. Kra. 1875. 8. 61 S. (Anm. i Aftpst. 1875, No. 113).

Wisconsinismen belyst ved historiske Kjendsgjerninger. Chicago 1875. 8. 138 S. (Herimod udgav H. A. Preus et „Gjensvar", Decorah 1875, og U. V. Koren

Trykt 5 Maj 1905.

„Vore kirkelige Modstanderes Vaaben", Decorah 1876, jfr. A. C. Preus i Luth. Kirketid. 3. R. III. 221, hvortil W. S. 256).

En Røst fra Kirken. Tolv Prædikener. Minneapolis, Minn. 1876. 8. 164 S.

Fader vor forklaret af C. O. Rosenius. Oversat. Fjerde Oplag. Kra. 1877. 8. 215 S. — Femte Oplag. Kra. 1884. 8. 215 S.

Kristelig Kirkehistorie indtil nyeste Tid [bearbejdet efter C. G. Barth's Christliche Kirchengeschichte]. Med stadigt Hensyn til de nordiske Lande. [Stavanger 1880.] 8. 7 Bl., 355 S., 1 Kart. (Aanm. af O. T. Krohg i Morgbl. 1880, No. 295; i Fædrelandet 1881, No. 18).

Anhang til A. Weenaas's Kirkehistorie. Femten Nekrologer over mærkelige Mænd i den norske og danske Kirkes nyeste Tid, samt Nekrolog over L. Harms. (Med Billeder.) [Stavanger 1882]. 8. 1 Bl., 117 S. (Anm. [af O. T. Krohg] i Morgbl. 1882, No. 328).

Tidsregister over Kirkehistoriens mærkeligste Begivenheder. For Skoler og Familier. Stavanger.

Udførligt Tidsregister til Kirkens Historie indtil vore Dage. Til Brug for de Studerende. Stavanger.

Ti Prædikener om Bønnen af Phillip Jacob Spener. Oversat efter Aug. Herm. Franckes Originaludgave af Aaret 1709. Horten 1882. 8. 140 S.

Afskedsord til de norsk evang. lutherske Menigheder i Amerika. Red Wing, Minn. 1885. 16. 64 S.

Mindeblade eller Otte Aar i Amerika. Bolden 1890. 8. IV S., 1 Bl. 136 S. — Anhang. 31 S.

Han redigerede og oversatte Budbæreren, et religiøst Maanedsskrift oversat fra Svensk efter Pietisten, Aarg. 1—7, Chra. 1858—1864.

I S. M. Krognæss's Almueskoletidende *IV*. (1864), S. 17—21, 33—37 og 113—22: Den grundtvigske Pædagogik.

I Augustanasynodens (senere Konferentsens) Organ „Den Norske Lutheraner" hvis Aarg. 1—3 redigeredes af S. M Krognæss, skrev han i 1868 (2den Aarg.) en Program-Artikel „Hvad vi ville", og fra Nyaaret 1870 til Juni 1876 var han Redaktør af Bladet, som under Navnet „Lutheraneren" udkom 1 Gang maanedlig til Udgangen af 1873, derefter fra 1874 2 Gange maanedlig under Navnet „Lutheraneren og Missionsbladet". Blandt hans Artikler i denne Tid kan mærkes: *IV*. (1870) 1—4: „Lutheraneren"; 4—9: Seminariet „Augsburg"; 17—24 og 33—40: Jesus Christus, vor Ypperstepräst; 49—52 og 81—85: Det aandelige Prästedømme; 65—72: Hvad hindrer os fra at tilstemme Jefferson Menigheds Cirkulärskrivelse? 161—65: Et Ord til Fred. — *V*. 1—6: Et Blik paa den norsk-lutherske Kirke i Amerika; 17—23: I hvilken Forstand tale vi om „uafhängige" Menigheder? 66—77: Om den kirkelige Enighed. — *VI*. 2—8: Et Blik paa Kirken; 66—73: Den lutherske Kirkes Läre om Guds Ord; 129—37: Den norske Synodes hemmelige Prästekonferentser; 161—76: En kortfattet Fremstilling af den lutherske Kirkes Läre om Retfärdiggjørelsen; 177—80: Frikonferentsen paa Rock Prairie, Wisconsin. — *VII*. 1—7: Hvor staa vi? 55—59: Redegjørelse; 65—112: Om Retfärdiggjørelsen; 130—43: Foredrag om kirkelige Forholde iblandt lutherske Landsmänd i Amerika afholdt i Christiania Missionshus den 4de Septbr. 1873; 145—51: Lidt om Reisen til Norge. — *VIII*. 2—9 og 33—40: Den sande Unionisme; 114—16: Forslag til Augsburg Seminariums Udvidelse og forandret Undervisningsplan for Skolen; 337—47: Prädiken paa 8de Søndag efter Trinitatis; 362—63: Et Par

Bemärkninger vedkommende [S. Oftedal's og Weenaas's] „aaben Erkläring". — *IX.* 99—103: Vor theol. Læreanstalts Betydning for det Kirkelige Samfund. — *X.* (1876): Hvad vi have villet.

I Luthersk Kirketidende, *N. R., I.* (1870), 49—54 og 144—50: Fra Nordamerika (jfr. P. A. Rasmussen i II. 385—400). — *IV.* 17—28, *VII.* 129—40 og *VIII.* 375—80: Fra Nordamerika (hvortil P. A. Rasmussen i VIII. 241—48, 279—84, 293—302 og 328—35, F. C. Dons i IX. 21—24). — *X.* 284—87: Aaben Erklæring (sammen med S. Oftedal). — *XI.* (1874), 65—72: Fra Nordamerika; 103—7 (ang. den „aabne Erklæring" sammen med S. Oftedal, jfr. S. 161—72, G. Schjelderup XII. 177—83, A. C. Preus XII. 257—64, W.s Tilbagekaldelse af Erklæringen i 3. R. II. 266—67). — *5. R., X.* (1891), 40—42: Om Geistlighedens Lønningsmaade. — *XVII.* 307—310: Et lidet Supplement til Pastor S. M. Krogness's „historiske Tilbageblik" (i s. Bd.). — *XXII* 43—44: Gamle Thomasius om Retfærdiggjørelsens Betingelse. — *XXIII.* 149: En Bemerkning (ang. de norsk-amerikanske Kirkesamfund, jfr. W. Fr. Koren S. 42—44 og 213—14, hvortil W. S. 324—25). — *XXIV.* 306—313: Lidt fra Amerika. — *XXVI.* (1899), 111—12 og 127—28: Fra Amerika.

I Luthersk Ugeskrift, *N. R, IV.* (1889), 89—94: Om Geistlighedens Lønningsvilkaar.

I Fædrelandet *1877,* No. 73: Lutherstiftelsen og vort Lands Indremission. — *1878,* No. 6: En berigtigende Bemerkning vedkommende den norsk-amerikanske Konferentse (jfr. 1877, No. 92). — *1881,* No. 24: Den norske Synode i Amerika og den „rene Lære" (hvortil O. Asperheim i No. 35).

I Aftenposten *1887,* No. 212 (ang. Presters Kaldsret). — *1894,* No. 110 (ang. Rob. Olsen, jfr. H. G. Stub i No. 79). — *1899,* No. 545: En Protest [mod A. Daae's Omtale i No. 533 af R. B. Anderson]. — *1900,* No. 585: Prestelønningsloven af 17de Juli 1897. Nogle Bemerkninger. — *1901,* No. 90: Den nye Prestelønningslov; No. 241: Den Falck Gjertsenske Sag; No. 689: Vor Landskirkes Organisation; No. 882: Den norsk-lutherske Kirke i Amerika. — *1902,* No. 58: Den nye Prestelønningslov; No. 194: Pleiehjem for gamle og syge Finner; No. 363: Til Berigtigelse [ang. det norske Hospital i Amerika, jfr. A. Daae i No. 355]; No. 489 (om Senator J. A. Johnson, jfr. Jul. Olson i No. 443 og 497); No. 533: Vor Kirkes Organisation; No. 781: Luthersk Lære. — *1903,* No. 242: „Broderfolkenes Vel"; No. 362 og 367: Udvandringen. Indtryk og Erfaringer; No. 522: Norske Theologer i Amerika; No. 723: Udvandringen. — *1904,* No. 41: Bro ved Aarnes; No. 330: Udvandringen; No. 702: Prestens Stilling i Amerika. En Aarrækkes Erfaringer. — *1905,* No. 185: Den store Rudmadalen.

I Morgenbladet *1889,* No. 397: Om Geistlighedens Lønningsvilkaar.

Han har skrevet Korrespondancer fra Vesteraalen og fra Thelemarken i Throndhjems Stiftsavis (i 70-Aarene), fra Grong i Throndhjems Aftenblad (i 80-Aarene), fra Søndmøre i Bergens Aftenblad og i Namdalens Blad (i 90-Aarene), senere i det sidstnævnte ogsaa fra Romerike. I den senere Tid har han skrevet Korrespondancer fra Norge i den forenede dansk-norske Kirkes Organ Lutheraneren (Minneapolis) og i Hauges Synodes Organ Budbæreren (Redwing, Minn.).

I Skandinaven (Chicago) skrev han adskillige Artikler i de Aar, han var i Amerika, navnlig i Tiden 1868—1876; her offentliggjorde han sammen med Pastor J. Olsen en Redegjørelse ang. Stiftelsen af den norsk-danske Konferentse 1870 og sammen med S. Oftedal en af denne forfattet «Aaben Erklæring» ang. Forholdet til den

norske Synode 1874 (jfr. ovfr.); her havde han en Fejde med Bladets norske Korrespondent O. T. Krohg, særlig ang. Gisle Johnson, og en anden Fejde med H. A. Preus; i Decbr. 1880 skrev han fra Norge ang. sin amerikanske Virksomhed, jfr. en Korrespondance fra Amerika i Luth. Ugeskrift IX. (1881), S. 211—12, hvortil W. i s. Bl. S. 388.

Han har skrevet Forord til Briohaugh og Eisteinsen's Kortfattet Beretning om Elling Eielsens Liv og Virksomhed (Chicago 1883).

Wefring, Mads Iver. Søn af Gaardbruger *Lars Larsen W.* og *Sophie Andersdatter*, blev født paa Gaarden Vevring i Vevring Sogn (Annex til Førde) i Søndfjord den 17 Maj 1819. Han blev allerede i 15-Aars Alderen draget ind i den haugianske Bevægelse, begyndte at optræde ved Bønnemøder i Hjembygden og gjorde i Aarene 1834—1845 en Række Opbyggelsesrejser, som førte ham omkring til de fleste Bygder i Trøndelagen, paa Østlandet og paa Vestlandet. I 1839 opholdt han sig et halvt Aar hos Presten P. Dybdahl i Trysil, som gav ham Undervisning i flere Skolefag, og tog den følgende Vinter Undervisning hos Kandidat Elstrand paa Lillehammer; i Begyndelsen af 1845 blev han Huslærer hos Presten Fr. Wettergreen i Eidsberg, hvor han for Alvor tog fat paa Studeringerne, og blev saa Student 1847, privat dimitteret af Stud. philol. H. Heltberg. Han var i sin Studietid Lærer ved Strafanstalten paa Akershus, tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1852, virkede i to Aar som rejsende Afholdsprædikant, og da Sognepresten G. A. Lammers i Skien i 1855 blev fritaget for at udføre enkelte af sine Embedspligter, blev Wefring den 26 Maj s. A. udnævnt til personel Kapellan hos ham. Efterat der paa Grund af de kirkelige og religiøse Forhold i Skien, som hang sammen med Lammers's Afsked og Udtrædelse af Statskirken 1856, var besluttet oprettet et residerende Kapellani i Skien, blev Wefring 11 Juni 1857 udnævnt til dette Embede, hvori han blev staaende, indtil han 12 Oktbr. 1861 blev forflyttet som residerende Kapellan til Eker. Han blev 31 Juli 1869 udnævnt til Sogneprest i Hollen i nedre Telemarkens Provsti, i hvilket Provsti han 30 Septbr. 1876 meddeltes Bestalling som valgt Provst, og blev 19 Novbr. 1877 udnævnt til Sogneprest ved Vor Frue Kirke i Throndhjem, i hvilket Embede han døde 12 Juni 1894. I Throndhjem var han Formand i Guldalens Fællesforening for den indre Missjon fra 1880.

⚭ 23 Juni 1858 *Hilda Karoline Theodora Grimelund* (f. 3 Septbr. 1839), D. af fornævnte Biskop Andreas G.

Selvbiografiske Meddelelser i nedennævnte «Minder fra mit Reiseliv». — *Nekrologer* af *T. Ording*, i Luth. Kirketid., 5. R., XVI. 113—17; af L. Dahle i Norsk Missionstid., B. 49, S. 276—77; i Thjm.- Adresseavis 1894, No. 159, med Mindedigt af S. Igval Sk. avlan i s. Bl. No. 160; i Den gode Hyrde 1894, No. 26; i Hjemmets og Arbeiderens Ven s. A., S. 364—66 af P. Holmsen (med Portræt). Jfr. Luth. Kirketid., 5. R., XXI. 393—98 af Th. Ording; Theol. Tidsskr. f. d. norske Kirke, III. (1850),

S. 101 af C. Sarwey; A. Chr. Bang: Hans Nielsen Hauge, S. 497 o. fl. St.; Fremskridt 1893, No. 204 af Th. Ording; Chr. Brun: Den lammerske bevægelse, S. 40, 48, 64, 103; Storth. Forh. 1868—69 X. 33.

Minder fra mit Reiseliv. Udgivne efter hans Død. Med nogle biografiske Optegnelser fra hans senere Liv ved Th. Ording. Særtryk efter „Luthersk Kirketidende" [5. R. XX—XXI]. Kra. 1897. 8. 1 Portr., 3 Bl., 112 S. (Anm. i Morgbl. 1897, No. 758).

I De norske Afholdsforeningers Aarsberetning for *1853:* Beretning om hans Reiser i Afholdssagens Anliggender i Aaret 1853. (Aftrykt i Thjm.s Adr. 1855, No. 40).

I Referat af Aarsmødet i Horg for Trondhjems Indremissionskreds, meddelt af L. A. Larsen (Thjm. 1890), S. 26—42 (Foredrag ang. Kirkens Kamp mod Vantroen).

I Correspondenten *1859,* No. 64 Tillæg (om Presternes Kontortid, jfr. No. 62 og 64 Till. af A. Hauge, No. 63 og 65 Till. [af P. Holfeldt]).

I Dagsposten *1880,* No. 129 (ang. Restaurationen af Vor Frue Kirke).

Weibye, Paul Christian, Søn af Overtoldbetjent *Hans Jensen W.* og *Marthe Henricke Due,* blev født i Trondhjem 23 Novbr. 1819, blev, privat dimitteret af daværende Stud. philol. K. Knudsen, Student med Haud 1838 og tog Examen philosophicum med Laud 1839. Han studerede senere Mineralogi og syslede med at indsamle og sælge Mineralier, for det meste bosat hos Forældrene i Kragerø, hvor han døde ugift 21 Juli 1865. I 1842 havde han offentligt Stipendium for at undersøge de oryktognostisk-geografiske Forhold paa Kyststrækningen mellem Arendal og Larvik. Han var Medlem af *Société géologique de France.*

Jfr. Zeitschr. f. Krystallographie, B. 16, S. 10 af W. C. Brøgger. Et nyt Mineral, Weibyeït, er opkaldt efter ham, se sst. S. 652.

I Forhandlinger ved de skandinaviske Naturforskeres 5te Møde, i Kbhvn. 1847, S. 586—99: Oplysninger om de geognostiske Forhold i Omegnen af Arendal og Kragerø, navnlig med Hensyn til Jernmalmleierne og de ledsagende Mineralier; S. 606—9: Om Polychroilith, et nyt Mineral fra Kragerø, om nogle flere Mineral-Arter sammestedsfra og om en Biergart fra Østerriis-Øer.

I Neues Jahrbuch f. Mineralogie, Geognosie, Geologie u. Petrefakten-Kunde (Stuttgart) *1846,* S. 289—91: Polychroilith, ein neues Mineral. — *1847,* S. 697—709: Bemerkungen über die geognostischen Verhältnisse der Küste von Arendal bis Laurvig im südlichen Norwegen. — *1849,* S. 521—25: Über die Mineralien-Lagerstätten bei Brevig; S. 769—83: Zur Kenntniss Norwegischer Mineralien.

I Archiv f. Mineralogie, Geognosie, Bergbau u. Hüttenkunde, *B. 22* (Berlin 1848), S. 465—544: Beiträge zur topographischen Mineralogie Norwegens.

I Bulletin de la Société géologique de France, 2. sér., *IV.* (1847), S. 1169—74: Notice sur la théorie des vagues.

I Universitetets mineralogiske Instituts Arkiv findes hans «Indberetning om en i Sommeren *1842 foretagen oryktognostisk-geographisk* Reise fra Arendal til Laurvig».

Weidemann, David Christopher, Søn af nedennævnte Amtmand *Lauritz W.*, blev født i Borgund paa Søndmøre 19 Septbr. 1800, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1819 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Septbr. 1827 (ikke 1824). Fra 1825—1829 var han ansat som Kandidat ved den midlertidige Fødselsstiftelse, og i 3½ Aar forrettede han som lønnet Fattiglæge i Kristiania. Fra 1 Novbr. 1823 var han konstitueret som Kompanikirurg ved Norske Jægerkorps og blev 29 Juli 1829 udnævnt til Kompanikirurg ved 2den Akershusiske Brigade, men tog 17 Februar 1830 Afsked fra denne Stilling. 16 Juli 1832 blev han udnævnt til Korpslæge ved Numedalske Korps, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 13 Juli 1855. Siden Høsten 1829 var han bosat i Holmestrand og blev antagen som Læge for denne By fra Nyaaret 1830; fra 1861 var han Ordfører i Sundhedskommissjonerne for Holmestrand og Botne. Helt fra den Tid Formandskabslovene traadte i Kraft, var han Medlem af Holmestrands Kommunestyrelse og var dens Ordfører 1839—40 og 1848. Han var Byens Repræsentant paa Storthingene 1842 (Medlem af Militærkomiteen) og 1865—66 (Medlem af Lagthinget og af Gagekomiteen) og var valgt til Storthingssuppleant for 1845. Han deltog i Oprettelsen af Holmestrands Sparebank, i hvis Direktion han i en lang Aarrække var Formand, og han grundlagde Byens Badeanstalt, som han derefter forestod, saalænge han levede. Han døde 29 Marts 1881.

* 1) 30 Oktbr. 1829 *Ludolfine Frederikke Krohn* (f. 30 Novbr. 1807, † 10 Septbr. 1835), D. af Major Johan Jørgen K. og Anne Marie Selmer.

* 2) 7 August 1836 *Hanna Frederikke Poulsen* (f. 23 Oktbr. 1817, † 26 April 1844), D. af Konsul Hans P. i Holmestrand og Frederikke Müller.

* 3) 19 Januar 1845 *Petronelle Andrea Holst* (f. 16 Novbr. 1809, † 16 Oktbr. 1857), Søster af fornævnte (II. 735) Professor Frederik H.

Nekrologer i Tidsskr. f. prakt. medicin I. 128; i Morgbl. 1881, No. 92 A; i Aftpst. 1881, No. 77; i Holmestrandspst. 1881, No. 38. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 486—87; Lars F. H. Weidemann: Stamtavle over slegten Weidemann, S. 14—15; Morgbl. 1880, No. 6 B.

I Eyr *I.* (1826), S. 352—54: En særdeles mærkelig Desorganisation af Maven (Ventriculus). — *II.* S. 51—55: Om en chronisk Betændelse i Nyren uden denne Sygdomsforms sædvanlige Symptomer. — *IX.* S. 320—22: Om Cholera i Holmestrand 1833.

Weidemann, Joachim Godske Moltke, Broder af efternævnte Amtmand Lauritz W., blev født paa Vrængen i Øjestad 17 Februar 1793, blev Officer i Marinen 1810 og udnævntes til Kaptejnløjtnant 1824. Han

døde paa Gaarden Ulleren i Vestre Aker 9 August 1829. Han blev R. S. O. 27 Juli 1826.

* 10 Novbr. 1820 *Maren Karine Nilsen* (f. 17 Oktbr. 1799, † 2 Januar 1853), D. af ovennævnte Overbirkedommer i Jarlsberg Nils Christian N. og Johanne Petronelle Winge Plathe.

Jfr. J. B. Thurmann: Familien Thurmann, S. 12; Lars F. H. Weidemann: Stamtavle over slegten Weidemann, S. 37—38.

Bemærkninger over det udkomne Skrift [af C. F. Borkenstein]: Om Marine-Etablissementet paa Horten, og om den Norske Flaade. Chra. 1825 8. 24 S. (Anonymt).

Svar, fra en norsk Søe-Officier, til Forfatteren [C F. Borkenstein] af de udkomne Skrifter: om Horten-Etablissementet og den Norske Flaade. Chra. 1825. 8. 36 S. (Anonymt).

Weidemann, Lauritz, Søn af Prokurator paa Toten, senere Foged i Nedenes *Lars W.* (f. i Jylland 1 Decbr. 1742, † 25 Oktbr. 1826) og *Maria Sommerfeldt* (f. 1 Novbr. 1754, † 10 Juli 1823), blev født paa Sukkestad paa Toten 27 (ikke 1) Novbr. 1775, blev Student 1790 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Januar 1793. Han bestyrede i 1794 en Tid Nedenes Fogedembede for sin Fader og deltog 1795 i en i Arendal nedsat kgl. Kommissjon i Anledning af Trælasthandelen, for hvilket Arbejde han under 10 Juli s. A. erholdt Kongens Løfte om en passende Befordring. I Januar 1797 blev han Fuldmægtig hos Byfogden i Øster-Risør, og da denne kort efter tog Afsked, blev han 11 August s. A. udnævnt til Byfoged og Byskriver samt Vejer og Maaler i Øster-Risør. Han udnævntes til Sorenskriver i Søndre Søndmøre 14 Decbr. 1798, til Sorenskriver paa Toten 1 Oktbr. 1802, til Amtmand i Hedemarkens Amt 3 Februar 1817 og til Amtmand i Kristians Amt 23 August 1821, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 3 Novbr. 1851. Han var 2den Repræsentant for Kristians Amt ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814, Amtets 1ste Repræsentant paa Storthingene 1814 og 1815—16, 2den Repræsentant 1827 (til det overordentlige Storthing 1828 meldte han Sygdomsforfald), 1836 og 1836—37 samt atter 1ste Repræsentant 1839; til Storthinget 1824 var han valgt til 2den Suppleant. Han var Præsident i Odelsthinget 1815—16, i Storthinget 1827, i Lagthinget 1836, Vicepræsident i Odelsthing og Storthing 1815—16, i Lagthinget 1839, Sekretær i Storthing og Odelsthing 1814—1816. Han var Medlem af Lagthinget 1827, 1836—1839 og som saadan Medlem af (Præsident i) Rigsretten 1836, var Medlem af Fuldmagtskomiteen 1814—1816 og 1839, af Valgkomiteen 1815—16, Sekretær i Finanskomiteen og Medlem af 11 andre Komiteer 1815—16, Medlem af Aktionskomiteen ved Rigsretten 1815—16, Formand i Gage og Pensjonskomiteen samt Medlem af Kirkekomiteen og Komiteen ang. Anlæg af en Kjøbstad paa Oplandene 1827, Formand i Trykningskomiteen samt Medlem af Budgetkomiteen og af Komiteen i

Anledning af Storthingets Opløsning 1836, Medlem af Budgetkomiteen 1836—37 og af Justitskomiteen 1839. Han valgtes 1814 til Suppleant for Komiteen for Norges Lovgivning, indtraadte som dens Medlem 24 Januar 1815 og entledigedes fra dette Hverv 14 Septbr. 1818; han udnævntes til Formand for Hovedmatrikuleringskommissjonen af 27 Decbr. 1819, fra hvilket Hverv han entledigedes i Januar 1822; han var Medlem af de kgl. Kommissjoner af 26 Juli 1814 og 17 Juni 1825 angaaende Anlæg af en Kjøbstad paa Oplandene. Han blev R. N. O. 27 Juli 1816, K. W. O. 6 Februar 1843, K. St. O. O. 3 Novbr. 1851 «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste». Han døde paa sin Gaard Stenberg paa Toten 1 August 1856.

* 16 Decbr. 1797 *Ditlevine Marie Qvist* (f. 22 Maj 1774, † 18 Marts 1866), D. af Foged i Nedenes Ditlev Q. og Ingeborg Marie Herlofsen.

Portræt med Biografi i P. Botten-Hansen's Eidsvold-Galleri I. 33—36; i Nationalbl. 1896, No. 60. — *Nekrologer* i Illustr. Nyhedsbl. 1856, S. 127—28 (med Portræt S. 137); i Chra.-Pst. 1856, No. 2846. Jfr. Lars F. H. Weidemann: Stamtavle over slegten Weidemann, S. 11—14; B. Moe: Efterretninger om Eidsvolds-Repræsentanter, S. 146—47; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter, S. 143—44; Dansk biogr. Lexikon XVIII. 360—61 af Yngvar Nielsen; Berg. Aftbl. 1898, 3 Oktbr. af *M. S.*; Morgbl. 1900, No. 768 af Alb. J. Lange; Breve fra Essen til Carl Johan, udg. af Y. Nielsen, S. 122; Storth. Forh. 1854 VII. 33; Storth.-Efterretn. 1854, Sp. 77—78; Krydseren 1854, No. 266; Y. Nielsen: Lensgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg, III. 548; B. Schinkel's Minnen ur Sveriges nyare historia X. 24—25; J. Brovold: John Neergaards Liv og Virken, S. 14.

Forslag til Anordning og Reglement for Høiesteret, trykt efter Odelsthingets Beslutning. Chra. 1815. 8. 24 S. (Anm. af J. F. W. Schlegel i Dansk Litt.-Tid. 1816, S. 33—38, optr. i D. N. Rigstid. f. A. No. 13 Till.; af J. A. Hielm i Det norske Nationalblad I. 49—58, 81—95 og 97—105, jfr. ovenfor B. II. 668).

Forslag til en Anordning om Jordbrugenes Opmaaling i Norge. Chra. 1815. 4. 19 S.

[Forslag til en Lov angaaende Norges Bank- og Pengevæsen.] Chra. 1815. 8. 8 S. (Uden Titel).

Weidemann, Nils Berner Sørenssen, Søn af ovennævnte Korpslæge *David Christopher W.* i dennes 2det Ægteskab, er født i Holmestrand 1 August 1842. Han blev uddannet til Maskiningeniør paa Horten, var 1864—1867 ansat som Tegner ved Throndhjems mekaniske Værksted og opholdt sig derefter vexelvis i Kristiania og England, indtil han Høsten 1875 nedsatte sig i Kristiania som konsulerende Ingeniør. Høsten 1882 blev han ansat som fast Besigtigelsesmand i det norske Veritas, og 1878 blev han Suppleant i Tilsynskommissjonen for Dampskibe i Kristiania.

Jfr. Lars F. H. Weidemann: Stamtavle over slegten Weidemann, S. 17—18.

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forenings Organ har han leveret en Mængde Referater fra fremmede Tidsskrifter og desuden følgende selvstæn-

dige Artikler: *1878*, S. 39: Udnyttelsen af Dampen i Lokomotiver; S. 41: Staal for Skibsbygning. — *1880*, S. 13—14: Dampopvarmning. — *1881*, S. 47—50: Maaling af maskiners effektivitet; S. 60—63: Mildt staal.

I Teknisk Ugeblad *1886*, S. 9—13: Lidt om skibe. — *1887*, S. 225—27: Axeldiametere for triple- og quadruple-expansionsmaskiner.

Weidemann, Sophus August, Brodersøn af ovennævnte Korpslæge D. C. W., Søn af Sorenskriver i Fosen *Frederik Sommerfeldt W.* (f. 22 Septbr. 1803, † 7 Marts 1875) og dennes første Hustru *Nathalia Adelaide Major* (f. 10 Januar 1808, ÷ 12 Septbr. 1851), blev født i Kristiania 31 Decbr. 1836. Efter at have uddannet sig paa Horten og senere i England som Maskiningeniør blev han fra Nyaar 1862 ansat som Bestyrer af Berger Brug i Ejdsvold og fra 1 Juli 1864 som Bestyrer af Throndhjems mekaniske Værksted. Høsten 1871 fratraadte han denne Stilling og udkastede samtidig Planen til Anlæg af en Tørdok i Throndhjem; samme Høst dannedes «Throndhjems Dokselskab», som strax gik i Gang med Dokanlægget, og hvis Bestyrer han derefter stadig var. Samme Aar var han med at grunde «Nordenfjeldske Dykkerselskab», som han ledede til sin Død. Omtrent samtidig blev han teknisk Konsulent og Inspektør ved «Nordenfjeldske Dampskibsselskab», men fratraadte denne Stilling Sommeren 1875. I samme Tidsrum var han ogsaa Veritas-Agent og arbejdede forøvrigt som konsulerende Ingeniør i Throndhjem. Han var Medlem af Tilsynskommissjonen for Dampskibe i Throndhjem fra disse Kommissjoners Oprettelse i 1866 og af Merakerbanens Tilsynsudvalg fra 1887. Han var Medlem af Byens Formandskab fra 1884 og var Valgmand ved Storthingsvalgene 1882, 1885, 1888 og 1891. Han døde i Throndhjem 29 Marts 1894.

* 6 August 1862 *Valborg Sommerfeldt* (f. 19 Oktbr. 1839), D. af førnævnte Toldskriver Hakon Adelsten S.

Nekrologer i Tekn. Ugeblad 1894, S. 137—38 (med Portræt); i Morgbl. No. 165; i Thjms Adr. No. 86. Jfr. L. F. H. Weidemann: Stamtavle over slegten Weidemann, S. 20—21.

I Teknisk Ugeblad *I.* (1885), Till. S. 62—63: Muddermaskine.

I Throndhjems Adressecontors-Efterretninger *1875*, No. 99 A (om Havneudvidelsen i Throndhjem, jfr. No. 101 af Henr. Greger, hvortil Svar af W. i No. 104 A).

I Throndhjems Stiftsavis *1877*, No. 78 (ang. Besigtigelseskommissjonen for Dampskibe i Throndhjem, jfr. P. Paasche i No. 76, 77 og 87, hvortil Svar af W. i No. 91).

Weisenberg, Peter Michael, Søn af Løjtnant *Martin Nicolai W.* (f. i Slidre 26 Marts 1730, ÷ 1819) og *Christine Coldevin Rødder* (f. 1753, ÷ 8 Juli 1837), blev født i Hjelmeland 15 Maj 1781. Han blev Officer 1801, blev *28 Januar 1813* udnævnt til Kaptejn i Kristianssandske

Infanteribrigade, hvor han først var Chef for Ryfylkeske Kompani, fra 1834 for Jæderske Kompani af Stavangerske Musketerkorps, og blev 14 Novbr. 1840 udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for Stavangerske Musketerkorps; 15 Marts 1841 erholdt han Afsked i Naade fra Krigstjenesten. Han var bosat paa sin Gaard Knutsvik i Hjelmeland, hvor han døde 11 Januar 1859. Han var R. S. O. (1835).

* 181* *Christine Conradine Bredrup* (f. 1799, † 18**), D. af Foged i Ryfylke Conrad B. og Kirstine Lorentzen.

Nogle Ord, oplæste af Formanden for Hjelmelands Præstegjelds Sogneselskab ved Aarsmødet 1833. Stavanger 1834. 4. 8 S.

Nogle almindelige Betragtninger. De ærede Medlemmer af Hjelmelands Præstegjelds Sogneselskab, der troe at dette kan virke sandt Gavn, og endelig Enhver den, som finder Interesse for Jorddyrkningens store Sag, ærbødigst tilegnede. Stavanger 1834. 4. 4 S.

Nogle nærmere Anskuelser over den Maade, hvorpaa Medlemmerne af Hjelmelands Præstegjelds Sogneselskab have at virke paa de i § 1 i dets Love anførte Gjenstande. Nedskrevne af Selskabets Formand. Stavanger 1834. 4. 8 S. (Disse tre Afhandlinger blev i Decbr. 1834 fra Hjelmelands Sogneselskabs Bestyrelse oversendt Stavanger Amts Landhusholdningsselskab til Uddeling).

Et Sendebrev til den brave Bonde især, og ellers til Enhver, som ikke forsmaaer at læse det. Indeholdende bland Andet en Jorddyrknings-ABC. Stavanger 1846. 8. 32 S.

Weisse, Johan Peter, Søn af daværende Distriktslæge paa Land, senere Brigadelæge i Throndhjem *Joachim Fredrik Rosum W.* (f. 1800, † 24 Januar 1865) og dennes anden Hustru *Grethe Fleischer* (f. 17 April 1814, † 2 Juni 1851), blev født i Fluberg i Søndre Land 13 August 1832, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1850, tilbragte for sin Helbreds Skyld to af sine Studenteraar (1853—55) i Rom og tog filologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1858. Et Par Aar levede han nu som Redaktør i Kristiania, idet han samtidig studerede klassisk Filologi; men da han ikke opnaaede noget Universitetsstipendium hertil, søgte han sig ind i Skolens Tjeneste. Han blev 28 Januar 1861 konstitueret og 16 Februar s. A. fast udnævnt Adjunkt ved Throndhjems Kathedralskole, blev i samme Stilling forflyttet til Fredrikshalds lærde og Realskole 7 Septbr. 1865 og til Kristiania Kathedralskole 6 Juni 1874, hvorfra han ifølge Ansøgning erholdt Afsked 26 April 1875 for at overtage en Post som Inspektør og Lærer ved Aars og Voss's Skole i Kristiania; her virkede han som Lærer indtil 1880, men fratraadte som Inspektør allerede ved Nyaaret 1876, idet han 23 Decbr. 1875 var blevet udnævnt til L. C. M. Aubert's Eftermand som Professor i latinsk Filologi efter bestaaet Konkurrance med senere Rektor J. Johanssen. Han besøgte atter Italien 1871 og igjen 1882—83, da han opholdt sig i Rom næsten [illegible] Aar for at studere Byens Topografi og de nyeste Udgravninger. Han

holdt hyppig populære Forelæsninger rundt om i Landets Byer. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania fra 1879 og blev udnævnt til Medlem af Undervisningsinspektionen strax ved dens Oprettelse 1883. 7 Marts 1884 var han Medindbyder til Dannelsen af den liberale Forening i Kristiania, og han deltog 1885 i Stiftelsen af Kristiania Arbejderakademi, af hvis første Bestyrelse han var Medlem. Han døde pludselig 7 Marts 1886.

* 28 Juli 1863 *Marie Stang* (f. 23 Februar 1843), D. af Konsul Christen Mamen S. paa Fredrikshald og Olavia Fleischer.

Nekrologer i Dagbl. 1886, No. 75 [af Erik Vullum], jfr. No. 80: Professor W. som Lærer; i Verdens Gang 1886, No. 31 (med Portræt); i Aftpst. No. 129; i Morgbl. No. 120; i Almuevennen, Sp. 89—91 (med Portr.). Jfr. Nord. Conversationslexikon, 3. Udg., VI. 942; Fr.halds Tilskuer 1874, No. 56. — Hans *Portræt*, lith. af A. Fosterud, udkom efter hans Død. — En *Subskriptionsindbydelse* til at skjænke Universitetet en Buste af ham udgik 5 Maj 1887 fra Kolleger, Venner og Disciple (trykt i Aftenpst. 1887, No. 252), og den færdige Buste, hugget af M. Skeibrok, blev 28 Febr. 1890 overleveret Universitetet (se Aftpst. 1890, No. 170).

Omrids af Oldtidens Geografi til Skolebrug. Fr.hald [1869]. 8. 1 Bl., 42 S.

Latinsk Grammatik til Skolebrug. Kra. 1871. 8. XVIII S., 456 S. (Anm. af J. Johanssen i Tidsskr. f. Philologi og Pædagogik IX. 319—42; af V. Voss i Morgbl. 1871, No. 185; i Aftbl. 1871, No. 176).

Lærebog i Latin for Begyndere. Chra. 1871. 8. 2 Bl., 190 S., 1 Bl.

De elegia et peculiari ejus operis indole apud Romanos, addita aestimatione scriptorum, qui in eo restant. [Prøveforelæsning ved konkurrence om professoratet i latinsk filologi]. Chra 1875. 8. 17 S.

Oversættelse og fortolkning af Horats's niende epode. Prøveforelæsning ved konkurrence om professoratet i latinsk filologi. Kra. 1875. 8. 19 S.

Slaveriets oprindelse og udvikling hos Romerne og dets indflydelse på deres private og offentlige liv. Prøveforelæsning ved konkurrence om professoratet i latinsk filologi. Kra. 1875. 8. 26 S.

Hvilke betingelser indeholdt den romerske nationalkarakter for udviklingen af en litteratur, og for hvilke litteraturgrene var den anlagt? Prøveforelæsning. Særskilt Aftryk af Aars og Voss's Skoles Indbydelsesskrift for 1876. Kra. 1875. 8. 56 S.

Lærebog i romerske antikviteter. Til brug i latingymnasiets øverste klasse. Med 15 træsnit. Kra. 1880. 8. VIII S., 180 S., 8 Pl. (Anm. af E. Schreiner i Morgbl. 1880, No. 298).

Populære forelæsninger over Tiberius og Nero. Med 4 portræter efter antiken. Kra. 1882. 8. 2 Bl, VIII S., 375 S., 1 S., 4 Portr., 1 Pl. (Stamtavle). (Ogsaa med Titelblad: Romerske Cæsarer. Populære forelæsninger. I.) (Anm. i Aftpst. 1882, No. 298 A; i Dagbl. 1883, No. 7; i Morgbl. 1882, No. 340 A; i Ny ill. Tid. s. A., S. 461; i Letterstedt'ske Nord. tidskr. s. A., S. 604—9 af Julius Centerwall; i dansk Ill. Tid. XXV. 194; i dansk Dagbl. 1883, No. 167).

Populære forelæsninger. II. Udgivet efter forfatterens død [af Bastian Dahl]. Kra. 1886. 8. XIV S., 304 S. (Anm. [af Bredo Morgenstierne] i Aftpst.

1886, No. 753; i Dagbl. 1886, No. 446; [af J. A. Schneider] i Berg. Tid. 1887, No. 346; i Hamar Stiftstid. 1886, No. 149; i d. Dagbl. 1887, No. 185; af Julius Centerwall i Letterstedt'ske Nord. tidskr. 1887, S. 433—35).

Romernes offentlige og private liv tilligemed et kort omrids af den romerske literaturhistorie. Fremstillet til brug i gymnasiernes øverste klasse. Med 15 træsnit. Kra. 1885. 8. 2 Bl., 123 S., 8 Pl. (S. 1—92 af denne Bog er en forkortet Udgave af Forf.s Lærebog i romerske antikviteter). (Anm. i Aftpst. 1885, No. 163 A).

Udvalg af Tacitus's annaler og historier med oplysende anmærkninger til skolebrug. Udgivet. Med to karter. Kra. 1885. 8. VII S., 148 S., 2 Karter. (Anm. i Aftpst. 1885, No. 266 A).

I Indbydelsesskrift til Hovedexamen i Throndhjems Kathedralskole 1863, S. 1—32: Bemærkninger om Undervisningen i norsk Stil i de lærde Skolers højere Klasser.

I Indbydelsesskrift til Hovedexamen ved Fredrikshalds lærde og Realskole 1867, S. 3—22: Om Behandlingen af den latinske Skolegrammatiks Formlære. (Anm. i Fr.halds Tilskuer 1867, No. 50).

I Nordahl Rolfsen's Nordisk Tidsskrift *1877 I.* 261—301 og 305—339: Catilina.

Han var Medredaktør med Chr. H. R. Mejdell af Christiania-Posten fra 1 Oktbr. 1858 til Januar 1861, og her skrev han mange politiske Indlæg, særlig i Statholderstriden; af særskilte Artikler kan nævnes: *1859,* No. 198, 201, 207, 217, 221, 222, 224, 233, 235, 237, 254, 257, 259, 264, 306, 308, 320, 324, 341 og 344, *1860,* No. 23, 24, 28, 30 og 31: Italienske Forhold. — *1860,* No. 193: Gliedermands Apotheose, Farce i 4 Akter.

I Morgenbladet *1873,* No. 266 B og 267 B: Anm. af Schou Bruun's Græsk Formlære (hvortil Svar af B. i No. 274 B). — *1885,* No. 150: Tale ved Kra. Arbejderakademis Aabningsfest (Mnskr. i Univ.-Bibl.).

I Fredrikshalds Tilskuer *1871,* No. 73: Om Skolesagen.

Weisser, Carl Motzfeldt, Søn af Major *Carl Motzfeldt W.* (f. 19 Februar 1800, ✝ 10 Novbr. 1880) og *Dorothea Marie Boysen* (✝ 1851), er født i Kristianssand 10 Juli 1840, blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i Kristianssandske Brigade 30 Maj 1864, til virkelig Sekondløjtnant i Bergenske Brigade 14 Januar 1865 og i Kristianssandske Brigade 4 Novbr. s. A., til Premierløjtnant 9 Marts 1867 og til Kaptejn i samme Brigade 1 Maj 1880, fra hvilken Stilling han ifølge Aldersgrænseloven erholdt Afsked fra 1 Oktbr. 1902.

⚭ 20 Novbr. 1873 *Astrid Borchgrevink* (f. 14 Septbr. 1850), D. af Byfoged i Kristianssand Peter Anton B. (✝ 1871) og Marie Charlotte Amalie Mechlenburg.

Jfr. M. Chr. Carstens: Stamtavle over Familierne Weisser-Oeding, rev. Udg., S. 18.

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 30* (1867), S. 258—76: Hvorledes bør — med den ved Lov af 12te Mai 1866 bestemte mindste Øvelsestid for Øie — Infanteriets *Uddannelse* i Skydning anordnes? — *B.* 44 (1881), S. 477—508 og 519—33:

Et forslag til organisation for infanteriet. — *B. 59* (1896), S. 721—38: Kan det ligeoverfor et befæstet Kristianssand ansees tilrådeligt at lade den vestlandske stambane gå igjennem Topdalen?

I Referat af Forhandlingerne paa Fællesmødet 1889 mellem Delegerede fra de forskj. Kredse af Norges Forsvarsforening, S. 32—38: Om Tjenestetidens Tilstrækkelighed inden de forskjellige Opbud.

I Morgenbladet *1865*, No. 360: Om Reserveofficers-Institutionen. — *1869*, No. 190 og 197: Nogle Ord om vore Værnepligtsforhold. — *1870*, No. 6 og 25: „Kompaniadministrationen vedkommende". — *1874*, No. 324: Infanteriets Underbefalsskoler.

I Aftenbladet *1879*, No. 121: Til Forfatteren af den i Aftenbladet for 26de og 28de April d. A. optagne Artikel „Det Hjorth-Sverdrupske Forslag til Organisation af 88,000 norske Opbudsmænd"; No. 175, 176, 178, 276, 284, 285 A og 286. *1880*, No. 5—8: Armeens Reorganisation; (1880), No. 198: Militært Tidsskrift og Armé-Organisationsspørgsmaalet (jfr. No. 207, hvortil Gjensvar [af W.] i No. 215); No. 298 A: Anm. af S. Christensen's Om den norske Hærs Krigsdygtighed. — *1881*, No. 91 og 92: Anm. af C. J. Vogt's Betragtninger over vore Hærordninger; No. 95: De syv Militærkomitemedlemmers Motiver for Ordningen af Forsvarsvæsenet; No. 117, 118 og 119: Hr. Johan Sverdrups Argumentation i Odelsthinget under Forhandlingerne om Forsvarssagen.

I Christiansfands Tidende *1884*, No. 20: Et Bidrag til Vetoets Historie. — *1885*, No. 43 og 44: Foredrag om Hærsagen holdt i Christianssands Grundlovsforening. — *1887*, No. 18: Vort Forsvar. — *1889*, No. 187: Betingelserne for vort Forsvar (Foredrag i Forsvarsforeningens Generalforsamling); No. 201 og 205: Forsvarsbevægelsen. — *1892*, No. 6: Et ærefuldt Regjeringsforslag [ang. Armé-organisation for Nordland]. — *1894*, No. 54: Et befæstet Christianssand og Vestlandsbanen. Foredrag i Forsvarsforeningen. — *1895*, No. 251, 255, 259 og 261: Jernbaneprojektet Christianssand—Flaksvand; No. 278: Chr.sand—Flaksvandsbanen. — *1899*, No. 86: Vestlandsbanen. Linjevalget. — *1900*, No. 99: Kommunebevilgningen til „Landsforsvaret"; No. 105: Christianssand som befæstet Havn.

Weisser, Jens Adolph, foregaaendes Broder, blev født i Kristianssand 18 Novbr. 1838, blev Student med Laud fra sin Fødebys Kathedralskole 1857 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1862. Han blev ansat som Kopist i Justitsdepartementet 1868, blev udnævnt til kgl. Fuldmægtig i samme Departement 11 Decbr. 1875 og til Bureauchef 2 Decbr. 1876, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 1 Septbr. 1881. Han arbejdede derefter som Kopist i samme Departement, indtil han i 1884 blev konstitueret Fuldmægtig og 19 Septbr. 1885 udnævnt til kgl. Fuldmægtig i samme, i hvilket Embede han døde 27 August 1888.

⚭ 7 Maj 1882 *Annette Helene Hansen.*

Hoved-Register til Retstidenden og Ugeblad for Lovkyndighed, Statistik og Statsøkonomi for 1861—1870. Udgivet af J. Weisser og O. Hals. Kra. 1873. 8. XII S., 651 S. (Anm. i Norsk Retstidende 1873, S. 215—16).

Han var Medudgiver af Storthings-Efterretninger *1814—1833*, B. 2—3. Chra. 1878—1882. 4.

Welander, Peter Olof, svensk Student og Sproglærer, Uppland 1 Februar 1813, død i Slutten af 70-Aarene. Han oph nogen Tid, indtil Høsten 1842, i Kristiania, derefter i Kjøbenl 1844, hvorfra han atter vendte tilbage til Kristiania.

Af hans Forfatterskab vedkommer Norge:

Fordelen af Potatosavl til Kreaturfoder tilligemed Anviisning, hvorl ture fodres med Potatos [af Carl Ekenstam]. Fra det Svenske. Chra. 1842.

Norskt- (och Danskt-) Svenskt Handlexikon. Genomsedt ocl af C. A. Guldberg. Chra. 1844. 8. XVII S., 386 S.

Svensk-Dansk-Norsk Lommeordbog. Udgiven af Svante ! Kbhvn. [1844—]1846. 8. 4 Bl., 521 S., 1 upag. S. (Udarbejdet med Bista Barfod).

Welde, Ole Sivert Mortensen, Søn af Gaardbruger *Olsen W.* og *Anne Olsdatter*, blev født paa Gaarden Øvre Velle staden 11 Januar 1820 og overtog sin Fædregaard 1846. Han ligelseskommissær fra 1848, blev tidlig ogsaa Medlem af Kommunes hvis Ordfører han gjentagne Gange var, og indehavde en Række anc munale Hverv i Hjembygden. I 1872 blev han beskikket til Len Bejtstaden. I 1859 blev han valgt til 2den Storthingsrepræsentant fo Throndhjems Amt og gjenvalgtes derefter til alle Storthing indtil 1 han var for syg til at modtage Valg; oftest var han Amtets 2den Re tant, 1862—64 dets 3dje, 1874—76 og 1880—82 dets 1ste. P thinget var han Medlem af Valgkomiteen og Fuldmagtskomiteen fr i begge Komiteer Sekretær fra 1874; han var Medlem af Kirkek (No. 1) 1859—1869 og af Militærkomiteen 1871—1882, af Komit Matrikulloven 1862—63, af Komiteen om Armeens Aflønning 1 Stemmeretskomiteerne 1869 og 1875—77 (sidste Gang Sekretær), banekomiteen 1871—74 (det sidste Aar Sekretær), af Skattekomite —79 og 1882; 8 Juni 1877 valgtes han til Medlem af den parl riske Skattekommissjon. Han var ogsaa Medlem af de departe Komiteer angaaende Værnepligtssagen 1870 og angaaende Skole riaterne 1872. Da Storthinget 19 Juni 1880 havde besluttet, at komiteen skulde tilendebringe sit Arbejde angaaende Hærordningen Thingsessjonerne, androg han 23 Septbr. s. A. om Permissjon som mand; men da Storthingets Beslutning var nægtet kongelig Sankti hans Andragende af Amtmand Smith ikke indvilget, hvorfor han s. A. søgte om Afsked fra sin Lensmandsbestilling, hvilken strax gende Dag blev ham meddelt. Efter Forslag af Johan Sverdrup b Storthinget ham 2 April 1881 med 69 mod 41 Stemmer en aar sjon paa 1500 Kroner. Paa Grund af Sygdom hjemforløvedes Storthinget 13 Maj 1882, og 17 Maj s. A., Dagen for hans H fra Kristiania, blev der fra hans Vælgere overrakt ham en Solvkar

en hædrende Indskrift forfattet af Bjørnstjerne Bjørnson. Han døde paa sin Gaard den 22 Februar 1883.

* 1842 *Serine Anfindsdatter Bartnæs* (f. 10 Marts 1815, † 3 April 1900), D. af Anfind og Olava B.

Portræt med Biografi [af P. Bjørnson] i Norsk Folkeblad 1868, S. 201—2; i Verdens Gang 1880, No. 128; af Erik Vullum i Nationalbladet 1896, No. 3. — *Nekrologer* i Dagbl. 1883, No. 48 og 50; i Verd. Gang No. 26 (med Portr.); i Morgbl. No. 55 B; i Dagspst. No. 47, jfr. No. 59. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 144; Dagbl. 1870, No. 178 og 181 af F—g [ɔ: P. R. Krag]; 1882, No. 115; Verd. Gang 1871, S. 135 (med Portr. S. 133); Berg. Tid. 1882, No. 115 [af L. Holst]; Thjms Adr. 1877, No. 263; Morgbl. 1881, No. 64 A, 74 A og 94 A; 1883, No. 127 A; Storth. Forh. 1881 II. Sth. Prp. No. 71; V. Dok. No. 20 og 49; VI. 146—51; Storth.-tid. s. A., S. 314—402.

I Morgenbladet *1866*, No. 105 (om hans Udtalelser i Storthinget ang. Efterstudsbevilgning til Udhusbygningen ved Storboens Seminarium, jfr. No. 96 A).

I Dagbladet *1869*, No. 28 (Svar paa et Angreb i „Fædrelandet" i Anledning af hans Optræden paa Storthinget ang. Bevilgning til et Kirkemøde).

I Throndhjems Adressecontors-Efterretninger *1869*, No. 200 (ang. hans Forhold til Støren-Banen, jfr. No. 178).

I Indherreds-Posten *1871*, No. 68 og 79 (ang. hans Stilling til Jernbanesagen, jfr. No. 51, 52, 61 (af O. A. Qvam), 65, 73 og 79).

Welhaven, Elisabeth Cathrine, efterfølgendes Søster, blev født i Bergen 6 Marts 1815. Hun kom i 20-Aars Alderen i Huset hos sin Svoger M. Sars og flyttede med denne til Kristiania 1854, hvor hun døde 26 Juli 1901.

Nekrolog i Norske Intelligenssedler 1901, No. 170. Jfr. Vaarsol 1900, S. 249—50 af S. F.[olkestad] (med hendes Portræt); Ringeren 1899, S. 45 af Mathilde Schjøtt. — Et *Digt* til hende «paa fødslodagen hennar d. 6te mars 1865» af Aasta Hansteen er trykt i Nylænde 1904, S. 355—56.

Fra Staden og Stranden, Smaaskildringer. Chra. [1870]. 8. 2 Bl., 140 S. (Anm. i Aftbl. 1870, No. 296).

Fra gamle Dage. Skisser. Chra. 1871. 8. 1 Bl., 53 S. (Anm. i Aftbl. 1872, No. 35).

Fra Staden og Stranden, Smaaskildringer. Andet Oplag [af begge de foregaaende Bøger, øget med 2 nye Fortællinger]. Chra. 1881. 8. 4 Bl., 217 S.

Fortællinger fra det gamle Bergen. Ungdomserindringer. [3. Opl. af frg. Bog, øget med 4 nye Fortællinger.] Illustreret af C. J. A. A. Dørnberger. Kra. [1897]. 8. 3 Bl., 6 kol. Pl., 238 S., 1 Bl., 17 Bl. Tegninger. (Anm. af E. H.[artmann] i Morgbl. 1897, No. 706; af H. W.[iers]-J.[ensen] i Dagbl. s. A. No. 347; i Norsk skoletid. s. A. S. 741).

I Skilling-Magazin *1868*, S. 678—82: Ligstuen. — *1869*, S. 139—41: En gammelbergensk Sankthansaften; S. 422—27: Madamen.

I Norge, udg. af Nordahl Rolfsen *[I.]* (1894), S. 50—67: Lydia Rademacher. (Bergenske Interiører fra Tyveaarene. Fortalt af E. W., nedskrevet af N. Rolfsen). — *II.* (1895), S. 181—96: Elefanten. (Et bergensk interiør fra begyndelsen af aarhundredet af E. W. *og N. Rolfsen).*

Welhaven, Johan Andreas, efterfølgendes Broder, blev født i Bergen 20 August 1825, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1846 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1851. Han blev ansat som Lærer ved Kristiania Borgerskole 1857, som Søndagsskolelærer ved Tugthuset 1858 og som Lærer ved Slaveriet paa Akershus 1865, blev 7 Septbr. 1865 udnævnt til Stiftskapellan i Kristiania Stift, 8 Novbr. 1870 til Sogneprest paa Nesodden, 13 Septbr. 1876 til residerende Kapellan paa Fredrikshald og 31 August 1882 til Sogneprest ved Grønlands Menighed i Kristiania, i hvilket Embede han døde 17 August 1893.

* 1) 15 Septbr. 1856 *Louise Frederikke Brandt* (f. 17 August 1836, † 16 Novbr. 1875), Søster af ovennævnte Professor Fr. B. B.

* 2) 28 Januar 1880 *Gerda Kathinka Elisabeth Hansen* (f. 19 Novbr. 1857), D. af Grosserer Carl Gerhard H. og Catharine Bruu.

Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, I. 70; Elise Aubert: Dage som svandt, S. 39—40.

Prædiken paa Første Paaskedag 1885. Udgiven efter Opfordring. Kra. 1885. 8. 13 S.

I Konfirmationstaler holdte Høsten 1888 (Chra. 1889), S. 46—52: Konfirmationstale holdt i Grønlands Kirke den 30te Septbr. 1888.

I Fredrikshalds Tilskuer *1877*, No. 43 og 44 (Skrivelser ang. hans Forhold til Lægmandsvirksomheden, jfr. No. 40, 49, 54, 55 og 56, hvortil W. i No. 56 og 57, No. 58, 60, 61 (af W.), 62, 63 og 111; se ogsaa Smaalenenes Amtstid. f. A. No. 43, 45, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 og 73). — *1878*, No. 111 (ang. Søndagsskolen, jfr. No. 114, 115 A og B og 119, Smaal. Amtstid. No. 112, 113, 115 og 118).

I Kristiania-Bladene skrev han en Del Artikler i Anledning af Grønlands Kaldskapellanis Overgang til residerende Kapellani 1890.

Et Brev til ham fra Professor Chr. Hansteen, dat. 2 Oktbr. 1857, er trykt i Verdens Gang 1902, No. 183.

Welhaven, Johan Ernst, efterfølgendes Søn, blev født i Bergen 10 August 1818, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1839 og tog theologisk Embedsekamen med Haud i Juni 1845. Han blev udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest L. Holmboe paa Tromsø 8 Marts 1848, til Sogneprest i Maalselven 11 Juni 1853, til residerende Kapellan ved St. Petri Kirke i Stavanger 11 Oktbr. 1860 og til Sogneprest i Sigdal 25 August 1879, i hvilket Embede han døde 6 Decbr. 1883. I Stavanger var han i 18 Aar Medlem af Bestyrelsen for Stavanger Arbejderes Understøttelsesforening og var Formand i «Foreningen til Oplæsning af og Samtale om den evangelisk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter» fra dens Stiftelse 21 August 1876.

* 10 August 1848 *Anthone Johanne Holmboe* (f. 22 Marts 1827), Søster af fornævnte Statsraad Jens H.

Jfr. [J. A. Holmboe:] Holmboerne, S. 22; O. Holmboe: Foged Jens Holmboes Efterkommere, S. 33; Stavangeren 1880, 19 Januar; Morgbl. 1849, No. 205 (af Jul. Aars); Vennen (Stavgr.) II. No. 3 (Jan. 1902, S. 102).

Søndagsblad. Udgivet af Pastor Welhaven og Cand theol. O. Blix. Stvgr. 1863—1864. 4. (To Aargange hver paa 52 4-Siders Numre; 1ste Aarg. forsynedes ved Afslutningen med Titelen: Korte Betragtninger over Søndags-Evangelierne samt Aftensuk efter Epistlerne af W.; 2den Aarg. ligeledes med Titelen: Korte Betragtninger over Søndags-Epistlerne med Morgensuk efter Evangelierne af W.).

Romerbrevet, kortelig forklaret for frelsesøgende, opmærksomme Bibellæsere af J. Diedrich. Oversat. Stvgr. 1864. 8. 4 Bl., 193 S. (Ogsaa med Titel: Korte Bibel-Forklaringer for frelsesøgende, opmærksomme Bibellæsere. (Nytestamente.) [II.])

Om den kvindelige Eenfold af Wilhelm Løhe. Efter Originalens 6te Oplag oversat. Stvgr. 1865 [ɔ: 1864]. 16. 134 S. (Anm. af Th. C. B.[ernhoft] i Luth. Kirketid. IV. 62 fg.; i Morgbl. 1864, No. 335).

Billed ABC. for artige Børn. [Stvgr. 1864]. 8. 8 S., 4 Bl. Billeder. (Kun med Omslagstitel).

Læsebog for artige Børn. [Stvgr. 1865]. 8. 8 S., 4 Bl. Billeder. (Kun med Omslagstitel).

Nogle Ord om den indre Mission. Stvgr. 1868. 8. 44 S. (Anm. i Luth. Kirketid. XI. 392 - 97).

„Du skal!" Et Ord til St. Petri Menighed, i nærværende Tids Anledning. Stvgr. 1875. 8. 28 S., 3 upag. S.

Han var Redaktør og til Januar 1877 Udgiver af Ugeblabet Kirke-Budet (Stvgr. 8.), som udkom med 3 Bind fra 13 Maj 1876—3 Maj 1879. (I Anledning af Beskyldninger for Vranglære, som han i dette Blads 2den Aarg. No. 5 (9 Juni 1877) rettede mod L. Ostedal, indbragte denne Sagen for Biskopen i Kristiansand, som efter at have indhentet W.s Erklæring (se hans Meddelelse i Stavangeren 1877, No. 382 B) paalagde ham under 16 Novbr. s. A. at tilbagekalde sine Beskyldninger, hvad han dog i sit Blads 2den Aarg. No. 30 (1 Decbr.) nægtede at gjøre; efter fornyet Henstilling fra Biskopen 14 Decbr. offentliggjorde han i 2den Aarg. No. 36 (12 Jan. 1878) en delvis Tilbagekaldelse, jfr. Ostedal's Bibel-Budet VI. No. 9, og efter et Besøg af Biskop Moe i Stavanger gav han fuld Tilbagekaldelse i Septbr. 1878, jfr. om denne Strid Ny Luth. Kirketid. I. 314—17, 462—64, 492, II. 45—46, 303, Bergpst. 1877, No. 187, Dagbl. 1877, No. 285, samt W.s Digt i Stavangeren 1877, No. 3916 og „Nogle Ord til Forsvar for Hr. Pastor Welhaven" af en Inds. i Stvgr. Amtstid. 1878, No. 208).

I Skriftetaler af norske Geistlige (Chra. 1868), S. 197 - 203 (Tale over Ebr. 12, 14).

I Illustreret Nyhedsblad *1860*, S. 116: Biskop K. Gislesen (Mindedigt).

I Christiania-Posten *1849*, No. 431: Om den finske Oversættelse af Joh. 12, 24 i den finske Bibeloversættelse (jfr. No. 378 og Morgbl. s. A. No. 205). — *1858*, No. 57: Til Tromsø Biskop, Gislesen, skrevet i mange Dyrekjøbtes Navn.

I Morgenbladet *1862*, No. 310 (Sang og Tale ved Aabningen af Læseværelse for Sømænd i Stavanger). — *1871*, No. 202: Nogle Ord om § 92; No. 230: Nogle Ord om Konfirmationen. — *1882*, No. 45 B: Biskop Schreuder (Sørgedigt).

I Tromsø-Tidende *1849*, No. 62, 63 og 65 (om hans Forhold til Søndagsskolen paa Tromsø, *jfr. s. Bl. 1848, No.* 84 og 85, 1849, No. 52—66 og 79—87). —

I dette Blad og i dets Fortsættelse **Tromsø Stiftstidende** har han desuden skrevet en Række **Leilighedsdigte**, saaledes i *1849*, No. 8: **Madame Maren Fochsen, født Dahl**; No. 59: **Til Hr. Overlærer Lange ved hans Afreise d. 27de Juli**; *1851*, No. 86: **Enkemadame Anna Margaretha Holmboe**; *1852*, No. 6: **Bispinde Johanne Benedicte Kjerschow**; *1854*, No. 6: **Sognepræst Erik Jensen**; No. 93: **Enkemadame Hanne Bergithe Giæver**; *1855*, No. 54: **D. B. Juell, Biskop i Tromsø Stift**; No. 103: **Et Julequæde**; No 104: **En Nytaarspsalme**; *1857*, No. 97: **Frue Caroline Holmboe, født Juell**; No. 103: **Til Biskop Gislesen**; (**Tromsø Stiftstidende**) *1858*, No. 11: **Til Frue G.—**; No. 12: **Den 22de Januar**; *1859*, No 43: **Trende ringe Krandse af Markblomster paa Bispinde Gislesens Grav**. (Jfr. om disse Digte Aftbl. 1858, No. 52).

I **Stavanger Amtstidende** *1865*, No. 21 (om Foreningen til at hjælpe fattige Gutter at komme tilsjøs); No. 83: **Beretning om Stavanger Asyl fra 4de Juli 1865**. — *1866*, No. 34: **Læseværelse for Søfolk**. — *1867*, No. 104 (Indbydelse til Foredrag om den indre Mission). — *1868*, No. 69: **Kvindeforeningen for trængende Søgutter**. — *1869*, No. 101: **Asylet**; No. 122: **Kvindeforeningen for trængende Søgutter**. — *1870*, No. 62 (om hans Foredrag om Grundlovens § 92, jfr. No. 39, 42, 50 og 61); No. 63: **Berigtigelse** [ang. Menighedsraad, jfr. No. 56); No. 70: **Svar** [ang. Hjemmedaab, jfr. No. 66, 76, 77 (af W.) og 78]. — *1875*, No. 51: **Kvindeforeningen for trængende Søgutter**; No. 280, 285, 292 og 298 B: **Foredrag med Hensyn til Methodismen** (fortsat fra „Stavangeren", jfr. No. 283, 284 (af W.), 297 og 305, 1876, No. 1 (af W.), 3 og 6; efter Foredragene henvendte L. Østedal sig personlig til W. ang. Tilbagekaldelse af hans formentlige Vranglære i et enkelt Punkt, og da W. offentlig fastholdt denne, henledede Østedal i Bibel-Budet IV. No. 10 Myndighedernes Opmærksomhed paa Sagen; ved Skrivelse fra Kristianssands Biskop af 11 Oktbr. 1876, trykt i Kirke-Budet II. No. 21, jfr. No. 29, blev det paalagt W. at berigtige de paaklagede Udtryk i Referatet af hans Foredrag, hvorefter han under 19 Oktbr. s. A. afgav en Erklæring, trykt s. St, om at Referatets Udtryk var misvisende, jfr. Bibel-Budet IV. No. 17 og Biskopens Skrivelse af 5 April 1876, trykt i Stvgr. Amtstid. s. A. No. 100, samt en Indsender i s. Bl. 1877, No. 216). — *1876*, No. 12: **Et gammelt Vidnesbyrd angaaende de saakaldte „Konventikler"**; No. 24: **Om Kalvet** (efter Luther); No. 26 [til L. Østedal ang. dennes Artikel i Bibel-Budet IV. No. 10, jfr. Stv. Amtst. No. 24, 28 (af C. Gullichsen), 29 (af Østedal og af W.) og 30 (af Gullichsen)]; No. 93 (ang. hans Foredrag om det 1000-aarige Rige); No. 130: **Kvindeforeningen for trængende Søgutter**. — *1877*, No. 192 (til L. Østedal, jfr. No. 191); No. 238 (Erklæring om ikke at være Forf. af nogle Artikler mod Østedal); No. 302: **Foreningen for trængende Søgutter**. — *1878*, No. 12 og 227 (ang. hans Strid med Østedal). — Ogsaa i dette Blad har han offentliggjort en Række **Digte**, saaledes i *1865*, No. 17 (ved Missionærernes Afrejse); No. 50: **Slutnings-Digt til Missionsprædiken ved Kredsforsamlingen i Egersund**; *1866*, No. 60 (Sange ved Egersunds Borgerskoles Aarsfest); No. 66 (ved Afskedsfest for Biskop Schreuder); *1874*, No. 190: **Til Professor Gisle Johnson ved hans Embeds-Jubilæum**; *1875*, No. 32 (Prolog ved en Bazar for Lærerindernes Pensionsfond); *1876*, No. 7: **Lumen non numen**; No. 17: **Kjøbmand Asbjørn Kloster**; No. 18: **Maran atha**; No 23: **En Drøm**; No. 37: **Efter Psalme CXX**, No. 40: **Asser Tallaksen**; No. 50: **Den Fattige**; No. 66: **Guds Menighed**; *1878*, No. 2: **!**; No. 55: **Toldinspektør Claus Jacob Schive**; No. 92 A: **Dagfine Svendsen, født Berner**; No. 239: **Biskop v. d. Lippe**; No. 246: **Fru Severine Christensen**; *1879*, No. 1: **1879**; No. 34: **Fru Karen Andrine Michaeline Aamodt**; No. 72: **Ved Gravene**; No. 146: **Lorentz Slotfeldt Ring**.

I *Stavangeren* *1868*, No. 1739: Er der Nød iblandt os? (om Guds Ords Forkyndelse udenfor Kirkerne, jfr. Stvgr. Amtstid. f. A. No. 103 og 104, 1869, No. 4 [En fornøden Redegjørelse af W.], 7, 9, 10 [af W.] og 11). — *1874*, No. 2930, 2935, 2940, 2946, 2952, 2958, 2964, 2970, 2976, 2982, 2983, 2988, 2989, 2995, 3001, 3007, 3013 og 3014, *1875*, No. 3040, 3041, 3046, 3052, 3058, 3064, 3071, 3082, 3088, 3089, 3094, 3103, 3109, 3115, 3126, 3127 A, 3131 A, 3132 A, 3138, 3142, 3143 A, 3148 A, 3154, 3155 A, 3160, 3161, 3172, 3173, 3178, 3179, 3184, 3185, 3190, 3191, 3196, 3197, 3209, 3210, 3215, 3216, 3221, 3222, 3227, 3228, 3233, 3239, 3240, 3245, 3246, 3251, 3257, 3258, 3263, 3270, 3271, 3275, 3276, 3281, 3282, 3287 og 3293: *Foredrag med Hensyn til Methodismen* (fortsat i Stavgr. Amtstid.). — Ogsaa i dette Blad har han offentliggjort en Række *Digte*, de fleste under Mærket Whvn., saaledes i *1870*, 16 Febr.: A. M. Schweigaard; *1872*, No. 2250: Stæren; No. 2254: Grosserer Søren Michael Kastrup Berner; No. 2263: Bønnen; No. 2291: Til Hs. Kgl. Højhed Prins Oscar; No. 2335: Ved Kongens Død; No. 2348: Fattigmands Tak for den afholdte Bazar; No. 2371: De trængende Søgutters Tak; No. 2387: Min Hjemlandsstrand; No. 2388: Tidens Pinagtighed; No. 2393 (Sang ved Indvielsen af Totalafholdsforeningens Lokale); *1873*, No. 2705: Og det blev blikstille (Luk. 8, 24); No. 2709: Kan du tro? (Joh. 11, 40); No. 2715 A: Er du stærk? (2 Cor. 12, 10. Phil. 4, 13); *1874*, No. 2725: Sværdet (Matth. 10. 24—39); No. 2730: Til Byfoged Christensen; No. 2738, 2739 og 2740: Bethesda (Joh. 5, 2—9); No. 2763: Forsoneren; No. 2768: Frelseren; No. 2897: Fru Inger Kathrine Ring; No. 2931: Magnus Andreas Gjør; No. 2956: Cand. juris Oskar Julius Elster Bødtker; No. 3017: Kjøbmand Berge Bergesen; *1875*, No. 3058: Prolog ved Aabningen af Bazaren for Lærerindernes Pensionsforening; No. 3075; Guds Folk (jfr. No. 3083); No. 3193: Grosserer Peter Petersen; No. 3196: Frøken Amundine Lammers; No. 3224: Frøken Fredrikke Scharffenberg; No. 3272: En Sang; *1877*, No. 3700: Laura Scharffenberg; No. 3766: Domkirkens Sognepræst, C. C. H. Bruun.

Welhaven, Johan Ernst, ældste Søn af Skolelærer og Klokker ved Mariæ tyske Kirke i Bergen *Johan Andreas W.* (f. i Ribnitz ved Rostock 1747, † 24 Januar 1811) og *Elisabeth Margrethe Woltmann* († 1814), blev født i Bergen 30 Oktbr. 1775, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1796 og theologisk Kandidat med Haud i Maj 1800. Han blev ansat som personel Kapellan ved St. Jørgens Hospital i Bergen 24 April 1801, blev udnævnt til Sogneprest ved samme 23 Septbr. 1808 og til residerende Kapellan ved Bergens Domkirke 10 Septbr. 1827, hvilket Embede han dog ikke kom til at tiltræde, idet han døde allerede 10 Marts 1828. Han blev gejstligt Medlem af Vasaordenen 7 Oktbr. 1817.

* 15 April 1806 *Else Margrethe Cammermeyer* (f. 4 Septbr. 1785, ÷ 5 Septbr. 1853), Datter af residerende Kapellan ved Korskirken i Bergen Johan Sebastian C. (f. 11 April 1730, ÷ 7 Februar 1819) og dennes 2den Hustru Maren Heiberg (f. 13 Marts 1742, ÷ 29 Juli 1812).

Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, I. 69—70; Arne Løchen: J. S. Welhaven, S. 2—15; Gerhard Gran: Norges dæmring, S. 34—42; Nordahl Rolfsen: Læsebog *for folkeskolen, IV.* 220—29 (med Portræt); Christen Brun: Tale

ved Pastor og Ridder W.s Gravfæstelse, Bergen 1828; Aftpst. 1890, No. 101 af Henrik Jæger; Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 238 af P. A. Jensen; Claus Pavels's Dagbøger for Aarene 1812—1813, S. 17—18, og for Aarene 1817—1822, I. 185, 236, 285—86, 427, 451—52, 516—17, II. 11—12, 265—66, 268.

Prædiken holden over Evangeliet paa første Søndag efter Trinitatis. Bergen 1802. 8. 15 S.

Prædiken over Evangeliet paa 3die Søndag efter Trinitatis, holden i Korskirken. Bergen 1802. 8. 8 Bl.

Prædiken over Evangeliet paa 5te Søndag efter Trinitatis, holden i Korskirken. Bergen 1802. 8. 8 Bl.

Prædiken over Evangeliet paa 8de Søndag efter Trinitatis, holden i Korskirken. Bergen 1802. 8.

Tale paa den anordnede Takke- og Bønfest, den 5te Juni 1814, holden i Hospitalskirken. Bergen 1814. 8. 12 S.

Tale ved den nye Kirkegaards Anlæggelse i Strudshavn. Bergen 1824. 8.

Nogle Ord ved Jens Amundsen Fenstads Henrettelse. Bergen 1825 8. (Særtryk af Bergens Borgerven).

I Bergens Adresse-Contoirs Efterretninger *1813*, No. 21 (ang. Sløt for de Spedalskes Ansigter). — *1823*, No. 15: [Digt] Fremsagt ved Klokker Houges Grav; No. 30 (Digt paa Kronprinsens Fødselsdag 4 Juli). — *1826*, No. 49: Ved Olbingen Christian Børs's Grav (Digt).

I Skrifter udg. af Bergens historiske Forening, *No. 5* (1899), V. 2: Venskab (Digt, dat. 1 Septbr. 1801).

Welhaven, Johan Sebastian Cammermeyer, foregaaendes Søn, blev født i Bergen den 22 Decbr. 1807. «Min Barndom var meget lykkelig», fortæller han selv (i et selvbiografisk Brev fra 1840, trykt i Samtiden 1901, S. 296). Han tilbragte hele sin første Ungdom i Fødebyen, hvor «hans Overgivenhed havde en fri Tumleplads, og hans Tankeliv næredes af de friskeste Billeder» *(l. c.)*. Men ogsaa Omegnen blev han nøje kjendt med, idet han ofte fulgte med sin Fader paa dennes Embedsrejser og Skolebesøg rundt om i Prestegjældet; om Somrene flyttede Familjen regelmæssig ud til Strudshavn paa Askøen, hvor Faderen havde en Annexkirke at betjene, og som større Gut fik han gjøre Ferierejser til nogle af Stiftets fjernere Egne; i 13-Aars Alderen gjorde han saaledes et Sommerbesøg i Nordfjord, hvor han havde den Oplevelse at træffe Digterpresten Claus Frimann (Welhaven's Samlede Skrifter, VI. 207—209). I sit niende Aar blev han sat i Skole og kom i 1817 ind paa Bergens Kathedralskole. I denne havde, fortæller han selv (Samtiden 1901, S. 297), «Eleverne dengang meget løse Toiler, og min Skolegang der var i mere end een Henseende en *ludus*». Derom giver ogsaa hans Karakterbog, som nu opbevares i Universitetsbiblioteket, mangfoldige Vidnesbyrd. «I Skolen var mig fornemmelig,» siger han videre, «Overlærer Lyder Sagens Undervisning lærerig og vækkende; ved ham fik jeg den første Forestilling om en videnskabelig Erkjendelse, der gaaer ud over Skoleschema-

tismen og bringer de individuelle Tendentser til Bevidsthed. Hans Fremstilling af de homeriske Sanges rette Charakter og Betydning gav mig tidlig et Indblik i den klassiske Oldtid, der i Almindelighed først vindes efter en langvarig og ofte vildledende Forberedelse. Homer blev mig saa kjær i min Skolegang, at jeg lærte mange af hans smukkeste Episoder udenad og udarbeidede en metrisk Oversættelse af Iliadens 6te Bog, der især forekom mig tiltrækkende. Sagens Lærefag var Græsk og Modersmaalet. I de højere Klasser brugtes Rahbehs Bog om den danske Stil; men Sagen pleiede tillige at foredrage og forklare udvalgte Stykker af fremmede kunsttheoretiske og literairhistoriske Verker. Paa denne Maade blev jeg bekjendt med Herder, Bouterwek, Lessing og Winkelmann, og disse Foredrag vare mig snart ligesaa kjære som mine Exkursioner og Glæde i det Frie.» Hans Taknemlighed mod denne Lærer har fundet Udtryk i den ovenfor (V. S. 7) meddelte, af ham forfattede Adresse fra gamle Elever til Sagen ved dennes Afsked i 1850, og i en literær Polemik i 1838 kunde han til Begrundelse af sin alvorlige Optræden mod Henrik Wergelands Virksomhed henvise til, at «fra Skolen havde en Lærer, som han elskede, medgivet ham en skjærpet Sands for Digtekunstens Kydskhed og Renhed» (Saml. Skrifter, II. 179). Han begyndte ogsaa selv allerede i Skoledagene at skrive Vers, vistnok nærmest efter Sagens Mønster, og Sagen styrkede hans kunstneriske Tilbøjeligheder ved at opmuntre ham til at uddanne sig i Tegnekunsten, som han tidlig viste gode Anlæg for. «Denne Tendents,» siger han (Samtiden 1901, S. 297—98), «hvis fulde Betydning og Anvendelse senere blev mig klar ved en nøiere Omgang med flere dygtige og dannede Kunstnere, ledede mig allerede i Skolen til en rigtigere og mere levende Opfatning af flere Materier i de humanistiske Lærefag, der hyppig tabes af Sigte under en evindeiig grammatisk Analyse. Da jeg forlod Skolen, var saaledes min Aands- og Livsretning naturligt og uigjenkaldeligt angivet.»

I 1825 dimitteredes han fra Kathedralskolen til Universitetet, og efter i Decbr. s. A. at have underkastet sig Kontinuationsexamen i de mathematiske Fag bestod han Artium med Karakteren *Haud illaudabilis*. Han begyndte derefter at forberede sig til Andenexamen, dog uden særlig Flid, og han fuldendte denne Examen i Juni 1827 med Karakteren *Non contemnendus*, idet han dog i Decbr. 1826 havde erhvervet Karakteren *Laud. præ ceteris* i Filosofi (ellers havde han Haud i Latin, Historie og Naturhistorie, Non i Græsk, Astronomi, Mathematik og Fysik). Hans Kontubernal og Ven fra Skoledagene Michael Sars, der senere blev gift med hans kjæreste Søster Maren, tog ham hyppig med paa Udflugter efter Forsteninger og indgjød ham «en levende Interesse for disse dengang lidet bekjendte og problematiske Forverdenens Dyr» (ovfr. V. S. 49). Desuden syslede han meget med «Tegning og Steentryk» (ifølge Brev fra Faderen, citeret i Arne Løchen's «J. S. Welhaven», S. 50); men de Kunstnerdrømme, han kunde have

næret paa dette Omraade, blev afbrudte, da den berømte Maler Professor J. C. Dahl paa et Sommerbesøg i Bergen 1826 besaa hans Tegneforsøg og ikke gav ham tilstrækkelig Opmuntring til at fortsætte (Andreas Aubert: Professor Dahl, S. 235 og Løchen: J. S. Welhaven, S. 55). Det var Faderens bestemte Ønske, at Sønnen skulde studere Theologi, og allerede under det første Feriebesøg i Hjemmet Sommeren 1826 optraadte han som Prædikant baade i Strudshavn og i Bergen. Efter Andenexamen begyndte han det theologiske Studium hjemme i Bergen, og først om Høsten 1828, efter Faderens Død, drog han atter til Kristiania, som fra nu af blev hans Hjem, og hvor han fik sig Logi «paa et elendigt Tagkammer i Pilestrædet» (C. Motzfeldts Ord i Dagspostens Billednumer 1898, S. 44; den nu nedrevne Gaard, Pilestrædet No. 4, er afbildet i H. Jæger's Illustr. norsk lit.-hist. II. 325). Nogen Understøttelse fra sin Moder, som sad tilbage med en stor Barneflok, kunde han ikke vente, og der kom nu for ham en Række af Aar fulde af økonomiske Bekymringer; vel søgte han overfor Udenverdenen at skjule sin Fattigdom saa godt det var muligt, men maatte alligevel mangen Gang baade modtage og bede om Hjælp hos sine nærmeste Venner, særlig Forlagsboghandler Johan Dahl. «Lige siden min Faders Død har jeg virkelig stadig befundet mig i en nødlidende Tilstand», skrev han i 1833 til Dahl (A. Løchen: J. S. Welhaven, S. 156). Mer end én Gang blev han stævnet til Forligelseskommissjonen for Gjæld, og han maatte sælge Bøger og alle Værdisager, han ejede, for at skaffe Penge. Han søgte at tjene til sit Livsophold ved Undervisningsarbejde, dels paa Skolerne, dels hos Privatfolk; saaledes var han et Aar Huslærer hos Kjøbmand Herre for dennes Søn Bernhard og læste ligeledes med Grev Herman Wedel-Jarlsbergs Søn Herman; men hans Indtægter af Lærergjerningen var meget uvisse og naaede neppe nogensinde højere op end til 10 Spd. maanedlig, saa han ofte maatte spare paa det Nødvendigste baade til Mad og Klæder. En liden Smule kunde han ogsaa tjene ved sine Tegninger; han leverede saaledes flere af Stentrykkene til de Oversættelser af Walter Scotts Romaner, som udkom i Kristiania 1827—1832 (jfr. [A. E. Erichsen:] J. S. Welhaven. Mindeblade, S. 4, Noten). Disse vanskelige økonomiske Kaar trykkede og pinte hans Sind, og, skrev han til Johan Dahl, «naar nu disse Furier fulgte mig til Bøgerne, da forefandt jeg et Studium, som i mange Henseender endog var mig modbydeligt; min Tilbøielighed og mine bedste Anlæg pegede i en Retning, hvortil jeg dog ikke ganske turde overlade mig, da den efter al sandsynlig Beregning maatte lede til en Ørken for min hele Fremtid» (Løchen: J. S. Welhaven, S. 156—57). Han fortsatte det theologiske Studium uden al Kjærlighed og uden Iver i flere Aar; han optraadte som Prædikant i Garnisonskirken paa Akershus 10 April 1831, og endnu saa sent som i Slutningen af 1833 havde han Planer om at tage sin theologiske Embedsexamen; men disse Planer opgav han tilslut ganske. Det var æsthetiske og literære Interesser, som mer og mer optog ham.

Da han Høsten 1828 flyttede til Kristiania, blev han strax en ivrig Deltager i Livet i Studentersamfundet; han blev øjeblikkelig valgt til Formand i den Komité, som skulde ordne med Samfundets literære Sysler, dets Deklamationsøvelser og Bladsubskriptioner; han kastede sig ind i næsten alle dets Debatter og skrev talrige Indlæg i «Samfundsbladet» (oftest under Mærket *Pelicanus Carbo*); fra Januar 1829 var han endog dettes valgte Redaktør i to hele Aar; han holdt ifølge Samfundets Valg Festtalen paa dets Stiftelsesdag 2 Oktbr. 1829, og undertiden forfattede han ogsaa Festsange for det. I det hele var han dog i disse Aar mere Kritiker end Digter, og endnu i Slutningen af 1831 kunde han erklære: «Enhver, der kjender mig, ved, hvor lidet jeg har søgt at gjøre noget Digter-Talent gjeldende, og at min Pen fast har indskrænket sig til, efter Evne, at oplive en Kreds, der i saa mange Henseender var mig kjer» (Saml. Skrifter, I. 122). Han havde ved Universitetet fundet «kun liden Opmuntring og Veiledning for den Aandsvirksomhed, hvortil al hans Higen var henvendt» (Samtiden 1901, S. 298). «Der fandtes intet akademisk Foredrag, som kunde nære den, og blandt mine Universitetsvenner var der i flere Aar Ingen, der delte den. Paa denne Tid var den norske Høiskole intet uden en Examensindretning, der paa hurtigste Maade skulde skaffe den unge Stat det fornødne Antal Embedsmænd. Den Studeremethode, som da i Almindelighed brugtes, var i enhver Henseende pueril og aandløs, og Universitetsstadens store Mangel paa Gjenstande, der ved den umiddelbare Anskuen kunde vække en videnskabelig Trang og Bevidsthed, gjorde denne Tilstand endnu slettere og mere varig. Under saadanne Forholde kan selv den frejdigste Stræben mangengang finde Banen mørk og spærret og henfalde til en lammende Mismod.» Imidlertid fandt han efterhvert en Kreds af nogle udvalgte Venner, sammen med hvem han uforbeholdent kunde dyrke sine Interesser. Et Mødested var Enkefru Langbergs Hjem i Pilestrædet No. 16, hvor Sønnen L. Chr. Langberg, der var blevet Student 1828, om Søndagskveldene samlede hos sig en Del af sine Artiumskamerater og andre Venner. Langberg vendte i Slutten af August 1830 tilbage fra en langvarig Udenlandsrejse, og først efter denne var det, at Welhaven gjennem ham blev kjendt med A. M. Schweigaard. «Den første Gang jeg saa ham,» har Welhaven senere fortalt (L. M. B. Aubert: Schweigaards Barndom og Ungdom, S. LIX), «var hos Langberg. Vi talte da sammen hele Aftenen. Han bad mig komme til sig næste Dag, saa skulde jeg gjøre Bekjendtskab med en rar Skrue, som hed Peter [Andreas] Munch.» Hos Langbergs musiceredes der meget, fortæller en yngre Deltager, J. L. Alsing, der kom ind til Kristiania som Student 1831. «Forresten underholdt man sig med Konversation, og Welhaven var, som altid, Sjælen deri. Der lyttedes dog mest til Schweigaards Ord, og han betragtedes som Overdommer ikke alene i alvorligere Sager, men *ved den æstetiske* Kritik. Selv Welhaven bøjede sig for ham;

men de var jo for det meste enige i sine Domme. Jeg tror, det var dem, som var inderligst forenede» (citeret hos L. M. B. Aubert, *l. c.*, jfr. samme Bog, S. 188 efter J. C. Lous). I et utrykt Brev fra 1866 siger B. Dunker, at Welhaven og Fr. Stang var de eneste Mænd, som Schweigaard nogensinde havde beundret; men «med Beundringen for Welhaven gik det over, da Schweigaard senere lagde al sin Interesse paa de materielle Studier.» Endnu existerer en Tegning af Schweigaard, som Welhaven udførte i Decbr. 1831 (gjengivet i Lithografi i Auberts nævnte Bog), og om Welhavens varme Følelser for Schweigaard allerede i Ungdomsdagene vidner hans Afskedsdigt ved Vennens Udenlandsrejse Høsten 1833 (trykt hos Aubert, S. 210—211). I Schweigaards Breve træffes der ikke noget Spor af Welhaven før den 25 Juli 1831, da han beretter, at han ved sin Ankomst til Kristiania «blev modtagen paa Bryggen af sine trende Omgangsvenner» (Aubert, S. 95). Disse tre var Welhaven, P. A. Munch og Langberg, og de samledes ofte om Lørdagskveldene paa Schweigaards Hybel i Øvre Voldgade No. 5. «Vi pleiede,» har Welhaven fortalt (Aubert, S. LX), «at sidde sammen til Kl. 3 om Natten ved en Flaske Vin og Kavringer, Øl og Smørebrød. Vi talte om Schiller, Gøthe, Menzel.» Den allerede nævnte J. L. Alsing fortæller om disse Sammenkomster (Aubert, *l. c.*): «Der taltes der baade Alvor og Spøg, mest om Skjønliteratur og om Datidens Strid, Norskhedsiveren. Welhaven gav sine Bidrag af Kritik over alle Ting og sine Historier. Aftenen gik utrolig lunt, morsomt og lærerigt, især da for mig. Traktementet var meget frugalt. I Regelen blev kun indkjøbt nogle af Bøllings Franskbrød, Hvedekavringer, Smør og i Høiden et Stykke Ost eller en Spegepølse med Øl dertil. Jeg husker, der var en betydelig Jubel en Gang, der opvartedes med Krebs. Til Tobaken trakteredes der med Hvidvin, naar der skulde være Gjæstebud; Punsch brugtes aldrig. Vinen tilsatte Schweigaard selv inden Gjæsternes Ankomst med Sukker, idet han slap sønderhuggede Smaastykker ned i Flasken. Jeg husker det ei vist, men tror, at Gjæsterne maatte tage Tobak med selv.» De fire unge Venner foretog en Pintse en Fodtur sammen til Kongsberg; de blev, fortæller J. C. Lous, som saa dem drage afsted, «baaret paa Hænderne, hvor de kom, saasnart deres Navne nævnedes; intet Under derfor, om deres friske Hjerter svulmede af Mod, blandet med berettiget Selvfølelse. De kom tilbage trætte og støvede, men veltilfredse» (Aubert, S. 188). Da P. A. Munchs Fader Høsten 1833 kom til Kristiania som Stiftsprovst, var det en Selvfølge, at Welhaven kom til at vanke i hans Hus, som blev ham »fremfor Alle et Hjem» (O. Skavlan: H. Wergeland, S. 278), og efterat P. A. Munch som Lektor fra 1837 havde faaet sit eget Hjem, blev Welhaven i mange Aar en af de hyppigste Gjæster ogsaa her. Af Welhavens øvrige Venner fra Studentertiden maa især nævnes Bernhard Dunker, der ligesom Schweigaard og P. A. Munch hørte til den Langberg'ske Kreds, og som var en af de meget

faa, med hvem Welhaven var Dus. Det er fortalt (G. Gran: Norges dæmring, S. 99), at de tre Venner Welhaven, Langberg og Dunker maatte nøje sig med at have én Livkjole sammen; dette Fællesskab var dog ikke et Ejendomsfællesskab, men bestod deri, at Dunker havde kjøbt og betalt Kjolen, Welhaven som den mest udbudne brugte den hyppigst, og Langberg laante den undertiden. I 1832 skrev Dunker til sin Moder fra Kristiania: «Jeg lever meget godt og fornøjet, skjønt meget indgetogent, da jeg aldeles ingen ser uden Welhaven, der spiser til Middag sammen med mig. Jeg har ogsaa fuldkommen nok med ham og holder hjertelig af ham.» Venskabet og Omgangen mellem Dunker og Welhaven varede ved, helt til begges Sygelighed i 60-Aarene hindrede Samkvemmet, og navnlig vankede Welhaven meget hos Dunker baade i dennes Hus i Byen og paa hans Landsted paa Malmøen (Vilhelmine Ullmann: Fra Tyveaarene, S. 88, 90). I' et bittert Øjeblik (i Juni 1843) kunde nok Dunker skrive: «Noget rigtigt varmt Hjertevenskab er der ikke imellem os, og jeg troer næppe, Welhaven kan føle saadant» (Tilskueren 1893, S. 559). Men senere, naar han talte om sin Ungdom, kunde han sige: «Jeg elskede Welhaven som en Kjæreste» (meddelt af hans Datter, Fru Mathilde Schjøtt), og i 1860 glædede han sig ved at fortælle Chr. Winther, at Welhaven havde kaldt dem sine «to kjæreste Venner» (Breve fra og til Christian Winther, S. 105). I et utrykt Brev fra 1866 karakteriserer han deres Ungdomsforhold saaledes: «Welhaven kuede mig ved sin tidlige Modenhed og overmægtige Fremtræden, og jeg var kun hans Drabant. Men han ejede mit hele Hjerte, og jeg var altid rede til at gaa i Ilden for ham.» Der findes fra Samtidige mange lignende Vidnesbyrd om den kuende Indflydelse, Welhaven havde paa sine Omgivelser, og selv om hans Venner ikke alle følte sig som hans «Drabanter», saa de dog i ham en literær Fører i den Strid, som fyldte 30-Aarene. Det var den æsthetiske «Intelligents», som samlede sig om ham til Kamp mod «Raaheden». J. B. Halvorsen har i en efterladt Optegnelse gjort opmærksom paa det mærkelige Forhold, at flere af «Intelligentsens» dygtigste Talsmænd i den Welhaven-Wergeland'ske Strid har faaet sin Skoleopdragelse i Bergen og i Skien, hvor de i Overlærer Sagen og Rektor Ørn havde to Lærere, af hvilke den første fra Bakkehusets literære Cirkel havde modtaget en helt igjennem æsthetisk Udvikling, og den sidste stod paa den klassiske Dannelses Højdepunkt; begge havde desuden den bestemt udprægede Personlighed, som ofte har en mere kultiverende Indflydelse end den egentlige Lærdom. Fra Bergens Skole udgik ikke bare Welhaven, men ogsaa Fr. Stang, P. A. Jensen, C. Fougstad, W. Konow o. fl.; fra Skiens Skole navnlig P. A. Munch og Schweigaard. Mod denne Kreds stod det Parti, hvis anerkjendte Høvding Henrik Wergeland var.

Da Welhaven kom til Kristiania i 1825 for at blive Student, kunde han ikke undgaa strax at komme i Berørelse med sin Artiumskamerat

Henrik Wergeland, den Mand, som i de nærmestfølgende Aar tildrog sig den stærkeste Opmærksomhed i den norske Studenterverden. Wergeland paastod siden (1833), at Welhaven endnu saa sent som Høsten 1830 «nærmede sig ham venskabeligen, indbød ham til sig, søgte hans Omgang, kaldte ham ved Fornavn og gav ham flere Tegn paa et Venskab, som han vel overraskedes af, men dog foretrak at lade henstaae ved sit Værd» (N. Wergeland: Retfærdig Bedømmelse af H. Wergelands Poesie og Karakter, S. 121). Men Welhaven protesterede (i «Aftenbladet» 1869, No. 279) endog mod, at de betegnedes som «Omgangsvenner», og knyttede hertil følgende Oplysninger: «Kort før Examen Artium 1825 førte en Kammerat mig til Henr. Wergeland, som allerede da hørte til Byens faa Mærkværdigheder, men jeg gjentog aldrig Besøget, og i de følgende Aar mødte jeg Henr. Wergeland kun sjelden og tilfældigt. Engang tegnede jeg, paa hans Anmodning, et Par Englefigurer efter en Vignet i en Bog om Religionen af P. D. Bast. Denne Tegning blev siden af en anden Haand lithograferet til Prydelse for «Skabelsen, Mennesket og Messias». Paa en Sommerudflugt 1829 kom jeg, med et Par andre Fodgjængere, til Ejdsvolds Prestegaard, hvor Provsten modtog os gjæstmildt, men Henr. Wergeland var da fraværende. Jeg ved ellers intet, der kan have foranlediget og vedligeholdt det ugrundede Sagn om mit Venskabsforhold til Henr. Wergeland.» Vist er det, at de to kjendte hinanden og ialfald stundom mødtes i Studentersamfundet, og var de ikke Dus allerede fra Artiumstiden, blev de det i det mindste ved Festen i Studentersamfundet 2 Oktbr. 1829, da der blev drukket almindeligt Dusbroderskab mellem alle de Tilstedeværende; det fortjener ogsaa at nævnes, at Welhaven i 1830 eller senest i 1831 i Kjøbmand Herres Hus blev kjendt med Wergelands Søster Camilla, til hvem han traadte i et fleraarigt inderligt Forhold. Men ligesaa vist er det, at der ikke kunde være nogen dybere Sympathi mellem de to unge Mænd; Wergeland siger, at han mødte Welhavens Tilnærmelser med «Kulde», og Welhaven erklærede endog i 1830, at han kjendte Wergeland for lidet «til at kunne kalde sig hans Ven» (Saml. Skrifter. I. 10). «Jeg har ingensinde,» skrev Welhaven i 1832 (Saml. Skrifter. I. 149), «hverken attraaet eller staaet i Venskabs-Forbindelse med Henrik W.; men jeg har aldrig været saa borneret at forvexle Personen med dens Frembringelser, og der var en Tid, da jeg kjendte for lidet Henrik Wergelands Karakter til at afsky denne i samme Grad som hans Muse.» Det personlige Forhold mellem dem tør efter disse Erklæringer være temmelig paa det Rene, og Wergelands offentlige Optræden, hans Digtning og hans «patriotiske» Agitation, kunde intet Tiltrækkende have for den, der som Welhaven var opdraget i Lyder Sagens æsthetiske Skole og havde den stærkeste Følelse af det aandelige Slægtskab med den ældre og nyere danske Literatur; han fulgte med levende Interesse J. L. Heibergs og Henrik Hertz's æsthetiske Polemik i Aaret 1830, og det blev ham snart

«en uimodstaaelig Trang at nedlægge offentlig Protest» (Saml. Skrifter, I. 4) mod det poetiske Uvæsen, han mente at erkjende her hjemme. Det blev ham stedse klarere, at han vilde «forsømme en Pligt» (Saml. Skr. II. 173) ved at holde sig neutral; han «betragtede Wergelands Stræben ikke blot som noget Grundfalskt, men som en for Udviklingen af vort hele aandelige Liv fordærvelig Udvext» (Saml. Skr. II. 179), og saa indrykkede han da (anonymt) i «Morgenbladet» for 15 August 1830 sit første trykte Digt «Til Henrik Wergeland». Den korte Avisfejde, som dette Digt gav Anledning til, efterfulgtes den næste Høst af en mere omfattende og dybtgaaende Strid, denne Gang indledet af Wergeland, som fra Ejdsvold i Oktbr. 1831 sendte Studentersamfundets Blad en Række Epigrammer, delvis rettede mod Welhaven. Om «Stumpefejden» gives de fornødne Henvisninger nedenfor; den bragte Welhaven til at udgive sin første Bog, «Henrik Wergelands Digtekunst og Polemik», Sommeren 1832, og allerede Vaaren s. A. havde der indtraadt et formeligt Schisma mellem de to Partier, som flokkede sig om de to Modstandere, idet Welhaven og hans Venner skilte sig ud fra Studentersamfundet og dannede «det norske Studenterforbund». Anledningen til dette Skridt blev givet ved, at Studentersamfundet den 28 Maj 1832 forkastede et Forslag af sin Førstedirektør Chr. Birch-Reichenwald om at udelukke to Medlemmer, som «havde gjort sig skyldige i en Usædelighed, der havde gjort dem berygtede», og samme Dag udtraadte 56 Medlemmer af Samfundet, deriblandt Birch-Reichenwald, Dunker, Schweigaard og Welhaven. Men den Begivenhed, som bevirkede denne Udtrædelse, var, siger Welhaven selv, «kun noget Tilfældigt, der bragte en længe næret Uvillie til Udbrud. Der havde blandt Studenterne dannet sig en overspændt Forestilling om denne Korporations politiske Betydning, man gik svanger med Ideer, der vare laante af Tydsklands Burschenthum, og som maaskee Intetsteds vare mindre anvendelige end her. Disse politiske Abstraktioner, hvorunder Friheden bliver en skrøbelig, væsenløs Klangfigur, forvexledes gjennem en umoden Betragtning med vore reelle Statsindstiftelser; Renomisteriet viste sig i Studenternes Kreds og blev dobbelt utaaleligt, fordi det i Mangel af nogen solid ydre Modstand maatte egge sig selv og skabe sig selv Ufred» (Ur dagens krönika, IV. H. 1, S. 86; jfr. Saml. Skrifter, II. 183). Sammen med Birch-Reichenwald og Schweigaard tog nu Welhaven Initiativet til Oprettelsen af «Studenterforbundet», som konstitueredes 8 Juni 1832 med 30 Medlemmer. Dette Selskab, fortæller Welhaven i sin ovennævnte Selvbiografi (Samtiden 1901, S. 299—300), «havde en tydelig angivet literair Tendents; det anskaffede et Udvalg af videnskabelige Tidsskrifter, og udgav det første norske Literaturblad. Jeg var Medlem af denne Tidendes Redaktion. Men det hele Institut maatte kjæmpe mod en Opposition af alle de uklare Retninger, hvori en misforstaaet Liberalisme og Nationalitet henførte den raisonnerende Journalistik og den større Masse af den studerende Ung-

dom. En literair Kritik efter Tidens Medfør og Fordringer var endnu et Særsyn i Norge; man reagerede mod en Virksomhed, der søgte at ordne og udtale hvad der hos Oppositionen kun var og blev dunkel Tendents; en Opposition, der førte Fremskridningens Løsen i Munden, tog det Maadelige og Puerile i Forsvar, naar det kun havde sluttet sig til noget yndet Moment i Døgnbevægelsen, eller til Stoffer, der havde faaet et nationalt Præg. Tilsidst underlagde man Selskabet en forhadt politisk Farve, og dets Ugeskrift (Vidar) maatte efter halvanden Aargang ophøre for Oppositionens numeriske Overvægt.» Studenterforbundet vandt aldrig nogen stor Tilslutning, og Interessen blandt dets egne Medlemmer sygnede mer og mer bort. «Hos os ser det tiaurigt ud,» skriver Welhaven i et Brev til en dansk Ven den 17 Novbr. 1835 (Tilskueren 1893, S. 554). «I Forbundets Lokale sidde nogle Personer af forskjellige, for det meste melancholske Dyrearter og spille Tarok sammen. Det er det Hele. Vi have kun eet Værelse, og naar der en sjælden Gang er Mange der, ser det ud, som om vi vare samlet i en Garderobe eller hos en Jøde, der handler med gamle Klæer, thi vi maae have vort Reisetøj, som vi kalde det her, tæt hos os.» Welhaven overførte ikke sin Strid med Wergeland til Studenterforbundets Blad. «Det laae i «Vidars» Plan,» siger han (Ur dagens krönika, IV. H. 1, S. 86), «at undgaae alle politiske og alle Parti-Kontroverser», og han benyttede ingensinde sin Stilling som Redaktør til at fortsætte Striden med sin Modstander. «Jeg lod ham i det Hele have den fuldkomneste Roe, medens han vedblev gjennem Farcer og andre Stiiløvelser at mystificere mig for det store Publikum. Jeg havde én Gang udtalt min Mening om W—s Forfatterskab, og jeg overlod nu til ham selv at give den fornyet Vægt ved yderligere Skriftprøver» (*l. c.* S. 87; jfr. Saml. Skrifter, II. 184). Imidlertid havde det oprindelig været Welhavens Mening at fortsætte sin Polemik mod Wergeland; Boghandler Johan Dahl meddelte i et Brev af 5 Maj 1833, at der «om kort Tid» vilde udkomme et lidet Skrift af Welhaven mod Wergeland og mod «den hele Norskheds-Tone» (Udvalg af Breve til P. Hjort [I.], S. 447), og Welhaven oplyste selv i 1834, at han havde udarbejdet et nyt Stridsskrift. «Men tvingende Omstændigheder afholdt mig i længere Tid fra at revidere dette Arbejde. Herved havde jeg dog faaet Lejlighed til roligere at overveie Sagen, og da jeg atter gjennemgik Akterne, besluttede jeg at lade det Hele hvile. Interessen hos Publikum var imidlertid kjølnet for dette Anliggende, og jeg havde ikke Mod til at paatrænge det Stridigheder, der omsider vare blevne mig selv modbydelige. De Feil, jeg selv opdagede i mit Skrift, nogle umodne og ufuldstændige Raisonnementer, og en og anden Keitethed i Fremstillingen, kunde jeg ikke længere udslette, — og jeg haabede altid at opnaa en anden og bedre Anledning til at overbevise Almenheden om min Perfektibilitet» (Saml Skrifter, I. 164—65). Denne Anledning mente han at faa ved det Digterværk, som han fra de sidste Maaneder

af 1833 arbejdede paa, og hvoraf han ventede sig en hel «Forandring i sin Skjæbne» (Løchen: Welhaven, S. 178). Efter et Par mere periferiske Indlæg i 1834 tog han nemlig hele Striden op paa en bredere Grundvold end nogensinde før ved det store polemiske Digt «Norges Dæmring», som udkom paa Oehlenschlägers Fødselsdag den 14 Novbr. 1834, efterat de første Sonnetter havde henligget trykte helt siden Slutningen af det foregaaende Aar, og dermed var Signalet givet til en af de heftigste literære Fejder i vort Land, «Dæmringsstriden», en Strid, som, efter P. L. Møllers Udtryk i 1846 (Gæa, S. 279), «antog en saa voldsom Charakter, at Wergeland er død, og Welhaven længe har været skaldet».

Syv Uger efter Digtets Udgivelse skrev Forlæggeren, Johan Dahl, til Oehlenschläger om, hvorledes han havde fejret den «høit elskede Digters» Fødselsdag ved at udsende «det første egentlige norske Digt her i Landet». «Dagen var gunstig for Digtet, og efter 3 Ugers Forløb var hele Oplaget udsolgt. Her har det givet Anledning til de meest forskiellige Domme; Massen af Dannede hæver det høit, medens Pøblen (jeg begynder at kaste mig paa Toryerne!) nedriver det som et Forræderie mod Land og Menneskehed, som et Arbejde af en Modermorder etc. etc. Resultatet af dette er blevet, at Welhaven har anlagt en Injurieproces mod en Anonym, som har betitlet ham med ovennævnte Ærenavne. Forlæggeren, jeg, har paa samme Tid faaet to Injurieprocesser: imod Cand. Henrik Wergeland og en Hr. Sivertson. Disse sætte nu alle Seil ud, saa dette Foraar formodentlig vil blive temmelig stridbart her i Landet» (Mindeblade om Oehlenschläger, udg. af C. L. N. Mynster, S. 364). «Da jeg skrev «Norges Dæmring», vidste jeg meget godt,» har Welhaven senere sagt (Saml. Skrifter, II. 185—187; jfr. Ur dagens krönika, IV. H. 1, S. 87—88), «hvorledes den vilde blive optagen, — og dog kunde jeg ikke tilbageholde mine Bekjendelser. Det er slemt, at man har villet forklare dette Digt af urene Motiver; thi derfor maatte man finde idel Modsigelse deri. Man har dog ikke kunnet begribe, hvad jeg vilde opnaa derved, da der jo ikke engang viste sig nogen «Servilisme» i Skriftet. Men jeg vilde ikke opnaa Andet, end Frigjørelse for den Sorg og Harme, der betog mig, naar jeg saa, at Norge i sit eget Indre truedes af en Forvirring, der spildte dets Kraft og hemmede dets Udvikling. Jeg vilde for et Øjeblik bortvende Almenhedens Opmærksomhed fra de ydre Skrækkebilleder og lede den indad, hvor der efter mine Tanker var en større Fare, og hvorfra dog Hjelpen til Slutning ene kan komme. Den aandelige Terrorisme havde dengang det frieste Raaderum, og jeg paastaar, at den journalistiske raisonnerende Presse var helt i dens Magt; den legede under allehaande Forklædninger, og man havde ikke længere Mod til at blotte den. Jeg nedkaldte da med velberaadt Hu dens fulde Udbrud over mit Hoved; thi jeg havde en Stemning, hvori man bliver fortrolig med den Tanke: «det er godt, at Een dør for Folket.» Udfaldet retfærdiggjorde i fuldt Maal Digtets

Udsagn. Man skal ikke kunne indrømme Muligheden af en saadan Forfølgelse som den, mit Skrift paadrog mig, uden under Forholde, der stemme overens med mine Skildringer. Den blinde Ensidighed prøvede Digtet paa en med alskens statistiske Opgaver justeret Vegt. Man vilde det Umulige, — man klagede endog over Mangel paa poetisk Opsving, medens man splittede Tankens Form, tydede den poetiske Diktion som Kancelli-Stil, og satte en prosaisk Bogstav-Sands til Dommer over dens Sandhed. Men derefter dømtes ogsaa Forfatteren til et intellektuelt og moralsk Brændemærke, og erklæredes, som Landsforræder, i Rigets Akt.» Den samme Protesilaos-Stemning, som fremtræder i dette Tilbageblik, har ogsaa faaet Udtryk i et Brev af 20 August 1835 til hans Svoger Michael Sars: «Jeg vil hengive mig som den første, der bestiger en fiendtlig Skandse» (O. Skavlan: H. Wergeland, S. 276). I det samme Brev skildrer han sin personlige Stilling under Striden: «Du kan i din Afkrog ikke gjøre dig noget Begreb om det gruelige Pøbelregimente, der som en Polyp udbreder sig i Landets Hjerte. Her er en fuldkommen aandelig Terrorisme. Der, hvor man skulde vente Modvægt, hos de saakaldte Oplyste, finder man en intellektuel og moralsk Erbarmelighed og Forsagthed, der bøjer sig for Gemenhedens Proklamationer og koketterer med dens Herolder. Jeg har havt min Nød med begge Partier. Da det stundede til 17de Maj, gik der de grueligste Rygter om, hvorledes flere Komplotter havde besluttet at overfalde og mishandle mig, Politiet opsnappede en Træl, der var lejet til at gribe mig o. s. v. Jeg fandt i denne Tid fast daglig anonyme Sedler i min Dør og paa mit Værelse, der advarede mig. Mine Venner bad mig indstændig at forlade Byen, og flere af dem havde endog arrangeret smaa Landpartier, for at faa trukket mig ud af Røren; men jeg kjendte min Pøbel altfor vel, og jeg havde fast besluttet, just paa denne Dag at gaa den under Øine. Dette var ingen Trods, men en Tribut, som jeg skyldte min gode Sag. Jeg gik da ud imellem Skrigerne, og man gloede paa mig, stak Hovederne sammen og sagde: «Der er han.» Havde jeg trukket mig ud af Byen, da vilde den samme Pøbel have beskyldt mig for Kujoneri, og en stor Del af mine Raadgivere havde uden Tvivl gjort det med og beklaget mig» (*l. c.*, S. 275). Medens Striden endnu stod paa, gjorde han i Septbr. 1835 sammen med Bernhard Dunker en Udflugt paa en Maaned til Kjøbenhavn. «I denne Tid,» skrev han til Sars lige før Afrejsen (*l. c.*, S. 278), «haaber jeg, der endnu intet Klækkeligt har seet, og saagodtsom ganske paa egen Haand har uddannet mig i min Retning, at udrette mer for min udødelige Sjæl end ved 3 Aars Ophold i Kristiania.» Schweigaard, som havde opholdt sig i Kjøbenhavn de første Maaneder af samme Aar, havde givet ham Anbefalingsbrev med til Orla Lehmann; men denne «prakkede ham paa» Chr. Agerskov, og «denne fik Besvær nok med ham; thi — naar man skal være Sandheden tro — var Welhaven i denne Periode ikke behagelig, men yderlig norsk-

uopdragen, saa Agerskov turde ikke nogensteds lade ham være alene, da han idelig forløb sig» (N. Bøgh: Christian Winther, II. 210, efter Agerskovs Meddelelse). I Kjøbenhavn vankede han hyppig i J. L. Heibergs Hus og mødtes næsten daglig i Studenterforeningen med Mænd som Chr. Winther, H. Hertz o. fl. Det var «rige Dage» for ham, og det var ham kun et stort Savn, at han «i den knappe Tid ikke kunde hvile rigtig i et eneste af sine danske Bekjendtskaber». «Jeg traf gode Folk, begyndte at holde af mange, saa enkelte af deres Træk, ahnede dog kun de fleste, og sagde Farvel» (Af Orla Lehmanns Papirer, udg. af J. Clausen, S. 22). Han havde «Ferie» fra alle de hjemlige Ærgrelser, «og vi vare glade. Vi kjørte i Dyrehaven, og Træerne nikkede til os, og Luften favnede os, og der var ikke et pibende Kræ paa den hele Strækning, og der var ingen Mislyd mellem os, vi vare indvortes kun, og vi vare kvæget og mættede» (Tilskueren 1893, S. 553). Ovenpaa dette var det ikke behagelig tat vende tilbage til Kristiania. «De to første Dage efter min Hjemkomst var jeg virkelig noget nedslagen og begyndte halvvejs at angre, at jeg ikke var bleven i Kjøbenhavn» (Af Orla Lehmanns Papirer, S. 20). Selv om det ikke er sandt, hvad H. Scharling fortæller (En Sommer i Norge, S. 15), at Welhaven ved Hjemkomsten nær var bleven stenet, da han kom op i Byen, og kun med Nød undgik den forbitrede Mængde, saa havde han dog Fortrædeligheder nok. «Her er nu,» skrev han i Novbr. 1835 til Agerskov (Tilskueren 1893, S. 553), «mine Fiender, Mennesker med Torskehoveder og med Oxehoveder og med Hundehoveder, Mennesker med Pigger og med Kløer og med Haitænder. Bare jeg gaar stille paa Gaden komme de undertiden snøftende og gryntende og pibende, ligesom om de vilde give til Kjende, at de gjerne skulde æde mig, hvis det ikke var en Gadeuorden og stridende mod Politilovene; thi alle disse Skabninger ere, paa nogle faa nær, gode Borgere, og flere af dem betale Lygteskat og andre Tyngder. Dernæst er her mine Velyndere og Venner; og dette skulde jo være behageligt og ligesom en Modgift og en Trøstenskilde, og det er vel ogsaa baade det ene og det andet. Men nogle af disse mine Støtter, der høre til den Klasse af Mandspersoner, der synes at være skabte til Hanreier og Tøffeldansere, ere over al Maade matte og vingestækkede. De vise en Slags Medlidenhed med mig og en krank Omhyggelighed, som jeg ikke kan lide. De ere af disse kjedsommelige forstandige Mennesker, der altid ville se en Sag fra to Sider, om det saa er et mathematisk Punkt eller en ditto Linie; de kunne ikke taale, at man kalder noget Sort eller Hvidt; thi der er et Sølen med dem, som gjør, at de, i disse Retninger, aldrig komme videre end til Graat. Disse Folk kaldes iøvrigt de Sindige, og det er af denne Sort, vi her oppe fabrikere os Hædersmænd; thi saadanne kan jo en rask opadstræbende Nation ikke vel undvære. Naar de ere døde, kommer der Monumenter over dem af Jern, hvilket er det billigste Materiale efter Træ, eller de

faae, i det mindste, frivilligt Følge og en sindig Sørgeode i Aviserne. Mine rigtige Venner ere gode; men den almindelige Nød og Plumphed har ogsaa kvæstet deres Sind; og ofte bestaar vort Samliv deri, at vi ærgre os sammen.» Det var hans Agt at udsende et nyt polemisk Skrift i «Dæmringsstriden»; «jeg har allerede en stærk Matador paa Haanden, som jeg trumfer ud med det første,» skrev han til Orla Lehmann 16 Novbr. 1835 (Af Orla Lehmanns Papirer, S. 23), og ogsaa i et Brev til Agerskov den følgende Dag nævner han, at han «nu igjen drager tilfelts mod Skraalerne» (Tilskueren 1893, S. 554). Han havde kundgjort allerede i Februar s. A., at han nu yderligere havde udarbejdet det Stof, han i «Dæmringen» havde behandlet: «jeg har hærdet nye Landser, flettet nye Svøber, og inden kort vil man atter finde mig paa den Kampplads, hvorhen min Genius med uimodstaaelig Magt har drevet mig» (Saml. Skrifter, I. 257). Den 20 August s. A. skrev han til M. Sars: «Kampen er mig Eet med mit Liv. Der er ingen aandelig Frelse, ingen Spireevne for Fædrelandets Kræfter, før den store Folkejammer er hævet. Jeg føler hos mig selv, at ingen fri og gjennemgribende Produktion vil lykkes mig, før denne min store Sorg er forvunden, og saaledes maa det gaa enhver varm Genius i Norge. Ingen ædlere Natur kan sætte sig hen og spille paa Harpe, medens Egnen skjælver af Dissonantser» (Skavlan: H. Wergeland, S. 276). Men Enden blev alligevel, at han forholdt sig taus. «Jeg tilbageholdt, efter modnere Overlæg, de Strids-Skrifter, som en naturlig Indignation havde bragt mig til at forfatte og bebude, og jeg taalte, at man haanede mig for denne Taushed, uagtet jeg vidste, at mine Fiender kun skulde havt liden Grund til Glæde, om jeg havde brudt den. Men det blev mig klart, at det var skadeligt at forøge Bitterheden» (Saml. Skrifter, II. 187). Hvad der kan have bidraget til at bestemme ham til Taushed, var ogsaa den Omstændighed, at Boghandler Johan Dahl netop i Oktbr. 1835 havde besluttet sig til at udgive Dagbladet «Den Constitutionelle», som i Februar 1836 begyndte at udkomme under Ledelse af tre af Welhavens Venner fra Studenterforbundet, C. Fougstad, U. A. Motzfeldt og A. M. Schweigaard; Welhaven maatte derved føle Stillingen lettet for hans Sag, og han kunde nu tage fat paa den mere positive Side af den «Livs-Opgave, der fyldte al hans Tragten, idetmindste at arbeide paa Forberedelserne til en bedre Almen-Aands Dannelse» (Saml. Skrifter, II. 184).

I Marts 1836 tog en velstaaende Ven, den nybagte juridiske Kandidat O. F. Ebbell, ham med paa en Sjørejse til Frankrige, hvor han opholdt sig et Par Maaneder i Paris, og hvorfra han i Juli s. A. vendte tilbage over Tyskland. Hjemkomsten var heller ikke denne Gang ublandet behagelig; han «blev alt paa Fjorden i den maaneklare Nat modtagen med Hujen og Piben af svirende Studenter, som forfulgte «Landsforræderen» gjennem *Gaderne, saa* at han maatte søge Tilflugt hos den nærmest boende Ven» *(Orla Lehmann*: Norge og Nordmændene, S. 29). Hans Stilling var paa

denne Tid, efter hans eget Udtryk, meget vanskelig. «De almindelige slette Aspekter for al Slags aandelig Virksomhed i mit Fædreland, og det store Tryk, der ligger i en isoleret Stræben, der først skal danne sig et Publikum, hvoraf den siden kan opretholdes, havde for mig en uendelig forøget Vægt derved, at jeg fremdeles var Gjenstand for en koncentreret Animositet, der intet Middel skyede for ganske at udelukke mig fra mine Landsmænds Deeltagelse» (Samtiden 1901, S. 300). Men Rejsen havde forfrisket og beriget hans Sind, og den følgende Vaar gjorde han et Skridt, som skulde vise Almenheden, at han kunde «fordybe sig i positive Arbejder» og «med Varme og Inderlighed omsluttede sit Lands Nationalitet» (Saml. Skrifter, II. 198). Han udstedte den 8 April 1837 en offentlig Indbydelse til «en Cyklus af Forelæsninger over vort Sprogs skjønne Literaturs Historie», og allerede i selve Indbydelsen fremlagde han i Virkeligheden et helt Program for sin fremtidige Gjerning (Saml. Skrifter, II. 67—69). Forelæsningerne blev holdt i den store Sal i Hotel du Nord hver Tirsdag Aften fra 16 Maj til Udgangen af Juni Maaned og fortsat efter Sommeren til Aarets Udgang; de blev besøgte af «et stort Publikum af begge Kjøn», og til P. A. Munch, som da var i Stockholm, skrev han, at det var «et glædeligt Tidernes Tegn, at blandt hans Tilhørere ogsaa fandtes Folk af den gamle Skole, og at man hørte ham med megen Fornøielse og den største Opmerksomhed» (Laura Larsen-Naur: P. A. Munchs Levnet og Breve, S. 29). I sin ovennævnte Selvbiografi meddeler han om disse Forelæsninger (Samtiden 1901, S. 300): «Jeg søgte her at give en Fremstilling af vort Sprogs og dets skjønne Literaturs Skjæbne og Udvikling ligefra Sagaoldet til den nyere Tid. Det var fornemmelig min Hensigt at fremhæve det historiske Standpunkt, hvorfra denne Side af vor Nationalitet maa betragtes til Advarsel mod den daarlige Anstrængelse at ville hensætte den som en rodløs Vaseplante, der nu med Eet skulde næres med forcerede vandige Paagydninger.» En af Tilhørerne, Professor Christopher Hansteen, har i en officiel Attest af 28 Februar 1839 erklæret, at Forelæsningerne paahørtes «med almindeligt Bifald». «Den philosophiske Fremstilling af de forskjellige Digtarters Natur og Væsen vidste han paa en smagfuld Maade at afvexle med mere historiske Skildringer og charakteristiske Prøver af de forskjellige Digteres Arbeider, hvorved Tilhørernes Opmærksomhed kunde udhvile fra den til hines Opfatning nødvendige større Anstrængelse. Foredraget forekom mig ligesaa grundigt, som det var klart, livfuldt og tiltrækkende.» «Jeg hørte Welhavens første Forelæsninger,» skriver B. Dunker i et utrykt Brev fra 1867. «De vare vækkende, knaldende som Fyrværkeri, aandrige og interessante, men jeg var en partisk og ikke meget kyndig Dommer.» Efterat denne Forelæsningsrække var afsluttet, tog Welhaven fat paa at samle og ordne sine lyriske Digte. Det havde oprindelig vistnok været hans Hensigt at udgive dem allerede i 1836; thi i Novbr. 1835 skrev han til Agerskov (Tilskueren

Trykt 10 Maj 1905.

1893, S. 554): «til Vaaren lader jeg blidere Sager trykke.» Men dette var der intet blevet af, og først nu i 1838 kunde han, idet B. Dunker bistod ham med Forskud paa Honoraret, anvende det meste af sin Tid til at «revidere sine poetiske Arbejder, af hvilke kun en ringe Deel tilforn var bleven offentliggjort» (Samtiden 1901, S. 301). «Dette første ordentlige Udvalg af hans Forraad blev færdigt fra Trykken i de sidste Dage af 1838» *(l. c.)*, og i Anledning af disse Digte skrev han den 28 Juli 1839 et Brev til B. S. Ingemann (Breve til og fra Bernh. Sev. Ingemann, udg. af V. Heise, S. 377—79), som med Udeladelse af Indledningen hidsættes i sin Helhed:

«Det er en veemodig Tilstaaelse for en Nutidens Normand, at han har givet sig Poesien i Vold; thi her er en evindelig Lokken og Opfordring mellem Fjelde og i Skove; alle Landevætter komme nu med Eet med deres halvkvalte Erindringer og gamle Klager, og vil have dem forkyndte for Alverden, men de ere ikke istand til at skaffe sine Herolder Fred for Hundeglam og Steenkast og anden Uteerlighed. Derfor maa man alt imellem fægte indtil det Yderste, og den sammenjagede Mængde seer omsider intet uden Profosser i de hellige Forkyndere. O, var her blot Rolighed for den souveraine aandelige Plebs, her, i dette høiadelige Land, hvor Nordens poetiske Aand suser som gjennem en ubetraadt Urskov, hvor der fra hver en Bjergeli høres Anslag til hjertegribende, udødelige Melodier! — Høistærede Hr. Professor, der er gaaet megen nordisk Sorg og Glæde gjennem mit Hjerte, siden vi [i Sommeren 1833] vuggedes sammen i den milde Søgang under Egeberg; jeg har ogsaa siden den Tid kastet mit Livs Terninger. Mangen Gang har jeg dog haft det ret lystigt selv naar jeg i en velsignet Stund maatte lægge Harpen paa Ryggen og bruge Hænderne til Hug. Jeg veed det godt: de første Rækker maa falde; men derpaa skal her ganske vist blive et Helligaandssamfund og en lyttende Menighed. — Mine Digte, som jeg sendte Dem til en Erindring, har udentvivl vist Dem en blidere Sangernatur, end De hos mig havde ventet; men jeg sætter ogsaa disse Digtprøvers største Værd deri, at de forkynde hvad jeg inderlig er. Jeg har gjennem deres Tilbliven følt at de indeholde Spirer til større Productioner, som under denne ublide Himmel maaske aldrig komme til Modenhed. For en Digter er her endnu intet Publikum og her er intet Tribunal for Stemmegivning og Dom. Det hender undertiden, at man, i vore literairisk politisk merkantilske Aviser, hvor der falbydes Alskens Vaadt og Tørt i Kar og Pakker, gjør en Smule Plads mellem disse Ragerier, for en huul Tønde med en Haandfuld æsthetisk Sladder i, og med det Slags Orakelsvar er jeg da ofte nok blevet benaadet; jeg har faaet at vide at der gjennem min Poesi gaaer en skjærende Kulde og en antinational Aand, der vil gjøre denne nye Digtsamling usmagelig for det norske Folk. — Intet skulde være mig mere qvægende, end at nyde en Sommerdags Hvile hos Dem, i det milde Sorø. Jeg har en hed Pande, der skulde svales under Bøgeskygger; jeg har her eensomme Aandslængsler og Savn, som Deres ædle Digtersind vilde dele og lindre.»

Netop som Welhaven havde udgivet sine «Digte», blussede der op omkring ham en ny Strid, som han ikke selv deltog i, men hvor hans

Person var Indsatsen. I flere Aar havde der været forhandlet om Oprettelsen af en ny Lektorpost i Filosofi ved Universitetet; den blev nu besluttet oprettet ved kgl. Resolution af 7 Februar 1839 og kundgjort ledig under 21 Februar s. A. Welhaven meldte sig øjeblikkelig til dette Embede, og sammen med ham Overlærerne Mauritz Hansen og J. Musæus. Welhaven vedlagde Vidnesbyrd fra Chr. Hansteen og fra den tidligere Docent i Filosofi C. Winter Hjelm, begge daterede 28 Februar 1839. Hansteen erindrede om Welhavens Forelæsninger i 1837 (se ovenfor) og tilføjede: «At Hr. Welhaven er en skarp Logiker, har han formeentlig bevist ved forskjellige kritiske Arbeider og andre Opsatser, som ere komne for Publicums Øjne; ligeledes er hans poetiske Talent noksom bekjendt, og som jeg formoder, almindelig anerkjendt. Til Slutning vil jeg blot berøre en Egenskab, som for en Ungdomslærer ei bør oversees: en reen og pletfrie Vandel. Paa Grund af det Anførte maa jeg med fuld Overbevisning erklære, at jeg anseer en (om jeg saaledes tør udtrykke mig) saa elastisk Aand, som Hr. Welhavens, for at kunne blive vort Universitets Prydelse, og at være en sand Acqvisition.» Winter Hjelm udtalte «den paa nærmere Bekjendtskab til hans Evner og Indsigter grundede Overbeviisning, at hans Ansættelse i den nysnævnte Lærepost vilde blive en Vinding for Universitetet.» «Skjønt Herr Welhaven først i den senere Tid har lagt fortrinlig Vind paa de philosophiske Discipliner, har det dog altid forekommet mig, at hans Aandsretning var philosophisk i Ordets bedste Betydning. Ved at søge Ideen i dens concrete Skikkelse har han holdt sig lige langt fra tom Begrebsabstraction og begrebløs Empiri i sine Anskuelser, og derved vundet en til Styrken i hans Tænkning svarende Grundighed i Opfatningen af de Gjenstande, hvormed han beskjæftiger sig.» Ogsaa Hjelm erindrede om Forelæsningerne af 1837, og navnlig hvis Æsthetiken blev optaget blandt de filosofiske Lærefag ved Universitetet, anbefalede han Welhaven til at «komme i fortrinlig Betragtning» ved Besættelsen af Lektoratet. Sagen blev af det akademiske Kollegium 18 April 1839 oversendt til Udtalelse af det filosofiske Fakultet; men indenfor dette viste der sig strax udpræget Meningsforskjel om Ansøgerne, saa at det drog ud med dets Erklæring, og imidlertid begyndte allerede i Maj Avis-Indsendere en Agitation, som først og fremst tog Sigte paa at forhindre Welhavens Udnævnelse. Fakultetets Udtalelse blev færdig den 11 Juni 1839. Dets Flertal, 10 Medlemmer, beklagede, at det ikke saa sig istand til at meddele tilstrækkelige Oplysninger om Ansøgernes Kvalifikationer, da ingen af dem var det «enten ved Skrifter over philosophiske Materier eller paa anden Maade bekjendt som den, der har gjort Philosophien til sit særegne Studium»; Flertallet savnede «for enhver af Ansøgernes Vedkommende fornøden Garantie for, at de vare i Besiddelse af saadanne Kundskaber, som ere uomgjængelig fornødne for den, der skal optræde som Universitetslærer», og da det saaledes ikke fandt nogen

af dem kvalificeret for Posten, foreslog det at lade dem underkaste sig Prøver overensstemmende med Universitetsfundatsens Bestemmelser. Tre af Fakultetets Medlemmer, M. Blytt, Chr. Hansteen og P. A. Munch, foreslog derimod i særskilte dissenterende Vota strax at udnævne Welhaven til Lektor. Denne har, udtalte Blytt, «ved flere literære Arbeider tilstrækkeligen lagt for Dagen, at han ei blot er genialisk Digter, men tillige en skarpsindig og conseqvent Tænker. Af Welhavens literære Frembringelser forekommer mig at fremlyse en Aandsudvikling og en høiere videnskabelig Uddannelse, der som Frugt af Selvtænkningen hos fordomsfrie Dommere bør gjælde mere end den Dannelse, der er Resultat af den blotte Skolelærdom.» Blytt antog, at Welhaven «som ung kraftfuld Mand, af Naturen rigeligen udrustet med herlige Anlæg, vilde, naar han bringes ind paa en Bane, der opfordrer til grundigere Studium, ret snart kunne indhente hvad der muligens kunde være forsømt, og at han saaledes med Tiden vil blive en udmærket Lærer og en sand Prydelse for vor Høiskole.» Hansteen udviklede nærmere, hvad han havde udtalt i sin ovennævnte Attest, og P. A. Munch leverede et skarpt Indlæg paa 12 skrevne Foliosider til Gunst for Welhaven (Uddrag hos Løchen: Welhaven, S. 310—13). Disse dissenterende Vota fremkaldte en ny Udtalelse af Fakultetet 20 Juli s. A., hvori det opretholdt sit Forslag, og det akademiske Kollegium sluttede sig hertil, idet det foreslog at prøve Ansøgerne ved et «lærd Colloqvium» og ved en Forelæsning over opgivet Emne; Universitetets Prokantsler, Grev Herman Wedel-Jarlsberg, indstillede imidlertid paa Welhavens Udnævnelse uden Prøver. Selve Sagens Afgjørelse lod vente et helt Aar paa sig, og i denne Tid, særlig fra Juni 1839 til Marts 1840, førtes der i Bladene en bitter Strid for og mod, navnlig mod, Welhaven, hvorom Henvisninger nedenfor er givne; der blev endog foranstaltet en Adresse (dateret 7 Decbr. 1839) fra 205 akademiske Borgere til Kongen om at bifalde Kollegiets Indstilling (jfr. Morgbl. 1840, No. 78). Midt under denne Strid foregik der i Welhavens private Liv Begivenheder, som havde den mest indgribende Indvirkning paa hans Sjæleliv, — han blev forlovet, og han mistede sin Forlovede. I 1837 røbede han for sin Søster, Fru Maren Sars, at han havde «kaaret sig en Brud» (Løchen: Welhaven, S. 363), og just om Vinteren 1839—40 forlovede han sig med Ida Kjerulf, en Søster af Komponisten Halfdan K. og førnævnte Professor Theodor K. Forlovelsen blev dog ikke anerkjendt af hendes Forældre før efter Sommeren 1840, og da var hun allerede alvorlig syg; hun døde den 7 Decbr. s. A. (Mindedigt i Den Constitutionelle 1840, No. 346), og da «brast en Streng i hans Hjerte, som aldrig heledes», sagde han selv engang længe efter (Løchen: Welhaven, S. 368—69). Kirkedepartementet, hvis Chef var Statsraad P. Chr. Holst, havde imidlertid afgivet sin Indstilling i Lektorsagen, hvori det udtalte sig for at lade den foreslaaede Lektorpost forblive ubesat «*fremfor at besætte den* med en Lærer, der paa Grund af formentlige Mangler af

væsentlig Art vilde blive modtaget med Fordom og under sin Virksomhed have at kjæmpe med den hæmmende Indflydelse af denne», og denne Indstilling tiltraadtes af Regjeringens Flertal; kun Statsraad H. Chr. Petersen foreslog med Tilslutning af Statholderen Grev Wedel i Henhold til de positive Attester, der var givne til Fordel for Welhaven, at lade denne faa Adgang til at bevise sin Duelighed ved en Prøve paa 1 eller 2 Aar, og ved kgl. Resolution af 14 Novbr. 1840 blev derefter Welhaven konstitueret som Lektor i Filosofi, idet det samtidig blev «paalagt det filosofiske Fakultet og Collegium academicum ved Udgangen af Aaret 1842 at afgive underdanigst Bedømmelse over de af ham i dette Tidsrum afholdte offentlige Forelæsninger, samt Erklæring og underdanigst Betænkning om hvorvidt han bør meddeles fast Ansættelse i dette Embede.» Dette var vanskelige Vilkaar at begynde sin Universitetsgjerning under; han maatte i disse to Prøveaar finde sig i gjentagne Angreb i Aviserne, navnlig i 1842 i Vittighedsbladet «Kometen»; der berettes om «Opinionsytringer, som jævnligen udtales paa Hr. Welhavens Forelæsninger» (Morgbl. 1841, No. 290), aabenbart af en mindre velvillig Natur; og han kunde ikke vente nogen særdeles Velvilje heller fra Stats- og Universitetsmyndighedernes Side. Storthingets Protokolkomité udtalte i sin Indstilling af 11 August 1842, at den fandt det «meget misligt, at saa højst vigtige Poster som Lærer-Embederne ved Universitetet kunde og, som det syntes, endog maatte bortgives uden større Garanti for Vedkommendes Dygtighed for Embedet, end det forekom Komiteen der ved denne Lejlighed var tilvejebragt, hvorved den dog paa ingen Maade vilde have udtalt nogen Dom om Angjældendes Mangel paa de for Embedet fornødne Egenskaber». Komiteen saa i de enkelte for Welhaven gunstige Vidnesbyrd ikke andet end «subjektive Formodninger, hvis Oprindelse man derfor snarere kunde være fristet til at søge i personlig Velvilje og derved ubevidst hildet Dom over Angjældende end i en ved særegne Forhold given større Anledning til at blive fuldstændig bekjendt med hans videnskabelige Standpunkt, og en saadan Formening vandt Styrke ved at betragte især en af Erklæringerne, som ingenlunde kunde fritages for dels at have et sofistisk Anstrøg, dels for at bære Spor af en saadan Grad af Forkjærlighed og Beundring for Aspiranten, som neppe kunde bestaa med en Dommers rolige Overvejelser». «Heller ikke havde hine Enkeltes Dom i den offentlige Opinion, der for det meste plejede at danne sig hvor noget stort eller udmærket fremstod, fundet Understøttelse, ligesaalidt som den af Aspiranten forøvrigt for Dagen lagte Kundskabsmasse eller hans Studiers Retning, forsaavidt den var bleven Almenheden bekjendt, havde været skikket til at vække meget gunstige Formodninger om hans Modenhed netop for det ansøgte Embede.» Komiteen fandt derfor, at det ikke kunde have været tilraadeligt at overdrage Lektorposten til Welhaven, men vilde dog ikke foreslaa nogen Foranstaltning i *Sagens Anledning fra* Odelsthingets Side, idet den kun henledede

Myndighedernes Opmærksomhed paa, «hvilke mulige Foranstaltninger der kunde træffes for Fremtiden, for at man ikke skulde sættes i den Nødvendighed at overlade de vigtige Universitetslærerposter til Mænd, hvis egen Plads blandt Videnskabens Dyrkere var ubekjendt selv i deres nærmeste Kreds.» Odelsthinget besluttede den 3 Septbr. 1842 mod 13 Stemmer efter Forslag af L. K. Daa at oversende Sagen til Storthinget, til hvilket det henstilledes at afgjøre, hvorvidt det maatte findes hensigtsmæssigt i en Adresse til Kongen at udvikle det Utilfredsstillende i de Former, som befulgtes ved Universitetslæreres Ansættelse. Men Storthinget besluttede den 10 Septbr. s. A. mod 7 Stemmer efter Forslag af L. K. Daa selv ingen Foranstaltning at træffe i Sagen, idet det i Forvejen havde afslaaet at nedsætte en Komité angaaende Adresse til Kongen om andre Sager.

Midt under slige Stridigheder maatte Welhaven arbejde i de første Aar af sin Universitetsvirksomhed. «Allerede før min Constitutionstid var forløben,» skrev han i en senere Henvendelse til det akademiske Kollegium (1846), «havde jeg udarbejdet Compendier til et efter de lovmæssige Bestemmelser fuldstændig indrettet philosophisk Cursus, og derved givet Foredraget en Heelhed, som af min Formand i Embedet ei blev naaet.» Hans Forelæsninger omfattede i de to Aar 1841 og 1842 Metafysik, den scholastiske Filosofis Historie, Logik, Ethik og Psykologi, og de haandskrevne Kompendier, som laa til Grund for hans Foredrag over Metafysik og Psykologi, blev tilstillede det filosofiske Fakultet til Gjennemsyn, ligesom dettes Medlemmer delvis personlig overvar hans Forelæsninger og Examinationer. «Med Hensyn til disse Forelæsninger skal Facultetet bemærke», heder det i dets Udtalelse af 24 Februar 1843, «at hvad Foredraget angaaer, baade forsaavidt som det fremtræder i de skriftlig udarbeidede Compendier og i den mundtlige Udvikling af samme, da maa Facultetet erklære det fyldestgjørende, og man er saaledes overbeviist om, at Herr Welhaven fra Foredragets og Læregavernes Side kan med Ære beklæde en Universitetslærers Post.» Med Hensyn til hans Kundskaber udtalte imidlertid Fakultetet, at det hverken af Forelæsningerne eller af Kompendierne havde seet sig istand til at danne sig nogen bestemt Formening om hans videnskabelige Standpunkt, da begge Dele havde været beregnede paa at bibringe Universitetets yngre Studerende de reglementsmæssig bestemte elementære Kundskaber i Filosofien; kun bemærkede Fakultetet «paa den ene Side, at de af Herr Welhaven udarbeidede Compendier røbe, at Forfatteren er i Besiddelse af en mere end almindelig Dygtighed i at tilegne sig det til ovennævnte elementaire Forelæsninger nødvendige Stof og bringe dette Stof i en harmonisk og videnskabelig ordnet Form, og paa den anden Side, at de over disse Compendier afholdte mundtlige Foredrag have vidnet om Evne til at udvikle det behandlede Thema paa en livlig og siirlig Maade. Forsaavidt har man

altsaa ved disse Forelæsninger vundet den Erfaring, at Herr Welhaven er i Besiddelse af den fornødne Dygtighed til at kunne fyldestgjørende besørge de for Universitetes yngre Studerende nødvendige elementaire Forelæsninger i Philosophie.» Det praktiske Spørgsmaal var efter Fakultetets Mening nu, hvorvidt han i sin Lærergjerning havde «lagt en Mangel paa Dygtighed for Dagen, som maatte gjøre en fast Ansættelse i det ham midlertidig anbetroede Embede mindre tilraadelig», og dette Spørgsmaal maatte Fakultetet, trods sine begrænsede Erfaringer, besvare benægtende. Med denne Fakultetets af F. L. Vibe forfattede Udtalelse fulgte yderligere Erklæringer, mere afgjort til Welhavens Fordel, fra Professorerne Blytt, Hansteen og Munch, og i Henhold dertil blev han den 19 April 1843 fast udnævnt til Lektor. «Han er saaledes kommen til Roe,» skrev nu Dunker til Agerskov (Tilskueren 1893, S. 558—59), «og derved haaber jeg, han ogsaa herefter vil tillade andre at have Roe, eller med andre Ord, da hans Existens er betrygget, vil han tillade andre at existere. Vi omgaaes nu temmelig meget, da han er hos mig hver Løverdags Aften, da mine Venner gjerne komme til mig, som de kalde det, i «Kroen». Der er vistnok endnu noget tilbage hos ham, hvorved han ofte fornærmer; men han er dog langtfra saa «herrisch», som han har været.» Dunker fandt senere (ifølge et utrykt Brev fra 1867), at Universitetsstillingen havde stækket hans Aands Vinger i for høj Grad; «den gav ham Mad, men ikke Næring til hans Aand og slappede hans Villie- og Handlekraft».

I denne nyvundne rolige Stilling var det, at han giftede sig med en dansk Dame, *Josephine Angelica Bidoulac*. Hendes Fader, Joseph Bidoulac, var en fransk Emigrant, som havde slaaet sig ned i Danmark, hvor han ægtede Mumche Marie Sørensen, og hvor Datteren blev født i Flensborg 5 Novbr. 1812. Midt i 30-Aarene kom hun som Huslærerinde til Drøbak, hvor hun var omtrent tre Aar, og hvorfra hun ofte kom paa Besøg til Professor Hansteens i Kristiania; her blev Welhaven kjendt med hende, og han fandt hos hende Forstaaelse for «sin Kjæmpen og sin Higen» (Saml. Skrifter, I. 252). Efter nogle Aars Ophold i Danmark kom hun i 1844 atter til Norge, denne Gang for at være Lærerinde hos Justitiarius Lasson i Kristiania. «Hun har,» skrev Chr. Hansteen 8 Novbr. 1844 til H. C. Ørsted (Breve fra og til H. C. Ørsted, II. 216), «tiltrukket sig den almindelige Opmærksomhed og Interesse her i Christiania. En stor Deel ville undervises af hende, Alle ville underholdes af hende, Alle beile til hendes Venskab og søge Raad og Trøst hos hende.» Om Vinteren blev Welhaven forlovet med hende, og ved Efterretningen herom skrev H. C. Ørsted til hende 25 April 1845 (Breve fra og til H. C. Ørsted, II. 275): «De har fundet en Mand, hvis Geni har vundet ham en uvisnelig Krands, og som sikkert vil vedblive at lægge ny Ære til den erhvervede. Det huuslige Liv, hvori han nu indtræder, er saa langt fra at lægge nogen Hindring for hans aandelige Virksomhed, at det meget mere vil omgive

ham med nye Opfordringer.» Bryllupet stod den 27 Maj 1845, og de Nygifte fik sit første Hjem paa Lille Frogner. Aaret efter rykkede han op fra Lektor til Professor ved Universitetet. Der stod nogen Strid om denne Forfremmelse, idet Lektor Th. Scheerer i en Ansøgning til Kongen af 12 Marts 1846 gjorde gjældende sin Fortrinsret til Professoratet som kgl. udnævnt Lektor fra 1841, altsaa to Aar tidligere end Welhaven. Denne hævdede sin Ret som Lektor fra 1840 i en vidløftig Forestilling til det akademiske Kollegium 15 Marts 1846, hvori han ogsaa fremdrog Træk af sin Universitetsgjerning «til Vidnesbyrd om en nidkjær Embedsførelse, der i og for sig maatte kunne sikkre hans Bane for en iøinefaldende Tilsidesættelses ubillige Modgang.» «Inden jeg slutter disse fremæskede Bemærkninger,» saaledes endte han sin Skrivelse, «maa jeg dvæle ved et Punkt endnu, hvori jeg er nødt til at indrømme Hr. S. den hele Fordeel. Han lader nemlig forstaae, «at der maaskee, senere hen, andensteds fra vil bydes ham bedre Vilkaar» end de, vort Univ. kan give. Mod denne Udsigt har jeg intet Tilsvarende at opstille. Jeg øiner ingen Vokation andensteds fra, og om den ogsaa bødes mig med det tungeste Guld, vilde jeg dog ei kunne modtage den; thi jeg kjender ei den Priis, der skulde kunne bortdrage mig fra Fædrelandets Tjeneste, saa længe det kan have nogen Gavn af min Virksomhed. Derfor er mit Livs Interesse ganske bunden til den Stilling, jeg nu indtager, og til de Skjæbner, som af den vil udvikle sig.» I det filosofiske Fakultet udtalte den 25 April s. A. 7 Medlemmer sig for Welhaven, 5 for Scheerer, og i det akademiske Kollegium stod den 22 Maj 3 Medlemmer paa hver Side. Resultatet blev, at Welhaven den 11 August 1846 udnævntes til Professor, medens Scheerer, som det følgende Aar maatte vige ogsaa for F. Hallager, tog Afsked og forlod Landet.

I sin ovennævnte Skrivelse til det akademiske Kollegium af 15 Marts 1846 udtalte Welhaven bl. A., at han, foruden de sædvanlige Examensforelæsninger, havde «foredraget forskjellige til hans Videnskab henhørende, eller med den i Forbindelse staaende, Materier, der havde vakt hans særegne Interesse, og til hvis Opfatning og Bearbejdelse han havde anvendt alvorlige, vidtløftige Studier.» «Jeg er,» anførte han, «saavidt mig bekjendt, den første Lærer i Philos. ved vort Univ., der saaledes har udvidet sin Virksomhed; men jeg er ogsaa dertil meget bleven opmuntret ved et stedse voxende Auditoriums vedholdende Deeltagelse.» Han sigter hermed til de Forelæsninger, han om Høsten 1843 holdt over Udødelighedslærens Historie, Høsten 1844 over den græske Filosofis Historie og Vaaren 1846 over de græske Mythers Væsen og Betydning; videre kan nævnes, at han Høsten 1848 forelæste over den Hegelske Skoles Virksomhed, især med Hensyn til Religionsfilosofien (Forelæsninger, som efter hans egne Ord «optog hans hele Sjels Kraft», — Løchen: Welhaven, S. 499), Vaaren 1857 over de Gamles Filosofi, fornemmelig med Hensyn til Ethiken,

og Vaaren 1860 over den græske Mythologi og dens Forhold til de Gamles Filosofi. Men efter sin Redegjørelse af 1846 drog han endnu nye Emner ind under sin Forelæsningsvirksomhed. Ved kgl. Resolution af 7 August 1847 erholdt han et Aars Tjenesteledighed «for under et Ophold i Kjøbenhavn at samle Materialier m. v. til Udgivelse af en dansk-norsk Literatur-Historie»; til Kjøbenhavn kom han senere ofte paa Sommerbesøg, og han omgikkes her de mest fremstaaende Mænd i dansk Aandsliv, fra Oehlenschläger til Rasmus Nielsen og Goldschmidt; «Welhaven er her i denne Tid og fornøier os alle med sin aandfulde, vittige Veltalenhed», skrev Oehlenschläger til Johan Dahl 2 Decbr. 1847 (Mindeblade om Oehlenschläger, S. 446), og selv blev han «med hele sin Sjæl» revet med ind i de «mageløse Folkebevægelser» i Danmark i 1848, saa han rent «glemte sine egne Anliggender» (Løchen: Welhaven, S. 413). Strax efter sin Hjemkomst til Kristiania holdt han i 2det Halvaar 1848 Forelæsninger for 200 Tilhørere over den dansk-norske Literaturs Hovedmomenter og Methode; senere forelæste han Vaaren 1851 for 150 Tilhørere over Holberg og hans Samtid, Vaaren 1853 over de første Perioder af vort Sprogs Literaturhistorie indtil Holberg, Vaaren 1855 og atter Vaaren 1862 over vort Sprogs poetiske Literatur i de tre sidste Decennier af det 18de Aarh., Vaaren 1857 over det 18de Aarh.s Literatur og Oplysning og senere samme Vaar over den Ewaldske Literaturperiode, hvorved Festsalens Gulv var «aldeles fuldt besat af Tilhørere» (Morgbl. 1857, No. 110), endelig Vaaren 1864 over Hovedpunkter af Filosofiens og Literaturens Historie i det 18de Aarh. Den 2 Juni 1858 fik han et offentligt Stipendium paa 200 Spd. «som Bidrag til en videnskabelig Rejse til Italien for under et to Maaneders Ophold der at gjøre kunstarkæologiske Studier», og efter Hjemkomsten herfra holdt han Høsten 1859 Forelæsninger over Grækernes plastiske Kunst og Vaaren 1860 over den antike Malerkunst.

Udenfor sin Universitetsvirksomhed deltog Welhaven, navnlig i 40- og 50-Aarene, ikke lidet i de samtidige Aandsbevægelser; han var saaledes fra Novbr. 1842 til Decbr. 1855 Medlem af Direktionen for den af Schweigaard og Johan Dahl i 1836 stiftede Kunstforening i Kristiania, deraf i Aarene 1845—1847 og 1849—1855 dens Formand, og i længere Tid var han Medlem af Bestyrelsen for den af Schweigaard m. fl. i 1845 stiftede «Norsk Forening mod Brændevinsdrik»; han optraadte som Taler ved Studenterhøjtideligheder og Sangerfester, og han var med paa de skandinaviske Studentertog til Upsala 1856 og til Kjøbenhavn 1862. Men saa begyndte Sygdommen at slaa sit Tag i ham; de Forelæsninger, han havde paabegyndt i første Halvaar 1864, blev ufuldendt paa Grund af hans Sygdom, han tilbragte Sommeren ved Sandefjords Bad, og han var syg hele Resten af Aaret. «Welhaven kommer sig nok aldrig,» meddelte Fru Julie Winther i et Brev til Carl Snoilsky 6 August 1864. «Han har lidt som *en Vanvittig i Vinter*, raset om Natten; nu er han som et stille,

fromt Barn, men taler ikke. Sorg over vor Skæbne har dræbt ham. Ja, han elskede Danmark i sin inderste Sjæls Dybde» (N. Bøgh: Chr. Winther, III. 335). Han holdt atter Forelæsninger i første Halvaar 1865; men 27 April s. A. skrev Fru Winther til Snoilsky: «Sorgen over, at Norge ikke kom os til Hjælp, har dog dræbt Welhaven. Han ligger nu atter syg og har sagt: «Vare vi blot komne med en lille Styrke, havde vi hindret det tysksindede Parti i at forlade Danevirke» (*l. c.*, S. 341). Og 30 Maj s. A. skrev H. Scharling fra Norge: «Nu er Welhaven svag, hans Helbred er nedbrudt, han fører et meget stille Liv» (H. Scharling: En Sommer i Norge, S. 15—16). Ogsaa den følgende Sommer maatte han tilbringe ved Sandefjords Bad. Ved kgl. Resolution af 7 Septbr. 1865 fik han et Aars Tjenestefrihed fra sin Embedsgjerning, og da han 1 Oktbr. 1866 begyndte en Række Forelæsninger over filosofisk Propædeutik, blev han efter to Ugers Forløb «ved en stor huslig Sorg sat ud af Stand til at holde Forelæsninger». Hans Hustru var blevet syg, og hun døde 2 Decbr. 1866 (Mindedigt i Morgbl. 1867, No. 41 B og i Camilla Colletts Skrifter VI. 178—80). Selv var han ogsaa fra nu af stadig syg, og han kom ikke mere til at gjenoptage sin Universitetsvirksomhed; ved kgl. Resolution af 2 Novbr. 1867 fik han paanyt et Aars Tjenestefrihed, og den 31 August 1868 indgav han Ansøgning om Afsked, idet han anførte, at medens han vel endnu kunde glæde sig ved Følelsen af, at Lægernes det foregaaende Aar afgivne Erklæring om hans Aandsfriskhed fremdeles stod ved Magt, var derimod Legemskræfterne ikke saaledes gjenvundne, at han turde haabe i nogen nær Fremtid atter at kunne udføre sin Embedsgjerning, navnlig ved Forelæsninger og Examina, paa en for ham selv tilfredsstillende Maade; han trøstede sig imidlertid til at kunne se Alderdommen imøde med fuld Tillid til Kongens og Storthingets liberale Opfatning af hans hele Livsvirksomhed og dens Frugter. Idet det historisk-filosofiske Fakultet anbefalede Ansøgningen, androg det tillige om, at han maatte blive indstillet til den højeste Pensjon, som i Tilfælde af udmærkede literære Fortjenester havde været tilstaaet; hertil sluttede baade det akademiske Kollegium og Kirkedepartementet sig, og den 24 Septbr. 1868 bevilgedes han Afsked som Professor med en Pensjon af 1200 Spd. Denne Pensjon blev af Storthinget den 12 Novbr. 1868 med 55 mod 54 Stemmer efter en skarp Debat nedsat til 800 Spd. Samme Dag bragte Studenterne ham sin Afskedshilsen ved et Fanetog ud til hans Bolig ved Drammensvejen, hvor Bjørnstjerne Bjørnsons Hyldningsdigt blev afsunget; med Frits Hansen som Ordfører frembar de for ham «sin Tak for den Tid af en Menneskealder, han havde virket ved vor akademiske Højskole, sin Tak for denne Virksomheds sjeldne Karakter af videnskabelig Fremstilling i aandfuld Veltalenheds vækkende Form, sin Tak, fordi han saa gjerne havde deltaget i de Unges Samliv, delt deres Haab og Glæde og ved saa mangen Lejlighed med løftende Magt i Sang og Tale været Tolk for, hvad der fyldte

eller burde fylde deres Sjæle, saavel ved Ungdomsstævnerne her hjemme, som naar de færdedes ude hos Brødrene — de mindedes ved Fyrisaaens Bred og i Christian den fjerdes Have, og deres Sangere havde ikke glemt sine jublende Foraarstog, — Tonernes Gjenlyd bar deres Tak, og nu var det mod ham, Jubelstormen vilde bruse fra «de raske Svende under de sorte Luer».» «Saa maa De ogsaa, Hr. Professor,» fortsatte Taleren, «tillade den Aandens unge Fylking, som her er samlet om Deres Bolig, at bringe Dem sin Tak for, hvad De ved Deres Digtning og Digterliv og hele Personlighed har været for vort Folk, — for Viddets Lynslag gjennem vor Kulturverdens Dæmringsmørke, for Tankens Rydningsarbejde paa vort Aandslivs halvbrudte Nylænde, for Skjønhedssynerne i Kunstens sikre Linjer, for Sangens Glæde i Ordenes Vellyd, for Tungsindets sunde Længsel ud til Skov og Fjeld, for det frejdige Haab, som i det nye Morgengry vækkende og troende peger paa Oldtidens Glans og Bondens Liv i vore Dale, — vi takker Dem, fordi De har været en Aandens Mand i en aandsfattig Tid og derfor en Høvding for vort Folk i dets Kamp mod sin Fremtid.» Studenterne havde allerede ved en tidligere Anledning vist ham sin Hyldest, idet hans og Wergelands Buster, begge modellerede af Billedhugger Middelthun og skjænkede af norske Damer, afsløredes i Studentersamfundet den 9 Maj 1863 med Tale af M. J. Monrad. Af andre Udmærkelser havde han 16 Oktbr. 1857 faaet St. Olafs-Ordenens Ridderkors «for videnskabelig Fortjeneste», og samme Dag som han erholdt sin Afsked som Professor, 24 Septbr. 1868, blev han udnævnt til K. St. O. O. «for videnskabelig og literær Fortjeneste»; endvidere var han blevet R. N. O. 8 Maj 1860 (da han var tilstede ved Kong Carls Kroning i Stockholm) og R. D. O. 14 August 1862. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania fra dets Stiftelse i 1857. Han blev Bibliothekar ved Kong Oscars Haandbibliothek i Septbr. 1850 og Kong Carls Hofbibliothekar i 1860. Den 18 Novbr. 1868 udstedte en Række fremstaaende Mænd Subskriptionsindbydelse til et Legat med hans Navn, og den 3 April 1870 kunde de overrække ham et Beløb paa 3280 Spd. med den Bestemmelse, at Renterne deraf skulde tilfalde hans Børn, saalænge nogen af dem var uforsørget, og senere bruges til den norske Literaturs Fremme under det akademiske Kollegiums Bestyrelse.

Efter flere Aars smertelig Sygdom døde han paa en Løkke ved Uranienborg den 21 Oktbr. 1873. Han blev begravet under stor Højtidelighed fra Trefoldighedskirken den 28 Oktbr., og Kisten blev af akademiske Borgere baaret til Vor Frelsers Gravlund; i Studentersamfundet fejredes en Mindefest den 31 Oktbr. med Tale af Fr. Gjertsen. Efterat Wergelands Statue var rejst i Kristiania 17 Maj 1881, begyndte der at fremkomme Forslag om at rejse ogsaa Welhaven et Mindesmærke, og den i 1894 afdøde Læge paa Kongsberg Thorstein Bryn testamenterede 8000 Kroner som Grundfond til et Monument. Med Tilskud fra Benneches

Legat for norsk Kunst var denne Sum ved Begyndelsen af Aaret 1900 voxet til omkr. 14 000 Kroner, og 25 April s. A. udstedtes der offentlig Indbydelse til almen Bidragstegning; ved Konkurrance mellem Billedhuggere om Udkast til Monumentet tildeltes 19 Septbr. 1903 1ste Præmie til et Udkast af Gunnar Utsond.

Wergeland og Welhaven. Indbydelsesskrift fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, udgivet af Martin Hammerich. Kbhvn. 1865. 8. 28 S. — [A. E. Erichsen.] *J. S. Welhaven. Mindeblade.* Kra. 1873. 8. 55 S. — Gerhard Gran. *Norges dæmring.* En litteraturhistorisk indledning. Bergen 1899. 8. 348 S. — Arne Løchen. *J. S. Welhaven. Liv og skrifter.* Kra. [1898—]1900. 8. 1 Portr., 3 Bl., 562 S., XXV S. (Jfr. Anmeldelser af J. Bg. [ɔ: Just Bing] i Morgbl. 1898, No. 117 og af P. H. i s. Bl. 1900, Extrano. 40; af K. R.[anders] i Aftpst. 1898, No. 783 og af [T. Blan]c i s. Bl. 1900, No. 453; af C. B.[rinchmann] i Dagbl. 1898, No. 40 og af Erik Lie i s. Bl. No. 89; af Hjalmar Christensen i Verdens Gang 1900, No. 143, hvortil Ragna Nielsen i s. Bl. No. 150).

En Selvbiografi af Welhaven, dateret 4 Maj 1840, skrevet for Chr. Molbech til Brug for en (ufuldført) Anthologi, er trykt i Samtiden 1901, S. 296- 301. Et selvbiografisk Brudstykke er ogsaa hans Inserat i Aftenbladet 1869, No. 279: En fornøden Bemærkning [ang. hans personlige Forhold til Henrik Wergeland], et af de aller sidste Skriftstykker, som foreligger fra hans Haand. Iøvrigt findes i hans Breve og Opsatser adskillige spredte selvbiografiske Meddelelser, som for en stor Del er citerede ovenfor.

Af fuldstændige, mer eller mindre udførlige biografiske Fremstillinger, som findes spredte i Bøger og Blade, kan nævnes efter Tidsfølgen: [af J. E. Sars] i Illustr. Tidende IV. S. 159—61 (Kbhvn. 15 Febr. 1863), med Portræt; [af P. Botten-Hansen] i Illustr. Nyhedsblad 1864, S. 1—2 (ufuldført), med Portræt; [af L. Daae] i Skilling-Magazin 1869, S. 1—5 (ufuldført), med Portræt; af L. Dietrichson i Ny illustrerad Tidning 1869, No. 3, med Portræt; af P. Hansen i dennes Nordiske Digtere (Kbh. 1870, 2. Udg. 1880), S. 226—29 med Portræt; af K. A. Winter-Hjelm i Norsk Portræt-Galleri, udg. af Chr. Tønsberg (Chra. 1877), med Portræt; af V.[etle] V.[islie] i Menneskevennen 1886, No. 12, derefter udførligere i Hjemmet s. A., S. 198—200, 206—8 og 213—15, endelig i Udvalg af Norske Digtere og Forfattere, udg. ved H. G. [Heggtveit] (Kra. 1888), S. 36—43, alle Steder med Portræter; af Henrik Jæger i dennes Illustr. norsk literaturhistorie II. (Kra. 1896), S. 132—44, 148—78, 208 og 311-67, med 3 Portræter; af Kristian Prestgard i dennes Norske Kvad, Norge i Digt og Sang gjennem hundrede Aar (Decorah, Iowa 1902), S. 150—74, med Portræt, jfr. S. 12—28; af Gerhard Gran i dennes Nordmænd i det 19de aarhundrede I. (Kra. 1903), S. 378—422, med Portræt, jfr. S. 281—82 og 288—90 af G. Gran, S. 512—23 af Mathilde Schjøtt. Videre kan henvises til: Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 947—48; Nord. familjebok XVII. Sp. 501—3 af E. H.[artmann]; Meyers Konversations-Lexikon, 4. Aufl., XII. 256 og XVI. 519; Encyclopædia Britannica, 9 ed., XVII. 591 af E. W. G.[osse], hvortil Scandinavia II. (Chicago 1885), S. 7—9 af Clemens Petersen; La grande Encyclopédie, XXXI, S. 1198; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 4—8 og 269; H. J. Thue: Læsebog i Modersmaalet (Kra. 1846), S. 555—56; O. L. Boye: Notitser af den norske og danske Literaturhistorie (Stvgr. 1861), S. 103 og 105—111; H. O. Hansen: Den norske Literatur fra 1814 indtil vore Dage (Kbh. 1862), S. 54—57 og 73—87; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie II. (Kbh. 1869), S. 64—83, 108—118 og 142—60; M. Hammerich: Danska

och norska läsestycken (Kbh. 1865), S. 475—78; A. E. Erichsen: Dansk og norsk literaturhistorie til skolebrug (Kra. 1878, 4. Udg. 1896), S. 151—53 og 158—61; Chr. Broch og M. Seip: Norsk og dansk literaturhistorie for gymnasiet, 3. Udg. (Kra. 1894), S. 163—65, 168 og 186—91; Vetle Vislie: Boksoga (Kra. 1901), S. 67—71 og 82—86; Just Bing: Norsk litteraturhistorie (Kbh. 1904), S. 88—95, 98—101, 109—113, 125—34 og 165, med Portræter S. 89 og 111; Illustr. Verdens-Litteraturhistorie, udg. af Jul. Clausen, III. (Kbh. 1901), S. 736, 742—46 og 749—53 af J. B. Halvorsen, med Portræt S. 737; Afholdstaler, samlede og udgivne ved H. G. Heggtveit (Kra. 1890), S. 291—95 af E. Reksten; J. E. Sars: Norges politiske Historie 1815—1885 (Kra. 1904), S. 159—91 og 351—55, med Portræter S. 125 og 144; Nordahl Rolfsen: Læsebog for folkeskolen IV. S. 185—94; F. Winkel Horn: Geschichte der Literatur des skandinavischen Nordens (Lpz. 1880), S. 269—72; Edm. W. Gosse: Studies in the literature of Northern Europe (London 1879), S. 9—11 og 19—20; Santi Consoli: Letteratura Norvegiana (Milano 1894), S. 149—50 og 158—64. — *Nekrologer* i Aftenbladet 1873, No. 246 og 251; i Aftenposten No. 246, 247 og 248, jfr. No. 251 og 256; i Dagbladet No. 246, jfr. No. 251; i Morgenbladet No. 293 A, jfr. No. 299 A; i Verdens Gang No. 103, med Portræt; i Illustr. Familjebl. IV. S. 521—23, med Portræt; i Bergpst. No. 251; i Berg. Tid. No. 247; af *nn.* i Hamars Stiftstid. No. 91 og 92 og i Norsk Skoletid. S. 353—63; i dansk Dagbl. 24 Oktbr.; af K. W. i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidn. No. 248 B; i Göteborgs-Pst. No. 248 A; i Stockholms Dagblad No. 246; i The Spectator, overs. i Morgbl. No. 326. Jfr. Skildring af Jordfæstelsen i A. E. Erichsen's Mindeblade, S. 14—28; Referat fra Mindefesten i Studentersamfundet med Fr. Gjertsens Tale sst. S. 29—41; Aftbl. 1873, No. 255; Aftpst. No. 255; Dagbl. No. 255; Morgbl. No. 303 A; Mindetale af O. F. Ebbell ved Festen til Fædrenes Minde 12 Jan. 1874, trykt i Aftpst. 1874, No. 37. — *Forskjellige Bidrag til hans Biografi og personlige eller literære Karakteristik* findes paa mange Steder rundt om i Samtidens og Eftertidens Literatur; med Forbigaaelse af, hvad der allerede i foranstaaende biografiske Fremstilling er citeret, kan her yderligere henvises til: Aftpst. 1889, No. 615, 617 og 618 («Et psykologisk Udkast») af Arne Løchen; s. Bl. 1890, No. 101, 105, 122 og 129 («Fra W.s Guttedage og Studenteraar») af Henrik Jæger; s. Bl. 1890, No. 150 og 158 («W. som Prædikant») af V. Gedde og af W. F. Koren; Vaarsol 1901, S. 98—99 og 106 («Fra J. S. W.s Ungdom» ɔ: om Forholdet til Ida Kjerulf) [af T. Vetlesen], med Portr. S. 107; Berg. Tid. 1873, No. 253, 255, 258, 259 og 265, 1874, No. 8 og 10 («Lidt om W. og hans Samtid»); s. Bl. 1873, No. 283 («Welhaven og Wergeland»); Nordahl Rolfsen's Norge [I. 1894], S. 94—115 («Til Erindring om W.») af J. E. Sars; Norge i det 19de Aarhundrede I. S. 291—303 («Wergeland og Welhaven») af J. E. Sars, med Portræt, jfr. II. S. 398—99 af Nordahl Rolfsen; Verdens Gang 1901, No. 328 («Smaating om W. Professor Sars fortæller») af Rosenkrantz Johnsen, jfr. No. 332 («Ogsaa lidt om Fru W.») af Ragna Nielsen; Nyt tidsskrift, ny række I. 250—71 («W.s æstetik») af Arne Løchen; For kirke og kultur III. S. 266—74 («Lidt om W. og den nyeste Naturlyrik») af Theodor Caspari; Tillægshefte til Norsk skoletidende 1897, No. 4, S. 27—64 af Jon Sørensen; Vetle Vislie: A. O. Vinje, S. 85—88; Chr. Collin: Bjørnstjerne Bjørnson I. 219—20, II. 123—24; H. Lassen: Afhandlinger til Literaturhistorien, S. 189—90; Morgbl. 1861, No. 189 af Henr. Ibsen; Ragna Nielsen: Norske Kvinder i det 19de Aarhundrede I. S. 80—85 («Kvinderne i W.s Digtning»); Dansk Tidsskrift f. Kirke og Folkeliv 1869 I. 297—376 («W.s Betydning for den norske Culturudvikling og Digtekunst») af H. Scharling; Henrik Ibsens Sämtliche Werke I. S. 656—57 af Julius Elias; H. Lassen:

Henrik Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 105—134; Aftpst. 1903, No. 663 («Hartvig Lassen og W.») af Anna Lassen; H. Schwanenflügel: Henrik Wergeland, S. 119—198; O. Skavlan: Henrik Wergeland, S. 156—70, 178—79 og 189—98; Erik Bøgh: Dit og Dat fra 1868, S. 193—205 («W.s Arbejder og hans Kamp med Wergeland»); Ny illustrerad Tidning 1867, No. 21, 44 og 46, 1868, No. 10 og 11 («Den Wergeland-Welhavenske striden och dess betydelse för Norges litteratur») af L. Dietrichson; Framtiden II. (Sth. 1869), S. 825—55 af L. Dietrichson; Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 237—38 og 246—47 af P. A. Jensen; Henrik Ibsen, Festskrift udg. af «Samtiden» (1898), S. 155—58 af Johan Storm (ang. W.s Sprog); Kometen 1842, No. 7 (om hans Sprog); Lyder Sagen's Udvalg af Claus Fastings Skrifter, S. 16; Jørgen Moe's Samling af Sange, Folkeviser og Stev, S. VI; Henrik Wergelands Samlede Skrifter VIII. 615; Breve fra Henrik Wergeland, S. 153; Historiske Samlinger II. 199—200 og 220; Rolf Thommessen: Norsk billedkunst, S. 92—100; Af Hans Gudes Liv og Værker, S. 7, 22—25 og 31; Verdens Gang 1901, No. 62 og 78 (Breve fra August Cappelen 1849 og 1850); Drammens Tidende 1853, No. 287 og 289 [af A. O. Vinje]; Nylænde 1897, S. 114—15 (ang. Forholdet til Camilla Collett); Urd 1905, S. 149 af Mathilde Schjøtt; Verdens Gang 1900, No. 31 og 32 af den samme; Camilla Colletts Skrifter VI. 65, VII. 97, X. 173—75 og 181; A. O. Vinjes Skrifter i Utval I. 684; L. Dietrichson: Svundne Tider I. 113—15, 203—213 og 283—84, med Portr. S. 204; Johanne Vogt, f. Collett: Mindre Fortællinger og Skisser (Kra. 1902), S. 130—43; Dagspostens Billednumer 1898, S. 43—44 («Carl Motzfeldt om W.») af Håkon Løken, med Portr.; Laura Larsen-Naur: P. A. Munchs Levnet og Breve, S. 29—32; Vilhelmine Ullmann: Fra Tyveaarene og lidt mere, S. 86—93; Danskeren XII. (Kolding 1894), S. 257 fg. af H. Brun; A. Munch: Barndoms- og Ungdoms-Minder, S. 195; Edv. Mørch: Da Kristiania var smaaby, S. 77—82; samme: Kristiania-minder, S. 104—6; John Paulsen: Mine erindringer, S. 114—19; samme: Erindringer, siste samling, S. 114—40; Thjms Adr. 1896, No. 383 af P. Th. Moe (ang. Forholdet til Johan Dahl); Fremskridt 1898, No. 282 af B. Ording; Gæa 1846, S. 277—80 af P. L. Møller; dansk Illustr. Tid. VIII. 51 af Clemens Petersen; Arthur Abrahams: Minder fra mine Forældres Hus (Kbh. 1894), S. 21—22; Elisa Bøgh: Frederik Bøgh (Kbh. 1887), S. 380—81; J. H. Lorck: 75 Aar (Kbh. 1885), S. 50; Henrik Scharling: En Sommer i Norge (Kbh. 1867), S. 15—16; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene (Kbh. 1865), S. 26—32; Breve fra og til H. C. Ørsted, 2. Saml., S. 217, 275—76; Udvalg af Breve til P. Hjort [I.], S. 446—48; norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. S. 118—23 og 149—53 af Johs. Fibiger; Nicolaj Bøgh: Christian Winther II. 209—214, III. 335 og 341; H. Bjursten: Stockholm, Köpenhamn och Christiania (1852), S. 102—3. — *Dokumenterne vedrørende hans Ansættelse ved Universitetet* er gjengivne i Storth. Forhandl. 1842 IX. S. 650—62 og Morgbl. 1842, No. 233 og 234 Tillæg, med de dertil hørende Storthingsdebatter refererede i Morgbl. 1842, No. 248 Till. og 257 Till.; videre ang. Forfremmelsen til Professor Storth. Forh. 1848 VII. S. 8—14; jfr. Stillinger og Forholde, Et Brev fra en Malkontent (Chra. 1848), S. 18—19. Avispolemiken om Ansættelsen begyndte i Morgbl. 1839, No. 133 og tog Fart med et Inserat i s. Bl. No. 181, hvor der taltes spydig om «Studenten» W.; i No. 185 Till. kom en udførlig Sammenligning mellem M. C. Hansen og W. af *N.N.* [ɔ: M. J. Monrad?], med Bemærkninger af *N.* i No. 192, hvortil atter en Inds. i No. 206; i No. 336 meddelte *V*— et Rygte om, at Prokansleren havde indstillet W. til Lektor, hvorpaa en Inds. i No. 338 leverede et Forsvar for en saadan Udnævnelse, medens [H. Ø. Blom] i No. 339 sendte W. en Tylvt epigrammatiske Gratulationer tilligemed en Prolog, og en anden Inds. i Chra. Intellig. s. A. No.

286 gav en Parodi paa Prokanslerens Indstilling; videre fulgte Indlæg mod W.s Udnævnelse i Morgbl. No. 340 og 342, en Erklæring fra Prof. Jac. Keyser i No. 344 om ikke at have stemt for W.s Udnævnelse, hvortil en Inds. *H.* i Chra. Intell. No. 290 med Svar af Keyser i s. Bl. No. 300, hvortil atter *H.* i s. Bl. 1840, No. 1 og 4, jfr. «Student» i s. Bl. 1839, No. 302, hvortil en anden «Student» i 1840, No. 5; et Digt af *L. A.*, «Digteren, Philosophen og den materielle Interesse», kom i Morgbl. 1840, No. 1 Till.; C. Winther Hjelm skrev til Gunst for W. i s. Bl. No. 6, hvortil et Svar i Chra. Intellig. 1840, No. 17, og en anden Inds. leverede et nyt Indlæg for W. i Morgbl. 1840, No. 75, hvortil Inds. fra 1839, No. 340 svarede i 1840, No. 77, jfr. «Fornødne Oplysninger» [ang. Studenternes Adresse] i No. 78 og en Artikel mod W. i No. 79. Et Mellemspil i Fejden betegnes ved følgende Annonce i Chra. Intelligentssedler 2 Maj 1840, No. 102: «Nogle Kjøbmænd i Storgaden udbede sig den særdeles Godhed af Hr. Student Welhaven, at han vil lade dem ugenerede, naar han atter vil agere Genie ved at krydse Gaden fra Kjøbmand til Kjøbmand og lægge sit uforskammede Ansigt med Grimasser til Ruden. Denne drengeagtige Opførsel er bleven bemærket baade af dem, der finde sig fornærmede, og af Andre paa Gaden; og da Hr. Welhaven ikke har gjort sig ellers fortjent til synderlig Overbærelse, saa vil man blot herved have ham advaret. Det forekommer os nemlig, som om han, naar han er i Betryk for at distingvere sig paa Gaden, kan ganske vel lade sig nøie med sine øvrige Manerer, som han nu vel snart maa være bleven saa perfekt i, at de kunne tages for naturlige. Hr. Student Welhaven har før faaet Advarsel betræffende sin Opførsel, nemlig af Lyceets Direction; men om ingen af dem, han faaer af Andre, skulde frugte, saa synes den, hans egen ganske antagelige Alder giver ham, dog at burde faae noget Gehør. Dobbelt upassende er det af ham at vække Opmærksomhed paa Gaden ved at gjøre Grimasser ind ad Folks Vinduer, dersom der er noget i, at han allerede hemmeligen er eller skal udnævnes til Universitetslærer. Men kan et saadant Rygte være sandt? Thi en Student, der opfører sig saa, kunde trænge til en Admonition af sin Privatpræceptor eller i manglende Fald, om han skulde komme igjen, af en god Borgermands Mester Erik.» Dette stærkt personlige Angreb fortsattes i s. Bl. No. 105 ved en ny Annonce: «Det er med højeste Uvillie Kjøbmændene i Kirkegaden maa ansee Storgadekjøbmændenes Bortviisning af Student eller Lector i Philosophien Welhaven fra deres respective Gade; thi — nu har vi ham i vor, og vi have næsten Allesammen store Speilrudefag i Boutikkerne. Det kan lade sig gjøre for en Storgadekjøbmand at sætte en Arm med Votten paa udigjennem en af sine smaae Glugvinduer, men for os vilde det være en Affaire af en Dags Handel eller to. Vi protestere altsaa i allerkraftigste Maade.» Herimod kom dog en Protest fra «Nogle Kjøbmænd i Kirkegaden» i s. Bl. No. 106: «I Christiania Intelligentssedler No. 105 taler en Indsender i alle Kjøbmænd i Kirkegaden, deres Navn. Indsenderne heraf protestere herved i «allerkraftigste Maade» mod at have givet ham Fuldmagt dertil. Vi frabede os en Talsmand af den Slags og Æren af at være deelagtige i hans Vittigheder.» En indsendt Artikel i Drammens Adresse, optrykt i Morgbl. 1840, No. 226, udtalte sig imod, at Welhaven og Wergeland skulde faa de dem tiltænkte Embeder, medens en Inds. i Morgbl. No. 229 ved Sammenligning mellem de to Mænds Kvalifikationer kun fandt Welhaven ganske underlegen. Indsenderen i Drammens Adr. havde omtalt som et Rygte, at Welhaven modtog en Pension af Statholderen Grev Wedel, og i L. K. Daa's Blad Granskeren — hvor en Inds., *H.*, i B. I. S. 73 havde kastet et kritisk «Blik paa den Welhavenske Befordringssag» — blev denne Insinuation efter Welhavens Konstitution

gjentaget i B. I. S. 92, i hvilken Anledning Welhaven kundgjorde i Den Constitutionelle 1840, No. 330, at «dette Rygte om en ‹grevelig Pensjon› ikke engang havde den fjerneste Skygge af Grund eller Hjemmel»; Granskeren gjorde yderligere Bemærkninger om Sagen i B. I. S. 94—95, 119—20 og 127, hvortil Chr. Birch-Reichenwald i Den Const. No. 355 — medens W. efter Ida Kjerulfs Død var bortrejst fra Kristiania — fandt sig beføjet til at ‹erklære sig under Æresord medansvarlig for Sandheden af Hr. Welhavens Udsagn om, at Rygtet ingensinde havde havt den fjerneste Grund». Angrebene paa W. fortsattes, efterat han som konstitueret Lektor havde begyndt sin Forelæsningsvirksomhed; en Inds. i Morgbl. 1841, No. 76 skildrede «En Time paa W.s Forelæsninger», hvorpaa W. svarede i Den Constitutionelle s. A. No. 80, jfr. Replik af Inds. i Morgbl. No. 86; muligens var det den samme Angriber, som gjentog Ankerne i en Korrespondance til Leipz. Allgem. Zeitung [af P. Treschow Hanson], hvortil P. A. Munch svarede i Den Const. 1841, No. 107, jfr. Granskeren I. S. 272 og 276, P. A. Munch i Den Const. 1841, No. 114 og en ny Inds. i Morgbl. s. A. No. 120; se videre Morgbl. 1841, No. 290 og I. S. i Granskeren I. S. 509—510. Det satiriske Ugeskrift Kometen, som udkom i Kristiania 3 Juni—23 Novbr. 1842, vendte sig først og fremst mod Intelligenspartiet, «Troppisterne», og bragte en Række Angreb mod Welhaven, særlig i dennes Egenskab af Universitetslærer, saaledes i No. 3 og 4 «Welhaveniana eller Welhavenske Ideer, en Samling af Kuriositeter», hentede fra W.s Skrifter, i No. 4 en Skildring af hans «Vandring til Parnassus»; i No. 5 omtales han spottende som «vor første Philosoph»; der findes et Epigram om «Jans Tankeflugt» og under «Charivari» et Spørgsmaal og Svar saalydende: A. Naar har Prøvelectoren bedst satisficeret Dig som Universitetslærer? B. I Ferierne. I No. 8 kommer en hel Artikel om hans Ansættelse som Lektor i Filosofi, i No. 11 og 13 Spottedigte om hans Universitetsvirksomhed; i No. 13, 15, 17 og 22 findes under Overskriften «Nogle Ords moderne, især troppistiske Betydning» bl. A. satiriske Definitioner paa W.s Geni, Dannelse, Filosofi, Dygtighed og Forkundskaber; i No. 21 atter en Artikel om hans Ansættelse. I Den Constitutionelle 1842, No. 253 og 254 skrev P. A. Munch «I Anledning af Protocolcomiteens og Odelsthingets Behandling af den welhavenske Sag», jfr. et Spottedigt i Kometen No. 17. I denne Forbindelse maa ogsaa citeres, hvad Aug. Holth fortæller fra den Dag, han var oppe til filologisk Embedsexamen; i et Brev af 19 Decbr. 1842, trykt i Historiske Samlinger II. 220, beretter han, at «Bureauchef Wergeland under Welhavens Examination i Philosophie søgte at divertere Auditores ved paa rent bajazzomæssig Maner at efterabe hans Væsen ved høi Latter og formentlige Vittigheder.» Et sidste Angreb før den endelige Udnævnelse kom i Nordlyset I. No. 10 (3 Febr. 1843): Om W. som Examinator i Filosofi. Om hans Forfremmelse til Professor jfr. Morgbl. 1846, No. 148 og 188. Om hans senere Forelæsninger kan bl. A. henvises til Chra.-Pst. 1851, No. 888 og Morgbl. 1857, No. 110. Om Pensjonsstriden ved hans Afsked som Professor se Storth. Forh. 1868—69 VIII. 36—37 og Storth.-tidende 1868—69, Forh. i Storth., S. 71—78; Aftbl. 1868, No. 263 [af A. J. F. Schou] og 267; Morgbl. s. A. No. 316 B, 319 og 322. Om Studenternes Afskedshilsen til ham se Aftbl. 1868, No. 265 og 266; Morgbl. s. A. No. 315. — Af *Digte* til eller om ham kan nævnes efter Tidsfølgen: i Georg Carstensen's Portefeuillen (Kbh.) for 1840, II. 217; af Lyder Sagen i Berg. Stiftstid. 1841, No. 66, optrykt i Den Const. s. A. No. 232; af Henrik Ibsen særskilt trykt Sang ved Modtagelsen af Wergelands og Welhavens Buster i Studentersamfundet den 9de Mai 1863, ogs. trykt i Aftbl. 1863, No. 107; af Bjørnstjerne Bjørnson i Norsk Folkeblad 1868, No. 46 og i Morgbl. s. A. No. 315, optrykt i hans

Samlede værker VI. 103; af Camilla Collett i dennes Skrifter VII. 165; af M. J. Monrad i Morgbl. 1871, No. 355; af S. R. G.[unnerson] i Morgbl. 1873, No. 295 B, optr. i [A. E. Erichsen's] Mindeblade, S. 42—44; af Rungolf [ɔ: Chr. Olsen] i Aftpst. s. A. No. 250, optr. i Mindeblade, S. 52—55; af Jørgen Moe særskilt trykt Sang Ved Professor Johan Sebastian Cammermeyer Welhavens Jordfæstelse den 28de Oktober 1873, ogs. trykt i Aftbl. 1873, No. 251, i Aftpst. s. A. No. 251, optr. i Mindeblade, S. 17—19 og i J. Moe's Samlede Skrifter I. 433—35; af M. J. Monrad ved Jordfæstelsen, trykt i Aftbl. 1873, No. 251, i Aftpst. s. A. No. 251, optr. i Mindeblade, S. 27—28; af Andreas Munch i Morgbl. 1873, No. 300 A, optr. i Mindeblade, S. 45—48 og i A. Munch's Saml. Skrifter II. 145—46; af —g. i Morgbl. 1873, No. 301 A, optr. i Mindeblade, S. 49—51; af Johan Bøgh særskilt trykt Sang Ved Mindefesten over Professor J. S. Welhaven i Studentersamfundet 31 Oktober 1873, ogs. trykt i Aftbl. 1873, No. 255, i Morgbl. No. 303 A, optr. i Mindeblade, S. 39—41; af O. P. Monrad ved Festen til Fædrenes Minde i Studentersamfundet 12 Jan. 1874; af Andreas Dolleris i dennes Stemninger og Strofer (Kbh. 1879), S. 88—90; af Th. Caspari i dennes Norsk Høifjeld (Kra. 1895), S. 3—5; af Nils Collett Vogt i dennes Fra Kristiania (Kra. 1904), S. 29—31.

Følgende Portræter kjendes i Reproduktion: 1) Ungdomsportræt, tegnet af ham selv, gjengivet i J. E. Sars's Norges polit. Historie 1815—1885, S. 107; 2) Ungdomsportræt, malet af J. M. Calmeier, gjengivet i Arne Løchen's J. S. Welhaven og i Gerhard Gran's Nordmænd i det 19. aarh. I.; 3) et andet Ungdomsportræt, malet af samme, gjengivet i Norge i det 19. Aarh. I. 298 og i Just Bing's Norsk literaturhist., S. 89; 4) Tegning af J. Gørbitz, lith. hos E. Bærentzen & Co., Kbhvn., i Portefeuillen 1840 II.; et Exemplar, tilhørende Universitets-Bibliotheket i Kra., bærer følgende Paaskrift med Henrik Wergelands Haand: «Hans hele Skind er her lebendig: — Et vakkert Bind; men Text elendig. Saa gjør man Vind med lidt Udvendig.» Samme Tegning er ogsaa gjengivet i H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. 169 og i J. E. Sars's Norges polit. Historie 1815—1885, S. 125; 5) Tegning af Caroline Stelzner, lith. af C. W. Ehrentraut, Berlin, gjengivet i H. Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 194, i J. E. Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 144 og i J. Clausen's Ill. Verdens-Litteraturhist. III. 737; 6) Fotografi af C. Fangel, Kbhvn., gjengivet i Illustr. Tid. IV. S. 159, i Ill. Nyhedsbl. 1864, S. 1, i Skill.-Mag. 1869, S. 1, i Nord. Digtere, udg. af P. Hansen, S. 226, i For Romantik og Historie XI. 564, i Ill. Fam.-bl. IV. 521, i Verd. Gang 1873, S. 409, i J. Bing's Norsk lit.-hist., S. 111, i Udv. af Norske Digtere og Forf. udg. ved H. G. [Heggtveit], S. 36; 7) Fotografi, lith. af I. W. Tegner & Kittendorff, i W.s Saml. Skrifter I., gjengivet i H. Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 351; 8) Lithografi af C. Simonsen i Album af nyere norske Digtere, Chra. 1859, S. 69; 9) Lithografi af Harald Jensen i Chr. Tønsberg's Norsk Portræt-Galleri; 10) Staalstik af A. Weger, Lpz., i Norsk lyrik i udv. ved K. A. Winter-Hjelm. 3. udg. (Kra. 1879), S. 81; 11) Maleri af J. Roed, fototyperet af Pacht & Krone, Kbhvn. — Hans *Buste*, modelleret og hugget af J. Middelthun, blev anskaffet ved Subskription af Damer i Kristiania (se Ill. Nyhedsbl. 1861. S. 204) og i 1863 opstillet i Studentersamfundet, se Morgbl. 1863, No. 129, Dagbl. 1863, No. 69 og 81, Skilling-Mag. 1864, No. 42. — Om et *Mindesmærke* over ham jfr. Aftpst. 1877, No. 195 [af Bredo Morgenstierne]; Morgbl. 1881, No. 141 A; 1884, No. 278 A; 1896, No. 19; 1897, No. 690 af Vilhelm Krag; Aftpst. 1895, No. 9 og 810; 1896, No. 19; 1900, No. 657

Trykt 30 Maj 1906.

af Th. Caspari; Dagbl. 1900, No. 25 og 117; Verdens Gang 1900, No. 106 samt No. 107 og 113 af Andreas Aubert; 1904, No. 12, 28 og 128 af Andreas Aubert, No. 124 og 137 af Christian Krohg; 1905, No. 349 af Andreas Aubert. — Om *Welhavens Legat* jfr. Aftbl. 1868, No. 271, 1870, No. 81 og 99; Morgbl. 1868, No. 322, No. 340 af M. J. Monrad, 1870, No. 95 og 119; Norske Stiftelser IV. 415—16.

Samlede Skrifter af **J. S. Welhaven.** B. I—VIII. Kbhvn. 1867—1868. 8. Første Bind. [Henrik Wergelands Digtekunst og Polemik, Norges Dæmring, samt dertil hørende Indlæg.] 1867. 1 Portr., 4 Bl., 259 S. — Andet Bind. [Artikler i Vidar og Den Constitutionelle 1832—1844.] 1867. 3 Bl., 389 S. — Tredie Bind. [Digte, udkomne 1839, med et før utrykt Digt «En Sommersang» S. 25 istedenfor det udeladte «Vildt og Tamt».] 1867. VIII S., 280 S. — Fjerde Bind. [Nyere Digte, udkomne 1845, og de 14 nationale Romancer af Halvhundrede Digte, udkomne 1848, samt S. 81—83 en tidligere kun i «Den Const.» 1839 trykt «Epilog».] 1868. X S., 320 S. — Femte Bind. [Resten af Halvhundrede Digte, udkomne 1848, og En Digtsamling, udkommen 1860, samt følgende 21, delvis forhen utrykte Digte: S. 198—200: Caroline Fougstad (før utrykt), S. 207—9: J. L. Heiberg, S. 210—11: O. T. Fritzner, S. 212—13: Chr. Fougstad, S. 214—15: J. H. Vogt, S. 216—17: 1848 (før utrykt), S. 235—36: Sang i Foreningen mod Brændevins-Drik, S. 254—55: Studenternes Sang til Prof. Hansteen, S. 256—57: I Bøgeskoven, S. 258—63: Kantate ved Universitetets 50-aars Fest, S. 268: Til Kronprindsesse Louise (før utrykt), S. 269—70: Et Albums-Blad til H. C. Andersen (før utrykt), S. 271: I en dansk Dames [ɔ: Julie Winther's] Stambog (før utrykt, jfr. N. Bøgh, Chr. Winther III. 133), S. 272: Med «Halvhundrede Digte» (før utrykt), S. 273: I et Traad-Vindsel, S. 312—13: Stilhed og Toner, S. 314—16: En Høst-Aften, S. 317—18: En Skumrings-Time, S. 319—20: En Sangfugl, S. 321—22: Et Tab, S. 323—25: Det lukkede Land.] 1868. XII S., 336 S. — Sjette Bind. [Antydninger til et forbedret Psalmeverk, Personskildringer, Taler og Foredrag.] 1868. VII S., 383 S. — Syvende Bind. [Skitser og Skildringer m. m.] 1868. 3 Bl., 276 S. — Ottende Bind. [Ewald og de norske Digtere.] 1868. 4 Bl., 351 S. (Af denne samlede Udgave besørgede W. selv egentlig kun 1ste Bind, hvortil han skrev et kort Forord; forøvrigt var det Chr. Birch-Reichenwald, som forestod baade Udvalget (med Bistand af P. Botten-Hansen), Textkritiken og Korrekturen; ogsaa den danske Fr. Krieger ydede forskjellig Bistand ved Arbejdet. B. I. blev anm. [af H. Lassen] i Aftbl. 1867, No. 239; i Morgbl. s. A. No. 290 A; i Fr.halds Tilskuer s. A. No. 87; i Illustr. Tid. IX. 25; i Fædrelandet 1867, No. 293; af Ph. Weilbach i Berl. Tid. s. A. No. 263; i Figaro No. 83 Till. I og III; i Ny illustr. Tidn. III. No. 43; [af Fr. Bætzmann] i Aftonbl. 1867, No. 269; B. II. og IV. blev anm. i Ill. Tid. IX. 228; B. III. sst. IX. 67; B. III.—V. af H. Lassen i Hamilton's Nord. tidskrift IV. 383—400, optr. i H. Lassen's Afhandlinger til Literaturhistorien, S. 121—52. Jfr. Breve fra Henrik Ibsen I. 210).

Tre Dosin Complimenter til **Henrik Wergeland.** [Throndhjem 1832.] 16. 4 Bl. (Denne anonyme Epigramsamling, «trykt som Manuscript», gav Foranledningen til, at den i Studentersamfundets Blad førte «Stumpefejde» blev draget frem for Offentligheden. I «Samfundsbladet» for 1 Oktbr. 1831 meddeltes et Brev, skrevet fra Ejdsvold, af «Siful» ɔ: Henrik Wergeland, aftrykt i Nyt tidsskrift 1886, S. 657—58 og i G. Gran's Norges dæmring, S. 282—85, og hermed fulgte syv «Stumper» eller Epi-

grammer, rettede mod forskjellige Personer; i det flg. No. kom nye «Sifulinske Stumper», hvoraf et Par fremstillede Welhaven som stor Poet i egen Indbildning. Welhaven svarede strax den 15 Oktbr. med «Supplementer til Siful Sifaddas Stumper», optrykt i hans Saml. Skrifter I. 121—25, hvori han efter et polemisk Forord overlod Wergeland den første Tylvt af sine Epigrammer. «Samfundsbladet» for 22 Oktbr. indledes med en Artikel af Redaktøren, Wergelands Fætter, førnævnte M. C. S. Emil Aubert, som hævdede, at Welhaven nu havde bevist, at hans Pen var ført af «Nidskhed og Avind», og derefter serverede ham «en liden Frokost» bestaaende af fire versificerede «Retter» og en «Desert» af tre Epigrammer, «forat Tiden ikke skulde falde ham lang, indtil Siful fik Middagsbordet færdigt». I s. No. kom «En Tylvt til Welhaven, fordum kaldet Pelicanus Carbo» af førnævnte Vilhelm Sandberg og tolv «Kvædlinger i Anledning af Welhavens Epigrammer» undertegnede «Alethonsky», i det flg. No. en lang «Samtale imellem Cajus og Lepidus, tvende Samfundsmedlemmer» om Welhaven og hans Parti (uddragsvis gjengivet i Kjøbenhavns-Posten 1834, S. 322—24), hvorefter fulgte en «Replique fra Siful», som endte med fem nye Stumper mod Welhaven, optrykt i dennes Saml. Skr. I. 125—29. Hertil kom et «Svar til Siful» fra Welhaven, optrykt i dennes Saml. Skr. I. 129—35, hvortil var knyttet hans «anden Tylvt» Epigrammer, besvarede af Wergeland med «Sifuliner», som foruden et Blad «Af Skjærsliber Barbeer Løvestads Recommendationsbog» bragte et «Portrait» af Welhaven & Comp. i ti Epigrammer, optr. i Welhavens Saml. Skr. I. 136—38, hvorefter Welhaven for sit Vedkommende i «Samfundsbladet» for 3 Decbr. afsluttede Fejden med «Supplementer til Siful Sifaddas Stumper, 3die Tylvt» og en «Epilog», optr. i hans Saml. Skr. I. 138—42. Den første Meddelelse om Tylvternes Offentliggjørelse i Throndhjem kom i Begyndelsen af April 1832 i «Den nordenfjeldske Journal», H. 1, S. 79—86, hvor en Indsender søgte «at sætte et Product, som paa den skammeligste Maade angreb Henrik Wergelands Værd, som Menneske, Statsborger og Digter, i det rette Lys», og i det flg. No., S. 89—91, lod C. N. Schwach indrykke følgende «Erklæring», dat. Thjm. 11 April 1832: «I forrige Nummer af den nordenfjeldske Journal har en Indsender taget til Gjenmæle mod de her i Byen, deels i skrevne deels i trykte Copier circulerende «Tre Dosin Complimenter til Henrik Wergeland». Hvorvidt dette Vittighedsproduct kan bestaae for Moralens Domstol vil Undertegnede aldeles ikke indlade sig paa; thi Wergelands personlige Vandel og Forhold til Complimenternes Forfatter — den Første har jeg kun eengang seet, den Sidste aldrig — er mig aldeles ubekjendt. Ikke heller er det min Hensigt at forsvare deres critiske Sandhed. I Alt, hvad jeg har læst af Wergeland, har jeg fundet og stedse erkjendt stærke Genieglimt, og jeg har eengang haabet, at han i en modnere Alder, med en ædlere og correctere Form — der visselig ikke, saaledes som Indsenderen synes at troe, er nogen blot Bisag i de skjønne Kunster — skulde levere sande Prydelser for vor Skjønlitteratur. Hvorvidt dette Haab vil blive opfyldt faaer Tiden vise. Imidlertid drister jeg mig til at paastaae, at der i næsten ethvert af Wergelands Arbeider er en saa uophørlig Blanding af umiskjendelig Genialitet og af den aabenbareste Trods imod Formens og Smagens simpleste Fordringer (man læse til Exempel Efterspillet til hans Sinclar), at det ingenlunde kan undre mig, at denne Skyggeside af hans Færd som Forfatter er bleven Gjenstand for Satire. Jeg har derfor ikke, saaledes som Indsenderen, kunnet misbillige de omhandlede Complimenters satiriske Tendents mod Wergeland som Forfatter; og jeg undrager mig ingenlunde fra at tilstaae, at Vittigheden i mange Steder af hiint Product

har moret mig; thi at Vittighed kan bestaae og more endog uden stræng Sandhed, det kan, uagtet Indsenderens modsatte Mening, neppe nægtes. Pirons Epigrammer og Baggesens Polemik mod Oehlenschläger bevise det temmelig klart. — Denne Erklæring vilde imidlertid ikke have fundet Sted, dersom ikke Indsenderen havde tillagt Complimenternes Forfatter den lumske Hensigt at udsprede dem blandt et Publicum, hvor Wergeland var mindre bekjendt, for derved desmere at skade denne. For denne Beskyldning er det min Pligt at frigjøre Complimenternes Forfatter, ved at erklære, at det er mig, som væsentligst har bidraget til at sætte dem i Omløb hersteds. I et Privatbrev fra en af Forfatterens Bekjendte vare de hidsendte. Da jeg fik dem at see, morede de mig, som sagt, og med mig mange Andre, der paa samme Tid lærte dem at kjende, og ligesom jeg ønskede at faae en Afskrivt deraf. For at spare mig selv og Andre Arbeidet ved Afskrivningen, lod jeg nogle Exemplarer trykke — naturligvis ikke til Salg, men som Manuscript og anonymt. Skulde Nogen herved ansee sig fornærmet, kan det i al Fald ikke være Wergeland, som ved den Publicitet, Complimenterne have faaet ved deres Omtale i Journalen, netop faaer saa meget bedre Anledning til at besvare dem, men det maatte være enten Complimenternes Forfatter eller den af hans Bekjendte, der har hidsendt dem, hvis disse — som dog betvivles — havde Noget imod at de bleve bekjendte udenfor Christiania. — Denne min Erklæring maa tillige tjene som Svar paa de i samme Blad [S. 88] indførte, til mig sigtede, *qvasi* rimede Linier, som herved tillige ville blive Publicum noget forstaaeligere.» Welhaven modtog tillige fra Schwach et Brev, trykt i W.s Saml. Skr. I. 144, hvor det bl. A. heder: «Jeg skylder Herr Assessor Dunker, som fra hans Søn havde faaet Bladet, at bevidne, at Trykningen er skeet uden hans Vidende. Han havde udlaant det til en Bekjendt, der atter viste mig det og laante mig det til Afskrivning; da mange Andre, der paa samme Tid saa det, ogsaa ønskede en Kopi deraf, lod jeg Kopierne tage med Sværte i Stedet for med Blæk, og tør forsikre, at Bladet paa denne Maade ikke er kommet til meget større Offentlighed, end det ved skrevne Kopier vilde være kommet.» Endvidere erholdt Welhaven et Vidnesbyrd fra B. Dunker, trykt i W.s Saml. Skr. I. 145, saalydende: «Som Medlem af det norske Studenter-Samfund havde jeg Adgang til dette Selskabs Ugeblade. Jeg tog Afskrift af Herr Welhavens Epigrammer mod Wergeland og sendte disse, aldeles uden Forfatterens Vidende og Vilje, til min Familie i Trondhjem. Det faldt mig ikke ind at tænke paa, at de kunde blive offentliggjorte, — Noget, der visselig heller ikke kunde eller burde formodes. Tvertimod saavel mit som min Faders Ønske og uden vort Vidende ere de, saaledes som Herr Schwachs Erklæring og Brev til Herr Welhaven viser, paa tredie Haand blevne trykte.» Saasnart Henrik Wergeland erfarede Complimenternes Trykning, lod han (ligeledes anonymt) udgive i Throndhjem 4 Bl. «Sifuliner til Studenten Jahn Welhaven med øvrige opbragte Compagnie af poetiske og æsthetiske Bagateller (trykt som Haandskrivt)», indrykkede i «Samfundsbladet» for 5te Maj 1832 en ny Række «Sifulinske Stumper» (jfr. Ringeren 1899, S. 545 ved J. A. Schneider) og udgav i Kristiania «En lumsk Avindsmand trukken frem og skildret efter Naturen i Anden Række Sifuliner til en Student Jahn Welhaven (trykt som Haandskrivt).» I «Den nordenfjeldske Journal», H. 1, S. 179—85 kom et indsendt Forsvar for Welhaven [af B. Dunker?], dateret Chra. 3 Maj 1832, hvortil den første Indsender svarede sst. S. 193—98. «Statsborgeren», II. 4, S. 27—28 (29 April 1832) bragte «Biographiske Noter» [af H. Wergeland] om «Liguen imod Henr. Wergelands og Siful

Sifaddas Digterære», først og fremst om dens «General» Welhaven, hvortil en Inds. sst. S. 64 og paa s. S. en versificeret «Recept paa Esprit de Welhaven, en for aandelig Sundhed anbefalet Composition». Fejden førtes over paa et bredere Grundlag, da Welhaven 9 Juli 1832 udgav:)

Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik ved Aktstykker oplyste. [Motto:] Calumniam sic effugio. Cic. Chra. 1832. 8. 2 Bl., 112 S. (Heri er Aktstykkerne fra Stumpefejden aftrykte S. 86—112. Jfr. Breve fra Henrik Wergeland, S. 86. Skriftet blev anmeldt i det svenske Blad Heimdall 1832, No. 32 og i Kjøbenhavns-Posten s. A. S. 769—71, 781—82, 789—90 og 793—95. H. Wergeland meddelte i Studentersamfundets haandskrevne Blad for 2 Febr. 1833 en „Rhapsodie af et paatænkt Svar til Welhaven", hvoraf Uddrag i A. Løchen's J. S. Welhaven, S. 145—47; en Henvendelse fra ham til Heimdall førte ikke til noget, se Breve fra Henrik Wergeland, S. 101—2, hvorimod han med Chr. Winther som Mellemmand fik optaget et (anonymt) Forsvar i Kjøbenhavns-Posten 1834, S. 512—13 og 515—17, jfr. et Indlæg af „En Normand" i s. Bl. S. 532—33, paa hvilke Artikler Welhaven svarede i s. Bl. S. 643—45 og 647—49 (uddragsvis gjengivet i hans Saml. Skrifter I. 158—70). Jfr. Statsborgeren, H. 8, S. 45—47 [af H. Wergeland] (optrykt i H. Lassen's Wergeland, 2. Udg., S. 306—7). En vidløftig Imødegaaelse af Welhaven's Skrift var [N. Wergeland's] „Retfærdig Bedømmelse af Henrik Wergelands Poesie og Karakteer", som udkom i Kra. 9 Febr. 1833 og recenseredes af R—t. [ɔ: J. E. Rydqvist] i Svenska Litteratur-Föreningens Tidning 1833, Sp. 233—39. Et planlagt Modskrift af Welhaven kom ikke til Udgivelse, se ovenfor S. 332. En senere Kritik af hans Opposition mod Wergeland fremkom i 1840 i H. O. Blom's „Upartisk Betragtning af vor Litteratur", S. 39—43. Jfr. A. O Vinjes Skrifter i Utval V. 586).

Norges Dæmring. Et polemisk Digt. Chra. [14 Novbr.] 1834. 12. 81 S. (Averteret udsolgt 18 Decbr. s. A.). — Anden Udgave. Chra. [18 Januar] 1835. 12. 81 S. (Tilegnelser af W. er trykte i hans Saml. Skrifter I. 250—52: Til J. L. Heiberg, hvortil dennes Svar i H.s Saml. poet. Skrifter IX. 477, til Chr. Winther og til Josephine B.[idoulac]; en Tilegnelse til Kronprins Oscar er meddelt i Landsbladet 1896, No. 6. — En Kommentar til Digtet af D. F. Knudsen er trykt i Fredrikshalds off. høiere almenskoles aarsberetning for 1903—4, S. 51—60; jfr. Henrik Jæger i Dagbl. 1884, No. 399; Rosenkrantz Johnsen i Chra. Intellig. 1884, No. 315. Udtalelser af A. M. Schweigaard findes i et Brev fra ham fra Paris 24 Decbr. 1834, trykt hos L. M. B. Aubert: Schweigaards Barndom og Ungdom, S. 157—58).

«Norges Dæmring» averteredes første Gang i Aviserne den 14 Novbr. 1834 og efterfulgtes hurtig af en voldsom literær Fejde — den saakaldte «Dæmringsstrid»; om Welhavens personlige Skildring under denne se ovfr. S. 333—37. En Uges Tid efter Bogens Udgivelse kom de første Forbud i Pressen paa den Storm, den havde vakt i Sindene; i Statsborgeren, H. 14, S. 120 meddeltes først et halvt Dusin Epigrammer om «Forfatteren af «Norges Dæmrings» Flytning» [af H. Wergeland] og sst. S. 135—36 nok et halvt Dusin epigrammatiske «Bemærkninger» ang. Digtet [af Wergeland]. I Morgenbladet aabnedes Fejden med Annoncer om Salgstilbud, dels mod Avertissementets Kostende (No. 327), dels til en forhøjet Pris af 1 Spd. (No. 331); derefter fulgte et «Indsendt» i No. 332 saalydende: «Indsenderen anseer det for en Pligt ikke mindre mod Medborgere og Fædreneland end mod Forfatteren, at henlede

Publicums Opmærksomhed paa det nylig udkomne Digt «Norges Dæmring» af Jo. S. Welhaven. Overbeviist om, at ingen Fordomsfri utilfredsstillet vil have læst denne Bog, der fuldkommen fyldestgjør de Forventninger, man har gjort sig om den unge Digter, vover man herved at anbefale Digtet til det læsende Publicum. Det er et Ord i rette Tid, der kan være godt for Enhver af os at høre. I det Indsenderen herved bevidner Hr. Welhaven sin Høiagtelse og sin Beundring af hans Talenter, siger han ham tillige oprigtig Tak for en af de gladeste Timer i sit Liv.» En ganske anden Tone var det, som lød i det indsendte Vers, der havde faaet Plads lige under dette Inserat, — Verset «Til Norges første Søn, til Digtekunstens Perle!!!», som ender med en Opfordring til at drage bort fra «Nor» til Digterens sande Hjem; «thi Dana Skjalden lønner». I Bladets No. 333 dømmer en ny Indsender Digtet at være «under enhver Penges Værd»; «og det kan», siger han, «langtfra forhøje Vurderingen, at man veed, at Forfatteren har anspændt sig i et Par Aar for at frembringe en Slump Sonnetter, der Intet besidde af hvad der characteriserer et Digt». Efter at have erklæret det Hele for en Samling af «deels Uforskammethedens Forargeligheder deels den aandige Magtesløsheds Usselheder» konkluderer Inds. med disse Ord om Forf.: «Værre for ham, end Skammen af en saa jammerlig Debut, maa da den Uvillie være, som han har paadraget sig og fortjener for sine Uforskammetheder, der ikke engang har Vid at undskylde sig med; og netop den rundelige Afsætning, hvorom de sidste Falbydere ymte, maa sætte Grændsen for flere Udskejelser af et hensynsløst Sind og af en dagligdags Aand, der morer høit et Par Sløvpander med at lege en *Lamartine en detail*». I No. 337 fulgte to Indlæg, et paa Prosa og et paa Vers, til Forsvar for W.; den ene Inds. ytrer: «Det er et slemt Tidens Tegn, at det første Skrift af nogen Betydenhed, den nyere Poesies første Debut i vort, paa literaire Producter fuldkommen sterile Land, ikke kan fremlokke nogen alvorlig Kritik, men derimod forfølges af en heel Deel kaade, hensigtsløse Angreb, mere mod Forf.s Person end mod Skriftet selv.» I No. 339 kom derefter den første virkelig literære Recensjon af Digtet, en Gjennemgaaelse paa 4 Spalter af dets Indhold med Billigelse af dets Synsmaader og Fremhævelse af dets æsthetiske Værd. Men allerede i No. 341 fortsattes Angrebene ved følgende Bekjendtgjørelse: «At *Janus Vanus vel Danus vel Haveniencis* er tilkjendt den udsatte Præmie for det styggeste Niddigt imod Norge og Alt, hvad Norsk hedder, bekjendtgjøres herved. *Societatis pro Danomania propaganda Administratio — in vicem Vallis Brevis* [lille Dahl, Forlæggeren Johan D.] *Mons Longus* [Langberg].» Og samme Dag, 7 Decbr., offentliggjordes i Statsborgeren, II. 14, S. 149—51 en «Trommevise til Dæmringens Forfatter» og tre Epigrammer over Digtet, som fortsattes den følgende Uge sst. S. 166—70 med en «Gigevise til Dæmringens Forfatter» og en ny Række Epigrammer [alt af H. Wergeland]. Imidlertid havde en Indsender i Morgbl. No. 342 leveret et længere kraftigt Forsvar for Bogen [nu optrykt i H. Lassen's H. Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 317—18], hvori det bl. A. heder: «Sandelig, Hr. Welhaven er ikke den Eneste, der dybt har følt den nærværende Slægts Aandsslaphed, ikke den Eneste, hvem Raahedens og Kaadhedens om sig gribende Travlhed og Herredømme over Opinionen har oprørt; men han er den Eneste der har vovet at kaste Handsken, den Eneste, der har vovet med Kraft og Djærvhed og uden formildende Talemaader at nævne al vor Elendighed ved sit rette Navn og udæske den til Kamp. Og derfor fortjener han Tak af enhver Normand, der har følt og føler Tidens Nød.

Tak, der ei viser sig i tomme Ord, men i Handling.» Morgbl. No. 343 bragte tyve Sonnetter [af Johan Jørgen Broch] under Titelen «Fragment af «Norges Skumring», et politisk Digt i welhavenske Riim», No. 348 et længere versificeret Inserat [af H. A. Bjerregaard?] «Til Forfatteren af Norges Dæmring», No. 351 en Imødegaaelse paa 6 Spalter af Recensjonen i No. 339, jfr. Epigrammerne «Herrens Sygebulletins» rettede mod Johan Dahl [af H. Wergeland] i No. 358; i No. 361 hævdede A. Stenersen i en 5 Spalters Artikel «Til de Norske Klopfægtere i Skumringen!», særlig rettet mod Broch's Sonnetter, Norskheden i Welhavens Digt, hvortil Bemærkninger [af J. J. Broch?] i No. 362. I Morgbl. 1835, No. 2 blev Digtet, «dette usle Skandskrift», udførlig kritiseret paa 5 Spalter (et Uddrag heraf er trykt i Lassen's H. Wergeland, 2. Udg., S. 319), jfr. Tilslutning til denne Kritik i «Af et Brev til en Normand i Danmark, skrevet fra en Provindsbye i Norge den 12te Januar» i No. 24, hvortil knytter sig en Bekjendtgjørelse fra Johan Dahl i No. 25. I Anledning af, at Kritikeren i No. 2 bl. A. havde udtalt: «Den, der paa saadan Maade som Welhaven kan haane og spotte sit Fædreland, er ikke bedre end en Modermorder, der fortjener den haardeste Straf: den anseer jeg visselig for en «Forbryder mod Stat og Menneskehed». En Stat kan ikke være tjent med en saadan «Æretyv» blandt sine Borgere,» — meddeltes i No. 14, at «Student Johan Welhaven har beskikkelsesviis erklæret Morgenbladets Udgiver, at han agter for Domstolene at drage til Ansvar Forfatteren af den Recension over Dæmringen, som er indført i Morgenbladet No. 2, og derfor forlangt hans Navn opgivet»; jfr. herom et Indsendt i No. 17, hvortil et nyt Indsendt i No. 23, Bemærkninger af Welhaven i dennes Artikel i No. 36, Inds. i Statsborgeren, H. 15, S. 43—45. W. skal have ansøgt om *beneficium processus gratuiti* for sit Søgsmaal, men har antagelig faaet Afslag herpaa (i Regjeringsprotokollerne har intet derom kunnet findes), jfr. Statsborg. H. 16, S. 212—13; Søgsmaalet er da rimeligvis frafaldt. Den 10 Januar 1835 udkom det første særskilte Skrift, som foranledigedes af Striden, «En norsk Borgers Stemme i Anledning af den welhavenske «Norges Dæmring» m. m.» [af Chr. C. H. Bruun], hvoraf 2. Opl. udkom 18 Jan. s. A., nu i Uddrag optrykt i H. Lassen's H. Wergeland, 2. Udg., S. 325—35; jfr. om dette Skrift Morgbl. 1835, No. 23, Chra. Intellig. s. A. No. 13 og 16, Bekjendtgjørelse fra Henr. Wergeland i Morgbl. No. 22, hvortil Welhaven svarede med følgende Bekjendtgjørelse i No. 24: «Den Række af Opdigtelser, hvormed Henrik Wergeland i længere Tid har søgt at mystificere mit yderst løselige Forhold til hans Person, har i Morgenbladet No. 22 faaet en liden Tilvæxt. Wergeland fortæller, at han «mundtlig temmelig udførligt og tydeligt» har sagt mig sin Mening om mit «Arbeide», og jeg lader nu Læseren afgjøre, paa hvilken af følgende Begivenheder dette kan passe. En Middagsstund, jeg troer i December, hørte jeg, paa en Restauration, Wergelands Røst fra et af Bordene bag min Stol; han udbragte just min Skaal med det Ønske, at det snart maatte «dæmre i Dæmrings-Skaldens Forstand» og tilføiede denne uskyldige Bemærkning: «Vinen her flyder let som Sonetter, men er ogsaa kold som disse.» Under dette forholdt jeg mig aldeles rolig ved min Mad. Jeg havde et Par Uger tidligere et langt morsommere Sammentræf med dette Menneske; han trængte sig nemlig en Morgen, efter en Nattesvir, ind i mit Værelse og gjorde et Par ufuldkomne Forsøg paa at frembringe artikulerede Toner — jeg havde idetmindste ondt ved at opfatte deres Mening. Denne Scene varede kun et Par Sekunder, og om det dennegang var Wergelands egen Skyld at han ikke var «tydelig», kan det maaskee

tilskrives mig, at han ikke blev desto «udførligere», eftersom jeg «tillod» m
ham ud. Jeg finder det ikke usandsynligt, at Wergeland har Lyst til at bena
heden af, hvad jeg her har fortalt, og vil derfor minde ham om, hvad han sel
har Møie med at huske, at begge disse Scener foregik i Fleres Nærværelse,
de endnu maae være i frisk Erindring. Wergelands og hans «Venners»
Norges Dæmring er iøvrigt just saadan som jeg vil have den fra denne Kar
ved er da intet Videre at bemærke.» En afvigende, mere detaljeret Beretnin
sidste her omtalte Sammenstød er givet [af H. Wergeland] i en Tilskrift
kjendtgjørelse i No. 30 «Henrik Wergelands Bagvaskere», hvortil Inds. i Chr
No. 37; jfr. Den vestlandske Tidende 1834—35, S. 273—74. Imidlertid
ny Indsender i Morgbl. No. 12 og 13 leveret en Kritik paa 7 Spalter a
Dæmring», jfr. Bemærkninger af Red. i No. 13 og af en Inds. i No. 16, h
første Inds. i No. 25 med Svar af den anden Inds. i No. 34; et Modlæg ti
i No. 12 og 13 kom ogsaa i Chra. Intellig. No. 15 og 16. Den 23 Jan. s.
«Et Par Ord om Norges Dæmring og Welhavens polemiske Digtekunst» [af
Heltberg], jfr. F. R. i Chra. Intellig. No. 23. «Et Ord med i Laget» ga
welhavensk Inds. i Chra. Intell. No. 24, og fra samme Haand kom i s. B
«Skoborstertroppens Hymne til den æsthetiske Trinitet», hvortil Vers af C
i No. 26. Et Sideangreb, først og fremst rettet mod Johan Dahl, var [H. We
Farce «Papegøien», som udkom 5 Febr. s. A., og hvor Welhaven var fremsti
Navn af «Polemikkel Poetikkel»; jfr. hertil Wergeland's «Commentær til P
udkommen 11 Maj s. A., særlig om Welhaven S. 12—16. I Morgbl. No
rykkede Welhaven sin Erklæring «Til Venner og Fjender» (optr. i hans Sam
I. 256—59), hvortil «Apostrofe til Hr. Welhaven» i No. 41 og indsendte
[af H. Wergeland] i No. 48, jfr. No. 232; da Welhaven i sin Erklæring havd
stillet sit Digt med Tegnér's «Svea», udkom allerede 25 Febr. s. A. «Svea
af E. Tegnér, som et Modstykke til Skrivtet «Norges Dæmring», oversat af
son. I Morgbl. No. 47 og 48 gjennemgik en Inds. W.s Digt paa 7 Spalt
mod A. Stenersen's Artikel i 1834, No. 361; et Svar «For «Norges Dæmrin
5 1/2 Spalte i Morgbl. No. 77 Till. (optrykt i Uddrag i H. Lassen's H. W
2. Udg., S. 323—25), jfr. Inds. fra dette Stykkes Forf. i Chra. Intellig. No.
Bemærkninger af Red. i Morgbl. No. 79 og af en ny Inds. i Chra. Intel
med Svar af den første Inds. i s. Bl. No. 69. Et Indlæg i Striden var «Tid
et Leilighedsdigt» af Herman Foss, som udkom 9 Marts 1835, og hvor «Nor
ring» omtales S. 60—61, jfr. Anm. i Morgbl. No. 89 samt No. 110 og 1
Intellig. s. A. No. 89, hvortil Morgbl. No. 109. Private Udtalelser af H. W
om Striden paa dette Tidspunkt findes i et Brev af 25 Marts 1835 til den sven
Ridderstad, trykt i Breve fra Henrik Wergeland, S. 105—6. Den 30 Marts s.
«Forsvar for det norske Folk og udførlig Kritik over det berygtede Skrift Norges
[af N. Wergeland], jfr. Bekjendtgjørelse i Morgbl. s. A. No. 119 og Indsendt
ang. Opbrænding af «Norges Dæmring» 17 Maj). Til Dæmringsstriden
inds. Strøtanker efter Tidernes Leiligheds i Chra. Intellig. 1835, No. 76,
93; i den første af disse Artikler omtales bl. A. og erklæres for falskt det
«Norges Kronprinds sagdes at have bevidnet den Mand sin Tilfredshed, so
Niddigt har opvakt i en saa høi Grad det norske Folks Harme og Forbitre

test mod «Strøtankerne» i s. Bl. No. 80 fra Forf. af Indlægget i Morgbl. No. 77 Till., hvortil Bemærkninger af «en Neutral» i Chra. Intell. No. 83; jfr. ogsaa s. Bl. No. 97 og Statsborgeren, H. 15, S. 156—58. Se videre «For Norges Dæmring» i Den vestlandske Tid. 1834—35, S. 343—44. I N. Wergeland's «Forsvar for det norske Folk» havde Forf. paa S. 78 fremkastet følgende Forslag ang. «Norges Dæmring»: «Føle I det nu med mig, Landsmænd, at i den Beskjæmmelse, vort hele Borgersamfund lider ved denne Bog, fornærmes enhver norsk Mand, saa lad det være et Ord mellem os, at enhver, som har sit Fædrenelands Hæder og sin egen Ære kjær, kaster sit Exemplar af denne anden Rævbælg paa Ilden. Og er det muligt, og finder det Bifald, saa lad det skee med almeen Samdrægtighed, paa een Dag, paa næstkommende Maidag!» I Statsborgeren, H. 16, S. 44 berettes derefter om 17de-Maj-Festen i Gjerdrum paa Romerike, hvor Georg Krogh holdt Festtalen: «Da det lakkede mod Aften, blev et Baal antændt, paa hvilket det berygtede Skrift «Norges Dæmring» blev opbrændt med Ønsket om, at saaledes som Frihedsbaalets Flammer nu fortære dette Skandskrift paa Nationen, saaledes maatte den 17de Mais denne Sandhedens, Frihedens, Samdrægtighedens og Oplysningens herlige Aand tilintetgjøre hine Løgnens, Unorskhedens, Tvedragtens og Usselhedens mørke Aand, som dette Skrift stræber at udbrede.» Og s. St. S. 49—50 berettes fra Fenstad (Annex til Nes paa Romerike) om Fejringen af 17 Maj: «Efter at man havde tilbragt Aftenen med Dands og andre Fornøielser, lod man antænde et Baal, hvorpaa bleve kastede de faae Exemplarer af «Norges Dæmring», som fandtes i Forsamlingen (i Tallet 3), med de Ord [af Ole Walstad?]: «Saavist som Ildens Lue fortærer disse Blade, saavist vil Forfatteren til Belønning for dette Arbeide høste Nationens dybeste Foragt.» Derefter bleve udtalte [af O. Walstad?] følgende Ord: »Enhver Fædrelandssindet, der har læst Skriftet «Forsvar for det norske Folk og udførlig Kritik over det berygtede Skrift Norges Dæmring», er vist enig med mig deri, at det norske Folk er denne Mand takskyldig, og for at vise ham vor Erkjendtlighed ville vi udtømme hans Skaal med det Ønske, at denne store aandelige Kjæmpe maatte længe leve i Velgaaenhed og indtil det sidste Aandedræt beholde sin aandelige Kraft og benytte den til Borgersamfundets Bedste,» hvorpaa den dertilhørende Skaal blev tømt.» Fejden stilnede nu af i nogle Maaneder, jfr. A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, S. 168 og Den vestlandske Tidende 1835—36, S. 25—26. Et mere rent personligt Angreb paa Welhaven indeholdes i et Digt «Om Herr Jan udi Ravnekrog, hans æsthetiske Sæder og selskabelige Fortjenester» i Chra. Intellig. 1835, No. 188. I Danmark var Digtet blevet anmeldt allerede i Febr. 1835 [af H. C. Ørsted] i Maanedsskrift for Litteratur, B. 13, S. 164—76, jfr. Chra. Intell. s. A. No. 86 og A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, S. 163--65; en «Anticritik» af *n*. [ↄ: J. R. Reiersen] fulgte i Maj s. A. i det danske Maanedsskrift Dannora, S. 7—10, jfr. Den vestlandske Tid. 1835—36, S. 5 og Chr.sandspst. 1840, No. 32; videre blev Digtet i Oktbr. s. A. anm. af ω α. [ↄ: Orla Lehmann] i Dansk Literatur-Tidende for Aaret 1835, S. 309—324; jfr. Kjøbenhavns-Posten s. A. S. 812, hvortil Statsborgeren, II. 17, S. 25 og 95. Striden gjenoptoges her hjemme i Novbr. 1835 med «En Tylvt med et Følgebrev til J. S. Welhaven» i Morgbl. No. 320, jfr. s. Bl. No. 332, 339 og 343. I Fortalen, S. VI, til sin «Oversættelse af Excursions in New South-Wales etc. by Lieut. Breton» (Bergen 1835) havde Provst Nils Hertzberg indflettet disse Ord i Anledning af «Dæmringens rimede urimelige Polemik»: «O, Yngling! jeg kjendte din Fader,

omgikkes ham ei sjelden, hørte ham ofte som begavet Prædikant, agtede ham høit for hans velsignede Omhue for de ynkværdige saakaldte Spedalske i St. Jørgens Hospital; jeg tør sige her, «salige ere de Døde, som døe i Herren, — deres Gjerninger følge med dem.» Gud skee Lov, han oplevede ikke din «Dæmring»! O, havde kun Ingen offentligen rørt ved den, da havde den hensovet, som flere slige exalterede Aandsfostre; og Du havde ikke troet Dig en Martyr for en indbildt Sandhed, det du nu formener dig at være, og bliver nu neppe ædru af Bersærker-Rusen. Slig Opbrusen af Ynglingens Blod er ei at undres over; men at den sande Nordmand Foss vil sætte Dæmringen i sin Bogreol er at undres over. — Dog, maaskee det skeer efter hiint [Holbergs Ord i «Peder Paars»]: «en Bog til Kræmmerhuus er henlagt paa vor Hylde»!» Welhaven svarede i Morgbl. 1835, No. 338 med sit Digt «Til Provst Niels Hertzberg», jfr. hertil s. Bl. No. 339 og 346, Chra. Intellig. s. A. No. 290 samt Erklæring af Nils Hertzberg i Morgbl. 1836, No. 93; se endvidere om dette W.s Digt Morgbl. 1893, No. 164 af N. Hertzberg, hvortil Henr. Jæger i No. 169. Striden afsluttedes med to særskilte Piecer i 1836: den 19 Febr. udkom «Motiveret Protest imod Skriftet «Forsvar for det norske Folk»» [af A. Stenersen], og 10 April udgav N. Wergeland (anonymt) «Tillæg til Forsvar for det norske Folk osv., eller Forsvar paa Motiveret Protest imod Forsvaret for det norske Folk». Som en prosaisk Udgave af «Norges Dæmring» opfattedes Advokat H. Chr. Petersen's «Defensions-Skrift for Statsminister Løvenskiold i den mod ham anlagte Rigsretssag» (Septbr. 1836), jfr. de herved fremkaldte Betragtninger i Morgbl. 1836, No. 275. Til Petersen's Skrift sluttede sig en Artikel af Th. Overskou i det danske Blad «Søndagen» 13 Novbr. 1836: «Partierne i Norge og den Constitutionelle», kritiseret i Morgbl. s. A. No. 333; da denne Morgbl.s Kritik var blevet optrykt med Anerkjendelse i «Sjette Aftonbladet» 2 Decbr. s. A., indsendte Welhaven til dette Blad en Redegjørelse for sin æsthetiske og nationale Polemik, som dog ikke blev optaget i Bladet, men som han brugte til Grundlag for den 3dje af sine Artikler «Om norske Presse-Anliggender» i Den Const. 1838, og som nu er trykt i «Ur dagens krönika» IV. (Sth. 1884), H. 1, S. 83—89. En yderligere Fortsættelse af Striden bragte den Polemik, som knyttede sig til Welhavens nævnte Artikelrække «Om norske Presse-Anliggender» (se nedenfor); et Tilbageblik kom i 1839 i Wollert Konow's Breve, S. 157—59, jfr. S. 145, og en, trods sin Titel bestemt partisk, Bedømmelse af den hele Strid kom i 1840 i H. Ø. Blom's «Upartisk Betragtning af vor Litteratur», S. 43—53. — En Samling af de ved «Norges Dæmring» fremkaldte Stridsskrifter og Avisindlæg, foretaget af C. N. Schwach, findes nu i et Bind paa Universitets-Bibliotheket. Jfr. Yngvar Nielsen, Norges Historie efter 1814, III. 272—306.

Digte. Chra. 1839 [ɔ: 22 Decbr. 1838]. 12. 2 Bl., 308 S. — Digte udkomne 1839. Anden Udgave. Chra. 1855 [ɔ: Decbr. 1854]. 16. 1 Bl., VI S., 308 S. (Af disse Digte fremkom ingen Recension i den samtidige periodiske Presse; kun henledes Opmærksomheden paa dem ved nogle Ord i Kjøbenhavnsposten 1839, S. 319—20, jfr. S. 322—23; se ogsaa s. Bl. S. 707 om Digtenes Afsætning i Danmark. Et længere Digt af S—., „I Anledning af Welhavens nylig udkomne Digtsamling", blev trykt i Den Constitutionelle 1839, No. 28, hvortil Digtet „Taarer over Taarer" i Morgbl. s. A. No. 52. Se videre en Strejfbemærkning i en Artikel rettet mod P. J. Collett i Morgbl. 1839, No. 63. Om nogle af de halvt polemiske Digte jfr. Bemærkning af J. C. Lous i Morgbl. 1839, No. 8 Till., Note, samt Skill.-Mag.

1891, S. 370—71 og 402—4 („Welhavens antike Digte") af Henrik Jæger. Om Digtet „Paa Kirkegaarden" se Morgbl. 1899, Extrano. 50 af Hjalmar Christensen og Aftpst. f. A. No 865 og 870 af Gerhard Gran. Imidlertid blev Digtsamlingen i sin Helhed bedømt i H. D. Blom's „Upartisk Betragtning af vor Litteratur", S. 53—59, som udkom i Begyndelsen af 1840, og da denne Bedømmelse nu ikke er meget tilgjængelig, aftrykkes den her:)

»Ligesaa forfeilet som Norges Dæmring er i sin hele Tilværelse, ligesaa døde og magtesløse ere Welhavens Bestræbelser i hans volumineuse Samling af lyriske Digte. Disse Producter ere et mærkeligt Exempel paa hvor vidt Dilettanternes Udskeielse kan gaae, naar deres og Publikums saakaldte Smag ikke har den videnskabelige Critik at støtte sig til. Hvad Welhaven skrev, førend han begyndte at spille Geni, var altid naturligt og livfuldt. Det havde vel intet originalt Præg, men det overfladiske i Stoffet blev bødet paa ved lette og smukke Vers. Det hørte til den Art af Dilettantarbeider, der ikke har nogen national Værdi, og som derfor kommer og forsvinder med enhver Tid, men som dog er gavnlig for saavidt som den danner et Medium, gjennem hvilket Manges Sands først kan komme til den egentlige Poesie. Men efterat Reformationsideerne have besat ham, og han følgelig er traadt ud af de beskedne Dilettanters agtværdige Classe, har han sandsynligviis generet sig for at fortsætte den ubetydelige Virksomhed, som Naturen allene har givet ham Evner til. Den Betydning, som hans Poesie i Virkeligheden ikke havde, maatte altsaa affecteres, og Resultatet er her, som i alle saadanne Tilfælde, blevet, at hans Producter ikke allene ere blevne uden Spor af poetisk Betydning, men ofte endog uden sund Sands. Conseqventsen af hans daarlige Forsøg paa at udelukke det Subjective af Poesien, i hans Angreb paa Wergeland, har bragt ham i den øiensynligste Forlegenhed med hans egne Frembringelser. Sin egen Subjectivitet turde han ikke stille tilskue, eftersom dens Ubetydelighed vilde blive aldeles haandgribelig; han maatte derfor tage sin Tilflugt til en Objectivitet, som han endvidere ikke vovede at anvende, uden hvor den er aldeles forfeilet, nemlig i den lyriske Poesie. Udenfor den lyriske Poesie har han ikke vovet sig, af den simple Grund, at det Eneste han nu har tilfælles med en Digter, er den mechaniske Færdighed i at skrive Vers, som i og for sig ingen Betydning har. Hvor han altsaa ikke kunde lade Rimene klingre Læserne om Ørene, der vilde hans Producter ikke engang faae Skin af Poesie. Saaledes formelig udelukket fra Poesien ved sin egen daarlige Fremgangsmaade, har han taget sin Tilflugt til et Surrogat, hvori Affectation og Efterabelse ere de eneste Ingredientser. Til Mønster har han valgt Heine, uagtet han ligesaa lidt har forstaaet Heine, som han har forstaaet nogen anden Digter. Heine er et Exempel paa, at Skepticismen, skjønt den i Almindelighed er Middelmaadighedens Kjendemærke, undertiden ved at forene sig med overordentlig Vittighed, som hos Voltaire, eller med overordentlig Phantasie og Følelse, som hos Heine, vælger Geniet til sin Repræsentant. Ved at vælge en Tydsker, og saaledes lade Følelsen komme med i Spillet, har Skepticismen gjort et stort Skridt fremad, det vil sige, mod sin Undergang; thi derved fører den overalt med sig Erkjendelsen af sin egen Utilstrækkelighed. Dette aabenbarer sig tydeligt hos Heine. Netop hvor han allerstærkest opponerer mod Religion, Verden og Alt, der føler han selv allerstærkest sin egen Vildfarelse, og bukker under derfor. Hans Indre er ligesaa sønderrevet, som Tydskland er af politiske Ulykker og religiøse Grublerier, og han er derfor en ypperlig Repræ-

sentant for Tidens vrange Side. Da hans overordentlige Phantasie og Følelse aldrig lade ham have Ro, er hans hele Virksomhed en evig Higen efter Ligevægt, der aldrig lykkes, men som maa opvække hos os den samme Medlidenhed, som overalt, hvor store Evner gaae tilgrnnde. Betragter man ham anderledes, kan man ingen Deeltagelse føle for ham, men man kan naturligviis desuagtet blindt hen følge Strømmen. Dette er Tilfældet med hans Efterabere, som netop ved at efterabe ham bevise, at de aldrig have fattet det Rørende hos ham; thi for at fatte dette, maa man føle, at han gaaer tilgrunde i Kampen, og føler man dette, saa kan man ikke selv indlade sig paa Noget, som man veed er frugtesløst. Ikke desto mindre har han, som andre Genier, faaet en anseelig Flok af Efterabere, der ligesom han, virkelig gaae tilgrunde, dog ikke af Mangel paa Ligevægt mellem Sjæleevnerne, men af total Evneløshed. Til disse hører Welhaven, der vist indbilder sig at han kjæmper en mærkelig Kamp, fordi han seer Heine gjøre det. Da han imidlertid, allene paa Grund af vore udvortes Forholde, ikke kan have den samme Anledning som Heine, til at stille os et sønderrevet Indre tilskue, saa er han yderlig generet over sine Qvaler. Den dybe melancholske Grundtone, der er indpræget i Alt, hvad Heines rastløse Phantasie har foregjøglet ham, er hos Welhaven parodieret til den meest upoetiske og væmmelige Livslede. Den eneste Kamp, Welhaven har kunnet gribe til, er det Poetiskes Kamp med det Prosaiske, eller snarere Poeternes Kamp med Hverdagslivet; men han har heri gjort et saare uheldigt Valg, fordi denne Kamp er i og for sig aldeles upoetisk. Da Poesien er Livets høieste Element, saa kan den ikke danne nogen Modsætning til, men Potens af Livet, og derfor bliver aldrig Nogen Digter, førend han har lært at associere sig med Livet udenom sig. Qvasipoeterne derimod komme sjelden længer end til saadan Kamp, og den er derfor det stadige Omqvæd til deres Viser; aldrig har nogen sand Digter slaaet paa den Streng, uden enten med Humor, som Ewald, Wessel og Baggesen, eller som Vehikel for en lysere og glædeligere Livsanskuelse, som Øhlenschlæger f. Ex. i Morgenvandring og andre af hans Digte. Denne Kamp altsaa, der er Qvasipoeternes kjæreste Stof, er det Welhaven bukker under for, og han har søgt at gjøre det saa meget *à la* Heine som muligt, ved at efterligne hans Maneer. Heine symboliserer gjerne sine Anskuelser, f. Ex. i Naturgjenstande og Fortællinger, men naturligviis er det det Subjective, som han afpræger i dem, der er Hovedsagen. Welhaven har derfor været meget omhyggelig efter at finde Modsætninger i Naturen, men da han ingen Anskuelse har, der i mindste Maade adskiller ham fra Hoben, saa stiller han dem blot lige overfor hverandre, og lader Enhver lægge det Poetiske i dem efter Behag. Som Exempler kan anføres: Vildt og Tamt, Druer og Berberisser, Havet og Kilden, Nattergal og Papagøi, af hvilke Digte det sidste, hvor trivielt det end er, er det Eneste, hvori der er Spor af lyrisk Colorit. Ligeledes er det fat med de Digte, hvori der er et episk Element; Fortællingerne i sig selv have intet Værd, og Stemning findes ikke i dem. De eneste af hans fortællende Digte, hvori der findes Spor til Stemning, er, saavidt jeg veed, det første af Børnelegene og Lodsen, begge, ligesom Nattergal og Papegøi, fra hans tidligere Periode. I de tre Fjerdedele af hans Digte synke virkelig hans pyntelige Vers sammen til en Dynge, der hverken har Begyndelse eller Ende; de eneste Digte, der kunne holde sig i Veiret, ere Leilighedsdigtene, thi i dem klynge Versene sig til Leiligheden, ligesom Bønner til en Stang. — — — —

Betragter man nu med eet Overblik Welhavens Virksomhed fra hans første Fremtræden indtil Datum, da ser man, at han har alle Kjendemærker paa en Fusker. Det væsentligste Kjendemærke paa en Fusker er, at han, formedelst Uduelighed til at virke udenfor den Begrændsning, som saavel Poesien selv, som alle dens Underarter maa have, for ikke at opløses til et Intet, seer sig nødt til at blande alle Grændser sammen, for at kunne give sine Arbeider mindste Skin af Poesie. Derved blive Arbeiderne aldeles chaotiske, og netop derved blænde de Ukyndigheden, som gjerne i det Chaotiske seer det Overordentlige, det Originale, i det logisk Rigtige derimod det Trivielle. Poesiens Grændser har Welhaven overtraadt ved at sætte den i Opposition med dens Udspring, Folket; Critikens Grændser har han overtraadt ved at ophæve dens Princip, Nationaliteten; den lyriske Poesies Grændser har han overtraadt ved at udelukke dens Betingelse, det Subjective. I sin Critik og i Norges Dæmring er han ligesaa ynkelig subjectiv, som han i sine saakaldte Digte er ynkelig objectiv. Den Harpe, som efter Sigende Huldren har rakt ham, er ikke andet end en Spilledaase, som kun kan fornøie Børn, og som Poet er han ikke værdig at skjære Penne for Henrik Wergeland, hvem han har hævet sig saa høit over.»

Antydninger til et forbedret Psalmeverk for den norske Kirke. Chra. [15 Febr.] 1840. 8. 62 S. (Dette Skrift blev allerede før Udgivelsen gjennem Stiftsprovst Edv. Munch indsendt til Kirkedepartementet, og efter Munchs Forslag, med Tilslutning af Biskop Chr. Sørensen, blev det ved kgl. Res. af 26 Marts 1840 bestemt, at der for offentlig Regning skulde indkjøbes omkr. 1000 Expl. til gratis Uddeling til Gejstligheden, Skolelærerseminarierne og en Del Kommuner, se Dept.-Tidende 1840, S. 265—67. Den første offentlige Kritik, Skriftet mødte, var fire Epigrammer, „Welhavens Psalmebearbeidelse", i Morgbl. 1840, No. 76. Derefter blev det anmeldt i Den Const. 1840, No. 86 og 87 og kritiseret af W. A. Wexels i s. Bl. No. 93 og 94, hvortil Welhaven svarede i No. 101, 103 og 106; videre anm. af Lyder Sagen i Bergens Stiftstid. 1840, No. 14; i Morgbl. s. A. No. 108; af C. J. Sandberg i s. Bl. No. 160, 163 Till. og 165 Till.; af L. C. Arup i s. Bl. 1841, No. 17 Till., jfr. No 32; „Om Psalme-Sagen" af Andr. Stenersen i Den Const. 1841, No. 48, 51—54, 57, 58 og 60, hvortil Svar af Sandberg og Wexels i No. 85, jfr. ogsaa No. 86 og 88, hvortil atter Stenersen i No. 100 og 101; et særskilt udgivet Svar til Stenersen er Arup's Sendebrev „Om den christelige Psalmesang", Chra. 1841).

Nyere Digte. Chra. 1845 [ɔ: 22 Novbr. 1844]. 8. VII S., 240 S. (Jfr. Breve fra og til H. Chr. Ørsted, II. 276. Disse Digte blev anmeldte af Rolf Olsen i Literaturtidende 1845, S. 177—212; [af A. Munch] i Den Constitutionelle 1844, No. 355 og 357; af Bernhard („Nogle critiske Anmærkninger") i Berg. Stiftstid. 1845, No. 13, 14 og 15); i Nord. Literatur-Tid. (Kbh. 1846), Sp. 28—29). Anm. i Den Const. hidsættes her i sin Helhed i Lighed med andre saadanne literaturhistoriske Aktstykker, som ved betydningsfulde Lejligheder har faaet Plads i dette Værk:

«Der er allerede hengaaet flere Uger siden at denne mærkværdige Bog kom ud; næsten en Maaned har den været i Publicums Hænder; og desuagtet, naar undtages et Par mere velmeente end forstandige Correspondentartikler i Provindsblade, har der hidtil intet Bogstav været at see om den offentligt. Den Fremmede, der var ubekjendt med vore ganske særegne Forholde, og blot dømte efter hvad ved lignende Anledning pleier at skee paa Steder, hvor det literære Væsen er behørigt udviklet og

fastnet, vilde vistnok, ved at bemærke de offentlige Hoved-Organers Taushed i denne Sag, enten slutte, at Bogen ingen Omtale befandtes værd, eller, hvis egen Gjennemlæsning havde overbeviist ham om at dette nu mindst af Alt kunde være Grunden, da udføres paa Gisningernes vildsomme Mark. Han kunde maaskee endog tilsidst komme til den dristige Hypothese, at en saadan Digtsamlings Publication her var noget altfor Dagligdags til offentlig at noteres. Og hermed vilde han i Sandhed have sagt os den bitreste, den meest fortjente Spot. Her sidde vi i vor Afkrog, og lægge Hænderne i Skjødet, og see op mod vor taagefulde Himmel, og klage over aandelig Nød, over Literaturens Fattigdom, over Mangel paa gediegne Toner mellem vore Fjelde. Da falder der med Eet en kostelig Aandens Gave ned imellem os, en paa vor svaiende, tynde, vildskudte Literaturstamme mod al Forventning fuldmodnet Frugt, og vi lade den ligge, eller tage den kun ganske gelassen op, betragte den lidt, lægge den saa hen og sige — «Det var nu det, hvad saa meer?» O norske Indolence! — Dog, saa galt er det maaskee ikke fat heller. Et Digterværk saa værdifuldt og saa nationalt som det foreliggende, kan ikke forfeile sin Virkning paa Landsmænd, om end Barken det skal gjennembryde er nok saa haard, Indifferentismen paa den ene Side, Fordommene paa den anden nok saa store. Toner, som de der udgaae fra disse Sange, maa finde Vei til Hjerte og Aand, nu eller siden, naar kun det rette Ord til deres Opfattelse er givet. Det er maaskee ikke formeget sagt, at disse Digte maa hæve sit Publicum op til sig; deres Formfuldendthed, deres Tankestringents, deres hele classiske Præg fordrer hos Modtageren en Grad af æsthetisk Dannelse, som her endnu ikke almindelig har gjennemaandet Massen, der for lettere Kjøb kan holde sig til Døgnpoesiens broget henkastede Farveklatter. Medens saaledes Stemningerne om og Indtrykket af Welhavens «Nyere Digte» fluctuere frem og tilbage her i Staden uden Holdning, vilde en fra Grunden af gjennemført Kritik og Udlæggelse af Welhavens hele Standpunct som Digter, og isærdeleshed af denne hans nyeste Bogs Værd være særdeles ønskelig, ja nødvendig, saavel til Publicums Opklaring og Befæstelse i Troen, som til Haandhævelse af vor Literaturs Ære overfor Fremmede. Men forgjæves har man ventet derpaa, og forgjæves kan man vel fremdeles vente. Den der vil, kan ikke, og den der kan, vil ikke, de Øvrige ere tilbøielige til at afkaste Tankebyrden, og lade Fem være lige. Denne Tilstand har Nedskriveren af disse Linier ikke kunnet taale længere; skjønt han vidste at det ikke stod i hans Magt at frembringe nogen philosophisk ordnet, omfattende, i alle nødvendige Specialia indgaaende Kritik over disse Digte, ja ikke engang en regelret Anmeldelse — maatte han dog udtale nogle Ord om Bogens Betydning.

Welhavens første Digtsamling, der udkom i 1839, var en rig og mangefarvet Krands, sammenstillet af høist forskjelligartede Dele, Alle dog med samme sikkre Haands Stempel. Disse Digte gjorde megen og fortjent Opsigt i Norden, især i Sverige og Danmark, hvor man blev overrasket ved at fornemme en saa moden og fuldtlydende Sangerrøst fra det unge Norge, hvis Aandsliv man troede saa umyndigt. I Digterens eget Fædreland, der burde have været stolt af en saadan aandelig Repræsentant, blev hans Digtsamling først modtaget af Nogle med Glæde, af Flere med Fordom og Haan, af de Fleste med Taushed. Lidt efter lidt hævdede dog det Ægte, det Sande sin uimodstaaelige Magt, ifølge sin Natur. De bedste Digte i hiin Samling faldt som Dugperler, en efter en, i hans Landsmænds Sjæle, og bortsmeltede mangen Fordom

og mangt et Had, og stemte Gemytterne for den vanskelige Forestilling at Welhaven, skjønt han var Dæmringens Forfatter, eller rettere just derfor, kunde være en fædrelandsk Sanger.

Efter flere Aars Forløb skjænker han os nu, paa en mørk Vinterdag, et nyt Bind Digte. Dette lange Mellemrum, hvorledes har det været udfyldt, hvad Indvirkning har det havt paa hans digteriske Frembringelser? Svaret ligger naturligviis for os i disse «Nyere Digte». De ere ikke, som de ældre, en sporadisk Samling, de udgjøre et afsluttet Heelt, den samme Grundtone gaaer fast gjennem dem alle, de betegne tydeligt et eget Afsnit i Digterens Liv. Dette Mellemrum har været dybt gjennemlevet og dybt gjennemlidt. En mørk, sorgfuld Stemning aander fra de fleste af dette Binds lyriske Digte, men denne Tristesse nedsynker ikke til elegisk Sentimentalitet eller til hjælpeløs Klage, den finder sit Supplement og sin Lægedom i Naturens Betragtning og i Sjælens inderste Kraft. Digteren har vidst at beherske sin Sorg og sin Strid, og at gjøre dem sig underdanige, saa de maa tjene til at frembære Digtets Blomst, og aabne Aanden og Digtningen nye Vuer.

Vi gjenfinde i denne nye Digtsamling den samme correcte Form, eller rettere den Aandens Sammensmeltning med Formen, som i Welhavens ældre Arbeider bestandig har været ham egen. Han staaer med sin gjennemtrængende Forstand over Stoffet, tvinger det til at udfylde Formen, eller til at identificere sig med denne. Han forlader ikke en Tanke før den er ganske conseqvent gjennemført og givet det rette rhytmiske Udtryk. Han gjør ingen Concessioner for Rimet og heller ingen for Ideeassociationens Billeder eller den sværmende Følelse, som derfor undertiden synes noget tilbagetrængt. Sikkert og plastiskt formet staaer hans Digt der, og om nogen Stivhed end ved første Øiekast undertiden kunde synes at tynge derover, saa behøver man kun at dvæle noget alvorligt ved det, og Stropherne ville lidt efter lidt begynde at bæve ved et indre Liv, Digtets fine Hjerteblade ville lukke sig op til Aabenbarelse af dets levende Alf. Der findes i Slutningen af Bogens første Afdeling et herligt Stykke, «Digtets Aand» kaldet, der ganske udtrykker denne Tanke, og tillige afgiver den bedste Characteristik af Welhavens egen Digtemaade. — — —

Men hvad der især deleshed characteriserer denne Samling, og giver den en ganske eiendommelig Betydning, er dens ægte norske Tendents. Ja, den Digter, som man i sin Tid fremfor alle anklagede som Danoman, som Udbreder af fremmede antinationale Elementer, den samme er det nu, som man til Slutning maa erkjende har lagt sit Øre dybest til den norske Naturaands bankende Hjerte, har formaaet bedst at aflokke vore haarde Fjelde deres egne Melodi. Ogsaa i mange af Welhavens ældre Digtninger har man sporet Kimer til denne Formue, men ingensinde tilforn er den traadt saa afgjørende, saa seirende frem, som i denne Digtsamling, der næsten i sin Heelhed er neddukket i Fjeldeensomhedens Duft. W. har ikke søgt at gjøre sine Digte nationale ved at paahænge dem løse Lapper af store Ord og brammende Beskrivelser; han har ladet Opfatningen af vort Lands storartede, vilde og dybt poetiske Natur gjennemtrænge sine Digte indenfra, og har saaledes med tilsyneladende faae og simple Midler, men mægtigt og tryllerisk, hensat Læseren i Øieblikkets Stemning snart paa det bløde Mos under Granskovens underlige Susen, snart paa de øde, uendelige Fjeldsletter, hvor Livnet stivner og Gletscherne blaane, snart i de dybe indelukte, drivhuusprangende Fjordkyster, eller ved det mægtige, aandende Hav. Disse Natur-

skildringer lader han aldrig forflygtige sig i taagede og ubestemte Omrids, men der er en bestemt Klarhed, en Objectivitet i dem alle, selv indtil Detailler, og dog blive de ikke til ængstelige Copier eller aandløse Eftertællinger af Træer og Stene; han veed altid at lokke Landskabets Sjæl frem, og lade den sammensmelte med Betragterens Stemning.

I den eensomme, grønne Fjeldli, hvor Granerne vifte, Birken skjælver paa Skrænten, og det stille blanke Kjern seer drømmende op fra sin Klippekjedel, medens stærkt farvede Alpeplanter udsende en krydret Duft; derinde i disse Høifjeldets dybeste Recesser dvæler stærkest den hemmelighedsfulde Naturmagt, der ligesom drager Menneskesjælene til Plante- og Steenverdenens Hjerte, og vil indbarme dem i sin Fred eller spottende forstyrre dem, alt eftersom den vilde dræbende Jøkelkraft, eller Dalens idylliske Ro har overhaand i Situationen. Denne Sympathie mellem besjælet Tankeliv og ubevidst Naturliv, forenet med Eensomheden og store Naturformers Indvirkning paa Bjergboeres dybe Gemyt, er i Folkets Bevidsthed traadt frem i Skikkelse af Huldren. Dette gaadefulde Væsen, denne Personification af det norske Fjeldlandskabs inderste Mening, har Welhaven med fuld Føie optaget i sin Naturdigtning, og betroet den største Virkning. Kun har han vovet at idealisere Huldrebegrebet noget, og at borttage alt det dyriske, væmmelige og stygge, som den barokke Folkephantasi havde lagt deri. Huldren er hos ham ikke længer den drøie Jetteqvinde med Kohalen, men en deilig let Skikkelse, med svævende Alfefjed og rene Former. Dette Experiment have vi kaldt voveligt, fordi derved saa let det nationale paatagelige Element i Fremstillingen kunde gaaet bort, og kun en characteerløs banal Taagefigur blevet tilbage. Men W. har her handlet i Conseqventse med den almindelige Bestræbelse, der aabenbarer sig i hans Digte, nemlig ikke at give Stoffet raat, men at lade det gjennemgaae Tænkningens og den høiere Dannelses Lutringsproces, hvorved netop det Blivende, det Genuine skal komme frem. Og vi troe at W. ogsaa her i denne Retning har faaet ud hvad han vilde. — — [I Digtet «Hvile i Skoven»,] som i de fleste lignende Digte i første Afdeling, løser Huldrebilledet sig lidt efter lidt ud af Landskabet, for atter ved nærmere Berørelse at synke tilbage deri, som en Stemning, en hvilende Idee.

Digteren har ved denne, den norske Naturpoesie betegnende Figur, der saaledes i de første lyriske Digte lever ligesom halv skjult og indpuppet, i Bogens sidste Afdeling vundet en naturlig Overgang til Sagnkredsen. Her træder Huldren ud af Rammen frigjort og handlende, med den Berettigelse, som det Overnaturliges egen Sphære i Folkesagnet giver. Hun er nu omgivet og fulgt af en heel syngende og klingende og koglende Hofstat af Alfer og Nisser, Bjergtrolde og Nøkker, Riddere og Damer, Bønder og Bersærker. Den Samklang af Toner, der udgaae fra denne brogede Herskare, lyder som en hjemlig, hjertegribende Melodi, og den kommer snart fjernt fra den minderige Oldtid, snart stærkt og vildt fra det endnu levende, djærve Folkeliv i Fjeldbygderne; men Alfehæren taber dog ingensinde sit Fodfæste i Naturbetragtningens moderlige Jordbund.

Det er i denne Cyclus af Digte, der slutter Bogen, at W. har gjort Anbrud i en Guldmine, som det ikke noksom kan anbefales ham at fortsætte og udvikle, nemlig den luttrede poetiske Behandling af vore mange herlige Folkesagn og Fortidsminder. I det skjønne Stykke «Tomme Kjæmpehøie», der staaer som en Intimation til Sagndigtene, — — har han selv angivet sin Vei: Gjennem Naturens inderlige Anskuelse

til Sagnets Betydning. Lad ham da med Iver arbeide sig frem i denne Retning, og snart lokke en heel Sagnkreds frem af dens Forglemmelse eller Forhutling. Hvad det heri allerede præsterede angaaer, da bør man haabe, hvor meget Fortræffeligt end disse Stykker hver for sig indeholde, at de nærmest ere Begyndelsen til betydeligere kommende Værker, indledende Greb paa Sagnharpen til en vældig Symphoni. [Der efter omtales særskilt «Eivind Bolt», «Om Ridder Audun til Aalhuus», «Asgaardsreien», »En Vise om Hellig Olaf».] «Det fredede Træ» slutter Bogen paa en ret betydningsfuld og smuk Maade; den varme, skjøndt veemodige Kjærlighed til Fædrelandet, dets Minder og dets Haab, som gaaer igjennem næsten alle disse Digte, faaer i dette Stykke sin Blomst og sin Symbol. Et helligt, ældgammelt Birketræ ved Sognefjorden fredes og beskyttes gjennem alle Tider af dets Eiere, hver Vinter bliver Mjød udgydt paa dets Rod som et Offer. — — Men den Mjød som Digteren kan udtømme paa sit Fædrelands hellige Jordbund, er hans Sange. —

Hermed er den Side af Bogen udhævet, som har den største og meest indgribende Betydning for Normænd, og mere var ikke tilsigtet. Til andre, retmæssige og bevandte Kritici overlades at opstille Kategorier om Digtene i det Hele, og nøiere at omtale og bedømme hvad her er udeladt — de græske, symboliske Digte, Soireebillederne og Festdigtene. Her er kun i al Simpelhed talt et Ord fra Hjertet, og man siger at et saadant Ord ogsaa skal kunne finde til Hjertet.»

Om Indholdsgrundlaget for de i denne Digtsamling optagne nationale Romancer kan følgende Oplysninger her meddeles:

En Vise om Hellig Olaf [første Gang trykt 1840] er nærmest bygget over det Sagn om «Hellig Olafs Kamp med Trodlo i Mauranger», som, saavidt vides, første Gang er trykt [paa Bygdemaal] i Th. S. Haukenæs's Natur, Folkeliv og Folketro i Søndhordland, D. VI: Kvindherred (Bergen 1888), S. 265—66, jfr. S. 374, og senere er optrykt [paa Bogmaal] i samme Forf.s Norsk Sagnskat (Granvin 1905), S. 16—18; dette Sagn kan være naaet til Welhaven gjennem C. R. Unger eller P. A. Munch. Beslægtede Motiver findes i A. Faye's Norske Sagn (1833), S. 17—18 og 119—21; jfr. den legendariske «Olafs saga hins helga», udg. af R. Keyser og C. R. Unger (Chra. 1849), S. 85—86, og Heilagra manna søgur, udg. af C. R. Unger (Chra. 1877), II. 181.

Jutulsbjerget er frit komponeret over Motiver hentede fra Sagn, Saga og Historie. Om «Jutulsporten» i Vaagaa se Budstikken II. (1820—21), Sp. 668—69 af G. Schøning; Edv. Storm, Digte (1832), S. 77—81; Orion, hist.-geogr. Maanedskrift, II. (Kbh. 1839), S. 197—200 ved Johan Storm Wang; Asbjørnsen, Norske Huldre-eventyr, 1. Saml. (Chra. 1845), S. 78 fg. og 188—91 [3. Udg., S. 51 og 124—26; Stykket «Jutulen og Johannes Blessom» tryktes første Gang i Den Const. 1844, No. 32]; Ivar Kleiven, Segner fraa Vaagaa, S. 20—24. Nogen Ridder Haavard Staur kjendes ikke fra den norske Middelalder; derimod nævnes en kongelig Sysselmand Haavard af Sundbu [ɔ: Sandbu i Vaagaa] 1223 og 1235 (Konunga sögur, udg. af C. R. Unger, S. 288 og 344), og han var rimeligvis en Slægtning af Ivar Gæsling paa Sundbu, der nævnes som Lendmand 1177 (*l. c.*, S. 19), og som af Kong Sverre fik Gavebrev paa Heimdalsvatnet (Dipl. Norv. II. 165); Ivar Gæsling optræder som Sysselmand 1223 (Kon. sög., S. 288), og en Lendmand Ivar af Sundbu nævnes 1239 (*l. c.*, S. 354 og 358). En Ivar Haavardsson nævnes som Lagrettemand i Vaagaa ved Udstedelsen af et Brev fra Sundbu 1397 (Dipl. Norv. II. 394); men Gaarden ejedes da af Sysselmanden Herr

Trykt 30 Maj 1906.

Hallvard Alvsson († ca. 1430), som havde faaet den med sin Hustru Jarthrud Paalsdatter [Gæsling] (P. A. Munch, Det norske Folks Historie, II. 2, S. 214); hun stammede muligens fra den Gunnar Erlendsson og dennes Hustru Jarthrud Paalsdatter, som ved 1353 overtog Sundbu i Arv efter Ridderen Herr Sigurd Erlendsson og dennes Hustru Gudrun Ivarsdatter (Dipl. Norv. I. 225). Jfr. Budstikken II. 679—83 af G. Schøning; I. Kleiven, Segner fraa Vaagaa, S. 56—59; Segner fraa Bygdom I. 128—31 og 134—36. Tilknytningen til Tilnavnet Staur er efter al Sandsynlighed opstaaet derved, at ved et Par af de omtalte Retshandler optræder Mænd med dette Tilnavn; en Arne Staur vidnede paa et Thing i Vaagaa 1336, at han i 1280 havde hørt thinglæst Kong Sverres Gavebrev paa Heimdalsvatnet med senere Stadfæstelser (Dipl. Norv. II. 165), og en Hallvard Staur var Vidne ved Udstedelsen af et Brev paa Gryting i søndre Fron af Gunnar Erlendsson fra Sundbu 1353 (Dipl. Norv. I. 225). Iøvrigt nævnes en Hirdmand Ketil Staur, som faldt i 1225 i Tønsberg sammen med Eiliv Dverg (Kon. sög., S. 306), og to høitstaaende Mænd (Sysselmænd?) paa Østlandet Simon Staur 1256 (*l. c.*, S. 434) og Lodin Staur 1261 (*l. c.*, S. 452); en Ingeborg «Staurs Søster» afhændede en Gaard i Vaagaa omkr. Aar 1400 (Dipl. Norv. X. 96). En i Norge indgiftet dansk Adelsslægt Staur kjendes fra det 16de og 17de Aarh., jfr. Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie, V. 281—88 af J. Chr. Berg, Norske Rigs-Registranter og Norske Herredags-Domboger, passim.

Om Ridder Audun til Aalhuus, efter Faye's Norske Sagn, S. 181—84.

Nøkken i Kværnen, jfr. Faye's Norske Sagn, S. 55 og 57.

Eivind Bolt er, saaledes som bemærket i L. Dietrichson's Omrids af den norske Poesis Historie, II. 146, væsentlig «en Overførelse af Tannhäusersagnet» med Tilknytning i den norske Huldretro og i Sagnene fra Svartedauen.

Asgaardsreien har sit Emne fra en Justitssag mod en Bonde i Valdres, fremstillet af Protokolsekretær Jacob Rieck i Den Norske Rigstidende 1825, No. 33 Till., jfr. Højesterets Dom i No. 35 Till. (derfra refereret i Fr. Brandt's Repertorium for praktisk Lovkyndighed, 1. Saml. I. (Kra. 1855), S. 202—5); i Digtet er dog Begivenheden henlagt til Voss. Ang. den sagnmæssige Iklædning se Faye's Norske Sagn, S. 67—73; Illustr. Nyhedsbl. I. No. 41, 44, 46, 50, 52 og 56 af P. Chr. Asbjørnsen. Jfr. L. Dietrichson: Adolph Tidemand, II. 22 og 86—89; S. O. Wolff, Riarhammeren, i Bien VI. (1833), II. 3, S. 3—61. P. A. Jensen's versificerede Text til Tidemands Maleri i Tønsberg's Norske Folkelivsbilleder, 3. R. (1861), støtter sig dels til Wolff's Fortælling, dels til Fremstillingen i Rigstidenden.

Det fredede Træ, efter Urda I. (1837), S. 318—27 af W. F. K. Christie; jfr. Norges land og folk. XIV. Nordre Bergenhus amt ved A. Helland, I. 643. Th. Fearnley's Maleri Slindebirken er fra 1839.

Halvhundrede Digte. Kbhvn 1848 (ɔ: Decbr. 1847). 8. 203 S., 1 Bl. Anm. i [B. Roggen's] Forsøg i Critik og Æsthetik, Vang paa Hedemarken 1848, S. 5—13, jfr. S. 39—40.

Om Indholdsgrundlaget for de her optagne nye nationale Romancer kan oplyses:

Olafs-Kilden er digtet efter Faye's Norske Sagn, S. 127—28.

I Kivledal, efter Faye's Norske Sagn, 2. Opl. (1844), S. 232.

Dyre Vaa (første Gang trykt 1846), efter samme Værk, S. 19; jfr. om Dyre Vaa's Levetid Fremskridt 1904, No. 235 ved J. L. Q[visling].

Staalet, efter Asbjørnsen's Norske Huldreeventyr, 2. Saml., S. 38—39 [3. Udg., S. 165—66]; da denne Samling udkom først midt i Decbr. 1847, maa Welhaven have gjort Bekjendtskab med vedkommende Afsnit enten i Haandskrift eller gjennem mundtlig Fortælling.

Den spildte Drik, efter Budstikken II. (1820), S. 601 af Gerhard Schøning.

Koll med Bilen, efter Faye's Norske Sagn, 2. Opl., S. 91—92 (allerede delvis benyttet i Digtet «Paa Skibshøien» i Nyere Digte); jfr. norsk Hist. Tidsskr., 2. R. III. 159; Norske digte med indl. og anm. af T. Vetlesen, I. 53—76.

Harald fra Reine, en mere rent norsk Udgave af «Eivind Bolt»; jfr. Asbjørnsen's Norske Huldreeventyr, 1. Saml. (1845), S. 198 fg. [3. Udg., S. 131 fg.].

Sankt Olafs Mildhed, efter Snorre's Saga Olafs hins helga, Kap. 214 (Heimskringla, udg. ved Unger, S. 470—71).

Alfernes Lind, jfr. Welhaven's Saml. Skrifter VII. 161—62, Faye's Norske Sagn, S. 48—49.

Tale ved Universitetets Fest i Anledning af Hans Kongl. Høihed Kronprindsens Formæling den 19de Juni 1850. Kra. 1850. 8. 10 S. (Kun Omslagstitelblad).

En Jægers Erindringer af Bernhard Herre. [Udg. af P. C. Asbjørnsen og J. S. Welhaven.] Chra. 1850. 8. 79 S.

Reisebilleder og Digte. Chra. [15 Decbr.] 1851. 8. 2 Bl., 213 S. (De heri optagne Rejsebilleder: „Vasdrag og Skovmarker" og „Billeder fra Bergenskysten", blev optrykte i „Skildringer" 1860, og de optagne Digte blev alle optrykte i „En Digtsamling" 1860. Bogen blev anm. i Chra.-Pst. 1851, No. 1177 af H. og i s. Bl. No. 1181; jfr. Krydseren 1851, No. 141 af „Soph. Chr. Krag" og Den Norske Tilskuer [1852], S. 116—18 og 131—33 [af H. Brun]).

Om Indholdsgrundlaget for de her optagne nye nationale Romancer kan ingen fuldstændige Oplysninger meddeles; jfr. dog ang. «Raad for Uraad» [første Gang trykt 1849] Asbjørnsen's Norske Huldreeventyr, 2. Saml., S. 16—22 [3. Udg., S. 151—55].

«Billeder fra Bergenskysten» er oversat paa Engelsk af H. Ward og Augusta Plesner i *Temple Bar Magazine* 1868 og derfra i *The Eclectic Magazine*, Vol. 70 (New York 1868), S. 472—76 (anm. i Den Norske Rigstid. 1868, No. 48); paa Svensk i G. Thomée's *Från land och haf* III. (Sth. 1860), S. 53—66.

Udvalg af Claus Frimanns Digte. Udgivet. Chra. 1851. 8. XX S., 96 S. (Anm. af Jørgen Moe i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. V. 77—83; i Idun 1851, S. 41—45).

Om Ludvig Holberg. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 31 S. (Rettet Særtryk af Berømte Nordmænd, udg. af Chr. Tønsberg, Chra. 1853—56, S. 3—7).

En Sjel i Vildmarken. [Chra. Jan. 1856.] 8. 24 S. (Særtryk af „Christiania-Postens Feuilleton" I. Anm. [af Bjørnstjerne Bjørnson] i Morgbl. 1856, No. 63, hvortil Chra.-Pst. No. 2702; i Illustr. Nyhedsbl. 1856, S. 24).

Tale ved det norske Universitets Mindefest for Kong Oscar den 22de September 1859. Chra. 1859. 8. 14 S.

En Digtsamling. Chra. 1860 [ɔ: 30 Novbr. 1859]. 8. 2 Bl., II S., 187 S. (Anm. i Chra.-Pst. 1859, No. 336; i Illustr. Nyhedsblad 1859, S. 212; af A. O. Vinje

i Dølen II. No. 7, optrykt i Vinjes Skrifter i Utval IV. 41—49; af p. t. [ɔ: Hartvig Lassen] i Aftenbl. 1860, No. 7, 8, 12 og 17, hvortil Bemærkninger af W. i s. Bl. No. 37, optrykte i W.s Saml. Skrifter VII. 261—76, med Svar [af H. Lassen] i No. 50; af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskrift 1860 I. 433 fg.; af Zu—Zx. i Fædrelandet 1860, No. 30).

Skildringer. Chra. 1860 [ɔ: 30 Novbr. 1859]. 8. 1 Bl., 188 S. (Indeholder de tidligere udgivne Reisebilleder samt „En Sjel i Vildmarken". Anm. af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskrift 1860 I. 436).

Cantate ved det norske Universitets Halvhundredaarsfest den 2den September 1861. Text af J. S. Welhaven, Musik af C. Arnold. [Chra. 1861.] 4. 7 S.

Ewald og de norske Digtere. Fire literairhistoriske Fremstillinger. Chra. 1863. VI S., 1 Bl., 289 S. (Anm. i Aftenbl. 1864, No. 21; i Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 28; i d. Fædrelandet s. A. No. 91 af Clemens Petersen; i Aftonbl. s. A. No. 234).

Udvalgte digte. Ved Arne Løchen. I. Norges Dæmring. II. Mindre digte. Kra. 1896. 8. 4 Bl., 164 S., 1 Bl. (Ogs. med Titelblad: Norske klassikere i udvalg ved Arne Løchen og Moltke Moe, B. VI).

Ausgewählte Gedichte. Im ursprünglichen Versmaße aus dem Norwegischen übertragen von Hermann Neumann. Cottbus 1884. 8. VIII S., 104 S.

Videre kan følgende spredte Oversættelser af Welhaven's Digte nævnes:

I Edmund Lobedanz, Album Nordgermanischer Dichtung, I. (Leipzig 1868), S. 179—80: Der ruhende Greis; S. 180—81: Verborgene Töne; S. 181—82: Norwegische Frühlingsnacht.

I Louis Passarge, Norwegische Balladen (Lpz. 1883), S. 95—99: Eine Weise vom heiligen Olaf; S. 100—106: Guter Rath nicht theuer; S. 107—112: Der umgekehrte Becher; S. 113—121: Der Asgårszug; S. 122—25: Dyre Wå; S. 126—29: Im Kiwlethal; S. 130—40: Koll mit dem Beile.

I P. J. Willatzen, Nordlandsharfe (Bremen 1889), S. 246—48: Die Republikaner; S. 249: Im Sturme; S. 250—51: Eine Erinnerung; S. 252—53: Ganymedes; S. 254: Der schöne Tag.

I Alexander Baumgartner, Nordische Fahrten *[II.]*, Durch Skandinavien nach St. Petersburg (Freiburg im Breisgau 1890), S. 34—36: Ein Lied vom heiligen Olaf; S. 50—51: Im Naerödal; S. 71—73: Der Ritter Audun zu Aalhus; S. 97—100: Der Asgaardsreien; S. 115—16: Das Hochgebirge [af «Eivind Bolt»]; S. 196—97: Demagogische Begeisterung [af «Norges Dæmring»]; S. 203: Norwegens Doppelbild [af «Norges Dæmring»].

I Emil Jonas, Lyrische Anthologie hervorragendster skandinavischer Dichter (Breslau 1903 ɔ: 1902), S. 134—35: Der Nix; S. 136—37: Verlockende Töne; S. 138—39: Eine Erinnerung. (De to første Digte opgives fejlagtig at være forfattede af H. Wergeland; jfr. Aftpst. 1902, No. 803 af Kristofer Randers).

I Novellen-Zeitung *1850*, S. 253: [Nøkken i Kværnen] (ved Heinrich Zeise).

I C. Honigh, Door Noorwegen *I.* (Haarlem 1885), S. 159—62: [Raad for Uraad] (först trykt i De Gids, jaarg. 48, Amsterdam 1884, IV. 460—63).

I Johan A. Dahl, Norwegian and Swedish Poems (Bergen 1872), S. 60—64: The Republicans; S. 107—112: The Fugitive.

I Ny illustrerad Tidning *1887*, S. 384: Republikanerne (ved Edv. Fredin).

I **Mathias Jochumsson**, Ljóðmæli *I.* (Seyðisfjörður 1902), S. 196—207: Ur «Afturelding Noregs» [ɔ: 17 Sonetter af «Norges Dæmring»] (først trykt i Eimreiðin II. 47—56); S. 207—210: Ólafur helgi.

I Lighed med, hvad der tidligere i dette Verk er gjort for Bjørnsons, Ibsens og Vinjes Vedkommende, indskydes her en saavidt muligt fuldstændig Fortegnelse over Melodier til Sange af Welhaven; Sangene er ordnede alfabetisk efter Textens Begyndelsesord, og de Kompositioner, ved hvilke ingen Henvisninger er givne, foreligger kun trykt i særskilte Hefter:

«*Aanders* Herre! Du skal raade» (af «En Sangers Bøn») — af F. A. Reissiger (Behrens's Saml. af flerst. Mandssange V. No. 403 og VIII. No. 26; Studentsången ved Hedenblad III. 165; Norges Melodier, No. 143; Kirkeklokken, No. 1107); af M. A. Udbye.

«Af Haab og Liv er alle Knopper fulde» (af «Foraarsdigte») — af Joseph Glæser (Seks Sange, Digte af Welhaven).

«Af Hjertets Grund er Alt, hvad vi kvæde» — af Halfdan Kjerulf (Behrens's Saml. af flerst. Mandssange V. No. 484).

«Alfers Hjem ved klare Sunde» — efter P. E. Rasmussens Melodi til «Danmark, dejligst Vang og Vænge» (Behrens's Melodibog til norske Sangbøger, No. 26).

«*Blandt* Jettestene» — af Fredrikke Egeberg (3 norske Sange).

«*Den* bedste Skjenk, mig Himlen gav» — af P. Lindeman (Opus 1); af Emma Dahl; af Adele Rynning, f. Harris (3 Sange).

«Den ene Dag er den anden lig» — af Fredrikke Egeberg (3 Sange).

»Den gjæveste Bonde i Vinje Gjeld» — af Reissiger (Behrens's Melodibog, No. 121); af L. M. Lindeman; af O. Kobberstad (Mo og Thu's Udvalg af first. Sange, No. 31).

«Den grønne Vang i Lien» — af Reissiger (Behrens's Saml. af flerst. Mandsange II. No. 195).

«Der falder Regn fra Linden» — af Fr. Rung (Opus 15).

«Der fløi en Fugl over Grane-Hei» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.); af Reissiger (Behrens's Mandssange VII. No. 90); af Bredo Lasson; af Oscar Borg (Opus 7); af Ad. Hansen (Opus 52); af Emil Hartmann (Opus 41, Norsk Lyrik; Sang-Album II).

«Der hviled over Øen saa skjært et Maaneskin» — af Kjerulf (Saml. Arb. III.); af Nils Lasson; af Agathe Grøndahl (Opus 16); af J. Glæser.

«Der sidder en Dreng ved Stranden» — af Fredrikke Lehmann, f. Barth (4 Sange).

«Der staar en Kværn ved et Elvedrag» — af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«Det er en deilig Sommerdag» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.); af B. Lasson; af J. Glæser.

«Det vifter koldt, og skumrer» (af «En Jæger paa Fjeldet») — af Kjerulf (Behrens's Mandssange IV. No. 342 og V. No. 500); af Reissiger (Behrens's Mandssange IV. No. 370); af Johan Selmer (Opus 37).

«Dybt i Lunden tindred Bækken» — af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«*Elven* er aldrig saa kjæk og strid» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.); af J. G. Conradi.

«En Hal af grønne Linde» — af Kjerulf; af J. Glæser; af Karl Bjørset (Opus 2); af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«En Mur af Klipper steg fra Strandens Brem» — af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe).

«En Vildand svømmer stille» — efter J. Haydn (trykt i en Række Sangbøger).

«*Fagre* Dal, lyse Sommer» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.).

«*Gaar* jeg gjennem Skov og Eng» — af Kjerulf (Saml. Arb. III.); af P. Lindeman; af Johan Selmer (Opus 49).

«Gud give mig det at lære» (efter Kingo, W.s Saml. Skr. VI. 45) — af Fredrikke Egeberg (4 religiøse Sange).

«Gudmund Thorsen Store-Bingen» — af Behrens (Melodibog, No. 120); af L. M. Lindeman.

«*Havet* slaar høit mod Fjeldet» — af J. Glæser (6 Sange, Digte af W.); af Gabriel Tischendorf (3 Sange); af Fru Natalie Munch (Tre Sange, 1844).

«Hellig Olaf stod ved Fjorden med sin Hær» — norsk Folkemelodi (først trykt i J. B. de Laborde's Essai sur la musique ancienne et moderne, Paris 1780, T. II., jfr. Berggreen's Folke-Sange og Melodier II., 2. Udg., S. 156; udsat med Variationer af den tyske Komponist Abbed Vogler († 1814) og udgiven i Kra. 1826; senere meddelt i Jørgen Moe's Samling af Sange, Folkeviser og Stev, Chra. 1840, Melodierne, No. 1, i Brage og Idun III, H. 1, og i en Række norske Sangbøger).

«Her, min Sjels Veninde» — af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe).

«Hvor Larm af Fossevældet» — af J. Glæser.

«Hvor sødt at favnes af Aftnens Fred» — samme Melodi som til «I Rosenlund under Sagas Hal» (Behrens's Saml. af flerst. Mandssange III. No. 295); af Reissiger.

«Hæv dig, vor Sang, med nyvakt Røst» — af Kjerulf (Behrens's Mandssange VII. No. 91).

«*I* Efteraaret, naar Mørket falder ind» — af Jacobine Dunker (utrykt).

«I Graneholtet ved Middagstid» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.); af Henrik Rung (6 Digte af Welhaven); af Fredrikke Lehmann, f. Barth (4 Sange).

«I Hallen med Lyst og med Kval» — af Otto Winter-Hjelm.

«I Kivledal under Bjergeli» — af M. A. Udbye (Behrens's Mandssange V. No. 407).

«I Rosenlund under Sagas Hal» — fransk Melodi (af J. B. Lully? jfr. J. N. Ahlström's 300 nordiska folkvisor, S. 30, og Berggreen's Folke-Sange III., 2. Udg., S. 195—96; trykt som «norsk» eller «svensk» Folkemelodi i en Række Sangbøger).

«I Skovens Ly jeg sidder» (af «Foraarsdigte») — af J. Glæser (6 Sange, Digte af W.).

«I Sorgens Dal jeg stirred» — af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe).

«*Jeg* kunde engang synge» — efter Fr. Schubert (Behrens's Mandssange V. No. 443).

«Jeg lagde mit Øre til Kildens Bred» — af Kjerulf (Saml. Arb. II. og fl. St.); af J. G. Conradi; af Agathe Backer Grøndahl (6 Sange); af Hanna Bergwitz Goffeng; af E. Hartmann (Opus 41, Norsk Lyrik; Sang-Album II.); af P. E. Lange-Müller (Opus 16; Lange-Müller Album); af H. Rung (6 Digte af Welhaven).

«Jeg satte mig i Krogen» — tysk Folkemelodi (Melodier til Sange for Smaaskolen ved Oscar Nielsen, No. 13; De tusen Hjems tost. Sange, No. 52; Hans Mo, Syngeplan for Folkeskolen I. No. 29); af L. M. Lindeman (Melodier til Sange i Læsebogen for Folkeskolen, No. 40 og 41).

«Jeg stod en Julemorgen taus og ene» — af Fredrikke Egeberg (Tre Sange for een Syngestemme og Pianoforte).

«Jeg stødte ud fra Landet» — tysk Folkemelodi (Kobberstad og Koppang's Skolesangbog, No. 10; Koppang's Enst. norsk Skolesangbog, No. 59; De tusen Hjems enst. Sange No. 114; H. Mo, Syngeplan for Folkeskolen I. No. 32); af Per Winge.

«*Leander* var en Ridder» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.).

«Lette Bølger glide hen paa Stranden» — af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe).

«*Med* Havet har vort Folk en Pagt» — efter A. Methfessel (Behrens's Mandssange III. No. 289).

«Med Nyn til nye Sange» — af Udbye (Behrens's Mandssange IV. No. 318).

«Min Dame, vil Du vugges» — af Jacobine Dunker (utrykt); af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«Min Elskte, jeg er bunden» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.).

«Min Fader sad i Haven» — af E. Hartmann (Behrens's Sanglære for Pigeskoler, No. 41).

«*Naar* en stille, sol-klar Dag» — af Kjerulf (Saml. Arb. I.); af Udbye (Behrens's Mandssange IV. No. 305); af Emma Dahl; af O. Paulus (De tusen Hjems trest. Sange, No. 4); af L. Rosenfeld (Album for Sang VIII. No. 12); af Chr. Cappelen (Op. 2, Tre Sange).

«Naar Løvet falder, kan man høre Huldren sukke» — af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«Nu gaar Østenvinden» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.); af L. M. Lindeman (Melodier til Sange i Læsebogen for Folkeskolen, No. 123); af Camilla Vedøe; af Fru Natalie Munch (utrykt?).

«Nu glimrer Sne fra Birketop» — af Carl Warmuth jun. (Fire Sange).

«Nu glimrer Sol-Nedgangen smukt» — af Kjerulf (Behrens's Mandssange III. No. 115); af Udbye (Behrens's Mandssange III. No. 297); af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe).

«Nu lufter atter en gunstig Vind» — af Kjerulf (Saml. Arb. III.); af Per Winge; af Lange-Müller; af H. Rung (6 Digte af Welhaven).

«Nu sidder Huldren paa Tue» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.); af Mimi Ræder; af Lange-Müller (Opus 16); af H. Rung (6 Digte af Welhaven); af Jacobine Dunker (utrykt); af J. G. Conradi (Tre Sange); af Fredrikke Lehmann, f. Barth.

«*O* Du rene Glands for Aandens Øie» — af L. Normann (Opus 53).

«O, Held den Mand, der følger Herrens Bud» (Saml. Skr. VI. 72) — af C. J. Hansen (Behrens's Melodibog, No. 146).

«Over Fjordens yndigt-reiste Strande» — af J. Glæser (8 Sange af Welhaven og Bergsøe); af C. Kunze (Behrens's Mandssange III. No. 259; Mo og Thu's Udv. af first. Sange, No. 35); af K. Fonstad (15 Sange for bl. Kor).

«*Smaa* Zephyrer dandse, svinge» (af «Foraarsdigte») — af Udbye (Behrens's Mandssange III. No. 263); af J. Glæser (6 Sange, Digte af W.).

«Stakkels blege Liremand» — af Fredrikke Lehmann, f. Barth (4 Sange).

«Stormen gaar sin Kjæmpegang» — af Udbye (Behrens's Mandssange III. No. 269; Norges Melodier, No. 117); af Reissiger (Behrens's Mandssange V. No. 467); Selmer (Opus 30); af H. Rung (6 Digte af W.).

«Stranden er steil, og Fjorden er trang» — af Jacobine Dunker (utrykt); af Fredrikke Egeberg.

«*Thorarin* Bueskytte» — af Kjerulf (Saml. Arb. II. og i flere Sangbøger); af Fredrikke Egeberg (3 norske Sange); af Jacobine Dunker (utrykt).

«Tilfjelds over Bygden staar min Hu» — af Kjerulf (først trykt i Den Constitutionelle 1844, No. 33, derefter i Saml. Arb. I. og i flere Sangbøger); af J. G. Conradi (Tre Sange); af Fredrikke Lehmann, f. Barth (Behrens's Melodibog, No. 72; Koppang's Tost. Melodier til Udv. af Sange for Skolen, No. 54); af H. Rung (6 Digte af W.; Romancer og Sange I.); af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«Tilfjelds under Granelien» — af Kjerulf (først trykt i Hjemmet og Vandringen 1847, derefter i K.s Album, 45 Sange for hans Kvartet, No. 2, og i hans Album for Mandssang II., videre i en Række Sangbøger).

«Tilhavs, i Vest for Helgelands Skjær» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.; Behrens's Mandssange VII. No. 44 og Melodier, No. 88).

«*Vaaren* kommer, Alt er Glæde» (af «Foraarsdigte») — af J. Glæser (6 Sange, Digte af W.); af Fredrikke Lehmann, f. Barth (4 Sange).

«Vaar-Natten stille og sval» — af Kjerulf (Saml. Arb. II.; Behrens's Melodibog, No. 61; Alvestad's Tonesamling, No. 147); af J. G. Conradi (Tre Sange); af Fredrikke Egeberg; af P. Lindeman; af J. Glæser; af H. Rung (6 Digte af W.); af Lange-Müller (Opus 16; Lange-Müller Album); af Oscar Borg; af Emil Knudsen; af Peter Reidarson; af Jacobine Dunker (utrykt).

«Ved det mægtige Hav, hvor Kysten er steil» — af Kjerulf; af Helene Gaarder; af W. Petersen-Berger (Opus 11).

«Vi færdes med Lyst paa den steileste Vei» — af K. A. Arntzen (Behrens's Mandssange III. No. 243 og VII. No. 51 samt i en Række andre Sangbøger).

«Vingede Skarer» — efter F. Flemming's Melodi til «Integer vitae» (optrykt i en Række Sangbøger); af Reissiger (Behrens's Mandssange IV. No. 338); af H. Lund; af J. C. Svendsen; af Ravnkilde; af E. Hartmann; af Lange-Müller; af Per Winge.

«Vi prise Dig, Du Lysets Gud» — af C. Arnold (særskilt og i Behrens's Mandssange VII. No. 88).

«Vi sade i Kammeret lune og trygge» — af Johan Selmer (Barnlige Sange).

«Vor flygtige Lyst, mens i Dandsen vi træde» — af Kjerulf (Behrens's Mandssange V. No. 435); af Udbye (Behrens's Mandssange VI. No. 9).

«Vort Land er skjønt, og i dets Bryst» — af Udbye (Behrens's Mandssange IV. No. 334).

«*Ynder* Du Træet, da maa du ei hade» — af Fredrikke Egeberg (utrykt).

«*Zephyr* legede med Grenen» — af Kjerulf (Saml. Arb. I); af J. Glæser (6 Sange, Digte af W.).

Af **Vidar**, et Ugeskrift, udgivet af det Norske Studenter-Forbund (Chra. 4.), var han **Medredaktør**, saalænge det udkom, — først sammen med A. Schweigaard, P. A. Munch, F. Stang og C. W. Hjelm (No. 1—31), derefter med U. A. Motzfeldt i Stang's Sted og fra No. 53 med C. Fougstad i Hjelm's Sted; fra No. 64 var W. Bladets Førsteredaktør efter Schweigaards Udtræden; hans Medredaktører var P. A. Munch og U. A. Motzfeldt (den hele Tid), C. Fougstad (til No. 78), A. Stenersen (den hele Tid) og F. Stang (No. 79—95). Bladet begyndte at udkomme 5 August

1832 og kom med et 8-Sibers No. hver Uge, det sidste No. (No. 96) dateret 3 Septbr. 1834; det udgjør ialt 4 Bind eller Halvaargange, de 3 første hver paa 26 No. eller 208 S. (+ 2 Bl. Titel og Indhold), den 4de Halvaargang blot paa 17 No. eller 136 S., idet intet No. kom fra 11 Juni—23 Juli 1834 og intet No. fra 30 Juli—3 Septbr. s. A., i hvilken Anledning det i No. 94 meddeltes, at „den Uregelmæssighed der i den senere Tid har fundet Sted med Vidars Fremsendelse" var „en Følge af flere af Redacteurernes Fraværelse, hvorved Ugeskriftets Gang er bleven noget hemmet". Den 9 April 1835 kundgjorde Redaktionen i Morgbl. No. 99: „Da Ugeskriftet Vidar en Tidlang formedelst uforudseede Omstændigheder er blevet hindret fra at udkomme, anseer Redactionen sig foranlediget til at bekjendtgjøre, at de af sidste Halvaargang manglende Nummere med det Første skulle vorde udgivne og de ærede Abonnenter tilstillede." Men endnu 10 Aug. s. A. forespurgte en Indf. i Morgbl. No. 222, om de manglende Nummere endnu kunde ventes, eller om Skriftets Fortsættelse var aldeles opgivet, og i Den vestlandske Tidende 11 Aug. 1835 rettede en Indf. en „Ærbødigst Promemoria til Vidar-Redacteurerne", som sluttede med Spørgsmaalet: „skulle Abonnenterne ikke erholde nogen Erstatning for den forskudsviis erlagte Betaling for den sidste Halvaargang, og vilde det ikke være billigt, at Redactionen udgav de manglende No.? Vel kunde man svare, at det nu efter en saa lang Tids Forløb, er for seent; men hertil maa med Grund indvendes, at det er bedre seent at opfylde en Forpligtelse end slet ikke at opfylde den. Man haaber saaledes, at DHrr. Vidar-Redacteurer ved at tage dette ad notam ville befrie Asa-Vidar fra den Bebreidelse som en ulykkelig Speculant at være gaaet ud af Verden uden at have tilfredsstillet sine Creditorer". Noget Svar fra Red. kan ikke sees at være kommet, og den sidste Halvaargang forblev ufuldendt. — Af W.s Bidrag i Bladet kan anføres: *I.* (1832—33) S. 1: Vidar (Digt); S. 31—32: Skizzer, I.; S. 34 (Sang ved Studenternes Fakkeltog til Kong Carl Johan ɔ: Mens Runerne leve paa Sagas Skjold *); S. 40: Distichet *); S. 48: Paraden (Digt); S. 48: Distichet *); S. 60—68: Saint-Simonismens Lære og Ritus [efter tydske Forfattere]; S. 80: Sonett [ɔ: En stjerneklar Nat] (jfr. Parodien [af H. Wergeland] i Samfunds-Bladet for 11 Novbr. 1832, optrykt i Statsborgeren, H. 6, S. 192, senere i H. Lassen's Wergeland, 2. Udg., S. 305—6); S. 81—85: Anm. af Bien, H. 1—3 (jfr. Antikritik S. 102 af Bien's Red. og S. 125—27 af Amicus veritatis, hvortil [Welhave]n. S. 127—28, samt S. 146—49 af S. O. Wolff, hvortil atter [Welhave]n. S. 149—52); S. 96: Lithographerede Prospekter af Christiania og Omegn; S. 107—110: Nygrækernes Folkepoesi; S. 110—12: Nygræske Folkesange (oversatte); S. 120: Sonett (af Camoens, oversat); S. 201—7: Anm. af S. O. Wolff's Samlede poetiske Forsøg, H. 1 (jfr. Den vestl. Tidende 1832—33, S. 358—59, 402—3, 405—6 og 1833—34, S. 103, Kometen 1842, No. 3 og 4). — *II.* (1833), S. 51—53: Ibykus og Tranerne (Ballade af Schiller, oversat); S. 125—28, 135—36, 180—81 og 206—8: Faustus, et Digt af Ludvig Bechstein (anm. og i Uddrag oversat). — *III.* (1833—34), S. 6—8: Chinesisk Literatur (med Oversættelser efter Fr. Rückert); S. 63—64, 86—88 og 132—35: Norske Musæer. — *IV.* (1834), S. 101—4 og 125—28: Christianias Vinter- og Sommer-Ovale. — Om W.s Digter- og Recensentvirksomhed i „Vidar" jfr. Statsborgeren, H. 9, S. 86—88: Hædersqvad til den vidtberømte Sonnetfabrikant og Recensent, Hr. —n.; S. 88: Distikon; S. 216: Til Recensenten —n! (Epigram, jfr. H. 10, S. 43—44 [af H. Wergeland]); H. 10,

*) Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.

S. 182—84: Til Statsborgeren! Et godt Raad (Digt af Jahnus Bæstianus Slethavenius); Morgbl. 1833, No. 35 [af H. Wergeland].

I Stener Johannes Stenersen, Mindekrands for hans sørgende Disciple (Chra. 1835), S. 42—44 (Mindedigt om S. J. Stenersen *).

I Prometheus, Maanedskrift udg. af Oehlenschläger, *B. 6* (Kbh. 1834), S. 92—93: Nattergal og Papagøi; S. 93—94: Vildt og Tamt; S. 95—96: Forbundet (jfr. Kometen 1842, No. 15); S. 187: Skumring; S. 188—89: Ved Karmø; S. 189—90: I Stormen; S. 190—92: Punsch *). (Digte).

I Brage og Idun, et nordisk Fjærdingårsskrift, udg. af Fr. Barfod, *I.* (Kbh. 1839), S. 270—72: Bergens Stift (Digt); S. 622—26: Tomme Kæmpehøie (Digt). — *III.* (1840), S. 367—70: En Vise om Hellig Olaf.

I Norske Universitets- og Skole-Annaler, *2. R. II.* (1844), S. 10—13 (Kantate ved Nedlæggelse af Grundstenen til de nye Universitetsbygninger 2 Septbr. 1841). — *III.* (1845), S. 248—49 (Kantate ved Kong Carl Johans Fødselsdag 26 Jan. 1843); S. 636—37 (Kantate ved Universitetets Sørgefest i Anl. af Carl Johans Død 28 Marts 1844). — *V.* (1850), S. 613—21: Tale ved Universitetets Fest i Anledning af Hans Kongelige Høihed Kronprindsens Formæling den 19de Juni 1850. — *3. R. I.* (1860), S. 283—85: Reiseberetning om den af ham med offentligt Stipendium i Aaret 1858 foretagne kunstarchæologiske Reise i Italien.

I Taler og Cantater ved Sørgefester i Chra. i Anl. af H. M. Kong Carl Johan's Død (Chra. 1844), S. 1—2: Cantate ved Universitetets Sørgehøitid den 28de Marts 1844.

I Gæa, æsthetisk Aarbog, udg. af P. L. Møller, Kbh. *1845*, S. 142—45: Digte (Huldren. Buesnoren).

I Beretning om Studenternes nordiske Høitid den 13de Januar 1846 (Chra. 1846), S. 7—8 (Tale for Nordens Aand); S. 8—14 (Norges Skaal, jfr. Den Const. 1846, No. 44); S. 17—18: Mindets Bæger (Digt); S. 42—43: Studentersang.

I Norsk Folke-Kalender for *1847*, S. 21—42: Christopher Hansteen (rec. [af J. K. Christie] i Morgbl. 1846, No. 324). — *1850*, S. 46—49: Raad for Uraad (Digt); S. 51—53: Møllergutten (Digt).

I Hjemmet og Vandringen, en Aarbog for 1847, udg. af P. Chr. Asbjørnsen, S. 29—33: Vandring i Dalen; S. 34—36: En Slædefart; S. 89—90: Solvirkning (efter et Maleri af Hans Gude); S. 91—93: Dyre Vaa. (Digte).

I Aarsberetning om de norske Afholdsforeninger *1846*, S. 65—71: Tale ved 2det Aarsmøde i „Den norske Forening mod Brændeviinsdrik". — *1855*, S. 15—18: Tale ved Aarsmødet i „den norske Forening mod Brændeviinsdrik" den 25de August 1856. — *1861*, S. 15—18: Tale ved Aarsmødet i den norske Forening mod Brændevinsdrik den 27de Oktober 1862.

I Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur, udg. af Chr. C. A. Lange, *III.* (1849), S. 225—90: Om Betydningen af det norske Selskabs Opposition mod den Ewaldske Poesi.

I Ydale, et Vinterskrift, udg. af P. Chr. Asbjørnsen (Chra. 1851), S. V—VIII: Ydale (Digt).

*) *Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.*

I Studentertog til Christiania 1851 (Kbh. 1853), S. 48—50 (Tale for Norden); S. 65—66: Til de Faldnes Minde (Digt).

I Herman Bjursten's Stockholm, Köpenhamn och Christiania, skildring från Studentfärden 1852 (Sth. 1852), S. 150—51: De Unges Forbund (Digt, ogsaa trykt i Upsala-studenternas resa från Stockholm til Christiania, Sth. 1852, S. 17—18).

I Sange ved Studentermøderne (Kbh. 1856), S. 50—51: Til de Faldnes Minde, Christiania 1851; S. 110—11: De Unges Forbund, Christiania 1852.

I Paul Botten Hansen's Studentertoget Juni 1856, S. 30—33 (Tale ved Festen i den botaniske Have i Upsala, jfr. Chra.-Pst. 1856, No. 2824); S. 54—55 (Sang ved Gustav Adolfs Støtte i Stockholm).

I Studentertog til Upsala 1856 (Chra. 1858—59), S. 13—14 (Tale for Kalmar); S. 38—40 (Tale for Upsala Universitet); S. 75 (Afskedssang i Upsala); S. 123—24 (Sang ved Gustav Adolfs Støtte); S. 153—56 (Tale ved Festen i Kristiania efter Hjemkomsten, ogsaa trykt i Det skandinaviska student-tåget 1856, Sth. 1856, S. 183—86).

I Studentmötet i Lund och Köpenhamn 1862 (Upsala 1863), S. 125—26: Tale for Danmark; S. 144: I Bøgeskoven (Digt).

I En Nytaarsbog (Chra. 1854), S. 111—21: Digte (1. Et Sommersyn 2. Mit Skib pløier Havet. 3. Det runde Bord og Stenen). (Jfr. Anm. [af Bjørnstjerne Bjørnson] i Morgbl. 1854, No. 15).

I Norske Folkelivsbilleder, udg. af Chr. Tønsberg (Chra. 1854), S. 1—2: Et Brudefølge.

I Nordisk Universitets-Tidskrift — i hvis norske Redaktionskomité han var Formand fra Grundlæggelsen — *I.* (1854—55), H. 1, S. 72—80: Tale i det norske Studentersamfund 13de Januar 1854 (jfr. Morgbl. 1854, No. 346 [af C. Voss]). — *II.* (1856—57), H. 3, S. 110—40: Digteren fra Alstadhoug, Peder Dass. — *III.* (1857—58), H. 3, S. 157—59 (Immatrikuleringstale 2 Septbr. 1857). — *V.* (1859—60), H. 3, S. 92—97: Tale i det norske Studentersamfund den 13de Januar 1860.

I Illustreret Nyhedsblad *1855*, S. 194 (Sang ved den norske Studentersangforenings Tiaarsfest). — *1856*, S. 17—19: Til Erindring om det norske literaire Selskab (Foredrag i Studentersamfundet ved Festen til Fædrenes Minde d. 14de Januar 1856); S. 87 (Sang ved Sangerfesten paa Frederikshald). — *1858*, S. 89: Til Grev Wedels Portræt. — *1859*, S. 56 (Skaal for Kongehuset ved Carl-Johans-Forbundets Mindefest); S. 114 (Tale og Sang for Norges Sejlere ved Sangerfesten i Arendal). — *1861*, S. 155: Cantate ved det norske Universitets Halvhundredaarsfest den 2den September 1861; S. 184 (Afskedssang til Prof. Chr. Hansteen).

I Nytaarsgave for Illustr. Nyhedsblads Abonnenter *1861*, S. 31: Stilhed og Toner; S. 32—33: En Høst-Aften. — *1862*, S. 3—4: En Skumringstime; S. 24—25: Christian Fougstad. (Digte).

I Forhandlinger ved de skandinaviske Naturforskeres 7. Møde i Chra. 1856, S. 652—53: Norske Medlemmers Velkomstsang til de Fremmede.

I Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Chra. Aar 1859, S. 86 90: Foredrag om tvende antike Gravkamre i Omegnen af Rom (Referat).

I Illustreret Tidende *I.* (Kbh. 1859—60), S. 47: Philoktetes (Digt).

I **Skålar och föredrag i Carl Johans-förbundet** 1859, S. 28: Tale, hvormed han indledede Skaalen for Kong Oscar ved Carl Johans Forbundets Fest i Christiania den 8de Marts 1859.

I **Carl Johans-Förbundets handlingar för åren** *1860* och *1861*, S. 21—22: Tale, hvormed indledes en Skaal for Sverige, i Carl Johans-Forbundet i Christiania den 8de Marts 1860.

I **Det kgl. Frederiks Universitets Halvhundredaars-Fest September** 1861 [ved M J. Monrad] (Chra. 1862), S. 12—14: Cantate; S. 30: Tale for de gjenlevende Studenter fra 1813.

I **Vintergrønt**, udg. af Chr. Richardt (Kbh. 1866), S. 193—95: Det lukkede Land; S. 195—96: Et Tab; S. 197: I et Traadvindsel til en kjøbenhavnsk Bazar; S. 198—99: En Sangfugl. (Digte, jfr. N. Bøgh: Christian Winther, III. 345).

I **Sex sånger** komponerade af Halfdan Kjerulf (Sth. [ca. 1860], S. 3—5: «Min Elskte, jeg er bunden» *) (optr. i Kjerulf's Samlade arbeten, I. S. 3—5).

I **Morgenbladet** *1830*, No. 227 Tillæg: Til Henrik Wergeland! (Anonymt Digt, jfr. om dets Affattelse og Indsendelse L. Dietrichson, Svundne Tider, I. 284. Et delvis versificeret Svar fra H. Wergeland kom strax i Morgbl. No. 228, et anonymt Svardigt [af Nils Dahl?] i No. 233 Till., hvortil Gjensvar [af Welhaven] i No. 255 Till., videre Indlæg af Indsenderen fra No. 233 i No. 266 og 267, af G. S. [ɔ: Georg Sverdrup?] i No. 273, Epigrammer [af H. Wergeland] i No. 267 og 276; jfr. Indf. i No. 356 og 365 samt Breve fra Henrik Wergeland, S. 79—80). — *1832*, No. 13: Theatret (anon. Digt). — *1833*, No. 221 (Sang for Oehlenschläger, optrykt i Oehlenschläger's Norgesreisen, Kbh. 1834, S. 36—38). — *1834*, No. 170: Til Forf. af Oehlenschlägers poetiske Forbrydelser (Epigrammer i Anl. af Recensionerne i No. 156, 160 og 165 [af H. Wergeland]; maa være det Indlæg, som i Mindeblade om Oehlenschläger, udg. af C. L. N. Mynster, S. 362, erklæres for forfattet af Welhaven; derimod er ikke Welhaven, men Jørgen Moe Forf. af det i samme Anledning skrevne Digt „Min Henriks Muse" i Morgbl. No. 179, jfr. H. Lassen i Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 228 og [H. Wergeland's] Epigram i Morgbl. 1834, No. 203). — *1835*, No. 24 (Bekjendtgjørelse ang. hans Sammentræf med H. Wergeland, jfr. No. 22 og 30 [af H. Wergeland], se ovfr. S. 359); No. 36: Til Venner og Fjender fra Joh. S. Welhaven [ang. „Norges Dæmring", se ovfr. S. 360]; No. 126: Professor Theol. St. Joh. Stenersen (Sørgedigt*); No. 338: Til Provst Niels Hertzberg, Ridder af Danebroge. (Inanledning af Yttringer i Fortalen til hans Selvbiographi m. m.; jfr. ovfr. S. 361—62). — *1847*, No. 66: Studentersang. — *1852*, No. 181 (Sang ved de skandinaviske Studenters Udflugt til Kolsaas). — *1853*, No. 2: Nytaars-Prolog i Theatret*). — *1854*, No. 182 (Sang ved Aarsmødet i den norske Centralforening mod Brændevinsdrik). — *1856*, No. 176 (Sang paa Gustav Adolfs Torv i Stockholm); No. 180 (Tale ved Festen i Kristiania efter Studentertoget 24 Juni); No. 188 (Sang ved Studenternes Afsked i Upsala); No. 204 (Tale ved Afskedsfesten for de skandinaviske Naturforskere); No. 254: Prolog, fremsagt af Skuespiller Jørgensen, ved Festforestillingen i Theatret den 9de September i Anledning af Vicekongen og Gemalindes Nærværelse. — *1859*, No. 68 (Skaal for Kong Oscar ved Carl-Johans-Forbundets Aarsmøde); No. 163: Norges Seilere (Digt). — *1860*, No. 70 (Tale for Sverige ved

*) Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.

Carl Johans-Forbundets Aarsmøde); No. 273: Johan Ludvig Heiberg. Prolog ved Opførelsen af „Elverhøi" paa Christiania Theater; No. 324: Overlærer Otto Thott Fritzner (Mindedigt). — *1861*, No. 243: Kantate ved det norske Universitets Halvhundredaarsfest den 2den Septbr. 1861; No. 294 (Sang til Prof. Chr. Hansteen). — *1864*, No. 147 (Sang ved Afsløringen af Statsraad J. H. Vogts Monument).

I Kjøbenhavnsposten *1834*, S. 643—45 og 647—49: Kommentar over trende Artikler i Kjøbenhavnsposten [S. 322--23, 511—13 og 515—17] om Henrik Wergeland (jfr. ovfr. S. 357).

I Den Constitutionelle *1836*, No. 26: Extremer (Digt); No. 139: Skizzer fra Frankrig (Emigranterne, Digt. Improvisatorerne); No. 174: Skizzer fra Frankrige (Luxembourg. La Chaumière); No. 186: Bergmester H. C. Strøm (Sørgedigt); No. 194: Skizzer fra Frankrig (Literatur. La Morgue); No. 233 (Sange ved Prof. Herslebs Begravelse *); No. 269: Hverdagsansigter. I. Den Konservative; No. 283 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Dronningens Fødselsdag *); No. 295: En Tribut til Kunstforeningen (Digt); No. 303: Hverdagsansigter. II. Snille Mennesker; No. 313 og 314: Om den politiske Prædiken [af J. Hesselberg] i Kirken paa Agersbakken (jfr. No. 293, Morgbl. No. 348 af „En Dæmring" og nærværende Verk, B. II. 647—48); No. 331: Om det franske Theater. — *1837*, No. 7 og 64: Om den politiske Prædiken i Kirken paa Agersbakken; No. 27 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Kongens Fødselsdag); No. 98: Indbydelse [til en Cyclus af Forelæsninger over vort Sprogs skjønne Literaturs Historie]; No. 123: Den Kedsommelige. En Løverdag-Middags-Tidende; No. 153: Johan Storm Munch (Sørgedigt); No. 208: Vaterland; No. 256: Aabent Brev til Redacteuren af Oplands-Tidende; No. 259: Sisyphus (Digt); No. 313 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Dronningens Fødselsdag); No. 356 (Sang ved Statsraad Arntzen's Begravelse). — *1838*, No. 6: Statsraad Christian Adolph Diriks (Mindedigt); No. 27 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Kongens Fødselsdag *); No. 60: Smaabilleder (Digte, jfr. „Smaabilleder fremkaldte ved Smaabilleder" af I—n. i Morgbl. No. 63 og Digte til W. i s. Bl. No. 68 og [af H. Wergeland] i No. 70); No. 100, 101, 102, 143, 144, 150 og 179: Om norske Presse-Anliggender (jfr. ovfr. S. 362 samt nedenfor under Henrik Wergeland om „Campbeller- Slaget"; Welhaven's Artikler blev nærmest foranledigede af et Indsendt i Morgbl. 1838, No. 67 „Om Aarsagen til at den store Fleerhed klappede for Campbellerne" [af J. C. Lous], og de blev besvarede i s. Bl. No. 105, 110 og 118 [af J. C. Lous] samt i No. 108 Till., jfr. Wollert Konow i Den Const. s. A. No. 123, hvortil Morgbl. No. 124 [af J. C. Lous]; senere paa Aaret udgav Lous: Om Dagens indre Strid, H. 1, hvortil Den Const. 1838, No. 342, 344, 345, 346 og 348 [af C. Winter Hjelm] med Svar af Lous i Morgbl. 1839, No. 8, 9, 11 og 16, jfr. ovfr. B. III. 560); No. 213 (Sang for Ole Bull); No. 313 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Dronningeus Fødselsdag *). — *1839*, No. 27 (Kantate ved Universitetets Fest paa Kong Carl Johans 75de Fødselsdag *); No. 72 (Sang for Kongen ved hans Nærværelse i Theatret *); No. 174 (Sang for A. S. Ørsted *); No. 190 (Epilog ved Skuespillerne Phister og Holst's Afskedsforestilling); No. 191 (Sang for Prof. J. C. Dahl). — *1840*, No. 27 (Sang ved Festen hos Statholderen paa Kongens Fødselsdag *); No. 75: Mellemspil til Kellermanns Concerter (Digt); No. 101, 103 og 106: Psalmesagen og Hr. Pastor Wexels (jfr. ovfr. S. 365 og Nogle Ord af W. A. Wexels i Den Const.

*) Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.

No. 93 og 94); No. 307: 2den November (Mindedigt over Statholderen Grev Herman Wedel-Jarlsberg); No. 330: Til „Gransteren" (jfr. Gransteren I. 92 og ovfr. S. 351—52 om hans Forhold til Grev Wedel). — *1841*, No. 14: En Vise om Hellig Olaf [optrykt efter „Brage og Idun" III.]; No. 22: Latinsk Disputats; No. 40: Kunstudstilling i Børslokalet; No. 80: Om Scholastik, og om den lærde Person i Morgbl. No. 76 (jfr. ovfr. S. 352); No. 150: Gustav Wasa blandt Dalekarlerne. Maleri af Adolph Tidemand; No. 166: Rivieret; No. 178: Rococco; No. 246 (Cantate ved Nedlæggelsen af Grundstenen til de nye Universitetsbygninger); No. 306: Sognepræst Ulrik F. Boyesen (Sørgedigt). — *1842*, No. 23, 58 og 86: Billeder fra Bergenskysten; No. 137 (Sang ved Prof. Thulstrup's 50-Aars Embedsjubilæum *); No. 182 (Sang for Skuespiller C. N. Rosenkilde). — *1843*, No. 8: Om Arrangementet med Fearnleys malede Studier (jfr. Morgbl. No. 5); No. 37 (Kantate ved Carl Johans Regjeringsjubilæum samt versificerede Inskriptioner *) i Anledning af samme); No. 230 (Sang ved Ingeniørløjtnant C. Hagemanns Jordefærd *); No. 299: Ved Augusta Kjerulfs Grav (Digt; No. 347: Til et plastisk Arbeide af Hr. Michelsen (Subskriptionsindbydelse fra Chra. Kunstforening). — *1844*, No. 13: Hr. A. Tidemand og Kunstforeningen (ang. Altertavlesagen, jfr. Morgbl. 1843, No. 352 og 353, 1844, No. 7, 8, 21, 46 Till. og 91 [af Emil Tidemand]); No. 32: Beiviseren (Digt med Musik af Halfdan Kjerulf); No. 42 og 49: Anm. af Jacob Aalls Erindringer I.; No. 89 (Kantate ved Universitetets Sørgefest i Anl. af Kong Carl Johans Død); No. 94: Om „Epilogen [af E. Tidemand i Morgbl. No. 91] i Altartavlesagen" (jfr. ovfr. B. V. 769 og L. Dietrichson, Adolph Tidemand, I. 93—115); No. 157: Cantate [ved Theatrets Mindefest for Carl Johan]. — *1846*, No. 116: I Anledning af K. N. Andresens „Haandbog i Afholdsreformens Grundsætninger". — Desuden skrev han i dette Blad i Aarene 1836—40 flere af Artiklerne med Overskriften „Sverige" (jfr. H. Lassen: H. Wergeland, 2. Udg., S. 170).

I Den Norske Rigstidende *1841*, No. 142 (Kantate ved Nedlæggelsen af Grundstenen til de nye Universitetsbygninger). — *1848*, No. 139: Af et Brev fra Kjøbenhavn [dat. 13 Maj]; No. 160: Af et Brev fra Kjøbenhavn [dat. 4 Juni]; No. 225: Den norske Soldat i Danmark 1848 (Digt *).

I Christiania-Posten *1850*, No. 557 (Tale ved Studentersamfundets Mindefest for Oehlenschläger); No. 613: Sang ved Charlotte Munchs Grav *). — *1852*, No. 1363: De Unges Forbund (Digt); No. 1366 (Tale ved Afskedsfesten for de skandinaviske Studenter, overs. paa Svensk i H. Bjursten's Stockholm, Köpenhamn och Christiania, S. 161—63); No. 1458: Folket sørger (Digt ved Prins Gustavs Død). — *1853*, No. 1551: For Kongen (Nyaarsprolog i Theatret *). — *1856*, No. 2769 (Sang ved Sangerfesten paa Frederikshald); No. 2800 (Sang ved de skandinaviske Studenters Afsked fra Upsala).

I Christiania-Postens Feuilleton *1856*, I. S. I—IV: Forord; S. 5—28: En Sjel i Vildmarken (ogs. i Særtryk, se ovfr.).

I Aftenbladet *1859*, No. 220 (Tale ved Universitetets Mindefest for Kong Oscar). — *1860*, No. 37: Et Par Bemærkninger i Anledning af Kritiken over hans Digte (jfr. No. 7, 8, 12, 17 og 50 [af H. Lassen]); No. 234 (Prolog ved Kra. Theaters Festforestilling til Minde om J. L. Heiberg). — *1862*, No. 149: Tale [for Danmark]

*) *Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.*

ved Festen i Rosenborg Have (ogsaa trykt i d. Fædrelandet No. 155); No. 251 (Tale ved Aarsmødet i den norske Forening mod Brændevinsdrik). — *1869*, No. 279: En fornøden Bemærkning (om hans paastaaede Venskabsforhold til H. Wergeland, jfr. L. Dietrichson, Omrids af den norske Poesis Historie, II. 65).

I For Romantik og Historie, *B. 11* (Kbh. 1873), S. 519—20: Et utrykt Digt. Ved en Grav, 1838.

I H. Lassen, Henrik Wergeland og hans Samtid (Chra. 1866), S. 239 · 40 (2. Udg., S. 304--5): En Nat ved Skreya (Parodi paa Wergelands Odedigtning. Samfundsbladet, April 1832).

I Arne Løchen, J. S. Welhaven, er meddelt følgende forhen utrykte Digte: S. 67—70: Pasop. En alvorlig Epopée i to Sange (Samfundsbladet 14 Marts 1829, ogsaa aftrykt i Aftenposten 1891, No. 152); S. 162—64 (Rimbrev til Michael Sars 1831); S. 169: Hjertesuk (Digt fra 1833); S. 177 (Rimbrev til Johan Dahl 1834); S. III—VII: Sort paa Blaat (Digt fra ca. 1830, ogsaa aftrykt paa Omslaget til Norden, H. 1, 1887); S. VIII—XII: Rimbrev til P. A. Munch (1832); S. XIII—XVIII: Til Frøken Hedchen Anker (Rimbrev 1839); S. XXIV—XXV: Til Høiesteretsadvokat, Ridder Petersen (Digt 1836).

I Samtiden *1901*, S. 49—50 (Neglik og Lilie, Digt fra 1835).

Af hans mange særskilt trykte Lejlighedsdigte kan anføres: 1) Afskedssang til Anton Schweigaard. Den 27de September 1833*) (optrykt i A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, Breve og Erindringer udg. af L. M. B. Aubert, S. 210—11), 2) Ved Ingenieur-lieutnant C. Hagemanns Grav [1843]*), 3) Sang ved Afsløringen af Sal. Hs. Excellence Greve Herman Wedel Jarlsbergs Monument Onsdag den 18de Juni 1845*), 4) Ved Charlotte Munchs Grav den 25de April 1850*), 5) Studenter-Sangforeningen til Damerne den 30te November 1852, 6) Den fjerde November 1854, 7) Studentersang, 1855, 8) Ved den norske Studentersangforenings Tiaarsfest 1855, 9) Christiania-Studenternes Farvel til Upsala [1856], 10) Sang paa Gustav Adolfs Torv den 15 Juni 1856 (Upsala).

Af Breve fra ham findes trykt: til Maren Sars, dat. 19 Maj 1826, i A. Løchen's Welhaven, S. 51—53; til samme (1837) sst. S. 362—64; til en Broder, sst. S. 60; til Johan Dahl (1830) i Dietrichson's Svundne Tider I. 284; til samme i Løchen's Welhaven, S. 150, 152—59, 165—69, 171 og 177—78; til Michael Sars, dat. 20 Aug. 1835, i Skavlan's Wergeland, S. 274—79 (først meddelt i Aftpst. 1890, No. 772); til Orla Lehmann, dat. 16 Novbr. 1835, i Af Orla Lehmanns Papirer, udg. af Julius Clausen, S. 18--24; til Chr. Agerskov, dat. 17 Novbr. 1835, i Tilskueren 1893, S. 552—55; til Camilla Collett (1835 og 1836) i Samtiden 1901, S. 49—54 (jfr. S. 119—25); til samme, dat. 27 Apr. 1837, sst. S. 126—28; til samme, dat. 22 Juni 1859, sst. S. 128 (jfr. Nylænde 1897, S. 115); til B. S. Ingemann, dat. 28 Juli 1839, i Breve til og fra Ingemann, S. 377—49; til P. Hjort, dat. 21 Maj 1842, i Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort, Ny Samling, S. 461—62; til en norsk Kunstnerinde (Oktbr. 1858) i Løchen's Welhaven, S. 260—62; til C. Hauch (Marts 1862) sst. S. 280 og 545; til Biskop Martensen (1855) sst. S. 281—82; til samme (1856), S. 496—98; til samme (1849), S. 498—500; til Chr. Hansteen (Juni 1848) sst. S. 412—13, jfr.

*) Ikke optaget i W.s senere Digtsamlinger.

S. 281, til Chr. Birch-Reichenwald (Marts 1860) sst. S. 421—22; til samme (Novbr. 1859), S. 540—41; til M. Hammerich (Juni 1855) sst. S. 433; til samme (Maj 1855) sst. S. 544—45; til Christian Winther (1855) i N. Bøgh's Chr. Winther III. 239; til L. Dietrichson, dat. 19 Maj 1856, i Facsimile i Dietrichson's Svundne Tider I. 209; til J. D. Behrens, dat. 27 Maj 1859, i Facsimile i H. Jæger's Illustr. norsk literaturhist. II. 354.

I Universitets-Bibliothekets Samling af haandskrevne Forelæsninger findes Referater efter hans filosofiske Forelæsninger i Aarene 1842—44 (No. 127, 240, 245, 246 og 290).

Haandtegninger af ham er gjengivne i Henrik Jæger's Illustr. norsk literaturhist. II. 364; i Just Bing's Norsk litteraturhist., S. 109; i L. Dietrichson's Svundne Tider I. 208 (Portræt af Fru Maren Sars); i Schweigaards Barndom og Ungdom, Erindringer og Breve udg. af L. M. B. Aubert (Portræt af A. M. Schweigaard); i J. E. Sars's Norges polit. Historie 1815—1885, S. 107 (Selvportræt).

Wellejus, H. P. N.

Praktisk Veiledning angaaende Potetes-Avling og hvorledes hermed bør forholdes til disses Conservation m. v. Udgivet. Chra. 1831. 8. 13 S.

Weltz, Johan Carl August, Søn af Bergmand *Heinrich Christian W.* og *Christiane Henriette Hille,* blev født i Clausthal i Hannover 11 April 1815.

Han studerede Bergvidenskab ved Universitetet i Göttingen og gjennemgik derefter et praktisk Efterkursus paa sit Hjemsted, hvor han gjorde Bekjendtskab med den senere Bergmester M. W. Sinding fra Norge. Efter dennes Opfordring rejste han i 1840 til Norge, hvor han blev ansat ved Kongsberg Sølvværk. Efter to Aars Arbejde her var han i de to følgende Aar ansat ved Stengelsruds Kobbergruber i Sandsvær og bestyrede saa i to Aar et Grubeanlæg i Sætersdalen (Aaraksbygd). Sammen med tre Kjøbmænd fra Drammen byggede han i 1848 Smeltehytten Ekers Kobberværk, og i 1855 rejste han efter Bergmester Sindings Anmodning til Foldals Kobberværk for at nyttiggjøre Sindings nye Patent; i 1858 rejste han til Rio-Tinto-Gruberne i Spanien, hvor Smeltehytte blev bygget for Anvendelse af Sindings Patent. I 1860 kom han tilbage og blev Bestyrer for Grimlis Kobbergruber i Søndfjord, bestyrede i Begyndelsen af 70-Aarene et Nikkelværk i Rakkestad og bosatte sig derefter i Kristiania, væsentlig optaget med literære Sysler. I 80-Aarene var han i lang Tid Medlem af Kristiania Arbejdersamfunds Bestyrelse. Han døde 21 Maj 1890.

* 8 Januar 1843 *Jacobine Dorthea Landtværk* (f. 1816, † 11 Juni 1896).

Nekrolog i Verdens Gang 1890, No. 122.

I Polyteknisk Tidsskrift *VIII.* (1861), 273—75: Om Træets Konservation ved Kobbervitriol. — *XI.* 14—18: Om Torvens Anvendelse som Brændmaterial. — *XVI.* 97—98: Svovlkis og dens Anvendelse. — *XVII.* 26—33: Kraftmergel, tilvirket af feldspat, som gjødningsstof. — *XXIII.* 85—86: De throndhjemske kisforekomsters oprindelse; 127—30: Om årsagen til forekomsten af metallisk jern i hytteproduktet sten. — *XXIV.* (1877), 107—9: Om smelterummets konstruktion og forbrændingsluftens regulering, især for kobbermalms vedkommende.

I Forhandlinger ved det første norske Arbeidermøde (Kra. 1880), har han sammen med G. Lorentzen besørget Referatet for første Afdeling (S. 18—55).

I Forhandlinger ved det tredie norske Arbeidermøde, afholdt i Kristianssand 1885, S. 117—24 (Foredrag om almindelig Stemmeret ved Stats- og Kommunevalg).

I Berg- und Hüttenmännische Zeitung *1877*, S. 261—64: Nachrichten aus dem nördlichen Chili. (Aus dem Norwegischen übersetzt). — *1878*, S. 115—17 og 123—26: Bergwerksstatistische Nachrichten aus Norwegen. — *1880*, S. 201—3 og 209—211: Geologische Beobachtungen, gesammelt [von A. Helland] auf der Inselgruppe Faröer; S. 309—311: Die Shetland-Inseln, der nordeuropäischen Glacialperiode gegenüber betrachtet. — *1881*, S. 157—58, 169—71 og 177—79: Die Riesentöpfe oder Riesenkessel Norwegens, betrachtet in ihrem Verhalten zur Glacialperiode [nach W. C. Brøgger und H. Reusch]. — *1885*, S. 57—58: Das Goldvorkommen in Norwegen; S. 557—58: Molybdänglanz. Sein Vorkommen in Norwegen und seine Anwendbarkeit. — *1886*, S. 533—35: Die Fortschritte der Sprengarbeit zu Kongsberg in Norwegen. — *1888*, S. 465—66 og 475—76: Beitrag zur Geologie der Westküste Norwegens.

I Morgenbladet *1870*, No. 120 (ang. Salget og hans Beskrivelse af Grimli Gruber, jfr. A. Ellefsen i Aftbl. 1869, No. 2 (Avertissement) og Morgbl. 1870, No. 131).

I Dagbladet, Samfundet og andre Blade har han skrevet enkelte Artikler om politiske Spørgsmaal m. m.

Wendelboe, Pauline Henrikke, D. af Sogneprest til Rygge i Smaalenene *Morten W.* (f. 27 Juni 1714, ÷ 2 Juni 1762) og dennes 2den Hustru *Henrikke Bendike*, f. *Lachmann*, blev født i Rygge 17 Decbr. 1754 og døde i Aas paa Follo 182*, ugift og i smaa Kaar.

Hun skrev Krigssange, Gravskrifter og polemiske Digte, der dels blev trykte i Aviser, dels særskilt.

Werenskiold, Fredrik Helen, Søn af Kaptejn *Fredrik Daniel W.* (f. 24 Februar 1800, ÷ 9 Maj 1887, — Nekrolog i Aftpst. 1887, No. 261) og *Jensine Magdalene Ebeltoft* (f. 4 August 1815, ÷ 31 Maj 1900), blev født paa Kongsvinger 19 Maj 1851. 16 Aar gammel gik han til Sjøs og drev det til at blive Styrmand; men Nærsynthed tvang ham til at opgive Sjøen, og i 1875 gik han ind paa «Chalmerska Slöjd-

Trykt 1 Novbr. 1906.

skolan» i Gøteborg, som han i 1878 forlod med en meget god Examen i teknisk Kemi. Den 24 Juni s. A. blev han ansat som Landbrugskemiker i den norske Stats Tjeneste, og med offentligt Stipendium studerede han i to Aar fra Oktbr. 1879 Landbrugskemi i Tyskland, det første Aar i Halle, det andet Aar i München. I 1886 blev hans Stilling, som hidtil havde været forholdsvis selvstændig, omdannet til en Assistentpost under Læreren i Kemi ved den højere Landbrugsskole i Aas, og de Stridigheder, dette Forhold medførte, ledede til, at han fra 1 Novbr. 1890 blev opsagt fra sin Post. Han var nu en Tid Gjæringsfysiolog ved Ringnes & Co.s Bryggeris gjæringsfysiologiske Laboratorium; men fra 1 Oktbr. 1891 blev han Bestyrer af den ved Storthingets Beslutning s. A. oprettede kemiske Kontrolstation i Kristiania, og i denne Stilling virkede han, indtil han (ugift) pludselig døde Nat til 12 Novbr. 1900.

Portræt med Biografi af N. Wille i Tidsskr. f. d. norske Landbrug 1901, S. 1—12; i Norsk Landmandsblad 1891, S. 157—59 og 1900, S. 535—37, jfr. S. 557. *Nekrologer* i Frøi I. 464; i Dagbl. 1900, No. 319; i Aftpst. No. 821; i Eidsvold No. 263; i Verdens Gang No. 286. Jfr. Morgbl. 1900, No. 729; M. Arnesen: Biogr. Efterretn. om Elever paa Fr.halds Latin- og Realskole, S. 103.

Kort veiledning til prøvning af melk for praktikere. Udgivet og forlagt af «Den norske mejeriforening». Kra. 1884. 8. 27 S.

I Aarsberetning ang. de off. Foranstaltninger til Landbrugets Fremme i Aaret *1878*, S. 58—63, *1879*, S. 47—54, *1881*, S. 78—94, *1882*, S. 53—88, *1883*, S. 50—72, *1884*, S. 47—81, *1885*, S. 49—84, *1886*, S. 52—77, *1887*, S. 94—112, *1888*, S. 43—77, *1889*, S. 35—50, *1890*, S. 37—43, *1892*, S. 72—92, *1893*, S. 79—142, *1894*, S. 83—138, *1895*, S. 88—137, *1896*, S. 117—69, *1897*, S. 100—157, *1898*, S. 106—151, *1899*, S. 111—66: Beretninger om hans Virksomhed som Landbrugskemiker. (Flere af disse Beretninger udkom ogsaa i Særtryk og er refererede i Biedermann's Central-Blatt für Agrikulturchemie, Leipzig, jfr. Tidsskr. f. d. n. Landbr. 1901, S. 9). — *1881*, S. 95—105: Beretning om den af ham med offentligt Stipendium foretagne Reise i Tyskland.

I F. A. Dahl's Tidsskrift for Landmænd *VI*. (1879), S. 126—28: Undersøgelse af Melk efter Arsenikvaskning. (I Forening med V. Dircks).

I Forhandlinger ved Aarsmødet i Foreningen til Diskussion af Landbruget etc. *1882*, S. 121—32 (om Indkjøb af Kraftfoder, Gjødning og Sædefrø).

I Norsk landmandsblad *1882 II*. S. 132: Det kemiske laboratorium på Ås. — *1883 I*. S. 165—68: Lidt om indkjøb af benmel; *II*. S. 169—71: Høanalyser. — *1884 I*. S. 13—15: Udtagning af prøver for kemisk analyse; *II*. S. 127—28: Høanalyser for 1883; S. 193—95: Kraftfoderstoffer; S. 232—33: Lidt om Bowicks lactina; S. 274—75: Kraftfoderstoffernes anvendelse; S. 284—85: Analyser af foderstoffer. — *1885*, S. 344—45 og 361—62: Analyser af myseost. *1887*, S. 133—34: Lidt om indkjøb af kunstig gjødning; S. 230—32: Nogle analyser af norsk byg; S. 345—46: Sildens betydning for landbruget; S. 364: Lidt om linkagemel; S. 397: Lidt om rapsmel; S. 424: Sild som foderstof for melkekjør. — 1888, S. 23 og 70: Sild som foder-

stof for melkekjør; S. 111—12: Lidt om Tomas-fosfatmel. — *1889*, S. 64 og 184: Om kunstig gjødning; S. 161—62: Prøve for gjødningsforsøg, som udføres efter foranstaltning af Smålenenes amts landhusholdningsselskab i 1889; S. 171—72: Om udtagning og indsendelse af prøver, som skal analyseres, til Ås høiere landbrugsskoles kem. laboratorium; S. 271—73: En ny måde at prøve melkens fedtindhold på. — *1890*, S. 64: Kunstig gjødning af myr; S. 109—110: Mere om nødfoder; S. 151—54: Gjødningsforsøg (udførte efter foranstaltning af Smålenenes amts landhusholdningsselskab); S. 193—94 og 241—42: Mere om fiskeguano; S. 260: En sygelig forandret melk. — *1891*, S. 424—26: Om jordanalysens betydning for gjodslingen; S. 563: Fra den kemiske kontrolstation i Kristiania. — *1892*, S. 144—45: Den «tilbagegåede» fosforsyre; S. 173: Vore foderstoffer; S. 214—15: Lidt om kunstgjødning og handelen dermed; S. 275: Affaldsmel; S. 417—18: Hvalkjødmel — hvalmel — hvalguano; S. 449: Anvisning til udtagning af jordprøver for kemisk analyse; S. 562—65: Forsøg med Aléns metode til konservering af melkeprøver til kemisk analyse; S. 574—75: Kan dyrkning af sukkerroer her i landet bli lønnende? — *1893*, S. 65—66: Analyser af foderstoffer; S. 77—78: Fodringsforsøg med melkekjør; S. 85—86: Akershus amts landhusholdningsselskab; S. 96—99: Hvilke kunstige gjødningsstoffer er de billigste, og hvorledes bør de anvendes? (jfr. S. 140—41); S. 104—6: Gjødningsforsøg, foranstaltet af Smålenenes amts landhusholdningsselskab, i 1891; S. 232—33: Norsk maltbyg; S. 336—37: Konservering af melkeprøver til analyse og undersøgelse; S. 390: Lønner det sig nu at kjøbe Tomas-fosfat? S. 499—500: Hvilke foderstoffer bør man kjøbe? — *1894*, S. 97—99: Gjødningsforsøg, foranstaltet af Smålenenes amts landhusholdningsselskab i 1892; S. 185—86: Bidrag til bedømmelse af sildemel og hvalkjødmels foderværdi (i Forening med E. Solberg); S. 193—95: Hvilke kunstige gjødningsstoffer bør landmanden helst kjøbe? S. 263—64: Dr. Babcocks fedtbestemmelsesapparat for melk; S. 424—25: Lidt om grønfoder og græs. — *1895*, S. 25—29: Gjødningsforsøg foranstaltet af Smålenenes amts landhusholdningsselskab i 1893; S. 124—27: Bør Værdalen opdyrkes igjen? S. 151—52: Vore rodfrugters kemiske sammensætning og relative værdi; S. 186: Tomasfosfat og dets hensigtsmæssige anvendelse; S. 230—35: Gjødningsforsøg; S. 421—24: Om de kunstige gjødningsstoffers anvendelse og pris; S. 542—45: Hvilke foderstoffer bør man kjøbe iår? — *1896*, S. 70—71: Tomasfosfatmel; S. 88—91: Beskyttelsestold på landbrugsprodukter; S. 126—27: For at hindre tab af kvælstof; S. 130: Mask fra gjærfabrik; S. 173—75: Løv som foder; S. 185—86: Mask; S. 283—64: Mere om gjærmask; S. 355: Gjetemelk og skummemaskiner; S. 377—79: Gjødningsforsøg foranstaltet af Smålenenes amts landhusholdningsselskab i 1895; S. 421—22: Statens kemiske kontrolstation i Kristiania; S. 524—27: Om nytten af landbrugskemiske laboratorier, med særligt hensyn til tanken om at oprette et sådant på Hamar. — *1897*, S. 34, 98—99, 139—40 og 166 om uren Melk, jfr. Olav Johan-Olsen S. 122—23, 152—53 og 187—88; S. 62—66: Hvilke kraftfoderstoffer lønner det sig under de nuværende prisforhold bedst at bruge i fjøset? S. 66—67: Landbrugshøiskolen; S. 238—41 og 304—6: Foderets indflydelse på melkens beskaffenhed; S. 249—51: Bør man ved lov forbyde farvning af margarin? — *1898*, S. 53—54: Fra statens kemiske kontrolstation; S. 128—30: De offentlige melkekontrolanstalter; S. 135—38: Kalk som gjødning (Oversigt over resultaterne af forsøg med kalk som gjødsel i *Smålenene 1896*); S. 336—38: Hvilken garanti bør landmænd og

landbrugsforeninger kræve ved indkjøb af kunstgjødning og kraftfoder? (i Forening med E. Solberg); S. 419—22 og 431—32: Hvilken værdi har den kemiske analyse af agerjord i forhold til de oplysninger, som kulturforsøg formenes at gi om jordens beskaffenhed? S. 568—70: Bidrag til bedømmelsen af hvalkjødmelets, fiskeguanoens og sildefodermelets værdi som foder; S. 577—78: Norske kornsorters kemiske sammensætning og næringsværdi. — *1899*, S. 72: Tomas-fosfatmel; S. 226—28: Enggjødsling med kunstig gjødsel; S. 270—72: Foder- og gjødningshandelen; S. 607—611: Norsk mejerismørs sammensætning. — *1900*, S. 209—212: Hvilke kunstige gjødningsstoffer er billigst? S. 224—28: Hvordan bør de kunstige gjødningsstoffer bruges? — (Fra 1897 er hans Artikler for det meste optrykte i «Norsk landmandsblad»s Maanedsudgave «Praktisk landbrug». Enkelte af dem er refererede i Biedermann's Central-Bl. f. Agrikulturchemie, jfr. Tidsskr. f. d. n. Landbr. 1901, S. 10—11).

I Aarbog for Landmænd, udg. af H. Tveter (1883), S. 74—86: Oversigt over Virksomheden ved det kemiske Laboratorium paa Aas 1882.

I Tidsskrift for biskjøtsel *II.* (1886), S. 34—35: Lidt om biernes fodring; S. 39 (om Biernes Føde, jfr. S. 50—52 af Ivar S. [Young], hvortil S. 60—61 af W.).

I Norsk Havetidende *VI.* (1890), S. 121—23: Dr. Engelskjøns «Normal-Gjødning» for Haven og «Reform-Blomstergjødning».

I Tidsskrift for det norske Landbrug *1894*, S. 57—63: Undersøgelser over nogle giftige Stoffe i Rapskager; S. 190—98: Nogle Undersøgelser over Hø af norske Fodergræsarter (i Forening med E. Solberg). — *1895*, S. 145—52 og 273—85: Nye Bidrag til Bedømmelsen af Rapskager; S. 372—75: Rensdyrmelk. — *1896*, S. 22—34: Løv som Foder; S. 65—76: Hvad har det Offentlige gjort for at varetage Producenters og Konsumenters Tarv ved Handel med Smør og Margarin? (jfr. S. 76—81); S. 328—32: Hø af norske Foderplanter; S. 449—65: Opfordrer de hidtil foretagne Forsøg med Dyrkning af Sukkerroer i Norge til videre Foranstaltninger? (jfr. S. 465—71). — *1897*, S. 118—24: Smørfarve; S. 427—30: Sæterhø; S. 436—40 samt *1899*, S. 35—43 og 82—86: Hø af norske Foderplanter. — *1900*, S. 20—26: Nogle Forsøg med Anvendelse af norsk Byg til Malt; S. 68—74: Nogle Byganalyser; S. 109—114: Norske Byganalyser fra 1899; S. 498—509: Hø af norske Foderplanter. — (Flere af disse Artikler er refererede i Central-Bl. f. Agrikulturchemie o. a. St.).

I Forhandlinger i det medicinske Selskab i Kristiania *1894*, S. 162—65 og 184—86 (om den kemisk-bakteriologiske Vandanalyse).

I Teknisk ugeblad *1894*, S. 406—8: Et Stipendium.

I Storthings-Forhandlinger *1891 V.* Dok. No. 113: Skrivelse til Indredepartementet af 5te Januar 1891, angaaende hans Afskedigelse af Statens Tjeneste. 11 S. — *1898—99 V.* Dok. No. 37, Tillæg 2, S. 6—9: Angaaende omlægning af skatten paa øl fra malt til alkohol; S. 9—12: Angaaende beskatning af alkohol m. m. (jfr. Tillæg 3, S. 13); Dok. No. 87, S. 8 (ang. Svindingsgodtgjørelse).

I Die landwirtschaftlichen Versuchs-Stationen, herausgeg. von Fr. Nobbe, *B. XXXIV.* (Berlin 1887), S. 425—53: Über die Bestimmung der zurückgegangenen Phosphorsäure. (I Forening med V. Dircks).

I Aftenbladet *1880*, No. 143 B: Svar paa Hr. S. H. Lundh & Ko.s „Fornødent Tilsvar" i „Aftenbladet" No. 124 (ang. Foderstoffes Opløsning, jfr. No. 26 og *113* af V. Dircks, No. 144 og 148 af C. Torrud, No. 146 og 149 af Gerh. Larsen).

I Morgenbladet *1883*, No. 155 A: Om Arsenikvask (jfr. No. 148 A af N. W. Thoresen); No. 247 B: Er hesjet Hø daarligere end saatet? (jfr. No. 233 B af N. W. Thoresen). — *1884*, No. 315 A: Analyser af Foderstoffe. — *1885*, No. 306: Om Beregning af Fodermidlernes Værdi. — *1886*, No. 442: Forfalsket Jordnødkagemel; No. 535: Om Tangens Tilgodegjørelse for Landbruget. — *1887*, No. 361, 374 og 387: Om en eventuel Forsøgsstations Opgave, hensigtsmæssigste Beliggenhed og Indretning. — *1889*, No. 370: Om Feldspat som Gjødningsmiddel. — *1892*, No. 645, 649 og 667: Sort Brød. Nogle Undersøgelser af Rugmel og Rugbrød (jfr. Bemærkninger af L. Schmelck i No. 670, 687 og 697, af S. Torup i No. 677 og af W. i No. 682 og 690). — *1898*, No. 98: Salg af slet Blomstergjødning (jfr. No. 89 af X., No. 111 af F. S. Frølich, No. 121 af C. Engelskjøn).

I Dagbladet *1884*, No. 248: Advarsel til Husmødre (hvortil F. W. Stribolt i No. 254, med Tilsvar af W. i No. 256); No. 429: Analyser af Myse (jfr. No. 418 af O. G. Berg, No. 419 og 433 af K. K. Heje, Tilsvar af W. i No. 441, af K. K. Heje i 1885, No. 7, af O. G. Berg i 1885, No. 35). — *1885*, No. 340: Regnskabet for Aas højere Landbrugsskole.

I Aftenposten *1894*, No. 197 og 301: Er Gasbelysning skadelig for Sundheden? No. 495: Melken (jfr. No. 498, 527, 548 og 568 af L. Schmelck, hvortil W. i No. 522, 541, 552 og 568). — *1896*, No. 813: Nervefeberne, Lægerne og Melken.

Werenskjold, Werner Nilsen, Søn af Kaptejn, senere Overtoldbetjent i Sponviken ved Fredrikshald *Werner Nicolai W.* (f. 25 Juli 1768, ÷ 5 August 1836, — jfr. Thaulow's Mskr. i Vid.-Selsk. i Thjm. No. 507 c in 4to, S. 268—71) og *Johanne Wilhelmine Nordahl* (f. 24 Juni 1793, ÷ 24 Oktbr. 1888), er født i Drammen 22 April 1831, blev Student med Laud fra Fredrikshalds Skole 1849 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Januar 1855, med Laud i Juni 1856. Han var Sagførerfuldmægtig 1854—56, blev derefter ansat som Kopist i Kirkedepartementet, var fra Januar 1864 til 31 Decbr. 1873 Kontorchef ved Kristiania Fattigvæsens Sekretariat, blev fra 1 Oktbr. 1878 ansat i Finansdepartementet, blev 1 Juli 1883 konstitueret, 21 Februar 1885 fast udnævnt kgl. Fuldmægtig i samme, fra 4 Decbr. 1895 (med Skog- og Almenningssagernes Overflytning) i Indredepartementet, fra hvilket Embede han tog Afsked 13 Februar 1897. Han modtog 1889 den af Pave Leo XIII stiftede Dekoration *pro Ecclesia et Pontifice*.

Jfr. M. Arnesen: Biogr. Efterretninger om Elever paa Fr.halds Latin- og Realskole, S. 102; Nordmænd i det 19. Aarh., udg. af G. Gran, II. af Halvdan Koht.

Om Hjemstavnsretten og Fattigvæsenets Krav paa Vederlag for Understøttelsesforskud. Fortolkning af første og andet Capitel i Fattiglovene af 6te Juni 1863. Chra. 1865. 8. 4 Bl., 166 S. (Anm. [af Falck Ytter] i Morgbl. 1865, No. 326 Tillæg; af C. G. Hammarskjöld i Hamilton's Nord. tidskr. I. S. 473—85). — Ny Udgave [med *Titel: Hjemstavnsretten*] med Henvisninger til Love, Domme og

Departementsskrivelser fra Aarene 1865—1890. Kra. 1891. 8. 4 Bl.. 162 S. (Anm. af N. A. Nicolaysen i Aftpst. 1891, No. 722).

Salomons Laas. Forteljing i Thelemaal, emna fraa Tusend og ei Nott. Av Vingnir. Chra. 1866. 8. 63 S. (S. 51—63 indeholder et Tillæg Folkeviser. Anm. af A. O. Vinje i Dølen IV. No. 34, optrykt i Vinjes Skrifter i Utval IV. 115—16; i Illustr. Nyhedsbl. 1866, No. 22).

St. Johannes Evangelium i Bygdemaal fra Vestre Thelemarken. Chra. 1871. 8. 2 Bl., 35 S. (Anonymt. Anm. af G. i Fram 1871, No. 24).

Kortfattet verdenshistorie til brug for skolerne ved W. Norman. Kra. 1890. 8. 4 Bl., 166 S. (Omarbejdet efter en dansk Verdenshistorie).

Kortfattet Norgeshistorie. Kra. 1896. 8. XI S., 173 S., 1 Bl.

Kortfattet kirkehistorie ved W. Norman. Kra. 1898. 8. 2 Bl., 192 S. (Omarbejdet efter en dansk Kirkehistorie).

Sammen med J. E. Sars o. fl. var han Udgiver af Ugebladet Vort Land 1867, hvori han, tildels under Mærket r., bl. A. har skrevet i No. 1: Har Heelstats-Skandinavismen Krav paa Sympathi hos vore Studenter? No. 2: Store eller smaa Forbogstaver; No. 3: Norsk Folkeblad; No. 4: Svenske Blade; No. 5: Over vore smaa Forholde; No. 6: Unionskongemagt og parlamentarisk Regjering; No. 7: Oldtidshistorie og Astronomi; No. 8: Det skandinaviske Selskabs Forhandlinger om den svenske Nordvestbane den 23de April 1867; No. 9: Det Ole Jakobske Theorem (jfr. O. J. Broch i Morgbl. 1867, No. 114); No. 16 (ang. den positive Filosofi, jfr. C. [ɔ: J. E. Krogh] i No. 15); No. 21: Flot Skriveri fra Nordens Athen.

I Dølen *VI.* (1868—69), No. 8: Eit Ord te dei, som er imot, og eit hallt Ord te dei, som er me (i Thelemaal); No. 15: Syttende Mai og Processionen; No. 16: Pardon for Akershus Amt; No. 27: Lidt om international Artighed m. m.; No. 33: Helsing te Christiania [fraa Mariakjurkja i Oslo]. — *VII.* (1869), No. 2: Kan ikke Oldnorsken forliges med Græsken?

I Andvake *1871*, No. 2: [Bjørnson's] Arnljot Gelline (jfr. No. 12); No. 15 og 18: Taterfolke; No. 25: Um Rakuehaugin og um Haugefre.

I Fedraheimen *1877*, No. 1: Ein Engelskmann [ɔ: Carlyle] um dei gamle norske Konganne (i Telemaal fraa Vestbygdo). — *1878*, No. 47: Euler um Bibel og Geometri; No. 69: Lett og vandt aa leia. — *1879*, No. 32: Af Virgils Messiassong.

I Illustreret Nyhedsblad *1859*, S. 174—76 og 185—86: Professor Schweigaard.

I Nyt Tidsskrift for Matematik X. (Kbh. 1899), Afd. B., S. 62—65: En Tilnærmelsesberegning (efter dertil fremstillet Rækkeformel, jfr. Ortmanns Jahrbuch 1899, S. 106).

I Krydseren *1850*, No. 77 Tillæg: Endnu nogle Betragtninger i Anledning af Brynjolf Bjarmes [ɔ: H. Ibsen's] nye Drama „Kjæmpehoien".

I Christiania-Posten *1858*, No. 331: [Ibsen's] Hærmændene paa Helgeland (Anm. af Opførelsen paa det norske Theater). — *1859*, No. 136: Fru Inger til Osteraad. Historisk Drama af Henrik Ibsen. — *1860*, No. 11: Nogle Bemærkninger om den svenske Justitiestatsministers Foredrag i Statholderstriden; No. 163: Anm. af Tolv Forelæsninger om det Skjønne af M. J. Monrad.

I Morgenbladet *1860*, No. 291: Hvorfor sælge Oslo Bispegaard?

I Aftenposten *1868*, No. 279: St. Maria Kirke—Sørengen—Jernbanen og Professor Broch.

I Dagbladet *1869*, Juni (om Digterløn for A. O. Vinje); No. 197: Ud med en Fregat. — *1870*, No. 30: En blaa Fest i det militære Samfund (jfr. No. 27). — *1875*, No. 246: Blod-Opinionen contra Wallin, Tater og Morder. — *1886*, No. 366: Nogle Slutninger fra vor Skogstatistik. — Desuden Anmeldelser og andre Bidrag, særlig i Bladets første Aar fra 1869.

I Aftenbladet *1872*, No. 239: Er det med Frankrige eller Rusland, eller er det med Tyskland, at vi have en Fremtid? (Indlæg i „Signalfejden", se ovfr. I. 329—330 og IV. 615); No. 290: Om latinsk og gothisk Tryk. — *1881*, No. 96: Naturvidenskab — Kristendom.

Wergeland, Harald, efterfølgendes Søn, er født paa Horten 30 August 1845, blev Student med Haud fra Nissens Skole 1865 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1871. Derefter gik han ind paa A. O. Haneborgs Trælastkontor i Kristiania, hvor han siden har været ansat. Han var Formand i Norsk Dyrehundklub 1901—1903.

* 13 Novbr. 1875 *Clara Gjerdrum* (f. 1854), D. af Kammerherre Carl Ferdinand G. og Clara Vogt (en Datter af ovennævnte Statsraad Jørgen Herman V.).

Portræt med Biografi i Jägaren X. (Sth. 1904), S. 228—29.

I Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fisker-Forening *I.* (1872), S. 45—51: Om Ladning af Patroner. — *V.* S. 147—64: Rypemængden i vort land. — *VI.* S. 84—98: Lidt til om rypemængden i vort land. — *VII.* S. 221—25: Jagtforpagtninger i Storbrittanien og jagten i Norge. — *VIII.* S. 107—110: Vådeskud; S. 126—28: Hvordan dræber man bedst skadeskudt vildt?

I Norsk Idrætsblad *1881—1888* redigerede han Afdelingen for Jagt.

I Norsk kennelklubs tidsskrift — hvis Medredaktør han var i 1901 — *1901*, S. 59—63: Løshund — ledhund (hvortil S. 154—56 af L. Saxlund); S. 69—71: Svar til hr. Louis Saxlund [sst. S. 65—69 om «Den sorte finmarkshund»] (hvortil S. 150—52 af L. Saxlund og Svar S. 161—65 af H. W.); S. 156—61: Finmarkshunden.

I Svenska jägarförbundets nya tidskrift *1872*, S. 76—83: Om båda ögonen öppna.

I Aftenbladet *1878*, No. 230 (om Rypejagten i Norge, hvortil S. i No. 245 med Svar af [Wergelan]d. i No. 247).

I Dagbladet *1878*, No. 310: Rypefangsten i Norge (jfr. No. 306 og 317).

I Morgenbladet *1878*, No. 336 B: Mere om Rypefangsten i Norge (hvortil J. B. Barth i Dagbl. 1879, No. 18 og 23).

Som Bilag til Norsk Idrætsblad udgav han aarlig fra 1883 til 1888: Uddrag af jagtlovgivningen med henvisninger (16. 2 Bl., jfr. Norsk Bogfortegnelse 1885, S. 64). Derefter udgav han fra 1889 til 1899: Uddrag af Norges jagt- og fredningslovgivning, med henvisninger, ført à jour for hvert Aar (16. 2 Bl., jfr. Norsk Bogfortegnelse 1890, S. 72 og M. W. Feilberg's Norsk Bogfortegnelse 1883—1890, S. 360), og fra 1900: Uddrag af love om jagt og fangst af 20 mai 1899

m. v., rettet for hvert Aar. Desuden har han i **Halvorsen & Larsen's Lomme-Almanak** for 1892—1899 skrevet Uddrag af Norges Jagt- og Fredningslovgivning, samt fra og med 1900 Uddrag af Love om Jagt og Fangst.

Wergeland, Harald Nicolai Storm, Søn af Skipper *Gert Christian Storm* (f. 1780, † 1835) og *Ingeborg Birgitte Wergeland* (f. 1783, † 21 Maj 1852), blev født i Bergen 27 Maj 1814. Han kom som Barn i Huset hos sin Morbroder, nedennævnte Provst Nikolai Wergeland, og antog Familjenavnet Wergeland. I Begyndelsen af Aaret 1826 gik han ind som Kadet ved den kgl. norske Krigsskole og blev 31 Juli 1831 udnævnt til Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade. I Januar 1834 gik han ind som Elev ved den militære Højskole og blev 5 Marts s. A. surnumerær Sekondløjtnant i Artilleriet. Efter absolveret Examen blev han 25 Oktbr. 1837 virkelig Sekondløjtnant og tjenstgjorde som Adjutant ved 1ste Artilleribataljon indtil Udgangen af 1839. Fra Begyndelsen af 1840 var han ansat som Trigonometrist ved den geografiske Opmaaling og vedblev i denne Stilling indtil Vaaren 1844, da han beordredes til Horten for der at forrette Tjeneste ved Landetatens Fabrikation af Perkussjonsbomber. I Sommeren 1845 anvendtes han paanyt som trigonometrisk Opmaaler, næste Sommer deltog han i Oprydningen af den norsk-russiske Grænse, og i 1847 var han med ved Udstikningen af Jernbanen Kristiania—Ejdsvold. Den 28 Juni 1842 var han blevet udnævnt til Premierløjtnant og beordredes fra Begyndelsen af 1847 til Tjeneste i Kristiania som Haandværksofficer ved Artilleriets Værksteder. Den 20 Februar 1849 blev han udnævnt til Kaptejn ved Artilleribrigadens Stab, var Lærer i Artilleri ved Krigsskolen fra Marts 1849 til Decbr. 1850 og Lærer i Mekanik og Artilleri ved den militære Højskole 1849—1851. Han blev Adjutant hos Kong Oscar 22 April 1850, beordredes 20 Februar 1851 til Tjeneste som Adjoint i Generalstaben, og da Storthinget i 1851 havde bifaldt den nye Plan for Generalstaben, blev han 13 Maj 1852 udnævnt til Oberstløjtnant i denne. Den 21 Januar 1856 udnævntes han til Oberst og Chef for Kristianssandske Infanteribrigade, den 6 Marts 1857 beordredes han til midlertidig Chef for Generalstaben under Statsraad Blochs Fravær i Stockholm, og da Kronprinsen under 22 Juni 1857 var blevet entlediget som Vicekonge i Norge, idet samtidig den norske Regjering i Kristiania fik udvidet Bemyndigelse til at afgjøre Regjeringsanliggender, blev Wergeland 27 Juni s. A. af Regjeringen beskikket til Armeens Overstbefalende, hvilken Beskikkelse dog ophørte ved kgl. Resolution af 6 Juli s. A. I Interimsregjeringen paa Grund af Kongens Sygdom 11—25 Septbr. s. A. var han tilforordnet som Statsraad og Chef for Armedepartementet; 14 Novbr. s. A. blev han udnævnt til virkelig Chef for Generalstaben, 28 Januar

1859 til Generalmajor og 28 Septbr. 1860 til Statsraad, Chef for Armedepartementet og øverste Befalingsmand over Armeen i Kongens Fravær; han var Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm fra Oktbr. 1862 til Septbr. 1863 og fra August 1866 til August 1867. Den 3 April 1868 tog han Afsked som Statsraad, blev s. D. udnævnt til Chef for 2den Akershusiske Infanteribrigade og 6 Juni s. A. til Kommandant paa Akershus. Han rejste i Septbr.—Novbr. 1872 som overordentlig Gesandt til Østerrige, Bayern og Italien for at notificere det i Norge og Sverige stedfundne Thronskifte; han var Medlem af Interimsregjeringen i Stockholm under Kongens Udenlandsrejser 25 Maj—13 Juni og 6—21 Juli 1875. Han blev udnævnt til Generalløjtnant 6 Septbr. 1875, til Generalfelttøjmester og Chef for Artilleribrigaden 7 Februar 1879. Den 22 Oktbr. 1887 blev han entlediget som Kommandant paa Akershus, efterat han havde undladt at besætte Honnørvagten ved Slottet ved Kongens Ankomst til Kristiania for derved at henlede Opmærksomheden paa Garnisonens Utilstrækkelighed, og den 21 Marts 1890 erholdt han ifølge Ansøgning Afsked fra Krigstjenesten. Han døde i Kristiania 12 Oktbr. 1893. Han var Medlem af Spidskuglekommissjonen 1848, Formand i den kgl. Kommissjon af 17 Decbr. 1852 angaaende Telegrafanlæg og studerede i den Anledning Telegrafvæsenet i Berlin, Hamburg og Stockholm 1853; videre var han Medlem af en Række Kommissjoner om Armeens Organisation 1852—1857, saaledes af to Kommissjoner angaaende Akershus Fæstning 6 Novbr. 1854—25 Juli 1855 og Høsten 1855—8 Oktbr. 1856, samt af den unionelle Forsvarskommissjon Septbr. 1856—Februar 1857; i 1860 var han Medlem af en unionel Kommissjon angaaende Infanteriets Exercerreglement. Han blev R. R. St. A. O. 3 Kl. i Oktbr. 1846, R. S. O. 4 Juni 1853, K. S. O. 4 Juli 1858, Stk. S. O. 7 Septbr. 1862, R. St. O. O. 21 August 1855, K. St. O. O. 6 August 1859, Stk. St. O. O. 3 April 1868 «for militær Fortjeneste», K. D. D. O. 21 Septbr. 1859, Stk. D. D. O. 18 April 1871, R. C. XIII. O. 8 Novbr. 1871, Stk. Ø. Lp. O. 1872, Stk. By. Kr. O. 1872 og Stk. It. M. & L. O. 1872. Han blev Medlem af Svenska Krigs-Vetenskaps-Akademiens 1ste Klasse i Novbr. 1860. Han blev Stormester for den norske Frimurerorden 1876. Han var Formand i Norsk Jæger- og Fiskerforening fra dens Stiftelse i 1871 indtil 1880, og han hædredes 1878 med Sølvmedalje af *Société nationale d'acclimatisation* i Paris.

* 13 Oktbr. 1841 *Anne Sophie Schøyen* (f. 2 Februar 1816, † 4 August 1872), D. af Kaptejn Aslak S. i Odalen og Anne Sophie Bühring.

Portræt med Biografi i Illustr. Nyhedsblad 1860, S. 178; af C. B. i d. Illustr. Tid. II. (1860—61), S. 175—76; i Skilling-Magazin 1864, S. 81—82; af *B.* [ɔ: C. J. Anker] i Underofficersbladet *I. (1878—79)*, S. 291—92 og i Almuevennen 1879, No. 13.

i Folkebladet 1894, S. 209—210; [af Hugo Samzelius] i Jägaren VI. (Sth. 1900), S. 145—46. — *Nekrologer* i Aftpst. 1893, No. 572; i Morgbl. s. A. No. 539, jfr. No. 547; af O. G.[jerdrum] i Norsk jæger- og fisker-forenings tidsskr. s. A., S. 193—95. Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om generalspersoner (Kra. 1885), S. 278—80; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—1884, S. 221; Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 40—42; Chr. Thaulow's Manuskr. i Vid. Selsk. i Thjm. No. 507 c in 4to, S. 141—42; [Albert Jacobsen:] Statsraad Wergeland og vore militære Forholde, Chra. 7 Febr. 1866, rec. i Morgbl. s. A. No. 52, hvortil særskilt udgivet Tilsvar [af A. Jacobsen], Chra. 1866; Morgbl. 1866, No. 271 af *A.* [ↄ: J. G. de Besche?] og No. 288 (efter Risøers Adr.); Aftbl. 1867, No. 10 af En Generalstabsofficer, No. 44 og 45, hvortil Morgbl. s. A. No. 62 af *A.* samt det særskilt udgivne «Svar til en «Generalstabsofficer» og om Statsraad Wergeland», Chra. 1867, rec. af *G—g.* [ↄ: L. Chr. Dahll] i Morgbl. s. A. No. 95 A og 99, hvortil Et Par Bemærkninger i No. 101 A og Gjensvar af *G—g.* i No. 109; [Alb. Jacobsen:] Hvorvidt har den gjennem Pressen fremkomne Opposition mod Styrelsens senere Foranstaltninger i militær Retning bevist sin Ret til at kalde sig Opinion *in re?* (Kongsvinger 1867 ↄ: 1868), særlig S. 99—100; Statsraad Aug. Chr. Mantheys Dagbøger I. S. 35—36 og fl. St.; E. Frølich: Mina Frimurare-Minnen, 3. uppl., S. 17—18; Morgbl. 1851, No. 72; 1858, No. 170; 1859, No. 32; 1861, No. 287; 1862, No. 297 (af *A.*); 1863, No. 264 (af *A.*), 266, 270 og 272; 1864, No. 124, 138, 155 og 159; 1867, No. 216 og 225; 1868, No. 96 A; 1881, No. 210; 1887, No. 547; Aftbl. 1860, No. 232; 1864, No. 131 og 134; 1866, No. 62 af *K.* [ↄ: L. Chr. Dahll] og No. 245; 1868, No. 74, 77, 79, 80, 81 og 84; Dagbl. 1863, No. 105 og 148; Vikingen 1865, No. 12.

Forelæsninger over Artillerie Videnskabens elementære og praktiske Deel. [Chra.] 1851. 4. 1 Bl., 286 S., 14 Pl. Udført i Contra-Tryk.

Om Opvarmning og Ventilation af Beboelses-Værelser. Chra. 1867. 8. 64 S. (Anonymt; anm. i Aftbl. 1867, No. 80; i Morgbl. s. A. No. 132).

Forslag til Raadhuus-Bygning for Christiania Commune. Et Indlæg i et af Dagens Spørgsmaal af *N. W.* Chra. 1871. 8. 50 S., 4 lith. Pl.

Opfordring til Dannelse af Foreninger til Smaafuglenes Beskyttelse. [Kra. 1873.] 8. 13 S. (Særtryk uden Titelblad af Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fisker-Forening II.).

Vore Indsøers og Elves statsøkonomiske Værd som Feldt for Fiskeavl. Særskilt Aftryk af Norsk Jæger- & Fisker-Forenings Meddelelser, 7de Aargang. Chra. 1878. 8. 1 Bl., 118 S. (Anm. af *N. N.* i Morgbl. 1878, No. 214 A og af *—st.* i s. Bl. No. 236 A. Oversat paa Engelsk i Report of the United States Commission of fish and fisheries for 1878, Washington 1880, S. 539—604).

Anvisning til Fangst af forskjellige Slags Rovdyr. Efter de nyeste og bedste Kilder af *N. W.* (Aftryk af Meddelelser for Norsk Jæger- og Fisker-Forening. 1ste Afsnit. I. De vigtigste Fangstredskaber. II. Fangst af forskjellige Slags Rovfugle. Chra. 1879. 8. 35 S. — 2det Afsnit. III. Ræv-Fangst. IV. Oter-Fangst. Chra 1879. 8. 39 S. — 3die Afsnit. V. Gaupe-Fangst. VI. Jærv-Fangst. VII. Maar-Fangst. VIII. Fangst af Roskat. Med 39 Figurer. Chra. 1880. 8. 49 S.

Et Forsøg paa praktisk Fiskeavl i Ferskvand. (Særskilt Aftryk af «Norsk Jæger- og Fisker-Forenings Meddelelser» 10de Aargang.) Kra. 1881. 8. 1 Bl., 18 S.

Om Østers-Dyrkning ved Dykker-Arbeide. Chra. 1882. 8. 18 S., 2 upag. S. (Uden særskilt Titelblad).

I Norskt Militairt Tidsskrift — af hvis Redaktionskomite han var Medlem 1848—1860 (B. 13—23) og 1869—1870 (B. 32—33). — *B. 13* (1849—50), S. 29—39: Beretning om et Skudforsøg med det norske Kammerladningsgevær, til Sammenligning mellem Skudsikkerheden af spidse og runde Projectiler, anstillet ifølge Armee-Commandoens Befaling i Sommeren 1848. — *B. 17*, S. 215—56: Om Officerens Vilkaar i Egenskab af Embedsmand (jfr. Krydseren 1854, No. 262 og 264, Bemærkninger af Kr. Hagemann Brandt i Mil. Tidsskr. B. 18, S. 1—14 og af N. i B. 19, S. 126—38). — *B. 18*, S. 97—100: Beskrivelse af de franske Skjærm-Telte og Anvisning til deres Anvendelse. Overs. — *B. 19*, S. 187—217: Om Officierens Vilkaar i Egenskab af Embedsmand. II. (Jfr. Nogle Ord af *N.* i B. 20, S. 56—58). — *B. 20*, S. 401—479: Bemærkninger angaaende det under 24de November 1848 approberede Exerceer-Reglement for Infanteriet (jfr. B. 21, S. 447—506 af Georg Ræder, B. 22, S. 28—66 af J. G. Meydell, B. 22, S. 267—318 af —*n*—, B. 23, S. 385—454 af G. Ræder). — *B. 33* (1870), S. 187—219: Nogle Bemærkninger i Anledning af Hr. Løitnant Gregersens Forsøg [i B. 32, S. 360—431] paa at besvare Prisspørgsmaalet: Hvilke væsentlige Tillempninger kræves ved en Revision af Infanteriets Exercer-Reglement?

I Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur *III.* (1849), S. 28—37: Anm. af C. B. Roosen's General-Kart over den sydlige Deel af Kongeriget Norge og P. A. Munch's Kart over det sydlige Norge (jfr. IV. 100 og Bemærkninger af C. B. Roosen i Morgbl. 1849, No. 289 og 345 samt 1851, No. 96 Till., Chr. Lange i No. 104, Roosen i No. 129 og P. A. Munch i No. 130).

I Polyteknisk Tidsskrift *V.* (1858), S. 161—75: Hvad kan der gjøres for at opvarme og ventilere Beboelsesværelser paa en bedre og billigere Maade end hidtil?

I Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fisker-Forening *II.* (1873), S. 60—72: Opfordring til Dannelse af Foreninger til Smaafuglenes Beskyttelse (ogs. i Særtryk, se ovfr.); S. 88—97: Reensjagt paa Ski. — *VII.* S. 1—47 og 101—172: Vore Indsøers og Elves statsøconomiske Værd, som Feldt for Fiskeavl (ogs. i Særtryk, se ovfr., jfr. Fra Redaktionskomiteen S. 227 med Svar af W. S. 227—28, Nogle Varselsord af H. Rasch i VIII. S. 40—56 med Svar af W. S. 189—99). — *VIII.* S. 1—34, 129—65, *IX.* 1—28 og 113—131: Anvisning til Fangst af forskjellige Slags Rovdyr (ogs. i Særtryk, se ovfr.). — *X.* (1881), S. 1—16: Nogle Bemærkninger angaaende de for Indlands-Fiskeriet gjældende Bestemmelser, S. 17—34: Et Forsøg paa praktisk Fiskeavl i Ferskvand (ogs. i Særtryk, se ovfr.).

I Teknisk ugeblad *I.* (1883), Till. S. 7—9: Apparater til udklækning og opsamling af østers.

I Christiania-Posten *1854*, No. 2150: Nogle Bemærkninger i Anledning af Militær-Kommitteens Indstilling om, at der til Lønning for et forøget Underbefalingspersonale ved Armeen Intet bør bevilges. — *1858*, No. 276 (ang. Arme-Organisationen, jfr. No. 275).

I Morgenbladet *1855*, No. 44: Om Forholdet mellem Staten og den menige Krigsmand (jfr. No. 61 af G. Ræder, Tilsvar fra N. W. i No. 78 og 79, hvortil atter G. R. i No. 91 og 92). — *1857*, No. 25, 27 og 31: Aftenbladet (No. 18—20) om

Kreditivet og Statsgjeldskontoret (jfr. Aftbl. No. 21, 23, 25 og 26). — *1876*, No. 315 A (om den nordøstlige Grænse mellem Norge og Rusland, jfr. No. 312 A og 319 A af C. B. Roosen, Tilsvar af W. i No. 322 A). — *1883*, No. 33 A: Lidt om Østersdyrkning.

I Aftenbladet *1858*, No. 163 (ang. hans Forhold ved Troppernes Redmarsch fra Etterstad og deres Embarkering, jfr. No. 145 samt Morgbl. No. 170 og 196); No. 181: „Om den norske Armees Forhold til Unionsarmeen" (jfr. No. 177 af J. F—m.). — *1868*, No. 133: Foredrag ved Blindeinstitutets Aarsfest. — *1872*, No. 23, 26, 29 og 31: „Et Alvorsord til Armee-Styrelsen" (jfr. No. 3, 13, 33 og 43, hvortil [Wergeland]d. i No. 45, Et „Alvorsord" af C. [ɔ: L. Chr. Dahll] i No. 51, Tilsvar af d. i No. 67, Gjensvar af C. i No. 73); No. 36 og 37: Er den Maade, hvorpaa Staten behandler de straffældte Forbrydere hensigtsmæssig eller endog forsvarlig? (jfr. No. 48 af Thomas Jensen, Morgbl. No. 53 A, 54 og 58 A af R. Petersen, Replik af W.[ergeland] i No. 56 og 57, Gjensvar af Jensen i No. 61, Indlæg af C. M.[orgenstierne] i No. 71).

I Aftenposten *1883*, No. 64 A og 65 A: Om Betydningen af Østers-Dyrkningen for vort Land.

Veikart over Norge. Udarbeidet efter de bedste Kilder af J. Waligorski og N. Wergeland. Chra. 1847. Fol. 2 Bl. (Udført i Eisenach). — 2den Udgave. Chra. 1851. — 3die Udgave [besørget af Wergeland alene]. Chra. 1856. (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1856, S. 128). — 5te Oplag. Chra. 1865. (Anm. i Morgbl. 1865, No. 123; i Aftonbl. s. A. No. 200). — 8de Oplag. Chra. 1893.

Saavel i Keilhau's Gæa Norvegica som i A. Vibe's Høidemaalinger i Norge er flere af Opmaalingerne af ham.

Wergeland, Harald Titus Alexis, efterfølgendes Broder, blev født i Kristianssand 1 Maj 1811, blev Student med Haud fra samme Bys Kathedralskole 1828 og tog juridisk Embedsexamen med samme Karakter i Decbr. 1835. Han lagde sig derpaa efter Jordbrug og ejede først Gaarden Hilleren i Ullensaker, derpaa i 40-Aarene den store Skoggaard Tjernsmo i Nes, Romerike, som han i 1848 solgte til sin Fætter Apotheker Harald Thaulow; siden ejede han Bingen i Sorum og derefter Selvik i Sande. Men saa maatte han efter Tabet af sin Formue opgive Jordbruget og blev 1866 ansat som Extraskriver i Revisjonsdepartementet, fra hvilken Stilling han gik af med Pension 1872. Han døde i Kristiania 20 Januar 1893. Han var fra 1843 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem.

* 1849 *Hermana Marianne Thorp* (f. 1821), Adoptivdatter af Landhandler T. i Jevnaker, D. af Rasmus Olsen og Joachime Fredrikke Lemvig paa Ringerike.

Jfr. Storth. Forhandl. 1873 VI. A, S. 5; 1883 VI. A, S. 136; Storthingstid. 1883, Forh. i Storth., S. 148—49.

Fuldstændig Beskrivelse over Landbjørnen, i Sammenstilling omfattende dette Dyrs ydre og indre Naturbeskaffenhed, Fangst, Jagt o. s. v. Med 3 Steentryk.

Chra. 1835. 8. 48 S. (For Størstedelen oversat efter H. Falk's «Underrättelser om björnskall». Skriftet blev undertrykt af Forf.).

Hvilke ere de endnu virkende Hindringer for Jordens hensigtsmæssige Dyrkning i Norge, og hvorledes kunne disse hæves? En med det kongelige norske Videnskabers Selskabs større Guldmedaille belønnet Prisafhandling. (Med Direktionens Samtykke særskilt aftrykt af det kongl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter.) Chra. 1843. 16. IV S., 200 S. (Først trykt i Det Kgl. Norske Vidensk.-Selskabs Skrifter i det 19. Aarh., B. 3, H. 3, Thjm. 1843 (ɔ: Decbr. 1842), 141 S., og derefter aftrykt i Skilling-Magazin, N. R. IV. No. 23—50, hvoraf Bog-Udgaven er et Særtryk. Jfr. Morgbl. 1843, No. 152; s. Bl. 1845, No. 163 Till. af L. Westrem, hvortil Harald Wergeland i No. 328, Indlæg af en Anonym i s. Bl. 1846, No. 3, Svar af L. Westrem i No. 57, Foreløbig Erklæring af Harald Wergeland i No. 134).

I Budstikken, ny Samling, *II.* (1831), S. 294—96: Om Mais-Dyrkningen i Norge.

I Morgenbladet *1843*, No. 331: Formeentligt Beviis for at vor saakaldte Rulle- eller Valtseharv er en engelsk Opfindelse. — *1844*, No. 56 (om en Potetes-varietet).

I Dagbladet *1881*, No. 143: Hr. Billedhugger B. Bergslien (ang. Statuen af Henrik Wergeland). — *1887*, No. 103: Provst N. Wergelands Manes (jfr. L. Daae i Aftpst. s. A. No. 105 og 125).

I Aftenposten *1883*, No. 70 A (ang. det bevilgede Tillæg til hans Pension).

Wergeland, Henrik Arnold, blev født i Kristianssand 17 Juni 1808. Hans Fader, den bekjendte Prest *Nikolai W.*, paa den Tid Adjunkt ved Kristianssands lærde Skole, var af ublandet norsk Bondeæt *); Moderen, *Alette Dorothea Thaulow,* tilhørte paa Farssiden en

---

*) Til Oplysning om Slægtssammenhængen meddeles her i Uddrag en Stamtavle over Familien Wergeland:

A. 1. **Ole Jonsen Verkland,** Gaardbruger i Brekke (dengang Annex til Ejvindvik, nu til Lavik i ytre Sogn), f. 1686, ÷ 1772. * 1) Kari Hansdatter Fram-Brekke, 2) Brita Halvorsdatter Fjellsende fra Lindaas. 8 Børn af 1ste, 3 af 2det Ægteskab.

B. 3. **Niels Wergeland,** døbt i April 1717, † 31 August 1792. Ugift. (Se om ham Norsk Folke-Kalender 1892, Største Udgave, S. 81—84 af D. Thrap).

B. 6. **Lasse Olsen Beraas,** f. 1725, † 1761, fra 1747 Gaardbruger paa Beraas i Lindaas, Nordhordland. * Brita Halvorsdatter Fjellsende, Søster af Faderens 2den Hustru. 4 Børn.

C. 4. **Halvor Lassesen,** f. 1755, † antagelig 1785. (Se om ham Samtiden 1899, S. 28—35 af Jon Laberg). * 14 Januar 1777 Augusta Antonette Nedreval, D. af Klokkeren i Lindaas Jon Knutsen N. fra Søndmøre og Ingeborg Birgitte Christensdatter. 3 Børn.

D. 1. **Lars Johan Wergeland,** f. 1779, † 1834. * Ingeborg Lie, ÷ 1833. (Se nedenfor). 2 Børn.

Embedsmandsslægt, som omkring 1670 var indflyttet til Norge fra Jylland, og paa Morssiden den fra Skotland indvandrede Kjøbmandsslægt Chrystie eller Christie. Henrik, den ældste af fem Søskende, var opkaldt efter sin Morfader, «en Kunstelsker og Skjønner», som havde gjort flere Udenlandsrejser for Kong Fredrik V for at indsamle Malerier og Kunstsager. Den yngre Søster, Fru Camilla Collett, har skildret Forældrene som højst forskjellige i Karakter og Væsen; Moderen, «Christianssands Skjønhed», «havde et Barns Aand, men en Serafs Hjerte», var «af Temperament sangvinsk-kolerisk, erotisk, godmodig og ureflekteret», i stærk Modsætning til Faderens «stærkt reflekterede, forstandsskarpe, til Grublen og Melankoli tilbøjelige Natur»; «begge Forældre mødtes dog i en lige Passjon for Kunst og Skjønhed og i den Evne lige til det sidste at tage Livet illusorisk» (Camilla Colletts Skrifter I. 34 og 69). Faderen tog sig ivrig og systematisk af sine Børns Opdragelse, og endnu samme Aar som den

---

E. 1. Sverre Nicolai W., Typograf i Kristiania, f. 29 Aug. 1817, † 27 Aug. 1896. * 19 Novbr. 1842 Anne Margrethe Larsen, f. 1819, † 17 Novbr. 1889, D. af Smed L. paa Ekeberg. 6 Børn.

F. 2. Oscar Arnold W., Genremaler, f. 12 Oktbr. 1844. * Sigfride Børgesen.

F. 6. Agnes Mathilde W., Professor i Wyoming, f. 1857. (Se Norske Intelligenssedler 1902, No. 127).

E. 2. Laura Augusta, f. 4 Maj 1822, † 30 Novbr. 1895. * Overretssagfører Ole Seppingbøl Arnesen, f. 1820, † 1864. Ingen Børn.

D. 2. **Nikolai Wergeland**, f. 1780, † 1848. * Alette Dorothea Thaulow, f. 1780, † 1843. (Se nedenfor). 5 Børn.

E. 1. **Henrik Arnold Wergeland**, f. 1808, † 1845. * Amalie Sophie Bekkevold, f. 1819, † 1889. Ingen Børn.

E. 2. **Augusta Antoinette**, f. 1810, † 1874. * Edvard Vilhelm **Vedøe**, f. 1805, † 1895. (Se ovfr. S. 96).

E. 3. **Harald Titus Alexis Wergeland**, f. 1811, † 1893. * Hermana Marianne Thorp, f. 1821. (Se ovfr. S. 396). 2 Børn.

F. 2. Jens Nicolai Hagbart, Kopist, Redaktør, f. 1854. * Ragna Nordbye.

E. 4. **Jacobine Camilla**, f. 1813, † 1895. * Peter Jonas **Collett**, f. 1813, † 1851. (Se ovfr. II. 47). 4 Sønner.

E. 5. **Joseph Frantz Oscar Wergeland**, f. 1815, † 1895. * 1) Søster Cathrine Truine Alette Sem, f. 1824, † 1853. 2) Caroline Cecilie Adelaide Hagemann, f. 1841, † 1874. (Se nedenfor). 3 Børn af 1ste, 3 af 2det Egteskab.

D. 3. **Ingeborg Birgitte**, f. omtr. 1783, † 1852. * Gert Christian **Storm**, f. omtr. 1780, † 1835. 4 Børn.

E. 2. **Harald Nicolai Storm Wergeland**, f. 1814, † 1893. * Anne Sophie Schøyen, f. 1816, † 1872. (Se ovfr. S. 392). 5 Børn.

F. 3. Harald Wergeland, f. 1845. * Clara Gjerdrum. (Se ovfr. S. 391).

ældste Søn blev født, satte han op i 43 Paragrafer «Kortfattede Love for Opdragelsen fra den spædeste Alder» under Titelen «Hendricopaedie», — «væsentlig rousseauske Maximer», hvis Grundtanke var, «at Barnet skyder sin sundeste og mest harmoniske Væxt, naar det udvikles i Frihed og med fornuftig Hensyntagen til dets Natur» (meddelt af Otto Anderssen i «Vor Ungdom» 1898, S. 319—26; jfr. N. Wergeland, Tanker og Bekjendelser, S. 40). Om den lille Henriks første Barneaar i Kristianssand er ikke særdeles meget berettet udover de Par Smaahistorier, han selv har fortalt i «Hasselnødder» (Saml. Skrifter VIII. 530—32). Han har sikkert, ligesom Søsteren Camilla, tidlig følt «det forunderlig fortryllende ved Skjærgaardsnaturen» (Camilla Colletts Skrifter I. 27); thi han var en tidlig udviklet Gut. Da han var i sit femte Aar, skrev Faderen om ham i sin Dagbog: «Henrik har et besynderligt Glimt i Øjnene, som jeg ikke ser hos mine andre Børn. Han skjønnede meget tidlig. Han røbede tidlig en stor Hukommelse og fatter meget let. Han har stedse været temmelig alvorlig og ikke meget støjende eller hengiven til Leg» (Vidar 1889, S. 762). Han lærte hurtig baade at læse og skrive (jfr. Husmoderen 1906, S. 91—92 af Grethe Hønningstad), og han fik ogsaa Del i de aandelige Fornøjelser, hans Fødeby kunde byde, baade ved Privattheatret (Camilla Colletts Skrifter I. 27—28) og ved omrejsende Gjøgleres Forestillinger. Saavel den alvorlige som den fornøjelige Side af hans Barndomsliv kommer frem i det Brev, han sendte sin Fader, medens denne var paa Rigsforsamlingen i Ejdsvold: «Gode Fader, maa jeg heller komme ind i Rauns Skole. Jeg længes inderlig efter at see dig igjen. Gode Fader, vil du unde mig at komme paa Comedie, thi jeg har ikke været der meere end en Gang, og den Gang fik jeg ikke seet meere end den første Acht med Liniedands og lidt i de andre Achter og det meste af den sidste, saa at jeg ikke fik seet alle de Konster Dhrr. Paran og Winther gjorde*), og mere har jeg ikke at skrive dig til» (Vidar 1889, S. 762).

Efterat Nikolai Wergeland var blevet udnævnt til Sogneprest til Ejdsvold, forlod han med sin Familie Kristianssand i Slutten af Maj 1817 (Sjørejsen ind til Kristiania tog ikke mindre end fjorten Dage), og Ejdsvolds Prestegaard blev nu Henrik Wergelands mangeaarige Hjem (den er beskrevet i Camilla Colletts Skrifter X. 150—61). I de første to Aar fik han Undervisning hjemme af en Huslærer; men trods al anvendt Omhyggelighed ved Valget af Lærer kunde det dog ikke blive synderlig

*) James Paran og Johann Friderich Winther med Familier rejste i flere Aar i Danmark og senere i Norge og tjente sit Brød ved «eqvilibristiske og gymnastiske Kunsters Øvelse», indtil de Alle paa Winther nær omkom ved et Forlis i Decbr. 1816 (se Winthers Beretning i Trondhjems Addresse 1817, *No. 18*).

fremragende Opdragere, han saaledes fik (Cam. Colletts Skrifter I. 44—48). Heldigvis havde Faderen flittigt Tilsyn med Undervisningen og overtog ogsaa selv enkelte Fag; desuden vogtede han med yderlig Strenghed over Børnenes Opførsel og navnlig «alt, hvad der hørte til det udvortes Dekorum» (*l. c.* I. 37). Han havde Barnekammeret lige udenfor sine egne Værelser, saa han stadig kunde føre personlig Opsigt; han tillod gjerne Leg og kunde aldrig faa for meget af Sang; men «al Støj eller anden Disharmoni blev øjeblikkelig stanset ved et Tegn indenfra» (*l. c.* I. 38). Børnene nøjede sig imidlertid ikke med Stuelivet, men hengav sig ogsaa — og sikkerlig Henrik ikke mindst — til «en utrættelig Tumlen ude, hvortil det smukke, men meget farlige Terræn fristede dem» (*l. c.* I. 66); særlig indbød Elvene paa alle Kanter til dristig Idræt, og gjennem al den vovsomme Leg udvikledes behændige, haardføre Legemer. En stor Rolle i Prestegaardsbørnenes Liv spillede den Barnepige, som strax efter Ankomsten til Ejdsvold kom i Familjens Tjeneste og tjente den trofast i en Række Aar, — Lisbeth Maria. «Et merkeligt Menneske, en fin, poetisk anlagt Natur, var denne Lisbeth Maria», siger Camilla Collett (Aftpst. 1890, No. 684). «Hun forede os Børn med en Masse, dengang endnu tildels ukjendte Sagn og Eventyr, hvoraf flere findes i Asbjørnsens Samling. Ogsaa med «Tusind og en Nat» gjorde vi først Bekjendtskab gjennem hende.» (Jfr. Camilla Colletts Skrifter, I. 208—9).

I 1819 blev Henrik sendt til Kristiania for at gaa paa Kathedralskolen, og han kom først i Huset hos Generalmajor Benoni Aubert (se ovfr. I. 129—30), som var gift med hans Moders Søster; hans otte Aar ældre Fætter Johan Aubert (se I. 131), allerede dengang konstitueret Adjunkt ved Kathedralskolen, «antog sig ham med Raad, Vejledning og Tilsyn under hans Skolegang» (Vidar 1889, S. 762). «En rastløs og urolig Aand udviklede sig mere og mere», beretter hans Fader fra denne Tid (*l. c.*), og det kom for Dagen paa mange Maader. Han følte sig snart under en altfor stiv Tvang i sin militære Onkels Hus, og efter et Par Aars Forløb opnaaede han sin Faders Tilladelse til at leje Logi ude i Byen (hos en Høker i Lakkegaden), hvorved han fik Adgang til endnu som Skolegut at nyde det frie Studenterlivs Tillokkelser; «et Par bergensiske Studenter i mit Logi,» har han selv fortalt (Saml. Skr. VIII. 501), «gav mig gratis Undervisning i at drikke Stærktøl i store Kvantiteter og i at røge Tobak, samt i flere Studenternetheder — jeg veed ikke een undtagen.» Af hans Lærere paa Skolen synes ingen at have øvet nogen særlig Indflydelse paa ham*), og uagtet han efter en Skolekamerats Vidnesbyrd «allerede som Dreng var erkjendt som et opvakt Hoved» (H. Lassen, Wergeland

*) *Om Kristiania* Kathedralskoles Lærere ved denne Tid kan henvises til Morgbl. 1902, No. 521 *af Kristofer Lassen*, No. 548 og 622 af D. T. Wrap.

og hans Samtid, 2. Udg., S. 5), var han dog ingen særlig udmærket Elev undtagen i Geografi, Historie og Modersmaal; navnlig havde han en «afgjort Modbydelighed» for Mathematik (Vidar 1889, S. 763). Hans Flid var temmelig ujævn og øgedes ikke med Aarene; men saa lod han sig ogsaa langtfra nøje med den Sysselsættelse, Skolelektierne kunde give ham. Vistnok var han ikke som sin Moder en stor Romansluger; fra Skolens Bibliothek laante han særlig Rejsebeskrivelser og historiske Værker, læste dertil Shakespeare i Oversættelse og flere af Baggesens Skrifter (Forældre og børn, udg. ved A. Arstal, S. 454 ved Kr. Lassen); men tidlig vaagnede hans egen Produktionstrang. Han indflettede Vers af egen Fabrik i sine norske Stile, han lavede satiriske Smaavers om Lærerne og sendte dem rundt til Kameraterne, og han havde neppe fyldt 13 Aar, før han fik sine første literære Frembringelser offentliggjorte. Det var dels smaa historiske Skitser, dels højromantiske Fortællinger med tyske, oldnordiske eller ossianske Motiver, og de fremgik (efter hvad Major Andreas Vibe beretter i et Brev af 30 Marts 1844 til Sorenskriver J. E. Kraft) delvis af et Samarbejde mellem Henrik Wergeland og hans tre Aar ældre Fætter Jens Aubert (f. 1805, Student 1822, ✝ 1826). «Disse to Personer», siger Vibe, «leverede for det Meste under Mærket w—g—x en frygtelig Mængde frygtelige Historier isærdeleshed til Morgenbladet, hvor dog vel neppe meer end Trediedelen blev optaget». Vibe havde hørt, at «det samme Firma sendte diverse Produktioner til Hermoders Spalteføde, fordetmeste originale norske Fortællinger». I «Hermoder» fra disse Aar har dog intet saadant Bidrag fra Wergelands Haand med Sikkerhed kunnet udpeges, kun to versificerede Dyrefabler fra Slutningen af Aaret 1822 kjendes, og de er aabenbart forfattede af Wergeland alene; men som nedenstaaende Bibliografi udviser, er der fundet forskjellige novellistiske Arbejder af ham i «Morgenbladet» fra Juli og Septbr. 1821 samt fra Februar 1823. Foruden som Forfatter arbejdede han samtidig flittig som Tegner, navnlig i den satiriske Retning, og i 1824 samlede han 19 af sine politiske og andre Karikaturer i et særskilt, endnu existerende Hefte (Vidar 1889, S. 763; H. Lassen, Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 5—6); «han fandt ogsaa i denne Tid Fornøjelse i at udklippe i Papir efter sin Fantasi landlige idylliske Scenerier, hvilket han — efter Faderens Udtalelse — gjorde meget net og fint» (Vidar 1889, S. 763, Anm. 1). Naar han kom hjem til Ejdsvold i Julen, medbragte han ofte smaa Lystspil og Syngestykker, som til Familiens Fornøjelse tildels blev opførte paa et i Stuen improviseret Theater. Til hans Feriebesøg i Hjemmet i disse Aar knytter sig vistnok de fleste traditionelle Beretninger om hans fantastiske Paafund og hensynsløse Godgjørenhed, — Beretninger, som dog hans Søster Fru Collett har mødt med bestemt Protest (*Aftenposten* 1890, No. 684). «At han havde et

Trykt 1 Novbr. 1906.

aabent Hjerte for disse [Fattige], for alt Lidende», skriver hun, «er sikkert nok. Men at han, for ret at indforlive sig i Stillingen, forklædt som Tigger, selv gik omkring i Gaardene, at han gav Stegen bort og anviste de indbudne Gjester paa «Spegekjødet», er ren Opdigtelse. Han var en ærbødig Søn, der aldrig vilde vovet at sætte sin Moders Taalmodighed paa slige Prøver.» (Jfr. Hans Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Henrik Wergeland, S. 74—75). Under et af disse Ferieophold hjemme var det, at han som 14—15 Aars Gut for første Gang blev grebet af Forelskelse. Gjenstanden for denne Kjærlighed var, som man kan tænke sig, en «underdejlig Pige» og naturligvis flere Aar ældre end han, — Ida Haffner (f. 7 Decbr. 1804, ÷ 6 Marts 1877), yngste Datter af Oberstløjtnant Frederik Wilhelm v. Haffner og Hustru, f. Hagerup paa Gaarden Dal i Ejdsvold; hun kom ofte i Besøg hos Oberstløjtnant Chr. G. F. von Krogh's Familie paa Gaarden Mork (den samme Gaard, som i Camilla Colletts Skrifter II. 7—11 er skildret under Navnet «Kongsgaard»), hvor ogsaa Provsten Wergeland's stadig kom, og der kunde Henrik ret beruse sig i Synet af den Elskede. Hans unge Kjærlighed var ikke meget fordringsfuld; den varede trofast ved, endog efterat den Tilbedte havde forlovet sig med en Anden (Marineløjtnant Lars Bruun), og da denne var druknet paa en Sejltur fra Fredriksværn 29 Maj 1825, var det vistnok ingen anden end Wergeland selv, som skrev Sørgedigtet over ham i «Morgenbladet». Nogle Maaneder efter prøvede han rigtignok at gjøre Indtryk paa hende ved Hjælp af sin nye Værdighed som Student; men hans store Forventninger skuffedes, og snart optog nye Flammer hans Sind. (Se om denne første Ungdomskjærlighed Wergelands Saml. Skr. VIII. 497—504 og II. Tillæg, S. 3).

I 1825 blev han Student med Laud, dimitteret fra Kristiania Kathedralskole*), og begyndte strax at læse til Andenexamen, hvoraf han fik taget de fleste Fag i Løbet af et Aar, men som han dog ikke fuldendte før i Decbr. 1827 (med Haud)**). Fra Høstsemestret 1826 studerede han Theologi, dels ved Universitetet, dels (særlig det sidste Studieaar 1828—29) paa egen Haand hjemme paa Landet. «I Moralen studerede han Reinhardts bindstærke System; ogsaa læste han flittig det gamle Testamentes smaa Profeter» (Faderens Beretning, Vidar 1889, S. 764). Men disse «pligtmæssige Studier» formaaede ikke at fange hans fulde Interesse; «Theologien, som den foredrages,» skrev han Høsten 1827

*) Han fik 2 i de fleste Fag, men 1 i Historie og 3 i latinsk Stil, Fransk og Arithmetik; da han havde ladet den geometriske Opgave ubesvaret, maatte han kontinuere i dette Fag og drev det i Decbr. 1825 til 3 ogsaa i Geometri.

**) Han tog i Decbr. 1825 Latin (med 2), Græsk og Hebraisk (begge med 3), i Juni 1826 Historie (med 1), Mathematik (med 4), Fysik og Naturhistorie (begge med 3), i Decbr. 1826 Astronomi (med 2) og i Decbr. 1827 Filosofi (med 3).

(Breve, S. 35), «gjøres ethvert, ikke aldeles mechaniskt, taaget Hoved modbydelig, og jo længer det varer, des mere», og han talte med Utaalmodighed om «det vamle Arbejde, ved en dunkel Theologis Gjennemlæsning at søge samme Adspredelse som Den, der gaar ud i Ørken, naar han finder Palmyras Ruiner ulidelig triste» (Breve, S. 22). Hans Yndlingsvidenskaber var Historie og Botanik (Skilling-Mag. 1882, S. 422), og atter og atter læste han Shakespeare (i Oversættelse), som begejstrede ham saaledes, at ingen anden Forfatter mere kunde tilfredsstille ham *(l. c.)* Der var mange andre Ting, som optog hans Tanker i langt høiere Grad end Embedsstudiet. Med ungdommelig Hensynsløshed kastede han sig ind i den Tids utøjlede Studenterliv; han har selv skildret sin Deltagelse heri i et Brev fra Septbr. 1828, hvoraf hidsættes et Afsnit (efter Skilling-Magazin 1882, S. 417): «Da jeg kom til Universitetet, slap Skolen en urolig, spektakelfuld Dreng paa 17 Aar ud i Verden. Jeg slog mig til ligestemte Kammerader, d. v. s. saadanne, som med et fuldt Glas i Haanden, med et fuldt Hjerte saa ned fra en svimlende Frihedshøjde paa den vide Verden, agtede kun eget Omdømme, spillede latterlige Spektakler i en større Stil end paa Skolen, eller ogsaa skjult ytrede jeg især mine og deres politiske Synsmaader paa en følelig og udtryksfuld Maade, sloge Rygtet i Vind og Veir, da vi, og jeg for min Part især, nok mente, at naar Tid kom eller det faldt beleiligt, skulde vi nok tvinge det til at tie stille, brugte physiske Kræfter mod Politiet og aandelige Kræfter, hvori jeg især havde den Ære at udmærke mig, til at antage et Herredømme, hvilket en blodig Satires Svøbe vogtede, iblandt de øvrige Akademikere. — Kort, jeg var en komplet Renomist, dog uden at jeg derfor gjorde mig skyldig i de allerusædeligste eller ødelæggende Udsvævelser, men for det meste vare mine Udskejelser mere støjende end vedholdende og i Grunden nedværdigende. De bestode ikke f. Ex. i Spil (da jeg aldrig har kunnet naa Færdighed i det simpleste eller kan sidde længer ved Bordet end en Times Tid) eller vedholdende Nattesvir som mange Andre, hvem Rygtet dog sparede; men almindelig i en Aftenbolle, hvorom da den faste Stok var forsamlet, og saa, naar den var forbi, til et eller andet af de Optøjer, som imidlertid vare udklækkede, og som almindelig havde en eller anden Spidsborger tilbedste; paa hvilke tumultuariske Tog det da ikke manglede paa at blive kjendt. Dette Commerce-Collegium eller rettere Bureau for gale Streger bestod af meget Faa, og ingen uværdig Person indsluttede det: alle vare gode Hjerter og gode Hoveder og dertil fidele Karle: Alle enten mine Ligemænd eller Overmænd! Jeg var Sjælen deri, enten nu fordi jeg malede bedst Karrikaturer om Formiddagen, skrev de bedste Satirer om Eftermiddagen, var den muntreste ved Glasset og den bedste Drikker og Opfinder af Spektakler om Aftenen eller den vil-

ligste Udfører om Natten. Dertilmed nød jeg alle andre Studenters Velvilje (paa dem nær, jeg piskede med Satiren fra Kathedret i det almindelige Samfund) i en hædrende Grad, saa jeg ret fornøjet saaledes dræbte mine Dage. Kollegierne besøgte jeg dog af og til af den Grund ej at fortørne Professorerne, saa jeg behøvede at læse mer, og anden Examen tog jeg ogsaa ordentlig.» Et Par Exempler paa sine lystige Streger i Studentertiden har han fortalt i samme Brev og i «Hasselnødder» (Saml. Skr. VIII. 535, jfr. Vidar 1889, S. 768 og Breve, S. 59).

«Midt i dette *bon-vivant*-Liv var jeg bleven forelsket,» saaledes fortsætter han i det citerede Brev (Skill.-Mag. 1882, S. 418). Gjenstanden for denne nye Kjærlighed var en forældreløs ung Pige fra Fredrikshald, Emilie Selmer (f. 11 Septbr. 1808, Datter af Kjøbmand Johan Selmer og Hustru, f. Leganger), som han traf paa et Julebal i Kristiania 1825. «Endskjønt jeg just ikke,» fortæller han i nævnte Brev, «opførte mig til nogen Hygge for hende, da jeg midt for min Herskerindes Øjne viste mig som en erklæret Svirebroder, og omendskjønt jeg — efter en Vens Raad — paa en ubesindig og ravgal Maade lod hende mærke hvad jeg følte, kom jeg dog i en Forbindelse med hende *par correspondance*. Min Fortrydelse over min forrige udelikate Opførsel gjorde, at jeg aldrig, trods Indbydelse endog, havde Mod til mundtlig at tale med hende.» Han nøjede sig med at betragte hende gjennem Kikkert, efterat hun om Vaaren var flyttet med sin Plejemoder ud til Bygdø. Men endnu samme Sommer blev hun forlovet med sin Slægtning, daværende Student Frederik Stang, og snart flyttede hun bort til Sorenskriver B. H. Morgenstierne i Skien, i hvis Hus hun døde allerede 31 Oktbr. 1828. (Se om denne Kjærlighed W.s Saml. Skr. VIII. 504—7 og II. Tillæg, S. 3—4; Breve, S. 15; Varden 1900, No. 333 af J. A. Schneider). Wergeland trøstede sig imidlertid hurtig, og Julen 1826 faldt han i en Forelskelse, som fik alvorligere Betydning for hans Sjæleliv. Den 7 Februar 1825 var Kammerraad Christopher Malthe blevet udnævnt til Foged paa øvre Romerike, og han havde taget Bolig paa Gaarden Risebru i Hovin, Annex til Ullensaker. Han og hans Hustru, f. Bretteville, havde en lang Række «smukke og morsomme Døtre» (Wergelands Udtryk i det ovenciterede Brev), af hvilke de fleste blev gifte med fremstaaende Embedsmænd (Generalmajor F. M. Sørenssen, Statsraad S. A. W. Sørenssen, Statsraad Haffner, Sorenskriver Borchsenius, Kaptejn Overgaard); den yngste Datter var Hulda Malthe (f. 11 August 1810, ✝ ugift 15 Februar 1892). Wergeland saa hende paa et Bal i Kristiania 26 Decbr. 1826, og da han en Uge efter Nyaar 1827 kom paa Besøg hjem til Ejdsvold, fornyede han strax Bekjendtskabet; otte Dage efter friede han. «Jeg har 2 Ganger i mit Liv været durchflau,» fortæller han i et utrykt Brev af 24 Februar 1829. «Den

ene Gang 16 Januar 1826 [ɔ: 1827], da jeg veltilpakket og med Brev i Lommen, Dunste i Hovedet, Klokkespil paa Hesten, i min Faders Polakpels drog ud nogle Mile for at fri og fik den Besked, jeg var en flygtig, fordrukken, letsindig Knægt, som ikke mente det mindste med mine Eder og Phraser.» Det uheldige Frieri foregik paa Ullensaker Prestegaard, hvor Hulda Malthe var i Besøg hos Presten U. F. Bøyesen, med hvis Søn, den senere Garnisonsprest A. F. Bøyesen (se ovfr. I. 568—69), hun kort efter blev forlovet. Wergeland opgav dog ikke Haabet, og da han Sommeren 1827 atter var hjemme, søgte han at gjentage Frieriet. Den Afvisning, han da fik, bragte ham til at kaste sig udfor en høj Laavebro, hvorved han dog ikke paadrog sig nogen nævneværdig Skade, og i den første Fortvilelse erklærede han at ville drage i den græske Frihedskamp for at «søge sig en blodig Palme» (Saml. Skr. I. 53). Men snart «erholdt han sin Sjælskraft tilbage» (Breve, S. 17), og han besluttede at gjøre sig sin Elskede værdig ved sit Arbejde. «Jeg vil nægte mig al Fornøjelse,» skrev han til hendes Moder *(l. c.)*, «jeg vil i en Hast tage Examen og søge min Trøst i Bestræbelser for at erhverve mig et Navn.» Det var især literære Arbejder, som «gjengav ham hans Sjælssundhed» *(l. c.)*, og Hulda Malthe blev hans første «Stella». Han fik Tilladelse til senere igjen at fremstille sig som Frier, og «deraf animeredes han til vedholdende Flid i de theologiske Studeringer, saa at han ikke engang skjænkede sig de vanlige Juleferier» (Vidar 1889, S. 767). Den følgende Sommer hentede han sig — i bogstavelig Forstand — atter en Kurv hos Jomfru Malthe; men da holdt hans Kjærlighed allerede paa at flytte sig over paa en ny Gjenstand. (Om Forelskelsen i Hulda Malthe se W.s Breve, S. 1—69; Saml. Skr. VIII. 508—513 og 516—18; Nyt tidsskrift 1886, S. 497—520 af Henrik Jæger; hendes Portræt i H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. 108). «Jeg begyndte nu at vaagne til Digter,» skrev han kort efter (Skill.-Mag. 1882, S. 418), «idet jeg mere og mere uddannede i min Fantasi hint Ideal, som jeg kaldte Stella», og dette Ideal fandt han snart igjen i Frøken Elisa Wolff (f. 18 Oktbr. 1803), Datter af Oberst Peter Lykke Wolff paa nedre Blindern (nu Vestre Akers Prestegaard) og Marthe Dorothea f. Nørbech. Hun var baade vakker, intelligent og rig, og i Septbr. 1828 sendte Henrik Wergeland hende fra Ejdsvolds Prestegaard et voluminøst Frierbrev, hvorpaa han dog strax modtog et venligt Afslag. Han blev saa langt fra ulykkelig herved, at han tvært imod i et Afskedsbrev til den Elskede erklærede sig stolt og lykkelig ved «Visheden om, at den Eneste og Bedste kjender min Sjel og skatter og lønner dens Følelser med Alt hvad jeg angstfuld stræbede efter, med Deeltagelse og Godhed og et Smiil af Venskab», og han vilde ved sit Arbejde vinde hendes Højagtelse. «Jeg vil altid handle i Menneskehedens Sag, i Fædre-

landets og Frihedens, i philanthropisk Aand — efter Fornuftiges Mening, men ei efter Alles, er denne christelig — og min Virkekreds vil ikke blive liden. Naturligt, at jeg da ofte vil kunne glemme min egen Sag, mit tilsyneladende Bedste, og naturligt, at Fiender ville voxe op i ethvert af mine Trin, som jeg dristigt, efter disse Grundsætninger, styrer efter Maalet. Hvad der da ikke lader sig bøje til Siden rykkes op.» (Se om dette Frieri den af Hartvig Lassen meddelte Brevvexling i Skill.-Mag. 1882, S. 415—25; jfr. Johanne Vogt: Statsraad Colletts Hus og hans Samtid, S. 164—67, hvortil «En gammel Kristianiamand» i Aftpst. 1903, No. 685 og O. A. O.[verland] i s. Bl. No. 690. Frøken Wolff mistede sin Fader 12 Novbr. 1844 og sin Moder 2 Februar 1846, hvorefter hun selv ejede og bestyrede Blindern; hun giftede sig 20 Maj 1852 med sin Husbondkarl, den da 25 Aar gamle Hartvig Monrad Stangeby fra Hof i Jarlsberg, og da dette Ægteskab stængte hendes gamle Omgangskreds for hende, solgte hun Blindern i Septbr. s. A. og flyttede med sin Mand til Jarlsberg). Det var naturligt for Wergeland, som efter sin egen Karakteristik var «sandselig ved Siden af de mest ætheriske Grundsætninger og Følelser» (Skill.-Mag. 1882, S. 422), at denne Forelskelse ikke blev hans sidste; men da hans senere Kjærlighedshistorjer indtil hans Giftermaal ikke har faaet saa stor Plads i hans digteriske Udvikling, skal de ikke her nærmere omtales.

Alle disse personlige Følelser og Forhold formaaede paa langt nær at fylde hans Tilværelse; almene Interesser greb ham mer og mer, og han følte sig tidlig kaldet til aktiv Deltagelse i Samfundslivet. I et biografisk Udkast fra 1843 har hans Fader givet følgende Skildring af hans Tænkemaade og Ungdomsprogram (Vidar 1889, S. 765—67): «Henrik W. var fra sin tidligste Ungdom en sværmende Liberal, Menneskeven og Patriot og har endnu ikke fornegtet denne Karakter. Han var begejstret af Liberalisme for Fædrelandets Frihed og Lyksalighed, for Folkets Oplysning og Velvære. Ingen har elsket Almuen saa oprigtig som han, ingen saaledes antaget sig dens Sag uden Sky for al den Fortræd og al den Ulykke, han virkelig derved paadrog sig. Han grublede stedse paa, hvorledes han kunde gavne, og, hvor han fandt Lejlighed dertil, der gjorde han det med Kraft uden at frygte eller sky nogen Hindring, uden Beregning af Fordel eller Tab paa sin Side. I 1825 havde hans Fader sat ind for ham i Sparebanken ca. 100 Sp. Han beder indstændig, at han af disse Penge maatte forstrække sin fattige Onkel [Skomager Lars Wergeland] med 50 Sp. «Om vi,» siger han, «saa en god Mølle staa uvirksom af Mangel paa Vand, vilde vi da ikke aabne Slusen? Lad mig have den Glæde at sætte denne Mølle i Bevægelse.» Han delte sit Brød med den Fattige og trak sin Kjole af og gav den, som ingen havde. «Jeg

gav, hvad jeg havde», skriver han engang, «2 Mark og en ny Skjorte. Jeg løb ud og skaffede Manden 6—7 Kunder. Maden bliver mig bitter i Munden ved at vide saa megen Elendighed; jeg synes ikke, jeg har Ret til at spise mig mæt.» — Han indsaa, at for et Folk som det norske var Simpelhed og Tarvelighed i alt mest passende. Han var ogsaa selv i sit hele Udvortes og sin Levemaade simpel og tarvelig. Pynt og Kostbarhed i Klæder saa man ikke paa ham, men Vadmels Frakke og Benklæder. «En af mine Venner, skriver han 1827, har raadet mig at klæde mig bedre, da jeg i den Henseende ikke holder Skridt med andre Mennesker.» Han nød den groveste Kost, vragede ikke Bjørne- og Hestekjød, trakterede sig og sine Venner med stegte Hundehvalpe og Slanger m. m. Tog i nogen Tid Undervisning i Voltigeren, gik flittig i Bad, svømmede i Elven selv sent paa Høsten, naar Is viste sig, alt for at hærde sig selv og give Almuen et Exempel; og ofte, naar han traf paa en skiden og saar Bondegut, tvang han ham ud i Vandet. — Nu var der en Del af den studerende eller studerede Ungdom, hvis Færd gik ud paa det modsatte heraf, nemlig som troede, at Nationens Tarv rammedes bedre ved at indføre Blødhed, Kvindagtighed, Pragt- og Modesyge, Preciositet og Pedanteri i Sæderne, som haanede alt Norsk som Raahed og vilde indføre udenlandsk Kjælenskab under Navn af Finhed, som brøde sig Pokker om Liberalitet, Frihed og Almue, men krøbe omkring Højderne. Det er naturligt, at H. W. ikke kunde sympathisere med disse sine Antipoder. Her er Roden til Fiendskabet mod Troppisterne. De misundte og hans stigende Popularitet og Berømthed.» Studentersamfundet blev den første Tumleplads for hans Virksomhed; det var just fra 1825 omdannet fra et halvprivat Selskab til en friere Diskussjonsklub, og Wergeland blev allerede Høsten 1826 valgt til Redaktør for Samfundsbladet; rigtignok blev han som saadan afsat allerede efter en Maaneds Forløb paa Grund af sin stridbare Optræden, men gjenvalgtes dog det følgende Aar. Her samlede han om sig den Flok af Venner, som blev hans Medkjæmpere i de følgende Aars literære og politiske Kampe, — Mænd som F. G. Lerche, George Krogh, G. H. Magnus, L. K. Daa o. m. fl. Men Studentersamfundet blev ham hurtig for trangt. I 1826 begyndte han at optræde som Forfatter under fuldt Navn i de offentlige Blade, han gjorde Udkast til Tragedier med græske og oldnordiske Emner (Vidar 1889, S. 765, Anm. 1), og i Vinteren 1827—28 udgav han sine første Bøger, rigtignok pseudonymt under Mærket Siful-Sifadda, men uden dog at kunne dølge sit Autorskab; det var Farcerne «Ah!» og «Irreparabile tempus». «Den første skrev jeg,» har han undskyldende fortalt (Breve, S. 58, jfr. Skill.-Mag. 1882, S. 422), «for af Indkomsterne at hjælpe en ulykkelig Familie; men — jeg brugte dem op selv, da de kom ind kun

saa lidt efter lidt i smaae Dele. Jeg var da ligenær mit Maal, mit Forsæt var bleven Røg, dersom jeg ikke havde grebet Pennen nok engang for at indhente det forsømte. Saa er det! saasnart min Forlægger betaler mig, saa staaer jeg der, og kan saae mine Penge ud.» Naturligvis deltog han med Iver i den oppositionelle Fejring af 17 Maj, og han var ogsaa tilstede ved Pibekoncerten i Theatret den 4 Novbr. 1827, skjønt han her ikke deltog i Pibningen, men søgte at raade Bod paa den ved at raabe Leve for Unionen. Med sin «Ubesindighed, Fremfusenhed og Lidenskabelighed» (Breve, S. 9) indviklede han sig i mange Fortrædeligheder (Vidar 1889, S. 768), og da saa Statholderen Grev Platen i en Rundskrivelse af 26 Marts 1828 havde fraraadet Festligholdelsen af 17 Maj, og Kongen selv ventedes til Kristiania for at sætte igjennem sin Vilje heri, fandt Nikolai Wergeland det raadeligst at kalde Sønnen hjem til Ejdsvold (Breve, S. 61; Skill.-Mag. 1882, S. 419). Kongen kom til Kristiania den 29 April, og netop i de samme Dage forlod Henrik Wergeland Byen. Hans Fader drog did ind og havde Audiens hos Kongen, som bebrejdede ham, at hans, Hofprædikantens, Søn var blandt de ivrigste til at modsætte sig Kongens Ønske; Henrik Wergeland skrev da et lidet fransk Hyldningsvers til Kongen og opnaaede derved for hele sin Fremtid «Kongens udmærkede Yndest» (Skill.-Mag. 1882, S. 423; Saml. Skr. VIII. 617—18).

Hjemme i Ejdsvold skulde han læse videre paa sin Theologi, og desuden hjalp han sin Fader med de praktiske gejstlige Forretninger. Men det sydede i hans Hjerne med Fremtidsplaner, navnlig af literær Art; «min Sjelskraft har reist sig, og rækker mod Himlen efter Laurer, om Roser og Forglemmigejer blive mig nægtede,» skrev han i Septbr. 1828 (Skill.-Mag. 1882, S. 419). Allerede strax ved hans Hjemkomst havde hans Fader seet paa «nogle Poemer af mindre Omfang» og fundet dem værdige Offentliggjørelse. «Hulda [Malthe] træder frem i de fleste af dem under Navn af Stella,» skriver han allerede 2 Maj 1828 (Breve, S. 63), «og jeg havde kaldt en Deel af Digtene «Stellanea»; men Fa'r har kaldt det Hele «Harpeslag om Venskab og Kjærlighed, Frihed og Fædreland af Henrik Wergeland».» Under denne Titel kom der ogsaa i Begyndelsen af Juni s. A. i Christiansands Addresse-Contoirs Efterretninger en Subskriptionsindbydelse «til Yndere af Fædrenelandets skjønne Litteratur» paa en Digtsamling af 7 eller 8 Arks Omfang. Senere vaklede han mellem Titelen «Stellas Digte», som han i Juli lod avertere skulde udkomme «til Bedste for den helleniske Sag» (Morgbl. 22 Juli 1828), og Titelen «Napoleon» efter et enkelt, allerede i Oktbr. 1827 forfattet Digt (Breve, S. 33—34, 71). Men Udgivelsen blev stadig udsat, og snart blev Lyriken fortrængt af Tragedien. «Naar jeg saa min Tid for mig,» skrev han i Juli

1828 (Breve, S. 72), «og ikke denne formaledidede Theologie sad mig paa Nakken som en Igle, der suger al Geist ud næsten, turde jeg annoncere en Cyclus af Sørgespil.» Han nøjede sig foreløbig med, endnu før Stykket var skrevet, at annoncere «Luurblæsersken, et fædrenelandsk Sørgespil» *(l. c.)*, det samme som i sin endelige Form fik Titelen «Sinclars Død», og allerede den 13 Septbr. s. A. kom han til Kristiania for at faa det trykt. Da han efter nogle Dages Ophold her red hjem til Ejdsvold igjen, var det, at han ved et Besøg paa Gardermoen den 20 Septbr. kom til at overskride Lejrlinjen og derfor modtog sit første Sabelrap af Overjæger Ole A. Lie (Skill.-Mag. 1891, S. 770; Vidar 1889, S. 768; Saml. Skr. VIII. 535—37). Han indgav Klage over denne Voldsfærd, og baade han og hans Modpart blev tiltalte for en civil-militær Kommissjon, hvorved den ubetydelige Historie udviklede sig til en 5 Aars Retssag. Kommissjonen dømte den 25 Juni 1831 Wergeland til 30 Spd.s Bod og Lie til 20 Dages ensomt Fængsel, og Sagsomkostningerne blev dem paalagte med en Halvdel hver; denne Dom blev for Wergelands Vedkommende stadfæstet af Højesteret 3 Juni 1833 (Den Norske Rigstid. 1833, No. 53), medens Lie nu blev frifunden; Sagsomkostningerne maatte tilslut udredes af det Offentlige, da Wergeland viste sig helt uformuende (Granskeren I. 318).

Imidlertid var han fra Slutten af Novbr. indtil Jul 1828 atter i Kristiania for at læse Korrektur paa «Sinclars Død» (Breve, S. 74), og dette hans første større alvorlige Arbejde udkom derefter i Aarets sidste Dage. Men det Arbejde, som nu mer og mer bemægtigede sig hans Sind, det var et Værk af baade i Tankeindhold og Omfang langt vældigere Dimensjoner. Allerede før han rejste fra Kristiania i April 1828, havde han fattet Ideen til et omfattende Digt, som skulde bære Navn af «Himmel og Jord» (Breve, S. 56—57), og jo mere han syslede med Emnet, desto større voxede det sig for ham, saa at han i Juli s. A. forudsaa, at det endnu vilde beskjæftige ham i Maaneder til (Breve, S. 68); ja, i Septbr. mente han endog, at Digtet først kunde se Dagens Lys om to Aar (Skill.-Mag. 1882, S. 422), — dette Værk, «hvis gigantiske Plan, som en Melkevei, jeg neppe uden deelvis kan beskue og omfatte, bølger igjennem min Sjel». «Elises Sjel», skrev han i Frierbrevet til Frøken Wolff *(l. c.)*, «er Guddommen i dette Digt, hvor Verdenshistorien, som et fortløbende Drama, hvis Knude er Ideernes og Folkenes Kamp og Udvikling imod Frihed, kun er en Scene, og hvor et dristigt Blik hæver sig op i den anden Verden, og iklæder hvad det saae, og fremsætter som philosophiske Hypotheser, Phantasiens mest straalende Dragt. Det er en Aandeverden min Geist vil afdække, et heelt Verdensdigt, hvori som Centrum Stellas Liv og Fortskriden mod Fuldkommenhed med en Pensel, dyppet i Solen,

skildres. Som Tidsmaaler følger Verdenshistorien i Drama ved Siden.» Den 1 Februar 1829 skrev han til en Ven (Breve, S. 77): «Jeg sidder hjemme, løber paa Skie om Morgenen, læser Hebraisk om Formiddagen, Græsk om Eftermiddagen, Dogmatik om Qvellen, og seenqvels skriver jeg (rigtignok lidt om Dagen ogsaa) paa et *opus,* som gjør mig Hovedet broget af Tanker og Planer for at faae Forlægger.» Omtrent samtidig underrettede han en anden Ven om, at «til Vaaren kommer et Digt, et Drama, som hedder Messias» (Skill.-Mag. 1877, S. 762), og i Marts begyndte han allerede paa Trykningen (Digtet hed nu «Mennesket og Messias») og forhandlede med et Par Bekjendte om Titelbilleder (Skill.-Mag. 1870, S. 631). «Se her en Liste paa mine Forretninger,» skrev han fra Ejdsvold den 14 April 1829 *(l. c.):* «Æde og drikke og ligge paa Sophaen. En Proces. Msket og Messias at producere. do. do. at corrigere. Lyriske Digte at corrigere. Aviser.» Den 22 April næstefter kom han ind til Kristiania for at tage sin theologiske Embedsexamen, og her fortsatte han med Trykningen baade af sine lyriske Digte og af sit store Verdensdrama: «To Presser gaae — de have alt naaet mig igjen,» skrev han den 18 Maj til Esaias Tegnér (Ur Esaias Tegnérs papper, s. 297), «jeg skriver til dem begge og seer blot Enden i Tanken; men, som jeg troer, ved hvert Blad, som leveres vaadt til Pressen, at nærme mig, seer jeg mig rykket videre tilbage, da nye Udsigter, nye Dale og Kongeriger folde sig ud.» I Kristiania blev han desuden revet med ind i Dagens Stridigheder; han skrev Sangen for 17 Maj til Studentersamfundets Fest (hvor han iøvrigt selv ikke deltog), og han var tilstede ved «Torvslaget» s. D., hvor han af en Kavallerist fik «et temmelig drøjt Klingeslag over Ryggen»; han mødte i den Anledning den 30 Maj (samme Dag som J. S. Welhaven) som 27de Deponent for den nedsatte Undersøgelseskommissjon (Patrouillen 1829, No. 62—64; Uddrag af de ang. Begvh. i Chra. 17 Maj 1829 stedfundne Undersøgelser, S. 48—49 og 86—87; Vidar 1889, S. 768—69; Saml. Skr. VIII. 550—52), og han blev af Amtmanden indstillet til at sættes under Tiltale for sin Deltagelse i Begivenhederne; men Sagen bortfaldt efter kgl. Res. af 17 Februar 1830. I de første Dage af Juni 1829 begyndte den theologiske Embedsexamen med sex skriftlige Opgaver paa Latin: om Hebræerbrevets Forfatter og særlig dets Kap. 6, 1—8, om David og Salme 35, 11—18, om Miraklerne, om Frelsen ved Troen uden Gjerninger, om Syndens Nødvendighed og Tilregnelighed samt om den scholastiske Theologi. Den mundtlige Examen (som ligeledes foregik paa Latin) afholdtes den 11 Juni; han examineredes af Professor Stenersen i nytestamentlig Exegese og i Kirkehistorie, hvori han svarede godt for sig, af Professor Hersleb i Hebraisk, hvori han klarede *sig ganske* godt, og i Dogmatik, hvori han paa flere Punkter kom i Mod-

sigelse med Examinator; denne forkastede saaledes Wergelands Paastand om, at den evige Salighed var ensbetydende med den ethiske Fuldkommengjørelse, og da Wergeland mente, at Helvedesstraffene ikke var absolut evige, gjendrev Hersleb ham efter den hellige Skrift, hvortil W. svarede, at «han vidste, at dette ikke lærtes i Skriften, men det var hans Haab»; Examinator paaviste da udførlig, hvilket svagt Grundlag dette var (jfr. Vidar 1889, S. 764; norsk Historisk Tidsskrift, 4. R. II. 198 ved D. Thrap). Hans Karakter blev Haud, og han lod sig nøje hermed, idet han «trøstede sig med, at han nok i det Practiske skulde overtræffe Laudabilisterne» (Vidar, *l. c.*).

Efter Embedsexamen maatte han endnu en Tid opholde sig i Kristiania i Anledning af Forhørene i Gardermo-Sagen, han skrev sin Farce «Phantasmer» om Torvslaget, og han korrigerede til Trykken sine «Digte, 1ste Ring». Men i August s. A. «glædede han sig ved at gjøre en Fodtour gjennem Hadeland og i Fjeldene, for at lære nøjere at kjende sit Fædreland og dets Beboere», og «derpaa slog han sig ned hos sin Fader paa Eidsvold Præstegaard, fornemmelig for i Rolighed at fuldføre sit Hovedværk: Skabelsen, Mennesket og Messias» (Vidar 1889, S. 769). Den Fremtid, han havde udmalet for sig, naar han havde faaet sin Examen, var ved Stellas Side at «dyrke Sprog, digte og tegne, hvortil Naturen goddædig skal have givet mig et ikke almindeligt Anlæg» (Breve, S. 35). Et Aar vilde han «uddanne de behageligere Talenter, see sig lidt om o. s. v., kort, da leve efter sin Lyst» (Skill.-Mag. 1882, S. 423). «Min Lyst staaer aldeles ikke til et sværmende Debaucheliv; men isandhed til et ædelt skjønt Liv. — — Naar saa et Aars Tid eller saa er gaaet, kan jeg see mig om efter en fast Plads i Staten. — — Mit Hovedembede vil vel blive at opdyrke det Agerstykke, jeg fik i Vuggegave paa Parnas; men naar jeg saa er 23 Aar, vil jeg tage min Tilflugt til Staten og Kongens Gunst» (*l. c.*). «Mit højeste Ønske,» skrev han i 1830, «hvisker om en Odelsgaard i philosophisk Roe, om at være Landmand, og det taler høit om at man da kun er aldeles frie» (Skill.-Mag. 1870, S. 632). Det synes, som om han et Øjeblik tænkte paa at blive boende i Kristiania; thi i Oktbr. 1829 averterede han i «Morgenbladet» (No. 301), at han gav Undervisning i Historie, Udarbejdelser og Religion. Men deraf blev intet; Ejdsvold Prestegaard blev gjennem flere Aar hans faste Opholdssted. Her bistod han sin Fader med de prestelige Forretninger og prædikede hyppig i Kirken; her «sammenskrev» han sine Skrifter, «studerede Botaniken, herbariserede omkring i Egnen og anlagde sig Plantesamlinger» (Vidar 1889, S. 770). Paa en af sine botaniske Udflugter opdagede han paa Grænsen af Prestegaarden en mineralsk Kilde, som fik Navn efter ham og snart blev en meget besøgt Sundhedsbrønd (*l. c.*, S. 770—771)

jfr. Morgbl. 1835, No. 252; 1840, No. 116, 335 og 345; 1845, No. 195; Tonsbergs Merkur 1840, No. 8 [af H. W.]; Den Constitutionelle 1841, No. 143, 1842, No. 108 og 111 af M. C. J. Thaulow; Cam. Colletts Skrifter, I. 187—95; Hans Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Henrik Wergeland, S. 71). Bekjendt og gjentagne Gange optrykt er den livlige Skildring, Søsteren Fru Camilla Collett i «I de lange Nætter» (C. Colletts Skrifter, I. 138—50 og 160—65) har givet af hans Liv og Færden i Ejdsvold i disse Aar og den Begejstring, hvormed han hengav sig til Samlivet med Blomster, Dyr og Mennesker. «Han havde,» siger hans Fader (Vidar 1889, S. 770), «en brændende Kjærlighed til Naturen, hvorfra han hentede sine mange dristige og træffende Billeder. Et Træk i hans Caracteer som endnu er fremherskende, en Blomst eller et Blad savnes sjelden paa hans Bryst; det er hans Dekoration i Knaphullet. Han elskede at omgive sig med Fugle, Dyr, Planter og Blomster. Hans Værelse var besat dermed, og tillige fantastisk udstafferet og bemalet paa Væggene, saa at man studsede ved Indtrædelsen. Alle hans Ideer søgte han at sandseliggjøre for Øjet. Derfor vare mange af hans Manuskripter ledsagede af Vignetter skjødesløst udførte med Pennen, og Væggene i hans Værelse fuld af groteske Bemalinger i Legemsstørrelse.» «Min Fader siger, jeg har et større Talent end han til Malerie,» skrev han selv i 1828 (Skill.-Mag. 1882, S. 422—23); «men da maa han slutte fra nogle barokke Compositioner, jeg paa egen Haand har gjort, og, har jeg et saadant Talent, da er det ikke det mindste uddannet, da jeg ikke har havt Taalmodighed til at blive under en Lærer.» Han fortsatte imidlertid med Udøvelsen af Malerkunsten, og paa Prestegaarden malede han Dørstykker i Olje, «et kjønne min Tro», forsikrede han selv (Breve, S. 81). «Vor smukke Dagligstue,» kunde han i 1831 fortælle (Skill.-Mag. 1870, S. 632), «pranger med Dørstykker jeg har malt (Skreya i Uveir, i Regn, og Vigen paa Toten i Solskin, saa det lyser lang Vei. Det første er saa naturligt, at N. N., da han stod under, maatte sige: hvad sig Regnen anbelanger, da kommer den noget ubeleilig — jeg vilde ønske at jeg havde en Paraply over Hovedet).» Prestegaarden brændte i 1877; men et Par slige Dørstykker existerer endnu paa Ejdsvold Bad (Skill.-Mag. 1890, S. 803—5; H. Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Wergeland, S. 70—71).

Al denne Tegning og Maling var dog bare en Bibeskjæftigelse; det var et omfattende Forfatterskab af poetisk og oplysende Art, som hovedsagelig lagde Beslag paa hans Tid og Tanker, — «mit Skriverie er grændseløst», skrev han om Høsten 1829 (Breve, S. 78). Han havde heraf sin eneste Pengeindtægt; men han tjente delvis virkelig godt paa sine Skrifter, navnlig naar han fik tegnet Subskribenter paa Forhaand (R. G. Latham, Norway and the Norwegians, II. 184—85). For Enkelthederne i dette Forfatter-

skab vil der blive gjort udførlig Rede i nedenstaaende Bibliografi; her skal endnu kun nævnes, at det Digt, som han selv betragtede som sit Hovedværk, «Skabelsen, Mennesket og Messias», blev færdigt Vaaren 1830 og udkom samme Sommer; det var sikkert i Anledning af dette Digts Trykning, at han gjentagne Gange besøgte Kristiania (Slutten af Marts, Slutten af April og Slutten af Juni 1830). Her havde han givet Programmet ikke bare for sin Digtervirksomhed, men ogsaa for sin borgerlige Gjerning. «Mit hele Liv,» skrev han i Decbr. 1830 (Morgbl. 1831, No. 37), «vil vorde en fortsat Anstrengelse for at fortjene stedse med større Ret Æren af at kaldes en god norsk Borger; eller — som jeg, med mindre Skin af Forfængelighed, og end tydeligere for dem, der af mine digterske Arbeider kjende mit sande Væsen, kan udtrykke det — for at vorde stedse ligere mig Selv, saaledes som dette aabenbarer sig i Sandhed og facsimicisk Ægthed kun i dets digterske Frembringelser, saaat Høimaalet for mit Liv bliver at fremstille saa stor Samklang som muligt imellem Handling og poetiske Ideer. — — — Mine Ideer have en ubekjendt Far, men Menneskekjærlighed til Mor, og Nogle sige, at den Harpe, de have til Vugge, gynger rask nok til at holde dem i Aande — jeg vil opdrage saa mange af dem, som jeg kan; men kalde dem Alle, som de voxe til: Mennesket — kort, jeg vil realisere dem saa meget det staaer i min Magt. I en saadan Følgerække findes de især i det Friheden, Sandheden og Kjærligheden (de sande, de christelige Muser) helligede større Digt «Skabelsen, Mennesket og Messias», at dette fremstiller mit Indre i dets Heelhed — mit Livs fortsatte Anstrengelser ville altsaa gaa ud paa at gjøre dette til en saa tro og prosaisk Commentair til Digtet som muligt. — — — En Udgrening af denne Livsplan er ogsaa at sysle med fuld Iver med Sognesamfunds og Bogsamlingers Oprettelse, saavidt mine Forbindelser strækker sig, som fortrinlige Midler til at udbrede kjernefuld, sædelig Oplysning, Borgeraand og Borgerheld.» Allerede Høsten 1829 tog han fat paa at danne Almuebogsamlinger (Breve, S. 78); «han sammensamlede af de faa Bøger han besad selv og af sin Faders Bibliothek hvad passende han kunde finde, og hvad han kunde faa af andre, og begyndte strax med Bogholdning og Udlaan af Bøger: fik saaledes med ringe Midler og en liden Grundvold i Eidsvold Præstegjeld en Almuebogsamling istand, som endnu [1843] existerer og er i god Gang. Da det saaledes lykkedes her, foranledigede han lignende Anstalter i Nabosognene» (Vidar 1889, S. 770, jfr. S. 773). Vi hører ham f. Ex. omtalt som Grundlægger af Almuebibliotheket i Urskog (Statsborgeren, H. 6, S. 225). Samtidig stiftede han et Sogneselskab for Ejdsvold som Underafdeling af «Selskabet for Norges Vel», hvor han selv blev Formand, og hvor der arbejdedes baade for Bogsamlingen og for Jordbrugets Fremme (H. Tons-

skildres. Som Tidsmaaler følger Verdenshistorien i Drama ved Siden.» Den 1 Februar 1829 skrev han til en Ven (Breve, S. 77): «Jeg sidder hjemme, løber paa Skie om Morgenen, læser Hebraisk om Formiddagen, Græsk om Eftermiddagen, Dogmatik om Qvellen, og seenqvels skriver jeg (rigtignok lidt om Dagen ogsaa) paa et *opus,* som gjør mig Hovedet broget af Tanker og Planer for at faae Forlægger.» Omtrent samtidig underrettede han en anden Ven om, at «til Vaaren kommer et Digt, et Drama, som hedder Messias» (Skill.-Mag. 1877, S. 762), og i Marts begyndte han allerede paa Trykningen (Digtet hed nu «Mennesket og Messias») og forhandlede med et Par Bekjendte om Titelbilleder (Skill.-Mag. 1870, S. 631). «Se her en Liste paa mine Forretninger,» skrev han fra Ejdsvold den 14 April 1829 *(l. c.):* «Æde og drikke og ligge paa Sophaen. En Proces. Msket og Messias at producere. do. do. at corrigere. Lyriske Digte at corrigere. Aviser.» Den 22 April næstefter kom han ind til Kristiania for at tage sin theologiske Embedsexamen, og her fortsatte han med Trykningen baade af sine lyriske Digte og af sit store Verdensdrama: «To Presser gaae — de have alt naaet mig igjen,» skrev han den 18 Maj til Esaias Tegnér (Ur Esaias Tegnérs papper, s. 297), «jeg skriver til dem begge og seer blot Enden i Tanken; men, som jeg troer, ved hvert Blad, som leveres vaadt til Pressen, at nærme mig, seer jeg mig rykket videre tilbage, da nye Udsigter, nye Dale og Kongeriger folde sig ud.» I Kristiania blev han desuden revet med ind i Dagens Stridigheder; han skrev Sangen for 17 Maj til Studentersamfundets Fest (hvor han iøvrigt selv ikke deltog), og han var tilstede ved «Torvslaget» s. D., hvor han af en Kavallerist fik «et temmelig drøjt Klingeslag over Ryggen»; han mødte i den Anledning den 30 Maj (samme Dag som J. S. Welhaven) som 27de Deponent for den nedsatte Undersøgelseskommissjon (Patrouillen 1829, No. 62—64; Uddrag af de ang. Begvh. i Chra. 17 Maj 1829 stedfundne Undersøgelser, S. 48—49 og 86—87; Vidar 1889, S. 768—69; Saml. Skr. VIII. 550—52), og han blev af Amtmanden indstillet til at sættes under Tiltale for sin Deltagelse i Begivenhederne: men Sagen bortfaldt efter kgl. Res. af 17 Februar 1830. I de første Dage af Juni 1829 begyndte den theologiske Embedsexamen med sex skriftlige Opgaver paa Latin: om Hebræerbrevets Forfatter og særlig dets Kap. 6, 1-8, om David og Salme 35, 11—18, om Miraklerne, om Frelsen ved Troen uden Gjerninger, om Syndens Nødvendighed og Tilregnelighed samt om den scholastiske Theologi. Den mundtlige Examen (som ligeledes foregik paa Latin) afholdtes den 11 Juni: han examineredes af Professor Stenersen i nytestamentlig Exegese og i Kirkehistorie, hvori han svarede godt for sig, af Professor Hersleb i Hebraisk, hvori han klarede sig ganske godt, og i Dogmatik, hvori han paa flere Punkter kom i Mod-

sigelse med Examinator; denne forkastede saaledes Wergelands Paastand om, at den evige Salighed var ensbetydende med den ethiske Fuldkommengjørelse, og da Wergeland mente, at Helvedesstraffene ikke var absolut evige, gjendrev Hersleb ham efter den hellige Skrift, hvortil W. svarede, at «han vidste, at dette ikke lærtes i Skriften, men det var hans Haab»; Examinator paaviste da udførlig, hvilket svagt Grundlag dette var (jfr. Vidar 1889, S. 764; norsk Historisk Tidsskrift, 4. R. II. 198 ved D. Thrap). Hans Karakter blev Haud, og han lod sig nøje hermed, idet han «trøstede sig med, at han nok i det Practiske skulde overtræffe Laudabilisterne» (Vidar, *l. c.*).

Efter Embedsexamen maatte han endnu en Tid opholde sig i Kristiania i Anledning af Forhørene i Gardermo-Sagen, han skrev sin Farce «Phantasmer» om Torvslaget, og han korrigerede til Trykken sine «Digte, 1ste Ring». Men i August s. A. «glædede han sig ved at gjøre en Fodtour gjennem Hadeland og i Fjeldene, for at lære nøjere at kjende sit Fædreland og dets Beboere», og «derpaa slog han sig ned hos sin Fader paa Eidsvold Præstegaard, fornemmelig for i Rolighed at fuldføre sit Hovedværk: Skabelsen, Mennesket og Messias» (Vidar 1889, S. 769). Den Fremtid, han havde udmalet for sig, naar han havde faaet sin Examen, var ved Stellas Side at «dyrke Sprog, digte og tegne, hvortil Naturen goddædig skal have givet mig et ikke almindeligt Anlæg» (Breve, S. 35). Et Aar vilde han «uddanne de behageligere Talenter, see sig lidt om o. s. v., kort, da leve efter sin Lyst» (Skill.-Mag. 1882, S. 423). «Min Lyst staaer aldeles ikke til et sværmende Debaucheliv; men isandhed til et ædelt skjønt Liv. — — Naar saa et Aars Tid eller saa er gaaet, kan jeg see mig om efter en fast Plads i Staten. — — Mit Hovedembede vil vel blive at opdyrke det Agerstykke, jeg fik i Vuggegave paa Parnas; men naar jeg saa er 23 Aar, vil jeg tage min Tilflugt til Staten og Kongens Gunst» *(l. c.)*. «Mit højeste Ønske,» skrev han i 1830, «hvisker om en Odelsgaard i philosophisk Roe, om at være Landmand, og det taler høit om at man da kun er aldeles frie» (Skill.-Mag. 1870, S. 632). Det synes, som om han et Øjeblik tænkte paa at blive boende i Kristiania; thi i Oktbr. 1829 averterede han i «Morgenbladet» (No. 301), at han gav Undervisning i Historie, Udarbejdelser og Religion. Men deraf blev intet; Ejdsvold Prestegaard blev gjennem flere Aar hans faste Opholdssted. Her bistod han sin Fader med de prestelige Forretninger og prædikede hyppig i Kirken; her «sammenskrev» han sine Skrifter, «studerede Botaniken, herbariserede omkring i Egnen og anlagde sig Plantesamlinger» (Vidar 1889, S. 770). Paa en af sine botaniske Udflugter opdagede han paa Grænsen af Prestegaarden en mineralsk Kilde, som fik Navn efter ham og snart blev en meget besøgt Sundhedsbrønd (*l. c.*, S. 770—71;

jfr. Morgbl. 1835, No. 252; 1840, No. 116, 335 og 345; 1845, No. 195; Tønsbergs Merkur 1840, No. 8 [af H. W.]; Den Constitutionelle 1841, No. 143, 1842, No. 108 og 111 af M. C. J. Thaulow; Cam. Colletts Skrifter, I. 187—95; Hans Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Henrik Wergeland, S. 71). Bekjendt og gjentagne Gange optrykt er den livlige Skildring, Søsteren Fru Camilla Collett i «I de lange Nætter» (C. Colletts Skrifter, I. 138—50 og 160—65) har givet af hans Liv og Færden i Ejdsvold i disse Aar og den Begejstring, hvormed han hengav sig til Samlivet med Blomster, Dyr og Mennesker. «Han havde,» siger hans Fader (Vidar 1889, S. 770), «en brændende Kjærlighed til Naturen, hvorfra han hentede sine mange dristige og træffende Billeder. Et Træk i hans Caracteer som endnu er fremherskende, en Blomst eller et Blad savnes sjelden paa hans Bryst; det er hans Dekoration i Knaphullet. Han elskede at omgive sig med Fugle, Dyr, Planter og Blomster. Hans Værelse var besat dermed, og tillige fantastisk udstafferet og bemalet paa Væggene, saa at man studsede ved Indtrædelsen. Alle hans Ideer søgte han at sandseliggjøre for Øjet. Derfor vare mange af hans Manuskripter ledsagede af Vignetter skjødesløst udførte med Pennen, og Væggene i hans Værelse fuld af groteske Bemalinger i Legemsstørrelse.» «Min Fader siger, jeg har et større Talent end han til Malerie,» skrev han selv i 1828 (Skill.-Mag. 1882, S. 422—23); «men da maa han slutte fra nogle barokke Compositioner, jeg paa egen Haand har gjort, og, har jeg et saadant Talent, da er det ikke det mindste uddannet, da jeg ikke har havt Taalmodighed til at blive under en Lærer.» Han fortsatte imidlertid med Udøvelsen af Malerkunsten, og paa Prestegaarden malede han Dørstykker i Olje, «ret kjønne min Tro», forsikrede han selv (Breve, S. 81). «Vor smukke Dagligstue,» kunde han i 1831 fortælle (Skill.-Mag. 1870, S. 632), «pranger med Dørstykker jeg har malt (Skreya i Uveir, i Regn, og Vigen paa Toten i Solskin, saa det lyser lang Vei. Det første er saa naturligt, at N. N., da han stod under, maatte sige: hvad sig Regnen anbelanger, da kommer den noget ubeleilig — jeg vilde ønske at jeg havde en Paraply over Hovedet).» Prestegaarden brændte i 1877; men et Par slige Dørstykker existerer endnu paa Ejdsvold Bad (Skill.-Mag. 1890, S. 803—5; H. Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Wergeland, S. 70—71).

Al denne Tegning og Maling var dog bare en Bibeskjæftigelse; det var et omfattende Forfatterskab af poetisk og oplysende Art, som hovedsagelig lagde Beslag paa hans Tid og Tanker, — «mit Skriverie er grændseløst», skrev han om Hosten 1829 (Breve, S. 78). Han havde heraf sin eneste Pengeindtægt; men han tjente delvis virkelig godt paa sine Skrifter, navnlig naar han fik tegnet Subskribenter paa Forhaand (R. G. Latham, Norway and the Norwegians, II. 184—85). For Enkelthederne i dette Forfatter-

skab vil der blive gjort udførlig Rede i nedenstaaende Bibliografi; her skal endnu kun nævnes, at det Digt, som han selv betragtede som sit Hovedværk, «Skabelsen, Mennesket og Messias», blev færdigt Vaaren 1830 og udkom samme Sommer; det var sikkert i Anledning af dette Digts Trykning, at han gjentagne Gange besøgte Kristiania (Slutten af Marts, Slutten af April og Slutten af Juni 1830). Her havde han givet Programmet ikke bare for sin Digtervirksomhed, men ogsaa for sin borgerlige Gjerning. «Mit hele Liv,» skrev han i Decbr. 1830 (Morgbl. 1831, No. 37), «vil vorde en fortsat Anstrengelse for at fortjene stedse med større Ret Æren af at kaldes en god norsk Borger; eller — som jeg, med mindre Skin af Forfængelighed, og end tydeligere for dem, der af mine digterske Arbeider kjende mit sande Væsen, kan udtrykke det — for at vorde stedse ligere mig Selv, saaledes som dette aabenbarer sig i Sandhed og facsimicisk Ægthed kun i dets digterske Frembringelser, saaat Høimaalet for mit Liv bliver at fremstille saa stor Samklang som muligt imellem Handling og poetiske Ideer. — — — Mine Ideer have en ubekjendt Far, men Menneskekjærlighed til Mor, og Nogle sige, at den Harpe, de have til Vugge, gynger rask nok til at holde dem i Aande — jeg vil opdrage saa mange af dem, som jeg kan; men kalde dem Alle, som de voxe til: Mennesket — kort, jeg vil realisere dem saa meget det staaer i min Magt. I en saadan Følgerække findes de især i det Friheden, Sandheden og Kjærligheden (de sande, de christelige Muser) helligede større Digt «Skabelsen, Mennesket og Messias», at dette fremstiller mit Indre i dets Heelhed — mit Livs fortsatte Anstrengelser ville altsaa gaa ud paa at gjøre dette til en saa tro og prosaisk Commentair til Digtet som muligt. — — — En Udgrening af denne Livsplan er ogsaa at sysle med fuld Iver med Sognesamfunds og Bogsamlingers Oprettelse, saavidt mine Forbindelser strækker sig, som fortrinlige Midler til at udbrede kjernefuld, sædelig Oplysning, Borgeraand og Borgerheld.» Allerede Høsten 1829 tog han fat paa at danne Almuebogsamlinger (Breve, S. 78); «han sammensamlede af de faa Bøger han besad selv og af sin Faders Bibliothek hvad passende han kunde finde, og hvad han kunde faa af andre, og begyndte strax med Bogholdning og Udlaan af Bøger: fik saaledes med ringe Midler og en liden Grundvold i Eidsvold Præstegjeld en Almuebogsamling istand, som endnu [1843] existerer og er i god Gang. Da det saaledes lykkedes her, foranledigede han lignende Anstalter i Nabosognene» (Vidar 1889, S. 770, jfr. S. 773). Vi hører ham f. Ex. omtalt som Grundlægger af Almuebibliotheket i Urskog (Statsborgeren, H. 6, S. 225). Samtidig stiftede han et Sogneselskab for Ejdsvold som Underafdeling af «Selskabet for Norges Vel», hvor han selv blev Formand, og hvor der arbejdedes baade for Bogsamlingen og for Jordbrugets Fremme (H. Tøns-

ager, Barndoms- og ungdomsminder om Wergeland, S. 65—67; jfr. Morgbl. 1831, No. 39 af H. Wergeland). Særlig tog han sig af Ungdommen. En Pige fra Elstad i Ejdsvold, som var født i 1813, fortalte paa sine gamle Dage: «Henrik indbød gutter og jenter fra Tønsaker, Grue, Elstad og Styri til at møde ham i det gamle hus ved broen. Der indøved han sange, han selv havde digtet og sendt os, for at vi skulde lære dem udenad. Selv sang han med sterk røst.» — Saa bad I ham vel om digte? — Den gamle lo: «Det behøvde vi nok ikke, versene drøss af ham, hvor han gik og stod» (Eidsvold Blad 1904, No. 69 ved Mathea Trøften). Vinteren 1833—34 fik han istand en Søndagsskole, som gik paa Omgang paa Gaardene i Ejdsvold, og hvor han selv underviste i Retskrivning, Grammatik og Geografi (Morgbl. 1834, No. 177 af H. Wergeland; H. Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Wergeland, S. 87—96).

«Da Almuen mærkede, at den i H. W. havde en oprigtig, frygtløs og aldeles uegennyttig Ven, begyndte enhver Lidende, og som troede sig forurettet og undertrykt, at tye til ham og søge Raad, Hjælp og Forsvar hos ham. Det tiltog alt mere og mere især fra Aar 1830. Ikke allene fra Eidsvold men fra andre Bygder søgte man til ham; og endnu [1843] kommer man fra fjerne Bygder til ham i saadanne Ærinder. Den liberale unge Mand var ikke den, der kunde vise nogen Klagende bort, uden at antage sig hans Sag; og saaledes blev han indviet i en stor Deel Menneskers Mellemværende med en der boende Embedsmand og deres Besværinger om hans formeentlig undertrykkende, udsuende og uretfærdige Handlemaade mod dem. Strax satte han sig i Spidsen for alle disse Klagere og angreb Undertrykkeren. Denne forsvarede sig djærvt og bittert, og tærgede Wergeland mundtlig og i de offentlige Blade saalænge, at W— i Hidsighed og stolende paa de Beviisligheder, hans Clienter kunde fremskaffe, forløb sig med et Avertissement i Morgenbl., hvori han qvalificerer sin Antagonist som en Forbryder mod Stat og Menneskehed. Naturligviis havde han da en Injurie-Proces paa Halsen, som medførte uendelige Ærgrelser og store Bekostninger, men ingen Revange hverken for Patronen eller Clienterne, thi disse, da det kom til Stykket, trak sig tilbage, desavouerede; Beviisligheder brast som Rør, og Wergeland, de Undertryktes Forsvar, stod tilbage allene i Stikken til Varsel for Andre» (Vidar 1889, S. 771). Dette sigter til den hyppig omskrevne Proces med Prokurator J. O. Praëm (se ovfr. IV. 478—79). Denne var gift med en Datter af ovennævnte Oberstløjtnant von Krogh og boede paa Gaarden Mork i Ejdsvold, og han hørte til Familjen Wergelands faste Omgangskreds. Henrik Wergeland begyndte tidlig at stikle ham baade for hans politiske Holdning og for hans Behandling af Almuen, saaledes allerede i Begyndelsen af 1827 i en «*Ode*» i Morgenbladet og Høsten 1829 i en længere Artikel i samme Blad:

det kom ogsaa om Sommeren 1828 til voldsomme mundtlige Sammenstød (Saml. Skrifter, VIII. 513—14); Praëm søgte som Overjæger Lie's Sagfører i Gardermo-Processen fra Oktbr. 1829 at chikanere Wergeland paa alle Maader (*l. c.*, S. 537—38; norsk Hist. Tidsskr., 4. R., II. 200 ved D. Thrap), og Wergeland morede sig i Julen 1830 med at sende epigrammatiske Udfald malede paa et Træbræt til sin Modstander paa Mork (Skill.-Mag. 1891, S. 770, Anm.; Storth.-Forhand. 1845, VIII. 272). Tilslut blev der Søgsmaal og Kontrasøgsmaal Vaaren 1831, begge Parter fik fri Sagførsel, og Processen varede helt til 1843. Ved Underretsdom af 7 April 1834, afsagt ved Prokurator Paul Nilson som Sættedommer, blev Parternes gjensidige injurierende Beskyldninger mortificerede, Sagens Omkostninger paalagt Statskassen, og Wergeland dømt til at betale en Mulkt paa 300 Spd. Begge Parter appellerede Dommen; Wergeland tilbød rigtignok strax efter sin Modpart at akkviescere ved Underrettens Kjendelse, men forgjæves, og Sagen gik sin langsomme Gang for Akershus Stiftsoverret, indtil denne ved Dom af 27 April 1840 stadfæstede Underrettens Mortifikationsdom og nedsatte Wergelands Mulkt til 100 Spd., men samtidig paalagde ham 500 Spd. i Salarier og desuden de øvrige Sagsomkostninger ved Underretten, som om Sagen ikke havde været beneficieret; Sagens Omkostninger for Overretten ophævedes. Praëm appellerede videre til Højesteret, hvor Fr. Stang førte Sagen for ham; men da Sagen den 21 Septbr. 1843 skulde foretages, anmeldte Advokat Stang, at den var forligt, og den følgende Dag indkom Parternes Paategning om Forliget. Ifølge dette gik Wergeland ind paa at betale Sagsomkostningerne med ialt noget over 800 Spd.

Meget Arbejde og megen Strid optog saaledes Henrik Wergeland i hans Ejdsvolds-Tid. Men hans Liv havde ogsaa sine talrige Fornøjelser. Allerede som Student fik han istand 17-Maj-Fester i Ejdsvold (H. Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder om Wergeland, S. 100—112), og den første af Festene til Fædrenes Minde blev holdt der efter hans Initiativ den 29 Septbr. 1834 (*l. c.*, S. 37—43). Hyppig hentede han Gjester hjem til Prestegaarden, og særlig trak han did alslags Udlændinger, saaledes en fransk Kaptejn A. Montbar, som i Januar 1832 efter det polske Opror havde taget sin Tilflugt til Kristiania, hvor han senere ernærede sig ved Privatundervisning og lign. (*l. c.*, S. 12—22; jfr. et fransk 17-Maj-Digt af ham i Morgbl. 1832, No. 138), — og en engelsk Student, senere bekjendt Ethnograf og Sprogmand R. G. Latham, som fra Sommeren 1833 opholdt sig ni Maaneder i Kristiania i Studieøjemed og derunder tre Gange besøgte Ejdsvolds Prestegaard (Camilla Colletts Skrifter, I. 139—41; Breve fra Wergeland, udg. af Lassen, S. 92—93; R. G Latham, Norway and *the* Norwegians, I. 133—62, 225—35 og II. 221

—44; Tønsager, *l. c.*, S. 90—92; Aftpst. 1905, No. 287 af O. A. Øverland). Stadig var Wergeland selv paa Farten og foretog Udflugter, helst tilfods, rundt om i Nabobygderne, saaledes til Odalen og Solør (Tønsager, *l. c.*, S. 23—30 og 44—54), til Toten, hvor han besøgte Storthingsmand P. Fauchald paa Sogstad (Jens Raabe i Morgbl. 1902, Extrano. 4 og Verdens Gang 1904, No. 250), og til Hadeland, hvor han havde sin Morbroder Sorenskriver J. G. Thaulow paa Jevnaker. Paa en af disse Hadelandsrejser ved Aar 1830 var det, at han tog med sig en 14-Aars Tatergut, Anders Langbraaten eller «Vesle-Anders», som havde gjort sig bemærket ved sin Begavelse som Spillemand og Prædikant; Wergeland tog ham hjem til Ejdsvold for at give ham Opdragelse og Uddannelse, men Gutten faldt snart tilbage i Taterlivet igjen og strøg siden omkring i Østlandsbygderne, indtil han døde paa en Plads under Lunner paa Hadeland 28 Novbr. 1903 (om «Wergelandsgutten» se W.s Saml. Skrifter VIII. 602—6; Folkebladet 1889, S. 163—64, 178—79 og 198—99 af J. A. Aubert; Fremad 1896, No. 36 af E.[dvard] O.[lsen]; Aftpst. 1899, No. 625 af J. H. B.[orrebæk]; Norske Intelligenssedler 1902, No. 158 og 172; Verdens Gang 1903, No. 346). I August 1830 gjorde Wergeland en Ridetur paa sin Hest «Veslebrunen» gjennem Lier og Ringerike, og han sees at være ankommen til Kristiania den 16 August, just Dagen efter at Morgenbladet havde indeholdt Welhavens versificerede Angreb paa hans Digtervirksomhed. I Slutten af Oktbr. rejste han fra den deraf opstaaede Strid og fulgte med sin Fader til Stockholm, hvorhen Provsten Wergeland rejste for hos Kongen «at udvirke Tilgivelse for et Par unge Mennesker, som paa hiin bedrøvelige syttende Maj [1829] havde været trodsige mod Politiet» (N. Wergeland, Tanker og Bekjendelser, S. 11). De første Mænd, den unge Wergeland opsøgte i Stockholm, var de oppositionelle Publicister Johan Johanson (Redaktøren af *Nya Argus*) og Lars Johan Hjerta (som just ved den Tid forberedte Udgivelsen af *Aftonbladet*), hvem han forærede hver sit Exemplar af «Skabelsen, Mennesket og Messias» (Vidar 1889, S. 772); Johanson lagde ham paa Hjerte Regelen «*fortiter in re, suaviter in modo*», «en Precept, der burde være et Bud i Liberalismens Catechismus, men som i det minste hin unge Normand i sin Exaltation for Ideen hundrede Gange havde overtraadt» (N. Wergeland, Tanker og Bekjendelser, S. 77). Han gjorde ogsaa Bekjendtskab med Digtere som F. M. Franzén, Biskop J. O. Wallin og den unge C. F. Ridderstad. For første Gang havde han her Foretræde hos Kong Carl Johan. «Audienzen hos H. M. begyndte med Duskregn,» fortæller han selv nogle Maaneder senere (Skill.-Mag. 1870, S. 632; jfr. Saml. Skrifter VIII. 618—19), «men da jeg hyllede mig ind i en stoisk Kappe og intonerede paa haardt Fransk: *Votre M. est puissant, mais votre disgrâce*

e vaut pas s'éloigner les vrais amis de vous, et entre ceux je suis & je serai & je cela documenterai par faites, qui seront les pointes de a lumière, les atomes de la lumière dans la gloire sur votre nom: aa brød Solen frem og skinnede i fuld Glands lige til Adieu'et, da jeg, aa hans Svar: «Hvad De gjør, saa udbred Agtelse for Lovene», med *inesse* replicerede: *mon roi, ce sera mon loi.*» I Slutningen af Novbr. ar han tilbage i Ejdsvold og holdt sig i Ro her om Vinteren; fra 1 'ebruar 1831 var han med i Redaktionen af det nye politiske Ugeblad Folkebladet» (jfr. hans Brev af 4 Januar s. A. i Verdens Gang 1893, No. 52), og han tænkte i den Anledning paa at flytte ind til Kristiania i en liden sort Hybel og boe som i et Blækhus» (Breve, S. 83), men pgav dog foreløbig denne Plan; han sees at have været der paa Gjennemejse i Midten af April s. A., idet han her forfattede det Avertissement, om gav Anledning til Processen med Praëm. Den 7 Juni 1831 ankom ian atter til Kristiania, men denne Gang før at begive sig ud paa en tørre Udenlandsrejse; allerede den 8 Juni afsejlede han med Heftye's Brig «Clara Marie», som skulde med Trælast til England, og efter en tormfuld Overfart over Nordsjøen, hvorunder han «fordrev Tiden med it ridse Vers i Sejlene» (Familien Smith fra Tvedestrand, S. 7, Anm. 2; fr. Saml. Skrifter I. 149—50), og efter et Døgns Karantæne udenfor Portsmouth (Saml. Skrifter III. 269) kunde han stige i Land i Southampton len 1 Juli, gik med Dampbaad den 4 Juli over Kanalen fra Portsmouth il Havre og kom med Diligence til Paris, hvor han opholdt sig en Maaieds Tid, besaa alle mulige Seværdigheder, besøgte Mænd som P. A. Heiberg og Delavigne og deltog med Iver i Folkelivet; lidt for Midten if August tog han med Dampbaad tilbage til Havre og derfra direkte ijem til Norge, hvor han først tilbragte nogle Dage i Arendal og hos acob Aall paa Nes Jernværk. Til Kristiania kom han med Dampskibet Constitutionen» den 4 Septbr., var der otte Dage «i Suus og Duus» Skill.-Mag. 1870, S. 632) og drog saa til Ejdsvold, hvor «en Deel juriliske, poetiske eller tvertom pecuniære Sager, som kunne bringe En fra Sands og Samling» *(l. c.)*, ventede ham. Hans Ro her blev ikke af lang Varighed; af en Del Epigrammer, som han siden Vaaren havde samlet *l. c.)*, sendte han i den sidste Uge af September en Forsyning til Stulentersamfundets Blad, hvorved «Stumpefejden» indlededes, og han fulgte elv efter paa et kortere Besøg (*l. c.*, S. 633). Han udfægtede denne Fejde fra sit Hjem i Ejdsvold og kom, saavidt det kan sees, ikke ind il Kristiania igjen uden i Markedstiden i Februar 1832 og den 1 Juni s. A. il Fætteren Konrektor Johan Auberts Begravelse. Da Welhavens store Stridsskrift mod ham udkom i Juli s. A., var Wergeland allerede ude paa in store Fodvandring til Vestlandet sammen med en engelsk Literat Philip

Trykt 1 Novbr. 1906.

Pope. De drog over Toten (Saml. Skrifter VIII. 600) og Gausdal op gjennem Gudbrandsdalen. «Vor bekjendte Digter Hr. Kandidat Wergeland har nyelig,» skriver en Indsender fra Oplandet i «Statsborgeren» for 12 August 1832 (H. 5, S. 93—94), «besøgt Toten og Hedemarken paa sin Fodvandring igjennem Guldbrandsdalen over Lombs Fjeldene til Bergens Stift. Allevegne onskede Almuerne at see ham og tale med ham, og paa et Sted, hvor han opholdt sig et Par Dage, havde han idelige Anmodninger af Almuesmænd om at tækkes mellem dem. Kort sagt, han er allevegne bleven modtaget med en høi Grad af Agtelse og Tillid, saa at man tilvisse maa sande, at hans Idretter og Fædrelandssind i disse Egne har reist ham et almeent Bifald, og Norges Stormænd vilde i deres Gallavogne neppe have tildraget sig den Opmærksomhed som den simple men saa rigt begavede unge Mand fandt, skjont han vandrede til Fods med sin lille Randsel paa Ryggen, og fjern fra at ville vise nogen Smaalighedsaand.» Gjennem Jotunfjeldene kom han frem til Sogn, hvor han skiltes fra sin engelske Rejsefælle, og hvorfra han tog Sjøvejen til Bergen (Saml. Skrifter VIII. 565—66); ifølge Traditionen skal han herfra have besøgt Voss og kommet over til Ulvik, hvorfra han tog ud Hardangerfjorden (Norskt høgskuleblad II. 227 ved J. A. Schneider). Hjemrejsen foregik rundt Kysten via Stavanger og Egersund, og den 28 August sees han at have passeret Kristiania.

Som det fremgaar af de foran givne Oplysninger, kom Henrik Wergeland i disse Aar hyppig paa kortere Besøg til Kristiania, og af en stor Studenterkreds blev han her stadig modtaget som den selvskrevne Leder. Wergeland, skriver en Mand, der kom til Kristiania som Student i 1830 (O. T. Krohg i Morgbl. 1881, No. 160), «stod for os som en Type paa en ægte norsk Frihedshelt». «Dog lykkedes det,» siger den samme Mand, der efter 1848 sluttede sig til det konservative Parti, «aldrig Wergeland med sine, hvad enten offentlige, eller private Taler i Punschelag at give os en rigtig Forstaaelse af, hvad der egentlig attraaedes med vore Onsker og Raaben og Hurraraab for Friheden. Denne forblev, ligesom maaske for ham selv, en taaget abstrakt Gjenstand med Blanding af Stræben efter at udvikle det nationale. Denne Stræben ytrede sig hos os med ham, Hovdingen, i Sværmeri for hjemmevævede Klæder, Tilsidesættelse af fin Levemaade, overdreven Ligegyldighed for Formen og et stærkt Danskehad. — — — Vi saa op til Wergeland som et forunderligt Fænomen, men og som et dyrebart *enfant perdu,* der ved sine forskjellige Extravaganser havde forskjertset sin Fremtid, men hvem vi dog ansaa os pligtige til at forsvare saavel i Ord som Gjerning, naar vi, efter vor Samvittighed, vilde forblive tro mod Fædrelandet. Selv om Wergeland havde aabenbar Uret, betragtede vi os som hans selvskrevne haandgangne Mænd. — — — Sommeren 1833 kom han nogle Gange

til Jomfrubraaten, hvor Indsenderen dengang logerede, sammen med afdøde Prof. L. Kr. Daa, Heltberg, den saakaldte Studentfabrikant, Amtmand E. Aubert, Rektor senere Toldkasserer Horn, den oxfordske Student Latham m. fl. Hans Komme foranledigede ikke ublandet Glæde; vi vilde helst have ham i Frastand, paa samme Tid som han havde Geniets fængslende Pagt; men han førte med sig en vis Hautør, som saarede ens Selvagtelse, og i Lag vilde han altid være første Mand og holdt da Taler paa Taler, hvoraf vi almindelig dødelige ikke forstod et Ord, men ved hvis Ende vi klappede og raabte Hurra af alle Kræfter. — — — Imidlertid blandede der sig dengang, under vore Tanker paa Wergeland, med vor Ærefrygt for hans Geni, som vi mere anede end forstod, saasom vi læste meget lidet af, hvad han dengang skrev og havde skrevet, uden hvad der udkom i hans polemiske Artikler under Navn Siful Sifadda, og hans ærlige Frihedsstræben, næsten ubevidst en Slags Medlidenhed med hans forladte Stilling. Kort sagt: han stod for os som et overmaade kjært *enfant perdu*, et Offer, som Verden krævede, fordi han stadigen forsyndede sig mod dens Krav paa udvortes Agtbarhed, som en, der maatte gaa tilgrunde for sine Ubesindigheder, sin Hensynsløshed og sin Mangel paa verdslig Visdom.» Paa den anden Side stod en Kreds, som stillede sig i den mest afgjorte Modsætning til Wergelands Virksomhed. En ung dansk Dame af den Wexels'ske Slægt, som Vinteren 1831—32 opholdt sig i Kristiania, har givet os et lidet Øjebliksbillede af Opfatningen i denne Kreds. Vinteren var, fortæller hun (Benedicte Arnesen-Kall, Livserindringer, S. 162—63), «en urolig og bevæget Tid i Norge og særlig i Christiania. Kloge Folk af l'ancien régime sagde, at det kom af Julirevolutionen, der havde fordrejet Ungdommens Hoveder. De ældre Professorkredse, i hvilke jeg, baade som Følge af Familie-Forbindelser og af min Faders mig medgivne Breve, kom en Del, skød al Skylden paa «den unge Wergeland», der nylig havde været i Paris og hvis fulminante Artikler bleve læste hele Landet over, selv af de Personer, der mest fordømte dem. At denne unge Mand alt havde udgivet en Digtsamling og en meget stor lyrisk-dramatisk Digtning, syntes man at ignorere. Den unge Pige, der aldrig kunde slippe de literære og æsthetiske Interesser, med hvilke hun saa at sige var opfødt, gjorde gentagne Forsøg paa at faa fat paa disse Skrifter, for gennem dem at danne sig et Begreb om den saa meget omtalte Personlighed. Men det lykkedes ikke. Selv min begavede og vidtberejste Fætter, Professor Mathias Keilhau, i hvis Hus og til hvis danskfødte Hustru jeg kom meget, vilde ikke hjælpe mig dermed, men forklarede mig til Svar paa mine gentagne Forespørgsler, at Forfatteren til disse Skrifter umulig kunde være *vel forvaret, og at der* selv i hans egen Familie var Frygt for, at

han kunde komme til at ende paa Daarehuset.» «Intet forstandigt Menneske, skrev W. S. Resch til Danmark i 1834 (Mindeblade over Oehlenschläger, udg. af C. L. N. Mynster, S. 361), «kan betragte Henrik Wergeland uden som en drukken litterair Soldat, hvis Digterskrig tydeligen bærer Forvildelsens Præg.»

Saa ung han var, var han allerede i Begyndelsen af 1830-Aarene vort Lands mest omstridte Personlighed; hvad han manglede, var paa den ene Side et stærkt Parti, paa den anden Side en fast Livsstilling. For begge Dele slog han et Slag Vaaren 1833, men med ulige Held. Oprindelig havde han jo, som det fremgaar af det ovenfor (S. 411) citerede Brev fra 1828, tænkt sig Muligheden af at komme i Statens Tjeneste, strax han havde fyldt 23 Aar; det var i den Tid ikke noget usædvanligt at blive personel Kapellan i den Alder. Men han kom ikke til at gjøre noget Forsøg paa at opnaa dette. Først da han var 25 Aar gammel og saaledes havde naaet Embedsalderen, tog han den praktiske Del af theologisk Embedsexamen og begyndte at søge Embeder. Den 27 April 1833 kom han i denne Anledning til Kristiania paa et længere Besøg end sædvanligt. Men han optraadte rigtignok ikke som en, der vilde vinde Gunst hos den ansættende Myndighed. Han opsøgte strax de mest fremskudte Oppositionsmænd paa det da forsamlede «Bondestorthing»; sammen med Teis Lundegaard og Ingebrigt Sæther indfandt han sig paa Lørdagsmøderne i «den hemmelige Direktion» hos John Neergaard og Michel Grendahl. «Jeg synes se Henrik,» fortæller Neergaard (I. Brovold, John Neergaards Liv og Virken, S. 70—71), «med sin kjæmpemæssige Gestalt, sit fyrige rodmossede Ansigt og funklende Øine, da han paa sin Fransk hilsede os 2de med Ordet: «*Msjos*», spørgende om han maatte have den Fornøielse, i vores Protokol at tegne «Henrik» som Medlem (han vilde helst kaldes bare Henrik). Hertil blev der hverken af Grendal eller mig i den Hast, som Henrik talede, givet noget Svar. Teis tog saaledes Ordet, uden selv at bry sig om nogen Indtegning, for at advare Henrik imod at lade sit Navn komme ind: Han kunde jo komme og gaa som han var . . . . En Kandidat havde en anden Fremtid at tænke paa end vi andre private Folk. Karl Johans kongl. norske Regjering syntes ikke om deslige Selskaber o. s. v. — — Henrik maatte tage Plads i Sofaen og blev valgt til Præses, hvilket jeg saa, at Grendal ikke syntes om, og da det viste sig, at han som andre store Aander var upraktisk («altformeget i Firmamentet, udenfor Sagen», som det hed), saa at Tiden gik bort uden tilsvarende Nytte, fik Grendal Forfald og gik dengang afsted uden at deltage i Forhandlingerne, som bleve for vidløftige om ikke stormende.» Der blev diskuteret om at udgive et eget Oppositionsblad; men Enden blev, at man holdt sig til «Statsborgeren», hvor Wergeland

allerede var en flittig Bidragsyder. Foregik disse Møder i størst mulig, om end ikke fuldkommen, Hemmelighed, kom Wergeland samtidig til at blive Førstemand i en stor offentlig Demonstration, — Afsløringen af Christian Krohgs Statue 17 Maj 1833. Den Komité, som havde faaet denne Statue rejst, havde forgjæves henvendt sig til forskjellige Mænd om at holde Afsløringstalen; men alle havde afslaaet paa Grund af det oppositionelle Præg, som Festligheden allerede paa Forhaand havde faaet. Saa blev Henrik Wergeland Taleren. Afsløringen foregik Kl. 8 om Morgenen. «Til at overvære Høitideligheden vare Statsstyrelsens Medlemmer særskilt indbudne, nemlig Storthinget, som, paa nogle faa Medlemmer nær, var tilstede, samt Statsraadet, Høiesteret og de Høistcommanderende for den væbnede Magt, af hvilke dog Ingen mødte. Det norske Folk repræsenteredes imidlertid i tusindeviis» (Morgbl. 1833, No. 138). De Tilstedeværendes Antal ansloges til mindst 5000 (Aftbl. 1876, No. 111) «af Middelklassen og tildels af Forstædernes Pøbel» (Morgbl. 1881, No. 160 [af O. T. Krohg]). Wergeland havde begyndt sin Fejring af Frihedsdagen allerede den foregaaende Aften og Nat; nu mødte han op i hjemmevævede Klæder, som han havde faaet laane hos en Bondestorthingsmand (H. Tønsager, Barndoms- og ungdomsminder, S. 56—61; Morgbl. 1902, Extrano. 24 og Verd. Gang 1904, No. 250 ved Jens Raabe). «Cand. Wergeland traadte frem paa Støttens Fodtrin, og, beklagende den Aand, som ikke havde tilladt nogen Ældre, nogen Værdigere, at tolke Nationens Følelser ved denne Høitidelighed, holdt han en kraftfuld Tale med den ham egne Rigdom af Billeder. Da han under Talen første Gang nævnte Christian Krohgs Navn, blev det gjentaget af Tilhørerne med et tre Gange tre gjentaget Hurra; forøvrigt forholdt den saa talrige Mængde sig aldeles rolig under den ikke korte Tale, som de noget fjernt Staaende naturligviis ikke kunde høre» (Morgbl. 1833, No. 138). Talen blev, har en Tilhører fortalt (O. T. Krohg i Morgbl. 1881, No. 160), «naturligvis modtaget med Begeistring, skjønt neppe nogen. forstod et Ord af den», og en anden Tilhører (H. Tønsager, *l. c.*, S. 62) beretter, at Bifaldsytringerne ved Talens Slutning var «endeløse». Wergeland følte, at han havde vundet «en stor Sejer i Opinionen» (Breve, S. 89), og denne Tale, er det siden blevet sagt (Aftbl. 1876, No. 110), «danner et Mærkepunkt i hans Liv, idet den betegner Overgangen til et nyt Afsnit i hans rastløse Virksomhed. Før var han ikke synderlig kjendt udenfor Studenterverdenen og de literære Kredse, men ved denne Lejlighed fremtraadte han for den store Almenhed paa en saadan Maade, at den menige Mand instinktmæssig altid senere knyttede hans og Krohgstøttens Navne til 17de Maj-Festen og Frihedens øvrige Symboler.» I Slutten af Maj s. A. holdt han «med megen Bitterhed og Vid» (Morgbl. 1833, No. 156) sin

Forsvarstale for Højesteret i Gardermo-Sagen, i hvilken Dommen faldt den 3 Juni; Søndag den 2 Juni holdt han sin Dimisprædiken i Oslo, «hvor Kirken var saa fuld af Mennesker, at en stor Mængde maatte gaae hjem uden at slippe ind, uagtet desværre Lysten til at gaae i Kirke her ialmindelighed er meget liden» *(l. c.)*, og 8 Juni katekiserede han for Biskop Sørenssen. Kort derefter rejste han hjem til Ejdsvold; men 26 Juli kom han atter til Kristiania, hvor han ialfald forblev en Uges Tid. Medens han var her, kom den danske Digter Oehlenschläger paa sit første Norgesbesøg, og den smigrende Modtagelse, han fik, blev Wergeland for kvalm, saa at han gav sig Luft i en versificeret «Kritik over Oehlenschläger» i «Statsborgeren».

Den 3 August 1833 modtog han af det akademiske Kollegium sit Testimonium publicum, efterat han s. D. havde erholdt Vidnesbyrd om at have bestaaet den praktiske Del af theologisk Embedsexamen med Laud, dette sidste «*inprimis ob specimen scriptum*» (jfr. herom Statsborg., H. 23, S. 21—22). Men det akademiske Testimonium, som skulde aabnet ham Adgang til et Presteembede, bidrog netop til at stænge Adgangen for ham; thi deri var ikke bare omtalt hans udmærkede Aandsgaver, men ogsaa udtalt det Haab, at han vilde lade af fra sin «ungdommelige Letsindighed» (norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 204 ved D. Thrap). Han havde tænkt sig nu strax at kunne blive residerende Kapellan i Asker, hvilket Embede havde staaet ledigt helt fra Juni 1832, men først den 6 Juni 1833 var blevet opslaaet vakant; men Ansøgningstiden var allerede udløben 18 Juli s. A., og 12 Septbr. blev Embedet besat, uden at Wergeland havde kunnet søge om det. I Stedet indgav han 25 August 1833 Ansøgning om Nesoddens Sognekald, et af Landets mindste gejstlige Embeder, som den 11 s. M. var kundgjort ledigt (*l. c.*, S. 204—5), og da han i de første Dage af September besøgte Kristiania, fremstillede han sig for Kronprins Oscar, som opholdt sig der i Byen fra 18 Juli til 2 August og atter fra 23 August til 9 Septbr., og opnaaede hans naadige Tilsagn om at blive ansat i en passende Stilling; men Sognekaldet blev besat 27 Decbr. s. A., uden at Wergeland var kommen i Betragtning. I Midten af Febr. 1834 indsendte han Ansøgning om Alten-Talvigs Sognekald, som var kundgjort ledigt 12 Jan. s. A.; men han havde ikke synderligt Haab. «Jeg er compromittert», skrev han allerede 12 Jan.; «gjør man Vanskeligheder, da tænker jeg at hylde Uafhængigheden bedst ved at kaste mig paa Medecinen» (Breve, S. 93). Denne Gang mente imidlertid Kirkedepartementets daværende Chef Statsraad Diriks ikke at kunne forbigaa Wergeland i Taushed; han udtalte i sin Indstilling bl. a.: «Departementet maa paa den ene Side erkjende, at denne Kandidat har givet saa umiskjendelige Prøver paa udmærket Hoved og Dannelse samt tildels paa Virkelyst, at han,

naar alene hensees hertil, vel kunde qvalificere sig til at komme i naadigst Betragtning, endog udenfor den ordinaire Maalestok, ligesom han in specie maatte ansees som en competent Konkurrent til det her omspurgte Embede i Forhold til Mængden af sine Medsøgende; men Departementet maa dog med Hensyn til flere af hans Levnetsomstændigheder, der ere noksom bekjendte, ansee det tvivlsomt, hvorvidt han besidder den Characterens Modenhed og Sindighed, at man med Tryghed kunde anbetroe ham Bestyrelsen af en Menighed. Han har selv i sine Ansøgninger opholdt sig ved den mellem ham og Procurator Praëm verserende Sag og senest ved en Skrivelse til Departementet oplyst, at den mod ham under bemeldte Sag nedlagte ærerørige Paastand ved Underrettens Dom er mortificeret; men om end dette kunde tages for Fyldest, hvad denne Sag betræffer, der endnu ikke er endelig afgjort, og i hvilken han desuden ved den afsagte Dom er dømt i en betydelig Bod, saa synes der dog at være Data nok til at begrunde den Formening om ham, at han for meget lader sig beherske af sine fyrrige Ideer og som Følge deraf let forledes til ubesindige Handlinger, om man end vil frikjende ham for uædle Bevæggrunde. At Universitetets Foresatte have delt denne Anskuelse, sees af det ham under 3die August 1833 meddelte Testimonium publicum, hvori hans udmærkede Aandsgaver erkjendes, men derhos hans ungdommelige Letsind antydes. Departementet maa derfor tiltræde Agershus Biskops paa given Anledning yttrede Formening, at det ikke er tilraadeligt strax at foreslaae ham til Sognepræst, men at det vil være rigtigere, at han først i underordnet Embedsstilling faaer Anledning til at prøve sig, dette naturligvis ogsaa kun under Forudsætning, at han ikke paa Grund af den ovenberørte Sag med Procurator Praëm ansees at burde indtil dens endelige Paakjendelse udelukkes fra enhver Ansættelse.» Disse Departementets Bemærkninger blev imidlertid helt strøgne i den endelige Indstilling ved Sagens Behandling i Statsraadet den 6 Maj 1834, og Embedet blev besat den 11 Juni s. A., uden at Wergeland kom i Betragtning.

Han havde vistnok allerede paa Forhaand faaet Kundskab om Kirkedepartementets Standpunkt, og han begyndte at se sig om efter en anden Livsstilling. Den 28 Marts 1834 indgav han Ansøgning til det akademiske Kollegium om den ved kgl. Res. netop oprettede Post som 2den Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, og heri anførte han: «Det er min Hensigt, om jeg, ved at anbetroes Posten, erholder Midler til at opholde mig ved Universitetet, at lægge mig efter et andet Studium end det forlængst fuldendte theologiske. Lyst til videre og mere alsidig Uddannelse yttrer dette længe nærte Forsæt, der tillige er aftvunget af Frygten for at juridiske Uheld og Forviklinger, hvor uvedkommende end, og kun efter en vis Uretfærdighedens og Ulykkens Consequens, skulle ogsaa have den

Følge at spilde det kostbare Udbytte af mit hele første akademiske, ja vel af mit hele hidtil førte Liv med alle dets Opofrelser af Aar, Formue og Flid. Ved andre Universiteter, hvor Nepotismus er fremmed som ved vort, er det en retfærdig og ædelmodig Sædvane at indrømme Studerende, der enten ville uddanne sig til egentlige Videnskabsmænd, eller for hvem andre Baner lukkes, naar de trænge, og Retfærdigheden ellers heri forliges med det Billige, fortrinsviis som Asyler de Poster, som høre under deres Ressort. — — I testimonium publicum findes et ellers fordeelagtigt Omdømme forringet ved Tiraden «*spreta juvenili levitate*» — en ubestemt Yttring om hvem det kun er klart, at den vil bidrage til at tilintetgjøre mine Forhaabninger som geistlig Supplicant. Har da denne Følge været ligesaa klar for det ærede Facultet, som saaledes yttrede sig, troer jeg dog at burde være forvisset om, at det er tvertmod dettes Hensigt at udstrække de uheldige Virkninger deraf til at negtes Adgang til saa ubetydelige, mere verdslige Poster som ansøgte er.» Han bad Kollegiet hjælpe ham «til at redde lidt af sin Livslykke» ved at give ham denne Post; men efter Universitetsbibliothekarens, Professor G. Sverdrups Forslag blev hans Søn, cand. theol. W. Sverdrup, ansat som Amanuensis. Et Øjeblik kom den Tanke op i Wergeland at forlade Fædrelandet og forsøge at bryde sig en Bane i England (Breve, S. 97); men saa begyndte han igjen at søge gejstlige Embeder, og den 29 eller 30 Maj 1834 indgav han Ansøgning om et af de residerende Kapellanier i Gausdal eller Norderhov, den 22 August s. A. paa én Gang om et Kateket-Embede ved Tønsberg Borgerskole (som han havde nævnt alternativt allerede i sin Ansøgning om Altens Sognekald, uagtet det ikke blev kundgjort ledigt før 31 Juli 1834), de residerende Kapellanier i Lier og Borgund og Justedalens Sognekald. Dette sidste var Landets mindste Sognekald, averteret med en Indtægt af 150 Spd. aarlig, og Wergeland var ældste Ansøger. «Jeg har troet,» skrev han i Ansøgningen, «at skylde Forældres Opoffrelser for at danne mig til Geistlig, hvortil min Fader har lagt praktisk Veiledning i nu paa det nærmeste halvsjette Aar, at ansøge selv det allerubetydeligste geistlige Embede, før jeg, opgivende Haabet om at disse og øvrige Opoffrelser og Adkomster ville vorde frugtbringende, under nye Opoffrelser af Formue og Tid begynder forfra igjen paa et nyt Studium, hvoraf jeg med større Sikkerhed kan vente, at det omsider skjænker mig Brød, selvstændig Stilling og en Virksomhed, afpasset efter mine Kræfter, skjøndt mere fremmed for min Tilbøjelighed — den der tidligen bestemte mig for det Geistlige.» Kirkedepartementet, som nu var overtaget af Statsraad Holst, udtalte i sin Indstilling af 17 Oktbr. 1834, at det kunde være ønskeligt at anbefale ham paa Grund af hans udmærkede Evner og de Prøver, han havde givet paa Virkelyst; men det fandt det util-

raadeligt at betro ham noget Embede, saalænge Sagen med Praëm var uafgjort (norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 207 ved D. Thrap).

Imidlertid havde han allerede i August besluttet sig til at tage fat paa det medicinske Studium, det «Nødanker», som han med tungt Sind udkastede (Breve, S. 99—100; Vidar 1889, S. 778; norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 208). I Sommermaanederne bestyrede han Ejdsvold Sognekald under sin Faders Ophold i Paris; men strax efterat denne var vendt hjem, flyttede Henrik Wergeland, den 5 Oktbr. 1834, ind til Kristiania, hvor han for Alvor begyndte at studere Medicin, hørte Forelæsninger, besøgte Hospitalet og deltog i Examinatorier. Uagtet dette nye Studium optog ham stærkt, fandt han dog Tid til adskillige andre Sysler ved Siden; han fik i Stand en Fest til Fædrenes Minde i Studentersamfundet den 13 Novbr. 1834, og efterat Welhaven's «Norges Dæmring» Dagen efter var udkommen, gav «Dæmringsstriden» ham meget at gjøre baade til Angreb og til Selvforsvar; han udsendte Subskriptionsindbydelse paa fire originale Sørgespil paa en Gang (18 Oktbr., Morgbl. 1834, No. 291), og han lod sig høre som Prædikant i Vor Frelsers Kirke den 14 Decbr. I Maj 1835 samlede han sammen Bøger, som han forærede til Rigshospitalet, til Akershus Fæstning og til Raadstuarresten, og den 2 Maj 1836 udgik der efter hans Initiativ offentlig Indbydelse til at rejse et Ejdsvoldsminde (Morgbl. 1836, No. 133, jfr. Skill.-Mag. 1843, S. 328), hvoraf Frugten blev Ejdsvolds Værks Indkjøb til offentlig Ejendom. De gejstlige Embeder, han sidst havde søgt om, blev besatte den 27 Novbr. s. A., og da han i Julen var hjemme i Ejdsvold, indgav han under 28 Decbr. 1834 en Ansøgning paa én Gang om Nordre Odalens, Nissedals og Strandebarms Sognekald og Veo residerende Kapellani, som alle var kundgjort ledige den 9 Novbr. (norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 208—9 ved D. Thrap), men uden at opnaa at komme i Betragtning. Derefter søgte han 10 Maj 1835 om de residerende Kapellanier i Hof i Solør, i Rollag og i Leikanger, som alle var averterede 22 Marts s. A., og han kunde nu vedlægge en Erklæring fra det juridiske Fakultet af 20 Febr. s. A. om, at hans Adkomster som Embedsansøger ikke var suspenderede ved den uafgjorte Retssag; men Kirkedepartementet udtalte i sin Indstilling af 2 Juni s. A., at ogsaa Ansøgerens «Levnets Omstændigheder i det Hele» maatte tages i Betragtning, og at der i gejstlige Stillinger kun kunde ansættes Mænd, «hvis Vandel ogsaa er daddelfri» (*l. c.*, S. 209—210). I Oktbr. s. A. havde han Audiens hos Kong Carl Johan under dennes Besøg i Kristiania og beklagede sig over, at han intet Embede fik (Saml. Skrifter VIII. 619—20); men noget positivt Resultat kom der ikke ud deraf. Han søgte henimod Aarets Slutning en Post som Lærer i Modersmaal og Latin ved Kristiania Borgerskole, og uagtet han var ældste Ansøger og af Bestyrelsen erklæredes «almindelig bekjendt

for sine fortrinlige Aandsgaver og gode Kundskaber» (Kra. borger- og realskole i skoleaaret 1888—89, S. 20 ved J. Jespersen), naaede han ikke højere end til at indstilles som No. 3. I Begyndelsen af 1836 søgte han atter Prestekald, — Embedet som Hospitalsprest i Throndhjem og Ullensakers residerende Kapellani, begge opslaaet ledige den 10 Januar 1836. Men han kunde nu mindre end nogensinde gjøre sig Haab om nogen Embedsudnævnelse; han havde i Oktbr. 1835 overtaget Redaktionen af Oppositionsbladet «Statsborgeren», og uagtet hans Virksomhed her blev omtalt med Ros af «Morgenbladet» (1836, No. 34), var det dog en Uriaspost, han havde stillet sig paa; saa havde han, da han den 14 Februar 1836 prædikede i Garnisonskirken, fundet paa at bede for Kong Carl den 3dje istedenfor Carl den 14de, hvorved han paadrog sig Kongens personlige Vrede (Saml. Skrifter VIII. 620; Den Constitutionelle 1836, No. 245 af H. Wergeland; P. Chr. Holsts Optegnelser, S. 251; jfr. Morgbl. 1836, No. 42; Statsborgeren, H. 18, S. 56 og H. 20, S. 132—34).

Der aabnede sig heldigvis netop nu en anden Stilling for ham. Han fik høre, at den i 1834 midlertidig ansatte 2den Amanuensis ved Universitetsbibliotheket W. Sverdrup skulde rejse udenlands, og straks sendte han 23 Januar 1836 Ansøgning til det akademiske Kollegium om at faa denne Post; blandt hans Konkurrenter var hans literære Modstander og senere Svoger P. J. Collett. Ved Kollegiets Beslutning af 27 Februar s. A. blev Wergeland ansat for tre Maaneder, og Ansættelsen forlængedes derefter endnu en Maaned, idet den midlertidige Bevilgning kun gjaldt til 1 Juli 1836; han tiltraadte sin Post den 5 Marts, og han arbejdede derefter for en Løn af 16 Spd. 80 Sk. maanedlig; han fortsatte endnu en Stund sine medicinske Studier, men opgav dem dog fuldstændig inden Semestrets Udgang. Imidlertid kom Aarets politiske Uro og Kamp til at spille sin Rolle ogsaa for hans personlige Forhold. Den 29 Juni 1836 søgte han Kollegiet om fremdeles at maatte vorde beskikket til Amanuensis, idet det var sandsynligt, at Storthinget vilde bevilge Gage dertil, siden vedkommende Komité enstemmig havde indstillet derpaa; men den 8 Juli blev Storthinget pludselig opløst, uden at Sagen endnu var behandlet, og Kollegiet afslog hans Ansøgning om Gage. Han blev selv, endskjønt han laa syg i hele Juni og Juli Maaned, revet voldsomt med i de politiske Stridigheder, han fraterniserede med de radikale Storthingsbønder, han udsendte stærkt polemiske Flyveblade i Anledning af Storthings-Opløsningen og den derved bevirkede Rigsretssag, og han sagdes at have stiftet et revolutionært politisk Samfund i Piperviken (Y. Nielsen, J. C. H. Wedel Jarlsberg III. 503—4; jfr. Den Const. 1837, No. 228 og 230; Morgbl. s. A. No. 229 og 231). Samtidig vedblev han at varetage sin Amanuensisgjerning uden

Løn, idet han gjorde Gjæld for sine Livsfornødenheder, og da det overordentlige Storthing var sammentraadt i Oktbr. 1836 og den 30 Novbr. enstemmig havde bevilget 200 Spd.s Gage indtil videre til en 2den Amanuensis, fik han den 2 Februar 1837 anvist Løn for hele den forløbne Tid; derefter blev han fra 1 April s. A. ansat som Amanuensis for et Aar, og denne Ansættelse fornyedes hvert Aar til og med 1840.

Paa samme Tid som han saaledes vandt en fast, om end ringe Livsstilling, begyndte de Partidannelser, som i de foregaaende Aar havde holdt paa at kjæmpe sig frem, nu at fæste sig i skarpere udformede Modsætninger. «Intelligens»-Partiet havde fra Begyndelsen af 1836 faaet sit særegne Presseorgan i «Den Constitutionelle» og førte her Kampen mod den demokratiske Opposition i Politik og Literatur. Dette Parti, som ifølge en Forfatter i «Morgenbladet» (1838, No. 49) «snart efter dets nuværende Organ benævnes «de Constitutionelle», snart efter dets forrige «Vidarheltene», snart «Dæmringsmændene», snart «den fornemme Trop», snart af sine arrige Modstandere «det fornemme Skøierpak», snart af sine ivrigste Beundrere (sig selv) «den elegante Verdens Repræsentanter og Raahedens Bekjæmpere»,» — det fremstod, ifølge samme Forfatter, «paa en Tid, da det ikke kan nægtes, at en vis Raahed, som især lod sig tilsyne, naar politiske Interesser berørtes, havde indsneget sig blandt den studerende Ungdom. Det underligger ingen Tvivl, at dets Hensigt dengang var ædel og roesværdig. Man vilde henlede sine unge Brødres Opmærksomhed paa noget Ædlere og Høiere, end de idelige politiske Kjævlerier, man vilde rense Smagen, forædle Følelsen, man vilde aflede den unge Kraftstrom vor Høiskole begyndte at give fra sig, fra dens skjæve Løb ned mod det tørre ufrugtbare Sand eller det smudsige Morads, og vinde den for Kunstens og Videnskabens endnu bortliggende Høider. Partiets Koryphæer, i hvem dets eiendommelige Farve og hele Typus tydeligst betegnedes, vare allerede dengang Welhaven, Motzfeldt og Schweigaard; dets Løsen var «Kamp mod Raaheden». Denne deres Fiende, Raaheden, repræsenteredes, efter deres Mening, dengang, som endnu, i det saakaldte Wergelandske Partie. Hos Henr. Wergeland, denne norske Titan, denne treformede Chimæra, der snart fremviser sin Gjede- (eller Faare-) Krop, snart, men sjeldent, sin Slangesvands, snart, og oftest, sin Løvebringe, hos Henr. Wergeland var der omtrent just ved denne Tid indtraadt en vis Roe eller Slaphed efter et fordums vildt og tøilesløst Liv. Studenterburschen, der nys havde gaaet saamangen Bersærkergang, drog om i Landet som Almuens Apostel og prækede huuslig og borgerlig Dyd. Haabede man, at den sodmelkgivende Gjed skulde være lettere at komme tillivs, eller frygtede man, at der skulde blandes Løveblod og Slangemelk i denne Melk? Nok — ved denne Tid fremstod Vidar.»

Den Kamp, som hermed aabnedes, fortsattes med «Dæmringsfejden» og gjenoptoges af «Den Constitutionelle».

Den literære Førstemand paa den anden Side var uimodsigelig Henrik Wergeland. Vistnok søgte «Den Constitutionelle» at reducere hans Indflydelse. «Herr Wergeland veed,» skrev Bladet i Juli 1837 (No. 193), «bedre end nogen Anden, at han saa temmelig udfører sine Genistreger paa egen Haand og paa egen Regning, hvor gjerne han end vil give sig Udseende af at have Rygstød i en stor Flok af Tilhængere.» Han «behøver blot at tænke paa sine nærmeste Omgivelser, paa de 23 000 Mennesker, i hvis Midte han boer og udøver sin Bedrift, for at overbevise sig om, hvorlidet han kan appellere til nogen Sympathie. Han behøver blot at sammenligne sig med sin Forgjænger Soelvold, efter hvem han har arvet Statsborgeren, og betragte Forskjellen mellem den Udbredelse og Indflydelse, som dette Blad havde under Soelvolds og hans eget Directorium, for at faae sine Øine op angaaende Umuligheden af at paaberaabe sig nogen Nationalsympathie» (s. Bl. 1837, No. 200). Men det samme Blad maatte dog et Par Maaneder efter anerkjende «den beklagelsesværdige Betydenhed, som Hr. W. i den senere Tid har faaet for vort Fædreland» (1837, No. 250), og allerede det foregaaende Aar havde det omtalt ham som en «Folkeprophet» — rigtignok med Tillægsordene «falsk og fejg» —, som det var en Nødvendighed at bekjæmpe (1836, No. 231). Da den unge danske Politiker Orla Lehmann, som det foregaaende Aar havde rost og anbefalet Welhaven's «Norges Dæmring», den 4 Juli 1836 kom til Norge, var det en Selvfølge, at han maatte søge at gjøre Wergelands Bekjendtskab. «Trods sin Ringeagt for «Jyderne» tog han godt imod mig,» fortæller Lehmann (Norge og Nordmændene, S. 24—25, jfr. W.s Saml. Skr. VIII. 614), «og var endog saa tilfreds med, «at jeg havde vovet mig ind i den norske Varulvs Hule», at han Dagen derpaa sendte mig flere af sine nyeste Smaaskrifter med det Haab, at jeg deraf vilde see, at «Raggen endda ikke var saa strid paa Bæstet». Jeg maa imidlertid tilstaae, at om der end var noget Overstrømmende ved ham, som vel kunde voldtage unge eller udannede Mennesker, var der tillige noget saa Opskjørtet i hans Væsen og noget saa Opstyltet i hans Tale, at det snarere var i Tydskland, end i Norge, man skulde have søgt en saadan Figur.» Det svenske Blad «Dagligt Allehanda» fortalte sine Læsere om «hans demokratiske Lighedsfanatisme, hans Duusdrikken og hans Krofamiliaritet med Kreti og Pleti, ja endog med Personer af den allerlaveste Klasse, hvilket alt nødvendigen maa forskaffe ham en stor Popularitet hos Massen og i Ordets egentlige Bemærkelse gjøre ham til Pøbelhøvding» (Morgbl. 1837, No. 224). En Indsender i «Morgenbladet» (1837, No. 262) omtalte med større Sympathi «den *demokratiske* Retning af Wergelands Skribentvirksomhed, som falder

ganske sammen med den hele norske Nations Grundsætninger og udspringer af dens naturlige Forholde»; «det er Nationalæren og Selvstændighedsfølelsen, som det har været ham om at gjøre at vække,» udtalte «Morgenbladet» (1838, No. 119), og det antog, at «hans politiske Djærvhed, hans Aabenhed og hans Genie» (1836, No. 347), «hans Kjærlighed til Fædrelandet og Folket» (1837, No. 229) havde «skaffet ham en ikke ringe Deel Anseelse ikke blot hos Massen» *(l. c.)*. Men selv om han saaledes havde «saare mange Venner», kunde disse Venner neppe være «blinde for hans Overdrivelser eller enige med ham i dem, omendskjønt de lettere overbære med hvad hans Modstandere med Føie bebreide ham» (Morgbl. 1836, No. 347); det var hans udkastede Tanke om Opløsning af Unionen med Sverige, som fremkaldte denne Afstandtagen, og han kom ogsaa ellers mangen Gang til at staa alene. Strid stod der uafladelig om ham. En ham venligsindet Forfatter i «Morgenbladet» (1837, No. 256) skrev: «det er naturligt, at en Skrivemaade som Wergelands maa i høieste Maade opirre; det er nødvendigt for hans Tilvær som Satiriker at have Fiender, og det er klart, at de ikke ønske at iagttage en evig Taushed til hans uophørlige og uimodstaaelige Angreb.»

Modstanderne søgte at rette et Hovedslag imod ham, da det nyrejste Kristiania Theater vovede at opføre hans Skuespil «Campbellerne». Han havde udfordret dem personlig, da han ved Opførelsen af et dansk Skuespil (Th. Overskou's «Østergade og Vestergade») den 12 Novbr. 1837 havde ledet en Pibekoncert sammen med «en Cohort af disse gedigne Nationale, der overfaldes af Vapeurs ved Tanken om Svenskernes Fordeel af Unionen og faae Feber naar de lugte til Sager fra Danmark» (Den Const. 1837, No. 329), og nu skulde Hevnen komme. Opførelsen af «Campbellerne» gav Anledning til en Meningskamp, «hvor Stykket selv fast ganske lodes ude af Betragtning og kun tjente til Paaskud for en Konflikt mellem Interesser, som slet intet havde med Dramatiken eller Æsthetiken at bestille» (Morgbl. 1841, No. 46). Der vil nedenfor blive gjort udførlig Rede for «Campbellerslaget» i Theatret den 28 Januar 1838 og for den efterfølgende literære Fejde. Wergeland skildrede siden selv Slaget som sit «stolteste Øjeblik» (Saml. Skrifter VIII. 610—11), og der kan ingen Tvil være om, at hans Modstandere led et fuldstændigt Nederlag. Den store Almenhed indrommede med Herman Foss (i Morgbl. 1838, No. 47), at «Oppositionen imod Wergelands Stykke ikke havde forsmaaet at bruge Raahedens Vaaben og at have forløbet sig imod den offentlige Velanstændighed samt derved fremkaldt de skandaløse Optrin, som fandt Sted ved Stykkets Slutning.» Og Almenheden sluttede sig ogsaa til H. Foss's udtalte «Overbeviisning, at Henrik Wergeland er en rigtbegavet Digteraand, og at det vilde være Skade, om smaalige personlige Fiendskaber

skulde forene sig med hans egne ungdommelige litteraire Ubesindigheder og hindre denne sjeldne Aand fra at bære modne Frugter til Fædrelandets Gavn og Ære.» Man ansaa «Udpibningen for en Uretfærdighed» (Morgbl. 1838, No. 108 Tillæg), og endog Mænd, der ikke hørte til Wergelands Tilhængere, erkjendte aabent, at han havde virket til Gavn «ved at sætte en aaben, for egen Fremtid ubekymret Modstand imod Datidens Machinationer og ved under almindelig Ængstelighed og Forsagthed at give et kjekt Exempel paa Mod til at handle saaledes som han talte» (Morgbl. s. A. No. 105 [af J. C. Lous]). Fra vide Kredse udover Landet kom Anerkjendelsen ham imøde; «Henr. Wergeland og hans Frembringelser,» skrev en Indsender i «Oplands-Tidende» (1838, No. 22), «ere ingen uvigtig Ting for den norske Almeenhed; han har ligesom levet sig aldeles ind i dens Liv; Enhver kjender og beundrer ham, næsten Alle glæde sig i ham — hans Viser og Flyveskrifter ja selv hans Ungdoms men geniale Ubesindigheder leve og røres i den.»

Han følte sig saaledes baaret oppe af en stærk Opinion, og der kom en roligere Tid i hans Liv; han mente nu selv at kunne protestere imod at skildres som «et ufredsommeligt Menneske» (Morgbl. 1838, No. 118). «Statsborgeren» var gaaet ind med Udgangen af 1837, og han kom ikke til at opretholde Forbindelsen med Bladets Fortsættelse «Den nye Statsborger», hvis politiske Artikel han oprindelig havde lovet at redigere (Morgbl. 1838, No. 37). Ved «Campbellerne»s Opførelse til Fordel for Forfatteren den 12 Februar 1838 var der fuldt Hus, og han fik en Indtægt deraf paa 390 Spd. For disse Penge vilde han endelig kjøbe sig et lidet Hus paa Landet; en allerede afsluttet Handel om et Hus paa Kongens Ejendom Briskeby maatte gaa tilbage, da Kongens Samtykke nægtedes (Morgbl. 1838, No. 93), og saa kjøbte han den 15 Maj 1838 hos en Arbejdsmand Samuel Øimundsen en Stue med Udhus og Have ude i Grønlien under Ekeberg (nu indlemmet i Kristiania og hørende under Ljabrovejen No. 42), «bekjendt for sin særdeles skjønne Udsigt og Beliggenhed» (Avertissement fra 1840); han fik de i 1825 byggede Huse for 150 Spd., hvoraf han betalte 100 Spd. kontant, og desuden maatte han betale en aarlig Grundleje af 6 Spd. til Nordre Grønliens Ejer (dengang Fru Anne Hedevig Prydtz, fra Novbr. 1838 Jacob Meyer). At det var en fordelagtig Handel, fremgaar deraf, at Husene ved Brandtaxtforretning den 6 Septbr. s. A. blev sat til en Assurancéværdi af 320 Spd.; men den blev ham til endnu større Udbytte derved, at den skaffede ham en Hustru. Han har selv i «Hasselnødder» (Saml. Skrifter VIII. 518—24) fortalt, hvorledes dette gik til. Naar han kom med Baad over Bjørviken ind til Byen, fik han sætte Aarer og Sejl ind hos en gammel Fragtemand fra Moss, som i Slutten af 20-Aarene havde bosat sig som Høker og Traktør

i Skippergaden i Kristiania, Peter Svendsen Bekkevold (f. 16 Septbr. 1780, † 31 August 1851, jfr. om ham Storth. Forhandl. 1848 I. Sth. Prp. No. 28; Aftpst. 1903, No. 688 og 698 af O. A. Ø.[verland]); denne havde med sin 2den Hustru, Gunhild Marie Ihlen (f. i Lier 28 Februar 1800, † 9 Marts 1881) 8 Børn, af hvilke det ældste, Datteren *Amalie Sofie Bekkevold* (f. paa Moss 9 Juli 1819), snart vakte Wergelands Opmærksomhed og Kjærlighed, og allerede den 12 August 1838 blev de trolovede. Ved sit Huskjøb opnaaede han ogsaa Stemmeret, og ved Valgmandsvalget for Aker og Oslo den 19 s. A. faldt der enkelte Stemmer paa ham; «saaledes seer man da han er Stemmeberettiget,» skrev Soelvolds nye Blad «Fædrelandsvennen» (II. 102—3); «men at han ikke erholdt saa mange Stemmer at han kunde blive Valgmand, vil man formode kom deraf, at Mængden ikke vidste at han var Stemmeberettiget. Ønskeligt vilde det vel være, om Valgmændene for Agershuus Amt ikke var ligesaa uvidende derom.» Han kom imidlertid ikke paa Tale til Storthingsmand, og det var ganske andre Planer, som optog ham. De to nærmeste Aar efter Udgivelsen af «Campbellerne» var sikkerlig den produktionsfattigste Tid i hans Digterliv; han erkjendte med stigende Styrke, at hans «Extemporalmaneer» (Breve, S. 122) ofte havde været til Skade for hans Digtning, han blev mere og mere utaalmodig efter at bearbejde sine ældre Skrifter, og i Novbr. 1838 udsendte han allerede en foreløbig Bekjendtgjørelse om en paatænkt samlet og revideret Udgave af hans Værker (Morgbl. 1838, No. 329). Hertil trængte han imidlertid større Arbejdsro, end Bibliothekstjenesten undte ham, og «hæftig attraaende Forbindelse med den Elskede og Embede, søgte han det lille Nannestad Capellanie» (Vidar 1889, S. 782). Han havde atter optraadt som Prædikant i Oslo Kirke 16 og 30 Septbr. 1838, han fik den 17 Oktbr. s. A. en stærkt anbefalende Attest fra Sognepresten i Aker I. Hesselberg, og den 12 Novbr. s. A. indgav han Ansøgning om Nannestad residerende Kapellani, som den 29 Septbr. var kundgjort ledigt med en aarlig Indtægt af 200 Spd.

I sin Ansøgning anførte han: «Den Skjebne, Undertegnede har lidt som Ansøger i det Fag, alle Ungdommens Aar ere anvendte for, har været uheldigere og bittrere end hvilkensomhelst Andens af jevngamle eller meget yngre Kandidater. Jeg seer allerede længe Saadanne, med lignende eller slettere Karakterer, som Sognepræster i Kald, hvis Kapellanier vilde tilfredsstille mine Fordringer. Men siden disse, medens Statsraad Diriks forestod Kirkedepartementet, fandt saa lidet Gehør, at man ikke engang tog Hensyn til mine Ansøgninger, har jeg hidindtil undladt bona fide at indlevere saa frugtesløse Papirer, og trukket mig tilbage med Følelsen af at være den ene Forskudte. Det er Tilliden til

min hojmodige Konges Naade, til Regjeringens Retfærdighed, den stedse levende Tilbøjelighed for det geistlige Kald, og Trang til en anden, mere afmaalt, Virksomhed, end den, min isolerede, fra alle Forhaabninger løsrevne, Stilling har affødt, som paany lader mig ansøge, og da om Landets knappeste Embede.» Idet han udtalte Haabet om, at den nye Departementschef ikke vilde lade sig bestemme af Hensynet til den endnu uafgjorte Proces med Praëm, udtrykte han sin Beklagelse over derved at være tvungen til en «Uvirksomhed, som hverken har været mig god eller kjær.» «Den lagde mig nemlig, uden derved at læge den saarede Følelse af Tilsidesættelse, Beskjæftigelser ihænde, som ikke just pleje at befordre Folk frem, og som miskjendtes af en heftig Journalpolemik endog i sine Tendenzer, der aldrig vare andre end at gavne Fædrelandet, og kun deri noget egennyttige, at jeg ogsaa tilsigtede, at give mig selv tilstrækkeligt at bestille, naar Aandsarbeiderne bleve for ensformige og Studerestuen for snever. Jeg hensigter her til de politiske og journalistiske Idrætter, man, med Ret og Uret, tillægger mit Navn, som — hvilke de end vare — om de sees med et andet Øje end opflammede Journalisters, vare frie for al smaalig Regjeringskritik og bare Præg af en stærk Følelse for mit Folks Nationalitet ligesom de aldrig fornegtede Enthusiasmen for dets Konge. Jeg har ogsaa været angreben som Den, der skulde besidde formeget af denne Egenskab — kort! jeg har fundet, at man, med den bedste Vilje, har saa ondt ved at gjore i slige Ting, især naar man foragter at være noget Vaklende og Halvt, at jeg ret hjertelig længes efter Rolighed, ligesom jeg forlængst har fjernet mig fra en Kampplads, min Aand ingen Tilbojelighed har for, og hvor der hos Os ikke føres nogen anden end Patriotismens egen Borgerkrig. Der er det Partihad og personligt Fiendskab ikke har bluets ved at beskylde mig for Agitation og misligt Unionssind — ja! jeg har et Gemyt, der ogsaa kan lide under en bevæget Tids Indflydelse, jeg har Evne til ogsaa at danne mig en Mening, jeg kjender ikke til Ligegyldighed i Fædrelandets Anliggender, og jeg har agiteret, ja virkelig agiteret Almuen ved mange Skrivter og Sange til at elske Konge og Fædreland, til at kjende dets Historie og Natur, til at stifte Foreninger for Oplysning og medborgerlig Virksomhed. Den Agitation har jeg drevet. Og jeg har, som en svensk Forfatter har udladt sig med (jfr. C. F. Ridderstad: Samlade dikter II. 323), forsøgt, i Forbindelse med ham, ved Udgivelsen af et for begge Nationer fælles Tidsskrivt, at knytte de aandelige Baand imellem dem fastere; — jeg har, som historisk Forfatter, gjort mit til for at gjore Hensigtsmæssigheden af deres Forening indlysende — det har jeg gjort — det er mit mislige Unionssind. Min Bevidsthed frikjender mig i andre Henseender ikke for Ubetænksom*heder mod mig* selv, undtagen i deres Motiv; men i at være en god Borger,

og i at besidde de Anskuelser, man kan fordre hos et Menneske af den Oplysning, man maa tiltroe mig ellers, tør jeg kræve ikke at vige for Nogen.» I en personlig Skrivelse til Kirkedepartementets Chef, Statsraad P. Chr. Holst, af 31 Januar 1839, omtalte han sin særlige Grund til at søge Nannestad Kapellani: «Nannestad, med saa ringe Indtægter, at mine nærværende ere større, har ved sin Beliggenhed en Vigtighed for mig som for ingen Anden, idet denne nemlig tillader mig at udføre den for mig livsvigtige og for vor magre Literatur neppe ganske ligegyldige Plan, ved Bistand af anseede Literatorer i Hovedstaden og min Fader i Eidsvold at udgive hvad jeg hidtil har forfattet af saadan Art, at det kan fortjene at opbevares. At der er noget deraf i Massen, indrømme selv De, der have værst for at tilstaae mig noget. Saa gammel, jeg nu er, maa jeg udføre dette Forehavende, om jeg skal kunne raade dermed og ved Siden deraf eller efter kunne give de poetiske Stoffer Liv og Fuldendelse, der kun vente paa landlig Afsondrethed, Fjernelse fra al Kiv og en friere Afdeling af Tiden end jeg nu maa finde mig i. Jeg kan ikke beskrive med hvilke bittre Følelser jeg seer mig nødt til i min nærværende Stilling under nedslaaende Udsigter at sløife i mine bedste Aar dette mit naturlige Kald. Leve ved det gaaer ikke an hos Os; men at dyrke det i et lidet geistligt Embede, der ogsaa blidgjør sin Knaphed ved Muligheden af Adgang til Hovedstadens videnskabelige Kilder, gaaer an for En, hvem det, om ikke for andet, saa for de Forventningers Skyld, man nærer, vil være en paahvilende Æressag at stræbe endog at udmærke sig. — — Det maatte især være Almeenmand, som skulde finde min Ansættelse som Geistlig anstødelig: men i dette Sted er det saa, at Folket længe har undret sig over at jeg ingen saadan har erholdt. Det vil med Bebreidelse kræve mig tilbage af Regjeringen, om den Skjebne, mig fra dens Side times, driver mig fra Fædrelandet.»

Trods al sin oppositionelle Kampfærd satte han sin Lid til Kongen (Breve, S. 110), og da denne den 21 Decbr. 1838 kom til Kristiania for et 5 Maaneders Ophold, skrev Wergeland til ham sit Digt «Kongens Ankomst» (Morgbl. 1839, No. 10); «dette Digt, der brændte af Enthusiasme uden at ryge af Smiger, lod Karl Johans Øje søge mig, medens jeg syntes at maatte undgaa det,» fortæller han (Saml. Skrifter VIII. 621). «Han saa jeg havde det gamle Hjerte for ham, og fra det Øjeblik han havde ladet sig Digtet forelæse, skjænkede han mig sin Huldrighed for bestandig. Jeg blev endog underrettet om, at jeg skulde faa mit Kapellani.» Men der kom en Begivenhed i Vejen, — «den Omstændighed, at jeg en Aften fornøjede mig hos Officeren i Kongevagten med et Glas Punsch og Guitarspil sammen med nogle Preussere, og hvoraf [General] Wedel skabte næsten et Regicidattentat» (Breve, S. 116). Dette hændte den 12 Febr. 1839 (Hist.

Trykt 9 Novbr. 1906.

Tidsskr. 4. R. II. 212 ved D. Thrap); den vagthavende Officer blev ilagt Straf, og Wergeland blev underrettet om, at der ikke kunde blive noget af med Kapellaniet. Han indsaa selv, at denne Tilsidesættelse, som for ham maatte betyde Udelukkelse fra al geistlig Befordring, i det mindste nu fik et Skin af Retmæssighed; men han gjorde, hvad han kunde, for at undgaa Tilsidesættelsen. Han oversendte Statssekretæren til Forelæggelse for Kongen en Udskrift af de indhentede retlige Oplysninger, hvorved han mente at se sig retfærdiggjort, og den 4 Marts (medens Kongen forøvrigt var borte paa et Besøg i Drammen) rettede han en ny Henvendelse til Kirkedepartementets Chef for at forebygge den Uretfærdighed, som en Forbigaaelse vilde være. Departementets Indstilling forelaa den 13 Marts næstefter, og her var Wergeland, som ældste Ansøger, udførlig omhandlet. Departementet var nu tilbøjeligt til at betragte hans endnu uafgjorte Proces med Praëm «i et mildere Lys, saafremt der forøvrigt vare Data forhaanden, der kunde tale til hans Anbefaling og ansees at indeholde tilstrækkelig Garantie for hans fremtidige Forhold, naar en Sjelesørgers vigtige og ansvarsfulde Kald blev ham anbetroet.» Departementet kunde imidlertid, trods alle foreliggende gunstige Vidnesbyrd, ikke «komme til den Overbeviisning, at det nu, mere end tilforn, er den rette Tid at see ham ansat i geistligt Embede. Til i saa Henseende at fælde en grundet Dom over Candidat Wergeland kan neppe behøves officielle Data: han har aldrig undladt at give sig til Priis for den offentlige Critik og distingverer sig derved fra Mængden af hans Medsøgende, som man derfor ikke har havt den samme Anledning til at iagttage. Hvad enten det skriver sig fra en Higen efter at fremtræde som genial eller original, eller fra en Exaltation som altfor let fremkaldes under selskabelige Nydelser, saa er det vist, at han ofte har vist sig kun lidet at tage Hensyn til de Former og Regler, der maa betragtes som almeenerkjendte i den dannede Verden; og at han lettelig skrider over paa det Usømmeliges Gebet. Der mangler neppe heller Beviser paa, at hans Genialitet har været i hans Lidenskabeligheds Tjeneste og fjernet ham langt fra den Tolerants, den Sagtmodigheds og Kjærligheds Aand, der er den christelige Lærers Særkjende. Vil han, som han tildeels har gjort i sin Ansøgning, henskyde sig under lidt Tilsidesættelse og hans derved saarede Følelse, da søger han deels en, saavel i og for sig, som fornemmelig med Hensyn til hans geistlige Bestemmelse maadelig Undskyldning for sine Udskeielser, deels røber han derved Mangel paa den Selvbetragtning, der ellers lettelig maatte have ledet ham til at erkjende den rette oprindelige Kilde til hans Ubehageligheder, nemlig egen Ubesindighed. Denne Ubesindighed, der allerede i hans Testimonium fra Universitetet blev antydet, kan saa langt *fra siges* at være aflagt med den modnere Alder og Erfaring, at der

ogsaa haves fremstikkende Exempel derpaa fra hans seneste Liv.» Det Exempel, som blev fremdraget, var ikke Vagtstuehistorien, men en Kafé-Trætte fra Sommeren 1838, og Slutningen var, at han ikke kunde faa Prestekald.

Imidlertid fik han Erstatning paa anden Maade. I samme Marts Maaned var det, at Kongen gjennem hans Fader tilbød ham af sin egen Kasse 200 Spd. aarlig i to Aar, og dette Tilbud modtog han strax. Rygtet herom kom hurtig ud i Byen og vakte adskillig Opmærksomhed; en Indsender i «Morgenbladet» for 10 April spurgte om dets Sandhed, og Wergeland afgav da følgende Erklæring (Morgbl. 1839, No. 102): «Jeg har tilforn, og tildeels med Opofrelse ikke blot af Tid, udgivet endeel Almueskrivter, hvis ikke afsluttede Række det altid har været min Agt at fortsætte, naar jeg kunde faae friere Hænder og fæste Hu til at virke i geistlig Retning. Hs. M. Kongen, hvis særegne Opmærksomhed for Almueoplysningsværket vel er ligesaa erkjendt som hans Hjælpsomhed imod Behovet, har heller ikke unddraget mig hverken den ene eller den anden, og havt den særdeles Godhed for mig, at tilstaae mig den angivne Sum hverken som «Pension, Løn eller Gave», men som Understøttelse, eller Honorar, om man vil, i et Par Aar til at fortsætte hiin Virksomhed, og opført med udtrykkeligt Tilkjendegivende herom under Conto for «literære Arbeider». Jeg agter ogsaa at benytte denne til et saa almeennyttigt Øjemed bestemte Hjælp, og at løse denne Forpligtelse, men ingen af Pligtens eller Erkjendtlighedens Baand. Med denne Erklæring troer jeg Enhver, som ikke maatte nære desstørre Interesse for min private Økonomi, eller være i Besiddelse af en endnu mere extraordinær Kontrol med Hans Majestæts private Kasse, kan være fornøjet, indtil jeg maatte vise mig enten svigfuld eller utaknemlig.» Mere fremkom der ikke offentlig om denne Sag for det første, og Wergeland kunde nu for Alvor tænke paa at gifte sig. Allerede den 1 Februar 1839, da han endnu kunde gjøre Regning paa at faa Nannestad Kapellani, havde han laant 100 Spd. hos sin Fader (som iøvrigt eftergav ham Gjælden 4 Septbr. 1840) og havde begyndt at kjøbe Indbo (Saml. Skrifter VIII. 625); nu solgte han den 15 April sit Hus i Grønlien for 360 Spd., hvoraf han fik de 100 Spd. kontant (Resten var fuldt afbetalt til den 8 Septbr. 1840; i 1847 blev Husene af Grundejeren solgte til Bortflytning), og 27 April 1839 giftede han sig i Ejdsvold med sin Forlovede, hvorefter de flyttede op i Akersvejen (det nuværende Damstrædet No. 1) i en Udkant af Byen, — den Havepavillon, som han her i den varme Aarstid brugte til sit Arbejde, blev i 1901 flyttet til «Norsk Folkemuseum» paa Bygdø. Han følte sig lykkelig her oppe i sit Ægteskab og i sit Arbejde; han fandt hos sin Hustru det, han havde søgt, «Godhed, Forstand og Tække»

(Breve, S. 120), og han fordybede sig i historiske Studier, — syslede først under Paavirkning af Herder med en Historiens Filosofi eller «almindelig Kulturhistorie» (Breve, S. 113 og 116), hvorover han i Slutten af 1839 holdt en Prøveforelæsning i Studentersamfundet (*l. c.*, S. 122), og gav sig derefter i Kast med en indgaaende Fremstilling af den norske Grundlovs Historie (*l. c.*, S. 132), som kom til at beskjæftige ham i flere Aar. Imidlertid faldt der en Skygge over hans Lykke fra den Mistanke, som opstod mod ham, fordi han, den gamle Oppositionsmand og Republikaner, havde modtaget Penge af Kongen; hans nærmeste Venner vendte ham Ryggen (Saml Skrifter VIII. 625; Morgbl. 1841, No. 64 [af L. K. Daa]), og fjernere Venner sendte ham bebrejdende Breve (Breve, S. 113); «her er et qvalfuldt Helvede for Poeten,» skrev han 30 August 1839 (*l. c.*, S. 116). Han kom selv til at fremkalde offentlige Angreb paa sig i Anledning af denne Sag, idet han ved sine satiriske Skrifter mod Selskabet «Kringla» i Oktober og November 1839 (hvorom nojere Oplysninger gives nedenfor) eggede Troppisterne til at minde om «Hofpensjonen»; da det var blevet bekjendt, at han vilde udgive Farcen «Kringla», udtalte «Den Constitutionelle» (1839, No. 301): «Bogen skal maaskee regnes til de Skrifter for Almuen, for hvis Udarbeidelse han efter eget Opgivende har faaet den Ære at indskrives blandt Hoffets Pensionister.» Han forsvaredes af Indsendere i «Morgenbladet» mod «Den Constitutionelle»s «smudsige Ondskab», og han troede selv, at han havde gjenvundet den Tillid og Popularitet, som den kongelige Understøttelse havde berøvet ham (Breve, S. 121—22). Men selv om de offentlige Angreb endnu bare kom fra de gamle Modstandere, saa maatte det dog indeholde en Advarsel for ham, at selve «Morgenbladet»s Redaktion udtrykkelig (1839, No. 305) tog Afstand fra hans Forsvareres Opfatning.

Da Kongen bevilgede ham sin Understøttelse, var det med Tilsagn om derefter at tænke paa en passende Ansættelse for ham, og nu oprettedes ved kgl. Resolution af 23 Decbr. 1839 en Rigsarkivarstilling som Bureauchefsembede under Finansdepartementet. Dette Embede kundgjordes ledigt den 12 Januar 1840 med en aarlig Gage af 504 Spd., og den 12 Februar s. A. skrev Wergeland Ansøgning om Embedet; da denne hans Ansøgning ikke tidligere har været fremfundet, meddeles den her i sin Helhed:

I Archivariusposten ved Rigsarchivet er saagodtsom den eneste Post ledig, der nogenlunde falder Undertegnedes Ansættelse som Amanuensis ved Universitetsbiblioteket i Perspektivet. Det er idetmindste ikke i Rækken af Embeder let at opdage nogen, der tilbyder mere med Bibliotheksforretningerne eensartede Beskjæftigelser, eller som kræver mere denne punktlige Orden, dette daglige uafbrudte Tilsyn, som en *Ansættelse paa* et Bibliothek som Universitetets gjør nødvendigt og

næsten mechanisk tilvant. Siden denne min Ansættelse i Foraaret 1836 har mine Foresattes Attester til forskjellige Tider tillagt mig disse og andre, hos en Archivar heller ikke overflødige, fordeelagtige Egenskaber; og i Tillid til disse, og om jeg tør forudsætte Kjendskab hos Deres Majestæts Regjering til mine udgivne historiske Arbeider, som saaledes faae attestere sig selv, er det Undertegnede ansøger underdanigst Deres Majestæt om naadigst at maatte vorde anbetroet den ledige Archivarpost ved det norske Rigsarchiv. — Hædret af Deres Majestæt med en temporær naadigst Understøttelse til at arbeide for Oplysningen, har jeg især troet at opfylde dette Hverv ved at gjøre de historiske Indsigter, jeg maatte besidde, frugtbare. Efter tilforn at have udgivet, foruden en kortfattet universalhistorisk Oversigt, en ræsonneret Norges Historie og et Udtog af denne, har et særdeles omfattende Foretagende, Udarbeidelsen af Forelæsninger over Kulturhistorien, sysselsat mig siden hiin Deres Majestæts Understøttelse naadigst blev mig tildeel, og jeg er kun bleven forhindret fra Publikationen deraf ved Udarbeidelsen af et andet vidtløftigt Værk, «den norske Konstitutions Historie», hvis Nytte tiltrak mig, og som fordrer Udsættelsen af hiint i nogen Tid. — Jeg omtaler dette, fordi Historien synes at være Archivarens Fag — en Archivarpost en af de faae Belønninger, en Stat har specielt at yde historiske Arbeider. Der ligger en Opfordring til at blive en Historiker i Archivarens Beskjæftigelser; og jeg troer at have lagt for Dagen, at den ikke skulde mangle at blive forstaaet. Den ene Side af mit literære Liv hælder decideret mod denne Videnskab; derfor vil Ingen, og mindst enhver værdig Medansøger, finde det paafaldende, om jeg vover dette Forsøg paa at hævde en Livsudvej for en afgjort Aandsretning, idet jeg underdanigst ansøger Deres Majestæt om den eneste Post inden Staten, der baade tilbyder et Yndlingsstudium Materialier og Opmuntring, og pligtmæssig Opførsel i en beslægtet underordnet Stilling Belønning. Og denne eneste Post er Archivarens ved Rigsarchivet, hvorom Undertegnede, i Henhold til hoslagte Vidnesbyrd fra mine Foresatte, med Appel til mine Arbeider inden Historiens og navnlig Fædrelandets Histories Omraade og med Fortrøstning til Deres Majestæts retvise Naade underdanigst vover at ansøge.»

Da Wergeland skrev denne Ansøgning, vidste han endnu ikke, at Finansdepartementet allerede nogle Dage i Forvejen havde gjort færdig sin Indstilling om Embedet, og at Statsrevisor L. K. Daa var blevet den Indstillede, og denne Indstilling blev vedtaget af Regjeringen i Kristiania den 14 Februar. I en Følgeskrivelse af 13 Februar anmodede da Wergeland om i det mindste at blive nævnt blandt Ansøgerne; men uagtet dette ikke lod sig gjøre, kom dog Sagen hurtig i en helt ny Stilling, idet L. K. Daa's Kolleger i Statsrevisjonen den 14 Februar paa hans Forespørgsel udtalte, at de ansaa det mindre passende, at en Statsrevisor overtog en Post under et Regjeringsdepartement, og som Følge deraf tog Daa den 15 Februar sin Ansøgning tilbage (Den Const. 1840, No. 48; Morgbl. No. 49 og 52). Allerede den 17 Februar afgav Regjeringen ny Indstilling, og her blev da Wergeland nævnt blandt An-

sogerne; men der var ikke Tale om at indstille ham (Den Const. 1840, No. 326). Han kunde efter dette ikke have synderligt Haab om at komme i Betragtning ved Udnævnelsen, og fra Marts til Juni 1840 indgav han en Række Ansøgninger om forskjellige Prestekald, idet han mindede om Kongens Løfte (norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 214—15 ved D. Thrap; Breve, S. 136); han kunde nu ogsaa henvise til en Erklæring fra Biskop C. Sørenssen af 12 Marts 1840 om, at «hans forhen paaankede *levitas juvenilis* nu har givet Plads for en alvorligere Fremfærd, passende til den Stand, hvori han ønsker at see sig ansat.» Men det trak ud med Besættelsen af Rigsarkivarembedet; der arbejdedes fra indflydelsesrigt Hold paa at faa J. S. Welhaven udnævnt i det nye Lektorat i Filosofi, og det fremstillede sig da som en naturlig Modvægt at give ogsaa det modsatte Partis Høvding et Embede. I August 1840 sees baade Wergeland og andre at tænke sig Muligheden af, at han skulde blive Rigsarkivar (Breve, S. 147 og 149; Morgbl. 1840, No. 226 og 229); men det var vanskeligt at gjennemføre dette uden nogen indstillende Myndigheds Anbefaling. Aviserne klagede gjentagne Gange over den langvarige Udsættelse, og i November 1840 fik da Regjeringen Paalæg fra Kongen om at indkomme med ny Indstilling om Rigsarkivarembedet; men den nægtede at ændre sin tidligere Indstilling (Hist. Tidsskr. 4. R. II. 115 ved D. Thrap), og saa blev Wergeland udnævnt til Bureauchef ved Rigsarkivet den 14 Novbr. 1840 i samme Statsraad, hvori Welhaven blev konstitueret som Lektor. Kort i Forvejen havde Kongen fundet sig foranlediget til at forhøje den personlige Understøttelse til Wergeland til 300 Spd. aarlig, og den fik han beholde ogsaa efter sin Ansættelse i Embedsstilling (Morgbl. 1841, No. 60 og 1844, No. 32). Han opnaaede saaledes en fast Aarsindtægt af over 800 Spd., og hans ydre Kaar var dermed fuldt betryggede.

Udnævnelsen fik imidlertid ogsaa mindre behagelige Eftervirkninger for ham, skjønt den ikke strax offentlig blev modtaget med synderligt Mishag. Netop i Novbr. 1840 havde han havt et personligt Sammenstød med nogle af «den Constitutionelle»s Folk (se dette Blad 1840, No. 320 fg; Saml. Skrifter VIII. 627—28); han var fra denne Kant blevet sat i Klasse med «Lejesvende og Spytslikkere» som den, der «virkelig var kommet i Magtens Sold» (Den Const. 1840, No. 311), og han rettede mod denne Kreds sin Farce «Lyv ikke!» Men Welhavens samtidige Udnævnelse maatte holde hans Parti tilbage fra offentlig Dadel, og Oppositionens ledende Organ stillede sig endog fra først af næsten velvillig. «At den theologiske Kandidat, Hr. Wergeland, er bleven Bureauchef i Finantsdepartementet», udtalte «Morgenbladet» ved Efterretningen (1840, No. 325), «er *forsaavidt* mindre forargeligt end at man har gjort Rigsarkivarposten

til saadant et Departementsembede. Posten tør være vigtig nok, især for Norges saa lidet bearbeidede indre Historie. Om Wergeland er skikket til at tage vare paa Rigets støvede Arkivalier, kan maaskee være tvivlsomt; imidlertid maa det erkjendes, at hans Udnævnelse i denne Post — især paa Grund af hans fleeraarige Ansættelse ved Universitetsbibliotheket — er meget mindre stødende end Welhavens til Lektor Philosophiæ. At Hr. Wergeland nu vil have Ro — se ovenfor [hans «Hjertesuk»] — betyder vist ikke at han vil slaae sig fra Verden, men kanske fra Gratulationerne. Der er saa ofte skeet ham Uret, engang maatte det gaae ham efter Ønske.» Kritiken kom fra den Mand, som engang havde været hans kjæreste Ven, men som først af alle havde skilt Lag fra «Hofpensjonisten», — en Mand, som ligesaa vel fandt sig dreven til at optræde imod den «frafaldne» Wergeland som mod «Troppisten» Welhaven. «Da disse Herrer have saamegen Lighed med hinanden i Mangel af bevislige Kvalifikationer til de nævnte Embeder», skrev L. K. Daa i sit Blad «Granskeren» (I. 92), «er der taget et rosværdigt Hensyn til ordentlig Klassifikation, ved at udnævne dem paa en Gang.» Begge betegnedes her (*l. c.*), som de, der «i den sidste Tid havde anvendt sine Talenter for den samme Sag imod halvofficiel Belønning,» og vi ser, at samtidig Wergelands endnu gjenværende Venner begyndte at frygte for, at «hans Characteer var tvivlsom og hans Musa venal» (Hist. Samlinger II. 211 efter en Ytring af Fr. M. Bugge). Han søgte at besejre Mistroen ved en Spøg i Farcen «Engelsk Salt»; men denne blev tværtimod af de gamle Venner opfattet som «den meest tirrende Udfordring» (Morgbl. 1841, No. 46), og L. K. Daa foretog sig med bitter Grundighed at eftervise Modsætningen mellem Wergelands Fortid og Nutid (Granskeren I. 181—96). Dette bragte ogsaa andre af Partifællerne til at bryde Staven over Wergeland. «Vi befrygte meget,» skrev «Morgenbladet» den 14 Februar 1841 (No. 46), «at Hr. Wergelands Forhold i den senere Tid har forskjærtset ham de Sympathier hos Folket, som han før havde for sig, uden at han her i Landet har vundet andre igjen. — — Bureauchefen med 300 Spd. Hofpension passer ikke godt sammen med den glødende Radikale, som skrev Smedevers over Festrimere og begeistrede Kvad over Kongemordere. Vi nære for vor Deel ingen Uvillie imod Hr. W., og da vi aldrig have anseet ham for nogen politisk Karakteer af mindste Holdning, regne vi ham ikke hans Vildfarelser paa dette Gebeet til videre Fordømmelse; men Hr. Wergeland maa taale at høre Sandheden saavelsom Andre; og hans Forfængelighed burde tillade ham at finde sig i, at man ikke forguder alt hans Væsen, uden at han derfor skulde vove sig til Forsøg paa at beklikke og tilsøle sine forrige Venner, ved hvis kraftige Bistand han er opretholdt i saamangen en Nød og løftet over mere end et Dynd. Især-

deleshed bliver det for latterligt og desværre ogsaa for uædelt, at han vil revse Folk, fordi de blive tro den Charakteer, som han maaskee kun til altformegen Skade for sig selv (og til Skade, trods hans Embede og Pension) har forladt. Selvtilliden maa ogsaa have en Grændse, og paa Folkegunsten maae politiske Vendekaaber ikke gjøre for stor Regning. Der maatte være en hæderlig Rolle for Hr. W. endnu at spille, men den i Alles, i Venners og Fienders Øine usleste for ham er utvivlsomt at skrive Farcer og Skamskrifter over sine forrige Venner formedelst deres Radikalisme. Man kan have saa meget imod disse som man vil, og ihvor gjerne man end seer dem redne tilvands: Henrik Wergeland bliver dog ikke Manden for dette Arbeide, og hans Forsøg derpaa vil overalt mødes med lige, og, desværre for ham, lige fortjent Foragt.» Han søgte gjentagende at udrede Sammenhængen i sin Optræden. I Slutten af Februar skrev han (Morgbl. 1841, No. 58): «Hvad mit politiske Veirhaneri anbelanger, da er det vel saa, at min Skrivemaade er mindre hæftig end fordum, ligesom jeg og i visse Henseender kan have antaget formildede Anskuelser. Men det er Uret at lægge mig dette til Last. At forandre Skrivemaade og Anskuelser har Sted med ethvert Menneske i Livet. Det flyder af Alderen og det modnere Omdømme. Uden det var ingen Oplysning, ingen Fremgang til. — — Men i Realiteten kan vel Ingen siges at have været sig selv mere liig end jeg; og man skal ikke kunne opvise noget Skrivt af mig indtil denne Dag, som godtgjør, at jeg har svigtet mit Fædreland, ophørt at have det kjært og at fremme dets Bedste, ophørt at være Folkets Mand. Tvertimod søger jeg endnu stedse paa alle de Maader, jeg kan, at gavne mine Landsmænd, især de Ringere af dem. Ikke heller kan man af mine seneste Handlinger eller Skrivter finde, at jeg i Henseende til vor statsretlige Forfatning har skiftet de Grundsætninger, for hvilke jeg har opoffret en saa stor Deel af mit Liv. Det var sørgeligt, om Kongens Hyldning skulde være et Forræderi mod Nationen, om man ikke skulde kunne være tro og hengiven mod den Ene uden at være falsk mod den Anden, ikke elske den Ene uden at hade den Anden, ligesom om Konge og Folk vare to kontradiktoriske Principer, tvende fiendtlige Aander, de to Herrer, som ikke kunne tjenes paa eengang. Folket selv, Borgere, Bønder og Embedsmænd, Høje og Lave hylde jo Kongen og vise ham Ærbødighed og Hengivenhed, naar han kommer i Landet; Enhver gjør det paa sin Maade, hvorfor da ikke jeg ogsaa med min Harpe?» Og tre Maaneder senere lagde han til i et Avertissement (Morgbl. 1841, No. 152): «Bagvaskelserne have været af den Natur, at de nok kunde bide paa Folk, som ikke have bedre Begreb om sjelelig Uafhængighed, end det lader til Udstederne maa have, *og som ikke* have holdt saa nøje Regnskab med de Vidnesbyrd om min

Besiddelse af samme, jeg ikke har ophørt med at afgive. — — mod den af Granskeren & Komp. ofte gjentagne Paastand, at jeg skulde have skiftet politisk Tro, sætter jeg min kraftigste Benegtelse og Appel til ethvert Strøg, der til Datum er flydt fra min Pen. I en god Bevidsthed føler jeg Kraft og Lyst til at afmeje denne Ondskabens udslyngede Sæd hvor den i skrøbelige Gemytter maatte have spiret, skjøndt jeg rolig kunde overlade dette til kommende Dages Sol, der afsvider slige Løgne som Græs, og opklarer Menneskers Gjerninger og Værd altsom den stiger. Men den Godhed, en Fleerhed af mine Landsmænd har skjænket mig, er mig for dyrebar til at jeg, af et Mismod, jeg har større Grund end Disposition til, skulde lade mig afholde i Kampen for at beholde den, og fra at opstille et nyt Vidnesbyrd om at jeg aldrig har været den mindre uværdig end nu.» Kampen mod Wergeland førte for et Øjeblik til den ejendommelige Alliance mellem «Troppisterne» og L. K. Daa. Wergeland havde paa denne Tid meldt sig til Optagelse i Læseselskabet «Athenæum»; men Direktionen, hvori «Den Constitutionelle»s tidligere Redaktør, Professor U. A. Motzfeldt, var Formand, nægtede at lade ham blive Medlem. Spørgsmaalet blev indanket for en Generalforsamling, hvor L. K. Daa forsvarede Direktionen, og hvor dennes Afslag ved Votering — det var den 1 Maj 1841 — blev godkjendt med 58 mod 47 Stemmer. Nægtelsen gik Wergeland meget nær (Saml. Skrifter VIII. 612—13), og han fandt sig berettiget til en mere offensiv Optræden. Han truede L. K. Daa med et Injuriesøgsmaal for Udtalelser i «Granskeren» (I. 334, 344 og 360), men frafaldt dog dette, da han ikke opnaaede *beneficium processus gratuiti* (*l. c.*, S. 428), og hævnede sig i Stedet dels ved sin Farce «Vinægers Fjeldeventyr», dels ved sit lidenskabelige Indlæg mod Daa's Valg til Storthingsmand, «Den Tale, jeg vilde holde ved et Prøvevalg for Akershuus Amt». I Anledning af Udtalelser i dette sidste Skrift blev han selv gjort til Gjenstand for et Injuriesøgsmaal fra Daa's Side, og ved Kristiania Bythings Dom af 13 Januar 1842 blev han dømt til at betale Sagsomkostningerne og en Bod af 50 Spd. (Granskeren I. 596, jfr. S. 428 og 605—7).

Han kom under disse Stridigheder til at føle sig mere og mere ensom; «Morgenbladet» havde fra Vaaren 1841 lukket sig for ham, saa at han maatte søge Tilflugt dels i Provinspressen (se Morgbl. 1842, No. 357), dels endog hos sin gamle Modstander «Den Constitutionelle», og han kunde den 27 Juni 1841 skrive til den danske Æsthetiker J. L. Heiberg, at han «hellere vilde være en anden hvilkensomhelst større Literatur anhørig, end den norske (Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 260). Et Par Anekdoter fra denne Tid illustrerer hans Stilling. «Morgenbladet» berettede fra Studenterfesten paa Klingenberg den

2 Septbr. 1841 (No. 247): «Hr. Henr. Wergeland havde ved Spisebordet den Ubehagelighed at blive ved en almindelig Hyssen og Hyl til ethvert af hans flere gjentagne Forsøg, aldeles negtet Adgang til at tale, hvorover han i sin Lidenskabelighed slog sig med en Flaske for Panden, og derfor bragtes ud en kort Tid til chirurgisk Behandling . . . . vi vilde meget beklage Hr. W. for den temmelig haarde Vanskjæbne, der i den sidste Tid synes at forfølge ham, om vi ikke vidste at han har en saa god Konstitution og en saa virksom Selvtillid, at deslige Omstændigheder ikke længe afficere ham.» (Jfr. videre herom Morgbl. No. 248; Tiden 1841, No. 145 og 171; Chr.-sandspst. 1841, No. 73; Drammens Tidende 1847, No. 37). Ikke fjorten Dage efter, den 13 Septbr. 1841, da Studenterne foranstaltede et Fakkeltog til hans gamle Chef, den fratraadte Professor Georg Sverdrup, var han udsat for en lignende Forstødelse; han havde ikke faaet skrive Festsangen, og da han kom for at gaa med i Toget, var der ingen, som vilde give ham Plads med sig. Den daværende Student Johan Sverdrup har fortalt herom (W. S. Dahl: Johan Sverdrup I. 19): «Da fik jeg pludselig se Wergeland stående alene nær os med trist mine og sænket hoved. Det var øjensynligt, at han følte, at forsamlingen ved sin holdning vilde tilkjendegive ham, at han her var tilovers. Selv var jeg i en meget glad stemning over den ære, der skulde bevises min farbroder; men ved dette syn skiftede den — heldigvis dog kun forbigående — om til dyb forargelse. Da så dertil kom, at jeg den dag paa grund af anledningen kunde tiltage mig etslags repræsentativ stilling inden kammeratflokken, trådte jeg hurtigt hen til Wergeland, tog min hue af og spurgte: «Må jeg byde Wergeland følge?» Wergeland havde ikke stort kjendskab til mig; men han vidste dog, at jeg var en Sverdrup, og mit tilbud glædede ham øjensynlig. Straks efter at vi arm i arm havde trådt ind i rækkerne, svandt hans misstemning bort, og under hele processionen underholdt han mig med den livligste samtale.» (Kritiske Indvendinger mod denne Fremstilling er gjort [af L. Daae] i Morgbl. 1872, No. 307, jfr. No. 315 A af M. J. Monrad).

Det sandes af alle Vidnesbyrd fra Samtiden, baade af hans egne Digte og af hans Nærstaaendes Udtalelser (Lassen: Wergeland. 2. Udg., S. 263—64), at hans «Livskraft og Livslyst» brød igjennem al Modgang, og hans Virksomhedstrang var utrættelig; Løvetanden, skrev han i Februar 1841 (Chra. Intell. No. 43), «denne Plante med det sunde Blod og den friske Grostyrke er bleven mit Emblem, siden man begyndte at ville træde mig ned.» Rigtignok kunde «Christiania Intelligentssedler» i Marts 1841 (No. 61) trøstig udtale sin Overbevisning om, at «den høihjertede, i mangfoldige Henseender elskelige Henr. Wergeland ingen Mangel har paa *Venner*, især blandt Almuen, for hvem han har virket saameget og som

derfor har faaet ham saa kjær,» og et Udtryk for Stemningen hos det almene Folk var det Hurra, som blev udbragt for ham den 17 Maj 1841 som den, der havde «indstifta Da'en» (Chra. Intell. 1841, No. 119 [af H. A. Bjerregaard?]); en Oprejsning syntes det ham ogsaa, at han i 1842 blev indvalgt som Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem. Alligevel kunde han i Slutten af 1842 med fuld Ret tale om «det isolerede Punkt af Uafhængighed og Selvstændighed i Literaturen og mellem Partierne,» hvorpaa han da befandt sig (Den Const. 1842, No. 355), og endnu samme Dag, da dette blev trykt, var det, at ogsaa det Blad, som han i halvandet Aar havde fundet Husly hos, — «Den Constitutionelle», — greb en Lejlighed til at lukke sig for ham; det erklærede den 21 Decbr. 1842 ikke at ville trykke en Linje mere fra hans Haand (*l. c.*). Han udstedte da i Januar 1843 (Morgbl. No. 25) følgende Subskriptionsindbydelse: «Til mine Landsmænd. Jeg savner for mine poetiske Frembringelser den Meddelelse til mine Landsmænd, som jeg behøver — behøver, fordi den er nødvendig for Lysten og derved for selve Evnen til at producere, som Luften og Lyset er det for Planten. Altid vanskeliggjort mig af Stympernes Broderskab, støder jeg, hvor et nyt Skud søger efter Lyset, i den sidste Tid paa saadanne kombinerede Forsøg paa endelig at iværksætte Udelukkelsen ved at negte mig Brugen af de Meddelelsesmidler, hvoraf disse Literaturens Fremhjælpere tilfældigviis ere i Besiddelse, at jeg beslutter mig til at tye direkte til mine Landsmænd. Jeg henvender mig nemlig herved til Enhver af disse, som kan føle Uvilje over kuende Forhold af en saadan Natur og Deeltagelse for en Muse, der fra Barnsbeen, ligesom Eventyrs-Princessen, maa trælle i sin egen Faders Gaard indtil Trolddommen er løst, med Anmodning om velvilligen at fremme Udførelsen af den Plan, at jeg arke- eller hefteviis kan udgive baade hvad jeg efterhaanden maatte frembringe af lyriske Sager og en Revision af hvad jeg deraf i en Række af Aar har adspredt, som oftest i forskjellige Blade og Tidsskrifter. Skulde Nogen i sidste Henseende have fulgt mig med nogen Opmærksomhed, bedes han venligst om at komme min Hukommelse tilhjælp. Samlede ville disse Ark, med løbende Paginaer, udgjøre mine «Samlede mindre lyriske Digte» og ledsages af en saadan Hovedtitel. Af forhen særegent udgivne ville kun nogle af dem i de to saakaldte «Ringe», som jeg kunde ønske opbevarede, blive optagne.» Subskriptionsindbydelsen blev gjentaget et Aar senere (6 Februar 1844); men «saagodtsom Ingen tegnede sig» (Morgbl. 1844, No. 351), og endnu ved hans Død havde kun 80 Subskribenter meldt sig (Verd. Gang 1895, No. 160). Hans digteriske Produktion lod sig alligevel ikke stanse, og imidlertid havde «Morgenbladet» atter aabnet sig for ham; men en væsentlig Del af sin Arbejdskraft lagde han i disse

Aar paa historiske Studier og Skrifter, hvortil hans Embedsstilling naturlig foranledigede ham.

Han havde tiltraadt som Rigsarkivar fra Nyaaret 1841, og «Kopibøger og Journaler viser, at Wergeland er gaaet til sit Arbeide med Flid og Iver og ogsaa med øiensynlig Interesse» (E. Hartmann i Morgbl. 1895, Extrano. 25). Rigsarkivet opbevaredes endnu dengang paa Akershus, og af dets daværende Pladsforhold har en senere Rigsarkivar, M. Birkeland, givet følgende Skildring (meddelt *l. c.*): «Dets bedste Lokale var Slottets gamle Kjøkken, et stort og meget tørt Rum, som kunde give Plads for store Papirmasser, samt den til samme stødende gamle Skriverstue, der bestod af tre Værelser; dertil kom et lidet Vognskur i Slotsgaarden, som heller ikke var at foragte. Men da disse Rum snart var fyldte, maatte man ty til de udstrakte, men lave, fugtige, halv underjordiske Kjældere, med salpeterholdige Mure og aabne Glugger istedetfor Vinduer. Man gik ikke derned uden Lygte, og skulde man undersøge noget nærmere, stillede man sig foran de aabne Huller for at faa Lys. Den, der, som Nedskriveren af disse Linier, har arbeidet dagevis udover Høsten foran disse Huller med den indstrømmende kolde Blæst, har en Erindring om dette Arkivlokale, som ikke er udsat for at udviskes.» Fra 1836 havde der været i Virksomhed en Kommissjon for at gjennemgaa og ordne Arkivalierne; men disse «tidligere Forsøg beroede paa en fuldstændig Miskjendelse af Opgavens Vanskelighed, Omfang og Vigtighed, og Resultaterne af dem stille sig for den Sagkyndige saa meget mere tvivlsomme, som det kan befrygtes, at Adskilligt er kasseret, som man nu vilde have bevaret» (M. Birkeland: Om Arkivvæsenets Ordning, S. 42). Først efter Udnævnelsen af en Rigsarkivar kunde et planmæssigt Arbejde begynde, og i Wergelands Tid «var det det foreløbige Arbeide med Arkivets Opstilling og Ordning enten fra Nyt eller efter Afleveringskatalogerne, forsaavidt saadanne havdes, som nærmest maatte optage Kræfterne ved Siden af de løbende Forretninger og en omfattende Revision og Kassation» (*l. c.*, S. 44). For de ved Salg af kasserede Arkivalier indkomne Penge lod Wergeland kjøbe historiske Værker til Arkivet og lagde derved Grunden til dettes Bibliothek (Morgbl. 1895, Extrano. 25 ved E. Hartmann); han stræbede paa alle Maader at bringe Orden i Arkivets Forretningsførsel (*l. c.*, Extrano. 26), og efter Forestilling fra ham udsendte Finansdepartementet i 1844 en Rundskrivelse til samtlige Overøvrigheder om Brugen af holdbart Papir i Embedsdokumenter (Morgbl. 1844, No. 305 og 307).

De bedrede økonomiske Kaar, som han ved sin Embedsudnævnelse var kommen i, bragte ham til atter at gjøre sig til Husejer. Allerede i *Begyndelsen af* Januar 1841 forelskede han sig i en Tomt paa Kjøbmand

S. Jacobsens Løkke østenfor Slotsparken, og han var ikke længe om at kjøbe den (Opmaalingsforretningen er af 13 Januar 1841); alt den 17 Maj s. A. var han kommet saa langt med Husbygningen, at han kunde fejre Dagen i det nye Hjem, og den 6 Juli fik han Skjøde paa sin nye Ejendom, som han gav Navnet «Grotten». Den «halsbrækkende Vej» (Morgbl. 1845, No. 86), som førte did op, og som tidligere var kaldt «Skrædderknejken» (*l. c.*, No. 88 Till.), fik snart i Folkemund Navn af «Wergelandsbakken» (*l. c.*, No. 86; Krydseren 1852, No. 169 og 171), — det var Begyndelsen til den senere officielle Benævnelse Wergelandsvejen, hvor Grotten nu er No. 2. I næsten fire Aar boede Wergeland i Grotten, og hans daglige Liv her, i Arbejde og Fest, er skildret af hans Hustru (Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 238—43). Han var her som altid stadig optaget af at hjælpe lidende eller forurettede Medmennesker; Jødesagen — Spørgsmaalet om at aabne Jøderne Adgang til Riget —, som han havde rejst i 1839, sysselsatte ham navnlig under Storthingssessjonerne; han vedblev uafbrudt at udgive Bladet «For Arbeidsklassen», som han havde begyndt med i 1839 til Gjengjæld for den kongelige Privatunderstøttelse, og 1ste Pintsedag 15 Maj 1842 aabnede han i sit Hjem en Almuebogsamling for Kristianias vestlige Forstæder og nærmeste Omegn; til denne Bogsamling, som stod aaben til Udlaan hver Søndag, fik han Understøttelse hos «Selskabet til Kristiania Bys Vel» (Skill.-Mag. 1870, S. 793), og efter hans Opfordring blev en lignende Almuebogsamling grundlagt for de østlige Forstæder.

Midt under al denne travle Virksomhed kom Sygdommen og fængslede ham til Sengen over et Aar. «Jeg fik min Knæk af de gamle Mure paa Agershus,» har han selv fortalt i et Brev fra Novbr. 1844 (Skill.-Mag. 1878, S. 76). «Man fyrede mig for svært i Ovnene her i de allersidste Dage i April, da vi havde stærkt Solskin, og jeg besluttede, at man idetmindste skulde lade være at lægge i mit Værelse. Jeg kommer varm paa Kontoret og sætter mig til Pulten i Skjorteærmer uden at tænke paa, at der ikke var i Ovnen. Efter en Timestid betages jeg af en saadan Kuldegysen langs Ryggen, at jeg maatte gaae hjem, og siden 2 Maj ligger jeg nu her.» Endnu syg vovede han sig ud i det kolde, blæsende Vejr den 17 Maj for at se paa Processjonen*) (Breve, S. 165—66), og Følgen var en heftig Lungebetændelse, som snart gik over i Tuberkulose. Han har skildret sin Sygdom i det netop citerede Brev (Skill.-Mag. 1878, S. 76): «Den bestaar i en Forhærdelse i den høire Lunge, saa jeg, da kun den venstre kan fungere, ligner en Dampbaad, der kun arbeider med eet Hjul. Jeg bæres oppe alene ved min Constitutions Ressourcer;

*) Det var det første Aar, at Dagen fejredes med Borgertog i Kristiania.

men skulde f. Ex. min hidtil gode Fordøielse briste, medens den hidtil saa nogenlunde har holdt Tabet af Kræfter ved de stærke Slimudtømmelser Stangen, saa ligger jeg under for disse. Ophøre disse paa naturlig Maade, og der endnu er det mindste af Kræfter tilbage, vil Livet seire. Men dette Klimat! dette Klimat! Jeg har et Barometer i mit Bryst. Med klar Luft er jeg kvik og disponeret, og da er Aandsarbeide mig — imod Lægens Supposition og Ordre — en Nødvendighed og en Lettelse.» Han var i Førstningen ikke saa lidet mismodig over den tærende Sygdom. «Her ligger jeg endnu,» klagede han den 5 Juni 1844 (i et utrykt Brev), — «Maimaaned spildt, og den ene Dag af Juni lister sig unyttet og unydt hen efter den anden.» «Mit Sind er ligesaa sygt som mit Legeme,» skrev han nogle Dage senere (Nyt norsk Tidsskr. III. 18). «For en Poet af Natur er Norge et elendigt Land. Jeg skulde ikke have meget imod at flytte op her ovenover, og min forskrækkede Læge siger at jeg gjør alt dertil.» «Naar jeg letter mig op og seer Somren udenfor mine Vinduer,» skrev han den 22 Juli (*l. c.*, S. 19), «denne Sommer, jeg ikke har nydt med alle dens extraordinaire Glæder — eller naar jeg seer i Spejlet eller seer paa mine indsvundne Lemmer — da bliver jeg tung om Hjertet.» Han var da blevet klar over sin Sygdoms farlige Karakter, og han saa med Fatning Døden imøde. «Jeg vil ellers gjerne leve,» skrev han i Novbr. 1844 (Breve, S. 166). «Jeg elsker Naturen formeget og veed at more mig paa for simple Maader — ja endog blot inden mig selv — til at jeg ikke skulde ville dette. Men saa naragtig og gudløs er jeg ikke, at jeg ikke ogsaa skulde tage Døden som en god Gave.» Han søgte i Decbr. om Tilladelse til at indrede sit Gravsted i «Grotten», og paa Aarets sidste Dag underskrev han sit Testamente. Han opgav dog ikke Haabet om at gjenvinde sin Helse; gjentagne Gange skrev han om sin Plan, til Vaaren at rejse til Montpellier eller Neapel for at tilbringe et Aar i Syden, og endnu saa sent som den 25 Marts 1845 indgav han Ansøgning til Kongen om Permissjon hertil (Breve, S. 173).

Det var, som han skrev i Oktbr. 1844 (Breve, S. 162), «ved at holde sin Aand i Vivacitet ved at give den noget at arbejde paa», at han befandt sig bedst. Han vedblev stadig at følge med i Rigsarkivets Forretninger; i det første Fjerdingaar af sin Sygdom førte han endog personlig Embedsbøgerne, han forfattede selv Aarsberetningen for 1844 (Morgbl. 1895, Extrano. 26), og hans sidste Embedsskrivelse som Rigsarkivar er dateret 26 Marts 1845 (*l. c.*). Han morede sig med at oprette en Vejstolpe med Advarsel paa Vers til Kjørere om at kaste af Læsset i den bratte Knejk udenfor hans Hus (Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 265), og fra 26 Marts til 7 April 1845 førte han Protokol for «Kaal- og *Rot-Selskabet*», hvis Præsident og eneste Medlem han var, og paa

hvis Vegne han sendte Havefrø ud til sine Venner paa Landsbygden (Skavlan: Wergeland, S. 265—67). Især var det dog alslags Forfatterskab, som optog ham. Neppe var Sygdommens første Angreb overstaaet, før han (10 Juni 1844, Morgbl. No. 163) udsendte Kundgjørelse om, at hans romantiske Digt «Den engelske Lods» vilde udkomme i Løbet af Sommeren, saafremt der meldte sig tilstrækkelig mange Subskribenter. «Under ingen af vore uheldige Forhold,» hed det her, «lider vor Skjønliteratur saa svært et Tryk, saa ussel en Tilsidesættelse, som under vor egen halvdanske, kun paa materiellere Sager spekulerende, Boghandel. Den synes snarere at arbeide imod enhver Fremkimen deraf; og forlængst skulde fra min Side ethvert Spor deraf, ja maaske ogsaa selve Evnen være ophørt, dersom jeg var mere tilbøjelig til at give efter for Omstændigheder, der blande saameget Foragteligt i deres Beklagelige, og dersom jeg ikke var overbeviist om, at min Muse tæller saamange Venner omkring i Landet, at jeg vilde ganske kunne overlade mig til mit Kald, naar Indolentsen ikke saa tidt fandtes i Velviljens Skjød. Skal denne Sommer da ikke, som saa mange, gaa hen uden at der idetmindste skal vise sig eet Blad paa det mest vanrøgtede Træ i Norge: den skjønne Literaturs, som andre Nationer pleje med saadan Omhyggelighed (Danskerne sin for en stor Deel med norske Penge) saa opfordrer jeg dem af vor Skjønliteraturs Venner, som ville interessere sig for, at et saadant Livstegn skal vise sig, om, hver i sin Kreds, at fremme ved selvudstedte Planer Udgivelsen af Digtet «Den engelske Lods», og saa at have den Godhed, uden Forhaling at tilsende mig de paategnede.» Digtet udkom ogsaa om Høsten s. A., og det gjorde en Lykke som intet af hans ældre Værker, idet Oplaget blev udsolgt paa mindre end et halvt Aar, saa at et nyt Oplag strax kunde udgives. Om hans øvrige Skrifter fra Sygelejet vil nedenfor blive givet detaljerede Oplysninger.

Det blev under hans Sygdom mere og mere tydeligt, at hans Person og hans Gjerning mødte en stigende Sympathi hos de forskjellige Kredse af det norske Folk. «Nu kunde jeg leve i Fred og Ro med alle Mennesker, og man vilde ikke forbittre mig Resten af Livet,» skrev han 30 Novbr. 1844 (Breve, S. 166). Aviserne bragte Hyldningsdigte til ham, tabte Venner — slige som L. K. Daa, F. G. Lerche, H. A. S. Heltberg — vendte tilbage med Forsoningens og Takkens Ord, Storthingsmænd og Statsraader besøgte ham, fra Hoffet kom stadige Forespørgsler til hans Befindende, Enkedronning Josephine lod ham den 4 Februar 1845 overrække en Brystnaal som Erkjendtlighedsgave, og Kong Oscar sendte ham i Slutningen af Maj en Guldmedalje med sit Portræt og Indskriften *Memoriæ dignus* i en Laurbærkrans (Morgbl. 1845, No. 148). En særlig Oplivelse var det for ham, naar den unge juridiske Kandidat Wilhelm Lassen kom

og sang for ham til sin «smukke Harpe» (Skill.-Mag. 1877, S. 774—75 og 1901, S. 307; H. Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 272—73). Hvad der trykkede ham, var hans økonomiske Forhold. Han blev under sin Sygdom krævet for Sagsomkostningerne fra den lange Proces med Praëm, han havde Vanskelighed med Afbetalingerne paa sin Ejendom (jfr. Tids-Tavler II. 378), og den 19 Januar 1845 saa han sig nødt til at avertere «Grotten» tilfals. En af hans Venner, N. Chr. Tønsberg, som nylig havde afkjøbt ham Restoplaget af flere af hans Skrifter, kjøbte da «Grotten» af ham ved Skjøde af 24 Januar, og for de lidt over 600 Spd., som han fik tilovers af Kjøbesummen, besluttede han strax at bygge en liden «Husmandshytte». Allerede 13 Februar kjøbte han en Tomt ved Pilestrædet (nu No. 29) af Oberst Vosgraff og gik øjeblikkelig i Gang med Bygningen; en Indsender i «Morgenbladet» (No. 86) klagede over «uskjøn og uregelmæssig Bebyggelse», men Wergeland forsvarede sig med, at han maatte bygge smaat efter sin Raad, og til Vederlag for det knappe Husrum kaldte han sit nye Hjem «Hjerterum» *). Den 15 Februar søgte han Storthinget om Eftergivelse af Omkostningerne i den Praëm'ske Sag; men Budgetkomiteens Indstilling, som laa færdig allerede i April Maaned, blev ikke officielt afgivet før den 16 Juni og gik da ud paa Afslag; Sagen kom ikke under Storthingets Behandling i hans levende Live. Han havde imidlertid faaet Skjøde paa sin nye Ejendom 16 April 1845, og allerede Dagen i Forvejen havde han flyttet ind i det endnu ufærdige Hus, rigtignok bare som en Station paa Vejen til Rigshospitalet, hvor han derefter laa fra 20 til 30 April. Medens han var paa Hospitalet, fik han Tag i den bekjendte kloge Kone Mor Sæther og gav sig i hendes Kur, hvoraf han en Stund syntes sig at vinde mærkelig Bedring, navnlig efterat han 30 April for Alvor havde flyttet ind i «Hjerterum». Her skrev han i Løbet af Maj og Juni «med adskillig tør Humor» (Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 278) sine Livsbekjendelser, og derefter skrev han for at skaffe sin Enke en Indtægt et nationalt Syngestykke, som han søgte at faa antaget til Opførelse paa Kristiania Theater. Han havde i de sidste Par Maaneder ikke gjort Regning paa synderlig lang Livsfrist mere. I Juni satte han op sin «sidste Vilje» (trykt i Verd. Gang 1895, No. 160), og Sygdommen tog nu mere og mere Overhaand. Allerede under Opholdet paa Rigshospitalet havde han været behandlet for en smertefuld Ørelidelse (E. F. Lochmann: Populære opsatser, S. 157), og den 3 Juli 1845 skrev han: «Min Ørepine raser frygtelig i Forening med en Rheumatisme i Baghovedet, der stundom har afpint mig Skrig — og hertil mit idelig som under Blyplader arbeidende Bryst. Jeg længes efter min

*) *Huset* blev i April 1877 kjøbt til Nedrivning og blev næsten uforandret opsat igjen i Ski nær ved *Jernbanestationen*, hvor det endnu skal staa (Fidsvold 1895, No. 82).

Forløsning; men min Appetit udhaler den» (Skill.-Mag. 1878, S. 77). Hans Lidelser nærmede sig nu sin Ende; den 10 Juli orkede han ikke at skrive længer, og Kl. 1 om Natten til den 12 Juli døde han. Budskabet om, at han laa for Døden, havde samlet en hel Stimmel af Folk udenfor hans Hus, og medens han hvilte paa Ligstraa, var der en stadig Strøm af Folk, som vilde se ham for sidste Gang. Han blev begravet fra Vor Frelsers Kirke den 17 Juli, Studenterne bar hans Kiste, den nylig stiftede Studentersangforening optraadte for første Gang offentlig ved Begravelseshøjtideligheden, Skibene paa Havnen flaggede paa halv Stang, og det talrigeste Ligfølge, som nogensinde var seet i Kristiania, fulgte ham til Graven. Den 28 Juli behandlede Storthinget hans Andragende om Eftergivelse af Procesomkostningerne og besluttede mod 39 Stemmer dets Oversendelse til Regjeringen, «forsaavidt det maa antages tillige at gaa ud paa at tilstaaes en Godtgjørelse af Statskassen i Anledning af hans literære Virksomhed»; det kom aldrig frem for Storthinget mere.

Hans Enke ægtede 21 August 1846 Pastor Nils Andreas Biørn (se ovfr. I. 266), den Prest som havde talt ved hans Grav; hun blev Enke for anden Gang 14 August 1887 og døde 27 Oktbr. 1889 (Nekrolog i Verdens Gang 1889, No. 257).

Det tør visselig trygt paastaaes, at ingen norsk Personligheds Navn vil findes saa hyppig nævnt i Samtidens og Eftertidens Literatur som Henrik Wergelands — ikke bare i historiske Fremstillinger vedrørende Norge i det 19de Aarh., men endda mere i de forskjelligste Indlæg i Dagens brændende Spørgsmaal baade før og efter hans Død —, og det kan ikke være Tale om her med nogensomhelst Tilnærmelse til Fuldstændighed at give Henvisninger til al saadan Omtale af ham. Heller ikke er det muligt at oplyse om alle de utallige Anledninger, hvorved der er holdt Taler eller endog hele Foredragsrækker om ham. Her kan kun citeres de Literatursteder, hvor enten biografiske Oplysninger eller mere omfattende Karakteristiker er givne.

Selvbiografiske Meddelelser har han navnlig givet i sin nedenfor anførte Bog «Hasselnødder» (Saml. Skrifter VIII. 491—634) og i sine Breve, hvoraf en stor Mængde er trykt dels i en særskilt Udgave ved H. Lassen, dels paa spredte Steder i Bøger, Blade og Tidsskrifter (hvorfor nedenfor gjøres Rede). Endvidere har han givet mangfoldige Oplysninger om sig selv, sine Opfatninger og sin Virksomhed rundt om i sine Artikler og Skrifter, hvoraf Forskjelligt er citeret i ovenstaaende Fremstilling.

Af *særskilt udgivne Skrifter om Wergelands Liv og Digtning* kan nævnes: 1) Johan S. Welhaven: Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik ved Aktstykker oplyste. Chra. 1832. 8. 2 Bl., 112 S. (Jfr. ovenfor S. 357). — 2) [Nikolai Wergeland:] Retfærdig Bedømmelse af Henrik Wergelands Poesie og Karakteer. En æsthetisk-polemisk Afhandling foranlediget ved J. S. Welhavens uefterrettelige Kritik i Skriftet

Trykt 19 Novbr. 1906.

«H. Wergelands Digtekunst og Polemik». Chra. 1833. 8. 1 Bl., 142 S. (Jfr. [N. Wergeland's] Forsvar for det norske Folk, Chra. 1835, S. 119—23 og [A. Stenersen's] Motiveret Protest imod Skriftet: «Forsvar for det norske Folk», Chra. 1836, S. 62—63 o. fl. St.). — 3) Minde ved Henrik Wergelands Grav. Kra. [1845.] 8. 20 S. (Indeholder Taler af N. A. Biørn og Eilert Sundt samt Digte af Sylvester Sivertson, B. Kokk og O. L. Boye, jfr. Takkeskrivelse til de to Talere fra N. Wergeland i Morgbl. 1845, No. 201. Det hele Skrift er optrykt i Verdens Gang 1904, No. 199. Pastor Biørn's Tale er ogsaa trykt «for første Gang» i Morgbl. 1895, No. 390 og i Verdens Gang s. A. No. 164). — 4) F. W. [Schive]: Wergeland som Digter. Chra. 1847. 8. 16 S. (Digt). — 5) Martin Hammerich: Wergeland og Welhaven. Indbydelsesskrift fra Borgerdydskolen paa Christianshavn. Kbhvn. 1865. 8. 28 S. (Wergelands Biografi S. 12—17). — 6) H. Lassen: Henrik Wergeland og hans Samtid. Chra. 1866. 8. 3 Bl., 298 S. Anden, reviderede Udgave. Chra. 1877. 8. 4 Bl., 367 S. (Anm. i J. Lieblein's Norden III. 423—48; i Aftbl. 1866, No. 294; i Morgbl. s. A. No. 349; [af F. Bætzmann?] i Aftonbl. s. A. No. 303; i Aftpst. 1877, No. 157; i Dagbl. s. A. No. 281 A. Jfr. Dagbl. 1904, No. 185 af A. Krogvig; Yngvar Nielsen: Den gamle Gaard. S. 82—83). — 7) Kristofer Janson: Henrik Wergeland. Etter eit Fyredrag fyre Bønder. Or «Fraa By og Bygd» [III. 97—146]. Bergen 1872. 8. 48 S. (En Oversættelse heraf er det uden Forf.s Navn og Vidende udgivne Skrift: Et Par Ord om Henrik Wergeland. Kra. 1873. 8. 20 S.) — 8) Henrik Wergeland og Norge i hans Dage. Af en Landsmand. Kbhvn. 1873. 8. 111 S. (Folkelæsning No. 58. Anm. af C.[lemens] P.[etersen] i d. Fædrelandet 1873, No. 86). — 9) H. Schwanenflügel: Henrik Wergeland. En literærhistorisk Skitze. Kbhvn. 1877 [ɔ: 1876]. 8. 2 Bl., 287 S. (Anm. i K. A. Winter-Hjelm's Norsk Tidsskr. f. Lit. I. 305—317; af H.[enrik] J.[æger] i Aftbl. 1877, No. 3; [af L. Daae] i Morgbl. s. A. No. 27 A og 34 A; i Dagbl. s. A. No. 11 og 15; i Verd. Gang s. A. S. 61—62 og 80—81; i Aftpst. s. A. No. 4). — 10) N. J. Sørensen: Hans Nielsen Hauge og Henrik Vergeland. En Fremstilling af den religiose og den folkelige Vækkelse i Norge. Odense 1879. 12. 52 S. (Egentlig en udvidet Udgave af Forf.s «Tyristikker til Bondens Stue» III. Kra. 1877. 16. 32 S. Benyttet til Fremstillingen i Norskt barneblad 1895. S. 98—101). — 11) Erik Vullum: Henrik Wergeland i Digt og Liv. En historisk Skitse. Udgivet i Anledning Wergelandsstatuens Afsløring. Kra. 1881. 8. 103 S. Andet Oplag. Kra. 1884. 8. 103 S. (Anm. [af J. E. Sars] i Dagbl. 1881. No. 194). — 12) [C. F. Ridderstad:] Wergelands Monument af Rdd. Aftryck ur «Östgöta Correspondenten» N:r 45 och 46 [ɔ: 19 og 21 April] för år 1881. Linköping 1881. 8. 16 S. — 13) Henrik Jæger: Henrik Wergeland og Stella. Særskilt aftryk af «Nyt Tidsskrift» [V. 497—520]. Kra. 1886. 8. 26 S. (Optrykt i H. Jæger's Mixed pickles, S. 16—49). — 14) Grønvald Nielsen: Wergeland — Bjørnson — Sverdrup, folkelige Foredrag. Kbhvn. 1886. 8. 84 S., 1 Bl. (Wergelands Biografi S. 3—20). — 15) Træk af Henrik Wergelands Liv og nogle af hans Digte. Med 9 Billeder. Kra. 1890. 8. 8 S. — 16) Olaf Skavlan: Henrik Wergeland — afhandlinger og brudstykker — efter forfatterens efterladte papirer udgivet ved hans hustru. Med et forord af professor J. E. Sars. Kra. 1892. 8. XIII S., 1 Bl., 279 S. (Heri er optaget Forf.s Anmeldelse i Nyt norsk Tidsskrift IV. 499—515 af Henrik Jæger's Literaturhistoriske Pennetegninger og Forf.s Afhandling i Nyt

Tidsskrift I. 235—46: Kampen mellem Wergeland og Welhaven I. Bogen blev anm. af Arne Løchen i Nyt Tidsskr., ny Række, I. 641—45; af Gerh. Gran i Samtiden 1893, S. 170—73; i Verd. Gang 1893, No. 174). — 17) H. Lassen: I Anledning af O. Skavlans Skrift om Henr. Wergeland. (Aftenposten Mai—September 1893 [No. 250, 252, 255, 271, 420, 523 og 525]). [Med et Eftermæle dat. 12 Juli 1895.] Trykt som Manuskript. Chra. 1896. 8. 37 S. — 18) H. J. Næss: Henrik Wergeland. Hans Liv og Virken. Læsning for Folket. («Nordmanden»s Føljeton [No. 47 fg.]). Kra. 1896. 8. 168 S. Anden Udgave. Kra. 1896. 8. 146 S., 1 Bl. — 19) Hans Tønsager [f. 1817, † 26 Maj 1901]: Barndoms- og ungdomsminder om Henrik Wergeland fortalte. Chra. 1897. 8. 2 Bl., 112 S. (Heri er optaget Forf.s Artikler i Dagbl. 1891, No. 19: Henrik Wergeland og Franskmanden Montbar paa Jagt i Ejdsvold; s. Bl. 1892, No. 146: Henrik Wergeland fejrer 17de Maj 1833; Skill.-Mag. 1891, S. 431—34: Henrik Wergelands 17de Mais-Færd i Eidsvold 1834; Verd. Gang. 1893, No. 282 og 285: Smaating om Henrik Wergeland. Bogen blev anm. af Erik Lie i Dagbl. 1897, No. 339; i Morgbl. s. A. Extrano. 50). — 20) Sigurd Risting: Henrik Wergeland. Stockholm 1905. 8. 27 S. (Nordiska öresbiblioteket n:o 7).

Det første Forsøg paa en *sammenfattende Fremstilling af hans Gjerning og Karakter* — udenfor Indlæg af mere polemisk Natur — fremkom i Statsborgeren, H. 18, S. 13—14 (Decbr. 1835) i en Oversigt over Norges nye Skjønliteratur, og en Begyndelse til en fuldstændigere Vurdering blev gjort i det svenske Tidsskrift Eos i Decbr. 1839 af Rdd. [ɔ: C. F. Ridderstad], oversat i Morgbl. s. A. No. 354. Mere dybtgaaende var Karakteristiken i H. Ø. Blom's Upartisk Betragtning af vor Litteratur (Chra. 1840), S. 21 og 25—43, og s. A. fremkom en ny udenlandsk Værdsættelse i R. G. Latham's Norway, and the Norwegians (London 1840) II. 159—69, 231—32, hvilken Bog var dediceret til Wergeland og L. K. Daa. Ytringer om W.s Poesi findes i et Brev fra C. N. Schwach af 10 Jan. 1841, nu trykt i Historiske Samlinger II. 211. En kortfattet Biografi blev meddelt i Brockhaus's Conversations-Lexicon der Gegenwart, 9. Aufl. [af P. Treschow Hanson], oversat med Bemærkninger af Red. i Den Constitutionelle 1841, No. 182. Vidløftige biografiske Optegnelser blev gjort af hans Fader i 1843 og gjennemseet af ham selv; de er trykte i Uddrag i L. K. Daa's Tids-Tavler I. 294—96, 303—5 og 328 og i sin Helhed ved Alf Collett i Vidar 1889, S. 761—86, og de dannede Grundlaget for den af Chr. Monsen forfattede Biografi i Portræter af mærkelige Nordmænd I. 141—80, som udkom i Marts 1845. Korte biografiske Notitser findes i Lillehammers Tilskuer 1844, No. 62, en Vurdering af hans Digtning i Berg. Stiftstid. s. A. No. 82 [af H. Holmboe?]. Hans Stilling og Virksomhed er omtalt i Th. Mügge's Skizzen aus dem Norden [Hannover 1844], I. 153 og 159—60 (oversat i Nordlyset 1844, No. 69 og 70). Da W.s Digte fra Dødslejet og derefter Studentertoget i Juni 1845 bragte Budskabet om hans nær forestaaende Død til Kjøbenhavn, skrev M. Goldschmidt en Artikel om ham i sit Blad Corsaren No. 252 (11 Juli), optrykt i G.s Livs Erindringer og Resultater I. (1877), S. 406—8, og sendte den 7 Juli et Hyldningsbrev til den døende Digter, trykt sst., S. 474—75 og i Lassen's Henrik Wergeland, 2. Udg., S. 281—82, jfr. Verd. Gang 1887, No. 100. Efter W.s Død kom en i Sørgerand indrammet Nekrolog i Morgbl. 1845, No. 194 (optrykt i Moss Tilskuer s. A. No. 57 og i Romsdals Budstikke No. 58), jfr. videre Notitser om Dødsfaldet og Begravelsen i s. Bl. No. *198 og 199*; kortere nekrologiske Bemærkninger i Den Norske

Rigstid. s. A. No. 193 (optrykt i flere Blade), jfr. No. 198; i Chr.sandspst. No. 55; i Drammens Tid. No. 111, jfr. No. 114; (Drammens Adresse for dette Tidsrum findes ikke i de offentlige Bibliotheker, den deri indførte Nekrolog [af S. Sivertson] er optrykt i Drm.s Bl. 1895, No. 192, og Beretningen om Begravelsen i Nordlyset 1845, No. 60); i Lillehammers Tilskuer No. 57; i Tromsø-Tidende No. 61; kort Meddelelse i Den Const. s. A. No. 194, jfr. No. 197 (Bekjendtgjørelse om «friske Laurbærblade») og No. 199. — Senere Fremstillinger af mere alment biografisk eller karakteriserende Indhold, som ikke er knyttede til Udgivelsen af noget Bogværk eller til nogen særlig festlig Anledning, anføres her efter Tidsfølgen: H. J. Thue's Læsebog i Modersmaalet (Chra. 1846), S. 570—71; Nordisk Literatur-Tidende (Kbh. 1846), Sp. 146—47 og 150—51 af H. J. [Thue]; Gæa 1846, S. 270—73, 276—77 og 279—87 af P. L. Møller; [B. Roggen:] Forsøg i Critik og Æsthetik (1848), S. 29—36; Krydseren 1849, No. 9 (H. W. og Frihedsdagen); Den Frimodige 1850, No. 104 [af Anthon Bang]; Folkevennen 1852, S. 180—92 af Ole Vig; Morgbl. 1854, No. 15 [af B. Bjørnson]; Tønsberg's Berømte Nordmænd, No. 12 (1856), optrykt i sammes Norsk Portræt-Galleri (1877); Almuevennen VIII. (1856), Sp. 17—18 (Biografi med Portræt); Morgbl. 1856, No. 310 (om hvorvidt W. var en Martyr), hvortil Chra.-Pst. s. A. No. 2937); Norsk Folkekalender 1859, S. 77—93 (Med H. W.s Portræt) af H. Lassen; Dølen II. No. 7, optrykt i A. O. Vinjes Skrifter i Utval IV. 43—49, jfr. V. 588—94 (om W. og Schweigaard); Aftbl. 1860, No. 284, 285 og 291, 1863, No. 142, 143 og 285, 1865, No. 73, 75 og 77 (Træk af H. W.s Liv) af H. Lassen, optrykt i Dansk Maanedsskrift 1865 II. 1—84 (H. W.s Ungdomsliv); O. L. Boye: Notitser af den norske og danske Literaturhist. (Stavgr. 1861), S. 103—110; H. Olaf Hansen: Den norske Literatur (Kbh. 1862), S. 48—73; M. Goldschmidt's Norden 1862, No. 34 og 35 af H. O. Hansen; Camilla Colletts Skrifter I. 138—50 og 160—68 (I de lange Nætter), jfr. VI. 18, VII. 143—55 (efter Morgbl. 1867, No. 41 B, jfr. No. 27 og 43 om H. W.s Skandinavisme) og X. 199—200 (om W.s politiske Synsmaader); Nordisk Conversationslexikon (1. Udg. Kbh. 1863), 3. Udg., VI. 965—66; M. Hammerich: Danska och norska läsestycken (Kbh. 1865), S. 478—82; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene (Kbh. 1865), S. 18—25, jfr. Aftbl. 1865, No. 260 af H. Lassen; Ny illustrerad Tidning 1867, No. 21, 44 og 46, 1868, No. 10 og 11 (Den Wergeland-Welhavenske striden och dess betydelse för Norges litteratur) af L. D[ietrichson]; Mag. für die Lit. des Auslandes 1867, S. 480—83 (Norwegen und der Skandinavismus. H. W. und seine Zeit); P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire (Chra. 1868), S. 4—8 og 269; Erik Bogh: Dit og Dat fra 1868, S. 193—205 (Welhavens Arbejder og hans Kamp med Wergeland, efter Folkets Avis 1868, No. 229 og 230); L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie II. (Kbh. 1869), S. 50—108; Framtiden II. (Sth. 1869), S. 825—55 (H. W.s framträdande inom norska literaturen) af L. Dietrichson; Richard Kaufmann: I Norge (Kbh. 1869), S. 62—74 (delvis efter Fortælling af Fru Amalie Biørn); Ph. Weilbach: Konst og Æsthetik (Kbh. 1870), S. 401—7; P. Hansen's Nordiske Digtere (1. Udg. Kbh. 1870), 2. Udg., S. 206—211; Jaabæk's Folketidende 1871, Sp. 75—77 og 145—46; H. Lassen's Afhandlinger til Literaturhistorien, S. 183—88 (efter For Ide og Virkelighed 1871 II. 535—38), jfr. S. 212; L. K. Daa's Tids Tavler I. (1872), S. 289—337; Oplandenes Avis 1873, No. 91, 92 og 93; Berg. Tid. 1873, *No. 283* (*Welhaven og Wergeland*); Morgbl. 1876, No. 132 A; Dagbl. 1876, No. 114 (Tale *af Erik Vullum*); Nyt norsk Tidsskr. I. (1877), S. 442—75 og III. 129—217 af O. Skav-

lan; Tønsbergs Blad 1877 af Chr. Emil Olsen; A. E. Erichsen: Dansk og norsk literaturhist. (1. Udg. 1878), 4. udg., S. 147—58; H. Lassen: Indledning i Norges og Danmarks literatur (1. Udg. 1878), 3. udg., S. 79—83; Henrik Jæger: Literaturhistoriske Pennetegninger (Kbh. 1878), S. 137—205 (Norskhedsperioden); Ude og Hjemme II. (Kbh. 1878—79), S. 284—85 af H. Schwanenflügel; Norsk Folkebibliothek I. (1879), S. 3—11; Verd. Gang. 1879, No. 77 (W.s politiske Betydning samt om Mindefester i Spydeberg); Edmund W. Gosse: Studies in the Literature of Northern Europe (London 1879), S. 7—19; Mag. für die Lit. des Auslandes 1879, Oktbr., af Pauline Schanz; Fr. Winkel Horn: Gesch. der Lit. des skandinavischen Nordens (Lpz. 1880), S. 267—72; Bjørnstjerne Bjørnson: Den norske Forfatningskamp (Kra. 1881), S. 14; Morgbl. 1881, No. 64 A, 66 og 78 A (Vore Digteres Forhold til og Fremstilling af «Folkevillien»), jfr. No. 85 A (H. W. og «den suveræne Folkevilje») af H. Lassen, optrykt i dennes Kritik og Polemik, S. 74—93; Revue universelle internationale (Paris 1884), No. 2, S. 35—42 af F. Bætzmann; Encyclopædia Britannica, 9. ed., XVII. (1884), S. 590—91 af E. W. G.[osse], jfr. 10. ed., XXXI. (1902), S. 270 af H. L. B.[rækstad] samt Scandinavia II. (Chicago 1885), S. 7—9 af Clemens Petersen; Chr. Broch og M. Seip: Norsk og dansk litteraturhist. (1. Udg. 1885), 5. udg., S. 163—86; C. Honigh: Door Noorwegen I. (Haarlem 1885), S. 23—26; Nordahl Rolfsen's Norske digtere (1. Udg. 1886), S. 216—30 af Henrik Jæger; 2. udg. (1897), S. 221—37 af Gerhard Gran; Hjemmet XV. (1886), S. 325—31 og 333—39 [af H. G. Heggtveit], optrykt i Udvalg af norske Digtere og Forfattere ved H. G. [Heggtveit], S. 1—10; For frisindet Christendom III. (1886), S. 138—44: Det Vergelandske Vadmel og de Bjørnsonske Bonde-Fortællinger, af Christopher Bruun, hvortil Dagbl. 1886, No. 259 af Bjørnstjerne Bjørnson og No. 284 og 287 (I Rækken af Henrik Wergelands Følge) [af E. Vullum], med Svar af Chr. Bruun i For fris. Christendom III. 193 og 224—27; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, II. 541—53, III. 11—12, 309—315 o. fl. St.; Børnebibliotheket 1887, S. 162—66 [af H. G. Heggtveit]; Elisa Bøgh: Frederik Bøgh (Kbh. 1887), S. 380—81; det russiske Tidsskr. Ruskkaja Mysl 1887, Jan., S. 82—98 af P. Hansen; Verd. Gang 1888, No. 116 af C. [Collin?]; Berg. Aftbl. 1888, 10, 12 og 13 Novbr. (H. W.s Fantasi) af Henrik Jæger; Erna Juel Hansen: Da de var unge (Kbh. 1889), S. 84—123; Die Gegenwart XXXVIII. (1890), S. 117—20; Sysvorti VI. (1892), S. 50—51; Nord. familjebok XVII. Sp. 599—601 af E. H.[artmann]; Verd. Gang 1893, No. 278 (H. W. i norsk Politik); Nor I. (1893—94), S. 104—8; Santi Consoli: Letteratura Norvegiana (Milano 1894), S. 147—64; Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. (Kra. 1895), S. 182—85 og 195—219; Henrik Jæger: Illustr. norsk literaturhist. II. 101—265; Kringsjaa VII. (1896), S. 567 af Bjørnstjerne Bjørnson; Verd. Gang. 1896, No. 207 og 209 af Carl Nærup; Den 17de Mai 1896, No. 94 (Bjørnson og W.) af Anders Hovden; Skolebladet 1898, S. 143—44 af Andreas Jynge; Unge Skud 1898, No. 34—37 (Framstegshovdingen H. W.) af Halvdan Koht; Arne Løchen: J. S. Welhaven, S. 81—96, 124—47 og 283—90; H. J. Næss: Fra Karl Johans Tiden, 2. Udg. (1899), S. 194—207; Gerhard Gran: Norges dæmring (Bergen 1899), S. 221—86, 297—309 og 348; Hjalmar Christensen: Nicolai Wergeland (Bergen 1899), S. 67—76 og 93—125; Joletre (Norskt barneblads Juleno.) 1899, S. 28—32 af Kristen Stalleland; Norge i det 19. Aarh. I. S. 291—303 af J. E. Sars, jfr. S. 146—47, 289, 306—7, 312—13 og 325; *Jul. Clausen's Illustr.* Verdens-Litteraturhist. III. 734—49 af J. B.

Halvorsen; Vetle Vislie: Boksoga (1. Udg. 1901), 2. utg., S. 86—103; J. E. Sars: Norges politiske Historie 1815—1885, S. 146—72, 181—90 og 329—42 (det sidste Afsnit først trykt i Verd. Gang 1901, No. 197, 198 og 199); Syn og segn VIII. (Kra. 1902), S. 308—311 af Gunnar Mandt; Norske Kvad ved Kristian Prestgard (Decorah, Iowa 1902), S. 12—24 og 79—106; Chr. Collin: Bjørnstjerne Bjørnson I. 53—59, 82, 91 og 269, II. 107, 111—12, 159—60, 169—74, 177—81 o. fl. St., jfr. et Brev fra B. Bjørnson af 15 Oktbr. 1902, cit. sst. I. 219; Nordmænd i det 19. aarh. I. 228—321 af Gerhard Gran, jfr. S. 387—94 og 404; Henrik Ibsens Sämtliche Werke I. (Berlin 1903), S. 649 af Julius Elias; Alfred Ipsen: Georg Brandes III. (Kbh. 1903), S. 9; John Paulsen: Erindringer, siste samling (Kbh. 1903), S. 16—17; Samtiden XV. (1904), S. 92—103 af Chr. Collin; Just Bing: Norsk litteraturhist. (Kbh. 1904), S. 81—108; Vilh. Andersen: Bacchustoget i Norden (Kbh. 1904), S. 219—28, jfr. S. 294 (først trykt i Verd. Gang 1904, No. 275); Morgbl. 1905, No. 206 (Tale af Michael Hansson); Verd. Gang 1905, No. 342 af Nils Collett Vogt (i Brev fra Eidsvold); Hjalmar Christensen: Det nittende aarhundredes kulturkamp i Norge (Kra. 1905), S. 59—65; A. Austlid's Lesebok for folkeskulen III. [1906], S. 276—80 af Halvdan Koht. Endelig kan her som Kuriositet nævnes en Fremstilling i et fransk Blad, gjengivet i Verd. Gang 1893, No. 308: W. som Hulebeboer. Om Opfatningen af ham i Danmark jfr. Tilskueren 1889, S. 891 af Camilla Collett; se ogsaa Breve til P. Hjort, ny Saml., S. 401 (Brev fra P. J. Homann af 3 Novbr. 1862).

I Anledning af Wergelandsstatuens Afsløring i Kristiania 17 Maj 1881 blev hans Minde fejret ved de fleste af Dagens Festligheder omkring i Landet, og de fleste Blade bragte større eller mindre Artikler om ham. Den Strid, som knyttede sig til Statuens Rejsning, omtales nærmere nedenfor; her henvises kun til de Taler og Artikler, som giver Bidrag til W.s Karakteristik, Liv og Betydning. Bjørnstjerne Bjørnsons Tale ved Afsløringen er bl. a. trykt i Verdens Gang 1881, No. 58 og i Dagbl. s. A. No. 126, jfr. Morgbl. No. 136 A og 137 A; en Tale af H. Wexelsen i Throndhjem er trykt i Bud til Menigmand s. A., S. 164—67; en Tale af John Lund i Bergen i Bergpst. s. A. No. 114; en Tale af H. V. Sommerfelt i Larvik i Jarlsberg og Laurvigs Amtstid. s. A. No. 76; en Tale af Prof. Sillén i Upsala overs. i Verd. Gang s. A. No. 66. Ny illustreret Tidende, red. af J. B. Halvorsen, udgav til Dagen et Henrik Wergelands Numer paa 14 S. i Folio, som foruden Billeder, Digte m. m. indeholdt en større Artikel om H. W. af Olaf Skavlan, Liv paa «Grotten» og i «Hjerterum» (af J. B. Halvorsen) og Wergelands Slægttavle. Ligeledes var Skilling-Magazin 1881, No. 20 (S. 305—320) helt viet forskjellige Wergelandiana. Af Minde- og Fest-Artikler kan forøvrigt nævnes: Almuevennen 1881, S. 145—47 og 153—58 af Chr. J.[ohnsen]; Hjemmet 1881, S. 34—38 (af H. G. Heggtveit); Norsk Familieblad IV. 49; Folkebladet 1881, No. 20; Aftbl. s. A. No. 112; Aftpst. No. 109 A, 110 A og 111 A af Henrik Jæger; Budstikken No. 57; Dagbl. No. 125; Fedraheimen No. 18 og 19; For By og Bygd, Fædrelandets Fraklipningsføljeton, III. 78—83 og 85—87 af r. t. [ɔ: H. G. Heggtveit]; Morgbl. 1881, No. 134 A (W. og 17 Maj); s. Bl. No. 160 (H. W. opfattet af de med ham samtidige Studenter) af L. T. [ɔ: O. T. Krohg]; Berg. Aftbl., 9 April og 16 Maj; Tønsbergs Blad 1881 af Chr. Emil Olsen; dansk Morgbl. 17 Maj af Red. og af H. Schwanenflügel; Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidn. No. 112 af K. W[arburg]; *Östgöta* Correspondenten 7 Maj (af C. F. Ridderstad), overs. i Aftpst. No. 107 A.

Ved 50-Aars Dagen for hans Død, 12 Juli 1895, bragte Bladene i endnu langt større Udstrækning Mindeartikler om ham samt Beretninger om Dagens Fejring rundt om i Landet og navnlig i Kristiania, hvor bl. A. Storthinget indfandt sig in corpore ved W.s Grav og nedlagde en Laurbærkrans ved sin Præsident. Af de fremkomne Artikler skal citeres: Kringsjaa VI. 3—17 (H. W. i hans hovedverk «Mennesket») af Carl Nærup og 18—31 af Gerhard Gran; Bogvennen III. 81—83 af Nils Kjær og 84—109; Folkebladet 1895, S. 193—95 af H. L.[assen]; Frie Ord I. 289—308 (om W.s Betydning som en fri og rationel Religions første, store norske Skjald); Tidssignaler S. 353—54 af Jens Mørland; Avisen No. 28; Aftpst. No. 433; Dagbl. No. 198 af Rosenkrantz Johnsen og No. 199; Eidsvold No. 81; Norske Intelligenssedler No. 158; Landsbl. No. 160; Morgbl. No. 381; Social-Demokraten No. 160 [af Ivar Sæter]; Den 17de Mai No. 82 af H. K.[oht]; Verd. Gang No. 160 af Erik Vullum, jfr. «En Wergelands-Portrættør, Portrætmaler Chr. Olsen» af Christian Krohg; s. Bl. No. 161; Ørebl. No. 159; Luren & Busk. Amtstid. 13 Juli [af E. Mørkassel]; Dagspst. No. 178 af P.[eter] E.[gge]; Jarlsb. og Laurviks Amtstid. No. 132 af Vilh. Sommerfelt; Trondhj. Adr. No. 193; Stockholms Dagbl. Extrano. 20 Juli.

Enkelte Sider af hans Digtning findes belyst i Den Norske Rigstid. 1844, No. 114 og Morgbl. s. A. No. 119 (om W. som Salmedigter); i Folkebladet 1891, S. 250—53 (W. og Shakespeare) af Henrik Jæger; i Ragna Nielsen's Norske Kvinder i det 19de Aarh. I. 67—79 (Kvinderne i W.s Digtning, først trykt i Morgbl. 1903, No. 700).

Af særskilte, hyppig polemiske, Redegjørelser for hans Stilling til enkelte af Samtidens Aands- og Samfundsspørgsmaal kan anføres: Den norske Arbeider 1872, No. 9 (om hans Kristendom), jfr. Opland. Avis s. A. No. 36; Aftbl. 1878, No. 43 (H. W. og Jødesagen) af H.[enrik] J.[æger]; C. Honigh, Door Noorwegen I. (Haarlem 1885), S. 40—43 (W. og Jødesagen); Morgbl. 1902, No. 315 (med Tale af Rabbineren Dr. Aschkanaze); C. E. Jensen og F. J. Borgbjerg's Socialdemokratiets Aarhundrede II. (Kbh. 1904), Norge, S. 7—8 (W. og Arbejderbevægelsen) af Halvdan Koht; Dagbl. 1881, No. 130 (om W.s Politik) [af David Habel]; Aftpst. 1893, No. 127 (Radikalismen og H. W.); Morgbl. 1836, No. 267 («Et Træk af H. W. som falsk Folkeprophet»), jfr. Den Const. s. A. No. 238, hvortil Henr. Wergeland i Morgbl. No. 272; Aftpst. 1881, No. 96 A (W. og Kvindesagen) af C.[amilla] C.[ollett] (optrykt i hendes Skrifter X. 44); Morgbl. 1837, No. 224 (om W.s politiske Indflydelse i Norge), No. 256 og 262 (H. W. og «Norska sakerna», jfr. forøvrigt nedfr. under Anførselen af hans Flyveblade for Menigmand); s. Bl. 1839, No. 348 (om hans «Svenskehad»); Svensk Literatur-Tidskr. 1867, S. 33—45 (H. W. och Svenskarne) af L. Dietrichson; Norske Intelligenssedler 1895, No. 158 (W. og Unionen), jfr. No. 198 og Morgbl. s. A. No. 470 af H. Lassen; Chra. Intell. 1835, No. 272 (om W. og den trefarvede Studenterkokarde), hvortil to Inds. i s. Bl. No. 273 med Svar i No. 278, jfr. Morgbl. s. A. No. 328 og 331 [af H. W.]; Dagbl. 1896, No. 109 og Morgbl. 1897, No. 251 (W. og Flagget); Norske flagsange ved Halvdan Koht, S. III—IV og VII; Aftbl. 1876, No. 112 (W. og 17 Maj). — *Om hans Sprog og Forhold til Maalspørgsmaalet* jfr. Kometen 1842, No. 7; Samtiden's Henrik Ibsen Festskrift, S. 151—55 af Johan Storm; Fraa By og Bygd I. 9—37 (Var H. W. Maalmann?) af Henrik Krohn; Aftbl. 1876, No. 46 og 54 af H. Lassen, No. 64 af G. [ɔ: Arne Garborg]; Chr. Bruun's Folkelige Grundtanker, S. 310; Aftbl. 1878, No. *201, 228* og 242 af H. Lassen (den sidste Artikel optrykt i hans

Kritik og Polemik, S. 58—74), No. 225 af Chr. Bruun; Halvdan Koht's Det norske målstrævs historie, S. 3—6; Dagbl. 1899, No. 345 af L. H.[olst]. Her han ogsaa henvises til et Epigram i Den nordenfjeldske Journal II. (1832), S. 16.

Angaaende enkelte Episoder og Begivenheder i hans Liv jfr. Aftpst. 1890, No. 684, 686 og 689 (Lidt Wergelandiana) af Camilla Collett; Ringeren 1899, S. 519—22, 545—48 og 557—61 (Et og andet om H. W.) af J. A. Schneider; Norskt høgskuleblad II. 201—4, 209—212 og 224—27 (Lidt om personerne i W.s «Hasselnødder». W., bergenserne og Bergens stift) af J. A. Schneider, se ogsaa sammes Artikel i Dagbl. 1903, No. 165, hvis Formodning om W.s Forhold til Tegningerne i Norsk Penning-Magazin 1842 dog maa opgives; Posten 1905, No. 158 (Minder om H. W.) af Edward Knutzen; Verd. Gang 1906, No. 212, 242, 247, 252 og 301 (Wergelands-Stubber) af Halvdan Koht; Historiske Samlinger II. 409—410, 430, 431, 443 og 464 (Breve fra Mauritz Hansen 1828—1840); Berg. Aftbl. 1881, 30 Maj (efter Ytringer af Fru Biørn); Vaarsol 1901, S. 117—18 og 133—34 (Fra H. W.s ungdom) [af Tom Vetlesen]; Berg. Tid. 1874, No. 50 (H. W.s første Kjærlighed) af N. J. S.[ørensen]; Forposten 1905, No. 26 af M. B. L.[andstad] og No. 30 af Edward Knutzen (om W.s Ungdomsliv); Gunder Paulsen: Minder fra 1830, S. 83 og 111; Benedicte Arnesen-Kall: Livserindringer 1813—1857, S. 162—68; Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 246—47 (Striden med Welhaven) af P. A. Jensen; Morgbl. 1833, No. 156 og Folkebladet s. A. S. 95 (om hans Optræden som Taler i Maj og Juni 1833), se om Talen ved Krohgstøtten ogsaa Aftbl. 1876, No. 110 og 111 samt Et Familiemaleri af Chr. Comet [ɔ: H. P. Chr. Hansen] (Kbh. 1839), meddelt i Ringeren 1899, S. 519—20 ved J. A. Schneider; norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 192—217 (H. W. som Embedsansøger) af D. Thrap; Verd. Gang 1904, No. 250 (Erindringer om H. W. af Peder Fauchalds Datter Marie Vestrum) ved Jens Raabe (kortere meddelt af s. Forf. i Morgbl. 1902, Extrano. 24); I. Brovold: John Neergaards Liv og Virken, S. 70—72; Morgbl. 1837, No. 229 og 231 (om det politiske Gilde i Pipervigen); Kra. borger- og realskole 1888—89, S. 19—21 (om W. og Herman Foss) ved J. Jespersen, jfr. Morgbl. 1890, No. 167 og Carl Fougstad: Det norske Storthing 1836, S. 71; Chra. Intell. 1836, No. 175—180 (en Række Artikler om en Hund, som bed sin Herres Ven, — sigtende til W.s Hund, som bed L. K. Daa, jfr. Verd. Gang 1906, No. 247); Samhold 1906, No. 122 (efter Fortælling af W.s Tjenestegut Østberg); Dagbl. 1901, No. 250 (om W.s Liv i Huset Damstrædet No. 1) af O. N.[andrup]; Symra (Decorah) 1906, S. 7—17 (H. W.s gjennembrud) af Halvdan Koht; Dagbl. 1890, No. 131 (H. W.s «Plejesøn» O. Knudsen); Nylænde IX. (1895), S. 53—54 af Camilla Collett (om hendes Forhold til W.); Danskeren XII. (Kolding 1894), S. 257 fg. af H. Brun; O. P. H. Balling: Erindringer fra et langt Liv, S. 9—10; Morgbl. 1892, No. 533 (Polakken Waligorski i Norge) af C. J.; Morgbl. 1839, No. 234 (W. og det dramatiske Selskab); Den Const. 1840, No. 52 og Chra. Intell. s. A. No. 45, 237 og 238 (W. og Chra. Theater); Gudbrandsdølen 1906, No. 101 (W. som Turist); Morgbl. 1895, Extrano. 25 og 26 af E. Hartmann, Extrano. 30 af L. Daae (H. W. som Rigsarkivar); Ny Portefeuille I. (1843), Sp. 235—47 af C. [ɔ: Georg Carstensen], meddelt ved O. A. Overland i Morgbl. 1899, Extrano. 14 og i Aftpst. 1905, No. 157; Chr.sandspst. 1844, No. 89; 1845, No. 1 og 33 (om W.s Sygdom); Skill.-Mag. 1858, S. 169—72 (H. W.s sidste *Dage)* [af H. Lassen]; Verd. Gang 1886, No. 116 (W. paa Dødslejet); E. F. Lochmann: *Populære opsatser,* S. 156—57 (W. paa Rigshospitalet); Ny illustr. Tid. 1880, S. 497

(Den sidste Sommerfugl ɔ: om W.s Død og Begravelse) af Wilhelm Foss. — *Anekdoter og Sagn om ham* findes fortalte i Fedraheimen 1878, No. 37 af H. E. [Bergh]; i Norsk Familjeblad IV. 49—50 af Hallvard Bergh; i Norskt barneblad 1895, S. 113—16 og 139—40 af samme; i Budstikken 1883, No. 19, S. 7; i Dagbl. 1881, No. 169 og 1889, No. 259; i Den 17de Mai 1894, No. 24 af R. Løland; i Akershus-Budstikken 1896, No. 146 af N. K. B.; i M. Kubberud's Gamle historier fra Toten, I. 23—24; i O. Røst's Bygdehistorier fra Tønset (Mskr. paa Univ.-Bibl. No. 757 in 4to), S. 388—90; i Hist. Samlinger II. 220; i P. Hjort's Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Hist., literærhist. Afd. III. 226; i Aftpst. 1904, No. 1 af Carl Christensen; i Morgbl. 1906, No. 43 af P.

Processen med Prokurator J. O. Praëm foranledigedes ved W.s Selvforsvar mod hans paastaaede Bagvaskelser i Artikelen «Et nødvendigt Ord» i Morgbl. 1831, No. 37, 38 og 39; Praëm svarede i Morgbl. s. A. No. 99 bl. A.: «Det Væsentlige — efter min Formening — af Alt hvad han beskylder mig for, usandfærdigen at have sagt om ham, og noget Mere til, har jeg under en mod ham og en Medtiltalt, ifølge høieste Resolution anlagt Justitssag [ɔ: Gardermo-Sagen], anført og beviist . . . . . At jeg har meddeelt Afskrift af mit Indlæg i Sagen, vil jeg saameget mindre lægge Skjul paa, som jeg, efter Omstændighederne, har paatænkt i Trykken at udgive en Extract af Sagen, og deri mit Indlæg in extenso.» Øjeblikkelig indrykkede W. i Morgbl. No. 105 følgende Annonce: «Paa en Gjennemreise træffer jeg Procurator Praëms Tilsvar til mit i Februar d. A. i Morgenbladet indrykkede om hans skurkemæssige Fremfærd imod mig, og har da blot Tid til at forsikkre Publicum, at ved min Hjemkomst skal denne Forbryder mod Stat og Menneskehed stemples som fortjent.» Praëm kundgjorde da i Morgbl. No. 113, at W. uden Ophold vilde blive sagsøgt for sine ærerørige Beskyldninger mod ham. Udfaldet af den herved indledede Proces er meddelt ovfr. S. 414—15 efter Sagens Akter; disse findes dels i Kristiania Stiftsoverrets Arkiv, dels i Rigsarkivet og dels i Storthingets Arkiv. Paa dette Sted skal sammenstilles Henvisninger til de Meddelelser om Sagen, som fremkom i Samtidens Presse. Statsborgeren for 27 Novbr. 1831 (H. 2, S. 109—110) kunde berette, at W. havde faaet sin Sag beneficeret, og at Højesteretsadvokat G. Thesen var hans Sagfører; Sagen var begyndt allerede den 16 Maj s. A., men Bevislighedernes Fremførsel skulde ikke begynde for i Decbr.; henimod 60 Klagere over Praëm havde allerede meldt sig. I Statsborg., H. 11, S. 71 (29 Decbr. 1833) spurgte en Indsender, hvorledes det gik med Sagen; W. gav da i Morgbl. 1834, No. 57 «Affordret Underretning», hvori han oplyste om et af de fremkomne Klagepunkter over Praëms Pengeinddrivelser, og i Statsborg., H. 11, S. 137—42 meddelte han et andet Træk af P.s Færd, som han antog kunde betegnes som «Udsugelse og Aager». Praëm erklærede i Morgbl. 1834, No. 38 W.s Fremstilling i s. Bl. for «falsk og aabenbar usandfærdig», hvortil W. i No. 51. Underrettens Dom meddeltes i Morgbl. 1834, No. 101, og begge Parter gav i s. Bl. No. 104 Uddrag af Domspræmisserne og sine Bemærkninger dertil med Oplysning om, at de begge vilde appellere Dommen; P.s Bemærkninger gav Anledning til W.s Indsendt «Om Hykleri» i Statsborg., H. 12, S. 196—202. Senere s. A. meddelte W. i Statsborg., H. 13, S. 113—24 en Række Enkeltheder af Anklagerne mod Praëm, og i s. Bl., H. 21, S. 177—79 (8 Jan. 1837) oplyste han om Aarsagerne til Sagens langvarige Udhalen; *i s. Bl., H. 24, S. 41—56* (24 Septbr. 1837) aftrykte han en «Mærkelig

Deel af Sagen mellem Praëm og Henr. Wergeland», hvori ogsaa de Udtalelser i Praëms Indlæg i Gardermosagen, hvorved W. truedes med Tilintetgjørelse af alle Udsigter til at faa en Stilling, og endelig meddelte W. i s. Bl., H. 24, S. 71—72 en Skrivelse til Justitsdepartementet af 29 Septbr. 1837. Sagen kom atter frem for Offentligheden, da W. den 15 Febr. 1845 ansøgte Storthinget om Eftergivelse af Sagsomkostningerne, jfr. Storth.-Forh. 1845, VIII. 271—76; Morgbl. s. A. No. 54, 60 og 210.

Hans Understøttelse af Kongens Privatkasse blev første Gang fremdragen for Offentligheden ved en Indsenders Forespørgsel til ham i Morgbl. 1839, No. 100, hvortil han afgav sin Erklæring i s. Bl. No. 102, hvoraf det væsentlige Afsnit er aftrykt ovfr. S. 435. Saavidt sees, gav ikke Sagen derefter Anledning til offentlige Udtalelser, før W. i Den Const. 1839, No. 301 i Anledning af Farcen «Kringla»s Udgivelse blev rangeret blandt «Hoffets Pensionister»; da svarede en Inds. i Morgbl. s. A. No. 303: «Gjentagne Gange har den Constitutionelles Redaktion med smudsig Ondskab stukket paa, at Henr. Wergeland nyder en Understøttelse af h. M. Kongen. Naar han har kunnet aftvinge, som ofte er skeet, sine bittreste Fiender Erkjendelsen af hans Digtergaver, naar han har skjænket Literaturen, under de uheldigste Omstændigheder, den rigeste poetiske Flor af alle vore ældre og nyere Forfattere, og derimellem hilset Kongen paa en Maade, som vandt Udlandets Opmærksomhed i høiere Grad, end nogen norsk poetisk Frembringelse hidtil, og som mere end nogen anden personlig Hyldest var egnet til at overtyde Verden om hvor høit Carl Johan elskes i Norge — da skulde det ikke være h. M. udadlet tilladt, af egne Midler at understøtte et saadant Menneske, at vise en frugtbar og riigholdig Digter nogen hædrende Opmærksomhed og Deeltagelse, endog om denne ikke, som Wergeland, i en Række af Skrivter tillige [har] viist en mere end almindelig Interesse for Almuens Oplysning? Og uden Skumlerier skal W. ikke kunne modtage en saa hædrende Vidnesbyrd om sin Konges personlige Deeltagelse? dette er dog i Sandhed mere end lavt og impertinent. Anderledes havde Piben lydt, om en saadan Gunst var tilfalden en af deres egne Mestre i Akvarelmaneren. Da havde det hedt en kongelig Retfærdighed, en høist fortjent Belønning for Geniet o. s. v. Men hvad skal man dømme om Menneskers Karakteer, som lumskeligen insinuere, at Henr. Wergelands Muse ikke længer, formedelst hine Forhold, skulde være fri, at han ikke længer kan følge sit Kald til at refse Daarligheder, og pleie den anden Hovedgreen af sin Evne: den satiriske? Hvilken lav Mistanke! Hvilken Usselhed at ville forgifte Opinionen dermed? Og hvilken Taabelighed at ville det netop som han lægger for Dagen, at hans Genius er friere end nogensinde. Retsom om de Daarligheder, han refser, skulde have en Beskytter i Kongen eller denne være Narrernes Formynder eller have meent ved sin Velgjerning, at Vingerne skulle være bundne paa en Aand, der skrev sit Digt ved Kongens Ankomst med samme Pen, han havde skrevet Stockholmsfareren med, sit Farvel til Statsraad Collett med den, der sendte Flyvebladet ud i Verden, og som aldrig havde fornægtet sin ubundne, men ophøiede og oprigtige Natur. Smaalig Tænkemaade har ogsaa en indkneben Synskreds og et falskt, forkortet Maal for Andre, og saaledes kan da Redaktionen af den Constitutionelle ikke begribe, hvorledes W. tør skrive en Satire paa Dandyismen, naar han er Kongen forbunden. Isandhed et smukt Begreb om Sammes Tænkemaade og Hjerte!» Den Const. No. 304 udviklede da udførligere det «Besynderlige» i, at «den, *som har beskrevet* Riis Papir for at prædike Republikken og nedrive Kongemagten,

modtager Haandpenge af Kongens Kasse», og Bladet spurgte: «Troer han ogsaa, at et Forfatterskab til nærgaaende Personligheder lader sig forene med hans Stilling som Hoffets Pensionist? Det vil maaskee snart vise sig.» En Inds. i Morgbl. No. 305 rettede i den Anledning det «Samvittighedsspørgsmaal» til Den Const., om den fandt, at W.s Toleranceforslag betræffende Jøderne eller det nye Oplag af hans Læsebog for Almueungdommen vidnede om nogen Omskiftelse i politisk Tro. Morgbl.s Red. erklærede i sit No. 305, at den ikke delte hans Forsvarers Anskuelser af W.s Pensjonering, men at den dog ikke havde villet nægte Forsvaret Optagelse i sit Blad, og Den Const. erklærede i No. 306, at «naar Hr. Wergeland skrev uden Skjeldsord, saa nægtede vi ham aldrig Plads til at forsvare sig». W. paastod herimod i Morgbl. No. 307: «Sandheden er, at ikke alene jeg Selv, under de mange Angreb, jeg har været udsat for i den Constitutionelle, er bleven negtet al Adgang til der at forsvare mig, som jeg i Førstningen forsøgte paa, men . . . at ikke engang Andre have, selv for noget Udmærket, kunnet erholde Plads for Afhandlinger, der i nogen Maade var et Forsvar for mig» (se herom nedenfor ang. Campbellerne), og han meddelte, at han strax ved den første Hentydning i Den Const. havde indleveret og betalt et Avertissement om Sagen, som dog endnu ikke var indtaget, jfr. Anm. til Indsendt fra S. S. [ɔ: H. Wergeland] i Morgbl. No. 305. Den Const. No. 308 mente denne Nægtelse retfærdiggjort ved Avertissementets Beskaffenhed, jfr. H. W. i Morgbl. No. 309. En Inds. —t. i Morgbl. No. 322 vendte sig mod «den Constitutionelles Hensigt, at faae berøvet Wergeland Understøttelsen», hvortil Den Const. No. 325 svarede, at den aldrig vilde have rørt ved Sagen, «hvis vi ikke med den store Almeenhed havde fundet det altfor forargeligt og oprørende for den almindelige Moral, at Hr. Wergeland, efter at have sluttet med en saa fuldstændig Parodie paa sin Republikanisme og sit hele foregaaende politiske Liv, som ved at blive Hoffets Pensionist, fremdeles vovede at optræde som en Censor blandt Folket». W. fik til Svar ind i Den Const. No. 326 en Forklaring (optrykt i Lassen's Wergeland, 2. Udg., S. 252—54), hvortil Red. føjede sine Bemærkninger i No. 327, og dermed var Polemiken herom for denne Gang afsluttet. Den gjenoptoges ikke før efter W.s Udnævnelse til Rigsarkivar. Om selve denne Udnævnelse havde Bladene paa Forhaand ikke indeholdt synderligt. Drammens Adresse havde fremsat udførlige Betragtninger (optrykte i Morgbl. 1840, No. 226) angaaende Rygtet om den filosofiske Lektorposts og Rigsarkivarpostens forestaaende Besættelse respektive med Welhaven og Wergeland og havde heri bl. A. udtalt: «Men en Phantasi, saa broget og barok som Wergelands, i Aggershuus Fæstnings store Papirmasse, omgiven af Støv og Damp, hvortil [vil] det føre? Han vil forherlige Dokumenterne med selsomme Vers, indtil Støvet bliver ham siddende i Halsen, eller han vil smide dem alle sammen ud af Vinduerne.» En Inds. svarede i Morgbl. No. 229 med at beregne «Wergelands og Welhavens Nettovægt som Aspiranter», hvorved kun Welhavens Protektioner opvejede Wergelands virkelige Kvalifikationer. Ved Efterretningen om Udnævnelserne fremkom der Udtalelser i Morgbl. 1840, No. 325 (optr. ovfr. S. 438—39), i Den Const. No. 326 og i Granskeren I. 92 (optr. ovfr. S. 439). I Anledning af Ytringerne i det sidstnævnte Blad udlod en Inds. sig i «en bitte liden Monolog» i Chra. Intelligentssedler 1840, No. 288: «Hvor beklageligt! At sammenligne og finde nogensomhelst Lighed mellem Wergeland og Welhaven, maa dog visselig være saa saarende for førstnævnte som det vel *er muligt!* Dette har udentvivl Granskeren fundet og derfor maatte

det kastes i Suppen, menende som saa, at hvad der smager mig, det smager nok mine Abonnenter med. De Nævnte ere selve Ulighedens ulige Personer: de have altid aabenbaret sig som saadanne i al deres Digten og Tragten, i al deres Virke-, Handle- og Tænkemaade; de have bestandig divergeret som 2 stridende Elementer, medens den Ene er Folkets Mand — den Anden ikke, medens den Ene er Sandhedens og Lysets samt Frihedens og Lighedens ivrige Ven — den Anden neppe (om just ei ligefrem ikke), medens den Ene uafladelig søger at være almeengavnlig — den Anden ikke, men synes hovedsagelig blot at være til, for at offre til sin eminente Egoisme, samt for at skade den Anden og derved hæve sig, ja endog for derved at faae saavel privat som offentlig Underholdning. Den Ene er desuden en virkelig Digter, i den meest omfattende, skjønneste og høieste Betydning — den Anden kun lidet mere end en Versemager. Den berørte ubeviislige Qvalification hos Wergeland er desuden ikke tilstede, siger Nationen om sin Yndling — og den har udentvivl Ret. Gud skee Tak! siger Fleerheden, at hans Majestæt dog selv tilsidst befordrede ham; han havde vistnok ellers ogsaa denne Gang blevet, som altid før, tilsidesat. Det bureaucratiske og aristocratiske Uvæsen — hvortil det troppistiske jo saa gjerne attacherer sig — havde udentvivl ogsaa denne Gang staaet ham iveien. Han var jo heller ikke indstillet af Regjeringen; men derimod var just Welhaven indstillet. At Wergeland fordi han er, som han jo altid har været? en lydelig Beundrer af hans Maj. Kongen baade som Menneske og offentlig Mand, og denne er bleven hans faderlige Ven og Velgjører, idet han har sat ham istand til mere uhindret at være almeennyttig i sin Virksomhed, at Henr. W., siger jeg, desformedelst skal have nogen Lighed og være i Cathegorie med Hofpoeten Welhaven, er en saa søgt Comparation, at den blot prostituerer sin Paafinder. Man kan dog nok, min Hr. Gransker, skille Hvidt fra Sort, nemlig hiint Uvæsens salarerede Knægte fra En, som det hader og forfølger, men som Kongen tvertimod føler han bør tage sig af, fordi den Ophøiede selv personligen har lært at kjende den saa længe Mishandlede og Tilsidesatte. Et mærkeligt Træk i Henr. Wergelands Characteer er det, at, uagtet han uophørlig har lidt Uret, Tilsidesættelse, Forfølgelse, Skade og Fortræd i en Grad som neppe nogen anden Medborger og literairt virkende Mand hertillands, saa er han dog sig selv lig: «han er critisk, satirisk og bitter uden at være ukjærlig og hadsk, uden at være bilios og giftig». Denne store Aand har kunnet gjennemgaae saa meget Ondt og lidt for saa megen satanisk Ondskab, uden at tage en sygelig Retning. Er det vel saa med Granskeren?» Nogen yderligere Polemik blev der ikke af for efter Udgivelsen af Wergelands Farce «Engelsk Salt»; af Indlæggene i den nu paafølgende Strid anføres her de, som vedrører W.s «Hofpensjon». Granskeren fyldte sine No. for 13 og 20 Febr. 1841 (I. 181—96) med en Anmeldelse af den nævnte Farce, hvori Anmelderen [L. K. Daa] fingerede den Tro, at «en os ubekjendt Skribler har benyttet Siful Sifaddas, i vor satiriske Literatur velbekjendte, Navn til at skrive et Skandskrift — ligesaa blottet for Vittighed, som rigt paa Ondskab, over Sifuls ældre politiske Virksomhed, især som Statsborgerens Redaktør i 1836 og 1837», og derefter i Detaljer søgte at paavise, at Farcemageren kunde have «Grund nok til sin Fremstilling af Omvendelsen eller Forandringen eller Frafaldet selv». Morgenbladet erklærede strax den 14 Febr. (No. 46), at denne «droie, men velfortjente Spot» blottede W.s «politiske Vendekaaberi paa en Maade, som vi vilde have fundet ubarmhjertig, om han ikke selv dertil havde givet den meest tirrende Udfordring» (se Ar-

tikelens Fortsættelse ovfr. S. 439—40). Efter W.s Begjæring aftrykte Morgbl. No. 48 Farcens «Efterspil», Sangen «Det er min Sjel en frydfuld Trang»; men i s. No. samt i Den Const. No. 48 og Chra. Intell. No. 40 kundgjorde W., paa hvert Sted i lidt forskjellige Ordelag, at Morgbl. havde nægtet ham Plads for et Tilsvar, hvortil Morgbl.s Red. knyttede den Oplysning, at han skulde faa Plads, naar han vilde forsvare sig «paa en anstændig Maade», ikke med «et Smudsprodukt». W.s Tilsvar kom derefter i Chra. Intell. No. 41 og 43, jfr. Morgbl. No. 50 og No. 51, hvori Red. gjentog og fastslog sin Anke, at «hans Radikalisme var dræbt ved Hofpensionen». W. bragte i Chra. Intell. No. 45 «Endnu et Bidrag til Granskerens Wergelandske Anthologi», hvorved han søgte at bevise, at han altid var «bleven sig Selv liig i sin Enthusiasme for Carl Johan»; i Morgbl. No. 55 meddelte han Digtet «Efter Tidens Leilighed» om «Stenen i Stefanens Pande», og en indsendt Artikel i s. Bl. No. 56 om «Politiske Proselyter» bragte ham til at rykke ud med en længere Redegjørelse i No. 58 (delvis aftrykt ovfr. S. 440), jfr. Inds.s Replik i No. 62. En Inds. i No. 58 Tillæg opvartede ham med en Række Epigrammer «Efter Tidens Leilighed» og et «Efterspil til Farcen: Engelsk Salt», og i No. 60 redegjorde W. i et «Ultimatum» for det faktiske Forhold med «Hofpensjonen». I Anledning af hans Udtalelser om L. K. Daa i No. 58 kom en ny Artikel af denne i Granskeren I. 207—8 (ogsaa trykt i Morgbl. No. 64), hvortil W. svarede i Granskeren I. 209—210 og med et andet Opsæt i Morgbl. No. 65, hvortil Morgbl.s Red. i s. No. føjede nogle Bemærkninger. Udtalelser om Striden fremkom i Lillehammers Tilskuer s. A. No. 16, 18 og 19, jfr. Indsendt fra W. i No. 23. Imidlertid havde Den Const. No. 59, 63, 64 og 66 bragt en «upartisk» Oversigt over Striden, og i Morgbl. No. 69 kom et nyt Indlæg mod W. fra Forf. af Artikelen «Politiske Proselyter». I No. 71 kundgjorde W., at Morgbl. vedblev at nægte ham Plads til Forsvar, hvortil Red. gjorde sine Bemærkninger i s. No.; et Svar herpaa fra W. blev indtaget i No. 72 med den Tilføjelse af Red., at den ikke længer vilde være «Organ for Andres Injurier og Forhaanelser imod os selv». S. D. skrev W. om Morgbl.s Nægtelse i Chra. Intell. No. 61, hvortil Morgbl. No. 73 svarede med bl. A. at opfordre ham til ved sine Handlinger at bringe Opinionen paa et for ham mindre ufordelagtigt Standpunkt med Hensyn til hans politiske Forhold, jfr. W.s allerede i Forvejen skrevne Artikel i Chr.sandspst. No. 21, hvortil Morgbl. No. 80 og 81, hvor det tilslut hed: «Forøvrigt have vi nu reent ud og aldeles negtet Hr. Wergeland Optagelse af noget Bogstav af hans Uartigheder, og vi overlade ham at føre sine Klager derover i alle Verdens Blade; men en Ende maa der være paa dette Menneskes Overhæng.» «Endnu en Stemme i Wergelands Strid med Granskeren og Morgenbladet» lod sig høre i Chr.sandspst. 1841, No. 22 til Forsvar for W., og i Anledning af en Ytring i Morgbl. No. 73 skrev W. s. D. sit Digt «Mig Selv», som efter at være nægtet Optagelse i Morgbl. blev trykt først i Chr.sandspst. No. 25, derefter i Chra. Intell. No. 81, paa det første Sted med en Efterskrift, som han delvis tilbagekaldte i s. Bl. No. 29. Granskeren I. 252 spottede W. ved at foreslaa ham udnævnt til «Burochef in partibus infidelium», og dens Anmeldelse af hans «Norges Konstitutions Historie» fremstillede ham (I. 269) som partisk og upaalidelig, fordi han som «Hofpensionist» var afhængig af den Mand, hvis Indflydelse paa Tildragelserne skulde fremstilles, medens Chr.sandspst. No. 35 i Anl. af hans Digt om G. F. Krogh (i Den Const. No. 119) hævdede, at han kunde «mod ethvert nyt Angreb stille et nyt Minervas Skjold, der er for blankt

til at beplettes og for haardt til at gjennemhugges». Imidlertid blev han den 1 Maj 1841 nægtet Optagelse i Læseselskabet Athenæum, se Tiden 1841, No. 73 (optrykt i Morgbl. No. 130 Till.), jfr. s. Bl. No. 77 og 79, Morgbl. No. 136 og 143, Den Const. No. 132 af Fredr. Bugge, Lillehammers Tilskuer No. 39, 42 og 45, Chr.sandspst. No. 47, Tromsø-Tidende No. 44. Mod Granskeren skrev W. sin «Foraarsvise» i Chra. Intell. 1841, No. 109 og Den Const. No. 133, hvortil Granskeren I. 295—96, jfr. om det i den Anledning indledede, men ikke fuldførte Søgsmaal Granskeren I. 317—18, 334, 344 og 360 (af H. Wergeland), 395—96 og 428, Chr.sandspst. 1841, No. 53 (af W.) og 58. W. forsvarede sig atter mod de fremsatte Beskyldninger i en Kundgjørelse af 30 Maj 1841 om «Den Norske Konstitutions Historie» (Morgbl. No. 152, Chra. Intell. No. 132, se ovfr. S. 440—41), og han forsvaredes desuden udførlig i Chr.sandspst. s. A. No. 47, medens Granskeren I. 312 vedblivende fremstillede ham som «Hofpoet og Hofhistoriker», jfr. Gransk. I. 324. W. rettede et Modangreb paa sine Modstandere, navnlig L. K. Daa, i Farcen «Vinægers Fjeldeventyr», jfr. Anm. i Gransk. I. 334—41, hvortil W. i Den Const. No. 202; mod Daa alene skrev han sine Vers «Ça ira» i Chr.sandspst. 1841, No. 58, og i sit Skrift «Den Tale, Jeg vilde holde paa et Prøvevalg for Akershuus Amt 15de Aug. 1841», erklærede han Daa «ikke for Tiden værdig til Hæderen af et Storthingsvalg» just paa Grund af D.s Færd overfor ham. Dette Skrift ledede til en Retssag, hvorom nærmere nedenfor i det bibliografiske Afsnit. Endelig kan nævnes, at Den Const. 1844, No. 28 i Anledning af W.s forskjellige Festsange for Carl Johan omtalte ham som «Hofpensionisten», hvortil W. i Morgbl. s. A. No. 32, jfr. Den Const. No. 85 («Stumper af Sproggranskning»).

Digte til eller om ham, fraregnet mer eller mindre polemiske Henvendelser paa Vers, findes paa følgende Steder, anførte efter Tidsfølgen: N. M. Aalholm's Vignetter til norske Digtere (Arendal 1833), S. 23; C. F. Ridderstad's Tids- och krigsbilder (Sth. 1837); Morgbl. 1840, No. 359 af C. O. Bergmark; Lillehammers Tilskuer 1841, No. 32 (optrykt i Sylvester Sivertson's Udvalgte Digte, S. 56—59); Gutzkow's Der Telegraph (Hamburg) 1842, No. 57 af Dr. Steinheim (aftrykt i Chr.sandspst. s. A. No. 65); Nordlyset 1843, No. 73 [af S. Sivertson]; Morgbl. 1844, No. 273 af N. Dahl; Nordlyset 1844, No. 91 [af S. Sivertson]; Morgbl. 1844, No. 336; Nordlyset 1845, No. 1 af «En Yngling»; s. Bl. 1845, No. 15 af Bernh. Kokk; Östgötha-Korrespondenten 1845 af Rdd. [ɔ: C. F. Ridderstad] (optrykt i Nordlyset s. A. No. 21 og i R.s Samlade dikter II. 343—47); Portræter af mærkelige Nordmænd I. 174—76 af Chr. Monsen (optrykt i Chr. Monsens Samlede Digte, S. 148—51); Morgbl. 1845, No. 80; Chra. Intelligentssedler 1845, No. 93 af Augustinus Sellevold (jfr. Dagbl. 1893, No. 53). I Anledning af hans Død fremkom følgende Digte: Morgbl. 1845, No. 201; s. Bl. No. 212 af C. N. Schwach (efter et Koncept; i den rettede Form meddelt i Nordlyset s. A. No. 63); s. Bl. No. 327 af P. J. Stub; Minde ved Henrik Wergelands Grav, S. 4—5 af S. Sivertson (optrykt i Sylv. Sivertson's Udvalgte Digte, S. 101—2); S. 17; S. 18 af Bernh. Kokk; S. 19—20 af O. L. Boye; Nordlyset 1845, No. 58 af Chr. Monsen (optrykt i Chr. Monsens Samlede Digte, S. 151—53); Drammens Adresse s. A. (af S. Sivertson?), optrykt i Stavgr. Amtstid. s. A. No. 61; Berg. Stiftstid. s. A. No. 63 af J. F. Willgohs; s. Bl. No. 82 af Ole Bakke (optrykt i O. M. Bakke's Sange og Leilighedsdigte, Bergen 1886, S. 7—9); Bratsberg-Amts Correspondent s. A. No. 58 *af Pavels Hjelm*; Gæa 1846, S. 286—87 af P. L. Møller. Af senere Mindedigte kan

anføres: Morgbl. 1846, No. 18 (Et Suk fra Armodens Hytte) af E. S.; «Vid skalden Henrik Wergelands minneshögtid i Stockholm den 22 october 1847, af Arv. Aug. Afzelius» (Sth. 4. 3 Bl.); Norsk Anthologie udg. af H. J. Thue (Kbh. 1847), S. 201—3 af M. J. Monrad; «Sange afsungne ved det af Jøderne opreiste den 17de Juni 1849 afslørede Monument for H. W.» (Kra. 8. 4 Bl., et Digt af J. Th. Rørdam og to Digte af C. Müller); Morgbl. 1849, No. 168 af P. Andresen; Tromsø-Tidende 1849, No. 53 af J. K. Christie; Ole Vig's Norske Bondeblomster (Kr.sund 1851), S. 186—94; Drammens Tidende 1851, No. 115 af Carl Mørch; Aftbl. 1856, No. 166 af Olof Eneroth; Erik L. Petersen's Digte (Chra. 1862), S. 35—36; Aftbl. 1863, No. 107 (Sang ved Modtagelsen af Wergelands og Welhavens Buster i Studentersamfundet) af Henr. Ibsen; Dagbl. 1870, No. 112 af K. A. Claussen; s. Bl. 1872, No. 124 [af Aasta Hansteen]; Hedemarkens Amtstid. 1872, No. 82 af N. S.; Fraa By og Bygd, 4. Aarg. (1873), S. 244—45 af Sigurd Blekastad; Glommendalens Tid. 1873, No. 11 af N. J. Sørensen; Gjengangeren (Horten) 1873, No. 59 af O. Thommessen; Dagbl. 1873, No. 195 (Opmaning ved Subskriptions-Indbydelsen til Wergelands-Støtten) af K. R.[anders], ogs. trykt i Bergpst. s. A. No. 201; Verd. Gang 1873, No. 83 af Kn. Pedersen; Opland. Avis 1874, No. 92 af N. J. Sørensen; Aftpst. 1876, No. 113 af Rungolf [ɔ: Chr. Olsen]; Aftbl. 1876, No. 114 af A. G.[arborg]; Ny illustr. Tid. 1877, S. 314 (Paa Maleriudstillingen for Wergelands-Monumentet) af Knud Claussen; Verd. Gang. 1880, No. 56 Till. (Syttende Maj Manden); Aalesunds Blad 1881, No. 31 (Ved Efterretningen om Afstemningen i Wergelandmonument-Indbydernes Møde den 28de Marts); «Henrik Wergelands Vise ianledning Afsløringsdagen 17de Mai 1881» (anonym Gadevise om, hvorledes W. gav Søndagsstegen til en Tigger); «Wergelands-Visen. 17de Maj 1881» (4. 2 Bl., underskr. Th. L.[øvstad]); Dagbl. 1881, No. 123 af M.; s. Bl. No. 125 af Kristofer Janson; s. Bl. No. 126 af I.[rgens] H.[ansen]; s. No. af Jonas Lie (Kantate ved Afsløringen af H. W.s Statue, ogsaa trykt i Aftpst. s. A. No. 112 A og optrykt i Jonas Lie's Samlede Værker X. 82—84); Aftpst. s. A. No. 111 A af (—d—); Morgbl. s. A. No. 135 (Prolog ved Chra. Theaters Forestilling 17 Maj) af M. J. Monrad; Fedraheimen s. A. No. 19 af John Lie; Fædrelandet s. A. No. 37 af A—t; Aftbl. s. A. No. 111 af A—t; s. Bl. No. 112 af h.; s. No. af J. Th. R.[ørdam]; Berg. Tid. s. A. No. 112 af Olav Lofthus (optrykt i Olav Lofthus's Sange og Digte, S. 56—58); dansk Morgbl. s. A. af Holger Drachmann (optrykt i Dagbl. s. A. No. 136, jfr. Aftbl. s. A. No. 120); «Henrik Wergeland. 17 Maj 1881. Drapa af C. F. Ridderstad» (Linköping 1881. 8. 21 S.); Demokraten 1884, No. 60 af «En norsk Nordmand»; Nils Collett Vogt's Digte (Kbh. 1887), S. 52—53 (17. Mai 1881); Framgang 1887, No. 46 af Halfdan Marius; Norsk Sømandsbl. 1891, S. 221—22 af H. B. [Klæboe]; Kringsjaa VI. (1895), S. 1—3 af Per Sivle (optrykt i Per Sivle's Skaldemaal, Bergen 1896, S. 12—14); sst. S. 33—35 af Kristofer Janson; Nordahl Rolfsen's Norge II. (1895) af Jonas Lie; Verd. Gang 1896, No. 93 af Kristofer Janson; s. Bl. 1896, No. 162 af Nils Collett Vogt; Leilighedsdigte af H. H. [ɔ: Hagb. Henriksen] (Kra. 1897), S. 156—57; Nylænde XII. (1898), S. 145 af Andreas Jynge; Den 17de Mai 1900, No. 112 af Anders Hovden (optrykt i Hovden's Ein Bautastein, Kra. 1903, S. 13—16); Skolebladet 1901, S. 560 af Henr. Eger (Wergelands-pavillonen).

Følgende Portræter kjendes i Reproduktion: 1) Barneportræt, Akvarel af Faderen N. Wergeland, gjengivet i J. E. Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 49; 2) Lithografi, tegnet af L. Losting, averteret tilsalgs i Berg. Adr. 10 Febr. 1838; 3) Lithografi i Heimdal, en Nytaarsgave for 1839, udg. af J. R. Krogness (Decbr. 1838); 4) Tegning af J. Møller 1839, lith. af Fehr. averteret tilsalgs i Chra. Intell. 12 Febr. 1839 (Strunk's Saml. til en beskr. Catalog over Portraiter, No. 3201 a); derefter gjengivet i Norsk Folkebibliothek V. (1881), S. 2, Ny illustr. Tid. 1881, Henrik Wergelands Numer, S. 4, i Norsk Familjebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 20, i Hjemmet 1881, S. 36 og 1876, S. 330, i Børnebibliotheket 1887, S. 161, i Træk af H. W.s Liv, Kra. 1890, S. 1, i Kringsjaa VI. 21, i Vaarsol 1896, S. 256, i Henrik Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. 258, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 97; omtegnet af Fosterud efter Sammenligning med senere Daguerreotypier, jfr. Morgbl. 1881, No. 128 B, og i denne Form gjengivet i Træsnit i Skill.-Mag. 1881, S. 305 og i Budstikken 1881, No. 57; 5) Maleri af O. P. H. Balling, gjengivet i dennes Erindringer fra et langt Liv, S. 9; 6) Maleri af N. Wergeland fra 1840, gjengivet i Skill.-Mag. 1890, S. 805; 7) Lithografi fra Em. Bærentzen & Co. i Kbhvn. (Strunk No. 3204), i W.s Saml. Skrifter I. og i Album af nyere norske Digtere (Chra. 1859), S. 103, derefter (forstørret) i Tønsberg's Berømte Nordmænd, No. 12; senere gjengivet i Almuevennen 1881, S. 145, i Sysvorti VI. 40, i Avisen 1895, No. 28, paa Omslaget til Kringsjaa VI. H. 1, i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 167, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 122, i G. Gran's Nordmænd i det 19. aarh. I. 233; 8) Lithografi fra Em. Bærentzen & Co. i Kbhvn. (Strunk No. 3203), væsentlig ensartet med foregaaende, i Portræter af mærkelige Nordmænd I. 141, senere gjengivet i Almuevennen VIII. 17 og 1890. Følgeblad No. 35, i Norsk Folkekalender 1859, S. 79, i P. Hansen's Nordiske Digtere, 2. Udg., S. 206; 9) Lithografi fra Em. Bærentzen & Co. i Kbhvn. (Strunk No. 3201 b og 3202), Portræt af W. i Bureauchefsuniform, udg. af Guldberg og Dzwonkowski i Kria., medfulgte ogsaa W.s Udvalgte lyriske Digte, Chra. 1846; senere gjengivet i Kringsjaa VI. 4, i Norskt barneblad 1895, S. 97, i Verd. Gang. 1896, No. 116, i Skrifter i Udvalg VII. (1897), S. 7, i Vaarsol 1898, S. 44; 10) Daguerrotypi af O. F. Knudsen 1842 (Strunk No. 3207), lith. hos I. W. Tegner & Kittendorff i Kbhvn. (besorget udgivet i 1850-Aarene af Camilla Collett, som fandt dette at være det eneste helt tilfredsstillende af W.s Portræter); senere gjengivet i Norsk lyrik i udv. ved K. A. Winter-Hjelm, 3. udg. (1879), S. 130, i Norsk Folkebibliothek I. (1879) og V. 37, i Ny ill. Tid. 1881, Wergelands Numer, S. 5, i Norsk Familiebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 20, i Hjemmet 1881, S. 37 og 1886, S. 330, i Erna Juel Hansen's Da de var unge, S. 84, i Nordahl Rolfsen's Norske Digtere, S. 210 og 2. Udg., S. 219, i Skavlan's Henrik Wergeland, S. IV, i Nor I. (1893—94), S. 105, i Bogvennen 1895, S. 86, i Folkebl. 1895, S. 103, i N. Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 183, i Joletre 1890, S. 29, i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. I'. 225, i Just Bing's Norsk litt.-hist., S. 83, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 257, i Kr. Prestgard's Norske Kvad, S. 78; en Gjengivelse i Træsnit medfulgte som Tillæg Landsbl. 1895, No. 164; samme Portræt i omvendt Gjengivelse findes i For By og Bygd III. 77, i Norge i det 19. Aarh. I. 291, i V. Vislie's Boksoga, 2. udg., S. 87, i Austlid's Lesebok for folkeskulen III. 277; 11) Tegning af A. Giere 1845, lith. hos Prahl i Bergen (Strunk No. 3205) og udgivet med følgende Vers: »Det er saa tungt at bære sit skjønne *Haab til Graven* hen, saa bittre Smertens Taarer ere ved Tabet af en ædel Ven. Nu

savnes af det norske Folk dets Sanger og dets Friheds Tolk»; 12) Lithografi fra Em. Bærentzen & Co. i Kbhvn. (Strunk No. 3206), væsentlig ensartet med foregaaende, medfulgte W.s «Den engelske Lods», 2. Opl., Maj 1845; udgivet i Heliotypi fra «Private Opmaaling» i Kria. 1884, jfr. Dagbl. 1884, No. 442 og Lister 1885, No. 68 af J. M. O.[smundsen]; derefter gjengivet i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 250 og i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 327; 13) Maleri af L. T. W. Bratz fra Maj 1845, udgivet af Huseby & Co. 1885 i Lystryk fra Römmler und Jonas i Dresden, jfr. Dagbl. 1886, No. 46; derefter gjengivet i Verd. Gang 1886, No. 116, i Juleblus II. (1869), i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 251, i Bing's Norsk litt.-hist., S. 107, i Kr. Prestgard's Norske Kvad, S. 101; 14) Tegning af A. Tidemand fra 1845, gjengivet i Skill.-Mag. 1888, S. 509; 15) Maleri af Lehmann, gjengivet i D. F. Knudsen's Udv. af norsk litt. for gymn., H. A. Wergeland, Bl. 2; 16) Tegning af E.[ivind] N.[ielsen] i W.s Vinterblommer i Barnekammeret, 2. Udg., S. II og i Norskt barneblad 1895, S. 120—21 (W. i Trykkeriet); 17) Tegning af Aug. Berg i W.s Sange og viser ved L. Gislesen (1898); 18) W. sees ogsaa paa et Maleri af Kristiania Marked 1843 af Bratz, gjengivet i A. Collett's Gamle Christiania-Billeder, S. 136 og i Bing's Norsk litt.-hist., S. 103. — Angaaende Originalmalerier af W. se C. J. Anker og Huitfeldt-Kaas: Katalog over malede Portræter i Norge, S. 148.

Om plastiske Fremstillinger af ham kan gives følgende Oplysninger. En *Buste* af ham blev 17 Maj 1845 i «Morgenbladet» averteret tilsalgs i Gipsafstøbninger af en ung norsk Billedhugger Hans Hansen (f. 1821, † 1858, jfr. Aftbl. 1858, No. 302). Denne Buste blev brugt til Model for den Jernbuste, som anbragtes i *Gravmonumentet* nogle Aar senere (jfr. Morgbl. 1895, No. 382 og Aftpst. s. A. No. 424). Det var Jøder i Stockholm, som udstedte Indbydelse til at rejse dette Monument, og de fandt Tilslutning hos Jøder i Göteborg, Norrköping og Kjøbenhavn; det blev støbt af bronceret Jern efter Tegning af Chiewitz og Model af Salmson. Da Jøderne endnu ikke havde faaet Adgang til Norge, blev Monumentet afsløret ved en Fest i Stockholm 22 Oktbr. 1847 med Taler af Magister L. Lipmanson, Provst A. A. Afzelius og Statsminister Due samt Digt af Afzelius (jfr. Morgbl. 1847, No. 303; Nordlyset s. A. No. 91). Monumentet blev derefter sendt til Kristiania; men det drog ud med dets højtidelige Opsætning, dels fordi W.s Lig skulde flyttes til en ny Grav, dels fordi ingen offentlig Myndighed havde i Opdrag at tage sig af Sagen (jfr. Morgbl. 1848, No. 217, 293 og 295). Endelig satte Studentersamfundet sig i Spidsen for Højtideligheden, og denne fandt Sted 17 Juni 1849 med Taler af Joh. Friis og Lipmanson (han og to andre svenske Jøder havde faaet Tilladelse til at være tilstede) og Sange af C. Müller, jfr. den særskilt udgivne Beretning (Kra. 1849. 8. 16 S., med Lithografi af Monumentet), den særskilt udgivne Tale af Lipmanson i Oversættelse (Kra. 1849. 8. 4 S.) og det fuldstændige Referat i Chra.-Pst. 1849, No. 343, hvor ogsaa Referat fra den efterfølgende Fest for Jøderne samt som Tillæg Lithografi af Monumentet, jfr. ogsaa Morgbl. 1849, No. 169 og 172, Almuevennen s. A. Sp. 213—15. Se om Gravmonumentet videre Illustr. Nyhedsbl. 1857, S. 164; Aftbl. 1864, No. 231, 234 og 237; Verd. Gang 1868, S. 161—63; Dagbl. 1896, No. 130. Afbildninger findes i Verd. Gang 1868, S. 161, i Ny ill. Tid., H. Wergelands Numer, S. 12, i Folkebladet 1895, S. 195, i H. Jæger's Illustr. norsk lit.-hist. II. 236, i J. E. Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 191. — Damer i Kristiania indbød i 1861 til Subskription for at anskaffe Buster af Welhaven og Wergeland til Studentersamfundet

Trykt 12 Decbr. 1906.

(Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 204). Begge Buster blev modellerede af Julius Middelthun, og Modellerne er nu opstillede i Universitetsbibliothekets Læsesal (jfr. Morgbl. 1895, No. 389): den oprindelige Model til Wergelandsbusten blev senere omarbejdet af Billedhuggeren (jfr. A. S. [inding]-L. [arsen]: Julius Middelthun. S. 17—18) og derefter hugget i Marmor af B. Bergslien (Dagbl. 1863. No. 69). Begge Buster blev overleverede Studentersamfundet ved en Fest den 9 Maj 1863 med Tale af M. J. Monrad og Digt af Henrik Ibsen (Morgbl. 1863. No. 129 og Dagbl. s. A. No. 81). Wergelands Buste findes afbildet bl. a. St. i Skill.-Mag. 1863. S. 353 (efter den første Model), jfr. S. 354: i Norsk Familjeblad IV. 53, Folkebl. 1881. No. 22. Hjemmet 1886. S. 329. — Allerede 23 Januar 1847 havde Studentersamfundet besluttet efter Forslag af Sylvester Sivertson at indbyde til en Nationalsubskription for at rejse et *Monument* over Wergeland (se Lillehammers Tilskuer 1847. No. 13), og det lagde Sagen i Hænderne paa en Komite bestaaende af M. J. Monrad, H. Ø. Blom, Hartvig Nissen, Johan Friis og Eilert Sundt. Denne Komite udstedte under 23 Febr. 1847 en Indbydelse til Subskription (trykt i Morgbl. 1847. No. 58 og Den Norske Rigstid. s. A. No. 25). Men Sagen mødte Modstand i Den Constitutionelle, som i en længere Artikel i 1847, No. 64 betegnede den som «et ubetimeligt Foretagende»; hertil knyttede sig en Polemik med Indlæg fra Komiteen i Den Const. s. A. No. 70. af H. Ø. Blom i Morgbl. No. 70 og 80 (optrykt i B.s «Lystspil og Polemiker». Chra. 1864. S. 197—250), af Red. i Den Norske Rigstid. No. 28 og 32, i Den Const. No. 70 og 75. i Nordlyset s. A. No. 23. Et Stridsskrift i denne Sag er ogsaa F. W. [Schive's] versificerede Piece «Wergeland som Digter» fra Decbr. 1847. Indsamlingen gik meget trægt (se Komiteens Redegjørelse i Morgbl. 1847, No. 305, hvortil Den N. Rigstid. s. A. No. 255, jfr. M. J. Monrad i No. 262); ialt indkom ikke mere end henved 500 Spd. (M. J. Monrad i Morgbl. 1873, No. 82 A), og de blev for det første anvendte som rentefrit Laan til Udgivelsen af W.s «Samlede Skrifter» ved H. Lassen; efter Tilbagebetalingen blev de indsatte i Bank og havde i Begyndelsen af 1873 voxet til henved 1100 Spd. *(l. c.)*. Den 17 Maj 1864 gav Ole Bull en Koncert i Kristiania til Indtægt for Monumentet, hvorved der indkom yderligere mellem 100 og 200 Spd. Da Komiteen imidlertid intet videre foretog, blev Sagen bragt frem i Aviserne (Morgbl. 1871, No. 358 og Aftpst. 1872, No. 54), og i Januar 1873 rettede en Række Mænd fra Literaturens og Kunstens Verden, væsentlig tilhørende den saakaldte Mandagsforening, en Opfordring til Storthingets Medlemmer om at sætte sig i Spidsen for en ny Nationalsubskription til Mindesmærket; en Indbydelse hertil udstedtes under 6 Juni 1873 af 64 Thingmænd (trykt bl. a. i Aftbl. 1873, No. 189, jfr. No. 196 efter C. F. Ridderstad). Om Indsamlingens Gang jfr. Verd. Gang 1874, No. 31 og Dagbl. 1875, No. 33 af *F.*; en Arbejdskomite dannedes 25 Septbr. 1875, og en Maleriudlodning til Indtægt for Monumentet blev afholdt i 1877. Om Monumentets Plads fremkom Indlæg i Aftbl. 1877, No. 138 og Aftpst. s. A. No. 158; Bemærkninger om selve Sagen fremsattes i Aftpst. 1877. No. 195 (af Bredo Morgenstierne), hvortil No. 198 af X. Den nedsatte Monumentkomite overdrog Udførelsen til Billedhugger Brynjulf Bergslien, og dennes Udkast til en Wergelandsstatue udstilledes i Kristiania i Novbr. 1877; om dette Udkast udspandt der sig en Polemik, indledet af en Inds. [N. A. Nicolaysen] i Morgbl. 1877, No. 321 A, hvortil en anden Inds. i No. 325 A og L. Dietrichson i No. 335 A, 336 A og 337 A, *jfr. Stephan* Sinding i No. 339 A, Svar [af N. A. Nicolaysen] i No. 345 A og af H.

Lassen i No. 348 A, jfr. hertil en Inds. i No. 351 A, Tilsvar af L. Dietrichson i No. 350 A og 1878, No. 4 A, Indlæg fra En blandt «Skrigerne» i 1878, No. 11 A, Bemærkninger af «En bildende Kunstner» og af H. Lassen i No. 18 A samt af L. Dietrichson i No. 19 A; af Udtalelser i andre Blade kan nævnes Dagbl. 1877, No. 299 A og Aftbl. 1878, No. 15 af *V*—. Om Sagens senere Fremgang jfr. Morgbl. 1880, No. 144 A, 321 A og 348 A. Det besluttedes at afsløre den færdige Statue paa Ejdsvolds Plads i Kristiania 17 Maj 1881, og i Møde den 28 Marts s. A. vedtog Indbyderne med 14 mod 4 Stemmer at anmode Bjørnstjerne Bjørnson om at holde Festtalen ved denne Anledning. Beslutningen gav Stødet til en ny og meget voldsom Strid, denne Gang af politisk Natur, idet Morgenbladet i sit No. 88 A ledsagede Meddelelsen med den Erklæring, at Afsløringen vilde ved Valget af Bjørnson som Taler blive «en ensidig Partifest, hvori kun de vildeste Radikalere med Tryghed kunne deltage». og Indsendere begyndte øjeblikkelig at protestere mod, at Talen skulde holdes af «Republikaneren og Gudsfornegteren Bjørnson» istedenfor af «en almindeligt agtet Mand». Striden førtes med Heftighed i Pressen og paa Møder i April og Maj 1881; Oplysninger og Indlæg findes særlig i følgende Blade: Morgbl. No. 90 A, 91 A, 92 A, 94 B (af A. Johnsson), 96 A, 99 A, 101 A (af M. J. Monrad), 110 A, 113 A, 114 A, 114 B, 115 A (af Peter Petersen og B. Bergslien), 117 A, 118 A, 118 B (af M. J. Monrad), 120 A, 120 B (af K. Bergslien), 121 A, 121 B (af L. Samson) og 125 A; Aftbl. No. 77, 84, 87, 99, 103, 105 (af P. O. Schjøtt og af Red.), 106 [af B. Morgenstierne], 107 (af P. O. Schjøtt og af Red.) og 109; Aftpst. No. 78 A, 95 A (bl. A. af C.[amilla] C.[ollett]), 96 A (af A. J. Krogh), 100 A, 101 A, 102 A, 103 A, 105 A, 107 A og 109 A; Budstikken No. 38, 39, 40, 43, 49, 52, 53 og 56; Fædrelandet No. 26 og 36; Almuevennen Sp. 133—34; Dagbl. No. 83, 87, 88, 92 (af Jonas Lie), 95 og 96, 98, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 117 (bl. A. af I.[rgens] H.[ansen]), 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 127 og 130 [af David Habel]; Verd. Gang No. 38, 43, 45, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57; Fedraheimen No. 13, 14, 18 og 19. Afsløringen foregik paa den bestemte Dag med Taler af Bjørnson o. fl. og Sange af Jonas Lie og Kristofer Janson; ved denne Lejlighed indviedes «Bøndernes Fane», hvorom se Dagbl. No. 115, 122 og 127. Om Afsløringsfestlighederne kan henvises til Dagbl. No. 126, 127 og 128; Verd. Gang. No. 58 og 59; Aftpst. No. 113 A; Aftbl. No. 113; Morgbl. No. 135; dansk Morgbl. af S. Schandorph, jfr. Aftbl. No. 120. En samlet Fremstilling af Striden og Festen er givet i Verd. Gang 1906, No. 141 [af Erik Vullum]; jfr. Anders Hovden: Gate og grend (Kra. 1905), S. 117—19. Om selve Statuen findes Udtalelser i Aftpst. 1881, No. 111 A af Jonas Rasch, i Morgbl. No. 125 A, i Dagbl. No. 143 af Harald Wergeland, i Bergpst. No. 112; den er afbildet i Ny ill. Tid. 1881, H. Wergelands Numer, S. 1, i Norsk Familjebl. IV. 49 og 53, i Folkebl. 1881, No. 20, i Skill.-Mag. s. A. S. 313, i Budstikken s. A. No. 57, i Almuevennen s. A. S. 153, i Hjemmet 1886, S. 337, i Udvalg af norske Digtere og Forf. ved H. G. [Heggtveit] (Kra. 1888), i Kringsjaa VI. 33, i Folkebl. 1895, S. 196, i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 265, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 336. — Om tre *Wergelands-Medaljer* med hans Portræt, som blev bragte i Handelen til 17 Maj 1881, se Aftpst. 1881, No. 102 A og 110 A, Dagbl. No. 120. En Medalje med hans Portræt blev atter slaaet til 17 Maj 1902. — I denne Forbindelse kan ogsaa nævnes, at en *Bautasten* for ham blev afsløret i Ejdsvold med Tale af O. Arvesen 17 Maj 1876, jfr. Verd. Gang 1876, No. 71 og Dagbl. s. A. No. 117. — Paa det Hus i Kristianssand, som hans Fader

havde ejet, og hvor han antoges født, Dronningens Gade No. 19—21, blev der efter Kommunestyrelsens Beslutning i 1885 opsat en Mindetavle (Fædrelandsvennen 1885, No. 61; Chr.sands Stiftsavis s. A. No. 150), og da dette Hus ved Byens Brand i Juli 1892 var tilintetgjort, og Tomten blev ubebygget, kom den Tanke op i Stedet at rejse et *Monument* for Digteren; forberedende Møder blev holdt i Januar 1894 (Chr.sands Tid. 1894, No. 22), og under 16 Febr. s. A. blev offentlig Subskriptionsindbydelse udstedt (s. Bl. No. 77). Nogen Bestemmelse om Monumentets Rejsning er endnu ikke tagen. — En *Kolossalbuste* skal i sin Tid være modelleret af Billedhugger Stephan Sinding (Morgbl. 1895, No. 382). — «Det norske Selskab i Amerika» har i 1906 besluttet at faa rejst et *Mindesmærke* af ham i en af de nordvestlige af de Forenede Stater (Skandinaven 1906, No. 41 A).

Af Wergelandske Billeder kan forøvrigt nævnes: *Portræt af Fru Amalie Wergeland* i Norsk Familjebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 20, i Hjemmet 1886, S. 330, i Børnebibliotheket 1887, S. 165, i Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 195, i J. E. Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 157. — *Fødehuset i Kristianssand* er afbildet i Norsk Familjebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 22, i Hjemmet 1886, S. 328, i Børnebibl. 1887, S. 163. — *Ejdsvolds Prestegaard* (afbrændt 1877) er afbildet i Norsk Familjebl. IV. 53, i Skill.-Mag. 1881, S. 312, i Folkebl. 1881, No. 22, i Budstikken 1881, No. 57, i Hjemmet 1886, S. 328, i Børnebibl. 1887, S. 163. — *Havepavillonen i Damstrædet No. 1* er afbildet i Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 211, i H. Jæger's Illustr. norsk lit.-hist. II. 207, i J. E. Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 153, i Dagbl. 1901, No. 250, i Skolebl. 1901, S. 560. — *Grotten* er afbildet i Skill.-Mag. 1858, S. 169 og 1881, S. 308, i Norsk Folkebibl. I. (1879), S. 3, i Ny ill. Tid. 1881, H. Wergelands Numer, S. 11 og 13, i Norsk Familjebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 22 og 23 samt 1895, S. 194, i Budstikken 1881, No. 57, i N. Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 215, i Kringsjaa VI. 18, i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 232, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 165. — *Hjerterum* er afbildet i Ny ill. Tid. 1881, H. Wergelands Numer, S. 13, i Norsk Familjebl. IV. 53, i Folkebl. 1881, No. 22 og 1895, S. 194, i Hjemmet 1886, S. 329, i Børnebibl. 1887, S. 165, i Nor I. (1893—94), S. 17, i Eidsvold 1895, No. 81, i Kringsjaa VI. 1, i Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 247, i Sars's Norges polit. Hist. 1815—1885, S. 337.

Henrik Wergelands Samlede Skrifter. Efter det norske Studentersamfunds Foranstaltning udgivne af Hartvig Lassen. B. I—IX. Chra. 1852—1857. 8. Første Bind. [Mindre Digte 1826—1837]. [1851—]1852. 1 Portr., VI S., 3 Bl., 434 S. (Heri S. 390—91 det for vistnok utrykte Digt: Ved Provst Finckenhagens Grav). — Andet Bind. [Mindre Digte 1838—1845, samt Tillæg af originale og oversatte Digte 1826—1845]. 1852, 4 Bl., 366 S., 84 S., 1 Bl. (Heri er optaget følgende forhen utrykte Digte: S. 153: Oktobervers; s. S.: Kysset; S. 278—80: Archiv-Vise; S. 284—85: Til Sognepræst Hesselberg, paa hans Hustrus Begravelsesdag; S. 311—14: Min Moder; S. 314—17: Auktion over Grotten; S. 325: Til en blind Dame; S. 326: Efter et Damebesøg; S. 328: «Man dræber Wergeland i Bladet atter»; — Tillæg, S. 29: Læses af Mathea H.[eltberg], naar hun er 17 Aar; S. 43—44: Ved Kand. jur. Just Hansens Grav; S. 69—70: Sang paa en Julemaskerade; S. 71—75: *Nissen i «Dramatiken»*; S. 75—76: Med en Femtidalerseddel; S. 76: Til A. S.; S. 77

—78: Sang af «Etterspil til Fjeldeventyret»; S. 83: Indskrift over en Brønd). — Tredie Bind. [Større Digte]. 1853. 4 Bl., 551 S. — Fjerde Bind. [Dramatiske Digte]. 1854. 4 Bl., 469 S., 1 Bl. — Femte Bind. [Mennesket]. 1854. IX S., 2 Bl., 540 S. — Sjette Bind. [Farcer]. 1855. IV S., 2 Bl., 608 S. — Syvende Bind. [Prosaiske Skrifter I.] 1853. VIII S., 3 Bl., 562 S. — Ottende Bind. [Prosaiske Skrifter II.] 1857. 3 Bl., 634 S. — Niende Bind. [Norges Konstitutions Historie. Tillæg: Fortegnelse over W.s Skrifter]. 1857. 3 Bl., 485 S., 1 Bl. [Trykfejl i alle Bind]. (Subskriptionsindbydelse paa denne samlede Udgave blev under 23 Juni 1851 udstedt af Studentersamfundets Komité, H. Lassen, A. M. Glükstad og O. Richter, samt af Forlæggeren Chr. Tønsberg, jfr. Krydseren 1851, No. 115 og 116, Chra.-Pst. No. 1019. 1ste og 2det Hefte udkom som Dobbelthefte 15 Oktbr. 1851, jfr. Chra.-Pst. No. 1110. Udgavens Plan blev under Udgivelsen noget ændret, idet det Bind, som endelig blev kaldt 7. Bind, oprindelig var udsendt som 3. Bind, hvorved de endelige Bind 3—6 i Hefte-Udgivelsen bar et højere Numer, jfr. Norsk Bogfortegnelse 1848—1865, S. 272. Ved Udgavens Afslutning blev hvert Bind forsynet med særskilt Titelblad med Aarstallet 1857, jfr. Ill. Nyhedsbl. 1857, S. 164. I Anledning af «Børnesange» i B. 2 se Et Par Ord til Udgiveren [af M. Sundt] i Morgbl. 1852, No. 123, hvortil H. Lassen i No. 127. Anmeldelser fremkom ellers i Aftonbl. 1852, jfr. Krydseren s. A. No. 164; i Morgbl. 1857, No. 152 (Om H. W. og Udgaven af hans samlede Skrifter) af N. M.[ejdell], jfr. Ogsaa et Par Ord om H. W. i Chra.-Pst. s. A. No. 190, hvortil N. M. i Morgbl. No. 211 med Endnu et Par Ord i Chra.-Pst. No. 218).

Udvalgte Skrifter. Udgivne af H. Lassen. Chra. 1859. 8. 1 Portr., 3 Bl., 484 S. (Anm. i Morgbl. 1859, No. 296; i Chra.-Pst. s. A. No. 326). — Anden forøgede Udgave. Kbh. 1871. 8. 4 Bl., 565 S., 1 Bl. — Tredie Udgave. Kbh. [trykt i Chra.] 1876. 8. 4 Bl., 565 S., 1 Bl. (Anm. i Aftbl. 1876, No. 15; af S—k. i Norsk Skoletid. s. A. S. 86—87). — Folkeudgave af H. W.'s Udv. Skr. Udgiven af H. L. Fjerde Oplag. Kbh. 1894. 8. 5 Bl., 565 S.

Digterværker og prosaiske Skrifter. Udgivne af H. Lassen. D. I—VI. Kbh. 1882—1884. 8. Første Deel. [Mindre Digte]. [1881—]1882. 4 Bl., 481 S. — Anden Deel. [Større Digte]. 1882. 3 Bl., 568 S., 1 Bl. — Tredie Deel. [Mennesket.] 1882[—1883]. 2 Bl., 516 S., 8 Bl. — Fjerde Deel. [Farcer]. 1883. 2 Bl., 485 S., 1 Bl. — Femte Deel. [Prosaiske Skrifter I.] 1884. 1 Bl., 462 S., 1 Bl. — Sjette Deel. [Prosaiske Skrifter II.] 1884. 2 Bl., 444 S., 1 Bl., XXXVIII S. [Fortegnelse over W.s Skrifter]. (D. 1 blev anm. i Dagbl. 1881, No. 258, jfr. No. 155).

Et lidet Udvalg af Henrik Wergelands Skrifter. [Ved Margrete Bullum]. Kra. 1884. 8. 16 S. (Kun Omslagstitelblad).

Henrik Wergelands Skrifter i Udvalg. B. I—VII. Kra. 1896—1897. 8. Første Bind: Prosaiske Skrifter. Med indledende Karakteristik af Carl Nærup. 1896. 384 S. 2det Oplag. 15de til 20de Tusen. [Med Titel: Folkeskrifter og Afhandlinger]. 1897. 384 S. — 2det Bind: Fortællinger, Stridsskrifter og Taler. Med Indledning af Carl Nærup. 1897. 399 S., 1 S. — Tredie Bind: Farcer. Med Indledning af Carl Nærup. 1896 [ɔ: 1897]. 478 S., 1 Bl. — Fjerde Bind: Lyriske Digte. Udgivne med Indledning af Carl Nærup. 1897. VIII S., 432 S.

— Femte Bind: Dramatiske Digte. Med Indledning af Carl Nærup. 1896 [ɔ: 1897]. 403 S., 1 S. — Sjette Bind: Norges Konstitutions Historie. Med Portræter. Udgiven med Indledning af Prof. Dr. J. E. Sars. 1897. 542 S. — Syvende Bind: Den engelske Lods, Hasselnødder og Breve. Med Indledninger af Carl Nærup. 1897. 438 S., 1 Bl. (Jfr. om denne «Folkeudgave» Norsk skoletid. 1896, S. 654—55; s. Bl. 1897, S. 756—57 af S. K. S., hvortil Oplysninger af Olaf Huseby S. 793; anm. af E. P.[aulsen] i Vaarsol 1898, S. 43—45; se ogsaa Dagbl. 1904, No. 185 af A. Krogvig).

Henrik Wergelands Skrifter i Udvalg. [3 Bind]. Kra. 1897—1898. 8. *[I.]* Folkeskrifter og Blandede Skrifter. Med Indledning af Carl Nærup. 1897. 752 S. — *[II.]* Farcer og Dramatiske Digte. Med Indledninger af Carl Nærup. 1898. 844 S., 1 Bl. — *[III.]* [Norges Konstitutionshistorie med Indledning af Professor Dr. J. E. Sars,] Lyriske Digte, Hasselnødder og Breve. Med Indledninger af Carl Nærup. 1898. 480 S., 660 S. (Denne «Nationaludgave» udkom i noget større Format end «Folkeudgaven» og indeholdt omkring 400 Sider mindre Stof, jfr. Norsk skoletid. 1897, S. 793 af Olaf Huseby).

Udvalg af norsk litteratur for gymnasiet ved D. F. Knudsen. Henrik Arnold Wergeland. Kra. 1906. 8. 2 Bl., 102 S. (Anm. af H. Eitrem i Den høiere skole 1906, S. 148—52).

Cantate afsjungen i Det Norske Studentersamfund den 27de November 1826. Ordene af Hr. Studios. theol. Wergeland. Musikken af Hr. Kammermusicus [C. F.] Lemming. Chra. u. A. 4. 2 Bl.

„Ah!" Farce af Siful-Sifadda. Chra. [21 Decbr.] 1827. 8. 1 Bl., 67 S., 1 Bl.

Om sin Farcedigtning i Almindelighed har Wergeland udtalt sig i et polemisk Stykke i Morgbl. 1829, No. 300, i Chra. Intell. 1839, No. 260 og i Hasselnødder 49 (Saml. Skrifter VIII. 633—34). Om den godgjørende Hensigt med Udgivelsen af de to første Farcer se Breve, S. 57—58 og Skill.-Mag. 1882, S. 422 (jfr. ovfr. S. 407—8). Om Foranledningen til Farcen «Ah!» har han fortalt i det Brev, hvormed han oversendte den til Fru Kammerraad Malthe (Breve, S. 47): «De havde vist ikke ventet, at jeg vilde gribe Satiren. Hvad denne angaaer, da har den aldeles ikke de personlige Hensyn, Somme ville sige; skjøndt jeg ikke vil nægte, at visse Folks umaadelige, fremstikkende Egennytte og Arrogance have givet Anledningen. Min første Idee hertil fik jeg hos en Ven en Aften, hvor vi lagde vore Hoveder i Blød for at fremsætte de latterligste Situationer, nogle voldsomme, egennyttige, hinanden og hele Verden truende Supplicanter kunde tænkes i. Jeg gik videre end de andre, og inden jeg vidste Noget deraf, havde jeg faaet en Farce fat i min Indbildning. Jeg anvendte nogle Timer, jeg ellers plejede at gjøre Besøg i, til at forme det lidt bedre: en Hob mere eller mindre Bekjendte subscriberede, og — see her hvad det blev!» Efterat ogsaa den følgende Farce var udkommen, skrev han i et Brev (Skill.-Mag. 1882, S. 422): «Tvende Satirer, Publicum har seet, ere af Folkemunde og onde Samvittigheder for største Deel applicerede paa Personer, jeg ikke havde tænkt, paa to Nær i den Første, jeg tegnede efter Naturen.» Jfr. Saml. Skrifter VI. 586. Et — noget ændret — Citat af Farcen «Ah!» har han givet i et Brev af 10 Decbr. 1827, Breve, S. 43. Et Oversendelses-*vers [til Ludvig* Malthe] er trykt i Breve, S. 46 og (fuldstændigere) i Folkebladet 1888.

S. 371. Den eneste Anmeldelse, som vides fremkommen, stod trykt i H. A. Bjerregaard's Christianias Aftenblad 1828 I. No. 5 (19 Januar), undertegnet *H.*, og denne første offentlige Omtale af et Wergelandsk Værk aftrykkes her *in extenso:*

«Under ovenstaaende Titel er i Slutningen af forrige Aar en liden dramatisk-satirisk Digtning udkommen. Forfatteren angiver selv i Epilogen sin Tendents med samme, at han nemlig vilde

«en Svaghed male af, som I og jeg
har faaet i Arv, — Indbildskhed nemlig.»

Som Repræsentanter for denne Feil fremstaae tre Medbeilere til et ledigt Embede, af hvilke enhver igjen har det paa forskjellig Maade, men som alle ligne hinanden i at troe sig selv den Værdigste, og deri, at de samtlige grunde deres Fordringer paa Egenskaber, som kun Selvkjærlighedens Huulspeil bringer dem til at ansee for store Fuldkommenheder. Deres Kappen om at trænge hinanden bort fra Porten til deres Lykketempel, deres ivrige Higen efter at udvikle deres store Qvaliteter, deres smaalige Avind mod hinanden, det jammerlige Kryberie, hvorved de troe at lette sig Veien til Maalet, giver Anledning til en Række af pudseerlige Indfald, der heelt igjennem behagelig underholde Læseren. Smuk og poetisk er Drømmegeniussens Monolog [jfr. W.s Breve, S. 48], hvormed han træder frem paa Scenen, for siden med sine Fata-Morgana-Syner at gjække de slumrende Supplicanter og foregjøgle dem en Lykke, som dog snart efter deres Opvaagnen bortsvinder som Røg, da de til deres Forfærdelse opdage, at den Mand, om hvis Plads de rives, ikke, som de haabe, er død, men lyslevende, hvilket udpresser af deres forfærdede Barm den Interjection, der er Farcens Titel, ligesom dens Punctum Finale. — Det sees af det forestaaende, at Fabelen i Stykket er saare enkelt; men den er ogsaa kun Satirens Vehikel, den er kun den Bue, hvorfra Forfatteren udskyder sin Vittigheds Pile. Det er og fornemmelig fra denne Side, at Digtet vækker Interesse hos Læserne. Forfatteren er i Besiddelse af et rigt Forraad af Vittighed og en levende og munter Phantasie, der besidder en sjelden Rigdom af overraskende Billeder. At Forfatteren undertiden maaskee leger vel meget med disse, finder let Undskyldning hos en formodentlig ung Digter og i selve Værkets Beskaffenhed. — Epilogen er en mange Steder holbergsk refsende Satire. — Med Hensyn til Versificationen, da kan den Frihed, hvormed Forfatteren blander jambiske og trochaiske Vers med hinanden, neppe bifaldes; i det Mindste tilstaaer Rec. oprigtig, at denne Blanding skurrer i hans Øre.»

I Epilogen til «Ah!» angreb han en Mand, som han baade før og siden flere Gange laa i Fejde med, daværende Stud. jur. Christian Rasmus Hansson (se ovfr. II. 541—42). Denne har herom meddelt (i Morgbl. 1832, No. 52), at W. snart efter Fornyelsen af den afbrudte venskabelige Omgang «forstod at benytte sig af denne til at erholde udlaant et af mig i Manuskript forfattet, men ingenlunde til Offentliggjørelse bestemt eller værdigt Syngespil; hvorpaa han i en Epilog til Farcen «Ah!», som jeg hos ham havde læst i Manuscript, men uden at han engang havde sagt mig at ville tilføie nogen Epilog, — som sædvanlig, paa en forblommet Maade, ikke alene raillerede Stykkets vistnok saare betydelige Feil, men endog gjorde sig lystig over min Person.» H. aftrykker derefter et Undskyldningsbrev, som W. havde tilskrevet ham, hvorom Bemærkninger af W. i Morgbl. 1832, No. 62 Tillæg.

I Anledning af et Epigram undertegnet Ah! i Morgbl. 1829, No. 96 fremkom et nyt Epigram i s. Bl. No. 100 undertegnet Z, hvori det første Epigrams Forf. betegnedes som identisk med Forf. af Farcen «Ah!» W. benægtede dette i Morgbl. No. 108 og tilføjede, «at han deler Z's Ønske at «Ah», hans første Prøveklud, maa drive raskt ned af Lettestrømmen, eller, da denne gaaer saa døsigt, lad den vugge sig som en vissen Nælde paa Bredden», idet han ogsaa udtalte, «at Forfatteren af sine Farcer har lært at skrive bedre Jamber i sine Sørgespil»; jfr. om den hertil knyttede Fejde nedenfor.

Irreparabile tempus, Farce med Efterspil af Forfatteren til Farcen „Ah!" Chra. [11 April] 1828. 8. 88 S.

Se om denne Farce W.s Brev af 2 April 1828, hvormed han oversendte den til Fru Malthe, Breve, S. 55—56, og om en enkelt Scene sst. S. 59 (jfr. hertil Saml. Skrifter VIII. 535). En Scene af Farcen blev paa Forhaand trykt i Christianias Aftbl. 1828, No. 21 (15 Marts). En Indsender i Nyeste Skilderie af Christiania og Stockholm 1828, S. 15—16 (14 Juli), aftrykte som «Norsk Product» et Par Sider af W.s Farcer og stillede ved Siden deraf som «Svensk Product» en Oversættelse af [E. Tegnér's] Epilog ved Magisterpromotionen i Lund den 22 Juni 1820. W. svarede paa Vers i det flg. No., S. 22—24, hvortil den første Inds., som nu undertegnede sig *—s—*. S. 31—32, med følgende Note: «Siful-Sifaddas egentlige Navn: Herr Studiosus Theologiæ Henrich Wergeland, er vel de fleste bekjendt, da han Selv ei lægger Skjul paa det»; kort afsluttende Bemærkning af W. S. 48. Farcen blev derefter anm. af *D.* [ɔ: M. D. Gjessing] i s. Bl. 1828, S. 113—14 (13 Oktbr.), hvortil Erklæring fra W. om dens Tendens S. 142—44, jfr. 1829, S. 193—94 af M. Dahl Gjessing. Om Angreb paa Chr. R. Hansson i Epigrammerne ved Farcens Slutning jfr. Morgbl. 1832, No. 52.

Farcen, der oprindelig kostede 60 Skilling, blev den 4 April 1832 udsolgt for 4 Sk., den 5 April for 2 Sk. og den 6 April for 1 Sk.

Et Kvæde ved **Christian Krohgs** Grav af Henrik Wergeland. (Sælges tilbedste for Trondhjems Fattige.) Chra. [6 Decbr.] 1828. 8. 8 S. (Jfr. Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1828, S. 197—98).

Sinclars Død, et Sørgespil i tre Acter af Henrik Wergeland. Chra. [29 Decbr.] 1828. 8. 124 S. (Paa Titelbladet 2 Versstrofer).

Sommeren 1828 indbød han til Subskription paa «Luurblæsersken, et fædrenelandsk Sørgespil» (Breve, S. 72), hvori Sinclars Skjæbne skulde «opvækkende fremstilles». Subskriptionen bragte et meget godt Resultat (jfr. Breve, S. 76 og Skill.-Mag. 1877, S. 762). Han havde ønsket Stykket opført paa Kristiania Theater til Februarmarkedet 1829 eller i Mangel deraf noget af Slutningen deklameret (Skill.-Mag. 1877, S. 762); men deraf blev intet. 18 Maj 1829 oversendte han Stykket til Esaias Tegnér (Ur E. Tegnérs papper, S. 297—98). Nogen offentlig Recensjon sees ikke at være fremkommen før i J. S. Welhaven's Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik, S. 9—10, hvortil N. Wergelands Retfærdig Bedømmelse af H. W.s Poesie, S. 75—87.

Phantasmer, efter Ravnekrog-Poetens Manuscript. Først i det Maroccanske, oversatte af Barbarossa, Politiemester i Salée, saa i det Spanske, oversatte af Greve d'Espanna, Gouverneur i Catalonien, saa i det portugisiske, oversatte af Barbeer Pires, *Marquis Cveluz*, hvorefter de, udi det Norske, til Lyst og Fornøielse, overførte ere

af Siful pro Patria Sifadda, velmeriteret Baccalaureus. Hermed et Steentryk. Chra. [1 August] 1829. 8. 2 Bl., 46 S., 1 Stentryk.

Stykkets Emne er «Torvslaget» 17 Maj 1829, hvorom se Henvisningerne ovenfor under General F. C. Wedel-Jarlsberg (S. 285); om Wergelands Deltagelse deri se ovfr. S. 410. Stykket fremkaldte følgende Bekjendtgjørelse i Morgbl. 1829, No. 220:

Bortkomne Sager.

Baccalaureus Siful pro Patria Sifadda, som før Sjelevandringen var Skribenten Ah, berømt af sit Heltedigt i Anledning af det forhen ledige Klokker-Embede i Christiania, har havt det Uheld Søndagen den 17de Mai sidstleden, i Trængselen paa Torvet i Christiania, at miste Resten af den Forstand, han endnu, efter Affairen paa Gardermoen, havde tilbage. Den redelige Finder bedes at levere bemeldte Rest paa Politiekammeret i Christiania, imod en taalelig Douceur, ved hvis Bestemmelse det maa tages i Betragtning, at Finderen ei kan have nogen synderlig Nytte af det Fundne, som kun for den arme Siful Sifadda har nogen Affectionsværdie.

Olympeus den 3die August 1829.

Apollo,
En gammel af Siful p.p.
forglemt Ven.

Stykket fremkaldte videre en Erklæring af M. Dahl Gjessing i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1829, S. 193—94. Det blev i 1836 solgt for nedsat Pris. Jfr. W.s Stykke i Morgbl. 1829, No. 267.

Digte af Henrik Wergeland. Første Ring. Chra. [21 August] 1829. 8. 1 Bl., 163 S.

En noget mindre og billigere Samling af lyriske Digte af W. kundgjordes til Subskription i Chr.sands Addresse-Contoirs Efterretn. 4 og 11 Juni 1828 under Titelen «Harpeslag om Venskab og Kjærlighed, Frihed og Fædreland» (jfr. Breve, S. 63 og 71), og i Morgbl. 22 Juli s. A. indbødes til Subskription paa «Stellas Digte», som skulde udkomme i Løbet af Sommeren «til Bedste for den helleniske Sag» (jfr. Breve S. 18—20 og 70). Selv havde han ifølge Brev af 2 Maj 1828 (Breve, S. 63) kaldt en Del af Digtene «Stellanea»; men det var Faderen, som valgte den førstnævnte Titel. Ideen at lade sin Elskede fremtræde under Navnet Stella havde han rimeligvis faaet ved sit Digt «Flodens Sang til Stjernen» (trykt i Breve, S. 28—32), som han oversendte Fru Malthe 22 Septbr. 1827. Om de enkelte Digtes Affattelsestid kan følgende oplyses (jfr. Nyt Tidsskrift 1886, S. 509—510 af Henrik Jæger): I «Stellas Digt», den store Cyklus «En sangfuld Sommermorgen paa Skreya» (Saml. Skr. I. 24—63), er ialfald enkelte Partier tilblevne allerede i 1827, saaledes sikkert Digterens «Farvel til Stella» (I. 53—57) kort før det uheldige Frieri 26 Juli 1827 (Breve, S. 9, jfr. N. Wergeland's Retfærdig Bedømmelse af H. W.s Poesie, S. 31 og Skill.-Mag. 1882, S. 418 samt Chr.sandspst. 1845, No. 95, hvor dette Afsnit er optrykt med Bemærkningen «skrevet kort før Navarinoslaget») og sandsynligvis ved samme Tid Afsnittet «Drømmen» (I. 34—40, jfr. Retf. Bedømmelse, S. 31) samt Afsnittet «Dagen» (I. 26—28); et andet Afsnit (I. 58—60 og 61) er citeret i Brev fra Septbr 1828 (Skill.-Mag. 1882, S. 419). Til 1827 refererer sig visselig ogsaa det, som han fortæller i dette Brev fra Septbr. 1828 (*l. c.*, S. 418), at hans «Stemning søgte at faae Luft i en Strøm af vilde, regel-

løse Oder, hvis Grundtone var mit Væsens, nemlig Tungsind»; «min Pens Fostre,» siger han videre i samme Brev, «døde paa Faae nær i Ilden, og kun nogle Enkelte ifra den Tid har min Fader optaget i de «Stellas Digte», som om faae Maaneder ville vise sig paa Parnasset.» Digtet «Brittania» (Saml. Skr. I. 97—99) er ifølge W.s Anmærkning skrevet «før G. Cannings Død, og strax efter Navarinerslaget», hvilken sidste Angivelse dog ikke staar i det oprindelige Aftryk og heller ikke er mulig, idet Slaget ved Navarino stod 20 Oktbr. 1827, medens Canning var død allerede 8 August s. A.; Digtet er vistnok foranlediget af Forbundstraktaten af 6 Juli 1827 mellem England, Frankrige og Rusland, og det blev trykt i sin første Form i Chra. Aftbl. 17 Novbr. 1827, S. 55—56. Med Brev af 22 Septbr. 1827 (Breve, S. 24) oversendte han en Ode «Haabet slaaer Nakken mod Stjernen», nu optaget i Digtet «Haab» (Saml. Skr. I. 94—95), jfr. Vidar 1889, S. 767 og Skill.-Mag. 1882, S. 423. Digtet «Napoleon» (I. 100—113) er skrevet før 10 Oktbr. 1827 (Breve, S. 33—34) og sandsynligvis efter 24 Septbr. s. A., da 1ste Hefte af Walter Scott's «Napoleon Bonaparte» i Bjerregaard's og Schwach's Oversættelse udkom (jfr. om dette Digt [A. Stenersen:] Motiveret Protest imod Skriftet «Forsvar for det norske Folk», Chra. 1836, S. 81—82). Digtet «Stella og Skjalden» (I. 136—39) blev i det første Udkast trykt i Chra. Aftbl. 8 Decbr. 1827, S. 79—80 (optr. i Saml. Skr. I. 420—22), jfr. Breve, S. 54. Af Digtet «Carl Johan» (I. 64—67) er ėn Del Strofer trykt i Chra. Aftbl. 12 Decbr. 1827, S. 84. Digtet «Til Oscar» (I. 67—68) er i ubetydelig ændret Form trykt i M. C. Hansen's Den Norske Huusven I. 65—66 (30 Jan. 1828). «Ode til Norges Flag» (I. 69—71) er trykt først i Den Norske Huusven I. 121—22 (19 Marts 1828) med tilføjet Anmærkning om Digtets Foranledning. Digtet «Til Maurits Hansen» (I. 85—87) er skrevet i 1828 efter Udgivelsen af H. Allum's Skrifter om Kongsberg Sølvværk; jfr. Hist. Saml. II. 418. Indledningsdigtet «Til Stella» (I. 17—24) er skrevet under Udarbejdelsen af «Skabelsen, Mennesket og Messias» og efter Statsraad Chr. Krohg's Død 10 Novbr. 1828. Digtet «Under en Birk» (I. 71—75) er senere meddelt i omarbejdet Form i N. Wergeland's Retf. Bedømm. af H. W.s Poesie (Chra. 1833), S. 66—74 (optr. i Saml. Skr. I. 416—20).

Digtsamlingen blev i 1836 averteret til nedsat Pris.

For Almuen. Forfattet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Udgivet af det Kongl. Selskab for Norges Vel. Første Hefte. Chra. [April] 1830. 8. 32 S. (Indhold: I. Opmuntring til Almuen at sørge for sin Oplysning især ved gode Bogers Læsning, og til at sætte sig istand hertil ved at fremme og benytte Almue-Bogsamlinger. II. Udkast til Almue-Bogsamlinger og til Love ved saadanne. III. Fortegnelse over nogle Bøger passende for Almue-Bogsamlinger. — Paa Titelbladet Motto efter Jonas Rein. — Særtryk af Budstikken, Ny Samling, I. 51—63 [ɔ: 35—47], hvor ogsaa er trykt S. 49—51 W.s Skrivelse til Selskabet for Norges Vel, dat. 23 Jan. 1830, hvormed han oversender sit Skrift og anmoder om dets Udgivelse. Jfr. s. Bl. S. 69—71 af J. Neumann og S. 335—39).

For Almuen. Forfattet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Andet Hefte. Chra. [6 August] 1830. 8. 28 S. (Indhold: I. Opmuntring til at danne Sogneselskaber, forbundne med det Kongelige Selskab for Norges Vel. II. Udkast til Love for saadanne Sogneselskaber.)

Den norske Bondes nyttige Kundskab om de Læge-, Farve-, Garve-, samt

Gift-Planter, der voxe paa hans Jord. Forfattet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Tredie Hefte af „For Almuen". Chra. 1831. 8. 1 Bl., 106 S. (Sendt til Trykken i Juni 1830, jfr. W.s Brev i Verd. Gang 1893, No. 52; jfr. s. Bl. 1906, No. 242 af H. Koht),

For Almuen. Fjerde Hefte. Forfattet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Chra. [15 Decbr.] 1830. 8. 44 S. (Paa S. 3: Læsebog for den læselystne, tilvoxende Ungdom. Jfr. Budstikken, Ny Saml. I. 51 [ɔ: 35]. Nyt Oplag se nedfr.).

For Almuen. Femte Hefte. Forfattet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Chra. [8 April] 1831. 8. 96 S. (Indhold: Levnets- og Velfærds-Viisdom, Vers af W. og Andre).

Normandens Katechisme. Sjette Hefte For Almuen, af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Chra. [9 Febr.] 1832. 8. 15 S. — Anden forøgede og omarbeidede Udgave. Chra. [9 April] 1845. 16. 32 S. (Jfr. Nordlyset 1846, No. 88).

For Almuen, forfattet og udgivet af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. *H. 7—8.* Chra. 1834. 8. (Hvert Hefte desuden med særskilt Titelblad:) Norges Historie. Første Deel, indeholdende Begivenhederne indtil Foreningen med Danmark. Chra. [1 Febr.] 1834. 8. 1 Bl., 106 S., 1 Bl. (Trykning paabegyndt og paategnede Subskriptionsplaner indkaldte 9 Decbr. 1833). — Anden Deel, indeholdende Begivenhederne fra Foreningen med Danmark og indtil nærværende Tid. Chra. [24 Maj] 1834. 8. 1 Bl., 117 S., 1 upag. S.

For Almuen. Niende Hefte. Forfattet af Henrik Wergeland, Kandidat i Theologien. Kra. [7 Juni] 1839. 8. 59 S. (Paa S. 3: Læsebog for Almu-Ungdommen. Andet meget forøgede og forbedrede Oplag).

Harlequin Virtuos. Farce af Siful Sifadda. Chra. [1 Juli] 1830. 8. 1 Stentryk, 75 S.

Denne Farce fremkaldte under Overskriften «Norsk Genialitet» en længere Recensjon af F. i Kjøbenhavns-Posten 1830, S. 862—64, 869—70 og 874—75 (2—6 Novbr.), hvoraf et Uddrag hidsættes:

«Ved en Hændelse er en i Christiania, med Aarstallet 1830, udkommen satirisk Piece, betitlet: «Harlequin Virtuos, Farce af Siful Sifadda» (trykt i det Wintherske Officin, 75 S. i 8vo, og prydet med en stentrykt, Digtet fuldkommen værdig Carricatur) kommen Indsenderen af disse Linier for Øie. Da dette Product, uagtet en ikke ringe Deel af dets Satire er stilet mod os Danske, neppe her torde være saa bekjendt, som det, paa Grund af sit genialske Præg, fortjener at være, troer han at burde for et Øieblik henlede den danske Almeenheds Opmærksomhed paa samme. [Farcens Indhold gjengives først i al Korthed.] Dette Emnes geniale Behandling vil man bedst kunne bedømme af en Prøve. Det kommer i Grunden ud paa Et, hvilken Scene man vil vælge; thi alle bugne af Vittighed og Satire. Jeg tillader mig imidlertid at hidsætte Introductionen til Concertscenen, Stykkets Kulminationspunct. — — — Denne Prøve vil udentvivl være tilstrækkelig for at vise den Siful Sifaddiske Farces Aand og Stiil. Det vilde imidlertid være en Uretfærdighed, hvis jeg, ved at tillægge den Præget af «norsk Genialitet», dermed vilde sige, at den var at betragte som Exempel paa en heel Art, paa en *norsk Digterskole.* Nei! Forfatteren (hvis Productivitet dog ingen-

lunde indskrænker sig til dette ene Værk) staaer, i sin poetiske Eccentricitet, mutterseene, og skulde — som Apol forbyde! — hans poetiske Værker i Tiden vorde Prototypet for en ny Skole, saa synes det dog for Øieblikket udenfor al Tvivl, at de endnu ere langt fra at være det. Ligesom vor Autors «Genialitet» bestaaer i en totalt forskruet Eccentricitet, saaledes synes hans «Norskhed» at yttre sig i en Art af Anti-Danskhed, som han gjerne synes at ville stemple til norsk Nationalitet. Herpaa afgiver denne Farce Exempler i Mængde. Allerede dens første Replik aander denne Tendents — — — og for det norske Sprog, og hiin selvstemplede norske Nationalitet, fægter han endelig paa Liv og Død — — —. Men hvo er da denne satiriske Don Quichot? hører jeg mine Læsere spørge. I Famas Trompet har hans Navn vel hiinsides Kattegat forlængst været aabenbaret; men om end ikke denne Aabenbarelse havde naaet hertil, frembyder hans Opus Indicia nok, af hvilke det ei vilde være vanskeligt at kjende ham. Farcen har nemlig ogsaa sine erotiske, sine alvorligt begeistrede Momenter. — — — Selv ved den flygtigste Sammenligning vil man her i Aand og Tone gjenkjende Autor til det store Epos: «Skabelsen, Mennesket og Naturen» [sic!] — Henrik Wergeland, — et Navn, hvorved der desuden klæber saa megen Anti-Danskhed, at det ei er at undres over, at hiin Virtuos-Farce saa ubarmhjertigt svinger Satirens Svøbe mod Kjøbenhavn og Danmark. Men, skulde det være muligt, at et saa totalt forskruet, et saa grundforvildet eccentrisk Væsen kan drive sit Gjøglespil i Norges Literatur, uden at noget fornuftigt Menneske deroppe offentligt paapeger dets Vanvid? Nei! vor Poet har lykkeligviis funden sin Mand, der har stillet ham Sandhedens Speil for Øie; og endskjønt dennes kraftige Tiltale allerede har været at læse i et og andet af vore Blade, staaer den dog i en altfor nøie Forbindelse med nærværende Artikkel til at jeg ei skulde hidsætte den. [Her aftrykkes Welhaven's Digt i Morgbl. 1830, No. 227 samt Wergelands Svar i s. Bl. No. 228.] Dette Svar behøver sikkert ingen Commentar. Den fixe Idee om Sublimitet og parnassisk Glorie spøger endnu bestandig i vor Poets Hjerne, og gjør det bedre Princip hver Indgang stridig. — Maatte denne Røst da ogsaa bidrage Noget til at skaffe den høitsvævende Forfatter af «Menneskehedens Epos, Republikanerens Bibel» den tilvisse høilig fornødne Overtydning, at han hidtil virkelig har spillet den jammerligste Rolle paa den Skueplads, han med saa megen Selvtillid, Miskjendelse og Misbrug af sine Evner har betraadt! Det Monstrum, han har at bekjæmpe, ligger i ham selv: det er Arrogancens, den falske Patriotismes, Affectationens og Forskruelsens mangehovede Hydra. Først naar han har beseiret dette, vil det vise sig, om den sande Begeistring, der ikke lader sig fremtvinge i noget kunstigt Drivhuus, vil være istand til at gjennemgløde ham, og gjøre ham det Digternavn værdig, der har været Maalet for hans vanvittige Stræben.»

Nogle Brudstykker af denne Recensjon meddeltes i Morgbl. 1830, No. 320. W. svarede i Morgbl. No. 356 med et Indsendt, undertegnet *Plantago lanceolata,* hvori det heder:

«Nogen retfærdigere Bedømmelse, end den aldeles Fordreielse af hans Forfatter-Aand og Eiendommelighed, som Danmarks Smags-Sophisters Tolk, Kjøbenhavnsposten udtuder over Siful Sifadda, kunde ikke vel ventes ifra Danmark, og mindst fra en Dommer, der enten lider af en saa stor medfødt Brist paa Fornuft, eller af lidet Snarnemme eller af en saa stor Lidenskabelighedens Overvægt, at han ikke tager i Be-tænkning at erklære sit hele Folk («os Danske») for Maalet for en Satire, der tydeligen

nok alene er skreven for norskfødte unorske Daarer og saaledes i Forbigaaende, men dog nødvendigviis, har maattet nævne som en af disses Daarskaber t. Ex., at de altfor villigen bøie sig under de Anmasselser over vort Sprog og Literatur, danske Literatorer have gjort sig skyldige i. Inds. troer at vide, at Rec. kjender Siful Sifadda som en Forfatter, der har viet Liberalismen, i videste Begreb, sin Pen, og denne Troe giver Rum og Grund for den Mistanke, at den Mening hos Rec., at han selv & Comp. er bleven stiklet paa i Satiren, navnligen dens 1ste Scene, har ladet ham glemme, at en saadan Forfatter aldrig **kan** tilsidesætte sin Agtelse for et heelt Folk og for Nationalitet, altsaa ligesaalidt for den danske, som for den norske, imellem hvilke han ikke har villet trække for skarpe Grændser. Men en saadan Mening, som Inds. forudsætter hos Rec., tør man forsikre er aldeles feilende; i den Mængde Personer, Harleqvin indfører, troe vi kun i Baronen at gjenkjende en berømt Hærfører hertillands, og i Procuratoren Nam en berygtet Person, Forfatterens lumpneste Fiende, som, da han træffende er tegnet, ikke behøvede nærmere at nævnes end han er. — — mangfoldige Steder maae, formedelst deres Simpelhed og Sandhed og det sande Fædrelandssind de og hele Stykket aande, for enhver Upartisk, han være Norsk eller Dansk, være gyldige Beviser nok imod Recensentens Paastand om Forfatterens totalt forskruede Excentricitet, og om at han vil have Norskhed bestaaende i Antidanskhed alene, og derved tillige Beviser for, at en saa uretfærdig Rec. aldrig burde, — besad han Kjøbenhavnspostens Redacteurs hele mesterlige Dialektik — tage Pen i Haand offentligen for at afgjøre Forfatterværd. Den Veibred (*plantago major*, hvis Kjendemærker er, at, jo mere man traakker paa den, jo mere skyder den frem), som overførte omhandlede Recension til vore Blade, takkes forbindligst. Han har dermed gjort Siful en Tjeneste, lig den Studenten W—haven gjorde Forfatteren til Skabelsen, Mennesket og Messias, idet den ædel- og varmhjertede Yngling, ved at lade sig af reen æsthetisk Retfærdighed forlede til at skamhutle fra alle Kanter anonymt denne Sidste, paa samme Tid som han sledskede for ham i hans Nærvær, netop foraarsagede at en Meningsstyrke yttrede sig, der har viist sig at have mere Sandhed og Vægt end den, der belives af Misundelse, skinfødt eller af en ond Bevidsthed født Hevngjærrighed, Falskhed eller andre det sædelige Væsens fordømmelsesværdige Uregelmæssigheder.»

En Inds. i Morgbl. 1830, No. 365 protesterede mod den i W.s Stykke foretagne Udpegelse af General F. C. Wedel-Jarlsberg, Prokurator J. O. Praëm og J. S. Welhaven og udtalte sig ogsaa om Stykkets Sprog.

I Anledning af, at en Theaterkritiker [Chr. R. Hansson] i Morgbl. 1831, No. 313 havde udtalt: «Skal — for at bruge en Lignelse — Staten tilstaae Skudpenge for at skyde virkelige Ulve, men ved ingen Opmuntring fremskynde Jægere, der kunne gaae paa Jagt efter hylende Ulve i Poesie og Kunst og dæmpe deres disharmoniske Skrig; thi paa poetisk Stof og Liv mangler det neppe, naar Vandalismen kunde fortrænges og det sande Talent opelskes,» — forsvarede en Inds. i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1832, S. 119—20 de Sifulinske Farcer. Og i Anledning af Omtalen af «de siffulinske Bunker» i Welhaven's Digt «Theatret» i Morgbl. 1832, No. 13 tog ligeledes en Inds. *B.* tilorde i Nyeste Skilderie s. A. S. 29.

Skabelsen, Mennesket og Messias. Et Digt af Henrik Wergeland. Chra. [6 Juli] 1830. 8. 1 lith. Titelbillede, 1 lith. Titelblad, 720 S.

Om dette Værks Tilblivelse er authentiske Oplysninger givne ovenfor i den

biografiske Text, S. 409—410. Det vil deraf sees, at den første Idé til Digtet er opstaaet hos Forfatteren tidlig paa Vaaren 1828, at det stadig voxede under Udarbejdelsen, og at Trykningen begyndte allerede Vaaren 1829, før Værket endnu paa langt nær var færdigt. Det blev «extemporeret ned for største Delen» (Breve, S. 151). Om Titelbilledet se Skill.-Mag. 1870, S. 631 og J. S. Welhaven's Erklæring i Aftbl. 1869, No. 279. Det lith. Titelblad bærer i flere Expl. Aarstallet 1829. Værket var egentlig tænkt at skulle blive færdigtrykt i Løbet af 1829, og det oprindelige Titelblad lød: Mennesket og Messias. Et Digt af H. W., Chra. 1829, og Bogen var da tilegnet kun N. Treschow og H. Steffens (se om dette Tryk Nyt norsk Tidsskr. I. 266—76 af Henrik Jæger); da saa Bogen ikke blev færdig før i 1830, blev 1ste Ark omtrykt. I Morgbl. 1830, No. 65 (6 Marts) klagede «En Subskribent»: «Til Forlæggeren af Henrik Wergelands belovede Værk: Skabelsen, Mennesket og Messias. At dette Digt endelig kommer for Lyset, seer man med saameget mere Længsel imøde, som det skal være et høist originalt og udmærket Arbeide.« Den 17 Maj 1830 kunde W. afslutte Arbejdet (se hans Brev til P. A. Heiberg af 14 Juli s. A., trykt i «Til Belysning af literære Personer og Forhold», en Samling Breve udg. af S. Birket Smith, S. 198), og 6 Juli s. A. annonceredes det i Morgbl. No. 187, hvor det bl. a. heder: «Dets Charakteer som philosophiskt og med Hensyn til Tidens Aand og Fordringer, angives maaskee kort og bestemt ved at anføre, at det er tilegnet nogle af vore Dages geniefuldeste og herligste Sandhedens og Frihedens Forfægtere, hvilke Alle, naar undtages La Fayette og Prof. Clausen, ere vort eget Fædrelands Hæder.» Til Belysning af «dets Charakteer som Digt» anføres en enkelt Strofe, hvorefter Annoncen ender: «Værket bestaaer af 3 dramatiske Digte, hvilke særskilte ovenover sees nævnede; men, det være nu vidtløftigt, saa veed dog Forfatteren, at dets Idee ikke kunde udfolde sig i mindre Rum end i hine 3 Sphærer, og det, at det er kostbarere end de fleste Andre af vor Literaturs Frembringelser [2 Spd. 60 Sk. for Subskribenter, 2 Spd. 96 Sk. for andre], behøver desaarsag ingen Forklaring — mindst hos de Normænd, der ikke med uvirksom Kulde agte at møde et Værk, der antyder ved sit Omfang og sin Idee idetmindste Stræben efterat kaldes og agtes for et Nationalværk.» En Meddelelse om Værkets Udgivelse og en Prøve paa «denne norske Poets Begeistring» fremkom 23 Juli i Kbh.s Pst. 1830, S. 571—72. Den første offentlige Hilsen, det derefter fik, var [J. S. Welhaven's] Digt «Til Henrik Wergeland!» i Morgbl. 1830, No. 227 Tillæg, hvilke «Smædevers» Wergeland strax besvarede i en Annonce i s. Bl. No. 228, hvor han betegnede sit Værk som et Forsøg paa at skrive «Menneskehedens Epos, Republikanerens Bibel». Et andet Svar kom i Form af et Digt [af N. Dahl?] i Morgbl. No. 233 Till., hvortil [Welhaven] i No. 255 Till. med Svar [af N. Dahl?] i No. 266 og 267; i dette sidste No. stod tillige «En saakaldet Jeremiade» fra Wergeland til «hans ærværdige Præceptor Anonymus i Morgenbladene». I Morgbl. No. 273 kom et Forsvar for W.s «sidste herlige Værk» fra «en Ynder af Digterens aandrige Værk», som undertegnede sig G. S. [ɔ: Georg Sverdrup?], og som erklærede at have «læst og atter læst og forstaaet det og nydt det»; i No. 276 kom «Nogle Siful Sifaddas Stropher til Nidrimeren i Morgbl. No. 227 og fremdeles»; jfr. Breve, S. 79—80. En vred «Normand» skrev et Forsvar for Wergeland mod Welhaven i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1830, S. 300, og et Digt «Til Digteren Henrik Wergeland. (Ved Gjennemlæsningen af hans Værk «*Skabelsen, Mennesket og Messias*»)» kom i s. Bl. S. 343—44. Netop ved den Tid.

da de sidste Indlæg i denne Fejde stod trykt, i Oktbr. 1830, kom den første og eneste virkelige Recensjon af W.s Værk i 1ste Hefte af J. A. Hielm's Almindeligt Norsk Maanedsskrivt I. 65--95. Denne Recensjon ledsagedes af nogle Forbemærkninger af Tidsskriftets Redaktion, hvori Anmelderen bevidnes dens «varme Tak», fordi han havde meddelt denne Kritik af «et Skrift, der — som det genialske Product fra vort Fædrelands maaskee mest genialske, af varm Kjærlighed for Ret, Frihed og Fædreland brændende Digter — udentvivl, saavidt Udgiveren tør vove at have nogen Mening i saadan Sag, fortjener særdeles Opmærksomhed». Af Recensjonen hidsættes et Uddrag:

«Under denne Titel har Norges geniale og frugtbare Digter, Henrik Wergeland, overrasket Publicum med et nyt, ligesaa vidtløftigt, som kjernefuldt Værk. . Denne neppe toogtyveaarige Forfatter har vel i et Par Aars Tid, ved flere paa hinanden hurtig følgende uligeartede Arbeider, noksom lagt for Dagen sin Aands sprudlende Rigdom, og godtgjort, at Naturen gav ham i Arv en ægte shakespearsk Harpe, duelig saavel til Lunets muntre og spøgende Toner, som til den høie Alvorssang; men det her anmeldte Værk, efter Anmelderens individuelle Formening, en glimrende Prydelse i Norges med Ungdomskraft gjennem hundrede Hindringer frembrydende Literatur, erhverver ham uden Tvivl fortrinlig Ret til at indtage en høi Plads blandt vore Digtere. Værket er udkommet i denne Sommer, forlagt af Johannesen, Bogbinder her i Byen, trykt i det Grøndalske Officin med skjønne Typer paa skjønt Papir, og siret med et Titelkobber og et lithographeret Titelblad. Det udgjør ikke mindre end 720 Sider i stort Octav, og er saaledes uden Tvivl det største Digt, som nogensinde er udkommet i Kongeriget Norge. Ikke destomindre finder man den samme geniale Kraft gjennem hele Værket fra først til sidst vedligeholdt, og kun paa faa Steder spores nogen Udmattelse og Synken i Flugten. — Originalitet, formel og materiel Frihed, yppige Phantasiespil, levende Colorit, Rigdom af Ideer, Overflod (som paa sine Steder bliver til en Oversvømmelse) af Billeder, overraskende Situationer, sublime og pathetiske Scener ere de Egenskaber, der udmærke dette herlige Aandsproduct. Phantasien, Digteraandens væsentligste Evne, lægger imidlertid overalt sin Overlegenhed for Dagen. Af den lader han sig henhvirvle som af en tøilesløs Pegasus. Og er det denne Evnes Overlegenhed hos denne Forfatter, — i Henseende til Productivitet, at ligne ved en kaad og utæmmelig indiansk Vegetation, i Henseende til Sving, lig en Lynild, glimtende i bestandig Sik-Sak, aldrig i lige Linie — som er Ophav til, hvad der kan dadles ved Værket. — Det vilde være ubilligt at bedømme et Skrift, der anmelder sig som Digtning, fra Philosophiens eller Theoriens Synspunct. Et saadant Skrift har sit rette Forum i Æsthetikens Jurisdiction alene. I sin Tid og paa et Sted, der tillader større Vidtløftighed end dette Tidsskrift, tør man vel og vente at see den raisonerende æsthetiske Kritik af Skriftet, som det fortjener. Anmelderen tiltroer sig ikke Evne dertil; men, efterat have læst det hele Værk med spændt Interesse, kan han ikke modstaae sin Tilskyndelse til, ved en hurtig Gjennemvandring, at give andre Yndere af Literaturen idetmindste en overfladisk Forestilling om dets Beskaffenhed. — — — Man tænke sig ikke her en versificeret Bibel, ikke heller et Pendant til Miltons Paradiser. Ingen af Delene: Digteren har en aldeles selvstændig Standpunct, og betragter Tingene med egne Øine. — — Over hele den første Afdeling svæver en Dunkelhed, som udkræver et skarpere Aandsblik og en mere anstrænget Opmærksomhed under Læsningen, naar man vil forstaae det, *og opfange de mange*, fra denne taagefulde Aandeverden, fremglimtende

Skjønheder. — — — Det kan ikke nægtes at Hr. W.s alvorlige Digte ofte falde svære at forstaae; men saa bør man og indrømme, at man ved hver gjentagen Læsning nyder mere, og opdager mere deres Fortrin; og jeg skulde feile meget, om ikke just dette er et Særkjende paa hvad som duer. Hvad det her anmeldte Skrift angaaer, er det egentlig blot, eller fornemmelig, den første Act, Skabelsen, hvori forekomme altfor mørke og indviklede Strækninger. Jo længere vi komme frem i anden Afdeling: Mennesket, desto mere klarner det: Phantasien bliver mindre vild, Versene mere regelbundne, uden derfor at Værket taber i Kraft. — Den hele Afdeling udstrækker sig som et Gallerie af de fortræffeligste Malerier over Menneskeslægtens jammerfulde Historie, tegnede med den meest levende Colorit, deels paa fri Haand, deels efter Mønsteret af historiske Data. Dog maa Anmelderen ikke fordølge, at der paa nogle Steder findes alt for mørke eller skjærende Farver anvendte, ligesom man og stundom støder paa en antik Nøgenhed, som neppe en moderne Delicatesse vil kunne fordrage, og hele Scener, som en raffineret Smag vilde fordre mere beslørede. — — — — Hvad det Formelle angaaer, vil man i dette Værk finde allehaande Versemaal om hinanden, med Riim og uden Riim i stor Afvexling og — kunde man maaskee tilføie — i stor Uorden. Prosodisten vil idelig støde sig paa for mange udstaaende Fødder. Det er som om Forfatteren med Flid vilde forekomme, at hans Vers skulle være flydende, paa det at de ikke tillige skulle blive søvndyssende. Det er saaledes overalt umiskjendeligt, at han ikke har villet lade sig binde af Versemaal og Riim, men ladet haant om at umage sig for at søge dem, naar de ei vilde komme villig af sig selv. — Overalt viser intet Digt klarere end dette, hvor lidet, og hvor meget Riim i Vers have at betyde. Hos ham lidet nemlig; hos Andre meget, eller næsten Alt. — Han foragter intet Ord i Sproget, seer ikke paa om Mening og Fordom har nedtrykt et Ord eller Udtryk til Sprogets Pøbel, naar det kun er kraftigt, og indleder derfor hyppig Ord af alt for lav Stand, som aldrig før have nydt denne Ære, i Gudesprogets glimrende Gemakker. — — Derimod kan ikke nægtes, at Sproget vilde vinde ved Antagelsen af en Deel af Hr. W.s indførte Ord. — Ogsaa i andre Henseender tager han sig vel megen Frihed med vort Norske Bogsprog. — — Sligt er saameget mere utilgiveligt, som det let kunde være undgaaet, naar Hr. W. vilde umaget sig lidt mere med sin Stiil, — og beqvemme sig til Brug af Filen. Men dette synes ikke at være hans Sag. Dette Værk skal endog, vil man vide, være gaaet bladeviis, førend Blækket ret var indtørret, fra Pennen til Pressen. — Saameget mere maa man beundre, at det er, som det er, og saameget mere maa man ønske, at Værket maatte opnaae den Lykke, at behøve et nyt Oplag, i hvilket Tilfælde Forfatteren, der, naar man sammenligner Begyndelsen og Slutningen, under selve Arbeidet synes at have vundet i Dannelse og Smag, vist vil bibringe det en høiere Fuldkommenhed. Skade, at der er saa liden Udsigt til at haabe Saadant, aldenstund det Publicum som læser, eller rettere, som kjøber, norske Skrifter, er saa indskrænket, og det Folk, som deler Sproget med os, vel vil optage vore norske Aandsproducter i Cataloget over sin Literatur til Fylde, om ei til Siir, men neppe læse, end sige kjøbe dem. Imidlertid, saaledes som Digtet er, egner det sig til Varighed, for ei at sige Udødelighed. I et paa Folk og Midler rigere Land end Norge, vilde det have grundet Forfatterens Lykke for bestandigt. Hos os kan ikke ventes dette. Men al den Opmuntring vi formaae, skyldes vistnok en ung Auctor, med *saa sjeldne Talenter*, for et Værk, af hvilket Nationen ikke kan andet end have Ære.»

Værket blev Hovedgjenstanden for Welhaven's Kritik i dennes Skrift «Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik» (Chra. 1832), S. 19—66, hvortil N. Wergeland's Retfærdig Bedømmelse, S. 87—117.

En Udtalelse af H. W. om hans personlige Forhold til Digtets Ideer findes i Morgbl. 1831, No. 37.

Endnu kan nævnes, at «Jesu Gravsang» af dette Værk blev i Folkebladet 1832, S. 46 [af W.] foreslaaet til Kirkemusik paa Langfredagene.

Mennesket. Et Digt af Henrik Wergeland, Medlem af det kongelige norske Videnskabers Selskab. En Omarbeidelse af „Skabelsen, Mennesket og Messias", udgiven med Understøttelse af det kongelige norske Videnskabers Selskab i Throndhjem. Chra. [29 Januar] 1845. 4. 162 S., 1 Bl. [Trykfejl].

Da han i Novbr. 1838 (Morgbl. No. 329) udstedte en foreløbig Bekjendtgjørelse om Udgivelse af sine samlede Værker, udtalte han bl. a., at «det religiøse Poem «Skabelsen, Mennesket og Messias» vil undergaae en Behandling der sandsynligviis ogsaa betræffende Omfanget vil gjøre det tilgjængeligere». Nødvendigheden af denne Omarbejdelse udtrykte han ogsaa i et Brev af 5 Febr. 1840 (Breve, S. 133), og endnu samme Maaned meddelte han i Skilling-Magazin (N. R. I. 63—64) en Revisjon at to Digte i Værket: «Evas Vuggesang» og «Adams Sejersang over Løven». Restoplaget af den oprindelige Udgave sees averteret tilsalgs 27 Maj 1841 (Morgbl. No 147 Till.), de sidste Par Expl. endnu 11 April 1845. Efterat han var blevet syg og sengeliggende i 1844, tog han med Kraft fat paa Omarbejdelsen; 11 Oktbr. 1844 søgte han det kgl. norske Vidensk. Selskab om Bidrag til Trykningen af den nye Udgave (Breve, S. 158—59, jfr. S. 162), hvad Selskabet 7 Novbr. bevilgede ham med 100 Spd., og 7 Novbr. s. A. indbød han (i Morgenbladet) til Subskription paa Værket, hvorefter Trykningen begyndte 18 Novbr. (Breve, S. 163—64). Jfr. Breve, S. 160 og 167. Om Forholdet mellem de to Udgaver jfr. Saml. Skrifter V. S. V—VIII af H. Lassen.

Foruden til Gjennemgaaelser og Bedømmelser i de allerfleste Skrifter om W. kan henvises til en særskilt Artikel om Digtet i Dølen VI. No. 52.

Mennesket. Et Digt. Efter det norske Studentersamfunds Foranstaltning udgivet af Hartvig Lassen. Chra. 1857. 8. IX S., 2 Bl., 540 S. (En med nyt Titelblad forsynet Udgave af Saml. Skrifter V., jfr. ovfr. S. 469).

Pariser-Hymne, oversat efter C. Delavignes La Parisienne af Henr. Wergeland. Chra. [23 Decbr.] 1830. 8. 15 S. (Med den franske Text S. 3—5, W.s Oversættelse S. 6—9, svensk Overs. [af L. J. Hierta] S. 10—12, tysk Overs. S. 13—15. Jfr. W.s Breve, S. 80—81; Nyeste Skilderie 1830, S. 419 [af W.]; Alm. Norsk Maanedsskrivt I. 173).

Leve syttende Mai! Sang til Constitutionsdagen. Chra. [20 April] 1831. 8. 4 S. (Anonymt).

Opium. Skuespil i Tre Acter af Henrik Wergeland Chra. [August?] 1831. 8. 90 S. (Særskilt Aftryk af Almindeligt Norsk Maanedsskrivt II. 75—160 [ɔ: H. 8], hvor det er ledsaget af Udgiverens [ɔ: J. A. Hielm's] Forbemærkninger S. 73—74; heri oplyses, at Stykket er skrevet i 1828 og da indleveret til Kristiania Theater, men ikke fundet skikket til Opførelse. Stykket blev rec. af — — — dt. i Morgbl. 1831, No. 257, hvortil [H. Wergeland] i No. 264 og . . . . er.— i No. 265).

Trykt 18 Decbr. 1906.

Pebernødder til Juul. Chra. [24 Decbr. 1831]. 1 Ark i Plakatform, undert. Bager Thore & Comp. (Jfr. Morgbl. 1832, No. 52 [af Chr. N. Hansson], hvortil No. 62 [af H. Wergeland]).

Om Smag og Behag man ikke disputere. Et Sombetbehagereder af Sifuł Sifadda. Chra. [8 Febr.] 1832. 8. 32 S. (Med fransk Motto af Scarron. Paa et Expl. af „denne Aristofanide-Bagatelle", som Forf. oversendte den svenske Biskop J. J. Hedrén, har han tilskrevet: „Denne Belems-Chocolade er lavet for endeel norske Tunger af en daarlig Smag og for nogle danske Parasiter, som genere flere Normænd end Sif. S." Jfr. Morgbl. 1831, No. 346 [af H. Wergeland]).

Nordlyset. *No. 1.* (Morgbl. 1832, No. 80 indeholder følgende Notits: „Christiania, den 18de Marts. Fra Schiwes Bogtrykkerie er udkommet som Prøveark No. 1 af „Nordlyset", hvis Tendents, ifølge en af Henrik Wergeland underskreven Indbydelse [dat. Decbr. 1831], skal være „at meddele en stadig Oversigt af det videnskabelige og politiske Liv hos Brødrenationerne" (ↄ: i Sverige og Danmark), samt at meddele Recensioner. Bladet skal udkomme hver Søndag, et Ark i Folio for 1½ Spd. Halvaaret." Mere end dette Prøveno. udkom ikke. Jfr. Statsborg., H. 4, S. 15—16; W.s Breve, S. 81—82; Tids-Tavler I. 321—23).

Blaamyra, Ballade sjungen for Østerdalske Jægercorps og 1ste marscherende Bataillon af 2det throndhjemske Infanterieregiment af Henr. Wergeland. Chra. [4 Maj] 1832. 8. 16 S. (Optrykt med Tegninger af Olaf Krohn og A. Bloch i Verdens Gang 1896, No. 116).

Folkeviser af Henrik Wergeland. Chra. 1832. 8. Første Række. [1. Nils Justesen. 2. Olvar Bonde. 3. Oberst Kruse.] 5 Bl. [4 Maj 1832; Titelbladet først tilføjet efter Udgivelsen af 2den Række]. Anden Række. [4. Vormens og Glommens Samstevne. 5. Glommens 17de Mais-Qvæde. 6. Reidar Griotgardson. 7. Minne-Slaget. Anmærkninger.] 5 Bl. [1 Juni 1832]. — Tredie Række. [8. Normands-Sang. 9. Det stærke Ord. 10. Bryllupet paa Stmheim. 11. Den flittige, tarvelige, tilfredse norske Bonde.] Chra. [1 Juli] 1833. 8. (W.s Subskriptionsindbydelse paa denne 3. Række er trykt i Statsborgeren, H. 6, S. 105—6, 4 Novbr. 1832, jfr. Folkebladet 1833, S. 6. No. 8 og 9 er omdigtede efter den Tale af Guldbrand Seiglestad, som indleder 3. Akt af „Sinclars Død", og de blev samtidig med Udgivelsen ogsaa trykte i Folkebladet 1833, S. 105—7. No. 11 blev først trykt i Folkebl. 1833, S. 7 (8 Januar). No. 3 er optrykt med Tegning af A. Bloch i Verd. Gang 1896, No. 116. No. 10 er meddelt efter et Hskr. i Dagbl. 1893, No. 81; s. No. er i udvidet Form omdigtet paa Romeriksmaal Vaaren 1810 og saaledes trykt i Jørgen Moe's Samling af Sange, Folkeviser og Stev, S. 123—26; No. 11 ligeledes sammesteds, S. 127—28).

Sifuliner til Studenten Jahn Welhaven, med øvrige opbragte Compagnie af poetiske og æsthetiske Bagateller. (Trykt som Haandskrivt.) Thjm. 1832. 16. 4 Bl.

En lumsk Avindsmand trukken frem og skildret efter Naturen i Anden Række **Sifuliner** til en Student Jahn Welhaven. (Trykt som Haandskrivt.) Chra. [14 Septbr.] 1832. 16. V S., 20 [ↄ: 19] S.

Om den Strid, som disse to Rækker Sifuliner er Indlæg i, se ovfr. under Welhaven, S. 354—57. I den 1. Række er bl. A. optagne de mod Welhaven rettede »Stymper«, som fremkom i Studentersamfundets Blad i Oktbr. og Novbr. 1831; i

2. Række bl. A. de i Samfundsbladet for 5 Maj 1832 indførte «Stumper», hvoraf et Facsimile findes i Juleaften 1898, jfr. Ringeren 1899, S. 545 af J. A. Schneider.

Spaniolen, et Digt af Henr. Wergeland. Chra. [9 Marts] 1833. 8. 28 S. (Efter Digterens egen Oplysning i Forordet fik han Ideen til Digtet under sin Vandring over Sognefjeldet Sommeren 1832). — Gjennemseet Udgave [i 400 Expl.], med Musik af P. C. Langballe. Kra. [18 Juli] 1840. 8. 1 Bl., IV S., 1 Bl., 34 S., 2 Bl. Musik. (Anm. i Morgbl. 1840, No. 324). — [Nyt Oplag]. Kra. 1896. 8. 39 S. (Jfr. om denne og andre Særudgaver fra 1896 Den 17de Mai 1896, No. 60, hvortil N. Haffner i No. 66).

Ved Afsløringen af **Krohgs Støtte** den 17de Mai 1833. [Kra. 15 Maj 1833]. 4. 2 Bl. (Digte, underskrevne Henr. Wergeland, ogsaa aftrykte i Morgbl. 1833, No. 138 og i eftersl. Skrift. Atter særskilt udgivet til 17 Maj 1838 sammen med et af anden Haand forfattet Digt „I Anledning af Flagets Emancipation", 8. 2 Bl.).

Tale ved Afsløringen af **Christian Krohgs Minde,** 17de Mai 1833. Af Henr. Wergeland. Chra. [21 Maj 1833]. 8. 22 S.

Cæsaris. Et Digt (1831) af Henrik Wergeland. Chra. [31 Maj] 1833. 8. 19 S. (I Alm. Norsk Maanedsskrivt II. 442—44 [H. 11, dat. Aug. 1831, men ikke udkommet før i Maj 1832] er trykt, med Forbemærkninger af Forf.: „Slutnings-Hymne og Recitativ af Digtet Czaris, tilegnet [den polske General] Romarinos Klinge").

Tale til Menneskeligheden i Menneskeheden af Vesle-Brunen. Udgivet af hans Ven Henrik Wergeland. Chra. [5 Juni] 1833. 8. 15 S.

Digte af Henrik Wergeland. Anden Ring. Chra. 1833. 8. 1 Bl., 72 S.

Forf. indbød til Subskription paa denne nye Digtsamling kort efter Hjemkomsten fra sin Frankrigesrejse, 1 Oktbr. 1831 (Folkebladet, S. 152), og i Januar 1832 og 13 Oktbr. s. A. sees de paategnede Subskriptionsplaner indkaldte. Men Subskriptionen fik ikke tilstrækkelig Tilslutning, og i Decbr. 1832 sendte Forf. Breve rundt om til sine Venner for at bede dem hjælpe med yderligere at samle Subskribenter (Berg. Tid. 1891, No. 42; Thjm.s Adr. 1895, No. 329); han vilde overlade Fejden med Welhaven til Tredjemand, skrev han; «*mihi solum restat vincere cantando*» (jfr. Tids-Tavler I. 299). Vaaren og Sommeren 1833 blev derefter Digtene trykte (Breve, S. 88—89), og i Novbr. kunde han sende sin svenske Ven Ridderstad et Expl. (Breve, S. 89); men pekuniære Vanskeligheder hindrede endnu Udgivelsen. «Digtene,» skrev han i Jan. 1834 (Breve, S. 93), «ere endnu ikke udløste af Fangenskabet [hos Bogtrykkeren], da jeg, af Misnøje med den liden Afsætning — ihvorvel Subscriptionen herpaa vil dække Omkostningerne — ikke har gjort mig synderlig faderlig Omhu for at faae dem fri.» Først 31 Maj 1834 sees Digtene offentlig averterede. — Om de enkelte Digtes Affattelsestid kan følgende oplyses: Digtet «Den Mismodige» (Saml. Skr. I. 291—92) er et Afsnit af det politiske Digt «Unio robur Gothorum», som han forfattede i Stockholm i Novbr. 1830 (Vidar 1889, S. 772) og efter Hjemkomsten yderligere øgede (Breve, S. 83), jfr. Tids-Tavler I. 309. Digtet «Til Gotheskjalden Ridderstad» (Saml. Skr. I. 227—28) er forfattet i Decbr. 1830 eller i de første Maaneder af 1831 (Skill.-Mag. 1870, S. 632, jfr. Breve, S. 87—89, hvor Digtet fejlagtig er dateret Maj 1833). «Den bergenske Festrimer» (Saml. Skr. I. 284—86) er først trykt i Alm. Norsk Maanedsskr. I. 339—41 (Febr. 1831), jfr. nedfr. Mindedigtet over Bolivar (Saml. Skr. I. 252—54), den sydamerikanske Frihedshelt, som døde 17 Decbr. 1830, blev trykt Vaaren 1831 i Alm.

Norsk Maanedsskr. I. 487—91. «Det befriede Europa» (Saml. Skr. I. 243—45) er i Digtsamlingen betegnet med Aarstallet 1831 og er sikkert skrevet i Aarets første Maaneder. Digtet «Farvel til Alfred» (I. 245—48) og sandsynligvis ogsaa Digtet «Til en furten Ven» (I. 250—51) er skrevne til A. L. Brock (jfr. nærværende Værk, B. I. 463). Digtet «Paa Havet i Storm» (I. 261—76) er aabenbart skrevet paa Rejsen over Nordsjøen i Juli 1831. Digtet «Paa Skakastølstinden» (I. 257—61) er skrevet efter Digterens Fodvandring gjennem Jotunfjeldene Sommeren 1832; paa Grundlag af dette Digt hævdede en Forf. i Dagbl. 1881, No. 210, at W. var Skagastølstindens første Bestiger, hvortil se Artikelen i Aftbl. 1881, No. 206 af —*e*. (ogsaa i Særtryk: H. W. og Store Skagastølstind af Johannes Heftye, Oslo 1881. 8. 8 S.), jfr. Morgbl. s. A. No. 243 A. Digtet «Til en reisende Ven» (Saml. Skr. I. 283—84) er i et Originalmanuskript, rigtignok ved en fremmed Haand, dagtegnet Juni 1833; i dette Mskr. er Vennen angivet som Chr. Lange, medens et Optryk efter et andet Mskr. i Morgbl. 1901, Extrano. 13 betegner ham som O. B. W. «Til Norges trefarvede Flag» (I. 281—83) er først trykt 11 Aug. 1833 i Statsborg., H. 9, S. 134—36 og derefter i Oktbr. s. A. i Vikingen III. 1—2; med L. M. Ibsen's Musik udkom det særskilt med Dedikation til Kronprins Oscar under dennes Ophold i Kristiania som Norges Vicekonge Sommeren 1833. «Den Freidige» (Saml. Skr. I. 293—95) er med smaa sproglige Ændringer aftrykt i Kbhvnspst. 1834, S. 511—12. «Farvel til Alfred» (I. 245—48) er i ubetydelig ændret Form senere trykt i Bien XXII. (1837), H. 2, S. 119—24. Digtet «Til en Gran» (I. 288—90) er med ubetydelige Ændringer optrykt i Wergeland's og Wessel Berg's Læsebog for den norske Ungdom II. 61—64. — Om en Parodi af Jørgen Moe se Verd. Gang 1906, No. 301 af H. Koht.

Christfind i Landfarsot, Prædiken i Eidsvolds Kirke, 21de Tref. 1833, af Henrik Wergeland, Candidat i Theologien. Chra. [12 Novbr. 1833]. 8. 16 S.

Den norske Marseillaner. Syttende Mais Sang. Chra. [15 Maj] 1834. 8. 2 Bl. (Derefter aftrykt i Statsborgeren, H. 14, S. 53—56).

Forslag til Norges Riges Storthing om Oprettelse af en **Arbeids- og Tvangsanstalt** i og for Ovre Rommerige af Henr. Wergeland, Candidat i Theologien. Chra. [28 Maj] 1834. 8. 20 S. (Særtryk af Budstikken, Ny Samling III. 357—64, 19 April 1834, jfr. W.s Breve, S. 91. Var indsendt til Storthinget 1833, men kom ikke til Afgjørelse, jfr. Storth. Forhandl. 1833 I. 221—22).

Tale ved en Borgerfest i Eidsvoll **„til Forfædrenes Minde"** af Henrik Wergeland. Chra. [20 Oktbr.] 1834. 8. 28 S. (Jfr. Chr. Collin: **Bjørnstjerne** Bjørnson, I. 96—97. Talen blev holdt 29 Septbr. 1834; i Skriftet, S. 3—4 og 26—28, er optaget de af W. til Festen forfattede Sange, som ogsaa er trykte i Morgbl. 1834, No. 294).

Omrids af **Heel-Historien,** tildeels efter en tydsk geographisk-historisk Fremstilling deraf, af Henr. Wergeland, Candt. i Theologien. Hefte for Almuen. Chra. [26 Decbr. 1834. 8. 32 S. (Jfr. Breve, S. 91).

Papegøien, et Fastelavnsriis af Siful Sifadda. Chra. [5 Febr.] 1835. 8. 43 S.

Netop da «Dæmringsfejden» var udbrudt, indviklede W. sig i en personlig Strid med «Norges Dæmring»s Forlægger, den danskfødte Boghandler Johan Dahl. For*anledningen* var, at denne havde ladet sy et grønt Liberi med røde Rænder til sin

Tjener. W. skrev da et Epigram «Livreetjeneren» i Morgbl. 1834, No. 332, og i s. Bl. No. 350 kom en Bekjendtgjørelse fra Dahl, dat. 14 Decbr. 1834, saalydende: «Forslag til Hr. Cand. theol. Henrik Wergeland. Da Hr. Cand. theol. Henrik Wergeland flere Gange har paa offentlig Gade forhaanet min Tjenestekarl, foreslaaer jeg herved den talentfulde unge Mand, heller at give sin Forbittrelse imod mig Luft i vittige Epigrammer, end oftere at gjøre sig skyldig i saadan pøbelagtig Opførsel.» W. svarede i s. Bl. No. 351: «I Christiania ere Livreetjenerne næsten ligesaa sjeldne som Excellencer. «Hvilken Excellence tjener Du?» spurgte Undertegnede for et Par Maaneder siden en grøn- og rødlivreert liden Person. «Boghandler Dahl,» var Svaret. — Sednerehen blev i et Epigram paastaaet, at Ideen til et saadant Livree, som det Boghandleren havde opfundet for sin Dreng, ihvor net, dog upaatvivlelig var tagen fra Papegøjer, og i sin Udførelse ikke uskikket til at fornøje Publicum. Dette randt mig ihu, da jeg forleden mødte det pyntelige Offer for sin Herres Forfængelighed. «Flyver Du endnu om som Papegøi?» var et Spørgsmaal, der, uagtet Hensigten at vække hans Selvfølelse, dog undslap for ilsomt. — Tilstedeværende ville kunne godtgjøre, at dette er den hele Bagatel, som har ladet Boghandler Dahl glemme, at han ikke behøver Aviserne saalænge han er i Besiddelse af Byens første Sladderbod, og saalænge Foragt beskytter hans Smædelyst.» Dahl bekjendtgjorde derefter i s. Bl. No. 353: «For, om muligt, at beskytte min Tjenestekarl imod Henrik Wergelands Drenge-Kaadhed, fandt jeg mig beføiet til at offentliggjøre denne uanstændige Opførsel. Da Hr. Wergeland nu selv tilstaaer at have handlet overilet, og jeg maaskee saaledes tør ansee Hensigten af min Annonce for opnaaet, skal jeg ikke gjøre videre Bemærkning ved den Fremstilling, hvorved han har stræbt at undskylde sin Adfærd. Men i det jeg haaber, at han for Fremtiden afholder sig fra i Overilelse eller Drukkenskab at fornærme mig eller mine Folk, underretter jeg ham dog om, at Foragt maaskee ikke vil beskytte hans Smædelyst, men at han turde blive krævet til Ansvar for enhver uforskammet og fornærmelig Yttring, som han herefter maatte tillade sig.» Herpaa fulgte i s. Bl. No. 355 en «Venskabelig Advarsel til Hr. Boghandler Dahl» [af S. Sivertson], og H. W. meddelte i No. 358 «Herrens Sygebulletins» paa Vers, idet han samtidig bekjendtgjorde, at D. vilde blive dragen til Ansvar for sine «Skamløsheder». Derefter leverede han i Statsborgeren, II. 15, S. 16 (25 Jan. 1835) «Forlangte Epigrammer til Boghandler Dahl», og samtidig forfattede han Farcen «Papegøien», som han lod trykke i 500 Expl.; da Dahl hørte herom, tilbød han selv at overtage Forlaget (jfr. Den Constitutionelle 1836, No. 245), og W.s Erklæring om Oplagets Overgivelse til ham blev afgivet 3 Febr. 1835 (trykt i L. Dietrichson's Svundne Tider I. 288—89). Angivelsen «Forlagt af Johan Dahl» kom derfor kun til at staa paa Bogens sidste Side, og paa Titelbladet lod desuden Dahl tilklæbe følgende Seddel: «Naar Omkostningerne ere dækkede, vil Overskudet tilfalde Arbeidsanstalten i Mangelsgaarden.» Farcen averteredes første Gang 5 Febr. 1835 (Morgbl. No. 36 Till.) til den urimelig høje Pris af 60 Skilling og ogsaa i Annoncen med dette Tillæg: «Overskudet vil tilfalde Arbeidsanstalten i Mangelsgaarden.» 24 Febr. s. A. bekjendtgjorde Dahl (Morgbl. No. 55): «Da Afsætningen af den Sifulinske Farce «Papegøien» hidtil har været saa ubetydelig, at der neppe er at vente noget Overskud, tilbydes herved de tilbageværende 380 Exemplarer under Eet til Salgs for 15 Spd. 100 ß.» Og 3 Marts averteredes Bogen *til nedsat Pris* 24 Skilling fra J. W. Cappelen. Imidlertid var der

kommet en «Anmeldelse i tvangfrie Vers af Digtet Papegøien» i Chra. Intelligentssedler 1835, No. 40; i s. Bl. No. 42 kom, rettede mod Wergeland, «Tvangfrie Vers om Finkeljokum. (En Biographie in nuce)» og tre Epigrammer «I Anledning af Digtet: Papegøien», hvortil i No. 43 et Epigram «Til Biographen in nuce». Jfr. Statsborgeren, H. 15, S. 63 og 64. Endelig bragtes Striden i Erindring ved følgende Inserat i Chra. Intell. 1836, No. 28: «Det falder Inds. i Minde, at Boghandler Dahl bekjendtgjorde, at Overskudet af «Papegøjen» skulde tilfalde Mangelsgaarden. Paa dette Krav tillader man sig da at henlede vedkommende Bestyrelses Opmærksomhed, da Tilfældet er, at «Papegøjen» har gaaet godt af idetmindste under den Boghandlers Drift, som siden fik at bestille med den. Dahl vil nu vel svare, at han stod sig slet ved Handelen, men da dette saaledes er hans egen Skyld, fortjener dog hans pralende Goddædighed en Paamindelse.» Den danske Digter Carsten Hauch udtaler i et Brev (trykt i Udvalg af Breve til P. Hjort, [I.], S. 237 og der angivet dateret 16 Oktbr. 1834): «Den norske Udigter Wergeland har fundet paa at sende mig sine Digte, bland andet har jeg dennegang faaet et Skandskrift over Dahl — forlagt af Dahl selv — og over Øhlenschläger og den Gyldendalske Boghandling i Kiøbenhavn, der, hvor gemeent det er, kan læses og forstaaes, og vidner om et Baggesensk Talent i den Retning.» Jfr. sst. S. 237—39. Jfr. videre W.s Breve, S. 106; P. Hjort: Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Hist., Literærhist. Afd. III. 225; L. Dietrichson: Svundne Tider I. 285—91; Bjørnstjerne Bjørnson's Samlede værker, VI. 86—87; Landsbl. 1897, No. 299 af Chr. W. — Mod Honorar af Boghandler Dahl (W.s Kvittering af Marts 1835 er trykt i Dietrichson's Svundne Tider I. 291) forfattede W. «Dompapen, Commentær til Papegøjen, skreven til Boghandler Johan Dahls Behov og paa Forlangende»; men da D. ikke ønskede at trykke denne, skrev W. en ny, og saaledes udkom paa Forf.s Forlag:

Commentær til **Papegøien,** et Fastelavnsriis af Siful Sifadda, forfattet af Henr. Wergeland. Chra. [11 Maj] 1835. 8. 1 Bl., 16 S.

Frihedsdagen. Et Syttendemaidigt. (Af Henrik Wergeland.) [Kra. 17 Maj 1835]. 8. 2 Bl. (Samtidig trykt i Statsborgeren, H. 16, S. 17—20; allerede to Aar tidligere offentliggjort i Vikingen I. (Thjm. April—Juni 1833), S. 113—18).

Tvende nye Sange i Anledning af 17de Mai 1835 af Henrik Wergeland. [Kra. 17 Maj 1835.] 8. 2 Bl. (Indeholder „Frihedssang den 17de Mai" og „Sang til det norske Flag", den sidste med en ubetydelig Tillempning aftrykt af „Spaniolen").

Tale i det norske Studentersamfund den syttende Mai 1835 af Henr. Wergeland. Chra. [10 Juni] 1835. 8. 1 Bl., 8 S. (Særtryk af Norsk Penning-Magazin II. 209—216; S. 4—5 Digtet „Bygger Ynglingen i Hjerne Slot for Fribedens Idee").

Den indiske Cholera. Drama af Henrik Wergeland. Chra. [24 Juni] 1835. 8. 1 Bl., 65 S. (Et Citat fra 1ste Akts 3die Scene findes allerede 1 Juni 1834 i Statsborgeren, H. 12, S. 201, og i et Brev af 9 Novbr. 1834 (Breve, S. 104) udtaler han sig villig til at levere til en norsk-svensk Kalender et Sørgespil „Hinduen" paa 4 Ark. Jfr. Breve, S. 151).

Henrik Wergelands **Dimiss-Prædiken** i Opsloe Kirke, Hellig Trefoldigheds Fest 1833 og hans Tale i Vor Frelsers Kirke til Aftensang 3die Søndag i Advent 1834. Chra. [21 Juli] 1835. 8. 24 S.

Medicinerens Troesbekjendelse. Norsk Krigssang. Chra. 1835. 8. 2 Bl. (Undertegnet Henr. Wergeland. „Norsk Krigssang" er ogsaa trykt i Bien XIV. H. 1 (Oktbr. 1835), S. 121—23, se nedfr.; „Medicinerens Troesbekjendelse" er meddelt som „før utrykt" i Nyt tidsskrift 1883, S. 225—26).

Medecinerens Kjæreste. Sang (ved det medecinske Øvelsesselskabs Lag 12te Decbr. 1835) af Henrik Wergeland. Kra. [1835]. 8. 2 Bl. (Optrykt i Brage og Idun III.).

De sidste Kloge. Farce af Siful Sifadda. Chra. [15 Decbr.] 1835. 12. 1 Bl., 67 S. (Særtryk af Sjofna, Nytaarsgave for Aaret 1836, S. 1—67. Jfr. Saml. Skrifter VIII. 619).

Barnemordersken. Sørgespil i fire Acter af Henrik Wergeland. Kra. [18 Decbr.] 1835. 8. 104 S.

Digtet i 2. Akt 3. Scene «En Pigelil i Kjortel blaa» er trykt allerede i Den Norske Huusven III. 127—28 (21 Marts 1829); Digtet i 1. Akt 3. Scene «Jeg saae Ham» blev ogsaa trykt i Bien XIV. H. 3 (Decbr. 1835), S. 126. Jfr. P. Hjort: Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Hist., Literærhist. Afd. III. 224, hvor Forf. fortæller, at W. «sendte mig i 1836 med en Tilskrift sin Tragedie Barnemordersken og ønskede at høre min oprigtige Mening om samme. Jeg svarede, at jeg antog, at det Billede af Digtet, der havde stået for hans Fantasi, turde have forholdt sig til det på Papiret, som Forsiden af de skjønne indiske Sjaler, med rig Tegning, til Bagsiden, med tusinde i Forvirring sig krydsende Tråde. Han sagde da til en Broder af mig, at jeg var meget grov.» Hertil slutter sig et Brev til P. Hjort fra Carsten Hauch, dat. 18 Aug. 1836 (Udvalg af Breve til P. Hjort, [I.] S. 255): «Du har Ret i hvad Du har skrevet om Wergeland; hans Værk er virkelig et genialsk Product seet paa Vrangen; det er det Bedste, hvad derom kan siges.» Jfr. Vidar 1889, S. 779; Camilla Colletts Skrifter X. 387—88.

Forstædernes Klagesang over Kristiania. [Kra. 30 Januar 1836.] 8. (Samtidig trykt i Statsborgeren, H. 18, S. 126—28).

Norge i 1800 og 1836. Syttende Mai-Farce af Siful Sifadda. Opført i det norske Studentersamfund 17de Mai 1836. Kra. [17 Maj 1836]. 8. 1 Bl., 40 S. (Angaaende Opførelsen jfr. Morgbl. 1836, No. 140. Et Par af Epigrammerne i Slutningen er optagne fra Statsborg., H. 9, S. 117).

Ola Graaguts nye Vise om Ola Høiland med Mere, samt de norske Musketerers Sang. [Kra. 4. Aug. 1836.] 8. 8 S. (De norske Musketerers Sang blev samtidig trykt i Statsborgeren, H. 20, S. 63—64; et enkelt Vers af Ola Graaguts Vise er trykt allerede 5 Maj 1836 i Statsborg., H. 19, S. 93, et Affnit af den blev aftrykt i Statsborg., H. 20, S. 144, et andet Affnit i udvidet Form i Stockholmsfareren No. 2, Akt 1, Scene 3).

For Menigmand. Et Patriotisk Flyveblad. Kra. 1836—1838. 8.

Af dette Flyveblad udkom ialt 10 Numere, hvert paa 4 eller 8 Sider, alle med Paaskrift: Udkommer til ubestemte Tider. No. 1, S. 1—4, udkom 7 Septbr. 1836 med en Indledning om Flyvebladenes Hensigt og en Artikel om Storthingets Opløsning; No. 2, S. 5—8, udkom 8 Septbr. s. A. med Artikler om Statsminister Løvenskiold og Rigsretten over ham; No. 3, S. 9—12, udkom 17 Septbr. s. A. og meddelte Rigsrettens Dom af 8 Septbr. med dertil knyttede Betragtninger; No. 4, S. 13—16, udkom

17 Oktbr. s. A. med en Artikel, som peger paa Unionens Opløsning; No. 5, S. 17—24, udkom 29 Oktbr. s. A. og behandlede det overordentlige Storthings Sammentræden; No. 6—7, S. 21—28 (ɔ: S. 25—32), udkom 9 Febr. 1837 og drøftede sidste Storthings vigtigste Arbejder; No. 8, S. 33—40, udkom 28 Juni s. A. med en Artikel «Om Formandskaberne» [af G. F. Krogh]; No. 9 udkom 27 Juli s. A. med en Artikel om Udvidelsen af Kristiania Kjøbstaddistrikt; No. 10 udkom 17 Maj 1838. Strax i Den Const. 1836, No. 222, 9 Septbr., omtaltes [af U. A. Motzfeldt] at Flyvebladenes No. 1 og 2 «have været ombaarne paa Gaderne og falbudne af Gadedrenge», og Bladet tilføjede: «Da disse barfodede Haandlangere for den ene sande og saliggjørende Folkefriheds Prædikanter selv anbefale deres Vahrer som «varme wergelandske Vafler», og da disse Aandsfostre aabenbart ere Statsborgerens Tvillingsødskende, af hvilket Blads mange Syndere Hr. candidatus theologiæ Wergeland, som Hvermand veed, har de fleste paa sin Samvittighed, saa tage vi ikke i Betænkning offentligen at nævne og rævse Hr. Wergeland som disse Machinationers Ophavsmand.» W. svarede under Navn i Statsborg., H. 20, S. 145—47 og i Morgbl. 1836, No. 255, hvortil Den Const. s. A. No. 226 [af U. A. Motzfeldt], Gjensvar af W. i Morgbl. No. 258, Indlæg af Carl Fougstad i Den Const. No. 228, af *L—s.* i Morgbl. No. 261, af en anden Inds. i s. No., af W. i s. Bl. No. 262, af C. Fougstad i Den Const. No. 231. Flyvebladet No. 1 blev oversat i det svenske Minerva, i hvilken Anledning der kom en Modartikel i Aftonbladet, oversat i Den Const. 1836, No. 245, jfr. No. 268. Flyvebladet No. 3 blev recenseret i Den Const. 1836, No. 231 som «den sidste Affødning af Hr. Wergelands afsindige Politiceren, det nyeste Led i det politiske Drama, det Hr. Wergeland opfører under vore Øine», hvortil W. i Morgbl. s. A. No. 263. Jfr. Morgbl. 1836, No. 316 og W. i Statsborg., H. 21, S. 76—79. I Anledning af den i Flyvebladet No. 4 fremkastede Tanke om Unionens Opløsning rettede Aftonbl. 2 Decbr. 1836 et Spørgsmaal til Morgbl. om Opfatningen i Norge, hvortil Morgbl. s. A. No. 347, jfr. No. 352 Till. af *Norvagus* [ɔ: G. F. Krogh], Dagligt Allehanda 12 Decbr. 1836, overs. i Den Const. s. A. No. 321, Morgbl. No. 359 og 363 af N. Wergeland, Statsborgeren, H. 21, S. 145—49 af *Z.* [ɔ: G. F. Krogh], Morgbl. 1837, No. 1, Statsborg., H. 21, S. 169—72 af *Z.*

Ikke **For Menigmand.** Et Extra Flyveblad. No. 1—2. Kra. [22 Oktbr.] 1836. 8. 8 S. (Under Titelen en Tophue hængende paa en Sværdklinge med Underskriften: En veritabel god Nathue. Indeholder: Om diverse Godmodighed, bl. a. om Torvslaget 17 Maj 1829).

Nogle Ord fra **Prækestolen** af Henrik Wergeland. Kra. [8 Decbr.] 1836. 8. 2 Bl., 68 S. (Indeholder Præken 14 Febr. 1836 i Akershus Slotskirke samt Prækener i Ejdsvolds Kirke 25 Marts 1831, 14 Oktbr. 1832, 2 Marts 1834 og 21 Marts 1836. Et 2det Oplag sees annonceret 3 Decbr. 1841).

Udtog af **Norges Historie.** Til Brug i Borger- og Almueskoler. Forfattet af Henrik Wergeland. Kra. 1836 [ɔ: 7 Febr. 1837]. 8. 67 S.

Stockholmsfareren. Syttende-Mai-Stykke af Siful Sifadda. Opført 17de Mai 1837 i det norske Studentersamfund. Kra. [17 Maj] 1837. 8. 15 S. (Med 2 Billeder paa Titelbladet.

Stykkets Tendens blev først drøftet af det svenske Dagligt Allehanda, hvorefter *Den Constitutionelle* 1837, No. 155 bl. A. udtalte: «Henrik Wergelands sidste Farce

«Stockholmsfareren» er et Opkog af hans noksom bekjendte Antipathier, som han i Statsborgeren ugentlig to Gange lader udstrømme. Det er Welhaven [«Polemikkel»], Boghandler Dahl, [Bureauchef] Bernhoft [jfr. Statsborg. H. 20, S. 37 og 47, H. 21, S. 87, 96 og 119, H. 22, S. 156 og 166—67], den Constitutionelles Redaction, Statsministeren [Løvenskiold, «Omnipotenzen»] og hans Defensor [H. Chr. Petersen] &c., som han har behandlet i dramatisk Form til Afvexling med den ugentlige Bearbeidelse i Statsborgeren.» Jfr. hertil Morgbl. 1837, No. 173 («Fi donc!») af *s + p — m.* og s. Bl. No. 174. En Beretning om Opførelsen kom i det svenske Aftonbladet, hvortil «Et Medlem af Studenterforbundet i Kristiania» i Dagligt Allehanda, jfr. om denne Artikel Statsborgeren, H. 23, S. 51 og 69—70 samt Den Const. 1837, No. 166 af P. A. Munch. Om Kritiken i Aftonbladet se Statsborgeren, H. 23, S. 81—84, 89—91 og 97—100. I Anledning af nye Udtalelser i Dagligt Allehanda kom en Redaktionsartikel i Den Const. 1837, No. 170, jfr. Aftonbladet s. A., hvortil Den Const. No. 171, videre Dagligt Allehanda s. A., hvortil Den Const. No. 217 og 228. Et Digt til W. i Den Const. s. A. No. 232 rettede den Anklage mod ham, at han selv havde «knælet ved Tronens Trin og tryglet om Naadens Smuler». W. havde allerede i Morgbl. 1836, No. 42 Tillæg forsvaret sig mod Beskyldningen for Stockholmsfareri, og han erklærede nu i Morgbl. 1837, No. 236 og Statsborg., H. 23, S. 217—19 Digtets Forfatter for «en infam Løgner», hvortil Den Const. s. A. No. 237; ny Erklæring fra W. i Morgbl. No. 242, hvortil Den Const. No. 250, W. i Den Const. No. 251, hvortil Den Const. No. 253, en Inds. i Morgbl. No. 256, hvortil Den Const. No. 258, Red. i Morgbl. No. 260, hvortil Den Const. No. 262.

Sangene i Skuespillet er aftrykte i Statsborgeren, H. 23, S. 14—15, 29, 38 og 61. Den gamle Soldats Sang i Akt 2, Scene 4 er optrykt i Verd. Gang. 1896, No. 116 med Tegning af Olaf Krohn.

Et Par af Versene i Akt 1, Scene 4 var trykt allerede 16 Novbr. 1834 i Statsborgeren, H. 14, S. 112: Supplicanten.

List og Flegma, Vaudeville i 1 Act af Angely, oversat og omarbeidet af H. Wergeland. (Utrykt, opført paa Kristiania Theater 17 Juli 1837).

Kong Carl Johans Historie. Hvad Tidsrummet fra hans Valg til svensk Thronfølger betræffer forfattet af Henr. Wergeland. Kra. [1 Decbr.] 1837. 8. 1 Bl., 92 S. (Heri af W. Affnittet S. 42—92. Rec. i Morgbl. 1838, No. 10, hvortil W. i No. 24; i Aftonbl. s. A., optrykt i Morgbl. No. 20). — **2det rettede Oplag.** Kra. [27 Maj] 1839. 8. 97 S. — (Tredie Oplag). Chra. 1846. 8. 112 S. Carl Johann, König von Schweden und Norwegen. Eine geschichtliche Darstellung. Nach der 2ten, im Jahre 1839 in Christiania erschienenen Auflage aus dem Norwegischen übersetzt. Kiel 1841. 8. 9 Ark.

Stockholmsfareren No. 2. Opera i tre Akter af Siful Sifadda. Til Opførelse i det norske Studentersamfund. Kra. [27 Decbr.] 1837. 8. 1 Bl., 22 S., 1 Bl. (Med 2 Billeder paa Titelbladet og Billeder S. 17 og 22. Rec. i Morgbl. 1838, No. 18, hvortil W. i No. 24. „Ole Graaguts nye Vise om Hoiland med Mere" i Akt 1, Scene 3 er udvidet efter den særskilte Viseudgave af 1836).

Campbellerne eller Den hjemkomne Søn. Syngestykke i to Akter af Henr. Wergeland. Kra. 1837 [ɔ: 23 Januar 1838]. 8. 101 S., 2 upag. S. [Anmærkninger og Rettelser].

„Den første Sang". Prolog til Henr. Wergelands første Stykke paa Kristiania offentlige Theater, Syngestykket „Campbellerne eller den hjemkomne Søn". Kra. [26 Januar] 1838. 8. VIII S. (Ogsaa trykt i Morgbl. 1838, No. 31 og i Bien, B. 23, H. 2, S. 121—26).

Kristiania. Epilog til Campbellerne eller den hjemkomne Søn, af Henr. Wergeland. Kra. [13 Febr.] 1838. 8. 8 S. (Ogsaa trykt i Bien, B. 23, H. 3, S. 116—22).

Af «Campbellerne» er tre Vers af Sangerindernes Sang i Akt 1, Scene 6 trykt allerede i Bien, B. 20, H. 2 (Maj 1837), S. 126—27: Mandens Vrede, Længsel og Sorg. Williams 1ste Sang i Akt 1, Scene 1 er i en anden Formning trykt i Bien. B. 21, H. 2 (Aug. 1837), S. 123—24: Skotlænderen i Indien. Williams Sang i Slutningen af samme Scene er i udvidet Form trykt i Skill.-Mag. II. 382 (1 April 1837). Af de i Akt 2, Scene 1 og 7 indtagne Oversættelser efter Rob. Burns er i Skill.-Mag. II. 120 (13 Aug. 1836) i ændret Form trykt «Den gamle Mand» og «John Anderson».

Den den 15 Marts 1837 valgte Direktion for det nye Kristiania Theater havde i Bekjendtgjørelse af 22 April s. A. udlovet et Honorar af 100 Spd. for det nye originale dramatiske Arbejde paa mindst 2 Akter, forfattet af en norsk Mand, som af en Bedømmelseskomité blev fundet værdigt til Aabningsforestilling; Stykket maatte være indleveret inden Udgangen af Juli s. A. Komiteen (H. Foss, N. A. Colban og M. N. Blytt) erklærede med 12 mod 1 Stemme A. Munch's Skuespil «Kong Sverres Ungdom» for det bedste, og med dette Stykke aabnedes Theatret 4 Oktbr. 1837; men Komiteen gjorde tillige opmærksom paa, at et andet af de indkomne Stykker, «Campbellerne», ogsaa fortjente at bringes paa Scenen, hvilket imidlertid ikke vilde kunne ske uden nogle Forandringer, og Forf. blev derfor ved Bekjendtgjørelse af 7 Septbr. 1837 (Morgbl. No. 251) indbudt til at søge Overenskomst med Theaterdirektionen. Wergelands Stykke spilledes derefter (ifølge Bekjendtgjørelsen: i 4 Akter) 3 Gange, 24 Jan., 28 Jan. og 12 Febr. 1838, alle Gange indledet med Prologen «Den første Gang», ved sidste Opførelse ogsaa ledsaget af Epilogen «Kristiania»; den sidste Opførelse blev givet til Fordel for Forfatteren. Den 2den Opførelse var det, som gav Anledning til det bekjendte Theaterslag med den deraf følgende Fejde om Wergeland og hans Digtning.

Som Forspil til Striden kan betragtes et Par smaa Begivenheder, som forefaldt i Slutningen af 1837, og hvortil der flere Gange alluderes i den følgende Pressefejde. Wergeland havde pebet ved Opførelsen af Th. Overskou's Lystspil «Østergade og Vestergade» i Theatret den 12 Novbr. 1837 (Den Const. 1837, No. 329), og han havde lagt for Dagen sin Indignation over en Beriders Mishandling af et Barn ved Cirkusforestillingen den 10 Decbr. s. A. (Den Const. No. 349). Ang. Den Const.s Omtale af disse Begivenheder jfr. Morgbl. 1837, No. 351, 356 og 357, hvortil Den Const. 1838, No. 5, jfr. Morgbl. s. A. No. 6 og 9, Den Const. No. 11.

Efter den første Opførelse af «Campbellerne» meddelte Morgenbladet (1838, No. 26): «For første Gang blev paa Onsdag Henrik Wergelands Syngestykke «Campbellerne» opført og modtoges at Publikum i det Hele med Bifald. Formedelst Forfatterens Personlighed var det utænkeligt, at det skulde applauderes uden Enkeltes Indvending. Ved Enden af første Akt hørtes ogsaa nogen Hyssen, og en enkelt Pibe, *men* som strax overdøvedes af den store Fleerhed iblandt Tilskuerne. Der er vel heller *ingen Tvivl om*, at ligesom dette Dramas lyriske Skjønhed indtager Læseren, saaledes

fængsles Tilskueren af dets sceniske og musikalske Pragt, om det end mangler dramatisk Effekt. Et Stykke, hvis skjønneste Partier ere Sangnummere, maa tabe meget ved at flere af disse (især William Campbells Parti) enten udelades eller udføres blot ved Declamation. Williams skjønne Duet med Sangerinderne i første Akt blev derved til en trættende Gjentagelse af samme Melodi. De Tilskuere, som ikke i Forveien havde læst Stykket, havde maaskee Vanskelighed ved at opfatte den eiendommelige idylliske Skjønhed det har, og bemærkede nøiere de tekniske Mangler, hvilke dog maaskee tildeels kunne afhjælpes, naar Stykket næste Gang gives.» Bladet gjør derefter udførlig Rede for Stykkets Indhold.

Den Dag da Stykket skulde opføres 2den Gang, anmodede en Indsender i Morgenbladet (No. 28) om, at Prologen fremdeles maatte medtages: «At see H. Wergelands Stykke Campbellerne ved dets første Opførelse var kun muligt for den mindste Deel af Hovedstadens skuespilbesøgende Publikum, men det forekommer dog at være ikke meer end rimeligt og billigt, at De, der ikke kunde faae Billetter første Gang, dog derfor ikke tabe noget af første Forestillings Indhold.» I s. No. meddeler en anden Inds.: «I Onsdags blev da Wergelands dramatiske Stykke «Campbellerne» omsider givet for fuldt Huus. Hensigten med disse Linier er ikke at sige Noget om Stykket selv, hverken Ondt eller Godt, men blot at gjøre Publikum opmærksom paa et Træk af den Cabale, Wergeland har at drages med. Inds. veed nemlig med fuldkommen Vished, at der i Parterret cirkulerede et Brev uden Underskrivt, hvori der opmuntredes til at pibe Stykket ud. Dette Dokument blev confiskeret, Inds. veed ikke af hvem; men han haaber, at Ihændehaveren vil fremlægge det offentlig, som et Bidrag til den Samling af smukke Vaaben, hvormed der, formodentlig af Troppen, fægtes mod H. Wergeland. At enkelte Tirailleurs vare fordeelte omkring i Logerne, men at de paa Grund af mislige Udsigter ikke turde yppe sig, fortjener ogsaa at bemærkes.» S. D. tog ogsaa Den Constitutionelle (No. 28) til Orde i følgende redaktionelle Udtalelse [forfattet af A. Schweigaard]: «Det lader til, at det offentlige Theaters Bestyrelse vil forsøge paa at skaffe Hr. Wergeland et Slags dramatisk Betydning, hvorpaa han nu i en Række af Aar med det meest afgjorte Uheld har arbeidet. Ved Opførelsen af det saakaldte Syngestykke «Campbellerne» har Christiania Publicum været Vidne til Opførelsen af en dramatisk Umulighed, en scenisk Uting. Hr. Wergelands med Theaterstyrelsens Accessit kronede Stykke hører saa haandgribelig til det Slags Arbeider, hvorfra en Tilskuer, uden anden Hjemmel end den, som den sunde Sands giver, maa kunne fordre sig forskaanet, og dets Opførelse er et saa aabenbart Anstød mod den Anstændighed og Følelse af egen Værdighed, som en Nation har Ret til at kræve opretholdte i alle offentlige Handlinger, at det er dem, der tilstedede at Stykket blev givet, og ikke dets Forfatter, med hvem man i denne Sag har at tale. — Paa hundrede trykte Sider har Hr. Wergeland ladet noget over et halvt Snees af de kjedsommeligste og betydningsløseste Figurer, som man kan tænke sig, holde de inepteste og unødigste Colloquier. De vimse frem og tilbage, gaae ind og ud, og søge Knuder paa Sivet, for at have Noget at disputere om. To af Hovedmændene, Formynder og Myndling, ere et Par halvgale Skruer, der stride om Pavens Skjæg, som om det gjaldt Liv og Død. Den tredie, som har Capitaines Rang, har gjennem en Række af Scener den Rolle at sidde paa en Bænk, som en Patient, der lider af Hjemvee, *skjønt han ligesaagodt* for Effectens Skyld kunde lide af Gigt eller

Podagra. Man maa ikke alene lade det passere, at der i Stykket Intet udrettes, Intet knyttes og Intet løses, men man maa finde sig i, at der ikke engang siges eller tales noget Taaleligt og Klækkeligt. Først maa man ordentlig studere paa, hvad det er disse Mennesker mene, og naar man da endeligen er kommen efter det, finder man, at det er lutter Sager, hvorfor man ikke gidder tage en Knappenaal op. Man kan ikke alene borttage hele Scener, men hele Acter af Stykket, og det er ligegodt, eller endog meget bedre i den Forstand, at det her gjælder: jo Mindre desto bedre; thi ligesom det hele Arbeide er en reent unødig Gjerning, saaledes er dets enkelte Dele ørkesløse og overflødige. Og dette lader Theatrets Styrelse opføre, den sætter sine Skuespillere i Reqvisition, for at memorere og agere Samtaler, som ingen kan holde paa i Hukommelsen eller udtrykke i Handling; den afgiver sine smukkeste Decorationer, for at tjene til Indfatning for et Billede, der er værre end en *tabula rasa*. Dette er det Ubegribelige, og dette er det, der hos tænksomme Mennesker har vakt en Følelse af Uvillie. En saadan Vasvællingsmag, et saadant Pjaltesyn, et saadant Tohuvabohu har endnu aldrig indsneget sig paa et Theater før. — — — Opførelsen af dette saakaldte Syngestykke er en Skam for vort Theater. Theaterstyrelsen har havt Anledning nok til at erfare, at Forstemtheden hos den bedre Deel af Publikum under Forestillingen havde en langt dybere Grund, end den Kjedsomhed, som Ødet paa Scenen maatte fremkalde, at den udsprang af en Skam- og Undseelsesfølelse, og det paa Nationalærens Vegne. Det er ogsaa i dennes Navn at vi herved protestere mod hvad der er foregaaet. Det Værste af Alt er, at der i Theater-Directionen er altfor megen Intelligents, til at der ikke skulde være den største Anledning til Mistanke om, at Forfatterens Personlighed ikke har været uden Indflydelse paa Stykkets Antagelse. I Sandhed det stod misligt til med Fædrelandets Sag, hvis der blandt dem, der, som Theater-Directionens Medlemmer, indtage vigtige Pladse i Samfundet, skulde findes Mange, som manglede det borgerlige Mod til at trodse en tøilesløs Skriblers hadske Angreb og ikke agtede det dybt under sin Værdighed at bygge eller vedligeholde en forfængelig Popularitet ved Concessioner for eller Alliance med Raahedens Coryphæer.»

Hermed var Programmet givet for den Pibekoncert, som om Aftenen blev sat i Scene i Theatret. Allerede den foregaaende Dag, Lørdag, var alle overkommelige Piber opkjøbte hos Byens Handlende, og for mulige Liebhabere var der Piber til Uddeling ved Theatrets Indgang. Søndags Formiddag fandt Wergeland paa sit Bord en saalydende Billet: «Dit Partie seirer maaskee i Aften, men vi ville levere Dig et formeligt Slag. Din Antagonist.» Om Begivenhederne ved Forestillingen i Theatret beretter Morgenbladet No. 30: «Man havde al Grund til at vente en afgjort Seir paa Pibernes Parti, som havde sit Hovedqvarteer i Parkettet og et Detaschement i en Loge i første Rad. Prologen forlangtes, og Prologen blev given, og Klapningen begyndte efter Prologen. Da nu Alle — saavidt vi have erfaret — ere enige i, at Prologen er udmærket skjøn og blev godt fremsagt, saa var det ubilligt at pibe efter Prologen. Dette betænkte dog ikke de ivrige Pibere, og de stødte af al Magt i de gjennemtrængende Picolofløiter og Clarinetstykker. Kampen var der allerede. Imidlertid blev den ikke ret alvorlig før efter første Akt, da Tumulten var saa stor og vedholdende, at man flere Gange forgjæves forsøgte at begynde anden Akt; thi Piberne og følgelig ogsaa Klapperne vedbleve efterat Teppet var optrukket. En Skuespiller fremtraadte med Direktionens Anmodning om at udsætte med Bedømmelsen indtil Stykket var udspillet, men Anmod-

ningen modtoges med Piben, der igjen fremkaldte Klappen. Politimesteren stræbte fleregange at tale til Folket, og Henrik Wergeland selv — det er pudseerligt at fortælle — vilde tale Piberne tilrette. De vare aabenbarlig i stor Minoritet, men vilde ikke give sig. Selv medens Orchestret gav Nationalsangen, og al Klapning ophørte, blev der pebet, og da Sangen var endt, udbrød atter det frygteligste Hviin af Pibeinstrumenter. Omsider lykkedes det Politimesteren at komme tilords, og han paalagde Publikum at udsætte baade med Piben og Klappen indtil Stykkets Ende, hvilket iagttoges. Da Piberne i den efter Stykket paany aabnede Kamp ikke vilde holde op, saa blev det et almindeligt Raab blandt Klapperne at kaste Troppen ud, og det kom virkelig til Haandgribeligheder.» Kampen i Theatret er desuden skildret i Den Const. No. 30 af Red. og af C. [ɔ: P. J. Collett], i Den Norske Rigstid. No. 17 af et Øjenvidne, og 9 Maj 1838 udkom som særskilt Skrift «Tro og detailleret Fremstilling af det berømte Theaterslag i Christiania, den 28de Januar 1838» [af J. R. Krogness] (8. 32 S.; 2. Opl. forsynet med nogle Rettelser udkom 7 Juni s. A.), jfr. Morgbl. 1838, No. 148 (ang. Fr. Stangs Deltagelse). Uagtet disse Beretninger paa flere Punkter er modstridende, giver de dog tilsammen et ganske tydeligt Billede af Tilgangen. En Inds. i Morgbl. No. 32 omtalte Pibernes Tal som et Snes; Den Const. No. 33 mente uden at overdrive at turde paastaa, «at hvis Antallet ikke oversteg det Tredobbelte af hiint Antal, kom det samme idetmindste meget nær»; en Inds. i Morgbl. No. 34 angav Tallet til 33; i den nævnte Brochure findes navngivet omkring 30 Pibere. Blandt Piberne kan nævnes: «Den Constitutionelle»s Redaktører Lektorerne U. A. Motzfeldt og A. Schweigaard, Advokaterne Fr. Stang og Jac. Skjelderup, Overretsprokurator B. Dunker, kgl. Fuldmægtig Holger Collett, kgl. Fuldmægtig Chr. Birch-Reichenwald, Statholderens Privatsekretær L. C. Langberg, Kopist O. F. Ebbell, Halfdan Kjerulf m. fl. Den Const. anstillede Betragtninger over Slaget og dets Virkninger i en redaktionel Artikel i No. 30; i Morgbl. No. 31 udtalte en Inds. sig med Forargelse om det «yderst skandaløse Optrin», en anden Inds. udtalte sig om Den Const.s «vilde Lidenskabelighed», Henr. Wergeland protesterede mod en Beskyldning for at have opkjøbt 100 Billetter til sine Venner, en fjerde Inds. haabede, at «Campbellerne» ifølge den oprindelige Bestemmelse atter blev opført den efterfølgende Fredag og Søndag: «Det vilde være sørgeligt, om Forestillingerne skulde udsættes blot paa Grund af den Piben, der hørtes fra det «fornemme Skøierpak» (Troppen) i Søndags. Indsenderen kjender flere Familier, der for nærværende Tid opholde sig i Byen, og har reist 10 a 12 Mile alene for at see «Campbellerne», naar den skal gives som Beneficeforestilling for H. Wergeland». En Inds. i s. No. Till. vendte sig særlig mod A. Schweigaard. En Inds. i s. Bl. No. 32 frakjendte Den Const. æsthetisk Autoritet, en anden Inds. imødegik «Troppens» Anker imod «Campbellerne», en tredje Inds. drog tilfelts baade mod Den Const. og mod Piberne, en fjerde Inds. leverede et Digt «Til Pibertroppen». I s. Bl. No. 33 udtalte tre forskjellige Inds. sig mod Pibernes Optræden, medens Jac. W. Skjelderup fremstillede sine Grunde til at pibe. I s. Bl. No. 34 leverede en Inds. en «Katekisation som Forstandsøvelse for den Constitutionelle og til Menigmands Opbyggelse», «En Hader af Uordener» advarede mod at opføre Munch's «Kong Sverres Ungdom» i Markedsugen for ikke at fremkalde en ny Pibekoncert, en tredje Inds. udtalte sig om Pibernes Antal, og J. R. Krogness forklarede sig om sin Deltagelse i Slaget; i s. No. Till. *harcellerede en ny* Inds. over Piberne i et længere «Brev til Theater-

directionen». En Inds. i s. Bl. No. 35 [N. Wergeland?] leverede en «Beretning om de stormende Entr'acter i Skuespilhuset Søndagen den 28de Januar af en rolig og opmærksom Tilskuer» med Betragtninger over Stykket og Kampen», en anden Inds. udtalte sig atter ligesom i No. 32 om Pibernes Uforskammethed; en Inds. i s. No. Till. spurgte «Hvad har Theaterdirectionen syndet ved at tilstede Opførelsen af Campbellerne?», og en anden Inds., der ligeledes havde optraadt i No. 32, polemiserede mod Pibningens Forsvarere. I s. Bl. No. 37 redegjorde Henr. Wergeland for sin Henvendelse til Publikum under Pibningen og for sin Befatning med Billetkjøb til Forestillingen. I No. 38 udtalte atter Jac. W. Skjelderup sig om sin Optræden, hvortil Wergeland i No. 39 knyttede den Oplysning, at S. endnu ikke havde læst «Campbellerne». Den Const.'s Red. udtalte sig paanyt om Slaget i sit Blad No. 32, 33 og 34, og F. Stang skrev en Artikelrække «Om det saakaldte Syngestykke «Campbellerne» og dets Udpibning» i s. Bl. No. 42 og 44, jfr. No. 43 og P. J. Hoppe i No. 45, hvortil en Inds. i Morgbl. No. 59, en Inds. i Chra. Intell. No. 27 udtrykte Haabet om, at Theaterdirektionen ikke vilde lade sig dominere af «en Haandfuld Skøiere»; i P. Soelvold's Fædrelandsvennen I. 49—52 leveredes en Fremstilling af Slaget med en Opmuntring og Tak henvendt til Wergeland; en Inds. i Den Norske Rigstid. No. 22 dadlede de forefaldne uhyggelige Optrin og udtalte sin Dom om Stykket. Da Stykket skulde opføres 3dje Gang, foreslog en Inds. i Morgbl. No. 43, at man kun ved en kort almindelig Klapning skulde protestere mod mulige Pibere, men ellers overlade til Politiet at kaste dem ud. Imidlertid lod der sig ved denne Forestilling ingen Piben eller Hyssen høre (Morgbl. No. 45 og Den N. Rigstid. No. 25).

En Inds. i Morgbl. No. 45 [M. J. Monrad] leverede udførlige «Vink med Hensyn til Bedømmelsen af det wergelandske Syngestykke «Campbellerne»», en Inds. i s. Bl. No. 46 udtalte sig om Grundene til det Bifald, Stykket havde vundet, og en anden Inds. udtalte sig om Musiken til Stykket, hvortil den danske Syngemester Muth-Rasmussen i Den Const. No. 49: «Svar til den musikalske Idiot i Morgenbladet», med Gjensvar fra Inds. i Morgbl. No. 68. I Morgbl. No. 47 gjorde H. Foss Rede for sin Befatning med Stykkets Opførelse og for sin Opfatning af Pibekoncerten og Wergelands Stilling. En Inds. i s. Bl. No. 49 gav et Tilbageblik paa Intelligenspartiets Udvikling og Optræden, og en Inds. i Den N. Rigstid. No. 29 harcellerede hele den nedrivende kritiske Methode. Den Const. No. 51 gav et længere Svar til Inds. i Morgbl. No. 35 Till. og til H. Foss; B. Dunker forsvarede Piberne mod H. Foss i Den Const. No. 58, og F. Stang leverede i s. Bl. No. 65 Bemærkninger til Foss's Artikel; jfr. Inds. i Den N. Rigstid. No. 30, hvortil Morgbl. No. 54; jfr. ogsaa Inds. i Morgbl. No. 54: «Phantasie og Illusion», samt Inds. i Morgbl. No. 60 i Anledning af Dunkers Opsats og [af N. Wergeland?] i s. Bl. No. 67 ligeledes mod Dunker, hvortil Dunker i Den Const. No. 71. En Inds. fra Hedemarkens Amt udtalte sig mod Piberne i Morgbl. No. 56, og i s. No. kom et Inds. fra den anonyme Komponist af Melodramerne i W.s Stykke, hvortil Muth-Rasmussen i Den Const. No. 63, med Svar fra Melodramcomponisten i Den Const. No. 73. Jfr. Brev af 27 Febr. 1838 fra F. L. Vibe til Fr. M. Bugge, trykt i Historiske Samlinger II. 192—93. I Morgbl. No. 67 kom en Artikel [af J. C. Lous] «Om Aarsagen til at den store Fleerhed klappede for Campbellerne», hvortil Inds. i s. Bl. No. 69: «Upartiskhed og *Indifferentisme*». I s. Bl. No. 70 kom fra H. Wergeland dels en «Tropmarsch», *undertegnet* «Dudelsack, Corpspiber», dels en Række Epigrammer «Til mine Fiender».

særlig til Den Const.s Redaktion, til F. Stang, B. Dunker og J. Welhaven. I Morgbl. No. 75 tilkjendegav Red., at Striden om Campbellerslaget nu maatte være endt, og benyttede Lejligheden til at belyse et Par Punkter i Striden, jfr. hertil Den Const. No. 78 med Svar i Morgbl. No. 79. Jfr. ogsaa et Inds. i Oplands-Tidende s. A. No. 22. Striden blussede imidlertid atter op efter Welhavens Artikel «Om norske Presse-Anliggender» i Den Const. 1838, No. 100, 101 og 102; denne fremkaldte Bemærkninger i Morgbl. No. 108 Till., hvortil B. Dunker i No. 113 med Svar af den første Inds. i No. 117, samt en Artikelrække «Om Beskyldningen for Indifferentisme fra to modsatte Sider» [af J. C. Lous] i Morgbl. No. 105, 110 og 118, hvortil Wollert Konow i Den Const. No. 123, jfr. Morgbl. No. 124 [af Lous]. I Den Const. s. A. No. 122, 124, 125, 129 og 130 skrev P. J. Collett «Om Henrik Wergeland og Campbellerne», hvortil to Inds. i Morgbl. No. 123, jfr. No. 124 og 135; udførlige Bemærkninger i Anledning af Colletts Afhandling kom i Morgbl. No. 145, jfr. «En Silhouette» af Collett i Den Const. No. 152, hvortil Morgbl. No. 153, Collett i s. Bl. No. 154, hvortil den første Inds. i No. 159, Den Const. No. 161 og P. J. Collett i s. Bl. No. 163, Replik fra den første Inds. i Morgbl. No. 165, 173, 183, 188, 199 Till. og 210 Till.; herhen hører ogsaa «Nogle Ord om Hr. P. J. Colletts Begeistringstheori» i Morgbl. No. 209 Till. (nægtet Optagelse i Den Const.). Imidlertid havde Welhaven leveret nye Artikler «Om norske Presseanliggender» i Den Const. No. 143, 144, 150 og 179, hvorimod J. C. Lous udgav «Om Dagens indre Strid», H. 1, som indviklede ham i en Polemik med C. Winter Hjelm, se ovfr. III. 560. Jfr. Oplands-Tid. II. (1838), No. 43: Om Wergeland og Welhaven. Endnu i Oktbr. 1838 anføres det i Fædrelandsvennen II. 143 som en Indvending mod at vælge F. Stang til Storthingsmand, at han havde været «en af Anførerne for Piberne i Campbellerslaget». Jfr. ogsaa Wergelands Digt «I det Grønne» i Morgbl. 1838, No. 168. Tilbageblik paa Striden i P. Holmsen's Kristiania politis historie, S. 206—214; i Dagbl. 1888, No. 26 af Rosenkrantz Johnsen.

Epilogen «Kristiania» blev desuden fremsagt ved Festforestillingen paa Kra. Theater 28 Septbr. 1880 i Anledning af Afsløringen af Christian IV.s Statue, jfr. Dagbl. 1880, No. 235.

Hytten eller Kristian IIdens Afreise fra Norge. National-historisk Drama. Af Henrik Wergeland. Kra. 1837 [ɔ: 25 Januar 1838]. 12. 93 S. (Med Motto: Ex tempore —. Paa S. 3: Nytaarsgave for 1838. Jfr. Breve, S. 123. Mnskr. findes opført som No. 406 i Kvart i Fortegnelse over det Kgl. Norske Videnskabers-Selskabs Samling af Haandskrifter ved Udgangen af Aaret 1871, S. 54. Den i Akt 2, Scene 3 optagne Romance „Hvem banker nu saa silde paa?“ er først trykt i Oktbr. 1837 i Bien, B. 22, H. 1, S. 122—24).

Bannersang for Kristiania Borgerkorps. Kra. 1838. 8. 2 Bl. (Undertegnet: Henr. Wergeland).

Tvende nye Sjømandssange. (1. Opsang for Kristiania Paket. 2. Iland og ombord i en Orkan, efter det Engelske). Kra. 1839. (No. 2 ogsaa trykt i Magazin for Søevæsen I. (1839), S. 143—44).

Sangsamling for Norske Selskabskredse, udgiven af Det norske Studentersamfund. Med fleerstemmige Melodier i Texten. Første Bind [ved H. A. Bjerregaard, Sylv. Sivertson og Henrik Wergeland]. Chra. [1839—]1842. 8. obl. VIII S., 280 S. — *Første Hefte* indeholdende Fædrelands- og Frihedssange. [Chra.

1 Juni 1839]. 94 S. (Kun Omslagstitelblad). — Andet Hefte. [Selskabssange og Drikkeviser]. Chra. [Juli] 1841. 1 Bl., S. 95—188. — Tredie Hefte. [Selskabssange og Drikkeviser, Fortsættelse]. Chra. 1841 [ɔ: 18 Juni 1842]. 2 Bl., S. 189—280. (Jfr. Breve fra H. W., S. 107, hvor under 25 Marts 1835 omtales „en Studentersangbog, som han er sat til at faa udgiven af Studentersamfundet". Indbydelse til Subskription af Juni 1836, underskreven af de tre Udgivere, er trykt i Chra. Intell. 1836, No. 170, hvor det siges, at en Komité til at udgive et Udvalg af Sange blev nedsat af Studentersamfundet allerede det foregaaende Aar).

Samling af Sange og Digte for den norske Sjømand, udgiven af Henr. Wergeland. Kra. [12 Septbr.] 1839. 8. 152 S., 8 Nodetavler. (S. III—VIII Forord dat. Aug. 1839. Af de 70 her optagne Digte er 10 af W. selv, alle før trykte med Undtagelse af Gangspilvise om Briggen „Jonas Anton Hjelm" (1839), S. 78—81, Syttende Mai-Vise, S. 136—38 [optrykt i Tre Sømandsviser 1844] og Sang [fra 1831] for Briggen Clara Maria, S. 139—40. Jfr. et utrykt Brev af 6 Mai 1839 til Engelbreth Hald i Univ.-Bibl., Mskr. No. 584 in-fol.).

Ny Vise om Ole Pedersen Høilands sidste mærkelige Undvigelse fra Agershuus Fæstning Natten til den 17de September 1839. (Aftrykt i Skill.-Mag. 1885, S. 109—110).

Nogle Ord til **gode Konfirmationsbørn** og deres Forældre. Af Henrik Wergeland. Gave til gode Konfirmanter. Kra. [2 Oktbr.] 1839. 16. 1 Bl., 26 S.

Selskabet **„Kringla"** eller **„Norske Almacks"**, Farce af Siful Sifadda. Kra. [7 Novbr.] 1839. 8. 48 S., 1 Bl. [Efterspil]. — (Andet Oplag.) Kra. [5 Febr.] 1840. 16. 1 Bl. [Titelbillede], 70 S. (Heri er tilføjet et „Andet Efterspil").

Det musikalske Lyceum i Kristiania var blevet opløst paa Generalforsamlingen den 22 Decbr. 1838 (se Den Const. No. 356), og knapt en Uge efter stiftedes «Selskabet af 28de December 1838», idet nogle af Lyceets Medlemmer forenede sig om at danne et nyt Soiré- og Danseselskab. «De sendte,» fortæller en Forf. i Morgbl. 1839, No. 293, «Indbydelseslister om til deres Venner, og størstedelen af den saakaldte Noblesse eller af de meest polerede Familier i Byen tegnede sig. Selskabet konstitueredes og skulde bestaae i Dands og Kortenspil om Tirsdagsaftenerne i Hotel Du Nord. For at lette Prisen og hindre Udskeielser i Mad og Drikke, bestemtes at Selskabet i det Væsentligste kun skulde beværtes med The og Kavringer og Kringler, hvorfor det istedetfor dets lovmæssige Titel «Selskabet af 28de December 1838» har faaet Navnet «Kringla», hvorunder det alene er bekjendt i Byen.» For at holde Selskabet exklusivt var det blevet bestemt i dets Love, at nye Medlemmer ikke kunde optages uden med tre Fjerdedels Pluralitet paa en Generalforsamling, og til den 10 Oktbr. 1839 indkaldte Direktionen en Generalforsamling for at faa indvoteret nogle og tredive nye Medlemmer. «Direktionen havde den Mening», beretter den citerede Forf. i Morgbl., «at da den havde ved sin Indbydelse optaget alle de nærværende Medlemmer, saa skulde det ikke falde disse ind at modsætte sig Optagelsen af dem, som Direktionen yderligere foreslog, og af hvilke Enhver desuden havde Rang og Dannelse nok til at være i Lag med de Øvrige i Selskabet. Men — om Forladelse! I Generalforsamlingen mødte en god Deel af Byens hæderligen bekjendte unge Fyrer, og Følgen var, at kun fem af de foreslaaede nye Medlemmer fik Pluralitet nok til at optages i det høist fornemme og aristokratiske Selskab, hvorimod de øvrige tredive bleve rejicerede. Dette

Overmaal af Lapsagtighed forargede først Direktionen og dernæst Publikum. Direktionen meldte sig ud, og Publikum har faaet de Erfaringer fornyede, som man gjorde under Campbellerstriden.» Efter Generalforsamlingen den 10 Oktbr. blev det almindelig antaget, at Selskabet maatte gaa ind, og en Inds. i Morgbl. No. 286 (13 Oktbr.) anstillede Betragtninger over Aarsagerne til, at «Bal- og Musik-Selskaber i Christiania, hvor de første Embedsmænd i Landet opholde sig, og hvor Handelsklassen er temmelig velstaaende», havde saa vanskelig for at bestaa: «et Selskab maa indgaae, fordi det bestaaer af blandet Selskab, et andet fordi det ei har Midler og et 3die fordi det regjeres af unge Mennesker, som man kalder Lapse.» Selskabet blev imidlertid sat paa Fode igjen i en ny Generalforsamling den 17 Oktbr., og 22 Oktbr. kunde det holde sin første ordinære Samling for Vinteren. De samme Tendenser, som nær havde sprængt Selskabet strax i dets Begyndelse, fremkaldte et Par Aar senere atter en Krise. I Generalforsamlingen 11 Septbr. 1841 blev der fremsat Forslag om dets Ophævelse for saa at faa oprettet et nyt, mere ublandet Selskab (se Inds. i Den Const. No. 259 og Ligvers i No. 260); men dette Forslag blev paa en ny Generalforsamling 18 Septbr. taget tilbage (Den Const. No. 262). Selskabet fortsatte derefter sin Tilværelse, indtil det gik over i det endnu bestaaende Selskab «Foreningen» (Aftpst. 1904, No. 108). Jfr. iøvrigt om Selskabet «Kringla» Chra. Intell. 1840, No. 16 og 23; Den Const. 1840, No. 310 og 311; Morgbl. 1841, No. 123.

Henrik Wergeland havde skyndt sig allerede 11 Oktbr. 1839 at indrykke (anonymt) i Morgbl. No. 284 et Ligvers «Over Selskabet af 28de December», hvor han sammenlignede Selskabet med Æsopi Frø; men 16 Oktbr. kom han (fremdeles anonymt) med et nyt Vers i Morgbl. No. 289 «I Anledning af Liigverset i No. 284»: «Et Liigvers før man vel er død bør gjøre sin Forfatter rød,» thi der var atter blæst Liv i den brustne Frø. En Inds. i Morgbl. No. 293 skildrede «Jeandefranceriet», saaledes som det artede sig i «Kringla», og en anden Inds. i No. 295 fortalte om det «Vellevnet», som i den nye Sæson havde faaet Indpas i Selskabet, idet «Aftensmaden især, som før bestod af en Kringle, er forbedret derhen, at der nu serveres med Smørrebrød», hvilket dog benægtedes af en Inds. i No. 300. Netop i de samme Dage (23 og 25 Oktbr.) spilledes paa Kristiania Theater en ny Komedie [af H. Ø. Blom] «Den hjemkomne Søn eller en Nutidens Jean de France», hvis Satire almindelig opfattedes som rettet mod «Kringla», og hvis første Opførelse foranledigede nogen Piben i Theatret (jfr. Morgbl. No. 298 og 300); Stykkets Forf. erklærede imidlertid i Morgbl. No. 302, at han «ligesaalidt med selve Komedien havde sigtet til nogensomhelst Person, som han havde nogen Del i de foregaaende eller efterfølgende Avisopsatser, som kun Misforstaaelse af Stykket kunde forlede Nogen til at anse for udsprungne af den samme Tendens». Den Const. No. 301 tog til Orde mod, at «saadanne reent private Gjenstande, som Klub- og Balselskaber, og hvad Mad og Drikke man der nyder eller ei», blev dragne offentlig frem. «Der røber sig i dette Skriverie», tilføjede Bladet, «en Pen, som man ikke har vanskelig for at gjenkjende. Fra Hr. candidatus theologiæ Wergeland skal ellers ogsaa udkomme en egen Farce, betitlet «Kringla», hvortil han samler Subskribenter. Bogen skal maaskee regnes til de Skrifter for Almuen, for hvis Udarbeidelse han efter eget Opgivende har faaet den Ære at indskrives blandt Hoffets Pensionister.» Om den herved indledede Strid om W.s «Hofpensjon» er Oplysninger givet ovenfor S. 458—59. Morgbl. No. 302 hævdede sin utvilsomme *Adgang til at omtale* deslige Selskaber i deres Almindelighed, deres Aand og

Trykt 19 Decbr. 1906.

Tendens, og erklærede samtidig, at Wergeland ikke var Forf. af nogen af de tilsigtede prosaiske Opsatser. Den Const. No. 303 sluttede heraf, at W.s Forfatterskab til de poetiske Opsatser var erkjendt, og forsvarede ellers Selskabet mod Morgbl.s Angreb. Morgbl. No. 304 resumerede, hvad det havde indeholdt om «Kringla», — foruden de prosaiske Inserater «et Par Epigrammer, som intet Blad med nogen Følelse for Vittighed kunde undlade at trykke», hvortil Svar i Den Const. No. 305. I Morgbl. No. 305 (1 Novbr.) fortalte S. S. [ɔ: H. Wergeland], at han den 28 Oktbr. havde indleveret og betalt et Avertissement i Den Const., hvori han forklarede, at «det annonceerte Skuespil ikke havde nogen Oplysning af Almuen, hvem «Siful» aldrig har skrevet for, men kun Red.s eget Klientels, en fornem Pøbels, Forbedring til Øjemed»; men dette Avertissement var endnu ikke indtaget. Til yderligere Oplysning om, at den omtalte Farce ikke var skrevet for Almuen, meddelte W. samtidig i Morgbl. Slutningssangen (ɔ: første Efterspil) af Stykket. Da Stykket derefter udkom, blev det, saavidt sees, ikke anmeldt andre Steder end i Chr.sandspst. 1839, No. 55 af 8. Kristianssand var ogsaa det eneste Sted, hvor Stykket nogensinde blev fremført paa Scenen. Det var det danske Olsen-Miller'ske Theaterselskab, som her spillede det Søndag 11 Oktbr. 1840 for et temmelig ringe Publikum, men under stormende Applaus (Chr.sandspst. 1840, No. 81 og 83).

Den Konstitutionelle. Nisſeſpil af Siful Sifadda. Kra. [20 Novbr.] 1839. 12. 52 S. — Den Konstitutionelle. Af Henrik Wergeland. Ny udgave. Med en indledning af O. A. Øverland. Kra. 1896. 8. 64 S.

For Arbeidsklassen. Et Blad, udgivet af Henr. Wergeland. I—VI. Kra. 1839—1845. 8.

Af dette Blad udkom No. 1 den 3 Decbr. 1839 under Titelen For Fattigmand og No. 2 den 10 Decbr. s. A. under samme Titel. Begge No. maatte i Løbet af 1840 og 1841 trykkes op i 4 Oplag, og nu blev Titelen forandret til For Arbeidsklassen. No. 3 kom ikke før 14 Jan. 1840, og den 1ste Aargang afsluttedes derefter med No. 22 den 17 Decbr. s. A., idet der desuden i Marts og Juni var udsendt to Extrano.; hvert No. var paa 8 S., og Aargangen udgjorde tilsammen 176 S. + XVI S. 2den, 3dje, 4de og 5te Aargang udsendtes hver i 24 No., hver tilsammen 192 S. Sidste Aargang kom samlet under Titelen:

For Arbeidsklassen 6te Aargang, eller Fattigmands-Postil. Udgiven af Henr. Wergeland. Kra. [2 April] 1845. 8. 191 S., 1 upag. S.

I Morgbl. 1839, No. 330 indrykkede han en længere Bekjendtgjørelse om Hensigten med Bladet, «som igjennem Fattigbestyrelsen, paa hvis Bistand jeg gjør Regning, skal distribueres til den fattige Klasses Huse i Forstæderne, og hvori jeg da vil sige den min Hjertens Mening i de Punkter, hvori denne kan være til nogen Nytte». Samme Dag No. 1 udkom, oversendte han det til Direktionen i Selskabet for Kristiania Bys Vel, som han bad overtage Forlaget af Bladet, idet han selv paatog sig Redaktionen af det uden Godtgjørelse; han regnede da med et Oplag af 1000 Expl., hvoraf de 500 skulde uddeles frit (Skill.-Mag. 1870, S. 745—46). Under 11 Decbr. s. A. kunde han meddele i Morgbl. (No. 347), at «Selskabet for Kristiania Byes Vel har, ved at garantere Omkostningerne, forsaavidt Bladet ikke skulde kunne bære sig, gjort det muligt, at fortsætte et Arbeide, hvorfor jeg har tilstrækkeligt Honorar i den Tro, at det vil gavne. Desuden afbetaler jeg derved en, om end liden, Deel af Hvad jeg skylder h. M. Kongen,

der understøtter mig i saadanne Øjemed, saa Fortjenesten, der maatte være ved Foretagendet, er Hans og ikke min». Oplaget var nu sat til 1500 Expl., hvoraf fremdeles 500 til gratis Uddeling, og Bladet skulde nu tage Sigte paa den fattige Klasse ikke bare i Hovedstaden, men i det hele Land. I et nyt Brev til Direktionen i Selskabet for Kristiania Bys Vel, dat. 14 Decbr. s. A. (Skill.-Mag. 1870, S. 762), oplyste han om, at han i Samraad med Skolelærerne i Forstæderne havde sat Tallet paa Uddelings-Exemplarerne til 700, og foreslog derfor Oplaget øget til 2000, hvorhos et nyt Oplag af No 1 viste sig paakrævet; «Skolelærerne bevidnede eenstemmig, at Bladet læstes og forlangtes med Begjærlighed — det jeg ogsaa selv har erfaret». Lærerne havde foreslaaet at kalde Bladet «For Arbeidsklassen», fordi de havde lagt Mærke til, at den antagne Titel «For Fattigmand» stødte Fattigmand, og herom ønskede han Direktionens Vejledning. Jfr. Skill.-Mag. 1870, S. 808—9. Først ved kgl. Res. af 6 Juni 1840 blev Adgangen til Forsendelse med Posten aabnet for Bladet, hvorefter han kunde (Morgbl. 1840, No. 180 Till.) indbyde til almindeligt Abonnement paa det. Men allerede i Forvejen var der ifølge Blades og Privatmænds Opfordringer tegnet adskilligt Abonnement rundt om i Landet (jfr. Chra. Intell. 1840, No. 31; Chr.sandspst. 1840, No. 16 og 20 med Brev fra H. W. i No. 53; Berg. Stiftstid. s. A. No. 89 af H. Holmboe; Morgbl. s. A. No. 341), saaledes at Oplaget inden det første Aars Udgang var steget til 4000 Expl. (For Arb.-kl. I. 175). Imidlertid sank dog Oplagets Størrelse i Løbet af det følgende Aar til 3000 (*l. c.* III. 48), dels paa Grund af Aftagen i Abonnementet, dels paa Grund af Uefterretteligbed i Betalingen. Anmeldelser af Bladet i Morgbl. 1840, No. 341; Den Norske Rigstid. 1843, No. 45, jfr. Chra. Intell. s. A. No. 46 og Lillehammers Tilskuer s. A. No. 32. Ang. Aarg. 6 jfr. Bekjendtgjørelser i Morgbl. 1845, No. 3 og 65.

W. skrev selv det allermeste i Bladet; af andre Bidragsydere kan nævnes N. Wergeland, Chr. Keyser, H. U. Sverdrup, H. Steffens, M. Landstad, E. N. Saxild, S. O. Wolff, B. Kokk, N. A. Biørn o. fl. Særskilt anføres her de poetiske Stykker fra W.s Haand: *I.* 38: Fire Drambiter; 40: Haandværkeren og Bonden; 64 Stationerne; 71—72: Svøben; 127—28: Ragne Hallingjentes Vise (senere særskilt udgivet og optrykt i «Langeleiken», se nedenfr.); 136: Vaskerkonen (oversat); 151—65: Fattigmands Freidighed (efter det Svenske); 153—65: For Børnene (I. Examen i Religion. II. Historie. Norges Konger. III. Jordbeskrivelse. (Geografi). 1. Jorden. 2. Norges Grændse. IV. Regning. V. Sproglære (Grammatik). VI. Naturhistorie. 1. Pattedyr. 2. Katten. 3. Fluen. 4. Sommerfuglen. 5. Hunden. 6. Edderkoppen. 7. Hugormen. 8. Fuglene. 9. Dompapen. VII. Forstandsøvelser. 1. De tre Par og den Ene. 2. Sammenligninger. 3. Jeg selv); 175: Menigmands Juleønske for Kongen (en fransk Overs. af dette Digt udført af W. selv er meddelt i Morgbl. 1895, Extrano. 17). — *II.* 56: Valget; 71—72: Flittighed; 122: Steinbrytervisen (forhen særskilt udgivet, se nedfr.); 128: Allemands-Viisdom; 135—36: Smed-Vise (efter det Svenske); 176: Spørgsmaal og Svar; 187—92: Børnesange (1. Smaaguttenes Nationalsang. 2. For Kongen. 3. Barnlig Kjærlighed eller Vesle-Hans'es Eventyr i Skogen. 4. Reenlighed eller Linerlen. Af disse Sange er No. 1 og 2 ogsaa trykte i Chra. alm. Adr.-Tid. 1841, No. 18 og 19; No. 3 optrykt i rettet Form i Lillehammers Tilskuer 1841, No. 104; No. 4 optrykt i Skill.-Mag. 1842, S. 40). — *III.* 46—47: Solopgang (af «Jøden»); 60—61: Klogskabsregler til min kjære Brodersøn; 95: Tidens Værd (efter Wallin); 157—59:

Brændevinet (efter det Svenske, optrykt i Maadeholds-Tidende I. og flere Blade); 168 (Vise om Syne-Marthe i Uddrag); 189—91: Det gamle Aar (aftrykt i Asyl-Vennen 1843 I.). — *IV.* 16: Asylbørnesang til en Velgjørerinde (ogsaa trykt i Asyl-Vennen 1843 I.); 30—32: Kongen og Skomagermester Peer Pinde (efter det Svenske); 47: Opmuntring til en Yngling (efter det Svenske); 79—80: Guldkorn; 87—88: Guldkorn (af det Tydske); 111—12: Skattegraverne (efter det Tydske); 119—20: Hanen paa Taarnet (efter det Svenske). — *V.* 15—16: Poesier paa Hs. Maj. Kong Carl Johans ottiaarige Fødselsdag (1. Folkets Sang. 2. Asylbørnenes Sang; ogsaa trykte i Morgbl. 1844, No. 26 og 30); 46—48: Haab paa Herren! (efter det Svenske); 109—110: Kast af hvor Bakken er for brat (jfr. Lassen: H. Wergeland, 2. Udg., S. 265); 136: Guldkorn (overs. efter Rückert); 138—41: Sag-Vise (ogsaa særskilt udgivet, se nedfr.); 144: To Raad for Livet; 190—92: Moderens Korstegn over Barnet (Barnekammer-Julevise, rettet Aftryk efter Morgbl. 1844, No. 347). — *VI.* 16 (Julesalme); 32 (Løftet).

I Anledning af Stykkerne «Forbrydelser imod Dyrene» I. 97—104 og «Pligter mod Dyrene» I. 105—128 jfr. Morgbl. 1840, No. 323, hvortil No. 330 [af H. W.]. I Anledning af Stykket «Syne-Marthe paa Veitastrand i Sogn» III. 161—68 jfr. Morgbl. 1843, No. 37, hvortil No. 41 af H. W., Gjensvar af H. Schreuder i No. 47.

Det ubekjendte Mesterværk, Drama i 1 Akt af Charles Lafont, oversat af Henrik Wergeland. Kra. [4 Decbr.] 1839. 8. 1 Bl., 27 S. (**Opført paa** Kristiania Theater 1ste Gang 4 Decbr. 1839, 21de Gang 30 Marts 1884).

Vinterblommer i Barnekammeret. Original og fri oversat Samling for Børn ved Henr. Wergeland. Kra. [3 Febr.] 1840. 18. 36 S. — Anden, illustrerede Udgave ved Elling Holst og Eivind Nielsen. Kra. 1892. 4. VIII S., 39 S., 1 upag. S. (Anm. af Gustav Jensen i Morgbl. 1892, No. 668; i Aftpst. s. A. No. 732; af D. T.[hrap] i Kirkl. Lit.-tid. for de skand. Lande V. 183—84 og af M. F.[ærden] i s. Bl. VI. 9—10).

Samlingen indeholder 24 Stykker, de allerfleste versificerede. No. 23 er først trykt i Morgbl. 1840, No. 17; jfr. om Udsugelserne i Solør s. Bl. 1840, No. 5, 13, 17, 20, 25, 37, 246 Till., 353 Till. og 363, hvortil ogsaa hører [W.s] Epigrammer «Soløer» i s. Bl. 1839, No. 265, «Soløers Naboer» i No. 270, «Den eensomme Skorsteenspibe» af S. S. [ɔ: H. Wergeland] i 1840, No. 58 samt Digtet «Hytten» i Sneklokken for 1842, optr. i W.s Saml. Skr. I. 251—59; Departements-Tid. 1843, S. 609—621. No. 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 20 og 21 er oversatte eller bearbejdede efter Des Knaben Wunderhorn, alte deutsche Lieder gesammelt von L. A. v. Arnim und Clemens Brentano, III. Anhang, Kinderlieder (Heidelberg 1808), S. 22, 23—26, 27—28, 32—33, 62—63, 68—69, 70 og 93. (Jfr. Luth. Ugeskrift 1893, S. 225—29: H. W. og «Des Knaben Wunderhorn» af S. Holst Jensen). No. 1, 7, 12, 17 og 19 er oversatte efter H. Heine's Buch der Lieder (Hamburg 1827), S. 71—73, 137, 207, 213 og 300—301. No. 8 er oversat fra Svensk. I 2. Udg. er Bearbejdelser foretagne af E. Holst i No. 5, 6, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20 og 22.

Æggedosisvise. [Kra. 17 Maj 1840.] (Jfr. Chr.sandspst. 1840, No. 41, Sp. 330).

«Vord Lys»! Cantate af Henrik Wergeland ved Højtideligheden i vor *Frelsers Kirke i* Kristiania, 24de Juni 1840, i Anledning af Bogtrykkerkunstens Opfindelse. [*Kra.* 1840.] 8. 4 Bl. (Ogsaa trykt med Frakturskrift paa 2 Bl. uden Titel-

blad; optrykt i Den Norske Rigstid. 1840, No. 101, i Brage og Idun III. og i Beretning om Sekularfesten i Chra. i Anl. af Bogtrykkerkunstens Opfindelse, S. 9—11 og 22—23. H. W. var i det forberedende Møde 19 Maj 1840 valgt til Medlem af Komiteen for Festlighederne. Jfr. Fr.halds off. høiere almenskole, Aarsberetning for 1903—1904, S. 60—64 af D. F. Knudsen).

Jan van Huysums **Blomsterstykke.** En Buket fra Henr. Wergeland til Fredrika Bremer. Kra. [18 Juli] 1840. 8. VIII S., 56 S. (Med Motto paa Titelbladet: «Anch'io sono pittore». Corregio.) (Trykt i 500 Expl.).

Jan van Huysums Blomsterstykke. Af Henrik Wergeland. Kra. 1896. 8. 1 Bl., 55 S.

Henrik Wergeland. Jan van Huysums Blomsterstykke. En Buket til Fredrika Bremer. Kbh. 1896. 8. 82 S.

Det Maleri, som har givet Motivet til dette Digt, var i det 18. Aarh. i den Wincklerske Samling i Leipzig; det blev kjøbt i Paris af Stiftsamtmand N. E. Thygeson, da Kejser Napoleon fandt det for dyrt. Thygeson var Stiftamtmand i Kristianssand 1804—1812 og i Akershus 1812—1814, han drog derefter til Danmark, men blev ruineret og kom 1830 tilbage til Norge, hvor han i flere Aar boede paa sin Svigerfader Jørgen Pløens Ejendom Skøjen i Vestre Aker. Her har da Wergeland seet Maleriet. Det findes nu i den kgl. Malerisamling i Kjøbenhavn, hvorhen det blev indkjøbt i 1841 fra en Kunstmægler i Hamburg.

Den første Halvdel af Indledningsdigtet blev trykt paa Forhaand i ubetydelig ændret Form i Morgbl. 1840, No. 104; det første Afsnit af Digtet i Værkets 3dje Afdeling paa samme Maade i Morgbl. 1840, No. 114. Det hele Digt er omtalt som færdigt i et Brev af 27 April 1840, Breve, S. 136—37. Derefter udstedte W. under 21 Maj 1840 (Morgbl. No. 144 Till.) Subskriptionsindbydelse paa Digtet, jfr. Chr.sandspst. s. A. No. 40. Det blev efter Udgivelsen anm. i Morgbl. 1840, No. 260.

Om Straf og Straffeanstalter. [Af Kronprins Oscar.] Oversat fra den første Svenske Udgave [1840], med Noter, Norge vedkommende, og et Anhang Bemærkninger af Henrik Wergeland. Kra. [28 Novbr.] 1840. 8. 1 Bl., 158 S., 2 Pl. (Anm. i Morgbl. 1840, No. 352; i Berg. Stiftstid. 1841, No. 22; jfr. Morgbl. 1841, No. 99; Chr.sandspst. 1840, No. 100; Aftpst. 1896, No. 453 af O. S. En anden norsk Oversættelse [af J. F. Monrad] udkom samtidig [25 Novbr. 1840] som H. 6 af Udvalg af fremmede Forfatteres Skrifter om Fængsler og Fangepleie. W.s Oversættelse blev atter lagt til Grund for en hollandsk Udgave af Bogen).

„Verden tilhører Os Jurister!“ Dramatisk Eventyr af Siful Sifadda. Kra. [12 Decbr.] 1840. 8. 36 S. (Trykfejl anførte i Morgbl. 1840, No. 347).

Farcen er skreven i Anledning af en Artikel [af den «unge Retslærde» C. F. Motzfeldt] i Den Const. 7 Novbr. 1840, No. 311, hvor der forekommer denne Ytring: «Og saa er det Juristerne, som ere dem en Torn i Øiet, formodentlig fordi en stor Pluralitet af de bedre Ho'der og dygtigste Folk findes blandt dem, og fordi de ærgre sig over, at «Advocaterne skulle regjere Verden». Men det har nu ligesiden den store franske Revolution været Tilfældet, og vil nok endnu blive det en god Stund.» Til Stykkets Fabel kan oplyses, at Prokurator Chr. Fr. Nissen udnævntes til Foged i Solør og Odalen 5 Maj 1836 (jfr. ovfr. under «Vinterblommer i Barnekammeret» samt Statsborgeren 1837, H. 22, S. 180—82), og at Prokurator J. O. Praëm udnævntes til Foged

i Østerdalen 18 Januar 1839. Begge disse Fogder optræder i «Andet Efterspil» af Farcen «Selskabet Kringla». Jfr. «Zobolam, Prokuratoren» [af H. W.] i Statsborg. 1837, S. 161 fg.; «Zobolams Udenlandsreise» i Drammens Adr. 1844, No. 98. Anm. i Chr.sandspst. 1840, No. 103.

Lyv ikke! eller Dompapen. Fugle- og Blomsterstykke af Siful Sifadda. Kra. [12 Decbr.] 1840. 8. 28 S.

Om Foranledningen til denne Farce jfr. W.s Saml. Skrifter VIII. 627—28. I Den Const. 1840, No. 320 fremkom en Inds. med en «Anke» over, at H. W. om Aftenen Søndag den 8 Novbr. ved en af Harzmusikvereins Koncerter i Sannes og Loranges nye Etablissement i Frimurerlogen «overfaldt med Grovheder og Uqvemsord flere af Tilhørerne, som ei havde givet ham ringeste Anledning til saadan Fremfærd». I s. Bl. No. 321 averterede da W.: «Noget Nærmere om det imellem mig paa den ene og D'Hrr. Boghandler Dahl [«Pape»], Fuldmægtig Holger Collett [«Finke»] og forhenværende Skræddersvend og Skuespiller Wienecke paa den anden Side skal gjerne blive Publikum meddelt, naar man endelig saa vil.» Og i No. 324 fortalte han «Hele Historien», hvortil H. Collett i No. 325, H. W. i No. 326 og 327, Ferdn. Wienecke i No. 331 og H. W. i No. 332. Jfr. P. Hjort: Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Hist., Literærhist. Afd. III. 225—26. Anm. i Chr.sandspst. 1840, No. 103.

Engelsk Salt. Farce af Siful Sifadda. Kra. [11 Febr.] 1841. 8. 31 S.

Farcen er fremkaldt ved L. K. Daa's Angreb paa W. i Anledning af hans Udnævnelse til Rigsarkivar og hans Forhold til Kong Carl Johan (se ovfr. S. 439). Den blev øjeblikkelig recenseret i L. K. Daa's Granskeren I. 179—96, jfr. Morgbl. 1841, No. 46 og s. Bl. No. 48, hvor W. meddeler, at Morgbl. har nægtet Plads for hans Tilsvar, og hvor Red. efter hans Begjæring aftrykker Farcens Efterspil. W.s Svar til Morgbl. og Granskeren kom i Chra. Intell. 1841, No. 41 og 43, jfr. No. 40; Citater af Farcen indrykkedes paa Forlangende af Forf. i Morgbl. s. A. No. 51 med et Postscriptum. Farcen blev derefter anm. i Chr.sandspst. s. A. No. 15 og 16, i Lillehammers Tilskuer s. A. No. 16, i Den Const. s. A. No. 59. Jfr. Digt «Til Henr. Wergeland (i Anledning af hans engelske Salt)» i Chra. Intell. No. 44; Ytringer af W. i Morgbl. No. 58; «Efter Tidens Leilighed» (inds. Digt med Efterspil til Farcen: Engelsk Salt) i Morgbl. No. 58 Till.; Lillehammers Tilsk. No. 25 Till. Se iovrigt om Striden ovfr. S. 460 fg.

Norges Konstitutions Historie. Af Henrik Wergeland. H. 1—3. Kra. 1841—1843. 8. Første Hefte. [Indledning]. [26 Marts] 1841. 2 Bl., IV S., 96 S., 32 S. [Bilag og Anmærkninger]. — Andet Hefte. [Rigsforsamlingens Historie I.] [31 Maj] 1842. 2 Bl., 82 S., 37 S. — Tredie Hefte. [Rigsforsamlingens Historie II.] [22 Juni] 1843. 2 Bl., 189 S., 1 Bl.

Norges Konstitutions Historie af Henrik Wergeland. Efter det norske Studentersamfunds Foranstaltning udgiven af Hartvig Lassen. Chra. 1857. 8. 3 Bl., 485 S., 1 Bl. (Særskilt Udgave med nyt Titelblad af W.s Saml. Skrifter IX., jfr. ovfr. S. 469).

I et Brev af 5 Febr. 1840 (Breve, S. 132) omtaler W., at han er «engageret *af en Kielerboghandling* til at forfatte en «den norske Konstitutions Historie»» (dette *hang sammen* med de danske Bestræbelser for at faa Absolutismen afskaffet, jfr. nær-

værende Værk, B. IV. 651), og i Januar 1840 udstedte Baurmeister & Comp. i Kiel Subskriptionsindbydelse paa «Den norske Constitutions Historie lige fra dens Oprindelse indtil den nærværende Tid, af Henr. Wergeland» (Chr.sandspst. 1840, No. 43); Værket skulde udkomme inden Paaske (19 April) s. A. og udgjøre mindst 20 Ark i Oktav. Det heder i Subskriptionsindbydelsen: «Hvis en glødende Fædrelandskjærlighed, en brændende Iver for Sagen, og en heldig Sammentræffen af de ydre Forhold i Livet kunne hjemle Forfatteren Kaldet til Udarbeidelsen af det her bebudede Værk, da troe vi med Rette at turde betegne Hr. Wergeland som En, af hvem der kan ventes Andet, end et grundigt og udmærket Arbeide. Hr. Wergeland, Amanuensis paa Universitets-Bibliotheket i Christiania, er en Søn af en af Repræsentanterne i Eidsvold, der har udgivet Breve til en Ven over Rigsforsamlingen dersteds. Han er endnu i Besiddelse af interessante Data, og staaer i Forbindelse med Mænd, som den bekjendte Storthingsmand Advocat Hjelm, Justitiarius Berg o. fl., der have lige saa megen Evne, som de have udviist Beredvillighed til at yde det ovennævnte Arbeide deres Bistand. Thi kan Valget af Hr. W. i alle Henseender kaldes et meget heldigt.» Forf. var ikke fornøjet med alle Udtryk i denne Plan, og han besørgede derfor en ny, der angav «Løbet af Foraaret» som den Tid, i hvilken Værket vilde udkomme. Forlaget meddelte i Febr. 1840 (Morgbl. No. 59): «Forfatteren, der allerede befinder sig i Arbeide med sit Værk, har under 20de d. M. tilmeldt os, at «han anseer det for saa usandsynligt, at det vil kunne leveres Publikum ihænde til den i en foregaaende Plan annoncerede Tid, at han ikke kan binde sig mere bestemt end som i nærværende er oven angivet. Navnlig kræver Værkets første Deel, som vil skildre og forklare Fænomenet af den norske Konstitutions Tilblivelse under Datids Omstændigheder, en temmelig vidløftig Korrespondenz paa norske Distancer, Indhentninger *ex viva voce* og andre Forberedelser, som skyldes et Foretagende, der er paabegyndt med det inderlige Ønske, at det maa blive et velsignelsesrigt Historiens Sædekorn, et Sædekorn for en god Sag, fra en god Høst, i en god Bund, og et Vidnesbyrd om at Forfatteren har sine bedste Forbindelser igjennem sin Samvittighedsfuldhed og Sandhedskjærlighed. Denne Glød er renere end selve Fædrelands- og Frihedskjærligheden; den luttrer Meddelelserne; i den forsvinder enhver Tanke om at give Fremstillingen af Begivenheder, som i sig selv have Historiens rene Veltalenhed, individuelle Tendenzers og en Partisags fyrigere, men forføriske Slagskygger og Farver.» Arbejdet tog imidlertid meget længere Tid end beregnet; i et Brev af 27 April 1840 (Breve, S. 137) omtaler W., hvorledes han «stønner som Atlas» under det, og i et senere Brev (6 Aug. s. A., Breve, S. 147) ytrer han, at Værkets 1ste Hefte sandsynligvis først udkommer til Høsten: «Jeg er om Foraar og Sommer uskikket til Arbeider af den Natur; den er for alvorlig.» I Sebtbr. 1840 udstedtes ny Subskriptionsindbydelse paa Værket (Morgbl. No. 293); det skulde komme i tre Hefter (1. Indledning. 2. Konstitutionsværket, Aaret 1814's Historie. 3. Konstitutionens Liv og Virken, Norges konstitutionelle Udviklings Historie fra 1814 til de seneste Tider), hvoraf 1ste Hefte vilde blive udgivet i Løbet af Høsten. Planen udstedtes denne Gang af Boghandlerne Guldberg & Dzwonkowski Kristiania, og det heder deri: «Da Forfatteren er i Besiddelse af flere haandskrevne Kilder, ligesom Manuskriptet gjennemsees af Mænd, indviede i Begivenhederne, vil han kunne levere noget Fuldstændigt, som han ikke har fundet tilraadeligt at trykke i Udlandet, nemlig i Kiel, som

før i Planer og Avertissement er annonceret af en Forlagsboghandling sammesteds.» I Novbr. 1840 omtaler W. (Den Const. No. 327), at han «daglig, under Udarbejdelsen af sin Konstitutionens Historie, har at sysle med Grev Wedels Skygge», og han nævner «fortrolige Meddelelser», som Wedel gav ham fra Aarene 1808—14. Til Oplysning om Forf.s Arbejdsmaade kan endvidere henvises til et Brev til ham af 4 Jan. 1842 fra Thomas Bech, trykt i Dagbl. 1901, No. 177 og i Aftpst. 1903, No. 556. I Forordet til 1ste Hefte udtalte Forf., at Fortsættelsen maaske ikke vilde udkomme paa samme Forlag, og at den, som vilde paatage sig at udarbejde den, maatte være «riig og spendabel nok til at kunne arbeide et Par Aar for omtrent Intet» og «taalmodig nok til at lade sig nøie med Honoraret af «alle Partiers Mistanke» i Mangel af noget andet.» Hertil knyttede Forlaget sine Bemærkninger paa Omslaget, og W. bad da i Morgbl. 1841, No. 86 Venner og Boghandlere om at samle Subskription for hans egen Regning paa det følgende Hefte: «Min Haand skal før visne, end jeg atter skal sætte den paa Papiret for en slig forbandet Saldo.» I s. Bl. No. 88 oplyste Forlaget om W.s Honorar (8 Spd. pr. Ark) og om, hvad han havde betalt for Trykningen af «Spaniolen» og «Blomsterstykket», hvortil Bemærkninger af W. i No. 89. I Morgbl. 1841, No. 152 (delvis aftrykt ovfr. S. 440—41) bekjendtgjorde W., at 2det Hefte vilde udkomme til Høsten paa J. R. Rejersens Forlag i Kristianssand; men heraf blev dog intet, — ogsaa 2det Hefte udkom hos Guldberg & Dzwonkowski, medens derimod 3dje Hefte blev forlagt af Johan Dahl. Værket blev aldrig fuldført, jfr. Breve, S. 154 og 155.

1ste Hefte blev anm. i Granskeren I. 269—75 [af L. K. Daa] (jfr. ovfr. S. 461); i Morgbl. 1841, No. 92; i Lillehammers Tilskuer s. A. No. 28; i Chr.sandspst. s. A. No. 27. 2det Hefte anm. i Chr.sandspst. 1842, No. 72.

Asylbørnenes Sang til H. K. H. Arveprinds Carl Ludvig Eugen paa hans Fødselsdag den 3die Mai 1841. Chra. 1841. 8. 2 Bl. (Underskrevet Henr. Wergeland. Ogsaa trykt i Chra. Intell. 1841, No. 101).

Vinægers Fjeldeventyr. Af Siful Sifadda. Kra. [11 Juni] 1841. 8. 50 S. (Denne Farce er udsprunget af den Strid, som „Engelsk Salt" havde vakt, og er ligeledes rettet mod L. K. Daa; den er rec. af denne i Granskeren I. 334—41, jfr. ovfr. S. 462. Foraarsvisen i Akt 2, Scene 4 er først trykt i Den Const. 1841, No. 133).

Asylbørnenes Sang til sin Velgjører, Generalmajor Birch, paa Skjærsommerdagen 1841. Kra. 1841. 8. 2 Bl. (Underskrevet Henr. Wergeland. Ogsaa trykt i Den Const. 1841, No. 173. Jfr. Breve fra W., S. 149).

Opsang for „Kristiania Paket" (Kaptein Andersen). **Skildvagt-Rhyn. Steinbryter-Vise.** Kra. [17 Juli] 1841. 8. 2 Bl. (Uden Titelblad, kun Overskrift for hver Vise, paa sidste Side underskrevet Henr. Wergeland. Opsang er aftrykt i Brage og Idun V. 183—84; Skildvagt-Rhyn i Chr.sandspst. 1841, No. 58 og i Brage og Idun V. 184—85; Steinbryter-Vise i For Arbeidsklassen II. 122 og i Brage og Idun IV. 549—50).

Kong Christian den Andens Ballade. Dalvise. Kra. [17 Juli] 1841. 8. 2 Bl. (Annonceret sammen med frg.; Kong Christian den Andens Ballade, bearbejdet efter en gammel dansk Folkevise, er aftrykt fra W.s Hytten, Akt 2, Scene 12; Dalvise er aftrykt fra Engelsk Salt, Efterspillet).

Den Tale, Jeg vilde holde paa et Provevalg for Akershuus Amt 15de Aug. 1841. Henr. Wergeland. Kra. 1841. 8. 16 S. (Optrykt i W.s Skrifter i Udvalg *II. (1897)*, S. 281—95).

Morgbl. 1841, No. 228 (16 August) meddeler: «Da Statsrevisor Daa nylig blev valgt til Formand i Aker, skrev Henr. Wergeland Smædeviser om ham i flere Blade. W.s Frygt for maaskee at see sin Erkefiende valgt til Storthingsmand har nu ladet ham begaae en Daarskab mere, saa kolde som disse Hundedage end ere. En af vort Blads Velyndere har nemlig ieftermiddag foreviist os et trykt Ark, der bar Titel af Tale, som Wergeland iaften [15 Aug.] vilde holde for Akershuus Amts Valgmænd, og Indholden var at bevæge dem til, i hvad de end gjøre, ikke at vælge Daa til Storthingsmand. Denne Tale har W. ikke sparet Møie med at faae bragt Valgmændene ihænde, og givet dem sit mundtlige Raad og Advarsel atpaa. Hvilke afhængige Mænd og Stockholmsfarere han vil have til Storthingsmænd kunne vi dog ikke sige. Hans hele Foretagende vil sikkert være uden Indflydelse paa Valget; imidlertid er et saadant Sendebrev imod sin private Fiende og et Forsøg paa at godtgjøre, at han er uværdig til at blive Storthingsmand formedelst hans Polemik mod Henr. Wergeland, et saa pudseerligt Aktstykke, at vi ikke have troet at burde lade det ganske uomtalt. At Henr. Wergeland ogsaa i Forbigaaende her har kastet noget af sin overflødige Skarnhob paa Morgenbladets Redaktion kunne vi saameget hellere tie til, som vi i flere Maaneder ikke have svaret Noget paa al hans Skjelden og de Usandfærdigheder, som han om Morgenbladet har givet til Bedste. Men det forundrer os høilig, at ikke den demagogiske Forfatter af de Flyveblade, som indbragtes i Rigsretten mod Løvenskjold, har gjort en Erfaring, der maatte holde Hofpensionisten tilbage fra at tilstille Vælgerne Flyveblade imod sin private Fiende, naar denne ogsaa er Regjeringens og Hoffets Modstander. Skulde en saadan Ridderdaad maaskee skaffe et nyt Tillæg til Pensionen?» Ogsaa Den Const. 1841, No. 228 meddeler, at Exemplarer af Talen fandtes paa Forhandlingsbordet ved Prøvevalget, og tilføjer: «Vi formode at Enhver, efterat have læst denne Tale, vil ønske: Gud bevare Hr. Wergelands Forstand!» W. svarede i Morgbl. s. A. No. 229: «I «den Tale, Jeg vilde holde i et Prøvevalg for Akershuus Amt» &c., i det Foredrag, jeg vilde betjent mig af, om jeg havde havt Anledning til der at yttre mig, er min «Erkefiende», som Morgenbladet kalder ham, ydet fuld Retfærdighed. Dette er ligesaa vist, som at det er usandt, at jeg har tilføiet Talen nogetsomhelst mundtligt Belæg, eller at der af noget Komma i den lader sig udlede andet, end at jeg ønsker et liberalt og patriotiskt Valg. Morgenbladet skylder at underlægge sit Stænk, at jeg skulde ønske andre Medborgere, end de, der fortjene en saadan Benævnelse, hædrede dermed, et Beviis hentet fra selve *corpus delicti*. Jeg har talt af et oprigtigt Sind fra Pressens fri Tribune, uden nogensomhelst anden Paavirkning, end at tilstille saamange Valgmænd, jeg kunde række med, min Tale, og da enten i et Omslag, hvori der til Enkelte stod Ordene «Til fri Prøvelse», eller ved at deponere endeel Exempl. paa Samlingsstedet, hvor det lader til at vel andre Uvedkommende, men ikke jeg, har været tilstede. Jeg troer selv i dette Øieblik, medens Valget foregaaer, at min Overbeviisning, at det vilde være rettest at udsætte med at vælge en ellers saa duelig Storthingskandidat, som Granskerens Redaktør, indtil «hans Sind er bleven mere luttret, sig selv mægtigt og mindre udsat for at tilsidesætte Fædrelandets Interesse for private Hensyn», ikke vil gjøre sig gjældende, men ved Siden af denne politiske Hensigt løber den private, at oplyse mine Landsmænd om Naturen af Granskerens (og tildeels Morgenbladets) Færd imod mig. Og den troer jeg vil blive opnaaet for-

saavidt Talen bliver læst. Denne fornuftige Hensigt med mit Arbeide og dets stilistiske Beskaffenhed hæver det over Morgenbladets og den Constitutionelles Haanord.» Morgbl. kunde i s. No. meddele, at L. K. Daa den 16 August var valgt til 3dje Repræsentant for Akershus Amt med 20 af 45 Stemmer. Talen udkom derefter i Boghandelen 18 August; jfr. Lillehammers Tilskuer 1841, No. 67 [af S. Sivertson]. I Granskeren I. 428 meddelte L. K. Daa, at han i Anledning af Ærekrænkelser i Skriftet vilde drage W. til Ansvar for Domstolene. Chr.sandspst. 1841, No. 70 meddelte med «usigelig Fornøielse», at Daa og W. havde forligt sig i Forligelseskommissjonen; men denne Efterretning viste sig hurtig at være falsk, og 13 Januar 1842 blev W. ved Kristiania Bything idømt Mulkt og Sagsomkostninger (Gransk. I. 596, jfr. W. i Morgbl. 1842, No. 21, Lilleh. Tilsk. s. A. No .9 og Chr. alm. Adr.-Tid. s. A. No. 51, hvortil Gransk. I. 605—7). Jfr. ovfr. S. 462.

Indlæg i Jødesagen, til Understøttelse for Forslaget om Ophævelse af Norges Grundlovs § 2, sidste Passus, udgivet af Henrik Wergeland. Kra. [26 August] 1841. 8. VI S., 98 S.

Judarne i deras närvarande ställning inom samhället, med afseende på deras emancipation; jemte Förslaget till upphäfvande af 2 §., sista momentet, uti Norges Grundlag. Af Henrik Wergeland, Riks-Archivarius vid Kongl. Norske Riks-Archivet. Öfversättning. Stockh. [Febr.] 1842. 8. X S., 122 S.

Den 12 Maj 1839 ankom der en Jøde fra Altona til Kristiania uden at have erhvervet Lejdebrev, da han ikke vidste, at Norge var stængt for Jøderne, og han maatte derfor rejse tilbage uden at faa sætte Foden paa Land (Den Const. 1839, No. 134). Dette var vistnok den nærmeste Foranledning til, at Wergeland i Juni s. A. indsendte til Storthinget motiveret Forslag om Ophævelse af Bestemmelsen i Grundlovens § 2: «Jøder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget». Forslaget blev vedtaget som eget af Storthingspræsidenten S. Sørenssen og refereredes i Storthinget 28 Juni 1839 (trykt i Storthings Forh. 1839, IV. 715—41; i Den Norske Rigstid. 1839, No. 148 Bilag, S. 6—12; i Brage og Idun III. H. 1., S. 153—77; i «Indlæg i Jødesagen», S. 1—19; Uddrag i Chr.sandspst. 1839, No. 29 og 31); jfr. Morgbl. 1839, No. 206 Till. [af S. Sivertson]; Breve fra H. W., S. 115. W.s særskilte Skrifter til Understøttelse for Forslaget er anførte nedenfor hvert paa sit Sted; allerede her skal dog Sagens Historie kortelig oplyses og Henvisninger gives til W.s øvrige Indlæg for hans Forslag. I Anledning af Bogen «Indlæg i Jødesagen» fremkom en Artikelrække [af S. Sivertson] i Lillehammers Tilskuer 1841, No. 100—102; jfr. Morgbl. 1841, No. 292 at N. Hertzberg [trykt to Dage før dennes Død]. I Den Const. 1842, No. 59 meddelte W. et Brev fra den jødiske Læge S. L. Steinheim i Altona til N. Hertzberg, dat. 15 Septbr. 1841. Indlæg mod Forslaget fremkom først i Chr.sands Stiftsavis 1842, No. 33 og 34 samt af en Inds. i s. Bl. No. 42 Till., hvortil Modlæg af W. i Den Const. s. A. No. 156, et Par Ord imod af en Inds. i s. Bl. No. 157. I Anledning af en tysk Brochure mod Jødernes Emancipation bevirkede W. en Udtalelse af Johanne Musæus i Granskeren II. 149—50. Iovrigt kan W.s Arbejde for Sagen i denne Tid følges i hans Breve til den jødiske Forretningsmand M. S. Warburg i Göteborg, meddelte i Nyt norsk Tidsskr. III. 1—22. Storthingets Konstitutionskomité afgav sin Indstilling om Bifald til Forslaget forfattet af J. A. Hielm) den 5 Septbr. 1842 (Storth. *Forhandl.* 1842 IX. 248—87); men den 9 Septbr. s. A. blev Forslaget forkastet af

Storthinget, idet kun 51 stemte for, 43 imod. Debatterne fremkaldte W.s «Argumenter i Jødesagen» i Chra. Adr.-Tid. 1842, No. 63, og Udgivelsen af hans Bog «Jødesagen i det norske Storthing». Strax den 9 Septbr. 1842 fremsatte W. paanyt sit Grundlovsforslag, som refereredes i Storthinget den 10 Septbr. s. A. (Storth. Forhandl. 1842 IX. 352), vedtaget af 36 Thingmænd; jfr. Den Const. 1842, No. 319, 320, 324 og 325 af N. W.[ergeland], hvortil Granskeren II. 273—79. I Komité-Indstillingen fra 1842 var der refereret (Storth. Forh. 1842 IX. 274—75) en Skriftvexel mellem Konstitutionskomiteen og Professor Fr. Holst angaaende Nødvendigheden af Lejdebrev for jødiske Deltagere i det nordiske Naturforskermøde, som var bestemt at holdes i Kristiania 1844. I den Anledning henvendte den jødiske Læge I. Levertin i Stockholm sig til W. i Brev af 21 Marts 1843 og fremhævede, at en saa ydmygende Betingelse vilde udelukke alle jødiske Lærde; i samme Retning skrev Dr. Steinheim i Altona (Norsk Mag. f. Lægevidensk. 5. R. IV. 771—72). W. oversendte disse Skrivelser til Professorerne Holst og Hansteen, som lovede at gjøre alt for, at Jøder kunde deltage i Mødet paa samme Vilkaar som andre, og 12 Oktbr. 1843 udfærdigedes kongeligt Lejdebrev for alle jødiske Deltagere uden Navns Nævnelse. Alligevel udtalte Steinheim i Zeitschr. f. jurid. Gesch. u. Lit. (cit. i Morgbl. 1844, No. 70), at han ansaa det for uværdigt at komme efter Lejdebrev, hvortil dog W. opmuntrede ham i et Brev, meddelt i Morgbl. 1844, No. 82. I Anledning af en Brochure af en døbt Altona-Jøde M. L. Nathanson mod Jøde-Emancipationen sendte W. i Aug. 1844 fra sit Sygeleje et Stykke «Jødesagen» til Morgbl. (1844, No. 246) og et andet Stykke «Bagvaskelse mod Mosaiterne» til Chr.sandspst. (1844, No. 72). To Inserater i Chra. Intell. 1844, No. 198, hvori Sorenskriver S. A. W. Sørenssen omtaltes dels som «Jødernes Messias», dels som «Ahasverus, den evige Jøde», blev besvarede af W. i s. Bl. No. 200, hvortil en Inds. i No. 203; desuden skrev W. i s. Bl. No. 203 Stykket «Jødeflygten». I Anl. af et Inds. i Morgbl. 1844, No. 320 skrev W. «Grundsætninger» i s. Bl. No. 323. W.s Breve viser, hvorledes han under hele sin Sygdom fremdeles utrættelig søgte at vinde Stemmer for Jødesagen; den kom ikke til Afgjørelse paa Storthinget før efter hans Død, netop 3-Aars Dagen efter den første Behandling, 9 Septbr. 1845, men faldt ogsaa denne Gang, idet kun 45 stemte for, 54 imod Forslaget. Det blev gjenoptaget af L. K. Daa og S. A. W. Sørenssen, men forkastedes atter af Storthinget 10 Aug. 1848 med 43 mod 59 Stemmer, saaledes at de Jøder, som kom til Kristiania for at overlevere Gravmonumentet over W. i 1849, maatte have Lejdebrev. Først den 13 Juni 1851 gik Forslaget igjennem med 93 mod 10 Stemmer.

Svalen. Et Skjærsommermorgens-Eventyr for Mødre, som have mistet Børn. Af Henr. Wergeland. Kra. [6 Oktbr.] 1841. 8. 30 S. (Paa S. 3: Min Søster Augusta [Bedoe] paa Jelsø fortalt. — Den oprindelige Forlægger, W.s Fætter S. N. Wergeland, solgte i April 1842 Oplaget til Gulbberg & Dzwonkowski, og Prisen blev da nedsat fra 40 til 12 Skilling).

Ved Bankkasserer **Peder Øvergaards** Grav, den 27de Oktober 1841. [Kra. 1841.] 8. 2 Bl. (Underskrevet Henr. W--.)

Snekloklen, Nytaarsgave for 1842. Udgivet af Henr. Wergeland og Chr. Monsen. Chra. [23 Decbr. 1841]. 12. 2 Bl., 128 S., 1 Musikbilag. (Heri er af W., S. 77—90: Hytten. En Jagthistorie; S. 116: En slet dansk Fremstiller af Hakon Jarl (optrykt fra Statsborg., H. 9, S. 44); S. 119—23: Sujetter for Verse-

magere. I. Sneklokkens Roman. II. Historikeren Munthes sorte Kat; det sidste Bidrag er underskr. Der Geächtete, jfr. Trykfejl anførte i Morgbl. 1841, No. 358).

Langeleiken, en Krands af Digtninger i Dølemaal af Henr. Wergeland. Kra. [4 Febr.] 1842. 8. 1 Bl., 45 S., 1 upag. S. (Rettet Aftryk af Ny Hermoder II. Sp. 501—4 (Decbr. 1841) og III. Sp. 1—6, 25—30, 39—42 og 73—76 (Jan.—Febr. 1842); jfr. Chr.sandspst. 1841, No. 91. Trykt med Bygdemaalet paa venstre og prosaisk Bogmaalsoversættelse paa højre Side. Ragne Hallingjentes Vise før særskilt udgivet og trykt i For Arbeidsklassen I.).

Kunsthandler Schmahrs Proces mod **Kunstdommer Homann.** Af J. H. Schmahr. Chra. [2 Marts] 1842. 8. 1 Bl., 48 S. (Paa Omslagstitelbladet Mottoet: Anch io sono autore).

Forsoningen. Et fantastiskt Digt af J. H. Schmahr, Kunsthandler, Forfatter af Processen mod Fru Scharffenberg i Kjøbenhavn samt af Do. mod Kunstdommer Homann i Christiania, m. m. Chra. [15 Novbr.] 1842. 16. 20 S. (Med „Efterskrivt" paa Omslagets Side 3).

Kunsthandler Schmahrs Proces og Forsoningen. Af Henr. Wergeland. Ny udgave. Med en indledning af professor Dr. L. Daae. Kra. 1896. 8. 87 S., 1 upag. S.

Angaaende den danske Kunsthandler J. H. Schmahr se nærværende Værk, B. V. 126—27. Til Kristiania kom han første Gang Vaaren 1840, jfr. Morgbl. 1840, No. 159 og Tønsbergs Merkur s. A. No. 12 [af H. W.]. I et Hovedstadsbrev af 9 August 1841 til Chr.sandspst. No. 64 heder det: «En saakaldet Kunsthandler Schmahr fra Kjøbenhavn har, af nogle gamle Skroller af Malerier, i disse Dage aabnet en Udstilling, hvor Corregio, Michael Angelo, Poul Veronese, Rubens, o. fl. celebre Navne forekomme paa samme Maade, som naar vi i et Voxcabinet seer nogle Skabilkenhoveders paaheftede Navne: Napoleon, Frederik II, Carl XII, Henrik IV osv. Er dette Frækhed eller Dumhed!?» Hertil kom blandt Bekjendtgjørelser for Betaling i Den Const. s. A. No. 230 og 236 versificerede Svar fra J. H. Schmahr; men disse var, ligesom alle senere Indlæg under hans Navn, i Virkeligheden forfattede af H. Wergeland. S.s Udstilling blev anbefalende omtalt i Morgbl. 1841, No. 232; men derefter blev den spottende behandlet i Den Const. s. A. No. 290 i Digtet «Soirée des Muses» [af P. J. Homann], hvortil Vers fra Schmahr i No. 291, Svarvers [af Homann] i No. 292, hvortil atter Vers fra Schmahr i No. 294, jfr. No. 295. Schmahr anlagde nu Sag mod Digtets Forf., jfr. Chr.sandspst. 1841, No. 94; men denne blev frifunden ved Kra. Bythings Dom 13 Januar 1842. Efterat Wergeland havde udgivet Processens Aktstykker med Efterord, afgav H. D. Linstow en Erklæring om «Schmahrs Correggio» i Den Const. 1842, No. 84, hvortil J. Frich i No. 155, Svar af L. i No. 157, Tilsvar af F. i No. 160; jfr. Morgbl. s. A. No. 96, Bekjendtgjørelser fra Schmahr i Den Const. s. A. No. 111 og i Morgbl. No. 115 Till., Den Norske Rigstid. 1843, No. 15, samt endelig Chr.sandspst. 1844, No. 98, hvor ogsaa er meddelt W.s versificerede «Passeport» og «Signalement» for Schmahr. «Schmahrs Proces» er anm. [af M. Goldschmidt] i Corsaren 1843, No. 135, S. 9.

Jøden. Ni blomstrende Torneqviste. Af Henrik Wergeland. Kra. [6 April] 1842. 8. 1 Bl., 52 S. — Andet Oplag. Kra. [Juli] 1842. 8. 1 Bl., 56 S. (Heri S. 53—56 Digtet «Natur- og Menneskekjærlighed»). — [Nyt Oplag.] Kra. *1896. 8. 2 Bl., 40 S.*

Jfr. W.s Breve i Nyt norsk Tidsskr. III. 2, 5—7 og 10—13. Subskriptions-indbydelsen af Marts 1842 trykt i Lillehammers Tilskuer s. A. No. 27. Digtet «Sandhedens Armée» blev først trykt i Den Const. 1842, No. 75; Digtet «Skibbrudet» blev samtidig med Bogens Udgivelse trykt i Chr.sandspst. 1842, No. 41; Digtet «Natur- og Menneskekjærlighed» blev først trykt i Den Const. 1842, No. 188, optrykt i Chra. Intell. 1844, No. 203. Digtet «Juleaftenen» er aftrykt med Illustration af Gustav Wentzel i Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 204; med Tegninger af Th. Holmboe i Juleaften 1902, jfr. Dagbl. 1902, No. 330.

Til Storthinget. 4. 1 Bl. (Dat. Kra. 9 Septbr. 1842, underskr. Henr. Wergeland. Optrykt i «Jødesagen i det norske Storthing», S. 43. De første Sætninger af Flyvebladet var samtidig ogsaa trykte i Den Const. 1842, No. 252).

Storthingsmanden, Gudbrandsdølen **Ole Haagenstad,** skildret af Henrik Wergeland. (Med Haagenstads Portræt). Kra. [16 Septbr.] 1842. 8. 1 Portr., 1 Bl., 62 S. (Anm. i Lillehammers Tilsk. 1842, No. 84).

Jødesagen i det norske Storthing fremstillet af Henr. Wergeland. Kra. [26 Oktbr.] 1842. 8. 4 Bl., 88 S., 1 Bl. (Paa Bl. 2 og 3 og sidste Bl. Digtet „Efterretningen". Anm. i Den Const. 1842, No. 305, hvortil W. i No. 306. Anmeldelsen fremkaldte en Artikelrække af N. W.[ergeland] i s. Bl. No. 319, 320, 324 og 325, jfr. samme i No. 352, hvortil Red. i s. No., H. W. i No. 355, hvortil Red. i s. No., jfr. ovfr. S. 443).

Vise om Syne-Martha paa Veitastrand i Sogn. Kra. [15 Novbr.] 1842. (Uddrag trykt 10 Novbr. 1842 i „For Arbeidsklassen" III.).

Opsang for Brasiliefareren, Briggen Preciosa. 1842.

Opsang for Londons Paket. 1842?

Opsang for Frankrigfarere. Kra. [3 Maj 1843].

Opsang for Briggen Resolution af Frederikshald. Kra. [3 Maj 1843].

Opsang for Skonnerten Concordia af Christiansand. Kra. [3 Maj 1843]. (Jfr. Aftpst. 1890, No. 10 om Skibsreder Westerhuus).

Venetianerne eller Venskab og Kjærlighed. Drama i fem Akter af Henr. Wergeland. Opført paa Kristiania offentlige Theater i Vinteren 1841. Kra. [Septbr.?] 1843. 8. 4 Bl., 113 S. (Paa Bl. 2 Tilegnelse til „de to smagfuldeste Mænd, jeg kjender", H. D. Linstow og N. Wergeland. Paa Bl. 3 Anmærkning om Dramaets Emne).

Allerede i August 1839 indbød W. til Subskription paa Dramaet «Venetianerne i Padua» (Chr.sandspst. 1839, No. 21), og i et Brev af 6 Aug. 1840 (Breve, S. 140) omtaler han «det italienske Drama, jeg arbeider paa»; han skrev paa det ude i sit Lysthus ved Akersvejen i de lumre stille Sommeraftener. Det blev opført paa Kristiania Theater 4 Gange, — 27, 29 og 31 Januar samt 6 Febr. 1841. Den Const. 1841, No. 28 beretter, at det blev «givet for et taalelig godt Huus. Under hele Stykket var det ikke muligt at opdage noget Spor af Bifalds- eller Mishags-Yttringer fra Publicums Side — at en Person allerede under 1ste Act var faldt i Søvn midt i Parterret, havde nok Intet med Stykket at bestille —; men ved Teppets Fald i sidste Act udbrød en rasende Applaus, som ganske qvalte en Pibe, der vovede at lade sig høre midt oppe i denne Jubel». I Morgbl. s. A. No. 29 heder det, at Stykket spilledes «for næsten fuldt Huus. Vi tør ikke paastaae at det morede, endskjønt der var Handling nok. Kulden

havde fordærve: nogle nye Koulisser, som derfor ikke kunde anvendes, og enkelte andre Mangler have vi ogsaa hørt omtale. Efter Stykket fulgte en umaadelig Applaus, hvorigjennem kun en enkelt Pibe skingrede. Gjældte Applausen alene Stykket, saa har det nydt et triumpherende Bifald». I Den Const. s. A. No. 45 er der givet Oplysninger om, hvad Stykket hver Aften bragte i Theatrets Kasse, og Forf. regner ud, at det har kostet Theatret et rent Tab paa over 500 Spd., idet det var udstyret «med en hos os usædvanlig og til Theatrets pecuniære Kraft vistnok uforholdsmæssig scenisk Pragt», jfr. No. 48. Morgbl. No. 46 og H. W. i Chra. Intell. No. 43; Forf.s Udbytte beløb sig ifølge samme Kilde (Den Const.) til næsten 100 Spd., jfr. Tønsbergs Merkur 1840, No. 39 (af H. W.). Stykket blev efter Opførelsen rec. af th. i Morgbl. 1841, No. 30, jfr. Tiden s. A. No. 18. W. oversendte det i Marts 1841 til J. L. Heiberg for muligens at faa det opført i Danmark, jfr. Lassen: H. Wergeland, 2. Udg., S. 259—60. I Den Const. 1842, No. 301 bekjendtgjorde W.: «Saafremt et tilstrækkeligt Antal Subskribenter tegne sig inden Udgangen af October, agter Undertegnede, i Form af en Nytaarsgave, at udgive enten et større poetisk Arbeide (Venetianerne) eller en Samling af mindre Poesier i bunden og ubunden Stiil . . . . . . Saaledes anbefales dette Foretagende til den fædrelandske Skjønlitteraturs Venner, som visseligen ere enige med Undertegnede i at beklage, at Subskription synes at være det eneste Middel til dog at fremkalde nogle af dens Frembringelser.» Jfr. Breve, S. 153—54.

Ole Bull. Efter Opgivelser af ham selv biografisk skildret af Henrik Wergeland. Kra. [6 Oktbr.] 1843. 4. 1 Portr., 1 Bl., 46 S. (S. 46 er aftrykt Digtet „Norge til Amerika ved Ole Bulls Tidreise" efter Morgbl. 1843, No. 246. Anm. i Den Const. 1843, No. 283, hvortil H. W. i Morgbl. s. A. No. 286, jfr. Den Const. No. 288; jfr. Ole Bulls Breve, S. 316—17 og Breve fra W., S. 155).

Opsang for Briggen Regina, forhen Ostindiefarer. (Kapitain P. Andersen.) Af Henr. Wergeland. Chra. 1843. 8. 2 Bl.

Til Mjøs-Dampbaaden **„Jernbarden"**. Chra. [1843?] 8. 2 Bl. (Underskrevet: Henrik Wergeland).

Tre Sømandsviser af Henr. Wergeland. Den Første: Ny Opsang for Briggen „Regina" af Christiania. (Kaptain Andersen). Den Anden: Opsang for Nantesfareren „Konferentsraad Clauson" af Frederikshald (Kaptain Fearnley). Den Tredie: Heiseviise. Chra. [1844?]. 8. 4 Bl. (No. 2 ogsaa trykt, med smaa Afvigelser, i Morgbl. 1844, No. 48; No. 3 først trykt, i delvis ændret Form, i W.s Saml. af Sange og Digte for den norske Sjømand, S. 136—38: Syttende Mai-Vise).

Kong **Carl Johan.** Paa hans ottiaarige Fødselsdag, den 26de Januar 1844, i det dramatiske Selskab. (Kra. 8. 2 Bl. (Underskrevet: Henr. Wergeland; ogsaa trykt i Morgbl. 1844, No. 26).

Efterspil til Bjerregaard's «Fjeldeventyret», dramatisk Spøg i 1 Akt. (Utrykt, med Undtagelse af den deri indlagte Sang, Saml. Skr. II. Till. S. 77—78. «Fjeldeventyret» blev opført af Amatører paa det dramatiske Selskabs Theater i Kristiania 15 og 17 Febr. samt 5 Marts 1844, og ved denne sidste Forestilling fremførtes ogsaa W.s Efterspil; jfr. Morgbl. 1903, No. 447 af M. T. Da Kristiania norske Theater 18 Septbr. 1857 optog «Fjeldeventyret» paa sit Repertoire, blev ogsaa «Efterspillet» medtaget, men kom dog ikke paa langt nær ved alle Forestillinger til Opførelse; det sees *fremført* 18, 20, 23 og 25 Septbr. 1857, 3, 6 og 7 Febr. samt 17 Maj 1858.

16 Maj og 2 Juni 1859 og endelig for 11. Gang 8 Febr. 1861. Endvidere blev det opført af Th. Cortes i Throndhjem 27 Decbr. 1858).

Det norske Volks [sic!] Sorg ved Budskabet om **Kong Carl Johans Død.** (Den 8de Marts 1844). Af Henr. Wergeland. Chra. [13 Marts 1844]. 8. 2 Bl.

Det norske Folks Sorg over **Kong Carl Johan** og dets Hyldest til **Kong Oscar.** Af Henr. Wergeland. Chra. [1844]. 8. 2 Bl. (Samme Digt som frg., men med Tillæg af 2 Vers; aftrykt i Nordlyset 1844, No. 29).

Læsebog for **den norske Ungdom.** Udgiven af Henrik Wergeland og N. J. Wessel Berg. D. 1—2. Chra. 1844. 8. Første Deel. [1 April 1844]. XVI S., 359 S., 1 upag. S. — Anden Deel. [13 Aug. 1844]. VIII S., 408 S., 1 Bl.

Udgiverne bekjendtgjorde foreløbig i Septbr. 1843 (Morgbl. No. 250), at de vilde udgive en Læsebog, «hvori et mere passende Forhold vil blive iagttaget imellem den norske og danske Green af Literaturen, end Tilfældet sees at være i de hidtil udkomne Læsebøger». I et Expl., som Wergeland oversendte Videnskabers-Selskabet i Throndhjem, har han noteret: «Arbeidet med dette Værk har været saaledes fordeelt imellem Udgiverne, at Wergeland har foretaget Udvalget og forfattet samtlige Indledninger, Fortaler og Personalnotizerne, og at Berg har leveret Materialierne til disse sidste samt affattet Registrene.» Jfr. Breve, S. 155 og 158; Morgbl. 1844, No. 101.

Farbrors 474 Skaaler, samlede og udgivne af Ola Nordmand, Studiosus. Med et Brev fra Hr. Henr. Wergeland, som Fortale. Chra. [15 Maj] 1844. 16. VIII S., 76 S. (Jfr. Lillehammers Tilskuer 1844, No. 51).

For Ret og Sandhed! Hans Majestæt Kong Oscars Valgsprog. Folkevise af Henr. Wergeland. [Kra. 4 Juli 1844]. 8. 2 Bl.

Det frigjorte norske Unions- og Orlogs-Flag. [Kra. 12 Juli 1844]. (Indeholder Vers 9—11 af frg. Digt med Tilføjelse af to nye Vers, jfr. Saml. Skr. II. 365—66).

Den engelske Lods. Et Digt af H. Wergeland. Chra. [24 Septbr.] 1844. 8. 155 S., 1 Bl. (Kun Omslagstitelblad). — Andet Oplag. (Af Henr. Wergeland). Chra. [30 Maj] 1845. 8. Forf.s Portræt, 160 S. — [Nyt Oplag]. Kbhvn. 1881. 12. 1 Bl., 156 S. (Heri er Dedikationen „Til min Viv" udeladt). — [Jubilæums-Udgave]. Med Illustrationer af W. Peters. Kbhvn. 1894. 4. 111 S. — [Ny Udgave] udgivet ved E. Rørdam. Kbhvn. 1899. 8. 142 S. — [Ny Udgave]. Med indledning og kommentar af Otto Anderssen. Kra. 1904. 8. 3 Bl., V S., 2 Bl., 104 S.

I et Brev af 14 Juli 1843 (Breve, S. 154) omtaler W., at han «arbeider paa et større Digt «Den engelske Lods», af eget Sujet. Versformen som i van Huysum. Det skal snart vise sig». Og han nævner det fremdeles blandt sit Arbejde i Septbr. s. A. (*l. c.*, S. 155). I et Brev af 23 Juli 1843 (Berg. Tid. 1871, No. 39) sees han at henvende sig til Marinekaptejn H. J. Horn ang. Oplysninger om engelske Orlogsfartøjer til Brug for «Lodsen». I Septbr. s. A. meddelte han 5te og 6te Afsnit af Digtet i Chr.sandspst. (No. 72: Isle of Wight. Spithead; No. 73: Gamle Kammerater. Kutteren. Hampshire. Vedbenden, jfr. Trykfejl i No. 76), og i s. M. udstedte dette Blads Udgiver Indbydelse til Subskription paa Bogen, som i Tilfælde af tilstrækkelig Tilslutning skulde udkomme «i Løbet af Høsten» (Chr.sandspst. 1843, No. 77; Lillehammers Tilskuer s. A. No. 99). I Morgbl. s. A. No. 290 meddeltes ogsaa Søfolkenes Sang af Digtets 2det *Afsnit.* Endnu i Morgbl. for 6 Febr. 1844 sees imidlertid

averteret, at Subskription fremdeles modtages; i s. Bl. for 10 Marts og 10 April 1844 indkaldes paategnede Planer, og 10 Juni s. A. averterede W. selv (Morgbl. No. 163, se ovfr. S. 447), at Digtet vilde komme «i Løbet af Sommeren», «saafremt en Tilvæxt i Subskriptionen tilsteder det at udkomme. Endnu er dette ikke Tilfælde, da jeg har tilbudt et Arbeide, der har viist sig at kræve 3000 Vers og derover, for 40 ß. For Ikkesubskribentere vil derfor Prisen blive betydelig forhøjet.» Efter Udgivelsen blev Digtet anm. i Berg. Stiftstid. 1844, No. 82; (af M. J. Monrad) i Morgbl. s. A. No. 327. Desuden udkom i Bergen: «Den fornøielige Tugtemester. Kritik over H. Wergelands nyeste Digt: Den engelske Lods. October 1844» (8. 31 S.). 1ste Oplag blev udsolgt paa 5 Maaneder, og Subskriptionsindbydelse paa 2det Oplag blev offentliggjort 4 Marts 1845. Jfr. Camilla Colletts Skrifter VI. 75; Chr. Collin: Bjørnstjerne Bjørnson I. 143. Af W.s Mskr. er 8 Sider gjengivne i Facsimile i Ny ill. Tid. 1881, II. W.s Numer.

Sag-Vise. (Kra 16 Oktbr. 1844). (Aftrykt efter For Arbeidsklassen V. 138—41).

Jødinden. Elleve blomstrende Tornekviste. Af Henr Wergeland. Chra. [19 Oktbr.] 1844. 16. 104 S. (Med Motto paa Titelbladet: Χάρις). — **Andet Oplag.** Chra. 1847. 8. 106 S. — [Ny Udgave]. Kra. 1896. 8. 112 S.

I Brev af 22 Juli 1844 (Nyt norsk Tidsskr. III. 19) fortæller W., at han har «paa Sygelejet udkastet Planen til «Jødinden», en Samling af 9—11 eller 13 blomstrende Tornekviste — et Pendent til den foregaaende og af samme Tendentz», og Subskriptionsindbydelse blev udstedt paa en Samling af 7 Digte. Men i Brev af 1 Septbr. s. A. (*l. c.*, S. 21) meddeler han, at «Jødinden» «er voxet til 10—11 Tornekviste indeholdende for det meste Træk af Ædelsind, der ere tillagte Jødinder af mig», og 5 Septbr. s. A. bekjendtgjorde han (Morgbl. No. 248), at «da der senere er sprungen ud flere blomstrende Tornekviste, nemlig 11 istedetfor de belovede 7, er det bleven nødvendigt at forandre Subskriptionsprisen fra 18 ß til 30 ß.» Som «Anhang» fulgte desuden Digtet «Efterretningen» fra «Jødesagen i det norske Storthing». Bogen blev efter Udgivelsen anm. (af M. J. Monrad) i Morgbl. 1844, No. 330. Ang. Digtet «Kvinderne paa Kirkegaarden» jfr. Hjalmar Christensen i Morgbl. 1899, Extrano. 50 og Gerhard Gran i Aftpst. 1899, No. 865 og 870.

Carl Johans Mindekrands. En udvalgt Samling af Norske Sørge- og Mindekvad over den hedenfarne Konge, udgiven af Henr. Wergeland. Chra. [30 Decbr.] 1844. 8. 42 S. (Jfr. foreløbig Bekjendtgjørelse 6 April 1844. Heri er af W.: Kongen lider; Det norske Folks Sorg over Kong Carl Johan; Carl Johans Død, — af hvilke det første og det sidste før var trykte i Morgbl. og i Chr.sandspst., det andet særskilt udgivet).

«**Farvel**». (Kra. 3 April 1845). 8. 2 Bl. (Serenade til Prinserne, uden Underskrift).

Hassel-Nødder, med og uden Kjerne, dog til Tidsfordriv, plukkede af min henvisnede Livs-Busk, af Henrik Wergeland. Chra. [20 Juli] 1845. 8. 4 Bl., 206 S. (Anm. i Morgbl. 1845, No. 229; i Nord. Lit.-Tid., Kbh. 1846, Sp. 28—29; jfr. Norskt bogskuleblad II. 201—4 og 209—212 af J. A. Schneider; Romsd. Budst. 1895, No. 23 (af J. A. Schneider). Ang. Tegningerne se Verd. Gang 1902, No. 187 af Andreas Aubert). — [Ny Udgave]. Kbhvn. 1885. 8. 156 S., 1 Bl. (*Uden Tegninger*).

Udvalgte lyriske Digte, af Henr. Wergeland. [Ved N. Dahl og C. N. Schwach]. Chra. [Maj] 1846. 8. Forf.s Portræt, 4 Bl., XXIV S., 328 S., 1 Bl. (Anm. i Nord. Lit.-Tid., Kbh. 1846, Sp. 176; i Drammens Tid. 1846, No. 91 (af S. Sivertson); jfr. Morgbl. f. A. No. 169 i Anledning af Optagelsen paa S. 255–56 efter For Arbeidsklassen II. 111–12 af H. C. Andersen's Digt „Kongeretfærdighed"; Redegjørelse fra Udgiverne i Morgbl. 1846, No. 187, hvortil Forlæggeren Chr. Tønsberg i s. Bl. No. 191 med Bemærkninger af N. Dahl i No. 237).

Søkadetterne iland. Lystspil med Sang i tre Akter af Henrik Wergeland. Chra. 1848 [o: 1847]. 8. 2 Bl., 104 S.

Anført af N. Wergeland (Vidar 1889, S. 782) som skrevet i 1830, og muligens er det til dette Emne, der sigtes, naar der meddeles i Morgbl. 1838, No. 279: »Efter Forlydende ere Ole Bull og Henrik Wergeland komne overeens om at forfatte en norsk national Opera. Hr. Wergeland skal i Vinter sende Hr. Bull Texten, hvortil da denne componerer Musiken.« I et Brev fra Febr. 1840 nævner W. »et lidet Lystspil med Sang, som jeg har liggende« (Skill.-Mag. 1870, S. 633–34); han indleverede det i Decbr. s. A. til Kristiania Theater (Tønsb. Merkur 1840, No. 39), og Vaaren 1841 sees det at være sendt til J. L. Heiberg (Lassen: Wergeland, 2. Udg. S. 261). Stykket blev af Forf. gjennemseet og solgt til en Forlægger kort før hans Død. Anm. i Den Norske Rigstid. 1847, No. 289; af M. J. Monrad i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. I. 412–18, jfr. Morgbl. 1847, No. 301 og 1848, No. 61.

I (utrykt) svensk Oversættelse af L. Granberg, »Sjömännen på landbacken«, med Musik af J. A. Söderman, blev det opført paa Södermalms Theater i Stockholm 21–25 April 1854.

Da det norske Theater i Kristiania skulde aabnes i 1852, blev Stykket bearbejdet for Scenen og sammentrukket til en Akt ved Rolf Olsen; men dette Theaters Direktion fandt, at dets Kræfter ikke magtede Stykket, og ansaa det heller ikke synderlig skikket for Scenen (Ill. Nyhedsbl. 1854, S. 180). Senere blev det i denne utrykte Bearbeidelse, med Musik komponeret af Halfdan Kjerulf, opført paa Kristiania Theater 9 April og 2 Mai 1855; anm. af H. Lassen i Aftbl. 1855, No. 83; i Morgbl. s. A. No. 103.

Fjeldstuen, Stuespil med Sang i tre Akter. Henrik Wergelands sidste Værk, skrevet faa Dage før hans Død. Chra. 1848. 8. 60 S., 1 Bl. (Melodibilag).

17 Juni 1845, medens han endnu holdt paa med »Hasselnødder«, skrev han til sin Fader (Lassen: Wergeland, 2 Udg., S. 280), at han ønskede at faa leve, »om muligt til jeg kunde faae nedskrevet og afhændet til Theatret et nationalt Stykke, taget ligt af Tiden og Bondefolket, som gjærer i mit Hoved«. Og i Brev af 3 Juli 1845 (Skill.-Mag. 1878, S. 77) kan han fortælle, at han for at skaffe sin Enke en Indtægt har skrevet et nationalt Sørgestykke »Amerikafarerne« og sendt Klodden til Direktionen for Kra. Theater; det er dette Stykke, som blev udgivet under Titelen »Fjeldstuen«. I denne Udgave er Slutningen arrangeret af Digterens Fader efter et Udkast, som H. W. dikterede sin Hustru faa Dage før sin Død, og ogsaa ellers er Adskilligt forandret og tilføiet af Udgiveren. I Saml. Skr. IV, 430–61 er Stykket aftrykt efter W.s Manuskript. Paa Kra. Theater blev det aldrig spillet. Da Ole Bull grundlagde det norske Theater i Bergen, var det hans Mening at aabne det med »Fjeldstuen« (Ole Bulls Breve, S. 370); men han blev ikke tidsnok færdig med Indstuderingen og med Musiken, som han tildels selv komponerede. Dog kunde første

Trykt [illegible] Decbr. [illegible]

Opførelse finde Sted allerede 13 Januar 1850, og Stykket gjentoges i samme Sæson 16, 19 og 20 Januar samt 20 Maj; endelig blev det spillet 6. Gang 13 Maj 1859. Opførelsen blev anm. i Berg. Stiftstid. 1850, No. 6; jfr. T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 33—35; Marie Bull, f. Midling: Minder fra Bergens første nationale scene, S. 106—118. Paa Kristiania norske Theater blev Stykket opført med Ole Bulls Musik 6, 7 og 11 April 1858.

Om en Fortsættelse af Stykket ved B. Bjørnson se Chr. Collin: Bjørnstjerne Bjørnson I. 196.

Folkeviser af Henrik Wergeland. (Ved R. A. Biorn.) Chra. 1850. 8. 2 Bl., 200 S., 1 Bl. (Udkom i 7 Hefter Aug. 1849—Maj 1850. Anm. i Den Frimodige 1849, No. 90.)

Udvalgte Digte af Henrik Wergeland. Med Indledning og Anmærkninger (af H. Schwanenflügel). Kbhvn. 1876. 8. 1 Bl., V S., 288 S. (Denne ulovlig foretagne Udgave blev tilbagekaldt ved Forlæggerens Bekjendtgjørelse af 21 Decbr. 1876; Restoplaget blev derefter indkjøbt af den berettigede Forlægger og atter bragt i Boghandelen i Maj 1877. Anm. i Verd. Gang 1876, No. 150.)

Halvhundrede Digte af Henrik Wergeland. Udgivne af H. Lassen. Kbhvn. 1887. 12. 142 S., 1 Bl.

Norske klassikere i udvalg ved Arne Løchen og Moltke Moe. B. IV—V. Wergeland. Kra. 1897—1898. 8. Hvert Bind ogsaa med særskilt Titelblad:

Wergeland. Mindre digte i udvalg ved Dr. Arne Løchen. Kra. 1897. 8. 4 Bl., 197 S., 1 Bl.

Wergeland. Større digte i udvalg ved Dr. Arne Løchen. Jan van Huysums Blomsterstykke. Svalen. Jødinden. Kra. 1898. 8. 2 Bl., 196 S., 1 Bl.

Sange og viser af Henrik Wergeland med portræt og biografi ved L. Gislesen. Elverum 1898. 8. 1 Portr., 150 S., 1 upag. S.

Oversættelser af Digte af Wergeland findes paa følgende Steder.

I Aasta Hansteen's Skrift og Umskrift i Landsmaalet (Kra. 1862), S. 64—65: Ved Sjoen den myrke; S. 66—68: Sanningsheri.

I Karl Seip's En liden Visebog for Hjemmet (8ode Tusinde, Kra. 1892. og flg. Udg.), No. 240: Saa Steinen støytt mot Stefans Panna (ved M. Skard).

I Matthias Jochumsson's Ljóðmæli I. Seyðisf. 1902, S. 210—12: Sogn [illegible] S. 212—13: [illegible] S. 213—17: Harðangur (af Den engelske Lods) S. 217—18: Han kemur! S. 218—19: Galltoppar minn! S. 219—21: [illegible] S. 221—23: [illegible] S. 223—30: [illegible] af Jøden. Med Underretning at det [illegible] disse Digte er alle først trykt i Eimreiðin II og III. (Harðangur er først trykt i Svanhvít, Reykjavík 1877, S. 110—14.)

I [illegible] Kbh. 1808, S. 93—94: Hjemløen overs. af Sigr. Th. [illegible]

I [illegible] Vid Mjös-stranden. Oversat [illegible]

I [illegible] S. 327—28: Hardanger, af Den engelske Lods, [illegible]

I [illegible] London 1840 II. 105—7: The Constitution [illegible]

I Johan A. Dahl's Norwegian and Swedish Poems (Bergen 1872), S. 41—44: Greeting to England; S. 113—18: Hardanger. (Af »Den engelske Lods«).

I Edm. W. Gosse's Studies in the literature of Northern Europe (London 1879), S. 15 (af »Svalen« II.); S. 17 (af »Den engelske Lods«, Hardanger); S. 18 (Til min Gyldenlak).

I C. Honigh's Door Noorwegen I. (Haarlem 1885), S. 148—50: De vogeltjes op de kerstschoof; S. 210 og 224—225 (af »Sognefjorden«. Først trykt i De Gids 1884 IV.)

I Novellen-Zeitung *1850*, S. 351 fg.: Der erste Falter; Der Geliebten Handdruck. (Overs. af Heinrich Zeise.)

I Edm. Lobedanz's Album Nordgermanischer Dichtung I. (Lpz. 1868), S. 188—89: Liebe und Noth. (Det under W.s Navn S. 187—88 oversatte Digt »Königliche Gerechtigkeit« er ikke af W., men af H. C. Andersen, jfr. ovfr. under W.s »Udvalgte lyriske Digte«.)

I Louis Passarge's Norwegische Balladen (Lpz. 1883), S. 143—44: An meinen Goldlack; S. 145—48: An den Frühling; S. 149—53: Ein altnorwegischer Herrensitz.

I P. J. Willatzen's Nordlandsharfe (Bremen 1880), S. 255—62: Der Weihnachtsabend (af »Joden«); S. 263—65: Der Geliebten Schlummer; S. 266—69: Die schöne Familie.

I Emil Jonas's Lyrische Anthologie hervorragendster skandinavischer Dichter (Breslau 1903), S. 142: Gut' Nacht! S. 143: Legt mein Haupt zur Ruhe sich. (Begge Vers uden Angivelse af Forfatternavn tilbageoversat fra W.s Oversættelse af tyske Barnesange i »Vinterblommer i Barnekammeret«, No. 3 og 10; derimod er de under W.s Navn anførte Digte »Der Nix« og »Verlockende Töne« S. 134—37 ikke af Wergeland, men af Welhaven. Jfr. Aftpst. 1902, No. 803 af Kristofer Randers.)

I Revue universelle *1837*, S. 37—38: Appearance of England. (Overs. af Fr. Bætzmann.)

I Lighed med, hvad der tidligere i dette Værk er gjort for Bjørnsons, Ibsens, Vinjes og Welhavens Vedkommende, indskydes her en saavidt muligt fuldstændig Fortegnelse over Melodier komponerede til Sange af Wergeland; Sangene er ordnede alfabetisk efter Textens Begyndelsesord, og de Kompositioner, ved hvilke ingen Henvisninger er givne, foreligger kun trykt i særskilte Hefter:

Afsted! afsted i smekket Fregat! (af Spaniolen): af P. C. Langballe (i Spaniolen, 2. Udg., 1840).

Bakken grøn: (Finger): Folkemelodi (Koppang's Enstemmig norsk Skolesangbog, No. 30; Koldevstad og Koppang's Skolesangbogen I, No. 9; Hans Moss Syngeplan for Folkeskolen I, No. 41); af F. A. Reissiger (20 Smaasange for Børn II, No. 3); af J. D. Behrens (Det sjungande Europa, No. 58).

Champagne, et af mit Vadingsdrik: af E. Schnucker (Morgbl. 1840, No. 20).

Den af et Kabinet Kongetigre aget (af Spaniolen): (Sangsaml. f. norske Selskabskredse I, No. 45); af Langballe (Spaniolen 1840).

Da Budskab om din Bortgang lød: af Baron Rosendorff (trykt Decbr. 1836).

Den har et Sted, som ikke troer: af P. Schram; af Ika (o: Madm. Peyron).

«Det er min Sjel en trydfuld Trang» — af Halfdan Kjerulf (Behrens's Samling af flerst. Mandssange No. 315); af Richard Nordraak (Behrens's Mandssange, No. 482); af M. A. Udbye (Trestemmig Sangbog, No. 28; Behrens's Mandssange, No. 396); af Nils Lasson (Behrens's Mandssange, No. 247); af Fredrikke Lehmann, f. Barth (Lindemans Melodier til Folkeskolens Læsebog, No. 93); af Hans Mo (50 Melodier til Sange i H. Grønsdals Læsebog, No. 48); af Th. Hilde (Lindemans Melodier til en liden Visebog for Hjemmet, No. 155); af H. Rung; efter Grétry (i forskjellige Sangbøger).

«Din Puls har banket min imod» — af A. Söderman (To Sange tilegnet Olefine Moe); af G. C. Bohlmann (6 Sange af Kaalund, Wergeland o. a.).

«Du engang var en Flammesky» — af L. M. Ibsen (1833; Sangsaml. f. norske Selskabskredse I. No. 44); af O. Lindblad (Tonesamling til Alvestads Norsk songbok, No. 164); af Roxendorff (jfr. Breve fra W., S. 103).

«*Elske* Bedrifterne ikke sit Minde?» — af L. Roverud (jfr. Beretning om Sekularfesten for Bogtrykkerkunsten 1840, S. 24).

«End drøne Borgens Kolonnader» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«En Liberal? ja ved min Magt» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«*Farvel* min Hjertensven, Farvel» — af en norsk Student (Bien, B. 22, H. 1).

«Forraad? Forraad? Fly Patriot» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«*Godnat*, godnat! Kryb under dit Dækken» — af Per Lasson (Fire norske Sange; Bilag til Nord. Musiktid. 1883, No. 2); af Fr. Beyer; af Hans Mo (Syngeplan for Folkeskolen I, No. 50).

«Gyldenlak, før du din Glans har tabt» — af Fredrikke Egeberg (3 norske Sange; Tonesaml. til Alvestads Norsk songbok, No. 180); af L. M. Lindeman (Melodier til en liden Visebog for Hjemmet, No. 122; De tusen hjems 1-stem. sange, No. 155); af Johan Selmer (Op. 40); af Heinr. Martens; af Emil Frijs (Kbh. 1903).

«*Ha*, en Skræks og Dødens Throne!» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«Har du ei en Sky tilbage» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«Heller styrte ned i Gruus» — af Christian Blom (1843).

«Her, hvor i Alt hvad jeg seer Han er til» (af «Fjeldstuen») — af Ole Bull (Behrens's Saml. af flerst. Mandssange VIII No. 8); af Nils Lasson (Tre Sange).

«Hvem banker nu saa silde paa?» (af «Hytten») — samme Mel. som «Farvel min Hjertensven, Farvel».

«Hvor Friheds Sange klinge» — af O. [illegible] (jfr. A. o: J. J. Astrand i Bergpst. 1860, No. 34).

«Hvor grøn er Skogen i Soløer» — norsk Folkemelodi (Lindemans Melodier til Sange i Læsebogen for Folkeskolen, No. 40); af Camilla Vedøe.

«*I* Mand af Tønsberg! Gods Fred! Enhver» — af P. C. Langballe (Tønsbergs Merkur 1840, No. 1).

«I Sommer af Fjeldet, af Søen den blaa» — af J. G. Conradi (Behrens's Mandssange, No. 180); af L. M. Lindeman (Melodier til Seres Visebog, No. 100; Mel. til Haggenes Sange, No. 54; Behrens's Melodibog, No. 14).

«*Kan* [illegible]» — se «Hvor grøn er Skogen i Soløer».

«Kun daglig[illegible]» — efter Salmemelodi fra 1596 (Behrens's *Melodibog*, No. 127); af L. M. Lindeman (Melodier til en liden Visebog for Hjemmet, No. 14; *Hans* Mo's Mel. til Sange i Nordahl Rolfsens Læsebog III, No. 16); af Erika

Stang (Op. 4); af Olav Sande (Norske tonar, No. 121; Tonesaml. til Alvestads Norsk songbok, No. 91); af Ole Brejby.

«*Luk* op! Her er jeg frelst; her boer» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«Lunden er mørk (Tungsindighed bygger» — af C. F. Lemming (1826).

«*Min* Sommerfugl, flyv ind, flyv ind» — af Th. Lehmann (Op. 5; Bilag til Nord. Musiktid. 1883, No. 9); af H. Klewe (Op. 15).

«*Naar* jeg lægger mig til Hvile» — af Agathe Backer Grøndahl; af O. Koppang (Enstm. norsk Skolesangbog, No. 28; Sangbog for Skolen I. No. 21).

«Nisser og Dverge bygge i Berge» — af Udbye (28 Sange); af Eyvind Alnæs (utrykt); efter B. E. Philipp (De tusen hjems 1-stem. sange, No. 191; Koppang's Sangbog for Skolen I. No. 8; Behrens's Melodibog, No. 112).

«Norges bedste Værn og Fæste» — af Kjerulf (i en Række Sangbøger).

«Norges Hoitidsstund er kommen» — af A. E. Pratté (utrykt, foredraget ved Koncert i Kristiania 5 April 1842); af L. M. Lindeman (Melodier til Seips Visebog, No. 104); af Th. Hilde (Behrens's Mandssange VI. No. 56); af Stunz (Lindemans 60 Melodier til Reitans Udvalg af Sange og Rim); af Karl Svendsen; efter B. Klein (Behrens's Mandssange, No. 128 o. fl. St.).

«Nu er det stille paa Haldras Fjeld» — af N. Ravnkilde (Tre Sange).

«Nu fyld Pokalen og send den rundt» (af «Kringla») — af Udbye.

«Nu mit Hjem er hine Taager» (af «Spaniolen») — af Langballe (1840).

«Nu sidste Reis mig forestaaer» — af Alnæs (Op. 17, Tre Sange).

«*O* Fædreland, du ejer» — af Reissiger (Behrens's Mandssange, No. 385).

«O søde Nat, du Geist af yndig Dag» (af «Venetianerne») — af G. C. Bohlmann (6 Sange af Kaalund, Wergeland o. a.).

«Over dybe Dale» — af Fredrikke Egeberg (Digte af H. W.).

«*Sammangen* Daare over Havet hen» (af «Fjeldstuen») — norsk Folkemelodi (Udbye's 166 Sange, No. 135; Lindeman's Mel. til Sange i Læsebogen for Folkeskolen, No. 67 og 60 Mel. til Reitans Sange og Rim, No. 35); af Reissiger (Behrens's Mandssange, No. 268).

«Sagte, Lath, som Aftnens Vinde» — af E. Schmuckert.

«Sig mig, kjære, søde Mo'r» — af Emma Dahl (Op. 10).

«Skal gammelt Kjendskab glemmes» — af Udbye (Behrens's Mandssange, No. 353).

«*Til* Hoibeds Throne, Frydens Hiem» (af «Skabelsen, Mennesket og Messias») i Folkeblade 1832, S. 47—48.

«*Ved* Sjøen den mørke, lekrandset af Ellen» — af Kjerulf (Otte norske Viser, Saml. Arb. I. 40); af A. Söderman (To Sange tilegnet Olefine Moe).

«Velsignede Blandt Døe, [illegible] blomstrende Skyer» — af Adolf Thomsen (Tr norske Sange for Mandskor).

«Vi ere en N[illegible]» — af Udbye (28 Sange); af L. M. Lindeman (60 Melodier til Reitans Sange og Rim); af Johan Selmer (Koppang's Sangbog for Skolen I. No. 32); af Erik Holt (Hencke's Sangertid. 1885, No. 1; Kirkeklokken, No. 1035); efter Gretry (Koppang's Udv. af 2-stm. Sange for Skolen, No. 8); tysk Folkemelodi (Oscar Nielsen's Melodier til Sange for Smaaskolen, No. 43; Schediwy's 3-stm. Skolesangbog, No. 2).

«Vist *Barn er* S[illegible] i Aften [illegible]» — af Fredrikke Egeberg (Digte af H. W.).

«Vord Lys! Det forkyndes i evigt Endnu» af L. Koverud (1840, utrykt).

Af **Folkebladet**, som udkom i Kristiania med 1 4-Siders No. i Kvart hver Tirsdag fra 1 Febr. 1831 til 24 Decbr. 1833 var han **Medredaktør** sammen med Krigsraad P. Flor; det var Flor som for det meste besørgede den egentlige Redigering (ikke altid til W.s Tilfredshed, jfr. Breve fra W., S. 83) medens W. stadig leverede Artikler til Bladet og bestyrede „den Deel af Bladet, der angaaer Efterretninger om allehaande fædrelandssindede Foreninger, Industrie o. s. v." Nyeste Skilderie 1831, S. 69). Af hans for det meste anonyme Bidrag kan med hel eller tilnærmelsesvis Sikkerhed nævnes: *1831*, S. 3–4: Fædrelandssindede Foreninger med Anmærkn. S. 4 af Flor; S. 21–22: Til Agershuus Amts Landhuusholdnings Bestyr (Forslag til Arbejdsanstalters Oprettelse; S. 35–36 om det polske Oprør; S. 65–66: Paa Syttende Mai (Digtet „Ræk mig din Haand, min Fiende!"; S. 68 Polakkernes Frihedskamp; S. 69 Fejringen af 17 Maj i Ejdsvold; S. 73 Fejringen af 17 Maj paa Toten og i Nannestad; S. 131–32 Anmærkn. til et Indsendt om Bonderne paa Storthinget; S. 133–34 fra et Gilde hos en Bonde paa Oplandet, særlig om Præstens Pligt som Folkelærer; S. 147–48: Polen (jfr. Skill.-Mag. 1870, S. 633; S. 151–52: Europa; S. 158–59: Napoleons Grav med Oversættelse af et Digt af E. Tegner, S. 166 om bondefodte Tonekunstnere og den nationale Musik; S. 167–68 om Forbundsstater; S. 183: Opdagelse (Epigram om Wedel, jfr. Statsborg., H. 7, S. 232; S. 184: Udenlandske Efterretninger (jfr. S. 192 af Flor); S. 212 om den danske Skuespillertrop i Kristiania. *1832* S. 11–12 og 13–14: Udenlandsfra; S. 27–28 og 43–44: Folke-oplysning; S. 35–36 om to Storthingsbonder jfr. S. 17, S. 45–46: Sogneselskaber og Bogsamlinger; S. 69 om et Sandefjordsk Digt paa Kongens Fodselsdag; S. 75: Kirkemusik (tre Halelujaer sungne i Store-Næskirke Langfredag 1832 i Forbindelse med Jens Gravsang af „Skabelsen, Mennesket og Messias"; S. 87 Fejringen af 17 Maj i Ejdsvold; S. 94–96 og 97–98: Sprætt i Vasiad En Fortælling, S. 189–91 om Misbrug af Pressen, i Anledning af et Angreb paa Provst Finckenhagen i Statsborgeren H. 6 S. 101–5. *1833* S. 7: Den flittige tarvelige, tilfredse norske Bonde (Digt optrykt i Folkeviser 3. R.; S. 9–12: Saaledes var det der, S. 37–39: De store Born (jfr. Chr.sandspst. 1841 No. 71; S. 66–67 om Bygdemaal i Storthinget; S. 77–79: Fra en Præst til Hoifjelds jfr. Chr.sandspst. 1841 No. 13, S. 85–88 og 89–90: Vinkelskriveren (Sortkridtstreger i en Storthingsmands Tegnebog, S. 105–6: Normands Sang (samtidig trykt i Folkeviser 3. R.; S. 106–7: Det stærke Ord (Digt samtidig trykt i Folkeviser, 3. R.; S. 117–20 og 121: Execution – Auction – Execution – Auction (Sortkridttegning; S. 155–56 og 157–59: Gamle Jomfruer (Sortkridttegning, S. 160 Subskriptionsindbydelse paa en paatænkt rimfri Oversættelse af Psalmerne dat. 5 Septbr. 1833, S. 167–68: Jægersang af Tegner oversat, S. 173–75: Huusmanden paa Manglefjeld (Sortkridttegning; S. 196 og 197–98: Copiisten (Sortkridttegning ufuldendt paa Grund af Bladets Standsning. De her først offentliggjorte Sortkridttegninger blev i 1841 omarbeidede og trykte i Chr.sandspst., se nedfr.

Af **Statsborgeren**, hvis Historie i Sammenhæng er fremstillet i nærværende Værk B. V, 357–58 var han i dets sidste Levetid **Redaktør**. Han havde jævnlig skrevet i Bladet helt fra dets første Aar, og da dets første Redaktør P. Soelvold den 9 Oktbr. 1835 havde frasagt sig dets Redaktion (H. 17, S. 128, jfr. Morgbl. 1835

No. 291 og 320), indvilgede W. i at overtage den fra 25 Oktbr. f. A. Saml. Skr. VIII. 554—58; jfr. Morgbl. 1835, No. 301 og 1836, No. 34). Allerede ved denne Lejlighed søgte han at faa Redaktionen lagt i andre Hænder, idet han herom henvendte sig til C. Fougstad, men forgjæves Morgbl. 1836, No. 255, 258 og 262 af H. W., Den Const. f. A. No. 226 og 228. Som Bladets Redaktor blev han første Gang offentlig navngiven i Den Const. 1836, No. 222 og 226 jfr. ovfr. S. 188), hvortil han under 9 Septbr. f. A. erklærede i Morgbl. No. 255: „Den Constitutionelle imputerer mig, at jeg har de fleste af Statsborgerens mange Syndere paa min Samvittighed. Skal dette betyde, at jeg har nogen synderlig Deel i at Syndere ere blevne denuncerede i dette Blad, da maa jeg benegte saadant, men forsaavidt kan der være noget rigtigt deri, at jeg har, saavel ved min Pen som personlige Forhold til dets Redaktion bidraget til at rense det for endeel Skriblere, som forhen fordærvede dette Blad. Jeg tor ogsaa vedkjende mig at have reddet det fra Fald, medens dets Omstændigheder vare gjorte saa kummerlige som muligt — en Idræt, hvorved jeg vel kan have ødelagt Stumperne af min borgerlige Lykke men som min Samvittighed forsvarer. — Da det ellers kan være rimeligere, at den Constitutionelle i sit Striftemaal mener, at jeg har Statsborgerens fleste Synder og ikke Syndere paa min Samvittighed, saa maa jeg ogsaa med Ruelse bekjende at de Revselser som den fra Tid til anden ved passende Leilighed, al Fornemhed med statsborgerlig Ringeagt tilsidesat, har dristet sig til at lade den Constitutionelle undergaae virkelig fordetmeste ere mine Synder." I s. Bl. No. 258 og 265 oplyste W. yderligere, at da Tanken paa Fougstad havde maattet opgives, havde det lykkedes ham som det synes, i det mindste fra Januar 1836 at faa P. Flor til at overtage Redaktionen; men han havde selv vedblevet at yde Bladet literær Bistand. Flor fratraadte med Afslutningen af H. 21 (2 Febr. 1837) og afløstes af G. F. Krogh, som alt fra Decbr. 1836 havde været fast og flittig Medarbejder i Bladet, men som „efter Overeenskomst" opgav Redaktionen allerede ved Udgangen af Marts 1837 H. 22 S. 128). Medens W. fremdeles skrev den politiske Artikel Revuen af Bladene og de indenrigske Begivenheder, besørgedes nu i Par Maaneder den mere forretningsmæssige Del af Redaktionen af Sylv. Sivertson jfr. Statsborg H. 23 S. 80 192 og 194—95; Nordlyset 1844 No. 11). Under 10 Juni 1837 underskrev imidlertid W. Forpligtelse til at overtage Ansvaret ved Bladets Udgivelse og Besørgelse af dets Indhold Ringerikes Blad 1890 No. 24) og han bestyrede det derefter alene indtil Udgangen af 1837, da det gik ind. En Tid skal han delvis være blevet bistaaet ved Redaktionen af J. A. Hielm. Jfr. Drammens Adresse 1847 No. 16 og 17 af Sylv. Sivertson. Af W.s Bidrag til Statsborgeren kan særskilt nævnes følgende Artikler, idet det bemærkes, at det af Hartvig Lassen i hans Bibliografi Digterværker og Prosaiske Skrifter af W., VI., S. IX som W.s første Bidrag opførte Stykke ang. Prokurator J. O. Praem Statsb., H. 1 S. 124) med Sikkerhed kan siges ikke være forfattet af W., da Stykket er baade skrevet og trykt 21 og 28 Aug. 1831 før hans Hjemkomst fra Frankrigesrejsen.

I H. 1 1831 S. 168—69 25 Septbr.: Samtale imellem hovelbaarne Maitre de Cleresie og en agtværdig Hynde; S. 206 (9 Oktbr.: Storkarer paatar Henvendelse til Prokurator J. O. Praem og Sorenskriverfuldmægtig Ekeberr ang. Tjener livree; W.s Forfatterskab usikkert. H. 2 23 Oktbr. 1831—22 Jan. 1832 S. 25—26 Indb. med Epigram ang. Baron Wedel, underskr. Vedelsmanns, jfr. Morgbl. 1831 No. 307, S. 47—48: I Anledning af Baronen og Slavens Epigrammer,

W.s Forf.-skab tvilsomt; S. 108–9: Til Hr. God Ven (ang. Forf.-skabet til Stykket S. 25–26 og om Epigrammer); S. 111: Eftersvælg til den renomerte Hr. P[raëm] (Epigram med Anmærkning). — *H. 3* (22 Jan. – 15 April 1832), S. 56: Af Skjærsliber Lovestads Rekommendationsbog (Epigram, underskr. Skilderiemanden); S. 192 (Epigram om Stiftsprovst Sigwardt); S. 213–15: Opmuntrende Krigssang til S. N. og N. N. (ɔ: Sorenskriver H. Moller og Kaptejn Wisloff (W.s Forf.-skab tvilsomt; jfr. Den nordensk. Journal, H. 1, nedenfor). — *H. 4* (22 April – 8 Juli 1832), S. 1–3: Sifulinske Paaskeæg; S. 26–27 (om Dodsfaldsavertissementer og Ligvers); S. 27–28: Ligneu imod Henr. Wergelands og Siful Sifaddas Digterære; S. 49–53: Erklæring i en Mageløs Forsætning og Eftersætning (ang. L. Mariboe, underskr. Renegat); S. 59–62 (ang. Undervisning i jodisk Historie og norsk Historie); S. 151–52 (om Kjobenhavnsfarere); S. 164–66: Den uovertræffelige Natur. — *H. 6* (30 Septbr. – 23 Decbr. 1832), S. 105–6 (Subskriptionsindbydelse paa hans Folkeviser); S. 106–8: Fætterens Markedssang; S. 133–35: Idyl til Skabningen af ædel Race paa Forneboe: S. 135–37: Syge Journal (ang. Rigstidendens Kongebegejstring); S. 192: Sonet efter Vidar tilegnet Sonettisten der (ɔ: J. S. Welhaven); S. 215–16: Fakkeltogs-Vise; S. 239: Sonet efter Vidar, tilegnede Sonettisten der. — *H. 7* (30 Decbr. 1832 – 17 Marts 1833), S. 209–210 (om norsk Sprog og Retskrivning); S. 215–16: Til den arme Verther i Maanedsskriftet Bien (Digt); S. 224: Vidar (Epigrammer, underskr. Fenris). — *H. 8* (21 Marts – 16 Juni 1833), S. 45–47 (Indsendt med Epigram ang. Welhavens „H. Wergelands Digtekunst og Polemik"); S. 109–111 (Indf. [af W.?] om Studenterne og Konstitutionsdagen); S. 112: Til gamle B von M af M[orgenstierne] (Epigram); S. 139–42: Atter et Brudstykke af „Den uovertræffelige Natur"; S. 148–51 (Indf. om fremmede Forfatteres Efterretninger om Norge, ufuldendt); S. 167: Til Sprogvidunderet i Holmestrand (Epigram); S. 174–75: Æres-Digt til Studenterforbundet, af W.?; S. 236–37: Biographiske Skizzer af Kavalerlivet. — *H. 9* (23 Juni – 15 Septbr. 1833), S. 44–45 (Indf. i Anl. af Skuespiller Ruges Udforelse af „Hakon Jarl" med Vers „Til en slet dansk Fremstiller (ɔ: Skuespilleren Miller) af Hakon Jarl" (i noget ændret Form optrykt i Sneklokken 1842, jfr. Morgbl. 1831, No. 118); S. 46–48 og 114–15: Biographiske Skizzer af Kavalerlivet (ufuldendt); S. 115–16 (Indf. med Epigram om et liderligt Rimstykke i Den nordensk. Journal); S. 117–19: Velkommen hjem til Baronen (Epigrammer, underskr. Fenris; de to sidste Vers er optagne i Slutningen af Farcen „Norge i 1800 og 1836"); S. 120: Kritik over Oehlenschläger (Vers, underskr. Siful, hvortil Svarvers S. 215; et rettet og øget Optryk i Den Frimodige, H. 1, se nedenf.); S. 134–36: Til Norges treiarvede Flag (Digt, optaget i Digte 2den Ring); S. 232: Betjendtgjørelse om en paatænkt (umiat Oversættelse af Psalmerne). — *H. 10* (22 Septbr. – 1 Decbr. 1833), S. 43–44 (Indf. om Welhaven i Anl. af Distichа imod denne i Statsborgeren, H. 8 S. 210, H. 9 S. 88 og 216; S. 128, 159–60, 215–16 og 239: Af Peer Halvorsen Stolemesters nye ABC. Lavcerede Epigrammer; delvis meddelt (som „for utrykte") i Nyt tidsskr. 1886 S. 659; S. 157–59: Anbefales de norske Jagtforeningers Opmærksomhed (Af en Skrivelse til „Jägareförbundet i Stockholm" om in: Undervisning for Bonder); S. 236–38: Af M. Aalholm (Epigrammer, underskr. Peder Halvorsen); S. 238–39: Hovedstærdig Kritik over Maanedsskriftet Bien (Epigrammer, underskr. Peder Halvorsen). — H. 11 (8 Decbr. 1833–9

Marts 1834), S. 16: Formodentlig det sidste Morgenstjernske Tog (Epigrammer, underskr. Peder Halvorsen); S. 137—42 (Udtog af Papirerne i Processen med Praëm). — *H. 12* (9 Marts—15 Juni 1834), S. 10 (Indl. om den russiske Generalkonsuls Forflytning fra Kr.sand til Kria.); S. 196—202: Om Hykleri; S. 207—8: Ved Preßefrihedens Død 1799 (Digt); S. 221—24: Den graa Kappe (Digt, understreget Siful). *H. 13*, S. 113—24 (Enkeltheder af Processen med Praëm, dat. 22 Juli 1834). *H. 14* (28 Septbr. 1834—18 Jan. 1835), S. 53—56: Den norske Marseillaner. Syttende Mais Sang (afsunget ved Konstitutionsfesten i Nes paa Romerike); S. 112: Supplicanten (Epigram, senere optaget i Stockholmsfareren); S. 120: Forfatteren af „Norges Dæmrings" Flytning (Epigrammer); S. 135—36: Bemærkninger ved „Norges Dæmring af Welhaven" (Epigrammer); S. 149—50: Trommevise til Dæmringens Forfatter; S. 151: Forskjellige, iſandhed competente Folks Domme over „Norges Dæmring" (Epigrammer); S. 153—63: Udskrivt af nogle af Præmisserne i en Dom, fældet ved øvre Romeriges Jurisdiction 17de Juli 1829 af Sorenskriver Bordhjenins i Justitssag mod Gulbrand Christophersen Tousager, arresteret og antlaget for at skulle have klaget uſandfærdigen til H. M. Kongen over Procurator Praëm (indſ. af W.?); S. 166—169 (S. 167: Gigevise til Dæmringens Forfatter; S. 169—70: „Gjennembrud af Taagernes Forſænkning" (Digt); S. 170: Sidestykker (Vers). *H. 15* (25 Jan.—3 Maj 1835), S. 16: Forlangte Epigrammer til Boghandler Dahl (jfr. ovfr. under „Papegøien"); S. 43—45 (Indlæg i Dæmringsstriden, jfr. Morgbl. 1835, No. 23 (af Chr. N. Hansson)). — *H. 16* (10 Maj—23 Aug. 1835), S. 17—20: Norges Frihedsdag 17de Mai (Digt, optrykt fra Vikingen I.); S. 199: Til en vred Klerk (Epigram). — *H. 17* (30 Aug.—6 Decbr. 1835), S. 38—40: Skaaler (deraf en versificeret); S. 129—31, 145—54, 161—63, 177—81, 193—95 og 209—212: Humanitet; S. 137—39 (om Stilling Magazinet); S. 143 (om Finantsnøden i Danmark og Dæmringstroppen); S. 165 (Epigrammer om det nye Munderingsreglement); S. 188—89 (om den saakaldte konditionerede Klasse, jfr. H. 18, S. 27—28); S. 205—6 (om nationale Studenterkokarder, jfr. S. 225—31, Chra. Intell. 1835, No. 272—273 og 278, Morgbl. s. A. No. 328 og 331), S. 222—23: Nationalpalladiet (Digt). *H. 18* (13 Decbr. 1835—20 Marts 1836), S. 95 (Fralæggelse af Forfatterskabet til en Opsats S. 61); S. 126—28: Forstædernes Klagesang over Kristiania (ogs. særskilt udgivet, se ovfr.); S. 157—60: Den fangne Bonde paa Agershuus (Digt); S. 168—72: Om diplomatisk Smidighed; S. 189—92: Svensk Indilvdelse paa norsk Tænkesæt; S. 220: Discurs om Norge mellem en Udlænding og en Dæmring (Digt af W.?); S. 237—40: Samtale imellem Spørgeren og den Døve (af W.?). — *H. 19* (27 Marts—7 Juli 1836), S. 6—8 og 15—16: Herrliche Moralien; S. 48: Republikken (Vers af W.?); S. 68—70 (Tale ved Pastor P. Lundh's Jordfæstelse 22 April); S. 80: Scene (jfr. Lassen's Wergeland 2. Udg., S. 293; Herskendes Maximer; Repræsentanten Svanes for Pontoppidans store Forklaring m. m. (Vers af W.?); S. 93—94: En svensk Species med den norske Rigslove paa (med et Vers af Ola Graagnus nye Vise om Ola Hedland m. m.); S. 121—23, 155—58 og 216 (om et Nationalminde ved Eidsvold); S. 172—75: Ved Doden Afgangne med „Ligpsalme"; S. 179—84: Korrespondenz om den Constitutionelle (med indflettede Vers); S. 187—89: Hvem bør erholde Kommandostaven? (om General Wedel); S. 199—200: Mistelige Hændelser, S. 203—6: Samtale mellem Rogen og *Ingen*; *S. 217—21*: Den Constitutionelle af 27de og 28de Juni (om 17

Maj og Ejdsvoldsmonumentet; heri S. 219—20 Digtet **Egen paa Agershuus**); S. 235 (i Anl. af Oberst Hagemanns Afsættelse); S. 238—39: **Ved Sienes' Død (Digt)**. — *H. 20* (10 Juli—20 Oktbr. 1836), S. 14 om Den Constitutionelle); S. 29—30: Samtale imellem Rogen og Jugen; S. 32: Rouget de l'Isle, Marseillaisens Digter (Digt); S. 63—64: De norske Musketerer (Digt, ogsaa særskilt udgivet); S. 97—99: Om Morgenbladets „politiske Barometer"; S. 100—101 om Byfoged G. Theien; S. 105—7 om Statsminister Lovenskiolds Defensor for Rigsretten; S. 113—16: Ogsaa nogle lovenskioldske Sympathier; S. 121—23: Om en velmeent Forandring af 17de Mai; S. 129—30: Et Brev til en Ven (om Unionen og Advokat Petersens Defensorat for Rigsretten); S. 132—34: En medborgerlig Tapperhed af Kirkedepartementet ɔ: om Kongens Navneciffer; S. 139—41: Nogle Ord angaaende Defensors Forsvarsskrivt for Statsministeren; S. 143: Til den Constitutionelles Redaktion (ang. Rigsretsproceduren); S. 144: Af Ola Graaguts nye Viise om Ola Høiland med Mere; S. 145—47 om Flyvebladet „For Menigmand"; S. 168—72, 185—89 og 220—22: Den Constitutionelles Redaktører (ufuldendt); S. 182—84: Et besynderligt Drømmesyn om de Constitutionelle; S. 196—97: Fortælling i Breve om et usselt Qvindemenneske, som hedder Nella; S. 199—200 om Kongens Navneciffer; S. 216: Paa en Vindspillers Halse (Vers). — *H. 21* (23 Oktbr. 1836—2 Febr. 1837), S. 23—24 om Den Constitutionelle og Danmark; S. 39—40 om 4 November; S. 72 (i Anl. af Schouboes Udnævnelse til Statsraad); S. 73—79: De Constitutionelle; S. 87—88: Norge til afskediget Statsraad Collett (Digt, ogsaa trykt i Bien, B. 18); S. 88: Statsborgeren til Collett (Digt); S. 101 om „Svenske Minerva"; S. 103—4: En Parallel (Variation paa Verset i No 11 om Statsborgeren); S. 110—12: „Den 31te October" ɔ: om Den Constitutionelle; S. 136: Unionsfiut Vers; S. 177—79 om Processen med Praem; S. 190—91 om U. A. Motzfeldt; S. 205—7 om Kongeboligen og om Festerne for Statsraad Schouboe; S. 231—32 om General Wedel. — *H. 22* (5 Febr.—18 Maj 1837), S. 7—8: Luttejægeren (Digt efter det Svenske); S. 54—55 om Prokurator Praem; S. 61—62 og 76—77: Om slavisk Titulatur etc; S. 92—93 om Indkjøbet af Ejdsvoldsbygningen og om Aall's lovede Oversættelse af Snorre; S. 110—12 om Almueliteratur; S. 141—43 om Subskription til Ejdsvoldsmindet og om et Maleri af Ejdsvoldsbygningen; S. 143—44: Sverige; S. 150—52 om et Nationaltheater, sm. Krydseren 1851 No. 132; S. 158—59, 174—75, 189—90, 198—99, 215—16 og 223—24: Politiske og andre Fabler fritbehandlede og originale; S. 169—73: Den første Sommerfugl med Digt S. 170—73, hvoraf et Afsnit ogsaa er trykt i Still. Mag. II, og i Bien, B. 20 H. 2; S. 190—91 om Nettemskroder; S. 212—15: Syttende Mai Psalme for en Skoleungdom (ogsaa i Særtryk, sm. Christiansands Tid 1897 No. [illegible]). — *H. 23* (21 Maj—31 Aug. 1837), S. 14—15, 29—38 og [illegible]: Sange til Stockholmsfareren; S. 23—24 om P. A. Munchs Udnævnelse til Professor; S. 30 om Striden med „Stockholmsfareren"; S. 39 [illegible], 196—98, 206, [illegible], 229—31 og 237—39: Politiske og andre Fabler; S. 48 om Den Constitutionelle; S. 51, 55 og 69—70 om P. A. Munch; S. 55—56: Sverige; S. [illegible] om Den Const. og om Welhavens Forelæsninger; S. 62: Loven som Konge (Digt); S. 63—64 om H. L. Bernhoft; S. 127—28 om de Constitutionelle; S. 129—31: De Constitutionelle og H. W.; S. 136: Til Poeten i den Constitutionelle (*sm. ogsaa fit* Statsborgerens ... Manifest af J. S. Welhaven?) i Den Const.

1837, No. 196); S. 150—51: Den ærefulde Fattigdom (Digt overs. efter Rob. Burns); S. 159—60 (om Dampskibet „Prins Gustav“); S. 161—66: Kristian Jensen Lofthuus; S. 175—76 (om Baron Wedels Visitationsrejser); S. 193: En Dusinkavaleer af Troppen; S. 199—200 (om stockholmske Haandlangere for aristokratiske Interesser); S. 217—19 (om hans paastaaede Bejlen til Folkegunst og Kongegunst); S. 223—24 (om Krigsfare fra Sverige); S. 233—35: Figurer. I. Lutherske Lands-Pabster (jfr. H. 24, S. 35—36). — II. 24 (3 Septbr.—17 Decbr. 1837), S. 1—3: Figurer. II. En By-Pabst; S. 9—12: Figurer. III. Smor-Kapteiner; S. 17—20: Figurer. IV. Blodinger en; S. 33—34: Figurer. V. Not en Blodinger; S. 41—56: Mærkelig Deel af Sagen mellem Praem og Henr. Wergeland; S. 57—58: Figurer. VI. En Pobelkonge; S. 64 og 80 (om Stiftsprovst Edv. Munch); S. 71—72: Skrivelse til Justitsdepartementet af 29 Septbr. 1837 ang. Processen med Praem; S. 73—77: Figurer. VII. Not en Blodinger; S. 107—8: 1 og 0. Fabel oversat; S. 113—16: Figurer. IX. Skolemesteren (jfr. S. 153—56); S. 146—49: Et tydskt Flyveblad (med oversatte Digte); S. 160 (om 1 Novbr.); S. 161—68, 169—72, 177—83, 185—90, 193—98, 217—19 og 225—27: Figurer. X. Joholam Prokuratoren; S. 232 (om Prokurator Praem).

I Den unge Statsborger, der udkom som Statsborgerens Fortsættelse fra 17 Decbr. 1837—31 Decbr. 1838, havde han lovet at redigere den politiske Artikel (se hans Meddelelse i No. 1—2); men han kom intet til at levere deraf og udtraadte af ethvert Forhold til Bladet (se Morgbl. 1838, No. 37).

I Hermoder III (Chra. Juli—Decbr. 1822), S. 207—8: Aberne og Fuglen. En østerlandsk Fabel; S. 311—12: Silden og Østerien. En Fabel. — X (Jan.—Juni 1826), S. 32: Ida og Selma. Digt.

I Ny Hermoder. H. 1 (Prøvehefte 1840), Sp. 7—8: Asketræet (med Digt). — I (Juli—Septbr. 1841), Sp. 24: Gid jeg var en Fugl! Digt. — II (Oktbr.—Decbr. 1841), Sp. 501—4 og III (Jan.—Marts 1842), Sp. 1—6, 25—30, 39—42 og 73—76: „Langeleiken“, en Cyclus af Poesier i den hallingdalske og valderske Dialekt, forfattede og oversatte (ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.).

I Patrioten II. 1, S. 208 (8 April 1825): Meminisse iuvat est, quod durum fuit pati. — II. 5, S. 142—43 (20 Aug. 1825): Norges Frihed. Digte underskr. W....

I Magazin for Politik, Historie og Literatur III (Juli—Septbr. 1826), S. 281—83: Ode til Norges Frihed (optrykt i Lillehammers Tilskuer 1842, No. 33 som „H. Wergelands første trykte Digt“).

I Anmeldelser, Literatur og Kunst vedkommende I, S. 27 (2 Decbr. 1827): Ribigas ungarske Krigssang. Frit oversat.

I Den norske Huusven I (Decbr. 1827—Maj 1828), S. 65—66: Til Oscar, Norges og Sveriges Kronprinds. Digt (optaget i Digte. 1ste Ring); S. 73—75: Norge, Island, Færøe. Foranledet til en poetisk behandlet Sigmund Bresterøns Saga (jfr. Breve fra W. S. 18—22 og 66—68, Nyt Tidsskrift 1886, S. 665—88); S. 121—22: Ode til Norges Flag (optaget i Digte. 1ste Ring). — III (Decbr. 1828—Maj 1829), S. 9—10: Drengen og Fuglen. Digt; meddelt som „for utrykt“ i Agderpost 1876 (derfra bl. a. i Menigmands Blad n. R. No. 41 og Dagbl. No. 116); S. 127—28: Barnemordersken. Digt (optaget i Sorgespillet af samme Navn). — V, S. 120 (13 Marts 1830): Farvel! Lærlingens Ejulans paa Stranden. Nota: en Jødemattes Stavn. Digt.

I Folkevennen Thjm. *I.* S. 151—52 (15 April 1829): **Epigrammer** [om Baron Wedel].

I Budstikken, ny Samling *I* (1829—31), S. 49—51 [ɔ: 33—35]: Skrivelse til Selskabet for Norges Vel om Almue-Bogsamlinger, dat. 23 Jan. 1830; S. 51—63 (ɔ: 35—47): For Almuen (H. 1), ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.; — *III* (1832—34), S. 357—64: Til Kongeriget Norges invende ordentlige Storthing Forslag om en Arbejdsanstalt for øvre Romerike, ogsaa særskilt udg., se ovfr.

I J. A. Hielm's Almindeligt norsk Maanedsskrivt *I* (Oktbr. 1830—Marts 1831), S. 339—41: Fest rimeren (Digt, optaget i Digte, 2den Ring; jfr. Morgbl. 1831 No. 41, hvor der er meddelt en Sang af A. Olsen paa Kongens Fødselsdag med et tilføjet Ønske om, „at den 26de Januar end i mange Aar maatte være Nordmændenes første Nationalfest"; jfr. Folkebladet 1832, S. 69 af W.); L. Dietrichson: Svundne Tider I. 39; S. 183—87: Bolivar (oversat efter de Pradt); S. 487—91 Sorgedigt over Bolivar, optaget i Digte, 2den Ring. — *II* (April—Septbr. 1831), S. 4—29: Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt frem? underskrevet Cosmopolita; med Forbemærkninger af Udgiveren S. 1—4, kritiske Indvendinger af C. S. 331—40 og af „Christianus Kosmopolita" ɔ: J. Hesselberg III. 256—86 jfr. Vidar I (1832), S. 73—74 og paabegyndt Svar af W. i Vikingen II. 37—47; S. 75—160: Opium. Skuespil i Tre Acter med Forbemærkninger af Udgiveren S. 73—74; ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.; S. 143—44: Slutnings-Hymne og Recitativ af Digtet Czaris (ɔ: Cæsaris), tilegnet Romarinos Klinge. — *III*, udg. for Jan.—Juni 1832, S. 167—71: La Varsovienne ou La Polonaise par Casimir Delavigne (oversat og indleveret til Maanedsskrivtet under W.s Ophold i Kristiania under Februarmarkedet 1832); S. 251—52: Den polske Nationalsang (oversat); S. 287—97: Karantænetanker. Et Brev fra Siful Sifadda, dateret Clara Marie — Spithead 30te Juni 1831 (jfr. Vidar I. 71—75 med Bemærkninger af W. i Morgbl. 1832, No. 315); S. 331: Rule Britannia! oversat med Forord S. 329; S. 525: Hymne til de for Friheden i Juli 1830 faldne Blodvidner af Victor Hugo, oversat.

I Den nordenfjeldske Journal *II. 1* Thjm. 1832, S. 198—201: Avindsmændene. Digt af Siful tilegnet Sorenskriver Møller og Capitain Wisloff (optrykt i Den Frimodige H. 1, S. 85—88, 1 Aug. 1833; jfr. Statsborg. H. 3, S. 213—15, Ringeren 1899, S. 516—18 af J. A. Schneider).

I Vikingen *I.* Thjm. April—Juni 1833, S. 113—18: Norges Frihedsdag 17de Mai (Digt, optrykt i Statsborg. H. 16, S. 17—20); S. 225—29: Reiseskizzer. I Framnæs Balestrand. II. Grønberg. Digte med Anmærkninger, det første Digt [illegible]. — *II* Juli—Septbr. 1833, S. 37—47: Paabegyndt Svar paa de i [illegible] Maanedsskrivts 10de og 16de Hefte optagne Anmærkninger [illegible] i 7de Hefte: „Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt fremad?"; S. 187—[illegible]: [illegible] underskr. Siful. — *III.* Oktbr.—Decbr. 1833, S. [illegible]: [illegible] Digt skrevet „paa et Skjær ved Hvaløerne" jfr. Ur dagens [illegible] H. 1, S. 78 [illegible]; S. 105—117: [illegible] Almuad. Idyl af Siful.

I Bien *B. 1, H. 5* Juni 1833, S. 25—26: Framnæs Balestrand. Reise [illegible] optrykt i Vikingen I. 225—26. — *B. 5, H. 2* Aug. 1833, S. 125—[illegible]: [illegible] Digt efter Byron fra det Franske [illegible] Statsborg. H. 17, S. 23[illegible] og Morgbl. 1836 No. [illegible]. — B. 8, H. 2 Maj 1834

S. 120—21: Amors Billed (Digt). — *B. 10, H. 3* (Decbr. 1834), S. 126: Helgo (Reiseskizze: Vers). — *B. 11, H. 1* (Jan. 1835), S. 120—23: Ode til Napoleon Buonaparte (af Lord Byron, oversat); *H. 2* (Febr. 1835), S. 123—25: Eugenia-Stiftelsens Pleieborn til Stifterinden Fru Maria Schandorff paa hendes Fødselsdag den 22de Januar 1835 (Digt). — *B. 12, H. 2* (Maj 1835), S. 126—27: Britten Derwent Conways (Sir Inglis') i det Engelske oversatte „norske Kjærlighedssang" gjenoversat fra Engelsk efter Derwent Conway: A personal narrative of a journey through Norway, part of Sweden, and the islands and states of Denmark, Edinburgh 1829, S. 243: Norwegian love song, translated from the High Norse, hvor Sangen siges at være hørt og almindelig sungen i forskjellige Egne i Norge; jfr. Dagbl. 1906, No. 342 og 346 af Didrik Gronvold, hvortil No. 344 af Halvdan Koht. — *B. 13, H. 1* (Juli 1835), S. 123—25: Romance efter Skotten Derwent Conways Udsagn oversat fra „Høinorskt" (frit gjenoversat efter nævnte Skrift, S. 247—49: A forest legend); S. 125—27: Til Sylvan (En Botaniker) (Digt); S. 127—28: Godmorgen til en botanisk Ven (Digt); jfr. om disse Digte Morgbl. 1835, No. 201 af K., hvortil Epigram „Til Bedømmeren af Poesierne i Viens Julihefte" af S. S. ɔ: H. Wergeland i s. Bl. No. 213; *H. 2* (Aug. 1835), S. 123—26: Den fortvivlende Yngling (Digt). — *B. 14, H. 1* (Oktbr. 1835), S. 123—25: Norsk Krigssang (efter Derwent Conways Oversættelse, gjenoversat efter D. C.s nævnte Skrift, S. 245, hvor Sangen siges hørt i Østerdalen; under Texten en Anm. af W. om Sangens Ægthed og om Samling af norske Folkesange; ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.); *H. 3* (Decbr. 1835), S. 126: Barnemordersken (Digt af Sorgespillet af samme Navn). — *B. 17, H. 1* (Juli 1836), S. 111—12: Barnets Favn (Med en Maanedsrose til en Moder) (Digt); *H. 3* (Septbr. 1836), S. 121—22: Mary Morison (af den skotske Folkedigter Robert Burns, oversat Digt); S. 122—24: Høiland-Mary (af Robert Burns, oversat Digt). — *B. 18, H. 2* (Novbr. 1836), S. 126—27: Gamle Dage (af Burns, oversat Digt); S. 127: En af Byrons hebræiske Sange (oversat); *H. 3* (Decbr. 1836), S. 125—26: Norge til afskediget Statsraad Collett (Digt, ogsaa trykt i Statsborg, H. 21). — *B. 19, H. 1* (Jan. 1837), S. 126—27: Pigen paa Anatomikammeret (Digt), *H. 2* (Febr. 1837), S. 125—27: Ved Lieutenant Carl Frederik Busch's Død (Digte fra Decbr. 1836). — *B. 20, H. 1* (April 1837), S. 123: De hvilende Jægere (Digt, ogsaa trykt i Bragur, S. 155—56 og i Diana, S. 13—14), *H. 2* (Maj 1837), S. 125—26: Den første Sommerfugl (Digt, optrykt fra Statsborg, H. 22, S. 170—71); S. 126—27: Mandens Vrede, Længsel og Sorg (Digt, optaget i „Campbellerne", se ovfr.). — *B. 21, H. 1* (Juli 1837), S. 121: Glæde i Naturen (Digt); *H. 2* (Aug. 1837), S. 123—24: Stoklænderen i Indien (Digt, omarbeidet i „Campbellerne", se ovfr.). — *B. 22, H. 1* (Oktbr. 1837), S. 122—24: Romance af „Hytten eller Kristian 2dens Afreise fra Norge". Drama af Harr. Wergeland. *H. 2* (Novbr. 1837), S. 119—21: Farvel til Alfred (optrykt fra Digte 2den Ring); *H. 3* (Decbr. 1837), S. 120—23: Lord Douglas's Sorgsang (The Douglas tragedy) (oversat skotsk Folkesang med Anm.). — *B. 23, H. 2* (Febr. 1838), S. 124—26: Den første Gang (Prolog til Sangstykket „Campbellerne", ogsaa særskilt udg., se ovfr.); *H. 3* (Marts 1838), S. 116—22: Kristiania. Epilog til „Campbellerne" (ogsaa særskilt udg., se ovfr.). — *B. 24, H. 1* (April 1838), S. 119—20: Kalmukkisk Klagesang ved den Wolgaiske Hordes Bortmarsch (oversat efter Klaproths Asiatisches Magazin), *H. 3* (Juni 1838), S. 125—26: „Alt er forfængeligt"

(Carlstad 1839), S. 4—6: Den norske Almuestalsmand (ɔ: Kristian Lofthuus) (Digt, jfr. Breve fra W., S. 131—32 og Chr.sandspst. 1842, No. 142).

I Jørgen Moe's Samling af Sange, Folkeviser og Stev i norske Almuedialecter (Chra. 17 Juli 1840): S. 123—26: Brulluppet paa Sturi: S. 127—28: Den norske Bonde. (Oversættelse af W. paa Romeriksdialekt efter hans Folkeviser, 3. R., No. 10 og 11, 1833 og meddelte Udgiveren under Samlingens Trykning, se ovfr.; jfr. W.s Breve, S. 131).

I Beretning om Sekularfeiten i Christiania den 24. Juni 1840 i Anledning af Bogtrykkerkunstens Opfindelse (Chra. 15 Septbr. 1840), S. 9—11 og 22—23 Kantaten „Vord Lys!", ogsaa særskilt trykt, se ovfr.; S. 24—25: For Hans Majestæt Kongen (Digt); S. 29: For Fædrenelandet (Digt); S. 29—30: For den norske Literatur (Digt); S. 31: For Trykkefriheden (Digt); S. 32—38: For et godt Aar (Tale, delvis versificeret). (Alle disse Skaalvers er først trykte i Morgbl. 1844, No. 177; Talen i s. Bl. No. 182 Tillæg).

I Frederik Barfod's Brage og Idun *III*, Kbh. Aug.—Oktbr. 1840, S. 153—77: Forslag til Ophævelsen af Grundlovens § 2, sidste Passus (jfr. ovfr. S. 506—7); S. 337—40: Medicinernes Kiæreste (Digt, særskilt trykt 1835, se ovfr.); S. 340—42: Den første Omtavnelse (Digt, først trykt i Bien, B. 25, H. 3); S. 568—73: Vord Lys! Kantate ved Høitideligheden i vor Frelsers Kirke i Kristiania, 24de Juni 1840, i Anledning af Bogtrykkerkunstens Opfindelse, ogsaa særskilt trykt, se ovfr., — *IV*, (Juni—Septbr. 1841), S. 517—40: Dalvise (aftrykt af „Engelsk Salt", ogsaa særskilt, se ovfr.); S. 540—50: Steenbryter-Vise (før særskilt udgivet og trykt i For Arbeidsklassen II). — *V*, Septbr. 1842, S. 181—82: Kong Kristian den Andens Ballade (aftrykt fra W.s „Hytten", ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.); S. 183—84: Opsang for Kristiania [illegible] [illegible] særskilt udg., se ovfr.); S. 184—85: Skildvagt Nyn (Digt, før særskilt udg., se ovfr.).

I [illegible] og [illegible] Tidende *1841* S. [illegible]: Andbornenes Sang den [illegible] Mart 1839 [illegible] [illegible] [illegible] og tilkommende Medlemmer: S. 17—18: [illegible] [illegible] [illegible] Mart[illegible] hos K. H. Kronprindsessens Fødselsdag (jfr. [illegible] 1841 No. [illegible]).

I [illegible] *I* ([illegible] Septbr. 1840—27 Jan. 1842), S. 208—9, 311 og 360 [illegible] med [illegible] [illegible] [illegible] Gratale.

I [illegible] [illegible] [illegible] 1843 (ɔ: 30 Novbr. 1842), S. [illegible]: [illegible]

I [illegible] Tidende *I* ([illegible] 1842—Oktbr 1843), S. 11—12: Brænde[illegible] [illegible] [illegible] III.

I [illegible] *I* [illegible] Sang [illegible] Marts 1840, ogsaa trykt i [illegible] [illegible] Bl.: Lad Hans (Digt). [illegible] III.

I [illegible] *VII* [illegible] [illegible] 1842, S. 303—4: En finsk Bonde [illegible] [illegible] Stockholms Theater, paa Hs. [illegible] 1843 (Sange, oversatte).

I [illegible] *I* [illegible] [illegible] [illegible] Forlag 1846 S. [illegible] [illegible] S. 152—51: [illegible] [illegible] Scandinavia I

(Chicago 1883—84), S. 316—17): S. 280—85: Omrids af Kong Carl Johans Liv; S. 297—99: Piletræerne og Skjæren; S. 340—41: Norges Smaa til Kong Carl Johan paa hans ottiaarige Fødselsdag, den 26de Januar 1844 (Digt); S. 341—42: I Barnekammeret ved Carl Johans Død (Digt).

I Portræter af mærkelige Nordmænd *I.* S. 67—74 (H. 7, udk. 8 Novbr. 1843): Jonas Collett, Statsraad (anm. i D. N. Rigstid. 1843, No. 331); S. 119—24 (H. 14, udk. 4 Marts 1845): Johan Christian Dahl, Landskabsmaler. — *II.* S. 33—44 (H. 4, udk. 30 Juni 1844): Ludvig Mariboe; S. 50—56 (H. 6, udk. 29 Januar 1845): Thomas Fearnley, Landskabsmaler.

I P. L. Møller's Gæa, æsthetisk Aarbog (Kbh. 1845), S. 179—80: Paa en lykkelig Moders Geburtsdag (optrykt fra Den Const. 1842, No. 157); S. 180—83: Gangspilvise om Briggen Jonas Anton Hjelm (optrykt fra Saml. af Sange og Digte for den norske Sjømand); S. 183—85: Opsang for Briggen Regina (optrykt fra Tre Sømandsviser). (Digte).

I Morgenbladet *1821*, No. 198: Blodstenen (Et Sagn) (underskr. w—g., optrykt i Elmqvist's Danske Læsefrugter med Underskriften Washington Irving, og i H. Lassen's Wergeland, 2. Udg., S. 289—91); No. 248: Aga[n]decca (En Fortælling); No. 249: Hunnerslaget (Nordisk Fortælling); No. 254: Paulus Æmilius; No. 264: Carl den Første. (Jfr. Verd. Gang 1906, No. 212). — *1823*, No. 43: Lillosøen (Digt og Sagn, ligesom de fire foregaaende Bidrag underskrevet w . . . g . . x og vistnok forfattet i Fællesskab med Jens Aubert, jfr. Verd. Gang 1906, No. 212 af Halvdan Koht). — *1825*, No. 170: Mindeqvad over Søelieutenant L. Bruun (underskr. w . .). — *1826*, No. 91: Mindeqvad over Sorenskriver Knudsson (underskr. w.); No. 119: Den syttende Mai (Digt, underskr. w . .); No. 282: Fru Elise Rustads Minde (Digt, underskr. w . .); No. 304: Ønsker (ang. Bjerregaard's og Chr. M. Hansson's planlagte Maanedsskrift „Sjofna", med Epigram); s. No.: Ønsket (Epigram ang. Digtet „Ønsket" i Hermoder XI. 192, jfr. Anmærkninger i Morgbl. s. A. No. 308). — *1827*, No. 40: Ode (om Ustadighed, underskr. Girouette, jfr. No. 21 Till. af J. O. Praëm); No. 231: Cajusdam-Tanker ved at læse Hr. Pastor Hertzbergs Anmeldelse i Morgenbladet om hans Festligholdelse af 17de Mai (Digt, jfr. No. 223 af N. Hertzberg; Ringeren 1899, S. 545—46 af J. A. Schneider); No. 280: Henr. Wergeland til den døde Peter Kresting, hans Ven (Digt, jfr. Parodien „Til min Ven Jon" [af M. D. Gjessing] i No. 286, hvortil No. 294: „Til Jons Ven", Epigram med Anmærkning af w.). — *1829*, No. 31 (Indsk., underskr. Tartuffe, i Anl. af W. A. Wexels's Kamp mod N. Treschow „for at forsvare den kjære, gamle, bittert fornærmede Satan", jfr. Y. Nielsen: Grev Platens Statholderskab, S. 174); No. 69 (Indsk. om fædrelandske Mands- og Qvindes-Navne); No. 70: Om et Hædersminde for afdøde Statsraad Christian Krohg; No. 108 (Indsk., ang. hans Farce „Ah!", samt Epigram, jfr. en Theaterpolemik mellem R. [ɔ: Ole Rein Holm] og „Ingen" [ɔ: Chr. M. Hansson?] i No. 77, 83, 84, 86, 87, 88—90, 94 Till., 97, 100 og 101, Epigrammer i No. 96 og 100, „Ærbødigst Præscriptum til det forskaarne Træsnit af Shakespears veltrufne Portrait, Hr. Forfatteren af Farcen „Ah"" i No. 113, hvortil „Et Silhouette", Epigrammer med Anmærkning [af W.] i No. 118, „Et Ønske", Epigram [af W.] i No. 120 og nyt Epigram [af W.] i No. 121, Indsk. af R. i No. 121, Bekjendtgjørelse om Forlig mellem R. og W. i No. 123; jfr. Berg. Tid. 1893, No. 70 og 73 af S r [ɔ: J. A. Schneider]); No. 141 Till.: Laurbær-

Trykt 12 Juli 1907.

blade (Epigrammer i Anl. af Torvslaget); No. 146 Till. (Indf. om Oversendelsen af hans Studenteruniform til Baron Wedel, jfr. No. 144 og Patrouillen f. A. No. 49—50); No. 267 (Indf., underſkr. Lars Madsen Finke, om en fingeret Opførelse af „Jacob von Thyboe" som Parodi paa Torvslaget; jfr. Det Norske Nationalbl., H. 18 (1820), S. 33–35, Digt med samme Underſkrift, som derfor af J. A. Schneider i Ringeren 1899, S. 519 er formodet at være af W.); No. 268 (Indf., underſkr. S. S., om Prokurator P.[raëm] som Storthingsfrier, hvortil No. 273 [af J. O. Praëm] og No. 275 af N. N. [ɔ: Chr. R. Hansson?] og af en anonym Indf., med Svar af Constans i No. 202 og af Siful Sifadda i No. 300, jfr. Indf. i No. 318). — *1830*, No. 9 (om en Anmeldelse i f. Bl. 1829, No. 339 af N. N. [ɔ: Chr. R. Hansson?] af J. M. Hals's Sorgespil „Kong Half", jfr. No. 13 af N. N.); No. 29: Promemoria til Hr. Chr. R. Hansson, Digter (for en stor Del versificeret, jfr. Digtet „Hvor findes Lykken?" af Hansson i f. Bl. No. 2, Indf. i No. 31, hvortil Bekjendtgjørelse af Hansson i No. 32, Indf. i No. 34 om W.s Privatliv, Indf. i No. 39 og Erklæring af Hansson i No. 40); No. 228: Til Digtet: Skabelsen, Mennesket og Messias's uværdige Angriber [ɔ: J. S. Welhaven] i Gaars-Morgenbladet (Epigram med Efterſkrift, jfr. Svardigt [af Nils Dahl?] til Welhaven i No. 233 Till., Tilsvar [af Welhaven] i No. 255 Till., Gjensvar [af Dahl] i No. 266 og 267, Indf. af G. S.[verdrup?] i No. 273; jfr. Breve fra Wergeland, S. 79—80); No. 267: En saakaldet Jeremiade fra Forfatteren til „Skabelsen, Mennesket og Messias", hvilken være ydmygeligen dediceret hans ærværdige Præceptor Anonymus [ɔ: Welhaven] i Morgenbladene (Vers); No. 276: Nogle Siful Sifaddas Stropher til Nidrimeren i Morgbl. No. 277 [ɔ: 227] og fremdeles; No. 296 (Indf., underſkr. P. Ruus, om Dansker og dansk Sprog i Norge, jfr. No. 279 af Norvegiæ amicus; jfr. Berg. Tid. 1892, No. 377 af S—r [ɔ: J. A. Schneider]); No. 356 (Indf., underſkr. Plantago lanceolata, om et i Morgbl. No. 320 optaget Uddrag af en Anmeldelse i Kjøbenhavns-Pst. af Farcen „Harlequin Virtuos", jfr. Indf. i No. 365). — *1831*, No. 37, 38 og 39: Et nødvendigt Ord (dat. Decbr. 1830, om Prokurator Praëm's Forfølgelse af ham, hvortil No. 99 af Praëm, Bekjendtgjørelse af W. i No. 105 og Bekjendtgjørelse af P. i No. 113; jfr. om den heraf følgende Retsſag ovfr. S. 414–15 og 457—58); No. 56: Efterretning om Nordlys (underſkr. Skynæſe, jfr. No. 44 af J. Galſkjøt); No. 118 (Indf. Epigram, underſkr. S. S., til Skuespilleren Miller, jfr. dennes „Ultimatum" i No. 89 med efterfølgende Polemik); No. 264: Til Opiums første Recensent i Morgbl. [No. 257]. Af min Æsthetik; No. 274: Til U. Sundts, den Profetes, Bespotter i Morgbl. (underſkr. En af de 3 „Udvalde" i Gran) (jfr. No. 236, 237, 251 og 256); No. 326 (Indf. om det danske Theater og den danske Literatur i Norge, jfr. No. 313 [af Chr. R. Hansson], 328 (Bekjendtgjørelse) og 333 [af Hansson], hvortil atter W. i No. 346, jfr. Farcen „Om Smag og Behag man ikke disputere"); No. 327 (Indf. om Ildspaaſætteren P. S. Blehrs Dødsdom og hans Hustrus og Datters Arrestation, jfr. Notits fra Kristiansſand i No. 305, Bemærkning af Biſkop Joh. Storm Munch i No. 341, hvortil W. i 1832, No. 4, E. Munch i No. 229, hvortil atter W. i No. 261, med Gjensvar af E. Munch i No. 277; jfr. Departements-Tid. 1832, S. 61–87); No. 361 (Indf. om Bedømmelse af J. L. Heiberg og Oehlenſchläger). — *1832*, No. 24 (om norske Theaterstykker, jfr. Digtet „Theatret" [af J. S. Welhaven] i No. 13); *No. 62 Till.*: Siful Sifadda og Theater-Recensenten Hansson (Digt med Efterſkrift, *jfr. No. 52* [af H.] i Anl. af „Pebernødder til Juul"); f. No.: Til den i No. 12

[ɔ: 13] for vort danske Theater Rimende (Uddrag af „Løjer i Holyrood"); No. 126 (Indſ. om den afdøde Biskop J. S. Munch, jfr. No. 277 af E. Munch); No. 141: Ved Generalmajor m. m. Auberts Hedenfart (Digt); No. 155: Ved Conrector Johan Auberts Grav (Digt); No. 266: Bladet Vidar (jfr. Breve fra W., S. 84; Svar fra Vidars Redaktion i Morgbl. No. 272, hvortil W. i No. 296, Gjensvar fra Vidars Red. i No. 308, hvortil atter W. „Til Vidars Redaction" i No. 326, jfr. Indſ. i No. 347); No. 315: Vidars Sprog og Dømmekraft. — *1833*, No. 32 og 35: Fortsat Mønstring af Vidaraserne (underſkr. Ve.); No. 218 (Bekjendtgjørelse om, at han ikke er Forf. til Indſ. om Skuespillerne underſkr. W. i Morgbl. No. 214 og heller ikke til adskillige Stykker under samme Mærke i Statsborgeren); No. 292: Historiske Supplementer til „Danmarks politiske Forbrydelser imod Norge"; No. 340: Om Maadehold i Dyd (jfr. Indſ. i 1834, No. 1). — *1834*, No. 7 og 8: Om den unge svenske Skjald Ridderstad, Forfatter af „Tidsrunor" (jfr. Breve fra W., S. 88 og 93; Indſ. i No. 14); No. 27: Afford ret Underretning [om hans Proces med Praëm] (jfr. Svar af P. i No. 38, hvortil W. i No. 51); No. 45 (Indſ., underſkr. „En norsk Z. Y.", om Oehlenschläger's Digt „Krogkleven", jfr. No. 6); No. 84 og 88: Om Maadehold i Dyd II—III; No. 98 (Indſ. om Theaterkritiken); No. 104 (om Underretsdommen i hans Sag med Praëm, jfr. No. 101 og P. i No. 104); No. 150, 156, 160 og 165: Carl den Store, Tordenskjold, Norgesreisen, af Oehlenschläger (Indſ. uden Underskrift; i Samtiden gjættedes delvis paa Nikolai Wergeland som Forf., hvad der tydelig fremgaar af Epigrammet „Til Forf. af Oehlenschlägers poetiske Forbrydelser" [af J. S. Welhaven?] i Morgbl. 1834, No. 170 og ligesaa af Digtet „Min Henriks Muse (Tillæg til Critiken over Oehlenschläger)" [af Jørgen Moe] i No. 179 (optrykt i Lassens H. Wergeland, 2. Udg., S. 315—16), hvortil Epigram [af H. Wergeland], sigtende til Welhaven, i No. 203; men foruden at de følgende Indlæg i Striden under N. W.s Fravær i Paris utvilsomt skriver sig fra Henrik W., maa Spørgsmaalet ansees fuldt afgjort ved N. W.s Erklæring i Morgbl. 1836, No. 2 om, at han „i de sidste to Aar idetmindste" ikke havde indrykket nogetsomhelst Bidrag i Morgbl. eller i noget andet offentligt Blad, jfr. den hermed stemmende Erklæring i s. Bl. 1836, No. 359; jfr. No. 195 af H. Allum, hvortil to Epigrammer „Til Kirkesanger H. Allum" i No. 200 og tre do. „Den udødelige Hans Allum" [af H. Wergeland] i No. 205; jfr. Kbh.pst. 1834, S. 533 af „En Normand", hvortil S. 644—45 af Johan Welhaven; Mindeglade om Oehlenschläger, udg. af C. L. N. Mynster, S. 361—62; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814 III. 269—72; Hjalmar Christensen: Nicolai Wergeland, S. 87—89); No. 152: Ved de landflygtige Polakker, Oberst Dumarskys og Lieutenant Jankowskys Afreise fra Norge til Spanien (Digt); No. 177: Midler til den norske Landalmues Oplysning (jfr. Trykfejlsrettelser i No. 186); No. 202: Supplementer til Kritiken over Oehlenschläger; No. 242 (Indſ. om en 17de Maj-Tale af Ole Haagenstad, meddelt efter Statsborgeren i No. 186, jfr. No. 255, hvortil Svar [af W.] i No. 284 Till.); No. 265: Normændenes Nationalære krænkes paa mange Maader; No. 291: Subscription paa de to første Bind af „Henr. Wergelands dramatiske Værker"; No. 294 (Sange ved Borgerfesten i Ejdsvold 29 Septbr. 1834); No. 302 Till. (Indſ. om W. A. Wexels's Kristendomsforkyndelse i hans Tids-Skrift for Kirke-Krønike); No. 309: Reverendissimo sacerdoti Vinjensi Frederico Ingjer. S. P. D. Lucifer (jfr. F. Ingjer i *Tids-Skr. f. Kirke-Krønike* I. 234—38 om Djævelens Tilværelse); No. 332:

Livreetjeneren (Epigram, jfr. Bekjendtgjørelse af Johan Dahl i No. 350, hvortil Bekjendtgj. af W. i No. 351, af Dahl i No. 353, Advarsel til Dahl [af Sylv. Sivertson] i No. 355, af W. i No. 358, jfr. No. 361 og 363; jfr. Farcen „Papegøien"); No. 333: Om „Norges Dæmring" (jfr. ovfr. S. 358); No. 350 (Indf. til Boghandler Johan Dahl om hans poetiske Konkurrance); No. 358: Herrens Sygebulletins (Epigrammer til Johan Dahl i Papegøje-Striden). — *1835*, No. 22 (Bekjendtgjørelse ang. [Chr. C. H. Bruun's] „En norsk Borgers Stemme i Anledning af den welhavenske „Norges Dæmring" m. m.", hvortil No. 24 af J. S. Welhaven); No. 30: Henrik Wergelands Bagvaskere (jfr. Chra. Intell. f. A. No. 37; Den vestl. Tid. 1834—35, S. 273—74); No. 48: Tanker ved Joh. Welhavens „Til Venner og Fiender" i Morgbl. No. 36; No. 106 Till.: Om Parodieren (underskr. S. S.); No. 213: Til Bedømmeren af Poesierne [af W.] i Biens Julihefte (Epigram, underskr. S. S., jfr. No. 201 af K.); No. 216 (Indf. ang. Udtalelser af H. Hertz om Nordmænd i Kjøbenhavn); No. 232: Træk af den periodiske Literaturs Indflydelse paa Almuesmand; No. 252: Sundhedskilden i Eidsvold; No. 280: Maximer (delvis versificeret); No. 321: En Aster til Theaterdirectionen [om en norsk Theaterskole] (jfr. No. 329, hvortil No. 332 [af W.]); No. 331 (Indf. om Studenternes Nationalkokarde, jfr. Chra. Intell. No. 272); No. 346: I Anledning af Student Welhavens „Til Provst Hertzberg" [i No. 338]. — *1836*, No. 20 (Bekjendtgjørelse om, at han ikke er Forf. til et Indf. i No. 9); No. 42 Till. (om Beskyldningen for Stockholmsfareri, jfr. Rettelser i No. 43); No. 199: Gregers Fougner Lundh (Professor ved Norges Universitet) (Mindedigt); No. 255, 258, 262, 263 og 280 (Polemik ang. Flyvebladet „For Menigmand" og „Statsborgeren", jfr. Den Const. No. 222, 226, 228, 231 og 245, Morgbl. No. 261 af L—s.); No. 260 (Indf. [af W.?] om Rigsretsdommen over Statsminister Løvenskiold, jfr. No. 265); No. 267: Et Træk af Henrik Wergeland som falsk Folkeprophet (jfr. Den Const. No. 231, 238 og 242, hvortil W. i Morgbl. No. 272 og 274, samt W. i Den Const. No. 245 med Red.-Bemærkn. i f. No.); No. 354 og 358: Fra Henrik Wergeland i Anledning af Morgenbladets ham vedkommende Svar paa en Opfordring fra svenske Aftonbladet (jfr. Morgbl. No. 347 om de norske Partiers Holdning overfor Unionen med Sverige, f. Bl. No. 352 af Red. og f. No. Till. af Norvagus [ɔ: G. F. Krogh], No. 359 og 365 af Red.). — *1837*, No. 36: Jonas Anton Hjelm (Digt); No. 50: Ved Ole Lunds Grav (Digt); No. 236: Erklæring [om hans paastaaede Bejlen til Folkegunst og Kongegunst] (jfr. Den Const. No. 232 og 237, hvortil W. i Morgbl. No. 242); No. 329: Baron Hoff-Rosenkrone (Mindedigt); No. 332: Til „Theatrets Historiograf" (polemiske Vers, jfr. Den Const. No. 329). — *1838*, No. 2: Uddrag af et Brev til en Bekjendt i Laurvig [om vor nye Poesi]; f. No.: Den nye Poesie; No. 24 (ang. Recensjonen i No. 10 og 18 af „Carl Johans Historie" og „Stockholmsfareren No. 2"); No. 31: Den første Gang, Prolog til Syngestykket „Campbellerne eller den hjemkomne Søn" (ogsaa særskilt udg., se ovfr.); No. 31, 37 og 39 (ang. „Campbeller"-Striden, jfr. Den Const. No. 30 og 33, Morgbl. No. 30 samt No. 33 og 38 af J. W. Skjelderup); No. 70: Tropmarsch (Digt, underskr. „Dudelsack, Corpspiber"); f. No.: Til mine Fiender (Epigrammer til Den Const.s Red., F. Stang, B. Dunker, J. Welhaven og „dem Alle tilhobe"); No. 116 (ang. Morgbl.s Udtalelser i No. 115 om hans politiske Virksomhed, jfr. No. 117 af Red., hvortil No. 118 *af W.*, Bemærkninger af Red. i No. 119); No. 132: Over Otto G. D. Aubert (Lærer hos Kronprindsens Børn. Død i Neapel 29de Marts 1838) (Mindedigt, nægtet Optagelse

i Den Const.); No. 168: I det Grønne (Digt, nægtet Optagelse i Den Const.); No. 284: **Norges Farvel til Ole Bull** (Digt); No. 308: **Norges Fjelde** (Paa Egeberg) (Digt, jfr. Ole Bull's Komposition „Norges Fjelde", spillet ved hans Koncert i Kristiania 8 Oktbr. 1838); No. 322: **Kunstrytteren** (Alexander Gauthier) (Mindedigt); No. 329: **Foreløbig Bekjendtgjørelse** [om Udgivelse af hans samlede Værker i gjennemseet Skikkelse] (jfr. 1839, No. 15). — *1839*, No. 10: **Kongens Ankomst** (Digt); No. 55: **Hungersnøden** (Digt); No. 102 (om hans Understøttelse af Kongens Privatkasse, jfr. Opfordring i No. 100); No. 155 (Sang ved Kongens Overfart over Vormen, først trykt i Sjøfna for 1836); No. 209: **Robert Major** (Mindedigt); No. 234: **Tempel-Skalden, Uppsala-Ärkebiskoppen Johan Olof Wallin** (Digt paa Svensk, jfr. Breve fra W., S. 116—17 og Chra. Intell. 1841, No. 45 af H. W.); No. 235: **Kontrabilleder fra Christiania. I. Regnveir** (Parodi [af W.?] paa P. J. Collett's „Billeder fra Christiania" i Den Const.); No. 244: **P. J. Colletts „Billeder" i den Constitutionelle** (Epigram); No. 247: **Til Manden igaar** (Epigram); No. 264: **Den Constitutionelle No. 249** (Epigram, underskr. Braase); No. 265: **Soløer** (Epigram); No. 270: **Soløers Naboer. 1. Østerdalen. 2. Wärmland** (Vers, jfr. ovfr. S. 500); No. 278: **Offer til Præsten Mth.** [ɔ: Middelthon] (Epigram, jfr. No. 266); No. 282: **Til Pastor Middelthon i Høland** (Epigram, jfr. No. 280); No. 284: **Over Selskabet af 28de December** (Epigram); No. 289: **I Anledning af Liigverset i No. 284** (Epigram, jfr. Farcen „Kringla"); No. 293: **Theaterkritik. Rosenkildes Leporello** (Epigrammer); No. 300: **Orlogsmanden fra Kristianssand i No. 298** (Epigrammer, jfr. „Nogle Ord i Anledning af de opsætsige Matroser" i No. 298, Tønsb. Merkur 1840, No. 13 og 16 [af H. W.]); No. 305 (Slutningssangen af Farcen „Kringla" med Anmærkning og Epigram til Den Const., jfr. Den Const. No. 301); No. 307 (om hans Forhold til Den Const., jfr. Den Const. No. 306 og 308, hvortil W. i Morgbl. No. 309; jfr. ogsaa en Indf. i Chra. Intell. No. 259, hvortil W. i No. 260); No. 321: **Ludvig Mariboe** (Digt); No. 330: **Bekjendtgjørelse** [om Bladet „For Fattigmand"]; No. 347: **Om Bladet „For Fattigmand"**. — *1840*, No. 17: **Smaafuglene paa Juleneget** (Digt, optaget i Vinterblommer i Barnekammeret, se ovfr.); No. 26: **Kongens Skaal i Champagner** (Digt); No. 27: **Malmros. En Fortælling for Mennesker om en Ko** (underskr. Juvabit; jfr. En Oplænding i No. 20 ang. en Inkassator i Solør); No. 58: **Den eensomme Skorsteenspibe** (Epigram, underskr. S. S., jfr. Skill.-Mag. 1870, S. 633—34); No. 70: **Beinaelven** (Paa Drammensbroen, 23de Februar 1840) (Digt); No. 104: **Jan van Huysums Blomsterstykke med Draaben paa** (Brudstykke); No. 114: **Miraklet** (Af „Jan van Huysums Blomsterstykke"); No. 131: **Olavus Rynsberg** (Mindedigt paa Latin, med prosaisk Oversættelse); No. 145: **Hans Øvergaard, Nationalrepræsentant, Kapitain** († 17de Mai 1840) (Mindedigt); No. 177 (Skaalsange ved Sekularfesten for Bogtrykkerkunsten, optrykte i Beretning om Festen); No. 182 Till.: **Henr. Wergelands Skaal for et godt Aar** (optrykt i Beretning om Sekularfesten); No. 211: **Til Den, Buketten kom fra** (Digt, jfr. Breve fra W., S. 139—40); No. 219: **Professor Hjelms Kirkelov** (to Epigrammer, jfr. C. W. Hjelm's Betænkning og Forslag til en Lov om Grændserne for Religionsfriheden); No. 221, 222, 246 og 250: **Prof. Hjelms Lovforslag om Separatister** (Epigrammer); No. 227: **Anm. til Stykket igaar fra Drammensaddressen** (Epigram, jfr. No. 226 om Rigsarkivarembedet); No. 254: **Egebladene** (Mindedigt over Poul Holst og Herman Wedel-Jarlsberg); No. 272: **Prof. Hjelms Lovforslag** (Epigram); No. 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306,

307 og 308: Mosse-Gabestok (i Brug 1840 p. Chr. n.) (13 Epigrammer, jfr. No. 309 og 310 af „13 + 1", Tonsb. Merkur s. A. No. 24 og No. 31 [af H. W.]); No. 315 Till.: Et Eventyr om Gabestokkene i Mossebу og Borresogn, som begynder langthenne i Tiden (underskr. 13 + 2, jfr. No. 317 og Ph. Hansteen i No. 327; Richard Olsen: Fra det gamle Moss, S. 180, Anm. 1); No. 321 (Bekjendtgjørelse ang. Anke i Den Const. No. 320, jfr. videre Polemik i Den Const.); No. 324: Brev til min Johannes (jfr. Den Const. No. 310 og 311 [af C. Motzfeldt]; nærværende Værk, B. I. 521—22); s. No.: Protest [mod ufortjente Lovord om Den Const.] (jfr. No. 322 Till. af A.); No. 325: Hjertesuk (Vers, jfr. Vers af U— i No. 348). — *1841*, No. 4: Præliminarier til en Motion paa næste Storthing af indgribende Vigtighed (Skrivelse, dat. 14 Novbr. 1840, til Kommissjonen for det almindelige Undervisningsvæsens Reform ang. Stipendier til fattige haabefulde Drenges videnskabelige Opdragelse, med Efterskrift af 30 Novbr. s. A.; jfr. Hist. Samlinger II. 211, Chr.sandspst. 1841, No. 5, Skill.-Mag. 1844, S. 191, Samtiden 1907, S. 266); No. 48 (Efterspil af Farcen „Engelsk Salt" med Forbemærkn. af Red.); s. No. og No. 49 (Bekjendtgjørelser ang. Tilsvar paa Angrebet i Morgbl. No. 46, jfr. vedføjede Bemærkn. af Red.); No. 51: Citater af „Engelsk Salt"; No. 55: Efter Tidens Leilighed (ↄ: Digtet „Stenen i Stefanens Pande", optrykt i ubetydelig ændret Form i Skill.-Mag. 1843, S. 408, jfr. Morgbl. 1841, No. 58 Till.); No. 58 (ang. hans Understøttelse af Kongens Privatkasse, jfr. „Politiske Proselyter" i No. 56 og 62); No. 60: Ultimatum (ang. samme Sag, jfr. videre Indlæg fra W. i No. 65, 71 og 72, se ovfr. S. 461); No. 86 og 89 (Bekjendtgjørelser ang. hans Norges Konstitutions Historie, jfr. No. 88 af Guldberg & Dzwonkowski); No. 152: Den norske Konstitutions Historie (Bekjendtgjørelse); No. 229 (ang. „Den Tale, Jeg vilde holde paa et Prøvevalg for Akershuus Amt", jfr. No. 228); No. 248 (ang. hans Forsøg paa at tale ved Studenterfesten 2 Septbr., jfr. No. 247 og Bemærkn. af Red. i No. 248); No. 323: Sujetter for Versemagere. I. Sydsøseileren (underskr. Der Geächtete) (jfr. 1842, No. 358). — *1842*, No. 71 (5 Linjer ang. Gabestokstrakken, jfr. Ph. H.[ansteen] i No. 69); No. 170: Bladet „for Arbeidsklassen"; No. 358: Skulde det behøves? (ang. hans Forhold til Den Const., jfr. Den Const. No. 355); No. 360 (Benægtelser imod Paastande og Opspind i Morgbl. No. 357, med vedføjet Bemærkn. af Red.). — *1843*, No. 25: Til mine Landsmænd (Bekjendtgjørelse); No. 41 (Tilsvar til en Indi. i No. 37 ang. hans Artikel om Syne-Martha i For Arbeidsklassen III., med Gjensvar af H. Schreuder i No. 47); No. 103: Støvlelæder (Epigram til A. Munch); No. 121: Tibi gratulor, Jane! No. 122: Tibi condoleo, alma mater Academia! No. 125: Jane! (de tre sidstnævnte Bidrag anonyme Epigrammer i Anl. af Welhavens Udnævnelse til Lektor); No. 141: 17de Mai 1843 (a la Schmahr. Gl. Melodi) (Digt, underskr. S. S., gjengivet i Facsimile i Dagbl. 1895, No. 198); No. 159: Suk i Universitetstrappen (Epigram om Welhaven, dat. 3 Juni, jfr. Breve fra W., S. 153); No. 243: Herman Ruge, Expeditionssekretær, Ridder af kongelig svensk Nordstjerneorden ($65^1/_2$ Aar gl. Jordfæstet 28de August 1843) (Sang ved Begravelsen); No. 246: Norge til Amerika ved Ole Bulls Didreise (Digt); No. 286: Pratté. Ole Bull. — A. Munch. Henr. Wergeland (jfr. Den Const. No. 283 i Anl. af Ytringer i W.s Skrift om Ole Bull, med Tilsvar i Den Const. No. 288); No. 290: Appearence of England (Chor af „Den engelske Lods"); No. 330: Tiedemanns Petum (Ved en Pibe Tobak efter et behageligt Bubstab) (Digt). — *1844*, No. 1: Hans Jakobsens Ost; No. 26: Kong Carl Johan.

Paa hans ottiaarige Fødselsdag, den 26de Januar 1844. 1. I det dramatiske Selskab. 2. Asylbørnenes Sang (Digte, det første ogsaa særskilt trykt, det andet ogsaa trykt i For Arbeidsklassen V); No. 30: Scene paa Christiania Theater paa Hs. Maj. Kongens ottiaarige Fødselsdag, 26 Januar 1844 (dramatiseret Digt, med Anmærkning om Opførelsen); No. 32 (om hans Festdigte til Kongen, jfr. Den Const. No. 28); No. 48: Opsang for Nantesfareren „Kommerceraad Clausen" af Frederikshald (Kapt. Fearnley) (ogsaa trykt i Tre Sømandsviser, se ovfr.); No. 68: Kongen leve! (Digt); No. 82: I Anledning af Mosaiten Dr. Steinheims Opraab til sine Troesfæller (Uddrag af et Brev til S., jfr. No. 70); No. 96: Claus Ferdinand Tønder, Artillerikapitain (Mindedigt); No. 98: Carl Johans Død. Kantate; No. 169; Georg Rostad; No. 246: Jødesagen (i Anl. af en Brochure af M. L. Nathanson i Altona); No. 248 (Bekjendtgjørelse ang. „Jødinden"); No. 252: Paa Sygelejet (Digt, dat. August 1844; jfr. Norske digte med indl. og anm. af T. Vetlesen I. 23—36); No. 289: Til Niels Dahl (Digt, med indskudt Vers i No. 290, jfr. No. 273 af N. Dahl, Breve fra W., S. 162—63); No. 312 (Subskriptionsindbydelse paa „Mennesket"); No. 318: Norges politiske Forsvinden (Spaaet i den Constitutionelle No. 309 & 313) (Digt); No. 323: Grundsætninger (jfr. No. 320 om Jødesagen); No. 347: Moderens Korstegn over Barnet (Barnekammer-Julevise) (jfr. Rettelse i No. 348 og rettet Optryk i For Arbeidsklassen V). — *1845*, No. 40: Hilsen til Konning Oskar (Fra Sygelejet) (Digt, jfr. No. 107; Norske digte med indl. og anm. af T. Vetlesen, I. 37—52); No. 75: Brasilie-Farten, et Digt paa Hds. Maj. Dronning Josephines Fødselsdag den 14de Marts 1845 (jfr. Vers i No. 80; Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 274); No. 80 (Verset „Sankt Olafs Hjelm var herlig nok at have", jfr. No. 50 og 68); s. No. (ang. Uelands Forslag om Brændevinsforbud, jfr. No. 87 Till., hvortil „Brændevinet" [af W.] i No. 96 Till., jfr. videre E. U. Sundt i No. 100, hvortil atter „Brændevinet" [af W.] i No. 103); No. 112: Paa Hospitalet, om Natten (Digt); No. 114: Anden Nat paa Hospitalet (Digt); No. 128: Mulig Forvexling (Digt); No. 144: Til Foraaret (Digt, dat. 21 Maj); s. No.: Til min Gyldenlak (Digt, jfr. „Wergelands Blomst" i Amerika, i Bladet „Amerika" 1885, No. 5, S. 3); No. 153: Den smukke Familie (Digt, dat. 24 Maj).

I Den Norske Rigstidende *1827*, No. 51: Henr. Wergeland til Professor, Rector Rosted, Jubellærer, den 7de Mai 1827 (Digt). — *1834*, No. 66 (Gravskrift over Charlotte Amalie Finckenhagen; jfr. Dagbl. 1881, No. 169). — *1835*, No. 97 (Sang ved Dronning Desiderias Reise over Vormsund 14 Septbr.). — *1839*, No. 148 Bilag, S. 6—12: Forslag til Ophævelse af Grundlovens § 2, sidste Passus (jfr. ovfr. S. 506—7). — *1840*, No. 101 (Cantate ved Secularfesten i Anledning af Bogtrykkerkunstens Opfindelse, ogsaa særskilt trykt, se ovfr.). — *1843*, No. 50: Dorothea Andrea Gløersen, født Keilhau (Nekrolog med Sørgedigt); No. 52: Ved Sorenskriver Ole Sems Grav. Den 20de Januar 1843 (Digt). — *1844*, No. 166: Adolf Stabell selv eller ikke? (Indf. mod Morgenbladet ang. dettes Holdning overfor N. Wergelands Forbigaaelser ved Bispeudnævnelserne; jfr. herom et utrykt Brev fra H. W. til A. B. Stabell, dat. 26 og 27 Maj 1844, i Universitets-Bibliothekets Mskr.-Samling No. 141 in-8vo; Indf. „Om Kirkedepartementets Upartiskhed" i Morgbl. No. 156, hvortil Noter i No. 158 med nye Noter hertil i No. 161, Red.-Bemærkn. om N. W. som Hofprædikant i No. 163 og 165, hvortil Indf. [af H. W.] i Rigstid. No. 166 og Den Const. No. 167, Svar af Red. i Morgbl. No. 168, jfr. Den Const. No.

169, Morgbl. No. 170 og 180); No. 180: Morgenbladets Konsekvents (om Morgbl.s Uretfærdighed og Tyranni, jfr. Morgbl. No. 175).

I Christianias Aftenblad *1827* (Oktbr—Decbr.), S. 55—56: Brittania (Digt, i ændret Form optaget i „Digte, 1ste Ring"); S. 79—80: Ode (omdigtet i „Digte, 1ste Ring"); S. 84: Det fri Norges og Sveriges Drot. Carl Johan (Digt, udvidet i „Digte, 1ste Ring"). — *1828*, S. 77: Naar sand Menneskekjærlighed findes i Eders Hjerter, da lader den Eder ikke blive orkesløse eller ufrugtbare. 2 Pet. 1, 8 (Digt; Emnet omarbejdet i ny Form 1842 i „Jøden", No. 9); S. 81—84: Scene af en snart udkommende Farce «Irreparabile tempus», ved Siful Sifadda.

I Nyeste Skilderie af Christiania og Stockholm *1828* (Juli—Decbr.), S. 22—24 (Indf. fra Siful Sifadda i Anl. af Indf. S. 15—16 ang. «Irreparabile tempus»); S. 142—44: Efter det i No. 15 [S. 113—14 af *D.* ɔ: M. D. Gjessing] indrykkede, «Irreparabile tempus» betitlede Stykkes Forfatters Ønske, fra Siful Sifadda. — *1829 II.* (Septbr.—Decbr.), S. 27—28, 31—32, 44, 56 og 103: Notizer (underskr. S. S.); S. 77—80: Epilog. Hvo er Ravbælgernes Forfatter? (dramatisk Digt, jfr. nærværende Værk, B. I. 417). — *1830*, S. 173—76: Usong (en østerlandsk Historie, Uddrag og Bemærkninger); S. 415—16 og 419: Pebernødder til Juul (underskr. *Thore & Comp.*, jfr. Morgbl. 1831, No. 10). — *1831*, S. 69—70 (ang. norske Ord i Folkebladet; jfr. Morgbl. s. A. No. 60); S. 170—72: Satiren (En Birkeqvist af Farcen „Ordnerne" i Phantasmen „Løier i Holyrood" af Siful Sifadda) (dette Værk, hvorpaa W. gjentagne Gange indbød til Subskription fra 1831—1833, udkom aldrig); S. 305—6 (ang. Prokurator Praëm); S. 311—12: Indlæg for Prokurator Praem mod Thor Statsborger (jfr. Statsborgeren, H. 1, S. 124); S. 337 (af Skjærsliber Løvestads Recommendationsbog, med Epigram om L. Mariboe). — *1832*, S. 279—80: Fire Drammer, iskjænkte for hans gode Venner Puritanerne, af Gibul Bambraso (Epigrammer om Studenterforbundet).

I Patrouillen *1829*, No. 68—69 (Sang i Studentersamfundet 17 Maj ɔ: „Dagen hil, som nu i Norges Dale daler").

I Kjøbenhavnsposten *1834*, S. 511—13 og 515—17: Tvende Artikler fra Norge. I. Den Freidige [Digt, med smaa Ændringer optrykt fra „Digte, 2den Ring"]. II. Henrik Wergeland, Student Welhaven — Kbhvnsposten — Svenske Heimdall. (Underskr. „Fra Norge", indsendt gjennem Chr. Winther; jfr. S. 643—45 og 647—49 af J. Welhaven).

I Christiania Intelligentssedler *1836*, No. 177 og 180 (Indf. i Anl. af, at hans Hund havde bidt L. K. Daa, jfr. No. 175, 176 og 178 [af Daa]; jfr. Verd. Gang 1906, No. 247 af Halvdan Koht). — *1838*, No. 250: Brudstykke af et Brev [om Valgmandsvalget i Kristiania] (jfr. No. 251 [af W.?] og No. 252, hvortil W. i No. 253, jfr. No. 255 [af W.?]). — *1839*, No. 260 (Indf. om Sifuls Farcer, jfr. No. 259 i Anl. af W.s Polemik med Den Const.). — *1840*, No. 238 (om Valg af Theaterdirektion og om Censur af Skuespil, jfr. No. 237). — *1841*, No. 40 (Meddelelse om, at Morgbl. har nægtet Plads for et Tilsvar i Anl. af dets Omtale af „Engelsk Salt"); No. 41 og 43: „Engelsk Salt" (Indf. i Anledning af Morgenbladets og Granskerens Angreb paa denne Farce); No. 45: Endnu et Bidrag til Granskerens Wergelandske Anthologi; No. 61 (om Morgbl.s *Nægtelse af Plads* for hans Forsvar); No. 81: Mig Selv (Digt, dateret 14 Marts, *nægtet Optagelse* i Morgbl., først trykt i Chr.sandspst.); No. 101: Kirkebørnenes Sang

til h. k. H. Carl Ludvig Eugen paa hans Fødselsdag den 3die Mai 1841; No. 109: Foraarsvise; No. 132: Den norske Konstitutions Historie (først trykt i Morgbl. s. A. No. 152). — *1842*, No. 91 (Sang ved H. A. Bjerregaards Grav, jfr. Morgbl. 1895, Extrano. 17 af Chr. Smith); No. 252: Christiania Forstæders Almuebogsamlinger. — *1844*, No. 200 (om to Annoncer: „Barsko!" og Inds. om „Ahasverus, den evige Jøde" i No. 198, begge sigtende til S. A. W. Sørensen's Hjemkomst og Jødesagen, jfr. No. 203, Nyt norsk Tidsskr. III. 20 og Breve fra W., S. 156); No. 203: Jødefrygten; „Natur- og Menneskekjærlighed" (af „Jøden").

I Den Constitutionelle *1836*, No. 245 (ang. hans Bøn for „Carl den 3die Johan", jfr. No. 242 og 245 af Red.). — *1837*, No. 24: Til Herman Foss! (Digt); No. 251 (Opfordring til at bevise, at hans Reise til Stockholm i 1830 havde Supplikationsøiemed, jfr. No. 250 og 253). — *1839*, No. 326 (Indf., om hvorvidt han er en venal Skurk, jfr. No. 325 og 327 om hans Understøttelse af Kongens Privatkasse). — *1840*, No. 230: Til Hovedstadens Publikum (underskr. Skuespillerpersonalet ved det offentlige Theater, jfr. No. 228, 233, 235 og 241, Tønsb. Merkur s. A. No. 10 og 21 [af H. W.]); No. 321 (Bekjendtgjørelse i Anl. af „Anke" i No. 320 ang. hans Optræden overfor Johan Dahl, Holger Collett og F. Wienecke i Lorange & Saynes Salon (8 Novbr.); No. 324: Hele Historien (jfr. H. Collett i No. 325, hvortil W. i No. 326); No. 327 (om hans Respekt for Grev Wedels Minde); No. 332 (om F. Wienecke, jfr. denne i No. 331, se ovfr. S. 502). — *1841*, No. 119: Georg Frederik von Krogh (Mindedigt); No. 122: Om George Krogh (jfr. Nekrologen i No. 119 og Bemærkn. af Red. i No. 122); No. 133: Foraarsvise (s. D. trykt i Chra. Intell.); No. 173: Asylbørnenes Sang til sin Velgjører, Generalmajor Birch, paa Skjærsommerdagen 1841 (ogsaa særskilt udg., se ovfr.); No. 174: Omen accipio (Digt, jfr. Breve fra W., S. 150; Lassen: Wergeland, 2. Udg., S. 261); No. 202 (ang. „Granskeren"s Hadskhed, jfr. ovfr. S. 462); No. 230 og 236: Til Kunstdommeren i Christianssandsposten (Epigrammer, underskr. J. H. Schmahr, jfr. ovfr. S. 508); No. 259: Min Hustru (Digt, underskr. Der Geächtete); No. 291: Til Poeten i den Constitutionelle (Epigrammer, underskr. Schmahr); No. 294: Nok en Prosit til Poeten i den Constitutionelle (Epigrammer, underskr. J. H. Schmahr). — *1842*, No. 59: Brev til en Død (ɔ: latinsk Brev fra S. L. Steinheim til Niels Hertzberg, meddelt med Oversættelse); No. 64: Fordums-Venner. Ballade (Henr. Wergeland til Ludvig Daa) (Digt, underskr. Der Geächtete); No. 75: Sandhedens Armee (Af „Jøden", en Poesisamling); No. 83: Johan Nordahl Bruns Enthusiasme for Israeliterne (jfr. Nyt norsk Tidsskr. III. 5); No. 85: Maurits Hansen (Mindedigt); No. 96: Frants Henrik Aubert, Ingenieurkapitain ved Horten (Mindedigt); No. 156: Jødesagen! No. 157: Paa en lykkelig Moders [ɔ: Sofie Caroline Tischendorf's] Geburtsdag. 3die Juni 1842 (Digt); No. 188: Natur- og Menneskekjærlighed (Digt, optaget i 2. Opl. af „Jøden"; jfr. Rettelse i No. 198); No. 252: Til Storthinget! (ang. Jødesagen, optaget i et samtidig udgivet Flyveblad, se ovfr.); No. 301: Subskription [paa en Nytaarsgave, indeholdende enten „Venetianerne" eller en Samling af mindre Poesier]; No. 306 (Bemærkninger ved Anm. i No. 305 af „Jødesagen i det norske Storthing"); No. 331: Med nogle Bogekjerner til Udsæd ved Christianssand (Digt med Anmærkning); No. 355: Ingen Protest (ang. hans holdningsløse Karakter, jfr. No. 352 og 355 af Red.). — *1844*, No. 167 (ang. Morgbl.s Omtale af N. Wergelands Hofprædikantstilling, jfr. D. N. Rigstid.).

I Christiansands Adresse-Contors Efterretninger *1839*, No. 3 (Versificeret Inskription paa Kr.sands Domkirkes nye Storklokke, jfr. Dagbladet s. A. No. 39).

I Christianssandsposten *1840*, No. 29: Sværdet i vore Dage (Efter Ridderstad i Stockholms Läns Tidning) (jfr. Breve fra W., S. 135); No. 42: Daa's og Schweigaards Kiv (Epigram, i Anl. af Polemiken mellem L. K. Daa og A. M. Schweigaard ang. S.s Udnævnelse til Professor i Statsøkonomi, jfr. Granskeren I. 208 og 209); No. 53 (Skrivelse ang. „For Arbeidsklassen"); No. 59: Sifuls Underskrivt under Welhavens Portrait i „Portefeuillen" (Vers, jfr. ovfr. S. 353); No. 82: Den svenske Skjald Ridderstad til sit Sværd (Digt, oversat af W.?). — *1841*, No. 13, 17, 18, 20, 54, 55 og 71: Siful Sifadda's Sortkridttegninger (Paa ny restaurerede [fra Folkebladet 1833]. I. Huusmanden paa Manglefjeld. II. Fjeldpræsten. III. Execution — Auction — Execution — Auction. IV. Gamle Jomfruer. V. Kopiisten. VI. Vinkelskriveren. [VII.] De store Børn); No. 21 (om Morgbl.s „berømte Retfærdighed"); No. 25: Mig selv (Digt med Anm., dat. 14 Marts); s. No. (ang. Morgbl.s Nægtelse af at optage dette Digt, jfr. Erklæring af W. i No. 29 om A. B. Stabell); No. 51: Min Fødselsdag (Digt, dat. 18 Juni); No. 53: Bag Granskerens Kulisser; No. 58: Skildvagt-Ryn (Digt, ogsaa særskilt udg., se ovfr.); s. No.: Ça ira (Vers om L. K. Daa, underskr. S.); No. 59: Indbildninger. Svært Arbeide (Vers om L. K. Daa, underskr. S.); No. 65: Min Vivs Hjemkomst (Digt, underskr. ???). — *1842*, No. 41: Skibbrudet (Af „Jøden"); No. 47: Henrik Anker Bjerregaard (I St. Olafs Loge, paa hans Begravelsesdag den 14de April 1842) (Digt); No. 61: Norges Fjelde (Digt, dat. 17 Maj; indrykket [af M. Beyer] som „før ikke trykt" i Morgbl. 1846, No. 137, jfr. herom Samtiden 1892, S. 161 og 240, Morgbl. 1892, No. 297; gjengivet i Facsimile i Samtiden 1892, S. 161—63); No. 82, 85—88, 97, 100, 102, 103, 105, 106, 111, 113, 128—131, 134—136 og 140—142: Almuestalsmanden Christian Jensen Lofthuus samt Almue-Urolighederne i 1786 og 87 i Nedenæs Amt; No. 91: Dødningskallen (Sujet for Versemagere. Vor Frelsers Kirkegaard, Sommeren 1841) (nægtet Optagelse i Den Const., jfr. Morgbl. 1842, No. 358); No. 110 (Uddrag af et Brev [fra W.?] om Storthingsdebatterne i Jødesagen); No. 116: Sognefjorden (Digt og Fortælling; jfr. Norsk Retstid. 1842, S. 731—35, Morgbl. 1842, No. 330, 1843, No. 241 og 297, 1844, No. 2 og 26, Den N. Rigstid. 1848, No. 96); No. 147: Bordkjører-Opstanden i 1795; No. 152 og 1843, No. 5: Et Brodermord i Valders [1736] (Bidrag til Sædernes Historie. Meddeelt). — *1843*, No. 47: Barnet og „Børnevennen" (aftrykt af „Børnevennen"); No. 72: Isle of Wight. Spithead (Af „den engelske Lods", et Digt); No. 73: Af „Den engelske Lods". Gamle Kammerater. Kutteren. Hampshire. Vedbenden. — *1844*, No. 1: Schillers Punsch-Sang for Norden (oversat); No. 72: Bagvaskelse mod Mosaiterne (jfr. No. 60 og 61 efter M. L. Nathanson); No. 98: Passeport. Signalement (for J. H. Schmahr, Vers). — Forøvrigt er i dette Blad optaget adskillige af W.s Digte og polemiske Indlæg fra andre Blade.

I Tønsbergs Merkur *I.* (Juli—Decbr. 1840), No. 1: Velgaaende af Tønsberg (Digt); No. 41: Vintervise for Tjømingerne. — Han var Bladets Kristiania Korrespondent fra Juli—Decbr. 1840.

I Lillehammers Tilskuer *1841*, No. 23 (ang. Morgbl.s Nægtelse af at *optage hans* Forsvar mod dets Angreb, jfr. No. 19); No. 50 (Skrivelse til Sommer-

handlermødet paa Kongsvinger 21 Juni om et Kommissjons-Kontor i Kristiania for Bønderne); No. 104: Vesle Hans's Eventyr i Skoven (Børnevise om barnlig Kjærlighed) (rettet Optryk fra „For Arbeidsklassen"). — *1842*, No. 9 (om hans Domfældelse for Injurier mod L. K. Daa). — *1843*, No. 68: Valdersen Gudmund Johnsen Remmen til sin Kjæreste Beritte Larsdatter Wangensteen ved sin Tilbagekomst fra Christiania i Januar 1843 (Digt paa Bogmaal og paa Valdresmaal; jfr. A. O. Vinjes Skrifter i Utval II. 342, Dagbl. 1905, No. 229 af J. Worm-Müller); No. 86 (Sang ved Maadeholdsselskabets Højtid i Kristiania 11 Oktbr.). — *1844*, No. 1: Skinke- og Sylte-Vise; No. 2 (Vise paa Faktor Jensens 63de Geburtsdag den 25 Decbr. 1843); No. 20: Ved Overlærer Ulrik Wilhelm Møllers og hans Hustrues Sølvbryllup 5te November 1843 (Digt); No. 37: Paa Kong Carl Johans Begravelsesdag (Digt). — Forøvrigt er ogsaa i dette Blad optaget adskillige af W.s Digte og polemiske Indlæg fra andre Blade.

I Tiden (Drammen) *1841*, No. 134: Minniskaal (Ligvers, underskr. Siful, over Retfærdigheden i Anl. af Storthingsvalget for Akershus); No. 171 (om Bordscenen ved Studenterfesten 2 Septbr., jfr. No. 145).

I E. v. Gruhl's Christianias almindelige Adresse-Tidende *1841*, No. 21: Maadehold og Nøgterhed; No. 27: Pebernødder. — *1842* (Jan.—Febr.), No. 25: Napoleon paa St. Helena (Digt efter Nicander); No. 46 og 49: Vintervise I og II (med Rettelse i No. 52); No. 51 (i Anl. af hans Domfældelse for Injurier mod L. K. Daa, jfr. Morgbl. f. A. No. 22); No. 77: Sjøreversang (Af Victor Hugo, oversat); No. 88: Torquato Tassos Død (Digt, Brudstykke af K. A. Nicander, oversat); No. 97: Norges Storthing (Digt).

I C. L. Roshauw's Christiania Adresse-Tidende *1842* (Juli—Decbr.), No. 24 (Epigram [af W.?] om „Granskeren"); No. 63: Argumenter i Jødesagen; No. 101: Gjæstebudet paa Riis (jfr. hertil „Trykfeil" i No. 102, hvortil W. i No. 103). — *1843*, No. 24: Bordsang paa Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag den 26de Januar 1843 i det dramatiske Selskab i Christiania.

I Lister og Mandals Amtstidende *1843* (Juli—Decbr.), No. 16: Velkommen hjem, Robert . . . . (Digt, optrykt i Nordlyset 1844, No. 8).

I Drammens Adresse *1844*, No. 98: Zobolams Udenlandsreise (Digt).

I Krydseren *1852*, No. 166: Velkommen, Georg Fein! (Digt fra 1843, før utrykt; om G. Fein jfr. Nordlyset 1845, No. 80, Skill.-Mag. 1869, S. 209—210 [af H. Lassen]).

I Illustreret Nyhedsblad *1861*, S. 6—8: Lord Byrons Manfred, første Akt (oversat, før utrykt).

I H. Lassen's Henrik Wergeland, 2. Udg., S. 290—93: Indtoget. Syngestykke i 1 Akt (Uddrag efter et Haandskrift fra Skoledagene).

I Breve fra Henrik Wergeland (Chra. 1867), S. 18—21 (Indledningsdigt til Sigmund Brestesøns Saga, før utrykt, jfr. Nyt tidsskr. 1886, S. 665—88); S. 28——32: Sonnate til Laura. Stella (Digt fra 1827, før utrykt).

I Skilling-Magazin *1869*, S. 210: For Gustav Kombst og Georg Fein! (Digt, før utrykt; atter meddelt som „før utrykt" i L. Dietrichson's Svundne Tider I. 293—95). — *1870*, S. 634: Ved Jomfru Mathilde Nielsens Jordefærd 19de Juni *1832 (Digt, før utrykt; atter meddelt* som „før utrykt" i Tids-Tavler IV. 279); S. 634

—35: Vexelsang (Ved Aabningen af et Bal? før utrykt). — *1890*, S. 806 (Vise om Romeriks-Befolkningen, meddelt efter mundtlig Overlevering).

I L. K. Daa's Tids-Tavler *I.* (1872), S. 339—45: Unio robur Gothorum (Brudstykke af utrykt Digt fra 1830—31, jfr. Breve fra W., S. 81 og 83, Lassen's Wergeland, 2. Udg., S. 66—68 og Daa's Forbemærkninger i Tids-Tavler; en Haandskriftside med Forf.s Randtegninger er gjengivet i H. Jæger's Ill. norsk lit.-hist. II. 146; Haandskriftet, 11 Sider, findes i Universitets-Bibliotheket, Mskr. No. 570 in-4to).

I Ur dagens krönika *IV.* (Sth. 1884), H. 1, S. 79—83: Til den Svenske literære Almenhed! (om hans Fornorskningsarbejde i Sprog og Literatur, dat. Ejdsvold i Oktbr. 1833, indsendt til, men ikke optaget i «Argus» i Anl. af en Rec. af R—t. [ɔ: J. E. Rydqvist] af [N. Wergeland's] «H. W.s Poesie og Charakteer» i Svenska Literatur-Föreningens Tidning 1833, No. 15).

I Nyt tidsskrift *1886*, S. 508: Stellas Høi (Brudstykke af utrykt Digt fra 18 Juni 1827); S. 657—58: Brev fra Siful til Studentersamfundet (Septbr. 1831, ogsaa trykt i G. Gran's Norges dæmring, S. 282—85); S. 659—61: Geburtsdagsvers (1837, før utrykt); S. 661—62: Til Hr. Raadmand Saxild (Digt fra 11 Juli 1843, før utrykt); S. 662—64: Tak for Raphønen! (Digt fra 15 Septbr. 1844, før utrykt); S. 665—88: Brestes og Beines Drapa (Fragment af et større Digt, «Sigmund Brestesøns Saga», aftrykt efter Studentersamfundets Blad Novbr. og Decbr. 1834, jfr. Den norske Huusven I. 73—75 og Breve fra W., S. 18—22 og 66—68).

I Morgenbladet *1902*, Extrano. 35: Tre utrykte Digte til N. Wergeland (de to fra 1826, det tredje udateret).

I Arne Løchen's J. S. Welhaven (Kra. 1900), S. 145—47 (Uddrag af «Rhapsodie af et paatænkt Svar til Welhaven» fra Studentersamfundets Blad for 2 Febr. 1833, i Anl. af Welhaven's Bog «Henr. Wergelands Digtekunst og Polemik»).

I Samtiden *1907*, S. 318 (Vers af et utrykt Digt fra 1838).

Han var Medudgiver sammen med L. Roverud, K. O. Knutzen og S. Sivertson af «Viser med Melodier for den norske Almue», hvoraf de 6 første (i særskilte Kvartblade med 2 Viser paa hvert Blad) udkom 3 Juni 1837, jfr. Statsborg., H. 22, S. 191—92 og Morgbl. 1837, No. 154.

En «Sveriges Historie» er averteret til Subskription i Morgbl. 1834, No. 174 og to nye Dramaer «Aktøren» og «Schach Allum» ligesaa i Morgbl. 1836, No. 175, men blev ikke udgivne. I August 1839 indbød han, sammen med «Venetianerne i Padua», ogsaa til Subskription paa det nye Drama «Anna Zingha, Moderdronningen» (Chr.sandspst. 1839, No. 21); men det udkom ikke.

Breve fra Henrik Wergeland. Udgivne af H. Lassen. Chra. 1867. 8. VI S., 1 Bl., 183 S. (Anmeldelser jfr. ovfr. B. III. 465—66. Af de her meddelte 72 Breve er No. 37 meddelt i Facsimile i Urd 1906, S. 206; No. 72 i Facsimile (med Fru W.s Haand) i Norsk Familiebl. 1881, S. 52; til No. 49 er Frederika Bremer's Svar trykt i Skill.-Mag. 1877, S. 774).

Breve fra W. er ellers trykte i Lassen's Henrik Wergeland, 2. Udg., S. 258—62, 265—80 og 283; i Skill.-Mag. 1870, S. 631—34, 745—46, 762, 793 og 808—9, 1877, S. 729—30, 761—62 og 774—75, 1878, S. 76—77, 1882, S. 416—25, *1888*, S. 810—11, 1889, S. 14—15; i Vidar 1887, S. 437, 1889, S. 762, 771, 773—78; i Nyt norsk Tidsskr. III, 2—22; i Nyt tidsskrift 1886, S. 664—65; i Skavlan's

Henrik Wergeland, S. 263—64; i L. Dietrichson's Svundne Tider I. 288—89; i Ole Bulls Breve, S. 294—95 og 314—17; i Til Belysning af lit. Personer og Forh., udg. af S. Birket Smith, S. 198—99; i Ur Esaias Tegnérs papper, S. 297—98; i Ur dagens krönika IV. H. 1, S. 78—79; i Patrouillen 1829, No. 49—50; i Morgbl. 1832, No. 52, 1834, No. 38, 1895, Extrano. 26 og 30, 1902, Extrano. 35; i Verd. Gang 1893, No. 52, 1902, No. 187, 1904, No. 272; i Berg. Tid. 1871, No. 39, 1891, No. 42; i Thjm.s Adr. 1895, No. 329; i Hist. Saml. II. 421; i Samtiden 1907, S. 318, 367—68 og 372.

Nogle Rettelser og Tillæg.

Efter Trykningen af de foregaaende Ark er Udgiveren blevet opmærksom paa enkelte Fejl, som bør rettes, idet samtidig nogle nye Oplysninger eller Henvisninger kan tilføjes.

Om Henrik Wergelands Barndomsindtryk fra Kristianssand (S. 399) kan endnu henvises til hans Saml. Skrifter VII. 127. Om hans Barndomsliv paa Ejdsvold (S. 400) bør ogsaa henvises til Saml. Skrifter II. 30—31. Under Omtalen af hans Forfatterskab fra Gutteaarene maa udgaa Bemærkningen om de to versificerede Dyrefabler fra 1822 (S. 401, L. 17—16 fra neden, jfr. Rettelsen til S. 523).

Om hans Fodrejse til Vestlandet i 1832 (S. 418) kan bemærkes, at den bevislig har gaaet gjennem Vaage i Gudbrandsdalen, se Saml. Skrifter VIII. 7 og 47—48.

Han optraadte som Prædikant i Oslo Kirke (S. 431, L. 15 fra neden) ikke bare 16 og 30 Septbr. 1838, men allerede 19 August s. A. — Dokumenterne vedrørende den Kafé-Trætte fra Sommeren 1838, som er omtalt S. 435, L. 2—3 fra oven, er nu meddelt ved H. Eitrem i Verdens Gang 1907, No. 162, 163, 164, 166 og 167.

Af Begivenhederne ved Studenterfesten paa Klingenberg 2 Septbr. 1841 (S. 441—42) er nu en samlet Fremstilling given af J. A. Schneider i Bergens Tidende 1907, No. 179, 180 og 181.

Det S. 450 som No. 8 anførte Skrift er forfattet af Kristofer Janson. For det under No. 9 anførte Skrift kan ogsaa henvises til V. Hørup i Skrift og Tale, udvalgte Artikler og Taler, I. 83—89. — Blandt de almindelige Karakteristiker S. 452 bør tilføjes (L. 17 fra oven) M. Goldschmidt's Nord og Syd, 1856 III. 98—101 og 107—8. — Blandt Mindetaler paa 17 Maj 1881 bør nævnes (S. 454, L. 16 fra neden) en Tale af A. Fahlstrøm i Mindeblad om Aksel Fahlstrøm (Gjøvik 1885), S. 12—21. — Angaaende enkelte Sider af hans Digtning (S. 455) kan videre henvises til: Nyt tidsskrift, ny Række, II. 301—321 og 565—73 (Lidt om Shelley og W.) af Emil Nicolaysen; Chr. Collin's Studier og portræter, S. 154—58, 169—75, 182—83 og 186—89 (om W.s Naturfølelse); Samtiden 1899, S. 416—17 (om W.s Bondelivsideal) af Hjalmar Christensen. — Angaaende enkelte Episoder i hans Liv (S. 456) kan nu ogsaa henvises til Samtiden 1907, S. 313—21, 363—73 o. fl. St. (En situation i W.s liv ɔ: Aarene *1838 og 1839*) *af H. Eitrem*. — De S. 463, L. 15 fra neden, anførte Digte

under Mærket A—t. er forfattede af Andreas Aubert. — Angaaende det S. 464 under No. 10 anførte Portræt kan henvises til Nyt tidsskrift 1885, S. 38—40 af C.[amilla] C.[ollett]. — Den S. 465, L. 10—9 fra neden, citerede Tale af Lipmanson var oversat af S. Petersen. — Som Monument i Kristianssand (S. 468) er nu bestemt at skulle rejses en Statue udført af Billedhuggeren G. Vigeland (jfr. Soc.-Dem. 1907, No. 83), og en Afstøbning af samme Statue er bestilt til Monumentet i de Forenede Stater (jfr. Dagbl. 1907, No. 181 af Thoralv Klaveness). Et andet Statueudkast af Vigeland fra 1905 er afbildet i Jens Thiis's Norske malere og billedhuggere i det 19. årh., III. 69.

Om Affattelsestiden for «Digte, første Ring» (S. 473—74) kan endnu oplyses, at Digtet «Paa en Kirkegaard» (Saml. Skrifter I. 113—18) er skrevet efter Assessor C. F. Omsen's Død 25 April 1829.

Om «Skabelsen, Mennesket og Messias» (S. 477—81) kan ogsaa henvises til et Epigram fra 1830 af F. Paludan Müller, trykt i Fr. Lange's Frederik Paludan-Müller (Kbh. 1899), S. 60 og til Kr. Janson's Saamanden V. (Minneapolis, Minn. 1892), S. 86—105: Var H. W. Unitar?

Om «Nordlyset» No. 1 (S. 482) jfr. ogsaa W.s Saml. Skrifter VII. 459.

S. 484, L. 6 fra oven, skal læses Juni istedenfor Juli.

Om «Forslag om Oprettelse af en Arbeids- og Tvangsanstalt» (S. 484) jfr. A. Daae: Akers Sogneselskab 1807—1907, S. 62.

«For Menigmand» No. 10 (S. 488), som ifølge Avertissement udkom 17 Maj 1838, men ellers ikke kjendes af nærværende Udgiver, maa sikkert have indeholdt Digtet «Den norske Almuestalsmand», som derfra er blevet optrykt i Adlersparre's Läsning i blandade ämnen 1839 (se S. 527—28), jfr. W.s Saml. Skrifter VIII. 151 og 309.

Recensjonerne af «Kong Carl Johans Historie» og «Stockholmsfareren *No. 2*» i Morgbl. 1838, No. 10 og 18 (S. 489) er forfattede af Sylvester Sivertson.

Det første Indsendt om «Campbeller»-Slaget i Morgbl. 1838, No. 31 (S. 491, L. 20 fra neden) er forfattet af F. A. Wessel-Berg.

Af «Vinterblommer i Barnekammeret» (S. 500) er ogsaa No. 13 oversat efter Des Knaben Wunderhorn; No. 16 og 18 er oversat efter Grimm's Kinder- und Hausmärchen, 2. Aufl., I. No. 18 og 2; No. 8 er oversat efter Samuel Johan Hedborn (Svante Ström: Svenskt Album, S. 179).

Angaaende «Den engelske Lods» (S. 511—12) kan ogsaa henvises til Vilhelm Møller's Flyvende Blade II. (Kbh. 1874—75), S. 87—88.

Angaaende «Søkadetterne iland» (S. 513) og dets Indlevering til Kristiania Theater kan ogsaa henvises til W.s Artikel i Chra. Intell. 1840, No. 238. Stykket blev i Rolf Olsen's Bearbejdelse ogsaa opført paa det norske Theater i Bergen 20 og 23 Januar 1856.

Det S. 517, L. 18 fra oven, anførte Digt «Nu er det stille paa Huldras Fjeld» er et Brudstykke af «En sangfuld Sommermorgen paa Skreya».

De S. 523, L. 21—22 fra oven, anførte Bidrag i «Hermoder» III. er i Virkeligheden ikke af Henrik Wergeland, men af Nikolai Wergeland og optagne i dennes Smaae Poesier, S. 43—54.

Angaaende Bidragene i «Norske Læsefrugter», B. 1 (S. 526) kan for «Livets *Musik*» henvises til Samtiden 1907, S. 370—71 af H. Eitrem og for «Annalina» til *s. Bl.* S. *368*—69 af samme.

Wergeland, Joseph Frantz Oscar, foregaaendes Broder, blev ødt i Kristianssand 17 Novbr. 1815. Han blev udnævnt til Sekondøjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade 24 Septbr. 1834, opholdt ig i Aarene 1835—36 i Sverige, 1837—39 i Danmark, Tyskland og 'rankrige for at uddanne sig som Topografofficer, avancerede 6 Maj 1840 il Premierløjtnant ved norske Jægerkorps og blev 4 Juni s. A. Ordonantsofficer hos Kong Carl Johan, var fra 1840—1852 Lærer ved Krigsskolen, ørst i Kalligrafi og Tegning, fra 1844 ogsaa i Topografi, var 1846 en Tid 'ejinspektør i Aker og deltog 1847 i Terrænundersøgelserne for Hovedbanens Anlæg, tjenstgjorde 1848 ved Udrykningen til Skaane og 1849—50 Slesvig. Han indtraadte 1852 som Adjoint i Generalstaben, blev 16 April 853 udnævnt til Kaptejn i Armeen, og efter et Aars Udenlandsophold i Tyskland og Østerrige i videnskabeligt Øjemed blev han 23 Juni 1854 Chef or krødsherredske Kompani af hallingdalske nationale Musketerkorps. 5 Febr. 1857 blev han udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for thelemarkske ationale Musketerkorps og 9 Marts 1859 forsat til Chef for kristianssandske evorbne Musketerkorps, hvorefter han tog fast Bolig i Kristianssand. Han blev 2 Maj 1868 udnævnt til Oberst og Chef for kristianssandske nfanteribrigade samt Kommandant over de kristianssandske Befæstninger, 8 Januar 1880 til Generalmajor, var 1883 tilkommanderet Hærordningskommissjonen og fik 30 Juni s. A. Stipendium for at overvære den italienske Armés Hostmanøvrer. 21 Decbr. 1893 erholdt han efter Ansøgning Afked fra Krigstjenesten. Han blev R. St. O. O. 1 August 1861 og K.[1] St. O. O. 21 Januar 1879 «for militær Fortjeneste», R. S. O. 4 Juli 1858, K.[1] S. O. 7 Septbr. 1875, Stk. S. O. 1891, Stk. D. O. 1889, Storoff. It. Kr. O. 1883. Ved Kunst- og Industriudstillingen i New York 1853 fik han Medalje «for Klassens bedste Kartgravyrer». I Kristianssand var han i en Aarrække Medlem af Kommunestyrelsen; han var fra 1862 Formand i Kristianssands Byselskab og fik som saadan anlagt Parker og Plantninger i og udenfor Byen; han fik i 1866 dannet et Aktieselskab or Dampskibsfart paa Kile- og Byglandsfjorden, og han var en af Stif- erne af Byens Ski- og Skøjteklub. Han døde paa den ham af Byen forærede Ejendom Bellevue Nat til 19 August 1895.

* 1) 1 Septbr. 1844 *Søster Katrine Truine Alette Sem* (f. 15 Februar 1824, † 5 Januar 1853), D. af Stiftamtmand Niels Arntzen S. og Søster Vilhelmine Mathea Sibbern.

* 2) 3 Septbr. 1859 *Caroline Cecilie Adelaide Hagemann* (f. 2 Novbr. 1841, † 4 Januar 1874), D. af Grosserer Tøger H. i Tønsberg og Constance Staffeldt.

Portræt med Biografi i Folkebladet 1896, S. 225—26. *Nekrologer* i Norsk milit. tidsskr., *B. 58, S. 464—67* af O.[scar] M.[unthe]; i Aftpst. 1895, No. 505; i

Morgbl. No. 452; i Verd. Gang No. 193; i Kr.sands Stiftsavis No. 96; i Fædrelandsvennen No. 189; i Chr.sands Tid. No. 190, jfr. No. 193 (med Gravdigt samt Sørgedigt af Carl Schøyen) og No. 194 (Sørgedigt af Vilhelm Krag og Gravtale af Pastor Tandberg). Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om generalspersoner, S. 280—81; Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 552 af O. A. Ø.[verland]; A. Hagemann: Militærfamilien Hagemann, S. 46; Chr.sands Stiftsavis 1874, No. 137; 1884, No. 75; Fædrelandsv. 1882, No. 135; Underofficersbl. VII. Sp. 1—4; Dagbl. 1884, No. 218; Chr.sands Tid. 1894, No. 5.

Opløret i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten og Krigen om Slesvig. Ved en norsk Officeer. Første Afsnit. (Aftrykt af det norske militaire Tidsskrift). Chra. 1851. 8. 1 Bl., 132 S. — Andet Afsnit. Krigen 1848. Aftrykt af det norske militaire Tidsskrift med 4 Planer. Chra. 1852. 8. 1 Bl., 136 S.

Militair-Topographie, udarbeidet som Ledetraad ved Underviisningen ved den kongelige Norske Krigsskole. Første Deel. Terrainlære og Karttegning. Chra. 1853. 8. 4 Bl., 111 S., 16 lith. Pl. (Terrainlæren var forhen udgiven i Kontratryk, ligesaa tildels Skriftets 2den Del: Landmaaling).

Skiløber-Exercitie efter Nutidens Stridsmaade. Skyttelag og Skoler tilegnet. Chr.sand 1863. 8. 30 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1863, No. 103).

Skiløbningen, dens Historie og Krigsanvendelse, nogle Bidrag dertil samt til Belysning af vore tidligere Værnepligtsforhold. Med 3 Lithografier. Chra. 1865. 8. 1 Bl., 222 S., 2 Bl. (Særtryk af Milit. Tidsskrift. Anm. i d. Ill Tid. VII. 323).

I Norskt Militairt Tidsskrift *XIV.* (1851), S. 407—495, *XV.* 1—80, 158—94 og 421—88: Opløret i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten og Krigen om Slesvig. (Ogs. særskilt udgivet, se ovfr.). *XVI.* 114—131: Uddrag af Rapport om de i Sommeren 1851 ved Christiania og i Leiren ved Ladugårdsgärdet foretagne Sammenlignings-Forsøg med forskjellige Geværer og Projectiler; S. 475—76: Det svenske forbedrede Kammerladnings-Gevær. — *XXVII.* 343—447, 457—532 og *XXVIII.* 11—52: Skiløbningen, dens Historie og Krigsanvendelse, nogle Bidrag dertil samt til Belysning af vore tidligere Værnepligtsforhold. (Ogs. særsk. udg., se ovfr.).

I Den Constitutionelle *1845*, No. 343 og 344: Nogle Bemærkninger, foranledigede ved Anmeldelsen af Amtskartet [over Kristians Amt], i den Const. No. 312 og 313 [af P. A. Munch].

I Christiania-Posten *1849*, No. 254: Christiania Politi, Agershuus Amt og Overøvrighedsernе paa Grønland (hvortil Svar i No. 265); No. 276: Mere om Politi og Veibestyrelse (med Svar af C. Morgenstjerne i No. 278).

Paa Gjessings Amtskart over Kristians Amt og P. A. Munchs Kart over Norge til Brug ved Elementair-Underviisningen (1845) er Situationen graveret af ham.

Wergeland, Lars Johan, efterfølgendes Broder, blev født i Hosanger 1779, gik i sin Ungdom paa Bergens Latinskole og var senere Skomager i Kristiania, hvor han 1 Juli 1818 blev Oldermand for Skomagerlauget, og hvor han ogsaa befattede sig med Sprogundervisning. *Her døde* han 8 Decbr. 1834.

* *Ingeborg Lie* fra Throndhjem (✝ 13 Novbr. 1833).

Jfr. Claus Pavels's Dagbøger for 1812—1813, S. 111; Budstikken III. (1811—12), S. 129—30 og 296.

Ny Drikke-Sang. [Chra. 16 Oktbr. 1827].

Nogle Ord til tænkende Medmennesker af en læg Mand. Chra. 1830. 8. 20 S. (Paa S. 3: Forsøg paa at ville bevise Muligheden og Nødvendigheden af et Liv efter det Nærværende; Straf og Belønning efter Døden; og om Umuligheden af onde Aanders Tilværelse; samt hvor Menneskers og andre fornuftige Væseners Opholdssteder efter Døden fornuftigviis kan antages at være).

Wergeland, Nikolai, Søn af Klokker *Halvor Lassesen* og *Augusta Antonette Nedreval,* blev født paa Gaarden Mjøs i Hosanger (Nordhordland) den 9 Novbr. 1780. Hans Farfader, Lasse Olsen Beraas, havde efter sit Giftermaal 24 Juni 1747 flyttet fra Gaarden Verkland i Brekke (ytre Sogn) til Gaarden Beraas i Lindaas (Nordhordland), og her blev Halvor Lassesen Skoleholder allerede som 18-Aars Gut i 1773. I 1775 flyttede han som Klokker til Mjøs i Hosanger, men frasagde sig paa Grund af stadige Stridigheder med Sognepresten i Februar 1784 sin Stilling og slog sig derefter ned som Brygger og Krambodhandler i Bergen. Det gik dog daarlig med Forretningen, og allerede i Decbr. 1784 gik han fallit; han rejste ud som Skibstømmermand og omkom kort efter, da det Fartøj, han havde forhyret sig med, forliste i 1785. Enken levede siden i Bergen i trange Kaar og døde der omkring 1810. Den yngste af hendes to Sønner var opkaldt efter sin Farbroder, Løjtnant, senere Kaptejn Niels Wergeland i Sogn, og denne gav ham, medens han gik paa Skole i Bergen, en aarlig Understøttelse af 10 Daler, paa den Betingelse at han skulde tage Navnet Wergeland til Familjenavn, og efterat han den 19 Oktbr. 1799 havde taget Examen artium med Laud, forandrede han Fornavnet Niels til Nikolai (Nicolaj). Han fik theologisk Embedsexamen med Karakteren *Laudabilis et quidem egregie* 8 Juli 1803, var derefter i to Aar Alumnus ved det i 1800 oprettede pædagogiske Seminarium i Kjøbenhavn og underviste samtidig ved Vor Frues Skole; 4 Februar 1805 erholdt han Universitetets Prisbelønning for en theologisk Afhandling. Han beskikkedes 27 Septbr. 1805 (ikke 17 Oktbr. 1806) til Adjunkt ved Kristianssands Kathedralskole, hvilket Embede han først tiltraadte efter i April 1806 at være dimitteret fra det pædagogiske Seminarium, udnævntes 15 Novbr. 1811 til residerende Kapellan for Øjestad, Froland og Fjære, men tiltraadte ikke dette Embede, idet han allerede 3 Januar 1812 blev udnævnt til residerende Kapellan ved Domkirken i Kristianssand. Han fratraadte dette Embede i Maj 1817, efterat han 9 Novbr. 1816 var udnævnt til Sogneprest til Ejdsvold; han fik 14 Decbr. 1822 Bestalling som *Provst i Øvre Romerike,* Solør og Odalen, fra hvilket sidste Embede

Trykt 29 August 1907.

han efter Ansøgning blev entlediget 8 Maj 1841. Han var Repræsentant for Kristianssand paa Rigsforsamlingen i Ejdsvold 1814 og var her Medlem af Konstitutions- og Reglementskomiteerne; i Ejdsvold var han Valgmand 1817, 1823, 1829 og oftere, og 1823 valgtes han til 2den Storthingssuppleant for Akershus Amt. Han blev udnævnt til Hofprædikant i Januar 1815 *) og modtog desuden nogle Gange større Gratifikationer af Kongens Kasse, saaledes 23 Februar 1816 gjennem Grev Essen efter Kronprinsens Befaling 2000 Rdr. Navneværdi og 1821 som Laan 1000 Spd. Han meldte sig til Kristianssands Bispestol 1832 og 1841, men blev forbigaaet; da det derefter ved kgl. Res. af 28 Maj 1841 var blevet bestemt, at alle Rigets Provster skulde høres ved Bispeudnævnelserne, fik han i 1842 4 Stemmer til Biskop i Throndhjem. Han blev valgt til Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem 1811, blev gejstligt Medlem af Nordstjerne-Ordenen 7 Januar 1815 formedelst «den Indsigt, heldige Flid og de Talenter, han som Skolelærer og Forfatter har vist», og blev 1820 optaget som Medlem af Selskabet *pro fide et christianismo* i Stockholm. Han stiftede et Ædruelighedsselskab i Ejdsvold 1839 og var selv dets permanente Bestyrer. Han foretog en Rejse til Paris Juni—Oktbr. 1834. Han døde paa Ejdsvold Prestegaard 25 Marts 1848.

* 19 August 1807 *Alethe Dorothea Thaulow* (f. 10 Decbr. 1780, † 14 August 1843), D. af By- og Raadstueskriver i Kristianssand Henrik Arnoldus T. og Jacobine Chrystie.

---

*) Dette Tidspunkt angives hos Kraft-Lange; Thrap, Bidrag til den norske Kirkes Historie I. 156 siger «ud paa Aaret 1815»; B. Moe, Eidsvolds-Repræsentanter (1845), S. 148 henfører Udnævnelsen til «kort efter» Forflytningen til Ejdsvold. Trods Undersøgelser i de forskjellige officielle Arkiver har det ikke lykkes at fastslaa Tidspunktet med større Sikkerhed. I Samtiden mente man, at W. havde udgivet sit Skrift om Danmarks politiske Forbrydelser af «Lyst til at indsmigre sig hos den nuværende Regjering» (Pavels's Dagbøger 1817—1822, I. 60), og at han som Løn derfor vilde faa enten en Bispestol (l. c., S. 11—12 og 109) eller Hofprædikantembede (l. c., S. 7, — Dagbogsoptegnelse af 7 Januar 1817). Da imidleitid Biskop Pavels i 1820 rettede det direkte Spørgsmaal til J. Neumann i Asker: «Gageres han maaskee underhaanden som kongelig Hofprædikant?» fik han det kategoriske Svar: «Wergeland hverken er eller bliver Hofprædikant» (l. c., II. S. 443 og 450). I Septbr. 1821 noterer dog Pavels som et Faktum, at W. gageres som Hofprædikant (l. c., S. 272). Det bør nævnes, at W. ikke omtaler Hofprædikantværdigheden blandt sine Stillinger i Ansøgningen om Ejdsvold Sognekald af 12 Septbr. 1816 og heller ikke i sin Ansøgning om Akershus Slotskald af 11 Juni 1817; mindre Betydning har det, at den ikke anføres i hans Provstebestalling af 1822 ligesaa lidt som i Regjeringens Indstilling om Bispestolen i 1832. Medens W., som det ovenfor sees, i 1823 lod sig vælge til Storthingssuppleant, ligesom han i 1817 modtog Stemmer til Storthingshvervet, gjorde han i 1829 Akershus Amts Distriktsforsamling opmærksom paa, at han som gageret Hofprædikant ikke var valgbar (Morgbl. 1844, No. 180). Hans Fgenskab som saadan kom dog ikke endnu til Almenhedens Kundskab; i 1839 blev hans Hofprædikantværdighed kun rygtevis omtalt (Morgbl. 1844, No. 163). I den svenske Statskalender for 1840 opførtes han for første Gang som den ældste af de norske Hofprædikanter (de to andre der anførte, J. J. Lieungh og E. Munch, var udnævnte i 30-Aarene), og først i 1842 tillagdes der ham Titel af Hofprædikant i den norske Statskalender. Offentlig Opmærksomhed vakte Forholdet først, da han figurerede som Hofprædikant i den officielle Kundgjørelse af 24 Maj 1844 om den norske Hofstat.

Af det norske aandslivs historie i det 19de aarhundrede. I. Nicolai Wergeland af *Hjalmar Christensen.* Bergen 1899. 8. 2 Bl., 129 S., 1 Bl. — *Portræt med Biografi* af *r. t.* [ɔ: H. G. Heggtveit] i For By og Bygd III. (1881), S. 105—6 og 110—11; i Stavgr. Avis 1895, No. 200; jfr. Bernt Moe: Eidsvolds-Repræsentanter og Storthingsmænd, S. 147—49; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 144; H. J. Thue: Læsebog i Modersmaalet, S. 515; Lillehammers Tilskuer 1844, No. 62; Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 964—65; Nord. familjebok XVII. 598—99 af E. H.[artmann]; Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 552—53 af C. Br.[inchmann]; A. Faye: Bidrag til Øiestad Presters og Prestegjelds Historie, S. 69—72; Indbyd.-skr. fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 36 af J. F. Lampe; B. Svendsen: Chra. Stifts Præstehist. (Mskr. No. 568 in-4to i Univ.-Bibl.), II. 1, S. 130—34; P. B. Lassen: Beretning om Stiftsstaden Christianssand, S. 127—30; D. Thrap: Bidrag til den norske Kirkes Hist. i det 19. Aarh. [I.], S. 129—77; Berg. Aftbl. 1898, 5 Oktbr. af M. S.; Dansk biogr. Lexikon XVIII. 399—402 af D. Thrap; Camilla Colletts Skrifter I. 29, 36—43, 171—86 (hvortil Illustr. Nyhedsbl. 1862, S. 232 og 1863, S. 4 [af M. Birkeland]) og VII. 155—59 (jfr. Morgbl. 1868, No. 40 [af M. Birkeland]); Vidar 1887, S. 60—62 og 69—74 af L. Daae, hvortil Aftpst. No. 91 [af Alf Collett], No. 105 af L. Daae, No. 112 [af A. Collett], No. 125 af L. Daae, No. 143 af C.[amilla] C.[ollett], Dagbl. 1887, No. 103 [af Harald T. A. Wergeland]; Olaf Skavlan: Henrik Wergeland, S. 9—20, hvortil Aftpst. 1892, No. 634 af Camilla Collett; H. Lassen: Henrik Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 2—3; Jacob Aall: Erindringer, 2. Udg., S. 398—99 o. fl. St.; Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 389—90 (af Jacob Aall); Y. Nielsen: Norge i 1814, S. 173—75 o. fl. St., samt overhovedet alle Skrifter, som behandler Rigsforsamlingens Historie; P. Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 134, 137 og 490—93; C. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, passim, og Dagbøger for 1817—1822, passim; Personalhist. Tidsskr., 2. R., II. 39—40; [Jens Gram:] Skizzer af bergenske Forholde, S. 43 og II. 128—29; P. Chr. Holsts Efterladte Optegnelser, S. 303; Breve fra Essen til Carl Johan, udg. af Y. Nielsen, S. 104; P. Wieselgren: Essen, S. 245; Chr.sands Adr. 1815, No. 16 (Epigram), jfr. No. 17; Den Norske Rigstid. 1834, No. 114; Chra. Intell. 1816, No. 83 og 1817, No. 3; Morgbl. 1841, No. 68, 70 og 73; s. Bl. 1844, No. 156, 158, 161, 163, 165, 168, 170 og 180; s. Bl. 1845, No. 206; Den Const. 1841, No. 69 og 72; s. Bl. 1844, No. 167 [af Henrik Wergeland] og 169; D. N. Rigstid. 1844, No. 166 [af H. Wergeland]; Berg. Stiftstid. 1845, No. 64; Fædrelandsvennen I. (1838), S. 70—71; Catalog over en Bogsamling, tilhørende Provst Wergelands, Høiesteretsassessor Motzfeldts, Stiftsprovst Munchs m. fl. Dødsboer, Chra. 1848 (8. 100 S.).

[1.] Haldor Smeks smaae Tildragelser i Livet, Eventyr, Bemærkninger og Meninger. Et humoristisk Skrift i den yorickske Smag, strevet af ham selv, udgivet. Kbh. 1805. 8. 1 Bl., 220 S.

Hvorledes kan Krig paa Jorden bestaae med en Regjering i Himmelen? Prædiken, holden i Christiansands Domkirke til Høimesse den sextende Søndag efter Trinitatis, og efter Anmodning befordret i Trykken. Chr.sand 1807. 8. 19 S.

[2.] Haldor Smek's Tildragelser efter hans Hjemkomst. En Fortsættelse, der indeholder en Deel af hans Ungdoms Amouretter. Streven af ham selv, udgiven. *Chr.sand 1810. 8. 122 S.*

Mnemosyne. Et Forsøg paa at besvare den af det Kongl. Selskab for Norges Vel fremsatte Opgave om et Universitet i Norge. Et Priisskrift. D. 1—4. Chra. [August] 1811. 8. **Første og Anden Deel.** XIV S., 212 S. **Tredie og Fierde Deel.** XII S., 264 S., 1 Tabel in-fol. (Ogsaa med Titelblad: Historisk-Philosophiske Samlinger. Udgivne af Det Kongelige Selskab for Norges Vel. D. 1, B. 1—2).

«Det topographiske Selskab for Norge» havde 9 Decbr. 1809 kundgjort, at det udsatte en Præmie paa 1000 Rd. for den bedste Afhandling om et Universitets Oprettelse i Norge, og da det topographiske Selskab var gaaet op i det den 29 Decbr. s. A. stiftede «Selskab for Norges Vel», blev Opgaven paanyt udsat af dette; Tiden for Afhandlingernes Indleverelse bestemtes til 1 Novbr. 1810. Paa Selskabets Generalforsamling den 7 Febr. 1811 meddelte Bestyrelsen, at den nedsatte Bedømmelseskomité havde tilkjendt Skriftet «Mnemosyne» den højeste Belønning, 800 Rd., og efterat Skriftet, dediceret til Kongen, var udkommet i Spidsen for fire andre Afhandlinger om Universitetssagen, modtog Forf. fornyet Anerkjendelse i Form af store Pengegaver saavel fra Kongen som fra Medborgere i Drammen, Tønsberg og Porsgrund. Skriftet blev recenseret [af A. S. Ørsted] i Dansk Litteratur-Tid. for 1811, S. 593—688, hvortil Svar af W. i s. Bl. 1812, S. 101—118 med Recensentens Tilsvar S. 118—27, jfr. Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 1812, No. 11 (af W.), 27, 31 og 32, Chra. Intelligentssedler 1812, No. 22, 23 og 24, hvortil W. i s. Bl. No. 29 Tillæg: *Sic transit gloria mundi.* Jfr. videre Nyt theol. Bibliothek udg. af Jens Møller, B. 19, S. 216; Illustr. Nyhedsbl. 1858, S. 118 og 1860, S. 38—39, 43—44 og 48; Udvalg af Breve til R. Nyerup, S. 59 og 64; C. Pavels's Dagbøger for 1812—1813, S. 44; J. Aall: Erindringer, 2. Udg., S. 258—59; A. S. Ørsted: Af mit Livs og min Tids Historie. I. 264—66 og II. 141—42; M. J. Monrad: Det kgl. norske Frederiks Universitets Stiftelse, S. 22—27; M. Birkeland: Selskabet for Norges Vel, S. 24 og 32—37; O. A. Øverland: Illustr. Norges Historie, V. 2252—54 og 2260.

[**Cantate** til Universitets-Festen i Christiansand, den 11te Decbr.] Chr.sand 1811. (Optrykt i Indberetninger om National-Festen den 11te Decbr. 1811, ved L. St. Platou, S. 243—248.)

Slaget ved Lyngøer den 6 Juli 1812. Et Digt. Chr.sand [1812]. 8. 24 S.

Guds Veje ere underlige, men vise og gode. **Tale**, holden i Chsands Domkirke til Aftensang Trinitatis-Søndag 1813. Chr.sand 1813. 8. 16 S.

Tale holden i Nærværelse af Hans Højhed Prinds Christian Frederik samt Land- og Søe-Militære, og en talrig Folkeforsamling, ved en Mindefest for de Faldne, som Kongl. Skuespiller og Dannebrogsmand Hr. Knudsen opførte paa Christiansands Torv den 17de Aug. 1813. Chr.sand u. A. 8. 7 S. (Jfr. Pavels's Dagbøger for 1812—1813, S. 215; Meddelelser fra Krigsarkiverne VI. 451; Dagbl. 1903, No. 2 af J. A. Schneider).

En politisk Tale til det Norske Folk. Med Bilag af dem, Forfatteren fremsagde i Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Chr.sand [Novbr.] 1814. 8. 82 S. (Uddrag i Allm. Journalen 1814, No. 285 fg. Jfr. Pavels's Biografi og Dagbøger, S. 334).

Et Ord til Publikum foranlediget af de Fornærmelser hvormed Wincenz Sebbelow, Overkrigskommissær, Borger og Kjøbmand i Christiansand, i Anledning af *Norges Hæder og Held(!)* har angrebet Forfatteren til den politiske Tale til det norske *Folk.* Chr.sand 1814. 8. 8 S. (Jfr. Sebbelows Brochurer „Norges Hæder og Held",

Chr.sand 1814, og „Kong Christian Frederik mishandlet", Chr.sand 1815; Bekjendtgjørelse af Sebbelow i Kr.sands Addr. 1815, No. 1; Pavels's Dagbogs-Optegn. 1815 —1816, S. 29; Det N. Nationalbl., H. 3, S. 16: Udfaldet af en Injurieproces mellem W. og Sebbelow).

Hvorledes takkes Gud rettelig for hans store Miskundhed imod os, for Fredens Velsignelse? Tale, i Anledning af Freden og Foreningen med Sverrig, holden i Aftensangen paa Nytaarsdag 1815 i Christiansands Domkirke. Chr.sand 1815. 8. 16 S.

En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra Aar 955 indtil 1814, eller fra Hakon Adelsteens Krig med Harald Blaatand, indtil Fredsslutningen i Kiel. En historisk Skisse. Norge [ɔ: Chr.sand] 1816. 8. 145 S., 1 Bl. [Trykfejl]. — Andet forbedrede og forøgede Oplag [med Titelen: En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forhold o. s. v.]. Chra. 1817. 8. XXVI S., 124 S.

Dette Skrift udkom anonymt og averteredes første Gang i Det Norske Nationalbl. 22 Oktbr. 1816 (H. 5, S. 16), i Chr.sands Addr. 23 Oktbr. s. A. Dog blev Forf. hurtig kjendt; allerede 24 Oktbr. s. A. skrev Claus Pavels i sin Dagbog (Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 583): «Wergeland angives eenstemmigen som dens [ɔ: Bogens] Forfatter», og 29 Oktbr. spurgte en Inds. i Chra. Intell. No. 87, om dette Rygte var sandt. W. svarede hertil i Chr.sands Addr.-Contoirs Efterretn. 1816, No. 96: «Da jeg meget nøie kjender Forfatteren til dette Skrift, og jeg veed, at han ønsker at beholde sin Anonymitet, allene for om mueligt at undgaae de personlige Uartigheder, som den nyere Critik har udmærket sig ved, og paa den Maade tvinge de Modsigende til at holde sig til Sagen, saa har jeg overlagt med ham, at, hvis nogen spurgte, om det var mig, skulde jeg hverken svare Nei eller Ja.» Han gjorde forøvrigt intet for at dølge sit Forfatterskab; allerede om Sommeren havde han tilstillet Kronprinsen en fransk Oversættelse i Manuskript, og da han søgte Ejdsvold Prestekald, oversendte han Regjeringen et trykt Exemplar, uden at der dog blev taget Hensyn dertil (Pavels, l. c., S. 586, jfr. Y. Nielsen, Norges Historie efter 1814, I. 128—129 og 587—88); han erindrede ogsaa selv offentlig om Forf.s politiske Fortid (Nationalbl., H. 5, S. 118—119). De hurtig paafølgende Angreb paa Skriftet rettede sig derfor hyppig mod W. personlig; det var intet andet end Ironi, naar en Inds. i Chra. Intell. 1816, No. 96 hævdede, at W., som paa Grund af sine store Fortjenester netop var blevet Prest i Ejdsvold (rigtignok mod Regjeringens Indstilling), umulig kunde have skrevet «den nylig udkomne liderlige Bog»; mere uskyldig var heller ikke en Bonde, som i Den Norske Rigstid. 1817, No. 3 Till. spurgte, hvorfor ikke lærde og patriotiske Mænd som Grev Wedel, Pastor Wergeland og Biskop Sørenssen gjendrev det jammerlige Skamskrift (jfr. Pavels's Dagbøger 1817—1822 I. 8); jfr. endelig herom Nationalbl., H. 6, S. 52—54. Det første offentlige Angreb fremkom 13 Novbr. 1816 i det kristianssandske Tidsskrift Mimer, S. 238, hvor nogle Spottevers havde fundet Rum; hertil kom et Svardigt af P— i Chr.sands Addr. 1816, No. 94. I sidstnævnte Blad, No. 96 indrykkede W.s gamle Antagonist W. Sebbelow en længere skarp «Anmeldelse» (optrykt i Nationalbl., H. 5, S. 138—44), hvorefter Skriftet blev taget i Forsvar af to Inds. i No. 98 (det ene Stykke optrykt i Nationalbl., H. 5., S. 159—60); jfr. videre et Digt «Til den lille *ondskabsfulde Bog*» i s. Bl. No. 104, hvortil en æsopisk Fabel «Om en

Norsk Graabein og en Dansk Gaardshund» i 1817, No. 2 (optrykt i Nationalbl., H. 6, S. 28- 30); Vers mod W. 1817, No. 10. I s. Bl. 1816, No. 101 findes en Meddelelse om, at Skriftet mødte ligesaa almindelig Uvilje i Stavanger. I Brevik blev det af en danskfødt Overtoldbetjent naglet til Gabestokken, jfr. herom Chra. Intell. 1816, No. 101, Nationalbl., H. 5, S. 175—176 og H. 6, S. 17, 30—31, 49, 96 og 238, Rigstid. 1816, No. 104 Till. samt Varden 1901, No. 16, hvor J. A. Schneider foruden en samtidig utrykt Beretning ogsaa har meddelt et komisk Heltedigt derom af H. Hanson. Fra dansk Side kom en Anke i J. K. Høst's Dagsposten (Kbh.) 1816, No. 31. I Nationalbl., H. 5, S. 75—77 fremtraadte den theologiske Lektor S. J. Stenersen med Spørgsmaal, om ikke nogen i Norge havde Aands Kraft og ædel Varme nok til tydeligere at bevidne sin Afsky mod det skammelige Skraal mod Danmark, og i Rigstid. 1816, No. 94 nedlagde den theologiske Professor S. B. Hersleb en harmfuld Protest mod Haanskriftet; mere spotvis og personlig blev det behandlet af et Par Inds. i Chra. Intell. 1816, No. 96. W. rykkede da i Nationalbl., H. 5, S. 113—122 ud med en «Promemoria til dem, som have begyndt at lyse Anathema over ham, samt dem, der ellers efter Forventning agte at gjøre det». Til Hersleb kom desuden Svar af Inds. i Rigstid. 1816, No. 99 Till. og No. 103 Till. samt i Chra. Intell. 1817, No. 2, jfr. Pavels's Dagbogs-Optegn. 1815—1816, S. 628. En anden Protest mod W.s Skrift blev nedlagt af Sogneprest Søren Tybring i hans nye Blad Drammens Tidende 1816, No. 4; jfr. videre s. Bl. 1817, No. 1 af S. S..r, hvortil en Inds. i No. 3 med Svar af S. S..r i No. 6. Et Indlæg i Striden var ogsaa Fabelen «Den til Abekat forvandlede Philosoph» i Nationalbl., H. 5, S. 127—28, hvortil Inds. i Rigstid. 1816, No. 103 Till; i Rigstid. s. A. No. 99 Till. opfordrede Sogneprest S. G. Abel Skriftets elendige Forf. til at udkrybe af sit Smuthul og offentlig at nævne sig, og i s. Bl. 1817, No. 6 Till. kom et Digt mod Paskillen af H..π—. Et Indlæg for W.s Skrift kom i Nationalbl., H. 5, S. 137—38, et Par personlige Digte mod ham i s. Bl., S. 158—59 og 172, et betinget Forsvar S. 172—75, et ubetinget af Student F. W. Strøm S. 180—85, et Angreb af Pastor J. S. Garmann S. 185—87, et Vers til S. G. Abel S. 193 og et Digt mod Skriftets Angribere, S. 204. Striden fortsattes i næste Aar (1817) i s. Bl., H. 6, S. 11—16 med en Artikel mod F. W. Strøm, S. 43 med et spottende Rygte om W.s Angribere, S. 43—45 med et Indlæg mod Inds. i Chr.sands Addr. 1816, No. 104, S. 45—47 med et Indlæg mod Inds. i s. Bl. No. 98, S. 54—55 med Svar fra Strøm, S. 103—4 med et Svar fra Sebbelow, S. 104—7 med et Gjensvar til Strøm, S. 110—12 med et Digt til Hersleb, Garmann og Sebbelow. Nogen saglig Recensjon af W.s Skrift var endnu ikke fremkommen, da han gjorde i Stand dets 2det Oplag, som udkom til Februarmarkedet 1817 med en Forerindring om dets Hensigt. Imidlertid havde Professor Hersleb allerede i Decbr. 1816 besluttet sig til at udgive en Imødegaaelse (Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 640), og 24 Jan. 1817 kundgjordes, at en anden Imødegaaelse af Amtmand C. M. Falsen vilde udkomme. 4 Febr. 1817 udkom da S. B. Hersleb's «Affordret Beviis for at Skriftet: «sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Norge» — fortjener enhver retsindig Normands Uvillie og Foragt» (8. 71 S.), jfr. Pavels's Dagbøger 1817—1822 I. 31—32. Omtrent samtidig udkom i Kjøbenhavn den norske Student M. A. Boye's «Gjenmæle og Commentar» (8. 68 S.), jfr. Pavels, l. c., S. 38 og 62—63, Nationalbl., H. 7, S. 126—27. *I Begyndelsen* af Marts 1817 udkom i Kra. Falsen's «Bemærkninger» (8. 126 S.),

daterede Bergen 29 Novbr. 1816, jfr. Pavels, l. c., S. 58. Til Svar udgav Wergeland efter et forudgaaende «Avertissement» i Nationalbl., H. 6, S. 193:

Tilintetgjørelse af alle fiendtlige Anfald paa det af Sandheden selv befæstede Skrift: „Beretning om Danmarks politiske Forhold imod Kongeriget Norge“ o. s. v. ved Forfatteren til bemeldte Skrift. I flere Fegtninger. Norge [ↄ: Kra.] 1817. 8. Første Fegtning [mod S. B. Hersleb. 10 Marts 1817]. 2 Bl., 56 S. (Jfr. Pavels's Dagbøger 1817—1822 I. 59—60; Breve til og fra B. S. Ingemann, S. 60). — Anden Fegtning [mod C. M. Falsen. 3 Maj 1817]. 1 Bl., 120 S. (Jfr. Pavels, l. c., S. 98).

Samtidig kom der stadig Indlæg for og imod W. i Det Norske Nationalblad: H. 6, S. 148—53 om Aarsagen til flere Nordmænds Had imod Bogen; S. 159 en Bemærkning til F. W. Strøm; S. 164—65 et Digt om S. G. Abel; S. 177—85 et Svar til J. S. Garmann af Junius; S. 206—8 et Digt til Garmann, Hersleb, Sebbelow og disses Forfægter i s. Bl., S. 110—12, med flere Consorter; S. 209 et Notabene ang. W.s Skrift; S. 223 et Vers til Digtet om Abel; H. 7, S. 16 et do.; S. 29—32 Gjensvar af Garmann; S. 34—41 og 54—63 et Indlæg mod W. [af N. Hertzberg]; S. 158—59 et Digt om «Misodanus»; S. 182—86 ang. W.s «første Fegtning»; S. 192 en ironisk Takkesang til W.; H. 8, S. 48 to Epigrammer til W. Særskilt udgav C. M. Falsen «Til Forfatteren af Skriftet: Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge, Hr. P. W—d», dateret Bergen 12 Maj 1817 (8. 30 S.). Jfr. endvidere Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 583, 585—86, 620—21, 628, 636, 639—40, 644, 654 og 658; Pavels's Dagbøger 1817—1822 I. 7—9, 29, 31—32, 38, 43—44, 49, 58—60, 62—63, 97—98, 120, 122, 210 og II. 443; Provst Fr. Schmidts Dagbøger, S. 335; Lars von Engeström: Minnen och anteckningar, II. 277. Mindet om Bogen blev gjenopfrisket ved en Artikel: Historiske Supplementer til «Danmarks politiske Forbrydelser imod Norge» [af Henrik Wergeland] i Morgbl. 1833, No. 292, hvortil Svar i No. 365. Vinteren 1863—64 bebudedes gjennem Avertissement et nyt Oplag, som dog ikke udkom; derimod udkom følgende Oversættelse:

Ei syndetavle. Danmark mot Noreg frå 955 til 1814. Etter Nikolai Wergeland ved Eirik Bruhjell. Bergen 1887. 8. 147 S.

Afskeds-Tale. Holden for Christiansands Menighed 11te Mai 1817 og efter Ønske udgivet i Trykken. Chr.sand 1817. 8. 24 S.

Fortrolige Breve til en Ven, skrevne fra Eidsvold i Aaret 1814 af Et Medlem af Rigsforsamlingen. Udgivne som et lidet Bidrag til Historien om den Eidsvoldske Rigsforsamling, som grundlagde Norges constitutionelle Forfatning. Chra. [Juli] 1830. 8. 150 S., 1 Bl. [Rettelser og Trykfejl]. (Anonymt. Jfr. Annonce om Trykfejl i Morgbl. 1830, No. 202).

Liig-Prækener over Bønderfolk i Eidsvold Præstegjeld. Udgivne til Læsning for Almuen. Chra. [Juli] 1830. 8. 1 Bl., 88 S.

Smaae Poesier. Chra. 1830. 8. VIII S., 92 S. (Tilegnet Statsminister S. Løvenskiold. Anm. i Heimdall, optrykt i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1831, S. 99—100).

Fjorten Paragrapher Kirke- og Underviisnings-Væsenet vedkommende af N. W. Fra Bladet Statsborgeren [H. 3] med mange tilføiede Anmærkninger, efter Fleres Ønske særskilt aftrykte. [Kra.] 1832. 8. 95 S.

Retfærdig Bedømmelse af Henrik Wergelands Poesie og Karakteer. En æsthetisk-polemisk Afhandling foranlediget ved J. S. Welhavens uefterrettelige Kritik i Skriftet „H. Wergelands Digtekunst og Polemik“. Chra. [9 Febr.] 1833. 8. 142 S. (Anonymt. Se ovfr., S. 357).

Psalmer om Jesu Christi Lidelse, Død og Begravelse. Fra den svenske Psalmebog uddragne, oversatte, omarbejdede og bekjendte Melodier tillempede. Med Tillæg af en Deel af de Guldbergske Passionspsalmer, tildeels forkortede og forandrede. Chra. 1833. 8. 84 S.

Forsvar for det norske Folk og udførlig Kritik over det berygtede Skrift Norges Dæmring af Forfatteren til Retfærdig Bedømmelse af Henr. Ws. Charakteer og Poesie. Chra. [30 Marts] 1835. 8. 131 S., 1 upag. S. [Trykfejl]. (Jfr. ovfr., S. 360).

Tillæg til „Forsvar for det Norske Folk og Kritik over Norges Dæmring“ eller Svar paa [A. Stenersen's] „Motiveret Protest imod Forsvaret for det Norske Folk“ af førstnævnte Skrifts Forfatter. Chra. [10 April] 1836. 8. 104 S. (Jfr. ovfr., S. 362).

Lærebog i den Evangelisk-Luthersk Christelige Religion. Efter Luthers Katechismus og Pontoppidans Forklaring udarbeidet. Chra. 1836. 8. 149 S. — Andet rettede og forbedrede Oplag. Chra. 1837. 8. 151 S. (Jfr. Morgbl. 1838, No. 53 Till.; Mskr. No. 146 in-8vo i Universitets-Bibliotheket).

Kortfattet Lærebog i den Evangelisk-Luthersk Christelige Religion. Efter Luthers Katechismus og Pontoppidans Forklaring udarbeidet. Chra. 1836. 8. 108 S. — Andet Oplag. Chra. 1837. 8. 96 S. — Tredie Oplag. Chra. 1839. 8. 96 S.

Hyrdebrev til alle Forældre, i Besynderlighed Mødrene, i Norges Land af sal. Hr. Provst og Ridder N. Wergeland. Paany besørget udgivet af C. Olsen, Skolelærer i Næs. Chra. 1851. 8. 1 Bl., 16 S. (Dateret Ejdsvold 11 Januar 1837; den 1ste Udg. blev i 1837 trykt og uddelt i Ejdsvold og var ikke rettet til „alle Forældre i Norges Land“, men bare til „Forældrene, i Besynderligheb Mødrene, i Eidsvolds Præstegjeld“; under denne Overskrift blev den ogsaa optrykt i For Arbeidsklassen IV. (1843), S. 97—108).

Den franske Stilist eller lexikalsk og grammatikalsk Undervüsning i det franske Sprog med Hensyn til nyeste Brug. En Haandbog for Norske og Danske. Chra. 1841. 8. 2 Bl., 610 S. (Anm. i Chr.sandspst. 1842, No. 134; i Morgbl. 1844, No. 186, hvortil Svar af W. i No. 202).

Sørgetale over Hans Majestæt høisalig Kong Carl Johan, holden i Eidsvold Kirke den 28 April 1844. Chra. [1844]. 8. 20 S.

Tanker og Betjendelser. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 210 S. (Anm. i Morgbl. 1848, No. 62; i Nordischer Telegraph 1849, No. 53).

Reise fra Havre de Grace til Christiania, indeholdende flere forskjellige tildeels kyniske Eventyr, stærkt spækket med Anekdoter og Riim, Charader og Gaader, Rebus og Kjældermænd, ibesynderlighed af Hr. Løjtnant Flink, Selskabets Spøgefugl, udgivet med Illustrationer af Hypokondristen Vollertsen til Adspredelse for melankolske Gemytter i mørke Timer. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 120 S. (Anonymt. Anm. af O—o. i Chra.-Pst. 1848, No. 99; i D. N. Rigstid. 1848, No. 258).

Bidrag til Christianssands Historie. Nogle Brudstykker af et efterladt Skrift. *Udgivne* af L. Daae. Kra. 1881. 8. 1 Bl., 69 S. (Særtryk af norsk Hist.

Tidsskr., 2. R. III. 44—112. Haandskriftet findes nu i Univ.-Bibl. som Mskr. No. 217 in-fol.; det benyttedes som Kilde til en «Historisk Skizze af Christianssand» i Chr.sands-pst. 1841, No. 85 og 86, og derfra aftryktes i s. Bl. 1841, No. 91: Bæverne og Odderne, Brudstykke af et Manuskript fra 1789).

I Fallesens Theologisk Maanedsskrivt *VI.* (Kbh. 1805), S. 497—511: Et nyt Forsøg til at forklare den tilsyneladende Modsigelse i Apostlernes Ideer om Opstandelse, en yderste Dom og Udødeligheden. — *VIII.* (1806), S. 519—24: Noget om de fanatiske Nordmænd [ɔ: Haugianerne] (jfr. Lærde Efterretn. 1807, S. 698—701 af P. E. Müller).

I Fallesens Theologisk Qvartalskrivt *I.* (Kbh. 1809), S. 257—98: Theologiske Studier. 1—6.

I Egeria, 2. Aarg. *I.* (Kbh. 1806), S. 121—72: Dianoetisk Underviisnings Methoder, eller Prøver paa de forskiellige Maader, hvorpaa man kan prøve Forstands-Evnerne.

I Bellona — som han tildels angives at have redigeret, jfr. ovfr. I. 149 — *II.* (Chr.sand 1808—9), No. 4: Epilog, fremsagt paa Christiansands Theater 18 Novbr. 1808.

I J. Storm Munch's Saga *I.* (1816), S. 285—90: Oddernæs-Stenen. Antiqvarisk Notice.

I Det Norske Nationalblad, *H. 4* (1816), S. 62—64: Subscriptionsplan til et nyt periodisk Folkeblad i Christiansand [ɔ: Den Frimodige] (jfr. S. 112, hvortil H. H. G.[yldenpalm] i D. N. Rigstid. 1816, No. 73 Till., med Svar af Indf. i Nationalbl., H. 4, S. 167—69; jfr. Chra. Intell. 1816, No. 76 af Bombastus); S. 160 (Erklæring om, at han afstaar fra at udgive „Den Frimodige", jfr. W.s yderligere Erklæring i Rigstid. 1816, No. 80 Till.; jfr. videre Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 500, 530 og 551). — *H. 5*, S. 113—21: Promemoria fra Forfatteren til "Den sandfærdige Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Norge" til dem, som i Nationalbladet og Rigstidenden have begyndt at lyse Anathema over ham, samt dem, der ellers efter Forventning agte at gjøre det (se ovfr.). — *H. 6*, S. 193: Avertissement.

I Hermoder *III.* (1822), S. 207—8: Aberne og Fuglen (en østerlandsk Fabel); S. 311—12: Silden og Østersen (en Fabel). (Digte).

I J. A. Hielm's Almindeligt Norskt Maanedsskrift *I.* 318—38 og *II.* 511—34: Rec. af Blandede Digtninger af H. A. Bjerregaard.

I For Arbeidsklassen *I.* 25—38: Tale [mod Drukkenskab]. Eph. 5, 18. — *IV.* 65—78: Om hvorledes gode Christne skikke sig som Tjenere. Prædiken efter Epistelen til tredie Søndag i Advent, 1 Cor. 4.

I Maadeholds-Tidende *II.* (1843—44), S. 111—12 og 118—20: Beretning om Ædruelighedes-Selskabet i Eidsvold Præstegjeld.

I Afholds-Tidende *IV.* (1845—46), S. 97—108: Tale paa Eidsvolds Afholdsforenings Festdag, den 24de Juni 1845.

I Den Norske Rigstidende *1816*, No. 12 Till.: Sang paa Hs. Kgl. Høihed Kronprindsens Fødselsdag den 26de Januar 1816; No. 54: Den 4de Juli 1816 (Vers, jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 478); No. 69 Till.: Johan Nordahl Brun *(Sørgedigt)*; No. 80 Till. (Erklæring ang. Opgivelsen af „Den Fri-

modige". jfr. ovfr.). — En Afhandling om Søvæienet er fra dette Blad optaget i hans Tanker og Bekjendelser, S. 29—39.

I Morgenbladet skal han have skrevet adskilligt anonymt, jfr. hans Erklæringer 1836, No. 2 og 359 om paa flere Aar ikke at have skrevet der. Af senere Artikler kan nævnes i *1836*, No. 363: Til Morgenbladets Redaktion (ang. Kommentaren i No. 352 til en svensk Artikel om den norske Nationalitetsbevægelse, jfr. ovfr. S. 488). — *1844*, No. 202: Den franske Stilist (jfr. Anm. i No. 186). — *1845*, No. 201 (Tak til Pastor Biørn og Kand. E. Sundt for deres Optræden ved Henrik Wergelands Begravelse).

I Den Constitutionelle *1842*, No. 319, 320, 324 og 325: Om Jødesagen (jfr. No. 352; Granskeren II. 273—79).

I Christiansands Addresse-Contoirs Efterretninger *1816*, No. 96 (ang. Forfatterskabet til „Danmarks politiske Forbrydelser", jfr. ovfr.). — *1817*, No. 9: I Anledning af Hans Kongelige Høihed Kronprinds Carl Johans Fødielsdag den 26de Januari (Digt).

I Skrifter udg. af Bergens historiske Forening, *No. 5*, V. 3—5: Nye-Aars Gratulation til min Velynder S. T. Hr. Commerce-Raad Braae Anno 1795. (Digt, meddelt med Anmærkninger af B. E. Bendixen).

I Vor Ungdom *1898*, S. 319—26: Hendricopoedien. (Meddelt med Bemærkninger af Otto Anderssen).

I Dagbladet *1899*, No. 196: Ord af det Svenske og Norske, som bør optages i vort Bogsprog. (Meddelt i Uddrag af Didrik Grønvold; Haandskriftet findes nu i Universitets-Bibliotheket som Mskr. No. 536 in-fol.).

I Vidar *1889*, S. 761—86: Optegnelser til Henrik Wergelands Levnetsbeskrivelse. (Meddelte af Alf Collett, jfr. ovfr. S. 451).

I D. N. Rigstid. 1815, No. 99 kundgjøres, at der i Gøteborg snart vilde udkomme en Hebraisk Sproglære af ham til Brug for de lærde Skoler, og at en Chrestomatie i samme Sprog med behørig Analyse efter Sproglæren snart vilde følge efter; men ingen af disse Bøger vides udkomne. — I Maj 1843 indbød han til Subskription paa en Samling af sine Religionstaler; men disse udkom ikke af Mangel paa Tilslutning, jfr. Morgbl. 1845, No. 5, Annonce i s. Bl. 1845, No. 278 og W.s Tanker og Bekjendelser, Forord.

Forøvrigt skal han have skrevet adskilligt anonymt, især i Nationalbladet og Statsborgeren.

Breve fra ham findes trykt i Illustr. Nyhedsbl. 1858, S. 118 og i P. Wieselgren's Essen, S. 256—57.

Wergmann, Peter Christian Frederik, Søn af Løjtnant, Tegnelærer og Malermester *Niels Henrik Wergemann* (f. 10 Septbr. 1772, ÷ 16 August 1826) og *Kirstine Marie Mørch* (f. 25 Decbr. 1778, ÷ 18 Marts 1856), blev født i Kjøbenhavn 3 Novbr. 1801, var først Tegnelærer i Kjøbenhavn og kom kort efter 1830 til Kristiania, hvor han slog sig ned som Malermester; han blev ansat som Dekorationsmaler og Maskinmester ved det i 1837 gjenrejste Kristiania Theater og dekorerede Størstedelen af Kongeboligen. Han døde her 17 Juni 1869.

* 25 Novbr. 1841 *Amalie Magdalene Sophie Steiner* (f. 1805, † 4 Maj 1868).

Jfr. Erslew's Forf.-Lex. III. 501 og Suppl. III. 581; Folkebladet 1895, S. 257—58. «Wergmanns Skaal i Studentersamfundet den 30. Decbr. 1853» [Digt af Rich. Petersen], Chra. 8. 2 Bl.

Kjolen paa Vandring, eller Jøden som Underofficeer. Original Vaudeville. Kbh. 1828.

Kropigen, eller Abbedi-Ruinerne. Originalt Drama i 3 Akter. Kbh. 1831.

Norsk Prospect-Samling. Tegnet og udgivet. H. 1—13. Chra. 1833—36. Tværfol. 39 ukol. Stentryk.

Norge, fremstillet i lithographerede Billeder efter Naturen. (Billederne ere ledsagede med beskrivende Text [af P. Chr. Asbjørnsen og Bernt Moe]). **Første Bind.** Chra. 1836. Tværfol. 1 Bl., 76 S., 1 Bl. (46 Stentryk, i nogle Tryk kolorerede, i andre ukolorerede). — **Andet Bind.** Chra. 1837. Tværfol. 40 S., 36 ukol. Stentryk. (Jfr. Statsborgeren, H. 21, S. 24).

I **Sangbog for Selskabet „Dansk, dramatisk Broderskab"** (Kbh. 1830) er 5 Sange af ham.

Werlauff, Erich Christian, Søn af den norske Koffardikaptejn *Jens W.* (f. 1746 i Rødø i Nordland, hvor Faderen Erik W., stammende fra Gaarden Værlo i Indviken i Nordfjord, da var residerende Kapellan) og den danske Lægedatter *Wilhelmine Frederike Wirth,* blev født i Kjøbenhavn 2 Juli 1781, blev 6 Marts 1812 Professor i nordisk Historie og Oldsager ved Kjøbenhavns Universitet og tillige 15 April 1829 Overbibliothekar ved det kgl. Bibliothek, fra hvilket sidste Embede han gik af 31 Marts 1861. Han blev Stk. St. O. O. 10 Juni 1862. Han døde 5 Juni 1871.

Om hans Liv og om hans Virksomhed som dansk Historiker maa her henvises til Erslew's Forf.-Lex. III. 501—510 og Suppl. III. 581—84; jfr. endvidere Dansk biogr. Lex. XVIII. 402—6 af Johs. Steenstrup; Nekrolog i Morgbl. 1871, No. 156 [af L. Daae]; Vidar 1888, S. 338—39 af L. Daae; Illustr. Nyhedsbl. 1855, S. 177 og 1862, S. 108. Han har i sine Skrifter behandlet en lang Række norske Emner, hans første Forelæsninger ved Universitetet handlede om Norges Historie, han stod i nøje Forbindelse med mange norske Lærde, og han viste altid en varm Interesse for Norge, f. Ex. ved værdifulde Gaver til Kristiania Universitet. I Norge er af ham trykt:

Om Povel Juel. Chra. 1859. 8. 20 S. (Særtryk af Illustr. Nyhedsbl. 1859, S. 73—74, hvor C. Deichmanns Beretning om Povel Juel er meddelt af W. med Indledning og Anmærkninger af P. Botten-Hansen, og S. 89: To Ansøgninger fra P. Juel til Kong Frederik den Fjerde, 29de Marts 1715, efter Originalerne i det kongelige Geheimearchiv meddeelte af W.).

Om Stiftelsen af en Ridder-Orden for Norge 1747 samt Oplysninger til Elephant-Ordenens Historie. Chra. 1859. 8. 44 S. (Særtryk af Ill. Nyhedsbl.

1859, S. 93—94: Hans Grams Forslag til en Ridder-Orden for Norge 1747, og S. 137—41: Oplysninger til Elephantordenens Historie; jfr. H. F. Grandjean's De kgl. danske Ridderordener, Kbh. 1903, S. 18 fg.).

Breve fra ham til J. Chr. Berg er meddelte af L. Daae i norsk Historisk Tidsskrift I. 406—433 og til P. Botten-Hansen sst., S. 434—46.

Werring, Martin Tuxen, Søn af Bundtmager *Frederik Wilhelm W.* og *Dorothea Gulbrandsdatter Wormnæs,* blev født i Kristiania 10 Juli 1814, blev 1829 Discipel ved Skiens Apothek og bestod 1833 Medhjælperprøven. Han tog Præliminærexamen i Januar 1834 og norsk medicinsk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1837, var derefter praktiserende Læge paa Modum, indtil han 24 Oktbr. 1838 blev udnævnt til Distriktslæge i søndre Søndmøre; 29 Novbr. 1845 blev han udnævnt til Distriktslæge i Nordmøre og erholdt ved Distriktets Delinger Bestalling først som Distriktslæge i ytre Nordmøre 23 Marts 1852, derefter som Distriktslæge i søndre Nordmøre 25 Maj 1858, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 30 Septbr. 1877. I Kristianssund, hvor han fra 1846 var bosat, var han i en lang Aarrække Medlem af Kommunestyrelsen, tildels dens Ordfører, og havde forskjellige andre kommunale Hverv. Han døde her 20 Decbr. 1894.

* 2 Januar 1839 *Anne Kirstine Elisabeth Møller* (f. i Mandal 26 Marts 1818, † 1 Marts 1905), D. af Toldbetjent Christen M. og Anne Sylvia Reiersen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 492—93; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte, VI. 249; Morgbl. 1889, No. 12.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben *I.* (1840), S. 259—65: Et penetrerende Saar paa Underlivet, frembragt ved Fald paa en Øxe. — *IV.* 86—88: Et kræftagtigt Saar paa Underlæben, helbredet ved Anvendelse af det Cosme'ske Middel efter Hellmunds Methode. — *V.* 199—202: Operation af en medfødt Phimosis. — *VI.* 265—67: Lamhed i Underextremiteterne, hævet ved Brugen af Secale cornutum

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 68 og *II.* 63—64: Medicinalberetning for 1841 og 1842. — *I.* 144: Til Romsdals Amt (ang. Dr. Hjorts Forslag om Foranstaltninger mod Fnat). — *III.* 164—65: Et Tilfælde af Stivkrampe, helbredet med Opium i store Doser.

Wessel, Caspar, Digteren Johan Herman W.s Broder, Søn af Provst *Jonas W.* (f. 29 Januar 1707, † 4 Septbr. 1785) og *Helene Marie Schumacher* (f. 15 August 1715, † 17 April 1789), blev født paa Jonsrud under Vestby Prestegaard i Follo 8 Juni 1745, blev Student fra Kristiania Kathedralskole 1763 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Novbr. 1778. Han var allerede 1764 traadt i den geografiske Landmaalings Tjeneste under det Kgl. Danske Videnskabernes Sel-

skab og fik 13 Juli 1798 kgl. Bestalling som Landmaalings-Inspektør, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning erholdt Afsked 1 Marts 1805. Han blev R. D. O. 31 Juli 1815. Han døde i Kjøbenhavn 25 Marts 1818.

* 1780 *Cathrine Elisabeth Møller* (÷ 1791, 42 Aar gl.), fra hvem han blev separeret.

Jfr. Erslew's Forf.-Lex. III. 513—14 og Suppl. III. 587; Bernt Moe's Tidsskr. f. d. norske Personalhist. I. 238—39; G. Wessel: Stamtavle over de ældre norske Familier Wessel, S. 50—51; Dansk biogr. Lexikon XVIII. 420—23 af H. G. Zeuthen; Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 557 af E. B. H.[olst]; H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. Vidensk. lit., S. 73—74 af Elling Holst.

I Nye Samling af det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, V. (1799), S. 469—518: Om Directionens analytiske Betegning, et Forsøg, anvendt fornemmelig til plane og sphæriske Polygoners Opløsning, med 3 Plancher. (Dette Arbejde, som blev fremlagt i Selskabets Møde 10 Marts 1797, og som indeholdt grundlæggende Ideer, der først senere gjennem fremmede Videnskabsmænd blev Mathematikens Almeneje, blev henliggende upaaagtet, indtil det kortelig blev refereret i S. A. Christensen's Matematikens Udvikling i Danmark og Norge i det XVIII. Aarh. (Odense 1895), S. 244—46 og udførligere med nærmere Redegjørelse for dets Betydning omtalt af C. Juel i Nyt Tidsskrift for Matematik, Afd. B, VI. (Kbh. 1895), S. 25—35, jfr. Morgbl. 1895, No. 288 af Elling Holst. Arbejdet blev derefter paanyt udgivet saavel i Originalsproget som i fransk Oversættelse:)

Om Directionens analytiske Betegning, et Forsøg, anvendt fornemmelig til plane og sphæriske Polygoners Opløsning. Med en Fortale af Sophus Lie. Kra. 1896. 8. 69 S., 1 Pl. (Særtryk af Archiv f. Matematik og Naturvidenskab, XVIII.)

Essai sur la représentation analytique de la direction. Traduction du mémoire intitulé: Om Directionens analytiske Betegning. [Nye Samling af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, Femte Del. Kjøbenhavn 1799]. Publié avec les trois planches de l'original et préfaces de MM. H. Valentiner et T.-N. Thiele par l'Académie Royale des Sciences et des Lettres de Danemark à l'occasion du centenaire de sa présentation à l'Académie le 10 mars 1797. Copenhague 1897. 4. XIV S., 60 S., 3 Pl. (Jfr. Aftpst. 1897, No. 161).

Wessel, Gustav, Søn af Borgermester *Hans Wilhelm Christopher Huitfeldt W.* (f. 26 Novbr. 1809, ÷ 6 Januar 1900) og *Bernthine Beate Plesner* (f. 2 Juli 1809, ÷ 19 Juli 1874), er født i Solum Prestegjeld 18 Marts 1850, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1870, var derpaa Huslærer i Høland 1871—72, ansat paa Handelskontor 1872—1876 og ved Kontoret hos Borgermesteren og hos Politimesteren i Fredrikshald 1876—1890 og bosatte sig 1891 som Forsikringsagent i Kristiania, hvor han de sidste Aar har været beskjæftiget med Arbejde ved Sundhedskommissjonens Kontor.

* *Camilla Størmer.*

Jfr. Studenterne fra 1870, S. 201 med to Portræter: G. Wessel: Stamtavle over d. æ. n. Fam. Wessel, S. 42; M. Arnesen: Biogr. Efterretn. om Elever paa Fr.halds Latin- og Realskole, S. 103.

Familien Lyches Slægtregister. Udarbeidet. Fr.hald 1877. 8. 20 S. (Anm. i Smaalen. Amtstid. 1877, No. 86.)

Fortegnelse over Valgmænd og Storthingsmænd i Fredrikshald 1829—77. (Fr.hald 1877).

Fortegnelse over Formænd og Repræsentanter i Fredrikshald siden 1837. (Fr.hald 1879?).

Stamtavle over de ældre norske Familier Wessel udarbeidet. Trykt som Manuskript for Familiens Descendenter. Chra. 1898. 4. 2 Bl., 77 S., 1 Bl.

I Norges officielle Statistik, *3. R. No. 102* Beretninger om Amternes økonomiske Tilstand 1881—1885, III. S. 25—30: Beretning om Kjøbstaden Fredrikshalds økonomiske Tilstand i Femaaret 1881—1885.

Omkring 1880 var han en Tid Redaktør (unavngiven) af Fredrikshalds Tilskuer.

I Smaalenenes Amtstidende *1881*, No. 89: Gravskrifter paa Monumenter og Stene paa den gamle Kirkegaard (Parken) i Fredrikshald.

I Aftenposten har han leilighedsvis skrevet enkelte Artikler, hovedsagelig genealogiske Anmeldelser, under Mærket s² eller S².

Wessel, Hieronymus Heyerdahl, Søn af Overtoldbetjent *Theodor W.* (f. 19 Maj 1802, ÷ 3 Marts 1878) og *Rebekka Georgine Dorthea Heyerdahl* (f. 9 Septbr. 1804, ÷ 14 Septbr. 1890), er født i Throndhjem 13 Decbr. 1834. Sin Ungdom tilbragte han i Finmarken i Tjeneste hos Kjøbmand H. P. Müller og var herunder med at anlægge de første Etablissementer i Vardø til Udnyttelse af Loddefisket. Den 28 August 1862 blev han ansat som Lensmand i Vardø, 22 August 1868 i samme Stilling i Værdalen, hvor han fra 1 Maj 1869 stadig har virket, og hvor han desuden har indehavt forskjellige kommunale Hverv. Han er Formand i Nordre Throndhjems Amts Lensmandsforening.

⚭ 10 Februar 1864 *Hanna Birgitte Giæver* (f. 10 Februar 1841), D. af Kjøbmand Hans Martinus G. paa Tromsø og Theodora Ingeborganna Holst.

Biografi med Portræt i Indherreds Folkeblad 1900, Juleno. Jfr. O. Holmboe: Foged Jens Holmboes efterkommere, S. 6; G. Wessel: Stamtavle over de ældre norske Familier Wessel, S. 13; Aftpst. 1902, No. 608; Indherreds Folkeblad 1904, No. 30 og 32; Nidaros 1904, No. 72, hvortil Svar af W. i No. 77, jfr. s. Bl. No. 78, 79, 81, 102 og 103.

I Norsk landmandsblad *VI.* (1887), S. 377—78: Et par ord om vore landbrugs og meieriforhold.

I Fædrelandet *1882*, No. 11: Vetoet og Statsraadsiagen (hvortil A. O. *Berger i No. 20*).

I Morgenbladet *1895*, No. 586: Et Beispørgsmaal. — *1896*, No. 613: Værdalen. — *1901*, No. 377: Branden ved Værdalsøren.

I Aftenposten *1897*, No. 166: Landmandsforbundet; No. 264 og 283: Ogsaa en Nordkapstur. — *1899*, No. 783: Ved Ishavskysten. — *1900*, No. 106: Den norske Lægeforening (med Svar af Rs. Hansson i No. 144 og 146, Tilsvar af W. i No. 184, Gjensvar af H. i No. 194). — *1901*, No. 266: Loven om Fattigvæsenet; No. 722: Byg Landet. Egne Hjem. Et Jorddyrkningsselskab bør dannes; No. 887: Vort Veivedligehold. — *1902*, No. 663: Telefon (jfr. No. 666); No. 703: Værdalsskredet; No. 936: Hell—Levanger-Banen. — *1903*, No. 4: Spild af Tid og Penge [ved Forligelseskommissærvalgene]; No. 539: Nordlandsbanen (hvortil C. M. N. Havig i No. 651 og 652, Svar af W. i No. 689, Tilsvar af H. i No. 759). — *1905*, No. 601: Forsinkelsen paa Trondhjemstoget.

I Dagbladet *1897*, No. 81: Værdalen.

Fra 1871 har han i den lokale thrønderske Presse, særlig i Nordenfjeldsk Tidende, men ogsaa i Nordre Trondhjems Amtstidende og andre Blade, leveret adskillige Bidrag, navnlig Indlæg for den konservative Politik; særskilt Opsigt vakte den Henvendelse, han sammen med tre andre Mænd fra Værdalen og Inderøen rettede til Sogneprest V. A. Wexelsen i Throndhjems Adresse 1883, No. 15, jfr. M. N.[ordbye] i Opland. Avis s. A. No. 11 og nedfr. under Wexelsen.

Wessel, Svend Tostrup, Søn af Sogneprest *Anders Bredal W.* (f. 23 Decbr. 1714, † 1 Juni 1798) og *Dorothea Tostrup* (f. 8 Decbr. 1726, † 5 Maj 1801), blev født i Aafjorden i Fosen 12 Marts 1758, blev Student fra Throndhjems Latinskole 1781, studerede Theologi og blev efter Embedsexamen 22 Juni 1787 udnævnt til Faderens Kapellan i Akerø i Romsdalen. Han udnævntes 21 Septbr. 1798 til residerende Kapellan i Bynesset og 17 Oktbr. 1814 til Sogneprest i Børsen og Børseskogn, i hvilket Embede han døde ugift 29 April 1834.

Jfr. Bernt Moe's Tidsskr. f. d. norske Personalhist. I. 116—19; Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 108; G. Wessel: Stamtavle over de ældre norske Familier Wessel, S. 5—7; Thaulows Mskr. i det kgl. norske Vidensk. Selsk. i Thjm., No. 507 a in-4to, S. 419—20.

En sand Christens Tanker ved Herrens Bøn, Fader Vor, udførligen fremsatte, og her af det tydske oversatte, med nogen Forandring og Tillæg, samt til Trykken befordrede (som tjenlige til Huusandagt) for de Enfoldige, som hungre efter Herrens Ord, af en Saadan Tænkende Ven. Thj. 1796. 8. 16 upag. S.

Wessel-Berg, Frederik August, Søn af ovennævnte Justitiarius *Jens Christian Berg* og dennes første Hustru *Hedevig Marie Elisabet Wessel,* blev født paa Gulli i Sem 27 Juni 1809, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1827, blev 1834 ansat som Kopist i Justitsdepartementet og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1835, hvorefter han foretog en Rejse til Frankrige, Tyskland, Danmark og Sve-

rige. Han blev 1842 konstitueret, 6 Maj 1844 kongelig udnævnt Fuldmægtig i Justitsdepartementet, blev 29 Januar 1849 udnævnt til Foged i Orke- og Guldalens Fogderi, 11 Juni 1857 til Amtmand i Nordre Throndhjems Amt og 11 Oktbr. 1866 til Sorenskriver i Vinger og Odalen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 26 Juli 1880. Han blev R. N. O. 1863 og R. St. O. O. 21 August 1866 «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed». Han døde paa Kongsvinger 8 Novbr. 1895.

⚭ 1) 9 Novbr. 1837 *Pauline Augusta Clausen* († 9 August 1872, 59 Aar gl.), D. af Toldbetjent Lars C. i Kristiania og Louise Thrane.

⚭ 2) 3 Maj 1879 *Elisabet Margreta Nielsen* (f. 20 Novbr. 1836), D. af Gaardejer, Student Niels Berg N. paa Skandsgaarden i Vinger og Ursulla Maria Gaarder Rynning.

Nekrolog i Aftpst. 1895, No. 714; i Norsk Retstid. 1895, S. 860. Jfr. Storth. Forh. 1881 VI. A, S. 407; Yngvar Nielsen: Den gamle Gaard (Kra. 1903), S. 57—58.

Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegial-Breve for Norge i Tidsrummet 1660—1813. Udgivne i Udtog. I—IV. **Chra.** 8. **Første Bind.** 1660—1746. [1840—]1841. 3 Bl., 948 S., 1 Bl. — **Andet Bind.** 1746—1780. 1842. 2 Bl., 843 S., 1 upag. S. — **Tredie Bind.** 1781—1796. 1843. 2 Bl., 827 S. — **Fjerde Bind.** 1797—1813. 1845. VIII S., 1156 S. (De historiske Anmærkninger og Henvisninger er i Regelen fra J. Chr. Bergs Haand, og han har ogsaa ellers ydet Bistand til Udgaven. H. 1—2 blev anm. i Morgbl. 1841, No. 36; jfr. Chra.-Pst. 1849, No. 482 af Fr. Brandt. Udgiveren fik 1843 Guldmedalje af Kong Carl Johan og Sølvmedalje af Kronprins Oscar).

Register til Rescripter, Resolutioner og Collegial-Breve for Norge 1660—1813 udgivne af Fr. Aug. Wessel Berg. Chra. 1847. 8. XIX S., 480 S. (For en stor Del udarbejdet af Cand. jur. Hjalmar Gjertz).

Jens Christian Berg. En biografisk Skizze. Chra. 1843. 4. 1 Portr., 1 Bl., 24 S. (Anonymt. Særskilt Aftryk af Portræter af udmærkede Nordmænd, 1. R., S. 37—60).

I Hermoder *XI.* (1826), S. 263—64: Vikingen. (Digt efter det Svenske).

I Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie *II.* 150—54: Tractat imellem Sverige og Stor-Britannien af 1813, Norge vedkommende. (Med Efterskrift af J. Chr. Berg, S. 154—56).

I Den Constitutionelle *1837*, No. 139: Uddrag af en reisende Normands Breve (fra Stockholm 1836); No. 247: Om Jordegods-Taxter i Almindelighed og Odels-Taxter i Særdeleshed. — Desuden enkelte mindre Bidrag.

I Morgenbladet, hvis faste Medarbejder han var 1838—1841, har han leveret en Mængde dels originale, dels oversatte Bidrag; særskilt kan nævnes i *1835*, No. 2: Recension af J. S. Welhaven's „Norges Dæmring" (jfr. ovfr. S. 359 med de der givne Oplysninger om det fra Welhavens Side indledede Sogsmaal). — *1838*, No. 31 (Indl. om „Campbeller"-Slaget, jfr. ovfr., S. 493); No. 166, 167 og 169 (Indl. og Notitser om Børnekopper, Vaccination og Inokulation); No. 320 og 328 (Indl. om Prins Christian Frederiks formentlige Plan at lade sig krone som Norges

uindskrænkede Monark, jfr. No. 327 af C. B. Falsen). — *1839*, No. 100 Till.: Om Baroniet Rosendal (jfr. Saml. til det Norske Folks Spr. og Hist. VI. 210—58 af J. Chr. Berg). — *1840*, No. 251, 252, 255 og 265 (biografiske Meddelelser om Grev H. Wedel-Jarlsberg). — *1866*, No. 244 (om Distriktslæge Nerdrum i Inderøen, jfr. No. 223).

I Christiania-Posten *1852*, No. 1270 (Svar til F. G. Lerches Opsats om Brændevinskontrollen i No. 1249, jfr. ovfr. III. 487). — *1856*, No. 2864, 2868, 2871, 2875, 2878, 2882, 2885 og 2889 Till.: Beretning angaaende Tilstanden i Orke- og Guldals Fogderis Distrikt i de sidst forløbne 5 Aar, fra 1 Januar 1851 til 31 December 1855.

I Norges officielle Statistik, udg. 1862 og 1868, C. No. 2, er trykt hans Beretninger om den økonomiske Tilstand i Nordre Throndhjems Amt 1856—1860 (25 S.) og 1861—1865 (32 S.).

Han har udgivet Nordre Throndhjems Amtsformandskabs Forhandlinger for Aarene 1858—1866.

Wessel-Berg, Nils Joachim, foregaaendes Broder, blev født paa Gulli i Sem 2 April 1807, blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1825 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1835. Han levede nogle Aar som Mølleejer og Landmand i Aker, blev Assistent i Rigsarkivet 1841, udnævntes 21 Marts 1849 til Sogneprest til Fosnes i Namdalens Provsti og 8 Juni 1859 til Sogneprest til Flesberg i Numedalen, i hvilket Embede han døde 26 Januar 1868.

* 1) 31 August 1836 *Anne Dorph Muus* († 9 Marts 1839), D. af Proprietær Isaak M. paa Ullevaal i Aker og Johanne Hasberg.

* 2) 17 Novbr. 1840 *Johanne Christine Muus* (f. i Hurdalen 4 Decbr. 1810, † 7 Marts 1891), hans første Hustrus Søster.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretninger om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 372.

Læsebog for den norske Ungdom. Udgiven af Henrik Wergeland og N. J. Wessel Berg. D. 1—2. Chra. 1844. 8. Første Deel. XVI S., 359 S., 1 upag. S. — Anden Deel. VIII S., 408 S., 1 Bl. (Jfr. ovfr., S. 511).

Western, August, Søn af Sygehusforstander *Hans Johan W.* (f. 25 Oktbr. 1826, † 26 Februar 1906, — jfr. Nekrolog i Morgbl. 1906, No. 110) og *Hansine Claudiane Willumsen* (f. i Vejle 4 Septbr. 1828, † 13 April 1903), er født i Kristiania 6 August 1856, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1874 og tog sproglig-historisk Lærerexamen med Laud i Decbr. 1879. Han blev i 1881 ansat som Lærer ved Fredriksstad kommunale højere Almenskole, ved hvilken han fra 1 Juli 1898 er Overlærer. Han var midlertidig beskikket som Medlem af Undervisningsraadet 1898—99. For sine Sprogstudiers Skyld har han foretaget flere Udenlandsrejser, 1880—81 til England og Frankrige,

Trykt 31 August 1907.

1887 med offentligt Stipendium til England, 1899 til Tyskland og 1902 med Stipendium til England, Holland og Tyskland. Efter aflagt Prøve kreeredes han til *Dr. philos.* ved Kristiania Universitet 2 Maj 1893. Han blev Medlem af Kristiania Videnskabsselskab 16 Marts 1894. Han var Medlem af Bestyrelsen for Filologernes og Realisternes Landsforening fra dens Stiftelse 1892 og til 1904, derunder dens Formand fra 1900. Han var med at stifte «Quousque Tandem», skandinavisk Forening for en forbedret Sprogundervisning, 1886 og var dens Formand for Norge, indtil den nye Skolelov af 1896 gjorde den overflødig; ligeledes var han i 1893 med at stifte Norsk Retskrivningssamlag, af hvis Bestyrelse han valgtes til Medlem. Fra 1888 har han været Medlem af Bestyrelsen for *Association phonétique internationale.* I Fredriksstad har han været Medlem af Kommunestyrelsen fra 1895, i Aarene 1903—1904 som dens Viceordfører; han var Formand i Skolestyret 1898—1899, er Formand i den tekniske Aftenskoles Bestyrelse siden 1895 og var Stadsbibliothekar 1895—1904.

* 15 Juli 1882 *Karoline Marie Johnsen* (f. 21 Marts 1858), D. af Gaardbruger Christian J. i Trygstad og Berthe Marie Svendsen.

Biografi med Portræter i Studenterne fra 1874, S. 91—94. Jfr. Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 563 af Hj. F.[alk].

Engelsk lydlære for studerende og lærere. Kra. 1882. 8. V S., 1 upag. S., 1 Bl., 92 S. (Anm. af Joh. Storm i Norske univ.- og skole-annaler II. 323; af O. Jespersen i Nord. tidsskr. f. filologi, N. R. VI. 252—56; af Gust. Stjernström i Nord. revy I. 78—79 og i Literaturblatt f. germ. u. rom. Philologie 1884, No. 3; af H. Klinghardt i Englische Studien VIII. 348—50; af K. Brekke i Morgbl. 1883, No. 21; af A. Larsen i d. Nationaltid. 1883, 10 Jan.).

Engelsk lydlære for skoler. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 31 S.

Englische Lautlehre für Studierende und Lehrer. Vom Verfasser selbst besorgte deutsche Ausgabe. Heilbronn 1885. 8. VIII S., 98 S. (Anm. af H. Klinghardt i Englische Studien X. 491—95; af A. Schröer i Lit.-bl. f. germ. u. rom. Phil. 1886, No. 10; af A. Nader i Zeitschr. f. das Realschulwesen XI. 488; af Techmer i Zeitschr. f. allg. Sprachwissenschaft II. 388; af Paul Passy i Dhi Fonètik Tîtcer 1886, Aug.; af Garnett i American Journal of Philology VII. 388; jfr. Joh. Storm: Englische Philologie, 2. Ausg., I. 466). — Zweite gänzlich umgearbeitete auflage. Lpz. 1902. VII S., 142 S., 1 Bl. (Anm. af Ph. Wagner i Engl. Stud. XXXII. 237—39; af Otto Ritter i Archiv f. d. Stud. d. neueren Sprachen CXII. 219—22; af K. Luick i Anglia, Beiblatt, XV. (1904), S. 6—14; af C. K.[nap] i Den høiere skole 1903, S. 113).

Kurze Darstellung der englischen Aussprache für Schulen und zum Selbstunterricht. Heilbronn 1885. 8. 43 S. (Anm. af Klinghardt i Engl. Stud. X. 491—95; af R. J. Lloyd i Phonetische Studien VI. 108—110; jfr. Storms Engl. Philologie I. 469). — Zweite, vermehrte Auflage. Lpz. 1892. 8. 121 S. — Dritte, vermehrte und verbesserte Auflage. Lpz. 1897. 8. 1 Bl., 121 S.

Kortfattet engelsk grammatik. Af Jakob Løkke. Fjerde forøgede udgave ved Aug. Western. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 74 S., 1 Bl. — Femte forøgede udgave. Kra. 1886. 8. — 6. udg. 1891. — 7. udg. 1894. — 8. udg. 1897. 8. 2 Bl., 74 S., 1 Bl.

Engelsk grammatik til skolebrug. Af Jakob Løkke. Syvende udgave ved Aug. Western. Kra. 1885. 8. 2 Bl., 168 S., 1 Bl. (I uforandret Aftryk 1891 og 1896).

Om undervisningen i nyere sprog. Foredrag ved det 5te nordiske skolemøde i Kristiania 1885. Kbh. 1885. 8. 40 S. (Anm. af O. A.[nderssen] i Dagbl. 1886, No. 23; i Dagsavisen 1886, 27 April; af J. A. Lundell i Verdandi 1886, S. 139).

Norske retskrivningsordlister til skole- og privatbrug. Kra. 1886. 8. 16 S. (Anm. i Aftpst. 1886, No. 514; i Dagbl. s. A. No. 334 og 1890, No. 298; i Chra. Intelligenssedler 1886, No. 298). — Femte oplag. 1887. — Syvende oplag. 1891. — Tiende oplag. 1896. — Tolvte oplag. 1902. — 14de omarbeidede utgave [til skole- og privatbruk]. Kra. 1907. 8. 16 S.

Engelsk grammatik for middelskolen. Paa grundlag af K. Brekkes engelske læsebøger for middelskolen. Kra. 1888. 8. 1 Bl., III S., 1 Bl., 116 S. (Anm. af J. Brynildsen i Morgbl. 1890, No. 372; i Dagbl. 1890, No. 298; af Klinghardt i Engl. Stud. XIV. 271—74; af A. Rader i Zeitschr. f. d. Realschulwesen). — Anden, forkortede udgave. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 95 S.

Engelsk tillægs-grammatik for realgymnasiet og viderekomne. Kra. 1890. 2 Bl., 64 S. (Anm. i Verdens Gang 1890, No. 168; i Dagbl. s. A. No. 298; i Aftpst. s. A. No. 481; i Norsk skoletid. 1890, S. 302).

De engelske bisætninger. En historisk-syntaktisk studie. Kra. 1893. 8. XV S., VIII S., 145 S. (Afhandling for Doktorgraden; anm. i Dagbl. 1893, No. 213; i d. Nationaltid. s. A. 21 Septbr.; af C. Stoffel i Museum (hollandsk) 1893, S. 279; jfr. Storms Engl. Philologie I. 1030).

Om de med hjælpeverbet *be* og nutids particip omskrevne verbalformer i engelsk. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1895. No. 7). Chra. 1896. 8. 21 S.

Om brugen af can, may og must. En sproghistorisk undersøgelse. Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filosofisk Klasse. 1897. No. 1. Kra. 1897. 8. 71 S.

Udvalg af engelske forfattere til brug for gymnasiets første klasse. Med anmerkninger udgivet af K. Brekke og Aug. Western. I. Tekst. II. Anmerkninger. Kra. 1900. 8. 4 Bl., 152 S., 1 Bl., 56 S. (Anm. af Hermann Jantzen i Engl. Stud. XXXVI. 320—21; i Aftpst. 1900, No. 570; af H. Eitrem i Den høiere skole 1900, S. 121—23, 133—36 og 160—65, hvortil W. i 1901, S. 9—12; af Kr. Lassen i Aftpst. 1902, No. 96). — 2den udgave. Kra. 1902. 8. 2 Bl., 139 S., 1 Bl., 43 S. — Tredje udgave. I. Tekst. Kra. 1906. 8. 2 Bl., 139 S.

Udvalg af engelske forfattere til brug for det sproglig-historiske gymnasiums 2den og 3die klasse. Med anmerkninger udgivet af K. Brekke og Aug. Western. I. Tekst. II. Anmerkninger. Kra. 1901. 8. 4 Bl., 258 S., 1 Bl., 64 S. (Anm. af H. Eitrem i Den høiere Skole 1902, S. 157—60 og 1903, S. 12—15, 68—71, 83—84 og 97—102; af Kr. Lassen i Aftpst. 1902, No. 96).

Udvalg af engelske forfattere til brug for realgymnasiets 2den og 3die klasse med anmerkninger udgivet af K. Brekke og Aug. Western. I. Tekst. II. Anmerkninger. Kra. 1901. 8. 2 Bl., 124 S., 1 Bl., 31 S. — 2det oplag. Kra. 1903. 8. 2 Bl., 124 S., 1 Bl., 31 S.

Omrids af engelske institutioner for det sproglig-historiske gymnasium. Kra. 1901. 8. 3 Bl., 46 S.

Om tyskundervisningen særlig i 1ste middelklasse. Kra. 1902. 8. 47 S.

Skriftlige øvelser i tysk for 1ste middelklasse. Kra. 1902. 8. 23 S. — 2det oplag. Kra. 1903. 8. 23 S. — [Samme] for 2den middelklasse. Kra. 1903. 8. 20 S.

Er vort riksmaal et fremmed sprog? Et indlæg i maalstriden. Kra. 1907. 8. 32 S. (Anm. af J. K.[leveland] i Skolebladet 1907, S. 285; i Verd. Gang s. A. No. 123; i Morgbl. s. A. No. 260; i Aftpst. s. A. No. 370; af M. J. Gjessing i Dagens Nyt s. A. No. 54; af O. J. A. i Dagspst. s. A. No. 159; af Johs. Kvellestad i Nordre Bergh. Amtstid. s. A. No. 39; i Romsd. Amtstid. s. A. No. 57; i Vestl. Tid. s. A. No. 115; af Einar Sagen i Valdres s. A. No. 54; af Sigvat i Fr.stads Dagbl. s. A. No. 99, hvortil W. i No. 105, Svar af A. Syvertsen i No. 109 og af Sigvat i No. 111, Tilsvar af W. i No. 111).

I Letterstedtske Nordisk tidskrift *1885*, S. 693—97: Anm. af Fr. Palmgren: Språkuppfostran. — *1886*, S. 331—37: Anm. af J. A. Lundell: Tre föreläsningar om rättstafningsfrågan. — *1894*, S. 13—35: William Cowper's liv og digtning (Prøveforelæsning for Doktorgraden).

I Vor Ungdom *1885*, S. 441—44: Anm. af Otto Jespersen: Kortfattet engelsk Grammatik. — *1887*, S. 502—9: Anm. af K. Brekke: Lærebog i engelsk for begyndere. — *1888*, S. 40—70: Mere om den nye sprogundervisning. — *1889*, S. 38—53: Om en forandring i vor høiere skoleordning. — *1894*, S. 657—85: Gouins metode.

I Arkiv för nordisk filologi *III.* (1886), S. 280—85: Anm. af J. A. Lyttkens och F. A. Wulff: Svenska språkets ljudlära. — *IV.* 1—25: Om norske dobbeltformer (jfr. J. Storms Engl. Philologie I. 245).

I Universitets- og skole-annaler, *N. R. II.* (1887), S. 198—201: Fransk udtale; S. 362—66: Tysk udtale. — *VIII.* 42—61: Ny engelsk-filologisk literatur. — *XII.* 382—84: Anm. af Jean Passy og A. Rambeau: Chrestomathie française.

I Nordisk tidsskrift for filologi, *N. R. VIII.* (1887—88), S. 233—38: Anm. af F. Beyer: Das Lautsystem des Neufranzösischen og P. Passy: Les sons du fransais. — *3. R. IX.* (1900—1901), S. 165—71: Anm. af C. Stoffel: Intensives and Down-toners.

I Småskrifter om språkundervisning utgivna av Föreningen Quousque Tandem. II. 5 (Sth. 1891), S. 49—64: Om læsning og læseundervisning.

I Meddelelser fra bestyrelsen for «Filologernes og realisternes landsforening» *1893—94*, S. 67 fg. og 78 fg.: Om vor filologiske uddannelse (jfr. Bemærkninger hertil af Einar Aas i Norsk skoletid. 1894, S. 617—19). — *1895—96*, S. 36—44: Foredrag ved landsmødet [om den sproglig-historiske Lærerexamen].

I Den høiere skole *1900*, S. 94: Anm. af Kr. Sletten: Nogle øvelser i engelsk orddannelse og ordføining. — *1901*, S. 9—12 (Svar til H. Eitrem's Anm. af *Udvalg af engelske forfattere*, jfr. ovfr.). — 1903, S. 1—4: Mere om de nye karakter-

betegnelser (jfr. 1902, S. 172—74 af E. Haffner, 1903, S. 29—31 af Overlærer Brinchmann, S. 57—61 af C. L. W. Horn og S. 153—58 af D. F. Knudsen); S. 142—47: Shakespeare's verskunst [i Anl. af Chr. Collin's Udg. af The Merchant of Venice].

I Tillægshefter til Norsk skoletidende *1897*, H. 1, S. 1—17: Om en reform i vor tegnsætning. Foredrag holdt i Smaalenenes kredsmøde 8de Juni 1897.

I Once a Quarter *1880:* Winter Sports in Norway. — Senere i s. Bl.: Small Talk upon Language.

I Englische Studien *X.* (Heilbronn 1887), S. 317—19: Anm. af Dhi Fonètik Tîtcer. — *XI.* 324—25: Anm. af H. Löwe: Unterrichtsbriefe zur schnellen und leichten Erlernung der englischen Sprache; S. 326—34: Anm. af Vietor: Elemente der Phonetik und Orthoepie des Deutschen, Englischen und Französischen; S. 343—47: Anm. af J. Bierbaum: Die analytisch directe Methode des neusprachlichen Unterrichts og F. Hefty: Der Unterricht in den modernen Sprachen an Handelsschulen höheren Grades. — *XIII.* 130—31: Anm. af J. Gutersohn: Zur Frage der Reform des neusprachlichen Unterrichts; S. 131—32: Anm. af A. Rambeau: Die Phonetik im französischen und englischen Classenunterricht; S. 521—22: Anm. af Pünjer und Hodgkinson: Lehr- und Lesebuch der englischen Sprache (hvortil Entgegnung af J. Pünjer i XIV. 471—72 med Rückäusserung af W. i s. B. 472—73); S. 522—23: Anm. af A. Benecke: English Pronunciation and English Vocabulary; S. 524—27: Anm. af G. Tanger: Englisches Namen-Lexicon. — *XIV.* 150—57: Anm. af Chr. Eidam: Die Lautschrift beim Schulunterricht og Tanger: Muss der Sprachunterricht umkehren? — *XVI.* 113—19: Anm. af Otto Jespersen: The Articulations of Speech Sounds. — *XXXII.* (Lpz. 1903), S. 239—48: Anm. af Van Dam and Stoffel: Chapters on English Printing, Prosody, and Pronunciation. — *XXXIII.* 160—62: Anm. af J. C. Poestion: Lehrbuch der norwegischen Sprache og Norwegisches Lesebuch. — *XXXVI.* 75—99: Some remarks on the use of English adverbs; S. 120—26: Anm. af George Mason's Grammaire Angloise, hrsg. von Brotanek. — *XXXVII.* 212—17: Anm. af W. Franz: Orthographie, Lautgebung und Wortbildung in den Werken Shakespeare's.

I Dhi Phonètik Tîtcer (Le Maître Phonétique) *1887*, Jan.: Anm. af Passy: L'anglais parlé; S. 235: Anm. af J. Storm: Dialogues français. — *1889*, S. 38: Anm. af J. Storm: Det nynorske Landsmaal.

I Phonetische Studien *I.* (Marburg 1888), S. 82—87: Anm. af Lyttkens och Wulff: Svenska språkets ljudlära. — *II.* 259—82: Kurze darstellung des norwegischen lautsystems (jfr. J. Storms Engl. Phil. I. 242).

I Zeitschrift für französische Sprache und Litteratur *XI.* (Oppeln u. Lpz. 1889), 2, S. 239—40: Anm. af Jespersen: Fransk Læsebog efter Lydskriftmetoden.

I Kritischer Jahresbericht der romanischen Philologie (Erlangen) *II.* 434—42: Der französische Unterricht in Dänemark, Norwegen und Schweden [ɔ: Rec. af Lærebøger i Fransk udkomne 1890—1894]. — *IV.* 58—60: Der französische Unterricht in Norwegen (1895—96).

I Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Litteraturen *CX.* (Braunschweig 1903), S. 202—216: Anm. af van Dam og Stoffel: William Shakespeare. Prosody and text.

I Scandia (Groningen) *1904*, S. 30—31: For Elever. Manden som skulde *stelle hjemme. (Med Lydtransskription* og Anmærkninger).

I Scandinaviё—Nederland (Amsterdam) *1905*, S. 97—104: De hoogere scholen in Noorwegen.

I Morgenbladet *1885*, No. 384: Anm. af K. Brekke: Engelsk læsebog for middelskolens 5te og 6te klasse (hvortil S. T. & S. T. [ɔ: Sidney Thurgood og S. J. Tønnessen] i No. 416, med Svar af W. i No. 440 og 448, Tilsvar af S. T. & S. T. i No. 469, jfr. B. Vogt i No. 466 og D. F. Knudsen i No. 487). — *1891*, No. 517: Anm. af J. Johanssen: Tyske læsestykker for 4de, 5te og 6te middelskoleklasse. — *1893*, No. 591: Anm. af Norsk retskrivningssamlags småskrifter, nr. 1 og 3. — *1894*, No. 350: Anm. af Festskrift til Vilhelm Thomsen. — *1895*, Extrano. 37 og 38: Var Lord Bacon „Shakespeare"? — *1901*, No. 407: Den klassiske Dannelses Dødsbo (jfr. No. 391). — *1902*, No. 280: Anm. af H. E. Torkildsen: Engelske Præpositioner; No. 422: Fra det britiske Parlament; Extrano. 32: Englands skjønneste Kathedral. York Minster; Extrano. 35: Cambridge; Extrano. 39: Oxford.

I Aftenposten *1900*, No. 383: Retskrivnings-Spørgsmaalet (jfr. No. 345 af A. Torp). — *1902*, No. 22: En ny Ordbog (jfr. No. 14 af J. Brynildsen om Geelmuydens Engelsk-norsk ordbog, 4. udg. ved H. Eitrem, No. 23 af E. Trøan, No. 27 af J. Parmann, No. 29 af Brynildsen, No. 72 af Trøan, No. 106 af H. Eitrem). — *1907*, No. 139: Den nye Retskrivning.

I Verdens Gang *1897*, No. 89: Anm. af Thora Goldschmidt: Sproglig Anskuelsesundervisning. — *1905*, No. 164: Anm. af S. Muldal og J. Alnæs: Lærebog i norsk. — *1906*, No. 217: Latin eller Gotisk.

I Fredrikstads Tilskuer *1892*, No. 65: Anm. af B. Olsvig: Engelske ord og vendinger. — *1893*, No. 83: Anm. af B. Olsvig: Yes and No. — *1898*, No. 43: Pigeskolen og den nye Skolelov.

I Fredrikstad Blad *1905*, No. 228: Karlstad. Tab eller Vinding? — *1907*, No. 1: Anm. af C. Plünneke: Fredrikstad indtil 20. Aarhundrede; 12 Marts: Luther og det tyske skriftsprog.

I Aarhus-Posten *1903*, No. 234 (Indlæg i Diskussionen om P. Passys Forslag om at gjøre Norsk til Verdenssprog, jfr. Aftpst. f. A. No. 572).

Han har ydet Bistand til J. C. Poestion's Die Kunst schnell Norwegisch zu lernen (Wien 1890), jfr. Anm. af K. Knudsen i Dagbl. 1890, No. 384; til J. V. Lindgren's Dansk och norsk grammatik (Sth. 1894); til Thora Goldschmidt og Kristine Thaning's Engelsk til Selvstudium (Kbh. 1901); til N. Beckman's Dansk-norsk-svensk ordbok (Sth. 1907).

Westrem, Lars, Søn af Lensmand *Lars W.**) († 1 Februar 1833, 56 Aar gl.) og *Gunhilda Eriksdatter Slinde,* blev født paa Gaarden Stedje i Sogndal i Sogn 5 Juli 1805. Han fik sin første Undervisning af en gammel Skolelærer Bjørnsgaard og kom senere i Huset hos Sogneprest Friis i Førde. Han drog til Kristiania for at tage Præliminærexamen og studere Medicin, men maatte ved Faderens Død rejse hjem og overtage Fædregaarden Vestreim i Sogndal. Senere

*) *Dennes* Fader tog Navnet Westrem efter Slægtsgaarden; han hørte til den danske Familje *Lystrup,* som indvandrede til Norge i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede.

opholdt han sig et Par Aar i Paris for at studere Veterinærvidenskab og paatog sig 1846 at holde en offentlig Landbrugsskole paa sin Gaard for Nordre Bergenhus Amt; han vedblev at bestyre denne til 1858, da han opsagde sin Post. I 1867 forlod han Sogn og kjøbte Gaarden Evje i Rygge, hvor han døde 23 Marts 1880.

* 27 Decbr. 1852 *Guri Eriksdatter Slinde* (f. 2 Februar 1833), hans Søskendebarn, D. af Gaardbruger Erik Eriksen S. og Guri Pedersdatter Klingenberg.

Nekrolog i Moss Tilskuer 1880, No. 36. Jfr. Morgbl. 1890, No. 42 af Hustruen G. Westrem.

Veiledning til Ræpedyrkning. Udgivet paa Bekostning af det kgl. Selskab for Norges Vel. Chra. 1857. 8. 16 S.

Det unge Skandinavia eller Enhedsskandinavismen praktisk. Indbydelse til alle Skandinavias Enhedsvenner i Norge, Sverrige og Danmark, om at slutte sig sammen i Selskaber til Gjennemførelsen af Enhedsskandinavismen, eller Sammensmeltningen af de 3de Lande, Sverrige, Norge og Danmark til et fælles Kongerige „Skandinavia" og en fælles Nationalitet af „Skandinaver". Bergen [1860]. 8. 72 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1860, No. 308, jfr. No. 327 og 330, hvortil W. i Chra.-Pst. No. 338 og 1861, No. 6; i Aftbl. 1860, No. 267 af Pandolfus, jfr. No. 292; i Fædrelandet 1861, No. 130. Jfr. om dette og de to følgende Skrifter Julius Clausen: Skandinavismen, S. 151—53).

Mere om. Enhedsskandinavismen og om vore indre Reformer. Bergen [1861]. 8. 198 S., 1 Bl. (Anm. af O. P. Sturzenbecker i Skand. Gazette 1862, No. 19, 20 og 21).

Nogle skandinaviske Betragtninger. Bergen 1865. 8. 68 S., 1 Bl. (Dateret Decbr. 1864; jfr. Vikingen 1865, No. 25).

Noget om Storthingsvalg i Nordre Bergenhus 1865. Bergen [April 1865]. 8. 14 S.

Politisk Sendebrev til Storthingsmand Søren Jaabæk med Efterskrift til de bondevenlige Foreninger. Moss 1873. 8. 57 S., 1 Bl. (Med Tilføielse af en Efterskrift optrykt fra Morgbl. 1872, No. 53 B og 58 B, jfr. s. Bl. No. 98 A og 167 A; anm. i Aftpst. 1873, No. 169).

I Statsborgeren, *H. 2* (1831—32), S. 221—27 (om „Statsborgeren" og Arsenalforvalterne, jfr. H. 3, S. 123—24 [af A. W. Grøtting], H. 10, S. 143—44 H. 15, S. 45—46 og 124—26).

I Granskeren *I.* 53—54: Landprang og Forprang; S. 105—7 og 109: Det Bergenske Politiets Jagt efter Handelskarle; S. 224—27: Om Forprang; S. 229—32 og 233—34: Om Bondestanden især i Bergens Stift; S. 345—48: Scener af den Bergenske Bondestands Nutid og Fremtid; S. 515—17: Om Veivæsen og Veibestyrelse; S. 581—84 og 585: Om Udskiftnings- og Skyldsætnings-Forretninger. — *II.* 9—10: Til Kjøbmandsstanden om Brændevinets Fordyrelse; S. 61—64: Fra en Landmand, i Anledning en Opsats i Morgbl.s Till. No. 12, om fri Finkelering; S. 205—210, 213—19 og 225—27: Om Jordudstykning og dens Indflydelse paa Landbruget og

Folket i det Hele; S. 221—22: Korntold og Brændevinsbrænding. (Kun for den anden og den næstsidste Afhandlings Vedk. haves authentisk Vidnesbyrd om W.s Forfatterskab; de øvrige Bidrag er tillagte ham efter Formodning af nærværende Udgiver, og sandsynligvis er endnu flere forfattede af W.).

I Beretning om det kgl. Selskab for Norges Vel *1860*, S. 65—66 (Meddelelse om Fiskeguano som Gjødsel).

I Morgenbladet *1845*, No. 162 og 163 Till.: Noget om landekonomisk Studium (hvortil Svar af Harald Wergeland i No. 328, jfr. Indf. i 1846, No. 3, med Tilsvar af W. i 1846, No. 57); No. 177 Till.: Nogle Bemærkninger til Planen for Agerdyrkningsskolen paa Abildsø. — *1860*, No. 25 Till. og 40 Till.: Svar til Indsenderen af „Kuriosum fra Nordre Bergenhus Amt", Morgenbladet [1859] No. 280 (sammen med C. Knagenhjelm om kommunale Dampbaade i Amtet, jfr. Indf. i No. 91, hvortil atter Knagenhjelm og W. i No. 259 og 261). — *1872*, No. 53 B og 58 B: Politisk Sendebrev til Storthingsmand Søren Jaabæk (ogs. særskilt udgivet, se ovfr., jfr. s. Bl. No. 98 A, hvortil W. i No. 167 A).

I Den Norske Rigstidende *1848*, No. 252 og 255: Paa hvilken Maade udbredes Engvanding hensigtsmæssigst hos os?

I Aftenbladet *1858*, No. 40, 46 og 48: Bemærkninger i Anledning „Forslag til Reglement for den høiere Landbrugsskole paa Aas af Gust. Ahlstrøm og Johan Lindkvist".

I Christiania-Posten *1860*, No. 338 (ang. det unge Skandinavia og hans Strid med Amtsformandskabet i Nordre Bergenhus om Dampskibsfarten, jfr. Morgbl. No. 308). — *1861*, No. 6: I Anledning det unge Skandinavia [og om hans Landbrugsskole] (jfr. Morgbl. 1860, No. 330).

«I Aarene fra 1832 og opad til 1846,» oplyser han i Chra.-Pst. 1861, No. 6, «har jeg skrevet adskillige Artikler angaaende Dagens Strid i hin Tid, nemlig mod Brændevinsbrænding, for Frihandel, mod al Religionstvang, for en bedre Udvikling af vor Jordbrugerklasse, mod Datidens Veivæsen og mod det burokratiske Regimente, for det meste dog anonymt.»

Hans Hustru har skrevet i Vor Tid *1901*, S. 38—44: Kan krig imellem brødre eller imellem kristne samfund forsvares for samvittigheden? og i Varden bl. A. i *1901*, No. 211: Den sydafrikanske Krig for Folkerettens Domstol.

Wetlesen, Annette Wilhelmine, Datter af Skibskaptejn *Wilhelm Bülow* og *Annette Bülow*, blev født i Drammen 18 Januar 1821 og ægtede 1845 efternævnte Landbrugsskolebestyrer *Frederik Wetlesen* paa Gaarden Abelsø i Østre Aker. Her oprettede hun i Marts 1865 en Husholdningsskole for unge Bondepiger, den første af denne Art i Landet, og drev den sammen med sin Mand og sine Døtre til Høsten 1881, i nogle Aar med Understøttelse af Selskabet for Norges Vel og andre Landhusholdningsselskaber. I 1882 modtog hun som Anerkjendelse af sin nidkjære og fortjenstfulde Virksomhed Selskabets for Norges Vels store Sølvmedalje. Hun var en af Stifterne og Lederne af Foreningen «Norsk *Husflids Venner*». Hun døde paa Berger i Asker 14 Marts 1891.

Biografi med Portræt i Norsk Landmandsblad 1883 II. 285—88; i Husmoderen 1891, S. 89—90. *Nekrolog* i Adressebladet 1891, No. 11 b; i Morgbl. s. A. No. 147. *Mindedigt* i Husmoderen 1891, S. 81. Jfr. Norsk Folkeblad 1866, S. 82—83 og 105 —6 af J. Olafsen; Husmoderen 1902, S. 251; Morgbl. 1902, No. 548 af A.[nne] H.[olsen]; Akerspst. 1906, No. 24; R. Benneche: Meddelelser om Akers Herred 1837 —1887, S. 158.

Nogle Ord til unge, uerfarne Husmødre paa Landet. Tilegnet Eleverne fra Abildsø. [Kra. 1871]. 8. 23 S. (Anonymt; Aftryk uden Titelblad af Folkevennen XX. 362—83).

Husholdningsbog for unge Husmødre i By og Bygd. Af Minna Wetlesen. Chra. 1890. 8. VIII S., 167 S. (Anm. i Husmoderen 1890, S. 133—34). — (Andet Oplag.) Chra. 1891. 8. 1 Portr., X S., 215 S. (Anm. i Morgbl. 1892, No. 52). — Tredie Oplag. Kra. 1902. 8. VIII S., 183 S., 1 upag. S.

Det praktiska hushållet på landet och i staden. Rådgifvare för husmödrar. Sth. 1891. 8. 4 Bl., 189 S., 1 upag. S.

I Husmoderen *1887*, S. 4—5: Om vore bondepigers opdragelse og uddannelse. — *1890*, S. 131—33 og 139—40: Nogle ord til unge husmødre. — Forøvrigt har hun saavel i dette Blad som i Almuevennen og i Norsk Landmandsblad 1884 skrevet forskjellige Artikler om Husstel, Haandgjerning m. m., oftest under Mærket *M. W.*

Wetlesen, Frederik, Søn af Kjøbmand, fra 1843 Ejer af Gaarden Abelsø i Østre Aker *Jørgen v. Zenthen W.* (f. 1787, † 1864) og *Marie Elisabet Glad* (f. 1782, † 30 Juli 1847), blev født i Kristiania 17 Septbr. 1815, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1836 og tog Aaret efter Examen philosophicum, hvorefter han studerede Mekanik og Maskinlære, særlig Møllebyggeri. Fra 1845 var han Lærer ved den af hans Fader og efternævnte Broder oprettede Landbrugsskole paa Abelsø, som han sammen med Broderen overtog fra 1847. Da Skolen fra 1864 flyttedes til Kyken i Ullensaker, bistod han sin Hustru ved Driften af hendes Husholdningsskole. Han var i over 25 Aar Medlem af Akers Skolekommissjon og fra 1872—81 Medlem af Bodsfængslets Inspektion. Han døde paa Abelsø 10 Maj 1890.

* 1845 *Annette Wilhelmine Bülow* (se ovfr.).

Biografi med Portræt i Norsk Landmandsblad 1883 II. 285—88. *Nekrolog* i Morgbl. 1890, No. 268; i Norsk Landmandsbl. 1890, S. 188. Jfr. Morgbl. 1846, No. 243; Norsk Folkeblad 1866, S. 82—83 og 105—6 af J. Olafsen; Akerspst. 1906, No. 24.

I Akershuus Amtsformandskabs Forhandlinger *1848*, S. 66—71, *1849*, S. 27—35, *1850*, S. 23—31, *1851*, S. 43—51, *1852*, S. 7—13, *1853*, S. 94 —102, *1854*, S. 47—51, *1855*, S. 37—41, *1856*, S. 26—30, *1857*, S. 43—48, *1859*, S. 38—43, *1860*, S. 43—47, *1861*, S. 22—26, *1862*, S. 52—57, *1863*, S. 65—69 og *1864*, S. 85—87: Beretninger om Amtslandbrugsskolen paa Abelsø. — 1863,

S. 69—70: Tilbud om fremdeles at overtage Amtslandbrugsskolen. — *1865*, S. 98—100 og *1866*, S. 60—61: Skrivelser om Husholdningsskolen paa Abelsø.

I Beretning om Det kgl. Selskab for Norges Vel *1868*, S. 97—99, *1869*, S. 67—68, *1870*, S. 60—61, *1871*, S. 62—63, *1872*, S. 48—49 og *1873*, S. 86—87: Beretninger om Husholdningsskolen paa Abelsø.

Wetlesen, Jacob, foregaaendes Broder, blev født i Kristiania 1 Marts 1814, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1833 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1838. Han aabnede 12 August 1839 et Undervisningsinstitut for Gutter for Lakkegaden, Grønland o. s. v. i Kristiania, blev derefter Lærer ved Throndenes Skolelærerseminarium, udnævntes 31 Juli 1846 til Sogneprest til Lebesby, 20 Febr. 1852 til Sogneprest til Alten-Talvig og fik 4 Oktbr. s. A. Bestalling som Provst i Vest-Finmarken; 16 Febr. 1861 blev han udnævnt til Sogneprest til Avaldsnes, i hvilket Embede han døde 21 Oktbr. 1869.

* *Pauline Severine Prebensen* (f. 1815, † 29 April 1892), D. af Skipper P. og Dorothea Wetlesen.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretninger om Geistligheden i Tromsø Stift, S. 11.

I Norsk Kirketidende *1858*, Sp. 335—36 (Korrespondance fra Alten, jfr. Indf. i Aftenbladet 1858, No. 121 om den kirkelige Gudstjeneste, hvortil W. i s. Bl. No. 154 med Svar af O. Krogness i No. 173).

Wetlesen, Niels Backe, foregaaendes Broder, blev født i Fredriksstad, medens Faderen var Fejerinspektør der, den 3 Marts 1821, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1840 og tog Aaret efter Examen philosophicum med samme Karakter, hvorefter han begyndte at studere Landbrugsfag. Efterat hans Fader i 1843 havde kjøbt Gaarden Abelsø i Østre Aker, oprettede Fader og Søn her fra Begyndelsen af 1844 «en Skole for vordende Landmænd saavel af Bondestanden som de, der med højere Dannelse agte i Fremtiden at antage en saadan Næringsvej», hvilken Skole fra 14 Oktbr. s. A. gik over til Amtslandbrugsskole med offentligt Bidrag. I 1847 overtog Niels Wetlesen sammen med sin ovennævnte Broder Frederik W. baade Skolen og Gaarden, som de derefter drev i Fællesskab til N. W.s Død 20 Marts 1863. Han var Medlem af Akers Formandskab fra 1861 og Formand i Akers Sogneselskab ligeledes fra 1861.

* 1862 *Grethe Testmand* (f. 1829, † 25 Maj 1894), Plejedatter af Grosserer Hans Lowe Møller i Kristiania.

Biografi med Portræt i Norsk Landmandsblad 1883 II. 285—87. Jfr. R. Benneche: Meddelelser om Akers Herred 1837—1887, passim; A. Daae: Akers Sogneselskab *1807—1907*, S. 90 og 141; Akershuus Amtsformandskabs Forhandlinger 1844, *S. 55—63*; Morgbl. 1845. No. 177 Till. af Lars Westrem; s. Bl. 1846, No. 243.

I Beretning om det første norske almindelige Landbrugsmøde i Chra. *1849*, S. 254—59: Beretning om Landbrugets Tilstand i Agershuus Amt.

I Beretning om Landbrugsmødet i Eidsvold *1852* (Chra. 1853), S. 142—50: Om Opdyrkning af Myrer. (Optrykt i Norsk Landbrugs-Tidende VIII. 105—9).

I Beretning om Akershuus Amts Landhuusholdnings-Selskabs Tilstand og Virksomhed i *1856—57* (Chra. 1858), S. 106—111: Dyrskuet ved Youngstorvet den 4de September 1857.

I Beretning om Det kgl. Selskab for Norges Vel *1860*, S. 64—65 (om Fiskeguano som Gjødsel).

I Morgenbladet *1854*, No. 189 Till. (om Ekensteens Myrdyrkningsmethode, jfr. Referat fra Akershus Amts Landhusholdningsselskabs Generalforsamling i No. 104 og Bemærkninger af Romsdals Amts Landhusholdningsselskabs Bestyrelse i No. 165 Till.). — *1860*, No. 88 (om Bedømmelse af Melkekvæg, jfr. No. 81 af C—c. og Budstikken 1859, S. 231—38, 444—45 og 452—55).

Wetlesen, Thorvald, Søn af Generalmajor *Hans Jørgen W.* (f. 29 August 1775, † 9 Novbr. 1844) og *Beate Hedevig Hesselberg* (f. 10 Marts 1788, † 16 Januar 1836), blev født i Bergen 16 Maj 1817, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1834 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Maj 1840. Fra Juli 1840 forrettede han henved et Aar som Epidemilæge ved Nervefeber i Solør, vikarierede i 1842 otte Maaneder som Læge i Holmestrand, blev 23 April 1842 udnævnt til Korpslæge ved Gudbrandsdalske Korps og 30 August s. A. forsat i samme Egenskab til Hedemarkske Korps med Bopæl paa Lillehammer, hvor han fra 7 Novbr. 1844 til Sommeren 1846 tillige var konstitueret som Distriktslæge for Søndre Gudbrandsdalen. Sommeren 1850 foretog han en videnskabelig Udenlandsrejse, hvorunder han besøgte de danske og tyske Krigslazarether, og studerede derpaa i Berlin og Prag. Efter Hjemkomsten Vaaren 1851 bosatte han sig i Kristiania og blev 21 August 1862 udnævnt til garnisonerende Korpslæge ved Armeens Hovedstation; fra Nyaar 1871 var han Medlem af Armeens Lægekommissjon og fra 1874 konstitueret Brigadelæge. Han døde i Kristiania 19 Maj 1884.

* 1) 19 Septbr. 1843 *Christiane Koren Lunde* (f. 13 April 1821, † 2 Decbr. 1875), D. af Sorenskriver, senere Raadstueskriver i Kristiania Johan Peter Ernst L. og dennes første Hustru Barbara Wiel.

* 2) 15 Novbr. 1880 *Jutta Theodore Leonore Larsen* (f. 5 August 1836), D. af Skibsreder Lars L. i Fredriksstad og Juliane Theocare Christine Blix.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 494—95; H. K. Steffens: Slægten Wiel, S. 163—64; *Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte*, VI. 254.

Veiledning i skriftlig Raadførelse for Underlivslidende, efter Dr. Strahls Methode. Chra. 1851. (Jfr. N. Mag. f. Lægevid. 2. R. VII. 570—72, 575—76 og 655—58; Krydseren 1853, No. 207).

I Norsk Militairt Tidsskrift, *B. 22* (1859), S. 176—77: Tjenestereglementets «første Forbinding, Blesseredes Transport, Lægernes Tjenestefordeling og Forebyggelse af Sygdom». — *B. 25*, S. 320—23: Den romerske Armees Udskrivning og Sundhedspleie. — *B. 27*, S. 267—74: Anførsel af de Legemsfeil, Sygdomme og Mangler, der i Almindelighed bevirke, at Mandskabet erklæres udygtigt til al militær Tjeneste eller midlertidig udygtig til Distriktstropperne eller dygtigt til Trænet; S. 326—29: Sammenholdelse af den existerende Lovgivning med Militærlægernes nærværende Stilling. — *B. 28*, S. 93—94: Strøbemærkninger til de norske lægemilitære Forhold; S. 336: Schematisk Ordning af Ambulancevæsenet for 18,000 Mand under Lægechefen, Armeens og dens Afdelingers Kommandoer uforkrænket. — *B. 29*, S. 244—46: Forslag (preussiske) til Ambulance- og Lasaret-Væsenets Fremme.

I Morgenbladet *1844:* Om Ventilation med varm Luft. I—II. — *1852*, No. 35: Medicinalberetning for 1851.

I Lillehammers Tilskuer *1843*, No. 55: Hr. Distriktslæge Kjølstads Behandling af Skjævheder i Rygraden. — *1844*, No. 99: Indberetning til Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet [om Smitte af Snive].

Wettergreen, Bent, Søn af Kjøbmand *Jacob W.* og *Else Ording*, blev født i Skien 11 Marts 1804, blev Student med Haud fra Drammens lærde Skole 1824 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Septbr. 1827. Han blev 5 Novbr. 1827 udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest H. H. Nysom i Botne, 17 Novbr. 1829 til Sogneprest i Nissedal, 29 Oktbr. 1834 til Sogneprest i Laardal og fik 19 Decbr. 1838 Bestalling som valgt Provst i Øvre Thelemarkens vestfjeldske Provsti, blev 8 Maj 1843 udnævnt til Sogneprest i Solum og fik 19 Januar 1848 Bestalling som Provst i Nedre Thelemarken. Han var valgt til 1ste Suppleant for Bratsberg Amt til Storthinget 1842. Han fik efter Ansøgning Afsked fra sine Embeder den 7 Novbr. 1874, hvorefter han bosatte sig paa Borge i Gjerpen og døde pludselig 18 Februar 1883, rammet af et Slagtilfælde paa Vejen fra Aakre til sit Hjem.

* 1) *Helle Karine Nysom* (f. 3 Marts 1802, † 10 Maj 1861), D. af Sogneprest Hans Hein N. og Elisabeth Sophie Neumann.

* 2) *Thea Nysom* (f. 1804, † 26 Februar 1888), Søster af hans første Hustru.

Nekrolog i Grenmar 1883, optrykt i Correspondenten No. 17; i Varden s. A. No. 16. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 145; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. (No. 568 in-4to), II. 2228—29.

Tale ved H. Cappelens Jordefærd. Skien 1847. 8.

I For Fattig og Riig I. (1848—49), S. 261—64, 269—72 og 273—76: Optegnelser om Præsten Hans Jespersen. (Optrykt efter Mau's Christelig Samler).

Wettergreen, Frederik, Søn af *Bent W.*, blev født i Skien 1776 (døbt 16 Decbr.), blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1795, blev optaget blandt Kommunitetets Alumner i Marts 1797 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juli 1799. Han blev 19 Februar 1802 konfirmeret til Personelkapellan hos Akershus Slotsprest, 2 Juli s. A. til Aftensangsprest og Rektor for den danske Skole i Strømsø, blev 3 Januar 1806 udnævnt til residerende Kapellan i Bragernes og Strømsø og Førstelærer ved den omorganiserede Skole i Strømsø, 28 Decbr. 1813 til Sogneprest i Borre, 20 August 1823 til Sogneprest i Eidsberg og fik 24 Februar 1824 Bestalling som valgt Provst i Mellem-Borgesyssels Provsti, i hvilke Embeder han døde 23 Septbr. 1846.

* 1804 *Magdalena Susanna Gram* (døbt 22 Decbr. 1779, † 19 Marts 1850), D. af Justitsraad G. og Maren Hansdatter.

Jfr. Conradine Dunker: Gamle Dage, S. 128—29 og 241—45; Statsborgeren, H. 24, S. 35—36.

Taler, holdne i Borre-Hovedkirke paa den af Norges Regent Prinds Christian Frederik anordnede alminbelige festlige Bededag den 4de Marts 1814. Chra. [1814]. 8. 16 S.

I Morgenbladet *1834*, No. 203 (om hans Visitatsreiser, jfr. No. 195, 221 Till., 256 og 280). — *1845*, No. 236 (om L. Roverubs Virksomhed som Lærer i Kirkesang).

Wettergreen, Paul Peter, efterfølgendes Søn, blev født paa Mo Prestegaard i Thelemarken 4 Januar 1835, blev Student med Laud fra Skiens lærde Skole 1854 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1860. Allerede under sin Skolegang var han blevet grebet af den af Sogneprest G. A. Lammers vakte Bevægelse, og Sommeren 1861 drog han som Missjonsprest til Zululandet, hvor han virkede paa forskjellige Stationer til Nyaar 1870, da han vendte tilbage til Norge. Efter sin Hjemkomst foretog han en Rundrejse gjennem hele Landet for at tale Missjonens Sag, bestyrede derefter et Aars Tid Sogneprestembedet i Tønsberg og blev 8 Juni 1872 udnævnt til Personelkapellan hos sin Fader i Risør. Da denne i Marts 1875 tog Afsked, nedlagde ogsaa han sin Stilling, rejste som Indremissjonær omkring i Landet og fik 5 Februar 1877 Afsked i Naade fra sit Presteembede; han traadte derpaa ud af Statskirken og overtog Ledelsen af en luthersk Frimenighed i Arendal, hvis Forstander han var indtil Sommeren 1888, da han frasagde sig denne Stilling paa Grund af Planer om atter at drage til Missjonsmarken i Østafrika. Allerede samme Høst meldte han sig ud af Frikirken og lod sig gjendøbe i Kristianssand 2 Decbr.; men hans Missjonsplaner blev der intet af, da han under en Foredragsrejse paa Østlandet for at virke for Sagen blev rammet af Slag, og den 10 August 1889 døde han i Arendal.

* 1) 17 August 1865 *Wenche von der Lippe Knudsen* († 27 Oktbr. 1868), D. af Apotheker Ole K. i Risør og dennes første Hustru Wenche von der Lippe Scheen.

* 2) 16 April 1872 *Elise Kathrine Hvistendahl* (f. 11 Decbr. 1846), D. af Skibsfører Anders H. i Tønsberg og Alette Dessen.

Nekrolog af M. J. Færden i Luth. Ugeskrift 1889 II. 309—318; i Chr.sands Tid. 1889, aftr. i Morgbl. No. 432; af B.[oye] O.[rding] i Fædrelandet s. A. No. 95. Jfr. Norsk Missions-Tid. XVI. 89—91; M. U. Anker: Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed, S. 19; J. K. Bergvitz: Studenterne fra 1854, S. 37; Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 569 af Abr. Grimstvedt, Luth. Kirketid., N. R. XII. 104—8 af A. C. Preus; Nedenæs Amtstid. 1875, No. 4; Aftpst. 1875, No. 23; Morgbl. 1875, No. 29 A; s. Bl. 1888, No. 703; Fremskridt 1888, No. 159; Posten 1891, No. 33 af Paal Kjilland; Storth. Forh. 1890, VI. Indst. S., S. 363—64; 1893, VI. Indst. S., S. 320—21; 1895, VI. Indst. S., S. 281 og 525.

Nutidens Selskabelighed belyst af Guds Ord. Risøer 1873. 8. 42 S. (Anm. i Luth. Kirketid., N. R. IX. 71). — Andet Oplag. Risøer 1873. 8. 42 S. — Tredie Oplag. Risøer [trykt i Kra.] 1873. 8. 29 S.

Opfordring til Bøn om den Helligaand. (Sælges til Indtægt for Bedehuset i Risøer). Risøer 1874. 8. 31 S.

Brev til mine Venner i Anledning af min Udtrædelse af Statskirken den 27de Marts 1877. Risør 1877. 8. 23 S.

Livets Vei. En Bog for frelsesøgende Sjæle. Af Robert Boyd. Fortale af Dwight L. Moody. Oversat fra Engelsk. Kra. 1879. 8. 4 Bl., 111 S. — 2det Oplag. Kra. 1881. 8. 4 Bl., 135 S.

Prædiken holden ved Indvielsen af den evangelisk-lutherske Frimenigheds Forsamlingshus „Ebenezer" i Kragerø Søndagen den 27de August 1882. (Sælges til Indtægt for Ebenezer.) Kragerø [1882]. 8. 16 S.

Opbyggelige Foredrag over Johannes's Aabenbaring. Arendal 1883. 8. 1 Bl., VII S., 614 S.

Tre Prædikener holdt i Frikirken i Kristiania 1887. Optaget ved Hurtigskrift af Olaf Paulsen. Kra. 1887. 8. 32 S. (Kun Omslagstitelblad).

I Norsk Missions-Tidende *XVI.* (1861), S. 91—99: Prædiken; S. 131—33, 194—99 og 221—22, *XVII.* 7—16, 117—23, 169—70 og 203—6, *XVIII.* 49—53, 103—7 og 237—41, *XIX.* 31—34, 168—74, 193—97 og 265—69, *XX.* 32—36, 126—30 og 265—69, *XXI.* 83—90 og 321—27, *XXII.* 164—66 og 261—65, *XXIII.* 164—68, 259—61 og 294—96, *XXIV.* 187—92, 255—58 og 433—37, *XXV.* 2—12: Breve fra Sydafrika.

I Johan St. Munch's Mit Forhold til Statskirken og dens Embede (Horten 1875), S. 89—95: De Grunde, der har bevæget mig til at ophøre med den offentlige Præstegjerning og vælge privat Virkemaade istedet.

I Christelig Lægmandstidende *VI.* (1878), S. 121—28 og 129—37: *Missionsmødet* paa Vegarsheien for Hedningemissionen den 6te og 7de Juli d. A. — *XI. 141—44:* Betragtning.

I Broderbaandet (Kra.) *1879*, No. 12 (om Presternes Embedsdragt m. m., jfr. M. U. Anker: Nogle oplysende Bemærkninger etc., Risør 1880).

Wettergreen, Peter Boyesen, Broder af ovennævnte Bent W., blev født i Skien 16 Septbr. 1802, blev Student med Haud fra Drammens lærde Skole 1824 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Septbr. 1827. Han blev 5 Novbr. 1827 udnævnt til Personelkapellan i Tinn, 19 Januar 1834 til Sogneprest i Mo i Thelemarken, 11 August 1841 til Sogneprest i Lund i Dalene og fik 22 Marts 1845 Bestalling som valgt Provst i Dalenes Provsti; 21 Marts 1849 blev han udnævnt til Sogneprest i Risør, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 6 Marts 1875. Han døde i Kristiania 13 Februar 1887.

* *Anne Elisabeth Svendsen* (f. 12 Februar 1810, † 13 Februar 1878), D. af Marsmester S. ved Hollens Jernværk.

Jfr. O. A. Løwold: Fra Dalene, S. 168; Krydseren 1854, No. 269; Nedenæs Amtstid. 1875, No. 27, 29 og 32 [W.s Tak til Risør Menighed].

I Den Constitutionelle *1837*, No. 280 (Brev om Uvejret i Mo).

I Morgenbladet *1852*, No. 101 (om Mormonismen i Østerrisør, jfr. 1851, No. 302, P. Holm i s. Bl. 1852, No. 86 og 101). — *1855*, No. 37 (en hjemkommen Emigrants Forklaring).

I S. H. Finne-Grønn's Risør-slegter (Chra. 1895—1901), S. 100—102 (Tale ved C. H. Carstens Begravelse 13 August 1852).

Wexels, Wilhelm Andreas, Søn af daværende Forvalter ved Glasmagasinet i Kjøbenhavn, fra 1809 Administrator ved Glasværkerne i Norge *Frederik Nannestad Wexels* (f. paa Nannestad Prestegaard 1 Novbr. 1759, † 23 August 1825) og *Bolette Cathrine Balling* (f. i Danmark 8 April 1765, † 1809), blev født i Kjøbenhavn 29 Marts 1797. Til Norge, fortæller han selv (Skilling-Magazin 1852, S. 2), «ledtes tidlig mine Tanker, naar jeg som Barn hørte om Familien deroppe, om norsk Trofasthed og Kjækhed, og saae de flere Nordmænd, som jævnlig vankede i mine Forældres Huus». Hans Forældre havde først bestemt ham til Sjøkadet, og i 1807 gjorde han en Rejse til Norge for at prøve Sjøen; men denne Plan blev hurtig opgivet, og efter Hjemkomsten blev han indsat paa Metropolitanskolen i Kjøbenhavn. «Under den barnlige Alders Tilfredshed,» fortæller han *(l. c.)*, «yttrede sig tidlig en alvorligere og stillere Charakteer end hos de fleste af mine Jevnaldrende, til Deeltagelse i hvis Bedrift og Lege jeg aldrig følte den Tilbøielighed, som til at sysle for mig selv.» Efter Moderens Død og Faderens Bortflytning til Norge blev han tilbage i Kjøbenhavn sammen med en ti Aar ældre Broder, der dog døde allerede 1812, hvilket Døds-

fald gjorde et dybt og varigt Indtryk paa ham. Efterat han i Oktbr. 1814 havde taget Examen artium med Laud ved Kjøbenhavns Universitet, drog han i Slutten af samme Aar til Norge, hvor han i 1815 blev immatrikuleret ved Universitetet i Kristiania; han tog her Examen philosophicum med Laud i 1816 og begyndte derefter strax paa det theologiske Studium. «Skjønt mit Øie endnu,» siger han *(l. c.,* S. 3), «uagtet den christelige Religionsunderviisning, som jeg havde modtaget paa Skolen, var lukket for Christendommens Betydning, saa var det dog som om mit hele Sind, min hele Livsindividualitet drog mig til Theologien og til «at blive Præst». Nogen bevidst Rationalisme havde ingensinde udviklet sig hos mig, men først under min Syslen med Studiet aabnedes mit Øie for Christendommen.» Navnlig var det Professor S. J. Stenersens Forelæsninger, som egentlig først vakte Forestillingen hos ham om Kristendommens Herlighed. Han holdt sin første Prædiken 3dje Onsdag efter Paaske 1817 i Vor Frelsers Kirke, prædikede derefter af og til saavel i Byen som paa Landet, «og ligefra Begyndelsen af havde mine Prædikener en orthodox christelig Charakteer» *(l. c.)*. I Decbr. 1818 tog han theologisk Embedsexamen med Laudabilis *et quidem egregie*, prædikede til Dimis 17 Februar 1819 (Laud) og aflagde to Dage efter den kateketiske Prøve med Udmærkelse. Allerede 4 Maj s. A. blev han udnævnt til Kateket ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania, ved hvilken Kirke han derefter virkede hele sit Liv. «Hvad min Indsigt i Christendommen angaar,» siger han *(l. c.)*, «da voxede den efterhaanden deels ved den Erfaring, som Embedsførelsen og en bestandig Sysselsættelse med Guds Ord og christelig religiøse Gjenstande, i Forbindelse med mit indre Livs Tilstande og Gang, gav, deels ved Manuduction af yngre Theologer til Embedsexamen, deels ved Omgang med christelige Venner, deels endelig ved Læsning af christelige Skribentere. Blandt disse maa jeg i Besynderlighed nævne N. F. S. Grundtvig, det store Vidne i Norden, hvem ogsaa jeg skylder saa ubeskrivelig Meget med Hensyn til hvad jeg ved Guds Naade maatte besidde af christeligt Syn, og hvem jeg først i Evigheden vil kunne takke efter Hjertets Drift for hvad han har været mig under mit aandelige Livs Udvikling. I hiin Tid, hvori min første Virksomhed som Ordets Tjener falder, var iøvrigt endnu, navnlig for den saakaldte dannede Classe, den i sin Ret efter den lange Vantroens Periode fremtrædende Christendom noget saa Fremmed, at min luthersk-rettroende Prædiken kaldtes «en ny Lære», og at Spot, Forbittrelse eller medlidende Beklagelse i Forbindelse med de forunderligste Domme ledsagede mit Vidnesbyrd, medens dette dog paa den anden Side hos en liden Kreds af stadige Tilhørere fandt en venlig Modtagelse.» Til hans Embede hørte foruden Prædikepligten ved den ugentlige Altergang ogsaa Religions-

undervisningen i Borgerskolens øverste Klasse, og af denne Skoles Bestyrelse var han Medlem 1822—1823 og 1847—1866. Da Stiftsprovst Lumholtz døde allerede tre Uger efter W.s Ordination, maatte han i 1½ Aar bestyre hele Sognepreștembedet; ligeledes forrettede han som residerende Kapellan ved Ledighederne i 1822 og 1833—34, og fra 1823 fik han Adgang saavel til at antage Konfirmander som til at udføre Skriftemaal. Den 13 Novbr. 1846 blev han udnævnt til residerende Kapellan ved Vor Frelsers Kirke, i hvilket Embede han 13 Oktbr. 1851 fik sin ældste Søn Frederik Nannestad Wexels (f. 18 Juni 1826, † 2 Juni 1866, — jfr. Kirkl. Folkebl. 1866, S. 185—86) til Personelkapellan. Ved Provsternes Stemmegivning paa Biskoper faldt der gjentagne Gange (1842, 1845, 1848) Stemmer paa ham; sidste Gang fik han endog 54 Stemmer af de afgivne 57, og Regjeringen spurgte ham, om han vilde modtage Udnævnelse; men han afslog dette «saavel af ydre som indre Grunde». Efterat det praktisk-theologiske Seminarium var blevet anordnet ved kgl. Resolution af 19 April 1849, blev han af Kirkedepartementet antaget som Lærer i Pastoraltheologi, hvilket Hverv han dog formedelst sine øvrige forøgede Forretninger i Juni 1851 saa sig nødt til at frasige sig. Han var Medlem af den departementale Komité af 17 Decbr. 1839 til Omarbejdelse af Pontoppidans Forklaring, af den kgl. Kommissjon af 12 Februar 1841 angaaende Grænserne for Religionsfriheden og af den kgl. Kommissjon af 13 Novbr. 1843 til Revisjon af Lovforskrifterne for Dissentersamfund. Han var Formand i Kristiania Skolekommissjon fra 1849 til sin Død. Han var Medlem af den midlertidige Bestyrelse for det til kristelige Undervisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse af det norske Bibelselskab stiftede Fond fra Oprettelsen i 1820 indtil et fast Selskabs Grundlæggelse i 1825 og derefter af dette Selskabs Hovedbestyrelse i en lang Aarrække; han var i 1826 med at danne den første Missjonskomité i Kristiania, som nedlagde sin Virksomhed 1846, og paa et Menighedsmøde i Kristiania 24 Maj 1852 valgtes han til Medlem af en Komité til at istandbringe et Udvalg af Salmer til Brug ved Siden af den «evangelisk-kristelige Salmebog». Han blev 7 Januar 1843 valgt til Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem, og ved Olavs-Ordenens Oprettelse blev han 21 August 1847 udnævnt til R. St. O. O. «for Fortjenester som Embedsmand og i videnskabelig Henseende». I Anledning af hans 40-Aars Jubilæum som Prest blev der den 4 Maj 1859 overrakt ham fra hans Menighed en Sum af ca. 4400 Spd. til et Legat med hans Navn, som han derefter bestemte til Understøttelse for trængende theologiske Studenter ved Universitetet. Han holdt sin sidste Prædiken Søndag 6 Maj 1866, blev syg et Par Dage efter og døde 14 Maj s. A.

Trykt 31 August 1907.

Til Belysning af hans kirkelige Stilling hidsættes nogle Ord af Sogneprest Thv. Klaveness's Tale ved Kristiania Stiftsmøde den 25 Marts 1897, som i sin Tid vakte megen Opsigt (Morgbl. 1897, No. 184):

«Det var en Guds Naade mod Norge, at dets nyoprettede Universitet strax fik et theologisk Fakultet, som baade stod paa kristelig Grund og var aandsmæssigt nok til at paavirke den studerende Ungdom. Derfra udgik i Aarhundredets første Trediedel en Presteslægt, hvis skjønne Gjerning det var at bygge vor af Rationalismen ormstukne Kirke op paa Kristentroens Grund, saa den kunde blive et velsignende Fredens Hjem for det Folk, som netop da var staaet op til en ny Dag. Inden denne Presteslægt blev Wexels det aandelige Centrum. Han var denne Slægts ideelle Repræsentant, og han var dens belivende Sjæl. Han var det ikke i Kraft af nogen særlig fremragende Begavelse. Han var det i Kraft af en udpræget kristelig Personlighed. Han blev kristelig vakt ved Universitetet; han fik sit Syn klarnet og sin Aand befæstet ved Grundtvig, den mægtigste Repræsentant for levende Kristendom, Norden dengang ejede. Det, som han saaledes optog i sig, gav han sit Hjerte, sin Haand, sin Mund, sit Liv; det prægede hans Fremtræden, og det gav sig et klart og ædelt Udtryk i alt, hvad han talte og skrev. Han var en af de mest helstøbte Presteskikkelser, den norske Kirke nogensinde har ejet. Derfor var han ogsaa gjennem lange Tider den norske Kirkes aandelige Hoved. — — —

De af os, som har siddet under Wexels's Prækestol, vil vist sande det: denne stilfærdige Forkyndelse, fremført med spæd Røst og blød dansk Udtale og monotont Foredrag, — der var Kraft i den. Den bøjede; den gjorde liden og ringe; for den stillede det kristelige Ideal frem i hele dets rene Skjønhed. Men den knugede ikke; nej, den lægede og løftede og gav Mod og Lyst. — — Saaledes var Wexels's Præken; saaledes var hans Andagtsskrifter, som var spredte rundt om i de tusen Hjem; saaledes var de mange Breve, han vexlede med søgende og bange og lidende over det hele Land. — —

Saa kom Femtiaarenes Vækkelse. Den prækede Korstog mod de gamle Prester og mod Grundtvigianisme og mod Wexels, de gamle Presters og Grundtvigianismens Hoved. Mange af os har i sin Tid deltaget i det Korstog, om ikke offentlig, saa i de private Kredse. Nu ser de fleste af os tilbage derpaa med andre Øjne, end vi dengang saa med. Nu tilstaar nogen og hver af os, at de Domme, vi dengang fældede med ungdommelig Selvsikkerhed, de var ukjærlige, og de var letsindige, og de var onde, og det bør os at gjøre Bod for dem. Ja, det bør den norske Menighed at gjøre Bod ved Wexels's Grav.»

* 5 Novbr. 1823 *Hedevig Elisabeth Lund* (f. 11 April 1801, ÷ 26 Marts 1830), D. af Forvalter ved Svelviks Glasværk Milter L. og sin Mands Søskendebarn Maren Brøcher Wexels (÷ 9 Decbr. 1827).

[P. A. Jensen:] Nogle Erindringer fra Wilhelm Andreas Wexels's Jordefærd, den 18de Mai 1866. [Kra. 1866.] 8. 16 S. — *E. Mau: Præsten W. A. Wexels's Liv og Virken* tilligemed en Smule norsk Kirkehistorie, fremstillet og udgivet. Kra. *1867. 8.* 2 Bl., 387 S. (Jfr. Morgbl. 1867, No. 59 af E. Mau. Anm. [af F. Bætz-

mann] i Aftbl. 1867, No. 251 og 252, jfr. No. 260 af O. Arvesen, No. 261 af J. F. Dietrichson, Tilsvar i Aftpst. No. 263; i Morgbl. s. A. No. 294; [af D. Thrap] i Folkevennen XVII. 318—25; af O. Røst i Den norske Folkeskole, 3. R. IV. 174—75; i d. Fædrelandet 1868, No. 57). — *Aug. T. Deinboll: Wilhelm Andreas Wexels.* Særaftryk af Bladet: «For frisindet Kristendom». Kra. 1886. 8. 24 S. (Anm. i Luth. Kirketid., 5 R. I. 410). — *D. Thrap: Wilhelm Andreas Wexels.* Livs- og Tidsbillede. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger for 1905. No. 6.) Chra. 1905. 8. 2 Bl., 173 S.

Selvbiografisk Skitse i Skilling-Magazin 1852, S. 1—7 (med hans Portræt). — *Biografi med Portræt* i dansk Illustr. Tid. II. (1860—61), S. 363—64 af Ludvig Wagner; i Illustr. Nyhedsbl. 1864, S. 241—43; i Anhang til A. Weenaas's Kirkehistorie, S. 63—78. — *Nekrologer* i Morgbl. 1866, No. 136, jfr. No. 137; i Aftbl. No. 112, jfr. No. 115; i Aftpst. No. 109, jfr. No. 117 og 118; i Chra. Intell. No. 110; i Dølen IV. No. 34, optrykt i A. O. Vinjes Skrifter i Utval I. 470—71; af O. Arvesen i Kirkl. Folkebl. 1866, S. 153—54, med O. Domaas's Afskedsord i Hjemmet ved W.s Baare S. 162—65 og Brev fra en Lægmand S. 358—60; i Den norske Folkeskole, 3. R. I. 375—76; i dansk Fædrelandet 1866, No. 112; Mindetale af Ferd. Roll i Morgbl. 1867, No. 15 o. fl. Bl. — Jfr. Nord. Conv.-lexikon, 3. Udg., VI. 983—84; Nord. familjebok XVII. 803 af E. H.[artmann]; Salmonsens ill. Konvers.-leksikon XVIII. 570—71 af O. A. Ø.[verland]; Dansk biogr. Lexikon XVIII. 470—71 af D. Thrap; H. Jæger's Ill. norsk litteraturhist. II. 464—66 og Till., S. 7—9 (med Portræt); B. Svendsen's Mskr. i Univ.-Bibl., No. 568 in-4to, I. 487—92; B. Svendsen: Oplysninger ang. Kirker i Chra. Stiftsprovsti, S. 15; Lilleh. Tilskuer 1844, No. 62; Dansk Kirketid. IV. 812—16; Chr.sands Tid. 1887, No. 126; Aftpst. 1897, No. 229; Dagbl. s. A. No. 86 af H. Lunde; Dagsavisen s. A. No. 5 af A. Chr. Bang; Morgbl. s. A. No. 184 (Tale af Thv. Klaveness); Stavgr. Avis s. A. No. 73 og 74; Bud til Menigmand 1878, S. 113—19 af H. Wexelsen; Nord. højskoleblad 1874, S. 257—66, 427—28, 490, 507—8 og 523 af Olaf Røst; Magne 1882, S. 132—33 og 165—67 af Olaf Røst; Magne 1895, S. 276—83 og 381—82 af Olaf Røst; Ludvig Helveg, et Mindeskrift udg. af L. Schrøder (Odense 1884), S. 77—83; Norskt høgskuleblad I. 227—29; [V. A. Wexelsen:] Fra presten Fr. Wexelsens liv og gjerning, S. 11—12, 14—15, 59—65, 73 og 75; For kirke og kultur IV. 139—47 af M. W.[exelsen]; s. Bl. X. 401—2 og Morgbl. 1903, No. 402 af Christopher Bruun; Morgbl. 1901, No. 620 efter Tale af Thv. Klaveness; Briefwechsel zwischen H. L. Martensen und J. A. Dorner I. 278; Kirkl. Folkebl. 1867, S. 272 af S. J. Stenersen; H. Brun: Biskop N. F. S. Grundtvigs Levnetsløb I. 425—50 o. fl. St.; Benedicte Arnesen-Kall: Livserindringer 1813—1857, S. 159—60 og 166—68; Den danske Højskole III. 332, 337—39, 390 og 407—8; A. E. Vang: Kort Udsigt over en Skolelærers Levnetsløb, S. 13; Danskeren VII. 269—80 og 333—56 af Fr. Wexelsen; Edv. Mørch: Kristianiaminder, S. 72—74; Vilhelmine Ullmann: Fra Tyveaarene, S. 56 og 96—97; Johanne Vogt: Statsraad Colletts Hus, S. 105—7; Bispinde Henriette Gislesens Breve, S. 13, 27, 74, 92 og 181; Breve fra og til C. Hostrup, S. 411—12 og 460; norsk Hist. Tidsskr., 4. R. IV. 311; Aftbl. 1859, No. 103; Morgbl. 1859, No. 122, 135 og 213. — *Digte* til eller om ham er trykt i Kirkl. Folkebl. 1862, S. 129—30 af C. A. H.[ansen]; i s. Bl. 1863, S. 97 af C. A. Hansen; i s. Bl. 1864, S. 105 af O. Arvesen; i s. Bl.

1865, S. 105 af C. A. Hansen; i Nogle Erindringer fra W.s Jordefærd, S. 3—5 og 15—16 af P. A. Jensen (ogsaa trykte i Morgbl. 1866, No. 133 og 137 og i andre Blade); i Kirkl. Folkebl. 1866, S. 154—55 og 357—58 af O. Arvesen; S. 161 af O. Oftedahl; S. 193 af A. Reitan; s. Bl. 1869, S. 407—9 af S—n.; i Morgbl. 1866, No. 193 A af A. Munch. — Hans *Portræt*, malet af Gørbitz, er udgivet i Lithografi af E. Bærentzen & Co. — *Et Monument paa hans Grav* med Portrætbuste i Marmor af Billedhugger Borch blev rejst ifølge Subskriptionsindbydelse (Morgbl. 1868, No. 73) og afsløret 24 August 1869, jfr. Morgbl. 1869, No. 234, Kirkl. Folkebl. 1869, No. 545—53, af O. Domaas og særskilt trykte Sange af A. Munch og O. Arvesen.

Indbydelse [til at danne et Selskab til christelige Underviisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse. Chra. 1820.] 4. 6 S., 1 Bl. (Uden særskilt Titelblad. Underskrevet af W. sammen med P. Holst og A. F. Hofgaard, optrykt i Beretning fra Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse, om dets Oprindelse, Organisation og Virksomhed indtil 30te Septbr. 1826, S. 9—18).

Julegave for Aaret 1821. Chra. [1821.] 12. 4 Bl., 255 S., 1 upag. S.

Prædikener. Chra. 1822. 8. 4 Bl., 255 S.

Jesus i det huuslige Samfund. Prædiken paa 2den Søndag efter Hellig 3 Kongers Dag 1823. (Text: Joh. Ev. 2 c. 1 til 12 v.) Chra. [1823.] 8. 16 S.

Fem Juleprædikener. Chra. 1823. 8. VIII S., 70 S.

Prædiken, holden i vor Frelsers Kirke første Søndag efter Paaske 1825 til Aftensang. Hvo der er af Gud, hører Guds Ord — (Joh, 8, 47). Chra. 1825. 8. 15 S.

Andagts-Bog for Menigmand, samlet. Udgivet af Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagts-Bøgers Udgivelse. Chra. 1826. 8. 136 S. — Andet forøgede Oplag. Chra. 1828. 8. — Tredie Oplag. 1830. — Fjerde Oplag. 1831. 8. 11 Ark. — Femte Oplag. Chra. 1835. 8. 176 S. — Sjette Oplag. Chra. 1842. 8. 176 S. — Syvende Oplag. Chra. 1845. 8. 176 S. — Ottende Oplag. Chra. 1851. 8. 176 S. — Niende Oplag. Chra. 1855. — Tiende og forøgede Oplag. Chra. 1861. 8. 208 S. (Anm. i Kirkl. Folkebl. 1861, S. 231—32; af A. Feragen i Den norske Folkeskole, N. R. V. 174). — Ellevte Oplag. Chra. 1866. 8. 208 S. — Tolvte Oplag. Kra. 1879. 8. 208 S. — Trettende Oplag. Kra. 1892. 8. 208 S. -- — 6. Oplag. Faaborg 1876. 8.

Attuækkæn illuarsautiksæt illegeennut opertunnut, kattersorsimarsut W. A. W., månale nuktersimarsut P. Kraghmit. Kbh. 1850. 8. VIII S., 206 S., 1 Bl. (Grønlandsk Oversættelse af frg. Bog).

Dr. Martin Luthers større Katechismus, oversat og med Anmærkninger ledsaget. Chra. 1828. 8. 196 S. — Andet uforandrede Oplag. Chra. 1829. 8. 196 S. — Tredie Oplag. Chra. 1843. 8. 184 S. — Fjerde Oplag. Chra. 1846. 8. 183 S. — Femte Oplag. Chra. 1853. 8. — Sjette Oplag. Chra. 1857. 8. 164 S.

En christelig Postille, sammendragen af Dr. Martin Luthers Kirke- og Huus-Postiller, og indeholdende en fuldstændig Forklaring over alle Søn- og Fest-Dages Evangelier, samt ti Faste-Prædikener. Udgiven [af W. A. Wexels] ved Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagts-Bøgers Udgivelse. Chra. 1828. 8.

— Andet Oplag. Chra. 1831. 8. XLVIII S., 948 S. — Tredie Oplag. Chra. 1855. 8. XLIV S., 630 S.

Tanker over og i Anledning af Hr. Statsraad Treschows Bog om „Christendommens Aand eller den evangeliske Lære", udgivne i Breve, som et Gjenmæle mod bemeldte Bog. Chra. 1828. 8. 128 S. (Afsnittet S. 80—123 er forfattet af Brødremenighedsforstanderen N. J. Holm. Bogen blev anm. i Morgbl. 1828, No. 341, jfr. No. 348 og 349, 1829, No. 31 af Tartuffe [ɔ: H. Wergeland] og No. 42; rec. [af H. N. Clausen] i dansk Maanedsskr. f. Litt. II. 360—66; i J. K. Høst's Nordisches Museum, Kbh. 1829, S. 137—39. Til Svar paa W.s Skrift udgav Treschow i 1828 et „Anhang" til sin Bog).

Bemærkninger ved Anhanget til Bogen „om Christendommens Aand eller den evangeliske Lære". Chra. [Febr.] 1829. 8. 88 S. (Jfr. Morgbl. 1829, No. 58, 69 og 84; se ovfr., V. 805).

Martin Luthers Bekjendelse om Jesu Christo, samlet af hans Skrifter og med et Forord udgivet. Chra. 1829. 8. 36 S.

Bekjendelsen, som ei Tiden omskifter. En liden Jubelgave for Sandheds Venner, i Anledning af den augsburgske Confessions Overleverelse d. 25de Juni 1530, og med Hensyn paa Kirkens Tilstand i Norge, udgivet. Chra. 1830. 8. 71 S.

En christelig Postille, uddragen af Dr. M. Luthers Kirke-Postille, og indeholdende en fuldstændig Forklaring over alle Søn- og Fest-Dages Epistler. Udgiven [af W. A. Wexels] ved Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagts-Bøgers Udgivelse, og paa dets Forlag. Chra. 1830. 8. XX S., 771 S.

En liden Bibelhistorie for Børn, udarbeidet efter de hellige Skrifter. Chra. 1830. 12. 179 S. (Anm. i Morgbl. 1831, No. 24). — Andet Oplag. Chra. 1832. 12. — Tredie Oplag. Chra. 1835. 12. 142 S., 1 Bl. (Jfr. Spørgsmaale til Bestyrelsen af Christiania Borgerskole i Morgbl. 1836, No. 1, hvortil Svar i No. 78. Efterat denne Bogs Autorisation til Skolebrug i Henhold til Betænkninger fra Biskoperne C. Sørenssen og J. St. Munch var blevet afslaaet ved kgl. Res. af 5 April 1831, blev 3. Udgave efter Betænkning af det theologiske Fakultet ved kgl. Res. af 9 August 1839 tilladt benyttet som Lærebog i Almueskolen, jfr. Dep.-Tid. 1839, S. 628—32, Den Const. 1839, No. 237 og 253, Aftpst. 1904, No. 617 af D. Thrap; derefter udkom Tredie Udgaves andet Oplag. Chra. 1839. 12. 144 S., og i denne Skikkelse kom nye Oplag med faa Aars Mellemrum indtil Tyvende Oplag 1868. En norsk-amerikansk Eftertryksudgave efter 3. Oplag udkom i Inmansville, Wis. 1854. 8. 127 S., 1 upag. S., og en finsk Oversættelse ved N. B. Stockfleth i Kra. 1854. 8. 303 S. Jfr. Theol. Tidsskr. V. 626—27, hvortil W. i VI. 101—5).

Mine Forhandlinger med Postrøveren og Morderen, M. Petersen, efter Fleres Anmodning udgivne. Chra. 1832. 8. 59 S. — 2. Opl. 1832. — 3. Opl. Chra. 1841. 8. 56 S.

Dr. Martin Luthers Fortaler til Skrifterne i det gamle og nye Testamente, oversatte og med nogle Anmærkninger ledsagede. Chra. 1832. 8. 1 Bl., IV S., 154 S.

Thomas a Kempis om Christi Efterfølgelse. Fire Bøger. Fuldstændigen og uforandret efter Grundtexten oversat, samt med en Forerindring og korte Anmærkninger ledsaget. Chra. 1832. 8. VIII S., 232 S. — Andet Oplag. Chra.

1835. 8. VIII S., 224 S. — Tredie Oplag. Chra 1855. 12. VIII S., 200 S. — Fjerde Oplag. Chra. 1860. 12. VIII S., 200 S.

Christelige Betragtninger med tilsvarende Psalmer. Til Brug ved Huus-Andagt udgivne. Chra. 1833. 8. 3 Bl., 294 S., 2 Bl. (Anm. i W.s Tids-Skrift f. Kirke-Kronike I. 382). — Andet uforandrede Oplag. 1844. — Tredie uforandrede Oplag. 1853. — Fjerde uforandrede Oplag. 1858. — Femte uforandrede Oplag. 1872. 8. 4 Bl., 296 S.

Opbyggelige Fortællinger og Betragtninger. Udgivne [ved W. A. Wexels] af Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagts-Bogers Udgivelse. Første Samling. Chra. 1833. 8. 1 Bl., 96 S. — Andet Oplag. Chra. 1844. — Anden Samling. Chra. 1835. 8. 96 S. — Tredie Samling. Chra. 1840. 8. 96 S. — Anden Udgave [af alle Samlinger]. Chra. 1853. 8. 230 S. — Andet Oplag. Chra. 1863.

Psalme-Vers, udvalgte af vore ældre Psalmer til Brug for Børn hjemme og i Skolen [ved W. A. Wexels]. Chra. 1834. 12. 24 S. — Andet noget forandrede Oplag. Chra. 1835. 12. 24 S.

Christnes Trøst mod Dødens Skræk. Prædiken, holden paa 16de Søndag efter Trinitatis 1834. Udgiven i Anledning af Cholera-Sygdommens Udbredelse til Bestyrkelse for Medchristne i Troe og Haab. Chra. 1834. 8. 16 S.

Et Par Ord til Minde om Stener Johannes Stenersen, Professor i Theologien, talte i vor Frelsers Kirke den 22de April 1835. Chra. 1835. 8. 11 S. (Ogsaa trykt i „Stener Johannes Stenersen. Mindekrands fra hans sørgende Disciple", Chra. 1835, S. 23—32).

Prædiken paa fjerde Søndag efter Paaske. Evang. Joh. 16, 5—15. Paanye i Trykken bekostet af Amund K. Brekke. Eegseth 1835. 8. 16 S.

Betragtninger over Herrens Bon. Chra. 1837. 8. 1 Bl., 35 S. — Andet Oplag. Chra. 1847. 12. 36 S.

Betragtninger over Herrens Bord. Christiania Tractatselskabs Skrifter, No. 12. Chra. 1837. 8. (Uden særskilt Titelblad; senere udgivet som særeget Skrift:)

Herrens Bord. Andet Oplag. Med et Tillæg af Bønner og Betragtninger ved Altergangen. Chra. 1851. 8. 21 S. — Tredie Oplag. Chra. 1857. 8. 24 S.

Om Gjenfødelsen og om den sande Retfærdighed. Tvende Betragtninger over Joh. 3, 1—15. og Matth. 5, 20. Udgivne som No. 14 af Christiania Tractatselskabs Skrifter. Chra. 1837. 8. 1 Bl., 26 S.

Religios-politiske Betragtninger fra christelig-moralsk Standpunkt. Et Indlæg i Dagens religios-politiske Kamp. Chra. 1837. 8. 47 S. (Jfr. Chr. Delphin's „Et Sendebrev til Hr. Sognepræst Hesselberg", hvortil Indf. i Morgbl. 1837, No. 245, 247 og 248, Svar af C. Delphin i No. 286, 287 og 288 Till. samt Gjensvar af Indf. i No. 301, 305, 307 og 308).

Det gamle Testamentes apokryphiske Bøger. Gjennemseede og rettede efter Grundtexten [af W. A. Wexels]. Chra. 1837. 8. 302 S.

Forklaring over Det nye Testamentes Skrifter. Første Deel, indeholdende Matthæus, Marcus og Lucas. Chra. 1837. 8. 2 Bl., 558 S., 1 Bl. — Anden Deel, indeholdende Johannes's Evangelium og Apostlernes Gjerninger. Chra.

1839. 8. 2 Bl., 539 S. — Tredie Deel, indeholdende Paulus's Breve til Romerne og Korinthierne. Chra. 1844. 8. 2 Bl., 289 S., 368 S. — Fjerde Deel, indeholdende Paulus's Breve til Galaterne, Epheserne, Kolossenserne, Philippenserne og Thessalonicenserne. Chra. [1846—]1854. 8. 3 Bl., 200 S., 199 S., 171 S.

Apostelen Paulus's Brev til Menigheden i Rom, forklaret. Andet uforandrede Oplag. Chra. 1849. 8. 1 Bl., 291 S.

Johannes's Evangelium og Apostlernes Gjerninger, forklaret. Nyt Oplag. Chra. 1862. 8. 539 S.

Udsigt over Pastor N. J. C. V. Stockfleths Virksomhed i og for Finmarken. [Chra. 1839.] 8. 57 S. (Særtryk uden Titelblad af W.s Tids-Skrift for Kirke-Krønike III.)

Christelige Psalmer, samlede, ordnede, bearbeidede, og, til Brug ved huuslig Andagt, og som et Bidrag til et vordende Psalmeværk for den norske Kirke, udgivne. Chra. 1840. 8. XVIII S., 394 S. (Jfr. Den Const. 1840, No. 189, 193 (af W.) og 196; anm. [af J. Kaurin] i Morgbl. 1841, No. 31 Till.). — Andet Oplag. Chra. 1844. 8. XX S., 390 S., 12 S. [Choraler]. — Tredie forøgede og omarbeidede Udgave [med Titelen: Christelige Psalmer fra ældre og nyere Tid. Samlede]. Med 71 Melodier. Chra. 1859. 8. VIII S., 470 S., 24 S. (Anm. [af Fr. Wexelsen] i Kirkl. Folkebl. 1859, S. 265—69).

Udvalg af christelige Psalmer til Brug ved Religionsunderviisningen. Chra. 1845. (Anm. i Morgbl. 1845, No. 62). — Andet Oplag. Chra. 1848. — Tredie Oplag. Chra. 1850. — Fjerde Oplag. Chra. 1851. 12. 64 S. — Femte Oplag. (Med et Tillæg). Chra. 1854. 12. 72 S. — Sjette Oplag. Chra. 18[illegible]9. — Syvende Oplag. Chra. 1867. 12. 72 S.

En liden Psalmebog for Børn, bestemt til Brug saavel hjemme som især i Skolen. Uddragen fornemmelig af Wexels's „christelige Psalmer" ved C. J. Zimmerling. Chra. 1845. 8. 48 S. — Tredie Oplag. Chra. 1860. 8. 68 S., 2 Bl.

Ord, talte ved Jakob Christlieb Schandorffs Kiste den 11 October 1842. [Chra. u. A.] 8. 2 Bl. (Uden særskilt Titelblad. Anonymt).

Christelige Trøstebreve for bekymrede Hjerter, samlede og udgivne. Chra. 1844. 8. 71 S. — Andet Oplag. Chra. 1853. 8. 2 Bl., 88 S. — Tredie Oplag. Chra. 1869. 8. 95 S.

Giver Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er. Prædiken paa 23de Søndag efter Trefoldighed 1844. Udgivet efter Anmodning og som et lille Indlæg i Sagen om Religions-Friheds. Chra. 1844. 8. 20 S. (Anm. i Nordlyset 1845, No. 1).

Udtog af Dr. Erich Pontoppidans Forklaring, omarbeidet af en dertil naadigst nedsat Commission. Autoriseret Udgave. Chra. 1844. 8. 124 S.

Denne Forklaring var udarbejdet af den under 17 Decbr. 1839 nedsatte kgl. Kommissjon bestaaende af Wexels samt Professorerne Chr. Keyser og J. Kaurin, der tillige udarbejdede ny Udgave af Luthers lille Katekismus og reviderede de ældre Udgaver af saavel Forklaringen som Katekismen, og ved kgl. Res. af 14 Juli 1843 blev alle disse fire Udgaver autoriserede som de eneste Lærebøger ved den anordnede Religionsundervisning; det blev samtidig tilladt enhver at lade trykke og udgive disse forskjellige Udgaver under Kirkedepartementets Tilsyn, og nye Oplag udkom derfor

stadig i en Række af Aar; jfr. Dep.-Tid. 1843, S. 513—521; Protokolkomiteens Indstilling af 30 Aug. 1845, 16, trykt i Morgbl. 1845, No. 246 Tillæg. Indførelsen af den «omarbejdede» Forklaring mødte imidlertid paa mange Hold stærk Modstand, idet man fandt, at den gav Udtryk for adskillige Vranglærdomme, og Anklagen herfor blev særlig rettet mod Wexels; jfr. A. Chr. Bang: Kirkehistoriske smaastykker, S. 284—94; Arne Garborg: Fred, S. 97—99; P. Blom: Beskrivelse över Valle prestegjeld, S. 103; Johannes Skar: Gamalt or Sætesdal, S. 33—34. Navnlig var der et enkelt Punkt, hvori W. allerede tidligere havde udtalt en fra den almindelige afvigende Opfatning, idet han dels i sine «Christelige Betragtninger» fra 1833, dels og udførligere i sin »Forklaring til det nye Testamentes Skrifter» fra 1837 havde hævdet Muligheden af en Omvendelse efter Døden. Efterat denne Opfatning ogsaa var fremtraadt i den omarbejdede Forklaring, begyndte der en Række Angreb paa W., for det første særlig gjennem private Henvendelser, væsentlig i Form af krænkende anonyme Breve, og til Storthinget 1845 fremkom som Følge af et Andragende af Decbr. 1844 fra 110 Menighedslemmer i Kværnes Prestegjeld Forslag af 27 Febr. 1845 fra John Neergaard om, at Storthinget vilde ved en Komite lade undersøge, hvorvidt den omarbejdede Forklaring og Katekismus var overensstemmende med vore almindelige Troslærdomme, hvilket Forslag dog ligesaa lidet som et lignende Andragende af 24 Marts 1845 fra Lars K. Melle i Volden foranledigede nogen Beslutning fra Storthingets Side; jfr. Storth. Forh. 1845 VII. 56 og 195, IX. 294—95. W. annoncerede da i Morgenbladet, at han vilde udgive et Forsvarsskrift, og endnu før dette havde kunnet udkomme, fremkom et voldsomt offentligt Angreb paa ham i et anonymt lidet Skrift «Nogle Bemærkninger om Pontoppidans Forklaring, Udtoget og især den Omarbeidede», forfattet af en Skolelærer Bratten og trykt i Drammen i Begyndelsen af Decbr. 1845 (ikke, som almindelig angivet, først i Aaret 1846); W. kunde derfor tage til Gjenmæle ogsaa mod dette Angreb i en Efterskrift til den Bog, som udkom 23 Decbr. s. A.:

Aaben Erklæring til mine Medchristne om min Anskuelse og Bekjendelse angaaende Christi Nedfart til Helvede og Muligheden af en Omvendelse efter Døden. Chra. 1845. 8. 164 S. (Anm. i Dansk Kirketid. I. 470—72). — Andet Oplag. Chra. 1847. 8. 168 S. — Tredie Oplag. Chra. 1873. 8. 155 S.

Dette Skrift fulgtes af en langvarig kirkelig og literær Fejde. Den omarbejdede Forklaring forsvaredes mod Brattens Angreb i A. Tannæs's «Bidrag til Sandhedens Forsvar» (Chra. 1846) og J. Kaurin's «Nogle Ord til den norske Kirke» (Chra. 1846); jfr. Udtalelser af Biskop Arup i Den Const. 1847, No. 32; men nye Angreb kom fra forskjellige Kanter. Endnu i 1846 udgav Jens Johnsen i Drammen «Nogle Sandheds Vidnesbyrd til Usandhedens Modbeviisning» og (anonymt) «Et Bidrag mod Wexels's m. Fls. Lære om at Gjenstridige kunne omvende sig efter Døden»; s. A. kom i to Oplag i Fredrikshald Olaus Nielsen's «Nogle Ord om Veien til Livet». I Stavanger udkom i 1847 Sogneprest J. A. Mohr's «Forsøg til en Fremstilling af den hellige Skrifts Lære om Kristi Nedfart til Helvede og Muligheden af Omvendelse efter Døden» og Skolelærer E. Tonnesen's «Nogle Bemærkninger til Forsvar for Pontoppidans Forklaring»; Thelemarkingen Thomas Thomasen udgav i 1851 «Vidnesbyrd og Bekjendelser» mod Wexels. Olaus Nielsen fortsatte sin Agitation i sin fra 1848 udgivne «Kirkelig Tidende», og for Størstedelen gjennem ham indkom til Storthinget 1851 fra flere Menighedslemmer i 11 forskjellige Prestegjeld 12 Andragender om, at den gamle

Udgave af Pontoppidans store Forklaring «Sandhed til Gudfrygtighed» udelukkende maatte autoriseres som Lærebog; fra et enkelt Sted indkom en Protest fra Prestegjeldets Ordfører mod, at det af Enkelte indleverede Andragende maatte ansees for et Udtryk af Menighedens Mening om Sagen (Storth. Forh. 1851 VII. 354). Disse Andragender blev af Storthinget 12 August 1851 oversendt til Regjeringen, og sammen med den særlig i Valle i Sætersdalen rejste Modstand mod den omarbejdede Forklaring bevirkede de, at det efter Kirkedepartementets Indstilling ved kgl. Res. af 7 Oktbr. 1852 blev tilladt Menighederne at benytte de tidligere brugte Udgaver af de anordnede Lærebøger ved Religionsundervisningen; jfr. Dep.-Tid. 1852, S. 769—78 og 785—91. Striden var ikke hermed afsluttet; den førtes tværtimod ud paa et stadig videre Omraade, men kan netop derfor ikke følges videre her. Direkte Tilslutning til W.s «Aaben Erklæring» har kun Sognepres P. J. Dybdahl's Skrift «Om Evangeliets Forkyndelse og mulig Omvendelse efter Døden» (Chra. 1857).

Religiøse Digte. Samlede og udgivne. Chra. [Novbr.] 1845. 12. 76 S. — Anden forandrede Udgave. Chra. 1847. 16. 94 S. — Tredie og forøgede Udgave. Chra. 1858. 8. 108 S. — Fjerde Oplag. Chra. 1870. 8. 108 S. (Heri er 16 Digte af W.)

Udsigt over Jesu Christi Liv paa Jorden, med indledende og anvendende Betragtninger. Med 12 Staalstik. Chra. 1846. 4. 1 Bl., VI S., 306 S., 12 Staalstik. (Udkom i et Andet [Titel-]Oplag, Chra. 1847, og ogsaa i en Godtkjøbsudgave i 8. uden Staalstik). — 2det Oplag. Chra. 1866. 8. VII S., 427 S.

Christelig Huus-Postille eller Betragtninger til hver Søn- og Hellig-Dag i Aaret. D. 1—2. Chra. 1846. 12. Første Deel eller Vinter-Halvaaret. Fra første Søndag i Advent til sjette Søndag efter Paaske. 3 Bl., VI S., 383 S., 1 upag. S. Anden Deel eller Sommer-Halvaaret. (Fra første Pintsedag til 27de Søndag efter Trinitatis). 2 Bl., 347 S., 1 upag. S. (Anm. i For huuslig Andagt V. 161—62; af J. F. Fenger i Dansk Kirketid. I. 645—48). — Andet Oplag. Chra. 1862. 8. VIII S., 648 S.

Missions-Psalmer. (Afsjungne ved det norske Missionsselskabs Generalforsamling i Christiania den 6te og 7de Juli 1846). Chra. 1846. 8. 11 S.

Prædiken paa 23de Søndag efter Trinitatis 1848. Chra. [1848.] 8. 18 S.

Psalmebog, samlet og ordnet, samt med et Tillæg af Betragtninger og Bønner ledsaget. Chra. 1849. 12. X S., 444 S. (Anm. af en Almueskolelærer i Morgbl. 1849, No. 253, hvortil Svar i No. 263; jfr. W.s „Et Par Ord om min Salmebog" i Chra.-Pst. 1849, No. 308. I Slutningen af 1849 indkom til Kirkedepartementet et Andragende fra Presterne ved Kristiania Tugthus og Akershus Fæstnings Slaveri om Tilladelse til at ombytte den evangelisk-kristelige Salmebog med W.s, og efter Anbefaling af Kristiania Biskop, der rigtignok ingenlunde vilde tilraade Indførelse af W.s Salmebog til Kirkebrug i en Menighed af sedvanlig Beskaffenhed, blev Tilladelsen midlertidig given 11 Januar 1850; Tilladelsen blev gjort endelig og tillige udvidet til Bodsfængslet i Kristiania ved kgl. Res. af 14 Juni 1851, jfr. Dep.-Tid. 1851, S. 441—43). — [2det Oplag] med Tillæg af Collecter, Epistler og Evangelier, Bønner og Betragtninger m. M. samlet og ordnet. Chra. 1851. 12. X S., 352 S., 153 S. (Jfr. Nationalbladet 1852, No. 27; Brev til en Ven ang. Salmesagen og den paatænkte Indførelse af W.s Salmebog i vor Frelsers Menighed af M. Landstad)

i Chra.-Pst. 1852, No. 1305 og 1306, hvortil Nogle Bemærkninger [af H. Steenstrub?] i s. Bl. No. 1434 og 1435 med Gjenmæle af M. L. i No. 1449). — Tredie Oplag. Chra. 1858. 12. X S., 504 S. — Tredie (efter Forf.s Død udgivne) Oplag. Chra. 1866. 8. VII S., 427 S.

Blik i den Christnes Liv. Sexten Prædikener. Chra. 1850. 12. 3 Bl., 125 S. (Optrykt i W.s Vidnesbyrd fra Kirken, 1860).

Den norske Kirkes symbolske Bøger. Oversatte efter Grundtexten og udgivne efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, ifølge dertil ved kongl. Resol. af 25de Juni 1849 given Bemyndigelse. [Ved J. Kaurin, A. W. Fangen og W. A. Wexels]. Chra. 1851. 4. 51 S.

Et Fredens Ord om den tredie Troesartikels Lydelse. Chra. 1852. 12. 50 S. (Indlæg i Striden om den omarbejdede Forklaring; anm. i Den norske Tilskuer (1852), S. 213—15, hvortil S. 220 af W.; i For Fattig og Riig V. 161—66; i Chra.-Pst. 1852, No. 1270).

Den norske Kirkes symbolske Bøger i Grundtexterne. Udgivne efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet ifølge dertil ved kongl. Resol. af 25de Juni 1849 given Bemyndigelse. [Ved J. Kaurin, A. W. Fangen og W. A. Wexels.] Chra. 1853. 4. VIII S., 103 S.

Foredrag over Pastoraltheologien. Chra. 1853. 8. 2 Bl., 342 S., 1 Bl. (Anm. af A. Grimelund i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. 1854—55, S. 122—32; af Adolf Strøm i Den norske Folkeskole II. 185—90 og 199—205; i Chra.-Pst. 1854, No. 1959; af J. F. Fenger og Red. i Dansk Kirketid. VIII. 642—52).

Prædiken paa sextende Søndag efter Trefoldighed 1853, under Hjemsøgelsen med Cholera. Indtægten vil tilfalde Fattige, der har lidt ved Cholera-Sygdommen. Chra. 1853. 8. 16 S.

Tillæg til den evangelisk-christelige Psalmebog. Besørget af en Menigheds-Committee i Christiania. Chra. 1854. 16. 2 Bl., 151 S. (Paa Menighedsmøde i Vor Frelsers Menighed 24 Maj 1852 valgtes en Komite, bestaaende af W. A. Wexels, A. Grimelund og Jørgen Moe, til at udarbejde et Salmebogstillæg, og dette Udvalg blev ved kgl. Res. af 10 Septbr. 1853 tilladt benyttet i samme Menighed ved Siden af den evangelisk-kristelige Salmebog; ved kgl. Res. af 5 April 1854 bemyndigedes Rigets Biskoper til at tillade Udvalgets Brug i de Menigheder, som fremførte Ønske derom, jfr. Dep.-Tid. 1854, S. 366—67. Nye Oplag udkom 1856. 8. 2 Bl., 122 S.; 1861. 8. 2 Bl., 139 S.).

Om Daaben, især om Barnedaaben. Udgivet af Selskabet for christelige Undervisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse. Chra. 1854. 8. 56 S. (Anonymt).

De tre Dage. Prædiken paa første Paaskedag 1854. Efter Anmodning udgivet. Indtægten tilfalder de Brandlidte i Skien. Chra. 1854. 8. 18 S. (Jfr. Chra.-Pst. 1854, No. 2015; anm. i Dansk Kirketid. IX. 535).

Tredive Prædikener. Chra. 1855. 8. 4 Bl., 240 S. (Jfr. Opfordringer i Chra.-Pst. 1855, No. 2338, 2374 og 2563, hvortil Svar af W. i No. 2339 og 2564; anm. i Dansk Kirketid. 1856, Sp. 333. Hele Samlingen er optaget i W.s Vidnesbyrd fra Kirken, 1860).

Om Almueskolen og dens Gjerning. Et Ord til Forældre og Pleieforældre, hvis Børn søge Christiania Almueskoler. Chra. 1857. 8. 21 S. (Under-

skrevet S. 4 af Chra. Skolekommission: W. A. Wexels, F. Rode, Boyesen, O. F. Ebbell. Hartvig Nissen, J. H. Schwensen, F. D. Hesty).

Ole Vig. [Sørgedigt.] [Chra. 1857.] 8. 1 Bl.

Om det bibelske Begreb af det almindelige Præstedømme. Et Foredrag i Christianias geistlige Forening. Chra. 1858. 8. 29 S. (Aftryk af Norsk Kirketidende; anm. i Kirkl. Folkeblad 1858, S. 137—41).

Vidnesbyrd fra Kirken. En Aargang af Prædikener udgivne i deres Hovedindhold. Chra. 1860. 8. XII S., 534 S. (Jfr. Chra.-Pst. 1858, No. 276; anm. i Kirkl. Folkebl. 1860, S. 221—22; af O. A.[rvesen] i Aftbl. 1860, No. 48).

Forhandlingerne paa det tredie skandinaviske eller nordiske Kirkemøde i Christiania den 29de, 30te og 31te Juli 1861. Udgivne efter Mødets Beslutning af den norske Bestyrelse ved W. A. Wexels. Chra. 1862. 8. 228 S. (Heri er af W.: Velkomstord S. 24—26, Fremstilling af det religiøse Livs Tilstande og Ytringer i Norge S. 26—50, Indlæg i den derpaa følgende Diskussion om Grundtvigianismen S. 108—110. Jfr. Anm. i Norsk Kirketid. 1862, Sp. 313—15; af Fr. W.[exelsen] i Kirkl. Folkebl. 1862, S. 175—76. I Anledning af Ytringer af W. om Katholikerne i Norge udgav den katholske Præfekt Etienne Djunkowski og Pastor Antonius paa Tromsø i Septbr. 1861 et anonymt Flyveblad „Illustreret Svar til Wexels og andre protestantiske Medlemmer af Kirkemødet i Christiania", jfr. Norsk Retstid. 1862, S. 218, Norsk Kirketid. 1861, Sp. 585—86, Erklæring af J. C. Lichtle i Morgbl. f. A. No. 264, hvortil Antonius i Tromsø Stiftstid. No. 83).

Ved Bogtrykker Christopher Grøndahls Kiste, den 26de Februar 1864. [Chra. 1864.] 8. 2 Bl. (Uden særskilt Titelblad).

Fredelige Betragtninger over Troesbekjendelsens Stilling i Menigheden. (Særtryk [ↄ: Optryk] af „Kirkeligt Folkeblad" 1863). Udgivet af O. Arvesen. Chra. 1867. 8. 2 Bl., 35 S. (Anm. i Thjms Adresse 1867, No. 174).

Treogtyve Taler i Sørgehuset og ved Graven samt nogle andre Leiligheds-Taler. Efter hans Død samlede og udgivne ved Fr. Wexelsen. Chra. 1869. 8. 118 S., 1 Bl. (Jfr. Aftbl. 1868, No. 177 af Fr. Wexelsen).

Hvortil ere vi kaldte som Christne? Prædiken. (Sælges til Bedste for en fattig Familie). Kra. 1889. 8. 8 S. (Udgivet af O. Domaas efter en Gjenpart af W.s Manuskript; forhen trykt i Kirkl. Folkebl. 1866, S. 129—32; anm. af D. T.[hrap] i Kirkl. Lit.-tid. f. d. skand. Lande II. 47—48; i Morgbl. 1889, No. 139. Til denne Prædiken, der blev holdt 15 April 1866, er det der sigtes, naar det i nærværende Værk, B. III. 45 siges, at W. ved en af sine sidste Prædikener tog Ibsen's netop udkomne „Brand" til Emne; jfr. Morgbl. 1897, No. 184 af Thv. Klaveness).

Han var Redaktør og Udgiver af Tids-Skrift for Kirke-Krønike og christelig Theologie, som udkom i Hefter i Chra. 1833—1839 og udgjør 3 Bind: *I.* 1834. 8. 5 Bl., VIII S., 501 S. *II.* 1835. 8. 2 Bl., 528 S. *III.* 1839. 8. 2 Bl., 540 S. Jfr. Morgbl. 1834, No. 302 Till. [af Henrik Wergeland], hvortil Svar i No. 329 og 330. Deri er af Udgiveren i *I.* S. I—VIII: Forord (dat. 26 Marts 1833); S. 1—69: Ere vi ved Daaben indlemmede i den ægte christelige Kirke? (jfr. hertil Bemærkninger af S. J. Stenersen S. 385—434 med Modbemærkninger af W. S. 434—73); S. 70—86: Retfærdiggjørelse af Barnedaaben (meddeelt efter „Evangelische Kirchenzeitung" [af E. Sartorius] med et Forord og Anmærkninger); S. 87

—102: Anm. af G. P. Brammer's Det hellige Land paa Herrens Tid; S. 103—128: Bidrag til Kundskab om de senere Aars kirkelige Begivenheder i Danmark; S. 129—33: Den christelige Theologie ved det norske Frederiks-Universitet; S. 201—223: Hvad har Christendommen i vore Dage fornemmelig at bestride? S. 251—56: Anmeldelser; S. 307—371: Apologie for den første Artikel i den augsburgske Confession mod gamle og nye Modstandere af Ernst Sartorius [oversat med Forord og Anmærkninger, særlig rettede mod N. Treschow]; S. 482—88 (Bemærkninger til J. J. Hadeln's Forklaring af Herrens Bøn S. 473—81); S. 488—98 og *II.* S. 281—96: Brudstykker af Dr. Rudelbachs Skrift om „Rationalismens Væsen og Forhold til den christelige Kirke og Stat"; (I.) S. 498—502: Anm. af E. Sartorius's Læren om Christi Person og Gjerning. — *II.* S. 66—167: Bidrag til Kundskab om de senere Aars kirkelige Begivenheder i Danmark; S. 257—77 og 308—362: Træk af Jesu Levnetshistorie [oversat efter H. Olshausen med Forord og Anmærkninger]; S. 363—79: Et Par Ord om Dinter, hans Virksomhed og Forhold til Christendommen og Bibelen; S. 393—458: Apologie for den anden Artikel i den augsburgske Confession, mod gamle og nye Modstandere, af E. Sartorius [oversat med Anmærkninger]; S. 527—28: Bemærkning, Tids-Skriftet vedkommende. — *III.* S. 167—80: Anhang til de her [S. 1—166 og i Særtryk, Chra. 1836] af Hr. Pastor Sandberg leverede Meddelelser [om sværmerske og secteriske Vildfarelser i vort Fædreneland]; S. 271—97: Svend Borchman Hersleb; S. 297—300: Et Par Ord i Anledning af Hr. Pastor Sandbergs Kamp mod secteriske Vildfarelser (jfr. S. 209—250); S. 373—95: Et Blik mod Syd! S. 395—410 og 413—36: Om Frelserens Sjele-Angst før og under sin Lidelse i Gethsemane og paa Golgatha (af H. Olshausen, oversat med Anmærkninger); S. 437—93: Udsigt over Pastor N. J. C. V. Stockfleths Virksomhed i og for Finmarken (ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 494—536: Forhandlingerne ved Stænder-Forsamlingen i Roeskilde om Sogne-Baandets Løsning; S. 536—37: Det danske Missions-Selskab.

I Iduna *I.* (Chra. 1822), S. 137—50: Perlerne. (En Fortælling af F. Førster, frit oversat efter det Tydske). — *II.* S. 171—72: Længselen; S. 172—75: Vuggevise; S. 176—80: Evigheds-Blomsten! (Digte).

I Grundtvig og Rudelbach's Theologisk Maanedsskrift, *VI.* (1826), S. 97—116 og 193—212: Om Christendoms-Sandhed og sammes Erkjendelse.

I J. Chr. Lindberg's Maanedsskrift for Christendom og Historie, *I.* (Kbh. 1831), S. 488—504: Kort Udsigt over Kirkens nærværende Tilstand i Norge. — *II.* S. 64—80: Lyset og Mørket i Christi Kirke, Prædiken holden i Garnisons-Kirken i Christiania paa Jubelfesten, den 27de Juni 1830.

I Asyl- og Skole-Tidende, *I.* (1842), S. 49—55 og 57—62: Korte Antydninger om Barnets første Underviisning i Christendommen, især med Hensyn til Asylerne.

I For huuslig Andagt, *II.* (1843), S. 81—86: Den kæmpende og seirende Tro (Prædiken); S. 121—26: Christi Opstandelse, vor Troes Grund; S. 126—27: Den blide Tanke (Digt); S. 135—36: Christi Stridsmænd (Digt efter A. Lindeblad). — *III.* S. 94—96, 101—3 og 133—36: Brudstykker af Frederik Leopold, Greve af Stolbergs „Büchlein von der Liebe"; S. 113—19: Det kæmpende og urolige Hjerte faaer Fred i Troen paa Jesu Navn (Paaskeprædiken); S. 119—20: Ved et Barns Død (Digt); S. 345—49: Om den christelige Daab (efter E. Sartorius). — *IV.* S. 89

—95: Paaske-Høitid; S. 145—50: Pintse-Høitid; S. 176: Anm. af W. Løhe's Haandbog ved Syge- og Døds-Sengen. — V. S. 151—52: En gammel Psalme (meddeelt); S. 221—24: Missions-Psalmer (afsjungne ved det norske Missionsselskabs Generalforsamling i Chra. den 6te og 7de Juli 1846).

I H. Halling's Christeligt Søndagsblad, *I.* (1844), S. 40: Psalme (ↄ: Hvad kan veie op den Glæde); S. 79—80: Jesus i Graven (Betragtning paa Løverdagen i den stille Uge); S. 152: Psalme (ↄ: Uværdig er jeg, Herre); S. 155—56: Betragtning paa 16de Søndag efter Trefoldighed.

I Søndagsblad for lutherske Christne, *I.* (1852—53), S. 106—8, 111—12, 130—32, 138—40, 142—44 og 184: Betragtninger: S. 301—3: Prædiken paa 16 Søndag efter Trinitatis.

I Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke, *I.* (1846), S. 292—360: Principielle Differenser mellem den lutherske og den reformerte Kirke (meddeelt efter Dr. A. G. Rudelbach og med Anmærkninger ledsaget). — *II.* 521—49: Den kirkelige Anskuelse (et Foredrag). — *VI.* 101—5: Et Par Ord om Ankerne mod min Bibelhistorie; S. 605—610 (om Søndagens Betydning, Foredrag med efterflg. Diskussion, S. 610—31).

I Dansk Kirketidende *V.* (1849—50), Sp. 217—28 og 234—41: Nogle Ord i Anledning af „Tilbageblikket paa den norske Kirke" [af L. Helweg] i Kirketidendens Nr. 209 og 210, 1849.

I Wäktaren *1855,* Marts: Bemærkninger i Anl. af en i s. Bl. 1854, No. 100 indført Opsats «Striden om Antagelsen af en ny Katechismus i den norske Kirke».

I Norsk Kirketidende *I.* (1856), Sp. 265—75: Er der nogen Syndsforladelse til Dom? (jfr. Sp. 209—213 af En simpel Theolog). — *III.* 97—110: Det bibelske Begreb af „det almindelige Præstedømme" (Foredrag, ogs. særsk. udg., se ovfr.).

I Prædikener af norske Geistlige, udg. af T. A. Christensen og E. F. Eckhoff (Chra. 1856), *I.* S. 20—25: Tredie Søndag i Advent; S. 76—82: Søndag efter Nytaar. — *II.* S. 104—110: Niende Søndag efter Trefoldighed; S. 193—98: En og tyvende Søndag efter Trefoldighed.

I Fr. Wexelsen og O. A. Krogness's Kirkeligt Folkeblad *1857*, S. 1—6: Indledning; S. 129—41: Om Brugen af Daabsløftet, navnlig af Bekjendelsen, ved den private Andagt; S. 241—52: Blik paa det menneskelige Samfundsliv fra christeligt Standpunkt. — *1858*, S. 11—15: En Betragtning (Matth. 18, 20) (før trykt i E. Mau's Christelig Samler X.); S. 18—23: Ved Ole Bigs Grav; S. 145—56 og 161—71: Daaben frelser os. — *1859*, S. 17—22: Ved Hans Thorsen Steensruds Grav. — *1860*, S. 129—37: En lille Betragtning i Anledning af 2 Kor. 12, 2—9. — *1861*, S. 1—12 og 17—22: Om Oplysning, især den christelige; S. 281—305: Foredrag ved Kirkemødet i Christiania 1861 over de kirkelige Tilstande i Norge. — *1862*, S. 1—9: Menneskelivet. — *1863*, S. 81—83, 89—93, 98—101, 113—16 og 121—24: Fredelige Betragtninger i Anledning af Dagens Strid (særsk. udg. 1867, se ovfr.); S. 281—86: Et Blik efter Skrifterne i det Tilkommende. — *1864*, S. 25—29: Giver Keiseren hvad Keiserens er, og Gud hvad Guds er; S. 361—65: Et lidet Ord om Eenheden i vor Herres Jesu Christi Kirke; S. 401—7: Andet Kapitel af 1ste Brev til Timotheus. — *1865*, S. 41—44: Jesu Møde med Mennesekehjertet (en Betragtning over Joh. 4, 46—53). — *1866*, S. 129—32: En Prædiken over 1 Pet. 2, 21 ff. i For-

bindelse med Matth. 16, 25 (særsk. udg. 1889, se ovfr.); S. 210—12: Den sidste Prædiken af W. A. Wexels (meddelt af Fr. Wexelsen); S. 366—68: Et Trøstebrev (meddelt af O. Arvesen); S. 373—75: Advents-Betragtninger (meddelt af Fr. Wexelsen). — *1867*, S. 91—93: To Betragtninger over Matth. Evangel. 4, 1—11; S. 169—71: Prædiken paa Christi Himmelfarts-Dag 1866; S. 249—53 og 257—61: Forklaring over det første Kapitel af 1ste Brev til Timotheus; S. 329—31: Loven og Sandheden, Prædiken paa 18de Søndag efter Tref. 1864; S. 337—41: Prædiken paa 19de Søndag efter Trefoldighed 1863. — *1868*, S. 161—64: En Betragtning over 1 Petr. 3, 18 ff.; S. 425—31: To Drømme; S. 769—71, 799—800, 825 og 828: Advents-Betragtninger.

I A. Reitan's Udvalg af Sange og Rim (Arendal 1859), S. 4—6: Mindekvad om Ole Vig (herfra optrykt i Folkevennen IX. 121—22).

I Bud til Menigmand *VIII.* (1879), S. 6—9: En Nyaars-Betragtning (af en ufuldendt Andagtsbog, meddelt af Fr. Wexelsen, ogsaa trykt i Magne 1886, S. 2—4).

I For Fattig og Riig, *3. R. V.* (1888), S. 361—63: Prædiken over Matth. 18 Cap. 23 og flg. V. (indsendt af P. Rogge).

I Morgenbladet *1826*, No. 163 (Indbydelse til at tegne Bidrag til det Baselske Missionsselskabs Guineamission, sammen med J. W. Cappelen, Jacob Nielsen og Chr. Grøndahl). — *1829*, No. 152: I Anledning af Pastor Schroeters Død, den 26de Mai 1829 (Digt). — *1841*, No. 10: Ved Pastor Jens Christian Schandorff Delphins Grav (Digt). — *1842*, No. 143 (om Lovforslaget om gudelige Forsamlinger, jfr. Granskeren, II. 123, samt Svar til W. i Morgbl. No. 160 Till.). — *1843*, No. 103: Anm. af [Henriette Gislesen's] En Moders veiledende Ord til sin Datter; No. 180: Anm. af H. Martensen's Den christelige Daab og B. Birchedal's Kirkeaaret. — *1845*, No. 70 (om Dissenternes Stilling); No. 139: Nogle Bemærkninger i Anledning af Pastor Sundts „Krigserklæring imod Brændevinet" [med Svar fra Sundt i No. 194, 195, 209, 216, 226, 228 og 237, jfr. No. 364]. — *1848*, No. 28: Det theologiske Fakultet (jfr. No. 35). — *1849*, No. 131: Et Par Ord om min Psalmebog. — *1854*, No. 276: Anbefaling [af F. E. Boisen's „Budstikken"]. — *1855*, No. 242: Erklæring [ang. Referatet i Aftbl. No. 187 af hans Foredrag paa Prestemødet i Kra. i Juli s. A.]. — *1856*, No. 26: Erklæring [ang. Referatet i Theol. Tidsskr. VI af hans Ytringer i Kra. geistlige Forening i Febr. 1854]. — *1858*, No. 152: Tale ved Aabningen af Greffen Vandkuranstalt. — *1861*, No. 217: Erklæring [ang. Referaterne af hans Foredrag paa det nordiske Kirkemøde]. — *1864*, No. 305 (Tale for Danmark 4 Novbr.).

I Den Constitutionelle *1840*, No. 93 og 94: Nogle Ord i Anledning af Hr. Welhavens „Antydninger til et forbedret Psalmeverk for den norske Kirke" (jfr. ovfr., S. 365); No. 193: Et Par Bemærkninger angaaende Opsatsen i den Constitutionelle No. 189: „Om en almindelig Gratis-Uddeling af Wexels's Psalmesamling" (med Svar i No. 196). — *1841*, No. 85: Erklæring (med Chr. J. Sandberg om Salmesagen).

I Christiania-Posten *1849*, No. 308: Et Par Ord om min Psalmebog. — *1850*, No. 693: Til Avisredaktørerne [om Varsomhed ved Ulykkestilfældes Offentliggjørelse]. — *1853*, No. 1874: Et Par Ord i Anledning af den til mig stilede Opfordring i dette Blads No. 1869 [om Fortsættelse af hans Forklaringer til det nye Testamente]. — *1855*, No. 2339 og 2564 (om Udgivelse af en Prædikensamling, jfr. No. 2338,

2374 og 2563). — *1856*, No. 2654: Erklæring [som i Morgbl. f. A. No. 26]; No. 2673: I Anledning af Stykket „Indsendt" i Christianiaposten No. 2650 [ang. Udgivelse af et Modskrift mod Søren Kierkegaards „Øieblikket"]. — *1861*, No. 180: Erklæring [som i Morgbl. f. A. No. 217].

I Aftenbladet *1859*, No. 146: Det skandinaviske Kirkemøde. — *1860*, No. 36: Takl (Digt, efter et Sygeleje). — *1863*, No. 55: Til Aftenbladets Redaktion [ang. Salmen „Bedre kan jeg ikke fare"].

I Correspondenten *1865*, No. 63 (ang. Helvedesstraffenes Evighed, jfr. No. 56).

I [Marie Wexelsen's] Vesle Kari (Chra. 1858) har han skrevet Fororb.

Han har forfattet Beretninger fra Selskabet for christelige Undervisnings- og Andagts-Bøgers Udgivelse, udgivne fra 1826 af Selskabets Hovedbestyrelse.

Han har Del i den under 9 Decbr. 1841 afgivne Indstilling fra den under 12 Febr. s. A. anordnede Kommissjon til at afgive Betænkning og Forslag til Lov om Grænserne for Religionsfriheden m. V. (Chra. 1842. 8.), og heri har han særskilt udarbejdet Afsnittet om de gudelige Forsamlinger.

Han deltog med J. Kaurin fra Febr. 1842—Febr. 1845 i Oversættelsen af det gamle Testamente (jfr. 72. Beretning om det norske Bibelselskab, 1888, S. 57).

Han besørgede 2. Oplag (Chra. 1846) af E. Sartorius's Læren om Christi Person og Gjerning, oversat af Chr. Grøndahl.

Bidrag fra hans Haand findes ogsaa i E. Mau's Christelig Samler (Kbh.).

Digte af ham findes oversatte paa norsk Landsmaal i Norske songar I. (af Ingvar Bøhn), S. 17—18: Eg veit vel dagen, når skodder alle; III. (af Matias Skard), S. 68: Deg Herre Takk og Æra; S. 71—72: Myrkt det er, og naar ved Nattetider; S. 78—79: So langt um Landi som Soli lyser; S. 81—82: Moderkjærleik i dei djupe Dalar; IV. (af M. Skard), S. 16: Tenk, naar eingong seg samla skal. (De fem sidste er tillige optagne i M. Skard's 55 Salmer og Ny samling salmar). — Paa Tysk er oversat «Der selige Gedanke» i P. J. Willatzens Nordlandsharfe, S. 242—43.

Breve fra ham er trykte i E. Mau's Wexels's Liv og Virken, S. 53—54, 95, 227—28, 237—38, 250—53, 255—62, 266—68, 269—71, 284—85, 286—89, 290—91, 333—34, 335—37, 341—43, 346—47, 350—55 og 361—62; i D. Thrap's W. A. Wexels, S. 14—15 og 30, 85, 111, 146 og 160; i Ludvig Helveg, et Mindeskrift udg. af L. Schrøder (Odense 1884), S. 54—58, 60—71, 74—75 og 81; i Norskt høgskuleblad I. (1899—1900), S. 229—32.

Om hans efterladte Haandskrifter jfr. Aftbl. 1866, No. 253 af Fr. Wexelsen; en Del af dem findes nu i Universitets-Bibliotheket (Mskr. No. 164 in-8vo og 988 in-4to).

Wexelsen, Frederik Nannestad, Søn af Forvalter ved Hurdalens Glasværk, senere Gaardbruger *Wexel Hansen W.* (f. i Kristiania 13 Juli 1784, † paa Sukkestad paa Toten 15 Januar 1867) og *Marie Lovise Wexels* (f. i Kjøbenhavn 8 Juli 1793, † 13 April 1873), blev født i Hurdalen 24 Februar 1818 og blev fra 1828 opdraget i Huset hos Presten W. A. Wexels, der var hans Faders Fætter og hans Moders Broder. Han blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1835

og tog theologisk Embedsexamen med samme Karakter i Juni 1840. Fra Begyndelsen af 1841 til Udgangen af 1846 var han Huslærer paa forskjellige Steder paa Vest- og Østlandet, sidst hos Sogneprest Harbitz i Slidre; dog afbrødes denne Virksomhed ved et halvandet Aars Ophold dels i Kristiania, dels i Drammen, ved hvis lærde Skole han i nogen Tid var konstitueret Lærer, og ved en kortere Rejse til Danmark i 1846. I Januar 1847 blev han Huslærer hos Sogneprest H. J. Darre i Klæbu, til hvis Personelkapellan han blev udnævnt 18 Juni s. A., og for hvem han overtog en Del af Kristendomsundervisningen ved Seminariet; «her,» fortæller han selv (Nord. højskoleblad 1874, S. 415), «under læsningen og samtalerne med de unge mennesker, og under stadig brevveksling med W. A. Wexels, som jeg skylder mere, end jeg kan udsige, opgik lyset mere og mere klart for mig og for flere af mine venner over «den kirkelige anskuelse».» Da Darre 1 Marts 1849 var blevet udnævnt til Biskop, bestyrede W. baade Sogneprestembedet og Seminariet et Aars Tid, indtil C. P. Essendrop kunde overtage Stillingen, og forrettede derefter som Hjælpeprest ved Vor Frue Kirke i Throndhjem, indtil han 10 Maj 1852 blev udnævnt til Sogneprest for Baklandets Menighed i samme By; i denne Stilling virkede han paa mange Maader for Oplysning og et frit Menighedsliv, var saaledes med at stifte det folkelige Samfund «Folkestuen», som bestod fra 1853—1857, samlede derefter en Tid Arbejderne ved Nidelvens mekaniske Værksted til Foredrag og Oplæsning, stiftede Høsten 1858 en Dameforening for Throndhjem og samlede tilslut en af Grundtvigs kirkelige Syn paavirket Venneflok i «Mandagsforeningen», som han ledede i 25 Aar (1857—1881); i 1857 deltog han i det første nordiske Kirkemøde i Kjøbenhavn. Den 5 Juli 1867 blev han udnævnt til Hospitalsprest i Throndhjem og 5 April 1879 til residerende Kapellan ved Throndhjems Domkirke, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 26 Juli 1883. Han havde oftere søgt om Sognekald paa Landet, men uden Held; nu fik han i 1885 og 1886 Anledning til at forrette som Sogneprest i Overhallen, medens hans nedennævnte Søn V. A. Wexelsen var paa Storthinget, og fra 1890 forrettede han hyppig ved Gudstjenesterne i forskjellige Kirker, saaledes hele Sommeren 1892 som fungerende Sogneprest i Inderøen. Natten til 28 Marts 1896 døde han i Throndhjem.

* 13 Juli 1848 *Inger Desideria Dessen* (f. 12 Septbr. 1823, † 26 Oktbr. 1881), D. af Sorenskriver i Guldalen Mads Møller D. (f. 1783, † 10 Juni 1831) og Nicoline Marie Smith.

[V. A. Wexelsen:] Fra presten Fredrik Wexelsens liv og gjerning ved hans ældste søn. Svorkmo 1904. 8. 1 Portræt, 111 S. — *Nekrologer* [af Erik Vullum] i Verdens Gang 1896, No. 77; af O. Arvesen i Dagbl. No. 87; af Haakon Aasvejen

i Den 17de Mai No. 56; i Aftpst. No. 206; af O. K. Kuløy i Højskolebladet, Sp. 577—84 (med Portræt). Jfr. Salmonsens ill. Konvers.-Leksikon XVIII. 571 af O. A. Ø.[verland]; Thaulow's Mskr. i Vidensk. Selsk. i Throndhjem, No. 507 c in-4to, S. 143; norsk Hist. Tidsskr. 4. R. II. 140—41; Aftbl. 1858. No. 261 [af P. Vangen]; Oplandenes Avis 1877, No. 22, 24 (bl. a. af J. G. Blom), 26 (bl. a. af d. s.), 27, 28 (bl. a. af Stefan Frich), 33 (bl. a. af Bjørnstjerne Bjørnson), 35 (bl. a. af Bernt Dahl), 37 (bl. a. af Christopher Bruun), 39 (bl. a. af J. G. Blom) og 42 (bl. a. af Bjørnson); Lillehammers Tilskuer 1877, No. 27, 31 og 37 af J. G. Blom, No. 41, 45 og 46; Hamars Stiftstid. 1877, No. 43; Storth. Forh. 1877 VI. Indst. O. I. 26—29; Storthingstid. 1877, Forh. i Odelsthinget, S. 396—401; Bud til Menigmand VIII. 74—77 (med Digt af H. Wexelsen); Magne 1883, S. 58 af Olaf Røst; 1884, S. 83—87 af H. Wexelsen; Storth. Forh. 1884 VI. Indst. S. I. 9; Storthingstid. 1884, Forh. i Storthinget, S. 122—24; Dagbl. 1884, No. 127; Dagspst. 1884, No. 117 (med to Digte, det ene af O. J. Høyem). — *En Mindesten* paa hans Grav, rejst af Venner fra det hele Land, blev afsløret 20 Juli 1898, jfr. Dagspst. 1898, No. 218 (Taler af Karl Seip og V. A. Wexelsen) og Højskolebl. s. A. Sp. 1089—96 af Hans Wexelsen.

Syv Prædikener. Chra. 1859. 8. 4 Bl., 78 S. (Anm. af O. A.[rvesen] i Aftbl. 1860, No. 28).

Salmer og aandelige Sange især til Festerne. [Samlede af W.] Thjm. 1859. 8. — Tredie Oplag. Thjm. 1866. 16. 120 S. („Det af Bakke Menighed benyttede Salme-Tillæg").

Maria-Hjertets Lykke. Et Ord til unge Kvinder i en Prædiken paa Marias Bebudelses-Dag 1869. Thjm. [1869.] 12. 24 S.

Hjemmet i det fremmede Land. Prædiken for Sømandsmissionen, holden den 19de Søndag efter Trefoldighed 1871 i vor Frue Kirke i Trondhjem og med et Forord udgiven. Thjm. 1872. 8. 16 S. (Jfr. W.s nærmere Forklaring i Aftbl. 1872, No. 83).

En Smule Redegjørelse i Anledning af den seneste Omtale af „Grundtvigianismen". (Særaftryk af „Bud til Menigmand".) Thjm. 1881. 8. 16 S.

Små Vink til Forståelse af et stort Spørgsmål. Thjm. 1891. 8. 56 S. (Anm. af D. T.[hrap] i Kirkl. Lit.-tid. f. d. skand. Lande IV. 127—28).

Om „Tolerance" og „Moral" efter Tidens Leilighed. Thjm. 1892. 8. 59 S.

Sammen med O. A. T. Krogness var han Udgiver af Kirkeligt Folkeblad, Tidsskrift til kristelig Oplysnings Fremme, Aarg. 1—6. Thjm. 1857—1862. 8. 24 No. paa 16 S. aarlig. Heri er af ham: *1857*, S. 6—26 og 33—45: Den kristne Kirke; S. 86—96: Et lille Vidnesbyrd om Barnedaaben; S. 97—128: Statskirkens Oprindelse; S. 209—222 og 225—30: Til nærmere Forklaring; S. 289—98: Nøglen; S. 321—22: Allehelgensdag. — *1858*, S. 1—9: I Jesu Navn! S. 15—16: Ole Vig; S. 58—60: Fornøden Oplysning og Rettelse (jfr. S. 30 af H. W.[exelsen], hvortil Norsk Kirketid. f. A. Sp. 78—79); S. 61—64, 67—73, 81—93, 209—217, 225—36, 241—48, 280—88 og 337—44: Forsøg til Opklarelse af Begreberne „den kristelige Børnelærdom", den „Lutherske" Oplysning i Salighedssagen m. m.; S. 113—23: „Han sagde (dem) de Ting, som høre til Guds Rige"; S. 129—37: Til Konfirmanderne (i Bakke Kirke 1ste Søndag efter Paaske 1858); S. 177—90: „Vor Kristendom

Trykt 4 Decbr. 1907.

er ikke en Væren men en Vorden"; S. 218—23: Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth! S. 329 ff.: Et Ord til Forsvar; S. 336: Allehelgensdag; S. 353—67 og 369—82: Er alle Mennesker i sin „naturlige" Tilstand Djævelens Børn? S. 382—83: Hans Thorsen Stensrud. — *1859*, S. 49—61, 65—80 og 85—91: Hvorom og hvorledes strides der? S. 145—52: Langfredags Minde; S. 152—58: Ved Kjøbmand Jessen Koens Kiste, i Bakke Kirke, Paaskelørdag 1859; S. 161—71 og 177—88: Den jødiske Sabbat og de Kristnes Søndag; S. 204—8: Ved min lille Piges Grav; S. 257—65: Nogle Bemærkninger i Anledning af et Par i vort Sprog udgivne papistiske Skrifter; S. 321—32 og 337—45: Om Mennesket i dets „naturlige" Tilstand. Atter et Forsøg. — *1860*, S. 1—9: Ved Aarsskiftet; S. 27—32: Erklæring [om hans Forhold til „Symbolerne"]; S. 65—76: Minder fra Juletiden; S. 137—44: „Konfirmationen"; S. 145—58: Parabelen om den gode Hyrde; S. 169—73: For mit Vedkommende [ang. Levninger af „Gudsbilledet"]; S. 209—221: Mere om „det Menneskelige"; S. 234—40: En liden Betragtning efter Tidens Leilighed; S. 289—301: Om Kirkehistorien; S. 337—43: Sandhedens Aabenbarelse; S. 353—65: Nogle Ord om Undervisning i Kristendoms-Kundskaben; S. 369—79: Giver Gud, hvad Guds er! — *1861*, S. 33—47, 81—91, 104—7, 113—17 og 413—23: Jesus og Kvinden; S. 65—76: Lidt om Bibelens Udbredelse blandt Hedninger; S. 133—38: Efterskrift [ang. Troens Ord]; S. 153—63: Prædiken paa almindelig Bededag 1861; S. 217—31: Om de „kirkelige Efterretninger" m. m. — *1862*, S. 100—107: Efterskrift [ang. Sværmeri]; S. 113—23, 209—219, 225—33 og 305—313: Om Kristendommens Indførelse i England og Norden; S. 124—28: Nogle Ord ved Enkemadame Olava Siewers's Jordefærd; S. 161—73: Maa der nu ikke prækes til Trøst? S. 220—24, 233—40 og 255—56: Om og af Bogen „Guds levende Ord i den kristelige Daabspagt"; S. 276—85 og 294—99: Om Kristi Menighed og Statskirken; S. 321—36 og 337—46: Zakkæus i Jericho; S. 353—65: Lidt om de to Pagter og „Testamenter"; S. 382—84: Et lidet Afskedsord til Læserne.

I Kirkeligt Folkeblad, et Ugeskrift for Kirke og Kristendom, Ny Række (hvoraf han var Medudgiver med O. Arvesen 1867—1870). — *1863*, S. 49—54: Brylluppet i Kana (en Prædiken paa 2den Søndag efter Helligtrekongersdag 1863); S. 116—20: Et Par Bemærkninger om vort Forhold til Præste-Eden og Ordinations-Løftet (jfr. hertil Et Par Ord af Sch. [ɔ: P. V. Schjelderup] i Norsk Kirketid. 1863. Sp. 296—98); S. 177—82: Nogle Ord om den hellige Skrifts Betydning for Menigheden; S. 218—23: Matth. 28, 19 og Daabens Indstiftelses-Ord. — *1864*, S. 97—101 og 106—9: Nogle Ord om den saakaldte „glade Kristendom"; S. 135—36: Ved Frue Petrine Salveiens Kiste i Throndhjems Sygehus 8de April 1864); S. 306—311: Et Brev til Udgiveren [om Grundtvigianismen]; S. 379—84 og 394—98: Nogle Ord om den rette Lydelse af Troes-Ordets tredie Artikel. — *1865*, S. 241—47 og 250—53: Kan Gjenfødelsen virkes ved Lærdom, Prædiken, Skrift? (Betragtninger i Anledning af Evangeliet paa Trefoldigheds-Søndag, Joh. 3, 1—15); S. 376—79: Smaastykker. — *1866*, S. 9—15: Meddelelser om Konfirmations-Beredelsen; S. 26—30 og 33—36: Læsefrugter med Bemærkninger. 1. Om det levende Ord. 2. Tre Kvinder; S. 182—84: Smaastykker af P. Chr. Kierkegaard (Claudius og Christiani); S. 191—92: Tyskeren Hagenbach om den sande og den falske „Ortodoxi" eller „Rettro-[illegible]hed" (meddelt); S. 249—51: Nogle Ord i Sognebaands-Sagen; S. 389—95: Nogle

Tanker ved Kirkeaarets Begyndelse. — *1867*, S. 109—112: Om „Fremgangsmaaden ved Evangeliets første Udbredelse" (meddelt); S. 201—4: Et Forord; S. 209—211: Brudstykke af en Paaskeprædiken i Bakke Kirke 1867; S. 213—16 og 304: Anmeldelser; S. 265—70: Den hellige Birgitta og Birgittinerne (meddelt); S. 273—77, 305—310 og 331—36: Om Prædiken og Prædikemaade; S. 313—15: „Den græsk-danske Mission"; S. 369—74: Om Kirkens Frihed; S. 397—99: Et Ord om Kristendom og Filosofi. — *1868*, S. 1—13 og 17—28: Om Kirkens Frihed, II; S. 33—42, 105—111 og 113—22: Om Prædiken og Prædikemaade, IV—VI; S. 65—75: Om det „kristelige Liv"; S. 158—60: Victor Blochs Missionssag; S. 177—88, 193—202 og 209—217: Om Skriftemaal og Altergang m. m.; S. 263—69: Vidnesbyrd for kirkelig Frihed; S. 298—304: Sætersdalen; S. 369—78 og 385—95: Om Sognebaandets Løsning; S. 411—15 og 417—23: Aands-Vidnesbyrdet; S. 460—64: Nogle Ord om en ikke ualmindelig Prædikemaade; S. 517—26: Grundtvigs Kirkekamp; S. 553—56: Den (romersk)-katholske Kirkes Stilling for Tiden; S. 561—76: Nogle Udtalelser om „Kirkeraad", „Kirkeforfatning" m. m.; S. 609—617: Prædiken paa 10de Søndag efter Trefoldighed d. A.; S. 721—27 og 753—60: Om vor Stilling til Medkjæmpere og Modstandere. — *1869*, S. 1—8: Herrens Komme og Kjødets Opstandelse; S. 17—24 og 129—37: Optegnelser efter et Foredrag; S. 86—91: Nogle Ord i Kirkefriheds-Spørgsmaalet; S. 241—56: Tilskrift til Venner; S. 353—60: Tre hengangne Venner [M. Lie, O. Fossum, O. Restan); S. 369—74 og 385—91: Et Foredrag i Pastoralforeningen i Throndhjem; S. 449—55 og 465—70: Barmhjertighed og Sandhed; S. 577—85 og 593—601: Jesus i Nasaret og hans „Bibellæsning" der; S. 721—24: Ogsaa noget om Tilstanden i Hevne; S. 801—7: Vilhelm Birkedals Julegave til det norske Folk (jfr. 1870, S. 16). — *1870*, S. 65—70: Om „det Menneskelige"; S. 105—9: Hvoraf skal vi leve og hvorledes skal vi stride og seire? (Prædiken paa 1ste Søndag i Fasten 1870); S. 137—41: Tanker om „Troen", Ordet og Skriften; S. 177—81 og 185—91: Til Belysning af Dagens Forhandlinger i de saakaldte „Menighedsmøder"; S. 225—40, 265—69, 274—77 og 282—85: Luther og Grundtvig; S. 257: Den 8de September (af W. og O. S. Hansen); S. 286: Uddrag af et Brev til en Ven og Embedsbroder; S. 369—74: Hvorfor kan vi ikke give efter med Hensyn paa „Troens" Lydelse?

Sammen med V. Ullmann, Olaf Røst og H. Wexelsen var han Styrer af Magne, Tidsskrift for kirkelig og folkelig Oplysning, Aarg. 1—5. Thjm. 1882—1886. 4. (Aarg. 5 i 8.) 24 No. à 1 Ark aarlig. Heri er af ham: *1882*, S. 1—5: „Magne"; S. 15—16: Santalmissionen; S. 20—23: Fra Danmark; S. 28—29: Et Svar [ang. den realistiske Digtning]; S. 33—36: Lidt om „Lutherdommens" Forhold til den „katholske" Kirke; S. 45—46, 72, 118—20, 128 og 191—92: Bøger; S. 71 og 80 (ang. en Prædikensamling); S. 73—76: Kristendom og „Kulturmagt"; S. 107—9: Frygt og Kjærlighed (Brudstykke af en Aftensangsprædiken paa 1ste Søndag efter Trefoldighed 1882); S. 121—23 og 137—41: Om Konfirmationen; S. 123—26: Fra Island; S. 168 (om Skresrud i Throndhjem); S. 191: Julen kommer! — *1883*, S. 11—13: Vidnesbyrdet om Kristus (Prædiken sjette Søndag efter Paaske 1882, Joh. Ev. 15, 26—16, 4); S. 47 (fra Danmark); S. 97—101: Et Ord (Afskedsord?) til kristne Venner; S. 112, 119—20, 136, 144, 158—59 og 160: Bøger; S. 127—28: En Bemærkning i Anledning af Ullmanns og „en Præsts" Indlæg om Mellemtilstanden

(jfr. S. 143—44); S. 137—38: Om „Gudsbespottelse"; S. 150—52: Festen til Grundtvigs Minde; S. 177—80: Nogle Tanker under „Lutherfesten"; S. 182—83: Om Luthers Mindefest. — *1884*, S. 14—15: Nyt Blad; S. 15—16, 88, 104 og 183: Bøger; S. 17—19: Lidt om Muhamedanismen; S. 20—21: En liden Nyaarsbetragtning; S. 38—39: Hans Lassen Martensen; S. 54—56: Lidt om og af et Par Levnetstegninger; S. 124—26: Et Brev til „Magnes" Venner; S. 137—40, 150—52, 159—60 og 171—75: Om Kirken og Statskirken; S. 144: Til Abonnenter! S. 181—82: Ret mærkelige Tegn. — *1885*, S. 1—4: Nogle Tanker ved Nytaars-Tid, 1885; S. 13—15 og 18—20: Et Vennemøde; S. 22—23 og 25—28: Det onde; S. 23—24, 67 og 167—68: Bøger; S. 24: Til en Yngling, som studerer Historie (Digt); S. 29—31: Om Søren Kierkegaard; S. 45—46: Lidt om Enighed og Sammenslutning mellem Kristne; S. 46—48 og 54—55: Den ebraiske (jødiske) Menighed eller „Folkekirke"; S. 65: Santal-Missionen; S. 65—66: Kirkens Bestandighed; S. 66: Det første Aktstykke mod Trælevæsenet; S. 79: Mission i India; S. 80 (om Aug. Strindberg); S. 86—87: Strøtanker; S. 105—8: Hvad trænger vi til for „vor Kirke"? S. 110—11: Den mærkelige Bevægelse blandt Jøderne i Syd-Rusland; S. 137 (om Bautastenen over Ole Vig); S. 140—44 og 151—52: Folkemøder i Ind-Trøndelagen i August 1885; S. 155—58: Folkemødet i Stjørdalen; S. 161—67 og 169—73: Strøtanker om „kirkelig frihed", med særligt hensyn til Christopher Bruuns udtalelser i hans tidsskrift „for frisindet kristendom"; S. 173—75: Mødet i Stjørdalen ved Bautastenen over Ole Vig; S. 176: Til „Magnes" tingere! S. 180—82: Forhandlinger om kirkeforfatningssagen fra året 1850 til vor tid; S. 185—87: Til jul! — *1886*, S. 1—2: „Magne"; S. 23—31: Kundskaber og oplysning; S. 63—64, 115, 125—27, 222—23 og 379—81: Bøger; S. 107—112: „Hvad er sandhed?" S. 129—32: Til venner! S. 137—41: Er det virkelig så farligt? S. 145—51 og 161—69: Til overvejelse! (Tanker i ensomme timer); S. 172—75: Om den hellige skrift; S. 182—92: Om Bjørnson og den „historiske" bibelkritik; S. 193—202: Tolerance og åndsfrihed; S. 225—29: „Moralen og dogmerne"; S. 241—49 og 257—60: Store mænd; S. 356—62: Om „Grundtvigianisme", „Nygrundtvigianisme" m. m.

Sammen med Olaf Røst og H. Wexelsen var han Styrer af Kirkeligt Folkeblad (3die Række), der udkom som Fortsættelse af „Magne" med en Halvaargang i 1887 (Thjm. 8. 192 S.). Heri er af ham: S. 1—3: „Kirkeligt folkeblad"; S. 20—27 og 44—47: Henrik Steffens.

I W. A. Wexels's Religiøse Digte er 8 Digte af ham.

I Anthon Bang's Menigmands Ven har han skrevet nogle smaa Afhandlinger som Bidrag til kirkelig Oplysning for Menigmand.

I Den norske Folkeskole *IV.* (1855), S. 161—68 og 239—46: Om den „kirkelige Anskuelse". — *3. R. VII.* (1871), S. 129—31, 193—95 og 201—3: Træk af den islandske Folkedannelse.

I Prædikener af norske Geistlige (Chra. 1856), *I.* 157—62: Første Søndag i Faste. — *II.* 110—16: Niende Søndag efter Trefoldighed.

I Forhandlingerne paa det første skandinaviske Kirkemøde (Kbh. 1857), S. 45—47 (om de kirkelige Tilstande i Norge, jfr. S. 136—37).

I Almuevennen *XX.* (1868), Sp. 414—15: Julen kommer (Digt).

I H. Wexelsen's Bud til Menigmand 1872, S. 21—28: Folkefester og

Folkeliv i bibelsk og kristelig Lysning; S. 33—41: Om Johannes Døberen; S. 113—20 og 129—39: Mindeblade om Bonden Ole Mikkelsen Herjuan. — *1873*, S. 1—4: Nytaaret; S. 17—25, 34—40, 73—80, 113—25, 188—91, 193—202 og 214—24: N. F. S. Grundtvig; S. 49—63: Den Enkelte og Menigheden; S. 60—64: Smaastykker; S. 161—69: En Afskeds-Fest og et Møde. — *1874*, S. 100—102: Ved Kristen Mules Kiste, den 5te December 1873; S. 209—224: Kristendom og Skaldskab hos Angelsaksерne. — *1875*, S. 33—39 og 51—60: Fra „Vennemødet" i Throndhjem den 5te og 6te Januar 1875; S. 124—26: Træet og Solstraalerne; S. 145—51, 161—65, 193—202 og 268—71: Folkemødet paa Lillehammer den 29de og 30te Juni 1875. — *1876*, S. 18—29 og 40—48: Folkehøiskole paa Bynes; S. 121—26: Folkehøiskolen paa Bynesset; S. 147—53 og 168—76: Om Propheten Ezechiel og nogle af hans Syner; S. 209—216: Johan Ernst Gunnerus; S. 273—83: Gamle Jonetta. — *1877*, S. 129—38: Haabet; S. 231—37: Nogle Dage paa Frosta. — *1878*, No. 22 og No. 23 (S. 353—59): Minder fra en Danmarks-Reise i August og September 1878. — *1879*, S. 113—16: Ved Fru Juliane Krognes's Kiste; S. 225—32: To gode Bøger; S. 273—81: Om „Troens Ord"; S. 340—51: Om Familie- og Samfunds-Liv. -- *1880*, S. 225—31: Hans Wexelsen og hans Skole. — *1881*, S. 49—57: Om Santal-Missionen; S. 193—204: Den Sandhed søgende Nikodemus; S. 213—17: „Kjærligheden begynder hjemmefra"; S. 257—66: En Smule Redegjørelse i Anledning af den seneste Omtale af „Grundtvigianismen" (ogsaa udg. i Særtryk, se ovfr.).

I Nordisk højskoleblad *1874*, S. 413—21 og 429—37: Minder fra den norske folkeskole.

I Dansk Kirketidende *1878*, Sp. 209—215: Svar til Pastor Thomas Rørdam (jfr. denne i s. Bl. Sp. 149—57: Et Spørgsmaal til Norge, i Anl. af W.s, O. Arvesens og V. Ullmanns Gjenmæle i Oplandenes Avis mod B. Bjørnsons Angreb paa Kristendommen, jfr. Svar til Norge af Th. Rørdam Sp. 289—97); Sp. 354—58: Endnu et Ord fra Norge (jfr. Ogsaa et Ord fra Norge af C. Wille Sp. 409—410).

I Danskeren *VII.* (Kolding 1891—92), S. 269—80 og 333—56: Minder om Vilhelm Andreas Wexels [og hans Vennekreds]. — *IX.* 193—209: Minder fra Norge om Vilhelm Birkedal. — *X.* 247—55: Vandring i Fjeldbygder. — *XI.* (1894) 321—30: Et «Vennemøde» i en norsk Fjeldbygd. Minder fra Sommeren 1864.

I For kirke og kultur *I.* (1894), S. 113—16: «De Helliges Samfund».

I Morgenbladet *1852*, No. 20 (om Skoletvang, jfr. 1851, No. 358). — *1856*, No. 345: Nogle Ord i Anledning af „Norsk Kirketidendes" Polemik mod „den kirkelige Anskuelse".

I Aftenbladet *1857*, No. 218 og 219: Et Ord i Anledning af Beretningerne om det skandinaviske Kirkemøde i Kjøbenhavn i Juli d. A. (med Svar af Th. C. Bernhoft i No. 240). — *1866*, No. 253: Erklæring [om W. A. Wexels's efterladte Papirer]. — *1868*, No. 105: Nogle Ord om Kirkefrihedskampen i Danmark; No. 177: Opfordring [ang. Wexels's efterladte Taler]. — *1869*, No. 57: Om „Alterbogsdaaben" og Pastor Gunnerus. — *1872*, No. 83: Til nærmere Forklaring [ang. hans udgivne Prædiken „Hjemmet i det fremmede Land"].

I Dagbladet *1873*, No. 49: Et Forsvar, der ser ud som et Angreb (jfr. K. Krogh-Tonning i Luth. Kirketid., N. R. IX. 33—40 og 49—60). — *1875*, No. 241: Angaaende Lillehammermødet.

I Fædrelandet *1880*, No. 103: Til „Fædrelandets" Udgiver [ang. Presternes Politik] (jfr. No. 99 og Oplandt. Avis s. A. No. 143).

I Throndhjems Adressecontors-Efterretninger *1856*, No. 35: Til Læsning i denne Uge [ɔ: Anbefaling af „Betragtninger over vor Frelsers store Lidelse" af W. Løhe] (jfr. En Velynder af Krummacher i No. 38, hvortil W. i No. 42; jfr. ogsaa 1858, No. 27). — *1859*, No. 47: Et Par Ord om „Konfirmationsgaver". — *1865*, No. 275 (ang. en Beskyldning mod de „kirkelige" Lærere for at negte Bibelen at være Guds Ord, jfr. No. 279 af A. B. Krog og Meddelelse om den hele Strid i Almueskole-Tidende VI. 68—71; W.s og Krog's Indlæg fremkaldte et særskilt udgivet, anonymt „Gjensvar til Hr. Sogneprest Wexelsens og Hr. Skolelærer Krogs Inserater i Adresseavisen angaaende den kirkelige Strid her i Byen", Thjm. 1866. 8. 16 S.). — *1867*, No. 12 (Meddelelse om Afholdelse af Forelæsninger til Hjælp for de Arbejdsløse). — *1869*, No. 92: Redegjørelse for mine Ytringer [i Aftbl. s. A.] om „Alterbogsdaaben og Pastor Gunnerus" (jfr. No. 86 og 95 samt Gunnerus i No. 105). — *1872*, No. 220 A: En aaben Erklæring [om Grundtvig og hans Lære] (jfr. No. 215 B og 225 A, hvortil Svar af W. i No. 236 og 237, jfr. No. 238). — *1880*, No. 163: Erklæring [om ikke at staa i Forbindelse med en ny billig Middelskole] (jfr No. 171 med Svar af W. i No. 177). — *1883*, No. 54: Et Ord til Forsvar mod Pastor Hvals Kritik (jfr. et Foredrag af A. Hval om Kristendommen og de moderne Frihedsbestræbelser, ref. i s. Bl. No. 47 A og 48, Svar af Hval i No. 62, 63 og 64, hvortil Bemærkninger af W. i No. 66).

I Throndhjems Stiftsavis *1869*, No. 157 (om Thjms Adr.s Referat af Stiftsmødets Forhandlinger, jfr. Thjms Adr. No. 160). — *1883*, 7 Febr.: I Anledning af Opraabet „til Kristendommens Venner i vort Land" (jfr. den dertil knyttede Polemik i Thjms Adr.); No. 269: Foredrag om „Reformationens Betydning" i Trondernes Grundlovsforening 10 Novbr. 1883.

I Dagsposten *1878*, No. 77: „Kristelig Strid" (jfr. Sendebrev til W. af Semper idem i No. 92 A); No. 101 og 105: Kristendom, „Tolerance", „Positivisme"; No. 160, 161 og 162: Er „Grundtvigianerne" virkelig saa farlige Mennesker? — *1879*, No. 9: Anm. af C. Funckes Bøger; No. 30 (Anbefaling af Subskription paa H. Brun: Grundtvigs Levnetsløb); No. 33 og 34: Om Grundtvig og Lessing (Tro og Tvivl) (jfr. Opl. Avis No. 24 af B. B.); No. 67: Et Alvorsord, fremkaldt ved Bjørnstjerne Bjørnsons sidste Opsats; No. 107 (om Uorden i Hospitalskirken); No. 119: „Mærk" [ɔ: om Daabspagten]; No. 250: Kristendom og Politik (en „enfoldig" Betragtning). — *1880*, No. 144: Anm. af Kristelig Sangskat af S. H.; No. 175: Endnu en Erklæring [ang. den nye Skole, jfr. No. 169 og 187]. — *1883*, No. 279: Anm. af Olaf Røst: Nogle Bemærkninger om H. N. Hauge og hans Retning. — *1884*, No. 71: Til Venner af manthalmissionen; No. 97: Til Domkirkens Menighed [Afskedsord]; No. 243: Til Kvindeforeningerne for Santalmissionen! No. 286: Anm. af V. Ullmann: Foredrag over Israels Historie; No. 293: Anm. af L. Schrøder: Evald og Baggesen. — *1895*, No. 22: Retskrænkelsen og Straffen; No. 66: Et Minde fra 1871. N. J. Termansen.

I Nordenfjeldsk Tidende *1886*, August: Sagatun-Mødet. — *1888*, No. 92: Charles Kingsley.

I Oplandenes Avis *1875*, No. 63 og 85 (om hans Udtalelser paa Lillehammermødet s. A.). — *1876*, No. 29: Brevet til Jaabæk fra en Prest (jfr. No. 24

og 36). — *1878*, No. 25: For mit Vedkommende [om Kristendomsstriden med B. Bjørnson]; No. 90: Om folkelig Oplysning; No. 99 (om Folkehøjskolen, jfr. No. 96 af J. A. Bonnevie). — *1880*, No. 143: Et velment Alvorsord [om politiske Prædikener]. — *1881*, No. 105: Til Anbefaling af Olaf Rost's Bog: „Af Danmarks Kirkehistorie i vort Aarhundrede".

Han har meddelt forskjellige af W. A. Wexels's efterladte Skrifter, navnlig i Kirkeligt Folkeblad og i de særskilt udgivne «Treogtyve Taler» (Chra. 1869), som han har forsynet med Forord. — Han besørgede udgivet [Marie Wexelsen's] «En liden Julegave for Børn» (Thjm. 1858).

Et Digt af ham er oversat paa norsk Landsmaal i Norske songar III. (af Matias Skard), S. 69—70: Natti seg breidde.

Et Brev fra ham, dat. Thjm. 25 April 1885, er trykt i Breve fra og til C. Hostrup (Kbh. 1897), S. 622—24.

Wexelsen, Hans Wexel, foregaaendes Broder, blev født paa Hurdalens Glasværk 14 Februar 1823 og kom efter Konfirmationen i Huset hos sin Morbroder W. A. Wexels i Kristiania, stod først i Butik hos F. H. Frølich, gik derefter i Farverlære og forsøgte sig saa som Farver paa Toten; men et voldsomt Gigtanfald gjorde ham uskikket til legemligt Arbejde, og da hans forannævnte Broder i 1847 rejste til Klæbu, drog han med for at gaa ind paa Seminariet. Efter i 1848 at være dimitteret herfra med Karakteren «Meget duelig» blev han strax ansat som Bestyrer af Barneskolen ved Seminariet, flyttede 1856 til Throndhjem som Lærer ved Dessens private Skole og oprettede 1858 sin egen Pigeskole, som han drev indtil Sommeren 1880 (se hans Meddelelse i Dagspst. 1880, No. 134). Han underviste derefter en Tid i Historie ved O. Rønnings Skole i Throndhjem og gav ogsaa Privatundervisning, var Vinteren 1885—86 Lærer ved Kuløys Folkehøjskole i Skogn og var 1886—1893 Redaktør af «Nordenfjeldsk Tidende» paa Levanger. Fra Begyndelsen af 60-Aarene var han stadig om Somrene paa Foredragsrejser, mest i Throndelagen, og vandt især Anerkjendelse som Sagafortæller; i 1884 og 1885 holdt han ogsaa politiske Foredrag. Han stiftede «Nordenfjeldsk Folkehøjskoleforening» 1877. I 1885 bevilgede Storthinget ham en Pensjon paa 200 Kr., som det i 1893 forhøjede til 600 Kr. og i 1900 til 800 Kr. paa Grund af hans Fortjenester af Folkeoplysningen. Han døde i Stjørdalen 23 Maj 1902.

⚭ 13 Juli 1857 *Dorothea Pauline Arnesen* (f. i Kjøbenhavn 26 Oktbr. 1821), hans Søskendebarn, D. af Lexikografen, Islændingen Poul A. og dennes 2den Hustru Dorothea Elisabeth de Wouwert Wexels, W. A. Wexels's Søster (f. i Kjøbenhavn 10 Juli 1783, † Februar 1848).

Portræt med Biografi af Haakon Aasvejen i Norskt høgskuleblad I. (1899—1900), S. 161—65; af H. M[athiesen] i Dagspst. 1901, No. 213; af I. S[aksbaug] i Syn og

1902, No. 26. *Nekrologer* i Den 17de Mai 1902, No. 67 af S. D.; i Norske Intell. No. 115; i Nidaros No. 6 (med Mindedigt af T.[hora] S.[torm]); i Højskolebladet Sp. 961—72 af Haakon Aasvejen (med Portræt). Jfr. Thjm.s Adr. 1858, No. 42; Bud til Menigmand 1880, S. 225—31 af Fr. Wexelsen; Magne 1883, S. 58 af Olaf Røst; Storth. Forh. 1893 VI. a. Indst. S. I. 25; 1899—1900 VI. a. ad Indst. S. I. C; Højskolebladet 1902, Sp. 363—64 (Digt af H. J. Næss); Nidaros 1904, No. 233 (Afsløring af Mindesten paa hans Grav).

Sagafortællinger. Thjm. 1881. 8. 94 S., 1 Bl. (Anm. af Johs. Schrøder i Nord. månedskrift f. folkl. og kristl. oplysn. 1882 I. 316—17).

Han var Udgiver og Styrer (1875—1880 sammen med H. J. Næss) af Bud til Menigmand, som udkom i Throndhjem 1872—1881 i 16—24-sidige No. i Oktav. Heri er af ham: *1872*, S. 1—4: Forord [i Prøveno., dat. 17 Maj 1871]; S. 5—10 og 85—96: Himmeriges Rige [paa Jorden]; S. 13—15 og 139—42: Salmedigtere: S. 18—21: Velsignet Nytaar! S. 28—32: Sønnens Farvel; S. 42—47: Nathanael; S. 47—48: Carl Arentz (Mindedigt); S. 98—103: 17de Mai; S. 177—78: Biskop Grundtvig (Nekrolog); S. 179: Anders Reitan (Nekrolog); S. 209—212: Kong Carl (Nekrolog); S. 225—32: Nordisk Månedsskrift; S. 241—54: Julekvelden paa Fageraas. — *1873*, S. 27—30: Magnetnaalen; S. 31—32: Salmedigtere; S. 49—55: I Fasten; S. 90—92: Min Moder (Mindedigt); S. 97—98: 17de Mai; S. 127—28: Brevlap; S. 209—214: Sorg og Trøst; S. 239: Lidt Sligt, som det falder; S. 242—45: Julehelsing til Menigmand; S. 255—56: Bøker. — *1874*, S. 2—8: Nytaar; S. 33—36 og 95—96: Lidt sligt, som det faldt i en Kvelstund; S. 36—38: Lidt fra vort Land; S. 38—39: „Nordisk Høiskoleblad"; S. 39—40: Til Venner i Hevne; S. 81—87: Paaske-Herberget: S. 94 (Mindeord om H. J. Darre); S. 99—103: Kristen S. Mule (Nekrolog); S. 169—71: Tale til Seminariebestyrer Ulstad ved Festen i Klæbu 16de Juli 1874; S. 184: Liden Efterskrift; S. 207—8: Lidt af hvert; S. 225—32: Folkemøtet paa Ristom; S. 232—37: Lidt slikt, som det faldt; S. 259—61: Anm. af Lidt norsk Kirkekronike af Olaf Røst; S. 284—88: Glædelig Jul! — *1875*, S. 1—7: Kom ihug at leve; S. 31—32: Til Budets Læsere; S. 46—47: Seminariebestyrer Ulstad (Nekrolog); S. 81—84: Christian Flor (Nekrolog); S. 104—112: Lidt fra vort Land; S. 187—89: Anm. af „Noregs grunlov, omsæt på norsk og med førreord av O. J. Høyem"; S. 241—52: Ofoten; S. 284—88: En liten Julehelsing. — *1876*, S. 1—4: Nytaarsønske; S. 60—61 og 249—52: Lidt fra vort Land; S. 96: Pigeskolerne; S. 114—21: Lidt om Frihet: S. 177—87; Lidt fra min Sommerfærd: S. 206—8: Gudmundur Hjaltason; S. 216—17: Liden Efterskrift [om J. E. Gunnerus]; S. 225—26: Til „Budets" Tingere; S. 252—55: Et „Vennemøte"; S. 283—88: Juleglæden. — *1877*, S. 3—5: Lidet Nytaarsbrev: S. 91—92: Til Anders Sandstad og Hustru, Guldbryllupsdagen, den 15de Marts 1877 (Digt); S. 101—7: Fra Nidaros; S. 148—55: 17de Mai; S. 173—74 (om Folkehøjskolen paa Bynes): S. 257—63: Brev til Venner i Opdal; S. 280—87: Vennemøte den 8de og 9de September: S. 328—30: Anm. af L. M. Lindemans Melodier til Seips Visebog: S. 337—39: Til Budets Tingere; S. 339—43: Lidt om Aftenskoler paa Landet: S. 369—77: Hos Gudrun Bakken; S. 383: Kristofer Janson. — *1878*, S. 1—6: Nytaarsbrev; S. 29—*31*: [J. St. Munch's] „Vidnet"; S. 32: Anm. af Anders Reitan ved Olaf Røst;

S. 47—48 (om Opbyggelser); S. 103—6: Peter Andreas Fenger (Nekrolog); S. 112: Grundlovsforandring; S. 113—19: „Gamle Wexels" og en Bog af ham; S. 145—50: Bededag og 17de Mai; S. 175 (Mindeord om Per Bø); S. 209—211: Anm. af Chr. Bruun's Folkelige Grundtanker; S. 283—88: Jonatans Heltedaab; S. 289—95: Fra Throndhjem; S. 321—29 og fl. St.: Folkemødet (i Throndhjem 12te, 13de og 14de Oktober 1878); S. 329—32: Fedraheimen; S. 370—72: Advent; S. 372—82: Ingerid. — *1879*, S. 2—6: Et lidet Nytaarsbrev til Menigmand; S. 28—30: Folkemødet paa Bynæsset; S. 33—35: „Norsk skulebok-samlag"; S. 49—50: Presten Melbye (Nekrolog); S. 71—74: Lidt fra vort Land; S. 116—27: Søndagen; S. 129—32: Bøger; S. 188—90 (om Bonden Hans Sunnan); S. 209—224: Vessen (Lidt om min Sommerfærd); S. 257—60: Folkemødet i Stjørdalen; S. 281—84: Ketil Raum; S. 289—90 og 337—39: Til „Budets" Tingere; S. 294—97 og 330—34: Thorstein Ketilson; S. 321—28: Nordenfjeldsk Høiskoleforening; S. 355—56: Anm. af Et og Andet om Jødernes gamle Folkeliv af H. J. Næss; S. 370—76: Vinterlysene. — *1880*, S. 1—9: Godt Mod paa Nytaaret! S. 12—13: Anm. af Bibel- og kirkehistoriske Sange og Salmer; S. 33—38, 90—94 og 120—26: Ingemund den gamle; S. 41—43: Anm. af A. Austlid's Abc-Bok; S. 60—61 (om Maalsagen); S. 61—64: „Østlandsk Tidende"; S. 67—70: Folkehøiskolen paa Bjørnstad; S. 98—99: „Moderhjemmet"; S. 145—49: Fædrelandskjærlighed; S. 186—90: Norges Storthing i 1880; S. 205—8: Lidt fra vort Land; S. 279—303: Folkemøder; S. 317—20 og 332—44: Min Sommerfærd i 1880; S. 368: Til „Budets" Tingere; S. 369—73: Jesus Kristus (Julen). — *1881*, S. 1—4: Nytaar 1881; S. 31: Folkemøde; S. 62—63: Anm. af A. Grimelund's Tre Foredrag om Barnedaaben; S. 65—66: Anm. af „Frafalden, men ikke fortabt"; S. 81—85: Demosthenes; S. 89—90 (om Juling i Skolen); S. 102—7: Perikles; S. 113—17: Jesus Kristus er opstanden! S. 127—28 (om Lærerens Virksomhed udenfor Skolen); S. 133—34: Folkehøiskolen i Sparbu; S. 161—63: 17de Mai; S. 164—67: Tale om H. Wergeland i Arbeiderforeningen den 17de Mai 1881; S. 177—81: Trefoldighedssøndag i Domkirken; S. 181: Anm. af O. Krognæs's Nogle Oplysninger om Methodismen (jfr. S. 234—38); S. 182—86: „Ny Luthersk Kirketidende"; S. 188 (Mindeord om Kristian Klingen); S. 209—213: Folkehøiskolesagen; S. 243—46: „Religion" paa „Timetabel"; S. 303—4: Smaaskrifter og Blade; S. 321—26 og 348—52: Nordenfjeldsk Folkehøiskoleforening; S. 364—67: Smaabøger; S. 369—74: „Fred paa Jorden"; S. 382: Kjære Karen Sundt.

Han var sammen med Fr. Wexelsen, V. Ullmann og Olaf Røst Styrer af Magne, som udkom i Throndhjem 1882—1886. Heri er af ham foruden smaa Boganmeldelser og Meddelelser: *1882*, S. 5—6: En liden Nytaarshilsen til gamle og nye Venner; S. 57—60: Kjærlighedens Magt; S. 105—7: Syn ind i Sagas Hal; S. 177—78: Doktor Jacob Salvesen (Nekrolog). — *1883*, S. 1—5: Nytaar 1883; S. 17—20: Folkemødet paa Ytterøen; S. 117—19 og 138—40: Røros; S. 155—56: Frosta og Ekne; S. 169—71: Gud Faders Julegaver. — *1884*, S. 1—2: Nyaarshilsen; S. 83—87: En fager Fest; S. 99—100: V. Ullmanns Sangbog; S. 120: „Nordenfjeldsk Folkehøiskoleforening"; S. 161—64: Tre Mødre. — *1885*, S. 43—45: Saga om Thorstein Stanghug; S. 91—94: Anders Ryen (Nekrolog); S. 113—16: Frøya; S. 187—90: Brev fra Skogn. — *1886*, S. 70—74: Ola J. Kuraas (Nekrolog); S. 132

—37: Smaaminder fra Skogn; S. 209—213 og 229—33: Smaa reiseminder; S. 317—20: En søndag paa Hustad; S. 362—66 og 376—79: Stiftsmøterne.

Han var sammen med Fr. Wexelsen og Olaf Rost Styrer af Kirkeligt Folkeblad, 3die Række (Thjm. 1887. 8. 192 S.). Heri er af ham: S. 39—44: Det urene — det rene; S. 81—82: Præsten O. A. T. Krogness (Nekrolog); S. 82—85: En forargelse. Et præsteord; S. 159: Vilhelm Birkedal; S. 166—70: Olaf Rost (Nekrolog).

I Kirkeligt Folkeblad *1858*, S. 23—30: „De ere døde, som stode efter Barnets Liv"; S. 277—80: „Herren sover ikke". — *1859*, S. 201—3: Nogle Ord ved lille Marie Wexelsens Kiste. — *1860*, S. 365—66: Min Skole (Digt). — *1862*, S. 65—71: En Konge og to Profeter; S. 303—4: Peter O. Boisen, Ordets Tjener (Digt); S. 346—49: Lidt til Smaa. — *1864*, S. 354—57: Disciplene bleve glade, da de saa Herren. — *1867*, S. 353—58: Minder fra Th...n. — *1868*, S. 689—94: Provst Victor Bloch. — *1870*, S. 313—14: Frøken Magda K. (Digt); S. 321: Lille Peder Aune (Digt).

I F. E. Boisen's Budstikken (Stege) *1862*, S. 605—6: P. O. Boisen (Mindedigt).

I Den norske Folkeskole, *3. R. VII.* (1871), S. 113—15: En blind Gut.

I Højskolebladet (Kolding) *1896*, Sp. 257—68, 289—98 og 321—28: Minder fra Rejseliv i Norge for 50 Aar siden. — *1897*, Sp. 121—24: Sæmund Vik (Nekrolog). — *1898*, Sp. 89—92: Til Hr. Georg Himmelstrup [om Norges Selvstændighedskamp] (jfr. Sp. 147—50 af G. Himmelstrup); Sp. 1089—96: En Mindesten for Frederik Wexelsen. — *1899*, Sp. 529—34: Hans Brun (Nekrolog).

Bidrag af ham findes endvidere i J. Jervell's Norsk Almueskole-Tidende (Molde 1850—51), i Morgenbladet (omkr. 1850 om den «evangelisk-kristelige Psalmebog»), i Dagsposten (1882, No. 96: Smaabørnskole; 1884, No. 33 [om Kristenlivet]; i Valgtiden politiske Artikler) og andre Blade, navnlig i den af ham redigerede Nordenfjeldsk Tidende; i Begyndelsen af 80-Aarene skrev han nogle «Breve fra Nidaros» i Aarhus Folkeblad.

Wexelsen, Inger Marie Lycke, foregaaendes Søster, er født i Balke Sogn paa Østre Toten 20 Septbr. 1832 og blev fra 1844—1848 undervist i Huset hos Sogneprest J. Lindeman først i Lejkanger i Sogn, derefter i Daviken i Nordfjord. Efter Forældrenes Død opholdt hun sig sammen med en ældre Søster nogle Aar omkring hos Brødrene, dels i Kristiania, dels i Throndhjem, dels i Ofoten; 1878—79 var hun i Danmark, boede derefter 12 Aar paa Hamar og bosatte sig endelig i Throndhjem.

Jfr. Magne 1883. S. 58 af Olaf Rost.

En liden Julegave for Børn og Børnevenner af I. L. Udgivet ved Fr. Wexelsen. Thjm. 1858. 16. 59 S. — Andet Oplag. Thjm. 1859 [ɔ: 1858]. 16. — (Tredie Oplag). [Med Forf.s Navn]. Kra. 1881. 8. 63 S., 1 upag. S.

Pieni joululahja lapsille ja lasten ystäville. Kolmannesta norjankielisestä painoksesta suomennettu [ved Hanna Tauler]. Jyväskylä [Finland] 1885. 16. 49 S.

Vesle Kari eller de Forældreløse. Fortælling af J. L. Ledsaget med et Forord af W. A. Wexels. Chra. 1858. 8. 3 Bl., 243 S. — Andet Oplag. [Med Forf.s Navn]. Kra. 1879. 8. 4 Bl., 282 S. — Tredie Oplag. Kra. 1898. 8. 291 S. (Anm. i Dagbl. 1898, No. 339). — [Eftertryks-Udgaver er:] Husmands-Datteren eller Vesle Kari. Fortælling af J. L. Chicago, Ill. 1888. 8. 249 S. — Vesle-Kari eller de Forældreløse. Fortælling af Marie Wexelsen. Chicago, Ill. 1906. 8. (Udgivet sammen med Vakre-Kari af Elise Aubert, 394 S.).

Ketil, en Julegave for Smaa af J. L. Chra. 1860 [ɔ: 1859]. 16. 64 S.

Steffen. En gammel Præstedatters Ungdomsminder. Af J. L. Chra. 1860. 12. 152 S. (Anm. i Kirkl. Folkebl. V. 76; i F. E. Boisen's Budstikken 1861, S. 315—18; af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskrift 1861 II. 77; i d. Illustr. Tid. II. 267). — Andet Oplag. Chra. 1861. 8. 152 S. — Tredie Oplag. Chra. 1879. 8. 1 Bl., 150 S. (Med denne Udgave fremtraadte Forf. for første Gang med fuldt Navn for Almenheden).

Steffen. En gammal prestdotters ungdomsminnen. Af J. L. Med förf:s tillstånd öfversatt från norska originalets tredje upplaga. Sthlm. 1878. 8. 139 S.

Steffen. Vanhan papintyttären nuoruuden muistelmia. Kirj. J. L. Norjan kielestä suom. E. [Löfgren]. Helsingissä 1875. 12. 147 S.

Et Levnetsløb. Af J. L., Forf. til „Vesle Kari", „Steffen" o. s. v. Kbhvn. 1866. 8. 109 S. (Anm. af Thomas Rørdam i F. E. Boisen's Budstikken 1866, S. 767—68). — Et levnetsløb. Fortalt i stille timer af Marie Wexelsen. Andet oplag. Kra. 1896. 8. IV S., 106 S.

En julehistorie fortalt. Thjm. 1894. 8. 27 S.

En liden barnebog med rim og smaahistorier. [Illustreret af Aug. Berg.] Chra. 1895. 4. 35 S.

I Folkevennen *IV.* (1855), S. 32—36: Lykken.

I Kirkeligt Folkeblad *I.* (1857), S. 174: Søndagens Pris (Digt); S. 367: Guds Børns Glæde (Digt). — *II.* 17—18: Guds Børns Nyaarskvad; S. 93—94: Jesus i Børneskaren; S. 94—95: Et lidet Kvad om Barnlighed; S. 111—12: Gudsbarnets Glæde, ofte skjult, men aldrig udslukt; S. 144: Pilegrimens Glæde og Tak for Vederkvægelse i Ørkenen. (Digte). — *III.* 47—48: Juleminde; S. 189—90: En Guds Gave. (Digte). — *IV.* 78—80: Ved Morgengry (Digt). — *V.* 393—98: Lidt om Kvinden. — *VI.* 268—70: Bethanien; S. 270—71: Mariafødet (Digte). — Ny Række *VII.* (1869), S. 24—26: Nytaarsaften (Digt); S. 40—41: Lov Herren! (Digt); S. 96: Tak! (Digt); S. 337—42: Joh. 16, 21; S. 663—64: Oktober (Digt). — *VIII.* 41: Guds Seier (Digt).

I F. E. Boisen's Budstikken (Stege) *1862*, S. 241—50: Det gamle Hjem; S. 317—20: Feslottet (Digt); S. 603—4: P. O. Boisen (Mindedigt). — *1865*, S. 451—64: Under Træthedens Byrde; S. 494—501: Om at være sanddru.

I A. Munch's For Hjemmet *IV.* (Chra. 1863), S. 142—57: To Tegninger efter Livet (I. Vor gamle Klokker. II. En Fattiggut).

I Bud til Menigmand *1872*, S. 145—46: Olaf den Helliges Syn (Digt, optrykt fra En liden Julegave). — *1876*, S. 192 (Digtet „Der er intet saa ringe, det fik jo sin Trang").

I Nordisk månedskrift for folkelig og kristelig oplysning *1878 II.* 392—400: Ske din vilje, som i himlen, så og på jorden!

I Magne *1883*, S. 41—44: Hjertelighed frigjøres i ånd. — *1885*, S. 137—40: Nikoline Vig.

I Husmoderen *1887*, S. 41—44: Lidt fra i sommer. — *1888*, S. 1: Nytårshilsen (Digtet «Lyksaligt nyt år»); S. 73—74: Vore tjenerforhold. — *1889*, S. 17—19: En nordisk kvinde i Bagindien; S. 49—51: Lidt småprat med børnene i huset; S. 97: Lille Haakon (Digt); S. 99—100: Hjemlige lægeurter. — *1890*, S. 33—34 og 41—42: Askov høiskole; S. 57: Vårsang (Digtet «Det lufter så mildt over land og by»); S. 89—91: Stedmødre. — *1891*, S. 83—84: Nogle husråd til dagligt brug; S. 100—102 og 106—7: Andrea Gehlert (Sømandshjemmet i Calcutta). — *1892*, S. 49: Snehuset (Vintersang for småbørn); S. 49—52: «Det lille kan bli til meget»; S. 97—98: Vårliv.

I For kirke og kultur *III.* (1896), S. 181—88: Smaastykker for jevne Læserinder. — *IV.* S. 139—47: Lidt om W. A. Wexels, hans barndom og hans mødrene slegt.

I Oplandenes Avis *1879*, No. 94, Tillægsblad, S. 80 (Digtet „Et undres jeg paa ved Morgen og Kveld"). — *1881*, No. 151: Julen (Digtet „Et Barnesind"). — *1883*, No. 152: Nytaarsaften (Digtet „Let de glide i hinanden"). — Desuden i dette Blad et Par Opsæt om Konfirmationen.

Digte af hende er oversatte paa norsk Landsmaal i Norske songar, utgj. av Ingvar Bøhn, I. S. 22—23: Eg undrast på, um i heimegrender [fra »Steffen»]; i B. Støylen's Songbok for sundagsskule og uppbyggjingsmøte, S. 44—45: Eg er so glad kvar jolekveld (ved B. Th. Anker) [fra «Ketil»].

Wexelsen, Vilhelm Andreas, Søn af ovennævnte Prest *Frederik Nannestad W.*, er født i Klæbu 5 Juni 1849, blev Student med Haud fra Throndhjems Kathedralskole 1867 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1872. Han blev 13 Oktbr. 1873 udnævnt til Personelkapellan hos Provst Nilssen i Sparbu, 6 Maj 1876 til Stiftskapellan i Throndhjems Stift, 15 Februar 1877 til Sogneprest i Kolverejd i Namdalen og 13 Oktbr. 1884 til Sogneprest i Overhalden. Den 6 Marts 1891 blev han udnævnt til Statsraad som Medlem af den første Steenske Regjering og overtog Bestyrelsen af Kirkedepartementet, indtil han i 1892 blev Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm. Efter Ministeriets Afgang 2 Maj 1893 var han nogen Tid udenfor Embedsstilling, indtil han 26 Septbr. 1896 blev konstitueret som Skoledirektør i Throndhjems Stift. Den 17 Februar 1898 blev han atter udnævnt til Statsraad som Medlem af den anden Steenske og derefter af den Blehrske Regjering og bestyrede uafbrudt Kirkedepartementet indtil Ministeriets Afgang 22 Oktbr. 1903. Derefter blev han 14 Marts 1905 udnævnt til Biskop i Throndhjems Stift. Under sin Virksomhed som Sogneprest i Namdalen var han adskillig optaget af kommunale Hverv, særlig paa

Skolevæsenets Omraade; han var Herredsstyrelsens Ordfører i Kolverejd 1878—1884 og i Overhalden 1889—1891, han var Forligelseskommissær først i Sparbu, senere i Kolverejd, og han var Formand i Nordre Throndhjems Amtsskolestyre. Han valgtes i 1879 til 1ste Storthingssuppleant for Nordre Throndhjems Amt og mødte i denne Egenskab paa Storthinget fra 23 Maj—21 Juni 1882; derefter var han valgt Repræsentant for samme Amt paa alle Storthing 1883—1891 og 1895—1897; i 1897 blev han valgt til Storthingsmand for Throndhjems By. Paa Storthinget var han Medlem af Valgkomiteen 1890 og 1895—1897 samt valgt 1898, Medlem af Militærkomiteen 1882 og Medlem af Kirkekomiteen 1883—1891 og 1895—1897, dens Sekretær 1883—1889 og dens Formand 1890—1891. Han var Formand i den departementale Komité af 8 Juli 1896 angaaende Revisjon af Fattiglovgivningen. Han var Formand i Det norske Samlag 1894—1898. Han blev R.[1] St. O. O. 21 Januar 1892 og K.[1] St. O. O. 21 Januar 1899 «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste», blev K.[1] N. O. 22 Oktbr. 1903 og modtog Kroningsmedaljen i Sølv 1906.

* 2 Decbr. 1874 *Anna Beate Nilssen* (f. 11 Juli 1853), D. af Provst Hans Nicolai Olaus N. og Anna Beate Steen.

Selvbiografi i Nidaros 1905, No. 92. — *Portræt med Biografi* i Stavgr. Avis 1895, No. 266; i Nationalbl. 1896, No. 39; i Dagspostens Billednumer 1898, No. 1; i Hver 8. Dag 1898—99, S. 38; i Skolebl. 1899, S. 251—52 og 1905, S. 122; i Folkebladet 1900, S. 257—59 og 1905, S. 91—92; i Norskt høgskuleblad 1899—1900, S. 273—77; af Haakon Aasvejen i Højskolebladet 1900, Sp. 1525—32; i Svensk läraretidning 1900, No. 33; i Aftpst. 1905, No. 146; i Morgbl. 1905, No. 137; i Den 17de Mai 1905, No. 32; i Nidaros 1905, No. 64; i Allers Familie-Journal 1907, S. 129—30. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 145; Salmonsens illustr. Konvers-Leksikon XVIII. 571 af O. A. Ø.[verland]; Kr.sands Stiftsavis 1888, No. 118 [af J. Løvland]; Aftpst. 1891, No. 147; 1898, No. 751; Morgbl. 1891, No. 130 og 132; Dagbl. 1896, No. 60; Magne 1883, S. 58 af Olaf Røst; Unglyden 1901, No. 39 (med Portræt); Svenska Dagbladet 1903, No. 202 [av E. H. Thörnberg]; Nordkap 1904, No. 1; Indtrøndelagen 1906, No. 94. — *Angaaende hans Udnævnelse til Biskop* jfr. Chr. Knudsen: Spredte Minder fra 1905, S. 8—11; Verd. Gang 1905, No. 3; Den 17de Mai s. A. No. 2 og 16; Nordmør s. A. No. 5 (af en Stemmeberettiget); Nordtrønderen s. A. No. 8; Indherreds Folkeblad s. A. No. 12; Nordenfj. Tid. s. A. No. 13, 14 og 15; Varden 1904, No. 56; Luth. Kirketid., 6. R. VIII. 171—73 og 205—6; Norsk Kirkeblad 1905, S. 81—82 [af Thv. Klaveness], hvortil S. 94—96 af Kr. O. Nordlid med Svar [af Klaveness] S. 97; Norske Intell. s. A. No. 62 og No. 72 (af O. F.[ive]); Morgbl. s. A. No. 145 (af 11 Kristiania-Prester), No. 148 (af Kr. O. Nordlid, Albert Lange og Landsprest i Trøndelagen), No. 149 og 150; Posten s. A. No. 63, 66 og 68; Nidaros s. A. No. 63, 71, 81 og 92 (med Tale af A. Chr. Bang, optrykt i dennes Taler og Foredrag ved særlige Anledninger, S. 132—38); Varden s. A. No. 63; Vestl.-Pst. s. A. No. 73, 74, 80, 84, 85 og 114. — *Digt* til ham af Strix Bubo i Berg. Tid. 1893, No. 393.

*Salmebog for kirke, hjem og skole, udgivet af V. Ullmann og V. A. Wexelsen. Kra. 1887. 8. VIII S., 213 S., 1 Bl.

Til den norske kirkes prester [Kra. Nytaarsdag 1901]. Fol. 2 Bl. (Uden særskilt Titelblad. Aftrykt i Aftpst. 1901, No. 22. Jfr. Luth. Kirketid. 5. R. XXIX. 47—48).

Fra presten Fredrik Wexelsens liv og gjerning ved hans ældste søn. Utgjeve av «Høgskulebladet». Svorkmo 1904[—1905]. 8. 111 S. (Anm. af B[retteville] J.[ensen] i Norsk kirkeblad 1906, S. 6—7; af Andreas Brandrud i Aftpst. 1905, No. 714; af A. R. i Dagbl. 1905, No. 341; af Karl Seip i Nidaros 1905, No. 294; af O.[laug] L.[øken] i Norske Intell. 1907, No. 263).

Til vor kirkes venner. Foredrag af A. Hval, Gustav Jenssen, Wexelsen. Kra. 1906. 8. 4 Bl., 103 S. (Heri af W. S. 83—103: Kræver folkekirkens opgave og stilling, at der nu reises en kirkepolitisk strid?)

Til Trondhjems bispedømmes prester. [I.] Trykt som manuskript. Thjm. 1906. 8. 12 S. (Kun Omslagstitelblad).

I Bud til Menigmand *V.* (1876), S. 227—29: Anm. af O. J. Høyems Bondehjelpar.

I Magne *1882*, S. 129—32, 161—63 og 185—88: Kirkelig frihed.

I Luthersk Ugeskrift *1882 II.* 325—29 (Svar til Biskop A. Grimelunds Dadelskrivelse, meddelt i s. Bl. S. 257—58, i Anledning af at W. sammen med Ole S. Welde, A. Ovam, L. M. Bentsen og L. Soelberg havde undertegnet et Opraab „Til Vælgerne i Nordre Trondhjems Amt", trykt i Dagspst. s. A. No. 203; jfr. Thjm.s Adr. s. A. No. 253 B af Grimelund, Dagbl. s. A. No. 265, Luth. Ugeskr. 1882 II. 295—304 [af M. J. Færden], Thjm.s Adr. 1882, No. 265 A, 1883, No. 15 af H. H. Wessel m. fl., No. 46, 48, 49 og 53 A, Morgbl. s. A. No. 127 A og 147 A).

I Storthings-Forhandlinger er forskjellige Forslag og Indstillinger forfattede af ham; her anføres særskilt: *1895 V.* Dok. Nr. 90: Forslag til lov om ægteskabsstiftelse, 3 S. (Jfr. Verdens Gang 1902, No. 316). — *1896 V.* Dok. Nr. 6: Oversigt over forhandlinger i og udenfor storthinget angaaende formen for ægteskabs stiftelse. — *1904—1905 II.* St. prp. nr. 2, Afd. B, Bilag 8: Indberetning om inspektion af de med direkte statsbidrag understøttede videregaaende folkehøiskoler, 23 S.

I For kirke og kultur *IV.* (1897), S. 8—13 og 60—79: Ivar Aasen. — *VI.* 143—51: Prædiken paa Olavsdagen den 29de juli 1898 i Trondhjems domkirke. I forkortet Oversættelse paa norsk Landsmaal i Halfdan Møller's Norsk huspostil, 2. uppl. (Oslo 1902), S. 240—47).

I Norskt høgskuleblad *I.* (1899—1900), S. 365—66: Tale ved indvielsen af Levanger seminar. — *II.* 145—48: Cand. theol. Peder Odland (Nekrolog).

I Høgskulebladet *II.* (1904—5), S. 45—47: En gammelnorsk præken paa 2den juledag. *III.* 157—59: Til ungdommen!

I Beretning om det ottende nordiske skolemøde i Kristiania *1900*, S. 39—43 (Aabningstale i Vor Frelsers Kirke).

I Huspostil til dei gamle tekstierne samla av Halfdan Møller (Kra. 1902), S. 163—68: 17de mai.

I Luthersk Kirketidende, *6. R. VI.* (1904), S. 89—93, 113—18 og 131—37: *Bør Prestegaardene atter reduceres?* S. 145—47: Ved Budskabet om Biskop Heuchs Død.

I Norsk skoletidende *XXXVII.* (1905), S. 113—15: Lærer Samuel Strøm (Nekrolog).

I Norsk kirkeblad *1906*, S. 73: «Daabsritualet».

I Verdens Gang *1885*, No. 83: Til Bjørnstjerne Bjørnson (ang. Digtergage for A. Kielland, med Svar af B. B. i No. 89). — *1897*, No. 76: W. A. Wexels.

I Dagbladet *1885*, No. 199: Alexander Kiellands Digtergage. — *1895*, No. 380 og 381: Anm. af «For kirke og kultur». — *1902*, No. 222: Oplysningsarbeidet i Finmarken; No. 225: Østfinmarkens Fornorskning (Interviewer med W., jfr. et Interview om samme Spørgsmaal ved Konrad Nielsen i Verdens Gang 1907, No. 87); No. 307 og 309: Carsten Ankers Minde (Tale paa Eidsvold den 3. September 1902); No. 336: Et Par Minder [om Bjørnstjerne Bjørnson].

I Nationalbladet *1896*, No. 20: 17de Mai. — *1897*, No. 1, 11, 19, 30, 32 og 52: Søndagstanker.

I Aftenposten *1901*, No. 22: Til den norske Kirkes Prester. (Jfr. Luth. Kirketid. 5. R. XXIX. 47—48).

I Morgenbladet *1905*, No. 177: Folke-Hoiskolen (ɔ: Anm. af L. Schrøder: Den nordiske Folkehøiskole I).

I Oplandenes Avis *1880*, No. 127: Anm. af Hægstad og Bach's Norsk Lesebok. — *1883*, No. 137 (om Menigheden i Kolverejd). — *1901*, No. 14 (Tale ved Godseier August Konows Begravelse).

I Dagsposten *1881*, No. 51: Om deling af ytre Nambals lægedistrikt. — *1882*, No. 190: Hr. provst Aschenberg! (om dennes Beskyldninger mod M. Hægstad, jfr. No. 157, 164 og 167, No. 174 og 204 af S. Aschenberg, No. 211 af M. Hægstad; de fleste af disse Indlæg er ogsaa trykte i Nambals-Posten, hvor tillige findes et afsluttende Svar fra W. til Aschenberg). — *1883*, No. 278 (om et Angreb i Thjm.s Aftbl for Forsømmelse af Embedspligter, jfr. No. 268).

I Nidaros *1904*, No. 169: Tale i Egge Kirke ved Statsminister Ovams Baare. — *1905*, No. 93: Tale ved Ordinationen Palmesøndag. — *1906*, No. 240: Til Minde om A. P. Island.

I Nordkap *1904*, No. 1 (Tale ved Indvielsen af Nejden Kapel 13 Juli 1902).

I Sorø Amtstidende *1895*, No. 242, 267, 268, 269 og 298: Breve fra Norge (Ministerskiftet, Skolevæsenet, Unionskomiteen m. v.).

Han har en væsentlig Del i Udkast til Lov om Fattigvæsenet, udarbejdet af den af Kirkedepartementet den 8 Juli 1896 nedsatte Komite (Kra. 1898. 4. 58 S.).

Wiborg, C. G.

En liden Bog til Julegave for Børn, med nogle Julepsalmer. Bergen 1832. 32. 23 S.

Wichstrøm, Adolf Julius, Søn af Cand. jur., Kopist i Revisjonsdepartementet *Nils Peter W.* (f. 9 Juli 1812, ÷ 11 Decbr. 1883) og *Lise Nielsen* (f. 11 Novbr. 1823, ÷ 7 Juni 1896), er født i Kristiania 21 Juli 1850, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1868 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1874. Han var fra

1873 Advokatfuldmægtig i Kristiania og nedsatte sig fra Februar 1875 som Overretssagfører i Farsund, blev 5 August 1879 ansat som Kopist i Statsrevisjonen, hvor han 23 Juni 1881 konstitueredes som Sekretær, og blev 7 Novbr. 1891 udnævnt til Foged og Sorenskriver i Alten; fra 1898 er han, efter Fogedembedernes Nedlæggelse i Finmarkens Amt, kun Sorenskriver. Under Opholdet i Farsund var han Medlem af Formandskabet og Ordfører. 1886—1887 var han Formand i Kristiania Arbejdersamfund.

* 24 Marts 1877 *Helga Holby* (f. 7 April 1853), D af Byfoged Michael Wilhelm H. og Caroline Mathilde Borchgrevink.

Jfr. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 312—13; Aftpst. 1898, No. 283; Morgbl. 1898, No. 239; s. Bl. 1901, No. 171 og 270; Finmarkspst. 1901, No. 22 og 33.

Han var Kristianiakorrespondent til Christianssands Stiftsavis og Bergensposten 1868—1870 (eller 1871). I 1868 og 1869 skrev han Theaterkritiker i Aftenposten. 1879—1892 var han fast Medarbejder i Verdens Gang, hvor han bl. A. redigerede Afdelingen for juridiske «Spørgsmaal og Svar», hvoraf han i 1884, 1885 og 1886 udgav Særtryk i 1500 Expl.; desuden skrev han jevnlig Redaktionsartikler og vikarierede nogle Gange for kortere Tidsrum som Bladets Redaktør. I de samme Aar skrev han ogsaa ledende Artikler i Dagbladet. I Begyndelsen af 80-Aarene var han i tre Aar fast Korrespondent til Bergens Tidende og en kort Tid ligeledes til Bodø Tidende. Han var i et Par Sessjoner Storthingsreferent for Aftenbladet og Dagbladet, og i Forhandl. ved det første norske Arbeidermøde (Kra. 1880) har han besørget Referatet for tredie Afdeling (S. 125—49).

Wicklund, Ingerius Cato, Søn af Arbejder *Zacharias Chr. W.* og *Else Anna Olsen,* er født paa Tromsø 20 Decbr. 1852, blev Student med Laud fra sin Fødebys Latinskole 1871 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Maj 1877. Efter at have været Klasselærer ved Molde Skole i 8 Maaneder blev han 17 Maj 1879 udnævnt til Kateket i Vadsø, 10 August 1882 til Sogneprest til Lurø i Helgeland, 22 Juni 1889 forflyttet i samme Egenskab til Etne i Søndhordland og 9 Juni 1903 til Seljord.

* 26 Juni 1879 *Cathrine Margrethe Tambs* (f. 12 April 1856), D. af Kjøbmand Theodor Christian T. i Kristiania og Maren Regine Haslund.

Biografi med Portræter i Studenterne fra 1871, S. 279—80. Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. 197; A. E. Eriksen og P. Koht: Biogr. efterretn. om de fra Tromsø skole udg. studenter, S. 20.

Norjan ja Suomen virsikirja yhteen verattuna [ɔ: Sammenstilling af Numrene i den norske og den kvænske Salmebog]. Vadsø 1881. 16. 25 S. (Anonymt).

I For frisindet Christendom *IV.* (1887), S. 349—53: Den ny højmessesliturgi.

I For kirke og kultur *IX.* (1902), S. 306—313: Vore fordringer til Bibelen. *XII.* 92—100: Den egentlige gjenfødelse. — *XIII.* 439—44: Begge de kirkelige retninger.

I Luthersk Kirketidende, *6. R. V.* (1903), S. 57—61: Skal den norske Kirke forandre sin Bekjendelse om Daaben?

Han har skrevet nogle Artikler i Aftenbladet 1879—1880 (om Hvalfangsten og Loddefisket), i Finmarksposten 1880—1883 (en Række Opsatser om Kristendom og Fremskridt) og senere i Vestlands-Posten (politiske Indlæg og Meddelelser fra Etne). Et Par Artikler i Helgelands Tidende (1886, No. 53 og 58) paadrog ham et Injuriesøgsmaal, hvorved han ved Underretsdom af 1 Novbr. 1887 blev idømt Bod og Sagsomkostninger, hvilke dog ved Storthingsbeslutning af 8 Marts 1889 delvis blev ham eftergivne, jfr. Storth. Forh. 1889 II. Sth. Prp. No. 24, og Resten blev dækket ved Ofring i Lurø Kirke.

Widerøe, Falch Andreas, Søn af Bagermester *Iver W.* og *Anna Dorothea Tostrup,* blev født i Throndhjem 29 April 1783, blev Student fra Throndhjems lærde Skole 1801 og tog theologisk Attestats med Haud i Juli 1805. Efter i halvandet Aar at have været Lærer i nederste Klasse i Throndhjems Skole blev han 25 Septbr. 1809 udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest Lorents Schavland ved Vor Frue Kirke i Throndhjem og var tillige Lærer ved Byens borgerlige Realskole, indtil han 28 Septbr. 1813 blev Sogneprest til Selbu, hvorfra han 11 August 1826 forflyttedes til Frosten. Han fik 11 August 1828 Bestalling som Provst i Indherred, fra hvilket Embede han efter Ansøgning blev entlediget 6 Februar 1834. Den 21 Septbr. 1836 blev han udnævnt til Sogneprest i Stjørdalen, i hvilket Embede han døde 22 Maj 1847.

* 5 August 1810 *Johanne Sophia Ovide Cortsen* (f. 18 Novbr. 1791, † 19 Septbr. 1844), D. af Skipper Peter Andreas C. og Henrikke Marie Schubart.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 343—44; Peder Estensens Liv og Virksomhed, S. 39.

Tillid til Gud, Lydighed mod gode Raad, klog og stadig Virksomhed behager Gud og frier fra Hungersnød. Anviisning til Kaalrabi-Plantens Dyrkning. Thjm. 1813. 8. 4 S. (Anonymt; uden særsk. Titelblad).

Widerøe, Iver Olaus, foregaaendes ældste Søn, er født i Selbu 26 Decbr. 1824, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1843 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1847. Han var fra Vaaren 1849 til Udgangen af 1851 Huslærer hos Sogneprest B. Flood i Stadsbygden, fra Nyaar 1852 til Sommeren 1858 Time-

Trykt 4 Decbr. 1907.

lærer ved Molde Middelskole og derefter til Septbr. 1862 Bestyrer af den højere Almueskole paa Røros. Han blev 21 August 1862 udnævnt til Sogneprest i Fitje, 5 Maj 1870 forflyttet til Lejkanger, 19 Novbr. 1877 til Rygge og 3 April 1886 til Skjeberg, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 24 Marts 1904.

* 28 Juli 1858 *Anna Kristofa Ohlsen* (f. 6 Maj 1831, ÷ 24 Maj 1902), D. af Konsul Ole O. paa Molde og Anna Johanne Buch.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster II. 73—74; Sarpen 1904, No. 84.

Prædiken, holden Nytaarsdag i Molde Kirke 1855. Molde u. A. 8. 16 S.

Widerøe, Paul Peter Marius, foregaaendes Broder, blev født i Frosten 3 Juni 1827, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1845 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1849. Han blev 16 Marts 1854 udnævnt til personel Kapellan hos Sogneprest M. F. Fyhn i Surendalen, 23 Januar 1858 til Stiftskapellan i Throndhjems Stift, 14 Marts 1864 til Sogneprest i Tønset og modtog 8 Februar 1868 Bestalling som valgt Provst i Nordre Østerdalen. Han blev 30 April 1877 udnævnt til Sogneprest til Vinger og modtog 30 Juni 1883 Bestalling som valgt Provst i Solør og Odalen, i hvilke Embeder han døde 20 August 1891.

* 18 Novbr. 1858 *Edel Johanne Solem* (f. 26 Maj 1836), D. af Proprietær Fredrik S. i Strinden og Kirstine Bergitte Johnsen.

Nekrolog i Hedemarkens Amtstidende 1891, No. 67, jfr. No. 69 med Sørgedigte af J. E. Prytz og Hans Aasumb.

Prædiken paa Midfaste Søndag til Aftensang i Vor Fruekirke. Udgiven efter Fleres Opfordring. Thjm. 1864. 8. 16 S.

I Vidnesbyrd fra den norske Kirke i Prædikener over Evangelierne, udg. af E. F. Eckhoff (Kra. 1880), S. 545—54: Allehelgensdag.

Wiel, Truels Johannesen, Søn af Kommerceraad *Johannes Arbo W.* og *Bodil Maria Omsted Foyn*, blev født paa Fredrikshald 20 Maj 1822. Ved Faderens Død 1836 arvede han Berby Herregaard, som han solgte 1845, og derefter kjøbte han Lundestad i Berg, hvor han oprettede en Landbrugsskole, en af de første i Landet. Han solgte atter Lundestad i 1860, ejede derefter en Tid Gaarden Sommerro i Id og kjøbte 1867 Gaarden Seffle i Vermland, hvor han døde 2 Februar 1880. Han var første Suppleant for Smaalenenes Amt til Storthinget 1865—66. Han fik Borgerdaadsmedaljen i Sølv 1864 for sine Fortjenester af Landbrugets Fremme.

* 1 August 1843 *Else Margrethe Lyche* (f. 23 Juni 1824, ÷ 28 August 1899), D. af Brugsejer Poul L. i Drammen og Bente Tomine Hagerup.

Nekrologer i Smaalenenes Amtstid. 1880, No. 21; i Aftbl. No. 32. Jfr. H. K. Steffens: Slægten Wiel, S. 130—31; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 146.

Beretning fra Agronom T. Wiel om de af ham i Aaret 1855 i det Offentliges Tjeneste foretagne Reiser i Smaalenenes samt Jarlsberg og Laurvigs Amtsdistrikter. Chra. 1856. 8. 24 S.

Om Dampkogning af Qvægfodret samt Beskrivelse over et dertil tjenligt Apparat. Chra. 1856. 8. 1 Pl., 16 S.

I **Beretning om det kgl. Selskab for Norges Vel i** *1854*, S. 25—26: Uddrag af Meddelelse om hans Drainingsarbeider paa Gaarden Lundestad i Bergs Præstegjeld.

I **Forhandlinger ved Smaalehnenes Amts Landhuusholdningsselskabs Møde i** *1854* findes flere Indlæg af ham refererede.

I **Morgenbladet** *1857*, No. 81: S. T. Hr. Agronom Lindeqvist [ang. Resultaterne af Prøvemelkninger], 5 Sp.

Wiese, Gerhard Severin Heiberg, Søn af Forstander ved Plejestiftelsen for Spedalske i Bergen, senere ved Kristianssands Tugthus *Ludvig W.* og *Henrike Cecilie Heiberg,* er født i Bergen 2 Oktbr. 1842, blev opdraget for Handelen og var fra 1861 Handelsbetjent i Bilbao i Spanien. I 1865 etablerede han Handelshuset Wiese, Dahl & Co. (senere Wiese & Krohn) i Lissabon og Oporto, hvorved Portugal aabnedes for den norske Klipfiskhandel. Af Helbredshensyn flyttede han i 1879 hjem til Norge, hvor han først slog sig ned som Forretningsmand i Throndhjem og siden 1882 er Gaardbruger paa Erstad paa Hadeland. Han var Medlem af Jevnaker Herredsstyrelse 1891—1898 og er siden 1898 Ordfører i Lunner; i 1903 var han Valgmand. Siden 1903 er han Medlem af Norsk Landmandsforbunds Centralstyre, siden 1905 tillige af dets Arbejdsudvalg.

* 5 Novbr. 1872 *Antonie Caroline Constance Lorck* (f. 26 Decbr. 1854), D. af Mægler Christian A. L. i Throndhjem og Thrine Jenssen.

Nogle Ord om Stemmeretten. Af Dag. Bergen 1873. 8. 30 S.

Om Demokrati og Kapital. Kra. 1878. 8. 57 S.

I **Landmandsposten** *1902*, No. 90, 91, 92, 93, 94, 98 og 100: Bondeparti. Næringsparti. — *1904*, No. 86, 87 og 88: Hvorfor kræves der nu Handling af Bonderne? No. 107 og 108: Parlamentarisme og Næringsparti. — *1905*, No. 78 og 79: Foredrag [om Landmandspolitik].

I **Samhold** *1893*, No. 36 og 66: Fra Hadeland. — *1895*, No. 22: Hvad bør ske, hvis kongen reiser til Sverige igjen uden at skaffe landet en norsk regjering? No. 31: Findes der ikke nordmænd mere? No. 40: Harepolitik? — *1902*, No. 119: Hvad menes med „nasjonalt"? — *1904*, No. 45, 46 og 47: Hvad mangler endnu? — *1905*, No. 22: Bondernes samling; No. 62: Tale i Lunner 17. mai. — *1907*, No. 63: Politisk krise?

I Vestoplændingen *1903*, No. 29: Et Forsvar [for Næringspolitik]; No. 35: Program? No. 55: „Nationalt Samlingsparti". — *1905*, No. 112: Kongedømme eller Republik. — Desuden i dette Blad en Serie nationaløkonomiske Artikler.

I Morgenbladet skrev han et og andet i 60-Aarene, væsentlig om vor oversøiske Handel; i Dagsposten og Trondhjems Stiftstidende skrev han 1879—1882 om Unionsspørgsmaal og Vetosag, og ellers findes enkelte Bidrag af ham i forskjellige Blade (saaledes i Kristianssands Dagblad 1904, No. 140: Landmandsforbundet og Politiken; i Aftenposten 1906, No. 452: Valget i Hadeland og Land).

Wiese, Ludvig, Søn af Kjøbmand i Bergen *Georg W.* (f. i Parum i Mecklenburg 26 Novbr. 1728, † 29 Januar 1821) og dennes tredje Hustru *Susanne Sophie Angell* (f. 1763, † 26 Maj 1796), blev født i Bergen 15 Juni 1792. Han gik paa Bergens Latinskole, men forlod den ved Krigens Udbrud 1807 og meldte sig som Frivillig, avancerede fra Frikorporal til Sekondløjtnant *à la suite* ved nordre nordfjordske Kompani 13 Septbr. 1810 og blev virkelig Sekondløjtnant ved midtre nordhordlenske Kompani 11 Juni 1811, men tog Afsked allerede 30 April 1812. Ved Lillehammers Anlæg 1827 nedsatte han sig som Kjøbmand der; her blev han efter Formandskabslovens Ikrafttræden strax den 9 Februar 1838 med de fleste Stemmer valgt til Medlem af Formandskabet og var dets første Ordfører (1838—1843). I 1836 begyndte han at arbejde for Igangsættelse af Dampskibsfart paa Mjøsen; han opnaaede, at Kristians Amtsformandskab 28 Juli 1838 besluttede at anmode Regjeringen om at undersøge Hensigtsmæssigheden heraf, hvad dog Regjeringen ikke vilde, og ved Storthingsbeslutning af 1 Juli 1839 stilledes der til Disposition et Laan af Statskassen paa 15,000 Spd. til Anskaffelse af et Dampfartøj; i Septbr. s. A. blev et Interessentskab dannet, som sendte W. til England for at kontrahere om Skibets Bygning, og paa dets Vegne forestod han derefter dets Rejsning i Minne Sommeren 1840; den 6 Novbr. 1840 gjorde «Jernbarden», Norges første Indsjødampbaad, sin første Tur paa Mjøsen. W. tog derefter i Juli 1846 Initiativet til Anskaffelsen af en ny Dampbaad paa Mjøsen, og denne, «Dronningen» kaldet, kunde sættes i Fart 17 Maj 1848. Ligeledes fik han dannet et Interessentskab til Anskaffelse af et Dampskib paa Randsfjorden, i hvilken Anledning han atter om Vaaren 1847 opholdt sig i England, og dette Skib, «Løven», begyndte sin Fart i Maj 1849. Efter det saaledes givne Exempel og delvis med hans Bistand blev snart Dampskibsfart sat i Gang ogsaa paa andre af Norges Indsjøer, saaledes allerede fra Juni 1849 «Dale-Gudbrand» paa Losna i Laagen, og inden hans Død var Tallet paa Indsjødampbaadene steget til syv. Hedemarkens Amtsformandskabs Medlemmer udtrykte i 1851 sin Erkjendtlighed for hans Virksomhed i denne Retning, «en Hædersgave fra erkjendtlige Medborgere af alle Samfundsklasser»

blev ham overrakt 2 August s. A., og 8 Novbr. s. A. blev han udnævnt til R. St. O. O. «for Istandbringelse af Dampskibsfart inden Riget». Han døde af Kolera i Kristiania 15 Novbr. 1853.

* 1) Frøken *Rafn* fra Danmark († omkring 1820).

* 2) *Marie Schive* († 184*), D. af ovennævnte (V. 93) Provst Søren S.

Portræt med Biografi af V. [ɔ: A. O. Vinje] i Illustr. Nyhedsbl. 1853, S. 205—6. Jfr. Drammens Tid. 1853, No. 232 [af A. O. Vinje]; Gudbrandsdølen 1898, No. 60 af Erik Vullum; W. S. Munthe: «Statsborgeren» og Peder Soelvold, S. 41—42 og 75—76; H. J. Barstad: Bergens Forsvar i 1801 og 1807—1814, S. 259 og 304; Morgbl. 1839, No. 291, 293 og 298; 1840, No. 318 og 319; 1847, No. 99, 134 og 152; 1849, No. 187; 1851, No. 224; Oplands-Tid. 1840 I. No. 9 og II. No. 46; Lillehammers Tilsk. 1847, No. 36; 1849, No. 53; Fædrelandsvennen I. (1838), S. 198 og 231—32 (Digte).

Bidrag til Ideer om 4de overordentlige Storthings Medlemmer. Lillehammer 1839. 8. S. 33—144. (Anonymt Særtryk af Oplands-Tidende 1837, No. 8—17, 19—22, 24—26, 29—34, 36, 38, 40, 42 og 45, 1838 I. No. 1 og 9, II. No. 32—34 og 43; i Særtrykket er ikke medtaget Afhandlingens første Afsnit, Opl.-Tid. 1837, No. 1—7; derimod er tilføjet S. 142—44).

I Statsborgeren, *H. 5* (1832), S. 128—33 (om Løjtnant C. B. Roosen). — *H. 7*, S. 1—15: Hvad er Aarsagen til den Opposition, som viser sig i Valgene til 7de Storthing? (jfr. Morgbl. 1832, No. 305). — *H. 8*, S. 89—91 (om Storthingets Bestræbelser for Norges Selvstændighed og Frihed); S. 97—103 og 105—9 (om Norges Handel og Skibsfart, jfr. Morgbl. 1833, No. 50). — *H. 9*, S. 1—7 (om 17 Mai 1833 paa Lillehammer); S. 49—62 og 65—83: Bemærkninger ved den Norske Regjerings, samt Dherrer Amtmænds og Fogders Erklæringer om Amtsformandskabsloven, forsaavidt samme ere blevne bekjendte af Morgenbladets Nr. 131—132 og Nr. 133 [for 1833]. — *H. 11*, S. 64—67 (om Privilegier og Dispensationer). — *H. 14*, S. 105—8: Udsigter til Banklaan; S. 108—111: Den 1ste October 1834. — *H. 15*, S. 141—44: Folkeønske; S. 144: Blot et lille Varsko; S. 145—56: Promemoria.

Han var den anonyme Redaktør af Oplands-Tidende, som udkom paa Lillehammer to Gange ugentlig fra 25 Juli 1837 til 30 Decbr. 1840; hans Valgsprog i denne Stilling var ifølge Bladets 1ste Numer: „Alt for Folket og saa meget som muligt ved Folket", og han erklærede sig særskilt beredt til at optage Stykker „af oppositionel eller besværingsfuld Indhold". Ang. hans Redaktionsvirksomhed jfr. Soelvold's Fædrelandsvennen I. (1838), S. 230—31, hvortil Svar af W. i II. 7—8, jfr. Indh. S. 23. Af Stykker under hans Navn anføres her: *1838* I. No. 50 (om hans Forhold under Krigen 1814); II. No. 9 (om Faabergs og Lillehammers Formandskaber); No. 40: Indstilling fra Committeen der har at tage under Overveielse og at fremkomme med Forslag til Skolevæsenets fremtidige Organisation inden Kjøbstadanlægget Lillehammer og Wignæs. — *1839* II. No. 27 (Beretning om Foranstaltninger til Anskaffelse af et Dampskib i Mjøsen); No. 42 og 43: Reiserapport.

I Lillehammers Tilskuer (Oplands-Tidendes Fortsættelse) *1841*, No. 5 (ang. „Jernbarden", jfr. No. 4 Till. og 11 Till.); No. 6: Krigens Rædsler (efter det

Engelske, oversat og meddeelt); No. 45 (ang. „Jernbarden"s Fart, jfr. No. 44); No. 49 (om Sammenstimlen af Tilskuere ved Dampskibets Ankomst). — *1843*, No. 13 (ang. Lillehammers Ordning som Kjøbstad). — *1846*, No. 64: Om et nyt Dampskibs Anskaffelse i Mjøsen.

I Morgenbladet *1832*, No. 250 (Fralæggelse af Forfatterskabet til et Brev fra Lillehammer i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. No. 53 Till. 2). — *1835:* Et Digt (hvortil Parodi i Fædrelandsv. I. 231). — *1836*, No. 226: Om Dampskibsfart paa Mjøsen. — *1842*, No. 124 Till.: Om Storthings-Præjudikater og deres Følger. — *1851*, No. 65 (om Indtægterne af Dampskibsfarten paa Mjøsen); No. 91: Om Nødvendigheden af gjensidig Forbindelse imellem Dampskibsfarten paa Mjøsen og Jernbanen derfra til Christiania. — *1852*, No. 199: Kun nogle Momenter om den elektriske Telegrafs uberegnelige praktiske Nytte for Norge; No. 303: Svar til Hr. Homann i Anledning hans personlige Angreb i Mgbl. No. 274 [ang. Mjøsdampskibene] (jfr. No. 268).

Han skal foruden i «Statsborgeren» ogsaa have været Medarbejder i andre Oppositionsblade i Aarene 1827—1836; han «skrev mest Epigrammer, som endnu træffe til at leve i Folkemunde» (Ill. Nyhedsbl. 1853, S. 205).

Wiesener, Gerhard Wilhelm Henrik, Søn af Toldinspektør *Gerhard Henrik Armauer W.* (f. 28 Maj 1806, † 17 Novbr. 1867) og *Johanne Marie Müller* (f. 8 Decbr. 1807, † 9 Novbr. 1890), er født i Kristiania 14 Oktbr. 1844, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1861 og tog filologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1868. Derefter var han indtil 1870 Medbestyrer af Ross's Latinskole i Bergen, vikarierede efter et Aars Ophold i England i længere Tid ved Bergens Kathedralskole og blev 7 Januar 1873 ansat som Klasselærer ved Kristianssands Kathedralskole. Han blev 3 Maj 1873 udnævnt til Adjunkt ved Fredrikshalds offentlige Almenskole, 16 Juni 1877 til Adjunkt ved Bergens Kathedralskole og 29 August 1883 til Overlærer ved samme Skole.

* 8 Decbr. 1874 *Antonette Knudsen* (f. 7 Juli 1853), Søster af ovennævnte (III. 299) David Faye K.

Jfr. Koren: Fortegnelse over Filologer, Realister etc., S. 12.

Shakespeare's The Merchant of Venice. Med anmærkninger og indledning udgivet. Chra. 1880. 8. 2 Bl., 192 S. (Anm. af *O. A.*[nderssen] i Aftbl. 1881, No. 108).

Sammenligning mellem Paragraftallene i Madvigs og Schreiners Grammatikker. Bergen 1884. 8. 1 Bl., 17 S.

The school for scandal. A comedy by R. B. Sheridan. Udgivet med indledning og anmærkninger. Kra. 1887. 8. 2 Bl., VIII S., 88 S., 35 S. (Anm. af *N. Th. W.*[allem] i Aftpst. 1888, No. 22).

I Universitets- og skole-annaler, *N. R. V.* (1890), S. 242—53: Om en *forandret ordning* af undervisningen i engelsk i latingymnasiet.

I Udkast til en forandret ordning af det høiere skolevæsen (Kra. 1891), Bilag til skolernes besvarelser, S. 55—63 (Særvotum ang. Engelsk i Gymnasiet).

I Morgenbladet *1907*, No. 76: Latin i Gymnasiet.

I Frederikshalds Tilskuer *1875*, No. 77—80: Om den praktiske Realklasse.

I Bergens Tidende *1880*, No. 78: Et Pendant til „Dahl-Udstillingen" [ang. J. Chr. Dahl og hans Lærer, Malermester Johan Georg Müller].

I Bergens Aftenblad *1903*, 12 og 13 Novbr.: De nye Karakterer. — *1905*, No. 363: In memoriam [Konrektor A. Høyer].

Desuden har han i sine yngre Dage skrevet en Del i Vittighedsblade og var i private Kredse en yndet Visedigter.

Wiesener, Joachim Georg, foregaaendes Broder, blev født i Kristiania 23 April 1843, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1861 og tog i Januar 1869 medicinsk Embedsexamen med Laud. Fra Juli—Septbr. s. A. var han konstitueret som Distriktslæge i Nordre Midthordland, fra Januar—Septbr. 1870 som Bylæge i Bergen og fra Oktbr. s. A. til Udgangen af 1874 fast ansat i samme Stilling; tillige fungerede han fra Juni—Decbr. 1870 som Reservelæge ved Bergens kommunale Sygehus og var fra Septbr. 1870—Juli 1871 konstitueret som Bestyrer af Rosenbergs Sindssygeasyl. Fra Maj—Septbr. 1876 var han ansat som Reservelæge ved Bergens Sygehus og fra Juli—Novbr. s. A. konstitueret som Overlæge ved samme. Senere praktiserede han som Privatlæge i Bergen, hvor han erhvervede sig en meget udstrakt Praxis. Han var fra 1881 Medlem af Bergens Sundhedskommissjon og stiftede i Oktbr. 1884 i Forening med tre andre Læger Bergens private Klinik. I 1886 blev han valgt til Repræsentant for Bergen i den norske Lægeforenings Bestyrelse. Han foretog flere Rejser til Udlandet i videnskabeligt Øjemed, besøgte saaledes Vaaren 1872 flere Kursteder i Schweiz, opholdt sig 1875—76 flere Maaneder i Wien og 1885 i Halle; han deltog 1873 i det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn, hvor han blev valgt til Sekretær i den medicinske Sektion, og 1884 i den internationale Lægekongres sammesteds. Han døde i Bergen 5 Maj 1888. Som Gjennemførelse af en af ham lagt Plan aabnedes i Septbr. 1889 «Doktor Wieseners Folkebad» i Bergen.

* 3 Juni 1870 *Alette Helene Mohr* (f. 20 Februar 1850), D. af Grosserer, Vicekonsul Anton Petersen M. i Bergen og Alette Falsen.

Nekrologer i Medicinsk revue 1888, S. 161, jfr. S. 162—65 af Klaus Hanssen; i Tidsskr. f. praktisk Medicin VIII. 219—31; i Berg. Aftbl. 1888, 5 Maj, jfr. s. Bl. for 11 Maj (med Gravsang af Nordahl Rolfsen); i Bergpst. No. 104 A. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 497—99; H. Jæger's Ill. norsk litteraturhist. II. Till., S. 284; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 267.

Han var Medudgiver af Medicinsk Revue fra Maj 1884—Juni 1885 og atter fra Oktbr. 1886 til sin Død. Heri er af ham: *1884*, S. 264—67: Forgiftning

ved mikroskopisk Sop. — *1885*, S. 41—49, 81—93, 121—29 og 153—60: Om de kroniske Ventrikelsygdomme paa Vestlandet; S. 367—72: Om den kliniske Undervisning ved vort Universitet; S. 377—82 og *1886*, S. 97—103: Fra Volkmanns og Olshausens Kliniker i Halle (jfr. 1886, S. 139—43 af Karl Sandberg, Svar af W. S. 144—45, Tilsvar af Sandberg S. 230—34 og Gjensvar af W. S. 326—30); (1885), Extranummer, S. 71—78: Om de kroniske Ventrikelsygdomme paa Vestlandet. — *1887*, S. 41—43: Katarralsk pneumoni, purulent meningit og perikardit; S. 121—23: Om den medicinske undervisning; S. 153—55: Ogsaa et undervisningsspørgsmaal. — *1888*, S. 2—6 og 33—36: Et tilfælde af muskulær pseudohypertrofi; S. 166—73: En ftisisk familie.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *3. R. I.* (1871), S. 617—28 og *II.* 262—88: Forhandlinger i Bergens Lægeforening. — *IV.* 409—420: Koleraepidemien i Bergen Høsten 1873 (sammen med Klaus Hanssen). — *IX.* 1141—78: Undersøgelser over Koppesygdommen i Norge i 10-Aaret 1865—1874 (jfr. Bemærkninger af F. Kiær i X. 1058—62).

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1878*, S. 141—42 (Diverticulum vesicæ). — *1879*, S. 184 (gulgrøn Fodsved).

I Tidsskrift for praktisk Medicin *I.* (1881), S. 2—8, 33—41 og 68—73: Ole Bulls Sygehistorie med Obduktionsresultat tilligemed nogle Bemærkninger om Cancer ventriculi. — *II.* 17—22: Tilfælde af akut Lungeødem; S. 97—105 og 113—18: Et Tilfælde af hysterisk Hemianæstesi. — *III.* 225—35 og 241—45: Morbus Addisoni. — *IV.* 121—26: Et Tilfælde af Cancer ventriculi; S. 137—39: Hvor ofte bør Urinen undersøges ved Mistanke om Albuminuri? (Alle disse Opsatser under Fællestitel: Fra min Praxis). — *VIII.* 84—87: Om Ordningen af den offentlige Prostitution.

I Nordiskt medicinskt arkiv *XIII.* (1881), No. 4: De adenoide vegetationer i cavum nasopharyngeale og betändelsesprocesser i dem. 32 S.

Wiig, Olai Pedersen, blev født i Trøgstad 10 Oktbr. 1802 og var fra 1831 Gaardbruger paa Stiklen i Baastad Annex; han anlagde her i 1868 en mindre Papirmølle, som han kort før sin Død flyttede til Bønsdalen i Ejdsvold. Han var i en Aarrække Medlem af Trøgstad Formandskab og 1844—1847 dets Ordfører. Han var Repræsentant for Smaalenenes Amt paa Storthingene 1845, 1851—1869 og 1874—1879, var valgt til 1ste Suppleant for Storthinget 1848 og til 4de Suppleant for Perioden 1871—73; han var Medlem af Lagthinget fra 1874, af Valgkomiteen fra 1858, af Protokolkomiteen 1845 og 1851—1863, af Toldkomiteen 1865—1869, af Vejkomiteen 1874—1879, af Komiteerne angaaende Fængselsloven 1857, Statholdersagen 1860, Matrikulloven og Skovloven 1862—63 og den dansk-tyske Krig 1864; han var Medlem af Deputationen til Ejdsvold 1864. Han blev R. W. O. 1864. Han døde paa Stiklen 29 Septbr. 1887.

* 6 Maj 1829 *Berthe Evensdatter* (f. i Trøgstad i Januar 1803, † 13 April 1887).

Nekrolog i Fr.stads Tilskuer 1887, No. 120. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 146; [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing, S. 81—82; Storthinget 1862—1863, S. 42; Dagbl. 1870, No. 21 [af P. R. Krag]. — *Portræt* i J. E. Sars's Norges politiske Historie 1815—1885, S. 432.

I Morgenbladet *1848*, No. 69: Baadstad Formandskab og Hr. Lensmand Melbye (hvortil Svar af J. Bjørnstad i No. 115). — *1859*, No. 184: Til min Ven i Morgenbladet No. 139 [ang. Storthingsvalget for Smaalenene] (jfr. ogsaa No. 140). — *1867*, No. 85: Svar til Aktieeieren i Morgenbladet No. 79 fra Formanden i Direktionen [ang. Ophugningen af Tjerdampbaaden „Kong Haakon"] (jfr. atter No. 212 af En Aktieeier, hvortil W. i No. 237).

I Christiania-Posten *1851*, No. 1073: Til Christianiapostens Redaktion [ang. hans Ytringer i Odelsthinget om Sagbrugsloven] (jfr. No. 1070).

Wiig, Poul Johan, Søn af Forsanger *W.* ved Værnes Kirke og *Elisabeth Skauer*, blev født i Stjørdalen 1795 (døbt 13 Februar), tog Præliminærexamen med Hovedkarakteren Rosværdig i Januar 1816 og blev senere autoriseret som Underretsprokurator for Nordre Throndhjems Amt med Bopæl i Skogn. Han blev 16 Februar 1835 udnævnt til Foged i Fosen og 18 Januar 1839 forflyttet i samme Egenskab til Inderøen, hvor han døde 26 Oktbr. 1847.

* *Ingeborg Kirstine Gill* (døbt i Høland 15 Juni 1788, † 30 Marts 1845).

Forsøg til Veiledning i nogle Dele af Jordbruget, udarbeidet efter Skogns Sogneselskabs Bestemmelse, til Brug for mindre kyndige Landmænd i dette Distrikt [af L. Müller, P. M. Schnabel og P. J. Wiig]. Thjm. 1832. 8. 66 S. (Anm. i Statsborgeren, H. 20, S. 100).

I Morgenbladet *1844*, No. 361: Nogle Ord i Brændeviinssagen. 3½ Sp.

Wiinholt, Claus Edvard, Søn af Sogneprest *Christian Ditlev W.* og *Anna Hansen*, blev født i Brandstrup paa Laaland 6 Juli 1777, tog Landmaalerexamen og blev Skovrider først paa Petersgaards Gods 1799, derefter i 1ste Kronborgske Distrikt 1804. Han blev 1810 udnævnt til Overførster i Laurvigs Grevskab, men nedlagde denne Post 1816 og rejste tilbage til Danmark, hvor han siden blev Forstinspektør paa Grevskabet Frysenborg og 1829 Justitsraad. Han døde paa Kraghlund 12 Septbr. 1833.

* 25 Oktbr. 1804 *Dorthea Marie Neergaard* (f. 27 Januar 1782, † 26 Novbr. 1842), D. af Forpagter Peter N. og Susanne Staal.

Jfr. Erslew: Forf.-Lex. III. 548—49 og Suppl. III. 612. Han udgav i Norge:

Anviisning til Humleavl. Udgivet af det Kongl. Selskab for Norges Vel. Chra. 1811. 8. 14 S. (Ogsaa trykt i Oekonomisk-technologiske Samlinger I. 1, S. 181

—91 med Anmærkninger af J. Neumann, S. 191—96, og i Budstikken III. (1811—12), Tillæg, S. 1—8; senere udgivet sammen med M. R. Flor's „Om Tobaksavl", Chra. 1817. 8. 30 S. Rec. i Dansk Litt.-Tid. 1813, S. 255—56).

Wildaasen, Mathias Larsen, Søn af Gaardbruger *Lars Pedersen* fra Gaarden Haug i Vardal († 1851) og *Marie Pedersen* fra Gaarden Valby i Søndre Land, er født paa Gaarden Vildaasen i Vardal 29 Juli 1827. Før og efter Konfirmationen fik han Undervisning hos Kaptejn N. B. A. Hansen først i søndre Land, senere i Hallingdal, gik i 1846 ind paa Asker Seminar, hvorfra han dimitteredes med Hovedkarakteren 2 i Decbr. 1848, og blev derefter Huslærer hos Lensmand og Fabrikejer Ole Mustad paa Brusveen i Vardal, hvor han var i 4½ Aar. Fra 1854—1857 vikarierede han som Kirkesanger og Lærer ved Borgerskolen i Drammen og flyttede derefter til sin Gaard Torke i Vardal; i adskillige Aar var han Skolelærer i Gjøvik og Vardal, indtil han tog Afsked 1894. Han var Ordfører i Gjøvik 1885—1888, var Forligelseskommissær sammesteds i 21 Aar og har indehavt en Række andre kommunale Hverv.

* 1) 1859 *Helle Gabriele Wang* (f. i Drammen 5 Februar 1837, † 1866).

* 2) 1891 *Gunhilde Sofie Gerrard* (f. 25 August 1848), D. af Kjøbmand Ole Johan G. i Kristianssand og Hustru f. Langfeldt.

Han var Redaktør af Kristians Amtstidende 1869, 1870 og en Del af 1871. Tillige bistod han ved Redaktionen af Samhold i dets første Tid (1885).

Wildhagen, Fredrik Christian, Søn af Kjøbmand og Bankdirektør *Johan Christian W.* og *Gurine Catharine Nissen,* blev født i Throndhjem 27 Oktbr. 1810, blev Student med Haud fra Throndhjems Kathedralskole 1831 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Juni 1837. Fra Høsten 1837 vikarierede han et halvt Aar som Læge i Drammen, var Sommeren 1838 konstitueret som Korpslæge ved Landkadetternes Lejrsamling og fra Januar 1839 som Landfysikus i Jarlsberg. I Novbr. 1839 blev han antagen som Kommunelæge i Drammen og som Læge ved Byens Sygehus; da der ved Byens Udvidelse i 1873 oprettedes to Bylægeposter, overtog han den ene af disse, men fratraadte Stillingen som Sygehuslæge. Han døde Nat til 6 Decbr. 1882.

* 30 April 1840 *Anne Margrethe Nielsen* (f. i Drammen 8 Juni 1820, † 16 Decbr. 1891).

Nekrolog i Drammens Tid. 1882, No. 286. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 501; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 275; Morgbl. 1902, No. 687 af O. A. Rolfsen.

Syphilisationen udført i Drammens Sygehus. [Kra. 1860.] 8. 20 S. (*Særtryk* uden Titelblad af Norsk Mag. f. Lægevid.).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben *V.* (1842), S. 26—34: Et Tilfælde af Coxarthrocace; S. 34—39: Om Brugen af Mercur i smaae Doser. — *VII.* 1—13: Obstetriciske Meddelelser; S. 110—69: Anm. af J. Hjaltelins «Vandkuren». — *2. R., XIV.* (1860), S. 938—57: Bidrag til Syphilisationen (ogsaa i Særtryk, se ovfr.).

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 317—21: Om Croup. — *II.* 265—72 og 281—95: Om Cellernes Oprindelse og Functioner (af William Carpenter, oversat).

Wilhelmsen, Hans, Søn af Gaardbruger *Wilhelm Henriksen* paa Tømte i Bjørke Sogn, Nannestad Prestegjeld, blev født sammesteds 30 Oktbr. 1841 og var i sin Ungdom Garversvend paa Gjøvik. Efter at have gjennemgaaet Missjonsskolen i Stavanger blev han i 1869 udsendt som Medhjælper ved Missjonen paa Madagaskar og blev i April 1870 placeret paa Stationen Soavina i Nordbetsileo, som han anlagde og derefter bestyrede til sin Død 4 Septbr. 1886. Han var blevet ordineret til Missjonsprest 15 Septbr. 1878.

* 1) *Anne Marie Sunde* († 1879).

* 2) 1882 *Pauline Tønnesen,* Enke efter Skibskaptejn T. i Haugesund.

Nekrolog af C. D. Borchgrevink i Norsk Missionstidende 1886, S. 386—93. Jfr. M. U. Anker: Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed, S. 17.

I Norsk Missionstidende *1876,* S. 99—104; *1877,* S. 333—38; *1878,* S. 134—36 og 339—44; *1879,* S. 308—14 og 326—34; *1880,* S. 154—57 og 333—40; *1884,* S. 368—71; *1885,* S. 189—92; *1886,* S. 406—14: Breve fra Soavina. — *1885,* S. 331—33: Hedenskabets Elendighed.

Han har meddelt Bidrag til L. Dahle's Specimens of Malagasy Folk-Lore (Antananarivo 1877).

Wille, Pseudonym for **Wilhelmine Gulowsen,** se denne.

Wille, Ammon Nicolai, Søn af efternævnte Sogneprest *Christen Carl Otto W.,* blev født paa Nøtterø 8 April 1847, blev Student med Laud fra Fredrikshalds Skole 1864 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1870. Efter i nogle Maaneder først at have været konstitueret som Assistent hos Rigshospitalets Prosektor og derefter at have tjenstgjort som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling var han fra Sommeren 1871 til Vaaren 1873 Amanuensis hos Landfysikus Blich i Drammen, fungerede derefter atter indtil Vaaren 1875 som Assistent hos Rigshospitalets Prosektor, assisterede tillige en Tid Rigshospitalets Direktør og var i 1874 i tre Maaneder Læge ved Ankerløkkens Tyfuslazareth. Efter en Studierejse til Wien var han fra August 1876—Oktbr. 1879 ansat som Reservelæge ved Rigshospitalet og praktiserede siden som Privatlæge i Kristiania. I disse Aar foretog han hyppige Udenlands-

rejser. Paa Grund af Sygdom nedlagde han al Praxis fra Høsten 1899 og døde i Kristiania Nat til 12 Maj 1901. Han var Medlem af Komiteen for Kong Oscars Jubilæumsfond, og han testamenterede den største Del af sin Formue, omkr. 100,000 Kroner, til det for dette Fond opførte Hjem for Vanføre, «Sophies Minde», som derefter kunde indvies 8 Septbr. 1902.

⚭ 26 Oktbr. 1876 *Frederikke Nicoline Blich* (f. 16 Septbr. 1852, † 1 Novbr. 1887), D. af ovennævnte (I. 351) Landfysikus Thomas Laurits Christian Frederik B.

Nekrologer i Morgbl. 1901, No. 299, jfr. No. 305; i Aftpst. No. 337. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 502—3.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *3. R. IV.* (1874), S. 435—40: Fra Rigshospitalets patologiske Institut. Fedtemboli. — *VII.* 142—44: Tilfælde af Kræft i Testis med Metastase til en Retroperitonealkjertel.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *I.* (1881), S. 244—46: Pyonephrosis, Defekt af den anden Nyre, Uræmi.

I Festskrift i Anl. af Prof. Hjalmar Heibergs 25 Aars Jubilæum (Kra. 1895), S. 9—12: Om Erhvervsudygtighed efter simple Frakturer.

Wille, Carl Frederik, Søn af kst. Magasinforvalter og Zahlmester ved Fredriksværns Værft *Peter Frederik Suhm W.* (f. 1796, † 1851) og *Elisabeth Møller Lie* (f. 1794, † 19 Februar 1879), er født 11 Maj 1830. Han blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i Marinen 22 Septbr. 1852, til aktiv Sekondløjtnant 21 Januar 1856, til Premierløjtnant 23 Maj 1863, til Kaptejn 11 Decbr. 1875, til Kommandørkaptejn af 2den Klasse 31 Oktbr. 1885 og til Kommandørkaptejn af 1ste Klasse 27 Oktbr. 1892. Han var Chef paa den norske Nordhavsexpeditions Dampskib «Vøringen» 1876—1878, Chef for Kristianssands Værft og Navigationsexaminator i Kristianssands Distrikt 1887—1897. Den 24 Marts 1897 udtraadte han à la suite i Marinen og konstitueredes som Indrulleringschef i Bergen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 7 Juni 1902. Han blev R.[1] W. O. 1872, R.[1] S. O. 1886 og R.[1] St. O. O. 21 Januar 1890 «for militær Fortjeneste».

⚭ *Elise Fredrikke Clausen* (f. 25 Decbr. 1834), D. af Konsul Hans C. C.

Den norske Lods, udgiven af den geografiske Opmaaling. 1ste Hefte, indeholdende Kyststrækningen fra Idefjorden til Jomfruland, udarbeidet efter de hydrografiske Undersøgelser 1863—1870. Kra. 1871. 8. XX S., 168 S., 1 lith. Pl. — 3die Hefte, indeholdende Kyststrækningen fra Kristianssand til Stavanger, udarbeidet efter de hydrografiske Undersøgelser 1855—57. Kra. 1867. 8. XII S., 189 S., *3 lith. Pl.* — 4de Hefte, indeholdende Kyststrækningen fra Stavanger til Bergen,

udarbeidet efter de hydrografiske Undersøgelser 1858—63. Kra. 1868. 8. XI S., 175 S., 2 lith. Pl.

Om Kompassets Deviation, væsentligst paa Jernskibe, samt kortfattet Udsigt over Læren om Magnetisme, med 28 Tegninger og 3 Karter. Udarbejdet. Udgivet med Bidrag af det Kongelige Marine- og Post-Departement. Kra. 1869. 8. VI S., 84 S., 13 Bl.

Repititionskursus i Navigation. Kra. 1874. 8. 2 Bl., 85 S. — 2det Oplag. Kra. 1877. 8. 88 S. — 3die Oplag. Kra. 1884. — 4de Oplag. Kra. 1887. — 5te Oplag. Kra. 1891. — 6te oplag. Rettet efter lov af 20de juni 1891. Kra. 1892. 8. 111 S. — 7de oplag. Kra. 1894. — 8de oplag. Med anhang om styringsregler, redningsapparater og det internationale signalsystem. Kra. 1900. 8. 118 S.

Almindelige Sømandsudtryk og Kommandoord. Norsk—Engelsk. C. F. W. Kra. 1881. 8. 20 S.

Lærebog i Navigationen af C. T. H. Geelmuyden. Omarbeidet efter Lov af 20de Juni 1891 af Carl Wille. Første Del. Ellevte Oplag. Kra. 1892. 8. 2 Bl., 223 S., 5 Pl.

I Den norske Nordhavs-Expedition 1876—1878 (Chra. 4.) har han skrevet: Historisk Beretning. Med et Kart (1882. 2 Bl., 46 S., 1 Kart). Apparaterne og deres Brug. Med et Titelbillede og 21 Træsnit (1882. 3 Bl., 54 S.). Magnetiske Observationer (1882. 30 S.). (Samtlige ogsaa med engelsk Titelblad og parallel engelsk Text).

I Norsk tidsskrift for søvæsen *I.* (1882—83), S. 180—83: Om styringsreglernes § 23 og kollisionssagers behandling; S. 251—58: Om likvidkompasser. — *II.* 11—20: Om kompaskorrektionen og dens nuværende standpunkt; S. 265—73: Om kronometret.

I Morgenbladet *1869*, No. 269 (Rapport ang. Oplodningen af Havbunden og Bankfisket). — *1870*, No. 119: Om Christiania Sømandsskole.

Wille, Christen Carl Otto, efterfølgendes Broder, blev født paa Nøtterø 11 August 1816, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1834 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1841. Han blev 9 Januar 1843 udnævnt til personel Kapellan hos sin Fader paa Nøtterø (se om denne Udnævnelse Departements-Tid. 1842, S. 33—63) styrede Sognekaldet efter sin Faders Død indtil 1852, da han blev ansat som Hjælpeprest hos M. B. Landstad paa Fredrikshald; her blev han 17 August 1859 udnævnt til residerende Kapellan og 1 Juni 1876 til Sogneprest, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 3 Marts 1882. Efter hans Initiativ sluttede Høsten 1862 29 af Fredrikshalds Borgere sig sammen for at virke for Byens Arbejderklasses Vel, og de lod i de to følgende Vintre (efter Eilert Sundts Foredømme i Kristiania) afholde populære Foredrag, hvorefter Fredrikshalds Arbejderforening blev stiftet 24 April 1864. Han døde i Kristiania 12 Januar 1884.

* 2 Juni 1846 *Laurine Thomasine Wille* (f. 31 Juli 1815, † 9 Juli 1892), D. af Propietær Amund W. paa Ulefos.

Nekrologer i Morgbl. 1884, No. 17 A; i Fr.halds Tilskuer No. 7; i Smaalen. Amtstid. No. 8. Jfr. Nord. højskoleblad 1874, S. 322—32 af Olaf Røst; Magne 1882, S. 182—83 og 1884, S. 145—50, 153—59, 164—68 og 177—81 af Olaf Røst; Fr.halds Tilsk. 1877, No. 131 (om Hædersgave i Anl. af hans 25-Aars Jubilæum, med Digt); Norske Stiftelser V. 857.

Den jødiske Sabbath og den christelige Søndag. Prædiken paa 17de Søndag efter Trefoldighed 1864. Efter Anmodning udgivet. [Fr.hald 1864]. 8. 11 S.

Indlæg i Dagens kirkelige Strid. Til Belysning af Professor G. Johnsons Lære om „Gjenfødelsen" og om „Kirken". Chra. 1864. 8. 2 Bl., 112 S. (Jfr. G. Johnson i Luth. Kirketid. II. 81—94, 129—42, 145—60, 193—214, 257—64, 273—86 og 385—98; O. Arvesen i Kirkl. Folkebl. 1864, S. 325—28 og 330—36).

Belysning af Professor Casparis historisk-kritiske Bevis for, at vor kristelige Daabspagt ikke er den oprindelige og at den ei nedstammer fra Herren. Fr.hald 1865. 8. 53 S. (Jfr. Nogle Bemærkninger til Pastor Willes tvende sidste Stridsskrifter af P—p [ɔ: P. V. Schjelderup] i Luth. Kirketid. V. 89—94 og 113—20; anm. af O. Arvesen i Kirkl. Folkebl. 1865, S. 203—215).

Hvorledes bør den tredie Troesartikel rettest oversættes og fortolkes? Et kirkeligt Tidsspørgsmaal, besvaret. Chra. 1866. 8. 1 Bl., 24 S. (Anm. i Den norske Folkeskole, 3. R. II. 98—101).

Om Sectvæsenet i dets Forhold til Jesu Christi Kirke, med særligt Hensyn til de religiøse Tilstande paa Fredrikshald. Tre Foredrag. Fr.hald [Juli] 1877. 8. 41 S. (Anm. af Olaf Røst i Opland. Avis 1881, No. 42 og 43).

Afskeds-Prædiken for Fredrikshalds Menighed paa 3die Søndag efter Trinitatis 1882. Fr.hald [1882]. 8. 16 S. (Anm. af Olaf Røst i Magne 1882, S. 182—83).

I Kirkeligt Folkeblad *1864*, S. 62—64: Svar paa Opfordring (jfr. Luth. Kirketid. II. 29 ang. Prof. Casparis Opfatning af Daabspagten); S. 386—92: Prædiken i Fredrikshalds Kirke paa Foreningsfesten den 4de November 1864; S. 423—48: Svar paa aabent Brev (jfr. S. 399—400 i Anl. af hans „Indlæg i Dagens kirkelige Strid").

I Luthersk Kirketidende *IV.* (1865), S. 97—98: Et Par Spørgsmaal til Prof. Caspari i Anledning af hans Afhandling om communio sanctorum (de Helliges Samfund) (jfr. Svar af Caspari S. 99—108, 129—34, 145—72, 337—52 og 353—72, V. 17—37, 65—89, 129—52, 161—74 og 389—415; hertil W.s særskilt udgivne „Belysning").

I Dansk Kirketidende *1878*, Sp. 409—410: Endnu et Ord fra Norge (jfr. Sp. 354—58 af Fr. Wexelsen).

I Morgenbladet *1863*, No. 314: Protest mod Anmeldelsen i Morgenbladet No. 296 af „Luthersk Kirketidende" (jfr. Gisle Johnson i No. 327); No. 351 Till. og *1864*, No. 3: Gjensvar til Hr. Prof. Johnson (jfr. 1864, No. 7, G. Johnson i Luth. *Kirketid. II.*, hvortil W.s særskilt udgivne „Indlæg" og hans „Svar paa Opfordring" *i Kirkl. Folkeblad*).

I Aftenbladet *1868*, No. 277: Nogle Bemærkninger i Anledning af en Opsats af Prof. Caspari i „Luthersk Kirketidende" No. 16 b. A. [XI. 241—55 om de tre almindelige Bekjendelser] (med Svar af Caspari i No. 283, Gjensvar af W. i No. 288). — *1872*, No. 60: Svar til det theologiske Fakultets og Kirkekommissjonens tvende Defensorer (jfr. No. 38, 44 og 46 ang. Oversættelsen af 3dje Trosartikel).

I Fredrikshalds Tilskuer *1878*, No. 108 (i Anl. af Lærerinden Frk. Bentsens Sag, jfr. No. 114, 115 og 119, Smaalen. Amtstid. No. 112, 113, 115 og 118).

Wille, Christian Severin Bloch, efterfølgendes Søn, blev født i Vaale i Jarlsberg 12 August 1809, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1828 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Septbr. 1832. Han blev udnævnt til personel Kapellan hos sin Fader paa Nøtterø 26 Novbr. 1832, til residerende Kapellan i Fredriksstad og Overlærer ved Byens Realskole 13 August 1838, til Sogneprest til Skudesnes 26 Juni 1846, til Sogneprest til Nes paa Hedemarken 23 Marts 1852 og til Sogneprest til Skjeberg 6 Juni 1863, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 11 April 1885. Han døde i Kristiania 16 Juni 1892.

* 4 Juli 1834 *Sophie Wettergreen* (f. 31 Maj 1808, † 29 August 1876), D. af ovennævnte (S. 573) Provst Frederik W.

Nogle Ord ved P. Grønners Grav 18de Januar 1844, udgivne efter Opfordring. Fr.stad 1844. 8. 2 Bl. (Anonymt; uden særskilt Titelblad).

Wille, Jacob Andreas, Søn af Provst *Hans Amundsen W.* (f. 1714, † 7 Oktbr. 1799) og *Bolette Møllerup* († 21 Februar 1801), blev født i Seljords Prestegaard 19 August 1777, blev Student med Udmærkelse 1794 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Novbr. 1798. Han blev 22 Oktbr. 1802 konfirmeret som residerende Kapellan i Vaale i Jarlsberg, hvor han oprettede en Skole for viderekomne Børn, som fik saa stor Søgning, at han 8 Novbr. 1811 blev entlediget fra sit Embede for helt at kunne ofre sig for Skolen. I 1814 blev han udnævnt til Sogneprest paa Nøtterø, i hvilket Embede han døde 15 Novbr. 1850. Han var valgt til 2den Suppleant fra Jarlsberg og Larviks Amt for Storthinget 1833 og mødte som Amtets 4de Repræsentant paa Storthinget 1836 og 1836—37; han var paa det ordentlige Storthing 1836 Medlem af Kirkekomiteen og i begge Samlinger Medlem af Lagthinget, men blev af Anklagede udskudt af Rigsretten 1836.

* 24 Decbr. 1800 *Marine Sophie Petrea Bloch* (f. 22 Februar 1780, † 2 Marts 1853), D. af Sogneprest Christian B. og Mette Bagge Eylertz.

Jfr. B. Svendsen's Mnskr. paa Univ.-Bibl. II. 1966; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. *146*; Oplands-Tid. 1837, No. 34 (af L. Wiese).

Spørgsmaal til Dr. Morten Luthers Catechismus med tilføiede Anmærkninger. Chra. 1826. 8. 3 Bl., 181 S., 1 upag. S. — Andet Oplag med nogle Forandringer. Chra. 1836. 8. 4 Bl., 196 S.

En kort Forklaring over Dr. Morten Luthers Catechismus i Spørgsmaal og Gjensvar Chra. 1831. 8. 92 S. — Andet Oplag med nogle Tillæg og Forandringer. Tønsberg 1846. 8. 125 S.

I Budstikken *III.* (1821—22), S. 302—4 og 310—18: Noget om Nøtterøe og Tjømoe Sogne.

I Patrouillen *1830*, No. 46—47: Et Par Ord om den nye Matricul (hvortil G. P. Blom i No. 54—56 med Gjensvar af W. i No. 70—71, jfr. No. 85—86).

Wille, Jacob Andreas, Søn af ovennævnte Provst *Christian Severin Bloch W.*, er født i Fredriksstad 21 Marts 1839, gjennemgik Krigsskolen og blev udnævnt til Sekondløjtnant i Bergenske Brigade 25 Juli 1860, til Premierløjtnant i samme Brigade 10 Juli 1862. Efter at have gjennemgaaet den militære Højskole 1864—1867 blev han udnævnt til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden 4 Decbr. 1869, til Premierløjtnant i samme Brigade 22 Maj 1875, til Stabskaptejn 29 August 1883 og til Kaptejn i Brigaden 22 Oktbr. 1888, beordredes s. D. til Tjenstgjøring som Distriktsingeniør i Throndhjem, 22 Novbr. 1890 til Chef for Linjebataljonens Telegrafkompani, 18 Marts 1892 til Chef for Landværnsbataljonens Pontoner- og Telegrafkompani, 7 April 1894 til Chef for sammes Telegrafkompani og 17 Decbr. 1896 til Distriktsingeniør paa Karljohansværn. Han fik ifølge Aldersgrænseloven Afsked fra Militærtjenesten 23 Marts 1899, regnet fra 1 Oktbr. s. A. Han fik 27 Juli 1878 offentligt Stipendium for i Udlandet at studere Feltingeniørvæsenet.

* 10 Maj 1864 *Trine Susanne Wettergreen* (f. 6 Juni 1841), D. af Agent Bartholomeus Gram W. i Kristiania og Victorine Richelieu.

I Polyteknisk tidsskrift *XXVI.* (1879), S. 60—65: Dynamit-spræng-ammunition og dens antændelse, forsavidt samme var reglementeret i Belgien og Østerrige; S. 65—68: Spræng gelatin.

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 43* (1880), S. 90—96: Anm. af A. Brialmont's La fortification du champ de bataille.

I svensk Tidskrift i fortifikation *1880*, S. 49—68 og 101—112: Uddrag af rapport efter en med offentligt bidrag foretagen reise til Belgien høsten 1878.

Wille, Johan Nordal Fischer, Søn af Læge *Hans Georg W.* og *Ingeborg Fischer*, er født paa Gaarden Skjolden i Haabøl, Smaalenene, 28 Oktbr. 1858 og blev, privat dimitteret, Student 1875. Efter at have taget Andenexamen med Laud 1876 begyndte han at studere til Reallærerexamen, men ofrede sig snart udelukkende for Botaniken og fik fra 1877 til 1881 hver Sommer offentligt Stipendium til botaniske Studierejser

indenlands. Fra Oktbr. 1877—Juni 1878 vikarierede han som Konservator ved Universitetets botaniske Museum og fra Februar 1880 et Aar som Amanuensis ved Universitetsbibliotheket. Han studerede i Upsala Høsten 1878 og i Stockholm Vaaren 1881 samt med offentligt Stipendium i Kjøbenhavn og Berlin fra Oktbr. 1881—August 1882. Efter Hjemkomsten var han konstitueret som Amanuensis ved Universitetsbibliotheket, men overtog fra Nyaaret 1883 en Post som «Regnelliansk Amanuens» hos Professor Wittrock ved Riksmuseet i Stockholm og blev tillige Høsten 1884 ansat som Assistent hos Professor Warming ved Stockholms Højskole. Den 24 Novbr. 1885 blev han kreeret til *Dr. philos.* ved Kristiania Universitet for sin nedennævnte Afhandling «Bidrag til Algernes physiologiske Anatomi». Efter Prof. Warmings Fraflytning blev han 26 Marts 1886 tilforordnet til foreløbig indtil Aarets Udgang at bestyre Professoratet i Botanik ved Stockholms Højskole og blev staaende i denne Stilling indtil Udgangen af 1889. Den 9 Novbr. 1889 blev han ansat som Lærer i Botanik ved Aas højere Landbrugsskole; Sommeren 1891 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Sverige, Danmark, Tyskland, Schweiz og Østerrige for at studere plantefysiologiske Laboratorier og landbrugsbotaniske Forsøgsstationer. Den 15 April 1893 blev han udnævnt til Professor i Botanik, overtog fra samme Tid Bestyrelsen af Universitetets botaniske Have, fra 1896 indtil 1905 Bestyrelsen af det nyoprettede botaniske Laboratorium og fra 1898 Bestyrelsen af det botaniske Museum. Han var det akademiske Kollegiums Formand 1905, valgtes 1907 til Tilsynsmand for det nyoprettede pædagogiske Seminar og har været Medlem af forskjellige Universitetskomiteer. Han har som Professor foretaget flere Udenlandsrejser i Studieøjemed, delvis med offentligt Stipendium, saaledes Sommeren 1894 for at studere Ordningen af botaniske Haver og Laboratorier i Sverige, Danmark og Tyskland, i 1897 til Rusland særlig for at samle Alger i det kaspiske Hav og Vaaren 1903 for at samle Alger og Blomsterplanter ved det adriatiske Havs Kyster. Han var Medlem af den departementale Komite for Opførelse af nye naturhistoriske Museer 1899—1903 og af den departementale Komite angaaende Andenexamen og Lærerexamenerne 1900. Sammen med G. Storm og G. Guldberg tog han i 1893 Initiativet til Afholdelse af Sommerkurser ved Universitetet og valgtes 1903 til Formand i Komiteen for disse. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania fra 1886, af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem fra 1901, korresponderende Medlem af den botaniske Forening i Kjøbenhavn fra 1881, Medlem af det kgl. danske Videnskabernes Selskab fra 1905, af det fysiografiske Selskab i Lund fra 1902, af det kgl. svenske Videnskabs-Akademi fra 1905, af *Académie internationale de géographie botanique*

Trykt 11 Decbr. 1907.

i Le Mans fra 1900, korresponderende Medlem af «Deutsche botanische Gesellschaft» fra 1907, af «Botanischer Verein der Provinz Brandenburg» fra 1903 og af *Liverpool botanical society* fra 1907. Han blev 1902 af *Association internationale des botanistes* valgt til Specialredaktor for skandinaviske algologiske Literaturreferater og deltog som norsk Delegeret i Associationens Aarsmode i Leiden 1903; han valgtes til Vicepræsident ved den internationale botaniske Kongres i Wien i Juni 1905; han fungerede som Jurymedlem ved den internationale Havebrugsudstilling i Gent 1903, var Æresmedlem af Udstillingskomiteen for den internationale Kunst- og Havebrugsudstilling i Düsseldorf 1904 og Prisdommer ved den internationale Kunst- og Havebrugsudstilling i Mannheim 1907. Han var blandt Stifterne af «den naturhistoriske Forening» og «det biologiske Selskab» i Kristiania og var Formand i Selskabet «Havedyrkningens Venner» 1903—4. Han var med at stifte norsk Landmandsforbund 1895 og var til 1897 Medlem af dets Centralstyre; han var den forste Formand i Grünerlokkens Kreds af Kristiania konservative Forening (1906—7) og deltog Høsten 1906 ved Stiftelsen af Kristiania Næringsparti. Han blev 21 Januar 1904 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og modtog 1906 Kroningsmedaljen i Solv. Den 24 Maj 1907 blev han kreeret til Æresdoktor ved det medicinske Fakultet i Upsala i Anledning af Linnéfesten, ved hvilken han repræsenterede Kristiania Videnskabsselskab.

* 1 Septbr. 1891 *Anne Kathrine Adolphine Koller* (f. 22 Januar 1864), D. af ovennævnte (III. 330) Direktor for Aas højere Landbrugsskole Karl Theodor Fredrik K.

Selvbiografi med to Portræter i Studenterne fra 1875, S. 192—206. — *Portræt med Biografi* af B. Hansteen i Folkebladet 1895, S. 241—43; [af S. A. Ramsvig] i Landsbl. 1895, No. 130; [af samme] i Eidsvold 1896, No. 3; [af samme] i Kra.-pst. 1896, No. 23; [af samme] i Hjemmets og Arbeiderens Ven 1897, S. 66—68; af Rosenkrantz Johnsen i Hver 8 Dag, 1898—99, S. 129—31; af Olaf Ellefsen i Urd 1902, S. 553—54; i Morgbl. 1907, No. 372; af rg i Åkerbruket och Husdjursskötseln VII. (Norrköping 1896), No. 11; i Sällskapet Idun 1862—1896 (Sth. 1896), S. 169. Jfr. Nord. familjebok XX. 2295 af O. A. Ø[verland]; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 608—9 af H. H. Gran; H. Jægers Ill. norsk litt.-hist. II. Till., S. 106—7; Botaniker-Porträts, hg. von I. Dörfler, H. 1, No. 9 (Wien 1906); «Om tillsättningen af tillförordnad lärare i botanik vid Stockholms högskola 1886» (Sth. 1886); Aftonbl. 1886, No. 122; Svenska Dagbl. 1889, No. 265, hvortil N. Wille i No. 266; Dagbl. 1893, No. 51 og 63; Aftpst. s. A. No. 203; Storth. Forh. 1904—1905 V. Dok. No. 35.

Om en ny endophytisk Alge. Algologiske Bidrag. (Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1880. No. 4 og 5). Chra. [1880]. 8. 4 S., 25 S., 2 Pl. (Kun Omslagstitelblad).

Bidrag til Kundskaben om Norges Ferskvandsalger. *I.* (Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1880. No. 11). Chra. [1880]. 8. 72 S., 2 Pl. (Kun Omslagstitelblad).

Om Pollenkornenes Udvikling hos Juncaceer og Cyperaceer. (Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1882. No. 16). Chra. [1882]. 8. 4 S. (Kun Omslagstitelblad).

Om Kimens Udviklingshistorie hos Ruppia rostellata og Zannichellia palustris. (Hermed Tavle I og II). Aftryk af Vidensk. Meddel. fra den naturh. Foren. 1882. Kbh. 1882. 8. 1 Bl., 14 S., 2 Pl.

Om Stammens og Bladenes Bygning hos Vochysiaceerne. (Hermed Tavle VII—XI.) Aftryk af Overs. over det K. D. Vidensk. Selsk. Forh. 1882. Nr. 2. Kbh. 1882. 8. 28 S., 5 Pl., 8 S. [fransk Resumé]. (Jfr. Oversigt etc. 1882, S. (18--19) af E. Warming og J. Lange).

Beriktiganden till kandidat V. Ullmans föredrag om den norska författningsstriden af en norrmann. Sth. 1884. 8. 24 S. (Den første Tredjedel af dette Skrift var først trykt i Stockholms Dagblad 1884, se ovfr. S. 44 og 49).

Bidrag til Sydamerikas Algeflora. *I—III.* Med 3 Tavler. Meddeladt den 10 Oktober 1883. Sth. 1884. 8. 64 S., 3 Pl. (Bihang till k. svenska vet.-akad. handlingar. Band 8. N:o 18).

Bidrag til Algernes physiologiske Anatomi. Med 8 Tavler og flere Tabeller. Inlemnad den 18 Maj 1885. Sth. 1885. 4. 104 S., 8 Pl. (Kongl. svenska vetenskaps-akademiens handlingar. Bandet 21. N:o 12). (Doktorafhandling). (Jfr. Botan. Centralblatt XXVII. 1--6 af J. Brunchorst, hvortil Svar af W. S. 245—47, Tilsvar af B. i XXVIII. 62—64, nyt Svar af W. S. 287, Gjensvar af B. S. 287—88).

Alger fra Novaia-Zemlia og Kara-Havet, samlede paa Dijmphna-Expeditionen 1882—83 af Th. Holm, bestemte af N. Wille og L. Kolderup Rosenvinge. (Hertil Tab. XIII og XIV.) Særtryk af «Dijmphna-Togets zoologisk-botaniske Udbytte». Kbh. 1885. 8. 18 S., 2 Pl. (Heri S. 3—12 af W.).

Kunna växterna upptaga vatten medels sina ofvan jord befintliga organ? [Aftryck ur Svenska trädgårdsföreningens tidskrift. 1885]. [Sth. 1885]. 8. 8 S. (Uden særskilt Titelblad, oversat fra Naturen 1885).

Ueber die Entwickelungsgeschichte der Pollenkörner der Angiospermen und das Wachsthum der Membranen durch Intussusception. (Mit 3 Tafeln). Aus dem Norwegischen in's Deutsche übertragen von Dr. C. Müller (Berlin). (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1886. No. 5). Chra. 1886. 8. 71 S., 3 Pl.

Beiträge zur Entwickelungsgeschichte der physiologischen Gewebesysteme bei einigen Florideen. Mit 6 Tafeln Nr. III—VIII. Halle 1887. 4. S. 49—100, 6 Pl. (Nova Acta der Ksl. Leop.-Carol. Deutschen Akademie der Naturforscher, Band LII. Nr. 2).

Om Fucaceernes Blærer. Med 2 Tavler. Meddeladt den 14 November 1888 genom V. B. Wittrock. Sth. 1889. 8. 21 S., 2 Pl. (Bihang till k. svenska vet. akad. handlingar. Band 14. Afd. III. N:o 4).

Om landbrugsbotaniske Forsøgsstationer og om Betydningen af en saadan for det norske Landbrug. Chra. 1891. 8. 1 Bl., 57 S. (Separataftryk af «Beretning om den høiere Landbrugsskole i Aas» for 1889—1890).

Indberetning om en Reise til Udlandet for at studere plantefysiologiske Laboratorier og landbrugsbotaniske Forsøgsstationer. [Kra. 1893]. 8. 38 S. (Sep.-aftr. af Beretning om den høiere Landbrugsskole i Aas 1890—1891).

Forskningsretninger inden den botaniske Videnskab. Tiltrædelsesforelæsning. Separataftryk af „Aftenposten". Kra. 1893. 8. 31 S.

Sommerkurset 1894. III. Botanik. [Kra. 1894]. 8. 30 S. (Uden særskilt Titelblad). — Sommerkurset 1897. III. Botanik. [Kra. 1897]. 8. 31 S. (Nyt Optryk, uden særskilt Titelblad).

Om Gran og Furu. [Kra. 1897]. 8. 38 S. (Særtryk uden særskilt Titelblad af Folkevennen 1897).

Beiträge zur physiologischen Anatomie der Laminariaceen. Chra. 1897. 8. 1 Bl., 70 S., 1 Pl. (Særaftryk af Universitetets Festskrift til Hans Majestæt Kong Oscar II i Anledning af Regjeringsjubilæet 1897).

Ueber die Wanderung der anorganischen Nährstoffe bei den Laminariaceen. Sonderabdruck aus der Festschrift für Schwendener. Berlin [1899]. 8. S. 321—40. (Kun Omslagstitelblad).

Om nogle Vandsoppe. (Hermed 1 Planche). Videnskabsselskabets Skrifter. I. Math.-naturv. Klasse. 1899. No. 3. Chra. 1899. 8. 14 S., 1 Pl.

Studien über Chlorophyceen *I—VII*. (Mit vier Tafeln). Videnskabsselskabets Skrifter. I. Math.-naturv. Klasse. 1900. No. 6. Chra. 1901. 8. 46 S., 4 Pl.

Bør der lægges mere vegt paa de biologiske fag? Med diskussion. Kra. 1901. 8. 36 S. (Separataftryk af beretning om Det 8de nordiske skolemøde i Kristiania 7de—10de august 1900). (Kun Omslagstitelblad).

Vægplancher til Planternes Anatomi og Fysiologi for Skoler af Dr. A. Henckel. Tekst oversat og bearbeidet af N. Wille. Kra. 1902. 8. 20 S.

Göthe eller Linné. Et Svar til „Vossische Zeitung" i Berlin. (Særtryk af „Aftenposten" Nr. 644 og 645, Kristiania 1903). 8. 8 S. (Uden særskilt Titelblad, jfr. nedfr.).

Algologische Untersuchungen an der biologischen Station in Drontheim I—VII. (Hierzu Tafel I). (Meddelelse fra Trondhjems biologiske Station No. 2). Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter. 1906. No. 3. Thjm. 1906. 8. 38 S., 1 Pl.

I E. Warming's Haandbog i den systematiske Botanik, 2. Udg. (Kbh. 1884), S. 10—47: Algæ, Alger. — 3. Udg. (Kbh. 1891), S. 5—56 og 71—79: Algæ, Alger (fuldstændig omarbejdet fra 2. Udg., jfr. Botanisch Jaarboek IV. (Gent 1892), S. 262—64 af J. Mac Leod; Annals of Botany 1901, Marts, af F. F. Blackman).

I Die natürlichen Pflanzenfamilien bearb. von A. Engler und K. Prantl, I. Teil, 2. Abt. Lpz. 1890 fg.), S. 1—175: [Die grünen Algen]. (Anm. af E. D. Wildeman] i Bulletin de la Société belge de Microscopie XVIII. 24—25).

I Smaaskrifter for Landmænd, udg. af O. Thesen, *IV*. (Kra. 1892), S. 3—19: Om Kornrust.

I Nordahl Roltsen's Læsebog for folkeskolen *V*. (1895), S. 227—36: Blomster og blomsterstøv.

I A. Arstal's Forældre og børn (Kra. 1901), S. 126—31: Mellem planter.

I Norge i det 19. Aarhundrede *I*. (Kra. 1902), S. 77—82: Om havets *vegetation* ved Norges kyst; S. 260—64: Botanikens Historie.

I Salmonsens ill. Konversationslexikon *XIII.* (1902), S. 502—6: [Norges] Planteverden. — Desuden mindre botaniske Bidrag, særlig Biografier af norske og svenske Botanikere, i de fleste Bind.

I Nordisches Plankton, hg. von K. Brandt, *XX.* (Kiel 1903): Schizophyceen. 29 S.

I Ergebnisse der in dem Atlantischen Ozean 1889 ausgeführten Plankton-Expedition, hg. von V. Hensen, *IV.* (Kiel 1904), S. 1—88: Die Schizophyceen der Plankton-Expedition.

I Festschrift zu P. Ascherson's siebzigstem Geburtstage (Berlin 1904), S. 439—50: Ueber die Gattung Gloionema Ag. Eine Nomenklaturstudie.

I Naturen *1877*, S. 60—62: Nogle Ord om Planternes Befrugtning. — *1879*, S. 99—102: Violsten. — *1881*, S. 54—57: Blomsternes Beskyttelsesmidler mod ubudne Gjæster. — *1882*, S. 25—26: Om «Kompasplanter»; S. 184—86: Paa Grændsen mellem Planter og Dyr. — *1884*, S. 69—74: Om Sneens og Isens Flora og Fauna. — *1885*, S. 81—85: Om Planternes Optagning af Vand gjennem overjordiske Organer (ogs. oversat paa Svensk og udg. i Særtryk, se ovfr.). — *1895*, S. 1—12: Om ferskvandsbiologiske undersøgelser og deres betydning for ferskvandsfisket. — *1906*, S. 257—71: Dr. Jørgen Brunchorst. — *1907*, S. 161—65: Frans Reinhold Kjellman.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne — hvoraf han var Medudgiver for B. 37 (1900), og hvis Hovedredaktør han er fra B. 38 (1900) — *B. 25*, S. 27—61: Botanisk Reise paa Hardangervidden 1877 (jfr. Naturen 1879, S. 174). — *B. 32*, S. 99—113: Morphologiske og physiologiske Studier over Alger (med 2 Pl.). — *B. 38*, S. 1—27 og *B. 39*, S. 1—24: Algologische Notizen I—VIII. — *B. 40*, S. 65—98: Vegetationen i Seljord i Telemarken efter 100 Aars Forløb; S. 209—221: Antarktische Algen. — *B. 41*, S. 27—43: Dryas octopetala bei Langesund. Eine glaciale Pseudorelikte (i Forening med Jens Holmboe, jfr. Album der Natuur, Aug. 1903, af D. V. [ɔ: H. De Vries]); S. 89—185: Algologische Notizen IX—XIV. — *B. 42*, S. 217—20: Motion au Congrès international de Botanique, deuxième session, Vienne 1905 (i Forening med V. Wittrock). — *B. 43*, S. 315—38: Om Indvandringen af det arktiske Floraelement til Norge (oversat paa Tysk i Engler's Botanische Jahrbücher, B. 36, Beiblatt No. 81, S. 44—62).

I Botaniska notiser (Lund) *1878*, S. 165—76: Om Sværmecellerne og deres Copulation hos Trentepohlia Mart. (med 1 Pl.). — *1881*, S. 28—32 og 102, *1883*, S. 59—62, *1892*, S. 72—86 og *1902*, S. 49—74: Norsk botanisk Litteratur 1871—1900. — *1883*, S. 181—88: Om Akineter og Aplanosporer hos Algerne (overs. paa Tysk i Bot. Centralbl. XVI. 215—19). — *1885*, S. 60—61: Bidrag til Algernes physiologiske Anatomi (overs. paa Tysk i Bot. Centralbl. XXI.). — *1886*, S. 60—64: Om misdannede Frugter hos Capsella bursa pastoris (overs. paa Tysk i Bot. Centralbl. XXVI. 121—24). — *1887*, S. 252—57: Om Topcellevæxten hos Lomentaria kaliformis; S. 257—60: Om Djævelsbidet i Bladene hos Phragmites communis. (Begge Afhandlinger overs. paa Tysk i Bot. Centralbl. XXXVII. 420—24). — *1890*, S. 24—36 og 49—64: Yderligere om regnopfangende Planter. Et Svar [til Axel N. Lundström i s. Bl. 1889]. — *1893*, S. 1—11: Mykologiske Notiser. — *1897*, S. 1—32 og 49—61: Om Færøernes Ferskvandsalger og om Ferskvandsalgernes Spredningsmaader (med 1 Pl.).

I Öfversigt af kongl. Vetenskaps-Akademiens förhandlingar *1879*, No. 5, S. 13—74: Ferskvandsalger fra Novaja Semlja samlede af Dr. F. Kjellman paa Nordenskiölds Expedition 1875 (med 3 Pl.). — *1881*, No. 8, S. 3—25: Om Hvileceller hos Conferva (L.) Wille (med 2 Pl.). — *1882*, No. 6, S. 9—22: Om Chrysopyxis bipes Stein og Dinobryon sertularia Ehrenb. (med 1 Pl.). — *1883*, No. 3, S. 5—20: Om Slægten Gongrosira Kütz (med 1 Pl.). — *1884*, No. 2, S. 79—93: Om de mekaniske Aarsager til at visse Planters Bladstilke krumme sig ved Temperaturer, der nærme sig Frysepunktet (med 1 Pl.) (refereret i Bot. Centralbl. XVIII. 220—21).

I Folkelæsning, udg. ved A. S. Guldberg, *VI.* (1880), S. 22—30: Planternes Udbredelsesmidler.

I Botanisk Tidsskrift, *B. 13* (Kbh. 1882), S. 33—44: Om Stammens og Bladets Bygning hos Avicennia nitida L. (med 2 Pl. og 3 S. fransk Resumé).

I Skilling-Magazin *1886*, S. 18—19: Johan Koren (Nekrolog).

I Ny illustrerad Tidning *1887*, Sp. 162—63: Fjällroten som köttätare. — *1888*, Sp. 393—94 og 408—410: Professor Brefelds undersökningar öfver brandsvamparne.

I Letterstedtske Nordisk tidskrift *1888*, S. 333—50: Livskraften i moderne Belysning. — *1903*, S. 282—90: Johannes Musæus Norman. — *1906*, S. 491—512: Botanikernes Opfatning af Udviklingslærens nuværende Standpunkt. — *1907*, S. 157—66: En Linnérelikvie.

I Biologiska föreningens förhandlingar *1889*, S. 63—65: Ueber die Blasen der Fucaceen.

I Norsk Havetidende *VII.* (1891), S. 81—85 og 98—103: Om Bakterier i Jordbunden, deres Virksomhed og Nytte. — *VIII.* 3—7, 23—29 og 38—45: Om Følgerne af fortsat vegetativ Formering hos Planterne. — *IX.* 3—6: Stachys palustris som Kjøkkenvæxt; S. 26—29: Om Cholerabacillernes Spredning ved Frugter. — *XII.* 81—86: Om Podningsbastarder. — *XIII.* 90—94: Nogle Indtryk fra Havebrugsudstillingen i Berlin. — *XV.* 6—13: Lidt om Havebruget i Rusland. — *XIX.* 203—9: Landbrugsdirektør J. Smitt. — *XXI.* (1905), S. 209—213: Carl Theodor Schulz.

I Folkebladet *1892*, S. 97—101: W. C. Brøgger. — *1895*, S. 273—75: Oluf Thesen (jfr. Aftpst. i A. No. 67). — *1897*, S. 81—83: Landbrugsdirektør J. Smitt.

I Norsk landmandsblad *1892*, S. 232—33: Landbrugsentomologens reiser; S. 311—14: Kan og bør der gjøres noget ad lovgivningens vei for at hindre skadeplanters udbredning i vort land? (ogs. trykt i Beretning om det 9de alm. norske Landbrugsmøde i Kra. 1892, S. 127—36; oversat paa Svensk i Åkerbruket och husdjursskötseln III. (Kalmar 1892), S. 109—112); S. 413—17: Fredrik Christian Schübeler. — *1895*, S. 221—24: Nogle bemærkninger til «Vor høiere landbrugsundervisning» (jfr. S. 167—70 og 229—30 af Red.). — *1905*, S. 343—49: Om de Schübeler'ske anskuelser angaaende planternes forandringer under nordlig breddegrad. — *1907*, S. 57—59: Professor Dr. E. Rostrup (Nekrolog).

I Storthings Forhandlinger *1892* I. Sth. Prp. No. 1. Hovedpost VI. Kap. 2, Tit. 2—7, S. 44—50: Om Oprettelsen af et landbrugbotanisk Laboratorium ved Aas høiere Landbrugsskole. — *1894* V. Dok. No. 61: Andragende om, at der maa tilstaaes Konservator W. Schøyen en aarlig Løn som Landbrugsentomolog (3 S., medunderskrevet af forskjellige andre). — *1895* I. Sth. Prp. No. 1. Hovedpost VI. Kap. 5,

Tit. 1—8, S. 25—29 (om biologiske Undersøgelsers Nytte for Ferskvandsfisket). — *1896* III. Oth. Prp. No. 8, S. 73—76 (om Naturfag i Gymnasiet).

I Forhandlinger i Aarsmødet i det kgl. Selskab for Norges Vel *1893*, S. 177—85: Kan der frembringes godt Maltbyg i Norge?

I Tidsskrift for det norske Landbrug *I.* (1894), S. 30—39: Kan Landmanden selv udfinde, hvilke kunstige Gjødningsmidler lønner sig at anvende paa hans Jord? — *VI.* 130—37: Om Hvedesorternes Oprindelse og Afstamning. — *VIII.* 1—12: Fredrik Helen Werenskiold.

I Geologiska föreningens förhandlingar *XVI.* (Sth. 1894), S. 576—78: Om et subfossilt Fund af Zostera marina.

I Farmaceutisk Tidende *IV.* (1896), S. 148—52 (Erklæring ang. Dyrkning af Medicinalplanter her i Landet og Udnytning af vildtvoxende Medicinalplanter).

I Det norske geografiske selskabs årbog *IX.* (1897—98), S. 56—152: Fra St. Petersburg til Turkestan.

I Almanak for *1898*, S. 49—52: Om Ugræs.

I Norsk tidsskrift for haandværk og industri *VI.* (1900), S. 170—73: Arbeidsstuer for børn. — *XII.* 361—65: Om ungdommens opdragelse for det praktiske liv (Referat af Foredrag).

I Foreningen for Arbeidshjem for Børn. — Arbeidsstuerne — *1899—1901* (Kra. 1901), S. 3—10: Arbeidsstuer for Børn.

I Frøi *II.* (Hamar 1901), S. 439—44: Ny Forsøgs- og Kontrolstation for Oplandene.

I Nordisk universitets-tidskrift *II.* (Göteborg 1901—1902), S. 51—66: Examensväsendet vid de nordiska universiteten. IV. Kristiania Universitet.

I Den høiere skole *1902*, S. 17—19: Gymnasiets undervisning i botanik.

I Teknisk ugeblad *1906*, S. 439—40 og 468: Statens bygningsadministration og de offentlige bygningers vedligehold (jfr. S. 409—410, 440 og 468 af Red.).

I Samtiden *XVIII.* (1907), S. 273—84: Carl von Linné.

I Tidsskrift for kemi, farmaci og terapi *IV.* (1907), S. 145—61: Carl von Linné.

I Nyt Magazin for Lægevidenskaben, *5. R. V.* (1907), S. 696—701: Carl von Linné.

I Engler's Botanische Jahrbücher (Lpz.) Referater af skandinavisk Literatur 1882—1887.

I Botanisches Centralblatt *XXI.* (Cassel 1885), S. 282—84 og 315—17: Zur physiologischen Anatomie der Algen. — *XXIII.* 258—63: Ueber Chromulina-Arten als Palmellastadium bei Flagellaten; 264—65 og 296—98: Ueber das Asimilationssystem der Algen. — *XXVI.* 86—90: Beiträge zur Entwickelungsgeschichte der physiologischen Gewebesysteme bei einigen Algengattungen. — *XXVII.* 245—47: Herr Brunchorst als Referent (i Anl. af W.s «Bidrag til Algernes physiologiske Anatomi», jfr. ovfr.). — *XLV.* 234—35: Antwort an Herrn Docent A. N. Lundström (ang. dennes Antikritik i s. Bl. S. 9—13, 41—45 og 76—80 til W.s «Kritische Studien» i Cohn's Beiträge IV., se nedfr.). — Desuden Literaturanmeldelser.

I Berichte der deutschen botanischen Gesellschaft *I.* (Berlin 1883), S. 243—46: Ueber die Zellkerne und die Poren der Wände bei den Phycochromaceen.

— *III.* 29—31: Siebhüphen bei den Algen (med 1 Pl.). — *X.*, Geschäftsbericht, S. 44—52: Fredrik Christian Schübeler (Nekrolog). — *XII.*, Generalversammlungs-Heft, S. 57—60: Ueber die Befruchtung bei Nemalion multifidum (Web. et Mohr) J. Ag. — *XIII.* 106—112: Ueber Pleurocladia lacustris A. Br. und deren systematische Stellung.

I Pringsheim's Jahrbücher für wissenschaftliche Botanik *XVIII.* (Berlin 1887), S. 425—518: Algologische Mittheilungen I—IX (med 4 Pl.).

I Cohn's Beiträge zur Biologie der Pflanzen *IV.* (Breslau 1887), S. 285—321: Kritische Studien über die Anpassungen der Pflanzen an Regen und Thau (jfr. hertil Polemik med A. N. Lundström i Botaniska notiser og Botanisches Centralblatt).

I Biologisches Centralblatt *XV.* (Erlangen 1895), S. 529—36: Ueber die Lichtabsorption bei den Meeresalgen. — *XVI.* 124—25: Exemplare einer für Norwegen neue Alge, Spirogyra rivularis Rabh; 125—26: Die Resultate einiger vorläufiger Untersuchungen über Organismen in Christiania-Trinkwasser; 126—27: Früchte und Blätter eines Pfropfbastards von einer auf Weissdorn (Crataegus oxyacantha L.) veredelten Birne. — *XVIII.* 302: Ueber Zeichnungen von einigen Planktonalgen. — *XXII.* 257—62: Ueber Gasvakuolen bei einer Bakterie. — *XXV.* 561—75: Über die Schübeler'schen Anschauungen in betreff der Veränderungen der Pflanzen in nördlichen Breiten.

I Petermanns Mitteilungen, Ergänzungsheft *No. 131* (Gotha 1900), S. 370—71: Algen aus dem nördlichen Tibet, von Dr. S. Hedin im Jahre 1896 gesammelt.

I Oesterreichische botanische Zeitschrift *1903*, No. 3: Ueber einige von J. Menyhardt in Südafrika gesammelte Süsswasseralgen (7 S.).

I Rhodora, Journal of the New England Botanical Club, *I.* (Boston 1899), S. 149—50: New forms of green algae.

I Morgenbladet *1880*, No. 265 A, 266 A og 268 A: Fra Gartnerforeningens Havendstilling. — *1883*, No. 75 A: Om «Vetenskaps Akademien». — *1884*, No. 12 A, 26 A, 58 B, 88 A og 158 B: Korrespondanser fra Stockholm (jfr. Dagbl. 1885, No. 244 og 253, hvortil Berigtigelser af W. i s. Bl. No. 265 og 276). — *1890*, No. 372: Om Studiet af Saltvandsalger i Norge og om Betydningen af „F. R. Kjellman, Handbok i Skandinaviens Hafsalgflora"; No. 431: Anm. af F. C. Schübeler's Levende Gjærder i Norge (jfr. Sch. i No. 446); No. 450: Om Græsrusten; No. 553: Om „Norsk Landmandsblad" og Aas høiere Landbrugsskole. — *1892*, No. 162: Den landbrugsbotaniske Forsøgsstation. — *1893*, No. 380: Meddelelse fra den botaniske Have. — *1894*, No. 259: Til Christiania Publikum [ang. Nedtrampningen af Universitetsplænerne 17 Maj]. — *1895*, No. 37: Stridighederne ved Stockholms Högskola (jfr. X. i No. 46 og 77, hvortil Svar i W. i No. 61 og 91). — *1901*, No. 724: Forvisning af de naturhistoriske Museer (jfr. Almindelig Borger i No. 717 og 728). — *1902*, No. 762: Et aabent Brev (jfr. Nogle borgerlige Ord om Universitetet af Magnus Alfsen i No. 760 og Svar af samme i No. 777, hvortil atter W. i 1903, No. 3). — *1903*, No. 552: Attest-Sprog (jfr. No. 548). — *1905*, No. 673: „Det kgl. Selskab for Norges Vel" mod „Selskabet Havedyrkningens Venner" (jfr. No. 669 og W. i Aftpst. f. A. No. 706).

I Aftenposten *1890*, No. 381, 392 og 412: Om Ordningen af vort høiere *Skolevæsen*. — *1891*, No. 242: „Norsk Landmandsblad" og Sandheden (jfr. N. Land-

mandsbl. 1890, No. 41 i Anl. af W.s Artikel i Morgbl. s. A. No. 553); No. 346: Karl Wilhelm von Nägeli (Nekrolog); No. 347: Et Besøg i Flødevigens Udklækningsanstalt. — *1892*, No. 552 og 570: Om Meldrøie. — *1893*, No. 506, 507 og 508: Forskningsretninger inden den botaniske Videnskab (ogs. i Særtryk, se ovfr.); No. 624: Om Beplantningsvæsenet og Ansættelsen af en Overgartner i Kristiania. — *1894*, No. 503 og 505: Den botaniske Have paa Tøien; No. 574 og 575: Haveudstillingen; No. 605: Natanael Pringsheim. — *1895*, No. 390, 407, 423, 431, 438, 448, 469, 481 og 487: Hvad der er at se i Tøienhaven; No. 591: Universitetsbudgettet. — *1896*, No. 62 og 68: Hvorfor fordrer Landmændene Beskyttelsestold; No. 116 og 134: Skyldes den nuværende Landbrugskrise i Norge lokale eller kosmopolitiske Aarsager? No. 257, 286, 299, 302, 305, 310 og 335: Aas høiere Landbrugsskole. Den nye Plan (jfr. Protest fra Skolens Lærere i No. 265 med Svar af W. i s. No., videre Artikler af H. Isaachsen og J. T. Landmark i No. 271, af B. Hansteen i No. 274, hvortil W. i No. 276); No. 294 og 309: Er Eiendomspriserne høiere end de bør være? No. 565, 568 og 571: Blomsterudstillingen; No. 668: Om Udlændinger som Ansøgere til norske Professorater; No. 699: Ferdinand von Müller. — *1897*, No. 161: Hvorledes Skoleraadet ved Aas høiere Landbrugsskole benytter fremmede Videnskabsmænds Udtalelser (jfr. No. 167 og 194 af H. Isaachsen, No. 194 af J. Smitt, hvortil W. i No. 198); No. 543: Universitetets Sommerkurser (Aabningstale); No. 636, 646, 677 og 696: Fra den geologiske Kongres i St. Petersburg; No. 818 og 820: En Samfundsfare [ↄ: om Livet i Kristiania Udkanter]; No. 808, 811, 879, 883, 889 og 917, *1898*, No. 14, 33, 116, 154, 160, 168, 198, 270, 306 og 345: Fra St. Petersburg til Turkestan. Reiseerindringer (i rettet Form optrykt i Det norske geografiske selskabs årbog, se ovfr.; jfr. Norske Intell. 1897, No. 310 om W. og Livegenskabet i Rusland, hvortil W. i s. Bl. No. 320); No. 466: Sverdrups Polarexpedition. Hvilke botaniske Resultater kan der ventes af den? No. 487: Ferdinand Julius Cohn; No. 786: Axel Blytt som Botaniker; No. 874: Overlærer Th. Landmark [i No. 855] mod „Havedyrkningens Venner". — *1899*, No. 49: Lidt om Svimling og giftig Rug; No. 138: Vore Fiskeriundersøgelser; No. 181: Centralisation eller Decentralisation; No. 278: Om Raaddenhed hos Naaletrærne; No. 390: Infektionssygdom uden Bakterier; No. 444: Anm. af C. Raunkiær: De danske Blomsterplanters Naturhistorie; No. 740: Vort Landbrug, 25 Aar af dets Udvikling. — *1900*, No. 127 og 131: Den tekniske Høiskole. Dens Plan og Sted; No. 238: Er der videnskabelig Frihed i Norge? [ang. Nægtelse af Bevilgning til Arbo's anthropologiske Undersøgelser]; No. 464 og 465: Stockholms botaniske Have; No. 479: Anm. af A. G. Nathorst: Två somrar i Norra Ishafvet; No. 492: Om Giftvirkninger ved Berøring af Primula obconica og nogle andre Planter (jfr. Yderligere herom i No. 509); No. 764: Fiskeristyret og den biologiske Station i Drøbak; No. 823: Plantehvile og Plantedrivning; No. 925: Den amerikanske «Tannin plant». — *1901*, No. 103: Mindeord over Jacob Georg Agardh (ogs. trykt i Morgbl. No. 82); No. 158: Generalkonsul C. Bocks Gave til vort botaniske Museum (jfr. No. 163 af Einar Bjørnson); No. 261: Om Andrées Polarexpedition; No. 265: Nye Principer inden Plantesystematiken. En ny svensk Flora; No. 336: Til Brug ved Undervisningen (Anm. af Lindman's Bilder ur Nordens Flora, H. 1); No. 627: Kaukasiske Eventyr; No. 676: Professor F. C. Schübeler (Tale ved Afsløringen af Mindesmerket paa Schübelers Grav); No. 836: Anm. af J. Brunchorst: Udvikling, Liv og Formering i Planteriget. —

1902, No. 110, 113 og 119: De naturhistoriske Museer. Deres Beliggenhed (jfr. Morgbl. No. 88 og 93, hvortil W. i Aftpst. No. 116 og 123; jfr. Morgbl. No. 129 og 134 af J. Brunchorst); No. 179: Arbeidsstuerne i Stockholm. Et merkeligt Museum; No. 189: Bør den norske Tobaksavl ødelægges? No. 224 og 226: Vort Fjordfiske. Dr. Hjorts Anskuelser bekræftede ved danske Undersøgelser; No. 327: Et epokegjørende Verk [ɔ: E. Rostrup: Plantepathologi]; No. 407: Om Ensketigheden af, at de ved Universiteterne holdte Sommerkurser faar en nordisk Karakter (Foredrag ved det akademiske Møde i Kjøbenhavn); No. 447: Parkanlæg ude og hjemme; No. 669: Engelske Parkanlæg — passer de i Kristiania? No. 697: Diskussionen om den medicinske Undervisning; No. 826: Direktør Hirsch [i No. 819] om Universitetet; No. 847: Anm. af H. Mohn: Meteorologi; No. 925: Anm. af de naturvidenskabelige Afhandlinger i „Norge i det 19de Aarhundrede". — *1903*, Extrano. 26 Januar (om Sven Hedin); No. 70: Hvalfredning — Tangbrænding. Før og nu; No. 121: Kulturplanters Alderdomssvaghed. Vegetativ Formering; No. 147: Anm. af L. A. Hauch og A. Oppermann: Haandbog i Skovbrug; No. 246: Jernbanestriken i Holland; No. 266: Mellem Blomster og Botanikere; No. 318 og 320: Hvalfangsten. Bør den forbydes? No. 406: Nordens Nabo. Hvad Historien lærer; No. 480: Adkomsten til Tøienhaven; No. 530: En ny Linnébiografi [af Th. Fries] (jfr. Vossische Zeitung No. 451, Tilsvar af Prof. S. Kalischer i s. Bl. No. 458 og af Prof. Ad. Hansen i s. Bl. No. 497, hvortil Svar af W. i s. Bl., ogs. trykt i Aftpst. No. 644 og 645 og derfra i Særtryk: Gøthe eller Linné, se ovfr.; jfr. Aftpst. No. 650, Gjensvar af A. Hansen i Voss. Zeit. No. 553, Goethe-Jahrbuch, B. 25, S. 128—41 af A. Hansen). — *1904*, No. 82: Videnskabelige Reisestipendier; No. 135: Theologisk Fakultet eller Præsteseminarium? No. 299: Universitetets Selvstyre (jfr. No. 301 af Yngvar Nielsen med Tilsvar af W. i No. 303); No. 401 og 403: Forsøgsvæsenet. Et Angreb paa det [af Chr. Søndergaard]; No. 592: Expeditioner mod Polerne eller mod Ækvator (jfr. Morgbl. No. 528, 547 og 559 af Yngvar Nielsen, No. 537 og 552 af Fridtjof Nansen); No. 597: Museer. Deres Betydning. Et Svar til Professor Dr. Fr. Nansen (jfr. Fridtjof Nansen i Morgbl. No. 562 med yderligere Svar af W. i Aftpst. No. 605); No. 609: Stockholms Högskola. Et 25-Aars Jubilæum; No. 649: Kunsten at male Blomster. — *1905*, No. 81: Internationalt pædagogisk Tidsskrift; No. 207: Bergens Museum og norsk Videnskab (jfr. No. 249 af Museets Bestyrelse); No. 342 og 347: I Wien. Den botaniske Kongres; No. 361: Ungarn og Norge. Sproglige og politiske Forhold; No. 365: Den botaniske Kongres i Ungarn; No. 367: Fra Ungarns Udkanter; No. 429: Den nye Victoriaplante i Tøienhaven; No. 485: Michael Sars. Mindetale ved Universitetets Aarsfest; No. 528: Lærebog i Planteingdomme; No. 589: Republik eller Kongedømme; No. 706: Et merkeligt Forbud (jfr. Morgbl. No. 669); No. 709: A. H. B. Moe (Nekrolog); No. 738: Nye Maal. — *1906*, No. 128: Anm. af Einar Haffners Atlas; No. 158: Vikingeskibene. Sagens Historie; No. 173: Bergens Museum og norsk Videnskab II.; No. 206: Anm. af Axel Blytt: Haandbog i Norges Flora; No. 356: Alkohol-Bonbons; No. 360: Storthingsvalget i Grünerløkkens Kreds (jfr. Dagbl. No. 184 af R. Gelgum); No. 450: Aabningstale ved Universitetets Sommerkursus; No. 497: Beplantningsvæsenet i Kristiania; No. 513: Tale ved Universitetets Aarsfest den 2den [ɔ: 3dje] September 1906 (jfr. Norske Intellig. No. 209 af M. K.; Soc.-Dem. No. 204, hvortil W. i s. Bl. No. 207); No. 551: En upaakrævet Klage (jfr. No. 548, 639 og 641 af Amund Helland, hvortil

W. i No. 641 og 672); No. 642: Om Kiselsyrens Betydning for Planterne; No. 659 og 662: Fiskenes Føde i vore Ferskvande. Stipendiat H. Huitfeldt-Kaas' Planktonundersøgelser i norske Vande; No. 712: Hvorledes man skal hædre en Videnskabsmand [ɔ: Anm. af Festschrift, Olof Hammarsten gewidmet]. — *1907*, No. 19: Betydningsfuld Opdagelse for Udviklingslæren; No. 66: Den amerikanske Plantetroldmand [Luther Burbank]; No. 100 og 101: Sort Sne, Blodregn og Svovlregn; No. 162: Statens Samlinger og Norsk Folkemuseum (jfr. Morgbl. No. 132 og 145); No. 202: Om Skolehaver og Blomsteruddeling; No. 297: Til Linné-Jubilæet [ɔ: Anm. af Ove Dahl: Linné's Forbindelse med Norge]; No. 298, 299 og 301: Carl von Linné; No. 655: Gjæret Melk som Lægemiddel. Kumis og Kefir; No. 664: Kefir. Dens Tilberedning; No. 685: Kefir. Mere om den. — Desuden er af ham de „Landbrugsbotaniske Notiser" i d. Bl.s Landbrugstidende.

I Dagbladet *1891*, No. 409: Om en norsk landbrugsbotanisk Forsøgsstation. — *1893*, No. 87: Fra Aas højere Landbrugsskole. — *1894*, No. 226: Plænerne foran Universitetet. — *1895*, No. 88: Naturvidenskabernes Betydning for Næringsveiene; No. 101 og 102: Naturvidenskabens Betydning for vort Landbrugs Udvikling. — *1898*, No. 16 og 23 (om Tolden paa Haveprodukter og Træer, jfr. No. 14 og 20 af Chr. Olsen). — *1904*, No. 271: Direktørstillingen ved Landbrugshøiskolen.

I Kristianiaposten *1896*, No. 16: Har Landmanden Interesse af forhøiet Meltold? No. 27: Told paa udenlandske Heste; No. 36: „Dagbladet", „Farmand" og „Morgenbladet" mod Agrarbevægelsen.

I Landmandsposten *1896*, No. 31 og 32: „Norsk Landmandsblad" mod Landmandsforbundet. — *1897*, No. 16 (Indledningsforedrag om Beskyttelsestold); No. 23: „Norsk Landmandsblad" og Sandheden; No. 123 (om almindelig Stemmeret). — *1898*, No. 142: Landbrugsminister — Fagminister. — *1903*, No. 143: Landbrugshøiskolen og Universitetet. — *1906*, No. 15: Landbrugsforedragere (Tale).

I Landsbladet *1896*, No. 59: Skal der være Protektionisme for Arbeideren, men Frihandel for Bonden?

I Social-Demokraten *1901*, No. 166: Den botaniske have (jfr. No. 161). — *1903*, No. 219: Vore fjeldplanter. — *1904*, No. 299: Sociale reformer og arbeidslysten (jfr. No. 274). — *1906*, No. 276, 282, 288 og 297: Om socialismen (jfr. No. 271, Svar af Red. i de s. No. og i No. 289; jfr. 1907, No. 111 om at W. af Helbredshensyn trækker sig tilbage fra al Deltagelse i Stats- og Kommunalpolitik og ikke mere kommer til at skrive om Politik i noget Blad).

I Verdens Gang *1906*, No. 130 (om et theologisk Docentur, jfr. No. 125 og 128 [af S. Eitrem]). — *1907*, No. 141: Carl von Linné.

I Ekko *1907*, S. 71: Den sorte sne.

I Bergens Aftenblad *1891*, 18 Febr.: Om en biologisk Station i Drøbak.

I Trondhjems Adresseavis *1891*, No. 73: Om en biologisk Station ved Trondhjem. — *1903*, No. 230: Aabningstale ved Sommerkurset i Trondhjem.

I Christianssands Tidende *1891*, No. 75, 79, 91 og 93: Plante- og Dyreliv. Paa Bunden af Risørbank.

I Nordlys *1902*, No. 69: Hvad pengene gaar til.

I Stockholms Dagblad *1884*, No. 103: Norsk kritik af hr. Ullmans föredrag (i udvidet Form særskilt udgivet, se ovfr., hertil V. Ullmann i No. 117, Svar af W. i No. 123, nyt Svar af U. i No. 135 med «Sista ordet» af W. i No. 136).

I Dagens Nyheter *1884*, 4 Juli (Svar paa Angreb i s. Bl. af Statsrevisor Hjorth og «En svensk» [ɔ: S. A. Hedin] i Anl. af Artiklerne i Stockh. Dagbl.). — *1902*, 19 Septb.: Abelfesten och det svenska «ryktet».

I Svenska Dagbladet *1885*, No. 48: Anslag för vårt jordbruk. En fråga på sjette hufvudtiteln. — *1886*, No. 169: Berlin sommartiden. — *1888*, No. 155, 159, 168, 176, 188, 202 og 204: Ett besök hos Rübezahl. Reseminnen från Riesengebirge.

Endvidere findes af ham Literaturanmeldelser i Botanische Zeitung o. fl. Bl. — Han har redigeret de norske Navne i Mentz og Ostenfeld's «Billeder af Nordens Flora» (Kbh. 1901—1907). — Han var Medlem af Redaktionskomiteen for Aarbogen «Studenterne fra 1875» (Kra. 1900). — Han har gjennemseet den botaniske Del af J. H. Borrebæk's «Planteskitser» (Kra. 1903). — Han har Del i «Indstilling fra den departementale komité for andenexamen og lærerexamen» (Kra. 1900. 4. 43 S.). — Angaaende det saakaldte «Willes Herbarium» jfr. Morgbl. 1892, No. 371 af G. G. — Referater af hans botaniske Afhandlinger findes navnlig i «Botanischer Jahresbericht», «Botanisches Centralblatt», «Botanische Zeitung», «Dodonæa», «Notarisia» og «La nuova Notarisia» (Padova). Jfr. F. Oltmanns: Morphologie und Biologie der Algen, I—II. (Jena 1904—5), Registret.

Willer, Ramo, Pseudonym for **Andreas Wilhelm Wexels Øyen,** se denne.

Willerup, Christian Edvard Baldur, Søn af Toldkontrollør *A. I. W.*, blev født i Kjøbenhavn 6 Oktbr. 1815. Som ganske ung Mand drog han til Amerika, hvor han i Staten Carolina lærte Methodismen at kjende og gik over til den; medens han tjente sit Brød ved at give Undervisning i en Skole, studerede han Theologi ved en methodistisk Læreanstalt, hvor han tog de foreskrevne Examina med god Karakter. I nogle Aar virkede han som Lægprædikant paa Engelsk i Nordstaterne, men blev i Slutten af 40-Aarene kaldet til at virke for skandinaviske Sjømænd ved Betelskibet i New York, fik 1850 Ansættelse som skandinavisk Prædikant i Cambridge i Wisconsin, hvor nu den første skandinaviske Methodistkirke i Verden blev bygget, og derefter i Racine i Illinois. I 1856 blev han sendt til Norge, hvor han begyndte den methodistiske Forkyndelse i Fredrikshald og «samlede store Skarer ved sin glødende Veltalenhed». I 1858 blev han forflyttet til Kjøbenhavn og blev nogle Aar senere Superintendent for Methodistmenighederne i de tre nordiske Riger; denne Stilling fratraadte han 1868 og virkede indtil 1872 kun i Danmark. I 1873 rejste han til Amerika, hvor han en Tid atter var ansat ved den norsk-danske Menighed i Racine i Wisconsin, men vendte allerede i Slutningen af 1874 tilbage til Danmark. 1876—1878 var han ansat som Methodistprest i Fredrikshald, hvorefter han nedlagde sit Arbejde og bosatte sig i Kjøbenhavn, hvor han døde 19 Maj 1886.

* 10 Novbr. 1846 *Laura Maria Müller* (f. 1825), D. af Kancelliraad Hans Christian M. i Kjøbenhavn.

Jfr. M. Hansen: Dagbrækning i 50-Aarene, S. 34. Hans literære Virksomhed er hovedsagelig knyttet til Danmark og indskrænker sig i det væsentlige til nogle Oversættelser fra Engelsk, saaledes T. N. Ralston's Grundrids til Theologien (Kbh. 1859—60) og Den biskoppelige Methodist-Kirkes Troeslære og Disciplin (Kbh. 1867). I Norge har han kun udgivet:

Foredrag over Johannes 17 Kap. 20, 21 Vers. holdt i Methodist-Bedehuset i Fredrikshald den 14de Marts 1877. Fr.hald 1877. 8. 16 S.

Willgohs, Johan Frederik, Søn af Skibsfører *Johan Frederik W.* og *Anne Elisabeth Koch,* blev født i Bergen 26 April 1812, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1831 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1838. Han blev 28 Maj 1841 udnævnt til personel Kapellan hos Provst Jens Rennord i Indre Holmedal i Søndfjord og bestyrede efter dennes Død i 1846 Sogneprestembedet et Aar, tjenstgjorde derefter som Hjælpeprest hos H. U. Sverdrup i Balestrand, blev 15 Oktbr. 1855 udnævnt til Sogneprest til Øvrebø i Robygdelaget og 6 Juli 1861 forflyttet til Bejtstaden, hvor han døde 1 Januar 1867.

* 1848 *Henriette Emilie Rennord* (f. 13 Decbr. 1825, † i Bergen 19 Maj 1902), D. af Provst Jens R. og Dorothea Margrethe Lind.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, II. 129.

Psalmer til Høimesse- og Aftensangs-Texterne paa Kirkeaarets Søn- og Helligdage. Første Hefte. Bergen 1846. 12. 65 S., 1 upag. S. (Jfr. Departements-Tid. 1850, S. 361—69).

I Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke *I.* (1846), S. 209—263: Om Psalmedigtning. — *III.* 255—393: Kan Udgivelsen af nye Psalmesamlinger ei betragtes som noget virksomt Middel til at befordre Istandbringelsen af et nyt Psalmeværk for den norske Kirke? — *IV.* 546—74: Prøver af en rhytmisk Oversættelse af den bibelske Psalmesamlings første Bog, med nogle Forord.

I Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge *IX.* (1866), S. 1—87: Idealet. En religiøs-filosofisk Trilogi.

I Norsk Missions-Tidende *XV.* (1860), S. 53—67: I hvilket Forhold bør en Missionær stille sig til det Folks Religion, blandt hvilket han skal virke?

I Prædikener af norske Geistlige *I.* (1856), S. 131—45: Søndag Sexagesima; S. 290—306: Fjerde Søndag efter Paaske.

I Gammelt og Nyt, udg. af Gisle Johnson, *III.* (1867), S. 1—15 og 263—70: [8] Bibelske Sange. (Meddelte som Prøver af et større Værk „Bibelen med dens hellige Bøger, efter Indholdet fremstillet i Sange", hvilket paa Grund af Forf.s Død ikke udkom).

I Christiania-Posten *1850,* No. 573: Adam Oehlenschläger. — *1851,* No. 1148: Ved Efterretningen om Fru Wilh. Dorothea Jensens Død (Digt).

I Bergens Stiftstidende *1843*, No. 99: Nogle Bemærkninger om vor Tidsalders Aand. — *1844*, No. 2: Moderens Buggevise; No. 29: Kong Carl Johan (Mindedigt); No. 33: Maren Dometius (do.); No. 36: Johan Martens (do.); No. 67: Til Unionsflaget (Digt). — *1845*, No. 30: Poesien; No. 40: Philosophien; No. 54: Religionen; No. 62: Den Frommes stille Seier; No. 63: Henr. Wergeland; No. 100: Det himmelske Jerusalem. (Digte). — *1846*, No. 18: Provst J. Rennord (Mindedigt).

I Bergenske Blade *1849*, No. 161: Mindedigt over Fru Martha Lampe; No. 191: Stiftamtmand Christie. — *1850*, No. 259: Lyder Sagen. — *1854*, No. 35: Ved Provstinde M. M. Meyers Død; No. 57: Student M. S. Rennord. (Mindedigte).

Willialmur, Pseudonym for **Vilhelm Sophus Hegrem,** se denne.

Williams, August, Pseudonym for **Christian August Wulfsberg,** se denne.

Willoch, Isaach, Søn af residerende Kapellan til Øjestad *Johan Andreas W.* (f. 1 Juli 1747, ✝ 25 Septbr. 1793, — jfr. om ham J. Landgraff: Grimstadslægter [I.], S. 155) og *Anne Catharine Faye* (✝ 26 Novbr. 1823, 65 Aar gl.), blev født i Øjestad 1 Septbr. 1787, blev Student fra Kristianssands Kathedralskole 1803 og tog juridisk Embedsexamen med Laud 1807. Han fik 27 Januar 1809 Bevilling som Prokurator ved Overretten og Underretterne i Kristianssands Stift og 23 Oktbr. 1811 som Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark og Norge, blev 9 August 1825 udnævnt til By- og Raadstuskriver samt Notarius publicus i Kristianssand, i hvilket Embede han døde 27 August 1865. Han var i en Aarrække indtil sin Død Medlem af Administrationen for Norges Banks Afdeling i Kristianssand og ligeledes i en Aarrække Medlem af Byens Kommunestyrelse.

⚭ 29 Decbr. 1812 *Maren Mathea Kjørboe* (f. 11 Decbr. 1792, ✝ 25 April 1821), Søster af forannævnte (III. 284) Stiftamtmand Mathias Bille K.

Nekrolog i Aftenbl. 1865, No. 205. Jfr. Slægtebog over Afkommet af Christjern Nielsen, ved J. Vahl, I. 198.

Bemærkninger til det ved Trykken bekiendtgjorte Forslag til en Lov om Fattigvæsenet i Kjøbstæderne, forfattet af den ved høieste Resolution af 3die Novb. 1829 anordnede Commission. Chra. 1833. 8. 38 S. (Paa S. 38 undertegnet J. W.)

I Christiansands Adresse-Contoirs Efterretninger *1835*, No. 11, 12 og 14: Nogle Bemærkninger om Christiansands Tilstand og vore Fordringer i denne Henseende (jfr. No. 15, 17, 18 og 19 med Svar af W. i No. 21 og 22).

I Christiansandsposten *1839*, No. 55 (om Raadstuskriverens Pligt til at udfærdige Fortegnelse over de til Brændevinssalg Berettigede, jfr. No. 54).

Wilse, Jens Jacob Nicolai Theodor, Søn af Kaptejn *Christian Frederik W.* og dennes første Hustru *Elen Gunhilde Holmboe*, blev født i Ejdsberg 2 Februar 1823, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1840 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1844, med Laud i Decbr. 1846; fra 1844—1846 drev han Lærervirksomhed i Kristiania. Fra Nyaar 1847 begyndte han at studere Medicin og tog medicinsk Embedsexamen med Haud i Marts 1851. I 1852 blev han konstitueret som Eskadronskirurg ved Akershusiske ridende Jægerkorps, 1860 som Korpslæge ved samme, 21 August 1862 udnævnt til national Korpslæge ved Bergenske Brigade og 5 Decbr. 1863 forsat i samme Egenskab til 2den Akershusiske Brigade; fra 1 Maj 1870 udtraadte han surnumeraer i Armeen og erholdt ifølge Ansøgning Afsked 11 April 1874. Han forrettede som Fattiglæge i Kristiania 1857—1858 og beskjæftigede sig fra Slutningen af 60-Aarene udelukkende med privat Praxis i denne By, indtil Sygdom i 1886 nødte ham til at opgive den. Han var fra 1859 Medlem af Direktionen i «Foreningen til Dyrenes Beskyttelse», modtog 1887 dens Medalje i Sølv og blev 1892 valgt til dens Æresmedlem. Han døde i Kristiania 19 August 1896.

* 28 Oktbr. 1858 *Johanne Gerhardine Holmboe* (f. 11 Januar 1836), hans Søskendebarn, D. af Sogneprest i Sem Hans Peter H. og Marie Gustava Lorange.

Portræt med Biografi af Georg Sverdrup i Dyrenes Ven 1897, S. 33—34. — *Nekrolog* i Morgbl. 1896, No. 479. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 506; Holmboerne, S. 5 fg.

Ridekunstens Begyndelsesgrunde i kortfattet Udtog. Chra. 1855. 16. 2 Bl., 39 S. (Anonymt).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *2. R. XVI.* (1862), S. 254—56: Morbus Addisonii.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab *1867*, S. 32—33: Extrauterint Svangerskab; S. 33—34: Fiskeben i Lungen; S. 153—54: Extrauterint Svangerskab. — *1873*, S. 142: Partus præmaturus paa Grund af Ecclampsi.

Wilse, Peter, foregaaendes Farbroder, Søn af Sogneprest i Ejdsberg, Professor *Jacob Nicolai W.* (f. 25 Januar 1736, ÷ 23 Maj 1801) og dennes første Hustru *Anna Cecilie Thaarup* (÷ 1783), blev født i Spydeberg 1772. Han levede efter Faderens Død som Gjest paa Omgang hos Slægtninger og Venner i Smaalenene og Akershus Amt, sees saaledes i 1815 at have opholdt sig i Skedsmo og kom i 1830 i Huset hos Ritmester M. Rasch paa Mustorp i Ejdsberg, hvor han døde ugift 4 Septbr. 1841.

Jfr. H. J. Huitfeldt-Kaas i Personalhist. Tidsskr., 3. R. IV. 256—57 (hvor ogsaa et Vers af ham er aftrykt).

I Det Norske Nationalblad, *H. 14* (1819), S. 87: Til Læserne af dette Blad (Epigram). — *H. 17*, S. 112 (Epigram til Krigere). — *H. 21*, S. 190 (Frakæggelse af Forfatterskab til anonyme Skrivelser i Dagspressen). — *H. 22*, S. 35 (Tak til Biskop Bech).

I Christiania Intelligentsfedler *1813*, No. 64: Tanker i Anledning af Ritmester Bierregaards Død (Gravskrift); No. 68: Tanker i Anledning af S. T. Hr. Biskop Bechs Fødselsdag (Digt). — *1816*, No. 87: Tanker ved Underretningen om min Broders Jacob Samuel Wilses Bortgang til Evighedens blidere Egne (Digt). — *1822*, No. 4: Ved Pastor J. S. Thurmanns Overgang fra Tiden til Evigheden; No. 8: Ved Hans Maiestæt Kongens Fødselsdag. (Digte).

I Den Norske Rigstidende *1816*, No. 9 Tillæg: Tanker i Anledning af Kronprindsens Fødselsdag; No. 70 Till.: Tanker i Anledning af Norges forrige Statholders Bortreise; No. 87 Till.: I Anledning en Vens Bryllup. — *1817*, No. 48 Till.: Tanker ved Valeska Thranes Grav; No. 56 Till.: Tanker ved Prinds Oscars Fødselsdag; No. 70 Till.: For hver en Stand i Norges Land. — *1818*, No. 46 Till.: Storthinget; No. 51 Till.: Ved en dydig Piges Død; No. 75 Till.: Tanker ved Kongens Kroning. — *1819*, No. 13 Till.: Til Forældre, der begræde haabefulde Børns Død. — *1823*, No. 15: Tanker ved Biskop Bechs Hengang til Evighedens lyse og lykkelige Egne. — *1824*, No. 94: Til Prinds Oscar. (Digte).

Winding, Christian Karmarch, Søn af Throndhjems første Bogtrykker *Jens Christensen W.* (f. i Kjøbenhavn 12 Decbr. 1704, † 13 Januar 1783) og dennes 2den Hustru *Anniche Friderica Karmarch* (døbt i Throndhjem 2 Decbr. 1746, † 13 April 1785), blev født i Throndhjem 1768 (døbt 21 April). Han blev uddannet som Bogtrykker og var fra 1818 til sin Død 30 Maj 1839 ansat i sin Faders tidligere Bogtrykkeri, som nu var kommet i et Interessentskabs Eje.

Den lette Regnebog eller letfatteligt Hjelpemiddel i Regnekunsten. Thjm. 1810. 8. 28 upag. S.

Han var Redaktør af Trondhjems Adressekontoirs-Efterretninger fra 3 April 1818 til 3 August 1821; jfr. hans Opfordring til Indsendere 1820, No. 56.

Winding, Johannes Jensen, foregaaendes Broder, blev født i Throndhjem 8 August 1773, blev Student med Laud fra Byens Kathedralskole 1792 og tog Andenexamen med Udmærkelse, blev Alumnus paa Walkendorfs Kollegium og senere tillige Informator for Konferensraad J. E. Colbjørnsens Børn, blev Medlem af det pædagogiske Seminarium og Lærer ved Latinskolen i Kjøbenhavn; i 1801 vandt han Universitetets Guldmedalje for en pædagogisk Prisafhandling. I 1804 blev han beskikket til Overlærer og Vicekonrektor ved Bergens Kathedralskole samt til Inspektør for det saakaldte Seminarium Fridericianum; han var

konstitueret Rektor her fra Slutningen af 1824 til Januar 1826. I en Aarrække var han ogsaa Lærer ved Bergens Realskole fra dens Oprettelse 1806. Han fik efter Ansøgning Afsked fra sit Embede 6 Oktbr. 1842 og døde i Bergen 12 Juli 1843.

* *Marie Petersdatter Helland* (f. 14 Januar 1797, † 16 Marts 1874), Enke efter Tegnelærer Christopher Johnsen.

Nekrolog i Bergens Stiftstid. 1843, No. 59. Jfr. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1828, S. 44 af L. Sagen og 1859, S. 11 af W. Reehorst; A. E. Erichsen: Bergens kathedralskoles historie, S. 182—86; Berg. Aftbl. 1897, 22 Maj af W. F. Meyer; Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 53 af P. A. Jensen; C. Pavels's Dagbøger 1817—1822 I—II. passim (se Reg.); L. Dietrichson: Svundne Tider I. 27; Skrifter udg. af Bergens hist. Forening X. No. 2, S. 5—7 af D. Thrap. — *Sørgedigt* af Lyder Sagen i Berg. Stiftstid. 1843, No. 59; af Thomas Erichsen i Morgbl. 1843, No. 232.

Indbydelsesskrift [fra Bergens Kathedralskole til Reformationsfest, indeholdende en Udvikling af Reformationens Følger for Skolevæsenet og Luthers Fortjenester deraf]. Bergen 1817. 4. 1 Bl., 18 S.

Konsten at læse. Indbydelsesskrift til den aarlige offentlige Examen i Bergens lærde Skole i Juni Maaned 1832. Bergen [1832]. 4. 31 S., 1 upag. S., 1 Bl.

I Lyder Sagen's Dansk Læsebog, 2. Opl. (Chra. 1820), S. 210—14: Et Par Reisebemærkninger i et Brev (skrevet paa Tydsk, oversat af Sagen).

I Rahbek's Minerva *1803*, April—Juni, S. 1—42: Jacob Edvard Colbiørnsen. Et Prøveskrift, fremlagt i det Pædagogiske Seminarium den 15de Marts 1802.

Winge, Axel, Søn af Mægler *Paul Clausen W.* (f. 4 Septbr. 1788, † 11 Novbr. 1867) og *Anna Jacobine Gandil* (f. i Danmark 24 August 1793 eller 1794, † 27 Novbr. 1870), blev født i Kristiania 21 Maj 1827. Efter at have gjennemgaaet et Handelsinstitut i Altona 1839—1842 var han i tre Aar ansat ved Kontor i Kristiania og derefter tre Aar i lignende Stilling i Algier, vendte 1848 tilbage til Kristiania, hvor han blev Translatør i Fransk og Tysk og i Begyndelsen af 50-Aarene sammen med en ældre Broder oprettede en Rederiforretning. Han blev 22 Decbr. 1866 udnævnt til Dispachør, stiftede 1867 «Skibsassuranceforeningen i Christiania», som han bestyrede til sin Død, og blev 1869 beskikket som Børskommissær i Kristiania. Han var sardinisk (senere italiensk) Konsul 1861—1871 og belgisk Konsul fra 1872. Han var en af Stifterne af Kristiania Handelsgymnasium, hvis Direktion han stadig var Medlem af. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 29 Januar 1881 angaaende Kontrol med Forsikringsselskaber og af den skandinaviske Kommissjon af 29 Decbr. 1882 til Revisjon af Sjøfartslovgivningen. Han var 3dje Repræsentant for Kristiania paa Storthinget 1889—1891, hvor han var Medlem af Lagthinget og af Næringskomite No. 2, men frabad sig derefter Gjenvalg. Han var Forligelseskommissær fra 1889.

Trykt 16 Decbr. 1907.

Han blev R. St. O. O. 6 Juni 1882 «for almennyttig Virksomhed», blev R. It. M. & L. O. 1864, R. N. O. 1887 og R. B. Lp. O. 1889. Han døde i Kristiania 19 Decbr. 1893.

* 30 Oktbr. 1857 *Elisabeth Marie Lasson* (f. 15 Maj 1832), D. af forannævnte (III. 476) Høiesteretsjustitiarius Peder Carl L.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1888, No. 260; i Folkebladet 1894, S. 17—19. — *Nekrolog* i Aftpst. 1893, No. 721; i Morgbl. No. 681. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 146; Verd. Gang 1890, No. 164; Morgbl. 1882, No. 301 A.

[Beretning om Reise til Antwerpen for at bivaane den af Londoner-Selskabet for Reform og Codification af Folkeretten berammede Kongres, hvori bl. A. behandledes Spørgsmaalet om større Ensartethed i de forskjellige Landes Love om Haveri-Grosse. Chra. 1877.] 8. 40 S. (Uden Titelblad; Datum og Forf.s Navn paa S. 37).

York-Antwerpen-Regler, Haverigrosse-Principer vedtagne paa en Kongres i Antwerpen 1877, ledsaget af nogle oplysende Bemærkninger, bl. a. hvori disse Regler afvige fra norsk og fremmed Haverigrosse-Lovgivning og Sædvaner. Chra. 1879. 8. 1 Bl., 33 S. (Anm. i Aftpst. 1879, No. 72 A).

Revised general Statutes for Norwegian Marine Insurance. November 1881. Published by the committee of representatives of the Norwegian Veritas; and edited in English, as authorized by the said committee. Chra. 1883. 8. 2 Bl., 64 S.

York- og Antwerpen-Regler *1890* (engelsk, fransk og norsk Text). Havarigrosse-Principer vedtagne paa en Kongres i Liverpool 26—30 August 1890 for at træde i Stedet for Reglerne af 1877 samt kortfattet Beretning om, hvad der har begrundet de ældre Reglers Ændring og Fuldstændiggjørelse. Chra. 1891. 8. 55 S., 1 upag. S.

I Morgenbladet *1883*, No. 236 A: Foreningen for Reform og Kodifikation af Folkeretten i London.

Winge, Emanuel Fredrik Hagbarth, Søn af Marinekaptejn *Gerhard Johan W.* og *Karen Helene Lerche*, blev født i Fredriksværn 20 Decbr. 1827, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1845 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Novbr. 1851. Han tjenstgjorde som Kandidat ved Rigshospitalet 1851—1853, som Overlæge ved Grønlands Koleralazareth i Kristiania Høsten 1853, som Skibslæge ved Fregatten «Freya»s Østersjøtogt 1854 og som Jernbanelæge 1855—1857. Med offentligt Stipendium foretog han en Studierejse til Berlin, Prag, Wien og Paris fra April 1857 til Maj 1858. Efter Hjemkomsten blev han Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling og s. A. Prosektor ved dets nyoprettede pathologiske Laboratorium. For at fortsætte sine Studier i pathologisk Anatomi og Kemi opholdt han sig atter Vinteren 1858—59 i Berlin, besøgte paa Hjemvejen Utrecht og andre hollandske Byer, London og Edinburgh, og Høsten 1859 ledsagede han

Professor R. Virchow, som efter Opfordring af den norske Regjering undersøgte Spedalskheden, paa en Rejse i Bergens og Throndhjems Stifter. Den 14 Septbr. 1866 blev han Professor i Medicin, specielt i almindelig Pathologi og pathologisk Anatomi, vikarierede tillige fra 17 Januar 1868 under Prof. A. Conradis Sygdom som Lærer i speciel Pathologi og Therapi og konstitueredes samtidig som Overlæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling, til hvilke Stillinger han i Henhold til kgl. Res. af 20 Februar 1869 efter Conradis Død endelig gik over. Han var Medlem af Tandlæge-Examenskommissjonen 1861—1867 og af Kontrolkommissjonen for Gaustad Sindssygeasyl fra 1871. Ved kgl. Resolution af 29 Juli 1890 blev han beskikket til som Delegeret for Norge at deltage i et skandinavisk Fællesarbejde i Kjøbenhavn til Forberedelse af en ny Farmakopø (jfr. Depart.-Tid. 1891, S. 419), og han var Formand i den kongelige Kommissjon af 20 Juli 1891 til Udarbejdelse af en ny norsk Farmakopø, som derefter kunde autoriseres 23 Februar 1895. Han var Formand i den i 1883 oprettede Komite for Madagaskar-Lægemissjonen. Sommeren 1869 foretog han en Studierejse til Tyskland og Schweiz. Han deltog i alle skandinaviske Naturforskermøder fra 1856, i de skandinaviske Lægemøder i Göteborg 1870 og 1876 og i de internationale Lægekongresser i London 1881 og i Kjøbenhavn 1884; han var Sekretær ved Naturforskermødet i Stockholm 1863 og i Kristiania 1868, Viceordfører i den medicinske Sektion i Kjøbenhavn 1873 og i Kristiania 1886, norsk Ordfører ved Lægemødet i Göteborg 1870 og Bestyrer for Norge 1876. Han blev valgt til Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania 1868, kreeredes til Æresdoktor i det medicinske Fakultet ved Upsala Universitets Jubelfest 1877 og blev 21 Januar 1887 R. St. O. O. «for Embedsfortjeneste». Han døde i Kristiania 19 Novbr. 1894.

* 11 Novbr. 1864 *Hulda Sophie Hübert* (f. i Mandal 6 Decbr. 1835), D. af Prokurator Johan Malthe H. og Sophie Margrethe Knutzen.

Portræt med Biografi af H. H.[eiberg] i Folkebladet 1893, S 65—67; af H. J. Vetlesen i Nordahl Rolfsen's Norge II. 228—30. — *Nekrologer* af H. Heiberg i Norsk Mag. f. Lægev., 4. R. IX. 1211—15 (med Portræt); af L. i Tidsskr. f. d. norske lægeforening XIV. 483—88; i Aftpst. 1894, No. 690; i Dagbl. No. 333; i Morgbl. No. 629; i Verd. Gang No. 274. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 507—510; H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. Tillæg, S. 252—53; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 623 af S. T.[orup]; Upsala universitets 400 års jubelfest 1877, S. 331; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 295—96; Pagel's Biogr. Lex. hervorrag. Aerzte des 19. Jahrh., S. 1262—63. — Hans *Portræt*, malet af E. Werenskiold, er ophængt paa Rigshospitalet.

Indberetning om en med Stipendium foretagen Udenlandsreise. [Kra. 1858.] 8. 74 S. (Aftryk uden særskilt Titelblad af N. Mag. f. Lægevid. 2. R. XII.).

Om de hos Syphilitiske iagttagne Forandringer i de indvendige Organer. Sth. 1865. 8. 19 S., 1 Pl. (Særtryk uden særskilt Titelblad af For-

handlinger ved de skandinaviske Naturforskeres Møde i Stockholm 1863, S. 525—43).

[Forelæsninger over Pathologi og Therapi. B. 1—4. Kra. ca. 1880.] 4. *I.* 276 S. *II.* 313 S. *III.* 282 S. *IV.* 217, 107 S. (Efter Optegnelser af hans Tilhørere gjennem flere Semestre, mod W.s Vilje udgivet i Kontratryk og redigeret af de medicinske Studerende Chr. Kjerulf og Th. Henriksen).

Om Ascites og specielt den saakaldte Ascites idiopathicus. [Kra. 1886.] 8. 36 S. (Særtryk uden særskilt Titelblad af Klinisk Aarbog III. 138—73).

Tarmokklusioner, behandlede paa Rigshospitalets med. Afd. A 1868—1887. Separataftryk af Klinisk Aarbog IV. 1887 [S. 12—73]. [Kra. 1887.] 8. 63 S.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben — hvoraf han var Medudgiver 1864—1872, og af hvis Redaktionskomite han var Medlem fra 1873 — har han, foruden en Række Uddrag i de fleste Bind fra 1853—1872, leveret følgende selvstændige Artikler: *2. R. VIII.* (1854), S. 497—516: Beretning om Grønlands Lazareth under Cholera-Epidemien i Christiania 1853. — *XII.* 785—834 og 881—906: Indberetning om en med Stipendium foretagen Udenlandsreise (ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *XIV.* 1130—32: Ovarialcyste; S. 1132—33: Pyæmi. — *XV.* 401—445: Undersøgelser af Urinen i enkelte Sygdomme; S. 598—604: Anatomisk-pathologisk Beskrivelse af en Uterus duplex bicornis cum Vagina simplici. — *XVI.* 81—83: Pathologiske Præparater. — *XVIII.* 84—87: Rygmarve af syphilitiske Patienter; S. 365—70: Tilfælde af Embolie i Lungearterien, iagttagne ved Sectioner; S. 385—415, *XIX.* 249—78 og 337—51: Oversigt over de i Løbet af 3 Aar paa Rigshospitalet udførte Obductioner. — *XXIV.* 24—26 (Beskrivelse af en fibrøs Blærepolyp med Haar). — *3. R. I.* (1871), S. 241—59: Peritonitis behandlet med Paracentese. — *III.* 504—520: Aneurisma art. anonymæ. — *VIII.* 547—56: To Tilfælde af progressiv pernisiøs Anæmi. — *IX.* 633—55: Tilfælde af multipel Cerebrospinalsklerose. — *XIV.* 281—84: Tilfælde af Echinococcus hepatis. — *4. R. I.* (1886), S. 405—6: Ruptura part. ascend. Aortæ in pericardium.

I Klinisk Aarbog, Meddelelser fra Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen i Kristiania — af hvis 5 Aargange (1884—1889) han var Medudgiver —, har han, foruden de to ovennævnte i Særtryk udkomne Afhandlinger, ogsaa skrevet i *I.* 19—38: Fibrosarcoma epistrophei. Pludseligt Tryk paa Rygmarven, Paraplegia brachialis. En klinisk Studie (oversat paa Tysk i Deutsches Archiv f. klin. Medicin, B. 38).

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge i 1863 (Norges officielle Statistik udg. i 1865, C. No. 4), S. 140—43 (to retsmedicinske Obduktioner).

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1867*, S. 12—15: Leukæmi; S. 15—16: Divertikel af Oesophagus; S. 40—51: Aphasi; S. 74—77: Fungus durae matris; S. 134—37: Gjentagne Selvmordsforsøg hos en Sindssyg; S. 158—59: Spina bifida; S. 171—73: Pathologiske Præparater. — *1868.* S. 235, 236 og 238—41: Pseudoleukæmi. — *1869.* S. 78—82: Ulcerativ Endocardit med Sopdannelse. — *1872.* S. 100—110: Paralysis ascendens. — *1874.* S. 67—70: Duchennes Sygdom; S. 140—52: Operativ Behandling af Empyem. — *1875.* S. 114—20 og 141—48: Den krupøse Pneumonis Ætiologi. — *1878.* S. 50—51: Pneumothorax efter Bristning af en Emphysemblære; S. 151—52: Honningagtig aromatisk Lugt af Sputum ved Lungegangræn. — *1879.* S. 113—27: Pneumoni, dens Mortalitet og Behandling. — 1880. S. 14—15:

Perforation af V. porta ved et Fiskeben med paafølgende suppurativ Pylephlebit; S. 172—75: Lungeemboli; S. 199—201: Pyæmi fra suppurativ Cystonephrit, betinget af Phimose. — *1881*, S. 26—28: Intrakraniel Svulst; S. 33—34: Cancer ventriculi og Dilatation. — *1883*, S. 67—69: Cancer pylori med Aabning gjennem Bugvæggen; S. 69—70: Sarcoma abdominis hos et Barn. — *1884*, S. 30—37: Salicylbehandlingens Resultater; S. 88—89: Fibrosarcomatøs Svulst af Epistropheus; S. 139—43: Hæmatocele retrouterina. — *1885*, S. 155—61: Coma diabeticum; S. 252—56: Neuromata antibrachii; Hemiepilepsia corticalis; S. 258—59: Cancer ventriculi. — Desuden mange Meddelelser af Sektionsresultater.

I Nordiskt medicinskt arkiv — hvori han var norsk Medarbejder fra 1ste Bind (1869) — har han, foruden en Del Referater, skrevet: *VIII.* (1876), No. 19, S. 41—43: Fremstilling af forandringerne ved det medicinske undervisningsväsen i Norge 1870—76; S. 44—46: Fremstilling af forandringerne i den medicinske administration i Norge 1873—1876. — *XII.* No. 10, S. 23—30: Fremstilling af Forandringerne ved det medicinske Undervisningsvæsen i Norge 1876—1880.

I Report by collective investigation committee of the Norwegian medical association (Chra. 1887), S. 41—60: Report on the investigation concerning some points in the etiology of Cancer.

Winge, Peter Emanuel, Broder af forannævnte Børskommissær Axel W., blev født i Kristiania 15 August 1818, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1835 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Novbr. 1842, hvorefter han nedsatte sig som praktiserende Læge i Kristiania. I 1843 var han ansat som Kandidat ved Rigshospitalet, 1844 ved Fødselsstiftelsen og 1846—1851 som Læge ved Kristiania Fattigvæsen. 1846—1847 foretog han med Stipendium en Studierejse til Paris, Algier, Italien, Wien og Prag. Han var flere Gange for kortere Tid konstitueret som Militærlæge og blev 31 August 1850 udnævnt til Eskadronskirurg, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 7 Decbr. 1855. Han blev fra 1 Januar 1846 ansat og erholdt 17 Maj 1850 kgl. Autorisation som Læge ved Kristiania Sindssygeasyl, hvor han fra 1868 til forskjellige Tider holdt Forelæsninger over Psykiatri for de medicinske Studerende. Han var Medlem af en departemental Komite af 1859 angaaende Istandbringelse af et Kriminalasyl og Medlem af en departemental Komite af 11 Januar 1865 angaaende Oprettelse af Sindssygeasylet paa Rotvold. Sommeren 1861 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse i Danmark, Tyskland, Belgien og Holland for at studere disse Landes Sindssygeanstalter. Han blev valgt til Medlem af det kgl. norske Videnskabers-Selskab i Throndhjem 1861 og af «K. K. Gesellschaft für Aerzte» i Wien 1863; han blev udnævnt til R. St. O. O. «for fortjenstfuld Virksomhed som Læge» 21 Januar 1896. Da han 30 Juni 1898 tog Afsked som Overlæge ved Kristiania Sindssygeasyl, bevilgede Kommune-

styrelsen ham hans fulde Gage i Pensjon. Han døde i Kristiania Nat til 6 Oktbr. 1902.

* 10 Septbr. 1856 *Cathrine Elisabeth Welhaven* (f. 23 Juni 1823, ÷ 16 Septbr. 1906, — jfr. Nekrolog i Morgbl. 1906, No. 512), Søster af Digteren J. S. W.

Nekrologer i Tidsskr. f. d. norske lægeforening XXII. 1856—57; af H. D.[edichen] i Tidsskr. f. nord. retsmedicin og psykiatri II. 161—67 (med Portræt); i Morgbl. 1902, No. 586; i Aftpst. No. 725; i Verd. Gang No. 282. Jfr. Aftpst. 1895, No. 836; Morgbl. 1896. No. 1 og 3; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 510—12; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 295; Norsk Mag. f. Lægevid. 2. R. I. 511.

Beretning om Christiania Sindssygeasyls Virksomhed i Aarene 1850—1856. Chra. 1857. 8. 81 S. (Særtryk af Norsk Mag. f. Lægevid. 2. R. XI.; anm. af Dr. Liedholm i Hygiea 1858, Febr.; oversat paa Tysk af Dr. Horning i Allg. Zeitschr. f. Psychiatrie XIV—XVI.).

Beretning om en med Kgl. Stipendium i Sommeren 1861 foretagen Reise i Danmark, Tydskland, Belgien og Holland. Chra. 1862. 8. 41 S. (Særtryk af N. Mag. f. Lægev. 2. R. XVI.).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *2. R. II.* (1848), S. 65—66: Gutta percha; S. 66—67: Transportapparater for Syge; S. 81—104: Beretning om en ved Stipendium foretagen Reise i Udlandet (ogsaa trykt i Norske Univ.- og Skole-Annaler, 2. R. IV). — *IX.* 64—67: Sygehistorie og Sektionsfund hos en Idiot, der havde nedslugt en Mængde Spiger m. m. — *XI.* 586—97, 685—709, 749—73 og 877—95: Beretning om Christiania Sindssygeasyls Virksomhed i Aarene 1850—1856 (ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *XVI.* 169—209: Beretning om en med Kgl. Stipendium i Sommeren 1861 foretagen Reise i Danmark, Tydskland, Belgien og Holland (ogs. i Særtryk, se ovfr.). — *XVIII.* 509—513: Psychiatrik; S. 561—78: Paralysis generalis. — *XXIV.* 177—201: Psykiske Exaltationstilstande. Akut og kronisk Mani. — *3. R. II.* (1872), S. 605—617: Om Dr. Mezgers Behandling af forskjellige Sygdomsformer ved Massage. — *III.* 625—54, *IV.* 1—36 og *VI.* 389—406: Foredrag over Sindssygdomme. 1. Elementær Del. 2. De psykiske Depressionstilstande. 3. De psykiske Svaghedstilstande (jfr. New York Medical Record 1874, 1 Jan.; Medical Times & Gazette 1874, S. 301—2). — Desuden flere Uddrag af fremmed Literatur.

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1868*, S. 199—202: Placenta prævia; S. 203—5: Gangræna penis; S. 276: Fistula colli congenita. — *1869*, S. 55: Lungebetændelser paa Arbeidsanstalten. — *1871*, S. 216—19: Medfødt Morbus maculoso-hæmorrhagicus Werlhofii. — *1872*, S. 3—4: Fistula colli congenita. — *1873*, S. 16—24 og 36—40: Om Dr. Mezger's Massagebehandling; S. 99—102: Sindssygdom paa Grund af Dysmenorrhoe; S. 139—40: Prolaps af Uterus i Svangerskabet. — *1886*, S. 102—3: 4 Tilfælde af Spina bifida i samme Slægt.

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge i 1864 (Norges off. Statistik udg. i 1866, C. No. 4), S. 171—73: Beretning om Christiania Sindssygeasyl i 1864.

I Oversigt over Sindssygeasylernes Virksomhed (i Norges off. Statistik) er meddelt Uddrag af hans aarlige Beretninger om Kristiania Sindssygeasyl fra 1874—1897.

Winsnes, Carl Gustav, Brodersøn af forannævnte (S. 165) Stiftsprovst Paul V., Søn af Sogneprest *Hannibal W.* (f. 4 Novbr. 1801, † 21 Januar 1861) og *Helene Cathrine Kyhring* (f. 3 Novbr. 1804, † 23 Februar 1894), er født i Vik i Sogn 11 Oktbr. 1834, blev, dimitteret fra Nissens Skole i Kristiania, Student med Laud 1853 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1858. Efter et halvt Aar at have bistaaet Faderen i hans Embedsgjerning som Sogneprest i Lærdal blev han 10 Maj 1860 udnævnt til Personelkapellan hos ham, bestyrede Embedet efter Faderens Død og blev 12 Septbr. 1863 udnævnt til Personelkapellan hos den nye Sogneprest H. F. Dahl. Den 10 Maj 1868 blev han udnævnt til residerende Kapellan i Førde i Søndfjord, 24 Oktbr. 1874 til Sogneprest til Mariekirken i Bergen, 15 August 1887 til Sogneprest til Domkirken og Stiftsprovst i Bergen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 22 Decbr. 1906. Han blev i 1879 valgt til 2den Storthingssuppleant for Bergen og blev 21 Januar 1889 udnævnt til R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

* 25 Septbr. 1863 *Laura Amalie Fog* (f. 4 Maj 1838, † 20 Juni 1895), hans Søskendebarn, D. af Kjøbmand Nikolai Laurits F. i Larvik og Anna Kristine Kyhring.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. 60; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 147.

Apostolisk Opmuntring til levende Tro paa Jesum Christum. Prædikener over Kirkeaarets sædvanlige Epistler af Joachim Lüttemann. Oversat. 2den Del: Trinitatistiden. Bergen 1871. 8. 432 S. (1ste Del er oversat af C. M. Eckhoff).

Afskedsprædiken i St. Mariæ Kirke 1. Søndag efter Helligtrekonger 1888. Bergen 1888. 8. 16 S.

I Vidnesbyrd fra den norske Kirke, udg. af E. F. Eckhoff, *[I.]* Prædikener over Evangelierne (Kra. 1880), S. 247—55: Første Paaskedag. — *[II.]* Prædikener over Epistler og Lektier (Kra. 1881), S. 362—70: 2den Søndag efter Trefoldighed. — *[III.]* Bibellæsninger (Kra. 1885), S. 699—707: Paa Golgatha. Fasteprædiken.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Prædikener over Kirkeaarets nye Evangelietekster, udg. ved T. Chr. Frich og H. Halvorsen, 1. Række (Bergen 1887), S. 41—48: Søndag mellem Jul og Nytaar. — 2. Række (Bergen 1888), S. 91—99: Fjerde Søndag efter Hellig tre Konger.

I Sømandspostille, udg. ved S. Skavlan og N. Aars Nicolaysen (Bergen 1889), S. 447—57: Tolvte Søndag efter Trefoldighed. Jesus og den døvstumme.

I Kristus vort Liv, Aftensangs Huspostil, udg. af O. Haudegaard (Bergen 1892), S. 404—412: Nittende Søndag efter Trefoldigheds Fest.

I Bergensposten *1876*, No. 43 (Slutningsforedrag ang. Daaben, jfr. Tilsvar af G. Hübert i No. 47 og 48, hvortil W. i No. 73 Till. og 76).

Han har skrevet Forord til M. U. Anker's Referat af Samtaler angaaende Daaben (Bergen 1876), til C. O. Rosenius's Fra Døden til Livet (Bergen 1876), til

[Charlotte Tucker's] Den Lovsang, min Moder lærte mig (Bergen 1877) og til Billeder fra den skotske Kirke, udg. af H. Grønsdal (Bergen 1877).

Winsnes, Hanna, se **Hanna Olava Vinsnes.**

Winsnes, Peder Valentin, Søn af Hospitalsforstander *Lars Stranger W.* (f. 15 Septbr. 1778, † 5 Januar 1848) og *Elisabeth Wilhelmine Rosenkilde* (f. 5 Novbr. 1797, † 14 Maj 1875), blev født i Stavanger 5 Novbr. 1823, blev Student med Laud fra Stavanger Latinskole 1842 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1847. Han blev 29 Novbr. 1848 udnævnt til personel Kapellan hos Provst J. K. Dahl i Højland og 10 April 1851 til personel Kapellan hos Sogneprest J. J. Broch i Tvet i Nedenes, blev 13 Oktbr. 1858 udnævnt til Sogneprest i Porsgrund og 15 Septbr. 1881 forflyttet til Lier, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 6 Juli 1891, hvorefter han bosatte sig i Kristiania. Han døde under et Ophold i Aasgaardstrand 14 Juli 1896.

* 2 Oktbr. 1851 *Johanne Albertha Benedicte Kielland* (f. 4 April 1829, † 8 Januar 1904), D. af forannævnte (III. 247) Sogneprest Gabriel Kirsebom K.

Nekrolog i Grenmar 1896, No. 110. Jfr. O. A. Løwold: Fra Jæderen, S. 105 og 108; A. Kielland: Familien Kielland, S. 30; Familien Scheel, S. 93.

Afskedsprædiken til Høilands Menighed. Stavanger 1851. 8. 16 S. (Optrykt i Bibel-Budet V. (1876—77) No. 19, 20 og 21).

Er den evangeliske Kirke Babel og er derfor Udtrædelse af den nødvendig? Et vigtigt Ord af Dr. Philip Jacob Spener, for hans og vor Tid. Oversat efter Superintendent Dr. A. H. Th. Thyms Udgave. Chra. [1858]. 8. 4 Bl., 120 S. — Andet Oplag. Chra. [1858]. 8. 4 Bl., 120 S.

Afskeds-Prædiken for Tved og Birkenæs 22de Søndag efter Trefoldighed 1858. Chr.sand 1859. 8. (Anm. i Norsk Kirketid. 1859, Sp. 366—67).

Nogle Ord ved Caroline Trivdahls Grav, den 9de Januar 1869. [Porsgrund 1869]. 8. 8 S. (Uden særskilt Titelblad).

Det fjerde Bud. Prædiken paa 1ste Søndag efter Hellig tre Konger. Porsgrund 1881. 8. 16 S.

I Vidnesbyrd fra den norske Kirke i Prædikener over Evangelierne, udg. af E. F. Eckhoff (Kra. 1880), S. 313—21: Kristi Himmelfartsdag.

I Veien til Himmelen, en Samling Prædikener udg. af A. F. W. J. Prys og Birger Hall (Kra. 1893), S. 140—51: Anden Søndag i Faste.

I Norsk Missions-Tidende *XII.* (1856—57), S. 114—21: En Reise i Sætersdalen (Beretning sammen med A. Hauge); S. 285—95: Det Engelsk-Kirkelige Missionsselskabs Aarsfest, feiret i London den 5te Mai 1857. — *XV.* 1—3: Den gamle Zilla (meddeelt efter „Leiden und Freuden rheinischer Missionare").

I For Fattig og Rig, *N. R. II.* (1857), Sp. 348—52: Den unge Martyr (efter Pietisten ved P. W.).

Winter, Johan Friderich, Søn af *Johan Christian W.* og *Anna Ilsabe Augsburg,* blev født i Wahren i Mecklenburg-Schwerin 14 August 1767, var fra 1788—1792 ansat i den danske Marine dels som Skibskirurg, dels som Overkirurg og tog Vaaren 1792 Examen med anden Karakter ved det kirurgiske Akademi i Kjøbenhavn. Efter i et Par Aar at have været Huskirurg hos Grevinde Danneskiold-Samsøe blev han 20 Marts 1795 udnævnt til Distriktskirurg i Nordlands Amt og fik ved Embedets Deling 11 Oktbr. 1825 Bestalling som Distriktslæge i Helgeland, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 20 Oktbr. 1842 med sin fulde Gage i Pensjon. Han døde paa sin Gaard Skej i Alstahaug 24 Septbr. 1846.

* 1) 22 April 1795 *Anne Margrethe Woches* (f. i Aarhus 10 Novbr. 1763, † 10 Septbr. 1832).

* 2) 30 Septbr. 1834 *Sara Rasch Schytte* (f. 22 Februar 1782, † 11 Juli 1845), D. af Professor, Provst Erik Gerhard S. i Bodø og Anna Jentoft; hun havde først været gift med Foged Jon Rygh († 1803) i Salten og derefter med Amtmand Johan Ernst Berg.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 514—15.

J. C. G. Rafn's Nyt Bibliothek for Physik, Medicin og Oeconomi V. (Kbh. 1803), S. 233—48: Brev [dat. Bodø 27 Febr. 1803] til Hr. Etatsraad Callisen [om den grasserende Koppe-Epidemi og de frugtesløse Forsøg paa at indføre Vaccinationen].

Winter-Hjelm, Henrik, se **H. W. Hjelm.**

Winterhjelm, Kristian Anastas, Søn af ovennævnte (II. 678) Professor *Claus Winter Hjelm* og dennes første Hustru *Wilhelmine Johanne Helene von Munthe af Morgenstierne,* er født i Kristiania 22 Decbr. 1843, blev uddannet for Handelen, men gik i 60-Aarene helt over i Journalistiken; siden 1883 har han været bosat i Stockholm som Korrespondent for norske og danske Blade.

* 3 Septbr. 1874 Skuespillerinden *Hedvig Charlotte Forsman* (f. 20 Novbr. 1838, † 7 Maj 1907), D. af Guldsmed Hans F. i Stockholm og Hustru f. Hedberg; hun havde først (1866) været gift med den svenske Skuespiller Georg Fritiof Andreas Oscar Raa (egentlig Reaux) (f. 11 Januar 1840, † 20 Maj 1872). (Se om hende Svalan 1875, S. 73—74; Aftpst. 1889, No. 290 og 1907, No. 273; Morgbl. 1907, No. 257; hendes Brev om sin Kunst i d. Nationaltid. 1883, 27 Juli).

Portræt med Biografi i Idun 1899, jfr. Aftpst. s. A. No. 627. Jfr. Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1041; Nordisk familjebok XVII. 1144 af A. L.[evertin]; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 627 af O. A. Ø.[verland]; V. Millqvist: Svenska publicist-

klubbens matrikel (Sth. 1901), S. 224; H. Jæger's Ill. norsk literaturhist. II. 926—27; Breve fra Henrik Ibsen, udg. af Koht og Elias, II. 125—26 og 241; Yngvar Nielsen: Den gamle Gaard (Kra. 1903), S. 17.

Norsk Lyrik (1814—1868) i Udvalg. Kbh. 1868. 12. XXII S., 382 S., 1 Bl. (Anonymt). — [Samme]. 1814—1873. I udvalg ved K. A. Winter-Hjelm. Anden omarb. og forøg. udg. Chra. 1873. 12. 2 Bl., XII S., 432 S. — [Samme] 1814—1879. Tredje forøgede udgave med 12 portræter i stålstik. Kra. 1879. 8. 464 S., 12 Staalstik. (Anm. i Aftpst. 1879, No. 293 A). — [Samme] efter 1814. Fjerde udgave med 17 portræter i stålstik. Kra. 1882. 8. 472 S., 17 Staalstik. — Femte udgave med fotografier i stålstik og illustrationer af norske kunstnere. Kra. 1891. 8. 480 S., 19 Staalstik. (Anm. i Aftpst. 1892, No. 202). — (6. Udg. udkom 1906, redigeret af T. Blanc).

Eventyr og Fortællinger fra mange Lande. Samlede. Med 38 Illustrationer i Træsnit. Kra. 1875 [ɔ: 1874]. 8. 3 Bl., 291 S. (Anm. i Aftpst. 1874, No. 298).

Af Kristiania theaterliv i den seneste tid. Kra. 1875. 4. 141 S. [med 21 Billeder i Træsnit]. (Anm. i Aftpst. 1876, No. 54; jfr. Morgbl. 1907, No. 251, hvortil Kr. Winterhjelm i No. 261: Fru Johanne Juell Reimers).

Om Kristiania og dets Forhold af Henry Elworth Hanson. Kra. 1876. 8. 4 Bl., 143 S. (Anm. af L. K. Daa i Tids-Tavler IV. 434—39; i Morgbl. 1876 No. 309 A).

Romancer, Ballader og Sange af norske, svenske, danske og finske Forfattere i Udvalg. Kra. [1876]. 8. VI S., 1 Bl., 512 S.

Æventyrbogen. Samling af Æventyr fra forskjellige Lande udvalgte. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 220 S. — Eventyrbogen. Samling af eventyr fra forskjellige lande udvalgte. Andet oplag. Kra. [1895]. 8. 2 Bl., 254 S.

Gullivers Rejser til Lilleput og Brobdingnag af Jonathan Swift. Med over seksti Illustrationer af T. Morten. Oversat. Kra. [1878]. 4. 4 Bl., 238 S.

Den nyeste Visebog for Hvermand, indeholdende omkring 350 Viser og Sange. Kra. 1879. 16. 320 S. (Anonymt). — 2den Udgave. 6te Tusinde. Kra. 1882. 16. 320 S. — 3dje Udgave [indeh. omkr. 375 Viser og Sange]. 12te Tusinde. Kra. 1889. 16. 320 S. — 4de Udgave. 34te Tusende. Kra. 1901. 16. 320 S.

Dybwads Illustrerede Folkekalender for 1880 samlet. Chra. [1879]. 8. 157 S., 1 upag. S.

Til Statsraadstaburetten. Af Johannes Norman. Kbh. 1882. S. 637 S.

Johannes Norman: Fritz Randel. Roman. Kbh. 1883. 8. 1 Bl., 354 S.

Intermezzoer af Johannes Norman. Kbh. 1884. 8. 3 Bl., 136 S. — Ny Samling. Kbh. 1885. 8. 2 Bl., 251 S. (Af denne Samling er »Visne Blade« oversat paa Polsk i Przeglad Tygodniowy 1890, No. 13).

Inpass af Johannes Norman. Bemyndigad öfversättning fran norskan. Sth. 1885. 8. 2 Bl., 127 S.

Intermezzos von Kristian Winterhjelm. (Johannes Norman.) Autorisierte Übersetzung aus dem Norwegischen von M. von Borch. Lpz. [1887]. 8. 119 S., *1 upag.* S. (Reclams Universal-Bibliothek, No. 2348).

Farvel Hansen! Billeder i Rødt, optegnede ved Badestedet af Kristian Winterhjelm. (Johannes Norman). Kbh. 1886. 8. 1 Bl., 325 S. (Anm. i Aftpst. 1886, No. 427; af P. A. Gödecke i Letterstedtske Nord. tidskr. 1887, S. 569—70; af C. D. W.[irsén] i Vårt land 1886, 30 Juli).

Naturalisterne. En Sommerskitse fra Stockholms Skjærgaard. Kbh. 1886. 8. 1 Bl., 157 S. (Anm. [af Bredo Morgenstierne] i Aftpst. 1886, No. 753; af P. A. Gödecke i Nord. tidskr. 1887, S. 570—71).

Naturalisterne. En sommarskizz från Stockholms skärgård. (Öfversättning från norskan.) Wasa 1887. 12. 1 Bl., 120 S.

Grevinde Sissi. Kbh. 1887. 8. 1 Bl., 299 S. (Anm. [af B. Morgenstierne] i Aftpst. 1887, No. 724).

Smaastykker. Kbh. 1888. 8. 2 Bl., 287 S.

Om den sceniske Kunst. Kra. og Kbh. 1892. 8. 57 S. (Anm. af H. W. i Berg. Tid. 1892, No. 372).

Han tillægges Forfatterskabet af følgende to Skrifter:

Den norske kongemagt. Nogle synspunkter og jevnførelser. Med et tillæg om unionsopgjøret og om halvøens fremtid. Af Diplomaticus. Kra. [Febr.] 1906. 8. 2 Bl., 73 S. (Tillægsafsnittene S. 48—73 var først trykte i Aftpst. 1905, No. 584, 656 og 716).

I Sverige 1905. Erindringer og optegnelser af Diplomaticus. Kra. [Novbr.] 1906. 8. VIII S., 197 S. (Anm. af N. V.[ogt] i Morgbl. 1906, No. 672; i Aftpst. s. A. No. 735; i Svenska Dagbladet s. A. No. 313, 314 og 323; i Dagens Nyheter s. A., 23 Novbr.; af H. Hjärne i Stockholms Dagblad s. A. No. 350. Jfr. Den 17de Mai 1907, No. 63, hvortil [W.] i Aftpst. s. A. No. 344).

Han redigerede Ny illustreret Tidende, Aarg. 1—5 (1874—1879), som udkom i Kristiania med et Numer 8 Sider i Folio hver Søndag, og han skrev heri alt, som ikke bærer andet Forfatternavn eller Mærke.

Han var Redaktør af Norsk Tidsskrift for Literatur, Aarg. 1—3, som udkom i Kra. med et 16 sidigt Numer i Oktav hver fjortende Dag fra 9 April 1876—25 Decbr. 1878.

Han var Redaktør af Norsk Familjeblad, B. 1—5, som udkom i Kra. med et 16-sidigt Numer i Kvart ugentlig fra Oktbr. 1879—Marts 1881 og med et 8-sidigt Numer i Folio ugentlig fra April 1881—Decbr. 1882.

Han var den anonyme Redaktør af Folkebladet, Aarg. 1—3 (Chra. 1880—1882. Fol.).

I Skilling-Magazin *1861*, S. 322—30: Sturlungerne.

I Ny illustrerad tidning *1884*, S. 243—44: Andreas Munch (Nekrolog).

I Idun (Sth.) *1891*, Juleno.: I skogen. (Oversat i Morgbl. 1891, No. 791).

I Unsere Zeit *1887* II. 118—27: Die Schauspielkunst in Stockholm.

Han var Redaktør af Handels- og Søfarts-Tidende, fra den begyndte at udkomme i Kra. 7 April 1870 og indtil 1 Juli 1873. Jfr. Svar paa «Norsk Handelstidendes» Angreb i Morgbl. 1870, No. 356 og 360.

I Morgenbladet var han fast Medarbejder 1865—1874 og var i dette Tidsrum Bladets Theater- og Literaturanmelder; i denne Egenskab deltog han i Striden om Opførelsen af „Den skjønne Helene" paa Kristiania Theater 1868 og i det

Hele om Bjørnsons Theaterledelse, se saaledes hans Artikler i *1867*, No. 62, 69, 76 og 88: Kunst og Koteri; endvidere er af ham den polemiske Artikelrække i *1872*, No. 333 A, 342 A og 349 A: Vore Theaterforhold (jfr. No. 327 A, 340 A, 347 A og 356 af H. F. [ɔ: H. J. Huitfeldt-Kaas]), hvortil slutter sig lignende Artikler i *1873*, No. 310 A, 313 A, 321 A og 330 B (jfr. H. F. i No. 303 A, 319, 327 B og 337 B) samt i *1875*, No. 128 A, 144 B og 157 B (om hans Virksomhed som Theaterkritiker, særlig med Hensyn til Fru Laura Gundersen, jfr. H. F. i No. 110 A, 126 A, 138 A, 153 B og 166 A og W.s samtidige Theaterartikler i Ny ill. Tid.). Literaturanmeldelser af ham findes bl. a. i *1870*, No. 341, 348 B og 349, *1871*, No. 351 A, *1872*, No. 347 A, 348 A og 350 A; i *1866*, No. 332 A og 335 har han skrevet: Endnu lidt om Ibsens „Brand" (jfr. Breve fra Henrik Ibsen I. 148); i *1873*, No. 314, 315, 316 A og 317 A har han anmeldt Henrik Ibsen's „Kejser og Galilæer". Af hans andre Artikler kan anføres i *1868*, No. 56 og 59: Om Modellerne til en Rytterstatu af Kong Karl Johan. Fra 1 Juli 1873 redigerede han tillige Bladets Handelsmeddelelser.

I Aftenposten *1879*, No. 270 A og 271 A: Norske Forfattere og danske Forlæggere. (Denne Artikel var foranlediget ved Bemærkninger af W. i Ny ill. Tid. s. A., S. 327 i Anmeldelsen af P. Chr. Asbjørnsen's i Kjøbenhavn udkomne „Norske Folke- og Huldre-Eventyr i Udvalg", hvorimod Asbjørnsen havde gjort Indsigelse i Morgbl. No. 313 A, og den efterfulgtes af en længere Fejde, hvori W.s øvrige Indlæg findes i Aftpst. s. A. No. 279 A, 280 A, 287, 292 A og 303 samt i Morgbl. s. A. No. 342 B, jfr. [L. Daae] i Morgbl. s. A. No. 343 A, Camilla Collett i Aftpst. 1880, No. 21 samt i Morgbl. 1880, No. 110 A og 117 B, Bjørnstjerne Bjørnson i s. Bl. No. 123 A. W.s Indlæg er optrykte i Bogen „Striden om norske forfattere og danske forlæggere", Kra. 1880, S. 4--6, 14—26, 44—55, 61—68, 74--76, 83—88 og 88). — Fra Maj 1883 har han været Bladets faste Stockholms-Korrespondent og har i denne Tid ogsaa ydet Bladet andre Bidrag af forskjellig Art; særskilt kan nævnes: *1883*, No. 197 A og 199 A: „Genganger"-Breve [fra Helsingborg]. — *1884*, No. 70 A: Elias Lönnrot; No. 125 A: Partistillingen i Sverige. -- *1885*, No. 3: Under det rene Flag. — *1886*, No. 59: Om Unionsforholdene; No. 189: Svenska Akademien 5 April 1786—5 April 1886; No. 299: Et Besøg hos Norske Garde i Stockholm. — *1887*, No. 165: Forsvaret mod Nord; No. 234: Den norske Garde i Stockholm. — *1889*, No. 417 og 418: Frelsen fra oven; No. 779, 781, *1890*, No. 1 og 3: For hundrede Aar siden. En Julehistorie; No. 384 og 411: „Geni og Vanvid"; No. 574, 577 og 579: De Armfeltske Karoliners Undergang paa Tydalsfjeldene Nytaar 1719. — *1892*, No. 517: Fredens Gnag; No. 759: En Julenats-Drøm. — *1896*, No. 590: Norge, Sverige og Unionen. — *1900*, No. 292: Hyrdesange. „Samling til Venstre!"

I Værg dit Land *1897*, No. 3: Det svenske Forsvarsbudget; No. 7: Den svenske Arméforvaltnings Omorganisation; No. 11: Fra Stockholmsudstillingen. Den svenske Armés og Flaades Udstilling.

I Smaalenenes Amtstidende skrev han Breve fra Stockholm fra Maj 1885 til 1894.

I dansk Nationaltidende har han skrevet Stockholmskorrespondancer fra Maj 1883 til Begyndelsen af 90-Aarene og atter fra Nyaaret 1907.

I Aftonbladet *1905*, No. 135 A (ang. politiske Udtalelser af S. Ibsen). — *1904*, No. 117 B: Förhallandena i Aalesund.

Han var Medudgiver med Moltke Moe af Jørgen Moe's Samlede Skrifter, B. 1—2 (Kra. 1877).

Winter-Hjelm, Otto, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 8 Oktbr. 1837, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1855 og tog Andenexamen med Haud i Decbr. 1856. Efter her hjemme at have dyrket Musiken under Halfdan Kjerulfs Vejledning studerede han 1857—58 et Aar ved Musikkonservatoriet i Leipzig og derefter med offentligt Stipendium et Par Aar i Berlin under Kullak og Wüerst. Han gav sin første offentlige Orkesterkoncert i Kristiania 27 Septbr. 1862, hvorved hans i Berlin komponerede Symfoni i B-Dur kom til Opførelse (jfr. Morgbl. 1862, No. 272), og efter Ole Bulls Forlangende dirigerede han Orkestret ved det «norske Theaters» Jubilæumsforestilling 10 Oktbr. s. A. I 1863 blev han antaget som Dirigent i det filharmoniske Selskab i Kristiania, gav efter dettes Opløsning (1871) selvstændige Koncerter med Fremførelse af egne Kompositioner, oprettede Høsten 1864 en Musikskole og fra Nyaar 1867 sammen med Edvard Grieg et Musikakademi i Kristiania. Fra 14 April 1874 er han Organist ved Trefoldighedskirken og var tillige 1890—1897 Sanglærer ved Kristiania Kathedralskole. Han har desuden virket som Privatlærer i Klaverspil, og blandt hans Elever kan nævnes Fru Agathe Backer Grøndahl. Foruden et Par Symfonier har han komponeret Musik til Kantaten ved Universitetets Lutherfest 1883, til Kantaten «Thormod Kolbrunarskald», til Bjørnsons Universitetskantate «Lyset» (opført 3 April 1897), til Kantaten ved det nordiske Skolemødes Aabning i Kristiania 1900 og til en Række mindre Sange foruden Klaverstykker, Orgelpræludier m. m.

* 15 August 1865 *Anna Louise Wilhelmine Pignol* (f. 5 Juni 1843), D. af Fabrikejer Louis Etienne P. i Berlin og Auguste Hafemann.

Portræt med biografisk Text af E. S. i Urd 1897, S. 125—26; af C. K. i Vaarsol 1899, S. 1—3; af H. Lunde i Aftpst. 1904, No. 218. Jfr. Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1041; Nord. familjebok XVII. 1144 af A. L.[indgren]; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 627—28 af I. H.[olter]; Dagbl. 1906, No. 7 af Johannes Haarklou og 1907, No. 273 af R. M.[jøen]; Aftpst. 1907, No. 600.

Musik-Akademi under Ledelse af Otto Winter-Hjelm og Edvard Grieg. [Kra. Decbr. 1866]. 8. 14 S. (Kun Omslagstitelblad).

37 ældre Salmemelodier rytmisk og harmonisk restaurerede samt 2 gregorianske Hymner mensurerede og udgivne for Sang, Orgel eller Pianoforte. Kra. 1876. 8.obl. 2 Bl., 32 S. (Anm. [af J. D. Behrens] i Morgbl. 1877, No. 15).

Bemærkninger til 37 ældre Salmemelodier restaurerede rytmisk og harmonisk samt 2 gregorianske Hymner mensurerede, ledsagede af et Afsnit om Takt, Rytmus og Mensurering. Kra. 1876. 8. 2 Bl., 31 S. (Anm [af J. D. Behrens] i Morgbl. 1877, No. 23).

Musikalsk Real-Ordbog, indeholdende de vigtigste kortfattede Forklaringer af de i Noter og musikalske Afhandlinger forekommende Ord. Redigeret. Chra. 1880. 8. 2 Bl., 86 S. — Anden gjennemseede og forøgede Udgave. Chra. 1891. 8. 4 Bl., 88 S.

Praktisk-theoretisk Orgelskole for Seminarier og til Selvstudium, indeholdende de nødvendige Øvelser i Manual- og Pedalspil samt smaa Forspil og Etuder. Kra. [1881]. 4. 30 S. (Anm. af F. A. Reissiger i Norsk Skoletid. 1881, S. 365). — 2den Udgave med Tillæg: «Kort Harmoni- og Modulationslære». Kra. [lith. i Hamburg 1892]. 4. 38 S., 8 S. (Anm. af g. i Norsk Skoletid. 1893, S. 679).

Bilag til «Beretning om 5te nordiske skolemøde» [1885]. [Kra. 1886]. 8. 6 S. (Uden særskilt Titelblad; indeholder et af W. selv redigeret Referat af hans Udtalelser paa Skolemødet om Sangundervisning, jfr. Beretning, S. 300—302).

Agathe Backer-Gröndahl. Chra. [trykt i Lpz. 1888]. 8. 26 S. (Kun Omslagstitelblad; tysk Udgave).

Agathe Backer Grøndahl. Chra. [1888]. 8. 24 S. (Kun Omslagstitelblad; engelsk Oversættelse ved Somerville).

Elementær musiklære grundet paa tonesystemets væsen, takt og klang. En lærebog ved undervisning i seminarier og lærerindekurser for enhver musiklærer og til selvstudium. Kra. 1888. 8. 4 Bl., 127 S. (Anm. af O. Klykken i Aftpst. 1889, No. 206, hvortil Svar af W. i No. 255).

I Ny illustreret Tidende *1875*, S. 393—95: L. M. Lindeman (ufuldendt).

I Illustreret Udstillings-Tidende (Chra. 1883), S. 73—74 og 167: De musikalske Instrumenter paa Udstillingen.

I Nordisk Musik-Tidende *IX.* (Kra. 1888), S. 87: Edmund Neupert (Nekrolog, optrykt fra Aftenposten).

I Skolebladet *1903*, S. 203—5, 214—16, 223—24, 244—45, 253—54, 294—95, *1904*, S. 302 og 346—47: Dur og moll (ufuldendt).

I Morgenbladet *1864*, No. 273: Om en Musikskole (ogs. trykt i Aftbl. No. 230). — *1866*, No. 254 A og 256: Om norsk Musik og nogle Kompositioner af Edvard Grieg; No. 343: Musik-Akademi under Ledelse af Otto Winter-Hjelm og Edvard Grieg (ogs. trykt i Aftbl. No. 292 og særskilt udgivet, se ovfr.). — *1874*, No. 329: Den rytmiske Salmesang (Reiseindberetning til Kirkedepartementet). — *1875*, No. 207 A, 208, 210, 213 B, 215 A og 217: Et Forord af L. M. Lindeman [til Melodier til Hauges Salmebog] (se om Salmesangstriden ovfr. I. 190); No. 340 A: Lindeman's Koralbog (jfr. No. 336). — *1879*, No. 226, 233, 240 og 247: Anhanget til L. M. Lindeman's autoriserede Koralbog til Landstads Salmebog og dette Verks Tilblivelse. — *1893*, No. 472 og 494: „Lidt om vore Musikforhold" (jfr. No. 484 af Johs. Haarklou, No. 487 og 501 af N.).

I Aftenbladet *1880*, No. 15 og 16: Lidt om Kirkemusiken i Trefoldigheds-kirken (jfr. No. 4, 5 og 21). — *1881*, No. 110: [Arwed Poorten's] Koncertrejse.

I Aftenposten *1874*, No. 63: Til „Aftenpostens" Musikreferent [ang. Referatet fra Musikforeningens Koncerter] (jfr. No. 64). — *1875*, No. 285 A og 290 A: Til „Et af Byens Organister" (Indlæg i Salmesangstriden, jfr. No. 276 A, 1876, No. 155, 158, 161 og 165). — Fra Novbr. 1886 er han Bladets faste Musik-Anmelder og har i denne Egenskab under Navn eller Mærke skrevet om Koncerter

i Kristiania og om udkommen Musikliteratur; af særskilte Artikler kan nævnes i *1886*, No. 754: Carl Maria von Weber. — *1887*, No. 58: Oratoriet „Skabelsen" af Haydn. — *1899*, No. 837: Til Trefoldigheds Menighed [ang. Salmemelodierne]. — *1903*, No. 344: Edvard Grieg.

Winther, Edvard Theodor, efterfølgendes Søn, blev født i Kristiania 1 Novbr. 1811, blev, privat dimitteret, Student 1832 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1840. Han overtog i 1841 Ledelsen af sin Faders lithografiske Anstalt, som han drev til 1878; han blev 1866 ansat som Kopist i Kirkedepartementet, i hvilken Stilling han døde 12 Maj 1880.

* 1842 *Andrea Marie Jørgine Lyche* († 10 Januar 1898), D. af Kjøbmamd Paul L. i Drammen og Bendte Hagerup.

Jfr. Nordisk trykkeritidende 1902, S. 50—51.

Den troe Veileder paa Livets Bane eller Livs-Philosophie. En kort Fremstilling af Moralen i classiske Sententser af berømte Forfattere. Udgiven af F. Reiche og R. F. R. Oversat fra det Tydske. Chra. 1836. 8. XII S., 226 S. — 4de Oplag. Chra. 1846. 16. XII S., 160 S.

Han har endvidere oversat flere Fortællinger, Noveller og andre Stykker til de af hans Fader udgivne Tidsskrifter, Bien, Norsk Penning-Magazin, Ny Hermoder og Journal for Nærings- og Haandværksdrift, og han har læst Korrekturen paa en Udgave af Luthers lille Katechismus i den autoriserede Skikkelse, Chra. 1850.

Winther, Hans Thøger, Søn af Toldkasserer *Thomas Nicolay W.* († i Kristiania 1808) og *Mette Marie Müller,* blev født i Thisted i Jylland 22 Januar 1786. I Aaret 1801 kom han til Kristiania, hvor han i nogen Tid arbejdede som Kontorist hos Højesteretsassessor Omsen. Han tog dansk juridisk Examen 1806, blev 1808 udnævnt til Prokurator i Akershus Amt, 19 Decbr. 1810 ved Retterne i Akershus Stift og 1815 ved samtlige Over- og Underretter i Riget. I 1822 anlagde han en Boghandling, og 1826 etablerede han et Bog- og Stentrykkeri i Kristiania. Han døde her den 11 Februar 1851.

* *Cathrine Marie Gundersen* (f. 25 April 1792, † 25 Marts 1879), D. af Kjobmand Even G. i Kristiania og Anne Marie Gundersdtr. Brandvold.

Portræt med Biografi i Nordisk trykkeritidende 1902, S. 49—51. Jfr. Salmon-ill. Konvers.-leks. XVIII. 629 af O. A. Ø.[verland].

Herrens Nadvere. Et Malerie af Leonardo da Vinci. Stukket i Kobber efter Pavoni af G. Mochetti; Copieret og udgivet i Steentryk paa H. T. Winthers Forlag. Chra. 1826. 8. 8 S. (Uden særskilt Titelblad; Forf.s Navn paa S. 8).

Kort Fremstilling af de vigtigste Rettigheder og Pligter, som finde Sted mellem Husbonde og Madmoder paa den ene og deres Tjenestetyende paa den anden Side, efter den gjældende Lovgivning, saavel for Kjøbstæderne, som Landdistricterne. En Afhandling, til Brug og Veiledning ved forefaldende Tvistigheder. Chra. [ca. 1830]. 8. 31 S. (Anonymt).

Fortegnelse over en Deel Bøger, Musikalier og Kunstsager, som ere udkomne paa den Wintherske Boghandlings Forlag i Christiania. Chra. 1833. 8. 16 S.

Kort Fremstilling af Frankensteins hydro-elektriske Contact-Forgyldning og Forsølvning, eller Anviisning til paa galvanisk Vei, i 1 à 2 Minutter, at forgylde eller forsølve Gjenstande af Metal paa en meget let og yderst billig Maade uden Apparat, blot ved at benytte et Kar af Steentøi, et Par Zinkstrimler og en Guld- eller Sølvopløsning i Vand etc. En vigtig og fordeelagtig Opfindelse for Juvelerer, Guld- og Sølvarbeidere, Gjørtlere og Metalarbeidere i Almindelighed, samt for Enhver, der for Fornøielse ønsker at forgylde eller forsølve Bijouterier eller andre Metalgjenstande. Chra. 1843. 8. 16 S. (Anonymt).

Anviisning til paa trende forskjellige Veie at frembringe og fastholde Lysbilleder paa Papir, som Portraitter af levende Personer, Prospecter efter Naturen, Copier af Malerier, plastiske Gjenstande, Kobbere, Steentryk, Blade af Planter etc., deels ved at benytte et Cameraobscura, deels et til Copiering indrettet Instrument. En Opfindelse. (Vedføiet en lithograferet Plade). Chra. 1845. 8. 1 Bl., IV S., 1 Bl., 64 S., 1 lith. Pl. (Franskmanden Daguerre havde 9 Jan. 1839 redegjort i det franske Videnskabernes Selskab for sin Opfindelse at fæste Fotografier paa Sølvplader og meddelte Offentligheden Fremgangsmaaden 10 Aug. s. A.; endnu før denne sidste Meddelelse havde naaet Norge, havde W. iværksat Forsøg overensstemmende med den første Efterretning og gav Oplysninger om Resultaterne heraf i de norske Blade i en Artikel dateret 15 Septbr. 1839, derefter i en ny Artikel dat. 28 Maj 1840, ifølge hvilke Meddelelser det allerede i August 1839 havde lykkedes ham at fæste Fotografier paa et dertil præpareret Papir. I Juni 1842 udsendte han Subskriptionsplan paa en Anvisning til Fremgangsmaaden; der tegnede sig dog ikke nok Subskribenter, og imidlertid fuldkommengjorde han sin Opfindelse. I Juni 1844 indbød han paanyt til Subskription, og i Juni 1845 kunde Afhandlingen udkomme; han knyttede selv dertil nogle Bemærkninger i Morgbl. 1845, No. 169. Han udgav ogsaa selv Skriftet paa Tysk:)

Anweisung auf drei verschiedenen Wegen Lichtbilder, theils mit Hülfe der Cameraobscura, theils durch Benützung eines zum Kopieren eingerichteten Instruments auf Papier hervorzubringen und festzuhalten. Eine Erfindung. Chra. 1845. 8. VI S., 52 S., Anhang, 1 lith. Pl.

Kort og tydelig Anviisning for Ulovkyndige til at forfatte de i det daglige Liv meest brugelige juridiske Documenter, eller Formularbog, indeholdende: Udkast til Kjøbe-Contracter, Skjøder, Mageskiftebreve, flere Slags Gjeldsbreve, Leie-Contracter, Foderaads- og Flødførings-Contracter, Gavebreve og Testamenter, Angivelser for Skippere og Handlende ved Skibs- og Toldklarering m. m. Fl., vedføiet de nødvendigste juridiske Noticer og Forsigtighedsregler, som bør iagttages ved Udstædelsen af ethvert Document. Af en juridisk Embedsmand. Chra. 1845. 12. 3 Bl., 140 S., 1 Bl.

Anviisning til at lære at kjende de fleste i Handelen forekommende og i Huusholdningen brugelige Colonialvarer, Vine, Brændevine, Korn, Farve og Malervarer m. m., overbevise sig om deres Ægthed, o. s. v. Chra. 1847. 8. XVI S., 143 S. (Anonymt).

Juridisk Haandbog for den norske Landalmue, indeholdende korteligen en Deel af bemeldte Landalmues vigtigste Pligter og Rettigheder, samt de nødvendigste Forsigtigheds- og Rets-Regler, som i det daglige Liv bør iagttages. Ogsaa til Veiledning for andre ulovkyndige Statsborgere i Norges Landdistricter, ved Hans Holst. Ottende Oplag, paany gjennemseet, omarbeidet og forandret efter den nu gjældende Lovgivning, hvori er indbefattet de paa sidste ordentlige Storthing i 1848 udkomne Love, samt vedføiet som Anhang: Formularer til de vigtigste Documenter, som udstædes af den norske Landmand. Chra. 1848. 8. 4 Bl., 233 S., XVI S. (Anonymt, jfr. ovfr. II. 741—42).

Han var Udgiver af Anmeldelser, Literatur og Kunst vedkommende, Aarg. 1—2, som udkom i Kra. med 1 4-Siders No. i Kvart ugentlig fra Oktbr. 1827 —Oktbr. 1829.

Han var Udgiver og Redaktør af Søndagsbladet, som udkom i Kra. i 1828 og ophørte 18 Januar 1829. Jfr. Inds. i Nyeste Skilderie af Chra. og Sth. 1829 I. 33—35, hvortil S. 48 af W.

Han var Udgiver og Redaktør af Bien, et Maanedsskrift for Morskabslæsning, B. 1—26, som udkom i Kra. med et Hefte paa 128 S. i Oktav maanedlig fra Juli 1832—Decbr. 1838. (Jfr. Den Const. 1838, No. 166 og Den N. Rigstid. s. A. No. 111, hvortil W. i Rigstid. No. 114). Heri er af ham: *B. 1*, H. 1, S. 3 —6 (Indledningsdigt); S. 123—28: Johan Nordahl Brun; H. 2, S. 128: Kilden (Digt). — *B. 2*, H. 1, S. 3—39: Kong Olaf Haraldsøns Flugt fra Norge, Tilbagekomst og Død (en historisk Skizze); S. 127—28: Jonas Rein; H. 3, S. 3—21: Reprisen, eller En norsk Skibsførers sjeldne Conduite (en original Fortælling, tildeels bygget paa en sand Tildragelse). — *B. 3*, H. 1, S. 3—8: Til Biens Læsere! (Digt); S. 74—98: Brandskuddet (original Fortælling); S. 121—28: Envold Falsen; H. 2, S. 3—57: Arven (original Fortælling); H. 3, S. 52—84: Smugleren (en original Novelle). — *B. 4*, H. 1, S. 118—27: Bernt Anker; H. 2, S. 48—55: Vaagekallen (et nordlandsk Sagn); S. 95—105: Sælø Kloster (en historisk Skizze); S. 127—28: Mai (Digt); H. 3, S. 3—56: Den forsvundne Søn (original Fortælling). — *B. 5*, H. 1, S. 3—8: Til Biens Læsere! (Digt); S. 119—25: Johan Clausen Dahl; S. 126 —28: Ungdomsminder (Sjelland—Kjøbenhavn) (Digt); H. 2, S. 3—59: Bortførelsen (original Fortælling); H. 3, S. 125—26: Til Adam Oehlenschlæger (Digt). — *B. 6*, H. 1, S. 125—28: Waldemar Thrane. — *B. 7*, H. 1, S. 120—26: Jacob Rosted; S. 126—28: Bien til sine Læsere (Epilog); H. 2, S. 3—28: De tre Juledage. Episode af en Pebersvends Liv (original Charakteerskildring); H. 3, S. 39—48: Den sorte Fribytter (et Søemands-Sagn). — *B. 8*, H. 1, S. 127—28: Haabet (Digt); H. 2, S. 121 —22: Eidsvold Jernværk (Digt). — *B. 9*, H. 1, S. 5—6: Bien til sine Læsere! (Digt); S. 7—31: Forlovelsesringen (en original Fortælling); H. 2, S. 3—49: Postrøveren (en original Fortælling). — *B. 10*, H. 1, S. 126—28: Høsten (Digt); H. 2, S. 3—68: Moderens Billede (en original Fortælling); H. 3, S. 3—20: Ryggestuen (et Reise-Eventyr). — *B. 11*, H. 1, S. 5—6: Bien til sine Læsere den 1ste Januar

Trykt 30 April 1908.

1835 (Digt); S 126—28: Smaafuglene (Digt). — *B. 12*, H. 1, S. 5—46: **Juveleeren, eller Mistroe og Skinsyge (en original Fortælling, grundet paa Retsacter)**; H. 2, S. 127—28: **Mai 1835** (Digt); H. 3, S. 125—26: **Buggevise** (Digt). — *B. 13*, H. 1, S. 5—6: **Til Biens Læsere (den 1ste Juli 1835)** (Digt); H. 2, S. 126—28: **Vor Tid** (Digt efter det Tydske). — *B. 15*, H. 3, S. 125—26: **Det lykkelige Land** (Digt). — *B. 16*, H. 2, S. 142—43: **Den underfulde Møe** (Digt). — *B. 17* (Ny Samling, B. 1), H. 1, S. 5—6: **Ved en nye Aargang** (Digt); H. 3, S. 1—45: **Mathiewski (en biographisk Skildring)**. — *B. 23*, H. 1, S. 5—7: **Fra Bien til dens Abonnenter, Sylvesteraften 1837** (Digt).

Han var Udgiver og Redaktør af Bien's Fortsættelse Norske Læsefrugter, et æsthetisk Maanedsskrift, indeholdende originale Noveller, Digte, samt Oversættelser fra den franske, engelske og tydske Literatur, B. 1—8, som udkom i Kra. med et Hefte paa 128 S. i Oktav maanedlig fra Januar 1839—Decbr. 1840. Heri er af ham: *B. 1*, H. 1, S. 3—4: **Skriftet til sine Læsere** (Digt); S. 124—26: **Deres Majestæt Kong Carl Johan** (Digt). — *B. 3*, H. 1, S. 3—58: **Den Fremmede**. — *B. 4*, H. 1, S. 3—19: **Et Reise-Eventyr (grundet paa en sand Tildragelse)**. — *B. 5*, H. 3, S. 125—26: **Ved Procurator E. G. Thorps Død** (Digt). — *B. 7*, H. 1, S. 115—22: **Biografi af Daguerre**. — *B. 8*, H. 3, S. 125—26: **Bien til sine Læsere** (Epilog).

Som Tillæg til Bien og Norske Læsefrugter udgav han Intelligentsblad for Kunst, Literatur, Musik og Moder, som fra Juli 1837—Decbr. 1840 udkom med et maanedligt No. paa 8 S. i Oktav (de 3 første No. hvert paa 16 S.). Heri har han bl. a. skrevet: *1839*, No. 6, S. 1—3 (om Daguerrotypier); No. 10, S. 1—8: **Om Kunsten at fremkalde Billeder ved Lysstraalernes Indvirkning**. — *1840*, No. 6, S. 1—3: **Om Lysbilleder**.

Han var Udgiver og Redaktør af Ny Hermoder, et æsthetisk Ugeskrift, B. 1—5, som udkom i Kra. med 4 Hefter maanedlig, hvert paa 24 Spalter i Kvart + 2 Tillægsblade, fra Januar 1841—Juni 1843. Heri er af ham bl. a.: *B. 1*, Sp. 1—2: Introduction (Digt); Sp. 65—71: Marschal Soult; Sp. 94—96: Daguerre (Digt); Sp. 160—68: General Lafayette; Sp. 288: General Bertrand, ved Napoleons Liigs Ankomst til Frankrig (Digt efter det Tydske); Sp. 407—8: Til Vaaren (Digt); Sp. 481—92: Daguerrotypen (Novellette). — *B. 2*, Sp. 95—96: Den slumrende Olding (Digt); Sp. 385—98 og 409—421: Pleiesønnen (original Novelle); Sp. 455—56: Edderkoppen (Digt). — *B. 3*, Sp. 283—87: Mauritz Christopher Hansen (Nekrolog); Sp. 287—88: M. C. Hansen (Mindedigt); Sp. 359—60: Henrik Anker Bjerregaards Minde helliget (Digt).

Af Søndagen, en paatænkt Fortsættelse af Ny Hermoder, vides kun et Prøveblad at være udkommet i April 1843.

Han var Udgiver og Redaktør af Arkiv for Læsning af blandet Indhold eller Norsk Penning-Magazin, et Skrift til Oplysning, Underholdning og nyttige Kundskabers Udbredelse, Aarg. 1—9, som udkom i Kra. med et Hefte paa 32 S. i Oktav maanedlig fra April 1834—Decbr. 1835, derefter med et Hefte paa 32 Spalter i Kvart maanedlig fra Jan. 1836—Decbr. 1842. (Jfr. Morgbl. 1835, No. 155 og 171 Till. af A. & D., hvortil W. i No. 159 og 177). Heri er flere originale Stykker af ham; særskilt kan mærkes: *VI*. 305—312: Om Kunsten at fremkalde Billeder ved Lysstraalernes Indvirkning. — *IX*. 219—22 (Subskriptionsplan paa Anvisning til Fremgangsmaaden ved at fastholde Lysbilleder paa Papir).

Han var Udgiver og Redaktør af Journal for Kunst, Nærings- og Haandværksdrift, Landbrug, Fabrikvæsen og Industri, et Skrift til almeennyttige Kundskabers Udbredelse, Aarg. I—III, som udkom i Kra. 1843—1845 med et Hefte paa 32 S. i Oktav maanedlig. Heri er flere originale Stykker af ham.

I Baldur, Nytaarsgave for Aaret 1829 (Chra. 1828), S. 31—52: Bjergaanderne i Stor-Odde (et Eventyr, udarbeidet efter et dansk Folkesagn); S. 53—115: Kolbiørn og Luitgarde (en historisk-romantisk Skizze).

I Den Norske Rigstidende *1827*, No. 97 (ang. hans Udgave af Walter Scott's Napoleons Levnet, jfr. No. 96 af H. P. Lieunge). — *1838*, No. 114 (ang. „Bien", jfr. ovfr.).

I Nyeste Skilderie af Christiania og Stockh. *1829 I.* 48 (ang. „Søndagsbladet", jfr. ovfr.); S. 206—7 (ang. H. C. Strøm's Oversættelse af Walter Scott's Biografier af Fielding og Smollet, jfr. S. 198—200). — *1831*, S. 312 (ang. Vignetten til Romanen „Anna af Geierstein", jfr. S. 308).

I Morgenbladet *1835*, No. 159 og 177 (ang. „Norsk Penning-Magazin", jfr. ovfr.). — *1838*, No. 76: Erklæring [ang. hans Forlagsskrifter]. — *1839*, No. 277: Om Kunsten at fremkalde Billeder ved Lysstraalernes Indvirkning (ogsaa trykt i Den Const. No. 274 og 275 og flere Blade). — *1840*, No. 156 (i Anl. af Afslag paa hans Patentansøgning af Aug. 1839 for den af ham opfundne Lithostereografi, jfr. No. 143); No. 179: Om Lysbilleder (ogsaa trykt i Den Const. No. 154). — *1844*, No. 154: Lysbilleder (Subskriptionsindbydelse). — *1845*, No. 169: Nogle Bemærkninger med Hensyn til den af mig gjorte Opfindelse, at fremkalde og fastholde Billeder paa Papir ved Lysstraalernes Indvirkning. — *1846*, No. 87: Godt og paalideligt sort Blæk (jfr. No. 112 Till.).

I Universitets-Bibliotheket opbevares i Haandskrift (Ms. No. 897 in-4to) en af ham forfattet Juridisk practisk Haandbog indeholdende: Anvisning til at lære at kjende de ved Rettergangen brugelige Formaliteter, og Maaden hvorpaa de fleste juridiske Forretninger udføres.

Winther, Hans Thøger Adolph, Søn af ovennævnte *Edvard W.*, er født i Kristiania 17 Februar 1845, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1862 og tog filologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1870. Som Student var han et Par Aar Huslærer i Solør og Elverum og vikarierede i længere Tidsrum ved Nissens Skole og Kristiania Borgerskole, var i første Halvaar 1871 Lærer ved Arnebergs Artiumskursus i Kristiania og var derefter Privatlærer i Kragerø, hvor han fra Nyaaret 1873 overtog den midlertidige Bestyrelse af Borgerskolen i Kragerø, men blev allerede 7 Februar s. A. udnævnt til Adjunkt ved Tromsø offentlige Skole, blev 29 Decbr. 1876 forflyttet i samme Egenskab til Skiens offentlige Skole og blev 20 Marts 1886 udnævnt til Overlærer ved Drammens offentlige højere Almenskole; fra dette Embede havde han fra 30 August 1905 paa Grund af politiske Forhold Permissjon i to Aar. Paa Tromsø var han den hele Tid Bestyrer af Museets arkæologiske og ethnografiske Afdeling,

og som saadan havde han hver Sommer offentligt Stipendium til arkæologiske Undersøgelser i Tromsø Stift. Han var Formand i Drammens Grundlovsforening 1891—1898 og Formand i Buskeruds Amts konservative Forening 1889—1905. Han var Valgmand for Drammen 1897 og 1900.

* 21 Juli 1873 *Sophia Maria von Heland,* D. af Godsejer Johan Allvar v. H. (÷ 15 Juli 1875) i Vermland og Louise Caroline Nagel (÷ 3 August 1898).

Portræt med Biografi i Buskeruds Blad 1897, No. 14; i s. Bl. og i Drammens Tidende 1898, No. 41. Jfr. Drammens Blad 1898, No. 41; Aftpst. s. A. No. 99. — *Om den Affære, som foranledigede hans Permissjon fra 1905,* skal her gives følgende Oplysninger og Henvisninger: I Aftonbladet 1905, No. 179 B (5 August) meddeltes under Overskriften «En norrman om stämningen och framtidsutsikterna i Norge» Uddrag af et Privatbrev til Redaktør H. Sohlman, som øjeblikkelig fremkaldte forargede Udtalelser i forskjellige norske Blade, saaledes i Morgbl. No. 404 og Aftpst. No. 429. Landsbladet No. 181 oplyste at Brevets Forfatter var Overlærer Winther, jfr. Morgbl. No. 407, Norske Intelligenssedler No. 182 og flere Blade. W. offentliggjorde da i Bladene for 9 August, saaledes i Landsbl. No. 182, en «Erklæring» om, at han virkelig var Forfatteren, idet han erkjendte, at han havde handlet uklogt og urigtig; jfr. om denne Erklæring Aftonbl. No. 183. Sagen fremkaldte videre Bemærkninger i de fleste norske Blade for de følgende Dage, jfr. saaledes Morgbl. No. 411 og 413, Verd. Gang No. 221, Dagbl. No. 217 af Knut Hamsun, Landsbl. No. 183, 184 og 187, Drammens Blad No. 214—217, Buskeruds Blad No. 218, Buskeruds Amtstid. No. 186 og 187, Jarlsb. og Larviks Amtstid. No. 131 (af O. B.). B. B.[jørnson] opfordrede i Aftpst. No. 444 til «Amnesti!» for W., jfr. W. Fr. Koren i Morgbl. No. 425, Den 17de Mai No. 97, Busk. Amtstid. No. 194. Uagtet W. forlod Drammen allerede 10 August, forefaldt der i de nærmestfølgende Dage Demonstrationer mod ham og antagne Meningsfæller i Byen, delvis ledsagede af Optøjer, hvorfor 17 af Deltagerne blev forelagt en Mulkt af Politiet; 2 af dem indankede Sagen for Meddomsretten, som 19 Novbr. s. A. frifandt dem, jfr. Busk. Amtstid. No. 264, 265 og 266; denne Dom blev af Politimesteren paaanket til Højesteret og 7 Decbr. s. A. ophævet af Højesterets Kjæremaalsudvalg paa Grund af Mangler ved Domsbegrundelsen, hvorefter Drammens Politikammer frafaldt videre Tiltale. Saavel i 1906 som i 1907 udtalte Drammens Skoles Forstanderskab sig mod W.s Gjenindtræden ved Skolen, og i samme Retning vedtog Byens Formandskab en Henvendelse til Kirkedepartementet 3 Juni 1907, hvorefter Departementet henstillede til ham at søge Permissjon for et Aar til; men han vægrede sig ved at følge denne Henstilling og overtog atter sin Lærergjerning i August 1907. Jfr. Aftonbladet 1906, No. 192 (at Carl Borchgrevink?), hvortil W. i Drammens Blad No. 247; Morgbl. 1906, No. 391 og 1907, No. 287; Drammens Blad 1907, No. 136; Ørebladet 1907, No. 166 af E. M. F.[ærden]; Norske Intell. 1907, No. 186; Stavgr. Aftbl. s. A. No. 211.

Nogle arkæologiske Undersøgelser i Tromsø Stift i 1875. Udgivet af Tromsø Museum. Tromsø (1876). 12. 12 S. (Aftrykt af Tromsøpst.)

Arkæologiske Undersøgelser i Tromsø Stift 1876. Udgivet af Tromsø …m. Tromsø 1877. 12. 35 S. (Aftrykt af Tromsøpst.?)

Forberedende lærebog i historie for middelskolen. Udgivet. Kra. 1884. 8. 4 Bl., 95 S. (Anm. af A. i Aftpst. 1884, No. 195 A; i Morgbl. s. A. No. 237 A). -- Anden udgave. Kra. 1890. 8. 2 Bl., 107 S., 1 upag. S. (Anm. af Jon Rud i Norsk skoletid. 1890, S. 357—58). — Tredje udgave. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 107 S., 1 upag. S.

Supplement til [D. F.] Knudsens tyske stiløvelser for middelskolen. Kra. 1885. 8. 60 S., 1 Bl.

Om diplomatiske Sagers Behandling. Af T. W. Drammen 1891. 8. 31 S.

I Aarsberetning fra Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring for *1874*, S. 93—126: Arkæologiske Undersøgelser i Tromsø Amt i 1874 (Uddrag af en Reiseindberetning til Universitetet). — *1875*, S. 39—45: Tromsø Museums Tilvæxt af Oldsager i 1875; S. 111—75: Arkæologiske Undersøgelser i Nordlands og Tromsø Amter i 1875; S. 176—79: Meddelelser om Fornlevninger i Nordlands og Tromsø Amter. — *1876*, S. 3—37: Arkæologiske Undersøgelser i Nordlands og Tromsø Amt i 1876; S. 38—42: Meddelelser om Fornlevninger i Tromsø Stift; S. 43—49: Fortegnelse over de til Tromsø Museum i 1876 indkomne Oldsager. — *1877*, S. 105—146: Om den saakaldte «arktiske Gruppe» af Stensager, med specielt Hensyn til de i Tromsø Museum opbevarede. — *1880*, S. 88—112: Undersøgelser i Nedenæs Amt i 1880; S. 113—74: Arkæologiske Undersøgelser i Bratsberg Amt i 1879 og 1880.

I Morgenbladet *1894*, No. 495: Lidt om Forholdstalsvalg.

I Aftenposten *1902*, No. 596, 599 og 606: Vor Valgordning. Enmandskredse — Forholdstalsvalg. — *1903*, No. 351, 390, 419 og 443: De nye Karakterbetegnelser i den høiere Skole (jfr. O. Sivertsen i No. 380, 404 og 433). — Endvidere i dette Blad en Del Korrespondancer fra Drammen m. m.

I Tromsøposten *1875*, Jan.: Fra min arkæologiske Rejse i Sommer (optrykt i Aftbl. s. A. No. 16). — *1877*, No. 10—13: Beretning om en arkæologisk Undersøgelsesrejse i Tromsø Amt i Sommeren 1876. — Han har desuden for dette Blad oversat et Par Føljetoner.

I Aftonbladet *1904*, No. 225 B: Hur bör den skandinaviska unionsfrågan lösas? — *1905*, No. 179 B: En norrman om stämningen och framtidsutsikterna i Norge (Uddrag af et Privatbrev, jfr. ovfr.).

I 80 Aarene skrev han jevnlig politiske Artikler i Budstikken, oftest under Mærket *H. T.*, en og anden Gang ogsaa i Bratsberg Amtstidende; senere skrev han hyppige politiske Artikler i Buskeruds Blad, undertiden ogsaa i Drammens Tidende og Drammens Blad; enkelte Artikler af ham findes endvidere i Landsbladet og i Ørebladet.

Winther, Peter Christian, Søn af Kjøbmand *Hans W.* og *Marthe Marie Sørenssen*, blev født paa Fredrikshald 2 August 1813, blev, privat dimitteret, Student 1837 og tog medicinsk Embedsexamen med Haud i Marts 1845. Fra Maj 1845—Juli 1847 var han konstitueret som Kompanikirurg ved Fredriksstens Garnison, i 1848 ved Østerdalske Jægerkorps og fulgte samme Aars Sommer med de norske Tropper til

Skaane, hvor han efter Troppernes Hjemrejse tjenstgjorde som Læge ved det norske Lazareth. Efter Tilbagekomsten nedsatte han sig som praktiserende Læge paa Fredrikshald, hvor han under Epidemien 1853 fungerede som Koleralæge, fra 1858—1861 var konstitueret som Kompanikirurg og 21 August 1862 blev udnævnt til garnisonerende Korpslæge, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 19 Maj 1883. Han døde ugift sammesteds 9 Decbr. 1883.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 515—16.

Veiledning for Kuurgjæster, der ville besøge de bøhmiske Vandkuur-Anstalter. Fr.hald 1852. 8. 75 S., 1 upag. S.

Winther, Wictor Julius Ferdinand Emil, Søn af ovennævnte Prokurator *Hans Thøger W.*, blev født i Kristiania 8 Juni 1815, blev oplært i Bogtrykkerfaget hos sin Fader, hos hvem han var Faktor i 1838, og fik 13 Marts 1839 kgl. Bevilling til at anlægge et Bogtrykkeri i Tønsberg; han opgav dette allerede Vaaren 1840 og rejste kort efter til Tyskland, hvor han nedsatte sig som Mægler først i Swinemünde, senere i Wolgast.

Jfr. Nordisk trykkeritidende 1902, S. 50.

Han grundlagde, udgav og redigerede Tønsbergs Ugeblad, som udkom 2 Gange ugentlig fra 2 Oktbr. 1839—24 Maj 1840 (No. 1—68). Jfr. Morgbl. 1840, No. 57 (Vers) og 208.

I Morgenbladet *1838*, No. 82 (om det Wintherske Officin, jfr. No. 74).

Wisbech, Christian, Søn af Stadskirurg *Christian Wilhelm W.* (f. i Kolding 1740, † 26 Juni 1822) og dennes anden Hustru *Marie Cathrine Martens* (f. 4 Januar 1758, † 26 Marts 1830), blev født i Bergen 10 Juni 1801, tog i Januar 1818 Præliminærexamen med Haud og i Decbr. 1821 norsk medicinsk Examen med Laud. Han blev 24 Septbr. 1819 konstitueret som Kompanikirurg ved norske Jægerkorps og 9 Juli 1822 udnævnt til Korpslæge ved søndfjordske nationale Musketerkorps med Bopæl i Bergen. Fra Juni 1823—Septbr. 1824 opholdt han sig paa forskjellige Steder i Danmark, Tyskland og Bohmen, navnlig for at studere Kirurgi og Øjensygdomme. I Bergen blev han i Februar 1825 konstitueret og 5 Septbr. 1826 fast udnævnt Overlæge ved Byens Sygehus og var desuden ansat som Læge ved Bergens Fattigvæsen, Tugthus og Arrester; fra Juni 1829 var han næsten et Aar konstitueret som Stadsfysikus. Han stiftede der i 1831 den første Lægeforening i Landet, som dog efter faa Aars Forløb ophørte. I 1835, 1839 og 1842 foretog han kortere Udenlandsrejser for sine Studiers Skyld. Efterat han 10 Januar 1848 ifølge Ansøgning havde erholdt Afsked fra sit Overlægeembede fra 1 Maj s. A., bosatte han sig i Nærheden af Kristiania og blev i Juni

s. A. konstitueret, 9 Januar 1850 fast udnævnt Distriktslæge i Aker og Nedre Romerike, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 11 Decbr. 1861, idet han s. D. blev R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Han blev 7 Marts 1851 Medlem af Kontrolkommissjonen for Oslo Sindssygeasyl, 5 Januar 1855 af Rigshospitalets Direktion og 1 Februar s. A. af Kontrolkommissjonen for Gaustad Sindssygeasyl, hvilke Hverv han indehavde til 1 Oktbr. 1868. Han døde paa Horten 7 Decbr. 1869.

* 26 Septbr. 1827 *Alida Georgine Brunchorst* (f. 1 Novbr. 1803, † 11 Decbr. 1860), D. af Skibsbygmester Herman B. i Bergen og dennes anden Hustru Alida Georgine Heiberg.

Nekrolog i Aftbl. 1869, No. 287. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 516—18; Biogr. Lex. der hervorrag. Aerzte VI. 303; Berg. Blade 1848, No. 35 (med Festsang af L. Sagen); Norske Stiftelser IV. 413.

I Magazin for Naturvidenskaberne *V.* (1825), S. 284—328 og *VI.* 88—130: En diagnostisk og therapeutisk Beskrivelse af Ulcera, efter Professor Rusts kliniske Foredrag i Charitéen i Berlin. — *VI.* 131—56: Om Inunctionscuren.

I Eyr *I.* (1826), S. 164—68: Moses Griffiths Mixtur imod Phthisis. — *II.* 116—20: En Steenoperation, foretagen efter Langenbecks Methode. — *IV.* 105—134: Det civile Sygehuus i Bergen i Aaret 1827. — *V.* 97—127: Det civile Sygehuus i Bergen i Aaret 1828 tilligemed en Beskrivelse over denne Stiftelse. — *VI.* 81—111: Det civile Sygehuus i Bergen i Aaret 1829.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *II.* (1843), S. 77—78: Medicinalberetning [fra Bergens Sygehus] for Aaret 1842. — *IV.* 365—73: Noget om den spedalske Sygdom (Elephantiasis).

Wisbech, Christian Wilhelm, foregaaendes Søn, blev født i Bergen 7 Oktbr. 1832. Han blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i Marinen 22 Septbr. 1852 og gjennemgik derefter den militære Højskole, blev udnævnt til Sekondløjtnant med Gage 13 April 1856 og var fra 4 Juli s. A. Lærer i Mathematik, Navigation og Artilleri ved Søkadetinstitutet; som saadan gjorde han Sommeren 1861 med offentligt Stipendium en Rejse til England og Frankrige for at samle Erfaringer og Indsigter. Han blev udnævnt til Premierløjtnant 28 Marts 1863, og efter Søkadetinstitutets Nedlæggelse blev han 1 Novbr. 1870 Marinens Tøjmester; Sommeren 1871 besøgte han med offentligt Stipendium England, Sverige og Danmark for at studere Søartilleriets Fremskridt i disse Lande. Han blev udnævnt til Kaptejn i Marinen 3 Juli 1875, til Kommandørkaptejn 3 Januar 1885 og til Kommandør 28 Oktbr. 1893; s. A. gik han over fra Tøjmesterstillingen til Chefsstillingen ved sømilitære Korps. Han var Medlem af Marinens Artilleri- og Fortifikationskommissjon fra 4 Decbr. 1867, fra 1882 dens Formand; som Tøjmester var han den hele Tid Medlem af Reguleringskommissjonen og fra 1886 til

sin Død Medlem af Torpedokommissjonen; endvidere var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 23 Novbr. 1878 til at afgive Betænkning om de reglementariske Forskrifter for Søkrigsskolens øverste Afdeling og om Marineløjtnanters praktiske Uddannelse. Han blev udnævnt til R.[1] St. O. O. 21 Januar 1881 og til K.[2] St. O. O. 21 Januar 1895 «for militær Fortjeneste»; desuden var han R.[1] S. O. (1876) og R. D. O. (1882). Han var korresponderende Medlem af Kongl. Örlogsmanna-Sällskapet i Karlskrona fra 1875 og Medlem af Svenska Krigsvetenskaps-Akademien fra 1882. Han var i flere Aar Medlem af Hortens Kommunestyrelse, 1878 og 1880—1881 dens Ordfører. Han valgtes til 4de Storthingssuppleant for Jarlsberg og Larviks Amt 1879 og var en af Amtets Repræsentanter paa Storthingene 1883—1885 og 1889—1891, hvor han den hele Tid var Medlem af Militærkomiteen. Han var ogsaa valgt til Storthingsrepræsentant for Perioden 1886—1888; men Valget blev forkastet af Storthinget med 72 mod 35 Stemmer. Han døde paa Horten 5 April 1897.

* 5 Januar 1857 *Thora Heiberg* (f. 2 Decbr. 1835, † 31 Januar 1896), D. af ovennævnte (II. 598) Professor Christen H.

Nekrologer i Aftpst. 1897, No. 248; i Morgbl. No. 203, jfr. No. 216. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 147; Storth. Forh. 1893 V. Dok. No. 123, Tillæg 1, S. 7—10 og Tillæg 3; 1894 V. Dok. No. 1, S. 18—21, 59 og 167; 1895 V. Dok. No. 150, S. 15—49; Dagbl. 1891, No. 358; Verd. Gang 1891, No. 273, 276 og 278; 1893, No. 137; Aftpst. 1891, No. 771, 778, 780 og 789.

Lærebog i Sø-Artilleriet, til Brug ved Søkadet-Institutet. Chra. 1866. 8. 2 Bl., VIII S. 371 S., 1 upag. S., 3 Bl. (Anonymt).

Forsøg med nyt krudt. Særaftryk af «Norsk tidsskrift for søvæsen». Horten 1884. 8. 16 S.

Rapport om Forsøg med Brunkrudt i den 15 cm. og 26 cm. Bagladekanon, foretagne i Juli og August 1884. Horten 1884. 4. 7 S., 8 upag. S.

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 25* (1862), S. 387—434: Nogle Iagttagelser paa en Reise i England og Frankrig. Sommeren 1861. (I det Væsentlige Uddrag af en Rapport til Marine-Kommandoen).

I Norsk tidsskrift for søvæsen *II.* (1883—84), S. 165—78: Forsøg med nyt krudt (ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *III.* 163—74: Brunkrudtet. — *V.* 53—62: Omrids af kommandør Henrik Jacob Müllers levnet; S. 140—52 og 161—72: Kanonsagens historie i de forenede rigers mariner. (Foredrag i sømilitære Samfund).

I Morgenbladet *1863*, No. 134: Om en udvidet Virksomhed for Søkadet-Institutet som Dannelses-Anstalt for vordende Skibsførere (jfr. No. 186 og 234). — *1866*, No. 164: Til Indsenderen, der skriver om „Undervisningen i Vaabenbrug ved Søkadet-Institutet" i Morgenbladet No. 160! (jfr. No. 139 og 176 A). — ***1884***, **No.** 117 B: Til „Morgenbladets" Redaktion [ang. somilitære Korps]. — ***1889***, **No.** 417: Tale ved Præmieuddelingen paa Amtsskytterfesten.

Wisløff, Niels Frederik, Søn af Oberstløjtnant *Thomas Frederik W.* og *Marie Feldtmann,* blev født i Flovigen i Vestnes 19 Septbr. 1791. Han blev Officer 1810, blev 8 Maj 1811 udnævnt til Premierløjtnant ved Gryttenske Kompani af Throndhjemske Infanteribrigade og 30 Oktbr. 1829 til Kaptejn, først som Chef for Guldalske Kompani, derefter fra 16 April 1830 som Chef for Gryttenske Kompani, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 23 April 1842. Han var først bosat paa sin Gaard Hen i Grytten og flyttede omkr. 1820 til Lejkarnes i Vestnes, som han ejede og beboede til sin Død 13 Novbr. 1845.

* 14 Januar 1816 *Mariane Christine Scharffenberg* (f. i Throndhjem 13 Septbr. 1797, † 31 Maj 1880), D. af Oberstløjtnant Frederik Wilhelm S. og Catharine Fürstenberg.

I Den Norske Rigstidende *1831*, No. 91 Till. (om W.s Udnævnelse til Distriktsmatrikuleringskommissær, m. m., jfr. Sorenskriver H. Møller i No. 52 Till. og 115 Till.). — *1832*, No. 7 (om Sorenskriver Møller, jfr. denne i s. Bl. 1834, No. 41 Bilag; jfr. videre Statsborgeren, H. 3, S. 213—15 [af Henrik Wergeland?]; Den nordenfj. Journal, H. 1, S. 198—201 [af H. Wergeland]; Ringeren 1899, S. 546—48 af J. A. Schneider).

With, Carl Georg, Søn af efternævnte Brigadelæge *Martin Rasmus W.,* er født i Kristiania 3 Decbr. 1827. Han kom ind paa Krigsskolen 1844, blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade 9 Februar 1848 og til virkelig Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Brigade 17 Maj 1850, gjennemgik den militære Højskole 1849—1852, blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i Kavalleribrigaden 22 Septbr. 1852 og til virkelig Sekondløjtnant i samme Brigade 5 August 1853, blev Aspirant i Generalstaben i Septbr. 1854, blev udnævnt til Premierløjtnant i Armeen 23 Marts 1857 og til Premierløjtnant i Kavalleribrigaden 2 Marts 1861, til Kaptejn i Armeen 21 August 1862, til surnumerær Ritmester i Kavalleribrigaden og tjenstgjørende Kaptejn i Generalstaben 7 Marts 1864, til Major i Generalstaben 27 Septbr. 1866; han var 1866 Referent hos H. M. Kongen, blev 1867 udnævnt til Kong Carls Adjutant og i 1869 beordret til midlertidig at bestyre Marinens Kommandoexpedition i Stockholm. Han blev udnævnt til Oberstløjtnant i Generalstaben 6 April 1872, var Bestyrer af Generalkvartermesterafdelingen fra 29 April s. A. til Udgangen af 1873 og Chef for Krigsskolen fra 1 Januar 1874, indtil han 16 Septbr. 1882 blev udnævnt til Oberst og Chef for Generalstaben. Den 16 Marts 1887 blev han udnævnt til Generalmajor og højstbefalende General over Armeen efter at have ført denne Kommando omtrent uafbrudt siden 1884; tillige blev han 21 Decbr. 1893 udnævnt til Generalinspektør og Chef for Kavalleriet og 28 Januar

1895 udnævnt til Generalløjtnant. Han fratraadte som kommanderende General 5 Juni 1897, idet han modtog Kongens specielle Tak for vel udført Arbejde, og erholdt 23 Marts 1899 ifølge Ansøgning Afsked fra aktiv Tjeneste fra 1 Oktbr. s. A. at regne. Han foretog med offentligt Stipendium Studierejser til Udlandet 1873 og 1877, og han overvar de store Høstmanøvrer i Baden og Würtemberg 1885. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1876 angaaende Akershus Fæstning, Medlem af Kommissjonen til Udarbejdelse af den midlertidige Plan for Krigsskolen, Formand i den kgl. Kommissjon af 31 Juli 1884 angaaende Armeorganisationen og Formand i den departementale Komite af 1890 angaaende Omregulering af Udskrivningsdistrikterne. Han er siden 1874 Medlem af den norske Enkekasses Direktion, fra 1904 dens Formand. Han blev udnævnt til Kammerjunker ved det norske Hof i Maj 1858 og til Kammerherre 1860, stod som saadan til 1905. Han blev R. St. O. O. 3 Maj 1870 og K. St. O. O. 21 Januar 1889 «for militær Fortjeneste», R. S. O. 1862, K.[1] S. O. 1887 og Stk. S. O. 1896, Off. Fr. Æ. L. 1884, R. Pr. r. Ø. O. 2 Kl. 1885 og R. Pr. Kr. O. 1 Kl. 1890.

* 24 April 1855 *Agnes Valeska Smith* (f. 14 Septbr. 1829), D. af ovennævnte (V. 348) Højesteretsassessor Peter Hersleb S.

Jfr. Morgbl. 1897, No. 342, 347 og 788; Aftpst. s. A. No. 919; Dagbl. s. A. No. 376; Aftpst. 1907, No. 712 (med Portræt); F. O. Juell: Stamtavle over Familien Juell, S. 31; Aftbl. 1867, No. 10 af En Generalstabsofficer.

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 25* (1862), S. 214—61: Er den Maade, hvorpaa vor Armee forsynes med Heste økonomisk og egnet til at skaffe Armeen det Antal og det Slags Heste, den behøver? Hvis ikke, hvorledes bør denne Sag ordnes? (Prisafhandling belønnet med Tidsskriftets Sølvmedalje; jfr. Randbemærkninger af Ingv. Smith i B. 26, S. 281—99, hvortil Svar af W. i B. 27, S. 22—60 og 81—116). — *B. 35*, S. 359—78: Nogle Bemærkninger om Forholdet og navnlig om Kommandoretten ved kombinerede norsk-svenske Troppeafdelinger. — *B. 43*, S. 505—522 og 549—65: Instruktionsskolen til uddannelse af infanteriofficerer uden fast løn fra 1867 til 1880 tilligemed instruktionsskolen for reserveofficerer i 1864.

With, Hans Rudolph, Søn af Styrmand *Hans Peter W.* og *Ragnhild Wold,* blev født i Throndhjem 16 Decbr. 1822. Han var først Skipper, senere Dampskibslods og derefter lang Tid Dampskibskaptejn. Han døde paa Tromsø 24 Januar 1901.

* *Magdalene Kiil* (f. 25 Juli 1829), D. af Jens Kiil Dybvik i Lyngen og Wilhelmine Catharina Thomsen.

Coursbog fra Tromsø til Vadsø for Tour og Retour. Tromsø 1858. 8. 7 Bl.

With, Martin Rasmus, Søn af Sogneprest *Johannes W.* (f. i Notmark paa Als, † 3 Januar 1818) og *Anne Hedevig Viborg*, blev født i Landsbyen Bedsted i Slesvig 23 Marts (ikke 25 Juni) 1788, studerede først Veterinærvidenskab i Kjøbenhavn, senere Medicin og tog kirurgisk Examen med første Karakter Høsten 1808. Efter et kort Ophold i Norge og efter at have været ansat som Kandidat ved almindeligt Hospital i Kjøbenhavn blev han 3 April 1809 udnævnt til Regimentskirurg ved akershusiske Skarpskytterregiment med Station paa Kongsvinger. I Septbr. 1809 gjorde han Tjeneste ved Fredrikshalds Lazareth og i Marts 1810 ved Fredriksstads Lazareth; han var i Østerrisør og overtog Behandlingen af de Saarede efter Kampen ved Lyngør 6 Juli 1812; i 1814 deltog han i Felttoget mod Sverige, hvorunder han var med i Kampene ved Kongsvinger, ved Onstad og ved Langenes, og efter hvis Tilendebringelse han bosatte sig i Kristiania. I 1816 stod han som surnumerær Regimentskirurg i Armeen, blev 1818 udnævnt til Overkirurg, 3 April 1819 til Brigadelæge ved 2den akershusiske Infanteribrigade; han fungerede som Overlæge ved det militære Sygehus i Kristiania 1818—1826 og var konstitueret Generalkirurg Maj 1844—Februar 1847. Han var med at stifte «Lægeforeningen i Christiania» 1833, som i 1849 omdannedes til det medicinske Selskab. Han deltog i de skandinaviske Naturforskermøder i Stockholm 1842 og i Kjøbenhavn 1844. Han blev R. D. O. 28 Januar 1813 og R. W. O. 21 August 1821. Efter Koleraepidemien 1834 fik han en Hædersgave af Kristiania Borgere «som et Agtelsestegn for menneskekjærlig Opofrelse». Han døde 24 Januar 1848.

* 12 Maj 1822 *Helle Alette Ramm* (f. i Romedal 12 Maj 1800, † 17 Marts 1885), D. af Kavallerimajor Eilert Waldemar Preben R. og Petronelle Elisabeth Hveberg.

Nekrolog i N. Mag. f. Lægevid. 2. R. II. 263—64. *Mindedigt* af C. U. Sundt i Chra.-Pst. 1848, No. . . . Jfr. H. P. Selmer: Nekrologiske Samlinger II. 4, S. 594—97; F. O. Juell: Stamtavle over Familien Juell, S. 31; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 521—22; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 306; Statsborgeren, H. 10, S. 218; Morgbl. 1833, No. 326.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *III.* (1844), S. 241—46: Practiske Bemærkninger om descensus uteri (Foredrag paa det skandinaviske Naturforskermøde). — *IV.* 1—10: Betænkning over Lovudkastet om det militaire Medicinalvæsen.

I Morgenbladet *1847*, No. 22 (om det militære Medicinalvæsen, 4 Sp.; jfr. 1846, No. 350 og 1847, No. 1).

Den naturvidenskabelige Klasse af Selskabet for Norges Vel tilkjendte ham 23 Januar 1811 den i April 1810 udsatte Præmie for den Afhandling, som gav den bedste Vejledning til at kjende og dyrke de indenlandske Foderurter, *jfr. Budstikken II. 21 og III. 47—49.*

Wittkugel, Peter Andreas, Søn af Stadskirurg *Johann Georg Christian Carl W.* (f. i Hannover 24 Maj 1755, ÷ 24 Februar 1829) og dennes anden Hustru *Andrea Dorothea Kiøbing,* blev født paa Fredrikshald 19 Maj 1808, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1827 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Septbr. 1832. Han var derefter ansat som Koleralæge i Drammen, blev 6 Maj 1834 konstitueret som Landfysikus i Buskerud, blev i Septbr. s. A. ansat som Stadslæge i Stavanger og 25 Oktbr. 1837 tillige udnævnt til Korpslæge ved Stavangerske nationale Musketerkorps. I 1837 foretog han et halvt Aars Studierejse til Berlin. Han var Medlem af Stavanger Kommunestyrelse og døde 21 April 1846.

* 1838 *Gerhardine Christiane Krog* (f. 7 Novbr. 1817, ÷ 12 Oktbr. 1876), D. af Amtmand i Stavanger Amt Wilhelm Frimann K. og Drude Marie Heiberg.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 523—24.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 229—30: Om Skarlagensfeber-Epidemien i Stavanger i 1841.

Wittrup, Edward Bartholin Waldemar*), efterfølgendes Søn, blev født i Kristiania 11 Oktbr. 1812, blev Student med Haud fra Overlærer Møllers Institut 1830 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i August 1834. Han var derefter Lærer ved Møllers Institut, Borgerskolen og andre Skoler i Kristiania, rejste 1838 til England og Frankrige for at studere levende Sprog og blev 1845 ansat som Kordegn i Arendal, i hvilken Egenskab han ifølge kgl. Reskript af 9 August 1805 tillige fungerede som Lærer ved Arendals Skole. Efter et Aars Sygdom tog han Afsked 1875, fik Pension af Kommunen og bosatte sig i Kristiania, hvor han døde 12 Juli 1898.

* 13 Januar 1849 *Caroline Wilhelmine Nielsen* (f. i Vadsø 24 Februar 1822, ÷ 20 Novbr. 1895), D. af Sorenskriver Johan Carl Penne N. og Wilhelmine Colbjørnsen.

Nekrologer i Aftpst. 1898, No. 518; i Morgbl. No. 445. Jfr. S. H. Finne-Grønn: Arendals geistlighed, S. 87.

Kortfattet engelsk Grammatik. Chra. 1839. 8. IV S., 93 S., 3 upag. S. — Anden omarbeidede og betydelig forøgede Udgave [med Titelen: Engelsk Grammatik]. Chra. 1845. 8. 2 Bl., 123 S., 3 upag. S. — Tredie paa ny gjennemseede og forbedrede Udgave. Chra. 1849. 8. 124 S. — Fjerde paa ny gjennemseede og forbedrede Udgave. Chra. 1852. 8. 128 S., 3 Bl. — Femte Udgave. Chra. 1860. 8. 160 S., 3 Bl.

*) Han bruger selv Navnene i denne Orden; ifølge Kristiania Ministerialbog er han døbt Edw. W. B. Ifølge samme Kilde er det urigtigt, naar han sedvanlig kaldes Bartholomæus istedenfor **Bartholin.**

English Spelling-Exercises and Reading-Lessons progressively arranged, with an abridged dictionary adapted for the use of beginners. Chra. 1841. 12. IV S., 152 S.

Engelsk Læsebog for Begyndere. Anden forøgede og forbedrede Udgave af Spelling exercises and reading lessons. Forsynet med Ordbog over de i Texten forekommende Ord. Chra. 1852. 8. 3 Bl., 192 S., 1 Bl.

Uregelmæssige franske Verber og Tillæg til den franske Conjugation. Chra. 1845. 4. 16 S.

Engelsk Læsebog for Viderekomne. Med oplysende, grammatiske og lingvistiske Bemærkninger. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 238 S., 1 Bl. (Anm. af C. R. Unger i Morgbl. 1854, No. 313).

Norsk-Engelsk Ordsamling og Parleur. Norwegian-Englisch Vocabulary and Dialogues to which is annexed, for the benefit of English readers, a short explanation of the pronunciation of the norwegian language. Chra. 1856. 8. VII S., 144 S.

Engelske Stiiløvelser. Chra. 1857. 8. 1 Bl., IV S., 146 S.

Engelsk Læsebog for Yngre. Forsynet med Ordbog. Chra. 1858. 8. 3 Bl., 233 S., 1 upag. S.

Indbydelsesskrift til den aarlige Hovedexamen ved Arendals Middel- og Realskole i Juni og Juli 1863. Om det Engelske Slang og Cant. Arendal 1863. 8. 32 S., 2 Bl.

Wittrup, Lorentz, Søn af Sogneprest *Lorents W.* (f. 8 August 1742, † 26 Juni 1811; se om ham Nyerup og Kraft's Litt.-lex., S. 671 og Hjalmar Pettersen's Norsk Boglexikon 1643—1813, S. 391) og *Birgitte Lucie Bull,* blev født i Throndhjem 1784, blev Student med Laud præ ceteris fra Throndhjems Kathedralskole 1802 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Januar 1806 (ikke 1805). Han blev 1807 ansat som Timelærer ved Kristiania Kathedralskole, hvor han 19 Septbr. 1816 blev Adjunkt og 27 April 1817 Overlærer, fra hvilket Embede han paa Grund af Sygdom fik Afsked med Vartpenge 21 Decbr. 1818. Han levede siden som Syngelærer og døde i Kristiania 21 Maj 1831.

* *Frederike Charlotte Amalie Fridberg* (f. i Kjøbenhavn 1782, † 28 Juni 1814), D. af Organist ved Holmens Kirke Atser F. og Anne Cathrine Nelling.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Throndhjems Stifts Geistlighed, S. 340; Morgbl. 1902, No. 521 af Kristofer Lassen og No. 622 af D. T.[hrap]; C. Pavels's Dagbøger 1812—1813, S. 143 og 1817—1822 I. 147—48, 245, 258 og 347; Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 185, 240, 386 og 517—18.

Prolusio ad indicendam solennitatem qua celebrabitur festum reformatæ per Lutherum religionis seculare in schola cathedrali Christianiensi. Scripsit Laurentius Wittrup. Christianiæ 1817. 4. 14 S.

Uddrag af Doctor med. J. D. Herholdts Jagttagelse over en Piges Sygdomstilfælde, af hvis Legemes forskiellige Dele efterhaanden ere uddragne: 373 Synaale, 3 Knappenaale og 1 Haarnaal. Uddraget og oversat fra Latin. Chra. 1823. 8. 23 S.

Han indbød i Den Norske Rigstidende 1823, No. 52 til Subsksiption paa en Anviisning til Plantelæren, som dog ikke udkom.

Han har sat Melodi til L. Sagen's Drikkevise «Diogenes vranten og stolt», jfr. ovfr. V. 11.

Wleugel, Severin Segelcke, Søn af Skibsfører *Carl Christian Fredrik W.* og *Lorentze Beate Geelmuyden Segelcke,* er født i Risør 2 Marts 1852, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1869, studerede derefter Medicin og tog i Decbr. 1872 første Afdeling af den medicinske Embedsexamen, men kastede sig saa over Kemien og blev 1873 ansat som anden, 1877 som første Amanuensis ved Universitetets kemiske Laboratorium. Han studerede Kemi i Leipzig Sommeren 1876, opholdt sig med offentligt Stipendium i Zürich, Strassburg, München og Paris 1881—1884 og studerede i Aachen Sommeren 1886. Fra 1884 var han tillige Universitetsstipendiat i Kemi. Siden 1887 er han Overlærer i Kemi og kemisk Teknologi ved den tekniske Skole i Throndhjem. Han var Formand i Throndhjems tekniske Forening 1888—1890 og Medlem af Direktionen for Throndhjems Fiskeriselskab 1890—1902, dens Formand 1893—1895. Han var Jurymand for Norge ved den nordiske Industriudstilling i Kjøbenhavn 1888. Han er siden 1888 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem, siden 1896 en af dets Direktører. Han fik Kroningsmedaljen i Sølv 1906.

* 25 Juni 1887 *Johanne Margrethe Thinn* (f. 12 Novbr. 1865), Søster af ovennævnte (V. 697) Otto Christian T.

Biografi med Portræter i Studenter fra 1869, S. 160—61. Jfr. Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 640 af John Sebelien.

I Den norske Justerbestyrelses første Aarsberetning (Kra. 1877), Tillæg IV: Undersøgelse af to Sæt Normal-Alkoholmetre med tilhørende Thermometre. 16 S.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne *XXVI*. (1879), S. 333—36: Om forekomsten af indium i norske mineraler.

I Naturen *1881*, S. 43—44: Celluloid. — *1882*, S. 29—30: Kunstige Diamanter. — *1885*, S. 27—29: Nyere Undersøgelser angaaende kondenserede Gaser og deres Anvendelse.

I Landsmødet af Teknikere og Fabrikanter i Bergen 1898, S. 32—36: Vore Kemikeres Uddannelse.

I Sager behandlede af Trondhjems kommunebestyrelse i aaret *1900*, S. 267—75 og 293—94: Indberetning angaaende undersøgelser af mursten.

I Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft *XV.* (Berlin 1882), S. 1050—56: Zur Kenntniss des Nitrosoacetessigäthers; S. 1057—58: Ueber Nitrosobuttersäure. — *XVI.* S. 2222—26: Ueber Anthroxanaldehyd und Anthroxansäure (med A. Schillinger); S. 2227—29: Zur Constitution des Anthranils (med Paul Friedländer).

I Annalen der Physik und Chemie, *N. F. XXII.* (Lpz. 1884), S. 121—23: Ueber den Magnetismus organischer Körper (med S. Henrichsen).

Han var Medlem af Redaktionskomiteen for Polyteknisk Tidsskrift 1881.

Wolff, Frederik Christian, efternævnte Sogneprest *Simon Olaus W.s* eneste Søn, blev født i Mo i Thelemarken 9 Oktbr. 1826, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1844 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1850. Han var derefter Huslærer hos Cappelens Enke paa Gjemsø Kloster ved Skien 1851—1852, besøgte en Tid Lærerseminariet i Asker, blev 1853 Førstelærer og Bestyrer ved den netop oprettede Borgerskole i Farsund, blev 1854 Bestyrer af Seminariet i Kvitesejd og blev 10 Novbr. 1860 udnævnt til den første Skoledirektør i Kristianssands Stift, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 8 Decbr. 1900 fra 28 Februar 1901 at regne. Han bestyrede midlertidig Kvitesejd Sognepræstembede 1859. Han døde i Kristiania 10 Marts 1907.

* 25 Juli 1853 *Johanne Marie Stang* (f. 16 Juni 1832), hans Søskendebarn, D. af ovennævnte (V. 410) Sogneprest Thomas S.

Portræt med Biografi af N. Hertzberg i Norsk skoletidende 1901, S. 257—60 og 275—77; i Et tilbageblik i anl. af Stavanger amts lærerforenings festlige sammenkomst 1901, S. 24. *Nekrolog* i Morgbl. 1907, No. 138. Jfr. M. Arnesen og N. A. Stang: Stamtavle over den yngre fredrikshaldske Slægt Stang, S. 23; H. Krog Steffens: Slægten Stang, S. 403; Den 17de Mai 1900, No. 240 af O. T.

[Bemærkninger angaaende Skolevæsenets Udvikling i Christianssands Stift 1891—95.] [Kra. 1900.] 8. 23 S. (Uden Titelblad eller Overskrift; Særtryk af Norges officielle Statistik, 3. R., No. 334, Beretning om skolevæsenets tilstand i Norge 1896, S. 105—127).

I Almueskoletidende *II.* (1862), S. 136—37: Til Redaktøren af „Almueskoletidende"! [om Lærernes Alderstillæg] (hvortil Svar af Red. S. 138—42, Tilsvar af W. i III. S. 9—12, nyt Svar af Red. S. 12—14, Gjensvar af W. S. 40—42 og afsluttende Svar af Red. S. 42—46, jfr. W. i Morgbl. 1863, No. 54). — *IV.* 139—40 (om Timefordelingen i Kristianssands Stifts Kredsskoler, jfr. S. 97).

Indberetninger fra ham om Skolevæsenet i Kristianssands Stift findes meddelte i Norges officielle Statistik, A. No. 1, udg. i 1866, 1869, 1878, 1879, 1880, 1883 og 1884 samt i samme Værks 3. R. No. 83, 195 og 334.

Wolff, Niels August, blev født i Danmark 9 August 1833, blev udnævnt til Sekondløjtnant i det danske Artilleri 1857, til Premierløjtnant 1863 og til Kaptejn 1878, erholdt Afsked 1886 og døde i Kjøbenhavn 21 Decbr. s. A.

Hans i Danmark særskilt udgivne Skrifter er anførte i Vahl's Dansk Bogfortegnelse 1859—1868, S. 152, 1869—1880, S. 203 og 1881—1892, S. 269. Militærhistoriske Bidrag af ham findes i Dansk Militairt Tidsskrift 1865 og 1866 samt i det danske Militært Tidsskrift 1884; i Norge har han ladet trykke:

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 29* (1866), S. 331—71: General Shermanns Felttog i 1864 og 1865 [væsentlig uforandret optaget i hans Værk «Den nordamerikanske Borgerkrig», Kbh. 1867]. — *B. 30*, S. 170—86: Om Torpedoer.

Wolff, Simon Olaus, ældste Søn af Sogneprest til Graven i Hardanger *Frederik Christian W.* (f. 15 Februar 1767, † 5 Juni 1816) og *Henrika Christiane Borchgrevink Molde* (døbt 3 Decbr. 1765, † 26 April 1832), blev født 10 Oktbr. 1796 i Snaasen, hvor Faderen dengang var Personelkapellan. «Det var Faderens kjæreste Syssel at vinde Sønnens Hu for Videnskaberne, men den egentlige literære Dannelse, som Undervisning i de døde Sprog, tog sin Begyndelse først 1804, da Faderen, forflyttet som residerende Kapellan til Overhaldens Prestegjeld, tog flere Drengebørn i Huset at forberede til Indsættelse i en lærd Skole. Den paabegyndte Undervisning fortsattes uafbrudt indtil Aaret 1810, da han blev kaldet til Sogneprest for Gravens Kald i søndre Bergenhus Amt, efter 17 Aars Tjeneste som Kapellan. Faderen havde nu ikke Tid til at arbejde synderlig med Sønnen og ej heller Lejlighed til at sætte ham i Skole, og saaledes gik det da i 6 Aar, indtil Faderen døde, da den mørkeste Fremtid syntes at frembyde sig for ham. Men en Slægtning i Bergen tilbød ham fri Bolig hos sig, og saaledes blev han i August 1816 indsat i Bergens Skoles øverste Klasse. Meget Nyt var her at lære, men han savnede Tid; thi han maatte undervise Andre for at leve» (B. Svendsen). Dimitteret af Rektor Arentz blev han Student med Haud 1818. «Ved Universitetet maatte han ligeledes,» fortæller han i et selvbiografisk Brev, citeret i Illustreret Nyhedsblad (1860, S. 7), «dels for sin egen, dels for sin yngre Broders Skyld, vedblive at informere, saa at dette meget forsinkede hans Examens-Læsning, indtil en Mand, med hvis Børn han i flere Aar havde læst, forstrakte ham med et Laan for at soutinere, indtil han fik absolveret Embedsexamen.» Han tog theologisk Embedsexamen med Haud i Septbr. 1825 og blev 11 Oktbr. s. A. udnævnt til Sogneprest til Mo i øvre Thelemarken; af økonomiske Hensyn tog han her Elever i Huset til Undervisning og Opdragelse. Han blev 12 Septbr. 1833 forflyttet som Sogneprest til Urskog og 22 Februar 1840 til Saude i nedre Thelemarken, hvor han døde 11 (ikke 10) Decbr. 1859.

* 8 Decbr. 1825 *Karen Mathea Gløersen* (f. i Berg 19 Novbr. 1805, † i Kristianssand 20 April 1888), D. af Major Christian G. og Karen Wetlesen.

Portræt med Biografi i Henrik Jæger's Illustr. norsk literaturhist. II. 42—46. *Nekrolog* i Illustr. Nyhedsblad 1860, S. 7. *Mindedigte* af Rungolf [ɔ: Chr. Olsen] i Gjengangeren 1859, optrykt i Aftbl. s. A. No. 305; i Morgbl. 1859, No. 350 af S. S.; i s. Bl. 1860, No. 9; i Chra.-Pst. 1862, No. 92. Jfr. B. Svendsen: Chra. Stifts Præstehistorie (Mskr. i Univ.-Bibl. No. 568 in-4to), II. 2268—69; A. T. Gløersen: Stamtavle over Slægten Gløersen, S. 39; H. J. Thue's Læsebog i Modersmaalet, S. 541; Nord. Literatur-Tid. 1846, Sp. 149 af H. J. [Thue]; M. Hammerich's Danska och norska läsestycken, S. 483; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie II. 23, jfr. S. 7; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 646 af C. B.[rinchmann]; C. Pavels's Dagbøger 1817—1822 I. 401; C. Hostrup: Erindringer fra min Barndom og Ungdom, S. 198.

Samlede poetiske Forsøg. Første Hefte, indeholdende Ungdomsarbeider. Chra. 1833. 8. VIII S., 1 Bl., 168 S. (Rec. [af J. S. Welhaven] i Vidar I. 201—7, hvortil Den vestl. Tid. 1832—33, S. 358—59, 402—3, 405-6 og 1833—34, S. 103, jfr. Kometen 1842, No. 3 og 4. Ang. den S. 17—19 trykte Studentersang jfr. Morgbl. 1847, No. 66. Det planlagte 2det Hefte, indeholdende senere, før utrykte Arbejder. bl. a. længere sammenhængende Digte, Sagn og beskrivende Idyller og Naturscener fra Norges Fjeldbygder, udkom aldrig).

Carnevals-Masker. Et poetisk Cosmorama. Markedsgave. Chra. 1836. 8. 20 S. (Anonymt).

Udvalgte Folkesange, med nærmest Hensyn til Almuen, samlede. Chra. 1838. 8. VIII S., 232 S. — Andet Oplag. Chra. 1842. 8. VIII S., 202 S. — Tredie paa ny gjennemsete og meget forøgede Oplag. Chra. 1847. 8. VIII S., 2 Bl., 252 S.

Cabinets-Bibliothek af Noveller og Fortællinger af de bedste udenlandske Forfattere. Udgivet af S. O. Wolff. N. M. Aalholm. Første [eneste] Hefte [indeholdende: Millionairens Søn. En Fortælling af Madame Augustin Thierry. Fra det Franske oversat af N. M. Aalholm]. Arendal 1837. 16. 93 S. (Jfr. Annonce i Den vestlandske Tid. 1834—35, S. 107. Anm. i Morgbl. 1838, No. 46, jfr. En Ven af Ret og Billighed i No. 53, hvortil W. og Aalholm i No. 67 og Gjensvar fra En Ven af Ret og Billighed i No. 74; jfr. No. 76 af H. T. Winther, No. 82 af W. J. Winther og No. 85 af —n.).

Katechetisk Haandbog for Religionslærere. En sammentrængt Oversættelse af Dr. Wilh. Harnisch's Entwürfe u. Stoffe zu Unterredungen über Luthers kleinen Katechismus. 1ste Hefte. Over de ti Bud. Chra. 1848. 8. 1 Bl., IV S., 171 S., 1 upag. S. (Anm. af A. N. H. Stenersen i Norsk Tidsskr. f. Videnst. og Litt. III. 312—20. Jfr. W. i Morgbl. 1849, No. 233, hvortil Bemærkninger af en Theolog i No. 237 og „Oplysning" i Chra.-Pst. No. 453, hvortil atter W. i s. Bl. No. 468). — 2det Hefte. Troens Artikler. Skien 1857. 8. 1 Bl., IIII S., 196 S.

Axel. Et romantisk Digt af Esaias Tegnér. Oversat. Chra. 1854. 16. 81 S. (Med parallel norsk og svensk Text. Oversættelsen først trykt i Hermoder III.

Trykt 30 April 1908.

246—57 og derfra optaget i Samlede poetiske Forsøg, S. 123—60. Anm. i Chra.-Pst. 1854, No. 2043, hvortil W. i No. 2061).

I Hermoder *I.* (1821), S. 188—91: Halgrim (et Sagn fra den sorte Død, optrykt i Th. S. Haukenæs: Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger III. 224—31). — *II.* 57—63, 77—78, 89—92, 105—8 og 129—33: Urverdenen (et sammentrængt Uddrag af: die Urwelt, oder Beweis von dem Daseyn und Untergange von mehr, als einer Vorwelt, von J. G. J. Ballenstedt); S. 127—28: Ilden (Digt efter Tegnér); S. 200: Sangen (Digt efter Tegnér). — *III.* 119—20: Den hellige Scholastikas Bøn (Digt efter Amalia v. Helvig); S. 246—57: Axel (Romance af Esaias Tegnér, oversat, senere særskilt udgivet, se ovfr.); S. 281—93: Hardangerne. En national Fortælling (jfr. Indsigelse af G. B. Jersin i Rigstid. 1823, No. 2, hvortil W. i s. Bl. No. 3). — *IV.* 15—22 og 31—36: Brudstykker af en Thellemarks-Vandring i Sommeren 1822 (afsluttes S. 35—36 med Sangen „Hvor herligt er mit Fødeland", optrykt i Saml. poetiske Forsøg, S. 1—3, hvor i sidste Strofe Ordene „Om Kloden rokkes end" er rettet til „Om Kloden rokkes lidt"; Forf. har dog selv gjenoptaget den oprindelige Form ved Optrykket i Udvalgte Folkesange, S. 6—8); S. 320: Kjærlighed (Digt). — *V.* 1—2: Cantate ved den, i Anledning af Hs. K. Hs. Kronprinds Joseph Frans Oscars og Hds. K. Hs. Kronprindsesse Josephine Maximiliane Eugenies høie Formæling, paa Hs. K. Hs. Fødselsdag den 4de Juli 1823, af det Kongelige Norske Frederiks Universitet anstillede Høitidelighed; S. 169: Ved Studiosus Theologiæ Hans Blix's Grav.

I Den Norske Huusven *II.* (1828), S. 73—76: Botnedalen. Et Sagn til Prøve paa en med Tiden udkommende Samling. — *III.* 144: En Elskovssang fra Vestfiorddalen i Tellemarken, meddeelt [ↄ: H. Hanson's „Astri, mi Astri"]. — *V.* 41—43: Claus Frimann (Digt); S. 49—50: Menneskets Stræben (Digt).

I Almindeligt Norsk Maanedsskrivt *III.* (1832), S. 89—146: Nogle Ord om Luxus og Mode, som Huuslighedts og Huusflids værste Fiender (rec. i Morgbl. 1832, No. 182).

I Bien, *B. 1* (1832), H. 3, S. 124—26: Min Barndom (Digt, jfr. Vidar I. 84—85 [af J. S. Welhaven], hvortil Amicus veritatis S. 126, Svar [af Welhaven] S. 128, Gjensvar af Wolff S. 146—49, hvortil Welhaven S. 149—52). — *B. 4,* H. 1, S. 67—75: Røldal (et Sagn). — *B. 6,* H. 3, S. 3—61: Riar-Hammeren eller Spøgeriet, en Nationalskizze efter et Sagn (jfr. ovfr. S. 370).

I Skilling-Magazin *II.* (1836—37), S. 257—58: Nordhavet (Digt).

I Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie *VI.* (1839), S. 203—9: Tiltvar og Forsvar af en Præst i Fyrrisdal i Ovre Thellemarken, i Anledning af Almuens Klage over ham, et Bidrag til Sædernes Historie i det syttende Aarhundred (meddeelte).

I For Arbeidsklassen *IV.* (1843), S. 1—11: Om Folkedragter. — *V.* 65—88: Om Udvandring til America (jfr. Morgbl. 1844, No. 151, Bekjendtgjørelse i No. 152, No. 156, 158 og 161 [af H. Wergeland]).

I Illustreret Nyhedsblad *1854,* S. 45, 51—52, 54 og 62: Fire Dage i Tinn. (Om Sommeren 1850.)

I Folkevennen *VIII.* (1859), S. 169—73: Om Skolevæsenet [i Sande].

I Morgenbladet *1835,* No. 286 (Sang ved Kongens Overfart over Bormsund). — *1836,* No. 328: Fanledning den foregivende Peder Chr. Morks Annonce i

Tillægget til Morgenbladet No. 309 d. A. [om W.s Forhold til Urskogs Menighed] (jfr. No. 125 Till., 141, 332 Till. og 1837, No. 28). — *1838*, No. 67: Erklæring [ang. Cabinets-Bibliothek, se ovfr.]. — *1845*, No. 68: Janledning af Ds. M. Kong Oscars og Dronning Josephines Ophold i Norge (Digt). — *1849*, No. 233 [ang. Katechetisk Haandbog, se ovfr.]. — *1850*, No. 132: Thelemarks-Vise (ɔ: Digtet „Blandt Fjeldstugos Nutar aa Fossarnes Sus" af Harald Luraas, meddelt med Oversættelse i Bogmaalet af W.). — Han har desuden i dette Blad, ifølge Kraft-Lange, skrevet nogle smaa Afhandlinger over literære og politiske Gjenstande, saaledes om Presternes Gagering, om Pensjonsvæsenet, om personelle Kapellaner, om Asbjørnsens og Moes Eventyr m. m.

I Den vestlandske Tidende *1832—33*, S. 46—47: Om det nye norske Sprog (jfr. Syn og segn VIII. (1902), S. 248—55 og Ugeblad for Skien 1832, No. 18); S. 97—99 (om en ny Kirkepsalmebog). — *1833—34*, S. 21—24, 70—71 og 75: Om Tonen i Skrifter og Blade (jfr. S. 85—87); S. 126—27: Atter noget om Humanitet; S. 171: Niels Treschow (Digt); S. 350—51: Veirliget i Øvre-Thellemarken i April 1834 (Digt, underskr. Simon Rautfjeld); S. 405—6: Uddrag af Simon Rautfjelds Veirdagbog for Mai-Maaned (Digt); S. 398—99, 403—4, 406—7 og 413—15, *1834—35*, S. 1—3 og 6—7: Recensjon af Oehlenschläger's Norgesreisen. — Desuden i s. Bl. 1832—33, S. 321 og 377, 1833—34, S. 65—66, 101—2 og 273 Efterretninger fra Moe i Øvre-Thellemarken.

I Bratsberg Amtstidende *1844*, No. 30 og 31: Forslag til oprettende Arbeidsanstalter for Landet.

Wolff, Stein Meldahl, foregaaendes Broder, blev født i Snaasen 19 Maj 1801. Efter Faderens Død kom han i 1817 til Bergen, hvor han i henimod 5 Aar var Amanuensis hos Stadskirurg C. W. Wisbech og erholdt af denne og Brigadelæge W. J. Schwindt praktisk Undervisning i Kirurgien. Han tog Præliminærexamen i Januar 1823 og norsk medicinsk Examen i Juni 1830. Han blev 1 Marts 1825 konstitueret som Eskadronskirurg ved Throndhjemske ridende Jægerkorps og 1 August s. A. forsat som Kompanikirurg til Throndhjemske Musketerkorps, ved hvilket han gjorde Tjeneste til Septbr. 1826, da han blev permitteret til Universitetet; fra Juli—Oktbr. 1827 forrettede han som konstitueret Eskadronskirurg ved Akershusiske ridende Jægerkorps i Ejdsberg. Han blev 30 Oktbr. 1830 udnævnt til Korpslæge ved Valderske Musketerkorps med Tilladelse til at bo i Kristiania og fungerede tillige nogen Tid som Fattiglæge i Aker. Han var Epidemilæge ved Nervefeber i Valders April —Novbr. 1834, opholdt sig Høsten 1835 en Maaned i Kjøbenhavn for at studere Kirurgi og bosatte sig derpaa i Gran paa Hadeland; her var han i 1840 et halvt Aar ansat som Epidemilæge ved Nervefeber og var i flere Aar Fattiglæge i Gran og Jevnaker; 1849—50 var han Overlæge ved de norske Tropper i Slesvig. Han blev 4 August 1863 udnævnt til Brigadelæge i Bergenske Brigade med Bopæl i Bergen, hvor han døde 24 Decbr. 1868.

* 19 Maj 1840 *Karen Elisabeth Petersen* (f. i Gran 29 Oktbr. 1823, † i Kristiania 6 Maj 1904), D. af Kirkesanger og Landskabsmaler Georg Bertram P. og Johanne Stenersen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 527--28.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 98—99: **Om Anvendelsen af Liqvor Bellosti imod Syphilis**; S. 388 (**Korrespondance fra Hadeland**).

Woll, Hans Ellertsen, Søn af Skomagermester *Carsten Lütken W.* og *Mathilde Helena Krum,* er født i Bergen 2 Februar 1854, blev Student med Haud fra Nissens Skole 1871 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1878. Han var Lærer ved Privatskoler i Kristiania 1878—1885 og var tillige Sthenograf i Storthinget; han foretog i 1881 og 1888 Rejser til Frankrige, 1882 til Tyskland og 1883 til Amerika. Han blev 1885 ansat som Bestyrer af den kommunale Middelskole paa Hønefos, blev 28 Juni 1890 konstitueret som Kateket i Fredrikshald, 8 Juni 1895 udnævnt til Stiftskapellan i Hamar Stift, 3 August 1899 til Sogneprest i Hof i samme Stift og 30 August 1905 til Sogneprest i Hisø.

* 1884 *Caroline Metella Gulbrandsen* (f. i Kristiania 12 Januar 1857), D. af Oberstløjtnant, Krigskommissær, Kammerherre Thorvald Gunerius G. († 18 August 1894) og Mensine Christiane Sørlye († 14 April 1907).

Biografi med Portræter i Studenterne fra 1871, S. 284—85.

Beretning om den sjette store Sangerfest afholdt i Throndhjem 17—21 Juni 1883. Ved en valgt Redaktion [ɔ: J. D. Behrens og H. E. Woll] udgivet af Kristiania Sangerfestkomité. Kra. 1884. 8. 224 S. (Behrens har heri kun skrevet de kritiske Bemærkninger om Koncerterne; S. 159—60 og 183—84 er aftrykt to Digte af W., en Skaaltale for Behrens og Afskedshilsen fra Kristiania).

Ved skoleandagten. Skriftord og salmevers i tilslutning til Luthers lille katekisme samlede og udgivne. Kra. 1888. 8. 80 S. (Anm. af J. M. Platou i Kirkl. Lit.-tid. f. d. skand. Lande I. 141—44).

Hønefos kommunale middelskole. Aarsberetning for 1888—1889. Kra. 1889. 8. 2 Bl., 25 S.

Salme-Konkordans til Landstads Salmebog, indeholdende Versenes Begyndelseslinier i alfabetisk Orden, samtlige Koralmelodier — enstemmig — og Fortegnelse over Forfattere og Komponister m. v. udarbeidet. Kra. 1892. 16. 192 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5 R. XII. 79—80).

Johannes Goßner's Skatkiste, indeholdende bibelske Betragtninger paa hver Dag i Aaret, ledsagede af opbyggelige Salmer, til Fremme af Husandagt og Gudsfrygt. Fra Tysk ved Oversætteren af „Scrivers Sjeleskat". Femte Oplag, gjennemseet og bearbeidet af Hans Woll. Kra. 1892. 8. 1 Portræt, 640 S. —

Femte Udgave. Andet Stereotypoplag. Kra. 1897 [ɔ: 1896]. — Tredie Stereotypoplag. Kra. 1902.

Tabitha. Bibelsk digtning. Fr.hald 1893. 8. 67 S.

Kort Kristenlære nærmest til Brug ved Konfirmandforberedelsen. Trykt som Manuskript. Kongsvinger 1900. 8. 33 S.

I Luthersk Kirketidende, *5. R. XIII.* (1893), S. 139—42: Revision af Landstads Salmebog. — *XV.* 1—2: Nytaar (Digt). — *XXVII.* (1900), S. 166—71: Lidt om Konfirmandforberedelsen.

I Bymissionæren *1901*, S. 81: Kort Søndagsbetragtning. — I dette Blad skrev han Salmer i saa godt som hvert Numer fra 30 Marts 1901—14 Novbr. 1903 under Mærket H. W.

I Den unges ven *1905*, S. 256—60: Syver. — *1906*, S. 263—67: Tante.

I Dagbladet *1883*, No. 253 og 277: Fra og om Amerika (Dagbogsoptegnelser).

I Morgenbladet *1888*, No. 271: Birken (Digt); No. 464, 465, 469 og 474: Den 11te Verdenskonference af „Kristelige Foreninger for unge Mænd" (Breve fra Stockholm).

I Tidsrummet 1875—1885 var han Referent for flere Blade, var desuden Musikanmelder (under Mærket *H. W.)* i Aftenposten og Dagens Nyheder og leverede spredte Bidrag, Rejseskildringer, Anmeldelser m. m. i forskjellige Kristianiablade. — Under Opholdet paa Hønefos skrev han stadig i Ringerikes Blad, hvis Redaktør han var 1889—1890. Samtidig var han Anmelder og Medarbejder i Ny illustreret Tidende. — I Smaalenenes Amtstidende skrev han hver Lørdag fra 31 Decbr. 1891—29 Decbr. 1894 Betragtninger med Salmer over Søndagsevangelierne, og han fortsatte denne Virksomhed i Hamar Stiftstidende 30 Novbr. 1895—19 Novbr. 1898 under Titelen Kirkeaaret. I de samme Tidsrum skrev han ogsaa i begge Blade Musik- og Literaturanmeldelser. Endvidere leverede han under Opholdet paa Fredrikshald Bidrag til Fredrikshalds Tilskuer og til Landsbladet; senere skrev han en Del Anmeldelser i Norsk Skoletidende. — I Solungen (Kongsvinger) skrev han Søndagstanker hver Lørdag fra 31 Decbr. 1904—20 Januar 1906 og desuden enkelte Digte, saaledes i 1904, No. 47: Jul. — I 1906 og 1907 har han i Vestlandske Tidende skrevet adskilligt, særlig om Kirkespørgsmaal.

Af hans henved 300 Lejlighedsdigte er endel særskilt trykt og optaget f. Ex. i «De Unges Sangbog».

Wormdahl, Lars Johnsen, Søn af Gaardbruger *John Larsen W.* og *Martha Larsdatter Aspøl,* er født i Orkedalen 22 Marts 1841. Han gjennemgik Klæbu Seminarium 1858—1860, var derpaa en Tid Lærer, indtil han i 1864 gik ind paa Gjertsens Skole i Kristiania for at læse til Artium, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1866 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1871. Han blev 17 Juli 1872 af «Foreningen til Evangeliets Forkyndelse for skandinaviske Sjømænd i fremmede Havne» kaldet til Sjømandsprest i Cardiff, og der virkede han til Vaaren 1876, da han forflyttedes til den nyoprettede Station Quebec—Pensacola og saaledes blev den første norske Sjømands-

prest i Amerika. Han fratraadte sin Stilling i Foreningens Tjeneste Sommeren 1880, blev 28 Februar 1881 udnævnt til Sogneprest til Folden i Salten og 12 Maj 1888 forflyttet i samme Stilling til Lexviken i Indherred.

* 1) 6 Juni 1882 *Oline Marie Cathrine Elise Zahl* (f. 13 Januar 1847, † 18 April 1886), D. af Handelsmand Hans M. Z. paa Herø og Albertine Ottoline Cold.

* 2) 12 Decbr. 1890 *Martha Olsen* (f. 6 Maj 1866), D. af Skibskaptejn Andreas O. i Stavanger og Anne Egeland.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster II. 304—5; J. N. Brun: Den norske Sømandsmissions Historie, S. 151—54 og 210—23; «Foreningen til Evangeliets Forkyndelse f. skand. Sømænd i fremmede Havne» 1864—1889, S. 70 og 101—3; Aftpst. 1897, No. 510; Bud og Hilsen 1880, S. 12—14.

I Bud og Hilsen *1873*, S. 39—48, 90—94 og 138—41; *1874*, S. 4—8, 54—60, 86—90 og 185—91; *1875*, S. 87—89 og 189—92; *1876*, S. 43—47 og 85—90: Indberetninger fra Cardiff. — *1876*, S. 123—24 og 145—60; *1877*, S. 17—23; *1878*, S. 19—27; *1879*, S. 47—51; *1880*, S. 47—53: Indberetninger fra Quebec. — *1877*, S. 87—95 og 133—37; *1878*, S. 123—29; *1879*, S. 17 og 157—62; *1880*, S. 119—26: Indberetninger fra Pensacola.

I Den gode Hyrde (Thjm.) *1900*, S. 361—63: 22de Søndag efter Trefoldighed. — Hyrden *1903*, S. 27—29: Ogsaa I skulle vidne! — I dette Blad er ogsaa meddelt et Foredrag af ham ved et kirkeligt Stiftsmøde i Throndhjem om den kristelige Ungdomssag.

Spredte Artikler af ham findes desuden trykte i Luthersk Ugeskrift 1877 og 1880, i Bymissionæren 1900, i Adressebladet 1868, i Aftenbladet 1870 samt i Fædrelandet 1880 og 1883.

Worm-Müller, Jakob, Søn af Brigadelæge *Jacob Worm Skjelderup Müller* og *Birgitte Ulrica Augusta Stenersen*, blev født i Bergen 23 Decbr. 1834, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1852 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Maj 1860. Efter at have tjenstgjort et Aar som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling begyndte han privat Lægevirksomhed i Kristiania, men opgav denne allerede i Septbr. 1865 for at ofre sig for Videnskaben. Han opholdt sig nu i sex Aar næsten uafbrudt i Udlandet, for det meste paa egen Bekostning, fra 1 August 1870 som Universitetets Adjunktstipendiat i Fysiologi; han studerede fra først af væsentlig Øjen- og Ørensygdomme i Wien, Würzburg og Bonn, men lagde sig fra 1867 særlig efter Fysiologi ved Universiteterne i Zürich, Würzburg, Breslau, Leipzig og Tübingen. Han blev 3 Maj 1873 udnævnt til extraordinær Professor i Fysiologi, og i denne Egenskab forestod han Indretningen af Universitetets fysiologisk-kemiske Laboratorium, som blev færdigt i 1875, og som han derefter bestyrede;

ligeledes bestyrede han den zootomiske Samling indtil Høsten 1877. Den 26 Septbr. 1877 blev han udnævnt til ordinær Professor i Medicin med særlig Forpligtelse til at foredrage Fysiologi, hvorhos han tillige overtog Bestyrelsen af den fysiologiske Samling, som fra Høsten 1883 forenedes med det fysiologisk-kemiske Laboratorium til det fysiologiske Institut. Han blev udnævnt til Æresdoktor i det medicinske Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet 1879. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania fra 10 Februar 1871 og var fra 1884 dels Viceformand, dels Formand i dets mathematisk-naturvidenskabelige Klasse; han var Formand i det medicinske Selskab 1878 og 1879. Han blev i 1882 valgt til Medlem af *Svenska läkaresällskapet* i Stockholm, og i 1879 blev han af den franske Bestyrelse for *Congrès international pour l'étude des questions relatives à l'alcoolisme* valgt til Medlem af den i 1878 besluttede permanente internationale Kommissjon for at forberede videre Undersøgelser over de forskjellige Alkoholarters Indvirkning paa Organismen. Han døde i Kristiania 11 Januar 1889.

* 5 Novbr. 1881 *Aurora Olivia Eleonore Louise Heyerdahl* (f. i Høland 14 Septbr. 1855), Enke efter Juveler Harald Bernhard Olsen († 17 August 1878), D. af Ritmester Jens Eilert H. og Karen Sofie Pettersen.

Selvbiografi i Levnedsbeskrivelser af de ved Kbhvn.s Univ.s 400aarsfest promoverede Doktörer (Kbh. 1879), S. 85—87. — *Nekrologer* i Tidsskr. f. prakt. medicin 1889, S. 54—55 [af V. Uchermann]; i Forh. i det medicinske Selskab s. A., S. 3—4 af O. B. Bull; i Morgbl. No. 22 og [af F. Lochmann] i No. 23, jfr. No. 33; i Aftpst. No. 20; i Dagbl. No. 11; i Berliner klin. Wochenschrift, S. 60. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 528—34; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 330—31; A. Heyerdahl: Slægtlinierne «Heyerdahl», S. 156; Henrik Jæger's Illustr. norsk literaturhist. II. Vidensk. lit., S. 256—58; Nord. Convers.-lex., 3. Udg., VI. 1069; Nord. familjebok XI. 563 af V. N.[ielsen] og XX 1660 af O. A. Ø.[verland]; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 655 af S. T.[orup].

Versuche über die Einflüsse der Wärme und chemischer Agentien auf die electromotorischen Kräfte der Muskeln und Nerven. Vorläufige Mittheilung. Würzburg 1868. 8. 11 S. (Anm. i Dr. Manca's Giornale di elettroterapia II. (Firenze 1868), No. 1; i Il Telegrafista I. (Torino 1868) No. 4).

Untersuchungen über Flüssigkeitsketten. Beiträge zur Physik, Physiologie und Chemie. Erste Abtheilung. Mit einer lithographirten Tafel und in den Text eingedruckten Holzschnitten. Lpz. 1869. 8. VII S., 1 upag. S., 192 S., 1 Tab., 1 lith. Pl. (Anm. i The Examiner 1870, Jan.)

August Alméns Skrift [Jemförelse mellan naturliga och konstgjorda helsovatten, sådana de i handelen förekomma. Upsala 1874] og Mineralvandfabrikerne i Christiania. Trykt som Manuscript. Chra. 1874. 8. 50 S., 1 Bl. (Anm., sammen med efterflg. Skrift, i Aftpst. 1874, No. 157).

Mineralvandenes Dannelse, Sammensætning og Fabrikation. Med 2 Træsnit. Chra. 1874. 8. 28 S. (Aftr. af Forhandl. i det medicinske Selskab 1874).

Om Mineralvandfabrikationen i Christiania. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 31 S. (Aftr. af N. Mag. f. Lægevid. 3. R. V.; anm. i Aftpst. 1875, No. 261).

Transfusion und Plethora. Eine physiologische Studie. Universitäts-Programm für das erste Halbjahr 1875. Chra. 1875. 8. 4 Bl., 125 S., 1 Tab.

Om Diabetes insipidus. Foredrag, holdt i det medicinske Selskab den 25de Septbr. 1878. Separataftryk af «Norsk Magazin for Lægevidenskaben». IX Bd. 4de Hefte. Kra. 1879. 8. 17 S.

Om Ernæring og Forpleining. Foredrag, holdte ved Kristiania Universitet og i det medicinske Selskab. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 88 S., 1 Bl. (Anm. i Naturen III. 139—40).

Om den kvantitative Bestemmelse af smaa Mængder Druesukker i Urinen og om Roberts's Methode. (Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1883. No. 14 [og 17]). Chra. [1883]. 8. 10 S., 1 Bl. (Kun Omslagstitelblad. Oversat paa Tysk i Pflügers Archiv f. d. gesammte Physiologie XXXIII. 211—20).

Om Druesukkerets Bestemmelse i Urinen ved Hjælp af Soleil-Ventzke's Polarimeter og om de venstredreiende Substantser. (Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1884. No. 7). Chra. [1884]. 8. 33 S. (Kun Omslagstitelblad. Oversat paa Tysk i Pflügers Archiv XXXV. 76—108).

Medicinsk-kemisk Praktikum. Af Worm Müller og Jac. G. Otto. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 78 S., 1 Bl. (Aftryk af N. Mag. f. Lægevid. 3. R. XIV.; anm. af —g. i Aftpst. 1884, No. 264 A). — 2det forøgede Oplag. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 103 S. (Anm. i Morgbl. 1888, No. 101).

Om Forholdet mellem de røde Blodlegemers Antal, Hæmoglobingehalten og de tørre Blodlegemers Mængde. (Christiania Vidensk.-Selsk. Forhandl. 1885. No. 7). Chra. 1885. 8. 5 S., 1 upag. S. (Kun Omslagstitelblad).

Om Multiplikatoren ved Roberts's Methode. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1885. No. 17). Chra. 1885. 8. 16 S., 1 Bl. (Kun Omslagstitelblad; paa Tysk i Pflügers Archiv XXXVII. 479—94).

Betragtninger over Multiplikatoren ved Roberts's Methode af Worm-Müller og J. Fr. Schroeter. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1885. No. 18). Chra. 1885. 8. 28 S. (Kun Omslagstitelblad; paa Tysk i Pflügers Archiv XXXVII. 494—519).

Lærebog i Blodets og Lymfens Fysiologi af Worm-Müller og Jac. G. Otto. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 180 S. (Anm. i Aftpst. 1886, No. 353).

I Archiv for Mathematik og Naturvidenskab — som han i 1876 grundlagde i Forening med Sophus Lie og G. O. Sars, og hvis Medudgiver han var til sin Død — *I.* 126—40: Om Tællingen af de røde Blodlegemer efter Mallassez's Methode; 141—51: Om Forholdet imellem Blodlegemernes Antal og Blodets Farvekraft. — *II.* 451—62: Om de eddikesure og myresure Kobbersaltes Ømfindtlighed som Reagenser paa Druesukker (paa Tysk i Pflügers Archiv XVI. 551—61); 463—68: Om den normale Urins Forhold til eddikesurt og svovlsurt Kobberoxyd samt til Barfoeds Reagens (paa Tysk i Pflügers Archiv XVI. 562—66). — *III.* 45—83: Druesukkerets Titrering i Menneskeurin og dyriske Vædsker overhovedet (med J. Hagen:

paa Tysk i Pflügers Archiv XVI. 567—603); 293—306: Om Druesukkerets Forhold til Kobberoxyd (med J. Hagen); 307—322: Om Forbindelser af Druesukker med Kobberoxyd og Kali (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 601—616, jfr. XVIII. 25). — *V.* 1—9: Druesukkerets Forhold til Kobberoxydhydrat (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 325—32); 10—25: Druesukkerets Forhold til Kobberoxydhydrat og Alkali (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 332—46); 26—33: Om Kobberoxydhydratets Reduktion ved Druesukker i neutral og eddikesur Vædske (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 346—53); 34—54: Om Kobberoxydhydratets Reduktion ved Druesukker i alkalisk Vædske (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 354—73); 55—73: Den Trommer'ske Prøves Ømfindtlighed; Fehlings Vædske som kvalitativt Reagens paa Sukker (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 374—90); 74—93: Om Processen ved den Trommer'ske Prøve (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 391—405); 94—96: Om Manglerne ved de hidtil anvendte Apparater til Studiet af Hjertets Mekanik og Klappespil (paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 405—8); 97—118: Studier over Hjertets Mekanik og Klappespil (med C. Sandborg; paa Tysk i Pflügers Archiv XXII. 408—430); 359—62: Kortere Meddelelser af fysiologisk-kemisk Indhold (med J. Hagen; paa Tysk i Pflügers Archiv XXIII. 220—23); 363—67: Om Papillarmusklernes Funktion (med C. Sandborg). — Samtlige Afhandlinger i II, III og V er betegnede som «Meddelelser fra Universitetets fysiologiske Institut».

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1874*, S. 117—40 (om Mineralvandene, ogs. særsk. udg., se ovfr.); S. 233—36 og 237 (om Oprettelse af et fysiologisk Institut). — *1877*, S. 70—72 (Mavefistel); S. 214—17 (Ærtemel). — *1878*, S. 162—65 (Leguminose); S. 172—73 (Rottebid); S. 193—96 (Kogning med Isolationsapparater, jfr. 1879, S. 112). — *1879*, S. 188—89 (Tælling af Blodlegemer hos en Patient med perniciøs Anæmi, jfr. 1880, S. 206—7); S. 189—91 (Kindermehl, Mel af Lichen islandicus); S. 246—49 (Melkeundersøgelser); S. 298—300 (Mindetale over Th. Blich). — *1880*, S. 127—28 (Kjødextrakt).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *3. R. V.* (1875), S. 305—335: Om Mineralvandfabrikationen i Christiania (ogs. særsk. udg., se ovfr.). — *IX.* 367—81: Om Diabetes insipidus (ogs. særsk. udg., se ovfr.); S. 443—528: Om Ernæring og Forpleining (jfr. S. 688; ogs. særsk. udg., se ovfr.). — *XIII.* 206—210: Om Bromkalium i Diabetes mellitus. — *XIV.* 617—51 og 697—739: Medicinsk-kemisk Praktikum (med J. G. Otto, jfr. S. 856; ogs. særsk. udg., se ovfr.). — *4. R. III.* (1888), S. 575—96: Referat af A. Johannessen: Difteriens Forekomst i Norge.

I Naturen *II.* (1878), S. 97—104: Om Øllets Kulturhistorie med særligt Hensyn til Norge og Sverige. — *III.* 6—7: Om Øllet hos de Vilde i Afrika; 137—38: Anm. af Edv. Finne: Anvisning til billig Madkogning ved Brug af Isolerings-Apparater. — *IV.* 59—60: Om Hjertets Mekanik og Klappespil. — *VIII.* 185—87: Om Fedtsyge (Corpulence) og dens Behandling efter Prof. Ebstein.

I Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania *1881*, No. 11: Om Urinsyrens Forhold til Kobberoxyd og Alkali, 33 S. (paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 22—59); No. 12: Om Kreatininets Forhold til Kobberoxyd og Alkali, 25 S. (paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 59—86). — *1882*, No. 12: Om Druesukkerets Fremstilling efter Neubauers Forskrift ved Hjælp af Schwarz's Methode og dets Renhed,

9 S.; No. 28: Om Bromkalium i Diabetes mellitus, 5 S. — Den første og den tredje af disse Afhandlinger er, ligesom alle ovenfor særskilt nævnte Bidrag til Chra. Vidensk.-Selskabs Forhandlinger, betegnede som «Meddelelser fra Universitetets fysiologiske Institut».

I Nordiskt medicinskt arkiv *XIII.* (1881), No. 20: Menneskeurinens forhold til kobberoxyd og kali og deraf betingede modifikationer i den Trommerske prøve, 18 S. (jfr. XIV. No. 4, S. 11; paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 86—106). — *XIV.* No. 3: Om sukkerets påvisning i urinen ved hjälp af kobbersulfat og alkalisk seignettesaltopløsning, 18 S. (paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 107—126).; No. 4: Om den affarvede urins forhold til kobberoxyd og kali og om sukkerets påvisning i samme, 11 S. (jfr. No. 11, S. 8; paa Tysk i Pflügers Archiv XVII. 127—39). — *XVI.* No. 18 Om sukkerets udskillelse i urinen efter nydelsen af kulhydrater hos sunde mennesker, 18 S. (paa Tysk i Pflügers Archiv XXXIV. 576—96). — *XVII.* No. 13: Om sukkerets udskillelse i urinen, efter nydelsen af kulhydrater, ved diabetes mellitus, 33 S. (paa Tysk i Pflügers Archiv XXXVI. 172—208). — De to sidste Afhandlinger er betegnede som «Meddelelser fra det fysiologiske Institut i Kristiania».

I Tageblatt der 42. Versammlung deutscher Naturforscher u. Aerzte in Dresden *1868,* S. 167—70: Die Gesetze der Säure-Alkali-Ketten; S. . . . .: Die Methoden der Untersuchung der Flüssigkeitsketten.

I Untersuchungen aus dem physiologischen Laboratorium in Würzburg *IV.* (Lpz. 1869), S. 181—262: Experimentelle Beiträge auf dem Gebiete der thierischen Elektricität.

I Poggendorff's Annalen der Physik und Chemie, *B. 140* (1870), S. 114—44 og 380—414: Fortgesetzte Untersuchungen über Flüssigkeitsketten.

I Reichert's u. du Bois-Reymond's Archiv f. Anatomie, Physiologie und wissensch. Medicin *1870,* S. 208—226: Ueber die Präexistenz des Muskelstromes und über die Veränderungen der Stromverhältnisse nach der Entblössung.

I Berichte über die Verhandlungen der Kgl. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften, math.-phys. Classe, *B. 22* (1870), S. 351—403: Ueber die Spannung des Sauerstoffs der Blutscheiben. — *B. 25,* S. 573—664: Die Abhängigkeit des arteriellen Druckes von der Blutmenge.

I Pflüger's Archiv für die gesammte Physiologie *VIII.* (1874), S. 190—04: Zur Kenntniss der Nucleine. Vorläufige Mittheilung. — *XVII.* (1878), S. 568—70: Ueber angebliche Verbindungen des Traubenzuckers mit Kupferoxydhydrat. (Sammen med J. Hagen). — *XL.* (1887), S. 282—310: Fernere Bemerkungen betreffs des Roberts'schen Multiplicators. (Sammen med J. Fr. Schroeter).

I Aftenbladet *1878,* No. 85, 87, 89, 100, 101, 117, 118, 119 og 133: **Hygieniske Meddelelser fra det fysiologiske Institut.** 1. Analyse af **Bayerøl fra Frydenlunds Bryggeri** (af J. Hagen). 2. Om Leguminose (Ertemel, **Kraftsuppepulver**) (**med Chr.** Tobiesen). 3. Om Ølanalyser og om sammenlignende **Bestemmelser af Alkoholgehalten** efter forskjellige Methoder (af J. Hagen, jfr. No. 86, 116 og 125 **af P. Waage, No.** 126 af C. F., hvortil Bemærkninger om Ebullioskopet af W.-M. i No. 134). 4. Om Husbrygning i Norge. 5. Om Ølbrygning i Norge i fordums Dage.

I Morgenbladet *1884,* No. 124 B: Anm. af J. Heiberg's **„Ueber die Drehungen der Hand“.**

Worsaae, Jens Jacob Asmussen, Søn af Amtsforvalter, Justitsraad *Jens W.* og *Margrethe Elisabeth Berthelsen,* blev født i Vejle 14 Marts 1821, blev Student med Laud ved Kjøbenhavns Universitet 1838 og gjorde derefter til 1843 Tjeneste som Assistent ved det kgl. Museum for nordiske Oldsager. Han foretog Sommeren 1842 en antikvarisk Rejse til Sverige og Norge, berejste 1845 Tyskland, undersøgte 1846 og 1847 de nordiske Oldtidsminder paa de britiske Øer, studerede 1851—52 i Frankrige og 1854 i Italien. Han blev 22 Decbr. 1847 udnævnt til den første Inspektør over de antikvariske Mindesmærker i Danmark, fra 21 Septbr. 1861 med Titel af Direktør; tillige blev han 2 Maj 1855 ansat som Docent ved Kjøbenhavns Universitet til at holde Forelæsninger over de nordiske Oldsager, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning blev entlediget 10 Februar 1866, efterat han 29 Januar s. A. var blevet udnævnt til Direktør for Museet for de nordiske Oldsager og for det ethnografiske Museum; fra 1858 var han ogsaa Inspektør, fra 1866 Direktør ved de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg. Han traadte 14 Juli 1874 som Kultusminister ind i den danske Regjering, men gik af allerede 11 Juni 1875 og overtog 1 Juli s. A. atter sine tidligere Stillinger. Ved Upsala Universitets Jubilæum 6 Septbr. 1877 blev han kreeret til *Dr. philos.* Han var bl. a. Æresmedlem af Selskabet til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring fra 13 Novbr. 1853. Han døde pludselig 15 August 1885.

* 1857 *Jacobine Severine v. Grevenkop-Castenskiold* (f. 2 April 1838).

Om hans literære Virksomhed og grundlæggende Betydning for den danske Oldforskning maa her henvises til Erslew's Forf.-Lex. III. 616—20 og Suppl. III. 680—86, til Dansk biogr. Lexikon XIX. 209—219 af Hans Kjær og Johs. Steenstrup samt til Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 657—58 af H. A. K.[jær]; jfr. Upsala Universitets 400-års jubelfest 1877, S. 367—68; W. Swalin: Det danske Statsraad 1800—1881, S. 89—90. Her skal kun meddeles, hvad han ladet trykke i Norge, idet tillige henvises til nærværende Værks B. IV. 183, 190 og 194.

I Urda *III.* (Bergen 1847), S. 89—93: **Om nogle i Norge fundne Oldsager fra Broncealderen.**

I Forhandlinger ved de Skandinaviske Naturforskeres 7. Møde i Chra. 1856, S. 109—121: Om Norges Oldsager (ogsaa trykt i Chra.-Pst. No. 2831 og 2832). — 10. Møde i Chra. 1868, S. 101—114: En almindelig sammenlignende archæologisk-ethnographisk Betragtning med særligt Hensyn til Norden.

Worsøe, Claus Nieuwejaar, Søn af Premierløjtnant, Overtoldbetjent *Wilhelm Adolph W.* († 7 Septbr. 1858) og *Marie Elisabeth Nieuwejaar,* blev født i Bergen 21 August 1822, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1842 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1847. Han var derefter en Tid Politiassistent i Thrond-

hjem og var i kortere eller længere Tid konstitueret i forskjellige juridiske Embeder i det Throndhjemske, indtil han 1855 blev autoriseret som Underretssagfører, først i Finmarkens Amt, derefter i Throndhjem. Han blev 5 Juni 1858 konstitueret i det netop oprettede Larviks Politimester-Embede, hvortil han blev fast udnævnt 22 Decbr. 1860; medens han indehavde dette Embede, bestyrede han ogsaa et Aar som konstitueret Jarlsberg og Larviks Amtmandsembede. Han blev 4 Maj 1867 udnævnt til Amtmand i Nordlands Amt og 28 Januar 1878 til Amtmand i Søndre Bergenhus Amt, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 9 Septbr. 1897. Han var fra 30 Septbr. 1880 Medlem af Kontrolkommissjonen for Møllendals Sindssygeasyl, fra 3 Januar 1885 Formand i Direktionen for Lungegaardshospitalet og derefter fra 3 Juni 1893 Medlem af Tilsynskomiteen for Lungegaardshospitalet og Plejestiftelsen for Spedalske i Bergen, fra hvilke Hverv han entledigedes 28 Septbr. 1897. Han var Medlem af Bestyrelsen for Norges Banks nyoprettede Kontor i Bodø 1875—1878, var Formand i Bestyrelsen for Hypothekbankens Laanekontor i Bergen fra dets Oprettelse 1881 og stod derefter fra 1884 som Suppleant til Bestyrelsen. Han var Præses i Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme 1889—1891. Han blev 1870 valgt til 1ste og 1873 til 3dje Storthingssuppleant for Nordlands Amt. Han var Forligelseskommissær i Bodø 1872—1878. Han blev udnævnt til R. St. O. O. 19 Juli 1873 og til K.[1] St. O. O. 21 Januar 1890 «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Efter sin Afsked flyttede han til Kristiania, hvor han døde 30 Juli 1906.

* 20 Maj 1856 *Frederike Olava Jacobine Trampe* (f. 6 Maj 1833), D. af ovennævnte (V. 797) Amtmand Adam Johan Frederik Poulson T.

Nekrologer i Aftpst. 1906, No. 439; Morgbl. No. 420; Berg. Aftbl. No. 221. Jfr. Morgbl. 1902, No. 482; Berg. Aftbl. 1897, 28 Juni; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148.

I Beretninger om Amternes oeconomiske Tilstand *1866—1870* (Norges officielle Statistik udg. 1873, C. No. 2): Nordlands Amt, 43 S. — *1871—1875* (Norges off. Stat. udg. 1879, C. No. 2): Nordlands Amt, 32 S. — *1876—1880* (Norges off. Stat., ny Række, udg. 1884, C. No. 2): Søndre Bergenhus Amt, 35 S. — *1881—1885* (Norges off. Stat., 3. R. No. 102): Søndre Bergenhus Amt, 34 S. — *1886—1890* (Norges off. Stat., 3. R. No. 206): Søndre Bergenhus Amt, 28 S. — *1891—1895* (Norges off. Stat., 3. R. No. 315): Søndre Bergenhus Amt, 34 S.

I Verdens Gang *1874*, No. 58: Tale ved Saltstrømmen [ved Afsløringen af Mindestøtten i Anl. af Kong Oscars Besøg 1873] (jfr. No. 55 [af Jørgen Olafsen]).

Worsøe, Peter Lotharius, foregaaendes Broder, blev født i Bergen 5 Novbr. 1830, blev Student med Haud fra Throndhjems Kathedralskole 1849 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1853.

Han nedsatte sig derefter som autoriseret Underretssagfører i Throndhjem, blev 1857 autoriseret som Overretssagfører og var som saadan bosat først paa By i Horg, fra 1860 paa Skaalvold i Støren og fra 1866 i Throndhjem, hvor han døde 12 Novbr. 1871.

* 1857 *Dorothea Aall* (f. 28 Februar 1833, † 29 Juni 1892), D. af Kjøbmand Nils Weyer A. i Arendal og Maren Otte Dedekam.

Jfr. Familierne «Ellefsen» og «Dedekam», S. 49—50; W. Lassen: Norske Stamtavler I. 18.

Milly Moyne. Af J. F. Smith. Paa Norsk. B. I—III. Thjm. 1861 [ɔ: 1862]. 12. *I.* 254 S. *II.* 297 S. *III.* 390 S. (Særtryk af Udklipnings-føljeton i Throndhjems-Posten og Throndhjems Stiftsavis Maj 1861—Marts 1862).

Harpen. Sang- og Vise-Samling, samlet og udgivet. Thjm. 1870. 12. VIII S., 328 S.

Julehilsen! Træk af Jesu Liv, fremstillede. Thjm. 1870. 8. 23 S.

Han var med at grundlægge Throndhjems-Posten, som udkom fra Januar 1858, fra 1862 under Navnet Throndhjems Stiftsavis; til dette Blad oversatte han bl. A. adskillige Føljetoner, hvoraf en enkelt udkom i Særtryk, se ovfr.

Han var Redaktør af Throndhjems Tidende, hvoraf udkom en Del Nummere fra 21 Novbr. 1866. (Jfr. Thrønderen 1866, No. 44 og 47; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 213).

Wraamann, Hans Nicolai, Søn af Kjøbmand *Asmus W. W.* († omkr. 1818) og *Jacobine Christine Dick,* blev født i Throndhjem 1 Decbr. 1806, blev Student med Laud fra Throndhjems lærde Skole 1827 og tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1831. Han blev s. A. konstitueret Adjunkt ved Bergens Kathedralskole, blev 23 Juli 1834 udnævnt til Sogneprest i Borge i Lofoten, blev 17 Februar 1844 forflyttet i samme Egenskab til Ulstein i søndre Søndmøres Provsti og 5 Januar 1855 til Volden i samme Provsti, i hvilket Embede han døde 20 April 1861. Han blev 1853 valgt til 3dje Storthingssuppleant for Romsdals Amt.

* 1) 12 Juni 1831 *Mariane Jensine Paludan* (f. 13 Januar 1810, † 5 Novbr. 1845), D. af Provst Jens P. paa Eker († 29 Septbr. 1830) og Dorothea Cathrine Hertzberg (f. 1765, † 14 Septbr. 1842).

* 2) 1848 *Emiche Christine Trumpy* (f. 29 April 1809, † 26 Januar 1861), siden 4 Maj 1845 Enke efter Sorenskriver Rasmus Martinus Blackstad paa søndre Søndmøre, D. af Skibsfører Caspar T. og Davida Maartmann.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Geistligheden i Tromsø Stift, S. 82—83; Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, II. 235—36; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148. — *Sørgedigt* af H. A. Mo i Den norske Folkeskole, N. R. IV. 238—50.

Et Par Ord om den Medvirkning fra Forældrenes Side, som de lærde Skolers Lærere tiltrænge, dersom deres Bestræbelser skulle kunne have den tilsigtede Nytte, og de selv vedblive med Lyst og Kraft at røgte deres vanskelige Kald. Bergen 1833. 4. 32 S. (Indbydelsesskrift til den off. Examen i Bergens lærde Skole i Juni 1833).

I Berte Kanutte Sivertsdatter Aarflots Selvbiografi (Eegsæt 1860), S. 31—36: Tale ved hendes Grav den 13 November 1859.

I Den Norske Huusven *I.* (1827—28), S. 160: Erindringen. — *II.* S. 1—2: Barndom og Uskyld; S. 160: Til Fregatten Freia. (Digte).

I Christianias Aftenblad *1827*, S. 64: Et Par Linier, afdøde Student N. H. Collins Minde helligede. — *1828*, S. 33—34: Haabet (en Legende); S. 80: Ode. (Digte).

I Morgenbladet *1844*, No. 186 (om Borge Sognekalds Indtægter). — *1847*, No. 108: Jørgen Sverdrup Krog (Sørgedigt).

Wulff, Carl Ludvig Peter, Søn af Skibsfører *Peter Cornelius W.* (der omkom ved Forlis 1806) og *Laurentia Strømberg* (f. i Strømstad 20 Decbr. 1773, † 16 Septbr. 1848), blev født paa Fredrikshald 21 Maj 1803. Statsraad Carsten Tank tog sig af hans Opdragelse, og han blev, privat dimitteret, Student med Laud 1822. Kort efter Andenexamen blev han 1 Oktbr. 1823 konstitueret Adjunkt ved Fredrikshalds lærde Skole, var derefter 1824—1828 Huslærer hos Grev Herman Wedel-Jarlsberg og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1829. Efter i to Aar at have virket som Privatlærer i Kristiania blev han 2 Juli 1831 udnævnt til personel Kapellan hos Chr. Delphin paa Ringsaker, blev 10 Novbr. 1836 befordret til residerende Kapellan i Rakkestad og 18 Septbr. 1852 til Sogneprest i Trygstad; han fik 8 Juli 1853 Bestalling som valgt Provst i Mellem-Borgesyssels Provsti. Han erholdt efter Ansøgning Afsked fra sine Embeder 28 Februar 1874, holdt sin Afskedsprædiken 21 Februar 1875 og flyttede derefter til Kristiania, hvor han døde ugift 29 Juli 1890. Han blev den første Ordfører i Rakkestad 1838 og var senere Medlem af Kommissjonen for Sarpsborgs Regulering.

Portræt med Biografi af D. Thrap i Folkebladet 1891, S. 177—80. *Nekrolog* i Morgbl. 1890, No. 432. Jfr. B. Svendsen: Chra. Stifts Præstehistorie (Mnskr. No. 568 in-4to i Univ.-Bibl.) II. 596—97; Morgbl. 1875, No. 62 B; Magne 1882, S. 100 af Olaf Rost; Fædrelandet 1890, No. 30.

I Prædikener af norske Geistlige, udg. af T. A. Christensen og E. F. Eckhoff (Chra. 1856), *I.* 93—98: Anden Søndag efter Hellig-Tre-Kongers-Dag. — *II.* 9—15: Første Pintsedag (optrykt i For Fattig og Riig. 3. R. VII. 161—65).

Wulff, Jørgen, Søn af Skrædder *Frants Henrik W.*, blev født i Risør 1 Juni 1762, blev oplært i Toldfaget i Flekkefjord og blev Toldskriver der 1782. Han blev udnævnt til Overtoldbetjent i Kristiania

1796, til Toldkasserer paa Fredrikshald 1802, blev 1804 forflyttet til Kragerø og 12 Oktbr. 1816 udnævnt til Toldinspektør i Drammen, hvor han døde 10 August 1829.

* 1791 *Elsine Schjønning* (f. i Vordingborg 20 Februar 1769, † 18**), D. af Prokurator Peter S. og Ellen Margrete Terkildsen.

Haand-Lexicon i Toldfaget, til Brug for Handelsclassen, udklarerende Skibsførere og det fungerende Toldpersonale, med nogle paa Erfaring grundede Anmærkninger. Sammendraget og udarbeidet af Toldloven og de dertil henhørende endnu gjeldende Anordninger, ved Wulff [og G. J.] Egidius. Drammen, 1825. 8. 6 Bl., 132 S.

I Det Norske Nationalblad, *H. 15* (1819), S. 65—79: Nogle nødvendige Ord i Anledning af de i Nationalbladets 14de Hæfte indrykkede Bemærkninger over den provisoriske Told-Anordning [af P. A. Heuch].

Wulfsberg, Andreas Dorotheus, Søn af residerende Kapellan *Niels Andreassen W.* (f. 29 Marts 1715, † 26 August 1784) og *Abigael Jacobsdatter Achton* (f. 1718, † 1786), blev født i Tønsberg 9 Maj 1747, blev Student fra Tønsbergs Skole 1764 og tog theologisk Attestats med Haud i Juni 1768. Han blev udnævnt til personel Kapellan i Aamot i Østerdalen 29 Oktbr. 1777 og til Sogneprest sammesteds 1 Septbr. 1786, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 1 August 1822. Han var tillige Provst i Østerdalen 1795—1816. Han stiftede det Aamotske patriotiske Selskab og var dets første Formand. Han døde i Gausdals Prestegaard 10 Oktbr. 1828.

* *Dorothea Catharina Johanne Elisabet Bøchmann* (f. i Sandeherred 19 Marts 1754, † 10 April 1827), D. af Paul Conrad B. og Maren Olsdatter.

Jfr. B. Svendsen: Chra. Stifts Præstehistorie (Mskr. No. 568 in-4to i Univ.-Bibl.), II. 940.

Indbydelse til S:T[is] De Herrer Medlemmer af det Aamodtske Patriotiske Selskab om at tage Deel udi Selskabets Fabrik-Indretning ved et frivilligt Fabrik-Indskud. Chra. [1785]. 8. 15 S. (Forf.s Navn S. 15).

Tale ved det Aamodtske Patriotiske Selskabs Skole- og Fabrik-Bygning Enigheds Indvielse holdet udi en Forsamling af Selskabets Medlemmer sammesteds, den 7de November 1785. Til Trykken befordret ved nogle af Selskabets Medlemmer, og sælges til Bedste for de paa Enigheds-Fabrikke arbeidende Fattige. Chra. 1785. 8. 24 S., 4 Bl. [Festsange].

I Thaarup's Magazin for Danmarks og Norges Beskrivelse *I.* (Kbh. 1797—1801), S. 1—34: Om Postvæsenet i Østerdalen.

Wulfsberg, Carl Oscar, Broder af nedennævnte Henriette W., blev født i Drammen 13 Marts 1838, blev Student med Laud fra Drammens Skole 1856 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1863,

med Laud i Septbr. 1864. Han blev autoriseret som Overretssagfører i Drammen 1867 og blev 1876 konstitueret, 1878 fast ansat Politiassistent i samme By, i hvilken Stilling han døde 20 Marts 1887.

* 19 Decbr. 1879 *Elise Schwartz* (f. 11 Novbr. 1858), D. af Høiesteretsadvokat Jens Arboe S. og Anna Allum.

Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 28—29; J. K. Bergwitz: Studenterne fra 1856, S. 43.

Han var fast Medarbejder i Drammens Tidende fra Begyndelsen af 70-Aarene og derefter dens Redaktør indtil Udgangen af 1882.

Wulfsberg, Christian August, Søn af nedennævnte Overtoldbetjent *Niels W.* i dennes første Ægteskab, blev født i Kristiania 21 Juni 1811, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1830 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1836. Ved kgl. Resolution af 20 Decbr. 1836 fik han Bevilling til at overtage sin Faders Bogtrykkeri, som han derefter drev til 1860, da han solgte det. Han blev i Decbr. 1837 ansat som Kopist i Justitsdepartementet, blev 16 Oktbr. 1841 udnævnt til Stiftsoverretsprokurator i Kristiania, 8 Juli 1853 til Brigadeauditør ved 2den akershusiske Infanteribrigade og 25 August 1856 til Brigadeauditør i Artilleribrigaden, fra hvilket Embede han ifølge Ansøgning erholdt Afsked 3 Juli 1882. Han var fra 18 April 1864 antagen som Referent ved Kristiania Stiftsoverret. Han døde i Kristiania 13 Februar 1884.

* 1 Septbr. 1843 *Caroline Nerdrum* (f. 25 Februar 1822, † 14 Juni 1862), hans Søskendebarn, D. af Skattefoged Christian N. i Drammen og Bodil Margrethe Wulfsberg.

Om Asyler eller Opdragelsesanstalter for Smaaborn. Chra. 1837. 8. 16 S.

Om Selskabet for Christiania Byes Vel samt Opfordring til at indtræde i Samme. Chra. 1838. 8. 15 S.

Kort Fremstilling af Turnipsdyrkningen udgivet. Chra. 1847. 8. 8 S. — Nyt Oplag. Chra. 1847 [ɔ: 1848]. 8. 8 S.

Endeel vigtige Spørgsmaale, vedrørende Landoekonomien, fremsatte og behandlede i Drammens Landboforening Aar 1848. Chra. 1849. 8. VI S., 1 Bl., 155 S. (Heri er af ham S. III—VI: Forord; S. 10—18: Foredrag om vor Qvægraces Forbedring).

Bør en agronomisk Hoiskole oprettes? Et Sendebrev fra Spiritus asper til Hr. Hoiesteretsassessor og Storthingsmand U. A. Motzfeldt. Chra. 1854. 8. 16 S.

Veiledning i Landbruget for den norske Jorddyrker [bearbejdet efter N. W. Lundeqvist]. Udgiven. (Med 7 Træsnit.) Chra. 1859. 8. VIII S., 112 S. (Jfr. Morgbl. 1858, No. 197, hvortil W. i No. 229).

Sæterbeioget. Original Fortælling af August Williams. Chra. 1861. 8. 103 S. (Anm. i Aftbl. 1861, No. 240; i Danſk Maanedsſkr. 1862 I. 487).

Drammen, før, nu og i Fremtiden af Incognitus qvidam. Chra. [ɔ: Drammen] 1864. 8. 2 Bl., 180 S. (Først trykt i Drammens Tidende).

Aarsagerne til den norske Landmands Klager, — hvorledes disse Klager kunne afhjælpes, — Korntoldens Forkastelighed. Chra. 1866. 8. 31 S.

Betragtninger over det norske Jordbrug. Chra. 1867. 8. 16 S. (Anonymt).

Om Finmarken. Med et farvetrykt Kart. Chra. 1867. 8. VII S., 191 S., 1 Kart. (Anm. [af F. Bætzmann] i Aftbl. 1868, No. 9; i Morgbl. s. A. No. 11).

Portrætet i München. En Hverdagshistorie af A. W. Kbhvn. 1869. 8. 220 S.

Norges naturlige Velstandskilder. En Række Forelæsninger afholdte i Bergen Vinteren 1871/72. Chra. 1872. 8. VII S., 1 Bl., 251 S. (Anm. i Aftbl. 1872, No. 229; i Aftpst. s. A. No. 207 og 251; i d. Dagbl. s. A. No. 270; af C. R.[osenberg] i d. Fædrelandet s. A. No. 272).

Blomsterhaven i Værelser eller Anvisning til at dyrke og pleie Blomster saaledes, at de kunne trives i Værelser. Udarbeidet. Chra. 1878. 8. 2 Bl., 87 S., 5 upag. S. (Anm. i Aftbl. 1878, No. 263; i Norsk Tidsskr. f. Lit. III. 239—43). — Andet forøgede Oplag. Chra. 1879. 8. 2 Bl., 104 S., 2 Bl.

Han var Udgiver af Bibliothek for den nyeste Romanliteratur, et Maanedsskrift, som udkom i Chra. fra Oktbr. 1842—Decbr. 1844 og indeholdt Oversættelser fra Fransk og Engelsk ved H. Sødring, C. F. F. Dietrichs og Jac. Betlesen.

Han var Udgiver af Norsk Boghandlertidende, som udkom i Chra. med 35 8-sidige No. fra 18 Januar 1849—14 Febr. 1850.

Han var Udgiver og fra 1853 Redaktør af Almindelig norsk Landbrugs-Tidende, som under P. C. Boyesen's Redaktion begyndte at udkomme i Januar 1850, og hvoraf udkom 2 Aargange (I. Chra. 1850. 8. IV S., 284 S. — II. Chra. 1851—1854. 8. 224 S.; jfr. Indf. i Morgbl. 1858, No. 197 og 317 med Redegjørelse fra W. i s. Bl. No. 229). Heri er af ham: *I.* 77—80: Om Glashvede; 137—43: Om Oprettelse af et Central-Agerdyrknings-Seminarium; 155—58: Om kunstige Enge. — *II.* 125—26: Vigtigheden af at erholde godt Frø; 161—70: Hvad bør være Gjenstand for „Huusflid" og hvorledes kan denne bedst ophjælpes i vort Land? 193—222: Central-Agerdyrknings-Seminariet.

I Tidsskrift for Landmænd V. (1878), S. 277—84 og 325—36: Nogle Betragtninger over Havedyrkning.

Han var Medudgiver af Den Norske Rigstidende 1837—1859, derunder Eneudgiver 1843—1845 og atter fra 30 Marts 1848. Af hans Artikler i dette Blad, delvis under Mærkerne Spiritus asper, S. a. og α, kan nævnes: *1838*, No. 78: Til Christiania Damer [om Hjælp til de Nødlidende]. — *1846*, No. 78: Opfordring til den norske Landmand [om Turnipsdyrkning]. — *1848*, No. 182 Till., 186, 191 Till., 209 og 212 Till.: Landbo-Forholde. — *1849*, No. 198: Hvorfor befinder den norske Bonde sig hyppigt i maadelige Kaar? (jfr. Morgbl. s. A. No. 293, hvortil Foreløbigt Svar af W. i Rigstid. No. 268; hertil Morgbl. No. 317 af O. Walstad og s. Bl. No. 331, med Specielt Svar af Wulfsberg i Rigst. No. 292 og Tilsvar i Realiteten i No. 313). — *1850*, No. 1, 2, 3, 9, 26 og 51: Betragtninger over det norske Landbrug; No. 8: Endvidere om Central-Agerdyrknings-Seminariet og Storthingsmand

Trykt 19 Maj 1908.

Ole Walstad (jfr. Walstad i Morgbl. f. A. No. 11 og 98). — *1857*, No. 104: Bør overordentligt Storthing sammenkaldes?

I Morgenbladet *1847*, No. 182: Om Dyrkning af Turnips. — *1849*, No. 160 (om Den Norske Rigstidende, jfr. No. 159). — *1858*, No. 229 (ang. hans Udgivelse af Landbrugsskrifter, særlig Alm. norsk Landbrugs-Tidende, jfr. No. 197 og 317). — *1866*, No. 11: Om Dampskibsfarten paa Finmarken. — *1867*, No. 65, 67 B og 72: Er den systematiske Dræning af Jordsmonet fordelagtig, og er den det specielt i Smaalenenes Amt? No. 157 og 158 B: Nogle velmente Raad til den norske Landmand. — *1875*, No. 111: Om Sanatoriet Gausdal.

I Aftenbladet *1858*, No. 150, 153, 159 og 160: Korrespondance fra Arvalla. — *1863*, No. 173, 174, 178, 194 og 208: Aas højere Landbrugsskole (jfr. No. 190 og 216 af M. F., hvortil midlertidigt Tilsvar [af W.] i No. 217). — *1864*, No. 239, 241 og 248: Udstillingen paa Børsen. — *1865*, No. 24 og 102: Lidt mere om vore Landboforholde; No. 109: Om Ayrshireracens Betydning for vort Land. — *1866*, No. 98 og 99: Om de paatænkte Forandringer i Kriminallovens Bestemmelser om Tyveri m. m. — *1871*, No. 216, 218, 222, 225, 228 og 234: Industri-Udstillingen i Kristiania. — *1872*, No. 214, 216 og 221: Undals Verks Kisgruber. — *1873*, No. 88, 93 og 101: Nogle Bemærkninger fremkaldte ved de høje Vedpriser; No. 138: Anm. af Beretning om den almindelige Udstilling for Tromsø Stift. — *1874*, No. 300: Om Norges Fiskerier. — *1879*, No. 5: Chrysanthemum indicum, indisk Guldblomst.

Endvidere har han skrevet Opsatser i Christiania Intelligentssedler, og i 1860 leverede han Korrespondentartikler til det danske Dagbladet.

Wulfsberg, Frantz Gustav Oscar, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 11 Oktbr. 1847, blev Student med Haud fra Aars og Voss's Skole 1865 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1871. Han var fra 1875 Underretssagfører i Kristiania og bosatte sig 1895 i Drøbak, hvor han døde ugift 9 Februar 1907.

Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg (Chra. 1900), S. 41; Morgbl. 1907 No. 79.

I Aftenbladet *1875*, No. 8: Stemmeflerhedens Udfindelse ved de militære Retter; No. 53: Om Betingelserne for Stenografiens fremtidige Trivsel i vort Land; No. 250: Stenografiens Udbredelse.

I Aftenposten *1875*, No. 29: Damerne og Stenografien.

I sine senere Leveaar bistod han ved Redaktionen af Akershus Amtstidende og skrev ogsaa forskjellige Notitser til Morgenbladet.

Wulfsberg, Gregers Winther, Søn af nedennævnte Justitsraad *Jacob W.*, blev født i Tønsberg 28 Oktbr. 1780, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1801 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1804. Han blev 18 Oktbr. 1805 udnævnt til Underkancellist i danske Kancellis 1ste Departement, 13 Marts 1807 til Auditør ved det søndenfjeldske Infanteriregiment og 30 Oktbr. 1811 til Byfoged og By-

skriver samt Vejer og Maaler paa Moss; 18 Novbr. 1822 blev han tillige konstitueret som Sorenskriver i Moss Sorenskriveri. Han blev 4 Oktbr. 1830 udnævnt til Justitiarius i Kristianssands Stiftsoverret, men tiltraadte ikke dette Embede, da han 1 Januar 1831 blev konstitueret og 30 Marts s. A. fast udnævnt Amtmand i Smaalenenes Amt, i hvilket Embede han døde 23 Septbr. 1846. Han repræsenterede Moss paa Rigsforsamlingen i 1814, mødte som Storthingsmand for samme By 1824, 1827 og 1828 og var valgt til Suppleant for det overordentlige Storthing 1814 samt for Storthingene 1830—1839; paa Storthinget var han Formand i Redaktionskomiteen 1824 og 1828, Sekretær i Komiteerne om Kjøbstedskatten 1824 og 1827, Medlem af Bankkomiteen 1824 og 1827, af Komiteen angaaende Kancelliraad Morgenstiernes Storthingsfuldmagt 1824 og af Komiteen for Kristiania Bygningslov 1827. Han blev R. N. O. 11 Maj 1826.

* 7 Juli 1811 *Johanne Iverine Friborg* (døbt 15 Juli 1787, † i Kristiania 19 Marts 1863), D. af Kaptejn og Urtekræmmer i Kjøbenhavn Jens Christopher F. og Margrethe Sophie Horn.

Portræt med Biografi i Aftenposten 1903, No. 291. Jfr. B. Moe: Biogr. Efterretn. om Eidsvolds-Repr. og Storthingsmænd, S. 150—51; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148; Berg. Aftbl. 1898, 5 Oktbr. af *M. S.*; Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 50—51; J. C. L. Lengnick: Jochum Horn's Descendenter. — *En Bautasten* paa hans Grav, rejst af Moss Kommunestyrelse, afsløredes 17 Maj 1903, jfr. Morgbl. 1900, No. 320 af A. J. Lange.

Udkast til Octroi for et Brandassurance-Selskab paa Varer og Effecter i Kongeriget Norge. Chra. 1827. 8. 29 S. (Forf.s Navn paa S. 29).

I Rahbek's Minerva *1805 IV.* 75—84: Et Par Anmærkninger, henhørende til den danske Sproglære.

I Tiden *I. 1* (1808—1810), Sp. 22—23: Sang paa Hans Majestæt Kongens Fødselsdag 1808; afsjunget i Klubben Venskab og Nytte udi Fredrikshald.

I Statsborgeren, *H. 22* (1837), S. 50—51 (om Distriktsforsamlingen for Smaalenenes Amt, jfr. S. 12—14 og 106—7).

I Beretning om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand *1840—1845* (Chra. 1847), S. 16—29: Smaalenenes Amt.

I Morgenbladet *1820*, No. 151 (ang. Futurum participii i Norsk, jfr. No. 102 og 130). — *1834*, No. 45 (ang. Erstatning til de ved Krigen Skadelidte i Rakkestad, jfr. No. 42); No. 258 (om Færgemand P. Møllers Indkaldelse for Strømstad Raadhusret, jfr. No. 249). — *1835*, No. 328 (ang. Amtsrepartitionen i Smaalenene, jfr. No. 321).

I Yngvar Nielsen's Bidrag til Norges Historie i *1814*, I. (1880), S. 423—47 er trykt hans Dagbog fra Rigsforsamlingen paa Ejdsvold.

Wulfsberg, Henriette, Datter af nedennævnte Bogtrykker *Jacob W.*, blev født i Drammen 6 Juni 1843. Atten Aar gammel rejste hun ud som Guvernante, tog i Decbr. 1866 Lærerindeexamen med bedste

Karakter ved Nissens Skole i Kristiania, blev 1870 Førstelærerinde ved Bøckmans Pigeskole i Drammen og overtog 1877 selv denne Skole som Bestyrerinde; i 1886 blev den sammensluttet med Frøken Bordoes Skole, og hun var dens Medbestyrerinde, indtil hun i 1896 af Helbredshensyn trak sig tilbage. Lidt over tyve Aar gammel foretog hun sin første Udenlandsrejse og opholdt sig fire Maaneder i London; senere rejste hun flere Gange til Frankrige og til Schweiz; i 1886 besøgte hun med offentligt Stipendium England, Frankrige og Belgien for at studere disse Landes Pigeskoler og højere Lærerindeuddannelse; i 1889 gjennemgik hun i Belgien et Lærerindekursus i huslig Økonomi og oprettede derefter et Skolekjøkken ved sin Skole i Drammen. Hun var i 1890 Medlem af en departemental Komité til Behandling af Spørgsmaal vedrørende de højere Skoler. Hun døde i Kristiania 9 Oktbr. 1906.

Nekrologer af M. J.[ørstad] i Husmoderen XX. 303—4 (med Portræt); i Urd 1906, S. 505—6 (med Portræt); i Morgbl. 1906, No. 558 og af *D.* [ɔ: Dorothea Christensen] i No. 571. Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 37—38. — Hun har oprettet et *Legat* til videre Uddannelse eller Rekreation for Lærerinder i Drammen.

Skolehistorier. Fortalte af *Claus.* Med 6 Pennetegninger. Kra. 1884. 8. 64 S., 6 lith. Bl.

Om den nye Ordning af Middelskoleexamen for Piger og huslig Økonomi som Undervisningsfag. To Foredrag. Drammen 1890. 8. 40 S.

Om neurasthenie. Af prof. dr. C. Hilty. Autoriseret oversættelse [ved H. W. og Marie Jørstad]. [Med forord af M. Greve.] Kra. 1898. 8. 1 Bl., 102 S.

Hvad er det at tro? [Efter Prof. Dr. Hilty: Glück III.] Kra. 1899. 8. 10 S. (Anonymt; først trykt i Morgbl.)

Den unge Herre til Hyson Hall af Frank R. Stockton. Oversat fra Engelsk. Kra. 1903. 8. 2 Bl., 256 S.

Evelyn Sharp. Den Yngste i Skolen. Oversat. Med otte Illustrationer. Kra. 1905. 8. 2 Bl., 318 S.

I Universitets- og skole-annaler, *N. R. II.* (1887), S. 209—256, 289—304 og 351—62: Indberetning om en reise i Frankrig og Belgien for at gjøre sig bekjendt med pigeskolerne og den høiere lærerindeuddannelse i disse lande.

I Husmoderen var hun Medarbejder fra 1894 og leverede til dette Tidsskrift lige til sine sidste Leveaar jævnlig Artikler af forskjelligt Indhold, dels Oplevelser fra sine Udenlandsrejser, dels Causerier i Brevform, dels Indlæg i Dagens Spørgsmaal paa huslige og hjemlige Omraader, bl. a. ang. Hustruens Retsstilling i Ægteskabet, oftest under Mærket *—d.*

I Forældre og børn, udg. ved A. Arstal (Kra. 1902), S. 102—113: Det hjemlige stel.

I Aftenbladet *1861*, No. 222, 233, 262, 269, 279 og 294: **Korrespondencer** fra London. — *1865*, No. 20: Det store Torkabinet i London; **No. 71 og 72: De**

engelske Damer; No. 164 og 165: Krystalpaladset i Sydenham; No. 220: Lommetyvene i London.

I Morgenbladet *1867*, No. 130 og 132: Nissens Skole for voxne unge Piger (jfr. No. 153); No. 297 og 300: Bibelkvinderne i London; No. 320: The og Thedrikning i England. — I dette Blad skrev hun senere hyppige Artikler, næsten altid anonymt, særlig Korrespondancer fra sine Reiser (saaledes 1889 fra Frankrige, 1895 og 1897 fra Schweiz, 1900, No. 556, 572 og 605 fra Nordsverige) og Indlæg om pædagogiske Spørgsmaal, navnlig om Fællesskoler og Pigeskoler og om Pigers praktiske Uddannelse (1900, No. 665 og 676: Den høiere Lærerindeuddannelse i vort Land). Af andre Bidrag kan nævnes i *1901*, Extrano. 23, 24, 26 og 28: En Christiania-Politimester for 100 Aar siden [ɔ: Jacob Wulfsberg].

I Drammens Tidende begyndte hun at skrive allerede omkr. 1856, idet hun navnlig førte i Pennen forskjellige Stykker om kommunale Forhold og lignende. Senere skrev hun undertiden Reisebreve til Bladet, saaledes fra sit Ophold i Belgien 1889, af hvilke Breve adskillige blev optrykte i Aftenposten.

Wulfsberg, Jacob, Broder af ovennævnte Provst Andreas Dorotheus W., blev født i Tønsberg 14 Januar 1751. Han var fra 1773 Kjøbmand, senere tillige Brandinspektør og Borgerkaptejn i sin Fødeby, tog dansk juridisk Examen med Karakteren «Bekvem» i August 1777, blev 25 Juni 1790 udnævnt til Byfoged og Byskriver i Tønsberg og Holmestrand, 22 Oktbr. s. A. tillige til Vejer, Maaler og Vrager i sidstnævnte By, 28 Septbr. 1798 til Byfoged paa Strømsø, hvor han i 1801 tillige blev Borgerkaptejn, og 23 April 1802 til Byfoged og Politimester i Kristiania, hvilke Embeder han overtog 4 Oktbr. s. A. og bestyrede til Juni 1809 (jfr. Den Norske Rigstid. 1819, No. 32 Tillæg); den 25 April 1809 blev han udnævnt til virkelig Justitsraad. Han blev 30 Septbr. 1808 udnævnt til Sorenskriver i Eker, Modum og Sigdal, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 9 August 1825, efterat han i over 4 Aar havde været blind. Gjentagne Gange var han Medlem af Kommissjoner til Undersøgelse og Paadømmelse af særlig vanskelige Justitssager. Han døde paa sin Ejendomsgaard Lille Stenset paa Eker 16 August 1826.

* 1) 8 Novbr. 1774 *Inger Helvig Seeberg* (f. i Tønsberg Decbr. 1752, † 24 Februar 1794), D. af Anders S. og Bodil Pedersdatter Heiding.

* 2) 17 Marts 1798 *Anna Henrikke Stoltenberg* (f. 1764, † 23 Januar 1837), D. af Sogneprest i Aas Henrik S. og dennes første Hustru Sara Maria Plade.

Nekrolog i Morgbl. 1826, No. 252 (Personalia, oplæste ved hans Jordefærd); i Den N. Rigstid. No. 72, jfr. Gravskrift i No. 68. Jfr. Morgbl. 1901, Extrano. 23, 24, 26 og 28 af Henriette Wulfsberg; N. C. Øst: Materialier til et dansk biogr.-lit. Lexicon, Sp. 127—28; P. Holmsen: Kristiania politis historie, S. 121—30; Gustava Kielland: Erindringer, 2. Opl., S. 70—77 og 138; Meddelelser fra Krigsarkiverne II.

260—61; Conradine Dunker: Fra gamle Dage, S. 345—47 og 349; A. Collett: Gamle Christiania-Billeder, S. 310—11 og 331—32; Kr. Stenrud: Fortællinger om Livet i Kristiania fra 1624—1887, S. 35—40; Mary Wollstonecraft: Letters written dur. a resid. in Sweden, Norway, and Denmark (London 1796), S. 98—99; A. Lamotte: Voyage dans le Nord de l'Europe (Londres 1813), S. 122—23 og 126—27; Illustr. Nyhedsbl. 1862, S. 43; O. A. Øverland: Mordet paa Saksebøl, S. 35 o. fl. St.; Claus Pavels's Biografi og Dagbøger, S. 253—54, Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 204, 287 og 609 samt Dagbøger 1817—1822 II. 454. — *Digt* til ham i Patrioten I. (1824), S. 64.

Et Par Ord om Odels-Retten i Norge opsatte i Anleedning af en i Aaret 1787, fra Aggershuus og Smaalenenes Amter indgiven Ansøgning om denne Rettes Ophævelse. Chra. 1788. 8. 39 S. (Optrykt i Minerva 1788 III. 140—81; anm. i Efterretninger om lærde Sager 1789, S. 142—43).

Tale, holden i Christiania den 4. Junii 1793 angaaende et Universitet i Norge. Kbhvn. 1793. 8. 16 S. (Anm. [af C. C. Mangor] i Lærde Efterretn. 1795, S. 756—57).

Indbydelse til veltænkende Medborgere og Landsmænd om at understøtte et Skolelærer-Seminarium for Land-Almuen i Aggershuus Stift. Kbhvn. 1797. 8. 12 S. (Kun Omslagstitelblad; særskilt Aftryk af Thaarup's Magazin for Danmarks og Norges Beskrivelse I. 35—46).

En gammel Normands frimodige og velmeente Skrivelse til de Norges Mænd, der ere udvalgte til Repræsentanter ved det 4de ordentlige Storthing fra 1ste Februar 1824. Forfattet. Chra. 1824. 4. 8 2-sp. S.

I Minerva *1788 III.* 140—81: Et Par Ord om Odels-Retten i Norge (ogsaa særskilt, se ovfr.). — *1792 I.* 396—97: National-Vise [ɔ: „Da Evind Findien for Hagen qvad"]. — *1793 III.* 94—95: Sang [ɔ: „Brødre! her tømme vi Glædskabens Skaale"].

I Morgen-Posten *1790,* S. 117—26: Ambassadeuren. (En Fortælling). (Digt).

I Norske Intelligens-Sedler *1797,* No. 4 (nogle orthografiske Spørgsmaal). — *1809,* No. 81 (Afskedsord ved Fratrædelsen som Byfoged i Kristiania).

I Verdens Gang *1903,* No. 39 er meddelt to Embedsskrivelser af ham fra August 1807 vedrørende Hans Nielsen Hauge, og i Aftenposten s. A. No. 329 to Embedsskrivelser fra Decbr. 1805 angaaende Gravskriften over Chr. Lofthuus.

Wulfsberg, Jacob, foregaaendes Sønneson og efterfølgendes Broder, blev født i Kristiania 22 Maj 1809, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1830 og tog Examen philosophicum med Haud 1831. Han fik ved kgl. Resolution af 8 April 1831 Bevilling til at erlægge og drive Bogtrykkeri i Drammen, hvor han begyndte sin Virksomhed 2 Januar 1832; her havde han en Tid ogsaa Boghandel og Galanteriforretning. I sine sidste Aar boede han i Kristiania, hvor han døde 30 Decbr. 1882.

⚭ 8 Novbr. 1835 *Mantzine Margrethe Seeberg* (f. 16 April 1812, † 6 Januar 1883), D. af Kjøbmand Thomas S. i Tønsberg og Ingeborg Marthe Elisabeth Schriver.

Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 27; Drammens Tidende 1882, No. 1 og 1883, No. 1. Angaaende en ham overgaaet Dom som Trykker af et gudsbespotteligt Skrift se Norsk Retstid. XX. (1855), S. 572—76; jfr. Chra.-Pst. 1853, No. 1807 og Krydseren s. A. No. 203 med W.s Indlæg i Chra.-Pst. No. 1809 og Drammens Tid. s. A. No. 220.

Han grundlagde og udgav Tiden, som udkom fra 2 Januar 1832 som „offentlig Drammens Avis af blandet Indhold" (jfr. Statsborgeren, H. 2, S. 125—26); i Aaret 1838 kom den som „en fælleds Avis for Drammen, Kongsberg og Holmestrand". Fra 1845 fik den Navn af Drammens Tidende, og W. stod som dens Udgiver til sin Død, medens Redaktionen for det meste besørgedes af andre.

Wulfsberg, John Collett, efterfølgendes Søn, blev født i Stockholm 13 Novbr. 1817, blev, dimitteret af sin Fader, Student med Laud 1835 og tog juridisk Embedsexamen med Haud 1842. Han blev s. A. ansat som Kopist i Justitsdepartementet og gik 1846 i samme Egenskab over i Armedepartementet, hvor han 1850 blev konstitueret og 1 Novbr. 1854 kongelig udnævnt Fuldmægtig. Han var konstitueret Auditør 1855 og 1856, blev 26 August 1856 konstitueret i det nyoprettede Røros Sorenskriver- og Politimester-Embede, hvortil han fik endelig Udnævnelse 30 Decbr. 1857, og blev 20 Februar 1875 udnævnt til Byskriver i Bergen, i hvilket Embede han døde 17 Februar 1888.

* 24 Decbr. 1843 *Thora Elise Wulfsberg* (f. 27 April 1817, † 16 Novbr. 1901), hans Søskendebarn, D. af ovennævnte Amtmand Gregers Winther W.

Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 44.

Hofdamen, af Mme. de Bawr. Oversat fra Fransk. D. 1—2. Chra. 1844. 16. *I.* VI S., 152 S. *II.* 152 S.

Beretning om Sveriges Fængselsvæsen, for Aarene 1843 og 1844. Oversat fra det Svenske. Chra. 1846. 8. 39 S.

Han var Medudgiver med sin ovennævnte Broder Chr. Aug. W. af Den Norske Rigstidende 1 Januar 1846—29 Marts 1848.

Wulfsberg, Niels, Søn af ovennævnte Justitsraad *Jacob W.* i dennes første Ægteskab, blev født i Tønsberg 29 August 1775. Han blev opdraget hos sin ovennævnte Farbroder Provst Andreas W. i Aamot, blev, privat dimitteret, Student med overordentlig Udmærkelse 1796, blev indskreven blandt Kommunitetets Alumner i Oktbr. 1797, tjenstgjorte fra 2 April 1801 nogle Maaneder som Løjtnant ved det søndre sjællandske Landeværnsregiment og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Maj s. A. Han blev 22 Novbr. 1801, samme Dag som han aflagde den praktiske kateketiske Prøve med Haud, udnævnt til Tredjeprest ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania, hvor han det følgende Aar

oprettede en Boghandel og ifølge kgl. Bevilling af 24 Juli 1807 et Bogtrykkeri, som han drev fra Juli 1809 til Februar 1811. Den 12 Januar 1815 blev han udnævnt til Arkivar ved den norske Statsraadsafdeling i Stockholm og var tillige Lærer i Norsk for Kronprins Oscar. Han vendte med Permissjon tilbage til Kristiania i August 1818 og entledigedes fra sit Embede under 26 Juli 1820. Efterat hans Bogtrykkerbevilling var blevet konfirmeret ved kgl. Resolution af 16 Oktbr. 1818, satte han paanyt sit Bogtrykkeri i Gang fra Nyaaret 1819 og drev det derefter for egen Regning til Udgangen af 1836, da det blev overtaget af hans forannævnte Søn Chr. Aug. W. Selv var han allerede 1822 flyttet til Drammen og blev 10 Juli 1828 udnævnt til Overtoldbetjent i samme By, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 30 Juli 1836. Sammen med Kateket L. Lumholtz oprettede han Kristiania Søndagsskole 1802 og bestyrede den til Udgangen af 1812, da den blev overtaget af Selskabet for Kristiania Bys Vel; ligeledes var han med at oprette den første Handelsskole i Kristiania. Han var med blandt Stifterne af Selskabet for Norges Vel 1809 og grundlagde dettes Underafdelinger Selskabet for Kristiania Bys Vel, hvis Formand han derefter var i flere Aar, samt 21 April 1830 Buskeruds Amts Landhusholdningsselskab, hvis Formand han var til 1838. Han tog Initiativet til Oprettelsen af Drammens Sparebank 1823 og var dens Forstedirektør til Maj 1850. Han var en af Valgmændene for Kristiania i Septbr. 1814. Han døde i Drammen 25 Juni 1852.

* 1) 1802 *Petra Elisabeth Wiinholt* (f. 22 Marts 1781, ÷ Nat til 14 Juli 1831), Søster af ovennævnte Justitsraad Claus Edvard W.

* 2) 1832 *Ingeborg Lorenzen* (f. i Holmestrand 1784, ÷ 27 Septbr. 1849), Enke efter Kjøbmand i Grimstad Alef Pentz Smith (÷ 1818). D. af Kjøbmand i Holmestrand Fredrik Schjerven L. og Anne Helene Elisabeth Blom.

Portræt med Biografi i Nordisk trykkeri-tidende 1902, S. 59—62, 67—68 og 75—76; i Morgbl. 1902, No. 504. *Nekrolog* i Drammens Tidende 1852, No. 151; i Illustr. Nyhedsbl. I. 168. Jfr. Aagot Wulfsberg: Slægten Wulfsberg, S. 21—26; B. Svendsen: Chra. Stifts Præstehistorie (Mskr. i Univ.-Bibl. No. 568 in-4to) I. 505—7; Storthings Forhandlinger 1821 III. 89—93, 110—17 og V. 563—71, 1824 V. 1295—1309 og 1839 II. 61—63; Storthings-Efterretninger 1814—1833 II. (Chra. 1878), S. 84—85, 160—61 og 454 samt 1836—1854 I. (Chra. 1888), S. 482—83; Morgbl. 1839, No. 95; Den Const. s. A. No. 95; [P. Soelvold:] Om Storthingsvalg (Chra. 1840), S. 44—47; [O. Munch Ræder:] «Om Storthingsvalg» (Chra. 1841), S. 42—43; O. A. Øverland: Mordet paa Saksebol, S. 4, 125 og 128; P. Wieselgren: Essen, S. 228; Aftbl. 1864, No. 16 («En historisk Oplysning» [af Chr. Aug. Wulfsberg?]); A. Daae: Akers Sogneselskab 1807—1907, S. 142; Claus Pavels's Biografi og Dagbøger, udg. af C. P. Riis, S. 39, 96, 131, 146, 161, 163, 166, 193, 233, 252, 262, 267, 269, 319.

352, 365, 367—68; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, Dagbøger 1812—1813 og 1817—1822, I—II. passim (se Registrene); Blade af J. P. Mynsters Liv, S. 77; Det Norske Nationalblad, H. 14, S. 217—18, H. 16, S. 89—103 og 113—21, H. 20, S. 424.

M. A. Plauti comoediae, qvae Capteivei inscribitur, [actus I.] versionem Danicam, praemissa praefatione Latina, dissertationis loco pro stipendio Collegii Medicei publice tuebitur Nicolaus Wulfsberg. Hafniae, MDCCIC. 8. VIII S., 16 S. (Ufuldendt; mere udkom ikke).

Indbydelses-Skrift til Fredsfesten og Høitideligheden for Helten Prinds Christian, den 29de December 1809. Chra. 1809. 8. 8 S.

[Tale i Selskabet for Christiania Byes Vel 17 Oktbr. 1812.] [Chra.] 4. 8 S. (Uden Titel). (Jfr. Pavels's Dagbøger 1812—1813, S. 78—79).

Forslag til Forandring i Udtrykket af Spørgsmaalene ved Confirmationen. Chra. 1812. 8.

Tolv-Prædiken, holden i Vor Frelsers Kirke i Christiania paa den almindelige Bededag 1813. Tilegnet det Norske Folk og dets ædle Styrere, der alle behøve, fremfor Alt, Troen og Haabet paa Gud. Chra. [1813.] 8. 15 S.

Proclamationer fra Hans Kongelige Høihed Kronprindsen af Sverrig, og Bulletiner, udstædte i den forenede Nord-Tydske Armees Hoved-Qvarteer fra Begyndelsen af denne Armees Operationer indtil 16de September 1813. Oversat [af N. W.] efter den paa Fransk i Lüttich udkomne 2den Udgave. Chra. 1815. 8. 54 S. — Bulletiner, bekjendtgjorte efter Befaling af Hans Kongelige Høihed Kronprindsen af Sverrig i den forenede Nord-Tydske Armees Hoved-Qvarteer. Oversat [af N. W.] efter den 2den Udgave. Andet Hefte, indeholdende No. XV—XXIV. Chra. 1815. 8. 46 S. Tredie Hefte, indeholdende No. XXV—XXXIV. Chra. 1815. 8. 35 S.

Politiske Betragtninger over Begivenhederne i Frankrige og Italien, under de tre første Aar, efterat det Bourbonske Huus igjen var kommen paa Frankriges Throne, (nemlig fra 1814 til 1817), eller: Fortsættelse af Mit Livs Erindringer fra 1774 til 1814. Af M. de J**** [ɔ: Jullian]. (Udkommen i Brüssel 1817.) Oversættelse [ved N. W.]. Chra. 1818. 8. VI S., 1 Bl., 200 S.

Indbydelse til Indvaanerne i Drammen og dens Omegn angaaende en Sparebanks Oprettelse. [1823.] 8. 6 S.

Han samlede og forlagde Efterretninger og Opmuntringer angaaende de nærværende Krigsbegivenheder, som udkom med 40 No., hvert paa 4 Sider i Kvart, fra 25 August—28 Novbr. 1807 samt med Tillæg No. 1—3 19 Decbr.—30 Decbr. i. A. Heri er af ham i No. 1: Til Publicum; No. 21: Til Ungdommen (af en Confirmations-Tale, den 4de October).

Han udgav Tiden, et offentligt Blad af blandet Indhold, hvoraf udkom: Første Aargangs første Bind, eller No. 1 til 52, udkommen fra 28de Januar 1808 til 13de Juni 1810 (Chra. 4. 4 Bl., 416 Sp.) — Første Aargangs andet Bind, eller No. 52 til 104, udkommen fra 25de Juni til 31te December 1810 (Chra. 4. 3 Bl., 416 Sp.), samt af 2den Aargangs 1ste Bind No. 1 og 2. 28 Januar 1811 (16 Sp.). — Almindeligt Tillæg til Bladet Tiden, No. 1—12, udkommet fra 5 Januar—14 Febr. 1811 (Chra. 4. 96 Sp.). — 2den Aargangs 1ste Bind,

No. 1—75, udkommet 16 Septbr. 1813—11 Marts 1814 (Chra. 4. 656 Sp.), til No. 47 udgivet sammen med B. D. Prahl. — 2den Aargangs 2det Bind, No. 76—134, udkommet 16 Marts—10 Septbr. 1814 (Chra. 4. 604 Sp.). — 3die Aargangs 1ste Bind, No. 1—46, udkommet 15 Septbr.—31 Decbr. 1814 (Chra. 4. 380 Sp.), fra No. 42 udgivet sammen med C. Døderlein. — Med 1ste Aargangs 1ste Bind fulgte Specielt Tillæg til Bladet Tiden, No. 1 til 135, udkommen fra 24de Juni 1809 til 13de Juni 1810 (Chra. fol. 135 Bl.), og med samme Aargangs 2det Bind Specielt Tillæg, No. 136 til 200, udkommen fra 25de Juni til 31te December 1810 (Chra. fol. 65 Bl.). (Jfr. om dette Blad Aftpst. 1903, No. 497). — Af hans særskilte Bidrag i Bladet kan nævnes: *I. 1*, Sp. 1—2: Til Danmarks og Norges Frederik; Sp. 9—12: Aphorismer om Tiden; Sp. 83—96: Et Par Ord i Anledning af et Sted i Hr. Advocat [Chr.] Falsens Opfordring [Sp. 52—55 om Kaperfart] (jfr. hertil Chr. Falsen Sp. 101—4, E. Falsen Sp. 108—110); Sp. 185: Inpromtu [ved Dannelsen af Selskabet for Asker Prestegjelds Vel]; Sp. 199—200: Epitaphium [over Envold de Falsen]; Sp. 347—49 (Epitaphium over John Collett). — Alm. Tillæg, Sp. 18, 38—39, 63—64 og 87—88 (om Orthografien). — *II. 1*, Sp. 23—24 (Skaalsang for Dronning Maria); Sp. 72: Sang for de Fattige den 26de September 1813; Sp. 399—402: Den 1ste Januar 1814 (Digt); Sp. 404: Til Hans Høihed Prinds Christian Frederik (Digt ved en Festlighed paa Landet den 23de Decbr. 1813); Sp. 435—36 (Epitaphium over B. D. Prahl). — *III. 1*, Sp. 62—64 (om Instruktion for de valgte Storthingsrepræsentanter, jfr. Sp. 151—52 af Sebbelow); Sp. 299: Den 29de Novbr. 1814 (Digt for Carl Johan). — Specielt Tillæg, No. 150: Svar til Snedkernes Oldermand Skarpretter Lædel, med Flere [i Chra. Intell. 1810, No. 58 ang. Snedkerarbejde i Kristiania].

Han var valgt Redaktør af Den Norske Bondeven, et periodisk Blad, udgivet af Selskabet for Aggers Sogns Vel, hvoraf udkom Forste Hefte, No. 1—22 (Chra. 1810—1812. 4. 2 Bl., 184 Sp.; No. 1—11 tillige i 2det Oplag 1812 samt hele 1ste Hefte paanyt optrykt, Chra. u. A. 4. 2 Bl., 200 Sp.) og Andet Hefte, No. 1—16 (Chra. 1812—1815. 4. 2 Bl., 184 Sp.), heraf No. 15 og 16 redigeret af Claus Pavels. Heri er af W. i *H. 1*, Sp. 39—40: Myrtil og Daphne (overs. efter Gessner); Sp. 69—72: Usædvanlig Hør-Avl; Sp. 167—68 (Inpromtu over John Collett).

Han redigerede og forlagde Journal for Rigsforfatning, Lovgivning og Politie, hvoraf udkom B. 1, H. 1—3 (Chra. 1814. 8. I. 48 S. II. 80 S. 2 Bl. III. 72 S.). Heri skrev han i *H. 1*, S. 1—4: Til Norrigs udvalgte Mænd, Medlemmerne af Rigsforsamlingen i Eidsvold!

I Rahbek's Minerva *1800 III*. 1—32: Forsøg til Besvarelse af Prisspørgsmaalene om Skolelærerseminariets Vedligeholdelse og Skolernes Forbedring efter det lokale i Aggershuus Stift.

I Norges Farvel til H. K. H. Christian August, udg. af J. St. Munch (Chra. 1810), S. 4—11: Indbydelses-Skrift til Fredsfesten og Hoitideligheden for Helten Prinds Christian, den 29de December 1809 (tidligere særskilt trykt, jfr. ovfr.); S. 47—49 (Sange for Prins Christian August og Prins Friedrich til Hessen).

I Historisk-philosophiske Samlinger *III. 1* (Chra. 1812), S. 32—70 (Betænkning, sammen med J. Rosted og M. Sigwardt, over Biskop Bechs Forslag

om Fattiges Forsørgelse i de norske Kjøbstæder, trykt i Tiden I. 1 og derfra i Hist.-phil. Saml. III. 1, S. 5—32).

I Nor, en poetisk Nytaarsgave for 1816, udg. af C. N. Schwach, S. 113—15: Ved Prinds Oscars Confirmation (Digt, først trykt i D. N. Rigstid. 1815, No. 43).

I Morgana, Nytaarsgave for 1820, udg. af M. C. Hansen, S. 138—40: Til Avind; S. 145—49: Den 7de September 1818. (Digte, først trykte i D. N. Rigstid., se nedfr.).

I Bragi, Nytaarsgave for 1839, udg. af M. C. Hansen, S. 252—56: Gjenlyd fra Norske Fjelde, paa Festens Dag den 4de Juli 1817 (først trykt i D. N. Rigstid. 1817, No. 58, se nedfr.); S. 257—58: Sang til Kongen fra de Norske Bønder, der deeltoge i Deputationen den 11te Mai 1818; S. 268—69: Til Karen, da Herman var helbredet; S. 270—71: Til Gustav og Maria, ved deres Sølvbryllup. (Digte).

I Storthings Forhandlinger *1821 III.* 112—17 (Skrivelse om hans økonomiske Forhold siden 1801).

I Budstikken, ny Samling, *I.* (1830), S. 147—48: Sogneselskabers Oprettelse i Budskeruds Amts Landhuusholdnings-Selskab. — *II.* 233—39: Beretning om Budskeruds Landhuusholdnings-Selskabs Anliggender fra Stiftelses-Dagen den 21de April 1830 indtil den 29de Juni 1831. — *III.* 93—100: Aarsmødet i Budskeruds Amts Landhuusholdnings-Selskab den 27de Juni 1832 (Aabningstale og Aarsberetning).

Han var Medudgiver af Den Norske Rigstidende, en Fortsættelse af „Tiden", 1815—1836, den hele Tid sammen med C. Døderlein, desuden med P. C. Holst 5 Januar 1815—30 Marts 1819, med J. H. Vogt 5 Januar—4 Novbr. 1815 og atter 5 Januar 1819—19 Septbr. 1825, med M. C. Hansen 1 Januar 1819—30 Juni 1820 og med H. L. Bernhoft fra 22 Septbr. 1825. Af hans Bidrag til Bladet kan nævnes i *1815*, No. 18 Tillæg og No. 45: Breve fra Stockholm; No. 33: Til Avind (Digt, optrykt i Morgana 1820, se ovfr.); No. 43: I Anledning af Hans Kongl. Høihed Prinds Oscars Confirmation (Digt, optrykt i Nor 1816, se ovfr.). — *1817*, No. 58: Gjenlyd fra Norske Fjelde, paa Festens Dag den 4de Juli 1817 (Digt, optrykt i Bragi 1839, se ovfr.). — *1818*, No. 72: Den 7de September 1818 (Digt, optrykt i Morgana 1820, se ovfr.). — *1820*, No. 89 (Sange paa 4 November, jfr. Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 305—7). — *1824*, No. 96 (Gravskrift over Provst Christian Holst). — *1837*, No. 1: Afsked til den Norske Rigstidende (Digt); No. 87 (om et Fænomen i hans Have).

Han grundlagde Morgenbladet og var dets Redaktør fra 1 Septbr. 1819 til Begyndelsen af Septbr. 1821, se hans Annonce i 1823, No. 170.

I Jacob Wulfsberg's Tiden *1832*, No. 1: Venlig Hilsen til det nye Aar, til Drammens Bye, til det yngre Blad Tiden og dets Udgiver (Digt). — *1834*, No. 22 (Kantate i Bragernes Kirke i Anledning af Koleraens Standsning). — *1835*, No. 59: Indledningsord ved Aarsmødet i Budskeruds Amts Landhuusholdnings-Selskab. — *1836*, No. 50: Budskeruds Landhuusholdnings-Selskab (Indledningsord ved Aarsmødet og Aarsberetning).

Af hans mange særskilt trykte Lejlighedssange kan nævnes: 1) Til Hs. Excellence Hr. Cancellipræsident Kaas ved hans Ankomst til Norge 1809 (2 Bl.); 2) Sang for de Fattige paa Festen den 11te Decbr. 1811 (1 Bl.); 3) Sang for de

Fattige den 28de Januar 1812 (1 Bl.); 4) Den 29 Novbr. 1814 (2 Bl.); 5) Sang for de norske ridende Jægere, Kongens frivillige Garde i Stockholm (Sth. 1817).

Et Rimbrev fra ham er trykt i Pavels's Dagbøger 1812—1813, S. 138—39; et Brev i Pavels's Dagbøger 1817—1822 II. 510—12.

Han besørgede Redaktionen og Korrekturen af I. C. Grave's Nationale Fortællinger for den Norske Bondestand (Chra. 1811).

Wulfsberg, Nils Gregers Ingvald, Søn af ovennævnte Byskriver *John Collett W.*, blev født i Kristiania 25 Juli 1847, blev, dimitteret fra Nissens Skole, Student med Laud 1864 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1873. Han tog Reserveofficersexamen 1870, tjenstgjorde til 1874 som Sekondløjtnant uden fast Løn og blev 14 Oktbr. 1876 ansat som ulønnet Premierløjtnant ved Landværnet i Bergenske Infanteribrigade for den resterende Del af Værnepligtstiden. I 1874 var han under O. J. Sparres Fraværelse ved Storthinget konstitueret som Distriktslæge i Ytre Hardanger. Vinteren 1874—75 studerede han med offentligt Stipendium Planteanatomi og Plantemikroskopi i Lund, var fra April—Septbr. 1875 Kandidat ved Diakonissehuset i Kristiania, derefter til Marts 1876 konstitueret Distriktslæge i Lærdal og til August s. A. i Indre Søndfjord. Han rejste Høsten 1876 til Udlandet, først til Paris og derfra til Göttingen, hvor han fra Decbr. 1876—1878 og atter 1879—1880 var Assistent ved Universitetets farmakologiske Institut og i 1880 underviste de Studerende i Farmakognosi; han tog her i 1880 den filosofiske Doktorgrad paa nedennævnte Afhandling »Holarrhena Africana«. Han var fra 1 Juli 1878—30 Juni 1882 Adjunktstipendiat i Farmakologi ved Kristiania Universitet, men studerede i denne Tid for det meste i Tyskland. Efter at være vendt hjem var han fra Nyaaret 1882 Overlæge ved Diakonissehuset i Kristiania og blev 14 Oktbr. s. A. udnævnt til Kompanikirurg i Throndhjemske Brigade, 3 Novbr. 1883 forflyttet til Armeens Hovedstation. Han studerede Farmakologi i Berlin Sommeren 1886, holdt i første Semester 1887 Forelæsninger over Farmakologi ved Kristiania Universitet og blev 15 August s. A. beskikket til Medlem af den farmaceutiske Medhjælper-Examenskommissjon. Imidlertid maatte han Høsten 1887 paa Grund af Sygdom rejse til Syden, og paa Hjemvejen derfra døde han paa Dampskibet »Garonne« udenfor Arendal 10 Juni 1888. Han var fra 10 Decbr. 1886 Medlem af Videnskabs-Selskabet i Kristiania.

⚭ 9 Oktbr. 1877 *Bolette Marie Munthe* (f. 16 Juli 1846), D. af ovennævnte (IV. 204) Historiker Kaptejn Gerhard M. og dennes anden Hustru Ragnhild Susanne Hansen.

Nekrologer i Tidsskr. f. praktisk Medicin VIII. 315—17; af F. C. Kiær i Aftenpost. 1888. No. 308; af C. F. Larsen i Forhandl. i det medicinske Selskab 1888,

S. 137. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 535—38; Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 664 af S. T.[orup]; Hartv. Munthe: Efterretninger om Familien Munthe, S. 351; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte VI. 336.

Enumerantur muscorum quorundam rariorum sedes in Norvegia, quas observavit N. Wulfsberg. (Særskilt aftrykt af Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger for 1875). [Kra. 1876]. 8. 1 Bl., 32 S.

Holarrhena Africana D. C., eine tropische Apocynacee. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der philosophischen Doctorwürde an der Georg-Augusts-Universität zu Göttingen. Göttingen 1880. 8. 31 S., 1 upag. S. (Vita). — Drei lithographische Tafeln. Göttingen 1880. 8. 2 Bl., 3 Tavler.

Scrophulo-Tuberculosen, en kronisk Infectionssygdom. Drammen 1882. 8. 37 S.

Geschichtliche Notizen über Oesypum und therapeutische Versuche mit dem reinen wasserfreien Lanolin. (Sonderabdruck aus Therapeutischen Monatsheften hrsg. von O. Liebreich unter Redaction von A. Langgaard und S. Rabow). Berlin 1887. 4. S. 92—97.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaben *XVI.* (1869), S. 269—86: Fortegnelse over de i Sogn bemærkede Sphagna og Løvmoser.

I Botaniska notiser *1872,* S. 70—72: Nogle nordiske moslokaliteter. — *1877,* S. 78—82: Mosliste fra den nordligste bøgeskov.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *3. R. VI.* (1876), S. 499—500: Secale cornutum Norvegicum. — *VII.* 24—25: Magisterium bismuthi; 760—77: Infusion af Melk. — *VIII.* 253—61: Farmakologiske Strøbemærkninger. — *XI.* 206—8: Et Sæt Tandtænger.

I Naturen *I.* (1877), S. 108—9: Dragfæ, Fædrag, Ormedrag.

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab *1879,* S. 9—14: Beretning om Pesten i Rusland; S. 150—51: Søvand impregneret med Kulsyre. — *1882,* S. 166—70: Doserede Mineralvande. — *1884,* S. 134—37: Farmakologiske Præparater og Brochurer. — *1885,* S. 20—32: Afholdssagen; S. 171—78: Sublimatforgiftning. — *1886,* S. 192: Experiment med Inhalation af Sølvnitrat hos en Kanin.

I Farmaceutisk Tidsskrift *V.* (1880), Sp. 214—20: Anm. af W. Marmée's Grundriss der Pharmacognosie; Sp. 153—59: Liquor arsenicalis Fowleri. — *VII.* 297—302: Doserede Mineralvande; 361—69: Papyrus Ebers; 369—74 og 393—401, *VIII.* 1—8, 17—21, 38—45 og 365—76: Anm. af Pharmacopoea Germanica, editio altera.

Han var Medudgiver af Tidsskrift for praktisk Medicin 1884—1887, og foruden talrige Anmeldelser og Uddrag har han her skrevet: *II.* (1882), S. 53—55: Semuljegryn; S. 257—59: J. Worm-Müllers modificerede Fehlings Reaktion. — *III.* 33—37: Forestilling til Regjeringen om en Lov angaaende Vivisektion; 340—43: Cimifuga racemosa Elliot. — *IV.* 104—110: Den attiske Pest; 207—210: Jequirity (Abrus precatorius L.); 288—91: Om Kollyrier; 317—24 og 333—43: Kviksølv og Jod; 373—77: Vink til Besparelser ved Forordning af Medicin for offentlig Regning; 393—96: Om samtidig Anvendelse af Kalomel og Jodkalium. — *V.* 293—311: Tvangslov og Stiftelser mod Spedalskhed (jfr. Bemærkninger af G. Armauer Hansen i Med. Revue II. 285—90, hvortil W. i Tidsskr. f. pr. Med. V. 407—416); 457—61: Arsenik-

draaber af Saltsyre. — *VI.* 153—55: Kjødpulver; 205—6: Hvalfedt, Axungia ceti; 293—99: Lanolinum purissimum Liebreich; 299—302: Den klassiske Oldtids Lære om Halsesyge (jfr. en Berigtigelse paa 7de Side af Omslaget til VI. No. 20); 309—320: Den medicinske Undervisning: 357—65: Folia Betulae; 392—97: Et Par Bemærkninger om Spedalskhedens Aarsagsforhold.

Han var Hovedredaktør af Jahresbericht über die Fortschritte der Pharmacognosie, Pharmacie und Toxicologie, Neue Folge, 14.—15. Jahrg., 1879—1880 (Göttingen 1880—1881. 8.).

I Nachrichten von der kgl. Gesellschaft der Wissenschaften und der Universität zu Göttingen *1878*, No. 3, S. 136—42: Ueber Milchinfusionen; S. 143—53: Untersuchung einer aus Africa (wahrscheinlich von Holarrhena Africana D. C.) stammenden Rinde.

I Morgenbladet *1876*, No. 358 A: Norges civile Lægevæsen.

I Aftenposten *1885*, No. 240 A: De syge Børn paa Diakonissehuset.

Wærenskjold, Elise Amalie, Datter af Sogneprest til Dybvaag, senere til Holt *Nicolai Seierslev Tvede* (f. i Baarsø paa Sjælland 23 Marts 1779, † 4 Oktbr. 1832, — Mindedigt i Morgbl. 1832, No. 289; jfr. A. Faye's Bidrag til Holts Presters Hist., S. 88—90) og *Elisabeth Meldahl* († 1839), blev født i Dybvaag Prestegaard 19 Februar 1815. Hun holdt Skole i Tønsberg fra Vaaren 1834 til Høsten 1837 og derefter i Lillesand, indtil hun 4 April 1839 blev gift med den bekjendte Hvalfanger *Svend Foyn* (f. i Tønsberg 1809, † 29 Novbr. 1894). Dette Ægteskab blev opløst ved Skilsmisse i Slutten af Aaret 1842, og Vaaren 1847 udvandrede hun til Texas i Amerika, hvor hun det følgende Aar kjøbte Land i Four Mile Prairie, hvor J. R. Reierson just havde grundlagt den anden norske Nybygd i Texas, Prairieville. Her ægtede hun 1848 *Johan Matheus Christian Wilhelm Wærenskjold* (f. 24 August 1822), der var en Søn af Løjtnant Otto Christian W. paa Fredrikshald (f. 1783, † 1 Juli 1836) og Cathrine Caroline Poulsen, og som var kommen til Texas sammen med hende, og her havde hun sit Hjem ogsaa, efterat hendes anden Mand var blevet myrdet 17 Novbr. 1866. Hun flyttede i 1894 til Hamilton i Texas, hvor hun døde 22 Januar 1895.

Portræt med Biografi i Gaa paa 1895, S. 101; i R. B. Anderson's The first chapter of Norwegian Immigration (Madison, Wis. 1896), S. 379—86. Jfr. Morgbl. 1905, No. 336 af C. L. Due.

Opfordring til alle ædle Mænd og Kvinder at forene sig i Maadeholdsselskaber for at udrydde Brændeviinsdrik og Drukkenskab m. m. Af en Dame. Chr.iand 1843. 8. 25 S.

Af det maanedlige Flyveblad Norge og Amerika, hvoraf Chr. S. Reiersen havde udgivet 1ste Aargang Juli 1845—Juli 1846, udgav hun 2den Aargang 1846—1847 (12 No. 8. 192 S.).

I Hamars Budstikke *1852:* Om Amerika; Brev fra Texas (jfr. i s. Bl. Ogsaa om Amerika, af hendes Mand W. Wærenskjold; begge hendes Artikler er optrykte i Arbeider-Foreningernes Blad 1852, No. 27 og 28 samt 1853, No. 1, hendes Mands Artikel i s. Bl. 1852, No. 34; den første af hendes Artikler skal ogsaa være blevet særskilt udgivet).

I Morgenbladet *1853*, No. 70: Underretning for Emigranter til Texas. — *1858*, No. 57: En Hilsen fra Texas.

Wærenskjold, Hans Henrik, Søn af Bager *Christian Christiansen* og *Johanne Christine Andreasdatter*, er født i Tønsberg 12 August 1820. Han var fra 1842—1855 bosat som Bager og Kjøbmand i Holmestrand, hvor han tillige var Vejinspektør, boede senere nogle Aar i Kristiania og paa Horten, blev ansat som Fyrvogter paa Ryvarden 1864 og paa Børøholmen 1874, erholdt Afsked 15 August 1898 og flyttede 1907 til Sørumsanden i Høland. Han var Repræsentant for Holmestrand paa Storthinget 1851 og var her Medlem af Gage- og Pensjonskomiteen.

* *Olava Falkenberg.*

Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148; G. Graarud: Holmestrand og omegn, I. 229—30.

Haandbog for Bagere og dem, der drive Bageri samt for større Huusholdninger, hvorved sees hvormeget Brød der faaes af 1 Tønde Rug saavel til Huusholdnings- som Skibsbrød. Chra. 1862. 8. 20 S. (Anonymt).

Ylvisaker, Niels Thorbjørnsen, Søn af Gaardmand *Thorbjørn Nielsen Y.* og *Sigrid Olsdatter Stedje*, blev født i Sogndal i Sogn 11 Februar 1832 og flyttede siden til Gaarden Ylvisaaker i samme Prestegjeld. Efter at have faaet privat Undervisning hos Kirkesanger og Sogneprest, blev han Skolelærer i Stedje Høsten 1850 og ved Sogndalsfjærens faste Skole Høsten 1852, hvilken Stilling han opgav 1861 efter i de fire sidste Aar for det meste at have havt Vikar. Fra 1856 rejste han hver Sommer indtil 1859 omkring i Landet som Afholdsprædikant for Afholdsselskabet i Bergen og var fra Høsten 1859 til Udgangen af 1860 ansat som offentlig understøttet Afholdsagent; fra 1861 virkede han som Emissær for det norske Missjonsselskab. Vaaren 1863 flyttede han til Throndhjem, i hvis Nærhed han havde kjobt en Landejendom, og 1868 rejste han til Amerika, hvorhen han var blevet kaldet som Prest for de norske Menigheder i Red Wing og Omegn i Minnesota; fra Decbr. 1870 til Septbr. 1872 virkede han i Minneapolis, hvor han grundlagde

en Afdeling af den norske Synode, og derefter overtog han Menigheden i Goodhue Co. For sin Helbreds Skyld gjorde han 1876 en Rejse til Norge, hvor han repræsenterede den norske Synode ved det norske Missjonsselskabs Generalforsamling. Han døde i Goodhue Co. 16 April 1877.

* 20 Marts 1857 *Kristine Orbek,* D. af Gaardbruger Anders Hundere i Sogndal og Johanna Johannesdatter.

[Herman Hundere og *B. J. Muus:] Niels Thorbjørnsen Ylvisaker.* En kort Livsskildring. (Efter den norsk-amerikanske Synodes «Ev. luth. Kirketidende».) Kra. 1884. 8. 30 S. (Ogsaa aftrykt i Luth. Kirketid., 4. R. III. 103—8, 118—22, 138—40 og 148—50). — *Nekrolog* af H. G. Stub i den amerikanske Budstikken, optrykt i Throndhj. Adr.-Efterretn. 1877, No. 132 A og 133.

Om Absolutionen. Bergen 1876. 8. 24 S. (Med Rettelser paa Omslaget).

Sex Prædikener. Bergen 1876. 8. 2 Bl., 43 S., 1 upag. S.

I Aftenbladet *1858,* No. 298: Fornødent Tilsvar [om Statskirken og Skolelærerne] (jfr. No. 268 af U.).

Bidrag af ham findes ogsaa i den amerikanske Kirkelig Maanedstidende (1872).

Young, Jørgen, ældste Søn af *Ole Y.* (fra Gaarden Jong i Asker, f. 1756, ÷ 24 Decbr. 1788) og *Elisabet Kirstine Poulsen* (døbt i Kristiania 15 Novbr. 1764, † i Vinger 20 Oktbr. 1785), blev født i Vinger 1781 (døbt 17 April). Han var Kjøbmand i Kristiania og i sin Tid vistnok Landets rigeste Mand. Han var 1ste Repræsentant for Kristiania paa Storthingene 1821 og 1822 og var her Medlem af Lagthinget, men blev af Anklagede udskudt af Rigsretterne 1821—22; han var i 1821 Medlem af 13 Komiteer, hvoriblandt Valgkomiteen og Komiteen for Bank- og Pengevæsen, og i 1822 var han Medlem af Komiteen angaaende Kongebolig. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 17 Juni 1825 angaaende Kjøbstadanlæg ved Mjøsen. Han døde i Kristiania 26 April 1837.

* 7 Oktbr. 1802 *Johanna Torgersen* (f. 12 April 1782, ÷ 21 Decbr. 1836), D. af Rebslager Nils T.

Jfr. A. E. Eriksen: Kongshaug-Ætten, S. 23; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 148; Norske Stiftelser II. 546 fg. og III. 1066; P. Motzfeldt's Breve og Optegnelser, passim (se Registret); C. Pavels's Dagbøger 1817—1822 II. passim (se Reg.); Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 332, 364, 402, 406, 491 o. fl. St.; Y. Nielsen: Lensgreve J. C. Herman Wedel Jarlsberg III. 82 og 87; Fr. Brandt's Repertorium for praktisk Lovkyndighed I. 218—19.

I Det Norske Nationalblad, *II.* 8 (1817), S. 145—56 (om Laane- og Disconto-Sedler, med efterfølgende Skriftvexel i Anledning af at Indlæget var nægtet Optagelse i Den Norske Rigstidende; Indlæget ogsaa trykt i Chra. Intell. 1817, No. 60).

Ytteborg, Nils Jensen, Søn af *Jens Johnsen Y.* paa Rokoholen i Løjten og *Randi Nilsdatter,* blev født i Løjten 18 Septbr. 1792. Han uddannede sig i Kjøbenhavn til Sadelmager og overtog sin Broders Sadelmagerværksted i Kristiania, drev siden her Garveri, Brænderi og Bryggeri til sin Død 5 Juni 1858. Han var Brandmajor i Kristiania til 1840, var tillige Borgerkaptejn, senere Exercermajor og blev 14 Decbr. 1840 udnævnt til Stadshauptmand, hvilket Embede han ved Højesteretsdom af 5 Juli 1853 blev dømt til at have forbrudt. Han var en af Byens 12 eligerede Mænd og derefter Medlem af Kommunestyrelsen 1837—1854; tillige var han Medlem af Borgerskolens Bestyrelse indtil Januar 1836, da han begjærede sig entlediget. Han var Valgmand for Kristiania 1829, 1832, 1835, 1838, 1841 og flera Aar og var Byens 4de Repræsentant paa Storthinget 1851, hvor han var Medlem af Næringskomiteen No. 1. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 27 Septbr. 1839 for at udarbejde Forslag til Reglement for Mester- og Svendeprøverne overensstemmende med den nye Haandværkslov. Han blev R. W. O 1837. Efter hans Initiativ stiftedes 1838 Haandværkerforeningen, som i 1871 sammensluttedes med den i 1847 stiftede tekniske Forening til «den norske Haandværks- og Industriforening».

* 21 April 1817 *Ingeborg Marie Woxen* (f. 10 Maj 1796, ÷ 6 Oktbr. 1858), D. af Garver Johannes Jokumsen W. i Kristiania og dennes første Hustru Gunhild Rasmusdatter Wold.

Jfr. [N. Torgersen:] Slægten Woxen, S. 29—30; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 149; O. Østhagen: Skildringer af mine forskjellige Livsstillinger, S. 54—75; [G. A. Berg:] Storthinget i 1851 og Partiernes Stilling, S. 33; Chra. Intell. 1835, No. 213, 214, 217, 219 og 224; s. Bl. 1839, No. 155, 233, 235, 237, No. 250 og 251, No. 261, 267, 272 og 275, No. 273 (af B. Moe), hvortil No. 292 og 294 Tillæg (af Ytteborg); s. Bl. 1840, No. 41 og 44; s. Bl. 1850, No. 197; Morgbl. 1840, No. 353; s. Bl. 1841, No. 275, 351 og 352; Granskeren I. 86—87; Chr.-sandspst. 1841. No. 63 og 78; Krydseren 1849, No. 18; s. Bl. 1850, No. 72, 73, 75 og 82; s. Bl. 1851, No. 117, 125, 126, 132 og 133. — Dom i *Depotsagen,* hvorved han mistede sit Embede, se Morgbl. 1852, No. 291 og Krydseren s. A. No. 182; Norsk Retstidende 1853, S. 481—533; Kr. Stenrud: Fortællinger om Livet i Kristiania fra 1624—1887, S. 97—129; jfr. [Br. Brandt:] En splinterny og temmelig sørgmodig Vise om den velmeriterede Garver Hr. Nils, der, arbeidende i sin Profession, blev saa makuleret, at han ikke blev ren før om to Aar, og selv da saaes tydelige Spor til Blanksværte, forfattet til Mellodi: «Aa Ræven va rau». Chra. Trykt udi dette Aar. 8. 2 Bl. (Beslaglagt af Politiet).

I Statsborgeren, *H. 1* (1831), S. 220—24: Forslag [ang. Byskattens Fordeling].

I Morgenbladet *1835,* No. 353 Till. (ang. hans Kvalifikationer til Storthingshvervet, jfr. Indl. i No. 326, hvortil No. 327 og 334 [af C. Fougstad], jfr.

Trykt 30 Maj 1905

H. Wergelands Saml. Skrifter VII. 234). — *1854*, No. 47: Tilsvar til DHrr. J. P. & C. Hallén [ang. „Et Træk af Garver Ytteborg" i No. 42].

I Christiania Intelligentssedler *1839*, No. 292 og 294 Till. (ang. Forholdene ved Tvangsarbejdsanstalten, jfr. ovfr.).

I Christiania-Posten *1851*, No. 992 (om Valg af Ligningsmænd, jfr. No. 991 og 1003).

I Lillehammers Tilskuer *1842*, No. 20 (Svar paa et Angreb i No. 10 i Anl. af et Gaardkjøb i Kristiania).

Han var medvirkende ved Udgivelsen af Bastian Paulsen's Blad «17de Maj», der udkom 1850, men stansedes af Mangel paa Resourcer; jfr. Friskytten 1854. No. 1 og Krydseren s. A. No. 284.

Ytter, Oluf Vilhelm Falck, Søn af Foged i Moss Fogderi *Nils Y.* og *Marie Dorthea Falck*, er født i Romedal paa Hedemarken 6 Marts 1832, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1851 og tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1857, med Laud i Decbr. s. A. Han blev ansat som Kopist i Finansdepartementet 4 Juli 1857, blev udnævnt til Fuldmægtig i samme 16 Novbr. 1867 og til Byfoged i Sarpsborg 13 Oktbr. 1884. Han var i ti Aar Formand for Kristiania Skytterlag; han har faaet Sølvmedalje af Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelse og Vaabenbrug, og ligeledes fik han Sølvmedalje ved den første norske Turnfest paa Fredrikshald 1886.

⚭ 19 Oktbr. 1860 *Gleny Louise Anzion* (f. 9 Februar 1838), D. af Kantor ved Throndhjems Domkirke Lorentz A. og Gurine Holm.

Portræt med biografisk Text i Folkebladet 1904, S. 289—90; af Hans Hegna i Ekko 1907, S. 89. Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 42—43. — *Digt* til ham af Hans Hegna i Verdens Gang 1907, No. 64; af Mathias Askevold i Vaarsol 1907, S. 73.

Norsk Lovsamling for Aarene *1667—1858*, indeholdende de vigtigste Forordninger, Reskripter, Kgl. Resolutioner m. v., de gjældende almindelige Storthingslove, samt et Uddrag af Christian Vtes norske Lov af 1687, udgiven af M. C. Berg og Falck Ytter. *[I.]* Chra. 1859. 8. CXVIII S., 798 S. — 2det Binds 1ste eneste Hefte. 1859 og 1860 indtil Storthingets Opløsning. Chra. 1860. 8. IV S., 92 S.

Studenten og Børnene paa Hof. Efter Nathaniel Hawthornes A wonder-book for girls and boys oversat. Chra. 1862. 8. Titelbillede, 2 Bl., 134 S. Anm. i Aftbl. 1861, No. 298.

For By og Bygd. Tidsskrift for ældre og nyere Skjønliteratur. Udgivet af Falck Ytter og P. A. Clausen. 1ste eneste Aargang. Chra. 1863. 16. 24 Hefter. Af de heri indeholdte Romaner, som tillige udkom med særskilt Titelblad, oversatte F. Y.: Den forlorne Søn af Dutton Cook. 437 S. — Hubert Spencer. Af Forfatterinden til „Agnes Tremorne". 156 S. — Percival Keene af Kaptein Marryat. D. 1—2. 272 S., 340 S. — Nybyggerne paa Long Arrow. En kanadisk Fortælling. 340 S.

Aarsagen til Støvleklem og hvorledes den forebygges. Fra det Engelske [ved F. Y.]. Med et Forord af Professor Dr. F. C. Faye. (Med 26 Træsnit.) Chre. 1866. 8. 47 S.

Ude og inde. Om Legemsøvelser og Leg. Med 61 Tegninger. Chra. 1867. 8. VIII S., 232 S.

Lek ude og inde. Kra. 1893. 8. VIII S., 120 S. (Ny Udg. af frg. Skrift; anm. af *F. G.* i Morgbl. 1893, No. 553, jfr. Falck Ytter i No. 567).

Kroppsöfningar och lekar. Med 59 teckningar. Bearbetning från norskan. Örebro 1868. V S., 1 Bl., 140 S. (Anm. i Post- och Inr. Tidn. 1868, No. 294; i Linnéa 1868, Decbr.).

Gullivers Reise til Lilleput. [Uddrag efter Swift]. Ugeskriftet „For Ungdommens" Præmie-Bog. Chra. 1869. 8. 1 Bl., 78 S. (Anonymt). — [2. Opl., udg. som „Falck Ytters Lilleput-Bibliothek". I.] Med 12 Billeder. Kra. [1882]. 16. 90 S.

Gullivers Reise til Kjæmpernes Land. [Uddrag efter Swift]. Ugeskriftet „For Ungdommens" Præmie-Bog. Chra. 1870. 8. 64 S. (Anonymt).

Baron Münchhausens vidunderlige Reiser og Eventyr. (I Uddrag.) Med 7 Billeder. Kra. 1871. 16. 64 S. (Anonymt).

Om Vinteraftenen. En Billedbog for Børn, udgivet. Kra. 1871. 4. 24 upag. S.

Efter Guld. En Indianerfortælling. (Efter Gabriel Ferry's „Guldsøgerne"). [Oversat af F. Y.] Kra. 1871. 8. 1 Bl., 158 S. (Trykt som Tillæg til „For Ungdommen").

Fortællinger for Ungdommen. Mit første Togt. En Søkadets Eventyr. Efter Kingston. 1ste Tillægshefte 1872 til Børnenes Blad. Kra. 1872. 16. 36 S.

Haakon Haakonsen. En norsk Robinson. Med 23 Billeder og et Kart. Kra. 1873. 8. 2 Bl., 214 S. (Først trykt i For Ungdommen 1868—1869). — Andet Oplag. Med Illustrationer af W. Bergstrøm samt et Kart. Chra. 1884. 8. 4 Bl., 223 S. (Anm. i Aftpst. 1884, No. 296 A). — Fjerde Oplag. Kra. 1895. 8. 4 Bl., 237 S., 1 Bl.

Håkan Håkanson. En norsk Robinson. Berättelse. Öfversättning från norskan. Med 22 illustr. och 1 karta. Sthlm. [1875]. 8. 2 Bl., 239 S.

Imellem Isbjergene. To Gutters Ophold paa en øde Ø under Nordpolen. Efter Dr. Isaac I. Hayes «Cast away in the cold» bearbeidet. Med 12 Billeder. Kra. 1874. 8. 2 Bl., 83 S. (Først trykt i „For Ungdommen" 1870). — [Ny Udgave.] Kra. 1899. 8. 119 S.

Eventyr af Tusinde og en Nat. (Med mange Billeder.) 1ste—3die Hefte. Kra. 1875—1877. 8. 128 S. (Tillæg til „For Ungdommen". — [2. Opl., med Titelen Syv Eventyr af Tusinde og en Nat.] (Med mange Billeder). Kra. 1881. 8. 2 Bl., 152 S. (Heraf udkom særskilt: Fem Eventyr af Tusinde og en Nat, 2 Bl., S. 63—152, og To Eventyr og Tusiinde og en Nat, 2 Bl., S. 113—152).

Vesle Ola Nilsen Varhaug Opigaarden. Kra. 1878. 16. 32 S. (Først trykt i For Ungdommen 1871; S. 16—32 indeholder forskjellige Avertissementer).

Sjørøveren og hans Hule. Med Illustrationer af W. Bergstrøm. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 95 S., 1 upag. S. (Først trykt i Børnenes Blad 1873).

I Børnenes Blad deltog han i Redaktionen under Anthon Bangs Ungdom 1864—1867, og derefter var han Hovedudgiver af For Ungdommen, som udkom i Kra. fra 4 Januar 1868, og som fra 4 April s. A. betegnede sig som „udgivet af Falck Ytter m. fl." (jfr. Morgbl. 1868, No. 352 [af C. T. Krohg]; dette Blad kom først som Ugeskrift med et Numer paa 8 S. i Kvart hver Uge, men gik fra Januar 1871 over til „Maanedsskrift for Gutter og Piger, udgivet af Falck Ytter" med et Hefte paa 48 S. samt et Tillæg paa 16 S. i Oktav hver Maaned. Fra Januar 1872 ophørte Bladet „For Ungdommen", idet F. Y. overtog Udgivelsen af Børnenes Blad, illustreret Ugeskrift for belærende og underholdende Børnelæsning, som udkom med 8 S. i Kvart ugentlig indtil Udgangen af 1874 (*B. 23—28*). Uden Forandring i Udgivelsesmaaden antog det fra Januar 1875 Navnet For Ungdommen, som derefter udkom med *B. 29—40* indtil Udgangen af 1880 og med Ny Række, *B. 1—6* indtil 27 Oktbr. 1883. Fra 3 Novbr. 1883 optog Bladet atter Navnet Børnenes Blad, hvoraf dog kun udkom *B. 1* (indtil 26 April 1884). — I disse Blade skrev han bl. a. alle de Stykker, som bærer Mærket —r.; han oversatte kortere og længere Stykker af fremmede Forfattere, og han leverede den store Mængde „Forskjelligt", som findes i næsten hvert Numer. Særskilt kan nævnes i For Ungdommen *1868*, S. 2—6: En Udflugt; S. 9—15 o. f. v.: Langt inde i Urskoven (efter Kaptejn Flack); S. 18: 6 og 66 (o: Digtet „Nei, slig Bedstemor som min", som senere uden Forfatternavn eller Kildeangivelse er optrykt i en Mængde Læsebøger og Sangsamlinger, tillige udgivet særskilt med Musik af Fredrikke Lindboe); S. 92—94 o. f. v.: Stjaalet af Indianerne (efter Kaptejn Flack); S. 97—98 o. f. v.: Paa Afveie; S. 219—21: Per Nystuen; S. 255—56: I Ræveiaxen; S. 285—87 o. f. v.: Haakon Haakonsen, en norsk Robinson; S. 330—31 o. f. v.: Snedkring for Smaagutter. — *1869*, S. 5—8 o. f. v.: Haakon Haakonsen; S. 74—75: Vesle Ola (Digt); S. 153—56 og 162—63: Forsamlingen paa Taget; S. 177—79: En liden Erindring; S. 225—28 o. f. v.: Superkargoen (efter Kingston); S. 329—30: Retten maa have sin Gjænge (Digt); S. 393—94: Paa Granerud; S. 412—15: Julekvelden 1022. — *1870*: En Gjæterguts Erindringer; Imellem Isbjergene (efter Hayes); Klarinetblæseren. — *1871*, S. 1—8: Vesle Ola Nilsen Varhaug Opigaarden; S. 176—84: I Fare; S. 208—211: Smaafuglenes Venner; S. 218—20 o. f. v.: Vore Løvtræer; S. 269—75 og 302 fg.: En Erindring fra Amerika. Børnenes Blad *1872*: Et Besøg hos Dovregubben; Norge i gamle Dage; Smaafolk i London; To norske Gutters Eventyr. — *1873*: Johan Marten; Forøveren og hans Hule; En Norsk som Fange blandt Indianerne. — *1874*, B. 27: Bjørulf Varholmens Eventyr tillands og tilvands; Jakob Jensen; B. 28, S. 139—41 o. f. v.: Hans Staden blandt de menneskeædende Tupenamber. — For Ungdommen *1875*: Evind Bjørndammens Gutteaar; Labyrinten; Vilddyrenes Spor, Aslaug og Erling blandt Indianerne. *1876*, B. 32, S. 1—4: Ogsaa en Fornøielse; S. 9—10: Hans Egede; S. 12—13 o. f. v.: Don Pedros Hule. — *1877*, B. 33, S. 12—14: I Vildmarken; S. 71—75 o. f. v.: Brødrene (en Fortælling fra Kanada); S. 127—28 o. f. v.: Hulejagt i de vestlige Bjerge (efter Fr. Gerstäcker); B. 34: Rundt Jorden; Ambrose den lille Kriger. *1878*: Et Eventyr om Rübezahl; Gabriel; Da jeg skulde passe Huset; Banevogteren. — *1879*, B. 37: Karl blandt Indianerne, Roland, Blandt Gjedebyrderne i Monte Rotondo; B. 38, S. 46—48 og 50—51: Hvorledes Folk spiser; S. 178—79 o. f. v.: Alene i Sneen. — *1880*, B. 39,

S. 34—35 o. f. v.: En Kanin-Familie; S. 58—60 og 66—67: En natlig Flugt (efter det Franske); S. 62—63 og 68—69: De to Venner; S. 98—99 o. f. v.: Udkjolen; S. 135—36 o. f. v.: De Skibbrudne; S. 172—75 o. f. v.: Haafners Eventyr paa Ceylon; B. 40: Hvorledes jeg fangede et Spøgelse; Min Spøgelseshistorie; En Sjømands Oplevelser. — *N. R. I.* (1881): Olaf Olafsens Historie; Korporal; Den kjække Soldaterhund; Et uventet Vidne. — *II.* 2—3 o. f. v.: Gjennem Verdens største Skog; S. 103—4 o. f. v.: John Rutherfords Ophold og Hendelser hos de Vilde paa Ny Zeeland. — *III.* (1881—82), 1—4 o. f. v.: Langt fra Norge, Eventyr tilvands og tillands; 4—5 og 14—15: Et Spøgelse fanget paa Sporsne; 6—7 o. f. v.: Stadsklædningen. — *IV.* 5—6 o. f. v.: Maageskjæret; 18—22 o. f. v.: Scener af den berømte franske Sjøhelt Jean Barts Ungdom; 180—84 og 187—90: Opdagelsen af det gode Haabs Forbjerg. — *V.* (1882—83), 1—2 o. f. v.: Fanny Loviot i Fangenskab hos kinesiske Sjørøvere; 30—31 o. f. v.: Den falske Daler; 44—45 o. f. v.: Olaf Olafsen paa Madeira; 100—102 o. f. v.: En Fortælling fra Australien; 141—43 o. f. v.: Alexander Selkirk. — Børnenes Blad *I.* (1883—84), 2—6 og 9—11: En styg Hund; 44—46 o. f. v.: Det første Korstog; 99—102 o. f. v.: Hacienda del Orion; 114—16 o. f. v.: Prins Li Bu; 172—75 o. f. v.: En protestantisk Familiеs Prøvelser; 180—83 o. f. v.: Imellem de Vilde.

Han var Udgiver og Redaktør af Illustreret Nyhedsblad, ny Række, som udkom med 4 Bind (Kra. fol. 172 + 580 S.) fra Januar 1874—Marts 1876. Foruden forskjellige Biografier, Kunst- og Literaturanmeldelser m. m. har han her skrevet i *I.* 9—11: Hvordan i al Verden skulde jeg bære mig ad? (Novelle); 19—20 og 22: Min første Kjærlighed; 44, 46—47 o. f. v.: Slaven eller Raketten i Pipervigen. — *III.* 301—2 o. f. v.: Hemmeligheden i det hule Træ; 349 og 358: Mosø. — *IV.* 455—56 o. f. v.: Aagots Flugt (original Roman); 463—64 o. f. v.: Vor Fortid.

I Et Kornbaand til Jul — hvis Udgiver han var — *1868*, S. 137—73: Paa sin rette Hylde. — *1869*, S. 125—70: En Fytning.

I Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fisker-Forening *III.* (1874), S. 5—9: Professor Halvor Heyerdahl Rasch (aftrykt efter Ill. Nyhedsbl.). — *V.* 1—6: Forstmester Barth.

Endvidere findes Bidrag af ham i Bjørnsons Norsk Folkeblad, i Norsk Skyttertidende og i forskjellige Aviser, hvor han har skrevet en Mængde Beretninger, Anmeldelser, Oversættelser og originale Artikler, ofte under Mærket —*r*. (hvilket Mærke dog ogsaa sees at være brugt af andre Forfattere).

Han har skrevet adskillige Lejlighedsdigte, dels særskilt trykte, dels aftrykte i Aviser eller andre Skrifter (f. Ex. Aftpst. 1876, No. 22; M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 48—49 og 54—57).

Zarbell, Niels Andreas Harbou, Søn af Major *Daniel Michelsen Z.* (f. i Kjøbenhavn 22 Oktbr. 1769, † 8 Juni 1835) og *Sara Christiane Harbou*, blev født i Hurum 1 August 1805, gjennemgik Drammens lærde Skole og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1828.

Han opgav Studierne efter i 1829 at have taget Andenexamen med Laud, da hans Lyst og Evner gik i teknisk Retning, og oprettede et mekanisk Værksted i Kristiania, som han drev til sin Død 24 Oktbr. 1856.

* *Sara Vilhelmine Nielsen* (f. 24 August 1805, ✝ 25 Maj 1874), D. af Skibskaptejn Samuel N. i Svelvik, hvis Hustru var hollandsk født.

Norsk Havebog, udarbeidet med særdeles Hensyn til Rigets forskjellige Egne til Huusbrug. 2det Hefte, indeholdende Frugt- og Blomster-Haven. Af A. Hansen og Zarbell. Chra. 1837. 8. 144 S. (Jfr. ovfr. II. 499).

I Den tekniske Forening i Christiania. Beretning om Selskabets Virksomhed til Udgangen af 1847, S. 35—41: Foredrag over Konstruktionen af de forskjellige Slags Skruer.

Zetlitz, Christian Magnus, efterfølgendes Broder, blev født i Stavanger 23 Novbr. 1754. Han disciplinerede paa Byens Apothek hos sin Stedfader Andreas Bosse og tog farmaceutisk Examen med Laud i Kjøbenhavn i Maj 1778, kjøbte Apotheket det følgende Aar og fik Bevilling til at drive det 8 Novbr. 1780; han bortforpagtede det fra 1795 og solgte det 1806 til sin efternævnte Broder. Senere var han Prokurator og Kjøbmand i Stavanger og døde paa sin Gaard Christianslyst i Hetland 20 Oktbr. 1825.

* 24 August 1780 *Frøchen Kielland* (f. 24 Oktbr. 1754, ✝ Natten til 21 Marts 1815), D. af Kjøbmand Gabriel Kirsebom K. og dennes første Hustru Margaretha Maria Lund.

Jfr. A. Kielland: Familien Kielland (1897), S. 20—21 og 245; J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 166.

Tristram Shandy, Gentleman, hans Levnet og Meninger. [Af Laurence Sterne.] 1 Bind. Overſat af det Engelſke efter den tiende Udgave. Kbhvn. 1791. 8. 3 Bl., 181 S. (Mere end dette 1ſte Bind udkom ikke; jfr. Rec. i Kbhvn.ſke Lærde Efterretn. 1791, S. 727—31).

Zetlitz, Henrich Andreas Magnus, Søn af Regimentsfeltskjær ved 2det Vesterlehnske Regiment *Sigismundus Z.* (✝ i Holsten 19 Septbr. 1762) og *Mette Christine Magnus* (f. i Stavanger 29 Septbr. 1735, ✝ sammesteds 22 Novbr. 1772 efter at have indgaaet Ægteskab med Apotheker Andreas Olsen Bosse), blev født i Stavanger 1758 (døbt 21 Oktbr.), var fra 1773—1776 Volontør ved Radesygehospitalet i sin Fødeby, derpaa i fire Aar Discipel og 1781—1783 Svend hos sin ældre Broder ved Byens Apothek. Han begav sig derefter til Kjøbenhavn for at studere Kirurgi og Botanik, tog 1785 kirurgisk Examen og i April 1786 Examen medicum chirurgorum med anden Karakter. Efter fra 1787 at have gjort Tjeneste som Eskadronskirurg ved Husarerne og senere ved Jægerne i Helsingør blev han 1 Septbr. 1788 ansat som Kompanifeltskjær ved

2det smaalenske Regiment, men tiltraadte ikke denne Stilling, idet han snart efter blev ansat som Bataljonskirurg ved Grenadererne i General Moltkes Brigade. Han blev 22 Maj 1789 udnævnt til Distriktskirurg i Viborg, hvor han tillige var Gjestgiver, 30 Maj 1800 forflyttet til Skive og 17 August 1804 til Jæderen og Dalerne med Bopæl i Egersund, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 6 Februar 1807. Han havde i Oktbr. 1806 underkastet sig farmaceutisk Examen i Kjøbenhavn med Laud, kjøbte Stavanger Apothek af sin Broder og fik 6 Februar 1807 Bevilling som Apotheker i Stavanger, i hvilken Stilling han døde 29 Juni 1822.

* 19 Marts 1790 *Mette Cathrine Nandrup* (f. i Sønderhaa i Jylland 1770, † 22 Novbr. 1826), D. af Exam. jur. Eggert Sørensen N. og Anne Elisabeth von Post.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 539—40; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte. VI. 365; J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 166—67; A. Kielland: Familien Kielland (Chra. 1897), S. 245.

Afhandling om Huus- og Bonde-Raad, forfattet. Kbh. 1789. 8. 184 S., 1 Bl. (Anm. af T.[ode] i Kritik og Antikritik 1789, S. 534—35).

I Bibliothek for Physik, Medicin og Oekonomie *XVI.* (1799), S. 178—88: Tanker i Anledning af den nye Pharmacopoea pauperum.

I Nyt Bibliothek for Physik, Medicin og Oeconomie *VII.* (1804), S. 130—42: Skarlagensfeber; S. 143—51: Om Vattersot.

Zetlitz, Jens, de to foregaaendes Broder, blev født i Stavanger 26 Januar 1761 og kom 1775 ind paa Bergens Kathedralskole. «[Johan Nordal] Brun var een blandt flere mine Velgjørere der,» har han fortalt i sin Biografi af Biskop Brun, «jeg havde hos ham ugentlig en Kostdag; men jeg var snart saa lykkelig, at han lagde Mærke til det Anlæg til Digtekunst, som man tilstaaer mig; og nu antog han sig mig med Fader-Omhue. Jeg blev som et Lem af hans Familie.» Han blev dimitteret til Universitetet med Haud 1780 og modtog fremdeles Understøttelse fra Brun. Da han imidlertid ikke havde Raad til umiddelbart at fortsætte Studierne, tog han Post som Huslærer, først hos Digteren Sorenskriver Thomas Stockfleth i Drammen, hos hvem han var til 1783, derefter hos Kjøbmand Søren Dedekam i Arendal til 1786, levede saa et Par Aar af Informationer i Stavanger og blev endelig 1788 sat i Stand til atter at drage til Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han i Oktbr. 1789 tog theologisk Embedsexamen med Haud. Han blev i Maj 1790 udnævnt til personel Kapellan hos Provst Jens Bull i Lye Prestegjeld paa Jæderen, 3 Januar 1800 til Sogneprest i Vigedal i Ryfylke og 25 Januar 1811 til Sogneprest i Kvitesejd, hvor han døde 14 Januar 1821.

* 1) 10 Septbr. 1791 *Maren Elisabeth Bull* (f. 11 Septbr. 1761, † 20 Januar 1801), D. af Provst Jens Bull og Axeliana Christina Smith.

* 2) 21 Marts 1802 *Christiane Sophie Fasting von Krogh* (f. 9 Februar 1780, † 11 Februar 1867), D. af Oberst Søren de Fine v. K. og Catharina Nikolava Frorup.

Selvbiografi i Oluf A. Løwold: Præstehistorier og Sagn fra Ryfylke (Stavgr. 1891), S. 110—12. — *Nekrolog* i Den Norske Rigstidende 1821, No. 15; af K. L. Rahbek i Tilskueren VI. (optrykt i Den norske Nationalven I. 73—76); i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 1821, Sp. 284—85 (optrykt i Det N. Nationalblad, H. 20, S. 278—79). Jfr. Zetlitz's samlede Digte I. S. VII—XVIII af C. N. Schwach; Henrik Jæger: Ill. norsk literaturhist. I. 572—82; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie I. 208—210; A. Kielland: Familien Kielland (1897), S. 245; W.[ilhelmine Brandt]: Familien Sundt, S. 41; Register over Minerva (Kbh. 1801), S. 276; Indbyd.-skr. fra Bergens Latinskole 1828, S. 35; Personalhist. Tidsskr., 2. R. V. 47—48 og 50; Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 1817, Sp. 913—14 (Er Z. kun en Versemager?) af Finn Magnusen (optrykt i Det N. Nationalbl., H. 8, S. 97—99); Det N. Nationalbl., H. 21, S. 145—47; Bergpst. 1892, No. 298 A af Aage Skavlan; Ragna Nielsen: Norske Kvinder i det 19. Aarh. I. 58—60 (først trykt i Morgbl. 1903, No. 664); Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 22; sammes Dagbøger 1812—1813, S. 34; 1817—1822 I. 288 og II. 103, 156—57, 314, 462—63; Storthings Forh. 1833 II. 332; Samleren III. (Kbh. 1789—90), S. 387—88 (Afskedsvise til Z. af Jonas Rein). — *Mindedigte* i Det N. Nationalbl., H. 21, S. 65—70, S. 118—21, S. 129—30 af M. S. Buchholm, S. 145 af M. S. Petersen og S. 193—97 af A. M. Brun; i Morgbl. 1821, No. 126 af *sch.* [ɔ: C. N. Schwach]; i Th. Hallager's Snotra 1822, S. 161—63 af A. Olsen; i Thormod Knudsen's Blandede Rimerier, S. 29—31; i Andhrimner 1851 III. 175—76 af W. [ɔ: A. O. Vinje]; i J. L. Qvisling's Til øvre Telemarkens historie (Skien 1908), S. 79—80 af Ole Bjørnsen.

Grevskabet Karenslyst. Et Digt. Kbhvn. 1788. 8. 30 S.

Poesier. Første Samling. Kbhvn. 1789. 8. XVI S., 2 Bl., 322 S., 1 Bl. (Anm. [af W. Abrahamson] i Efterretn. om lærde Sager 1790, S. 17—24; i Tode's Kritik og Antikritik, H. 17 (1795), S. 311—16. — Den i denne Samling S. 314—16 meddelte „En norsk Mands Sang" (ɔ: Visen „Jeg er saa froe, jeg er saa glad") er uden Angivelse af Forfatternavn oversat paa Svensk i Svenske Blade, udg. af J. K. Høst, Kbh. 1799. Sangen „Mine Længsler" (ɔ: „Hvor saare lidet vil der til") er med Forbemærkninger af Udgiveren aftrykt i Minerva 1793 III. 242—45).

Anmærkninger til Recensioner over Hr. J. N. Bruns Tale, paa anden Sondag efter Trinitatis, udgivet tilligemed en Tale paa Christi-Himmelfartsdag Aar 1791 og recenseret [af B. K. Hjort] i No. 25 af de kiøbenhavnske lærde Efterretninger for Aaret 1793. Kbhvn. 1793. 8. 16 S. (Jfr. Svar af B. K. Hjort i Lærde Efterretninger 1794, S. 97—108, hvortil Zetlitz i s. Bl. S. 475—80 med tilføjet Bemærkning af Hjort S. 480).

Psalmer. Kbhvn. 1795. 8. 5 Bl., 148 S., 1 Bl. (Ogsaa trykt i Maanedsskriftet Iris for Juli, August og Septbr. 1795, jfr. herom Zetlitz's Oplysninger i Lærde Efterretn. 1795, S. 824—27).

Sange for den norske Bondestand. Bergen 1795. 8. 96 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1796, S. 497—505, jfr. hertil Zetlitz i s. Bl. S. 716—19; i Ekkard's Kritisk og antikrit. Journal 1796, S. 415—19. Digtet „Anna Colbiørnsen" er optrykt i Ny dansk Tilskuer 1808, S. 649—53 som en af Kilderne til Rahbek's Skuespil af samme Navn). — Anden rettede og forøgede Udgave. Til Trykken befordrede af Det Kongelige Selskab for Norges Vel. Chra. 1812. 8. 4 Bl., 136 S. (Indeholder ogsaa 6 Sange af Ole Bjørnsen). — [3. Udgave.] Med et Anhang, og Melodier, udsatte i Talsyngetegn. Bergen 1842. 12. 2 Bl., 123 S. — [En 4. Udgave indeholdes i:] Norske Almuesangeres Kløverblad, eller Bruns, Frimanns og Zetlitz's Sange for den norske Bondestand. [Udgivet af M. Aarflot.] Eegsæt 1853. 16. 372 S.

Til S. T. Hr. Johan Nordal Brun, da han havde indbudet Forfatteren til Datterens Jomfrue Catharina Bruns og Hr. Hans Erichsens Brullup. [Bergen 1798.] 8. 2 Bl. (Uden særskilt Titelblad; Forf.s Navn paa 3dje Side. De her meddelte to Sange er ogsaa trykte som Anhang til J. N. Brun's Giengangerne, Bergen 1798).

En norsk Høst. Et Digt. Kbhvn. 1800. 8. 66 S. (Anm. i Den danske Tilskuer 1800, S. 219—34 af K. L. Rahbek).

Den 29de Januarii 1805, i det hermoniske Selskab i Bergen. Bergen 1805. 8. 4 Bl.

Alkoran d. e. Capitlernes Bog for 1806. Kbhvn. 1806. 8. 40 S. (Affnitet S. 5—10 er aftrykt som Prøve i Rahbek's Den danske Tilskuer 1805, S. 658—64 med Forbemærkninger af Rahbek S. 657—58; jfr. Forhaandsanmeldelse i s. Bl. 1805, S. 795—800 med Efterligning S. 801—823. Bogen er recenseret af R. Nyerup i Lærde Efterretn. 1806, S. 129—31, jfr. hertil Efterbyrden, et Supplement til Alkoranen for 1806, af Zetlitz i Den danske Tilsk. 1806, S. 257—59).

Cantate til Kronprindsens Fødselsdag, med Musik af G: Bohr. Opført i tredie Understøttelses-Concert for Bergens Trængende. Bergen 1808. 8. 4 Bl. [ɔ: „Skjønne Dag! kjære Gjest! O! du os er en Folkefest."]

Cantate, til Musik af G: Bohr. Opført i sjette Understøttelses-Concert for Bergens Trængende. Bergen 1808. 8. 4 Bl. [ɔ: „Du, som ta'er og gjør rig, Velgjørenhed! vi hylde dig".]

[7] Krigs-Sange for den norske Armee. Chr.sand 1808. 8. 4 Bl.

[9] Sange for den norske Armee 1808. Trondhiem [1808]. 8. 15 S.

Prædikener og Leilighedstaler. Chra. 1822. 8. XIII S., 3 upag. S., 367 S. (Jfr. Subskriptionsindbydelse i Det N. Nationalbl., H. 18, S. 63—64).

Jens Zetlitz's samlede Digte. [Udg. af C. N. Schwach.] D. 1—2. Chra. 1825. 8. 1ste Deel. 1 Bl., XVIII S., 1 Bl., 347 S., 1 Bl. 2den Deel. 1 Bl., IIII S., 338 S., 1 Bl.

Udvalg af Jens Zetlitz's Digte med indledende Forord af J. Uthelm. Kbhvn. 1886. 8. 4 Bl., XXI S., 90 S.

I [N. C. Viborg's] Dansk Muse-Almanak (Kbh. 1781), S. 128—30: Til Dumhed (Ode, optrykt fra Kbhvn.s Adressecont. Efterretn. 1780).

I Det alm. Danske Bibliothek *1780 III.* 102—3: Til min Muse; 103—4: Til D** at man bør elske Dyden; 105: Til F** Om at flye Elskov; 106—7: Kaffe. en Ode. (Digte).

I Rahbek's Minerva *1786 II.* 672—74: Til Baggesen. I Anledning af Wessels Død; *III.* 91—94: Ved en stærk Tørke. — *1794 IV.* 222—24: Todes Skaal, en Drikkevise. — *1796 I.* 341—43: Ved en Punsch. — *1797 I.* 193—96: Ved Frue Kammerjunkerinde Dorothea Scheels Grav, tilegnet Capitain Wilhelm Scheel; 333—35: Til min Svigerinde Frue M. D. Arentz, i Anledning af Hr. Christen Arentzes Død den 2 Januarii 1797; *IV.* 73: Ved Bernstorfs Grav. — *1798 I.* 309—312: Den ædle Pengegierrighed, en Fortælling; *III.* 1—19: I Anledning af Skrivelsen fra en Reisende i Norge, om Odels-Retten; indrykket i Marts Heftet af Minerva for Aaret 1798; *IV.* 198—200: Reidar Griotgardson (en Vise om Troeskab mod Kongen). — *1799 IV.* 89—94: Til Eufron. — *1803 III.* 319—20: Selskabssang [ɔ: „Sang og Skiemt og Evans Glæder"]. — *1808*, S. 75—85: Prøve af Q. Horatii Flacci Breve [Andet Brev til Lollius, Syvende Brev til Mæcenas], oversatte. (Alle Bidrag versificerede, undtagen Stykket i 1798 III).

I Samleren, et Ugeskrivt, *I.* (Kbh. 1787), S. 140—44: Til D** [ɔ: „Om du vil være viis min Ven"]; 225—28: Aftenen; 273—74: Til Th** A*; 318—20: For Norge; 350—52: Lands-Faderen eller den gode Konge; 369—79: Elegie over Jomfrue Birgithe Gurine Helles tilegnet min Ven Hr. Student H. Møller. — *II* 76—79: Ved en Veninades Grav; 110—11: Den Vise; 136—42: Ode til Nordmænd; 145—52: Narren, som sælger Visdom (en Fortælling); 181—91: Til Lina; 193—95: Ønsket, en Selskabssang [ɔ: „Mit fulde Glas og Sangens raske Toner"]; 195—97: Hvordan jeg er; 251—53: Et Fragment; 253—54: Den Nøjsomme; 257—59: Til Norge; 267—69: Bukkene (efter Phædrus); 273—74: Til Kronprintsen, da han kom fra Norge; 278—99: Noget om Gadeviser; 302—4: Løvinden og Bjørnen, en Fabel efter Fontæne; 321—30: De ombyttede Vilkaar; 337—41: Vi skal døe; 352: Over en Forgjetmigej, som visnede paa Elisas Bryst; 381—83: Allegorie til mine Venner; 409—415: Brev til Forfatteren af Kjøbenhavns Skilderie. — *III.* 1—5: Udsigten, helliget Kronprintsen; 54—56: I et Selskab, den 24 December 1788; 56—58: Lidt om mig selv: 113—15: Mine Længsler; 191: Til Hr. Professor Cramer; 226—28: Til mine Venner: 283—88: Torkild og Astrid, en Idylle; 417: Paa en Vens Fødselsdag. (Alle Bidrag versificerede, undtagen Stykkerne i II. 278—99 og 409—415; jfr. Lærde Efterretn. 1789, S. 238—39).

I Morgen-Posten *I.* (Kbh. 1786—87), S. 238—39: Selskabs-Sang [ɔ: „Svinge sig til Ærens Top"]: 245—46: Ingen Længsel efter Guldalderen; 303—4: Drikke-Sang [ɔ: „Til Jordens Nytte blev Rangen skabt"]; 317—18: Selskabs-Sang [ɔ: „Kommer, kiære Venner, lad os nyde"]. — *II.* 395—97: Brude-Sang. (Alle disse Digte var indrykkede uden Fors.s Vidende og Vilje, se herom Z.s „Correspondents" i Tode's Kritik og Antikritik I. 397—400, hvortil S. Poulsen i Morgen-Posten III. 817—20).

I Rahbek's Den danske Tilskuer *II.* (1792), S. 329—32: De ædle Jyder. — *IV.* 711—12: Sang for den forenede Danske og Svenske Flode; 733—35: Til min Kone den 19 Octob. 1794; 752: Plaisanterie; 809—811: Den sande Amazon, en Selskabssang. — *V.* 89—91: Stropher af en utrykt Punsevise; 161—68: Forelæsninger paa det Norske Academie den 28de Januari 1795; 198—200: Grammatikalsk Vise; 528—36 og 561—72: Til Arist (første og andet Brev, jfr. Erklæring S. 758—60). — *XVI.* 257—59: Efterbyrden, et Supplement til Alkoranen for 1806 (jfr. ovfr.). (Digte).

I Rahbek's Ny dansk Tilskuer *II.* (1808), S. 49—64, 309—312, 367—68 og 378—84: Prøve af Q. Horatii Flacci Breve, oversatte [Ep. II. 1, I. 19, I. 20, I. 1].

I Poetiske Samlinger, udg. af et Selskab [ɔ: det norske Selskab], III. (Kbh. 1793), S. 4—14: Til Cleon, en Satire; S. 15—20: Den første Morgen, en Sang til Elisa i Maii 1791. (Digte, rec. af Sander i Lærde Efterretn. 1794, S. 530—43; jfr. Kommentar til «Til Cleon» i Den danske Tilskuer 1794, S. 169—76).

I Topographisk Journal for Norge, *H. 5* (Chra. 1793), S. 63—127: Egenæs, et Digt med Anmærkninger overgivet til det topographiske Selskab for Norge. (Ogsaa særskilt aftrykt, jfr. Allgem. Lit. Zeit. IV. 326). — *H. 8*, S. 115—20: Anhang til Digtet Egenæs.

I J. N. Brun's Et Familie-Stykke (Bergen 1793), S. 15—16: Brude-Sang.

I D. F. Staal's Maanedsskrift for Damer *II.* (Kbh. 1794): Love, en Ballade. — *IV:* Pigernes Skaal; Til Chloris om min Kone. (Jfr. Lærde Efterretn. 1796, S. 126—27).

I Hermoder, *H. 5* (Chra. 1795), S. 99—103: Til det norske Tidsskrift Hermoder (Digt, jfr. Lærde Efterretn. 1796, S. 191—92). — *H. 7*, S. 72—73: Vinter-Vise; S. 101—9: Poetisk Brev til Hr. Gabriel Schanche Kielland med en Sang til Vaaren. — *H. 9*, S. 51—60: I Anledning af Hermoder No. 7. Side 81—82 [Jonas Collin's Angreb paa Jacob Baden]; S. 60—64: Poetisk Brev til Cap. W. Scheel. — *H. 11*, S. 32—34: [Sange] I Stavangers Klub d. 29 Januarii 1798; S. 35—39: Selskabs-Sange; S. 63—84: Morgenen (Digt med Efterskrift). — *H. 13*, S. 68—72: Til min Veninde Jomfrue Anna de Rytter i Anledning af Madame Birgithe Nyerup Kielland fød Pettersen von Fyrens Dod; S. 125—26: Til min Sølv Punch-Ose, en Gave af mine Velyndere, Frøkenerne J. M. og C. A. Smith. (Digte).

I P. Hansen's Archiv for Skolevæsenets og Oplysnings Udbredelse i Christiansands Stift, *I.* (Kbh. 1800), S. 105—152: Læse-Bog for fremvoxende Bonder-Børn. — *II.* 259—76: Prædiken paa 10de Tref. Søndag over Luc. 19, 45—48 ved Bispevisitatsen 1799.

I G. L. Lahde's Portrætter med Biographier af Danske, Norske og Holsteenere, *H. 3* (Kbh. 1805): Johan Nordahl Brun, Biskop over Bergens Stift. 50 S.

I Rahbek's Charis for 1806, S. 24: Offer (Digt, af den snart udkommende Alkoran).

I Nyerup's Idunna, en Nytaarsgave for 1812, S. 169—76: Soldaten Ole til sine Forældre 1807 (fra Garnisonen); S. 177—79: Sang til Vaaren (den 30 Maj 1810); S. 179—80: Til Madame B. N. Kielland. (Digte).

I Bellona *I.* (Chr.sand 1807—8), No. 18 (to Epigrammer om Engelskmændenes Overfald paa Kjøbenhavn); No. 26 (Krigssangen „Op I Norges mandige Sønner").

I L. Stoud Platou's Indberetninger om National-Festen den 11te December 1811, S. 223—28: Cantate ved Høitideligheden i Skiens Kirke den 11te December 1811.

I Det Norske Nationalblad, *H. 1* (1815), S. 105—7: Om Nationalbladets Standsning i sin Tid; S. 154—56: Til Storthingsmand Ole Bjørnsen (Digt). — *H. 7*, S. 49—54: Biskop J. N. Brun (Mindedigt, jfr. Nils Hertzberg i H. 8, S. 1—10). — *H. 11*, S. 125—28: Til S. T. Hr. Agent og Ridder af Dannebrog

Gabriel Schanche Kjelland, i Anledning af hans Hustrues Johanna Margretha fød Buls Død (Digt). — *H. 13*, S. 55—56: Til Indsenderen af Ligsangen over den store Oxesteg, i Nationalbladets 12te Hft. No. 59—60 [S. 243—46] (jfr. Indf.s Svar i H. 13, S. 137—38, hvortil Z. S. 217—19 med nyt Svar af Indf. i H. 14, S. 57—62). — *H. 17*, S. 225—32 (om Anonymitet og om de i Norge udkommende Blade); - S. 236—38: Til Hr. Sch.[wach] [ang. dennes Idyl „Nytaars-Aftenen" i Morgbl. 1820, No. 1—2] (jfr. hertil sch. [ɔ: C. N. Schwach] i Morgbl. 1820, No. 72).

I Schwach's Nor *1816*, S. 42—43: Til Capitain T. F. v. Barth den 11te Septbr. 1810 (jfr. Anm. S. 186); S. 44—46: Til Samme, den 30te Octbr. 1811; S. 47—49: I et Vennelaug. (Digte).

I Nordiske Intelligenz-Sedler *1782*, No. 11: I Anledning af Kammer-Secretaire von Wibes Død (Digt).

I Den Norske Rigstidende *1815*, No. 33: Til Madam M. S. Buchholm (Digt, med Svar af Madam B. i No. 46, jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—1816, S. 72 og 106); s. No.: Til S. T. Hr. Expeditions-Secretair J. Vogt (Vers).

I Kristiansands Addresse *1815*, No. 16: Til Pastor Wergeland (Epigram, jfr. No. 17 [af N. Wergeland]).

I Axel Kielland's Familien Kielland (Chra. 1897), S. 316—41 er trykt en Række Breve og Digte af Z.

I Samtiden *II.* (1891), S. 321—30: Skiemt og Alvor den 4de Marts 1806 (Digt)

I Dagbladet *1896*, No. 11: Et Digt til Pram.

Zetlitz, Jens, foregaaendes Sønneson, Søn af Sogneprest til Bynesset *Søren von Krogh Z.* (f. 1803, † 28 Februar 1868) og *Inger Marie Christophersen* († 11 Juli 1843), blev født i Kristiania 28 Maj 1835 og blev, privat dimitteret, Student 1857. Han blev ansat som Telegrafbestyrer i Larvik 1857; her var han i flere Aar Medlem af Byens Formandskab, stadig som dets Ordfører, og var tillige Forligelseskommissær. Han døde under et Ophold i Kristiania 19 Maj 1875.

* 9 Novbr. 1862 *Rosine Marie Mathiesen* (f. 28 Oktbr. 1837).

Nekrolog i Jarlsberg og Laurviks Amtstidende 1875, No. 60, hvor det oplyses, at »den Afdøde var i flere Aar en flittig Medarbejder i dette Blad«.

Ziegler, Reinhold, Søn af Kaptejn *Ulrick Reinhold Z.* og *Kirstine Margrethe Bjerregaard* (Digteren B.s Søster), er født paa Gaarden Bauker i Gausdal 24 August 1839. Efter at have gjennemgaaet Krigsskolen blev han under 26 Septbr. 1863 udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade, 2 Januar 1864 til virkelig Sekondløjtnant i kristianssandske Brigade, 14 Marts s. A. forsat i samme Egenskab til 1ste akershusiske Brigade og 30 Maj s. A. til throndhjemske Brigade, blev 9 Marts 1867 udnævnt til Premierløjtnant og 22 Decbr. 1877 til Kaptejn i samme Brigade; i sidstnævnte Egenskab var han først Kvartermester ved Søndmøre Bataljon, blev 25 Maj 1878 udnævnt til

Chef for 2det Linjekompani, 11 Juni 1888 til Chef for 3dje Linjekompani og 10 April 1891 til Chef for 3dje Landværnskompani af samme Bataljon. I Henhold til Aldersgrænseloven erholdt han Afsked fra aktiv Tjeneste 23 Marts 1899 fra 1 Oktbr. s. A. at regne og blev 11 Novbr. s. A. udnævnt til Oberstløjtnant i Landstormen og Chef for Søndmøre Landstormsbataljon. Han var ansat som Detaljør ved den geografiske Opmaaling 1865—1870 og atter Høsten 1887, og han har udført forskjellige Konduktør- og Opmaalingsarbejder i det Offentliges Tjeneste. Siden 1883 er han Lærer ved Molde offentlige Tegneskole, i hvilken Egenskab han havde Stipendium til et Studieophold i Kjøbenhavn 1892, og siden 1895 er han Amtskonduktør for Romsdals Amt. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem fra 1875.

* 1879 *Marie Katharine Brambani Onsum* (f. 2 Februar 1860), D. af Landhandler Harald O. og Betzy Juliane Evensen.

Arkæologiske undersøgelser i 1900. Det kgl. norske videnskabers selskabs skrifter. 1900. No. 7. Thjm. 1901. 8. 5 S., 3 Pl.

Indberetning til oldsagsamlingen om arkæologiske undersøgelser i 1906 paa øen Tautra i Romsdalsfjorden af R. Ziegler og H. Saxlund. Det kgl. norske videnskabers selskabs skrifter. 1906. No. 6. Thjm. 1907. 8. 9 S.

I Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring, Aarsberetning for *1871*, S. 7—11: Indberetning i Filialafdelingens Direktion [om Udgravninger i Stenkjærs Omegn]. — *1873*, S. 24—32: Indberetning om antikvariske Undersøgelser i 1872 og 73. — *1877*, S. 147—52: Meddelelse til den throndhjemske Filialafdelings Bestyrelse om antikvariske Undersøgelser [i Guldalen]. — *1878*, S. 203—212: Indberetning om antikvariske Undersøgelser i Romsdalen Sommeren 1878. — *1891*, S. 60—75: Undersøgelser i Romsdal 1891.

Han var omtr. 1881 en kort Tid Redaktør af Romsdals Budstikke og derefter Medredaktør indtil Høsten 1882.

Ziener, Paul Andreas Johannessøn, Søn af Fuldmægtig ved Statens Sølvværk *Johannes Paulsson Z.* og *Anna Cathrine Rude,* blev født paa Kongsberg 19 Juni 1815 og levede som Bogholder og Handelslærer i Drammen og Kristiania, i hvilken sidste By han døde 13 Juli 1872.

* 19 Juni 1841 *Betzy Eckersberg* (f. 4 Marts 1821, † 27 Marts 1892), D. af Kjøbmand Knud E. og Maria Carine Rude.

Pris- og Fragtberegning (i engelsk og fransk Mynt) af skaaren Trælast, fra 3" × 9" Planker til 1" × 6" Bord, samt Fremstilling af Fragtforholdet mellem Christiania-, Drammen-, Battens- og Petersburg-Standard, fra 18 til 50 sh. Sterling pr. Christiania Standard. Chra. 1864. 8. 14 S.

Praktisk Veiledning for Handlende og Søfarende. Chra. 1865. 8. X S., 156 S.

I Drammens Tidende var han Medarbejder omkring 1850.

Zimmerling, Carl Immanuel, Søn af Manufakturhandler ved Kristiania Tugthus *Carl Sigismund Z.* (÷ 1821) og *Maren Johannessen* (÷ 8 Marts 1847, 62 Aar gl.), blev født i Kristiania 28 Septbr. 1810 og blev Lærer ved Hammersborg Skole i Kristiania, i hvilken Stilling han døde 17 Juli 1853.

* *Anne Helene Holter* (f. 1824, ÷ 19 Januar 1894).

Grundrids af den norske Sproglære. Til Brug ved den mundtlige Underviisning. 5te Oplag. [Chra. 1864.] 8. 16 S. (Anonymt: uden særskilt Titelblad).

En liden Psalmebog for Børn, bestemt til Brug saavel hjemme som især i Skolen. Uddragen fornemmelig af Wexels's „christelige Psalmer". Chra. 1845. 8. 48 S. — Andet Oplag. Chra. 1853. 12. 60 S. — Tredie Oplag. Chra. 1860. 12. 68 S., 2 Bl. (Indhold).

Zogbaum, Emilie, Datter af Musikdirektør i Marinen *Heinrich Wilhelm Z.* (f. i Tyskland 1814, ÷ 7 Januar 1890; jfr. Nekrolog i Aftpst. 1890, No. 15) og *Concordia Rosalia Esselbach,* blev født i Kristiania 16 Maj 1844. Hun var Lærerinde paa Hammerfest ca. 1866—1870, derefter nogle Aar i Porsgrund og endelig paa Horten til omkr. 1879. Hun ægtede 1880 Violinisten *Richard Paul* i Berlin, og her døde hun i Marts 1897.

Kong Olaf og Hedningerne. Drama i tre Akter. Drammen 1861. 8. 1 Bl., 81 S., 1 upag. S.

Hilsen hjem [Digte] af E—e. Hammerfest 1867. 8. 2 Bl., 107 S.

Hun har skrevet adskillige Lejlighedsdigte, for en stor Del offentliggjorte i Lokalaviserne.

Utrykt er Tredie Mand, original Farce i 1 Akt, som er opført paa Kristiania Theater 10 Gange fra 16 Novbr. 1877 -2 Januar 1879 og af Amatører paa O. Holths Theater i Tønsberg 16 Marts 1879.

Hun antages at være Forf. af Barder, dramatisk Digt i sex Handlinger (1860), som opbevares i Universitets-Bibliothekets Haandskriftsamling (No. 143 in-8to).

Zwilgmeyer, Carl Theodor, efterfølgendes Søn, blev født paa Gaarden Børsumsrud i Aas 14 Februar 1811. Efter at have gjennemgaaet Krigsskolen blev han under 31 Januar 1832 udnævnt til Sekondløjtnant i Kavalleribrigaden og tjenstgjorde fra 13 April 1833 ved næssiske Eskadron af akershusiske ridende Jægerkorps, fra 27 Novbr. 1834 ved ejdsbergske Eskadron af samme Korps. Den 21 Januar 1840 blev han udnævnt til Premierløjtnant ved oplandske ridende Jægerkorps's vardalske Eskadron og 9 Januar 1850 forsat til ejdsbergske Eskadron af akershusiske ridende Jægerkorps, 10 Maj 1852 udnævnt til Sekondritmester ved skognske Eskadron af throndhjemske ridende Jægerkorps og 5 August 1853 forsat til totenske Eskadron af oplandske ridende

Jægerkorps, 22 Juni 1857 udnævnt til Ritmester og Chef for ejdsbergske Eskadron af akershusiske ridende Jægerkorps. Under 20 April 1867 blev han stillet surnumerær i Brigaden, idet han s. D. blev udnævnt til Kaptejn-Vagtmester ved Fredriksstens Fæstning, i hvilken Stilling han blev staaende til sin Død 14 Oktbr. 1889. Han blev R. S. O. 1867 og fik 5 August 1853 Medaljen for Borgerdaad i Sølv til Anerkjendelse af hans fortjenstfulde Virksomhed ved at befordre Udtapning og Opdyrkning af Myrstrækninger.

* 1850 *Rosina Berg* (f. 1832, † 11 Januar 1882), D. af Hofbarber B. i Stockholm.

-- *Nekrologer* i Smaalenenes Amtstid. 1889, No. 112, jfr. No. 128; i Fr.halds Tilsk. No. 125. Jfr. Dep.-Tid. 1853, S. 644—47.

I Norskt Militairt Tidsskrift *VI.* (1836), H. 12, S. 145—200, *VII.* H. 13, S. 177—221 og H. 14, S. 100—201: Den polske Nations Revolution og Frihedskamp i Aarene 1830 og 1831. (Udarbeidet og sammendraget efter Spazier, Roman Soltyk og Neyfeld).

I Illustreret Nyhedsblad *1855*, S. 89—90: Om Torv- og Leeraske, som Gjødningsmiddel. (Meddeelt).

I Morgenbladet *1854*, No. 97: Undervilsning i Havedyrkning (hvortil Svar i No. 123).

Zwilgmeyer, Heinrich Carl, Søn af en Bjergarbejder, blev født i Staten Hannover i Juni eller Juli 1761. Han deltog i den nordamerikanske Frihedskrig, rimeligvis blandt Lejetropperne, hvor han skal have avanceret til Løjtnant, og kom som Sproglærer til Kjøbenhavn; han blev 16 August 1791 ansat som Sprogmester, fra 1797 tillige som Lærer i Historie og Geografi samt Naturfag ved det militære Institut i Kristiania, fra hvilken Stilling han erholdt Afsked 20 Oktbr. 1808; i samme Tidsrum var han ogsaa Sproglærer ved Kristiania Kathedralskole. Efter sin Afsked bosatte han sig paa Gaarden Børsumsrud i Aas, hvor han døde 21 Maj 1850.

* 1799 *Louise Henriette Heiss* (f. 1774, † 1844), D. af Major H.

Jfr. Fr. Sinding-Larsen: Den norske Krigsskoles Historie, S. 116—18, 124, 130, 141, 188 og 190—91.

Tydsk Sproglære til Skolebrug. Fremsat. Chra. 1798. 8. 2 Bl., 166 S., 1 Bl. (Rec. [af Fr. Ekkard] i Lærde Efterretn. 1799, S. 215—22, 241—47 og 279—85).

Udtog af den franske Grammatik til Skolebrug. Fremsat. Chra. 1800. 4. 59 S.

I Historisk-philosophiske Samlinger *IV. 2* (Chra. 1813), S. 179—202: Hvori adskiller den sande og gavnlige Handelsaand sig fra den skadelige og falske, især med Hensyn paa Norge? Et Priisspørgsmaal, fremsat af det Kongl. Selskab for Norges Vel i Aaret 1811.

Hans Besvarelse af Selskabet for Norges Vels Prisopgave: «Hvad hører der til en saavidtmuelig fuldkommen Politieindretning paa Landet i Norge?» (dat. 16 Septbr. 1813), opbevares i Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling (No. 404 in-4to).

Øde, Ole Thorsteinsen, Søn af Gaardbruger *Thorstein Ø.* og *Sigrid Tandberg,* blev født i Vestre Slidre i Valdres 16 Decbr. 1841. Han gjennemgik i sin Ungdom Lands Lærerskole og var siden i 12 Aar Almueskolelærer i Urskog; her var han tillige Kommunekasserer og Bestyrer af Forbrugsforeningen, og som saadan begyndte han at samle Ungdommen hos sig for at lære den op i Husflidsarbejde. Til denne Virksomhed fik han fra 1870 Understøttelse af Selskabet for Norges Vel, holdt derefter ogsaa i andre Bygder Undervisningskurser i Husflid og fik Stipendium for at sætte sig nøjere ind i Husflidssagen i Danmark, Tyskland og Schweiz; efter Hjemkomsten holdt han med Understøttelse først af Selskabet for Norges Vel, senere af Staten en Skole til Uddannelse af Husflidslærere i Drammen 1873—1885, og her bestyrede han tillige en Arbejdsskole for Gutter samt det derværende Justerkontor. Da Skolen blev nedlagt, fik han en Pension paa 600 Kr. og forsøgte sig senere med forskjellige smaa industrielle Foretagender, særlig Sæbefabrikation. Han døde i Holmestrand 20 Februar 1896.

* 13 Maj 1866 *Anne Christiansdatter Halvorsrud* (f. 18 April 1844, † 8 Februar 1906), D. af Gaardbruger Christian H. i Urskog og Gunhild Andrine Skrepstad.

Nekrologer i Verdens Gang 1896, No. 49; i Morgbl. No. 117; i Norsk skoletid., S. 147. Jfr. Akershus-Budstikken 1896, No. 29; Storth. Forh. 1885 I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IV, Kap. 7, S. 21—26; 1892 VI. Indst. S. No. 100, S. 290.

(1.) Om Kurvmager-Arbeide og Straafletning, ledsaget af flere Træsnit. Bidrag til Fremme af Husfliden i Norge. Udgivet med Understøttelse af Hs. Maj. Kongen. Chra. 1872. 8. 60 S., 4 Bl.

Husnisien, en liden Pjes, som vil lære dig at spare Tid og Ved. (Udg. af O. Th. Øde.) Drammen 1873. 16. 32 S. (Tillæg til „Arbeideren" No. 10).

Om Indsamling og Opbevaring af Skovtræfrø af Oscar E. Gyberg. Oversat fra Svensk. Chra. 1875. 8. 24 S. (Tillægsheste til „Fædrelandet").

Træskjærerkunsten, et Bidrag til Veiledning for Husflidslærere og til Selvøvelse. „Arbeiderens" Foljeton. Drammen 1879. 8. 30 S., 1 Bl. (Anden Udgave se Husflids-Bibliothek, No. 2).

Indberetning om tvende i Sommerens Løb ved hans Husflidsskole i Drammen afholdte Undervisningskurser for vordende Husflidslærere. Arbeiderens Foljetong. (Drammen 1879. 8. 8 S.

Plan for O. Th. Ødes Husflidsskole for Børne og nogle Oplysninger om et og andet, som hermed staar i Forbindelse. Arbeiderens Foljetong. Drammen 1879. 8. 8 S.

Fra en Skovbygd. Original Fortælling. „Den norske Husvens" Føljetong. Drammen 1880. 8. 206 S.

[Husflids-Bibliothek *No. 1.]* Husflid og Husindustri. Kra. 1880. 8. 1 Bl., 23 S. (Anm. i Verd. Gang 1880, No. 143; i Varden 1881, No. 81). — *[No. 2.]* Træskjærerkunsten, et Bidrag til Veiledning for Husflidslærere og til Selvøvelse. Anden forøgede Udgave — med 30 Træsnit. Kra. 1881. 8. 43 S., 2 Bl. — *[No. 3.]* Om Blikarbeide, Metalarbeide, forskjellige Slags Lødning m. v. Kort Veiledning for Husflidslærere og til Selvøvelse. Med 66 Figurer. Kra. 1881. 8. 1 Bl., 51 S.

[2.] Om Kurvmager-Arbeide og Pildyrkning, ledsaget af flere Træsnit. Bidrag til Fremme af Husfliden i Norge. „Den norske Husven"s Føljetong. Drammen 1880. 8. 64 S. — Anden meget forøgede Udgave, ledsaget af 41 Træsnit og 4 Mønsterkart, indeholdende 25 Tegninger af Kurvarbeider. Bidrag til Husflidens Fremme. Drammen 1880. [Paa Omslaget: Kra. 1881]. 8. 64 S. (Denne „anden Udgave" er kun et Aftryk af „Den norske Husven"s Føljeton; som første Udgave er ment ovennævnte Skrift „Om Kurvmager-Arbeide og Straafletning").

Han var Udgiver af Arbeideren, Ugeskrift til Oplysning og Belærelse for Arbeidere og Arbeidets Venner, som udkom i Drammen med et Numer paa 4 Sider i Kvart ugentlig fra Juli 1873—Decbr. 1874 (1 Bl., 268 S.): jfr. hans Subskriptionsindbydelse i Morgbl. 1873, No. 122 A samt No. 129 A af Chr. Johnsen og Aftpst. 1873, No. 213. — Derefter udgav han atter Bladet som Maanedsskrift fra Juli—Decbr. 1879 (24 S.)

Som Fortsættelse af dette Blad udgav han fra Januar 1880 Den norske Husven, Ugeblad for underholdende Læsning, Nyheder og Husflid, hvoraf 1ste Aarg. udkom i Drammen med 35 No. i Kvart (144 S.) og 2den Aarg. i Kra. som Maanedsskrift. — Efter et Aars Stans udkom atter Bladet med sin 3dje Aarg. i Drammen 1883 (4. 96 S.) og med 4de Aarg. 1884.

Af Husvennen, et Skrift for Husflid og Husindustri, udgav han «5te Aarg.» (1886), No. 1—4 (Drammen. 4. 16 S.) og kundgjorde, at det skulde udkomme som Maanedsskrift i Oktav fra Januar 1887; men intet heraf udkom.

I Børnenes Blad *1864*, S. 89—90: Morgenstund har Guld i Mund. (Et Eventyr).

I Lørdags-Aftenblad *1865*, S. 161: Han Fingal i Broken. (Digt i Valdresmaal).

I Norsk Skoletidende *I.* (1869), S. 404—6 og 413—15: To Læsetimer om Dagen i Almuskolernes nederste Klasser. — *II.* 185—90: Religionsundervisning i Almuskolens nederste Klasse.

I Beretning om det Kongl. Selskab for Norges Vel *1870*, S. 49—53: Indberetning om Virksomhed for Husflidens Fremme. — *1872*, S. 43—44: Beretning om Virksomhed som omreisende Husflidslærer. — *1873*, S. 76—77: Beretning om det af ham afholdte Kursus til Uddannelse af Lærere ved Haandgjerningsskoler for Gutter. — *1877*, S. 33: Indberetning om det af ham i Sommeren 1877 afholdte Kursus for Husflidslærere. — *1878*, S. 21—23: Indberetninger om de i 1878 afholdte Kurser for Husflidslærere.

Trykt 6 Juli 1908.

I Dagbladet *1870*, No. 106: Om Straafletning i Urfkoug; No. 269: Husflid. — *1872*, No. 86 B og 122: Husfliden, Oplysning og Fremskridt (jfr. No. 236).

I Verdens Gang *1873*, No. 2: Noget om Redskaber og Værktøi.

I Fædrelandet indtraadte han som fast Medarbejder fra Nyaaret 1875; af hans Artikler her kan nævnes i *1873*, No. 49: Vordende Lærere ved Haandgjernings-Skoler for Gutter. — *1877*, No. 10: Om Vaskebrettet.

I Adresseblabet *1874*, No. 42: Husflidsskoler paa Landet. — *1875*, No. 34: Skole til Uddannelse af Husflidslærere.

I Morgenbladet *1877*, No. 257 A: Om en fast Skole til Uddannelse af Husflidslærere; No. 279 B: Indberetning til Departementet for det Indre om hans Virksomhed for Husflidens Fremme i indeværende Aar.

I Aftenbladet *1879*, No. 247: Bør ikke Husindustrien og Husfliden ophjælpes ved en moderat Beskyttelsestold? — *1881*, No. 4: Kort Beretning om Odes Skole til Uddannelse af Husflidslærere samt om Bladet „Den norske Husven" i 1880.

I Drammens Blad *1880*, No. 212: Husflidsarbeide som Opdragelsesmiddel.

I Drammens Tidende *1882*, No. 1: Bog-Anmeldelse. — *1887*, No. 17: Norges Central-Industriforening.

Ødegaard, Nils, Søn af Gaardbruger *Knut Ø.* og *Marit Holden,* er født paa Gaarden Store-Ødegaard i Vestre Slidre i Valders 6 Oktober 1853, gjennemgik sin ældre Broders, den senere Storthingsmand Ole K. Ø.s Folkehøjskole og kom derefter 1873 ind paa Aas højere Landbrugsskole. Han blev 1876 ansat som Amtsagronom i Kristians Amt og drev ved Siden deraf fra 1880 Gaarden Gjefsen i Gran paa Hadeland, blev 1887 Bestyrer af Romsdals Amts Landbrugsskole i Vestnes, men vendte 1890 atter tilbage til Hadeland, hvor han kjøbte sig Gaarden Gullerud i Brandbu. Han blev 1893 ansat som Bestyrer af Kristians Amts Landbrugsskole, som holdtes først paa Haug i Vardal, senere paa Storhove i Faaberg, og blev 12 Novbr. 1904 beskikket til Direktør for Norges Landbrugshøjskole i Aas. Han var Formand i Kristians Amts Landhusholdningsselskab 1895—1900 og var tillige i et Par Aar Formand i Styret for Landhusholdningsselskabernes Fællesindkjøbsforening fra denne Forenings Oprettelse af. Siden 1902 er han Medlem af Direktionen i Selskabet for Norges Vel. Han fik 1897 Kong Oscar II's Sølvmedalje til Belønning for sit Arbejde i Landbrugets Tjeneste og blev 21 Januar 1901 R.[1] St. O. O. «for Fortjeneste af Landbruget».

* 1887 *Berthe Marie Eid* (f. 3 Decbr. 1857, ÷ 6 Januar 1908), D. af Gaardbruger Ole E. i Brandbu og Kirsti Dæhlen.

Portræt med Biografi i Morgbl. 1904, No. 600; i Aftpst. s. A. No. 642; i Verdens Gang s. A. No. 319. Jfr. Norsk landmandsbl. 1904, S. 567; Norske Intellig. s. A. No. 264; Den 17de Mai s. A. No. 133; Verd. Gang 1903, No. 207. — *Hans Ledelse af Norges Landbrugshøjskole* blev stærkt angrebet i Dagbl. 1906, No. 323, hvortil han svarede i s. Bl. No. 325 og 327, jfr. Bemærkninger i Verd. Gang s. A.

No. 337, hvortil Ø. i s. Bl. No. 338 og 345; Højskolens forrige Direktør, Joh. L. Hirsch, udtalte sig om Tilstandene ved den i Dagbl. 1906, No. 336, hvortil Ø. i No. 341 med Svar af Hirsch i No. 349; jfr. videre Norsk landmandsbl. 1906, S. 595, 602—3 og 613—14. I Anledning af disse Angreb blev Ø. af Landbrugsdepartementet afkrævet en Redegjørelse, som han gav i Skrivelse af 29 Novbr. 1906, og efter hans Ønske blev Skolen 4 Decbr. s. A. inspiceret af Landbrugsdepartementets Chef og Landbrugsdirektøren, hvorefter Departementet tilstillede Storthinget en udførlig Redegjørelse for Forholdene, trykt i Stortings forhandl. 1906—1907, V. Dok. nr. 39. Angaaende denne Redegjørelse udtalte Storthingets Landbrugskomite sig i Stort. forh. 1906—1907, VI. a., Tillæg til Indst. S. XXVII, hvortil knyttede sig en Debat i Storthinget 2 Marts 1907, refereret i Stort. forh. 1906—1907, VII a., S. 1920—56; jfr. hertil Ø. i Aftpst. 1907, No. 104 og 163, Svar af W. Konow i s. Bl. No. 167, hvortil atter Ø. i No. 176 (denne Skriftvexling er ogsaa trykt i Morgbl. s. A. No. 148, 152 og 158). Imidlertid havde Ø. under 21 Febr. 1907 opsagt sin Stilling som Direktør fra 1 Oktbr. s. A., fordi hans Forudsætninger om Lønsforhøjelse ikke var blevet opfyldte; Opsigelsesskrivelsen er meddelt i Morgbl. 1907, No. 104 og andre Kristiania-Blade for 23 og 24 Febr. s. A.; jfr. herom Aftpst. s. A. No. 144 af O. R. A. Sandberg og Morgbl. s. A. No. 147. Forslag om Lønsforhøjelse blev forkastet i Storthinget 2 Marts 1907 med 66 mod 42 Stemmer, se Stort. forh. 1906—1907, VII a., S. 1958—70. Landbrugsdepartementet nedsatte derefter i Maj 1907 en Komite til at undersøge Forholdene ved Højskolen, og denne Komite afgav under 15 Juni 1907 en Erklæring (uddragsvis meddelt i Kristiania-Bladene 23 Juni s. A., trykt i Stort. forh. 1908, I. St. prp. nr. 1, Hovedpost VIII, Kap. 2, S. 87—97), som konkluderede med, at «de saavel i pressen som under stortingsforhandlingerne fremkomne anker mot høiskolen maa siges at være uberettiget»; jfr. hertil Dagbl. 1907, No. 179 og Ø.s Artikel «Mysteriet» i Aftpst. s. A. No. 369 og Verd. Gang No. 174. Saavel Landbrugsdepartementet som de fleste af Højskolens Lærere henstillede derefter til Ø. at tage sin Opsigelse af Direktørstillingen tilbage, og i Juli 1907 erklærede han sig villig til indtil videre at vedblive i Stillingen.

Haandbog for Landmænd. Udarbeidet af G. Tandberg og N. Ødegaard. Kra. 1880. 8. IX S., 167 S.

Om Fodring af Melkekjør. Kra. 1882. 8. 39 S. (Anm. i Norsk Landmandsbl. 1882 I. 11).

Om Gjødselen, dens Behandling og Brug. Chra. 1883. 8. 72 S. (Anm. i Norsk Landmandsbl. 1883 II. 189—90).

Dagbog for kreaturstellet på gården .... for årene 18 — . Ved K. K. Heje og N. Ødegaard. Kra. 1883. Fol. 12 upag. S. — 2den omarbeidede udgave. Kra. 1895. Fol. 12 upag. S.

Småskrifter for norske jordbrugere. Udgivne af K. K. Heje og N. Ødegaard. Heri har Ø. forfattet: No. 1. Om landbrugets betydning og dets skjønhed. Kra. 1884. 8. 16 S. — No. 2. Om svinehold på gården og ved mejeriet. Kra. 1886. 8. 47 S. (Anm. i Norsk Landmandsbl. V. 301—2). — No. 3. Om planteveksling eller sædskifte. Kra. 1886. 8. 43 S.

[1.] Jordbrugslære. Udgivet med statsbidrag. Kra. [1892—]1893. 8. X S., 504 S., 1 Bl. Anm. i Verd. Gang 1892, No. 134; i Norsk Landmandsbl. XI. 252,

jfr. XIII. 141). — Anden udgave. Kra. 1897. 8. XI S., 520 S. — Tredje udgave. Kra. 1902. 8. XI S., 520 S. — Jordbrukslære. Utgit med statsbidrag. Fjerde utgave (10de tusen). Kra. 1907. 8. XI S., 555 S.

Maanviljelys-oppi. Norjan kielestä suomentanut ja suomen oloihin sovittanut [A. Saurio]. Kuvilla varustettu. Helsingissä 1897. 8. X S., 464 S. — Toinen painos. H.ssä 1905. 8. IX S., 469 S.

Gjødsellære. Særaftryk af 2det oplag af «Jordbrugslære». Kra. 1896. 8. 97 S. — Særtryk av N. Ødegaard: Jordbrukslære, 4. oplag, tiende tusen. Kra. 1908. 8. 98 S. (Anm. af Joh. L. Hirsch i Dagbl. 1908, No. 75).

[2.] Jordbrugslære for ungdomsskolen. Kra. 1899. 8. 2 Bl., 96 S. (Anm. af K. L.[aache] i Norskt høgskuleblad I. 79—80; i Verd. Gang 1899, No. 376; af S. H.[asund] i Varden 1901, No. 71). — Andet oplag [med Titel: Jordbrugslære i kort uddrag]. Kra. 1905. 8. 2 Bl., 96 S.

Maanviljelys-oppi lyhyesti esitettynä, mukaan laatinut J. E. Sunila. Porvoossa 1907. 8. 160 S.

Budeibog. Kra. 1901. 8. VII S., 60 S. (Anm. i Aftpst. 1901, No. 740; i Verd. Gang s. A. No. 348. Forf. blev af Direktionen for Selskabet for Norges Vel 21 Novbr. 1901 tildelt Selskabets store Sølvmedalje som Anerkjendelse for denne Bog, der betragtedes som Besvarelse af en i 1895 opstillet Prisopgave). — Budeibogen. Prisbelønnet af det kgl. selskab for Norges vel. Andet oplag — sjette tusinde. Kra. 1902 [ɔ: 1901]. 8. VII S., 60 S. — Tredje oplag — ottende tusinde. Kra. 1902. VII S., 60 S. — Fjerde oplag — ellevte tusende. Kra. 1906. 8. VII S., 60 S.

Regnskabsbog for kontrolforeninger. Ved N. Ødegaard og P. Bærøe. Kra. [1901]. Fol. 2 Bl. + 5 Skemaer. — Anden udgave. Kra. [1903]. Fol. 2 Bl. + 5 Skemaer. (Senere flere Gange uforandret optrykt).

Lommebog for kontrolregnskab (til Ødegaard og Bærøes regnskabsbog for kontrolforeninger). Kra. [1901]. 8. 50 Bl. (Flere Gange uforandret optrykt).

Mjølk og smør. (Norske folkeskrifter 7). Oslo 1903. 8. 26 S. — Andre upplaget (tridje—sette tusund). Oslo 1904. 8. 24 S.

Husdyrlære i kort uddrag. Kra. 1904. 8. 2 Bl., 105 S. — Andet oplag. Kra. 1906. 8. 2 Bl., 105 S.

Ei liti husdyrlære. Paa nynorsk ved O. E. Bø. Kra. 1904. 8. 2 Bl., 101 S., 1 Bl. (Anm. af Karl Laache i Den 17de Mai 1904, No. 122).

Mot tørke. Kra. 1908. 8. 2 Bl., 62 S.

I Aarsberetning angaaende de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme *1876*, S. 56—63, *1877*, S. 66—74, *1878*, S. 133—39, *1879*, S. 114—20, *1880*, S. 78—86, *1881*, S. 108—113, *1882*, S. 99—106, *1883*, S. 139—43, *1884*, S. 97—102, *1885*, S. 187—93, *1886*, S. 220—24 og *1887*, S. 291—92: Indberetninger fra Kristians Amt. — *1888*, S. 256—68 og *1889*, S. 240—45: Beretninger om Landbrugsskolen i Romsdals Amt.

I Tidsskrift for Landmænd *IV*. (1877), S. 44—46: Uden Plan; S. 225—31: Nogle Ord om Agerjordens Dybbearbeidning. — *V*. 38—44: Fjøsudstillinger; 192—209: Om Gjødsling af Eng. — *VII*. 75—97 og 137—71: **Om Engvanding.**

I Aarbog for Landmænd, udg. af H. Tveter (1883), S. 86—91: **Lidt om Brugsmaaden eller Triften.**

I Norsk landmandsblad *1882* II. S. 52—53 og 57—58: Kompost eller blandingsgjødsel; S. 321—26: Hvorledes skal jordbruget eller brugsmaaden ordnes for under de nuværende arbeidsforhold at give det størst mulige udbytte? — *1883* I. S. 11 —13, 30—31, 55—59 og 71—74: Lidt om planternes ernæring; S. 149—56: Saafrøet; S. 246—51: Om landbrugsforeningernes virksomhed. — *1884* I. S. 25—26: Frøavl — frøkontrol; S. 65—69: Hvorfor bearbeides jorden? II. S. 267—70, 280—82 og 291—94: Kreaturstellet i fjeldbygderne. — *1885*, S. 141—42: «Uden plan» (ɔ: om den norske Gaardbebyggelse); S. 594—601: Melkens betaling efter fedtmængden. — *1888*, S. 5—6, 9—11 og 17—18: Om landbrugsundervisningens ordning. — *1890*, S. 127—28: Lidt om gjenlægning af ager og eng; S. 162—64: Udsædsmængden; S. 359: Ved Romsdals landbrugsskoles eksamen 1890 (Digt); S. 359—61: Hvorledes bør jordbrugeren — den unge agronom — stille sig til jordbrugets udvikling i nutiden? — *1891*, S. 25—28: Direktør F. A. Dahl (Nekrolog); S. 191—93: Lidt om frostskade og beskyttelse derimod; S. 359—61: Lidt om jord-analysens betydning for gjødslingen (jfr. S. 424—26 af F. H. Werenskiold); S. 393—95: Skuraannen; S. 401—4: Svenska mosskultur-föreningens udstilling (Brev fra Landbrugsmødet i Gøteborg); S. 528—30 og 540—42: Lidt om valg og brug af kraftfoder (jfr. S. 563 af F. H. Werenskiold). — *1892*, S. 17—20, 52—54 og 65—68: Blandkorn; S. 371—72: Aske; S. 386—87: Sammenligning mellem gjødselsplads og -kjelder; S. 403—5: Lidt om overgjødsling af eng. — *1893*, S. 321—25: Hvorledes skal jordbruget drives for at bli mere lønnende? S. 451—55: Eng-ugræs. — *1900*, S. 448—50: Foderenheder. — *1905*, S. 559 —60: En assistentpost (jfr. S. 540—41 og 621—22 af Peter Nordeide). — *1906*, S. 60: Fond-striden (jfr. S. 18—20 og 60—61 af K. O. Bjørlykke).

I Tidsskrift for det norske Landbrug *I.* (1894), S. 316—25: Hvilken Betydning kan der tillægges Sæterbruget i et fremskredet Landbrug paa Oplandene? — *X.* 391—407: Om Sæterdrift.

I Frøi *I.* (1900), S. 509—514: Hvorledes modarbeides Tørke?

I Symra *1903*, No. 36: Jordbruksarbeidet.

I Kringsjaa *XXXI.* (1908), S. 193—98: Vore næringsveies fremtidsmuligheder. III. Landbruget.

I Verdens Gang *1877*, No. 113: Om Planternes Næringsstoffer og disses Kredsløb i Naturen; No. 140: Om Bygning af Gjødselkjældere. — *1878*, No. 9: Foreninger; No. 47: Aspebark som Fodermiddel. (Alle disse Artikler er trykte i Bladets Tillægsføljeton „Landmandsblade"). — *1891*, No. 19: Lys og Liv. — *1904*, No. 213: Hvorledes skal der skaffes Foder til Husdyrene.

Han redigerede Dagbladets «Landbrugstidende» fra 18 Oktbr. 1883 (No. 292)—8 Septbr. 1887 (No. 298) og skrev desuden i dette Blad *1885*, No. 464: Landbruget i 1885. — *1886*, No. 474: Landbruget i 1886. — *1889*, No. 189: Anm. af J. Schumann's «Opal». — *1899*, No. 341 og 345: Midler til Kreaturstellets Ophjælp. — *1900*, No. 285, 292, 298 og 308: Lidt om Fjøsstel.

I Christiania Intelligentssedler skrev han en Række Artikler under Overskriften „Landbrug" fra 15 Novbr. 1890 (No. 267)—9 April 1891 (No. 81).

I Morgenbladet *1884*, No. 34: Om Betydningen af vore Enge; No. 73: Om Opdyrkning af Jord.

I Landmandsposten *1905*, No. 115: Seljords-Udstillingen 1905.

Han er ikke identisk med den N. Ødegaard, som i 1907 har skrevet i Bladet «Landbrugs-Veilederen» i Bergen.

Øien, Anna, Datter af *Nils Gylseth* i Stejgen, blev født 1831, ægtede Kjøbmand *Severin Øien* paa Tromsø og døde den 11 Novbr. 1876.

Begge efternævnte Bøger er forfattede paa hendes 6-aarige Sygeleje:

En liden Erindring til Søskende og Venner. 2det Oplag. Tromsø 1872. 8. 20 Bl.

Udvalgte Pilegrims-Sange samt en liden Bøn, samlede. 2det Oplag. Tromsø 1875. 16. 8 Bl.

Østby, Poul Gjermundsen, Søn af Gaardmand *Gjermund Jensen Ø.* og *Inger Johnsdatter Ejdet,* er født i Trysil 12 August 1836. Han var Almueskolelærer i Vaaler i Sølør 1857—1859, gjennemgik derefter Asker Seminar og var fra 1861 atter Almueskolelærer i Solør indtil 1868, da han paa Opfordring drog over til Amerika for at virke i Kirkens Tjeneste. Her studerede han fra Høsten 1868 ved Augustanasynodens Seminarium først i Paxton, Illinois, derefter i Marshall, Wisconsin, og tog theologisk Examen 1870; han ordineredes til Prest i den norsk-danske Konferents 8 Januar 1871, var først en kort Tid Kapellan hos Konferentsens Formand Pastor C. L. Clausen, men blev allerede i Slutningen af Aaret kaldet til Prest i Austin, Minnesota, og forflyttedes i Slutningen af 70-Aarene som Prest til Norman, Iowa, hvor han har vedblevet at virke ogsaa, efterat Konferentsen i 1890 er gaaet ind i den forenede norsk-lutherske Kirke i Amerika.

* 1871 — — — (✝ 8 Januar 1908).

Jfr. Lutheraneren IV. (1870). S. 6—7.

I Almueskoletidende *II.* (1862), S. 48: Anm. af Nissens Samtaler over Luthers lille Katechismus.

I Den norske Folkeskole, *3. R. II.* (1867), S. 300—302 og 308—310: Om Tugt og Tvang (jfr. I. 273—76 og 280—83, II. 321—26 af S. Knutsen).

I Lutheraneren *IV.* (Marshall, Wis. 1870), S. 166—69: Den indre Mission. — *V.* 65: Til „Lutheraneren" (Digt). — *VI.* 73—76: Tag og læs! — *VIII.* 120—22: Den vestlige Distriktskonferents; 129—37: Salmebogsagen. — *IX.* 49: „Herren kjender Sine" (Digt); 61—62: Til mine kjære Embedsbrødre i vort Kirkesamfund! (ang. Missionen).

Han grundlagde og var en Tid Redaktør af Luthersk Børneblad, som udkom maanedlig i Minneapolis fra Januar 1875.

Østenbye, Peter Johannesen, blev født i Rodenes 1792 og var Gaardbruger paa Østenby sammesteds; han var tillige Ordfører og Forligelseskommissær i sin Hjembygd. Fra 1847—1861 var han Gaard-

bruger paa Aasgaard i Ejdsberg, boede derpaa et Par Aar i Glemminge og flyttede saa tilbage til Ejdsberg, hvor han døde 1876. Han var 2den Repræsentant for Smaalenenes Amt paa Storthingene 1836 og 1836—37, hvor han var Medlem af Justitskomiteen; han var valgt til Suppleant fra Amtet for Storthingene 1842—1851.

Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 149; Oplands-Tidende 1837, No. 16 [af L. Wiese].

I Statsborgeren, *H. 20* (1836), S. 74—82 (Lovforslag om Skydsvæsenet). — *H. 21*, S. 143—44 (om hans Valg til Storthingsmand og om Momarkedet, jfr. S. 126—27 og 176).

I Morgenbladet *1836*, No. 57: Til Storthinget [ang. Ophævelsen af Momarkedet]; No. 173 Till.: Votum i Sagen angaaende Momarked (jfr. Den Const. f. A. No. 31 og 61).

Østgaard, Michael, Søn af Gaardbruger *Soland Jonssøn Ø.* (f. 8 Februar 1748, † 11 Juli 1826) og *Marit Pedersdatter Trøen,* blev født paa Gaarden Østgaard i Dalsbygden i Os, Østerdalen, 21 Januar 1779, var i sex Aar paa Kontoret hos Bergskriver Støp paa Røros og drog 1796 til Throndhjem, hvor han tog Plads som Handelsbetjent. Han fik 26 Maj 1809 Borgerskab som Grosserer i Throndhjem, men gik Fallit 1820 og oprettede derefter en Privatskole, som han med forskjellige Afbrydelser drev næsten til sin Død 22 August 1852.

* *Maren Magdalene Ramm* (f. i Tønset 9 Decbr. 1787, † i Elverum 25 Maj 1874), D. af Skovinspektør ved Røros Kobberværk Nikolai Hersleb R. og Anne Endresen; Ægteskabet opløstes ved Skilsmisse kort efter 1820.

Jfr. Olaf Røst: Minder fra Hjembygden (Kra. 1883), S. 261—73, jfr. Rettelser og Tillæg; Kirkeligt Folkeblad, 3. R. (1887), S. 119—22, 150—56 og 161—66 af Olaf Røst; W. Lassen: Biogr. Efterretn. vedk. Studenterne fra 1831, S. 38; Chr. Thaulow's Mskr. i Vidensk. Selskab i Throndhjem (No. 507 c in-4to), S. 90—94.

Gudernes Conseil. En ny Sang, helliget Grækernes Venner. Thjm. 1827. 8. 2 Bl.

Folkesang til den syttende Mai 1828. [Thjm.] 8. 2 Bl.

Ny Majsang udgivet. Thjm. 1830. 8. 2 Bl.

Sang for Majdagens og Frihedens Venner 1831. Thjm. 8. 2 Bl.

Maisang for 1832, helliget Naturens og Frihedens Venner. Thjm. 8. 2 Bl.

Maisang for 1833, helliget Grundlovens Venner. Thjm. 8. 2 Bl.

Perlekronen. En ny Maisang for 1834. Thjm. 8. 2 Bl.

Sang til Constitutionens Aarsdag 1835. Helliget Frihedens Venner. Thjm. 8. 2 Bl.

Sang til den 17de Maj 1838. Thjm. 8. 2 Bl.

Nordmands-Sang til Constitutionens Aarsdag den 17 Maj 1840. Thjm. 8. 2 Bl. — Andet Oplag [med Titel: Nordmandssang, helliget Grundlovens Venner]. Kbh. 1841. 8. 2 Bl. (Optrykt i Thjm.s Stiftstid. 1845, No. 41).

Ole Svovelstikke. (Død i Throndhjem.) En biograpisk[!] Skizze. Samt Gravskrivt over Parykmager Lyche. (Død Sammesteds.) Kbh. [1841]. 8. 8 S. — Ny Udgave. Thjm. 1849. 8. 8 S., 1 lithogr. Portræt. (Jfr. Kr. Koren og Jens Thiis: Katalog for den hist. Udstilling i Thjm. 1897, S. 186).

En ny, lystig Markeds-Vise, med den bekjendte Melodie: „Komme Hvo, som komme kan! Kommer Mand og Qvinde!" Forbedret Udgave. Trykt i dette Aar. [Thjm. u. A.] 8. 4 Bl. (Aftrykt i O. Røst's Minder fra Hjembygden, S. 270—72; i Kirkl. Folkebl., 3. R., S. 151—53; i Dagspst. 1898, No. 198; jfr. Throndhjemske Samlinger I. 55).

I Det Norske Nationalblad, *H. 20* (1821), S. 107—9: Til mine Børn! (Digt, optrykt i O. Røst's Minder fra Hjembygden, S. 268—69 og i Kirkl. Folkebl., 3. R., S. 121—22).

I Nordlyset *1843*, No. 41 (Sang paa 17 Maj).

I Throndhjems Stiftstidende *1845*, No. 35: Hunden. En Fortælling. (Frit efter det Tydske).

I Throndhjems Adresse *1851*, No. 60 (Afskedsord ved Nedlæggelsen af hans Skole).

Digte af ham er desuden meddelte i O. Røst's Minder fra Hjembygden, S. 265—69 og i Kirkl. Folkebl., 3. R., S. 163.

Østgaard, Nikolai Ramm, foregaaendes eneste Søn, blev født i Throndhjem 21 April 1812 og flyttede 7 Aar gammel sammen med sin Moder til Tønset, hvor han voxede op i sin Bedstefaders Hus paa Gaarden Moen. Fra sit 12te Aar blev han opdraget hos Sorenskriver Randulf i Elverum, gjennemgik Provst P. V. Deinbolls Institut i Løjten og blev, dimitteret derfra, Student med Haud 1831; i Januar 1840 tog han juridisk Embedsexamen med Laud. Han blev ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet i 1836 og blev 12 April 1845 udnævnt til Fuldmægtig i samme Departement efter fra 1841 at have været konstitueret som saadan. I Ferierne besøgte han gjerne Hjembygden Tønset, og navnlig opfriskedes Minderne derfra, efterat han i 1845 havde faaet sin Moder til sig i Kristiania; i en liden privat Forening «Tollekniven» foredrog han første Gang de to Historier fortalte af Embret Tønsæting, som derefter blev optagne i hans første Bog «En Fjeldbygd». I Kristiania medvirkede han ogsaa ved flere nationale Foretagender, blev saaledes Medlem af Direktionen for det norske Theater. I 1858 foretog han en Rejse til Tyskland, besøgte Berthold Auerbach og vandrede gjennem Schwarzwald. Han blev 4 Juli 1859 udnævnt til Foged i søndre Østerdalen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning paa Grund af Sygelighed erholdt Afsked 29 Juli 1872. Han døde i Elverum 3 Januar 1873.

* 12 August 1851 *Anna Gunhilda Neergaard* (f. 4 Oktbr. 1828), D. af Urmager Anders Johnsen N. i Throndhjem og Hanna Olava Bjerck; hun var Plejedatter hos sin Morbroder Prokurator K. W. Bjerck i Gudbrandsdalen.

Nekrologer i Morgbl. 1873, No. 10, jfr. No. 31 B; i Verd. Gang No. 19 (med Portræt); i Dagbl. No. 7; i Aftbl. No. 10; i Glomdalens Tid. No. 4; i Bergpst. No. 23. Jfr. Olaf Røst: Minder fra Hjembyden, S. 276—302; M. Hammerich: Danska och norska läsestycken, S. 116—20 og 485; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie, II. 181—82; Henrik Jæger: Illustr. norsk literaturhist. II. 441—46 (med Portræt); Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, 2. Udg., S. 398—401 (med Portræt); Bogvennen 1895, S. 61—64 og 113 (med Portræt); Salmonsens ill. Konversationsleksikon XVIII. 963 af C. Br.[inchmann]; W. Lassen: Biogr. Efterretninger om Studenterne fra 1831, S. 38; Skilling-Mag. 1871, S. 756—59 (hans Stue i Elverum); Storth. Forh. 1873 VI. 112—13; Storthingstid. 1873, Forh. i Storth., S. 181—89; Jørgen Moe: Saml. Skrifter II. 278—80.

En Fjeldbygd. Billeder fra Østerdalen. Chra. 1852 [ɔ: Decbr. 1851]. 8. XV S., 293 S., 1 Bl. (Rettelser). — Andet [rettede] Oplag. Chra. [Maj] 1852. 8. XVI S., 294 S. — Tredie Oplag. Chra. 1862. 8. XVI S., 294 S. — Fjerde Oplag. Med 6 Illustrationer [af G. Munthe?] i Træsnit. Chra. 1873. 8. XVI S., 277 S., 6 Pl. — Femte Oplag. Med 6 Illustrationer i Træsnit. Chra. 1883. 8. XVI S., 277 S., 6 Pl. — Sjette Oplag. Med 6 Illustrationer i Træsnit. Kra. 1903. 8. XVII S., 286 S.

En fjällbygd. Skildringar från Österdalen i Norge. Med vederbörligt tillstånd öfversatt från norska originalets femte upplaga af *J. B.* Stockh. 1890. 8. VIII S., 182 S., 1 Bl.

Scenes from peasant life in Norway. [Chambers's repository of instructive and amusing tracts. No. 30. Edinburgh 1853.] 8. 32 S. (Uden særskilt Titelblad; Oversættelse i Uddrag uden Angivelse af Forfatternavn).

«En Fjeldbygd» blev ved sin Fremkomst anmeldt [af Rolf Olsen] i Morgbl. 1851, No. 360; [af P. Botten-Hansen] i Ill. Nyhedsbl. I. 61—62; [af Rolf Olsen] i Nationalbl. 1852, No. 6; i Chra.-Pst. s. A. No. 1185; i Krydseren s. A. No. 142; jfr. T. i Morgbl. s. A. No. 51, hvortil No. 56 af B. og No. 68 af N., med Svar af T. i No. 65; 3. Oplag blev anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, S. 228; 4. Opl. i L. K. Daa's Tids-Tavler III. 141—42; af J.[onas Rasch] i Aftpst. 1873, No. 292. Jfr. Dølen VI. No. 37; Bud til Menigmand VIII. 305—318 af Olaf Røst; Aftpst. 1906, No. 690. Angaaende Personerne i Bogens Hovedstykke «Min sidste Sommer i Hjemmet» se Dagspst. 1884, No. 63, 64, 65, 69 og 89 af Olaf Røst; de to Hovedpersoner, Guri Mortensdatter Bjørnsmoen (f. i Decbr. 1798, † 8 Oktbr. 1883, jfr. Hamar Stiftstid. 1883, No. 125) og Bersvend Jonssøn Holen (f. 14 Juni 1787, † 24 Juni 1849) ægtede hinanden i Aaret 1822. Som et literærhistorisk Aktstykke hidsættes her den første Anmeldelse af Bogen i «Morgenbladet» for 26 Decbr. 1851:

«Vor Jule-Literatur er i disse Dage blevet forøget ved et Skrift, vi ei noksom kunne anbefale alle dem, der interessere sig for Folkelivet i vore Fjelddale. Det er «En Fjeldbygd, Billeder fra Østerdalen», af N. R. Østgaard. Forfatteren underretter

os i Fortalen om, hvorledes han fra først af kom til at forsøge sig i nationale Skildringer, nemlig som Medlem af et Selskab, der her i Hovedstaden havde dannet sig af Mænd, som alle havde et fælles Berøringspunkt i den varme Interesse, hvormed de omfattede Alt, hvad der angaar norsk Natur og Folkeliv, og som ved hyppige Reiser og Ophold i de Egne, hvor begge Dele findes udpræget i sin største Eiendommelighed, havde erhvervet sig et mere end blot overfladiskt og flygtigt Kjendskab dertil; for ogsaa fra sin Side at give et Bidrag til Underholdningen, der sædvanligen bestod af Reiseskildringer, Anekdoter og Smaahistorier, faldt Forfatteren paa at skrive og foredrage en saakaldet «Rægle» i den ham fra Barndomsaarene bekjendte tønsetske Dialekt; den vandt Bifald og man forlangte mere, saaledes kom efterhaanden de Skizzer, Bogen indeholder, istand. Den første af disse, med Titel «min sidste Sommer i Hjemmet», indeholder Erindringer fra Forfatterens Barndoms- og Ynglingsaar, kombinerede til et Heelt ved Hjælp af lidt Digtning, hvòri det erotiske Element spiller en Rolle; den udgjør Skriftets Hovedparti og egentlige Kjerne; til den slutter sig ogsaa paa en vis Maade den sidste, «de to Fæsterpiger», der er bygget paa en sand Begivenhed, og som Forfatteren, efter hvad han selv oplyser, først havde tænkt at indflette i Hovedstykket. De to mellemste Afsnit, «Historier, fortalte af Embret Tønsetting», ere de ovenfor omtalte «Rægler», i den tønsetske Dialekt. Vi tro ikke at sige formeget, naar vi paastaa, at vi ei have truffet nogen Skildring af det norske Folkeliv, der i Friskhed, Livlighed og tro Opfatning af det Charakteristiske saaledes kan siges at danne et Sidestykke til Auerbachs bekjendte mesterlige «Schwarzwalder-Dorfgeschichten», som nærværende, og hvad mere er, aldeles ikke staar tilbage for dem, ja maaske endog forsaavidt kan siges at have et Fortrin, som den mere end hine indlader sig paa at beskrive Naturen. Man kan neppe lægge Bogen fra sig, naar man engang har begyndt paa den, saa tiltrækkende er den, uden at den dog ved nogensomhelst af de i Romaner sædvanlige kunstige Midler, som Spænding o. desl., prøver paa at lokke Opmærksomheden. Vi tvivle ikke paa, at et saa fortrinligt og isandhed underholdende Skrift vil finde rigelig Afsætning; dertil kommer, at Forlæggeren, Hrr. Feilberg & Landmark, have sørget for at udstyre den særdeles tækkeligt, ligesom Prisen (96 ß) ei kan siges at være høi.»

Osterdølen hemkommen fraa Amerika. (Oprindelig bestemt til at fremsiges paa den Norske dramatiske Skoles Theater i Markedsugen.) Chra. 1853. 8. 15 S.

Fra Skov og Fjeld. Chra. 1858. 8. 2 Bl., 163 S. (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1858, S. 216; i Morgbl. f. A. No. 353 af M. M.; i Aftbl. 1859, No. 12). — 2det Oplag. Kra. 1887. 8. 176 S.

Storbonden og hans Sønner. En Fortælling fra Schwarzwald, efter Berthold Auerbachs „Der Lehnhold“. Frit oversat. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. 1ste Tillægshefte til „Folkevennen“, 7de Aargang 1858. Chra. 1858. 8. XII S., 1 Bl., 248 S.

Til Østerdøler og Solunger i Mødet paa Gaarder den 2den Juni 1859. [Om Bidrag til det norske Theater i Kristiania.] 4. 1 Bl. (Aftrykt i Ill. Nyhedsbl. 1859, S. 108).

I Norske Nationaldragter, udg. af Chr. Tønsberg (1852), har han leveret baade Tegninger og Text til Pl. 27. Dragter fra Tønset.

I Norske Folkelivsbilleder, udg. af Chr. Tønsberg, *1. R.* (1854), S. 17—18: Liv paa Sæteren. — *2. R.* (1858), S. 5—6: Tømmerkjørsel og Mærkning.

I Christiania-Posten *1852*, No. 1534, 1537 og 1538: Hvad kommer der saa tilsidst ud af alle disse Bestræbelser med Sproget? Svar til Rektor Bibe i Anledning af hans Anmeldelse af Rektor F. M. Bugges Oversættelse af Homers Iliade, se Chr.-P. No. 1501—1505 (jfr. Svar [af A. O. Vinje] i No. 1541, af F. L. Vibe i No. 1550 og 1551).

I Morgenbladet *1852*, No. 358: Det lider mod Jul (Digt). — *1853*, No. 42: En Forklaring vedkommende Rektor Vibes Strid med Fuldmægtig Østgaard (jfr. Chra.-Pst. 1852). — *1857*, No. 79: Hilsen fra Fjeldet. Forspil [i Tonsetmaal] til „Til Sæters", givet i Anledning af Deres kgl. H. Kronprindsens og Kronprindsessens Nærværelse i det norske Theater den 17de Marts 1857.

Utrykt er En Husjomfru, originalt Skuespil i 4 Akter, som (anonymt) opførtes paa det norske Theater i Kristiania 2 og 5 April 1854 (jfr. Rec. i Morgbl. 1854, No. 99 og af G. Vilh. Lyng i-s. Bl. No. 107), og Et Fiskerhjem, originalt Skuespil med Sange i 3 Akter, som (ligeledes anonymt) opførtes paa samme Theater 11 og 14 Marts 1855 (jfr. Rec. [af B. Roggen] i Chra.-Pst. No. 2346); Theatrets Manuskript til det sidste Stykke opbevares i Universitets-Bibliotheket (Mskr. No. 754 in-4to).

Østhagen, Ole Andreassen, Søn af Husmand *Anders Olsen,* blev født 1797 (døbt 5 Marts) paa Pladsen Kneppen i Aamot i Østerdalen. Han drog til Kristiania 1816, tjente om Vinteren i Hvidsten, lod sig derefter hverve som Artillerist 1817, tog Underofficersexamen 1820 og blev 20 April s. A. ansat som Sergeant ved 2det kjørende Batteri. Han tog Præliminærexamen med Karakteren «Antagelig» i Januar 1825, blev 1 April 1826 Furer og i Septbr. 1830 Fyrværker, i hvilken Stilling han tjenstgjorde paa Fredrikssten 1833—1835. Han blev fra 1 Januar 1841 ansat som Forstander for Arbejdsanstalten samt Inspektør for Byens Sygehus og Sindssygeafdeling i Kristiania efter Stadshauptmand Ytteborg, var 1846—1850 Bestyrer af Byens Vand- og Vejvæsen og fra Februar 1850—31 Decbr. 1866 Fejerinspektør i Kristiania. Efter hans Initiativ oprettede Samfundet paa Enerhaugen et kooperativt Varemagasin, vistnok det første i Landet, hvis Udsalg aabnedes 8 Novbr. 1852, og til hvis første Direktør han valgtes. Han døde i Kristiania 1882 (begravet 6 Oktbr.).

* 1822 *Anne Olsdatter Augesen.*

Selvbiografi i efternævnte Skrift:

Skildringer af mine forskjellige Livsstillinger. [Kra.] 1868. 8. 76 S. (Forf.s Navn paa S. 2).

I Granskeren *I.* (1840—42), S. 143—44: Videre om Hovedarsenalet paa Agershus; S. 521—24: Om Fattigvæsenet i Kristiania (med Bemærkninger af Redaktionen S. 524—26).

I Fædrelandets Ven *I.* (1852), Sp. 29—31 (Forslag til Samvirke inden Samfundet paa Enerhaugen til Indkjøb af Madvarer, jfr. Sp. 48, 72, 229—30, 248 og 311—12, Ill. Nyhedsbl. I. 75).

I Christiania Intelligentssedler *1844*, No. 3, 4, 10, 12, 16, 18 og 19: Om Kjøbenhavns Fattigvæsen etc.

I Morgenbladet *1846*, No. 112 Till.: Opgave over Arbeidsanstaltens Status for Aaret 1845.

Østhagen, P. C.

Han begyndte Udgivelsen af Bladet Østerdølen i Elverum Septbr. 1859; men kun faa No. udkom.

Østrem, Johan Hendrik, Søn af Toldbetjent *Morten Hansen Ø.* og *Juliana Maria Falch* (fra Kjøbenhavn), blev født i Kristiania 26 August 1797. Han gik ind i Artilleriet som Underofficer, blev Fyrværker og blev 13 April 1823 udnævnt til Arsenalforvalter ved Fredriksstad Fæstning. Efter at have taget Afsked fra denne Stilling oprettede han fra Nyaaret 1848 en elementær Musikskole i Kristiania, som han drev til Sommeren 1852. Han flyttede derefter som Musiklærer til Fredrikshald, men vendte senere tilbage til Kristiania, hvor han døde omkring 1868.

* 1821 *Elen Marie Sørensen* (f. 1790, † 19 August 1834), D. af Jens S. og Birthe Marie Holmen († 24 August 1834, 67 Aar gl.).

Jfr. Morgbl. 1848, No. 171 og 1850, No. 47.

Anviisning til Pianofortestemning, samt Instrumentets practiske Behandling og Conservation m. m., inddeelt i fire Afsnit med Tabeller og Bemærkninger. Fr.hald 1855. 8. IV S., 24 S., 1 Nodetabel.

I Morgenbladet *1830*, No. 61 (ang. Ildebranden i Fredrikstad, jfr. No. 64).

I Christiania-Posten *1849*, No. 281 og 282: Om Musikundervisningen i Almindelighed samt om Nytten af Musikskoler.

Øvergaard, Alexander Bretteville, Søn af Storthingsmand, Kaptejn *Hans O.* (f. 5 Novbr. 1795, † 17 Maj 1840) og *Minda Constance Sophie Malthe* (f. 12 Oktbr. 1804, † 20 Januar 1853), er født i Elverum 7 Oktbr. 1836. Efter at have gjennemgaaet Krigsskolen blev han 21 Januar 1856 udnævnt til virkelig Sekondløjtnant i bergenske Infanteribrigade og blev 3 Marts s. A. forsat i lige Egenskab til 1ste akershusiske Infanteribrigade, i hvilken han 17 August 1859 blev udnævnt til Premierløjtnant. Fra 1 Januar 1870 tjenstgjorde han som Premierløjtnant i Generalstaben og vedblev i denne Tjeneste ogsaa, efterat han 24 Novbr. 1871 havde faaet Udnævnelse til Kaptejn og Kvartermester ved Hedemarkens Bataljon; 23 Decbr. 1872 udtraadte han surnumerær i Brigaden, idet han beor-

dredes til at tjenstgjøre ved Norges geografiske Opmaaling. Han afgik fra Generalstaben 27 Novbr. 1875 for at overtage sin Kvartermesterstilling ved Hedemarkens Bataljon, men udtraadte surnumeraer 5 Februar 1876 og beordredes til at tjenstgjøre som Kaptejn i Generalstaben; han overtog 15 Juni 1878 for et Aar Kommandoen over 1ste Linjekompani af Gudbrandsdalens Bataljon af 1ste akershusiske Infanteribrigade. Han blev 27 Maj 1887 udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for Gudbrandsdalens Bataljon, men udtraadte 15 August s. A. surnumerær og beordredes til at tjenstgjøre som Oberstløjtnant i Generalstaben. Han blev 6 Februar 1891 udnævnt til Oberst og Chef for 3dje Korps og Østerdalens Landværnsbataljon af 1ste akershusiske Brigade og 6 Marts s. A. udnævnt til Chef for Krigsskolen. Han blev 6 Juli 1895 udnævnt til Generalmajor og Chef for throndhjemske Infanteribrigade samt indtil videre at forrette som Kommandant over Throndhjems Befæstninger. I Henhold til Aldersgrænseloven fik han Afsked 2 Novbr. 1904 fra 1 April 1905 at regne, idet H. M. Kongen tilkjendegav ham sin naadigste Paaskjønnelse af den Dygtighed og Pligttroskab, han havde udvist under sin Embedsvirksomhed. Han var Medlem af den permanente Intendanturkommissjon 1877—1887, af fire Generalstabskommissjoner i Aarene 1883—1887, af Norges geografiske Kommissjon 1889—1891, af Kommissjonen til Udarbejdelse af Undervisningsplaner for Krigsskolen og den militære Højskole 1889—1891 og af Komiteen angaaende Udskrivningsdistrikternes Omregulering 1890; han var militært Medlem af Højesteret 1891—1895. Han blev udnævnt til R. St. O. O. 21 Januar 1889 og til K.[1] St. O. O. 21 Januar 1901 «for militær Fortjeneste», fik Kroningsmedaljen i Sølv 1906, blev R. W. O. 1871, R. S. O. 1880 og K.[1] S. O. 1 Decbr. 1899.

* 20 Oktbr. 1863 *Martha Marie Elisabeth Larsen* (f. 2 Marts 1841, † 13 Juni 1895), D. af ovennævnte (III. 449) Brigadelæge Ole Peter L.

Jfr. Aftpst. 1895, No. 424; s. Bl. 1905, No. 182 og 1906, No. 595 (med Portræt).

Militær-Kalender. *1867*. Kra. [1867]. 8. 6 Bl., 127 S. — Samme. *1870*. Kra. [1870]. 8. 4 Bl., 128 S. — Samme. *1872*. Kra. [1872]. 8. 4 Bl., 128 S. — Samme. *1874*. Kra. [1874]. 8. 4 Bl., 116 S. — Samme. *1876*. Kra. [1876]. 8. 3 Bl., 114 S. — Samme. *1879*. Kra. [1879]. 8. 3 Bl., 115 S. — Samme. *1881*. Kra. [1881]. 8. 3 Bl., 101 S. — Samme. *1884*. Kra. [1884]. 8. 3 Bl., 102 S.

General Øvergaards Foredrag under Jernbanemødet i Trondhjem 29 Januar 1898. [Thjm. 1898]. Fol. 1 Bl.

I Norsk Militært Tidsskrift, *B. 29* (1866), S. 427—79: Uddrag af Storthingets Forhandlinger vedkommende Armeen og Marinen. (Meddelt). — Desuden i dette Tidsskrift nogle Oversættelser fra fremmede Sprog.

Øverkil, John, eneste Søn af Gaardbruger og Ordfører, fhv. Skolelærer *Halvor Johnsen O.* (f. 1814, † 1897) og *Sigrid Johnsdatter O.* (f. 17 Marts 1820), blev født paa Gaarden Øverkil i øvre Stjørdalen 23 Decbr. 1847. Ved en Ulykkeshændelse mistede han sit ene Ben i 9-Aars Alderen. Paa Grund af sine gode Evner var han bestemt til at studere og gik efter Konfirmationen en Tid paa Throndhjems Kathedralskole, men maatte slutte af Mangel paa Midler; han lærte Musik hos Komponisten M. A. Udbye i Throndhjem, gik saa ind paa Klæbu Seminar, hvorfra han dimitteredes med bedste Karakter, og virkede nogle Aar som Skolelærer i sin Hjembygd Hegre. Han var Medlem af Hegre Herredsstyrelse, var Ordfører i 4 Aar og Valgmand og indehavde forskjellige andre kommunale Tillidshverv. Han døde paa sin Fædregaard 6 Februar 1899.

I Fedraheimen *1880*, No. 6: E lita vakker runnlett braak. — *1885*, No. 73: Ein støbb attmed stein has Ola Vik i bygdamaali has. (Digte).

I Verdens Gang *1883*, No. 130: Bøn for Land og Folk paa Martin Luthers firehundredaarige Fødselsfest.

I Trondhjems Adresseavis *1878*, No. 117 og 118: Bør der af Statskassens Midler bevilges Bidrag til Anlæggelsen af et Sidespor fra „Ydsti" paa Merakerbanen til Strandstedet Størdalshalsen i Nedre Størdalens Herred og til en Havn sammesteds?

I Dagsposten *1880*, No. 53: Til Bjørnstjerne Bjørnson; No. 256: Hilsen over Fjeldet. — *1881*, No. 282: Til Hytteskriver O. Iversens Minde. — *1883*, No. 46: Til Lars Solberg paa hans 55de Fødselsdag; No. 135: „Tautra" (Reiseskitse). (Foruden disse Digte skrev han ogsaa politiske Stykker i dette Blad).

I Størdalens Tidende *1878*, No. 16: „Paa Morgensiden"; No. 38: I et Album (Digt); No. 44: Svar (til Inds. i No. 41 ang. hans Indlæg i Thjms Adr.).

Mange Lejlighedsdigte af ham er dels utrykte, dels særskilt trykte.

Øverland, Gerhard Andreas, Søn af Tobaksspinder *Ole Andreas O.* (f. 1819, † 18 April 1871) og *Gjertine Birgitte Moe* (f. 1818, † 1 Septbr. 1881), er født i Throndhjem 29 Maj 1846, blev, dimitteret fra Throndhjems Kathedralskole, Student med Laud 1865 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1869. Høsten 1869 var han et Par Maaneder Førstelærer og Bestyrer ved Skudesneshavns højere Almueskole og derefter indtil Sommeren 1872 Førstelærer og Bestyrer ved Røros højere Almueskole. Han blev 9 Marts 1872 udnævnt til Sogneprest i Kvikne, 13 Juli 1877 til Sogneprest i Vannelven, fik 17 Novbr. 1883 Bestalling som valgt Provst for søndre Søndmøre, blev 23 Februar 1884 udnævnt til residerende Kapellan ved Baklandets Menighed i Throndhjem og 6 Juni 1896 til Sogneprest ved Ilens Menighed sammesteds; han er tillige fra 1887 konstitueret Prest ved Rotvold Sindssygeasyl.

* 29 Novbr. 1869 *Cathrine Cecilie Margrethe Johanne Wisløff* (f. 13 Maj 1833), D. af ovennævnte Infanterikaptejn Niels Frederik W.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster II. 211; Aftpst. 1897, No. 174.

Under Korset. Kulturhistorisk Fortælling fra den kristelige Oldtid. Af Victor Schultze. Med Forfatterens Tilladelse oversat. Med Initialer og 27 Illustrationer. Kra. 1882. 8. VIII S., 201 S., 1 upag. S.

I Folkevennen *XXV.* (1876), S. 50—111: William Penn; S. 261—82: Kristendommens Indførelse paa de britiske Øer; S. 444—66: Menigheden i Efesus paa Apostlernes Tid. — Ny Række *IV.* (1880), S. 167—94: Hadrian den Sjette. Et Livsbillede fra Reformationstiden. — *VII.* 95—117: Fattigpleien i den gamle Kirke.

I Historisk Arkiv, *N. R. IV.* (Kbh. 1880), S. 243—52 og 269—90: Alexei Petrowitch. — *X.* (1883), S. 149—62: Frederik den vise og hans Forhold til Reformationen.

I Oplandenes Avis *1876*, No. 15: Ogsaa om Skoleforholde i Kvikne (jfr. H. Storeng i No. 8, 16, 26 og 28, K. E. Thoresen i No. 25).

Øverland, Ole Andreas, foregaaendes Broder, er født i Throndhjem 17 Marts 1855, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1873 og tog Examen philosophicum med Laud i Juni 1875. Han overtog kort efter et Vikariat ved Throndhjems højere Almueskole og var derefter et Par Aar konstitueret Lærer ved Byens Realskole. Ved Nyaarstid 1878 flyttede han til Kristiania for at studere til sproglighistorisk Lærerexamen, og særlig beskjæftigede han sig med Historien; han opnaaede i 1880 Understøttelse af P. A. Munchs Legat, som han oppebar nogle Aar, han udførte fra 1879 forskjelligt Arbejde i Rigsarkivet, og efterat han i 1881 havde faaet fast Ansættelse som Assistent her, opgav han enhver Tanke paa at tage Embedsexamen for udelukkende at ofre sig for Studiet af Historien, navnlig Norges nyere Historie. Efter Forslag af J. E. Sars og Gustav Storm, tiltraadt af L. Daae og H. J. Huitfeldt-Kaas, bevilgede Storthinget ham 13 Maj 1885 en Understøttelse af 2000 Kroner til Udarbejdelsen af hans paabegyndte Værk «Illustreret Norges Historie», og denne Bevilgning gjentoges det følgende Aar, saa at han i 1885 kunde opgive sin Stilling i Rigsarkivet. Efterat han havde afsluttet sin store «Norges Historie», indgav han i Februar 1897 Andragende til Storthinget, understøttet af syv andre Historikere, om en aarlig Statsunderstøttelse til sin Forfattervirksomhed, og 14 April 1898 bevilgede Storthinget ham 2000 Kroner aarlig hertil; denne Bevilgning forhøjedes 23 Februar 1901 til 3000 Kroner, men nedsattes atter 29 Februar 1904 til 2000 Kroner, hvilken Understøttelse han fremdeles oppebærer. Han vikarierede 1883 nogen Tid som Bibliothekar ved det Deichmanske Bibliothek i Kristiania og holdt i 90-Aarene Foredrag om Norges nyeste Historie ved flere af Statens Sommerkurser for Folkeskolelærere.

* 1) 24 Januar 1884 *Charlotte Louise Weltzien* (f. 24 Januar 1864, † 28 April 1900), D. af Agent Ludvig Joachim W. i Kristiania og Karen Judithe Jakobine Tausan.

* 2) 17 Marts 1902 *Oline Regine Brun* (f. 31 Decbr. 1858), fhv. Lærerinde ved Torshov Institut i Kristiania, D. af Kjøbmand Ole Christian B. i Throndhjem og Anne Størvold.

Selvbiografi (med to Portræter) i Studenterne fra 1873, S. 286—89. — *Portræt med Biografi* af Thv. Boeck i Folkebladet 1895, S. 145—46; [af K. V. Hammer] i Verd. Gang 1898, No. 6; [af D. Vindheim] i Illustr. Maanedsblad 1902, S. 97; i Skirnir (Tacoma, Washington) 1896, S. 166—68. Jfr. Salmonsens ill. Konvers.-leks. XVIII. 698 af C. Br.[inchmann]; Storth. Forh. 1885 VI. 421—22; Storthingstid. 1885, Forh. i Storth., S. 793—796; Storth. Forh. 1887 VI. 398; 1897 VI. Indst. S. XVI. 7; 1898 I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 27; 1899—1900 VI. Indst. S. XVI. Tillæg, S. 6—7; 1900—1901 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 27—31; VI. Indst. S. XXVI A, S. 13; VII. 1016—21; 1901—1902 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 44; 1902—1903 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 39—40; 1903—1904 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 31; VI. Indst. S. XXVI. 7; VII. 1637—45; 1904—1905 I. St Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 26; 1905—1906 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 21—22; 1906—1907 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost IV. Kap. 3, S. 24—25; 1908 I. St. Prp. No. 1, Hovedpost V. Kap. 3, S. 39—40; Dagbl. 1900, No. 769; s. Bl. 1901, No. 47 af Halvdan Koht; Verdens Gang 1900, No. 275.

Armfeldts tog nordenfjelds 1718. Kra. 1879. 8. 1 Bl., 67 S. (Særskilt Aftryk af Historisk Tidsskrift 2 Række. Bd. 2).

Register til Norsk Bog-Fortegnelse for 1848—1865 udgivet af P. Botten-Hansen og Siegwart Petersen og 1866—1872 udgivet af Thorvald Boeck udarbeidet af Thorvald Boeck og O. A. Overland. Chra. 1880. 8. 1 Bl., LXVI S.

Huset Bernadotte. (Separataftryk af „Dagen"). Kra. 1882. 8. 136 S. (Anonymt).

Professor Dr. Ludvig Daae. En biografisk Skisse. Trykt som Manuskript. Chra. den 28de December 1884. 8. Titelportræt, 26 S., 1 Bl.

Norske Grenaderer i den store Potsdamergarde. Chra. 1884. 8. 11 S. [Til Minde om Professor Dr. L. Daaes og Frue's Sølvbryllup den 28de December 1884].

Illustreret Norges Historie. (Tillæg til "Folkebladet"). Kra. 1884—1886. 8. (Af denne oprindelige Udgave (se nedfr.) udkom 10—11 Hefter, hvorefter den afløstes af den nedfr. anførte „Folkeudgave").

Illustreret Norges Historie. [Pragtudgaven.] *B. I—V.* Kra. 1885—1895. 8. Første Bind. Fra de ældste Tider til Slaget paa Stiklestad (1030). Med ca. 450 Billeder i Træsnit, 1 Faksimile, 2 kolorerede Plancher og 8 Karter. [1884—]1885. XXXV S., 627 S., XXVIII S., 14 Pl. — Andet Bind. Fra Kristendommens Indførelse til Magnus Erlingssøns Fald. Med ca. 320 Billeder i Træsnit, 2 kolorerede Plancher og 4 Karter. 1886. XXII S., 1 Bl., 643 S., XXV S., 1 Bl., 22 Pl. — Tredie Bind. Fra Slaget i Norefjord (1184) til Mødet i Kalmar (1397).

Med 160 Billeder i Træsnit, 12 Faksimiler, 9 xylograferede Plancher, 1 Lithografi i Farvetryk samt et Kart over Norge i Middelalderen. 1888. XXVIII S., 922 S., XLIII S., 24 Pl. — Fjerde Bind. Fra Mødet i Kalmar (1397) til Freden i Kjøbenhavn (1660). Med 124 Billeder i Træsnit, 19 xylograferede Plancher, 5 Lithografier i Farvetryk samt 4 zinkotyperede Planer. 1891. XXXV S., 1 upag. S., 1166 S., 28 Pl. — Femte Bind. Fra Enevoldsmagtens Indførelse (1660) til Norges Forening med Sverige (Novbr. 1814). Med 362 Billeder i Træsnit og Zinkotypi, 48 xylograferede og zinkotyperede Plancher samt 27 Faksimiler og Lithografier i Farvetryk. 1891—1895. Første Afdeling. L S., 1072 S., 34 Pl. Anden Afdeling. 2 Bl., S. 1073—2206, 30 Pl. Tredie Afdeling. 2 Bl., S. 2207—3179, 9 Pl.

Illustreret Norges Historie. Folkeudgaven. *B. I—XII.* 1887—1898. 8. Første Bind. Fra de ældste Tider til Fredsslutningen i Konghelle (1019). 1887. V S., 550 S., XXI S. — Andet Bind. Fra Olaf den helliges Færd til Haalogaland (1020) til Sigurd Munds Fald (1135). 1888. X S., 544 S., XXII S. — Tredie Bind. Fra Forliget ved Sæløerne (1156) til Skule Baardssøns Fald (24de Mai 1240). 1889. XII S., 563 S. — Fjerde Bind. Fra Skule Baardssøns Fald (1240) til Olaf Haakonssøns Død (3die Aug. 1387). 1890. VIII S., 568 S. — Femte Bind. Fra Olaf Haakonssøns Død (3die Aug. 1387) til den nordiske Syvaarskrig (1563—70). 1892. XVI S., 560 S. — Sjette Bind. Fra Syvaarskrigens Ende (1570) til Fredrik III's Thronbestigelse (1648). 1892. XI S., 2 Bl., 558 S. — Syvende Bind. Fra Fredrik III's Thronbestigelse (1648) til Kristian V's Norgesreise (1685). 1893. XII S., 2 Bl., 559 S. — Ottende Bind. Fra Kristian V's Reise i Norge 1685 til Fredrik IV's Død. 1894. VIII S., 2 Bl., 564 S. — Niende Bind. Fra Slutningen af Fredrik IV's Regjeringstid til Kronprins Fredriks og A. P. Bernstorffs Samstyre. 1895. X S., 1 Bl., 561 S. — Tiende Bind. Fra Slutningen af Kronprins Fredriks og A. P. Bernstorffs Samstyre til Krig med England. 1896. 1 Bl., IV S., 1 Bl., 565 S. — Ellevte Bind. [1807—Maj 1814.] 1897. VI S., 1 Bl., 564 S. — Tolvte Bind. [Maj—Novbr. 1814.] 1898. V S., 1 upag. S., 492 S.

Om dette Værks Historie oplyser han i sin Ansøgning til Storthinget af 25 August 1900: «I 1884 foreslog daværende redaktør J. B. Bull mig at skrive en udførligere Norges historie, der med nogle 2-arks hefter om aaret skulde ledsage «Folkebladet», som han netop havde overtaget. Saasnart det første hefte forelaa, fik forlæggerne fra bedste hold opfordring til at lade Norgeshistorien udgaa i maanedlige hefter som et subskriptionsverk uafhængigt af «Folkebladet». Jeg gik med paa denne plan; -- først aarene viste mig omfanget af de forpligtelser, jeg paatog mig. — — — Der havde aldrig eksisteret nogen aftale mellem forlæggerne og mig om omfanget af det verk, hvorpaa der indbødes til subskription. Vistnok var det forudsætningen for den bog, som skulde følge «Folkebladet», at den skulde udgaa i løbet af 10 aar eller i 40 hefter paa tilsammen 80 ark. Men denne aftale gjaldt ikke det i subskription udgaaende verk, der fra første stund af blev langt bredere anlagt, og at forlæggerne heller ikke har anseet den nævnte aftale gjældende, fremgaar bedst af, at de planchehefter, de medgav verket, vistnok snarere er over end under 40 i tallet. Da jeg imidlertid fra alle hold hørte, at verket vilde være kjærkomnere, jo udførligere det var, nøiede jeg mig med at nedlægge indsigelse overfor forlæggerne mod det i planen bebudede heftetal. Paa

grund af de vanskeligheder, forlæggerne af mangel paa kapital havde at kjæmpe med, foregik udgivelsen paa en meget uregelmæssig maade. En proces, der anlagdes af en subskribent, gik forlæggerne imod, og som følge heraf stod jeg tilsidst overfor valget mellem at stanse udgivelsen af verket, da det var bragt ned til midten af det 18de aarhundrede, eller at levere resten af manuskriptet for en del af det kontraktsmæssig stipulerede honorar. Jeg valgte da det sidste alternativ.» — 1ste Hefte af Værket medfulgte «Folkebladet» for 13 Juli 1884, og denne først paabegyndte Udgave fortsattes med 10 eller 11 Hefter à 2 Ark til 1886, da den afbrødes uden Fuldendelse; derefter kom «Folkeudgaven» ligeledes som Tillæg til «Folkebladet» fra 1887 og afsluttedes med H. 142 i 1898; den blev senere ogsaa bragt i Boghandelen. «Pragtudgaven» udkom i særskilt Subskription (fra Oktbr. 1884) i 155 Hefter, indeholdende samme Text som efterpaa blev brugt i «Folkeudgaven», men trykt paa bedre Papir og øget med et Tillæg af Plancher. Detaljerede Oplysninger om Oplag, Udstyr o. s. v. er givne i Aftpst. 1895, No. 825. L. Daae, A. C. Drolsum, H. J. Huitfeldt-Kaas, Yngvar Nielsen, J. E. Sars, Gustav Storm og A. Taranger udtalte i sin Erklæring af 13 Febr. 1897: «Hr. Øverland har for sit store værk «Norges historie» (indtil 1814) gjort ikke lidet indgaaende studier og har i dette arbeide leveret den hidtil eneste, sammenhængende fremstilling af vort fædrelands historie gjennem dettes forskjellige hovedperioder. Han har her saaledes indarbeidet mange af ham selv sammenbragte historiske samlinger og saaledes forøget det stof, hvormed den historiske videnskab kan arbeide.» Jfr. videre de Udtalelser, som er meddelte i Storth. Forh. 1885 og 1900—1901, samt Anmeldelser af J. E. S.[ars] i Nyt tidsskr. III. 632—33 og af *l.* [ɔ: T. Lindstøl] i Dagbl. 1884, No. 455.

Lærebog i Norges nyeste historie. Kra. 1886 [ɔ: 1887]. 8. 175 S., 1 upag. S. (Anm. af P. V.[oss] i Verd. Gang 1887, No. 34; i Dagbl. s. A. No. 101; af Jacob Norby i Vor Ungdom s. A., S. 253—55).

Register til Norsk Bog-Fortegnelse 1873—1882, samlet og redigeret af M. W. Feilberg. Udarbeidet. Chra. 1887. 8. XLVIII S.

Lærebog i Norges historie for folkeskolerne. Første del: Tiden før 1800. Kra. 1888. 8. 71 S. — Anden del: 1800—1884. Kra. 1887. 8. 64 S. (Angaaende 1. Del jfr. Morgbl. 1888, No. 272 af Gustav Storm og Johannes Bergh, hvortil O. A. Ø. i No. 300 med Bemærkninger af G. Storm i No. 305).

Norske Rigs-Registranter tildeels i Uddrag. Udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond. Niende Bind, 1648—1649, ved Otto Gr. Lundh og O. A. Øverland. Chra. 1887. 8. 1 Bl., 371 S., 1 upag. S.

Fra en svunden tid. Sagn og optegnelser. Kra. 1888. 8. 2 Bl., 192 S. (Anm. i Dagbl. 1888, No. 404 [af T. Lindstøl]; i Morgbl. s. A. No. 704 [af Yngvar Nielsen]; i Aftpst. s. A. No. 786 [af Johan Vibe]; af Rho. Kö. [ɔ: Reinhold Köhler] i Litterar. Centralbl. 1889, No. 26).

Kristiania Arbeidersamfunds Virksomhed i Tidsrummet 1864—1889. Tilbageblik og Oversigt. Udarbeidet efter Beslutning, fattet paa Samfundets Generalforsamling den 8de April 1888. Kra. 1889. 8. 1 Portr., 191 S., 1 upag. S.

Norske historiske Fortællinger. *[I—V.]* Kra. 1895—1896. 8. Ny Serie. *R. I—II.* Kra. 1897—1898. 8. (Disse Fortællinger udkom hver for sig, *kun* paa Omslaget betegnet som No. af den foreliggende Række og først efterpaa

sammenheftede i Bind med et fælles Titelblad. No. 9, 10, 14 og 17 er ikke af Ø. Jfr. Anm. i Morgbl. 1895, No. 591 og 694 af E. H.[artmann] og i Aftpst. 1899, No. 14). *Nr. 1.* Oberst Kruses Kamp med Karl XII i Høland. Optegnelser af Kaptein Andreas Botner udgivne. 1895. 16 S. — *Nr. 2.* Hvorfor Peter Wessel blev holdt i Ørerne. Historisk Skisse. [1895]. 16 S. (Først trykt i Aftpst. 1893). — *Nr. 3.* Store Hans Hæringstad. Træk af Livet paa Høifjeldet i forrige Aarhundrede fortalte. 1895. 34 S. Andet Oplag. 7de Tusinde. 1896. 34 S. (Først trykt i Aftpst. 1895). — *Nr. 4.* Throndhjemmerne og den gale Oberst. Historisk Fortælling fra den norske Hærs Barndomsaar. [1895]. 22 S. Andet Oplag — syvende Tusinde. 1896. 22 S. — *Nr. 5.* Fra Fantestien. Historisk Skisse. 1895. 14 S. [Andet Oplag, 6 Tusinde.] [1896]. 15 S. (Først trykt i Aftpst. 1894). — *Nr. 6.* Fortællinger om Ravnkel Freysgode oversatte. 1895. 40 S. — *Nr. 7.* En Bergenser i venetiansk Tjeneste. Historisk Fortælling. 1895. 13 S. Andet Oplag — syvende Tusinde. 1896. 13 S. — *Nr. 8.* Fra Hans Egedes Ungdom. Historisk Skisse. 1895. 43 S. (Først trykt i Aftpst. 1893). — *Nr. 11.* Sævlid-Gutten. En Forbryderroman fra Numedal fortalt. 1896. 34 S. Andet Oplag — tiende Tusinde [med Titelen: Sevle-Gutten]. 1897. 43 S. — *Nr. 12.* En Helt af Folket (Korporal Ole Skavhaug af Værdalen). Fortælling. Med Illustration af A. Bloch. 1896. 48 S. Tredie Oplag — ottende Tusinde. 1896. 48 S. (Først trykt i Folkebl. 1893). — *Nr. 13.* Salve Nielsen og hans Hædersdaad. Fortælling. 1896. 59 S. 2det Oplag — 10de Tusinde. 1897. 66 S. — *Nr. 15.* Grue Kirkes Brand Pintsedag 26 Mai 1822. Historisk Skisse. 1896. 19 S. Andet Oplag — tiende Tusinde. 1897. 21 S. — *Nr. 16.* Foged Jens Holmboe og hans Nybygge. En Skildring. 1896. 40 S. 2det Oplag — 6te Tusend. 1904. 31 S. — *Nr. 18.* Jotunheimens Opdagelseshistorie. 1896. 126 S. 2det Oplag — 6te Tusend. 1904. 94 S. — *Nr. 19.* Sagaen om Thorstein Stanghug gjenfortalt. 1896. 16 S. — *Nr. 20.* Landsdommer Hans Lejerdahl Nansen. Et Livsbillede fra vor Konstitutions Barndom. 1896. 117 S. — *Nr. 21.* Møllergutten. Et Blad af den norske Romantiks Historie. 1896. 76 S. — *Nr. 22.* Lisbet Nypen. En Hekseproces fra Guldalen meddelt. 1896. 36 S. — *Nr. 23.* En svensk Kaper udenfor Lyngør i Aaret 1714. 1897. 11 S. — *Nr. 24.* Det dyre Lommeur. En Kriminalhistorie fra Land fortalt. Illustreret af A. Bloch. 1897. 19 S. — *Nr. 25.* Et Billede fra Islands Landnamstid og Eventyret om Brandkrosse. 1897. 15 S. — *Nr. 26.* Vaapnfjordingernes Saga. Fortællingen om Brodd-Helge og hans Søn Bjarne oversat. 1897. 52 S. — *Nr. 27.* Ulabrand. 1897. 51 S. — *Nr. 28.* Sagaen om Torstein Hvite oversat. 1897. 22 S. — *Nr. 29.* Slaget i Trangen 25de April 1808. [1898]. 40 S. — *Nr. 30.* Affæren ved Berby den 12te September 1808. [1858.] 21 S. — *Nr. 31.* Slaget ved Lyngør 1812. 1898. 2 Bl., 79 S. — *Nr. 32.* Hestekampe i Norden. [1898]. 30 S. — *Nr. 33.* Karl Johan i Norge 1815. 1898. 67 S (Af disse No. udgjør No. 1—7 B. I, No. 11—13, 15 og 16 B. II, No. 8, 10, 14 og 17 B. III, No. 9, 19, 20 og 22 B. IV, No. 18 og 21 B. V, No. 23—28 2. Ser. B. I, No. 29—33 2. Ser. B. II).

Vikingtog og Vinlandsfærder. Kra. [1896]. 8. 195 S. (Særtryk af «Norges Sjøfartstidende»s Føljeton, hvor Fremstillingen danner den historiske Indledning til Magnus Andersens Beretning om «Viking»s Færd over Atlanterhavet 1893).

Af Sagnet og Historien. Med Titelbillede og 7 andre Illustrationer. Kra. [1897]. 8. 3 Bl., 186 S., 8 Billeder.

Borgerne paa Fredrikshald. Skildringer fra krigen aar 1716. Udgivet ved Centralstyret for de norske folkeskolers barne- og ungdomsbiblioteker. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 152 S., 1 Pl.

Lærebog i Norges nyeste historie for folkeskolen. Kra. 1898. 8. 72 S. (Ny Udgave af ovenanførte Lærebog i Norges historie II.)

Studenterne fra 1873. Biografiske meddelelser samlede i anledning af deres 25 aars studenterjubilæum. [Redigeret af O. A. Øverland]. Trykt som manuskript. Kra. 1898. 8. 317 S.

Korstogenes Historie. Med 60 helsides Illustrationer af Gustav Doré samt 80 i Texten trykte Billeder. Kr.sund N. og Kra. 1900[—1901]. 4. 4 Bl., 487 S. (Anm. i Verd. Gang 1900, No. 284; af [H. Grø]nn i Eidsvold s. A. No. 285; af [Olav] Kr.[ingen] i Soc.-Dem. 1901, No. 83).

Juveler David Andersen. Biografisk Skisse. Trykt for privat Uddeling. Kra. [1901]. 8. 1 Bl., 1 Portr., 16 S.

Norges historie 1814—1902 med et omrids af Sveriges og Danmarks historie i det 19de aarhundrede. Kra. 1902. 8. 3 Bl., 193 S. (Ny Udgave af ovenanførte Lærebog i Norges nyeste historie (1800—1884); anm. af p. i Aftpst. 1902, No. 617; [af H. J. Huitfeldt-Kaas] i s. Bl. 1903, No. 10; i Skolebladet 1902, S. 428 af Th. B.[rataas]; af h. [ɔ: Ola Holen] i Dagbl. s. A. No. 250; i Soc.-Dem. s A. No. 209; i Verd. Gang s. A. No. 259; i Thjm.s Adr. s. A., 5 Septbr. af S. S.[vendsen]; i Opl. Avis s. A. No. 203; af Chr. L. Lange i Den høiere skole 1903, S. 10—11; af N. Th. W.[allem] i Morgbl. 1904, No. 266).

Hvorledes P. Chr. Asbjørnsen begyndte som Sagnfortæller. Kra. 1902. 8. 34 S. (Først trykt i Morgbl. 1895).

Kornet Ramus og Løitnant Bruse. Kra. 1902. 8. 52 S. (Først trykt i Verd. Gang 1900—1901).

Sterke-Nils. Kra. 1902. 8. 47 S. (Først trykt i Kringsjaa 1897).

Trediepresten Ole Andreas Thulesius 1708—1798. Kra. 1902. 8. 60 S.

Julebukken og Oskereien. Kra. 1902 [ɔ: 1903]. 8. 21 S.

Falskmyntneren og Byens Kirkeur. Kra. 1903. 8. 20 S.

Oberst Hans Helgesen. Kra. 1903. 8. 149 S. (Anm. i Vort Forsvar, Kbh., 1904, No. 602).

Thraniterbevægelsen. Kra. 1903. 8. 360 S. (Først trykt i Uddrag i Verd. Gang 1899—1900).

Erika Larsdatter Bogen. Gjengangerhistorier fra Bergenskanten i 1850-Aarene. Kra. 1904. 8. 53 S.

Syne-Marte. En Skildring fra 1840-Aarenes Kirkehistorie. Kra. 1904. 8. 30 S. (Anm. af L—d. i Morgpst. 1904. No. 114).

Mordet paa Saksebol. Kriminalhistorie fra Krigens Tid. Kra. 1904. 8. 128 S. (Anm. af H. K.[oht] i Verd. Gang 1904. No. 348; i Morgbl. s. A. No. 688; i Aftpst. s. A. No. 305).

Hvorledes et Generalsemne kom til Norge. Kra. 1905. 8. 22 S. (Først trykt i Aftpst. 1866).

Oversigt over de norske Bygdemagaziners Historie. Kra. 1905. 8. 91 S. (Trykt i 6 Expl. til Brug for den nedsatte Kornforsyningskomite).

Christian IX, Danmarks Konge. Biografi og Landsstyre. Kra. 1906. 8. 4 Bl., 40 S.

Da vort Kongepar kom. Mindeblad fra Norges nyeste Historie. Kra. 1906. 8. 2 Bl., 170 S., 1 Bl.

De norske Bygdemagaziner. Kra. [1906—1908]. 8. (Under Pressen; hidtil trykt 49 Ark).

I Aarsberetning fra Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers bevaring 1878, S. 213—18: Undersøgelser og Udgravninger i 1878 omkring Throndhjem.

I norsk Historisk Tidsskrift, *2. R. II.* (1880). S. 193—259: Armfeldts tog nordenfjelds 1718 (ogs. i Særtryk, se ovfr.); S. 302—8: Ravnebryllupet i Kraakelund; S. 308—311: Om en paatænkt restauration af Trondhjems domkirke i begyndelsen af det 18de aarhundrede. — *III.* 276—79: Et lidet Bidrag til Hr. Petter Dass's Biografi; 279—80: Et Bidrag til den norske Lægestands Historie. — *IV.* 203—7: Bonden og Lensherren; 207—8: «Sjurdsmessedagen»; 273—303 og *V.* 1—50: Forviklinger paa Oplandene i Midten af det 17. Aarhundrede. — *4. R. I.* (1901), Smaastykker, S. 27—36: Mandhusingen af Surendalen i 1718.

I Personalhistorisk Tidsskrift, *1. R. II.* (Kbh. 1881), S. 85—97: Nogle genealogiske Optegnelser om Familien Dons. — *III.* 163—65: Presbyterologiske Antegnelser fra det Nordenfjeldske. — *V.* 244—49: Trondhjemske Slægtebøger.

I Ny Illustreret Tidende *1883*, S. 51—52: Dovningen paa Trovatten; S. 129—130: Statsminister Fr. Stang; S. 201—02 og 211: Arkitekt H. E. Schirmer; S. 204—05 og 222: Breve fra Georg Adlersparre til B. B. v. Platen og fra Kristian Fredrik til Karl Johan; S. 275: Fra Krigens Tid. Overfaldet paa Jerpset; S. 315—18 og 390 Bidrag til Norges Historie i 1814.

I Parmanns Illustreret Familielæsning *II.* (1883), S. 46: St. Evens Kapel S. 144: Hellig Lidvors Kilde.

I F. Bætzmann's Norsk Ugeskrift (1884), Sp. 353—58: Norske Grenaderer i den store Potsdamergarde. (Senere omarbeidet og særskilt trykt, se ovfr.).

I Folkebladet *1887*, S. 343—47: En Statsfange paa Akershus. — *1888*, S. 373—75: Karl Johans sidste Sygdom og Død. — *1889*, S. 39—42 og 55—58: Oberstløitnant Dibrik Schnitler. — *1890*, S. 134—38 og 149—50: En Bondemands Dagbog paa Storthinget 1822 (meddelt). — *1891*, S. 125—26: Holbergs Fødested; S. 161—63: Professor Fr. Brandt. — *1892*, S. 26—27: Sven Aspaas; S. 241—42 og 261—63: Professor Johan Storm. — *1893*, S. 187—90: Ole Skavhaug. Et Minde fra Verdalen (senere omarbeidet og optaget blandt „Historiske Fortællinger"; jfr. S. 222 af Ad. Østness). — *1894*, S. 21—22: Før Slaget paa Stiklestad. — *1895*, S. 99—100: Rotneimskjæmperne; S. 215—19: Bjølstad i Hedalen; S. 245—46: En fyrstelig Nordkapsreisende for 100 Aar siden; S. 298—99: Grue Kirkes Brand 26de Mai 1822; S. 323—25: Jotunheimens Opdagelse; S. 339: Karl XII's Portræt, tegnet af en norsk Prest (meddelt); Julenummer, S. 8—11: Asgaardsreien. — *1896*, S. 42—44: Christian Jakobsen Drakenberg; S. 81—83: Professor Dr. L. M. B. Aubert; S. 101—3: Generalkonsul Peter Petersen; S. 134—38: 17de Mai 1814; S. 161—64: Rigsarkivar

Birkeland; S. 209—211: Statsraad Baard Madsen Haugland; S. 273—74: Distriktslæge Johan Andreas Kraft; S. 307—34: Ivar Aasen. — *1897*, S. 49—52: Baron Harald Wedel Jarlsberg; S. 266—69: Den vise Hr. Søren; S. 292—95: William Cushing, Amerikas Tordenskiold; S. 327—30: Griffenfeld og Lagmand Drejer. — *1898*, S. 61: Rigsarkivar A. D. Jørgensen; S. 69—77: Fra Henrik Ibsens Ungdom; S. 87—91: Statsraad Hans Rasmus Astrup; S. 97—100: Rigsarkivar H. J. Huitfeldt-Kaas; S. 148—54: Gladstone; S. 193—96: Arkitekt Holm Munthe; S. 225—27: Gamle Balling; S. 228—29: Grant og hans Generaler; S. 246—56: Bismarck; S. 269—70: Et Glimt af General Bernadotte i Aaret 1799; S. 289—91: Brynjulf Bergslien. — *1899*, S. 1—3: Otto Sinding; S. 20—21: De store Jordfald i Nes paa Romerike i det 18de Aarhundrede; S. 49—51: Redaktør Christian Friele; S. 81—83: Professor Gustav Guldberg; S. 129—31: Knut Bergslien; S. 131—33: Monsieur de Bonalds Grammatik. En Episode fra Karl Johans Marschaltid; S. 177—80: Biskop Jacob Sverdrup; S. 255—27: Direktør Johan Bøgh; S. 265—68: Professor Dr. Oluf Rygh; S. 329—30: Gamle Elling Carlsen. — *1900*, S. 19—28: Den første nationale Scene i Bergen; S. 49—52: Professor Lorentz Dietrichson: S. 81—83: Bibliothekar J. B. Halvorsen; S. 102—7: Storeviken; S. 154—55: Et Samlingens Verk; S. 221—23: Borregaard; S. 225—228: Ditmar Meidell; S. 246—54: Oplandske Kavallerikorps; S. 291—95: „Admiral Roth og General Spuff." En Episode af Krigen mellem Sverige og Rusland 1808—1809; S. 340—42: Efter Struensee-Tiden; Julenummer, S. 5—6: Eldbjørgsdagen. — *1901*, S. 13—16: Den norske Krigsskole; S. 33—37: Statsraad Løvland; S. 65—80: Dronning Victoria og den victorianske Æra; S. 122—24: Richard Kaarbø; S. 145—60: Ole Bull; S. 161—176: Tordenskiold; S. 177—79: Thorvald Boeck; S. 273—75: Konsul Johannes Lunde; S. 285—87: Juveler David Andersen; S. 305—8: Bureauchef Wilhelm Lassen; S. 337—39: Statsminister Sibbern; S. 369—373: Professor Dr. Ludvig Daae. — *1902*, S. 49—52: Professor Elias Blix; S. 97—100: Statsminister Steen; S. 113—15: Instrumentmager A. J. Krogh; S. 145—47: Statsminister Otto Albert Blehr; S. 209—211: Stempletpapirforvalter Berner; S. 225—27: Constantius Flood. — *1903*, S. 81—83: Professor Dr. Gustav Storm; S. 255—56: Sogneprest Herman Lunde. — *1904*, S. 225—27: Statsminister Qvam; S. 257—59: Postmester Sivert Andreas Nielsen; S. 300—301: Digteren Per Sivle. — *1905*, S. 1—4: Biskop Skaar; S. 123—24: Lodsen Jens Mikkelsen; S. 145—57: Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas. — *1906*, S. 97—99: Statsminister Steen; S. 101—2: Tordenskioldsbugten; Julenummer, S. 31—35: Bryllupet paa Dale. Motivet i Welhavens Digt Aasgaardsreien. — *1907*, S. 97—100: Statsraad Abraham Berge; S. 130—33: Eidsvoldsmanden Teis Lundegaard; S. 178—79: Garibaldi; S. 215—16: En Brudevielse i Aals Kirke i Hallingdal i Aaret 1666; S. 241—43: Rektor E. Schreiner; S. 289—91: Oberst Georg Stang.

I Folkevennen, *N. R. XIX.* (1895), S. 225—56: Ofsen i 1789.

I Fjeldblomsten *1895*, S. 63—64: Hauk-varpet.

I Bogvennen *1895*, S. 114—28: Holbergiana (meddelte). — *1896*, S. 1—29: Bortgjemte Arbeider af Envold Falsen (meddelt med Indledning); S. 48—67: Bortgjemte Arbeider af Ivar Aasen (meddelte).

I Henrik Wergeland's Den Konstitutionelle, ny udgave (Kra. 1896), S. III—VII: Indledning.

I Kringsjaa *IX.* (1897), S. 81—96: Akershus. — *X.* 113—21: Sterke-Nils. (Senere særskilt udgivet). — *XIV.* 613—35: O. G. Ueland. — *XIX.* 625—36 og 666—73: Syttende Mai 1824.

I Throndhjem i Fortid og Nutid, udg. af H. G. Heggtveit (Horten 1897), S. 1—26: Throndhjems Grundlæggelse og Udvikling til Reformationen.

I Jubilæumsalbum ved H. M. Kong Oscar IIs 25-aarige Regjering (Kra. 1897): Kong Oscar IIs Ungdom (8 S.); En Maaneds Orlogstogt i 1864 (1/2 S.); Tre Kroninger (2 S.); Billeder fra Tullgarn i 1840-Aarene, oversat (1 1/2 S.); En rask Daad (1/2 S.); Kong Oscar IIs Forfatterskab (1 S.); Udsigt over Norges Historie 1872 --97 (8 S.).

I Barnets blad *I.* (1898), S. 121—23: Barneopdragelsen hos vore forfædre; S. 169—70: Trond Lundemo; S. 241—43 og 249—51: Om postvæsenet hertillands i gamle dage; S. 305—309 og 313—316: Ungdommens idrætsliv hos de gamle nordmænd. — *II.* S. 11: En norsk korsfarer i Ludvig den helliges hær; S. 129: Sterke presten Wessel; S. 153: Om gaasen, som konfirmeret en gut; S. 185—90, 193—95 og 203 —6: Fridtjov og Ingebjørg; S. 211: Lodsen Jens Mikkelsen; S. 217—18: Tsarens gave. Julenummeret, S. 38—43: Kong Halv og hans Kjæmper.

I Syn og segn *V.* (1899), S. 117—23: Eit dikt paa nynorsk maal, fraa aar 1711. [Indledningen ført i Pennen af R. Flo].

I Kalenderen «For alle» *1900*, S. 34—48: Norge 1801--1900. — *1904*, S. 146 —158 og *1905*, S. 67—80: Norske Byer.

I La Norvège (Kra. 1900), S. 135—68: Histoire. (Paa Engelsk i den engelske Udgave Norway, S. 127—60; anm. i Morgbl. 1900, No. 423).

I Norske bad og sanatorier, udg. af Lars Sundt, 1ste udgave 1902, S. 7 —13: Bad og laug hos fortidens nordmænd.

I Kongekroningen 1906 [redigeret af Johan Fredrik Vinsnes], S. 12—27: Hyldinger og Kroninger i Norge.

I Skirnir (Tacoma, Washington) *1896*, S. 113—115: Borgund Kirke i Sogn.

I Aftenposten *1881*, No. 282 A: Anm. af J. B. Halvorsen's Norsk Forfatter-Lexikon, H. 1 (med Svar af J. B. H. i No. 288 A). — *1884*, Holberg-nummer 3 Decbr.: Hvorfra stammer Ludvig Holbergs Æt? — *1889*, No. 637: Fire utrykte Breve fra Tordenskiold; No. 645: Tordenskjold i Folkesagnet; No. 689: To utrykte Viser om Slaget i Dynekilen; No. 693 og 695: Et Kongebryllup i Oslo for 300 Aar siden — i November 1589. — *1893*, No. 423 og 424: Oberst Benedikt Kress; No. 450 og 451: Hvorfor Peter Wessel blev holdt i Ørene (senere trykt blandt „Historiske Fortællinger", se ovfr.); No. 549, 570, 579, 606 og 615: Fra Hans Egedes Ungdom (senere trykt blandt „Hist. Fortæll.", se ovfr.). — *1894*, No. 279: En Bergenser i venetiansk Tjeneste (senere trykt blandt „Hist. Fortæll.", se ovfr.); No. 413 og 415: B. M. Keilhau og Kr. B. Boeck som Sagnfortællere; No. 419 og 421: Springstraaet. En Trolddomssag fra Valders; No. 541: En Friskytter; No. 559, 625, 649 og 658: En vidløftig Prestemand; No. 703: Fra Fantestien (senere trykt blandt „Hist. Fortæll.", se ovfr.). — *1895*, No. 327, 335, 345 og 347: Store Hans Herdingstad (senere trykt blandt „Hist. Fortæll.", se ovfr.); No. 469: Da P. F. Suhm holdt Bryllup. — *1896*, No. 245: En Ansøgning fra Carl Deichman; No. 326: En Landeplage i Kristianiatrakten for 154 Aar siden; No. 422: Karl XII's Indfald i Norge 1716, skildret i en samtidig Vise;

No. 504, 507 og 509: Hvorledes Arvid Christian Storm kom til Norge (senere særskilt trykt, se ovfr.); No. 525 og 536: Forskrivelser til Fanden. — *1899*, No. 696: Store Sølvfund paa Kongsberg i ældre Tider. — *1900*, No. 402: Branden paa Gjølme; No. 784, 787, 790, 793, 811, 816 og 820, *1901*, No. 240, 282, 284, 288 og 290: Tordenskjold. — *1901*, No. 422: Den gamle Altertavle i Vor Frelsers Kirke; No. 461: Om Uhrverket, som Byens Kirke — ikke fik. — *1903*, No. 25: „Taksigelsesfesten" 13de Januar; No. 190: Havnebygning og Fortidsminder; No. 207: „Det meget vel bekjendte Hus Klinchenberg"; No. 219: Skattegravere paa Hovedøen; No. 277: De uheldige Friere (jfr. No. 290, hvor supplerende Oplysninger af Johan Scharffenberg); No. 317: Et Kattemord; No. 329: Til Klublivets Historie; Almuetalsmanden Christian Lofthuus's Mindestøtte; No. 372: Markensgang; No. 401: Bilthugger og Snedker; en Episode af Haandverkets Historie; No. 421: Fra Oslo Ladegaards Historie; No. 449: Kolera i Kristiania i Aaret 1833; No. 466: Af Scenens og Scenelivets Historie; No. 478: Forvandlingskunstner og Seddelfabrikant; No. 512: „Blanken"; No. 546, 555 og 566: Udgravningerne i Oslo; No. 556: Historiske Blade; No. 563: Godt Grandelag; No. 580: Petersborg; Natmandshaugen; No. 599: Oslo Ladegaard i 1820-Aarene; No. 654: En Eventyrers Roman; No. 649: Jonas Lies Forfædre; No. 678: Anm. af Johanne Vogt's Statsraad Colletts Hus; No. 688: Gamle Bekkevold. En historisk Anekdote; No. 690: Stella-Elisa eller Stella No. 4; No. 698: En rask Daad. Fra Krigens Tid; No. 699: Tromsø Arbeiderforening. — *1904*, No. 108: Af Kristianias Selskabsliv. Det musikalske Lyceum; No. 198: Af Palæhavens Historie; No. 204: En Bogauktion i Kristiania for 100 Aar siden; No. 209: Kristianias andet Jubilæum; No. 275: Sommerro, Bernt Ankers Tusculanum; No. 393: „Den norske Løve". Et merkeligt Fund paa Færøerne. — *1905*, No. 287: En engelsk Oversættelse af Grundloven; No. 781: Anmeldelse af A. C. Drolsum's Gamle Norges Reisning i 1905. — *1906*, No. 178: Den gamle Stavkirke paa Bjølstad i Hedalen; No. 199: Den gamle Konferentsraad paa Saxegaarden; No. 222: Holsbjerken og Holshornet; No. 703: Anm. af J. Gulowsen's Gyldenløvefeiden 1675—1679. — *1907*, No. 162: En Afhandling for Doktorgraden [ɔ: Anm. af Otto Anderssen's De franske Huguenotter 1559—1572]; No. 190: Anm. af W. S. Munthe's „Statsborgeren" og Peder Soelvold; No. 202: „Synger-Hans" (jfr. No. 287 af E. M. F.[ærden]); No. 307 og 312: Fra Akershus's Fortid: I. Synet paa Akershus 1581 og „Den norske So"; II. „Skjægga" paa Svenskesletten; III. Tronning Margreta paa Akershus; IV. Hyldningen paa Hovedtangen i 1591; No. 704: Anm. af Jacob B. Bull's Nye Folkelivsbilleder [ɔ: om Østerdalens Sagn- og Samfundshistorie].

I Verdens Gang *1891*, No. 121: Anmeldelse af J. E. Sars's Udsigt over den norske Historie. — *1896*, No. 102, 105, 141 og 154: Det udflyttede Norge. — *1897*, No. 173: Jordskjælvet søndenfjelds 1657; No. 189: Et Eventyr i Jotunheimen i Aaret 1652; No. 232: Mestertyven Arve Brakar; No. 311: Julen 1813—14. — *1898*, No. 384, 351, 353 og 356: Bondens Statholder. — *1899*, No. 136, 139, 147, 154, 165, 174, 177, 184, 202, 221, 233, 254, 258, 284, 299, 306 og 344, *1900*, No. 11, 59, 66, 73 og 101: Thraniter-Bevægelsen (Uddrag, kun delvis ved ham selv, af den senere særskilt udgivne Bog, se ovfr.). — *1900*, No. 331: Murekleven; No. 336, 337 og *1901*, No. 1: Kornet Rasmus og Løitnant Bruse (senere særskilt trykt, se ovfr.). — *1901*, No. 335: Hvorledes Elgen forsvandt i det trondhjemske i det 18. Aarhundrede.

— *1902*, No. 160: Giftermaal mellem Kvinder. — *1903*, No. 39: Fra Hans Nilsøn Hauges Fængselstid; No. 220: Fra Storflommen i 1789; No. 346: Wergelandsgutten død. — *1904*, No. 234: „Tordenskiolds Skibspræst"; No. 235: Den gamle Fane i Stiklestad Kirke; No. 332: Anm. af Yngvar Nielsen's Norge i 1814. — *1905*, No. 55: Brudgom og Præst. Et Optrin i Aals Kirke i Hallingdal i Aaret 1666. — *1906*, No. 211: Skarpretter og Bøddel. En Kristiania-Historie fra det store Pestaar 1653. — *1907*, No. 341: Anm. af O. Thommessen's Fængsel og Skafot; No. 361, 362 og 363, *1908*, No. 1, 2, 4, 7, 9 og 10: „Ratmandens Følge". En Kriminalhistorie fra Kristiania ved Aar 1700.

I Morgenbladet *1895*, No. 519: Jotunheimens Opdagelse. Et 75-Aars Minde; Extrano. 38 og 39: Hvorledes P. Chr. Asbjørnsen begyndte som Sagnforteller (senere særskilt trykt, se ovfr.); Extrano. 47 og 48: Af Overtroens Historie. — *1899*, Extrano. 14: Fra Henrik Wergelands Tid i Rigsarkivet. — *1900:* Smaatræk af Christianialivet i gamle Dage (No. 582: Scenens Børn for Byfogdens Tribunal; No. 593: Skarpretteren som Kirurg; No. 600: En Duel; No. 605: En Vagtrunde i 1652; No. 684: Skarpretter og Bøddel; No. 722: En rector scholæ i Nævekamp). — *1902*, No. 57: Fra Bernadottes Soldatertid (jfr. No. 56). — *1904*, No. 267: En Gjenganger [ɔ: om „Blomster-Ole"] (jfr. No. 265 og E. M. Færden i No. 347).

I Chra. Nyheds- og Avertissements-Blad *1896:* En Række Bidrag til Haandverkernes og Laugenes Historie i det gamle Kristiania. — *1904*, No. 360: „Det onde Hellingfolk". En Ættesaga fra Aal i Hallingdal.

I Dagbladet *1897*, No. 357: „Grand Hotel". — *1899*, No. 114 og 115: J. F. Foswinckel; No. 136, 138 og 140: Til Kola. En Skattekræverfærd i det 17de Aarhundrede; No. 144, 147, 149, 152, 158, 163, 165, 168, 171 og 173: Torvslaget; No. 331, 332 og 333: 18 og 19 Brumaire (9 og 10 November 1799). — *1902*, No. 350: Gammel Børs i Kristiania. — *1904*, No. 336: Anm. af Ragna Nielsen's Norske Kvinder i det 19de Aarhundrede I. — *1905*, No. 1: Et Eventyr i Jotunheimen i Aaret 1652; No. 8: Anm. af Alexander Bugge's Vikingerne I.; No. 50: Unionspolitiken og Spørgsmaalet „Egne Konsuler" i 1814.

I Nationalbladet *1899*, No. 146, 149, 152, 156 og 159: Syne-Marte. En Skildring fra Firti-Aarenes Kirkehistorie. (Senere særskilt trykt, se ovfr.).

I Den 17de Mai *1904*, No. 152: „En rimende supplikant". Dikt paa trøndermaal fraa kring 1775.

Han har leveret Bidrag til flere Bind af Norges land og folk (Smaalenenes Amt: Historie; Buskeruds Amt: Drammens Historie; Bratsberg Amt: Historie; Søndre Bergenhus Amt: Amtets og de enkelte Gaardes Historie; Nordre Bergenhus Amt: en Del af Amtets Historie); han har skrevet en Mængde historiske og biografiske Artikler i Salmonsens ill. Konversationsleksikon og i Nordisk familjebok, ligesom han har dels revideret, dels nyskrevet forskjellige Artikler i Meyers Conversations-Lexikon, 5. Aufl.; i Encyclopædia Britannica, 9. ed., har han bistaaet ved Artikelen Norway, Statistics (XVII. 582—83); i Dansk biografisk Lexikon, *VI*. 308—09: Gylland, Anders Nilssøn. Endvidere findes spredte Bidrag fra hans Haand i adskillige Tidsskrifter og Blade, hvoraf kan nævnes Skilling-Magazin, Norske gutter, Aftenbladet, Dagen, Eidsvold, Gaa paa, Chra. Intelligenssedler, Kristianiapst., Thjms. Adresse og Thjms. Aftbl.

Øverland, Orm Hansen, blev født paa Gaarden Øverland i Nerstrand, Ryfylke, Decbr. 1783 og opdroges, da hans Fader kort efter døde, i Huset hos Gaardbruger Thormod Øverland, en efter den Tids Forhold meget oplyst og berejst Mand. I 1809 overtog han selv Fædrenegaarden Øverland, som han drev til 1847. Han blev Lensmand i Nerstrand 1819 og blev staaende i denne Stilling helt til sin Død 28 April 1877, idet dog hans yngste Søn, Storthingsmand Hans Ø., bestyrede Forretningerne for ham i de sidste Aar. Han var 4de Repræsentant for Stavanger Amt paa Storthinget 1815—16 og 3dje Repræsentant paa Storthingene 1821 og 1822; i 1847 blev han valgt til 3dje Storthingssuppleant for Amtet. Paa Storthinget 1815—16 var han Medlem af den faste Komite for Land-, Skog- og Bergvæsen og af Komiteen angaaende Armeens Forraadsbeholdninger; i 1821 var han Medlem af Gage- og Pensjonskomiteen og Sekretær i Komiteen angaaende Smaalenssagen, videre Medlem af Komiteerne angaaende Tromsø Seminar, Søetablissement paa Horten, Fængselsvæsenet, Arrestanters Underholdning, Brændevinsbrænden paa Landet og Hummerfisket; af Storthinget 1822 blev han valgt til Medlem af Deputationen til at overvære Kronprins Oscars Formæling i Stockholm 1823. Han var i mange Aar Medlem af Nerstrand Herredsstyrelse, og han fik i 1821 Medaljen for Borgerdaad.

* — — — († 1872)

Nekrologer i Stavangeren 1877, No. 3734 A (optrykt i Aftbl. No. 103); i Dagbl. No. 109 A. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 149. *Mindedigt* af E. i Stavangeren 1877, No. 3740.

I Granskeren *I.* (1840—42), S. 445—46: Lensmand Øverlands Forhold til Adelens Afskaffelse (jfr. S. 146—47, 149—52, 153—54, 545—48 og 549—51 af P. Flor, S. 532 af Y., med Svar af L. i II. S. 229—30).

I Stavanger Amtstidende *1847*, No. 82 (Indf. ang. Stavanger Amts Storthingsrepræsentanter, jfr. Red. i No. 73 og 82, O. G. Ueland i No. 92 og 93, hvortil Svar [af L.] i 1848, No. 6).

Øverstedal, Anna Nilsdatter, Søster af førnævnte (II. 116) Sogneprest Nils Nilssøn Dahl, Datter af Gaardbruger *Nils Larsen Ø.* og *Anna Øje* (fra Stordalen i Søndmøre), blev født 5 Septbr. 1802 paa Gaarden Øvstedal i Tresfjorden, Annex til Vestnes. Hun blev 26 Decbr. 1832 gift med Smed *Jens Ziegler Fredrikssen Stavem* i Lesje, senere Husmand paa Torvik i Grytten († 1871, 77 Aar gammel), og døde hos en Svigersøn paa Gaarden Aarø i Bolsø 8 August 1881.

Jfr. efternævnte Skrift, S. IV—VI af W. S. Dahl, hvor ogsaa oplyses, at hun «engang for mange Aar siden har ladet trykke en liden Sangsamling under Navnet Anna Nielsdatter Torvik».

Nogle aandelige Sange af Husmandsenke Anna Nilsdatter Stavem (født Øverstedal), 71 Aar gammel. Aalesund 1873. 8. VI+S. [Forord af W. S. Dahl], 52 S.

Øvrebøe, Sivert Larsen, Skoleholder i Torvestad Prestegjeld.

Nogle aandelige Sange. Forfattede. Stavgr. 1848. 8. 8 S.

Øwre, Adam Jalles, Søn af Apotheker *Peder Jalles Ø.* og *Karen Splid Møller,* blev født i Aalesund 9 Decbr. 1833, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1852 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Maj 1860. Han tjenstgjorde som Skibslæge paa Orlogsbriggen «Statsraad Erichsen» Sommeren 1859 og som Underlæge ved Feltlazarethet under Lejrsamlingen paa Stjørdalshalsen Sommeren 1860, var ansat som Kandidat ved Fødselsstiftelsen Februar—Juli 1860, ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling fra Septbr. 1860—Marts 1861 og derefter ved sammes Hovedafdeling indtil Aarets Udgang, var konstitueret Korpslæge ved hallingdalske Bataljon paa Gardermoen i Septbr. 1862 og tjenstgjorde som Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling fra Septbr. 1863—Maj 1866. Han tiltraadte derpaa en Udenlandsrejse, som varede til Juni 1867, og hvorunder han særlig studerede Hudsygdomme i Wien, Norditalien, Spanien, Frankrige og London. Efter sin Tilbagekomst praktiserede han som Privatlæge i Kristiania, indtil Sygdom nødte ham til at ophøre med sin Praxis. Han døde ugift under et Ophold i Østre Gausdal 20 August 1884.

Nekrolog i Aftpst. 1884, No. 195 [af J. B. Halvorsen]. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 545—46; Biogr. Lex. der hervorrag. Aerzte IV. 413.

Besvarelse af det 3die Spørgsmaal ved den internationale Lægekongres i Paris 1867: «Er det muligt at foreslaa de forskjellige Regjeringer virksomme Forholdsregler til at indskrænke Udbredelsen af de veneriske Sygdomme?» [Kra. 1867.] 8. 19 S. (Uden særskilt Titelblad; trykt paa Fransk i Congrès médical international de Paris 1867, S. 412—24).

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, *2. R. XIX.* (1865), S. 86—93: Nogle Tilfælde af Syphilis med Oplysning om Smitteforholdene; S. 906—946: Beretning om Rigshospitalets Afdeling for Hudsyge i Tidsrummet fra Oktober 1863 til Udgangen af 1864. — *XXII.* 769—72: Fra hvem arves Syfilis? — *XXIV.* 359—65: Bemærkninger i Anledning af Dr. Lindseth's Meddelelse [S. 89—91] om et Tilfælde af «Phthisis syphilitica, pulmonum & laryngis».

I Forhandlinger i det medicinske Selskab *1867,* S. 171—73: Cancer pulmonum. — *1868,* S. 85—86, 88, 93—99, 114—25, 132—33, 157—68, 177—81 og 184 (om Syphilisation). — *1869,* S. 22—24: Tilfælde af acuminate Condylomer; S. 183—85: Chloral. — *1875,* S. 95—97: Acne frontalis.

I Forhandlingef ved de skandinaviske Naturforskeres 10de Møde i Christiania 1868, S. 361—89: Nogle Meddelelser om Genesen af den hereditære Syphilis.

I Nordiskt medicinskt arkiv *IV*. (1872), No. 5: Fra hvem arves Syfilis? (10 S.; jfr. Genmäle af Prof. Hj. Abelin i No. 27). — *V*. No. 19: Nye Bidrag til Løsning af Spørgsmaalet: «Fra hvem arves Syfilis?» (15 S.). — *VII*. No. 14: Om Ätiologien af den hereditäre Syfilis (25 S.).

I Archiv für Dermatologie und Syphilis *I*. (Prag 1869), S. 205—8: Gleichzeitiges Vorkommen von Scarlatina, Croup, Diphtheritis faucium und Parotitis in einem Hause. — *II*. 11—23: Ueber die Behandlung der Syphilis ohne Specifica.

I Medical Times and Gazette *1868*, S. 417—18: Om Syphilisation.

I Association pour l'avancement des sciences, Congrès de Paris 1878: Étiologie de la syphilis héréditaire, 3 S.

Øwre, Nils Kristian, Søn af Kirkesanger *Christian Ø.* og Hustru *Ingeborg Elisabet,* blev født paa Ytterøen 12 Juli 1826. Han kom kort efter Konfirmationen til Tromsø, hvor han fra Visergut tjente sig op til Faktor hos et af de større Handelshuse og tilslut oprettede egen Kjøbmandsforretning. Han døde paa Rigshospitalet i Kristiania 13 Juli 1877.

* *Adolphine Reetz,* Adoptivdatter af Apotheker R. paa Tromsø.

Nekrolog i Tromsø Stiftstid. 1877, No. 62; i Morgbl. No. 192 A. Jfr. Kristian Gløersen: Midnatssol (Kra. 1901), S. 113—160.

Han var bekjendt som en fremragende mundtlig Fortæller, men formaaede ikke selv at bringe sine Fortællinger i literær Form; derimod er de dels nedskrevne, dels benyttede som Motiver af andre Forfattere. Jonas Lie har navnlig til «Tremasteren Fremtiden» faaet mange Emner gjennem Nils Øwre; Kristofer Janson har efter ham gjengivet «Soga hans gamle Olav Døl» (i Fraa By og Bygd V. (1874). S. 147—54) og «Det trettende Barn» (i Verdens Gang 1878, No. 120—124, 126, 127 og 129); Kristian Gløersen har paa samme Maade gjenfortalt «Tonernes Magt» (i Ny illustr. Tidende 1879, S. 2—4) og desuden skitseret et Par andre af hans Fortællinger fra Tromsø i sin ovenanførte Livsskisse i Bogen «Midnatssol», S. 140—50.

Øyen, Andreas Wilhelm Wexels, Søn af Gaardbruger og Kirkesanger i Ytre Rendalen *Simon Andersen Ø.* (f. 17 April 1819) og *Marit Jakobsdatter Sonmor* (f. 20 Januar 1833), er født i Ytre Rendalen 19 Juni 1855. Han gjennemgik i to Aar Hamar Seminarium, hvorfra han dimitteredes med bedste Karakter 1876, og var derefter Huslærer paa forskjellige Steder i Østerdalen. Efter en Rejse til Sverige, Danmark og Tyskland var han fra Oktbr. 1877—Juli 1878 Almueskolelærer i Gildeskaal og blev ansat i samme Stilling i Elverum i Decbr. 1878. Her begyndte han at optage Arbejdet for Fredssagen; han rettede skriftlige Henvendelser til de militære Autoriteter, og i Sommerferierne foretog han, for det meste tilfods, Agitationsrejser, som førte ham helt nord til Tromsø og sydover til Kristianssands Stift, idet han dog ikke optraadte paa offentlige Møder før i 1881. I 1882 tog han Afsked som Lærer, stiftede Fredssamfundet «Nordisk Forening mod Krig», som be-

stod til 1885, og viede sig fra nu af til journalistisk Arbejde og Fredsagitation.

* 11 August 1884 *Helene Nilsdatter Løkken.*

Jfr. Halvdan Koht: Freds-tanken i Noregs-sogo, S. 88—89; Handelsbladet 1905, No. 4.

Nordlandsvisen. Trompeten for 1878. Aand af Peter-Digt. Bodø [1878]. 8. 4 Bl.

Digte af Ramo Willer. Kra. 1878. 8. 59 S.

Verdenshistorie i korte Drag af Svint Snøggeson. Kra. 1886. (Udkom som Tillæg til „Morgengryet").

Han var Udgiver og Redaktør af Morgengryet, som udkom i Kristiania med 1 No. ugentlig 1883--1886, 2 Gange ugentlig 1887—Septbr. 1892 og derefter 3 Gange ugentlig indtil Febr. 1893, da det under Navnet „Kristiania Nyheder" gik over paa andre Hænder; Bladet betegnedes i de første Aar som Organ for Fredssamfundet „Nordisk Forening mod Krig", fra 1885 bar det Mottoet "For Sparsomhed og Fred"; fra Septbr. 1890 anføres ikke længere Ø.s Navn paa Bladets Fod som dets Redaktør.

Han udgav omkr. 1895 en Del uregelmæssigeHefter under Fællestitelen Norges Rigdomme, derefter i nogle Aar Bladet Velstands-Tidende og forsøgte sig omkr. 1904 med et Par Blade Økonomen og Trælastmarkedet, hvoraf dog yderst faa No. udkom.

I Dag i Norden (Kra.) *1889*, No. 40—44, 46, 47, 51, 52, 54, 56, 57 og 62: Vesta, et Skuespil.

I Handelsbladet *1906*, No. 11: Statens Skogforretning; No. 12: Vandkraft; No. 13, 15 og 21: Vandfald; No. 16: Statsskogene; No. 19: Reform paakrævet; No. 21 og 24: International og „norsk" kapital; No. 32: De store kommunale Skogkjøb; No. 36 og 38: Værnskog; No. 40: Handelsforstand. Mere tidsmæssig og regningssvarende anvendelse af skog; No. 57: Stigende udbytte af skog. — *1907*, No. 23: Hugstperioderne.

Ogsaa i andre Blade, saaledes i Oplandenes Avis (omkr. 1880) og Social-Demokraten (fra 1903) findes enkelte Bidrag af ham.

Øyen, Johan Martin, Søn af Skipperborger og Styrmand *Johan Fredrik Ø.* (✝ 1857) og *Martha Kirstine Schjølberg,* er født i Throndhjem 20 Juli 1835. Efter i nogle Aar at have havt Tjeneste dels i et Bogtrykkeri, dels paa Havnekontoret i Kristianssund gik han tilsjøs 1854 og var ude som Sjømand hver Sommer i tyve Aar. Vinteren 1857—58 gjennemgik han Throndhjems Navigationsskole og blev derefter antaget som Hjælpelærer ved samme Skole; i 1865 blev han ansat som Bestyrer af Østerrisør Sjømandsskole og i 1866 som Andenlærer ved Kristianssunds Sjømandsskole, ved hvilken han fra 1881 er Førstelærer og Bestyrer. Han drev tillige Bogtrykkeri i Kristianssund 1874—1886; senere har han været Besigtigelsesmand og Havarikommissjonær for nogle Sel-

skaber og endelig Medlem af Tilsynskommissjonen for Dampskibe indtil denne Institutions Ophævelse 1906. Efter hans Initiativ stiftedes Skipperforeningen i Kristianssund 8 Septbr. 1875, og sammen med dens Bestyrelse fik han i 80-Aarene istand et Sjømandshjem i Byen; han er Formand i Assuranceforeningen for Sjøfolks Tøj.

⚭ 1) 20 Septbr. 1868 *Jørgenny Marie Johansen* († 16 Juli 1879), D. af Kjøbmand Peder J. og Martha Johanna J.

⚭ 2) 18 Februar 1882 *Randi Hovde* († 4 Novbr. 1886), D. af Gaardbruger Ole Johansen H. og Beret H.

⚭ 3) 26 Septbr. 1890 *Gjertrud Hovde*, hans anden Hustrus Søster.

Jfr. Romsdalspst. 1906, No. 27.

Samling af Øvelses-Opgaver i Fragt- og Vexel-Regning for Elever ved Sømandsskoler. Chr.sund 1871. 8. 1 Bl., 34 S.

Haandbog for Sømænd, indeholdende Øvelsesopgaver i Kubik- og Flade-regning. Med 74 Figurer og 4 Tabeller, samt Anhang indeholdende Regler for Nat- og Taagesignaler og for Styring til Forebyggelse af Sammenstød mellem Fartøier. Thjm. 1872. 8. 112 S., 1 Tab.

Kystskipperen. Navigationsbog for Skippere i Kystfarten samt Lodser og Bankfiskere. Med 4 Figurer og 8 lithograferede Kaarter. Chr.sund 1872. 4. 94 S., 2 Bl. — Andet Oplag. Forøget og forbedret Udgave. Chr.sund 1877. 8. 2 Bl., IV S., 186 S. — Tredie Oplag i forbedret Udgave. Bergen 1887. 8. VII S., 8 upag. S., 219 S.

Reduktion af Rigsmark til norsk Mynt og omvendt. Udarbeidede Kr.sund 1873. 8. 22 S. — Andet Oplag. (Forøget og forbedret Udgave). Chr.sund 1874. 8. 24 S.

Reduction of Sterling to Dollars. Chr.sund 1874. 4. 16 S.

Reduktion af Sterling (engelsk Mynt) til Spd. og 3, Kroner og Øre (norsk Mynt). Chr.sund 1875. 8. 24 S.

Rentetabeller efter det ny Myntsystem. (Capital og Renter i Kroner og Øre). Chr.sund 1875. 8. 235 S. — Andet Oplag. Chr.sund 1877. 8. 235 S.

Tabeller for Skibsredere, Skibsførere og Styrmænd. Samlede og omarbeidede efter engelske og svenske Værker og dels udarbeidede. Chr.sund 1875. 8. 157 S., 2 upag. S.

Fiske-Tabeller udregnede i Kroner og Øre ved Kjøb og Salg af Fisk. Chr.sund 1877. 12. 4 Bl., 120 S.

Praktiske Regnetabeller for Børn. Chr.sund 1878. 8. 8 S.

Vexel-Kurs-Tabeller for Skibsredere, Handlende og Skibsførere indeholdende Reduktioner mellem de forskjellige Landes Mynt paa de varierende Vexelkurser. Chr.sund 1878. 8. 2 Bl., 112 S. (Jfr. Norsk Bogfortegnelse 1873—82, S. 417).

Den nyeste Cursbog indeholdende Curser og Distancer fra den russiske Grændse langs Norske Kysten til Christianiafjorden. Chr.sund 1880. — Andet Oplag. Chr.sund 1886. 8. 51 S.

Skibsregnskabsføreren, en Bog for Styrmænd og Navigationselever indeholdende Veiledning i Skibsregnskabsførsel og Correspondence. Chr.sund 1880. 8. 52 S.

Tabeller over Høivande paa Norske Kysten udregnet for hver Dag i Aaret 1887. Chr.sund 1887. — 2den Udgave [for 1888]. Chr.sund 1888. — 3die Udgave [for 1897]. Bergen 1897. 8. 7 S. — 4de Udgave [for 1898]. Bergen 1898. 8. 7 S.

I Dagsposten *1880,* No. 196: Er det ikke høist nødvendigt at en fælles Pensionsindretning for Skipperstanden bliver oprettet i vort Land? (jfr. Morgbl. No. 128).

